EACHAIG, kleine Schot. riv., gr. Argyle, welke in de frith van Clyde valt.

EAGLE CREEK, riv. in N. Amer., welke op 293. 50. L. en 38. 35. N. B. in de Ohio valt.

EAGLE ISLAND, 1. Eil. aan de West kust van Ierland. 7. 52. L. 54. 17. N. B. 2. Eil. aan de N. O. kust van Nieuw Holland, tusschen Lizard eiland en kaap Flattery, alwaar COOK op zijne tweede reis arenden en een nest van eenen vogel zag, dat met staken op den grond was gemaakt, en 26 voet in den omtrek had. 14. 32. Z. B. 3. Eil. in de Ind. zee, door het schip *Calicotta* in 1775 bijzonder waargenomen; het is laag en zandig, heeft eenig houtgewas en ongeveer 3 mijlen in den omtrek.

EAGLE RIVER, riv. in N. Amer., welke op 285. 52. L. en 43. 50. N. B. in den Mississippi valt.

EAGLES, N. Amer. stad van N. Carolina, aan de W. zijde van de riv. kaap Fear, tegenover Wilmington.

EAGLESFIELD, Eng. dorp, gr. Cumberland, met 350 inw.

EAGLESHAM, Schot. kerspel en dorp, gr. Renfrew, met 1425 inw.

EAGLESHAY, een der Orcadische eil., ten N. van Mainland, met 700 inw.

EAHEINOMAUWE, EHINOWAUMI, het Noordelijkste der twee eil., die Nieuw Zeeland uitmaken, door de Cookstraat van Tawai-Poenamoe gescheiden, (zie verder Nieuw Zeeland).

EALAN NAN R ANS, Schot. eil., aan de N. kust van het gr. Sutherland, ongeveer ¾ uur in den omtrek; een gedeelte van deszelfs midden zonk in 1783 weg, en werd door eenen waterpoel vervangen.

EALING, Eng. kerspel en dorp, gr. Middlesex. Het kerspel is in Groot en Klein Ealing verdeeld, en bevat nog de buurt Old Brentford, hebbende in het geheel 5,360 inw.

EALLANGHEIRRIG, Schot. eilandje van 't gr. Argyle.

EANCE, Fr. D., dep. Ille en Villaine.

EARCH, Eng. riv. van N. Wallis, bij Pwlhely in zee vallende.

EARDISLAND, Eng. kerspel, gr. Hereford, met 750 inw.

EARDISLEY, Eng. kerspel, gr. Hereford, in Opper en Neder Eardisley verdeeld, met 575 inw.

EARL, vlek der N. Amer. Rep., prov. Pennsylvanië, gr. Lancaster.

EARL'S BARTON, Eng. kerspel in Northampton, met 725 inw.

EARL'S FERRY, Schot. dorp op de O. kust van Fife, met 400 inw.

EARL SCHILTON, Eng. dorpje, gr. Leicester, met 150 inw.

EARL'S SOHAM, Eng. kerspel, gr. Suffolk, met 560 inw.

EARLSTOWN, Schot. dorp en kerspel, gr. Berwick, met 1530 inw. 2. Schot. dorpje, gr. Clackmannan, met 220 inw.

EARNE of *Erne*, Schotsch meer, gr. Perth, en eene riv., die uit hetzelve voortkomt en in de Tay valt. 2. Zie Erne.

EAROOR, O. Ind. stad in Carnate.

EASDALE, een der Hebridische eil. tusschen Jura en Scarba, met leigroeven, welke jaarlijks meer dan vijf millioen stuks opleveren.

EASEBOURNE, Eng. kerspel, gr. Sussex, met 770 inw.

EASINGTON, Eng. dorp en kerspel, gr. York, met 450 inw. en aluingroeven. 2. Een ander dorp in 't zelfde gr.

EASINGWOLD, Eng. vlek, gr. York, met handel in spek en boter; 1580 inw.

EAST BETHLEHEM, vlek der N. Amer. Rep., prov. Pennsylvanië, gr. Washington.

EAST BERGHOLT, Eng. dorp, gr. Suffolk, met fabr.

EAST CAPE, kaap van Azië in de Beringstraat, door COOK ontdekt. 66. 6. N. B., 210. 52. L.

EAST CHESTER, vlek der N. Amer. Rep., prov. Nieuw York, gr. West Chester, met 1050 inw.

EAST COMB, Eng. kaap in 't Kanaal.

EAST GALLOWAY, zie Kirkudbright.

EAST GREENWICH, stad der N. Amer. Rep., in Rhode Island, gr. Kent, 7 mijlen N. N. W. van Newport.

EAST GRIMSTEAD, Eng. marktvlek, gr. Sussex.

EAST HADDAM, vlek der N. Amer. Rep., prov. Connecticut, gr. Middlesex.

EAST HAMPTON, 2 N. Amer. vlekken, het eene in Nieuw York, gr. Suffolk, met 80 huizen; het andere in Massachusetts.

EAST HARTFORD, vlek der N. Amer. Rep., prov. Connecticut.

EAST HARLING, Eng. D, gr. Norfolk.

EAST HAVEN, 2 N. Amer. vlekken, prov. Connecticut, gr. New Haven; en prov. Vermont, gr. Essex.

EAST of NORTH HAVEN of *Quinepauge*, riv. der N. Amer. Rep. in Connecticut, in de haven van Newhaven vallende.

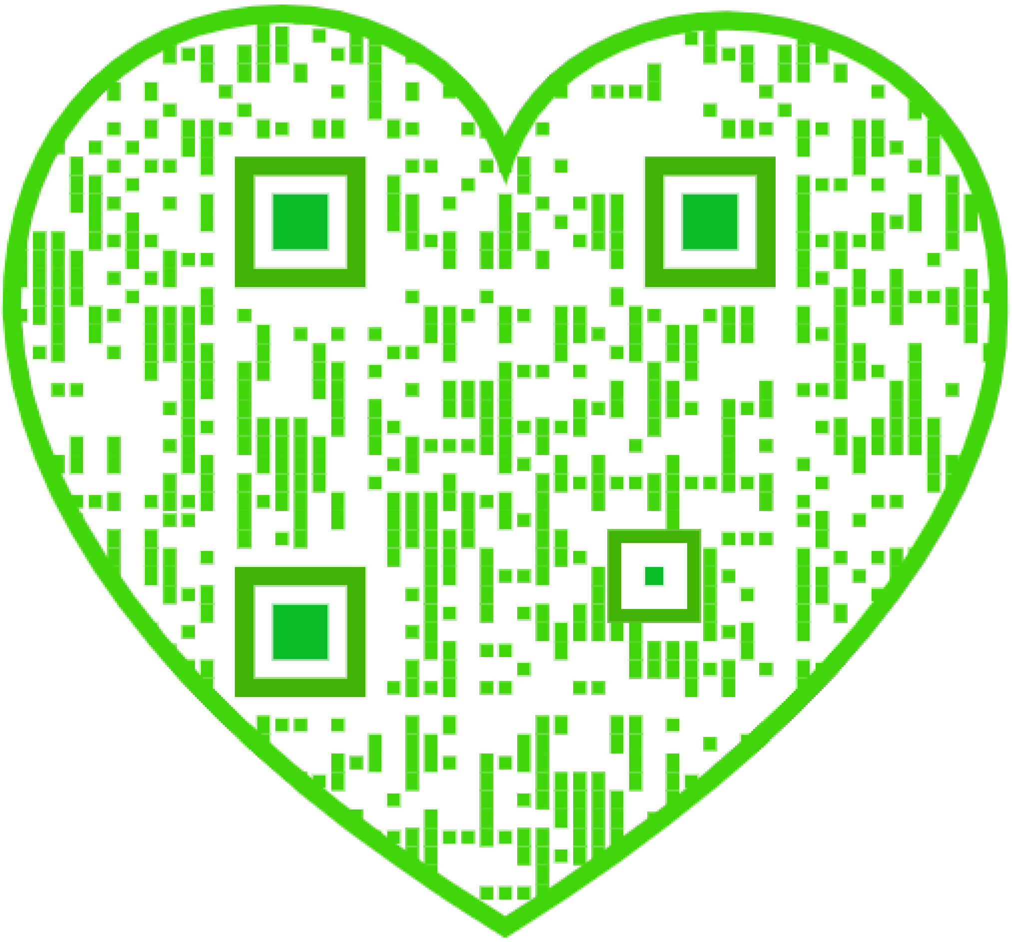

EAST ISLAND, klein O. Ind. eil. bij de O. kust van Borneo. 127. 24. L. 2. 40. N. B. 2. N. Amer. eil. bij de kust van Main. 309. 46. L. 32. N. B.

EAST ISLANDS, eenige kleine eil. in den Atl. oceaan, bij de O. kust van Labrador. 58. 38. N. B. 315. 44. L. 2. Eilandje in den Ind. oceaan, bij de kust van Palawan, op 136. 22. L. 8. 40. N. B. 3. Austr. eil., op de kust van Nieuw Zeeland, bij de O. kaap.

EAST ISLEY, Eng. vlek en eil., gr. Berk.

EAST LOTHIAN, zie Haddington.

EAST MAIN, is dat gedeelte van Nieuw Brittanje of Labrador in N. Amer., hetwelk aan de O. zijde van Jame's Baai ligt: terwijl dat gedeelte van Nieuw Zuid Wallis, dat ten W. van die baai ligt, West Main genaamd wordt.

EAST MAIN of *Slude rivier*, N. Amer. riv. van Canada in Jame's baai uitloopende. 52. 18. N. B. 299. L.

EAST MAIN HOUSE, kantoor voor den handel in Canada, op de East Main rivier. 52. 15. N. B. 299. L.

EAST MEATH, zie Meath.

EAST NESS of *Eastonness*, kaap op de O. kust van Engeland, tussschen Southwold en Lowestoffe. 2. Kaap aan 't Eng. voorgebergte Northforeland, gr. Kent.

EAST POINT, de N. Oostelijke punt van Nieuw Holland, op 10. 42. Z. B.

EAST REDFORD, Eng. vlek, gr. Nottingham.

EAST RIVER, rivier of liever kanaal in N. Amer., tusschen Long Island en New York Island, en tusschen Long Island en Connecticut, waar men dezelve meer *Long Island sound* noemt. 2. N. Amer. riv. van W. Florida, op 30. 34. N. B. in Pensacola baai stroomende. 3. Riv. van N. Amer., op 44. 48. N. B. in de prov. Maine in de W. riv. stroomende.

EAST ROCK, rotsachtig Afr. eil., der Canarische eil., ten N. van Lanzerota.

EAST WINDSOR, vlek en dorp der N. Amer. Rep., prov. Connecticut, gr. Hartford.

EASTANALLEE, een der hoofdtakken van de N. Amer. riv. Alabama in Georgië, met eene stad van den zelfden naam.

EASTBOURNE, Eng. stad, gr. Sussex, aan den voet van eenen heuvel, met zeebaden en ongeveer 1800 inw.

EASTER GOOD, Eng. kerspel, gr. Essex, met 450 inw.

EASTER HIGH, Eng. kerspel, gr. Essex, met 800 inw.

EASTERMOST KEY, klein eil. in de baai van Honduras, door vele rotsen omgeven. 289. 58. L. 17. 15. N. B.

EASTERN BAY, baai aan de O. zijde van Chesapeake baai; 301. 26. L. 38. 50. N. B.

EASTERN FIELDS, koraalriffen op 166. 15. L. en 10. 2. Z. B.; door FLINDERS ontdekt en dus genoemd, om derzelver ligging van andere riffen, in de Torresstraat, te onderscheiden.

EASTERN ISLAND, eil. aan de O. zijde van Chesapeake baai, aan den mond der Chester rivier.

EASTERTON, dorp der N. Amer. Rep., prov. Pennsylvanië, gr. Dauphin, aan de O. zijde der Susquehannah riv.

EASTHAM, stad der N. Amer. Rep., prov. Massachusetts, aan de O. zijde van Barnstable baai. 307. 52. L. 40. 51. N. B.

EASTINGTON, Eng. kerspel, gr. Gloucester, met 1030 inw.

EASTLOO, Eng. vlek en eil. in Cornwallis aan den mond der Loo.

EASTMEON, Eng. kerspel, gr. Hants, met 1000 inw.

EASTON, stad der N. Amer. Rep., prov. Pennsylvanië, aan de zamenvloeijing der Leigh en Delaware. 2. Vlek in de N. Amer. Rep., prov. Nieuw York. 3. Vlek in de N. Amer. Rep., prov. Massachusetts. 4. N. Amer. vlek, prov. Maryland, gr. Talbot. 38. 49. N. B. 5. Twee Eng. dorpen, gr. Somerset en Essex.

EASTRY, Eng. kerspel, gr. Kent, met 850 inw.

EASTWARE, Eng. zeedorp, gr. Kent, tusschen Dover en Southforeland.

EASTWOOD, Schot. kerspel, gr. Renfrew, met 4,850 inw. 2. Eng. kerspel en dorp, gr. Nottingham.

EATAW, kleine N. Amer. riv. van Z. Carolina, in de Santee stroomende.

EATINGTON, Eng. kerspel, gr. Warwick, met 520 inw.

EATON, zie Eton.

EATON, stad der N. Amer. Rep., prov. N. Carolina, aan de Roanoke. 2. Stad der N. Amer. Rep., prov. New Hampshire. 3. Verscheidene onbeduidende Engelsche kerspelen en buurten dragen dezen naam.

EATON BRAY, Eng. dorp, gr. Bedford, met 675 inw.

EATON SOCON, Eng. dorp, gr. Bedford, met Wyboston 1830 inw.

EATONTOWN, zie Edenton.

EAUBONNE, Fr. dorp, dep. Seine en Oise.

EAUCOURT, 3 dorpen, dep. Aisne, Pas-de-Calais en Somme.

EAUHWE, zie Eooa.

EAUDOUCE, (BAYE D') 1. inham op het W. Ind. eil. Hayti bij Port de Pair. 2. Golf op de Z. O. kust van Terre Neuve.

EAULETTE, Fr. D., dep. Pas de Calais.

EAUNES, Fr. dorp, dep. Op. Garonne.

EAUNES, (ST.) Fr. D., dep. deux Sèvres.

EAUSE, Fr. stadje, dep. Gers, aan de Gelize, met 3,250 inw.

EAUX, Fr. dorp, dep. Op. Garonne.

EAUX BONNES, Fr. dorp, dep. Ned. Pyreneën, met 250 inw.

EAUX-MINÉRALES, Fr. dorp, dep. Ardèche.

EAUX-VIVES, (LES) Zwits. dorp, niet ver van Geneve.

EAUZE, zie Eause.

EAVY, Fr. dorp, dep. Ned. Seine.

EBANGE, Fr. dorp, dep. Moezel.

EBAR, Afr. dorp in Nubië, door BURCKHARDT bezocht, 7 u. van Aamvra.

EBARRES, Fr. dorp, dep. Côte d'Or.

EBATY, Fr. dorp, dep. Côte d'Or.

EBAULER, Arab. stad, prov. Nedsjed, ruim 40 mijlen Z. van Ana.

EBBA, *het oude Thaba*, Afr. dorp in Biledulgerid, ruim 12 mijlen Z. van Gafsa.

EBBESFALVA, EPPESTORF, kasteel en vlek, kom. Kokelburg in Zevenbergen.

EBBLINGHAM, Fr. dorp, dep. van 't Noorden.

EBBSFLEET, Eng. gehucht op het eil. Thanet, gr. Kent, aan den mond van de riv. Stour.

EBECZK, Hong. dorp, kom. Neograd.

EBED, Hong. dorp, kom. Gran.

EBEDECZ, Hong. dorp, kom. Barsch.

EBELEBEN, ambt in 't vorst. Schwarzburg Sonderhausen, dat 1 vlek, 3 dorpen en 5000 inw. bevat. Het dorp Ebeleben ligt aan de Helbe, met een kasteel en 700 inw.

EBELEI, zoutmeer in Rusland.

EBELTOFT, Deen. dorp in N. Jutland, prov. Aarhuus, ambt Randers, aan de Ebeltofterwiek en kaap Helgenäs, met eene kleine haven en 600 inw., die visscherijen, branderijen en scheepvaart hebben en koren uitvoeren, 5 uren N. N. O. van Aarhuus. 56. 11. N. B.

EBELTOFTERWIEK of *golf van Ebeltoft*, golf in het Kattegat bij voorn. stad.

EBEMA, Nederl. dorp, prov. Limburg, een uur van Maastricht; 900 inw.

EBENAU, Oostenr. vlek, kreits Salzburg, 2 mijlen van Salzburg, aan den Alm, met eene geelkoperfabr., koper- en ijzersmederijen.

EBEN-EN-EMAAL, Nederl. D., prov. Limburg, denkelijk 't zelfde als *Ebema*.

EBENEZER, (*Oud* en *Nieuw*) stad in de N. Amer. Rep., prov. Georgië, gr. Effingham, aan de Savannah, met 700 inw., die zijdeteelt hebben; ruim 8 uren N. N. W. van Savannah.

EBENEZER CREEK, riv. in de N. Amer. Rep., prov. Georgië, welke op 296. 51. L. en 32. 28. N. B. in de Savannah valt.

EBENEZER ISLAND, klein N. Amer. eil. in de Savannah, bij Purisburg.

EBENFURTH, Oostenr. stad, viertel beneden 't Weener Woud, aan de Leytha, met 700 inw.

EBENHAUSEN, Beij. dorp, Ned. Mainkreits, landger. Schweinfurth, met korenbouw, boomvruchten en veeteelt.

EBENHEIM, OBEREBENHEIM, OBERNAY, Fr. stadje, dep. Ned. Rijn, arr. Schletstadt, aan de Ergée, met 4,300 inw., lederfabr., klokkengieterij en ketelfabr. In de nabuurschap ligt Unterebenheim, met 1,300 inw.

EBENHEIT, zie Ebnet.

EBENSEE, Oostenr. dorp, Traunviertel, aan de Zuidzijde van het Traunmeer, met 2 zoutwerken.

EBENSFELD, Beij. dorp, distr. Lichtenfels, met 120 huizen.

EBEON, Fr. dorp, dep. Ned. Charente.

EBERACH of *Ebrach*, Beij. slot op het Steigerwald en landg. in den Ned. Mainkreits, met 42 dorpen en 5,450 inw. 2. Riv. in Duitschland, welke 1 mijl Z. van Bamberg in de Regnitz valt.

EBERAU, Hong. vlek, kom. Eisenburg.

EBERBACH, Bad. ambt, Neckarkreits, met 7,200 inw. 2. Stad in dit ambt aan den Neckar, met 2,850 inw. 3. E., of *Erbach*, Nassausch vlek, met 800 inw. wijnteelt, en niet ver van hier de voorm. abtdij van dien naam, waar vele aartsbisschoppen van Mentz en gr. van Nassau begraven liggen, doch sedert 1815 tot een tucht- en krankzinnighuis ingerigt is.

EBERDINGEN, Wurt. dorp, Enzkreits, met 770 inw.

EBERGASSING of *Obergassing*, Oostenr. dorp, viertel Beneden 't Weener woud, aan de groote Fisha, welke, uit hoofde van de warme bronnen, die daarin gevonden worden, nimmer toevriest, met een kasteel, eene papierfabr., keizerlijke kanonboorderij en Eng. spinfabr.

EBERGEVY, Hong. dorp, kom. Salad.

EBERGÖTZEN, Han dorp, vorst. Calenberg, ambt Radolfshausen, met een kasteel.

EBERHARDS CLAUSEN, zie Clausen.

EBERING, Fr. dorp, dep. Ned. Rijn.

EBERMANNSTADT, Beij. ambt, Op. Mainkreits, dat op 4½ vierk. mijlen 9,600 inw. bevat.

EBERMANNSTADT, Beij. stad in voorn.

 ambt,

ambt, aan de Wiesent, welke in de Regnitz valt; 1500 inw., met hop-, hennep- en veeteelt.

EBERN, Beij. landg. Ned. Mainkreits, met 3,000 inw. 2. Stad in voorn. ger. aan de Baunach; 1000 inw en veel korenbouw.

EBERNBURG, Beij. dorp, Rijnkreits, met 350 inw. en een oud bergkasteel.

EBERNDORF, ERBENDORF of *Arndorf*, Beij. vlek, Regenkreits, aan de Waldnab, met 1050 inw. 2. Heerl., dorp en slot in het kon. Illyrië, kreits Klagenfurth.

EBERSBACH, Wurt. vlek, Donau kreits, ambt Göppingen, met 1520 inw. en veemarkten. 2 Saks. dorp in Lausnitz, aan de stad Zittau behoorende, met 5,000 inw. die veel linnenweverijen hebben. 3. Pruis. kasteel en dorp, regdst. Liegnitz, met 650 inw., die sterke vlasbouw en spinnerij hebben. 4 Beij. dorp en riddergoed, Op. Donaukreits, met 700 inw. 5. Zie Ebersdorf No. 5. en Eberspach.

EBERSBACH AUF DEM BERGE of *Berg Ebersbach*, Nassausch vlek, ambt Dillenburg, met ijzersmederijen.

EBERSBERG, 1 Oostenr. vlek, Traunkreits, aan de Traun, niet ver van Passau, met een oud kasteel en 58 huizen (slag van 1809). 2. Berg in Beijeren, Ned. Mainkreits. 3. Beij. landg. Isarkreits, dat op 12½ vierk. mijlen 16,500 inw. bevat. 4. Beij. dorp of marktvlek, met 750 inw., vlas- en hopteelt, varkens- en schapenmarkt. 5. Bad. dorp, Murgkreits.

EBERSBURG, 1 Han. kasteel, vorst. Osnabruck. 2. Pruis. ambt en vervallen kasteel, regdst. Merseburg, Sangerhäuser kreits.

EBERSDORF, heerl. aan den vorst van Reusz-Ebersdorf behoorende; zij is 3½ vierk. mijl groot en bevat in 1 stad, 1 vlek, 29 dorpen, 16 ridder- en 10 kamergoederen; 7,850 inw. 2. Dorp en hoofdpl. van voorn. heerl. aan de Frieza, met een kasteel, het verblijf van den vorst, eene Luthersche kerk, 1 bedehuis van de hernhutters en 1070 inw., die zeepziederijen, katoen- en tabaksfabr. en aanzienlijken handel met kunstige schrijnwerkers-fabrijkwaren, enz. hebben. 3. E. of Keizers Ebersdorf, Oostenr. dorp, viertel Beneden het Weener Woud, aan eenen arm van de Schwöchat, welke hier in den Donau valt; met eene kerk, een hospitaal en 2,009 inw., welke fabr. voor knoopen, katoen, staal en koperwaren hebben. Voorheen was er een opvoedingsgesticht voor jonge dochters, en in 1809 het hoofdkwartier van NAPOLEON voor den slag tusschen Asprn en Eszlingen. 4. Twee Pruis. dorpen, regdst. Reichenbach, kreits Glatz, het eene met 1150 inw. en vele linnenweverijen, en het andere met 700 inw. en vele neteldoekfabr. 5. E., of Ebersbach, Saks. dorp, kreits Erzgebergte, aan de Zschopau, onder Chemnitz, bij Lichtenwalde, voorheen met een klooster tot aandenken aan de geroofde Saksische prinsen, wier kleederen, met die van hunnen redder, nog in de kerk in eene glazen kast bewaard worden. 6. Saks. dorp in Vogtland, met eene salpeter- en potasch-ziederij en handel met katoen. 7. Beij. dorp, Op. Mainkreits, landger. Wunsiedel, aan de Buchbeek, met 400 inw., die veel blikwerk vervaardigen.

EBERSHEIM, Fr. dorp, dep. Neder Rijn, arr. Bar., met 1330 inw.

EBERSHEIMMUNSTER, Fr. dorp, dep. Neder Rijn, arr. Bar, op een eil. van de Ill, met 710 inw.

EBERSPACH, Wurt. dorp, Donaukreits, opperambt Biberach, met 750 inw. 2. Zie Ebersbach.

EBERSPEUNT, Beij. stadje, 10 mijlen O. van Munchen.

EBERSTADT, 1 Hess. stadje, vorst. Starkenburg, ambt Pfungstadt, aan den bergweg, met 13 molens en 1400 inw. 2. Bad. dorp, Main- en Tauberkreits, ambt Osterburcken, met 2 kasteelen en ruim 550 inw.

EBERSTATT, Wurt. dorp en kerspel, Neckar kreits, opperambt Weinsberg, met 1400 inw.

EBERSTEIN, Bad. gr., Murg kreits, ambt Baden, bij het Schwarzwald, tusschen Wurtemburg en Baden; het wordt door den Murg doorstroomd, heeft 8,600 meestal Luthersche inw., die in vee en hout handelen; de beide burgten, die het in Oud en Nieuw Eberstein verdeelen, liggen thans in puinhoopen. 2. Dorp in voorn. gr., en wel in oud Eberstein, met 350 inw. en eene zoogenoemde wonderbron. 3. Oud gr. en verwoest bergkasteel in Brunswijk, aan de Weser, grootendeels tot het Han. vorst. Calenberg behoorende.

EBERSWALDE, zie Neustadt-Eberswalde.

EBESFALVA, zie Ebbesfalva.

EBHAUSEN, Wurt. vlek, Schwarzwald kreits, ambt Nagold, met 1200 inw.

EBHER, (volgens sommigen oudtijds *Baronthe*,) Perz. stad, prov. Irak, aan eene rivier van denzelfden naam, in eene vruchtbare landstreek, met moskeën, karavansera's, bazars en andere open-

openbare gebouwen en 10,000 inw., die deels Perzisch; en deels Turksch spreken; 10 mijlen W. van Casbin.

EBIHEUS, (LES) 2 Fr. eilandjes, nabij St. Malo.

EBILLEE, (oudstijds *Vepillium*,) Afr. dorp in Biledulgerid, 15 mijlen W. van Gabs.

EBIN of *Ybin*, een der kleinste Philippijnsche eilanden.

EBING, Beij. dorp, Op. Mainkreits, met 500 inw.

EBINGEN, Wurt. stad, Schwarzwald kreits, opperambt Balingen, aan de Schwicha, met 3,950 inw., die wollenweverij, veeteelt en handel hebben. Van hier wordt jaarlijks eene menigte stoffen naar de Frankforter mis gebragt, en in den omtrek de Ochsenberger kaas gemaakt; 12 uren Z. van Stutgardt. 48. 13. 40. N. B. 26. 50 L.

EBISOIRE, Fr. D., dep. Seine en Oise.

EBLY, Nederl. dorp, gr. hert. Luxemburg, met 350 inw. 2. Fr. dorp, dep. Seine en Marne.

EBN AMAR, Arab. stad, prov. Hedsjas, 6 mijlen N. O. van Mecca.

EBNAT, Beij. dorp, Op. Mainkreits, met een kasteel en 900 inw., en in den omtrek porseleinaarde, lei, speksteen, enz.; voorheen met eene zilvermijn. 2. Wurt. dorp, aan den vorst van Thurn en Taxis behoorende, Jaxtkreits, aan de Ries, met 800 inw.

EBNET of *Ebenheit*, Beij. dorp, Op. Mainkreits, met 2 kasteelen.

EBOLI of *Evoli*, Nap. stad, prov. Principato citra, aan het hangen van eenen berg, aan de Silaro, met 6 kerken en 5,270 inw.

EBORA, zie Evora.

EBRACH, Beij. riv. in de *Reiche* en *Rauhe* Ebrach verdeeld, de eerste valt beneden Hirscheid en Erlach, en de laatste beneden Pettstadt in de Regnitz. De Ebrach, die uit het N. van den Isarkreits komt, versterkt het riv. Attel, dat in de Inn valt. 2. Zie Eberach.

EBREICHSDORF, Oostenr. dorp, viertel Beneden 't Weener Woud, tusschen de groote Fischa en de Kaltengang, met 1350 inw., die katoen-, knoopen- en meekrapfabr. hebben.

EBREON, Fr. dorp, dep. Charente.

EBREUIL, Fr. stad, dep. Allier, arr. Gannat, aan de Sioule, met 1780 inw., die wijnbouw, benevens handel in koren en wijn drijven.

EBRINGEN, Bad. dorp, Treisamkreits, ambt Freyburg, met 900 inw.

EBRO, riv. in Spanje, eene der voornaamste en waterrijkste in dat land. Zij ontspringt ten W. van Reynosa, prov. Toro, in het gebergte van Santillana, aan de grenzen van Asturië, uit twee bronnen, *Fontibre* genaamd, waarop zij terstond eenen molen in beweging brengt. Zij loopt in eene schuinsche rigting Z. O. door het hier gevormde dal, scheidt Burgos en Soria van Alava en Navarra, en wordt bij Logrono bevaarbaar, loopt dan midden door Arragon en bij Magunenza naar Catalonië, alwaar zij bij Xerta een' waterval maakt, die de scheepvaart verhindert, terwijl zij de Ulbron, de Onimo, de Oroncillo, de Tirom, de Najenilla, de Yrequa, de Jubera en Leza, de Cidacos, de Alhama, de Queiles, de Huescha, de Xalon, de Guerva, de Aguas, de Martin, de Guadalope, de Matarana, de Nola, Omecillo, Bayas, Zadorra, de Ega, de Aragon, de Arga, de Gallega, de Segre en de Cucrana, die bijna allen nog zijtakken hebben opneemt, en na eenen loop van 78 mijlen bij Amposta, in de Middell. zee valt. De mond is echter zeer verzand en onzeker, waarom men denzelven door een kanaal, in de golf van Alfaques gevoerd had, alwaar zij thans de beste haven van Catalonië vormt, terwijl door het keizers kanaal, enz., de handel op denzelven zeer bevorderd wordt.

EBSAMBUL, naam van de Westzijde van eenen Afr. berg in Nubië, met de overblijfsels van eenen prachtigen tempel, welke BURCKHARDT, met dien van Derr gelijk stelt, en breedvoerig beschreven heeft.

EBSDORF, Keur-Hess. ambt in Op. Hessen, met 3,000 inw.

EBSDORF, Keur-Hess. dorpje in voorn. ambt, aan de Zwister, met 330 inw.

EBSTORF, Han. ambt, vorst. Luneburg, met 4,950 inw., die veel bijenteelt hebben. Het dorp Ebstorf heeft 700 inw. en een adelijk vrouwenklooster.

EBUL, Deen. dorp, hert. Sleeswijk.

EBURONER, oude bewoners van een deel van ons vaderland, in het oud Belgisch Gallië, naderhand onder Luik behoorende, en van de oude Germanen afkomstig. CESAR plaatst dezelve voor een groot gedeelte tusschen den Rijn en de Maas.

EBUS of *Bos*, Aziat. eil. aan de N. W. kust van het Philippijnsch eil. Mindoro gelegen, met hetwelke het eene goede haven vormt, het heeft ½ mijl in den omtrek en ligt 5 mijlen N. van Bunwoot.

ECALLES, Fr. dorp, dep. Aude.

ECALTEPEC, N. Amer. stad in Mexico, prov. Oaxaca.

ECAMPS, 2 Fr. dorpen, dep. Lot en Yonne.

ECARDANVILLE, Fr. D., dep. Eure.

ECAUFOURT, Fr. dorp, dep. Aisne.

ECAUSINNES D'ENGHIEN, Nederl. vlek, prov. Henegouwen, met 2,080 inw.

ECAUSINNES LALAING, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, met 600 inw.

ECCLEMACHS, N. Amer. volk in Californië, distr. en dorp Monterey.

ECCLESALL BIERLOW, Eng. vlek, gr. York, met 6,570 inw., die grootendeels van den handel bestaan.

ECCLESBOURN, riv. in Eng., welke in 't gr. Derby in de Derwent valt.

ECCLESFECHAN, Schot. stadje, gr. Dumfries, met varkensmarkten.

ECCLESFIELD, Eng. fabrijkpl., gr. York, met 5,800 inw. die fabr. van gemaakt ijzerwerk, enz. hebben.

ECCLESGREG of *St. Cyrus*, Schot. kerspel, gr. Kincardine, in het Z. O. aan de Noordzee gelegen, met 1670 inw., veel arduin- en kalksteen; de grond is vlak en grootendeels bebouwd.

ECCLESHALL, Eng. stad, gr. Stafford, aan de Sow, met fabr. en 1000 inw.

ECCLESHILL, Eng. dorp, gr. York, met 1700 inw., fabr. en handel.

ECCLESMACHAN, Schot. kerspel, gr. Linlithgow, met 300 inw.

ECCLESTON, Eng. vlek, gr. Lancaster, met 1600 inw., handel en fabr.

ECDALA, Eng. stad en vesting in Bengalen, distr. Dacca. 114. 24. L. 24. N. B.

ECH, zie Aich.

ECHAAK, O. Ind. stad van Bahar, distr. Rhamgur. 103. 32. L. 24. 10. N. B.

ECHALAR, Spaan. stad, prov. Navarre, een der Cinco Villa's, 6 mijlen N. van Pampelona.

ECHALLENS, of *Tscherlitz*, Zwits. vlek, kanton Waad, met eene gemeenschappelijke kerk, een kasteel en 570 inw., in een vruchtbaar oord, niet ver van de Talent. In de nabijheid heeft men het kasteel St. Bartholomy en eene der heerlijkste uitzigten in het binnenste des kantons.

ECHALOU, Fr. dorp, dep. Orne.

ECHAUBROIGNES, Fr. vlek, dep. twee Sèvres, arr. Thouars, met 1520 inw. en linnenweverijen.

ECHAUDÈS, klippen aan de Fr. kust van Bretagne.

ECHAUFFOUR, Fr. vlek, dep. Orne, met 2,150 inw., 3 uren W. van Aigle.

ECHEBRUNE, Fr. dorp, dep. Neder Charente, arr. Saintes, met 250 huizen.

ECHELLE, (L') Fr. stadje, dep. Ardennen, ongeveer 3 uren Z. van Rocroy.

ECHELLES, (LES) Sard. stadje, vorst. Savoijë, prov. Chambery, aan den Guyer, met 1250 inw. Hier begint de breede weg: *Pas de la Crotte*, welke naar Chambery loopt en meer dan 1000 vademen ver door eene rots gehouwen is.

ECHELPOEL, Nederl. D., prov. Antwerpen; 4 m. van Turnhout; 450 inw.

ECHELSBEEK, Fr. vlek, dep. van 't Noorden, 2 uren Z. van Bergues.

ECHEMIN, N. Amer. riv. in Neder Canada, welke in de bergengte, Z. van de St. Lourens riv. ontspringt, meestal langs rotsige oevers, achter welke echter vrij goed bouwland is, en loopt 1 uur boven Quebec, in den St. Lourens valt.

ECHENILLY, Fr. dorp, dep. Aube.

ECHEYANNES, Fr. dorp, dep. Doubs.

ECHILLEUSE, Fr. vlek, dep. Loiret.

ECHINADES of *Nisia-eilanden*, groep eil. in den mond van de golf van Lepanto, welke zij naar den kant van Epirus, gedeeltelijk schijnen te sluiten.

ECHIQUIER, Austr. groep van meer dan 30 kleine, lage en zeer gevaarlijke eil., welke allen door rotsklippen met elkander verbonden zijn. Zij werden door BOUGAINVILLE in 1768 ontdekt en op zijne kaart *Isles basses* genoemd. D'ENTRECASTEAUX bepaalde derzelver ligging, en geeft voor het Zuiderdeel 1. 40. 30. Z. B. en 164. 3. L. Op BOUGAINVILLE's kaart liggen zij 2. 13. Westelijker.

ECHITZ, Wurt. riv., welke op den Alb ontspringt, voorbij Reutlingen loopt, en in den Neckar valt.

ECHOE, N. Amer. D., prov. Tennessee.

ECHT, Nederl. dorp, prov. Limburg, arr. Maastricht, aan eenen kleinen arm van de Maas, met 3,000 inw., 3 uren Z. ten W. van Roermond. 2. Schot. kerspel, gr. Aberdeen, met 950 inw., ruim 3 uren W. van Aberdeen.

ECHTELD, Nederl. dorp, prov. Gelderland, kwart. Tiel, aan eenen zandweg tusschen den Waaldijk en de Linge gelegen, met een vrij regelmatig kasteel, uit drie buurten Echteld, Ooi en Medel bestaande, welke 630 inw. tellen, 1 uur N. O. van Tiel.

ECHTEN, 1 Nederl. buurt, prov. Drenthe, niet ver van het Hoogeveen, met een slot; deze buurt geeft den naam aan de Echtener veenen. 2. Nederl. D., prov. Vriesland, ten O. van Oosterzee, aan het Tjenker meer.

ECHTENER VEENEN, uitgestrekte veenderijen bij bovengemelde buurt gelegen, welke aan derzelver inwoners en ook aan velen van het Hoogeveen het bestaan geven.

ECHTERDINGEN, Wurt. dorp, tusschen

schen Stuttgart en Tubingen; 1420 inw.

ECHTERNACH, Nederl. stad, gr. hert. Luxemburg, arr. Dietkirch, aan den regter oever der Soure, welke hier voor kleine schepen bevaarbaar wordt, en in een door bergen omringd dal gelegen. Zij heeft 3,060 inw., welke tafelgoed weven; tabaksfabr., papier- en gipsmolens, tigchelovens en in het gebouw der voormalige abtdij eene porseleinfabr. hebben.

ECHMIAZIN, EDSCHMIAZIN, ETSCHMIAZIN, bij de Turken *Uetsch-Klissie*, (d. i. Driekerken,) Perz. vlek, prov. Eriwan, hetwelk uit drie dorpen, met drie kerken bestaat, en het voorn. klooster der Armeniërs, de hoofdzetel dezer godsdienstgezindte, en derzelver voornaamsten Patriarch is. Ook is er eene kweekschool voor hunne leeraars en eene boekdrukkerij. Zij is een bedevaart oord, welk elke Armeniër, ten minste eenmaal in zijn leven, bezoeken moet.

ECHUCHUNOR, zie Choschotei.

ECHUFLÉ, Fr. dorp dep. Orne.

ECHZELL, vlek in Op. Hessen, ambt Bingenheim, in de vruchtbaarste oorden van de Wetterau, met 1200 inw. en fabr.

ECIJA, Spaan. stad, prov Sevilla, aan de Xenil, over welke eene brug ligt; met een bisdom, 6 poorten, 6 kerken, 15 kloosters, 15 hospitalen, eene heerlijke Alameda (wandelplaats) met 4 rijen boomen en met standbeelden langs de rivier, eene aanzienlijke opene plaats; 28,200 inw., die aanmerkelijke looijerijen hebben, en wel het meeste schoenmakers werk in Spanje leveren; daarenboven zijn er linnen- en zijdenweverijen en handel met leder en voortbrengselen des lands, terwijl op de wel bezochte markten bijzonder veel vee wordt verkocht. In den omtrek wordt de eenigste katoen in deze prov. geteeld. Hier was de volkplanting *Augusta Firmia* der ouden, terwijl hier vele Romeinsche oudheden van tijd tot tijd ontdekt zijn. 37. 31. 51. N. B. 12. 55. 48. L.

ECK, Nederl. dorp, prov. Gelderland, kwart. Tiel, een half uur van den Rijndijk gelegen en met *Wiel*, eene buurt aan den dijk, 480 inw. tellende. Er is een veer over den Rijn en een schoon heerenhuis. 2. Meer in Schotland, gr. Argyle, 2 mijlen lang en ongeveer ⅛ mijl breed, hetwelk in de frith van Clyde uitloopt.

ECKARTSAU, Oostenr. vlek, kasteel en heerl., viertel onder den Mannhartsberg, niet ver van den Donau, met eene kerk en 75 huizen.

ECKARTSBERGA, Pruis. stadje, regdst. Merseburg, door 3 bergen omgeven, aan den voet der Finne, met 1500 inw., welke kousen- en linnenweverijen, fabr. voor wol, aluin, vitriool en zwavel hebben. In eenen nabijgelegenen berg wordt natuurlijk Berlijnsch blaauw gevonden.

ECKARTSBERGA, Pruis. kreits, naar vorige stad genoemd, door hetwelk het laag gebergte de *Finne* loopt. De grond is er meer voor vlas en vruchtenteelt, dan wel voor korenbouw, geschikt. Zij bevat op 9½ vierk. mijl, in 5 steden en 79 dorpen, 27,000 inw.

ECKBOLOSHEIM, Fr. dorp, dep. Neder Rijn, 1 uur van Straatsburg, met 800 inw. en vele schoone landhuizen.

ECKDALA, O. Ind. stad, prov. Allahabad, zeer aangenaam aan den N. oever van de Jumna (Dsjumna) 99. L. 25. 36. N. B. 2. E., eigenlijk Akdala, eene oude sterkte van Bengalen, distr. Dacca, waarvan maar weinig gedenkteekenen meer overig zijn; zij was aan de riv. Luckya gelegen.

ECKENAES, zie Eknaes.

ECKENBERG, Oostenr. slot en heerl., hert. Stiermarken, kreits Grätz, nabij deze stad, met een schoon park.

ECKENDORP, zie Hekendorp.

ECKER, riv. in het hert. Brunswijk, welke op het Brockenfeld ontspringt, en bij Schladen in de Ocker valt.

ECKERNFÖHRDE, Deen. stad, hert. Sleeswijk, op eene landtong, aan eenen zeeboezem der Oostzee, over welke eene brug naar de aan de andere zijde gelegene voorstad geleidt, met eene Latijnsche en industrie-school, gasthuis, 2,100 inw., die eene lakenweverij, scheepvaart en handel ter zee hebben.

ECKERO, klein Zweed. eil, tusschen de Oostzee en de golf van Finland, een weinig ten W. van het eil. Aland, op 37. 10. L. en 60 15. N. B.

ECKERSDORF, Pruis. dorp, regdst. Reichenbach, kreits Glatz, met 700 inw. en eene steenkolenmijn. 2. Pruis. dorp, regdst. Breslau, Namslauerkreits, met 630 Roomsche inw.

ECKERSMÜHLEN, Beij. dorp, Rezatkreits, met eene koper- en ijzersmederij.

ECKESJÖ, Zweed. stad, lands. Smaland, prov. Jönköping, met 1,075 inw. en tabaksteelt.

ECKFORD, Schot. kerspel, gr. Roxburgh, van eene driehoekige gedaante, met 1000 inw.

ECKHOLM, Rus. eil. in de golf van Finland.

ECKHOLMSSUND, zie Eckolsund.

ECKINGTON, Eng. dorp en kerspel, gr. Derby, met 2,900 inw., die van de fabr., handel en landbouw bestaan. 2. Eng. kerspel, gr. Worcester; 560 inw.

ECKMUHL of *Eggmüll*, Beij. dorp, Regenkreits, aan de groote Laber, met een kasteel en maar 90 inw., beroemd door den slag van 22 April 1809, waarna de hertog van *Auerstädt* prins van Eckmuhl genoemd werd.

ECKNACH, riv. in den Beij. Op. Donaukreits, welke bij Aichach in de Paar valt.

ECKOLSUND of *Eckholmssund*, Zweed. kon. lustslot, niet ver van Stokholm, aan het Mälarmeer.

ECKOLTSHEIM of *Eggolsheim*, Beij. dorp, Regenkreits, landg. Forchheim, met een goed hospitaal.

ECKWÄRDEN, Oldenb. vlek en voogdij, kreits Ovelgönne.

ECLARON, Fr. vlek, dep. Opper Marne, arr. St. Dizier, aan de Blaise, met 1200 inw.

ECLIPSE ISLANDS, groep van kleine, rotsachtige, woeste eil. in de Stille Zuidzee, aan de Z. W. kust van Nieuw Holland. 135. 56. L. 35. 8. Z. B.

ECLODE, O. Ind. zeeroovers stad, prov. Malwah, tot het distr. Meer Khan behoorende. 95. 55. L. 24. 5. N. B.

ECLUSE, (FORT DE L') Zwits. fort, kanton Geneve, distr. Gex, aan den regter oever van de Rhône, merkwaardig om deszelfs ligging, 120 voeten boven de oppervlakte der rivier.

ECLUSE (L') of *Sluis*, Nederl. stadje, prov. Z. Braband. 2. Fr. stad, dep. van 't Noorden, 2 mijlen Z. van Douay.

ECOMMOY, Fr. stadje, dep. Sarte, met 2,700 inw., 5 uren Z. van Le Mans.

ECOTS, Fr. dorp, dep. Eure.

ECOUCHÉ, Fr. dorp, dep. Orne, arr. Argenton, aan de Orne, met 1500 inw. en fabr. voor wol, linnen en leder.

ECOUEN of *Escouen*, Fr. vlek, dep. Seine en Oise, arr. Pontoise, 2 mijlen N. van Parijs, met 1000 inw.

ECOUIS of *Ecouy*, Fr. vlek, dep. Eure, arr. Andelys, met 570 inw.

ECOUY, zie Ecouis.

ECPOL, stad op 't O. Ind. eil. Ceylon, aan de N. zijde van de riv. Kambaroki gelegen. 97. 56. L. 8. 50. N. B.

ECREVIÈRE, zandbank tusschen 't Eng. eil. Jersey en de Fransche kust.

ECROETTE (L') DE MONTAIGNE, Fr. stadje, dep. van 't Noorden; 100 huizen.

ECUEILLE, Fr. stadje, dep. Indre, arr. Chateauroux, met 1200 inw.

ECURIE, Fr. D., dep. Pas de-Calais.

ECUROLLES, Fr. stadje, dep. Allier, arr. Gannat, aan de Andillot, met 150 huizen.

ECUTIGNY, Fr. D., dep. Cote d'Or.

ECUVILLY, Fr. dorp, dep. Oise.

ECZERI, Aziat. dorp in Mingrelië, bij den Kaukazus, 2 uren Z. van Ilori.

ECZMIAZIN, zie Echmiazin.

ED, 3 Zweed. steden, als eene in Smalland, 27 uren N. van Calmar; eene in W. Gothland, 12 uren N. van Uddevalla, en eene in Angermannland, 17 uren N. N. W. van Hernosand.

EDA, Zweed. vlek aan de grenzen van Noorwegen, prov. Wermeland, ruim 3 uren N. van Carlstadt.

EDAFULLY, O. Ind. stad, distr. Rajamundry, ruim 13 mijlen O. van deze stad.

EDAM, Nederl. stad in N. Holland, kwart. Hoorn, niet ver van de Zuiderzee, met welke zij, door eene goede haven, gemeenschap heeft. Men telt er 7 poorten, 2 hervormde kerken, waarvan de eene met zeer schoone glazen pronkt, eene Luthersche, Doopsgezinde en Roomsche kerk, een nieuw stadhuis, eene beurs en vischmarkt, het prinsenhof met fraaije vertrekken en de bedstede van prins MAURITZ. Men telt er 2750 inw., die vooral van de zoutkeeten en den handel bestaan, zijnde die in kaas, nog Edamsche kaas genoemd, grootendeels naar *Alkmaar* en *Hoorn* verlegd, en de scheepbouw en traanstookerijen zeer vervallen. Onder de merkwaardigheden kan men de leuning der damsluis rekenen. Vooral verdient de stad het dankbaarst aandenken van geheel het vaderland, daar binnen hare muren in 1784, door den onsterfelijken JAN NIEUWENHUIZEN, de zoo weldadige maatschappij *tot Nut van 't algemeen* is opgerigt.

EDAM, Nederl. eil. in Azië, bij de kust van het eil. Java, zeer boschachtig, voorheen met schoone pakhuizen van de Compagnie, thans met zoutmagazijnen, terwijl het tevens voor een verbannings oord voor misdadigers wordt of werd gebruikt, die hier touw maken.

EDAMBAVANUM, stad in 't Z. van de O. Ind. prov. Carnate, aan de W. kust van de baai van Bengalen. 93. 40. L. en 10. 27. N. B.

EDANGODDA, stad op het eil. Ceylon. 99. L. 6. 40. N. B.

EDAPALLI of *Rambali*, O. Ind. stad, prov. Travancor, pres. Bombay, met het paleis van een' opper bramin, eene Roomsche kerk en eene moskee.

EDAY, een der Orcadische eil., omtrent 2 mijlen lang ½ m. breed, en meestal bebouwd, met 600 inw., die visch-

vischvangst hebben. 15. 5. L. en 59. 4. N. B.

EDBO, Zweed. stadje, prov. Upland, 9 mijlen O. N. O. van Upsal.

EDDA en EDDY ISLAND, 2 kleine eil. aan de W. kust van Ierland in de baai van Galway.

EDDENTOWN, Schot. kerspel, ten N. aan de frith van Tain; 850 inw.

EDDERACHYLIS, Schot. kerspel, gr. Sutherland, hetwelk de N. W. punt van Groot Brittanje uitmaakt, berg- en rotsachtig is, en nog eenige veeteelt heeft.

EDDRED-SI, eil. in de Roode zee, 2 mijlen van de kust van Arabië. 59. 18. L. 17. 10. N. B.

EDDYSTONE, uitstekende Austr. rots, bij de Z. W. punt van Van Diemensland. 2. Rots bij de Z. O. kust van Nieuw Georgië, bij de Salomon's eil. 174. 20. L. 8. 12. Z. B. 3. Hooge rots in het Z. van den Atl. oceaan, omtrent 5 mijlen van het Falkland's eil., aan den N. ingang van Falkland's sound. 4. Rots op de kust van Patagonië. 311. 52. L. 48. 30. Z. B. 5. Zie Eddystone rocks.

EDDYSTONE, (NEW) merkwaardige rots door VANCOUVER, in het kanaal van Bhem, aan de W. kust van N. Amer. gezien, en om deszelfs gelijkheid met de vuurbaak van Plymouth (zie volg. art.) aldus genoemd. Zij heeft van onderen 50 ellen in den omtrek en is 250 voeten hoog, terwijl zij loodregt op eene vlakte van fijn gekleurd zand geheel op zich zelve staat. 247. L. 55. 29. N. B.

EDDYSTONE ROCKS, verzameling van klippen in het kanaal, aan den ingang van de golf van Plymouth, welke uit drie voorname rijen bestaat, die zich van het N. naar het Z. ongeveer 6 à 700 voeten in de lengte uitstrekken. Naast dezelve is eene smalle rots, die alleen bij springtij gezien wordt en ongeveer 1000 voeten van het vaste land gelegen is. Door den vloed worden zij bedekt, en zijn zeer gevaarlijk voor de schepen, welke Plymouth sound binnenloopen, waarom men er reeds verscheidene vuurtorens heeft opgerigt, waarvan de tegenwoordige, geheel van steen, door Mr. SMEATON in 1759 werd opgerigt. Deze is op de hoogste rots gebouwd en door de branding niet wel te genaken, doch schoon 80 voeten hoog, slaan soms de golven nog over den den top heen.

EDE, Nederl. dorp, prov. Gelderland, kwart. Arnhem, hoofdschoutambt Neder Veluwe, met het uitgestrekte Ederbosch, eene der schoonste kerken van de Veluwe en 1730 inw., die door groote putten in het gebrek aan water voorzien worden.

EDEGHEM, Nederl. D., prov. Antwerpen; 900 inw. 1½ uur van Antwerpen.

EDELAERE, Nederl. dorpje, prov. Oost-Vlaanderen, met 250 inw.

EDELENY, Hong. vlek, kom. Borschod, aan de Boldva, met een schoon kasteel.

EDELFINGEN, zie Oetelfingen.

EDELSKUST, naam welke FLINDERS ook aan *Edelsland* geeft; zie volg. art.

EDELSLAND, gedeelte van de Westkust van Nieuw Holland, tusschen het land der Eendragt en dat der Leeuwin, op 131. L. en tusschen 26. 30. en 32. 20. Z. B. gelegen, schoon sommigen het slechts tot 32. rekenen. Het maakt met het land der Leeuwin (zie dat art.), de Z. W. kust van Nieuw Holland uit, voorheen door de Nederlanders *het groote onbekende Zuidland* genoemd. De kust is laag, met zandbanken en riffen omringd Ook vindt men er eenige eilanden, die door de Fransche reizigers de namen van LODEWIJK NAPOLEON, BERTHOLET, BUACHE, enz. ontvangen hebben. Het voornaamste echter is het eil. Rottenest (zie dat art.) Het land is dor, heeft vele versteeningen en wordt door de Zwanen riv. bespoeld. Het voert den naam naar deszelfs ontdekker, den Nederlander JAN DE EDEL, koopvaardij-kapitein, die het in 1619 vond, en wiens bepalingen der ligging zeer weinig met die van latere reizigers verschillen.

EDELSTETTEN, Beij. heerl., Op. Donaukreits, den vorst ESTERHAZY behoorende. Zij is ¾ vierk. mijl. groot en bevat 1 vlek van denzelfden naam, 2 buurten en 900 inw., waarvan het eveneens genoemde dorp er 750 bevat.

EDEMISSEN, Han. dorp in Luneburg, ambt Meinersen, met 450 inw. en teergroeven.

EDEN, twee schot. rivieren, waarvan de eene Z. Oostwaarts door het gr. Berwick loopt en na eenen weg van 4 mijlen te hebben afgelegd, beneden Kelso in de Tweed valt; terwijl de andere in het gr. Kinross ontspringt, het gr. Fife doorloopt, en in de St. Andrew's baai valt. 2. Eng, riv., welke in Westmoreland ontspringt, door Cumberland loopt, en beneden Carlisle in de Solway frith valt. 3. Turk. Aziat. stad in Syrië, pachalik Aleppo, op den Libanus, 5 mijlen N. O. van Tripoli. 4. Turk. Aziat. stad, gouv. Diarbekir, aan den Euphraat, 2 mijlen

van Kerkisieh. 5. Zendelingspost der Evangelische broedergemeente op het Eng. eil. Jamaïca.

EDENA, zie Adana.

EDEN'S EILAND, klein eil. in de Atl. zee, bij de kust van N. Carolina. 297. 26. L. 32. 34. N. B.

EDENDERRY, Ier. stadje, gr. des konings, voorheen zeer sterk.

EDENDON, riv. in 't Schot. gr. Perth, welke bij Dalnacardoch in de Garry valt.

EDENHAM, Schot. kerspel en dorp, gr. Roxburgh, ten Z. en Z. O. door de Tweed bepaald, door de Eden bespoeld, en 530 inw. tellende. 2. Eng. kerspel, gr. Lincoln, met 520 inw.

EDENKEILLIE, Schot. kerspel, gr. Moray, heuvel- en boschachtig, met 1,220 inw.

EDENKOBEN, Beij. dorp, Rijnkreits, met 2 Roomsche, 1 Herv., 1 Luth. kerk, 3 scholen en 3,300 inw., die smederijen, wijnteelt en eene wekelijksche korenmarkt hebben.

EDENSWEILER, Fr. dorp, dep. Bov. Rijn.

EDENTON, distr. in de N. Amer. Rep., prov. N. Carolina, tusschen de prov. Virginië, den oceaan en de distr. Halifax en Newbern gelegen. 2. Stad in voorn. distr., aan de Roanoke en de Albemarle sound, met eene haven en 670 inw., die van den handel bestaan.

EDER of *Edder*, oudtijds *Adrana*, riv. in Keur-Hessen, welke in het gr. Wittgenstein, op het Westerwald, bij den berg Rothhaar ontspringt, en 3 mijlen van Kassel, bij Guckshagen, in de Fulda valt. Zij is vischrijk en heeft goudkorrels, uitwelke eens de Eder ducaten geslagen werden, terwijl zij den naam geeft 1. aan een der Hessische landschappen, hetwelk de ambten Frankenburg, Viermunden en Hessenstein bevat; 2. Aan een opperambt in het vorst. Waldeck, met de hoofdpl. Niederwildungen. 3. O. Ind. stad, prov. Guzeratte, aan een onafhankelijk opperhoofd behoorende. 91. 12. L. 23. 35. N. B.

EDEREN, Pruis. dorp, regdst. Aken, kreits Gulik, met 600 inw.

EDERIC, Chin. stad in Klein Bucharije, 40 mijlen N. O. van Cashgar.

EDERISCH, 2 Hong. dorpen, kom. Salad. 2. Hong. dorp, aan het meer Balaton of 't Platte meer.

EDERN, Fr. dorp, dep. Finisterre, arr. Chateaulin, aan het Zwarte gebergte, met 1500 inw.

EDESHEIM, zie Edisheim.

EDESSA of *Vodina*, Turksche stad, prov. Macedonië, waarvan zij voorheen de hoofdstad was, aan de Wistritza, bij de Turken *Moglena* genoemd, in eene vruchtbare vlakte, 15 mijlen W. N. W. van Salonica, met 12,000 inw., die katoenweverijen hebben. 2. Zie Orfa.

EDFU, (BURCKHARDT schrijft, *Edfou* DENON *Etfu*.) Egypt. dorp aan den W. arm van den Nijl, waarschijnlijk het oude *Appollinopolis Parva*, (*Magna*) in een vruchtbaar dal, tusschen den Nijl en de bergen gelegen Men vindt er nog twee tempels, die de overblijfsels van de aloude pracht der Egyptische bouwkunde aantoonen, en volgens DENON, bij wien men fraaije afbeeldingen van dezelve vindt, de schoonste van Egypte en de grootste naast die van Thebe zijn, welke alleen door die van Tentyra geëvenaard worden, ja zelfs deze in grootschheid overtreffen. Zij bevatten vele welbewaarde schoonheden, die wij hier niet allen kunnen opnoemen. Ondertusschen is het merkwaardig dat BURCKHARDT ook hier een bewijs vond voor de stelling, dat de Egyptenaars de kunst om edele gesteenten in glas na te maken, in eenen zeer hoogen graad bezeten hebben, dewijl men gedurende zijn verblijf te Esne, uit de puinhoopen van dezen tempel, verscheidene stukken glas groef, die volkomene namaaksels van amathist en topaas waren. 24. 48. 53. N. B. 50. 40. L.

EDGAR of *Edgarton*, zeestad der N. Amer. Rep., prov. Massachusetts, gr. Duke, op de O. zijde van het eil. Martha's Vineyard, zijnde de beste haven van het eil., met 1370 inw., stokvischvangst en scheepvaart. 307. 44. L. 41. 22. N. B.

EDGBASTON, Eng. dorp, gr. Warwick, met 1150 inw.

EDGCOMB, gr. der N. Amer. Rep., prov. N. Carolina, tusschen de gr. Pitt, Wayne, Martin, Halifax en de riv. Tar, met 12,420 inw. en de hoofdstad Tarborough.

EDGCOMB'S ISLAND, een der koningin Charlotte's eil. in de Groote Stille Zuidzee. 184. 37. L. 11. 15. 15. Z. B.

EDGCOTT, Eng. D., gr. Northampton.

EDGCUMBE, baai aan de O. kust van Nieuw Holland Z. van kaap Gloucester en Z. O. van Mount Upstart. 20. Z. B. 2. Kaap aan de W. kust van den archipel van koning GEORGE DE III, zijnde de N. W. punt van Norfolk sound. 242. 12. L. 57. 2. N. B. 3. (Mount) schiereil. aan de Eng. kust van Devon. 4. Austr. eil. in de Stille Zuidzee, Z. O. van St. Croix. 5. Berg op de N. O. kust van 't Austr. Nieuw

Nieuw Zeeland, op 37. 59. Z.B. 194. 33. L.

EDGEFIELD, gr. der N. Amer. Rep., prov. Z. Carolina, tusschen de riv. Saluda en Savannah, het gr. Abbeville en het distr. Oranjeburg, 11 uren lang en 8 breed, met 23,150 inw.

EDGERTON, zie Edgar.

EDGEWORTH, Eng. vlek, gr. Lancaster, met 1300 inw., handel en fabr.

EDGHILL, Eng. dorp, gr. Warwick.

EDGHIR, O. Ind. stad in Golconda, 3 mijlen W. van Rachore en 23 Z. W. van Hyderabad. 95. 30. L. 16. 25. N. B.

EDGHURRY, O. Ind. stad, prov. Carnate. 97. 28. L. 14. 51. N. B.

EDGMOND, Eng. kerspel, gr. Salop, met 880 inw.

EDGWARE, Eng. stadje en kerspel, gr. Middlesex, met 550 inw.

EDGWOTH, Eng. vlek, gr. Lancaster, met 1000 inw.

EDINBURG of *Mid-Lothian*, gr. in Z. Schotland, tusschen de frith van Forth, de riv. Almond en de gr. Haddington, Berwick, Roxburgh, Selkirk, Peebles, Lanark en Linlithgow, of tusschen 13. 52. en 14. 46. L. en 55. 36. en 56. N. B. gelegen. Het is 10 mijlen lang, van 5 tot 7 mijlen breed, en bevat op 18¾ vierk. mijl., in 10 steden of dorpen en 31 kerspelen, 148,600 inw. De grond is gedeeltelijk bergachtig, door de Moorfoot en de Pentland-hills bezet, waarvan de hoogste punt 1700 voeten boven de oppervlakte der zee is, terwijl ruim een derde van den grond bebouwd is, en hij door de afwisseling van heuvels, dalen en bosschen een aangenaam gezigt opleveren. Het wordt door verscheidene kleine stroomen bespoeld, waarvan de Noord- en Zuid Esk, de Almond en het water van Leith, dat de haven dier stad uitmaakt, de voornaamste zijn, terwijl er een vereenigings kanaal tusschen Edinburg en Glasgow wordt gegraven. De voornaamste voortbr. zijn: koren, peulvruchten, hout, vee, visch en vooral mineralen, als: steenkolen, kalk en arduinsteen, ijzer, lood, koper en eene soort van steen, de *Petunse pentlandica* genoemd enz., terwijl er wol, huiden, leder, schoenen, papier, glas, brandewijn, zeep, enz. uitgevoerd wordt.

EDINBURG, de hoofdstad van voorn. gr. en van geheel Schotland, ongeveer een half uur van de frith van Forth, rondom door heuvels omgeven, behalve aan de zijde van de frith, terwijl ten O. de drie rotsachtige hoogten van Calton-hill, Arthur's-seat en Salisbury-crags gevonden worden. Zij is op en tegen drie neven elkander O. en W. loopende hoogten gelegen, en bevat: 1. de oude stad, die onregelmatige huizen heeft van 6 en 7, en in het hangen van de rots tot 11 verdiepingen, ook onder anderen eene straat van 5,570 voet lang en op sommige plaatsen 60 voeten breed, en de opene plaatsen *George's*, *St. Patrick's*, *Nicolson's*, *Brown's en Argyle's Square* en de *Meadow*, eene fraaije wandeling, bevat. Zij heeft, door eene brug van 1120 voeten lang, gemeenschap met: 2. De nieuwe stad, welke met zeer fraaije straten en schoone huizen pronkt, en 3. de voorsteden *Commongate* en *St. Cuthbers*. Men telt in Edinburg 15 kerken of bedehuizen, waarvan de hoofdkerk een zeer oud gebouw is, en behalve eenige andere kerkgebouwen, ook eene fraaije Roomsche, die in 1814, in den Gothischen smaak, voltooid is; 14 hospitalen en weeshuizen, 13,000 huizen en met Leith 103,000, doch afzonderlijk, 82,650 inw. Onder de merkwaardige gebouwen behooren: het kasteel, voorheen zeer sterk, aan het Westeinde van de oude stad, op eene rots 150 à 200 voeten hoog gelegen, hetwelk met de rotsen daar beneden eene treffende vertooning maakt; thans is het tot eene barak ingerigt, echter worden er nog in de kamer de *Crownroom*, sedert de vereeniging, de gedenkstukken van Schotland bewaard. Aan de andere, of O. zijde van de oude stad, vindt men het oude paleis, en de abtdij *Holyrood*, van welke laatste, die in 1128 door DAVID I gebouwd werd, de wallen slechts maar overig zijn; het paleis is nog een pronkstuk der oude bouworde, schoon het naderhand veel verbeterd is; men vertoont er nog de slaapkamer van de ongelukkige koningin MARIA en het kabinet, waaruit haar gunsteling DAVID RIZZIO gehaald en vermoord werd. Ook is er eene galerij met de zoogenoemde portretten van oude Schotsche koningen. Hier vergadert nog de adel van Schotland om 16 leden voor het Britsche parlement te kiezen. Verder het parlementshuis op het *Parliament Square*, waar een oud standbeeld van KAREL II staat, in het midden der stad, oorspronkelijk tot de vergadering van het parlement van Schotland ingerigt, thans de vergaderpl. van de hooge geregtshoven, van de burgerlijke en criminele regtbank, met eene regtsgeleerde boekerij, enz. Over het zelve is de kon. beurs, voorheen het stadhuis, het regis-

gister office of rijks archiven, alwaar de archiven van Schotland bewaard worden, een der prachtigste gebouwen van de stad. Verder het admiraliteitshof, de schouwburg, eene nieuwe concertzaal, het stadhuis, tolhuis, postkantoor, enz. Ook is hier eene beroemde hooge school, in 1582 gesticht, welke toen éénen professor had, die predikant in de stad was, en er thans 27 telt, terwijl het getal der studenten, in 1818, op 2,200 beliep. Zij heeft eene boekverzameling van 50,000 boekdeelen, eene verzameling voor de natuurlijke historie, waarvoor thans een nieuw gebouw wordt ingerigt, een' uitgebreiden kruidtuin. Voorts is hier eene voorname taalkundige school met eenen rector, 4 onderwijzers en 800 leerlingen; 4 stads scholen, eene teeken-akademie, eene koninklijke manege, instituut voor doofstommen en onderscheidene bijzondere inrigtingen van onderwijs. Onder de geleerde genootschappen munten uit: de koninklijke societeit, in 1782 opgerigt, het koninklijk genootschap van oudheden, het Wernersche genootschap, het sterrekundig gezelschap, met eene sterrenwacht, die, behalve alle noodige instrumenten, eene uitmuntende *Camera obscura* heeft, en thans vergroot is; de *Highland Society* voor landbouw, manufacturen en kunsten, en nog verscheidene natuurkundige, regtsgeleerde en andere bijeenkomsten meer, waarvan die der advokaten eene boekerij van 1000 boekdeelen heeft, en een gezelschap voor het Gaz-licht, eerst onlangs is opgerigt. Verder onderscheidene bijbel-, zendelingen-, en andere liefdadige genootschappen.

Tot de liefdadige gestichten behooren: *Heriot's* hospitaal, voor de opvoeding van burger kinderen; *Watson's* hospitaal voor arme burger kinderen; *the Merchant's maiden* hospitaal, voor dochters van ongelukkige kooplieden; *the Trade's maiden* hospitaal; *Trinity* hospitaal voor mannen, vrouwen en oude vrijsters; *Gillespie's* hospitaal voor het onderhoud van oude lieden en de opvoeding van arme kinderen; 3 werkhuizen, een huis voor arme blinden en een gezelschap ter wering van de bedelarij; de koninklijke infirmerie voor 250 lijders met een standbeeld voor GEORGE II, *Bridewill*, de gevangenis, in 1791, in plaats der oude, opgerigt. Op den top van Calton-hill vindt men het monument voor NELSON. Edinburg is eigenlijk geene stad van koophandel of manufacturen; zij is meer de zetel van pracht, daar de meeste adel en grooten van Schotland hier den winter doorbrengen, en de voornaamste handel bestaat er in de voorwerpen van behoeften van derzelver gegoede en verfijnde inw. Hierom bestaan ook de voornaamste manufacturen in meubels, rijdtuigen, muzijk-instrumenten, enz.; gelijk er ook in glas en marmer, fijn linnen, zijde, fijne shawls, enz. gewerkt wordt, doch er zijn ook fabr. van wollen kousen, flanel, baai, sergie, terwijl de walvisch-, kabeljaauw- en haringvangst mede een tak van bestaan is. IJzer fabr. en likeurstookerijen vindt men in den omtrek, terwijl de stad om haar uitmuntend bier alom bekend is. De boekhandel maakt er eenen voornamen tak van bestaan uit. Van de *Edinb. Review*, een geleerd maandwerk worden telkens 14,000 exempl. afgeleverd. Verder worden van hier al de voortbr. van Schotland verzonden, en de handel door 12 bank-kantoren, waaronder de bank van Schotland, de kon. bank en de linnen Compagnie, (hebbende de beide eerste een fonds van een millioen, en de laatste, die van een half millioen pond. sterl.) bevorderd. Zij is de geboortepl. van GILB. BURNETT, DAVID HUME en WILL. ROBERTSON. 14. 29. 30. L. 55. 57. 57. N. B. Wissel, zie Londen.

EDINGTON, Eng. dorp, gr. Wilts.

EDISHEIM, Beij. dorp, Rijnkreits, met 1375 inw.

EDISTO, riv. der N. Amer. Rep., prov. Z. Carolina, met twee takken in zee vallende, waarvan de eene Noord Edisto, 5 mijlen, en de andere Zuid Edisto, 8 mijlen Z. W. van Charleston zich ontlasten.

EDKO, stad van Ned. Egypte, tusschen de zee en het meer Maadic of Edko.

EDLESTOWN, Schot. kerspel, gr. Peebles, met 1000 inw.

EDMONTON, Eng. dorp, gr. Middlesex, met 7,800 inw.

EDMUND POINT, kaap op de West kust van N. Amer., op 249. 56. L. 51. 56. N. B.

EDNAGUR, O. Ind. stad van Dowlatabad, 7 uren N. W. van Nander.

EDNAM, Schot. dorp, gr. Dumfries, geboortepl. des dichters JAMES THOMSON.

EDO, zie Jeddo.

EDOAR, stad der N. Amer. Rep., prov. Massachusetts, eil. Martha's Vineyard.

EDOLO, Sard. dorp van Milaan, legatie Bergamo, met 2,900 inw.

EDRAMIT of *Adramittium*, golf in Aziat. Turkije, aan de kust van de

Middell. zee, bij kaap Troye.
EDRENEH, zie Adrianopel.
EDRENOS, stad in Aziat. Turkije, prov. Natolië, aan de riv. van dien naam.
EDROM, Schot. kerspel, gr. Berwick, met 1360 inw.
EDSBORG, EDSHOLM, Zweed. stad, distr. Elfsborg, prov. Gothland.
EDSKON, klein eil. in de W. zijde der golf van Bothnië. 34. 54. L. 60. 48. N. B.
EDSWOL, Noorw. stadje, 6 mijlen Z. W. van Bergen.
EDSCHMIAZIN, zie Echmiazin.
EDWAIS, klein eil. in de O. zijde der golf van Bothnië. 38. 52. L. 60. 55. N. B.
EDWARD, stad der N. Amer. Rep., prov. Virginië; 51 mijlen W. Z. W. van Philadelphia. 2. Kaap aan de W. kust van King George's archipel. 241. 48. L. 57. 39. N. B.
EDWARD FORT, dorp der N. Amer. Rep., prov. Nieuw York, gr. Washington, op den O. oever der Hudson's rivier.
EDWARD ISLAND, een der schippers eil. volgens de uitgevers van EDWARDS reizen; anders is het *Maouna*, *Tootooillah* en *Tutgella* genaamd.
EDWARD, POINT, kaap op de N. O. kust van King's eil., op de W. kust van N. Amer. 250. 14. L. 32. 25. N. B.
EDWAY, Eng. riv. van Z. Wallis 1½ mijl van Builth in de Wye vallende.
EDWITH, Eng. riv. in den mond der Usk vallende.
EDZELL, Schot. kerspel, gedeeltelijk in 't gr. Angus, en gedeeltelijk in Kincardine, met 1060 inw.
EDZERD, Nederl. dorp, prov. Vriesland, grietenij Stellingwerf Westeinde.
EE, oude Nederl. riv., voorheen haren loop voorbij oud Vlaardingen hebbende, doch sedert het jaar 1421 is zij met de Maas vereenigd. 2. Dorp in de Nederl. prov. Vriesland, grietenij Oostdongeradeel, arr. Leeuwarden. 3. Riv. in de Nederl. prov. Vriesland, 4. Zie Ede.
EECHTROP, Nederl. buurt in N. Holland, bij 't dorp Schoorl.
EECKE, Nederl. dorp, prov. O. Vlaanderen, met 1500 inw.
EECKEREN, zie Eekeren.
EECLOO, Nederl. arr., prov. O. Vlaanderen, met de 3 kantons Assenede, Capryke, Eecloo en 42,500 inw.
EECLOO, Nederl. marktvlek, hoofdpl. van voorn. arr., met linnenweverijen, kantfabr., steenbakkerijen, scheepsbouw, graanhandel en 6,000 inw.
EEDE, Nederl. dorp, prov. Zeeland.
EEDE, zie Ede.
EEGHEM, Nederl. vlek, prov. West Vlaanderen, met 1470 inw.
EEGHOLM, Deen. eil. in de Groote Belt. 28. 58. L. 55. 14. N. B.
EEKEREN, Nederl. dorp en kerspel, prov. Antwerpen, met 3000 inw.
EEKHAAR, Nederl. buurt, prov. Drenthe, arr. Assen, met 100 inw.
EEKSTA, Nederl. dorp, prov. Groningen, arr. Winschoten, hetwelk met Scheemda een groot vlek uitmaakt, en het voorkomen eener stad heeft, met eene fraaije kruiskerk en pastorij; 6 mijlen Z. W. van Groningen.
EEL, riv. van N. Amer., in de Wabash, eenen tak der Ohio, vallende.
EEL, N. Amer. meer op 279. 19. L. 49. N. B.
EELDE, Nederl. dorp, prov. Drenthe, met de buurt Eelderwolde 450 inw. tellende.
EELSLO, zie Elslo.
EELSWERF, Nederl. dorp, prov. Groningen, arr. Groningen.
EEM of *Eems*, Nederl. riv., prov. Utrecht, die in 't naburig Gelderland, uit de Luntersche, Assiratter, Modder en Barneveldsche beken, die zich bij Amersfoort vereenigen, gevormd wordt, buiten de stad zelfs voor groote schepen bevaarbaar is, en N. W. aanloopende in de Zuiderzee valt.
EEMBRUGGE, Nederl. heerl., prov. Utrecht, arr. Amersfoort, met 150 inw.
EEMERY'S RIVER, riv. der N. Amer. Rep., prov. Tennessee, in de Chinches vallende. 293. 18. L. 35. 55. N. B.
EEMKERK, zie Eemskerk.
EEMLAND, voormalig kwart. en Maarschalks-ambt der prov. Utrecht.
EEMNES, twee Nederl. dorpen, prov. Utrecht, arr. Amersfoort, door *Binnen* en *Buiten* onderscheiden, en door den Wakkerdijk, die Eemnes binnen tegen de aanvallen van de Zuiderzee verdedigt, van elkander gescheiden. Beide deze dorpen hebben heerlijke bouw- en weilanden en eene herv. kerk, waarvan die van Eemnes buiten, eenen hoogen zwaren toren heeft, terwijl er te Eemnes binnen ook eene Roomsche kerk staat. Men telt er 1250 inw.
EEMS, zie Eem.
EEMS of *Ems*, bevaarbare Pruis. riv., welke in de prov. Westfalen, aan de Stapelagerberg, bij Hövelhof, ontspringt, de Hase opneemt, de prov. Meppelt, Lingen en Oost Vriesland bewatert, en bij Embden, met twee monden, de *Ooster en Wester* Eems, het eiland Borkum vormende, in zee stort.
EEMSKERK, een der Nederlandsche ver-

verdronken dorpen in den Zuid-Hollandschen waard.
EEMSTER, zie Dwingeloo.
EENAEME, Nederl. dorp, prov. O. Vlaanderen, arr. Oudenaarde; 690 inw.
EENAEME of *Eenham*, Nederl. dorp, prov. O. Vlaanderen, nabij 't vorige.
EENDEN EILAND, eil. bij het St. Jan's eil. dat tot de Heilige Maagd eil. behoort, gelegen, met een fort tot dekking van St. Jan.
EENDRAGT, Nederl. riv., prov. Zeeland, welke bezuiden de stad Tholen uit de Ooster Schelde voortkomt, langs de prov. N. Braband, de heerl. *Vosmaer* vliet, den naam van Eendragt aanneemt, en bij Philipsland zich Oostw. in de Slaak, en Westw. in de Mosselkreek ontlast.
EENDRAGTS LAND, een gedeelte der Westkust van Nieuw Holland, tusschen de Witt's en Edel'sland, of tusschen 19. en 26. Z. B. gelegen, en van punt Escarpé, tot kaap Murat, 56 Duitsche mijlen lang. Het werd in 1616 door den Nederlander DIRK HARTOG, bevelhebber van het schip de *Eendragt*, ontdekt, en naar het laatste genoemd. Men vindt er DIRK HARTOG'S reede (zie dat art.) aan het begin van eene baai, naderhand door DAMPIER, *Sharks* of *Haai-baai* genoemd, met eene goede reede, versch water en kaap Cuvier, Murat en de eil. Kok, Bernier, Dewe, enz. Ook is er de Willem's riv., welke met de groote baai, bij kaap Murat, in 1797 door de VLAMING ontdekt is, doch reeds in 1618 werd het land om dezelve door het schip *Mauritius* nader bezocht. De weinige bewoners hebben hutten, die van boven bolvormig zijn, en staan op eenen zeer lagen trap van beschaving, terwijl de zandige grond zeer weinig plantgewassen oplevert. De kust is met veel schelpen bedekt; men vindt er veel mosselen en zeehonden; dit gedeelte werd bijzonder door de Fransche reizigers onder TREIJANET bezocht.
EENIGENBRUG, Nederl. dorp in N. Holland, kwart. Alkmaar, (slag 1792).
EENRUM, Nederl. dorp, prov. en arr. Groningen, 4 mijlen van Groningen, met eene schoone kerk, wier toren tot eene baak dient.
EEPE, zie Epe.
EER, Nederl. buurt, prov. Drenthe, arr. Assen, met 100 inw.
EERBEEK, Nederl. heerl., prov. Gelderland, kwartier Arnhem.
EERDE, Nederl. buurt, prov. Drenthe, nabij Zeeze, met 100 inw.
EERNEGHEM, Nederl. D., prov. W. Vlaanderen, 3 uren van Brugge; 1600 inw.
EERNEWOLDE of *Eernewoude*, Nederl. dorp, prov. Vriesland, grietenij Tietjerksteradeel, arr. Leeuwarden, nabij Garijp, met 260 inw.
EERNSURA, Nederl. dorp, prov. Vriesland, arr. Leeuwarden.
EERSEL, Nederl. dorp, prov. N. Braband, distr. Eindhoven, aan de Run, met eene Roomsche en eene Herv. kerk en 900 inw.
EERSTE, Afr. riv., aan de kaap de Goede Hoop, voorbij Stellenbosch vloeijende, en in de Simon's baai vallende.
EERTSWOUD, zie Aartswoude.
EES of *Eesveen*, Nederl. buurt, prov. Drenthe, bij de Buner moeras; 120 inw.
EESDEN of *Eisden*, Nederl. D., prov. Limburg, nabij Maastricht; 300 inw.
EESSENE, Nederl. dorp, prov W. Vlaanderen, met 1420 inw.
EESTERGA, Nederl. dorpje, prov. Vriesland, nabij de Lemmer, met 100 inw.
EESTERWYK, zie Oosterwijk.
EESTRUM, Nederl. dorpje, prov. Vriesland, grietenij Tietjerksteradeel, arr. Leeuwarden, met 250 inw.
EESVEEN, zie Ees.
EETCOORE, O. Ind. stad, prov. Bahar, distr. Ramghur. 103. 3. L. 24. 18. N. B.
EETEN, Nederl. dorpje, prov. Drenthe, met 375 inw.
EETENAH, O. Ind. stad van Bengalen, distr. Dacca, 3 uren Z. W. van Azmergunge.
EEUW, Nederl. dorp, prov. Drenthe, met de schans de *Zwartedijk*.
EEXT, Nederl. dorpje, prov. Drenthe, arr. Assen, met 340 inw.
EEXTERVEEN, Nederl. buurt, prov. Drenthe, arr. Assen, met 130 inw.
EEZE, Nederl. buurt, prov. Drenthe, nabij Scheerwolde, met 60 inw.
EFAMIA, FAMAH of *Apamea*, Turk. Aziat. stad, prov. Soria, pachalik Tarablus.
EFBE, klein eil. bij de Z. kust van 't eil. Mysol, een der Moluksche eil., met hetwelke eene baai aan de Noordzijde van hetzelve, eene haven vormt; het is ongeveer 2 mijlen lang, en men vindt er soms paradijsvogels, die met vogellijm gevangen worden; kapitein FOREEST vond er twee dorpen. 144. 46. L. 2. 12. Z. B.
EFESC, Turk. Aziat. stad in Natolië, 11 mijlen Z. Z. O. van Smyrna.
EFFELDER, Pruis. dorp, regdst. Erfurt, met 900 inw. 2. Saks. dorp, hert. Meiningen, met marmergroeven.
EFFELTRICH, Beij. dorp, Op. Mainkreits, met 590 inw. die handel in boomvruch-

vruchten drijven.

EFFEN, Nederl. dorp, prov. Antwerpen, een uur van Mechelen.

EFFENDIBOURNUN, landpunt van Romanië in Turkije, aan den Bosphorus.

EFFERDINGEN, Oostenr. stad, Hundsrück-viertel, met het kasteel Schaumburg.

EFFIAT, Fr. vlek, dep. Allier.

EFFINGHAM, Eng. gr., gouv. Quebec, in N. Amer. 2. Gr. der N. Amer. Rep., prov. Georgië, grenzende N. O. aan de Savannah riv., welke het van Z. Carolina scheidt, en ten Z. W. aan de Ogechie riv., welke het van het gr. Liberty scheidt; het bevat 2,600 inw. met de hoofdstad Ebenezer.

EFFRINGEN, Wurt. dorp, Schwarzwaldkreits, met 625 inw. 2. Bad. dorp Wiesenkreits, met 320 inw.

EFLAK, zie Walachije.

EFLANI, Turk. Aziat. stad in Natolië, 12 uren W. van Boli.

EFRI IMAM, Arab. stad, prov. Hedsjas, 7 mijlen N. van Jidda.

EFRIM, dorp van Ned. Egypte, 7 mijlen O. Z. O. van Alexandrië.

EFSA, riv. van Hessen Kassel, bij Drentleburg in de Dimel vallende.

EFSE, riv. van Hessen Kassel, in de Schwalm vallende.

EGA, Port. vlek, prov. Beira, met 100 huizen. 2. Spaan. riviertje, in Biscaye, 1 uur beneden Calahorra in de Ebro vallende.

EGAKTO, een der kleinste Kurilische eil. in de N. Stille zee, ten Z. van Kamschatka. 172. 10. L. 49. 5. N. B.

EGBELL of *Cbellani*, Hong. marktvlek, kom. Neutra. 48. 42. N. B.

EGEBERG of *Egeberget*, Noorw. vlek, stift Christiania, met eene aluinziederij.

EGEDE, Nederl. buurt, prov. Drenthe, nabij Marle, met 170 inw.

EGEDES-MINDE, (Egedes aandenken) Deen. volkplanting, door den kapitein EGEDE, in 1725, tot gedachtenis van zijnen vader gesticht, op de W. kust van Groenland, in het Noordelijk Inspectoraat met meer dan 1000 groote en kleine eil. die CRANTZ de wilde eil. noemt, waaronder Ansiet, alwaar zeehonden gevangen en donsvederen verzameld worden.

EGELAND, Noorw. vlek, stift Christiansand, met een ijzerwerk.

EGELN, Pruis. stadje, regdst. Maagdenburg, kreits Wanzleben, aan de Bode, met 2 poorten, 3 kerken, 1 hospitaal, 2,250 inw., wolweverijen en looijerijen.

EGELSBACH, dorp in 't gr. hert. Hessen, vorst. Starkenburg, ambt Kelsterbach, met 950 inw.

EGEMOUTH, Schot. vlek en zeehaven, aan de O. kust van het gr. Berwick, met 200 inw.

EGENBURG of *Eggenburg*, Oostenr. stadje, viertel op den Mannhartsberg, aan den voet van den Mannhartsberg, met 1400 inw. en wijnteelt.

EGERHAUSEN, Beij. dorp, Neder Mainkreits, met 350 inw., die zand- en slijpsteen groeven hebben.

EGENOTISO, eil. in de Indische zee, ongeveer 16 mijlen van de N. O. kust van Sumatra, bijna 7 mijlen in den omtrek. 122. 30. L. en o. 27. Z. B.

EGER, 1 (Boh. *Chebbe*,) Boh. distr. in de Elnbogenerkreits, dat voorheen tot het Duitsche rijk behoorde, en op 45 vierk. mijlen in de stad Eger, 3 vlekken en 180 dorpen ongeveer 23,000 inw. bevat, en een' aanzienlijken korenbouw, veeteelt en goede fabr. heeft. 2. Hoofdst. van voorn. Boh. distr., aan de schoone, doch niet bevaarbare Eger, op eene rots en in een dal gelegen. Zij heeft een kasteel, eenige vestingwerken, 4 poorten, 3 voorsteden, 7 kerken, 1 hospitaal, 1 weeshuis, Roomsch gymnasium, tuighuis, nonnenklooster, 8,100 inw. en fabr. voor leder, laken, hoeden, wollen stoffen en zeep; granaat-, vitriool-, steenkolen en aluingroeven. De beroemde gezondheidsbronnen zijn in het nieuwe vlek *Franzensbrunnen* (zie dat art.) 30. 2. L. 50. 4. 50. N. B. 3. Riv. bij genoemde stad, welke op den Fichtelberg, niet ver van Weiszenstadt, in de Beij. Op. Mainkreits, ontspringt, de Rösla, Selb, Töpl en Zwoda ontvangt, en bij Theresiënstadt in de Elbe valt. 4. Riv. in Beij., Rezat kreits, welke beneden Harburg in de Wernitz valt. 6. Zie Erlau.

EGERBEGY of *Erlenmarkt*, Hong. vlek in Zevenbergen, kom. Thorenburg, aan de Aranyosch.

EGERI, 1. dal in Zwitserland, door hooge bergen omgeven en zeer schoon gelegen. In hetzelve ligt een meer (zie Aegeri) en twee dorpen, Opper Egeri aan het Oostelijke, en Ned. Egeri aan het Noorder einde; de bewoners bestaan van de veeteelt en vischvangst in het meer. 2. Zie Aeger.

EGERIA of *Egers*, Aziat. stad en vesting in Mingrelië, aan den linker oever van de Ereguri, welgebouwd en goed bevolkt.

EGERNESS, kaap in Wigton baai, op de Z. W. kust van Schotland. 54. 54. N. B.

EGERSZEG, Hong. vlek, kom. Salad, aan de Saale of Salad; 3,050 inw.

EGESHEIM, Wurt. dorp, Schwarzwald-

waldkreits, Op. ambt Spaichingen, met 690 Roomsche inw.

EGESTAU, Aziat. stad in Turkestan.

EGG, 1 Zwits. dorp, kanton Zurich, distr. Ulster, met wol- en katoenfabr. 2. Oostenr. dorp, gr. Tirol, Bregenzer kreits, aan de Bregenz riv., met 1250 inw. 3. Beij. dorp, Op. Donaukreits, distr. Ottobeuren, aan de Iller, met 800 inw. 4. Illyr. heerl. en slot, kreits Laibach, voorheen Neuburg genoemd. 5. Zie Eig.

EGG HARBOUR, (GREAT) inham in de kust der N. Amer. Rep., prov. New Jersey, waarin de riv. van denzelfden naam valt. 303. 16. L. 39. 22. N. B. 2. (LITTLE) baai aan dezelfde kust, omtrent 6 uren N. O. van de vorige. In dezelve valt de riv. Mulicus, welke omtrent 7 uren ver bevaarbaar is.

EGG ISLAND, klein eil. aan de W. kust van N. Amer., prov. Virginië, in den mond van de York's rivier. 2. Klein Z. Amer. eil. in de straat van Magellaan, ruim 2 mijlen N. O. van York Minster 3. Klein N. Amer. eil. aan de N. O. kust van Delaware bay, in het gr. Cumberland. 302. 34. L. 39. 16. N. B. 4. Eil. bij St. Helena, waarop in 1815 eene batterij is opgerigt, en waar men, bij zeer goed weder, landen kan.

EGG BEI PUPPETSCH, zie Abfaltern.

EGGE of *Teutoburger Woud*, met hout bewassene bergrug, in 't Pruis. regdst. Minden. 2. Riv. in den Beij. Op. Donaukreits, welke in Wurt. bij Rittingen ontspringt, de Zwerchbach ontvangt, en boven Höchstadt in den Donau valt.

EGGEGRUND, kleine Zweed. stad aan de W. kust van de golf van Bothnië. 55. 6. L. 60. 45. N. B.

EGGENBERG, Oostenr. vlek en heerl., hert. Stiermarken, niet ver van de stad Grätz.

EGGENBURG, zie Egenburg.

EGGENFELDEN, Beij. landger., Ned. Donaukreits, hetwelk op 10 vierk. mijlen ongeveer 22,570 inw. bevat. Het vlek dezes naams ligt aan de Roth en heeft 1050 inw.

EGGENSTEIN, Bad. dorp, Pfinz- en Enzkreits, landger. Carlsruhe, aan den grooten weg naar Frankfort, met 850 inw.

EGGEROE, klein Noorw. eil. in de Noordzee, stift Christiansand, waar veel zalm, oesters en zeekreeften gevangen worden.

EGGERON, dorp in Op. Egypte, ruim 2 mijlen Z. van Atfieh.

EGGERSAND, Noorw. vlek, stift Christiansand, met eene kleine haven, visscherij en eene voogdij van 2,200 inw.

EGGEWARTS CAPELLE, Nederl. D., prov. W. Vlaanderen, met 360 inw.

EGGEMUHL, zie Eckmühl.

EGGOLSHEIM, zie Eckoltsheim.

EGHAM, Eng. kerspel, gr. Surrey, niet ver van de Theems, met 2,820 inw. en de beroemde *Rumney Mead*, alwaar in 1215 de bekende Magna-Charta gegeven werd.

EGHEZEE, Nederl. dorp, prov. Namen, met 440 inw.; 2½ uur van Namen.

EGHIL, Turk. Aziat. stad, gouv. Diarbekir.

EGHOLM, 1 Deen. eil. in de golf van Lijmfiord, van eene eironde gedaante, omtrent 2 uren in den omtrek. 2. Deen. eil. ongeveer 1 uur van de N. O. kust van het eil. Oeroe. 28. 16. L. 54. 55. N. B.

EGIDIEN, (ST.) Saks. dorp, gr. Schönburg, Z. O. van Glauchau.

EGINA, Zwits. riv. in Walliserland. 2. Dal langs genoemde riv., van het N. W. naar het Z. O., 3½ uur ver, tot aan den voet der bergen Gries en Novena, over welken eersten een weg naar Forma en over den laatsten een naar Bedretto loopt; aan het begin van het dal heeft de Egina eenen schoonen waterval. 3. Zie Engia.

EGIRA, Afr. landschap aan de kust van Guinea, aan de riv. Ankobar, waar wij voorheen een fortje hadden, doch hetwelk de bevelhebber, zich tegen den aanval der Inlanders niet kunnende verdedigen, met zich en zijne manschap in de lucht deed springen.

EGISHEIM, EGUISHEIM, EIGISHEIM, EXEN, EXHEIM, Fr. stadje, dep. Boven Rijn, arr. Colmar, aan den voet van den Wasgau (Vosges) en aan de Lauter, met 1740 inw. en wijnteelt.

EGJIRIBOSZ, zie Egribos.

EGLETONS, Fr. stadje, dep. Corrèze, arr. Tulles, met 880 inw.

EGLI, Fr. riv., welke bij Massac in het dep. Arriège ontspringt, en in de Middell. zee valt.

EGLINGEN, Wurt. heerl., Jaxtkreits, Opperambt Neresheim, niet ver van Nordlingen, met een dorp van 690 inw.

EGLISAU, kleine stad, kanton Zurich, aan den Rijn, over welken eene schoone brug ligt, en aan den weg van Schaffhausen naar Zurich, met een slot, eene schoone kerk en 1410 inw, die in den vruchtbaren omtrek koren en wijn teelen en transito handel hebben. In 1799 vielen hier vele gevechten tusschen de Franschen en Oostenrijkers voor.

EGLISE, (DE L') N. Amer. riviertje in Neder Canada, hetwelk 25 mijlen be-

beneden het eil. Orléans in den St. Lourenz.

EGLISE-SUR-BILLOM, Fr. vlek, dep. Puy-de-Dome, 6 m. Z. O. van Clermont.

EGLISH, Ier. stadje, gr. Tyrone, 1 uur Z. van Dungannon.

EGLISHAY, een der Schot. Orkadische eil. met een meer van versch water. Hier is eene oude kerk aan den H. MAGNUS toegewijd, die men wil dat hier verbrand is. Er zijn 170 inw.

EGLOFS, zie Windischgrätz, No. 1.

EGLOFSTEIN, Beij. dorp, Op. Mainkreits, landgér. Ebermannstadt, met een kasteel op eenen berg en 490 inw.

EGLOSHAILE, Eng. kerspel, gr. Cornwallis, met 780 inw.

EGLWSERW, Eng. dorp, gr. Pembroke, met 460 inw.

EGMMUHA, Afr. dorp in Marocco, aan den voet van den berg Atlas.

EGMOND, drie Nederl. dorpen in N. Holland, kwart. Alkmaar, welke zich door de bijvoegsels *binnen*, *aan zee* en *aan den Hoef* onderscheiden, bij welke eene in de aloude geschiedenis des vaderlands vermaarde, en voor dezelve zeer merkwaardige abdij gestaan heeft, van welke men niets dan een opschrift, dat boven den ingang heeft gestaan, en eenige duifsteen meer overig vindt. *Egmond Binnen* wordt ook alleen Egmond genoemd, en heeft linnenbleekerijen. Egmond *aan den Hoef* (waarbij de buurt Rijnegom of Rinnegom behoort), had voorheen het grootste, in onze Vaderlandsche geschiedenis zoo vermaard slot, waarvan echter thans slechts de toren op een klein eilandje, als eene ruïne overig is. In de kerk vindt men de grafstede van JAN I VAN EGMOND en zijne gemalin, benevens eene tombe ter gedachtenis van NICOLAAS WITSEN, burgemeester van Amsterdam, en vriend van PETER I keizer van Rusland. Egmond *aan zee* eindelijk heeft veel door storm en watervloed geleden, de kerk is in 1749 zoo ver mogelijk van zee, vernieuwd. Voor den in 1741 ingevallen toren, die tot eene baak diende, is reeds in 1744 eene groote baak in de duinen gesteld. De drie dorpen hebben ongeveer 2,000 inw.

EGMONDER MEER, meer in het regtsgebied der genoemde dorpen, dat men in 1556 is begonnen te bedijken.

EGMOND HAVEN, Z. Amer. haven in Falkland's eil., eene der beste en grootste van de aarde.

EGMONT, berg op het N. eil. van Nieuw Zeeland, 11,433 voeten hoog.

EGMONT BAAI, baai in de N. Amer. golf van St. Lourens, ten Z. W. van het St. Jans eil. 313. 46. L. 46. 30. N. B.

EGMONTS, (DE) zes Aziat. eil. tot de Chagos eil. gebragt, alle laag en door riffen vereenigd, zij zijn alle met hout bewassen, doch slechts drie hebben kokosboomen. Volgens aan boord van het schip *Egmont* gedane waarnemingen liggen zij op 92. 3. 45. L. 6. 37. Z. B.

EGMONTS EIL. of *Nieuw Guernsey*, bij de Spanjaarden *Santa-Cruz*, het grootste der koningin Charlotte's eil, in Australië door MANDANA in 1595 ontdekt, door CARTERET in 1767 aldus genoemd, en tot de genoemde groep getrokken. Het is ruim 7 mijlen lang en half zoo breed, door bergen, dalen en stroomen doorsneden. Er zijn niet zeer vele voortbr., doch het land heeft een aangenaam aanzien. De inboorlingen zijn donker olijfkleurig, hebben dik wollig haar, dikke lippen en platte neuzen; zij zijn bijna allen getatueerd en kaauwen betel; hunne huizen zijn ruim en met vensters; zij zijn met boog en pijlen gewapend en hebben vele cano's. Kaap Byron in het N. O. ligt op 183. 44. 33. L. 10. 41. Z. B. 2. Eil. in Australië tot Bougainville's Gevaarlijken archipel behoorende, en door WALLIS in 1767 ontdekt, is welbewoond, laag, zandig en met bosschen bedekt. 19. 20. Z. B. 239. 16. L. 3. Klein Amer. eil. in de golf van Mexico, aan de W. kust van O. Florida bij den ingang van de Spiritu Santo baai. 294. 51. L. en 27. 54. N. B.

EGMORE, bij Madras in O. Ind. met de beroemde Asylum of Madrasschool van Bell.

EGNA, zie Neumarkt.

EGNI, Spaan. stadje, prov. Guipuscoa, met eene kanongieterij.

EGOI, zie Carolinen.

EGOLSHEIM, Wurt. dorp, Neckarkreits, met 530 inw.

EGONTEN TCHAO, Rus. Aziat. berg der Sajansk, in Siberië, prov. Irkutsk.

EGOOCHSHAC, haven op de N. kust van het Rus. Aziat. eil. Unalashka, waar COOK in 1778 binnen liep.

EGORAPAN, O. Ind. stad in Canara.

EGORBEFSK, Rus. vlek, gouv. Rezan.

EGRA, zie Eger.

EGREMONT, Eng. stadje, gr. Cumberland, aan de Ehen, bij de Iersche zee, met 1560 inw.

EGREMONT, vlek der N. Amer. Rep., prov. Massachusetts, gr. Berk.

EGREVE, (ST.) Fr. vlek, dep. Isère.

EGREVILLE, Fr. vlek, dep. Seine en Marne, met 1300 inw.

EGRIBOS, EURIPO, zie Negropont.
EGRIEBUDGIAC, Turk. stad in Macedonië, aan de riv. Indge-Karasau, beneden Servitza.
EGRINGEN, Bad. dorp, Treisamkreits, ambt Candern, met 860 inw.
EGRIPO, zie Negropont (de stad).
EGRYAR, Aziat. stad van Groot Bucharije, 6 mijlen Z. van Samarcand.
EGUILLES, Fr. vlek, dep. Monden der Rhône, op eenen heuvel; 3,050 inw.
EGUIRANDE, Fr. vlek, dep. Corrèze, arr. Ussel, met 1000 inw.
EGUISHEIM, zie Egisheim.
EGUZON, Fr. stadje, dep. Indre, arr. La Chatre, met 1100 inw.
EGWAID, Wurt. riv., tusschen Hochstett en Dillingen in den Donau vallende.
EGYDISTADT of *Nagy Banya*, Hong. marktvlek in Zevenbergen, bij Carlsburg, aan den Marosch.
EGYED, Hong. marktvlek, kom. Oedenburg, aan de Raab. 47.31½. N. B.
EGYHAFA of *Voros*, Hong. dorp, kom. Pest, met wijnbouw.
EGYPTE, MIZRAIM, CHAM of *Rahab*, door de Arabieren *Mezr* of *Mizr*, door de Kopten *Chemi* en door de Turken *El-Kabit* genoemd: voorheen een aanzienlijk uitgestrekt rijk in Afrika, de zetel der voornaamste beschaving, een land vol van de bewonderenswaardigste voortbrengselen van het menschelijk kunstvermogen, bij voortduring het voorwerp der belangrijkste nasporingen, en thans eene *Turksche prov.*, die slechts gedeeltelijk bebouwd is. Zij ligt in het N. O. van Afrika tusschen 45. en 55. L. en 22. en 32. N. B.; grenst ten N. aan de Middell. zee, ten O. aan Arabië, waarmede zij door de landëngte van Suez gemeenschap heeft, en aan de Roode zee, ten Z. aan Nubië en ten W. aan Barca en de groote woestijn, en bevat, op eene oppervlakte van 5,000 (volgens anderen 6,210 en ook 8,793) vierk. mijlen, slechts 3 à 4 millioen inw.: terwijl het in Opper Egypte of *Said*, midden Egypte of *Wostani*, en Neder Egypte of *Bahri* verdeeld wordt, welke deelen weder in 30 provinciën gesplitst zijn, die elk door eenen Bey geregeerd worden, en ongeveer 2,500 steden en dorpen bevatten. Van de meestal kale gebergten van Kosseir, Suez, enz., loopt er een van het Z. naar het Noorden, langs de Roode zee, terwijl twee andere langs de beide oevers van den Nijl, de eenige riv. des lands, die het van het N. naar het Zuiden doorstroomt, loopen. Deze riv., door het menigvuldig water, dat in den regentijd op de bergen tusschen de keerkringen valt, buiten hare oevers gevoerd, overstroomt jaarlijks het land, en maakt het vruchtbaar, terwijl zij zich aan de grenzen van Neder Egypte in twee armen verdeelt, door welke de Delta, (zie dat art.) gevormd wordt. Behalve deze riv. vindt men er nog de meren Birket-Karum of Moris, dat bijna echter geheel uitgedroogd is; Marint, Madie, Mensale en eenige zout en natrum meren. De luchtsgesteldheid is, over het algemeen, zeer heet, en slechts in Neder Egypte eenigzins gematigd; bijzonder is het, dat hier nimmer regen valt. Van Mei tot September, en van November tot Februarij, waait er de Noordewind; maar in de lente is Egypte, gedurende vijftig dagen, blootgesteld, aan den Samum of den wind der woestijn, hier *Khamsin* (wind van vijftig dagen) genoemd, die door deszelfs hitte, indien hij lang aanhoudt, alle dierlijk leven verslindt, en onder anderen bij DENON, alsmede in de brieven over Egypte door eenen *Engelschen Staf Officier*, breedvoerig beschreven is, schoon men echter niet moet denken, dat hij al dien tijd onafgebroken waait; zelden is zulks meer dan 24 uren; slechts REYNIER, in het aanhangsel op GOLLARD, spreekt van drie dagen. De pest, die men wil dat hier te huis behoort, en niet alleen door de hitte, maar vooral ook door de onzuiverheid der inw., zeer bevorderd wordt, rigt hier soms groote verwoestingen aan, en verspreidt zich van hier, als uit het middelpunt: terwijl de oogziekten en veelvuldige blindheid (VOLNEY zegt dat er van de 100 Egyptenaren 20 blinden, 10 eenoogigen en 20 met roode tranende oogen zijn) zoo al niet volgens sommigen door het zand (volgens DENON ook door de vuilnishoopen die rondom de dorpen liggen) veroorzaakt, ten minste door de verterende hitte zeer bevorderd worden. Ook wil men dat de kinderpokken uit dit land voortsproten. Men heeft er slechts 2 jaargetijden, eene lente en eenen zomer, die van April tot November duurt, en eenen altijd helderen hemel en sterke warmte met zich brengt. In de lente zijn de nachten meestal zeer koel. Slechts daar, waar de gezegende Nijl, welke door onderscheidene kanalen buiten de gewone grenzen der overstrooming vergevoerd wordende, den grond geschikt maakt om het zaad te ontvangen, komen de vruchten op de uitnemendste wijze voort. Het overige land is dor en met brandend zand bedekt.

Tot de voortbr. behooren : rijst, gierst, peulvruchten, keukengroenten, meloenen, arbusen (eene soort van pompoenen), suikerriet, kalmus, de papyrus (een soort van riet, dat men reeds vroeg om te schrijven gebruikte, en dat een eigendom van dit land is) vlas, hennep, senebladeren, uijen, wilde saffraan, indigo, aloë, jalappe, colequinten, sode, cardamom, katoenboom en zuidvruchten, dadelboomen (over welks nut en beklimming men vooral OLIVIER 2e deel lezen moet), palmboomen, tamarinde, cassia en acaciaboomen, enz. Echter is er gebrek aan brandhout. Uit het rijk der delfstoffen heeft deze grond, die hoofdzakelijk uit kalk met schelpen en versteeningen aangevuld, bestaat, marmer, alabast, salpeter, porfier, jaspis, graniet en vooral natrum, bijzonder in Neder Egypte; zout in de woestijn en nog eenige steensoorten. Het rijk der dieren levert: rundvee, buffels, ezels, paarden, kameelen, dromedarissen (van welke ook de Franschen gebruik maakten om een dromedaris corps onder hunne cavalerie op te rigten); schapen met vetstaarten, honden, katten, leeuwen, tijgers, hyena's, jakhalzen, wolven, vossen, gazellen, giraffen, ooijevaars, de ibis (welke de slangen, die zich in het slik van den Nijl omwentelen, verslindt): hoenders, (welker eijeren in de ovens uitgebroeid worden); krokodillen, rivierpaarden, enz.

De tegenwoordige bewoners bestaan uit: 1. *Kopten*, de oorspronkelijke bewoners, die zich wel eenigzins met Grieken en Perzen vermengd hebben, doch uit godsdienstigen afkeer zich van de Arabische en Turksche overweldigers geheel afgezonderd gehouden hebben; hunne oorspronkelijkheid blijkt uit de overeenkomst hunner gelaatstrekken, met die der oudste afbeeldsels. Zij onderscheiden zich door donker, halfwollig haar, een plat voorhoofd, kleine donkere en aan de hoeken uitpuilende oogen, dikke wangen, korten en eenigzins ingedrukten neus, grooten mond met dikke lippen en eenen korten en dunnen baard, weinig bevalligheid van ligchaam, beenen zonder kuiten, lange en platte teenen. Zij belijden nog wel den Christelijken godsdienst, doch hebben zich van de Grieken afgezonderd; hunne taal is een zamenmengsel van oud Egyptisch, met eenige Arabische en Grieksche woorden; zij hebben in dezelve eene vertaling van de H. Schrift en eenige godsdienstige boeken, doch dezelve wordt niet meer gesproken. Sommigen hebben hen voor dom gehouden, doch volgens latere berigten zijn zij, wel verre van zoo laag gedaald te zijn, als men van menschen, die zoo lang in de verdrukking geleefd hebben, zoude verwachten. Zij worden integendeel als vernuftig, doch tevens als gierig, kruipend, en tot vleeschelijken wellust geneigd, opgegeven. Zij hebben eenige nijverheid in kleine zaken, en daar zij de eenigste klasse zijn, die lezen en schrijven kunnen, weten zij zich noodzakelijk te maken, en hierdoor aan hunne schraapzucht botvierende, groote rijkdommen te verzamelen. Zij wonen alleen in Op. Egypte, terwijl hun getal op 200,000 (140,000 en anders) wordt opgegeven. 2. *Arabieren* of de afstammelingen der Saracenen, thans het grootste deel der inw. in Beduïnen of zwervende Arabieren, in Fellahs of landbouwers, en in herder Arabieren onderscheiden, en die van elkander, zoo wel in gelaatstrekken als in inborst, zeer verschillen. Zij hebben levendige en sprekende gelaatstrekken, hunne oogen zijn diep in het voorhoofd gezonken, en tintelen van vuur en werkzaamheid. Zij hebben eenen korten spitsen baard, dunne lippen en fraaije tanden. 3. *Turken*, het thans heerschende volk, met zachtere trekken, dikke oogleden, die de uitdrukking der oogen zeer verminderen; dikken neus, fraaije lippen en mond, langen en zwaren baard, vetten hals en minder vale kleur; en 4 de *Mammelukken*, die oorspronkelijk Georgische en Circassische slaven zijn, doch nog voor weinig tijds een groot gedeelte van Egypte bezetteden; zij zijn thans grootendeels uitgeroeid, zoo dat men ze naauwelijks als bewoners van dit land noemen kan, daar zij zich anders als een dapper volk, vooral bij den inval der Franschen, getoond hebben. Verder zijn hier Joden, Grieken, Armeniërs, enz. De Egyptenaar, over het algemeen, is sterk van ligchaam, bruingeel van kleur, vrolijk van inborst, goedhartig, matig, godsdienstig, doch bijgeloovig; hij bezit eenen aanleg, welke echter niet ontwikkeld wordt; de vrouwen schilderen de oogleden en de kin, en zijn niet schoon, maar bevallig in hare handelingen, wat hare kleeding betreft. VOLNEY noemt haar, om den sluijer, vlugge *spookgedaanten*. De heerschende godsdienst is de Mahomedaansche; de Kopten hebben eenen patriarch te Cairo. Kunsten en wetenschappen zijn er in geen aanzien, echter is er nog

eene hooge school te Cairo. Hunne muzijk is een wangeluid en hunne dansen, volgens DENON, onbetamelijke dartelheid. De landtaal is de Arabische. Landbouw, bijen- en hoenderteelt, salmoniak bereiding en bewerking van leder, vlas, hennep, zijde en katoen, het vervaardigen van tapijten, glas, aardewerk en een vrij aanzienlijke handel verschaffen den inw. hun bestaan. De uitvoer is aanzienlijk; onder anderen wordt Konstantinopel van hier van koren voorzien, gelijk voorheen Egypte, toen het eene Romeinsche provincie was, de korenschuur van Rome genoemd werd. De invoer bestaat verder in ivoor en vele kleine artikels, vooral slaven; de slavenmarkt in Cairo is de voornaamste in Afrika, van hier worden deze ongelukkigen naar Turkije, Perzië en verder in Azië verzonden. Voor den handel ter zee hebben Alexandrië, Damiate en Suez aanzienlijke en voortreffelijke zeehavens, terwijl de handel te land bijzonder op Syrië en Arabië, door Karavanen gedreven wordt waarvan de voornaamste van Cairo vertrekt.

Daar wij ons met de oudere geschiedenis en heerlijken tijd van Egypte niet kunnen inlaten, zeggen wij alleen dat, sedert 1517 de Turken meesters van dit land zijn, hetwelk in onzen tijd, bijzonder door den inval van de Franschen onder BUONAPARTE in 1798, (die voor de wetenschappen zoo belangrijk geweest is,) is bekend gevonden, terwijl de piramiden, obelisken en zoo vele overblijfsels der oudheid, het wel altijd merkwaardig zullen doen blijven. Het wordt door eenen Pacha beheerscht, die, sedert de Beij en zoo vele mammelukken verraderlijk vermoord zijn, bijna onbepaald gebieder des lands is, terwijl de tegenwoordige veel lust tot beschaving schijnt te hebben. Het brengt jaarlijks aan de Porte 600,000 sultaninnen of 4000 buidels baar geld (ongeveer $3\frac{1}{2}$ millioen Nederl. guldens); 36,000 maten rijst, 45,642 cent. suiker, 250 cent. peper, 370 cent. kaneel, 190 cent. gember, 250 cent. cassia, 900 cent. tin, 60 cent. senebladeren, 1200 cent. mukaronen, 400 cent. van alle soorten van specerijen, 309 cent. kina, 809 oka's tamarinden, 2000 maten erwten, 2,600 maten linsen en 1000 cent. hennep. De krijgsmagt wordt op 20,000 man paardenvolk en op 14,000 man voetvolk geschat. De hoofdstad is Cairo (zie dat art.)

EHEIM, Nederl. dorpje, prov. Luik, met 68 inw.

EHEN of *Broad River*, Eng. riv., beneden Egremont in Cumberland in de Iersche zee vallende.

EHENFELD, Beij. dorp, Regenkreits.

EHENHEIM, (OPPER en NEDER) of *Opper Nay en Neder Nay*, twee groote Fr. dorpen, dep. Neder Rijn, het eerste met 4,390, het tweede met 1300 inw.

EHESTETTEN, Wurt. dorp, Donaukreits, met 500 inw.

EHINGEN, Wurt. stadje, Donaukreits, met 2 kerken en 2,550 inw. 2. Beij. dorp, Op. Donaukreits, met 960 inw. 3. Beij. dorp, Rezatkreits, met 560 inw. 4. Zie Rothenburg.

EHINOMAUWI, zie Eaheinomauwe.

EHLE, Pruis. riv., die bij Maagdenburg in de Elbe valt.

EHNEN, zie Wormeldange.

EHNER, 2 Nederl. dorpen in Luxemburg.

EHNINGEN, Wurt. marktvlek, kreits Zwarte Woud, met 4,175 inw. 2. Wurt. dorp, Neckarkreits, met 1210 inw.

EHNWEIER, Fr. D., dep. Ned. Rijn.

EHRANG, Pruis. vlek, regdst. Trier, met 1000 inw.

EHRENBERG, Saks. dorp, Leipziger kreits. 2. (Neder) Boh. dorp, kreits Leutmeritz, met 102 huizen. 3. (Oud en Nieuw) twee Boh. dorpen, kreits Leutmeritz, met 512 huizen, kousen, katoen en linnenfabr. 4. E of *Ehrenberger Klause*, Oostenr. kasteel en versterkte bergpas, in Tyrol 5. Hes. bergkasteel en ambt, vorst. Starkenburg, aan den Neckar, met 60 inw.

EHRENBREITSTEIN, zie Thal-Ehrenbreitstein.

EHRENBURG, Han. ambt, gr. Hoya, met 8,980 inw. Het dorp van dien naam heeft maar 66 inw. 2. Oostenr. kasteel, gr. Tyrol, in 't Pusterthal.

EHRENFELD, zie Drubecke.

EHRENFELS, Beij. bergkasteel, Regenkreits. 2. Wurt. kasteel, Donaukreits, met het beroemde *Glasthal* en het Frederik's hol, waaruit zulk eene snelle beek vloeit, dat dezelve, slechts weinige schreden van den oorsprong, reeds eenen molen drijft.

EHRENFRIEDERSDORF, EHRENFRIEDRICHSDORF of *Irbersdorf*, Saks. bergstadje, kreits Erzgeberge, 1506 voet boven de zee gelegen, met kant-, kousen- en passementfabr., zilver-, tin- en ijzermijnen en 1960 inw.

EHRENHAUSEN, Oostenr. marktvlek, hert. Stiermarken, met 500 inw.

EHRENSBRUNN of *Ernstbrunn*, Oostenr. marktvlek, viertel op den Mannhartsberg, met 1400 inw., 1 kasteel en 1 kerk.

EH-

EHRENSTEIN, Thuringsch bergkasteel, van Schwarzburg Rudolstadt, gr. Gleichen, met een ambt van 7 dorpen.

EHRENSTETTEN, Bad. marktvlek, Wiesenkreits, met 1420 inw.

EHRESHOFEN, Pruis. dorp, regdst. Dusseldorp, met een prachtig kasteel, ijzergieterijen en smederijen.

EHRICH, GROSZENEHRICH of *Ehring*, stadje in het gr. Schwarzburg Sondershausen, tusschen Ebeleben en Greuszen.

EHRING, Beij. marktvlek, Ned. Donaukreits, met 90 huizen en eene heerl. van 1 V. M. en 3000 inw. 2. Zie Ehrich.

EHRINGEN, Keur Hess. dorp in Ned. Hessen.

EHRINGHAUSEN, Pruis. dorp, regdst. Arnsberg.

EHRLACH, Fr. dorp, dep. Bov. Rijn.

EHRLIBACH, Zwits. dorp, kanton Zürich, met goeden wijn en eenen schoonen waterval.

EHRSTADT, Bad. dorp, Neckarkreits, met 450 inw.

EHSTLAND, zie Eshtland.

EIBACH, Wurt. dorp, Donaukreits, aan de riv. Erbach, met een slot.

EIBAU, (ALT EN NEU) Saks. dorpen, prov. Lausitz, met 4,300 inw.

EIBELI of *Chalka*, Turk. eil. en stad in de Marmerzee.

EIBELSTADT, zie Eivelstadt.

EIBENSCHUTZ of *Ewanczice*, Morav. stad, kreits Znaym, aan de zamenvloeijing der Oslowa en Igla, met 2,800 inw. en fabr.

EIBENSTOCK, Saks. bergstad, kreits Erzgebergte, ambt Schwarzenberg, 1896 voeten boven de zee, met 3,150 inw.

EIBERGEN, Nederl. dorp, voorheen stadje, prov. Gelderland, kwart. Zutphen, hoofdschoutambt Borkulo, aan de Berkel, met eene herv. en roomsche kerk; 1912 inw. die goede weilanden hebben. Hier was de godvruchtige WILLEM SLUITER, predikant.

EIBESWALD, Oostenr. vlek en heerl. in Stiermarken, Marburger kreits, aan de Sagau, met 500 inw., ijzersmederij, enz.

EIBINGEN, Nassausch dorp, ambt Rudesheim, niet ver van den Rijn, met goede wijnteelt.

EIBRACH, tak van den Donau in het gr. hert. Baden.

EICH, Hess. dorp, Rijnprov., arr. Meintz, kanton Bechtheim, ½ uur van den Rijn, met 1095 inw. 2. Nederl. dorp in Luxemburg, met 2,540 inw., ½ uur van de hoofdstad. 3. Fr. dorp, dep. Meurte.

EICHEN, 1 Keur Hess. vlek, gr. Hanau, ambt Windecken, met 580 inw. 2. E., of *Eichhof*, Keur-Hess. kasteel en meijerij, vorst. Hirschfeld, aan de Fulda. 3. Bad. dorp, Treisamkreits, arr. Schopfheim, ½ uur van het Eichner meer, dat dikwerf overstroomt, en even als het Cirknitzer meer gebruikt wordt; 380 inw.

EICHENBARLEBEN, Pruis. dorp, regdst. Maagdenburg, kreits Neuhaldensleben, met 600 inw.

EICHENBUHL, Beij. dorp, vorst. Leiningen, Ned. Mainkreits; 580 inw.

EICHENDORF, Beij. dorp, Ned. Donaukreits, landger. Landau, aan de Vils, met 650 inw.

EICHGRABEN, Saks. dorp in de Lausitz, niet ver van Zittau, met 1820 inw., die linnenweverijen, garenbleeken, lakenvolderijen en looijerijen hebben.

EICHHOF, zie Eichen, No. 2.

EICHHORN-BITESCH, zie Bitischka, No. 2.

EICHNER MEER, zie Eichen, No. 3.

EICHOLTZ, stadje in Oost Pruissen, 25 mijlen Z. van Brandenburg.

EICHSEL, Zwits. dorp, kanton Aargau, met 620 inw.

EICHSFELD, landstreek in Duitschland, die voorheen tot den Ned. Rijnschen kreits gerekend werd, en tusschen den Op. en Ned. Saksischen kreits en het keurvorstendom Hessen lag, terwijl het in 1804, op 34 vierk. mijlen, met Muhlhausen en Nordhausen, in 6 steden, 3 vlekken en 157 dorpen, 115,980 inw. telde. In 1802 kwam het aan Pruissen, in 1807 aan Westfalen, en sedert 1813 behoort het weder aan Pruissen, en wel tot het regdst. Erfurt, zijnde er echter in 1815 een gedeelte van hetzelve aan het vorst. Göttingen en Hanover gekomen.

EICHSFORS, Noorw. vlek, stift Christiana, gr. Jarlsberg, met de eenigste staaloven van Noorwegen en eene ijzermijn.

EICHSTÄDT of *Langen Eichstädt*, Pruis. dorp, regdst. Merseburg, kreits Querfurt, uit drie dorpen *Ober*, *Mittel* en *Markt Eichstädt* bestaande, met 2 kerken en 236 huizen. 2. Zie Aichstädt.

EICHSTETTEN, Bad. vlek, Treisamkreits, ambt Emmendingen, aan de Treisam, in een schoon dal, met 2,150 inw. en aanzienlijken wijnbouw.

EICKLINGEN, Han. ambt in Luneburg, aan de Aller, Okker en Fuhse, met 4,750 inw. en een eveneensgen. dorp.

EIDAHANER, volk op het eil. Borneo; zie Biadjoos.

EIDE, Noorw. stadje, 12 uren O. Z. O. van Bergen.

EIDER, riv. in Denemarken, welke bij Löhndorp in Holstein ontspringt,

de grenzen tusschen Holstein en Sleeswijk, en dus tusschen het eigenlijk Denemarken en Duitschland maakt, en na eenen loop van 24 mijlen, bij Tönningen in de Noordzee valt. Zij heeft, door het Kieler kanaal, gemeenschap met de Oostzee, en is bevaarbaar.

EIDERSTÄDT, lands. in het hert. Sleeswijk, tusschen de Hever en de Eider, op 5⅓ vierk. mijl. 12,500 inw. bevattende, die hun eigen landregt en vele voorregten hebben en veel koren bouwen. De hoofdstad is Tönningen.

EIDLITZ, Boh. vlek, kreis Saatz, met 920 inw. en steenkolenmijnen.

EIDSWOLD, ijzerwerk en goudmijn in Noorwegen, merkwaardig doordien hier, in 1813, prins CHRISTIAAN van Denemarken tot koning gekroond, en de eerste rijksdag gehouden werd.

EIERLAND, zie Eijerland.

EIFEL, ruwe, boschachtige en gedeeltelijk vruchtbare landstreek in de Pruis. prov. van den Ned. Rijn, aan de Ahr, Kyll en Erft. Zij strekt zich van het Hooge Veen tot aan den Rijn, tusschen Andernach en Sinzig uit, en bestaat uit eene keten van geheel ronde bergen, die klaarblijkelijk van vulkanischen oorsprong zijn. Men bespeurt er onderscheidene uitgebrande vulkanen. De hoogste punt is de *Kellberg*, welke 1590 voeten boven de oppervlakte van den Rijn uitsteekt.

EIGALAH, klein eil. in de IJszee, op 133. L. en 78. 25. N. B.

EIGELSHOVEN, Nederl. dorp, prov. Limburg, met 400 inw.; omtrent 5 uren van Maastricht.

EIGENBELSEN, Nederl. dorp, prov. Limburg, met 620 inw.; omtrent 2 uren van Maastricht.

EIGER, ijsberg in 't Zwits. kanton Bern, aan het Grindelwald, 12,268 Parijsche voeten boven de zee.

EIGG, een der Schot. Hebriden, tot het gr. Argyle behoorende, ten N. van Mull, 2 mijlen lang en van ½ tot 1 mijl breed, met 450 inw., die wol en eenige paarden naar Uist uitvoeren. De protestantsche leeraar heeft nog Cannay, Rum en Muck onder zich, naar welk eerste eil. hij eene reis van 8 uren moet maken. Ook is er een Roomsche priester.

EIGHTEEN-MILE-CREEK, riv. in de N. Amer. Rep., prov. Kentucky, die op 38. 8. N. B. in de Ohio valt.

EIGESHEIM, zie Egisheim.

EIGUILLON, zie Aiguillon, No. 1.

EIJERLAND of *Eierland*, Nederl. eil., ten N. O. van Texel, met hetwelk het door eenen dijk vereenigd is, waarschijnlijk om de menigte der eijeren, die de zeemeeuwen hier plagten te leggen, aldus genoemd; op de aangewonnen gronden worden veel schapen geweid. Er staat eene boerenwoning bij eene kaap of uitkijk om de schepen, die op deze noodlottige gronden vervallen, te onderkennen, en zoo mogelijk hulp te verschaffen.

EIJERLANDSCHE GAT, vaarwater tusschen Vlieland en Texel, sedert veertig jaren bijkans toegezand, en alleen voor kleine schepen bevaarbaar, waarom dan ook de zoogenaamde Eijerlandsche gronden zoo noodlottig voor de scheepvaart zijn, dat er, van tijd tot tijd, schepen op verongelukken.

EIJERLANDSCHE GRONDEN, zie beide vorige art.

EIJUB of *St. Hiob*, Turk. dorp, aan de W. zijde van Konstantinopel, aan het binnenste einde van de haven, met een lustslot van den sultan en eene moskee, waarin OSMANS zwaard bewaard, en elken nieuwen keizer aangegord wordt.

EIKENDORP, Pruis. dorp, regdst. Maagdenburg, met 500 inw.

EIKENDUINEN, Nederl. buurt of gehucht in Zuid-Holland, tusschen 's Gravenhage en Loosduinen.

EILA, zie Aila.

EILANDEN-BAAI, baai aan de N. kaap van het N. eil. van Nieuw Zeeland.

EILENBURG of *Eulenburg*, Pruis. stad, regdst. Merseburg, kreits Delitsch, op een eil., dat door de Mulde gevormd wordt, met wallen en grachten, 2 poorten, 4 voorsteden, een oud bergkasteel, een hospitaal, 3,180 inw. en fabr.

EILENDORF, Pruissisch dorp, regdst. Aken, met 960 inw. 2. Beij. dorp, Op. Mainkreits, niet ver van Baireuth, met eene slijperij van brillenglazen.

EILINCOURT, Fr. dorp, dep. Somme.

EILJAPOOR, O. Ind. stad in Golconda, aan den Nizam behoorende. 93. 58. L. 18. 6. N. B.

EILPE, Pruis. dorp, regdst. Arnsberg, kreits Hagen, alwaar papier-, ijzer- en staalwaren vervaardigd worden.

EILZEN, dorp in Lippe Schauenburg, ambt Buckeburg, met 400 inw.

EIMAO, zie Eimeo.

EIMBECK, Han. stad, vorst. Göttingen, beneden aan de Häber en aan de Ilme, met een gymnasium met 7 onderwijzers en 5,000 inw., wollen- en linnenweverijen, bleekerijen en handel.

EIME, Han. vlek en heerl., vorst. Kalenberg, met 520 inw.

EIMEO, door WALLIS, *hertog van York's eil.*, door BOUGAINVILLE, *Hee-*

Heeri, en door de inboorlingen *Morea* genoemd, een der societeits eil. in Australië, ruim 3 mijlen lang en ongeveer 2 mijlen breed, door met bosschen bezette bergen doorsneden. Er zijn verscheidene goede havens, waaronder die van Taloe, door COOK voor de beste in deze zee is gehouden, daar zij, boven alle andere, het voorregt heeft, dat een schip er met den passaat wind kan uit- en inloopen, terwijl het water er zoo helder is, dat men tot eene groote diepte zien kan. Men kan er ook zeer gemakkelijk hout en water krijgen. De inw. zijn in 1816 tot het Christendom overgegaan; meer dan 650 jonge lieden bezoeken de scholen der zendelingen. 4 uren W. van Otaheite, volgens KRUSENSTERN 170½.L.en 17.30.Z.B.

EIMONT of *Eamont*, riv. in 't Eng. gr. Cumberland, welke een weinig beneden Penrith in de Eden valt.

EIMOUTIERS, Fr. stadje, dep. Op. Vienne, aan de Vienne, met 1550 inw. en fabr.

EINAHI, Turk. Aziat. stad in Natolië, 12 uren N. van Degnizlu.

EINALI ZEINALI, berg in Perzië, een weinig ten W. van Tabris.

EINATIRIEH, Turk. Aziat. dorp in Syrië, welks inw. nog voor weinigen tijd Christenen waren, doch die, uit hoofde van eenig misdrijf van hunnen bisschop, alle Mahomedanen zijn geworden; 7 uren N. N. O. van Damascus.

EINBECK, zie Eimbeck.

EINDHOVEN, Nederl. distr., prov. N. Braband, hetwelk in de 7 kantons, Asten, Eindhoven, Gemert, Helmont, Hilvarenbeek, Oirschot en St. Oedenrode, 85,070 inw. bevat.

EINDHOVEN, Nederl. opene stad, hoofdpl. van voorn. distr., ter plaatse waar de Gender in de Dommel valt, en aan den straatweg van 's Hertogenbosch naar Luik, met eene regtbank van eersten aanleg, eene Latijnsche school, 2 kerken, waaronder de nieuwe Roomsche uitmunt, eene synagoge, een goed stadhuis, wel ingerigte lagere scholen en 2,810 inw., welke zeer goede hoeden, fijn linnen, katoenen en wollen stoffen vervaardigen; twee katoendrukkerijen, 6 linnen-manufacturen, 2 aanzienlijke bier- en azijnbrouwerijen, 7 looijerijen, eene bekende brandspuitfabr., eene geheel nieuw aangelegde wolspinnerij, en lakendroogscheerderij hebben, en eenen aanzienlijken handel drijven. Nabij hetzelve is een oud, wel gegoed klooster der Witte Heeren. 51. 25. 26. N. B. 23. 8. 25. L.

EINDURNEN, zie Ainduren.

EINE, Nederl. dorp, prov. O. Vlaanderen, met 2,160 inw.; nabij Oudenaarde.

EINEBACHTI, zie Lepanto.

EINELTER, Nederl. dorp, prov. Luxemburg; 4 uren van de hoofdplaats.

EINERSHEIM, Beij. dorp, Rezatkreits.

EINFISCHTAL of *Anniversdal*, Zwitsersch dal in Walliserland, 7 uren lang, loopt langs de Navisanche, tot aan den voet van den berg Raven, is veelal vruchtbaar, en wordt door een eenvoudig werkzaam volk bewoond. Er zijn heerlijke gezigten.

EINIEH, Turk. Aziat. stad in Natolië, ongeveer 15 uren Z. W. van Artaki.

EINING, Beij. dorp, distr. Abensberg, aan den Donau, met Romeinsche oudheden.

EINOTH, Beij. dorp, Rijnkreits, eene mijl van Tweebruggen.

EINSHEIM, zie Ensisheim.

EINSIEDEL of *Mieschow*, Boh. vlek, heerl. Töpl, kreits Pilsen, met 950 inw., brandewijnstokerijen, koren- en hophandel. 2. E Of Remete, Hong. vlek en bergwerkpl., kom. Zips, met 700 inw. en ijzermijnen. 3. Morav. dorp, kreits Troppau, met 1122 inw., die garen- en linnenbleeken, zaag- en oliemolens, benevens draadtrekkerijen hebben. 4 Voorm. Wurt. klooster, tusschen Stuttgard en Tubingen, thans een jagtslot. 5. Stadje in W. Pruissen, 4 mijlen van Culm.

EINSIEDLEN, Zwits. vlek, kanton Schweitz, aan de riv. Sil, in het Siltdal, hetwelk een bekoorlijk gezigt oplevert, ofschoon het ongeveer 3000 voeten boven de oppervlakte der zee, en 1632 voeten boven die van het Vierwoudsteden-meer verheven is, eene zoo ruwe luchtsgesteldheid heeft, dat de winter lang duurt en in de vrije lucht geen vruchtboom voorkomt. Het vlek bestaat deels uit winkeliers en handwerkslieden, en deels uit herbergiers. Aan den ingang van het dal is een klein klooster; maar bijzonder is het dorp aanmerkelijk om de abdij van MARIA *zu den Einsiedeln*, welke met dit vlek meer dan 900 huizen en 6,000 inw. onder zich heeft. Het gebouw ligt geheel vrij, op eene hoogte, heeft eene prachtige kerk met een rijk gekleed MARIA beeld, naar hetwelk jaarlijks, bijzonder op den 14 September, vele bedevaarten gedaan worden. In 1817 waren er op dien dag 30,000 bedevaartgangers bij elkander. Ook heeft de abdij eene boekverzameling van zeer veel belang, en een nieuw opgerigt kabinet van natuurlijke zeldzaamheden en van natuurkundige in-

strumenten, terwijl er kosteloos in onderscheidene wetenschappen onderwijs wordt gegeven. Hier predikte de hervormer ZWINGLIUS, alvorens hij zijne loopbaan in Zurich begon, terwijl men meent, dat THEOPHRASTUS PARACELSUS, die hier lang gewoond heeft, ook hier geboren zoude zijn. In 1798 leed deze abdij veel door de Franschen. 47. 4. N. B. 27. 24. L.

EINSWEILER, Fr. dorp, dep. Meurte.

EINTHOUT of *Eindhoven*, Nederl. D., prov. Antwerpen, met 620 inw., omtrent 5 uren van Turnhout.

EINVAUX, Fr. dorp, dep. Meurte.

EINVILLE AU JARD, Fr. vlek, dep. Meurte, arr. Luneville, aan de Sanon, met een kasteel en 820 inw.

EINURA, O. Ind. stad van Canara, met acht tempels van de Benjanen, en twee van de Seva Braminen. In de nabijheid is een groot afgodsbeeld. De grond is onvruchtbaar en de bewoners zeer arm. 93. 2. L. 13. 5. N. B.

EISACH of *Eisak*, schoone, doch niet bevaarbare riv. in Oostenr., gr. Tirol, welke op den Brenner ontspringt, de Brennerbach, Rienz, enz. ontvangt, en bij het dorp Poton, beneden Botzen, in de Etsch valt. Voorheen had een Beij. kreits hier van den naam.

EISBACH, Fr. riv., welke bij Worms in den Rijn valt.

EISBOL, Deen. dorp in Sleeswijk.

EISDEN, Nederl. dorp, prov. Limburg, met 1300 inw., 1 uur ten Z. van Maastricht. 2. Nederl. D., prov. Limburg, met 330 inw.; 2½ uur van Maastricht.

EISDORF, Pruis. dorpje, regdst. Merseburg, aan de Floszgraben, met 170 inw.

EISENACH, Saks. Weim. vorst., of prov., aan 't Rhöngebergte en het Thuringerwald, op 21 V. M. 63,300 inw. bevattende, en door de Werra (welke de Nesse en Hörsel ontvangt) de Unstrut, Saale, Helm en Fulda bespoeld. De luchtsgesteldheid is er gezond, terwijl de voortbr. des lands bestaan in: koren, hout, pik, vlas, hennep, ooft, raapzaad, hop, zout, vollersaarde, enz. De inw. vervaardigen veel wollen stoffen, linnen, ijzerwaren, enz. Het land heeft zijn eigen regerings collegie, en met Weimar eene gemeenschappelijke volksvertegenwoordiging. Het wordt in de ambten Eisenach, Kreuzburg, Gerstungen, Tiefenort, Kaltenordheim, Ostheim, Vacha, Geisa, Dermbach en Lengsfeld verdeeld.

EISENACH, Saks. Weim. ambt in genoemd vorst., dat 15,600 inw. bevat.

EISENACH, Saks. Weim. stad in voorn. ambt, hoofdstad van het vorst., op eene kleine hoogte, aan welks voet de Hörsel in de Nesse valt. Zij is de zetel der provinciale regerings-collegiën en van eenen generaal superintendant; is met muren omringd, heeft aanzienlijke voorsteden, waarvan die buiten de *George poort* de aanzienlijkste is; 5 poorten, eene aanzienlijke marktplaats, met het vorstelijk paleis en de hoofdkerk, nog 4 andere kerken, 1 tucht- en weeshuis, 2 hospitalen, 1 ziekenhuis, 1 gymnasium met eene boekverzameling, eene kweekschool voor schoolonderwijzers, met eene arm-, vrij-, scherm- en teekenschool, bijbelgenootschap, 7,850 inw. en fabr. voor laken, fluweel, chalons, sergie, saai, linnen, leder, loodwit, tapijten, pijpenkoppen, enz., benevens veel handel. Den 1 September 1810 rigtten hier, het in de lucht springen van 3 Fransche kruidwagens, veel schade aan. Bij de stad ligt de in onze dagen zoo bekend geworden *Wartburg* (zie dat art.) 50. 59. N. B. 28. L.

EISENÄRTZ, zie Eisenerz.

EISENBACH, Nederl. dorp in Luxemburg. 2. E. of Bychnye, Hong. D., kom, Barsch, met warme baden en eene ijzer- en staalfabr., die 167 personen bezig houdt. 3 Hong. dorp, kom. Zips, nabij Iglo, met eene ijzersmederij.

EISENBERG, Saks. Goth. ambt, vorst. Altenburg, dat 1 stad, 49 dorpen en 13,000 inw. bevat. 2. Hoofdstad van genoemd ambt, op eene aanzienlijke hoogte, bemuurd, met een kasteel, eene sterrenwacht, Latijnsche school, fabr. en 3,300 inw. 3. Saks. vlek, kreits Meiszen, ambt Groszenhain, met 400 inw. 4. Boh. slot, Saatzer kreits, met aluinwerken. 5. Beij. dorp, Rijnkreits, niet ver van Gölheim, met 518 inw., ijzer- en papierfabr. en in den omtrek eenige gedenkteekenen der Romeinen, en eene witte aarde voor vlekballen. 6 Morav. dorp, kreits Olmutz, met een verwoest slot en ijzerfabr. 7 Waldek's ambt, met een vervallen kasteel van dien naam, en Corbach tot hoofdstad. 8. Berg in Zwitzerland, voor bij welken de Rhetische alpen naar Tirol loopen.

EISENBIRN, Oostenr. dorp, Innviertel, ambt Schärding.

EISENBORN of *Junglinster*, Nederl. dorp in Luxemburg, met 1580 inw.

EISENBROD, Boh. vlek, Bunzlauer kreits, aan de Iser; 920 inw. en fabr.

EISENBURG of *Vas Varmegye*, kom. in Neder Hongarije, aan gene zijde van den Donau, hetwelk op 96 vierk.

mij-

mijlen in 1 vrijstad, 38 vlekken, 612 dorpen en 57 landgoederen, 225,900 inw. bevat. Het wordt door het gebergte Sag doorsneden en door de Raab bespoeld, terwijl het wijn, koren, ooft, bijzonder perziken, hout, wildbraad, rundvee, varkens, visch, barnsteen, zwavel en gezondheidsbronnen oplevert.

EISENBURG of *Vasyar*, Hong. vlek in voorn. gr., aan de Raab, met wijnteelt en 1200 inw.

EISENERZ EISENÄRTZ of *Innerberg*, Oostenr. vlek in Stiermarken, kreits Bruck, 4571 voeten boven de zee, met 1350 inw., die vele bergwerken, ijzergieterijen en smelterijen hebben. De *Prepihel*, aan welks voet de plaats ligt, heeft belangrijke ijzermijnen en grotten, met druipsteenholen, enz.

EISENHARZ, Wurt. dorp, Donaukreits, Opperambt Leutkirch; 800 inw.

EISENHEIM, zie Isenheim.

EISENHUTTE, Han. dorp, vorst. Hildesheim, met papier-, kruid- en kopermolens.

EISENMARKT of *Vajda Hunyad*, vlek in Zevenbergen, kom. Hunyad, met ijzermijnen. 45. 44. 46. N. B. 40. 35. L.

EISENSTADT, KIS-MARTON of *Zelezne Mesto*, Hong. vrijstad in Ned. Hongarije, kom. Oedenburg, met 2 Roomsche kerken, 3 kloosters, 1 hospitaal der barmhartige broeders en 2,250 Duitsche inw. 47. 50. N. B. 34. 11. L. 2. Of *Zelesnicze*, Boh. vlek, kreits Bidschow, onder de stad Gitschin behoorende, met 170 huizen.

EISENTORF, zie Eisenstadt, No. 2.

EISENTHOR, zie Eisernesthor, No. 1.

EISENWURZEN, Oostenr. landstreek om Waidhofen, kreits Boven 't Weener Woud, met vele ijzer en staalwerken.

EISERNE SCHNIPPE, Pruis. kasteel, regdst. Maagdenburg.

EISERNESTHOR, enge bergpas tusschen hooge rotsen in Zevenbergen, waardoor men uit het dal Haczeg in het Banaat van Temeswar komt. 2. Gevaarlijke ondiepte op den Donau, beneden Orsowa in Servië, waar de klippen, welke over het geheele bed der rivier verspreid zijn, slechts eene opening van 60 voeten voor de afvarende schepen overlaten. 3. Zie Thorpasz.

EISERSDORF, Pruis. dorp, regdst. Reichenbach, met 640 inw.

EISFELD, stad in Saksen Hildburghausen, in het ambt van dien naam, liggende 1419 Parijsche voeten boven de zee, met 4 poorten, 2 kerken en 2,420 inw.

EISFELD, ambt in Saksen Hildburghausen, dat 3 V. M., 38 plaatsen en 1136 huizen, glasblazerijen en vitrioolwerken bevat.

EISGARN, Oostenr. vlek, viertel op den Mannhartsberg, aan de Theya.

EISGRUB of *Lednitsche*, Morav. heerl., kreits Brunn, aan de Taya; 1,650 inw.

EISINGEN, Bad. dorp, in de Pfinz- en Enzkreits, met 600 inw.

EISKOI, Rus. Aziat. stad, gouv. Kaukazus, aan den mond der riv. Eia, aan de O. kust der zee van Azof. 73. 46. L. 46. 30. N. B.

EISLEBEN, Pruis. stad, regdst. Merseburg, op eene hoogte, bij 2 meren, bestaande uit: de oude stad, met 7 poorten; de nieuwe stad, en 5 voorsteden, met 4 kerken, een gymnasium en het huis, waarin op den 10 November 1483, MARTIN LUTHER geboren werd, en den 18 Februarij 1546 stierf, en hetwelk, bij het hervormingsfeest in 1817, op bevel des konings van Pruissen, werd vergroot en vaste fondsen kreeg; de stad heeft verder tabaks- en linnenfabr., koper en zilvermijnen en smelterijen, salpeter- en potasch-ziederijen, en 5,600 inw.

EISLINGEN, (Groot en Klein) 2 Wurt. dorpen, Donaukreits, het eerste met 700, het tweede met 320 inw.

EISNERN, Illyr. vlek, kreits Laybach, aan de Zeyer; voorname ijzersmelterijen.

EISS, Pruis. dorp, prov. van den Ned. Rijn, 2 uren O. N. O. van Aken.

EISSINGEN of *Buisingen*, Nederl. dorp, prov. Z. Braband, met 365 inw., $2\frac{1}{2}$ uur van Brussel.

EITDEVET, Afr. stad in Marocco, prov. Hea.

EITERFELD, Keurhess. D., prov. Fulda.

EITIAT, versterkt Afr. dorp in Marocco, prov. Tedla, met 3,000 inw.

EITONHILL, Eng. vlek, gr. Stafford, aan de Dover.

EITRACH, zie Aitrach.

EIVELSTADT of *Eibelstadt*, Beij. marktvlek, Ned. Mainkreits; 1500 inw.

EIVRAULT, Fr. stadje, dep. 2 Sèvres, met 2,070 inw.

EIXO, Port. vlek, prov. Beira, met 2,350 inw.

EJMAUM, Arab. stad, met eene haven aan de golf van Perzië.

EKAFIR, zie Kafern.

EKALIUK, stad of dorp van Oost Groenland. 333. 52. L. 61. N. B.

EKARMA, een der kleinste Kurilische eil. in de N. Stille Zuidzee. 172. 15. L. 49. 30. N. B.

EKART, Nederl. buurt, prov. Noord Braband, distr. Eindhoven, heeft met Nederwetten 456 inw.

EKATERINADARA, Rus. stad, gouv. Kaukazus, de hoofdstad der Tchernornorskiërs of Kozakken van de Zwarte zee. De Russische keizerin CATHARINA gaf hier aan eenige Kozakken, die zij van den Dnieper liet verhuizen, 1000 vierk. Eng. mijlen grond, ten einde de invallen der Kubasche Tartaren te verhinderen, hetwelk aanleiding gaf tot de stichting en naam dezer stad.

EKATERINENBURG, JEKATERINBURG of *Katharinenburg*, Rus. Aziat. stad, gouv. Perm, aan de Iset, zetel van het Opper bergambt van de Permsche en Siberische mijnen. Er zijn scholen tot kosteloos onderwijs in het rekenen, schrijven en de wiskunde, een hoofdkantoor der mijnwerken van het gouv., tuchthuis, staalsmederijen, steengroeven, ijzerdraadfabr., spijker- en ankersmederijen, eene munt, goudwasscherij, drukkerij en 8,400 inw. 78. 20. L. 56. 50. N. B.

EKATERININSKAIA, baai van de N. zee in Rus. Lapland, bij Kola. 50. 10. L. 68. 50. N. B.

EKATERINODA, Rus. stad, gouv. Taurië.

EKATERINOGRAD, JEKATERINOGRAD of *Katharinograd*, Rus. vesting, gouv. Kaukazië, kreits Georgiewsk, aan de Malka, met 2,000 inw.

EKATERINOPOL, JEKATERINOPOL of *Katharinopol*, Rus. stad, gouv. Kiew.

EKATERINOSCHEWA, Rus. vesting, gouv. Taurië.

EKATERINOSLAW, JEKATERINOSLAW of *Katharinoslaw*, Rus. gouv., tusschen de gouv. Pultawa, Charkow, Woronesch, de Donsche Kozakken, Taurië en Cherson, of tusschen 51. 20. en 57. L. en 47. en 49. N. B. en op 1510 (1726) vierk. mijlen, 560,000 inw. bevattende, die uit Russen, Bulgaren, Moldaviërs, Walachiërs, Armeniërs, Polen, Grieken en Duitschers bestaan. Het werd in 1784, door keizerin CATHARINA, opgerigt, en bestond uit de distr. in de Z. omstreken van den Dnieper, welke voormaals door de Kozakken bezet waren; uit eenige Turksche distr. en uit Krimsch Tartarije, tot aan de zee van Azof. Keizer PAULUS voegde hier, in 1797, de Turksche bezittingen tusschen de Bog en den Dniester, en het Taurische schiereil. nog bij, hetwelk hij gezamenlijk *Nieuw Rusland* noemde; maar ALEXANDER I, verdeelde dit alles weder in de 3 gouv. Nikolajew, Taurië en Ekaterinoslaw. De grond van dit laatste gouv. is vlak, zandig en op eenige plaatsen vruchtbaar, zonder bosschen, met eene zachte luchtsgesteldheid, door de rivieren Dnieper, Don, Donez, Samara en Worsk besproeid. De voortbr. zijn koren, (in 1803 wel 2,344,352 Tschetwert) meloenen, ooft, hennep, huisdieren, bijen, enz. Het is verdeeld in 8 kreitsen, als: Ekaterinoslow, Nowomoskowsk, Bachmut, Pawlograd, Rostow, Werchnediaprowsk, Alexandrowsk en Slawenoserbsk.

EKATERINOSLAW, hoofdpl. van voorn. Rus. gouv., door keizerin KATHARINA in 1798 gesticht, en eenigen tijd, op bevel van PAUL I, Noworossiisk genoemd, aan de zamenvloeijing van den Kidak en Dnieper. Zij is de zetel van den hoofdman der Tschernonorskiesche Kozakken, heeft een semenarium voor geestelijken, lakenweverijen voor rekening van den kroon en 1800 inw. 52. 41. 30. L. 48. 27. 30. N. B.

EKATERINSTADT, Rus. stad, gouv. Saratow.

EKEBERG, Deen. dorp in Sleeswijk.

EKEBURG PUNT, Z. W. punt van de Plettenberg's of Mosselbaai, in het Z. van Afrika.

EKENIS, Deen. dorp in Sleeswijk.

EKENAS of *Ekenos*, Rus. stad en haven, prov. Finland, op eene landpunt, aan de golf van Finland, met veel scheepvaart, 1260 inw. 41. 4. L. 59. 58. N. B.

EKERNEFÖRD, Deen. golf in Sleeswijk.

EKERENFORD, Deen. stad in Sleeswijk, aan de Oostzee, met eene goede haven, 2000 inw. en fabr.

EKERDET, Turk. Aziat. stad in Natolië, 5 uren O. van Isbarleh.

EKEROE, een der Alandsche eil. in de Oostzee, ten W. van Aland, en aan Rusland onderworpen, met een' telegraaf.

EKESJO, Zweed. stadje in Jonköping, prov. O. Gothland, met 1075 inw., die tabaksspinnerijen en handel met tapijten en houtwaren hebben.

EKIE, Aziat. stad in klein Bucharije, ruim 2 uren ten Z. van Tosun Hotun.

EKIN, Turk. Aziat. stad, gouv. Siwas, 5 mijlen N. van Arabkir.

EKKA TEKKA, EKKI TEKKI of *Commenda*, Afr. plaats aan de kust van Guinea, 4 mijlen O. van het Nederl. fort Sebastiaan en 6 mijlen W. van kaap Castle. De Engelschen en Nederlanders hebben hier, zeer digt bij elkander, elk een fort; dat der Nederl. wordt *Vredenburg* genoemd.

EKKI TEKKI, zie Ekka Tekka.

EKRAOS, zie Ekenas.

EKR, stad in steenachtig Arabië, 40 uren Z. van Calaat el Moilah.

EKRAT, Egypt. dorp, ruim 3 m. Z. O. van Montfalut.

Eksas, dorp in Neder Egypte, 7 mijlen Z. van Caïro.

Eksinide, Turk. Aziat. stad in Natolië, aan eene eveneensgen. riv., welke in de Middell. zee valt, 47 mijlen Z. Z. O. van Smyrna. 46. 26. L. 36. 35. N. B.

Ekstok, Deen. dorp in Sleeswijk.

Ekwath, Deen. dorp in Sleeswijk.

Elaase, zie Orontes.

Elabach, riv. in Saksen, welke bij Koningstein in de Elbe valt.

Elabuga of *Jelabuga*, Russ. stad gouv. Wiatzka, aan de Kama, met linnenweverijen. 55. 30. N. B.

Elahajan, Arab. stad in Yemen, 66 uren Z. O. van Amanzirifdin.

Elahazen, Nederl. dorp, prov. Vriesland, in het voormalig Westergo.

El-aice, Afr. eilandjes in de Witte rivier of Bahr-el-Abiad in Nubië, door visschers bewoond.

Elala, Afr. stad in Marocco, welker omtrek zilver- en kopermijnen heeft.

Elalia, verzameling van puinhoopen in het Afr. rijk van Tunis, 30 uren Z. Z. O. van de hoofdstad, hetwelk Shaw het *Acolla* of *Acillia* der ouden noemt; onder anderen vindt men er vele regenbakken.

Elaman, Turk. Aziat. stad in Diarbekir, aan den Euphraat; 5 uren Z. W. van Racca.

Elan, Fr. dorp, dep. Ardennen.

Eland, Eng. riv. in Wallis, gr. Radnor, welke op de grenzen van 't gr. Cardigan in de Clarwen valt. 2. Eng. stadje, gr. York, aan de Calder, heeft met Greetland 3,960 inw. en fabr.

Elandu, zie Black Isle.

Elaphites, 3 kleine Illyr. eil. in de golf van Venetië, kreits Ragusa, in de golf van Ragusa. Zij worden Calamotta, Zupana en Mezzo genoemd, en zijn door visschers bewoond.

Elar, Fr. dorp, dep. O. Pyreneën.

Elarahal, Spaan. stadje in Seville.

El Araisch of *Larasch*, vesting in het rijk Fez, in N. Afrika, aan den mond van de Lukkos, met eene haven en de zetel van Eur. konsuls.

El Ared, large Afr. bergketen in Arabië, welke van den berg Sinaï, uit den omtrek van Mecca, naar de riv. Astan loopt, die in de golf van Perzië vloeit.

El Arish, zie Arisch.

Elasere, Arab. stad in Yemen.

Elatma of *Jelatma*, Rus. stadje, gouv. Tambow, aan de Oka en Myksche, met 10 kerken, 34 winkels 4,030 inw., zwavel- en vitrioolziederijen, linnenfabr. en handel in koren, hennep, was en honig. 55. 2. N. B. 60. 13. L.

Elatschpur, O. Ind. stad van Berar, in 't rijk Golconda.

Elavanasore, O. Ind. stad in Carnate.

Elavankum, O. Ind. stad in Mysore, 3 mijlen N. van Bangalore.

Elaville, Fr. dorp, dep. Charente.

Elay of *Zeehof*, Fr. dorp, dep. Boven Rijn, met ijzerwerken. 2. Eng. riv. in Wallis, gr. Glamorgan, welke bij Pennarth Punt in de zee valt.

Elazi, zie Orontes.

Elba of *Elva*, Toscaansch eil. in de Middell. zee, tegenover dit gr. hert., door het kanaal van Piombino, dat 2 mijlen breed is, van den vasten wal van Italië gescheiden, en 9 mijlen van het Fransche eil. Corsica gelegen. Op eene oppervlakte van 6¼ vierk. mijl, bevat het ongeveer 14,000 inw. De luchtsgesteldheid is er gezond, en de grond zeer berg- en rotsachtig, zijnde de voorn. kruin de Cavanna, die zich 3000 voeten verheft. Er is voortreffelijk bronwater, doch slechts ééne beek van aanbelang, de *Rio* genoemd, welke in eenen loop van weinige mijlen, 18 molens in beweging brengt. De voornaamste rijkdom des eil. bestaat in de bergwerken, die eene aanzienlijke hoeveelheid ijzer opleveren, terwijl er tevens koper, zwavel, vitriool, tin, lood, zilver, graniet, marmer, en mineraal water gevonden wordt. Bijzonder is hier ook de werking van den magneet- of zeilsteen, van welken de heer de Jong hier schrijft, dat de compassen der voorbij zeilende schepen hiervoor gevoelig zijn; ook zijn er belangrijke zoutmeren. De visscherij is er vrij sterk, doch de landbouw en veeteelt zijn minder van belang. Men teelt er wijn, olijven, vruchten, koren (doch niet voldoende), en maïs; men heeft er eenig hoornvee, paarden en muilezels. Er zijn twee havens, Porto Ferrajo en Porto Longone. Om dit eiland liggen eenige eilandjes, die onbewoond zijn, doch soms door zeeroovers bezocht worden. Zeer merkwaardig is dit eil. geworden, door dien het, in 1814, met alle regten van souvereiniteit aan Napoleon Buonaparte werd overgelaten, die het in 1815 weder verliet, om op nieuw de kroon van Frankrijk te bemagtigen, waarna het weder aan Toscanen kwam. 28. 38. L. 42. 49. N. B. 2. Spaan gr., koningrijk Valencia.

Elbane, Nederl. dorp, prov. en arr. Luik, bij Dolhem.

Elbarrow, Turk. Aziat. stadje in Syrië, 15 uren N. van Hama.

Elbaue, landstreek in de Pruis. prov. Saksen, welke zich aan de Elbe, van de Boheemsche grenzen tot aan Wittenberg uitstrekt, en zeer aangename weiden, tuinen en wijnbergen heeft.

Elbe, de *Albis* der ouden, eene der grootste riv. van Europa in Duitschland, welke op het Reuzen gebergte, aan de Boheemsche en Silezische grenzen, in de heerl. Kynast, uit 11 bronnen, ontspringt, (waarvan de eene de Elbbron genoemd wordt) en welke zich in twee beeken, de Groote en Kleine Elbe verzamelen, die bij Gendorf tezamen stroomen. In Bohemen, wordt zij, na de Moldau ontvangen te hebben, bevaarbaar, bij Auszig loopt zij naar Saksen; bespoelt Saksen, Pruissen en dan Hanover aan de eene, en Mecklenburg, het gebied van Hamburg en de Deen. hert., op de andere zijde; — verdeelt zich na eenen meestal N. Westelijken loop van 130 mijlen, bij Brunsbuttel, in de Noorder en Zuider Elbe, en stort zich bij Ritzebuttel, 18 mijlen beneden Hamburg, in de Noordzee. Onder de 53 rivieren en meer dan 300 beken, die zij ontvangt, behooren: de Moldau, Eger, Mulda, Zwarte Elster, Saale, Ohre, Havel, Tanger, Stepenitz, Aland, Jetze, Ilmenau, Luhe, Seeve, Oste, Schwinge, Elde, Steckenitz, enz. Onderscheidene armen dragen den naam van *Alte Elbe* b. v. in de oorden van Muhlberg, Torgau en Prettin, op den linkeroever, bij Chranichau, op den regter oever, van Camitz tot Kreischau, enz. De snelste loop is, 3 voeten in eene seconde. Van Hamburg tot aan den mond is de rivier, uithoofde van het indringend zeewater, zeer breed en diep, zoo dat zeeschepen met den vloed tot Hamburg komen. Zij heeft veel visch, b. v. steur, aal, zalm, enz., en in Saksen goudzand, granaten, goudsteen, enz. 2. Elbe distr. in het hert. Mecklenburg Schwerin, dat 36 vierk. mijlen bevat; het wordt ook het distr. Schwerin genoemd, daar het de stad Schwerin tot hoofdstad heeft. 3. Kleine riv. in het gr. Waldeck, welke ruim $\frac{3}{4}$ mijl Z. Z. O. van Fritzlar in de Eder valt. 4. Of Elpe, riv. in 't hert. Kleef, welke over Orsoy in den Rijn valt. 5. Zie Elfre.

Elbedoni, Arab. stad in Yemen, ongeveer 5 uren Z. van Abu-Arish.

Elbenau, Pruis. dorp op een eil., door de Oude en Nieuwe Elbe gevormd, regdst. Maagdenburg.

Elbeneu, Oostenr. dorp. kreits Salzburg, met eene metaalfabrijk.

Elberfeld, Pruis. kreits, regdst. Dusseldorp, welke op 2 vierk. mijlen 40,660 inw. bevat.

Elberfeld of *Elverfeld*, opene Pruis. stad in voorn. kreits, aan de Wupper, die hier 200 voeten hooger is dan bij derzelver mond in den Rijn; de stad is fraai gebouwd, en bestaat uit twee deelen, Island en Freiheit; zij heeft 3 kerken, gymnasium, genootschap van wetenschappen, bijbelgenootschap, burger gasthuis, 3 hospitalen, beurs (en volgens Gutsmuts) 21,000 inw. en aanzienlijke fabr. voor sjamoos, zijden stoffen, kanten, beddegoed, veters, (waarvoor eene machine, die in één uur 1000 ellen maakt) bleekerijen, band- en linnenweverijen, die door den langen oorlog wel zeer veel geleden hebben, echter nog uitgebreid zijn. Ook drijven de hier wonende kooplieden eenen vrij aanzienlijken wisselhandel. 24. 54. L. 51. 15. 40. N. B.

Elbersweiler, Fr. stad, dep. Neder Rijn, zie verder Abresviler.

Elbert, gr. in de N. Amer. Rep., prov. Georgië, in de landstreek tusschen Tugulo en Broad rivers, met 12,200 inw. en de hoofdstad Petersburg.

Elberton, stad in voorn. gr., 8 uren N. W. van Petersburg. 2. Stad in de N. Amer. Rep., prov. Georgië, aan de N. O. oever van de Ogechee. 295. 44. L. en 32. 31. N. B.

Elbezera, dorp in Egypte, niet ver van Girgeh, waarbij, den 23 Januarij 1799, een slag tusschen de Franschen en Mammelukken voorviel.

Elbeuf, zie Elboeuf.

Elbing, riv. in het Pruis. regdst. Dantzig, welke 1 mijl van Elbing uit het Drausen-meer ontspringt, door het kanaal van Kraffuhl, met de Nogat gemeenschap heeft, en in het Frische haff valt. 2. Pruis. kreits in genoemd regdst., welke op $10\frac{3}{4}$ vierk. mijl., 38,200 inw. (volgens Mila en de *Neueste Kunde; Stein* heeft 33,500 inw.) 3. Hoofdstad van voorn. Pruis. kreits, aan de Elbing, welke de stad van de voorstad scheidt, met 7 poorten, velenwelgebouwde huizen, 5 Luthersche, 1 Hervormde en 1 Roomsche kerk, 1 Luthersch gymnasium met eene aanzienlijke bibliotheek, eene school voor vroedvrouwen, een weeshuis, eene industrie-school, 5 hospitalen, enz. benevens 18,550 inw. De voornaamste takken van bestaan zijn de handel, vooral in hout en koren, in het eerste wedijvert deze stad met Dantzig en Memel, en heeft 22 eigene zeeschepen. Ook is er veel scheepsbouw,

bouw, eenige fabr. en aanzienlijke vruchtboomkweekerijen. 54. 8. N. B. 37. 2. L.

ELBINGERODE, 1 Han. ambt, vorst. Göttingen, dat op 1 vierk. mijl 2,930 inw. bevat, met goede ijzermijnen en bosschen. 2. Hoofdpl. van voorn. ambt, 1623 voet boven de Oostzee, aan de Bode, met 2350 inw., bergwerken en ijzerfabrijken.

ELBOEUF of *Elbeuf*, Fr. stad, dep. Neder Seine, arr. Rouaan, met 5,860 inw., fabr. van laken, vloerkleeden, flanel, kousen en kant, looijerijen, enz. 18. 26. L. 49. 20. N. B.

ELBOGEN, zie Elnbogen.

ELBORUS, ALBRUS of *Elbrus*, hooge Aziat. berg van den Kaukazus, 5364 voet hoog, en aan welken in het W. de Kuba, in het O. de Baksan, in het Z. de Tscheni Tschali en Rion of Phasis hunnen oorsprong nemen. Zie Kaukazus.

EL BOSQUE, klein Spaan. eil. bij Formentera, waar zich in oorlogstijd veel kapers onthouden.

ELBUGA, riv. in Rusland, welke 2 m. van Azof in de Kagalinsk valt.

ELBRUS, zie Elborus.

EL BUON RETIRO, Spaan. kon. lustslot, bij Madrid, met eene porseleinfabr., en het metalen standbeeld van PHILIP II.

ELBURG, Nederl. stadje, prov. Gelderland, kwart. Arnhem, aan de Zuiderzee, en eene beek, die midden door de stad loopt, en over welke drie bruggen liggen, die tot eene visch-, boter- en korenmarkt gebruikt worden. Men vindt hier vier poorten, eene haven aan de Zuiderzee, eene kerk, stadhuis, waag en latijnsche school, en het instituut door wijlen den verdienstelijken admiraal van KINGSBERGEN gesticht en bij zijnen dood aanzienlijk begiftigd, in 't welk jongelingen in onderscheidene oude en nieuwe talen en wetenschappen onderwezen, en zoo wel tot de akademische lessen, als tot den krijgsdienst of eenige andere loopbaan opgeleid worden. Verder is hier een dep. der *Maatschappij tot Nut van 't Algemeen*, een weeshuis, en een liefdadig gesticht naar deszelfs stichtster MARIA TEYTH, het *Teytemhof* genoemd en met rijke inkomsten begiftigd. Men telt hier 1965 inw., die van de veeteelt, vischvangst en vaart op de Zuiderzee bestaan, terwijl het veer van hier op Amsterdam hier veel vertier geeft. 23. 40. L. 52. 27. N. B.

EL-CALLAH, zie Kala.

EL-CARMEN, klein N. Amer. eil. in de golf van Californië, bij Nieuw Spanje, in N. Amerika.

EL CARPIO, Spaan. dorp in Cordova.

ELCATIF of *Gerra*, Arab. koopstad, met eene haven aan de golf van Perzië.

ELCHE, Spaan vlek in Valencia, met het kasteel Calahora, aan eene kleine rivier, met 6 pleinen, 6 fonteinen, 3 kerken, 3 kloosters, 1 hospitaal, 5 armhuizen, 1 latijnsche en 3 lagere scholen en 17,400 inw., welke looijerijen, zeepziederijen en onderscheidene fabr. van Esparto matten, en bijzonder van palmhouten waren hebben, daar men nergens, in geheel Spanje, zoo vele palmboomen vindt.

ELCHINGEN of *Aichlingen*, Beij. dorp, Op. Donaukreits, met 450 inw. 2. Wurt. dorp, Jaxtkreits, met 750 inw.

ELCKERZEE, zie Elkerzee.

ELDA, Spaan. vlek in Valencia, met 4,500 inw., papiermolens, zeepziederijen, linnenweverijen en kantfabr. 38. 35. N. B. 16. 18. L.

ELDAGSEN, Han. hoofdstad van het gr. Hallermund, in het vorst. en ambt Calenberg, met 1550 inw.

ELDE, Mecklenb. rivier, welke uit het Müritzmeer ontspringt en bij Domitz in de Elbe valt.

ELDEN, Nederl. dorp, prov. Gelderland, kwart. Tiel, schoutambt Over-Betuwe, aan den Rijndijk, tusschen Arnhem en Nijmegen, met 500 inw.

ELDENA, ambt in Mecklenb. Schwerin, kreits Mecklenburg, aan de Elde, door hetwelk het Crotten kanaal loopt, met 2040 inw. in 14 plaatsen bevat. Het dorp Eldena ligt aan de Nieuwe Elde, heeft aluin- en zoutziederijen en 1400 inw.

ELDENAU, Pruis. dorp, regdst. Straalsond, met een ambt van 30 dorpen en buurten.

ELDENBURG, Pruis. kon. ambt, regdst. Potsdam, waarin, voor verscheidene jaren, vele Urnen gevonden werden.

ELDENHOL, merkwaardige Eng. grot, gr. Derby, in het gebergte Peak, met 2 gangen van 20 en 40 voeten diameter, eene loodregte diepte van eene Eng. mijl en ½ mijl. lang.

ELDEREN GENOELS, zie Genoels-Elderen.

ELDERSFIELD, Eng. kerspel, gr. Worcester; 2. uren van Tewksburey.

ELDEREN, ('S HEEREN) Nederl. dorp, prov. Limburg.

ELDERY, Zweed. dorp, prov. Schonen, met een groot aluinwerk.

ELDITZKA, Rus. Aziat. sterkte, gouv. Upha, aan de Upha, 17 m. N. van Upha.

ELDRIK, Nederl. buurt, prov. Gelder-

derland, kwart. Zutphen, bij Keppel behoorende.

ELDORADO of *Goudland*, een voor eeuwen vermoed land in Z. Amer. Men vindt bij het meer *Parima* een groot vlek der *Omega's*; bij hetzelve bestaan de oevers van dit water en van eenige eil., uit talksteen, die, bij zonneschijn, als goud en zilver blinken, en van waar denkelijk de fabel, dat dit land uit goud bestaan zoude, afkomstig is; men vindt er echter eenige goud en zilvermijnen.

ELEANOR, (POINT) de N. punt van Knight's Island in prins William's sound, op de N. W. kust van Amerika. 230. 56. L. 60. 37. N. B.

ELEANORS COVE, haven aan de W. kust van N. Amer., aan de O. zijde der Behringstraat. 238. 37. L. 59. 44. N. B.

ELEDGIA, Aziat. dorp van Armenië, met eene heete bron en 72 huizen. POMPEJUS versloeg hier MITHRIDATES.

ELEFANT EIL., door de inboorlingen *Gharipoer* genaamd, klein O. Ind. eil. tusschen Bombay en de W. kust van Indië, van bijna 2 mijlen in den omtrek, met veel hout en 100 inw., die vooral schapen en vogels voor de markt van Bombay mesten. Dit eiland, hetwelk zonder twijfel van de hoogste oudheid is, doch waarvan geene de minste berigten zijn, heeft deszelfs naam van het kolossaal beeld eens elefants, dat de Portugezen bij hunne landing er vonden. Het is merkwaardig om deszelfs holen, waarin men onderscheidene overblijfsels der Godheden van Hindo's, benevens andere afbeeldingen vindt, waarvan echter velen, door den godsdienstigen ijver der Mahomedanen en Portugezen, geschonden zijn.

ELEFANTSBERG, berg op de Z. O. kust van Ceylon, 25 m. Z. O. van Candy.

ELEFFIS, Turk. dorp in Moria, door Albaniërs bewoond.

ELEITHIAS, Egyptische stad ten N. van Edfu, met eene muur van tigchelsteenen.

ELENA, (POINT ST.) Z. Amer. landtong en kaap, op de kust van Guayaquil.

ELENA DI BATTAGLIĄ, zie Battaglia.

ELENE, Nederl. plaatsje, prov. O. Vlaanderen, arr. Oudenaarden, met 5 à 600 inw.

ELEND, Han. bergwerk en buurt, vorst. Göttingen, ambt Elbingerode, met 96 inw. Het levert jaarlijks 13,390 centenaars gegoten, en 2,563 centenaars staafijzers op.

ELENDSBERG of *Mount misery*, berg van 3,711 voeten hoog, op het W. Ind. eil. St. Christophe.

ELENE, Nederl. dorp, prov. O. Vlaanderen, met 550 inw.

ELEPHANTINA, (volg. DENON in het Arab. *Keziret-el-Sag*, hetwelk bloemen eiland, (Men zie de noot van prof. BOSSCHA) zoude beteekenen, klein eil. in den Nijl, tegenover Syene, met zeer vele aanmerkenswaardige tuinen. Het Z. gedeelte is rotsachtig, doch het N. gedeelte is vlak. Men vindt eenige minuten boven dit eil. in den Nijl schoone rotsen van roode graniet, welke Elephantina beroemd maakt. De Egyptische, Romeinsche, Arabische en Saraceensche oudheden, waarvan echter de eerste en oudste slechts het geweld van menschen en tijden wederstaan hebben, benevens de Hieroglyphen, die men er vindt, zijn allezins belangrijk. Onder anderen ziet men er nog eenen ouden tempel, die DENON van de vroegste oudheid meent te zijn, en waarvan hij eene beschrijving en afbeelding gegeven heeft. Dit eil., zegt hij, nadat hij een breedvoerig berigt van hetzelve heeft gegeven, » is alleen meer waardig » dan het geheele grondgebied van het » vaste land, hetwelk in de nabijheid » der stad Syene ligt."

ELERANGE, Nederl. dorp, gr. hert. Luxemburg, 3 uren van de hoofdstad.

ELERO, riv. van Piëmont, bij Carri in de Tanaro vloeijende.

ELERSI, Turk. Aziat. stad in Diarbekir, 25 mijlen Z. van Kirkisieh.

ELESCHEVI, Rus. Aziat. stad, gouv. Tobolskoi, aan de Tschulim.

EL ESCURIAL, zie Escurial.

ELESD, Hong. dorp, kom. Bihar, aan de Körös. 45. 3. 8. N. B.

ELESME, Fr. D., dep. van 't Noorden.

ELESMERE KANAAL, Eng. kanaal, 9 mijlen boven Leverpool, uit de Mersey vloeijende en te Bagly Bridge aan de Saverne eindigende.

EL-ESPARTO, Spaan. eil. bij Formentera, 1 uur in den omtrek.

ELETHA, zie Eelden.

ELETOT, Fr. visschers dorp, dep. Pas-de-Calais.

ELETUR, O. Ind. stad, distr. Guntoor, 8 mijlen W. van Masulipatam.

ELETZ, zie Olez.

ELEVONEAH, O. Ind. stad van Mysore.

ELEUSIS of *Lefchimo*, voorheen eene stad, thans Turk. dorp van Attica, met de overblijfselen van een' tempel van Ceres, een' van Neptunes, van een tooneel en van eenen straatweg. Het tegenwoordige Turksche dorp telt hier slechts 40 huizen.

ELEUTHERA of *Albaster eil.*, een der grootste Bahama's eil., aan het O. gedeelte van de Bahama bank, met eene kleine volkplanting van ongeveer 400 inw., hoewel de grootere in het N. gevonden wordt. 24. 39 tot 25. 31. N. B. 301. 24. en 300. 50. L.

ELEUTISCHE TARTAREN, zie Kalmukken.

ELEUX-DIT-L'EAULETTE, Fr. dorp, dep. Pas-de-Calais.

ELEWYT, Nederl. dorp, prov. Z. Braband, arr. Brussel, ½ uur van Vilvorde, met 1120 inw.

ELEYELY, Eng. dorp in Cornwallis.

ELEZ of *Jelez*, Rus. stad, gouv. Orel, aan de Sosna, met 1163 houten huizen, 127 winkels, 14 kerken, ijzermijnen, zeepziederijen en 6,540 inw.

EL-FASCHET of *Helfachet*, Afr. stad in Nubië, rijk Darfur, waar de koning zich dikwijls ophoudt.

ELF, zie Elfwe.

ELFDAL of *Elfwedal*, Zweed. dorp in Oost Thalland, met 600 inw. en porfiergroeven, welke in 1803 voor 20,554 daalders aan bewerkt porfier opleverden.

ELFEDSJ, Arab. berg in Yemen, 4 mijlen N. O. van Abu-Arish.

ELFELD, zie Ellfeld.

ELFERSHAUSEN, Beij. dorp, Ned. Mainkreits, met 420 inw. en goeden wijnbouw.

ELFKARLEBY, Zweed. bergwerk, prov. Upland, op een eil. in den mond der rivier Dale, met eene ijzerfabr. en handel in visch, en in de nabijheid de 40 à 50 voet hoogen waterval der Dale.

ELFSBORG of *Wenersborgslän*, Zweed. stadhouderschap, in West Gothland, groot 247 vierk. mijlen en 156,270 inw. De grond is bergachtig, met voortreffelijke weiden; ook zijn er visscherijen: de inw. hebben weverijen. De hoofdstad is Wenersborg.

ELFWE of *Elf*, is de algemeene Zweedsche naam van eene groote riv., zoo als: de Gothische Elfwe of Gotha-Elf, ontspringt uit het Weener-meer bij Wenersburg, en valt beneden Gothenburg in het Kattegat, door de menigvuldige watervallen, waaronder de Toolhatta, niet bevaarbaar. 2. Dala-Elf, zie Dalarme. 3. Groote Elf of Clara, vischrijke riv. in Zweedsch Warmland, die ook Noorwegen bespoelt en in het Weenermeer valt. Verder de Stor-Elf in Noorwegen (zie Glommen) de Tyrefiordt Elf, Miansen Elf, enz.

ELFWEDAL, zie Elfdal.

ELFWEROS, Zweed. vlek, prov. Helsingland, aan de Liusma.

ELGA, kleine Port. riv., 1 mijl N. van Penna Macor ontspringende, en bij Alcantara in de Taag vallende. Dezelve strekt, gedurende derzelver ganschen loop van 10 mijlen, tot grensscheiding tusschen Spanje en Portugal.

ELGANDEL, O. Ind. stad, prov. Hyderabad, op 97. 6. L. en 18. 29. N. B.

ELGARASSI, stad van Opper Egypte, op den linker Nijl oever, 1 mijl Z. van Girgeh.

ELGATTAR, Afr. dorp van Algiers, 12 uren Z. van Bona.

EL-GEFF of *Elgeyf*, voorstad in Nubië bij Souaken, met eene moskee, eene markt voor den handel te land, en op eenen kleinen afstand bronnen, die de stad zelve, de voorsteden, en de schepen van water verzorgen.

ELGEND, Arab. stad, prov. Hadramaut, 20 mijlen W. van Hadramaut.

ELGERSBURG, dorp in het vorst. Gotha, ambt Zelle, met een kasteel en 430 inw.

ELGG, Zwits. vlek, kanton Zurich, in een schoon, vruchtbaar oord, met een merkwaardig oud slot en in de kerk eene graftombe voor den veldmaarschalk WERDMULLER. Men telt er 2,100 inw., die eene aanzienlijke steenkolenmijn hebben.

ELGIN, Schotsch gr., zie Moray.

ELGIN, Schot. hoofdstad van het gr. Elgin, aan de Lossie, over welke vijf steenen bruggen liggen. De stad bestaat uit eene lange straat en heeft 4,600 inw. 14. 12. L. 57. 43. N. B.

ELGOIBAR, Spaan. stad, prov. Guipuscoa, aan de Deva, met eene kon. geweerfabrijk.

ELGO, klip in de golf van Finland, 4 mijlen Z. van Friedrichshamm.

ELGOLFO, 't grootste dorp op de O. zijde van 't eil. Ferro; het Z. W. der Kanarische eilanden.

ELGORAB, klein eil. in de Roode zee, aan de Arab. kust, op 16. 8. N. B.

ELGOW, zie Ellgow.

ELGOVYS DINAI, Eng. visschers dorp, aan de W. oever der baai van Newport.

EL GRAN COCAL of *Cocoseil.*, eil. in het N. W. der Tonga eil. 6. 20. Z. B.

ELGUELA, Spaan. vlek, prov. Guipuscoa.

EL HABT, Arab. berg, op 56. 18. 45. L.

EL HAD, Afr. dorp van Nubië, 38 mijlen van Syene.

ELHAM of *Eleham*, kleine Eng. stad, gr. Kent, met 1000 inw.

ELHAMDAN, eene stam der Sheygya's, een zeer magtig volk in Nubië, dat hier merkwaardig is. BURCKHARDT

zag slechts een enkel persoon derzelve.

ELHAMMA, Afr. stad in Tripoli, 18 mijlen Z. O. van Gabes.

ELHASSA, Afr. buurt in Nubië, aan gene zijde der zoutwerken en der vlakten van Boeydhay.

EL-HAWANE, Arab. berg, op 25. 5. N. B.

EL-HAZEN, Arabische berg, 25. 2. 26. N. B.

ELHEDJEIMI, stam der Beduïnen in Kakaco, een rijk in Nubië, tusschen Bornu en Bahr el Ghazel.

EL HENITZ of *Lhenicze*, Boh. vlek, kreits Prachin, op eene hoogte, met 2 kerken en 136 huizen.

EL HESSE, gedeelte der Arab. prov. Nedsjed, den Wahabiten onderworpen, met eene stad van dien naam.

ELHEYMAT, Beduïnenstam in Nubië.

ELIA, (ST.) Nap. stad van Capitanata, met 3,100 inw.

ELIAB, dorp in Nubië, 12 mijlen N. N. O. van Chandi.

ELIAS, (ST.) stadje op 't Grieksche eil. Scios, in den Archipel, 5 mijlen N. N. W. van Scio.

ELIAS, (BERG ST.) merkwaardige berg, op de W. kust van N. Amer., zijnde een der voornaamste toppen van de Cordillera's van Nieuw Norfolk. Hij is 17,850 voeten boven de oppervlakte der zee, en dient den zeelieden tot baak. 237. 8. L. 60. 22. 30. N. B.

ELICHPOOR, O. Ind. distr. in de prov. Berar, den nizam behoorende, en tusschen 20. en 22. N. B. liggende. Het is door de rivier Burda van het grondgebied van den rajah van Berar gescheiden en is aan de Mahratten cijnsbaar. De hoofdstad Elichpoor ligt aan eenen tak der Burda en wordt, met het geheele distr., door eenen afgezant van den nizam bestuurd. 95. 20. L. 21. 12. N. B.

ELIESDU, Perz. stad, prov. Ghilan.

ELIJA, Turk. Aziat. dorp, pachalik Arserum, prov. Turcomannië.

ELIM, evangelische zendelingspost op het W. Ind. eil. Jamaïca.

ELIMO, Turk. berg in Livadië, 2 mijlen N. W. van kaap Colonna.

ELINE, Afr. koopstad in Matamba, op de kust van Congo.

ELINGE, Eng. kerspel in Hampshire, 2 mijlen van Southampton.

ELINGEN, Nederl. dorpje, prov. Zuid Braband, met 170 inw., 5 uren van Brussel; 1½ van Halle.

ELINGHEN, Fr. dorp, dep. Pas-de-Calais; 2 mijlen van Marquise.

ELISABETHGRAD of *Jelisabetgrad*, sterke Rus. stad, gouv. Cherson, aan den Ingul, met 12,000 inw., 5 kerken, vele windmolens, en handel op Polen en Moldavië. 48. 30. N. B. 50. 7. 30. L.

ELISCHAU, Boh. stad, kreits Praag.

ELISE, Fr. dorp, dep. Marne, één uur van St. Menehould.

ELISEM of *Elixem*, Nederl. dorpje, prov. Luik, arr. Huy, met 160 inw.

ELIZABETH'S BAAI, Z. Amer. baai op de kust van Patagonië, in de straat van Magellaan, ten N. W. van punt Passage. 314. 22. L. 53. 43. Z. B.

ELIZABETH KAAP, de Westelijkste punt van één der drie eil., welke voor de N. O. punt van COOK's *inlet* gelegen zijn. 226. 40. L. 59. 9. N. B.

ELIZABETH KAAP, kaap der N. Amer. Rep., prov. Maine. 307. 36. L. 43. 22. N. B.

ELIZABETH CASTLE, sterk kasteel op het Eng. eil. Jersey, op eene rots aan de O. zijde van St. Aubin's baai gebouwd, welke rots met den vloed een eil. wordt.

ELIZABETH CITY, gr. der N. Amer. Rep., prov. Virginië, tusschen de York en James riv., en de Chesapeak baai ten N. en O., met 3600 inw. en de hoofdstad Hampton.

ELIZABETH EIL., 16 kleine eil. der N. Amer. Rep., op de kust der prov. Massachusetts, N. W. van Martha's Vineyard eil. 307. 8 tot 306. 50. L. 41. 24 tot 41. 32. N. B.

ELIZABETH EIL., Z. Amer. eil. in de straat van Magellaan, bij de kust van Patagonië. BOUGAINVILLE vond deszelfs kust hoog en stijl. Er is weinig water en geen hout. 306. L. 52. 50. N. B.

ELIZABETH RIVIER, N. Amer. riv. van N. Carolina, 3 uren W. van kaap Fear in zee vallende.

ELIZABETH RIVIER, riv. der N. Amer. Rep., prov. Virginië, in James riv. vallende; deszelfs bed is van 150 tot 200 vademen breed, en kan meer dan 300 schepen bevatten.

ELIZABETH, stad der N. Amer. Rep., prov. Maryland, gr. Washington, voorheen Hagarstown genaamd, met 300 steenen huizen. 39. 39. N. B.

ELIZABETH, N. Amer. stadje van N. Carolina, gr. Balden, aan de N. oever der riv. Fear, met 30 huizen.

ELIZABETH, stad der N. Amer. Rep., prov. Pennsylvanië, 5 uren O. Z. O. van Harrisburg.

ELIZABETH, stad der N. Amer. Rep., prov. New Jersey, gr. Essex, met 2 kerken. Het is eene der oudste steden dier prov., werd reeds in 1664 van de

Indianen gekocht.

ELIZABETH, dorp der N. Amer. Rep., prov. Pennsylvanië, gr. Allegany, aan de O. zijde der riv. Monongahela.

ELIZABETHSTADT of *Ebesfalva*, Hong. vrijstad in Zevenbergen, kom. Kokelburg, met 4 kerken, 4 jaarmarkten, wijn- en wolhandel en 2900 inw. De plaats is door Armeniërs bevolkt.

ELIZONDO DE BASTAN, Spaan. D. in Navarra, in 't vruchtbaar dal Bastan.

ELJOBELE, Arab. stad in Yemen.

EL JOUBE, sterkte in de W. prov. van Algiers; 13 mijlen van Tremesen.

ELK, kreek der N. Amer. Rep., prov. Pennsylvanië, gr. Northumberland, welke met de Peru's kreek, 2 mijlen beneden Sunbury, in de Susquehannah valt. 2. Bevaarbare riv. der N. Amer. Rep., prov. Pennsylvanië, in het gr. Chester ontspringende. 3. Bevaarbare riv. der N. Amer. Rep., prov. Tennessee, in de Tennessee vallende. 4. Kleine riv. der N. Amer. Rep., prov. Maryland, in de Chesapeak vallende. 5. Een der kleine meren, welke het Boschmeer met het Bovenmeer vereenigt. 6. Riv. der N. Amer. Rep., prov. Virginië, in de Kanhaway vallende. 7. Riv. in N. Amer., op 286. 3. L. en 43. 42. N. B. in den Mississippi vallende. 8. Riv. van N. Amer., op eene binnenlandsche bergketen, op 53. 40. N. B. ontspringende en op 58. 36. N. B. in het meer der Heuvels (*lake of the hills*) vallende.

ELKAB, stad van Opper Egypte, bij Emé, op de plaats van Eilethya gebouwd.

ELKALLABA, Egypt. sterkte, 2 mijlen Z. Z. O. van Caïro.

ELKARRIE, Arab. stad van Yemen, 8 uren N. O. van Abu Arish.

ELKAS of *Elkas Dagh*, voorheen *Olgassys*, bergketen van Aziat. Turkije, prov. Caramanië, in Natolië, wier takken het land tusschen de rivieren Sankara en Kisil Jrmak bedekken.

ELKASSAREN, Arab. stad van Yemen, 5 mijlen O. van Chamir.

ELKATIF, zie Elcatif.

ELKATTA, Egypt. dorp, 5 mijlen Z. van Caïro.

ELKERSHAUSEN, Han. dorp, vorst. Calenberg.

ELKERZEE, Nederl. dorp, prov. Zeeland, distr. Zierikzee, eil. Schouwen, met 300 inw.

ELKHORN, N. Amer. riv. in de Kentucky vallende, op 292. 36. L. en 38. 10. N. B. 2. N. Amer. riv. van Louisiana, in de riv. Plata vallende.

ELKHÖS, LUCCOS of *Kronkelende riv.*, voor der ouden Lixus gehouden wordende, op de Barbarijsche W. kust, in Marocco.

ELKOBBAR, stam der Beduïnen in 't Afr. landschap Nubië.

ELKODDAM, Turk. Aziat. dorp in Syrië, bijna 1 mijl Z. van Damascus.

ELKOSCH, Turk. dorp, pachalik Mosul, de zetel des patriarchs der Nestorianen.

ELKRIDGE, stad der N. Amer. Rep., prov. Maryland, aan den Z. oever der Patapsco rivier, 3 uren N. W. van Baltimore, op 39. 12. N. B.

ELKTON, stad der N. Amer. Rep., prov. Maryland, aan de Chesapeak baai, zijnde de hoofdstad van het gr. Cecil, met transito-handel, tusschen Baltimore en Philadelphia, en 100 huizen. 39. 40. N. B.

ELKUVAR, Rus. riv. in de Tobol vallende, op 81. L. 52. 55. N. B.

ELL, Nederl. plaats in Luxemburg, arr. Dietkirch, $2\frac{1}{4}$ uur van Arlon, met 500 inw.

EL-LAHATEFAI, Afr. stad in Nubië, rijk Sennaar, aan de zamenvloeijing der riv. Abiad en Nijl.

ELLAMAITE, Afr. dorp van Tunis, met vele oude graven zonder opschrift, 10 uren N. van Gabs.

ELLANGE of *Mondorff*, Nederl. D. in Luxemburg, met 1300 inw., 3 mijlen van de hoofdstad.

ELLAR, klein Nassausch stadje, 4 uren Z. Z. O. van Dillenburg.

ELLBACH, Beij. riv., kort bij Tölz in den Isar vallende.

ELLBOGEN, zie Elnbogen.

ELLBORI-KENT, Perz. dorp, prov. Daghestan, op eenen hoogen berg, ten Z. van Targhu, met 300 huizen.

ELLE, Fr. rivier, welke zich beneden Quimperlé, in het dep. Morbihan, in de Atl. zee ontlast. 2. Fr. dorp, dep. Vendée.

ELLEDAT, stad op Ceylon, 4 mijlen Z. van Candy, op. 98. 26. L. 7. 25. N. B.

ELLEHOLM, Zweed. stadje, prov. Bleking. 56. 10. N. B. 31. 47. L.

ELLEKOM, Nederl. dorpje, prov. Gelderland, kwart. Arnhem, met 200 inw.

ELLEMEDE, Nederl. dorpje, prov. Luik, met 185 inw.

ELLEMEET, Nederl. dorp, prov. Zeeland, tusschen Elkerzee en Serooskerken, met 300 inw.

ELLEN, Eng. riv. bij Maryport, in Cumberland, in de Ier. zee vallende.

ELLENBERG, Wurt. dorp, Jaxtkreits, met 1100 inw.

ELLENBURG, zie Eldenburg.

ELLENBOGEN, zie Elnbogen.

ELLENBOROUGH, Eng. dorp, gr. Cum-

Cumberland, 2 m. van Cockermouth.
ELLERANGE, zie Sanem.
ELLERBACH, Pruis. riv., gr. hert. Neder Rijn, 3 mijlen boven Beilstein in de Moezel vallende.
ELLERBURCH, Pruis. eil. in den mond der Nogat, bij Elbing.
ELLERENA, zie Llerena.
ELLERSHAUSEN, Han. dorpje, vorst. Göttingen, met 260 inw.
ELLERSINGEHUIZEN, Nederl. gehucht, prov. Groningen, onder Vlagtwedde behoorende.
ELLERSTADT, Beij. dorp, Rijnkreits, bij Spiers, met 550 inw.
ELLERWALD, Pruis. dorp, regdst. Dantzig, aan de Elbing en Nogat, met 216 huizen. Het behoort onder Elbing.
ELLESCHD, Hong. dorp, kom. Bihar.
ELLESCHFALLU, Hong. dorp, kom. Hont, aan de Ipolly.
ELLESMERE, Eng. stadje, gr. Salop, met een vischrijk meer van 100 Eng. acres groot, eene wekelijksche markt, bevaarbaar kanaal en 5,700 inw. 53. N. B.
ELL-ET-RODT, Nederl. dorp, prov. Luxemburg, met 500 inw., 5 uren van Dietkirch.
ELLEWOUDSDIJK, Nederl. dorp, prov. Zeeland, op het eil. Zuidbeveland, met 350 inw.
ELLEZELLES, Nederl. marktvlek, prov. Henegouwen, arr. Doornik, met 4,400 inw.
ELLFELD of *Eltvil*, Nassausch stadje, ambt Ellfeld, met wijnbouw en 1400 inw.
ELLFELD, zie Falkenstein.
ELLGOW of *Elgow*, Zwits. marktvlek en kasteel, kanton Zurich.
ELLHOFEN, Wurt. dorp, Neckarkreits, met 570 inw.
ELLICHPOUR, zie Elichpoor.
ELLICOM, Nederl. dorp, prov. Limburg, met 170 inw.
ELLIKON, 2 groote Zwits. dorpen, kanton Zurich, distr. Winterthur.
ELLIGNIES LES FRASNES, Nederl. dorpje, prov. Henegouwen, arr. Doornik, met 122 inw. 3 m. van Doornik.
ELLIGNIES ST. ANNE, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Doornik, met 700 inw., 4 uren van Doornik
ELLING, Pruis meer, 2 mijlen Z. van Allenstein.
ELLINGEN, Nederl. dorp, prov. Gelderland. 2. Nederl. dorp, prov. en arr. Luxemburg, niet ver van Remich. 3. Beij. stadje, Rijnkreits, aan de Rezat, met een slot en 900 inw. 4. Beij. heerl., Rijnkreits, met de stad Ellingen, 19 dorpen en 16 buurten.
ELLIOT, Schot. riviertje, gr. Angus, in de Noordzee vallende.
ELLIOTS ISLAND, klein N. Amer. eil. in de golf van Florida, bij de kust van O. Florida. 25. 32. N. B.
ELLIS'S ISLAND, Amer. eil., in de golf van Mexico. 297. 36. L. 24. 50. N. B.
ELLIS POINT, kaap aan de W. kust van een groot eil., ten W. van Amer., in de straat van Chattam. 243. 42. L. 56. 31. N. B.
ELLON, Schot. dorp, gr. Aberdeen, aan de Ythan, met 2,200 inw.
ELLORE, een van de 5 O. Ind. distr., de N. Circars genaamd, aan de W. zijde der baai van Bengalen, tusschen 16. en 17. N. B., groot 2,700 Eng. V. M. bouwland. De hoofdstad Ellore ligt aan de N. zijde van het meer Colair, met eene kleine sterkte. 98. 56. L. 16. 45. N. B.
ELLRICH of *Elrich*, Pruis. stad, regdst. Erfurt, met fabr. van laken, hoeden, linnen, leder, papier, enz., oliemolens, bierbrouwerijen, brandewijnstokerijen, enz. en 2480 inw. Een uur van daar vindt men de schoone albaster grot, *Kelle*, welke 288 voet lang, 256 voet breed en 156 voet diep is; de trap, uit albaster klompen bestaande, is 100 trappen en de ingang 150 voet hoog.
EL-LOWDEAH of *Faraon*, Afr. moeras in Tunis, 15 mijlen lang.
ELLWANGEN, Wurt. ambt, Jaxtkreits, dat op $37\frac{1}{2}$ vierk. mijl. 97,800 inw. bevat. De hoofdpl. Ellwangen heeft 1 kasteel, eene hoofd- en 11 andere kerken, raadhuis, Hervormd en Jesuiten-collegie, thans in eene cazerne veranderd, verder met de administratie bureaux van den kreits, een lyceüm, Roomsch gymnasium en seminarium, eene bedevaartskerk op den Schönberg, een gipsmolen en sterk bezochte jaarmarkten. 48. 58. N. B. 27. 43. L.
ELM, keten van heuvelen in Brunswijk, tusschen Wolfenbuttel en Schönningen, met veel hout, steenkolen en ijzer. 2. Tak der Pruis. riv. Zorge, regdst. Erfurt. 3. Zie Serasthal.
ELMA, Rus. stad aan de zamenkomst der Elma en Petchora, 104 mijlen O. van Archangel.
ELMAHAD, Arab. stad van Yemen, 3 mijlen N. N. W. van Zebid.
ELMANCHILLY, O. Ind. stad in de Circar van Cicacole.
ELMDON, Eng. D. in Essex; 550 inw.
ELME, (ST.) kleine Fr. vesting op de Pyreneën, bij Collioure en de Spaansche grenzen; 19. 52. 34. L. 42. 30. 55. N. B. 2. Kasteel op het eil. Maltha, en Fr. reede in de Middell. zee, nabij Toulon.

ELME, Eng. kerspel op 't eil. Ely, 29 mijlen N. van Londen, met 950 inw.

ELMEDESE, Egypt. dorp, 4 mijlen N. van Syene.

ELMEDIN, Afr. stad in Marocco.

ELMELEY of *Emley*, Eng. eil. in den mond der Theems, door eene naauwe straat van het eil. Sheppey gescheiden, 2,700 Eng. acres groot, waarvan er 2,600 zoute moerassen zijn; het heeft 3 huizen en 21 inw.

ELMELLE, Nederl. dorpje, prov. Luik, 3 uren van Huy, met 180 inw.

ELMEN of *Alt Salz*, Pruis. stadje, regdst. Maagdenburg.

ELMENAU, ILMENAU of *Aue*, bevaarbare Han. riv. in 't vorst. Lüneburg ontspringende, en beneden Winsen in de Elbe vallende.

ELMENDINGEN. Bad. marktvlek in de Pfinz- en Enzkreits, met 916 inw.

ELMESHORN, Deen. vlek, hert. Holstein, gr. Ranzau, met scheepvaart, handel en 2500 inw., 6 mijlen N. W. van Hamburg.

ELMHAM, (NORTH) Eng. dorp, gr. Norfolk, met 900 inw.

ELMINA of *St. George del Mina*, Nederl. fort in Afrika, op de kust van Guinea, het hoofdfort onzer bezittingen aldaar, en de zetel van ons bestuur. Het werd in 1638 door de Nederlanders op de Portugezen veroverd, is het grootste van de kust en heeft goede gebouwen, een fort op eene rots gelegen, benevens een kasteel met eenen welbeplanten tuin. De inw., die men op 15,000 schat, bestaan van den handel, de visscherij en handwerken, welke laatste meestal door Mulatten, die veel slaven hebben, beoefend worden. 15. 16. L. 5. 10. N. B.

ELMISK of *Om El Musk*, eil. in de Roode zee, aan de Arab. kust, op 22. 26. N. B,

ELMO, (ST.) Austr. eil. behoorende tot de Z. O. groep der lage eil. in de Stille zee. 21. 20. Z. B. en 237. 12. L. 2. Zie Elme (ST.) No. 1.

ELMORE, O. Ind. stad in den Circar Cicacole. 101. 56. L. 18. 24. N. B.

ELMORE EIL., zijn volgens KRUSENSTERN denkelijk de groep der Musquillo, of die, welke kapitein DENNET den naam van Lamberton Ross groep gaf, en tot de Mulgraves eil. behooren. Volgens kapitein BOND liggen zij in eene Z. O. en N. W. rigting van 7. 20. tot 7. 52. N. B. van en 188. 56. L. tot 188. 41. L.

ELMPT, Nederl. dorp, prov. Limburg, arr. Roermond, met 1200 inw.

ELMSER POINT, kaap aan de N. kust van het Eng. eil. Wight. 20. L. en 50. 43. N. B.

ELMSTEAD, 2 Eng. kerspelen, het eene in het gr. Kent, met 360 inw., het andere in Essex, met 550 inw.

ELMSTEIN, Beij. dorp, Rijnkreits, bij Spiers, met 800 inw.

EL NAKUS, Arab., uit naakten zandsteen bestaanden berg, bij het dorp Tur.

ELNBOGNER KREITS, Boh. kreits, 47 vierk. mijlen groot, met 22 steden, 16 marktvlekken, 58 heerl, 541 dorpen en 188,450 inw. Het land is rijk in ijzer, zilver, tin, lood, zwavel, aluin, hout, hop, vlas, wild en visch en wordt door de Eger en Tepl bewaterd. De hoofdstad Elnbogen, *Steinelnbogen* of *Loket*, ligt op eene steile rots, aan de Eger, met een half vervallen bergkasteel, zwavelhut en 1500 inw. 50. 10. N. B.

ELNE, Fr. stad, dep. Op. Pyr., aan de Tech, bij de zee, op eenen heuvel, met eene oude hoofdkerk en 1200 inw. 2. Eng. riv., 1½ uur N. van Workington in de Iersche zee vallende.

EL-NET-TESGIAR of *de plaats der Kooplieden*, Turk. Aziat. stad en vesting in Palestina, zijnde het rustpunt der karavanen op hunnen weg naar Cairo, met eene wekelijksche markt.

ELNIA, Rus. stad, gouv. Smolensko.

ELNOCK, Inlandsche naam der stad Cambocza, (zie dat art.).

ELOY of *Vyve*, Nederl. plaats, prov. W. Vlaanderen: 930 inw. 3 uren van Kortrijk.

ELORA, ELLOOR of *Elur*, O. Ind. stad, prov. Dowlatabad, rijk Golconda, door de inboorlingen Verrool genaamd. In eenen berg, op een vierde uurs afstands, zijn eenige zeer groote en wijduitgestrekte holen, met verscheidene tempels, die met afbeeldingen van godheden der Hindo's versierd zijn, waaronder vooral die van Indra (de God des uitspansels) en van zijne gemalin Indranee uitmunten en welke ook veel bedevaartgangers tot zich trekken. 93. 46. L. 19. 50. N. B.

ELORRIO, Spaan. stadje in Biscaye.

ELOTZ, Rus. stad, gouv. Orlow.

ELOUGES, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Bergen, met 1700 inw.

ELOURE, O. Ind. stad, van Hyderabad.

ELOWKA, Rus. stad, gouv. Tobolsk.

ELP, Nederl. buurt in Drenthe, bij Westerborg, ten Z. van Assen.

EL-PARDO, kon. Spaan. kasteel, bij Madrid.

ELPENBEEN, zie Ivoorkust.

ELPERSHEIM, Wurt. dorp, Jaxtkreits, met wijnbouw en 790 inw.

ELPHIN, Ier. dorp, gr. Roscommon, met eenen bisschop.

ELPIDIO, (ST.) kleine stad van den Kerk. Staat, legatie Ancona.

ELPISAN, Turk. Aziat. stadje van Diarbekir, aan den Euphraat.

ELPUERTO DE SANTA MARIA, opene Spaan. stad, prov. Sevilla, tegenover Cadix, aan den mond der Guadalete, met eene haven, katoen- en andere fabr., zoutraffinaderijen, handel en 12,000 inw. 36. 35. N. B. 11. 17. 51. L.

ELRICH, zie Ellrich.

ELRINGTON POINT, Z. W. punt van eene reeks eil. tusschen Montague eil. en de W. kust van N. Amer. 230. 8. L. en 59. 55. N. B.

EL ROSARIO, Z. Amer. stad in Nieuw Spanje, met rijke bergwerken en 5,600 inw.

ELS, Oostenr. marktvlek, viertel op den Mannhartsberg, aan de Krems. 2. Morav. stadje, 11 uren W. van Olmutz. 3. Riv. van het gr. hert. Oldenburg, die 7 mijlen beneden Bremen in de Weser valt.

ELSA, 2 kleine Pruis. riv., regdst. Minden en Oppeln; deze laatste ontspringt op de Hong. grenzen, achter de Jablunka en valt bij Oderberg in de Oder. 3. Ital. riv. van Etrurië, in de Arno vallende. 4. Afr. dorp van Opper Egypte, 6 mijlen Z. van Abu Girge.

ELSASZ, Bad. riv. bij Eppingen ontspringende, en bij Neckar Gemund in den Neckar vallende.

ELSASZ, voormalige prov. van Frankrijk, tusschen Turberland, den Rijn, het Vogesisch gebergte en Lotharingen, in den Opper en Neder Elsasz, thans in de dep. van den Boven en den Neder Rijn verdeeld. Zie die art.

ELSASZZABERN, ZABERN of *Saverne*, Fr. arr., dep. Neder Rijn, dat op 22½ vierk. mijl, en de kantons Saverne, Bouquenon, Buchsweiler, Lutzelstein, Hochfelden, Drulingen, Marmoutier, 85,500 inw. bevat. De eveneensgen. hoofdpl. ligt aan den voet van 't Wasgau (het Vogesisch) gebergte, en aan de Sorr of Zorn, heeft een bergkasteel, 2 kerken, tabaks- en andere fabr. brouwerijen, branderijen, gieterij en smederijen, pottebakkerijen, enz. en 3980 inw. Van hier beginnen de bergpassen over het Vogesische gebergte.

ELSAWA, Beij. rivier, Ned. Mainkreits, bij Obernburg in de Main vallende.

ELSBORN, Nederl. dorp, prov. Luik.

ELSE, zie Alsitz.

ELSE, Nederl. rivier, bij Limburg in de Zahn vallende.

ELSEGHEM, Nederl. dorp, prov. O. Vlaanderen, arr. Oudenaarden, aan den weg naar Doornik, met 1,725 inw.

ELSEN, Pruis. dorp, regdst. Minden, aan de zamenvloeijing der Alme en Lippe. Hier stond voormaals het door de Romeinen tegen de Sicambren aangelegde fort Aliso.

ELSEN, Pruis. dorpje, regdst. Dusseldorp, met 250 inw. Ook een Nederl. dorp, prov. Limburg.

ELSENDAMME, Nederl. gehucht in W. Vlaanderen, 3 uren van Yperen.

ELSENESS, kaap aan de Z. kust van Sanday, een der Orkney eil.

ELSENEUR, Deen. zeestad op 't eil. Zeeland, welgebouwd, aan de W. zijde der Sond, tegenover Helsingburg in Zweden, daar, waar de Sond het naauwste, en slechts een groot uur breed is, zoo dat hier de gewone overtogt naar Zweden is. Elseneur heeft geene groote haven, maar eene goede reede; omtrent 10,000 schepen passeren hier jaarlijks de Sond, en voorzien zich hier meestal van levensmiddelen. Men telt er 7000 inw., die mede van den koophandel en de zeevaart bestaan, en twee suikerraffinaderijen, jeneverstokerijen en eenige fabr. hebben. Bij de stad ligt het fort Kronenburg op een voorgebergte, met zware batterijen. 30. 23. 48. L. 56. 2. N.B.

ELSENZ, Bad. dorp, Pfinz- en Enzkreits, met 810 inw.

EL SFAKUSZ, zie Sfax.

ELSFLETH, Oldenburgsch ambt, kreits Oldenburg, met 6 kerspelen, 1135 huizen en 7,510 inw.

ELSFLETH, Oldenburgsch vlek, kreits Oldenburg, aan de zamenvloeijing der Hunte en Weser, met scheepsbouw en 1600 inw.

ELSHOUT en HULTEN, Nederl. plaats, prov. N. Braband.

ELSHOUT, Nederl. dorp en heerl., prov. N. Braband, distr. 's Hertogenbosch, kanton Heusden; met 530 inw.

ELSINGVOS, kanaal op de Zweed. kust, omtrent 11 mijlen van Pelting sound.

ELSLEBEN, zie Eisleben.

ELSLOO, Nederl. dorp, prov. Limburg, arr. Maastricht, aan den regter oever der Maas, met 900 inw.

ELSLO, Nederl. dorp, prov. Vriesland, grietenij Stellingwerf Oosteinde.

ELSNAPPEN, Zweed. vlek in Westermanland, met eene haven, waar de koninklijke schepen ten anker liggen.

ELSPEET, Nederl. buurt, zie Ermelo.

ELSPIJK, zie Enspijk.

ELST, Nederl. dorp, prov. Gelderland, kwart. Tiel, kanton Elst, op de helft van den weg tusschen Arnhem en Nij-

Nijmegen. Er is eene hervormde en roomsche kerk en 1850 inw. 2. Nederl. dorp, prov. Utrecht, arr. Amersfoort, onder de stad Rhenen behoorende, met eene kerk 3. Nederl. dorp, prov. Oost Vlaanderen, met 1000 inw.

Elster, (Witte of Groote) Saks. riv. boven het dorp Elster ontspringende en zich bij Zwenkau in de Floszgraben en Luppe deelt. Van Adorf tot Plauen vindt men er schoone paerlen in, op 12 banken, van welke er jaarlijks eene bezocht wordt.

Elster, (Zwarte) riv. in Op. Lausnitz, die bij Camenz ontspringt, en boven Wittenberg, bij Elster, in de Elbe valt.

Elster, Elstra of *Halstrow*, Saks. stadje in Op. Lausnitz, niet ver van den oorsprong der Zwarte Elster, met 900 inw. 2. Pruis. vlekje, regdst. Merseburg, met 37 huizen. 3. Saks. dorp in Vogtland, met eene zuurbron.

Elsterberg, Saks. stad in Vogtland, aan de Elster, met fabr. en 1400 inw.

Elsterwerda, Pruis. stad, regdst. Merseburg, met tabaksfabr. en 970 inw.

Elstow, Eng. dorp, gr. Bedford.

Elstra, zie Elster, No. 3.

Elstree of *Idlestree*, Eng. dorp, gedeeltelijk in Hertford en Middlesex.

Elsungen, (Opper en Neder) 2 dorpen in Keur-Hessen, ambt Zwingenberg, het eene met 170, het andere met 75 huizen.

Elsworth, Eng. dorp, gr. Cambridge, met 585 inw.

Elten, Pruis. dorp, ten N. van Kleef, met 2 Roomsche kerken en 1,300 inw. Op den Eltenberg heeft men heerlijke gezigten.

Elterlein, Saks. stad, kreits Erzgebergte, met bergwerken, kantfabr. en 1460 inw. In de nabijheid vindt men magnesia, agaat en porseleinaarde.

Eltham, Eng. kerspel, gr. Kent, met 1,820 inw.

Eltingen, Wurt. dorp, Neckarkreits, ambt Leonberg, met 1,150 inw.

Eltmann, Beij. landger., Ned. Mainkreits, 3,050 inw. De hoofdstad Eltmann ligt aan den Main, heeft 2,000 inw.

Elton of *Jelton*, bij de Kalmukken Altan Nor genoemd, het voornaamste zoutmeer in Rusland, gouv. Saratow, ten O. van de Wolga. Het heeft 15 mijlen in den omtrek. De zon doet het zoute water, dat uit verschillende stroomen toegevoerd wordt, uitdampen, en hier vormt zich het zout, tot eene harde korst, welke in een droog jaar eene hand hoog wordt. Meer dan 11,000 boeren, die tusschen Karnyschin en Saratow wonen, vinden hun bestaan in de bereiding en verzending van dit zout. 2. Eng. stad, gr. Lancaster, met 2,540 inw., die bijna allen van den handel en de manufacturen bestaan.

El-Tor, Arab. stad aan de Roode zee, welke handel drijft in alle Ind. en Oostersche waren, die naar Egypte en Syrië vervoerd werden.

Eltsch, Jelschau of *Jolsva*, Hong. vlek, kom. Gömör, met looijerijen, marmergroeven en handel in ijzer.

Eltvil, zie Ellfeld.

Elur of *Ellore*, zie Elora.

Eluten, zie Dörböön Oiröt.

Elva, Sard. riv. in Piëmont, welke bij Vercelli in de Sesia valt. 2. zie Elba.

Elvan, riv. in 't Schot. gr. Lanark, welke in de Clyde valt.

Elvange, zie Burmerange.

Elvange, Nederl. dorp, gr. hert. Luxemburg, met 560 inw., 5 uren van Dietkirch.

Elvas of *Yelves*, Port. Correicao, of distr., prov. Alentejo, aan de Spaansche grenzen, welke 1 stad, 5 vlekken, 35 kerspelen, 9,168 haardsteden en 46,000 inw. bevat.

Elvas, Port. stad en grensvesting, hoofdpl. van voorn. Correicao, niet ver van de Guadiana, op en aan het afhellen van eenen granietheuvel, de zetel eens bisschops, door wallen, die allen casematten bevatten, en door 7 bastions omgeven, uit welke 5 poorten geleiden; terwijl zij daarenboven nog door andere zeer belangrijke vestingwerken verdedigd wordt, waaronder de sterke forten *La Lippe*, en *St. Lucia* behooren. De stad zelve heeft in het op den heuvel gelegen gedeelte, kromme, naauwe en donkere straten, welke echter in de beneden stad wijder worden. De hoofdkerk was voorheen eene moskee de Arabieren; voorts zijn er nog 3 andere kerken, eenige kloosters, 1 hospitaal, 1 rijk armhuis, 1 schoon en groot arsenaal, dat wapens voor 12,000 man bevat; 1 geschutgieterij, laboratorium, 1 kon. Lazareth, dat meer dan 2000 zieken kan ontvangen, goede koninklijke paardenstallen en 16,000 inw., welke in de vertering van het garnizoen, handwerken, winkelhandel en sterk bezochte weekmarkten hun bestaan vinden, en met het nabijgelegene Badajoz veel smokkelhandel drijven. Onder de merkwaardigheden behooren eene groote en zeer fraaije waterleiding, welke door het dal en over eenige bergen loopt, en zoo het water ¼ mijl ver in eenen ont-

zaggelijk grooten bak onder de wallen brengt. De omtrek van de stad is aangenaam en zeer vruchtbaar in koren, olie, wijn en boomvruchten. 38. 44. Z. B. 10. 42. L.

ELVASSINOOR, O. Ind. stad in Carnate, Z. van Thiagur.

ELVE, zie Elbe.

ELVEN of *Elvin*, Fr. vlek, dep. Morbihan, arr. Vannes, aan de Ars, met 3800 inw., en schoon kristal in den nabijgelegen berg Kerzis.

ELVEND, Perz. stad, prov. Mazanderan, 13 mijlen Z. O. van Fehrabad.

ELVERDINGEN of *Elverdinge*, Nederl. dorp, prov. W. Vlaanderen, arr. Yperen, met 1,350 inw.

ELVERFELD, zie Elberfeld.

ELVERSELE, Nederl. dorp, prov. O. Vlaanderen, met 1000 inw.

ELVIN, zie Elven.

ELWAD AD, Arab. stad in Yemen, 10 mijlen Z. Z. O. van Chamir.

EL-WAH, groote Oasis in het Westen van Opper Egypte, aan de W. zijde van den bergrug Ramli, door welke de karavaan van Darfur trekt. Zij bestaat eigenlijk uit drie, door woestijnen van elkander gescheidene, eilanden. Zij wordt door eenen Bey, welke in Dscharjeh woont, bestuurd.

EL WAHAT-OASEN, ook *Anasis* en *Hyasis*, van het Koptische woord *Wahe* d. i. *woning* of *bewoonde plaats*, plaatsen in de Afr. woestijnen van Sahra, die vele bronnen hebben en van dadelen palmboomen voorzien zijn.

ELWAH-EL-GURBI of *kleine Oase*, in het W. van Op. Egypte, langs de W. zijde van den bergrug Ramli. Zij is de verzamelplaats van de in de omliggende woestijnen omzwervende Arabieren

ELWANGEN, Wurt. dorp, Donaukreits, ambt Leutkirch, aan den oorsprong der Rottum, met 500 inw. 2. Zie Ellwangen.

ELWEN, zie Altensalze.

ELWICK, goede haven op 't Orcadisch eil. Elyar.

ELWY, Eng. riv. in N. Wallis, valt bij St. Asaph in de Clwyd

ELY, Eng. stad, gr. Cambridge, op een' heuvel in de moerassen aan de Ouse, welke het eil. van Ely genoemd wordt. Zij heeft eene uitmuntende hoofdkerk, eene vrijschool, eene school van liefdadigheid en 4,250 inw., welke éene week- en twee jaarmarkten hebben. Zij is de eenigste stad in Engeland, die geene afgevaardigden naar het parlement zendt. 2. Schot. stad, gr. Fife, aan de N. kust van de golf van Forth, met eene goede haven en 890 inw.

ELYAR, zie Elwick.

ELYMPO, LACHA, SEMAVAT, EVI, (d. i. *het huis des Hemels*), de Olympus der Ouden, een berg in Griekenland, 6,120 voeten hoog, tusschen welken, den Petras, (Pelion) en Ossa, het beroemde dal Tempe zich uitbreidt.

ELYNESS, Schot. kaap, bij den mond van de golf van Forth, aan de N. kust.

ELY'S BAY, baai aan de N. kust van het eil. Antigua, een weinig ten Z. van Beggar's point.

ELZ, riv. in het gr. hert. Baden, welke boven Simonswalderdal ontspringt, de Treisam ontvangt, en beneden Kinzingen in den Rijn valt. 2. Pruis. vlek, regdst. Trier, aan de riv. van gelijken naam.

ELZACH, riv. in Baden, welke bij Cappel in den Rijn valt. 2. Bad. stad, Treisamkreits, in het Schwarzwald, aan de Elzach, met 900 inw. die houten uurwerken maken. Het ambt Elzach heeft 7000 inw.

ELZE, Han. stad, vorst. Hildesheim, ambt Poppenburg, aan de Saale of Nette, met 1500 inw., die garenspinnerijen hebben. 2. Han. dorp, vorst. Luneburg, ambt Meinersen, aan de Erse.

ELZE of *Alzette*, riv. in Nederl. prov. Luxemburg, bij Mersch in de Soure vallende.

ELZENBORT, Nederl. buurt in Zeeland, distr. Middelburg, eil. Walcheren, in onzen lieve vrouwen polder.

EM, riv. in Rusland, welke het meer Peipus en het meer Wirz te zamen vereenigt.

EMA, Z. Amer. riv. in Brazilië, prov. Matto Grosso, welke in de Securin, eenen tak van de Juruena valt.

EMANUEL, landpunt op een Eng. eil. in Northumberland, 3 mijlen van Berwick.

EMBA of *Jemba*, vischrijke riv. in Rusland, welke in het gouv. Ufa in het Mangislawisch gebergte ontspringt, en na eenen loop van 20 mijlen in de Kaspische zee valt; aan dezelve wonen de Kirgisen.

EMBABE of *Embabeh*, Egypt. dorp, prov. Bahire, tegenover Boulac, de haven van Caïro, levert de beste boter van het land, en heeft eene soort van vijgeboomen, (lupijnen) welke zeer gezocht worden; (slag der Piramiden 1798).

EMBACH, (GROOTE) breede en diepe riv. in Rusland, gouv. Lijfland, welke in het meer Werziewo haren oorsprong neemt, en in het meer Peipus valt. Groote vaartuigen kunnen dezelve tot Dorpat opvaren.

EMBACH, (KLEINE) riv. in Rusland, die iets Zuidelijker dan de vorige ontspringt, en in het meer Werziewo valt.

Embal of *Makar*, Afr. Negerdorp in Senegambië, in Kajor, de gewone zetel van den Damel.

EMBARRAS, riv. in de N. Amer. Rep., die een weinig beneden Vincennes in de Wabash valt. 2. N. Amer. riv. in Louisiana, die 45 mijlen van deszelfs mond bevaarbaar is en in den Missisippi valt.

EMBCHOTTY, O. Ind. stad, prov. Oude. 99. 19. L. 26. 42. N. B.

EMBDEN of *Emden*, Han. ambt, vorst. O. Vriesland, tusschen de ambten Pewsum, Aurich, Leer en Jengum, den Dollart en de Monden van de Eems gelegen, valt op 4 vierk. mijlen in 1 stad, 1 vlek, 3 kerspelen, 18,925 inw., en is in 2 ambtsvoogdijen en 6 ondervoogdijen verdeeld, meestal Marschland, doch van onderscheidene hoedanigheid; landbouw, veeteelt, doch weinig paardenfokkerij, maken het voornaamste bestaan der inw. uit.

EMBDEN of *Emden*, Han. stad, de hoofdplaats van voorn. ambt en van het geheele vorst., niet ver van den mond der Eems in den Dollart, met welke zij, door het kanaal de Delf, gemeenschap heeft, de stad is met muren en wallen omgeven, welke evenwel weinig tot verdediging strekken. Zij heeft 6 kerken, waaronder 3 Hollandsche en eene Fransche hervormde, 1 Luthersche, 1 Roomsche, en eene synagoge; een rijk weeshuis, 1 hospitaal, waarin ook vreemde arme zieken opgenomen worden; 1 gymnasium, benevens goede scholen; Oost-Vriesche brand-assurantie Comp., waarin alle gebouwen, zoo in de steden als ten platte lande, voor eene zekere som, verzekerd zijn; 1868 goedgebouwde, meestal voor den koophandel ingerigte huizen en 11,000 inw. Onder de merkwaardige gebouwen behoort het raadhuis, de nieuwe Hervormde en Roomsche kerken, het spinhuis. Tot 1806 was de handel hier zeer in bloei, doch na dat de Eems zich zelve een bed, van de stad verwijderd, gevormd heeft en de onkosten, vooral met het onderhouden der dijken en 5 groote sluizen, alsmede het uitbaggeren van 't vaarwater de Delf, dat gedurig toeslikt, zoo veel vermeerderd zijn, is de handel zeer verminderd: echter begint hij zich thans weder eenigzins te herstellen, en bestaat voornamelijk in linnen, kaas, boter en verder vreemde waren. De haringvisscherij is ook een voorname tak van bestaan, terwijl men er verscheidene garenmolens, branderijen, zaag- en oliemolens, zeildoekfabr., zeepziederijen, tabaksfabrijken, looijerijen, en scheepstimmerwerven heeft. De stad had voorheen een uitgestrekt gebied; om dezelve is veel moesland. Er gaat van hier eene trekschuit op Aurich. 54. 22. L. 24. 51. N. B.

EMBICS, (LES ISLES D') Fr. eil. in de Middell. zee, dep. Var, 3 mijlen Z. O. van Toulon. 43. 4½. N. B. 23. 26½. L.

EMBLEHEM, Nederl. dorp, prov. Antwerpen, arr. Lier, met 700 inw.; 3 uren van Antwerpen.

EMBLICHHEIM of *Emlingkam*, Han. slot en dorp, gr. Bentheim.

EMBOLI, Turk. stad, pachalik Macedonië, aan den mond van den Strymon. 2. Zie Empoli.

EMBOURG, Nederl. dorp, prov. Luik, met 540 inw., 1 uur van Luik.

EMBRACH, aanzienlijk Zwits. dorp, kanton Zurich, distr. Winterthur, in een aangenaam en welbebouwd oord.

EMBRESSIN, Nederl. dorp, prov. Luik, met 335 inw.

EMBRO, IMBROS of *Imrus*, Turk. eil. in den Archipel, tusschen Lemnos en den Thracischen Chersonesus, met een dorp van denzelfden naam, dat door Grieken bewoond wordt, en een kasteel en eene haven aan de O. kust heeft.

EMBRUN, Fr. arr., dep. Op. Alpen, dat op 27 V. M., in de kantons Embrun, Chorges, Guillestre, Orcières en Savines, 28,900 inw. bevat. De hoofdstad Embrun ligt op eene steile rots aan de Durance, heeft muren, 1 citadel, 5 poorten, 10 kerken, 3,140 inw., hoedenfabr., en looijerijen; de omtrek die Embrunois heet, bevat edele gesteenten.

EMBS of *Hohen Embs*, Oostenr. vlek in Tirol, kreits Bregenz, niet ver van den Rijn, met een kasteel, 1200 inw., zwavelbad en de naburige kasteelen *Alt* en *Neu Hohen Embs*. 2. E. of Ems, Nassausch vlek, ambt Nassau, aan de Lahn, met 33 warme baden en 14 drinkbronnen. Over de Lahn zijn holen met heete bronnen, uit welke eene damp opklimt, die het vuur uitbluscht, en menschen en dieren verstikt. Ook is hier eene loodmijn.

EMBY, Ier. dorp, gr. Tipperary.

EMDEN, zie Embden.

EMDINGHAUSEN, Brunsw. dorp, kreitsger. Thedinghausen, met 650 inw.

EMDON KHAL, Afr. dorpje in Algiers, aan de grenzen der woestijn, de eerste plaats waar dadels gevonden worden, ruim 19 mijlen ten Z. van Setoef.

EMDUTO, W. Afr. dorp in het rijk Cayor, 13 mijlen Z. W. van Amboul.

EMELGEM, Nederl. dorp, prov. W. Vlaanderen, arr. Kortrijk, met ruim 1400 inw., 3 uren van Kortrijk.

EMELIE POLDER, Nederl. hooge heerl. in Z. Holland, bezuiden den Biesbosch.

EMELISSE, een der in den vloed van 1530 bedolven dorpen, op het eil. N. Beveland, prov. Zeeland.

EMENABAD of *Aminabad*, O. Ind. stad der Seiks, prov. Lahor. 91.21.N.B.

EMER-YAPAR, Aziat. stad in Tibet, omtrent 6 mijlen van Chatcheou.

EMERALD ISLAND, klein eil. in de Roode zee, bij de kust van Egypte. 53. 26. L. 23. 40. N. B.

EMERANGE, Nederl. dorp, prov. Luxemburg.

EMERY, riv. in de N. Amer. Rep., prov. Tennessee, welke ten Z. O. in de Tennessee valt.

EMESSE of *Hems*, (EMESA) oude Aziat. stad in Syrië, pachalik Damas, aan den Orontes, met verscheidene oudheden.

EMETHA, oud marktvlek van Vriesland, waar de Romeinsche vloten hunne ankers lieten vallen; naderhand Wester Embden genoemd.

EMETILLE of *Metil*, volgens KOK, eene schans in de prov. Groningen, tusschen Zuidhorn en Midwolde gelegen, en in 1591 door PRINS MAURITS genomen.

EMETZ, Rus. Aziat. stad in Siberië, gouv. Tobolks.

EMETZHEIM, Beij. dorp, Rezatkreits, landger. Weissenburg, met 50 familiën.

EMPRAS, Afr. stad in Abyssinië, op heuvels gelegen, en 300 huizen bevattende. De voornaamste handel bestaat in kruidnagelen en muskus. 55. 24. L. 12. 13. 38. N. B.

EMILE, zie Montmoreucy.

EMILION, (ST.) Fr. stadje, dep. Gironde, bij de Dordogne, met uitmuntenden Claret-wijn; 7 mijlen O. van Bourdeaux.

EMILIPATA, O. Ind. stad in den Circar van Cuddapah; 5 mijlen N. van Combam.

EMINABAD, O. Ind. stad, prov. Dowlatabad, rijk van Golconda. 95. 36. L. 17. 40. N. B.

EMINEH BURUN, Turk. kaap in Romanië, aan de Zwarte zee. 45. 48. L. 42. 41. N. B.

EMINE-TAGH, zie Balkan.

EMINIS, zie Ennis.

EMINES EN DAUSSOULX, Nederl. dorp, prov. en arr. Namen, een uur van Namur.

EMIR BACHA, Turk. Aziat. stad in Natolië, 10 mijlen W. van Tocat.

EMLEY, zie Elmeley.

EMLINGKAM, zie Emblichheim.

EMMAT, zie Emme.

EMME of *Emmat*, (DE GROOTE) Zwits. riv., kanton Bern en Solothurn, welke in het Z. van het Emmendal, aan de grenzen van het Bernsche ontspringt, het Emmendal in eene Noordelijke rigting, met vele bogten in de lengte doorstroomt, overal door beken en bijzonder door de Ilsis verstrekt wordt, en bij het dorp Lauterbach, in het kanton Solothurn, in de Aar valt. Zij is aan veel overstroomingen onderhevig, heeft helder water en voert eenig goudzand met zich. 2. Kleine of Wald Emme in het kanton Lucern, welke niet ver van de vorige ontspringt, bij Klusstalden eenen schoonen waterval maakt, door de Entle en onderscheidene beken versterkt wordt, N. O. voortloopt, en zich in de nabijheid der stad Lucern, alwaar eene schoone brug over dezelve ligt, met de Reuss vereenigt. Zij is onstuimig en bij onweder schadelijk, doch heeft veel visch.

EMMEKLAAR, Nederl. heerl., prov. Utrecht, in Eemland.

EMMELEIQUE, een der Pelew eil. in Australië, door CLUE bezocht.

EMMELOORT, Nederl. buurt in 't N. gedeelte van het eil. Schokland, in de Zuiderzee gelegen, en nu ook tot het kwart. Vollenhoven van de prov. Overijssel behoorende (zie verder Schokland.)

EMMELS, (OPPER en NEDER) Nederl. dorp en buurt in Luxemburg, 1 uur van St. Vith.

EMMEN, Nederl. dorp, prov. Drenthe, met zeer vele Hunnenbedden en 300 inw.

EMMENDINGEN, Bad. stad, Treisamkreits, ambt van denzelfden naam, aan de Elz en Bretten, met 1400 inw., landbouw, papiermolen, bleeken, bierbrouwerij, tigchel-, steenkolen-, kalkgroeven en smederijen.

EMMENTHAL, Zwits. landstr., kant. Bern, tusschen Entlebuch en het bovenland van Bern. Het loopt langs de Emme, naar welke zij den naam draagt, is van het N. naar het Z. 9 tot 10 uren lang, en 4 à 5 breed, over het algemeen heuvelachtig, vruchtbaar en schoon, en heeft korenakkers, vette weiden en fraaije dorpen, in de dalen en op de hoogten voortreffelijke weiden, met groote bosschen. De welgemaakte, werkzame, beschaafde en zeer welvarende inwoners, die door ligchaamsoefeningen uitmunten, be-

bestaan van de vee- en paardenfokkerij, akkerbouw en eenige fabr.; zij maken goede kaas, schoon linnen en goed ijzer, en drijven handel in hout, terwijl hier uitmuntende inrigtingen voor het onderwijs en van weldadigheid zijn.

EMMER, 2 riv. in de Pruis. prov. Westfalen, waarvan de groote Emmer tusschen de dorpen Langeland en Dedinghausen, in het regdst. Minden, ontspringt en niet ver van Hameln in de Wezer valt, terwijl de kleine niet ver van Munster zich in de Werse ontlast.

EMMERICH, zie Emmerik.

EMMERICHSHEIM of *Eurichsheim*, vlek en kerspel in de Nassausche heerl. Beilstein.

EMMERIK, EMMERICH of *Emrich*, Pruis. stad, regdst. Kleef, kreits Rees, aan den regteroever des Rijns, 3 kerken, 1 hospitaal, Roomsch gymnasium en 4,350 inw., welke linnen-, laken- en lederfabr., gortmolens en zeepziederijen, scheepvaart en handel hebben. 2. Pruis. vlek, regdst. Kleef; 1,240 inw.

EMMERING, Beij. dorp, Isarkreits, landger. Dachau, met 85 huizen.

EMMERSDORF, Oostenr. vlek, viertel Boven den Mannhartsberg, aan den Donau, met 900 inw.

EMMERSTEDT, Brunsw. dorp, kreitsger. Königslutter, met 500 inw.

EMMIKHOVEN, Nederl. dorp, prov. N. Braband, distr. 's Hertogenbosch, met Waardhuizen, 820 inw. tellende.

EMMINKHUIZEN, zie Renswoude.

EMMITSBURG, stad in de N. Amer. Rep., prov. Maryland, 17 mijlen N. W. van Baltimore.

EMMUNGS, een der grootste Pelew-eil. in N. Australië.

EMNABAD, O. Ind. stad in Dowlatabad, 6 mijlen Z. W. van Beder.

EMOUY, AMOY of *Hiamen*, Chin. eil. aan de Z. O. kust tot de prov. Fokiën behoorende: het is ongeveer, 5 mijlen in den omtrek en werd, voor dat de vreemde handel op Canton gevestigd was, dikwerf door Europeanen bezocht. Het heeft onderscheidene tempels, waaronder vooral een, aan den God Fo gewijd, uitmunt; zoo wel aan het colossale godsbeeld in dezen tempel, als aan onderscheidene andere beelden, die men hier vindt, wordt aanhoudend geofferd. 136. 8. L. 24. 30. N. B.

EMPAGES, (TOUR D') Fr. dorp, dep. Oost-Pyreneeën.

EMPE, ENPEDE, riv. in 't Pruis. regdst. Arnsberg, welke bij Hagen in de Volme valt, en waarnaar de Emperstrasse (zie dat art.), genoemd wordt.

EMPEL, Nederl. dorp, prov. N. Braband, distr. 's Hertogenbosch; 450 inw.

EMPERIO of *Nebrio*, Turk. stad, op het eil. Santorin, pachalik Bosnië, in eene golf van de Middell. zee.

EMPERSTRASSE, weg in Pruis., aan de riv. de Empe, die van Hagen naar Gevelsberg geleidt, en langs de rivier zeer vele waterwerken heeft, die ijzeren gereedschappen, zoo als voornamelijk zeissen, vijlen, zagen, schoppen, pannen, messen, enz. vervaardigen.

EMPFINGEN, stad in het vorst. Hohenzollern Sigmaringen, met 2,200 inw. 2. Aempfingen.

EMPOLI, Tosc. stad, prov. Florence, aan de Arno, met een bisdom en 2,480 inw., het vlek Empoli Vecchio wordt in de nabijheid gevonden.

EMPONGO, O. Afr. stad in Mocaranga, aan de Zambèse. 49. 46. L. 16 N. B.

EMPORTA, Spaan. riv., valt in den baai van Roses, in de Middell. zee.

EMPOSTA, Spaan. stadje, prov. Catalonië, aan den regter oever van de Ebro, 5 uren Z. van Tortosa.

EMPTINALLE, Nederl. dorp, prov. Namen, arr. Dinant, 1 uur van Ciney, met 350 inw.

EMPTINNES, 1 Nederl. dorp, prov. Namen, met Emptinalle vereenigd.

EMPURIAS, zie Ampurias.

EMRICH, zie Emmerik.

EMS, zie Eems.

EMS, Oostenr. stad en gr. in Tirol. 2. Nassausche stad aan de Lahn, met omtrent 600 inw.

EMSBACH, riv. in Nassau, welke 1 mijl van Limburg in de Lahn valt.

EMSBÜHREN, Han. kreits, eene smalle streek lands aan beide zijden van de Eems, tusschen Meppen, Lingen, Westfalen en Bentheim gelegen, welke aan de heerl. van Croy of aan het vorst. Rheina Wolbeck behoort, in 1815 door Pruissen afgestaan. Zij bevat op 3 vierk. mijlen in 4 kerspelen, 12 landhoeven, 670 huizen en 3,350 Roomsche inw., terwijl het land, dat veel zand- en veengrond heeft, naauwelijks koren genoeg oplevert; de veeteelt is er aanzienlijk en men graaft er ook veel turf. 2. Han. kerspel in voorn. kreits, met 700 inw.

EMSKIRCHEN, voorheen *Langenkirchen*, Beij. vlek, Rezatkreits, landger. Neustadt, aan de Aurich, met 2160 inw.

EMSTER, riv. in Duitschland, welke in het gr. Mark ontspringt, en 3 mijlen beneden Roeroort in den Rijn valt.

EMSWORTH, Eng. gehucht, gr. Southampton, digt bij de zee gelegen; 1360 inw.

EMTMANSBERG, Beij. stadje, Mainkreits,

kreits, 5 mijlen Z. O. van Bayreuth.

ENXADOS, Braz. eilandje, N. N. O. der reede van Rio Janeiro.

ENA, Zweed. riv., welke in Jamtland, in het meer Storsio valt.

ENAMAS DAGHI, bergachtig oord in Aziat. Turkije, prov. Natolië, een tak van het hoofdgebergte Taurus.

ENAMERA, Afr. dorp in Abyssinië, 120 mijlen Z. Z. W. van Gondar.

ENARA, Zweed. vlek in Kemi-Lappmark, 27 mijlen Z. W. van Wardöchuus, bij het meer van dien naam, dat zeer groot is, en vele eil. bevat; terwijl het door de Paes of Patsjocki riv. met de IJszee gemeenschap heeft.

ENARIA of *Narea*, Afr. prov. van Abyssinië.

ENATUM, zie Annaton.

ENBA, riv. in Aziat. Rusland, welke op 17. 46. L. en 46. 55. N. B. in de Kaspische zee valt.

ENBOURNE, Eng. dorp, gr. Sussex, tusschen Beachy Head en Hastings.

ENCARNACION, zie Incarnations-eil.

ENCARTACIONEN, (LOS) of het gr. *Ognate*, Spaan. regtsgebied tusschen Biscaye, Burgos en Alava, doch tot geene dezer prov. behoorende, deels naar eigene, deels naar Castilische wetten bestuurd wordende, met goede weiden, hout en voortreffelijk ijzer in de mijnen van Samorrostro. Het wordt in 2 Anteiglesias en 13 Barrios verdeeld en heeft Ognate tot hoofdstad.

ENCATRANA, O. Ind. stad van Dowlatabad; 6 m. O. Z. O. van Neermul.

ENCILLES, Nederl. dorpje, prov. Luxemburg, met 130 inw., 2 uren van Marche.

ENCAUSE, Fr. dorp, dep. Opper Garonne, met minerale wateren.

ENCHENREUTH, Beij. vlek, Opper Mainkreits, met 490 inw., handel in vee en katoenspinnerij.

ENCLOS, (L') Nederl. dorp, prov. Luxemburg, arr. Neufchâteau, 2 mijlen van Virton, aan de Semoi, met 1350 inw.

ENCOUNTER-BAY, baai in het Z. van Nieuw Holland, niet ver van kaap Jervistegen, over het eil. Kengurich, alwaar FLINDERS den Franschen kapitein BAUDIN ontmoette, en om die reden haar dezen naam gaf.

ENDAPILLY, O. Ind. stad, Circar van Rajamundry. 99. 26. L. en 16. 58. N. B.

ENDAPOUR, O. Ind. stad, prov. Mysore. 95. 20. L. 13. 50. N. B.

ENDE, zie Flores.

ENDEAVOUR, Austr. riv. aan de N. O. kust van Nieuw Holland, zij is gelijk meer van deze schijnbare rivieren op Nieuw Holland, slechts een arm van de zee, welke zich met eene kleine beek vereenigt. Zij werd naar het schip van COOK, die haar ontdekte, aldus genoemd. Zij heeft eene zandbank aan haren mond, op welke, bij laag water, niet meer dan 8 of 9, en bij het hoogste slechts 17 voet water is. De haven, die zij vormt, heeft helder water, schildpadden en veel visch. Aan derzelver oevers zag FLINDERS groote onvruchtbare zandduinen en eenige struiken en boomen; ook schijnt het land niet geheel onvruchtbaar en onbewoond te zijn. De kust is zeer gevaarlijk; COOK noemde dezelve het Doolhof.

ENDEAVOUR STREET, straat tusschen Nieuw Guinea en de Noordwest kust van Holland, mede naar COOK'S schip genoemd, een gedeelte van Torres straat, (die de Eng. kanaal noemden en ook somtijds wel geheel voor deze straat nemen,) door eenige klippen en eil. gescheiden. FLINDERS heeft haar en de Torres straat naauwkeurig bezocht en houdt haar voor dezelfde, die op sommige oude Hollandsche kaarten door *Speult-rivier* zoude aangeteekend zijn.

ENDELAVE, klein Deen. eil., een weinig ten O. van Jutland, onder het stift Aarhuus behoorende. 38. 25. L. en 55. 45. N. B.

ENDELLION, Eng. kerspel in Cornwallis, met 750 inw.

ENDER, (WEST) Afr. dorp in Hoval, aan het meer Panier-Fuli.

ENDERBY, Eng. dorp, gr. Leicester.

ENDERBY COVE, bogt op het eil. Masa-Fuera, op de kust van Chili, zijnde eene goede landingsplaats.

ENDERMO, haven op het Jap. eil. Jesso. 158. 47. 25. L. 42. 19. 29. N. B.

ENDERSDORF, Pruis. dorp in Silezië, regdst. Oppeln, met 530 inw.

ENDERTA, vlak en vruchtbaar Afr. distr., in het Z. O. van Abyssinië.

ENDERY, zie Andreewa.

ENDFORD, Eng. dorp, gr. Wilt.

ENDHANA, Afr. stad in Nubië, bij het eil. Tenke.

ENDIAN, Perz. stad, prov. Chuzistan, op beide zijden van de riv. Tab, welke hier 240 voeten breed is, heeft 4 à 5,000 inw., is twee uren in den omtrek groot, en door muren van 3 voet dikte omringd, welke echter op onderscheidene plaatsen vervallen zijn. Er bestaat hier eenige handel op Bassora en Bebahan. 30. 18. N. B.

ENDILORS GEBERGTE, weinig bekend N. Amer. gebergte van Kanada.

ENDINGEN, Bad. ambt van den Treisamkreits, niet ver van den Rijn, met 10,550

10,550 inw. Het vlek Endingen telt 2,680 inw. 2. Wurt. vlek, kreits Zwarte Woud, met 680 inw.

ENDORE, INDUR of *Indor*, zie Indore.

ENDOUE, West Afr. stad van het land der Foulahs.

ENDRENOS, Turk. Aziat. stadje in Natolië.

ENDRICK, Schotsche riv., in het gr. Stirling ontspringende en na de Blane en andere stroomen ontvangen te hebben, zich 5 uren van den oorsprong in Lochlomond werpende.

ENDRIE, Rus. Aziat. stad, gouv. Kaukazus, 7 mijlen van de Caspische zee, aan de Akatsch, met 3,000 huizen, verscheidene moskeën, handel in slaven en buit, wordende degenen, die door de naburige volken geplunderd, en gevangen genomen worden, hier aan de meestbiedenden verkocht. Voorheen heette het *Baal* of *Balek*. Het behoort aan onderscheidene Tartaarsche vorsten, welke de Russische opperheerschappij erkennen, en wordt ook door alle Kaukazische volken als eene vrijstad aangezien.

ENDRIGO, zie Clenock.

ENDYMION, rotsen bij de W. Ind. Turk eil.

ENEADA, klein eil. in de Zwarte zee, bij de W. kust van Turkije.

ENEBECHTEN, zie Lepanto.

ENEBOLI of *Neapolis*, Turk. stad van Natolië, aan de Zwarte zee, met eene slechte reede.

ENEILLES, (OUD) Nederl. dorp, prov. Luik.

ENESEI of *Yenesei*, zie Jenisea.

ENESEISK of *Yeneseisk*, zie Jeniseïsk.

ENFANT PERDU, een tamelijk groot Austr. eil. der Vriendschap's eil., door BOUGAINVILLE ontdekt.

ENFIELD, Eng. kerspel in Middlesex, 3 m. ten N. van Londen: 5,880 inw.

ENGADIN, groot Zwits. dal, kanton Graauwbunderland, zeer hoog liggende, daar de hoogste plaats *Selvapiana*, 5,000 voeten boven de zee ligt. Het is bijna 18 mijlen lang, heeft ten minste 20 tot hetzelve behoorende dalen, en is zelden een half uur breed. Het levert door de omliggende hooge, met sneeuw bedekte bergen, vele schoone en schrikkelijke natuurtooneelen op. De winter duurt er zelfs tot in Mei en Junij en de windvlagen maken er het verblijf zeer onaangenaam, daar zij alles zoodanig doen uitdroogen, dat van Soglio tot St. Moritz, van October tot Mei, in de lucht gehangen vleesch of visch bijna niet bederft. Men heeft er verder veel hout, weinig koren en de *Achillea Moschata*, waaruit de Italiaansche Ivageest gestookt wordt.

ENGALDI, Afr. dorp van Abyssinië, 27 mijlen W. N. W. van Gondar.

ENGALIN, Fr. dorp, dep. Gers.

ENGANHO ENGANO of *Bedrog eil.*, Aziat. eil. op de Z. W. kust van Sumatra, 3 mijlen lang en 1 breed, brengt veel aardappelen en ooft voort. De inw. zijn groot, gaan bijna naakt, wonen in kegelvormige huizen, hebben kleine kano's terwijl de mannen gemeenlijk sterk gewapend zijn. Zij voeden zich met kokosnoten, visschen en suikerriet. Volgens den heer V. D. BOSCH is het van weinig belang. 139. 59. L. 5. 20. Z. B.

ENGANI, klein Austr. eil. aan de N. kust van Nieuw Guinea. 153. L. 2. 32. Z. B.

ENGANO, kaap op de O. kust van het W. Ind. eil. Hayti. 309. 17. L. 18. 27. N. B. 2. Kaap op de N. W. kust van Amerika. 57. N. B. 3. Kaap op de N. O. kust van 't Aziat. eil. Luzon. 5. Zie Engham.

ENGELAND, Grootbrittanje.

ENGELAND, (OUD EN NIEUW) twee Nederl. polders in Z. Holland, distr. Brielle, in het zoogenaamde land van Putten.

ENGELAND, klein Austr. eil. in de stille Zuidzee, aan de N. kust van Nieuw Guinea.

ENGELAND, (NIEUW) voorheen de naam van een gedeelte van N. Amer., hetwelk nu de staten van Vermont, Nieuw Hampshire, Massachusetts, Maine, Rhode Island en Connecticut bevat.

ENGELBERG, Zwits. benedictijnerabdij, kanton Unterwalden, aan de Aar, met eene bibliotheek en seminarium; de daar bij zijnde heerl. behoort tot het dal van dien naam, hetwelk 4 uren lang is, door den 10,000 voeten hoogen Titlis en de Suren Alpen wordt ingesloten, en op 3 vierk. mijlen 1400 roomsche inw. heeft, die van de veeteelt en van de in het klooster aangelegde zijdespinnerijen bestaan.

ENGELBERT, Nederl. dorpje, prov. en arr. Groningen, met de sporen van het oude bed der daar voorheen gestroomd hebbende Hunse, met 200 inw.

ENGELEN, Nederl. dorp, prov. N. Braband, distr. 's Hertogenbosch, kanton Waalwijk, bevat 220 inw.

ENGELHARDSZELL of *Engelszell*, Oostenr. marktvlek, Innkreits, aan den Donau, met eenen tol op de riv.

ENGELHAUS, ANGELSKA of *Hora*, Boh. marktvlek, kreits Elnbogen, heerl. Gies-

Gieshübel, met 14 huizen.

ENGELHOLM, Zweed. stad, prov. Schonen, in Christianstadslän, aan den mond der Rönne, in de Bogt Kullen, slechts eene straat hebbende, met 490 inw. De haven is digt gespoeld.

ENGELMANSHOVEN, Nederl. dorpje, prov. Limburg, met 140 inw.

ENGELROD, gr. hert. Hes. dorp, ambt Ulrichstein.

ENGELSBERG, bergstad in Oostenr. Silezië, in Freudenthal, met ijzerwerk, kousenfabr., garenspinnerijen en bleekerijen; 1165 inw. 2. Beij. Kapucijnerklooster, Neder Mainkreits, bij Grossheubach, op den top van een' steilen berg.

ENGELSBRUNN, Hong. dorp, kom. Temeswar, met 106 huizen.

ENGELSBURG, Pruis. stadje, regdst. Bromberg.

ENGELSCHE COMPAGNIE EIL., eil. aan de W. kust der golf van Carpentarië, die Arnhem's baai van Nieuw Holland scheidt. Zij loopen evenwijdig met de kust en werden door FLINDERS aldus genoemd, en van hem voor eene ontdekking gehouden, daar zij op onze kaarten niet aangeteekend zijn. Tot dezelve behooren de Truant eil., benevens Ingli, Bosanguet en Sastell.

ENGELSCH EIL., Turk. Aziat. eil., aan den W. oever der golf van Smirna in Natolië, dus genoemd naar eenen Engelschman, welke aldaar vermoord is.

ENGELSCHE KEYS, kleine W. Ind. eil. ten Z. W. van Virgin Gorda of Spanishtown op St. Jans eil.

ENGELSCHE REEDE, eenige goede ankerplaatsen in eene baai, aan de Z. W. kust van het eil. Mayo, tot de kaap Verdische behoorende: eene andere aan de N. W. kant van Bonavista, en eene derde op 't Austr. eil. Middelburg.

ENGELSCHE RIVIER, LORENZO MARQUET of *de Lagoa*, valt in het Z. W. der baai van Lagoa (zie dat art.).

ENGELSCHE WEG, weg op het Austr. eil. Middelburg, in de Stille Zuidzee.

ENGELSDORFF, Nederl. dorp in Luxemburg, arr. Dietkirch, aan de Soure.

ENGELSHOF, Nederl. D. in Luxemb.

ENGELSHOVEN, zie Engelmanshoven.

ENGELSTELEN, Zwits. riv., kanton Bern, bij Teutlingen in de Kandel vallende.

ENGELSZELL, zie Engelhardszell.

ENGELTHAL, Beij. vlek, Rezatkreits, landger. Altorf, in een vruchtbaar dal, met 50 huizen.

ENGEN, Bad. ambt, Zeekreits, met 8,920 inw. 2. Bad. stad in voorn. ambt, aan de Aach, met 1100 inw.

ENGENTHAL, Fr. dorp, dep. Neder Rijn, arr. Straatsburg, met 600 inw.

ENGER, Pruis. stad, regdst. Minden, kreits Herford, met 945 inw.

ENGERS, CUNOSTEIN-ENGERS of *Zoll-Engers*, Pruis. dorp, regdst. Coblenz, aan den Rijn, met 760 inw.

ENGETA, Zwits. valei bij Bazel.

ENGHENAN, Perz. stad, prov. Irak, 17 mijlen O. van Nehavend.

ENGHEIN, Nederl. stad, prov. Henegouwen, arr. Bergen, naar hetwelk de zonen der prinsen van Condé in Frankrijk den naam droegen, met een aangenaam lusthuis van den hertog van Arenberg en Aerschot, het hôtel Royal, en 3000 inw., die tapijt- en wolfabr. hebben.

ENGHEIN (PETIT), Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Bergen, met 1200 inw.

ENGIA, AEGINA, EGINA, AINA of *Oenone*, Turk. eil. in de golf van dien naam, prov. Romanië, sandschakat Egribos, voor de haven van Athene; het is rots- en bergachtig, rijk aan koren, olijven, amandelen, vijgen, wijn, meekrap, katoen, duiven en patrijzen en wordt door 4,000 Grieken bewoond. De stad van dien naam, welke op de W. zijde ligt, heeft een sterk kasteel, eene ruime haven, eenen Griekschen bisschop, de ruïnen van eenen tamelijk wel onderhouden tempel van Jupiter en 800 inw.

ENGIS, Nederl. dorp, prov. en arr. Luik, aan den linker oever van de Maas, met 520 inw.; 3 mijlen van Luik.

ENGISTEIN, Zwits. badplaats, kanton Bern, $2\frac{1}{2}$ mijl van de hoofdstad, aan den weg, in het Emmenthal, de grond is zeer zandig, en het met ijzer bezwangerd bronwater moet, om tot baden geschikt te zijn, verwarmd worden.

ENGLEFIELD, Eng. dorp, gr. Berks, waar de Deenen door ETHELWOLF verslagen werden.

ENGLEFIELD BAY, diepe baai, aan de W. kust van koningin Charlottes eil. VANCOUVER gaf het dezen naam, ter eere van HENRY ENGLEFIELD.

ENGLESHAY, een der Schot. Orkadische eil.

ENGLESQUEVILLE, Fr. dorp, dep. Neder Seine, arr. Dieppe, met 360 inw.

ENGLISCH COVE, Austr. baai of haven, op de Z. W. kust van Nieuw Ierland, door kapitein CARTERET zoo genaamd; men vindt er veel visch, oesters, mosselen, scorpioenen, duiven en slakken; ook is er groote verscheidenheid van planten; vooral vindt men er een uitmuntend soort van kokosnoten, vele vogels, doch slechts

twee

twee kleine viervoetige dieren; men heeft er in 't geheel geene menschen gezien.

ENGLISH HARBOUR, eene der beste havens van het W. Ind. eil. Antigua, op deszelfs Z. kust, een weinig ten Z. van Falmouth harbour; dezelve is wel versterkt, heeft eene werf en een goed voorzien arsenaal. 316. 20. 30. L. 17. 8. 25. N. B.

ENGLISH NEIGHBOURHOOD, dorp der N. Amer. Rep., prov. Nieuw Jersey, aan den N. O. tak der Hackinsack riv.

ENGLISH POINT, N. Amer. kaap in de riv. St. Lourens, aan de kust van Canada. 316. L. 49. 40. N. B. 2. Kaap op de Z. kust van 't eil. Terre Neuve.

ENGLISH REACH, in de straat van Magellaan, tusschen kaap Holland en kaap Gallant.

ENGLISHTOWN, dorpje der N. Amer. Rep., prov. Nieuw Jersey, 2 mijlen N. O. van Philadelphia.

ENGLUM, Nederl. dorp, prov. Vriesland, grietenij Menaldumadeel; 160 inw.

ENGOUSAH, Afr. dorp in de Sahara, ten Z. van Algiers.

ENGREUX, Nederl. dorp in Luxemburg, arr. Neufchâteau, 2 uren van Bastogne, met 360 inw.

ENGSOE, Zweed. eil. in het Mälarmeer, met 500 inw.

ENGSTINGEN, (Groot en Klein) 2 Wurt. dorpen, Schwarzwald kreits, het eene met 560 Roomsche, het andere met 400 Luthersche inw.

ENGSTLATT, Wurt. dorp, Schwarzwald kreits, Op.ambt Balingen; 600 inw.

ENGSTLERBERG of *Anfengstlen*, Zwits. berg, kanton Unterwalden, aan welken de Aa ontspringt.

ENGUERA, Spaan vlek in Valencia, met 5000 inw. en eene lakenfabrijk.

ENGUIEN, zie Enghien.

ENGUIAGNE, Afr. dorp van Hoval, aan den Senegal, 4 m. N. W. van Ender.

ENGUIAS, kleine Afr. riv. in de Sahara, welke op 26. 40. in den Atl. oceaan valt.

ENGUINEGATTE, zie Guinegast.

ENGWIER, Nederl. dorp, prov. Vriesland, grietenij Wonseradeel.

ENGWIERUM, Nederl. dorp, prov. Vriesland, grietenij Oost Dongeradeel.

ENHALLOW, een der Schot. Orcadische eil., ongeveer $\frac{1}{3}$ mijl in den omtrek, tusschen Rowsay en Mainland, door slechts 2 huisgezinnen bewoond.

ENHEIM, Beij. vlek, Mainkreits.

ENHELLOP, een der Schot. Orcadische eil.

ENIED, ENYED, NAGY-ENYED, ook *Straszburg* genoemd, Hong. vlek in Zevenbergen, kom. Weissenburg, niet ver van den Marosch, met een kasteel, 3 kerken, roomsch klooster, herv. gymnasium, met eene schoone bibliotheek, waterleiding en 6,000 inw., die wijn bouwen.

ENIMAGA, zie Cochaboth.

ENIMIE, (ST.) Fr. stadje, dep. Lozère, met 1150 inw.

ENINES of *Ennines*, Nederl. dorp, prov. Z. Braband, arr. Nivelles; 285 inw.

ENISMORE, Ier. eil. in Lough-Erne, ruim $\frac{1}{8}$ vierk. mijl groot.

ENISKILLING, Ier. stadje, gr. Fermanagh, aan het meer Earne.

ENJAMBES, Fr. dorp, dep. Vienne.

ENKHUIZEN, Nederl. stad, prov. Holland, Noorder gedeelte, kwart. Hoorn, 3 mijlen van deze stad, ter plaatse waar de Zuiderzee op zijn smalst is, met 7 poorten, eene zeer goede haven, en sterke dijken, om haar tegen het geweld der zee te beveiligen. Verder zijn hier 3 herv. kerken, waar van er nog twee in gebruik zijn. De Zuider kerk bevat het graf van den vermaarden BERNARDUS PALUDANUS; de kleine kerk door de voormalige Walsche gemeente gebruikt, is thans tot andere einden ingerigt. Verder is hier eene Luthersche, eene doopsgezinde, eene Roomsche, en eene Jesuïten kerk, benevens 1 synagoge, een fraai in den hedendaagschen smaak gebouwd oude mannenhuis, twee weeshuizen, en behalve nog andere liefdadige gestichten, een economisch werkhuis, waarin garen gesponnen en netten gebreid worden, en waardoor de bedelarij geweerd wordt. Onder de wereldlijke gebouwen munt het stadhuis, boven die van alle andere steden uit. Verder heeft men er eene waag, het admiraliteits of prinsenhof, naderhand het zeekantoor, thans de woonplaats van den directeur der kuiperij, en de vergaderpl. van het dep. der maatsch. tot nut van 't algemeen, de voorm. munt van W. Vriesland, thans een instituut van opvoeding; het W. Ind. huis, thans niet in gebruik, terwijl het O. Ind. huis, dat reeds tot een kadetten instituut, en vervolgens tot een hospitaal gebruikt was, in 1816 door brand vernietigd is. Nog is hier eene geschutgieterij, eene Latijnsche-school en 5,000 inw., die thans weder gedeeltelijk van de haringvisscherij en visscherij op de Noordzee, en verder van de zoutkeeten en eenen kleinen handel in kaas, en slecht gebakken steen voor de glooijing der zeedijken, bestaan, terwijl de scheepsbouw, lijnbanen, kuipe-

perij en uitrusting der schepen weder begint toe te nemen, schoon de stad anders zeer vervallen is, zoo dat er voor korten tijd nog geheele straten ledig stonden. Onder de voorname mannen alhier geboren behooren: T. MAALSON, in de Vaderlandsche geschiedenis bekend; LUKAS JANSZOON WAGENAAR een vermaard zeereiziger en schrijver van den spiegel der zeevaart; HERM. WITSIUS hoogleeraar en schrijver; POTTER als voornaam beestenschilder beroemd, en anderen. 22. 57. L. 52. 42. N. B.

ENKHUIZERZAND, bank voor de haven der stad Enkhuizen, welke de scheepvaart zeer moeijelijk maakt.

ENKIOPING, Zweed. stadje, prov. Upsala, aan de Mälarzee, met 1145 inw., welke Stokholm voornamelijk van groenten voorzien; 7 m. Z. W. van Upsal.

ENKIRCH, Pruis. stadje, regdst. Coblenz, kreits Zell, aan den mond der Grosbach in de Moczel, met 1690 inw., welke leigroeven en wijnteelt hebben. Ook vindt men er vele welbewaarde Romeinsche oudheden.

ENKÖPING, zie Enkioping.

ENMORE, N. Amer. riv. in Z. Carolina, welke op 295. 54. L. en 34. 26. N. B. in de Cangaree valt.

ENNE, Z. Amer. riv. in Peru, prov. Pataz, welke in de Ucayale valt.

ENNEEAPHAH of *Eneapha*, (*eil. van*) vier kleine N. Amer. eil. op de kust van Nieuw Californië, ten W. van het kanaal van St. Barbara. Zij hebben allen een woest voorkomen en schijnen uit rotsen te bestaan, die van boomen en planten bijna geheel ontbloot zijn. Het westelijkste is het grootste en eene mijl lang; het midden derzelve ligt op 258. 42. L. 34. 2. N. B.

ENNEBEK, zie Lepanto.

ENNEBERG, Oostenr. gerigt, gr. Tirol, ten Z. van Bruneggen, met 4,000 inw.

ENNENDA of *Enneda*, Zwits. vlek, kanton Glarus, hetwelk 700 huizen heeft, en met twee naburige dorpen 2,000 inw. telt, die den niet zeer gunstigen grond vlijtig bewerken, en door onderscheidene aanzienlijke gebouwen hunnen welvaart aan den dag leggen.

ENNEPERSTRASSE, zie Emperstrasse.

ENNEZAT of *Eijnezat*, Fr. vlek, dep. Puy-de-Dôme, arr. Riom; 2,400 inw.

ENNINES, zie Enines.

ENNIS of *Clare*, hoofdstad van 't Ier. gr. Clare, aan de Fergus, onregelmatig gebouwd, met handel, die door genoemde riv. zeer bevorderd word.

ENNIS BOPHIN, onbewoond eil. op de N. W. kust van het Ier. gr. Galway.

ENNIS CORTHY, Ier. stad, gr. Wexford, aan de Slaney, met fabr. van grove wollen stoffen en eenen aanzienlijken handel.

ENNISFELLEN, Ier. eil. in 't meer van Killarney, met vrucht- en andere boomen, heesters en planten overdekt.

ENNISKEAN, Ier. stad, gr. Cork aan de Bandon.

ENNISKERRY, Ier. dorp, gr. Wicklow, ruim 3 m. Z. van Dublin. 2. Twee eil. op de Ier. kust, gr. Clare, bij de golf van Kilmurry.

ENNISKILLEN, hoofdstad van 't Ier. gr. Fermanagh, op een eil. in Lough Erne gelegen, met sterkten, die door bijgelegene hoogten bestreken worden, barakken voor voetvolk en 3,200 inw., die van fabr. en visscherij op het meer, hun bestaan vinden.

ENNISMURRY, klein eil. op de N. W. kust van Ierland, in de baai van Donegal, door vele gevaarlijke klippen omringd.

ENNISTEAGE, Ier. vlek, gr. Kilkenny, aan de Nure.

ENNISTOWN, Ier. vlek, gr. Thomon.

ENNISTYMON, Ier. stadje, gr. Clare, aan de riv. van denzelfden naam, met 810 inw.

ENNORE, O. Ind. stad in Carnate, aan de zeekust, 2 m. N. van Madras.

ENNOW, 2 O. Ind. steden, prov. Oude, distr. Lucknow.

ENNS, zie Ens.

ENO, Rus. stad in Finland, 23 m. O. van Kuopio. 2. N. Amer. riv. in N. Carolina, welke met de Little en Flat vereenigd, de Neus vormt.

ENODER, (ST.) Eng. kerspel, gr. Cornwallis, met 860 inw.

ENONTEAKIS, Rus. dorp in Lapland, bij de Tornea, alwaar de zon in haren hoogsten stand 49 dagen boven den horizont blijft, op 68. 30. N. B. en 39. 50. L.

ENORE, stadje in het Z. van O. Ind. aan een meer van zoutwater, dat veel visch en vooral oesters heeft, 3 mijlen N. van Madras. 98. 12. L. 13. 13. N. B.

ENOREE, tak van de N. Amer. Broadriv. in Z. Carolina.

ENOS, Turk. stad in Romanië, sandschakat Gallipoli, aan den mond der Maritza, in den zeeboezem Bori Korfusi of Enos, met eene gemakkelijke haven en 7,750 inw., die eenen aanzienlijken handel hebben en wol, kemelshaar, katoen, huiden, zijde, was, koper en paardenhaar uitvoeren. 49. 7. L. 41. 18. N. B.

Enotawkaia, Rus. Aziat. dorp en houten vesting, prov. Astrakan.

Enotawsk, Rus. Aziat. stad, gouv. Kaukazus, aan de Wolga; 24 uren N. N. O. van Astrakan. 47. 15. N. B.

Enoyer, een der grootste Pelew eil. in Australië.

Enrage, kaap op de W. kust van het W. Ind. eil. Martinique.

Enriquillo, meer van zoet water, op het W. Ind. eil. St. Domingo.

Ens, gedeelte van het Nederl. eil. Schokland, in de Zuider zee, tot de prov. Overijssel, kwart. Vollenhoven, behoorende (zie verder Schokland). 2. Riv. in Oostenr., welke in den kreits Salzburg, uit een meer bij de stad Waczrain, ontspringt, en bij de stad Ens in den Donau valt, terwijl zij het land in het *land Onder* en *Boven de Ens* verdeeld. *Het land onder de Ens*, het O. deel van Oostenrijk, aan den Donau, Traun, Ens, Morawa Teya, Leutha, enz., bevat op 363 vierk. mijlen in 35 steden, 238 vlekken, 4,288 dorpen en 150,057 huizen 1,048,300 inw. en is in 4 kreitsen, Boven en Beneden het Weenerwoud, ten Z. van den Donau, en Boven en Beneden den Mannhartsberg, ten N. van den Donau, gelegen, verdeeld. Weenen is de hoofdstad. *Het land Boven de Ens* of het W. deel van Oostenrijk, aan den Donau, Inn, Ens, Salza, Traun en Steyer, bevat op 344 vierk. mijlen, in 17 steden, 110 vlekken, 5,824 dorpen en 755,890 inw., terwijl het in 5 kreitsen, Hausruck, Traun-, Muhl-, Inn- en Salzburger viertel of kreits verdeeld is. De hoofdstad is Linz, (zie verder Oostenrijk). 2. Oostenr. stad, Traun-viertel, op eenen hoogen berg, niet ver van de zamenkomst van de Ens en den Donau, met het kasteel Ensegg en 2800 inw., die katoen-, band-, ijzer- en staalfabr. hebben. 3. Zie Ain, No. 1. en Enz.

Ensaka, Afr. prov. in het rijk Angola, ten N. van Loanda gelegen.

Ensay, een der kleine Hebrides bij Schotland, gr. Tayne.

Enschede, welgebouwd Nederl. stadje, prov. Overijssel, kwart. Twente, met 2,400 inw., die bloeijende fabr. van bombazijnen, katoenspinnerijen en vele bleekerijen hebben; daar de stad geene gemeenschap met eenige riv. heeft, moet alles te land vervoerd worden.

Enschot, Nederl. dorpje, prov. N. Braband, distr. 's Hertogenbosch, hetwelk 260 inw. bevat.

Enschringen, Nederl. D. in Luxemburg, arr. Dietkirch, 1 uur van Wiltz.

Ensdorf, Beij. stad, Regenkreits, landger. Amberg, met 400 inw.

Ensenachos, N. Amer. eil. aan de Z. punt van 't Bahama-kanaal. 298. 41. L. 22. 34. N. B.

Ensenada de Arenas of *Corrientes baai*, eene wijde baai aan de Z. kust van Cuba. 293. L. en 21. 45. N. B.

Ensenada de Batabano, wijde baai, aan de Z. kust van Cuba. 294. 54. L. 22. 15. N. B.

Ensenada de Cochinos, baai met verscheidene kleine eil., aan de Z. kust van Cuba. 295. 4. L. 21. 50. N. B.

Ensenada de Tapocoroc, Z. Amer. baai, aan de kust van Brazilië, op 26. 55. Z. B.

Enseve ook *Scheck Abade* genoemd, vlek in Opper Egypte, op de plaats van het oude Antinoe.

Ensham, Eng. kerspel, gr. Oxford, aan de Isis, waarover eene fraaije brug ligt, met 1120 inw.

Ensheim, Fr. dorp, dep. Neder Rijn, arr. Straatsburg, met 500 inw.

Ensily, zie Enzely.

Ensingen, Wurt. dorp, Neckarkreits, ambt Vaihingen, met 670 inw.

Ensisheim, Fr. stadje, dep. Boven Rijn, arr. Colmar, aan de Guntelbach, versterkt kasteel, een werkhuis en 1800 inw. 47. 52. N. B. 25. 2. L.

Ensival, Nederl. vlek, prov. Luik, arr. Verviers, aan de Wese, met 1900 inw. en lakenfabr.

Enskar, klein eil., aan de O. zijde van de golf van Bothnië. 38. 37. L. 60. 44. N. B.

Enskar Stora, klein eil., aan de O. zijde van de golf van Bothnië. 38. 53. L. 61. 41. N. B.

Ensolo, Afr. prov. in 't rijk van Congo.

Enspijk, Nederl. dorpje, prov. Gelderland, kwartier Tiel, hoofdschoutambt Tielerwaard, aan de Linge, met een slot en 200 inw.

Entan, zout meertje in Afrika, tusschen kaap Verd en den mond van de Senegal, waarin de Rio Dolce zich ontlast, met veel visch en sterk bezocht door watervogels.

Enter, Nederl. dorp, prov. Overijssel, kwartier Twenthe, aan den linker oever van de Regge, met 1520 inw.

Entinge, Nederl. Havezate, prov. Drenthe, bij het dorp Dwingelo.

Entlibuch, Zwits. landschap, kanton Lucern, dat op 5 vierk. mijlen 12,560 inw. bevat, die tot de voornaamste Alpische volken behooren, en door ligchaamsgestalte, opgeruimdheid, eer, vrijheidsliefde, verstand en moed uit-

uitmunten. Zij zijn liefhebbers van gezang, muzijk, dans en ligchaamsoefeningen, hebben veel veeteelt en bestaan bijna alleen van den kaashandel en eenige spinnerij. Het wordt door de kleine Emme bespoeld, en is door zeer hooge bergen bezet, die vele weiden en schoone bosschen hebben, terwijl verscheidene zijdalen aan dit dal aansluiten. De hoofdpl. is Schupfheim. 2. Zwits. dorp in voorn. landschap.

ENTRAGUES of *Entraque*, Sard. vlek in Piëmont, prov. Cuneo, tusschen bergen, met 3,460 inw., die veeteelt hebben en kaas maken. Ook vindt men er ijzer- en zilvermijnen.

ENTRAIGUES, Fr. stadje, dep. Aveiron, arr. Espalion, aan de zamenkomst der Truyère en Lot, met 1400 inw. en wijnhandel. 2. Fr. vlek, dep. Vaucluse, arr. Avignon, met 950 inw. en papiermolens. 3. Fr. stadje, dep. Isère, 7 uren Z. O. van Grenoble.

ENTRAINES, Fr. vlek, dep. Mayenne, arr. Laval, met 250 huizen.

ENTRAINS, Fr. stadje, dep. Nièvre, arr. Clamecy, tusschen 2 waters, met 1070 inw.

ENTRANCE, eil. aan de O. kust van Nieuw Holland, in Port Bowen, waarvan volgens FLINDERS de N. W. punt op 168. 24. 45. L. en 22. 28. 28. L. ligt. De springvloed komt er niet hooger dan 15 voet.

ENTRE AMBOS OS RIOS, Port. stad, prov. Entre Minho en Douero, 3 uren Z. Z. W. van Amarante.

ENTRECASTEAUX, Fr. stadje, dep. Var, 9 mijlen O. van Barjols. 2. Groep Austr. eil. tot de Louisiaden behoorende, door D'ENTRECASTEAUX, die het N. van dezen archipel en alle derzelver gevaren naauwkeurig onderzocht heeft, bezocht. KRUSENSTERN houdt het voor niet onmogelijk, dat zij door eene keten van riffen met de kust van Nieuw Guinea te zamen hangen.

ENTRECASTEAUX, (D') Austr. haven aan de Z. punt van Diemensland, door de Franschen aldus genoemd, doch door de Engelschen *Port North* geheeten. FLINDERS noemt ze *d'Entrecasteaux-Noordbaai.*

ENTRECASTEAUX, (KANAAL VAN) Austr. kanaal, tusschen het Z. van *van Diemensland* en het eil. *Bruny*, hetwelk, gelijk PERON teregt aanmerkt, de opmerkzaamheid van TASMAN, FURNEAUX, COOK, MARION, COX, HUNTER en BLIGH ontglipte, en door den beroemden zeeman, wiens naam het draagt, ontdekt werd; het is door de Fransche reizigers onder FREYCENET bijzonder onderzocht. De bewoners van den oever worden door dezen als zeer diefachtig opgegeven. Het is omtrent 40 mijlen lang, en er zijn behalve deze eil. verscheidene goede havens, waaronder *Port du Sud* versch water heeft. Zij ligt op 144. 36. 54. L. 43. 34. 30. Z. B.

ENTRECENS, Fr. meer aan de kust der Middellandsche zee.

ENTRE DOUERO en MINHO, of alleen *Minho*, de Noordelijkste en tevens de kleinste der Port. prov., tusschen de Spaan. prov. Gallicië, de Port. prov. Tralos Montes en Beira, en den Oceaan; of tusschen 8. 54 tot 10. 4. L. en 41. 6. en 42. 6. N. B. en tusschen de beide riv., naar welke zij den naam draagt, gelegen, en op 110 (volgens EBELING, doch volgens ANTILLON 163) vierk. mijlen, in 2 steden, 24 vlekken, 1,327 kerspelen, 181,600 huizen, 817,200 (volgens EBELING, volgens ANTILLON 907,960 en BARROS 1,123,495) inw. bevattende. De hoogste onder de onderscheidene bergketenen, welke dit land doorsnijden, is de *Sierra de Gerez*, zij komt uit Gallicië, loopt Zuidwaarts en vereenigt zich met de *Sierra de Marao*, die zich ten N. van den mond der Zooga in de zee verliest. Zij bestaat meestal uit graniet, is zeer rotsachtig, doch, gelijk bijna al de bergen in dit land, met hout bewassen; de hoogste punt van de Gerez is omtrent 4000 voet boven de oppervlakte der zee verheven; de bijtakken derzelve zijn de Sierra de Amarella, Sierra de Soato, Sierra de Estrica, enz. De dalen zijn meestal zeer naauw en worden slechts bij de zee wijder, echter zijn dezelve, door genoegzaam water, onder deze schoone luchtsgesteldheid, zeer vruchtbaar, en men vindt nergens zand dan aan de zee. De voornaamste riv., behalve de Douero en Minho, zijn: de Tamega en de Sousa, die in de Douero vallen; de Coura, die in de Minho valt, en de kustriv. de Lima, de Cavado, die de Culdo ontvangt; de Ave, die de Desta opneemt, en andere. De voornaamste voortbr. van het hier uitmuntend bebouwde land zijn: koren, bijzonder maïs en tarw; gerst, weinig haver en gierst, doch veel peulvruchten en keukengroenten, vlas, hennep, heerlijke wijn, Zuidvruchten, als china's appelen, pommeranzen, citroenen, geheele bosschen met noten en kastanjes, doch slechte olijven; velerlei soorten van hout in de bosschen op de bergen; men ziet er talrijke kudden rundvee, geiten,

var-

varkens en schapen, weinig paarden, veel muil- en andere ezels, gevogelte, bijen en zijdewormen; de visscherij is er van veel belang; hoogstwaarschijnlijk zijn er metalen, doch de bergen worden niet bewerkt. De fabr., bijzonder in linnen en zijden lint, worden hier met meer ijver dan elders in Port. aan den gang gehouden; ook de handel is van belang, voornamelijk in wijn, brandewijn, maïs, zuidvruchten, aardewerk, wijnsteen, laurierbladen, enz. De prov. wordt in 7 correicoes verdeeld, de hoofdstad is Braga.

ENTRE MONT, een dal in Beneden Walliserland, aan den N. voet van den grooten Bernhardsberg. Het loopt langs de Drance, is slechts aan eene zijde eenigzins breed, doch rijk aan schoone, schilderachtige en indrukmakende gezigten. Men vindt er vreesselijke afgronden, in welke verscheidene waters nederstorten; ook voor delfstofkundigen is dit dal van zeer veel belang; de bewoners leven van korenbouw en veeteelt. Het dorp St. Pierre ligt 5,004 voeten boven de zee.

ENTREVAUX, Fr. stadje, dep. Neder Alpen, arr. Castellane, op eenen heuvel aan de Var, met 1,740 inw.

ENTRY ISLAND, eil. in het N. gedeelte der Stille Zuidzee, aan de O. zijde van de straat van COOK, bij de kust van Eaheinomauwe of het Noord eil. van Nieuw Zeeland. 202. 4. en 40. 51. N. B. 2. Een van de Magdalena eil., in de golf van St. Lourens. 215. 34. L. en 46. 18. N. B.

ENTZEN, Nederl. buurt in Luxemburg, arr. Dietkirch.

ENUM, Nederl. dorpje, prov. Groningen, arr. Appingadam, schoutambt 't Zand, met 140 inw.

ENUMATIL, Nederl. gehucht, voorheen eene schans, prov. en arr. Groningen, 2 uren van de stad, aan de trekvaart naar Stroobosch, met veel doortogt van schepen en schuiten.

ENVERMEU, Fr. vlek, dep. Neder Seine, arr. Dieppe, met 900 inw.

ENVOS, Nederl. dorp, prov. Luik, arr. Huy.

ENYED, zie Enied.

ENYICZKE of *Haniszka*, Hong. vlek, kom. Abaujwar.

ENZ of *Ens*, Wurt. en Bad. riv., welke in het Schwarzwald, uit twee bronnen ontspringt, die zich bij Calmbach vereenigen, vervolgens de Nagold en Würm ontvangt, en bij Besigheim in den Neckar valt; terwijl zij, voor den handel in hout, zeer voordeelig is. Voorheen gaf zij den naam aan een Wurt. lands., dat nu tot den Neckarkreits behoort; thans doet zij zulks aan den kreits die volgt.

ENZKREITS, (PFINZ-EN) kreits, in het gr. hert. Baden, tusschen de Murg-, Neckar-, Main-, en Tauber-kreitsen en Wurtemburg gelegen, en 131,500 inw. tellende; zij bevat 1. in het Criminaal ambt Durlach, het stad- en landambt Carlsruhe; de districtsambten, Durlach en Stein; het stad- en eerste en tweede landambt Pforzheim; en 2 in het Criminaal ambt Bruchsal, de distr. ambten Eppingen en Bretten, het stad- en eerste en tweede landambt Bruchsal. De zetel van het bestuur van dezen kreits is te Durlach.

ENZBERG, Wurt. vlek, Neckarkreits, Op. ambt Maulbronn, aan de Enz, met 920 inw. en eenen papiermolen.

ENZE, oude naam van Enschede (zie dat art.)

ENZELI, INSILI, ENSILY of *Sinseli*, Perz. stad, prov. Ghilan, aan den Z. W. oever der Kaspische zee, in de Oude en Nieuwe stad verdeeld, met 300 huizen van riet gebouwd, en Perzische, Russische en Armenische inw., eene groote marktpl. en eene Rus. factorij, het middelpunt van den handel tusschen Perzië en Rusland, met Ind. fabrijkwaren, zijde, senebladeren, manna, rabarber, enz.

ENZEN, zie Ensisheim.

ENZERSDORF of *Städtl-Enzersdorf*, Oostenr. stadje, viertel Beneden den Mannhartsberg, aan den Donau, met het kasteel Groot Enzersdorf en 750 inw., die wijnteelt hebben. 2. Oostenr. vlek, 4 uren W. N. W. van Bruck. 3. Oostenr. dorp, 2 mijlen ten Z. van Laab.

ENZERSDORF IM LANGENTHAL of *im Thal*, Oostenr. vlek, viertel Beneden den Mannhartsberg, met een kasteel. Hierbij ligt het dorp Langen Enzersdorf.

ENZESFELD, Oostenr. stad, viertel Beneden 't Weenerwoud.

ENZWAIHINGEN, Wurt. vlek, Neckarkreits, ambt Maulbronn, digt bij de Enz, met 1200 inw.

EO of *Miranda*, riv. in Spanje, welke Gallicië van Asturië scheidt, en een weinig ten Noorden van Rivadeo in den Alt. oceaan valt.

EOOA, EAOOWE, zie Middelburg.

EOOAIGÉE, een der Vrienden eil. in Australië, 4 mijlen O. van het eil. Amsterdam (Tongataboo) in de Stille Zuidzee.

EOROOMANAIA, een der Vrienden eil.

eil. in Australië.

Eorsa, Schot. eil. der Hebriden, tusschen Icolmkill en Mull, door twee huisgezinnen bewoond.

Eoy, klein Schot. eil. der Hebriden, tusschen Barry en Zuid Uist.

Epaigne, Fr. vlek, dep. Eure, arr. Pont Audemer, met 2,230 inw.

Epargne, Fr. vlek, dep. Ned. Charente, bij Saintes.

Eparres, Fr. vlek, dep. Isère.

Epe, Nederl. dorp, prov. Gelderland, kwart. Arnhem, hoofdschoutambt Middel Veluwe, met eene vrij groote kerk, die met een fraai orgel en steenen doopvont pronkt; er zijn 2,240 inw., die van den landbouw, het weiden van schapen, eenen kopermolen, 3 papiermolens en 2 korenmolens bestaan. Bij hetzelve vindt men de buurten Emst, Gortel, Tongeren, Wissen, Niersen, enz.

Epea, Afr. vlek in het rijk Ardra, dat tot Whyda behoort.

Epeldange, Nederl. dorp en arr. in Luxemburg, 1½ uur van Remich.

Epen, Nederl. dorp, prov. Limburg, arr. Maastricht, 3 uren van Aken.

Eperies, Slav. *Bressow*, Hong. stad, kom. Scharosch, aan de Tartsa, de zetel van onderscheidene kerkelijke collegiën, van eenen griekschen en roomschen bisschop, en van een geregtshof, met 2 kerken, 1 klooster, roomsch en luthersch gymnasium, en 5,470 inw., welke laken- en linnenweverij, boekdrukkerij, suikerfabr., wijn-, linnen-, vee- en korenhandel, benevens jaar- en weekmarkten hebben. Het water wordt wel 30 voeten hoog uit de Tartsa in de regenbakken geleid. In den omtrek zijn baden en gezondheidsbronnen.

Epernay, Fr. arr., dep. Marne, hetwelk op 47 vierk. mijlen, in de kantons Epernay, Avize, Anglure, Dormans, Esternay, Fere-Champenoise, Montmirail, Montmort, Sezannes en Vertus, 85,450 inw. bevat.

Epernay, hoofdpl. van voorn. Fr. arr., aan de Marne, met eene kamer van koophandel en 4,430 inw., die fabr. voor wollen stoffen, messen, leder, papier, enz. hebben; terwijl in den omtrek beste Champagne wijn gevonden wordt. 44. 9. N. B. 21. 46. L.

Epernon, Fr. stadje, dep. Eure en Loire, arr. Chartres, aan de Ouille, met 1400 inw. 48. 35. N. B. 18. 20. L.

Eppenbach, Bad. dorp, Neckarkreits, arr. Waibstadt, met 850 inw.

Eppich, Fr. vlek, dep. Neder Rijn, arr. Schlettstadt, met 2,160 inw.

Ephesen, voorheen eene der prachtigste steden van Klein Azië, doch nu een ellendig Turksch dorp, onder den naam van Aja Soluk, (zie dat art).

Ephrata of *Dunkerstown*, dorp in de N. Amer. Rep., prov. Pennsylvanië, door eene godsdienstige secte, die zich Tunkers of Dunkers noemden gesticht, aan de Z. zijde van Calico Creek, die in de Conestogo valt; men heeft er molens en fabr.

Epidaurus, dorp op het schiereil. Morea, uit eenige weinige hutten bestaande, met eene goede haven en eenige overblijfsels van oudheden.

Epifan, zie Jepifan.

Epilla, Spaan. stad, prov. Aragon, aan de Xalon, met 3,200 inw.

Epinac, Fr. vlek, dep. Saône en Loire, arr. Autun, met 1150 inw.

Epinal, Fr. arr., dep. Vosges, hetwelk op 26 vierk. mijlen, in de kantons Epinal, Bruyères, Chatel sur Moselle, Remberviller en Xertigny 68,200 inw. bevat.

Epinal, Espinal, Spinal, hoofdstad van 't dep. Vosges, en van voorn. arr., aan de Moezel, die haar in twee ongelijke deelen scheidt, met 3 voorsteden, 14 kerken, 2 hospitalen, 7,500 inw., looijerijen en fabr. van papier, katoen, linnen, porselein en houthandel.

Epinay of *Espinay*, Fr. vlek, dep. Pas-de-Calais, arr. Bethune, met 500 huizen.

Epine, (L') 6 Fr. dorpen, dep. Marne, Op. Alpen, Aube, Seine, 2 in Seine en Oise.

Epine, (Haute) Fr. dorp, dep. Oise.

Epinette, (Groot en klein) 2 Nederl. plaatsjes, prov. Z. Braband; 2 uren van Brussel.

Epineuil, Fr. vlek, dep. Yonne, arr. Tonnerre, met 750 inw.

Epineu le Chevreuil, Fr. vlek, dep. Sarte, 7 mijlen N. W. van Mans.

Epingen, Bad. stad, 6 mijlen ten Z. Z. O. van Heidelberg, met 2,450 inw.

Epinois, Nederl. dorpje, prov. Henegouwen, arr. Charleroi, 1 uur van Binche, met 250 inw.

Epiroten, zie Epirus.

Epirus, Turk. pachalik, in het N. W. van Griekenland, langs de kust van Drino Nero, tot aan de golf van Arta, tusschen Macedonië, de Etolische en Jonische zee gelegen, en op 680 vierk. mijlen, 160,000 inw bevattende, die *Arnouten* of *Epiroten* genoemd worden. De hoofdstad is Jannina.

Episcopi, zie Piscaopia.

Episcopia, Nap. stad in Basilicata, ruim 6 mijlen ten Z. W. van Tursi.

Epois-

EPOISSES, Fr. vlek, dep. Côte d'Or, arr. Semur, met 1000 inw.

EPOMEO, berg op 't eil. Ischia, bij Napels, 2,356 voeten hoog.

EPOUR, O. Ind. stad in Bejapour, 3 mijlen ten Z. W. van Merritch.

EPPEGHEM, Nederl. dorp, prov. Z. Braband, arr. Brussel, aan de Senne en den weg op Mechelen, met 700 inw.

EPPELDORF, Nederl. dorp in Luxemburg, arr. Dietkirch, met het onderhoorige, ongeveer 500 inw. tellende.

EPPELHEIM, Bad. dorp, Neckarkreits, stadambt Heidelberg, met 635 inw.

EPPELSHEIM, Hes. dorp, Rijnprov., kreits Alzey, met 550 inw.

EPPENDORF, dorp in 't gebied der vrije stad Hamburg, 1 uur van dezelve, aan de Alster gelegen, met 1350 inw.

EPPENHUIZEN, Nederl. dorpje, prov. Groningen, met 150 inw.

EPPENZOLDER, Nederl. dorp, prov. Overijssel, met 500 inw.

EPPERTSHAUSEN, Hes. heerl., vorst. Isenburg, in de Wetterau.

EPPING, Eng. stad en kerspel, gr. Essex, met 1470 inw. 2. Vlek in de N. Amer. Rep., prov. New Hampshire, gr. Rockingham.

EPPINGEN, Bad. ambt, Pfinz-en Enzkreits, dat 14,250 inw. bevat. De hoofdstad van 't zelve ligt aan de Elsenz, en heeft 2,450 inw., benevens gezondheidsbronnen.

EPPINGHUIZEN, zie Eppenhuizen.

EPPLINGEN, zie Boxberg.

EPRAVES, Nederl. dorp, prov. Namen, arr. Dinant, 1 uur van Rochefort, met 520 inw.

EPRINGEN, Turk. vlek in Thessalië, 6 mijlen Z. van Volo.

EPSHAM of *Epsom*, Eng. dorp, gr. Surrey, ten W. van Banstead Downs, waar jaarlijks wedloopen gehouden worden, met 2,500 inw. en zoutkeeten. De inw. van Londen hebben hier ook vele landhuizen.

EPSOM, zie Epsham.

EPSTEIN, stad in het hert. Nassau, ambt Wallau, aan de Fischbach, met een kasteel en 1100 inw. In 1728 barste hierbij een berg, waarvan het eene deel iets vooruit ging, wanneer men alhier eene gezondheidsbron vond.

EPTE, riv. in 't Fr. dep. Neder Seine, welke bij Riberpré ontspringt, en beneden Roche-Guyon in de Seine valt.

EPTERNACH, zie Echternach.

EPWORTH, Eng. vlek en kerspel, gr. Lincoln, op het eil. Axholm, slecht gebouwd, met 1500 inw. en eenige fabr.

EQUAQUELON, Fr. vlek, dep. Eure, arr. Pont-Audemer, met 208 huizen.

EQUINUNK CREEK, riv. in Pennsylvanië, welke in de Delaware valt. 302. 26. L. 41. 52. N. B.

ERA, riv. in Toscanen, welke 5 mijlen boven Pisa in de Arno valt. 2. Klein eil. in de Ind. zee, aan de W. kust van Aroe. 152. 50. L. 5. 14. Z. B.

ERACA, Port. stad, prov. Estremadura, tusschen de riv. Soto en Deca.

ERACH, O. Ind. stad van Carnate.

ERACHETTY, O. Ind. stad van Dindigul.

ERADEEBA, Afr. dorp van Abyssinië, 30 mijlen W. N. W. van Gondar.

ER-ADONY, zie Adony, No. 3.

ERAJARVI, Rus. stadje in Finland, 11 mijlen van Tavastland.

ERAKLEA, EREKLEI of *Erakli*, oudtijds *Heraclea*, Turk. stad, pachalik Romanië, aan de zee van Marmora, de zetel van eenen Griekschen aartsbisschop, met eene dubbele haven en 7000 inw.; ruim 15 mijlen W. van Konstantinopel.

ERAM, Arab. stad bij de Roodezee, 16 mijlen Z. van Mecca.

ERAMA, (ST.) Nap. stad in Terra di Bari, 3 mijlen Z. Z. O. van Bitetto.

ERAMNOO, eil. in den ingang van de golf van Cutch, aan de W. kust van Voor-Indië, met de hoofdstad van dien naam, op 86. 26. L. 22. 32. N. B.

ERANG, stad op 't Moluksch eil. Ceram.

ERANGO, (ST.) Nap. stadje in Terra di Bari, 5 mijlen O. van Gravina.

ERASMO, (ST.) klein Lomb. Ven. eil. in de Lagunen van Venetië, door eene vesting verdedigd.

ERASMUS, stad op het O. Ind. eil. Ceylon, 10 m. N. W. van Trincomale.

ERAT, (ST.) Zwits. stadje, kanton Lucern, 1 uur W. van Sursee.

ERAVINSKOI, Rus. vesting in Siberië, gouv. Irkutsk, 27 mijlen Z. Z. O. van Barguzinsk.

ERBACH, Beij. riv., welke uit de zamenkomst der Wallab en Mosalb ontstaat, den Hornalb en Birkenalb ontvangt, en in de Blies valt. 2. Hes. heerl., vorst. Starkenburg, op het Odenwald, welke op 9 vierk. mijlen, in 2 steden, 4 vlekken en 81 dorpen, 24,200 inw. bevat. Het land is bergachtig en brengt koren, wijn, hout, ijzer, enz. voort. Het grafelijk huis Erbach, dat ook nog de heerl. Breuburg en Löwenstein bezit, is van den Lutherschen godsdienst, en verdeeld in Erbach-Schönberg, Erbach-Erbach en Erbach-Furstenau, en welke een' gemeenraad, regering en opperhoofd te Muhlstad hebben. 3. Ambt in Erbach-

Erbach, waarin de stad dezes naams, aan de Mumling, met een oud slot, eene beroemde ridderzaal met oudheden. Digt hierbij is het dorp Erbach, aan eene beek, welke een eind wegs onder eenen berg doorloopt en dan in de Mumling valt. 4. Wurt. dorp, Donau kreits, Op. ambt Ehingen, aan den Donau, met een sterk kasteel en 1210 inw. 5. Nassausch stadje, aan den Rijn, met 800 inw., 5 uren W. van Mentz. 6. Zie Eberbach.

ERBACH-ERBACH, bevat in de ambten Erbach, Reichenberg en Wildenstein, 1 stad, 2 vlekken, 33 dorpen en 8,400 inw.

ERBACH-FÜRSTENAU, bevat in de ambten Fürstenau, Michelstadt en Freienstein, 1 stad, 1 vlek, 32 dorpen en 12,500 inw.

ERBACH-SCHÖNBERG, bevat in de ambten Schönberg en König, 1 vlek, 16 dorpen, 991 huizen en 7,840 inw.

ERBAT, Turk. Aziat. stad, prov. Diarbekir.

ERBAULT, Nederl. dorpje, prov. Henegouwen, arr. Bergen, 2 uren van Bergen, met 300 inw.

ERBAZ, Turk. Aziat. stad, 18 mijlen W. Z. W. van Degnizlu.

ERBENDORF, zie Eberndorf, No. 1.

ERBESBUDESHEIM, Hes. dorp, Rijnprov., met 680 inw. In de nabijheid ligt het distr. de *Diepe groeven*, alwaar, uit de groef Carlsglück, kwikzilverërts gegraven wordt.

ERBEZZO, Lomb. Ven. dorp in de 13 gemeenten der legatie Verona.

ERBIL, zie Arbel.

ERBISDORF, Saks. dorp, kreits Erzgebergte, met 425 inw., en de rijke zilvermijn *Himmelsfürsten*, aan Freiberg behoorende, die in 60 jaren 383,000 mark zilver opgeleverd heeft.

ERBISEUL of *Erbizœul*, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Bergen, 1½ uur van Bergen, met 380 inw.

ERBLSBACH, Beij. hofmarkt, Neder Donaukreits, landger. Landau.

ERBRAY, Fr. vlek, dep. Neder Loire, met marmergroeven en 1780 inw.

ERBRÉE Fr. kerspel, dep. Ille en Vilaine, arr. Vitré, met 24,000 inw.

ERCALL, Eng. kerspel, gr. Salop, met 1090 inw.

ERCE, Fr. stadje, dep. Arriège.

ERCE EN LAME, Fr. stadje, dep. Ille en Vilaine, met 2,160 inw.

ERCHEE, Perz. stad, prov. Azerbidia, 20 mijlen ten O. N. O. van Tabriz.

ERCKELENS, Pruis. stadje, prov. Neder Rijn, 11 m. ten N. O. van Aken.

ERCOCO, zie Arquico.

ERCOLE, PORTO ERCOLE, kleine Tosc. stad, prov. Siëna, met een kasteel en eene kleine haven aan de Middelandsche zee.

ERCUIS, Fr. vlek, dep. Oise.

ERD, HANSELBOCK of *Hanzabey*, Hong. marktvlek, kom. Stuhlweissenburg, bij den Donau.

ERDBEG of *Hradek*, Morav. vlek, kreits Znaïm, aan de Taya, met 1090 inw.

ERDEBORN, Pruis. dorp, regdst. Merseburg, aan het Zoute meer, met 3 riddergoederen en 500 inw.

ERDEM-TCHAO, Chin. Tartaarsche stad, in het land der Eluthen. 120. 30. L. 46. 58. N. B.

ERDER, dorpje in het vorst. Lippe-Detmold, aan de Wezer, met 55 huizen.

ERDEVEN, Fr. dorp, dep. Morbihan, 3 mijlen van Auray.

ERDHOLMEN, ruwe klippen, 2 mijlen van het Deen. eil. Bornholm, waaronder Christiansoe, (1200 voeten lang en 460 voeten breed,) Grasholm, (onbewoond) en Friedrichsholm de grootste zijn. Tusschen dezelve zijn de veilige Noorder en Zuider haven, waarbij 336 menschen wonen, die haring-, kabeljaauw- en robbenvangst hebben. Men heeft hier ook bekwame lootsen, en op Friedrichsoe, brandt des nachts een vuur.

ERDING of *Aerding*, Beij. stad, Isarkreits, en hoofdpl. van een landger. van 13 vierk. mijlen en 27,400 inw., in eene vruchtbare, vlakke landstreek, aan de Sempt, met 5 poorten, 4 kerken, 4 gasthuizen, ijzersmederijen, olieslagerijen, zaagmolens, fabr. en 1200 inw.

ERDJASCH, zie Ardschische, No. 2.

ERDLINGEN, Beij. dorp, Op. Donaukreits, landger. Nördlingen, met 560 inw.

ERDMANNSDORF, Pruis. dorp, regdst. Reichenbach in Silezië, met 730 inw.

ERDMANNSHAUSEN, Wurt. dorp, Neckarkreits, ambt Marbach, met 900 inw.

ERDMANNSHÖHLE, zie Haselerhöle.

ERDÖD, Hong. heerl. en dorp, kom. Veröcz, aan den Donau, met een kasteel en goede visscherijen. 2. Hong. marktvlek, kom. Sathmar.

ERDÖDKA, Hong. dorp, kom. Arva, aan den oorsprong der Arva; 1078 inw.

ERDÖD-SZADA, Hong. marktvlek, kom. Sathmar, met Walachische inw.

ERDÖHEGY, Hong. D., kom. Arad.

ERDÖTELEK, Hong. D., kom. Hewesch.

ERDRE, Fr. riv., bij Nantes in de Loire vallende.

ERE, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Doornik; ½ uur van Doornik, met 500 inw.

EREGRI of *Penderachi*, Turk. Aziat. stad in Natolië, sandschakat Boli, aan de Zwarte zee, 23 mijlen O. van Konstantinopel. 49. 4. L. 41. 17. 51. N. B.

EREKLI, zie Eraklea.

EREMBODEGHEM, groot Nederl. dorp, prov. O. Vlaanderen, arr. Oudenaarde, aan de Dender, met bijna 2,800 inw., ½ uur van Aalst.

EREMEGIKA, Aziat. stad van Tibet, 8 mijlen Z. van Tourfan.

EREMITAGE, kon. Beij. lusthuis, 1 uur van Baireuth, 84 morgen groot, door den markgr. GEORG WILHELM in 1718 aangelegd. De schoone waterwerken, waaronder eene perspomp, die het water tot boven in eenen 180 voet hoogen toren opdringt, de oranjeriën groepen, grotten, tempels, lanen, enz. verdienen alle bewondering.

EREMSTORF, Nederl. dorp in Luxemburg, arr. Dietkirch, 1¼ mijl van Dietkirch, met 450 inw.

ERENSTE, Nederl. dorp in Luxemburg, 2¼ mijl van Luxemburg, met omtrent 1700 inw.

ERENTZEN, Nederl. dorp in Luxemburg, 2¾ uur van Dietkirch. 2. Nederl. dorp in Luxemburg, arr. Dietkirch, bij Echternach.

ERES of *Eris*, vervallene Perz. stad, prov. Schirwan, op de grenzen van Armenië; 40 mijlen van Teflis.

ERESHOFEN, Pruis. dorp, regdst. Keulen, met eene ijzersmederij.

ERESMA, tak van de Spaan. riv. Adaja, tot de Douero behoorende.

EREUILLE, Fr. dorp, dep. Kanaal.

EREWASH, (KANAAL) Eng. kanaal, uit de nabijheid van Sawly, aan de Trent, naar het kanaal van Derby loopende.

EREZÉE, Nederl. dorp, prov. Luik, met 700 inw., 3 uren van Marche.

ERF, Beij. riv., Ned. Mainkreits, bij Miltenberg in de Main vallende. 2. Fr. riv., bij Straatsburg in den Rijn vallende.

ERFA, zie Friedrichswerth. 2. Fr. stadje, dep. Corsica, 8 m. van Bastia.

ERFNAGE, Nederl. dorp, prov. Namen, 1 mijl van Gembloux; 520 inw.

ERFT, Pruis. riv., prov. Berg en Kleef, bij Holzmühlen op den Eifel ontspringende, en bij Neusz in den Rijn vallende.

ERFURT, Pruis. regdst., prov. Saksen, hetwelk op 66½ vierk. mijl, in 22 steden, 12 vlekken, 400 dorpen, 22 buurten en 44,426 huizen, 234,500 inw. bevat, en in de kreitsen Erfurt, Nordhausen Heiligenstadt, Mühlhausen, Worbis, Schleusingen, Langensalze, Weiszenzee en Ziegenruck verdeeld is. 2. Pruis. kreits in voorn. regdst., welke in 1 stad, 1 vlek, 39 dorpen en 6,379 huizen, 27,700 inw. bevat. 3. Hoofdst. van gen. Pruis. regdst. en kreits, aan de Gera, welke in kanalen door de stad stroomt, met muren, wallen en grachten, 6 voorsteden, 6 poorten, 10 roomsche en 8 luthersche kerken, het Augustijnen klooster (met de cel van Luther) een luthersch en roomsch gymnasium, kweekschool voor schoolonderwijzers, 2,892 huizen en 18,200 inw. Onder de kerken munt de dom uit, met een fraai orgel en eene 27,500 pond zware klok. In de stad heeft men het kasteel *Petersberg*, en buiten dezelve het kasteel *Cyriaxburg* en de schoone tuin *Dreibrunnen*. Erfurt heeft ook eene kon. akademie der wetenschappen, een artsenijmeng- en scheikundig instituut, plantentuin, 16 lagere scholen, eene teekenschool, inrigting voor het onderwijs van blinden, een bijbelgenootschap, enz. De hooge school is in 1816 vernietigd, doch er zijn verscheidene boekverzamelingen overig. De inw. bestaan van de fabr. van wollen stoffen, indigo, band, kousen, metalen knoopen, katoen, zijde, azijn, leder, naalden, tabak, enz.; ook hebben zij boekdrukkerijen, brouwerijen, branderijen, olie-, papier-, kruid- en volmolens, terwijl zij in anijs, raapzaad, mostaard, groenten, enz. handel drijven. Merkwaardig was hier de zamenkomst van NAPOLEON, aan wien het toen behoorde, met den keizer van Rusland en den koning van Saksen, van Beijeren, enz. In 1813 werd zij door de Pruissen ingenomen en leed veel door den oorlog. 28. 42. 11. L. 50. 58. 45. N. B.

ERGELZTHAL, Zwits. dal, kanton Bazel, bij Lichstall beginnende, en langs de Ergetz, 4 à 5 mijlen lang opklimmende, tot aan de Schafsmat. Het heeft schoone weiden en vruchtboomen, doch weinig koren. Men vindt in hetzelve de ruïnen van het kasteel Tarnsburg.

ERGEN, Siberische bergen, een gedeelte van de keten Sayans uitmakende, en door de prov. Kolhywan en Irkutsk loopende.

ERGERS, kleine Fr. riv., dep. Neder Rijn, in het Vogesische gebergte ontspringende en bij Straatsburg in de Ill vallende.

ERGETZ, kleine Zwits. riv., kanton Bazel, bij Augst in den Rijn vallende.

ERGOLSBACH, Beij. vlek, Regenkreits, met 400 inw.

ERGOW, zie Aar, No. 2.

Ergste, Pruis. dorp, regdst. Arnsberg, met spijkersmederijen.

Erguel of *St. Immerdal*, Zwits. dal op de Jura, in de Leberberg voogdij van het kanton Bern, tusschen het Bieler meer, Rustthal en *Thaux de Fonds*, 10 mijlen lang en van 1 tot 4 mijlen breed, met eenige bijdalen; hier heeft men de beroemde rotspoort *Pierre Pertuis*. De grond is vruchtbaar en brengt veel koren voort, doch er is nog meer weiland; overal vindt men schoone vlekken, dorpen en buurten, die in 22 gemeenten zijn afgedeeld en waarvan het wel gebouwde vlek Courtelay, waar de landvoogd woont, het voornaamste is. Hierbij staat het kasteel Erguel, dat aan het dal den naam gegeven heeft. Er zijn vele ruïnen, eenige gezondheidsbronnen en verscheidene wegen op Biel, Bazel, Neuschatel, enz. Men telt er ongeveer 8,000 inw., die van den herv. godsdienst zijn, en in landbouw, en veeteelt, doch bijzonder ook in het maken van horologiën, hun bestaan vinden.

Eri, kleine riv. in den Kerk. Staat, die 3 mijlen van Civita Vecchia in de Toscaansche zee valt.

Eribale, (Loch) inham aan de kust van Schotland, gr. Sutherland, eene groote haven en uitmuntende ankerplaats vormende.

Ericeyra, Port. stad, prov. Estremadura, aan eene kleine golf, met 200 huizen en visscherij.

Erichem, Nederl. dorp, prov. Gelderland, kwart. Thiel, met Buren en Asch 1,540 inw. bevattende. Dit dorp was reeds in 1134 bekend.

Ericho, (het oude Oricum) Turk. haven van Albanië, in de golf van Avlona.

Erichsburg, Han. bergkasteel en ambt in 't vorst. Göttingen, aan de Ilm. Het ambt heeft 4 dorpen en 1,688 inw.

Erichshagen, Han. dorpje, vorst. Calenberg, met 360 inw.

Ericht, Schot. meer, gr. Perth. 2. E. of *Erocht*, Schot. riv., gr. Perth, zij wordt gevormd door de zamenvloeijing der Ardle en 't Blackwater of *Shee* bij Rochalzie, en valt, na eenen loop van 3 of 4 mijlen, bij Cupar in de Isla. Hare menigvuldige overstroomingen gevoegd bij eenen sterken stroom, doen veel kwaad aan de, op de oevers gelegene landerijen.

Erick, kaap op de kust van Groenland, op 63. 30. N. B.

Eridano, oude naam van de riv. den Po in Italië. Een voormalig Fr. dep. van 79 vierk. mijlen met 399,250 inw., waarvan Turin de hoofdstad was, ontleende deszelfs naam van deze rivier.

Erie of *Oswego meer*, het Zuidelijkste der 5 groote meren in N. Amer., 70 Duitsche mijlen lang en meer dan 20 breed. Midden door hetzelve loopt de grensscheiding tusschen de N. Amer. Rep. en Canada. De waters van het meer Huron en van andere groote meren, welke in het Z. W. van hetzelve instroomen, loopen er door de rivier *Detroit* uit, terwijl het door de Niagara ten N. O. met het meer Ontario gemeenschap heeft. Het is aan groote stormen onderhevig, maar men vindt er, daarentegen, vele goede havens. De grootste diepte is van 40 tot 45 vademen, terwijl de grond rotsachtig is, hetwelk het ankeren moeijelijk maakt. Men vindt er veel visch. 294. 46. tot 298. 56. L. 41. 50 tot 43 N. B.

Erie, sterke vesting in Opper Canada, op de N. kust van het meer Erie, aan den W. oever der Niagara. Zij werd in den laatsten oorlog tusschen de Engelschen en Franschen zeer versterkt. 42. 59. N. B.

Erie, stad der N. Amer. Rep. in Pennsylvanië, op de Z. kust van het meer van dien naam, met 200 huizen, eene kerk en een geregtshof, is vrij regelmatig gebouwd en goed versterkt; ook vindt men er eene goede haven, magazijnen, werven, enz., voor de scheepvaart op het meer.

Erie, gr. in Michigan, slecht bevolkt, met nog maar 1400 inw.

Erieux, Fr. riv., bij Beau-Chatel in de Rhône vallende.

Erilpaal, stad in Achter Indië, prov. Meckley, rijk van Ava.

Erimo-Kastro, Turk. stadje, prov. Livadië, op de O. helling van den Helicon, ter plaatse van het oude Thespia.

Eringerthal, zie Herens, (Val d').

Eriskay, Schot. eil. der Hebriden, door de straat *Eriskay*, van Zuid Uist gescheiden. 10. 30. L. 57. 4. N. B.

Erisso, Turk. zeestad in Macedonië, 24 mijlen ten Z. O. van Salonika.

Erith, Eng. dorp, gr. Kent, aan den regter oever van de Theems, omtrent een uur ten O. van Woolwich, met 1120 inw. 2. E. of *Earith*, Eng. vlek, gr. Huntingdon, aan de Ouse, met 500 inw.

Eritria, oudtijds *Erythra*, Turk. Aziat. stad, prov. Natolië, voorheen eene zeehaven, met eenen tempel aan Hercules gewijd, die een der fraaiste gebouwen in Azië was; 14 uren W. van Smirna.

Eritzka, Rus. stad in Siberië, gouv. Irkutsk, 7 mijlen ten O. van Kirensk.

Eriza, Spaan. stadje in Arragon.

ERIVAN, IRVAN, of *Perz. Armenië*, prov. van Perzië, tusschen Azerbidia (Aderbeidschau,) Schirvan, Gruzië en Aziat. Turkije gelegen, is zeer uitgestrekt, heeft eene gezonde luchtsgesteldheid, schoon de winter er vrij lang duurt, en de warmte, zelfs voor den bloei der olijfboomen, niet toereikend is. De oppervlakte is over het algemeen bergachtig, afgewisseld door vruchtbare valleijen, die wijn, koren, tuinvruchten, ooft, tabak, vee, enz. opleveren; visch en wild is er menigvuldig. De voornaamste steden zijn Erivan en Nacsivan. 2. Hoofdstad van voorn. Perz. prov., in een zeer ongezond oord, dat aan vele aardbevingen onderhevig is, aan de Zanghi, welke uit het meer Erivan ontspringt, het grootste deel van Armenië doorloopt, en Z. in den Aras valt. Zij is met slechte muren en torens omringd, en wordt in de oude en nieuwe stad verdeeld, waarvan een gedeelte 600 voeten hoog, boven op eene rots gelegen, over de rivier hangt. De huizen zijn, volgens MARITZ VON KOTZEBUE, (dien wij hier gedeeltelijk volgen,) meestal achter de tuinen verborgen; mogelijk is het hierom, dat sommige reizigers gezegd hebben, dat er meer wijngaarden en tuinen dan huizen waren. De stad heeft door onderscheidene belegeringen veel geleden. Men heeft er zijdebouw en wijnteelt, benevens een Armenisch klooster, en in den omtrek den berg Ararat, aan den voet van welken het klooster *Arokilvant* of *Apostelen*, genoemd. De inw. beweren dat NOACH uit de ark komende, hunne stad het eerst gezien heeft, waarom dan ook Erivan, *verschenen* of *gezien* beteekent. Verder is hier de vesting, een kanonschot van de stad, op eenen berg. 3. Meer, drie dagreizen van de stad, bij de Perzen *Dena Schevin*, dat is *het zoete Meer*, omdat het water zoetachtig smaakt, genoemd: het is 150 wersten groot, en bevat vele forellen en karpers, die zeer smakelijk zijn.

ERIVANDO, riv. in Napels, welke in de golf van Gaëta valt.

ERK, Rus. eilandje in de Oostzee, bij de Z. O. kust van Finland.

ERKAMERS, de uiterste bewoonde plaats, aan den eenen kant van den Isesjord in Groenland.

ERKELENS of *Herkelens*, Pruis. kreits, regdst. Aken, welke in 16 schoutambten 20,970 inw. bevat. De hoofdplaats van dien naam heeft 1680 inw. en fabr.

ERKELI, (ARCHELAIS) Turk. Aziat. stad in Natolië, bij den berg Taurus; 24 mijlen N. W. van Taurus.

ERKHEIM, Beij. dorp, Op. Donaukreits, aan de Gunz, met 3 kasteelen en 1700 inw.

ERKRATH, Pruis. dorpje, regdst. en landkreits Dusseldorp, aan de Dussel, met 250 inw. en eene groeve van dakleijen.

ERLA, Saks. dorp, kreits Erzgebergte, ambt Schwarzenberg, met beroemde ijzerwerken.

ERLACH, Zwits. stad, kanton Bern, in een aangenaam oord, aan den voet van den *Jolimont* en den Z. oever van 't Bieler meer, met een kasteel. 2. E. of *Erlaf*, riv. in het aartshert. Oostenrijk, welke aan de Oetscher ontspringt, bij Weinzierl de Kleine Erlach ontvangt, en bij Pechlarn in den Donau valt. 3. Oostenr. heerl. en kasteel, in 't Hausruck viertel.

ERLACHSTEIN, Oostenr. heerl. en kasteel, hert. Stiermarken, Cillier kreits, bij het vlek Lemberg.

ERLAF, zie Erlach.

ERLANGEN of *Christians Erlangen*, Beij. stad, Rezatkreits, in een zandig oord, niet ver van de Rednitz, die bij deze stad de Schwabach ontvangt; zij is de zetel van een landger. en wordt in Oud- en Nieuw-, of Christians-Erlangen verdeeld, is ommuurd, heeft 3 luth., 1 herv. kerk, 1 roomsch bedehuis en eene hooge school in 1743 opgerigt en sedert 1796 de *Friedrich Alexanders* universiteit genoemd; een gymnasium, geneeskundig laboratorium, kweekschool voor kerkleeraars, instituut voor redekunde en schoone wetenschappen, boekverzameling van 20,000 deelen, geleerde inrigtingen en 8,700 inw., die fabr. voor hoeden, lederen handschoenen, spiegels, katoen, wol, tabak, goud, zilver, staal, ijzer, papier, enz., benevens brouwerijen en branderijen hebben. 28. 43. 45. L. 49. 35. 36. N. B.

ERLAPH, Oostenr. meer in 't hert. Stiermarken, uit hetwelk de riv. Erlaph stroomt.

ERLAU, (EGER) Hong. stad, kom. Hewesch, in een aangenaam dal, aan de Eger of Erlau, welke de grenzen tusschen dit kom. en dat van Borschod maakt, terwijl de stad de beide kom. bezit; derzelver bisdom werd, in 1803, tot een aartsbisdom verheven. Zij is ommuurd, heeft 7 poorten, een kasteel, aartsbisschoppelijk paleis, hoofdkerk, geestelijk seminarium, roomsche akademie, lyceüm, gymnasium, bibliotheek, hospitaal der barmhartige broeders, fraaije sterrenwacht, warme baden, 16,000 inw., wijnbouw, looijerijen, la-

lakenweverijen en handel. 38. 2. 45. L. 47. 53. 56. N. B.

ERLBACH, Fr. riv., welke ruim 2 m. boven Germersheim in den Rijn valt.

ERLEBACH, Zwits. dorp, kanton Zurich, in een aangenaam oord, aan den O. oever van het meer Zürich, door schoone landhuizen en wijnbergen omgeven. Hier bij is de waterval Hanggiessen.

ERLEKOM of *Erlikum*, Nederl. buurt, prov. Gelderland, kwart. Nijmegen, hoofdschoutambt Nijmegen, onder Ooy en Persingen behoorende; met 200 inw.

ERLENBACH, Zwits. vlek, kanton Bern, in het Unter Simmenthal, met voorname paardenmarkten. 2. Beij. dorp, Ned. Mainkreits, landger. Gemünden, aan de Main, met 450 inw. en besten wijn. 3. Beij. dorp, Rijnkreits, met 270 inw. en eene rijke loodmijn. 4. (Fr. Albi) Fr. dorp, dep. Ned. Rijn, arr. Bar, met 890 inw.

ERLENMARKT, zie Egerbegy.

ERLINGHEIM, Wurt. dorp; 600 inw.

ERLINGSHOFEN, Beij. dorp, Donaukreits, met 600 inw.

ERMATINGEN, Zwits. vlek, kanton Thurgau, zeer groot en goed gebouwd, aan het Beneden meer en de Boden zee, tegenover het eil. Reichenau, met heerlijke landgoederen in den omtrek.

ERME, riv. in Eng., welke zich in Bigbury baai ontlast. 2. Nederl. buurt in Drenthe, met Hool en Haar 300 inw.

ERMELAND, voorm. bisdom in Pruissen, thans tot het regdst. Koningsberg behoorende, en op 74 vierk. mijlen 113,500 inw. bevattende.

ERMELGEN, Nederl. dorp, prov. O. Vlaanderen, arr. Oudenaarde, bij de Schelde, 2 uren van Oudenaarde.

ERMELO, Nederl. dorp, prov. Gelderland, kwart. Arnhem, 1 mijl ten Z. van Harderwijk, in het midden der heide, met 2000 inw.

ERMENAK, Turk. Aziat. stad, prov. Caramanië, 21 mijlen Z. van Konieh.

ERMENONVILLE, Fr. dorp, dep. Seine, aan het woud van dien naam, met 480 inw. In het schoone park rust, op een eil. met populieren bewassen, de asch van J. J. ROUSSEAU.

ERMETON SUR BIEST, Nederl. dorp, prov. Namen, arr. Namen, met 335 inw., 2½ uur van Fosses.

ERMETON SUR MEUSE, Nederl. dorp, prov. Namen, arr. Dinant, 3 uren van Dinant, met 250 inw.

ERMINGTON, Eng. kerspel, gr. Devon, met 920 inw.

ERMREUTH, Beij. dorp, Rezatkreits, met 630 inw. en een schoon kasteel.

ERMS, kleine Wurt. riv., 2 mijlen boven Urach, aan de *Alb* ontspringende, en 1 mijl beneden Nurtingen, bij Denzlingen, in den Neckar vallende.

ERMSDORF, zie Eppeldorf.

ERMSLEBEN, Pruis. vlek, regdst. Merseburg, aan de Selke, met fabr. en 1760 inw.

ERNACH of *Ernage*, Nederl. dorp, prov. Namen, met 450 inw.

ERNAGE, zie Erfnage.

ERNATIA, Turk. Aziat. stad in Natolië, aan de golf van Satalia. 48. 10. L. 36. 50. N. B.

ERNAU, Oostenr. slot en heerl. in Op. Stiermarken, tusschen Rotenmaur en Leuben.

ERNDTEBRUCK, Pruis. dorp, regdst. Arnsberg, kreits Witgenstein, met eene ijzersmederij en 77 huizen.

ERNE, Eng. riv., 2 mijlen van Brent, in 't gr. Devon ontspringende, stroomt 1⅔ mijl Z. Z. W. van Modbury, in het Eng. kanaal. 2. Iersche riv. in 't gr. Longford ontspringende, door het gr. Cavan, Lough Erne, en 't gr. Fermanagh stroomende, valt 1 mijl beneden Ballyshannon in de baai van Donegal.

ERNÉE, Fr. stadje, dep. en arr. Mayenne, aan de Ernée, die bij Laval in de Mayenne valt, met 4,760 inw.

ERNEGHEM, Nederl. dorp, prov. W. Vlaanderen, arr. Brugge, 3 mijlen van Ostende, met 14 à 1500 inw.

ERNES, Fr. dorp, dep. Calvados.

ERNEUVILLE, Nederl. dorpje in Luxemburg, arr. Marche, met 175 inw.

ERNEVILLE, Fr. dorp, dep. Eure.

ERNOLSHEIM, 2 Fr. dorpen, dep. Ned. Rijn, het eene in het arr. Elsasz Zabern, met 600 inw., het andere in het arr. Straatsburg, met 620 inw.

ERNONHEID, Nederl. dorpje, prov. Luik, met 150 inw., 6 uren van Huy.

ERNSDORF, Pruis. dorp, regdst. Reichenbach, met weverijen en 1620 inw.

ERNSPACH, Wurt. marktvlek, Jaxtkreits, met eenen papiermolen, ijzer- en kopergieterijen, smederijen en 730 inw.

ERNSTEN, zie Erenste.

ERNSTBRÜNN, zie Ehrensbrunn.

ERNSTTHAL, Saks. stad, heerl. Hinter-Glauchau, met fabr., steengroeven en 1,950 inw. 2. E., Sitawan of *Lahe*, Boh. dorp, kreits Bidschow, met eene ijzergieterij, smederij en 40 huizen.

ERNZEN, Nederl. dorp, prov. Luxemburg, 2 uren van de hoofdpl., met de daartoe behoorende buurten, 1700 nw. tellende.

ERODU, zie Eroaad.

EROLDEGHEM, Nederl. dorp, prov. O. Vlaanderen, arr. Dendermonde, met 600 inw. $1\frac{1}{4}$ uur van Aalst.

EROLDSHEIM, Wurt. dorp en kasteel, Donaukreits, met 1210 inw.

EROMANGO, Zuidelijk eiland der Nieuwe Hebriden, in Austr.; het is 25 uren in den omtrek en bijna even zoo groot als Sanna, het eenige dat COOK goed opnam, terwijl hij zich in de goede haven *Fort Resolution*, aan de N. zijde, ophield. Het heeft eenen smeulenden vuurberg en verscheidene warme bronnen, bevat veel zwavel, met aluinaarde vermengde klei, krijtblokken, en een zweem van koper. Het bestaat uit eene reeks van trapsgewijze opklimmende bergen, waar tusschen schoone vruchtbare valeijen liggen, die bananen en andere vruchtboomen, suikerriet, enz. voortbrengen, terwijl de inw. ook muskaatnoten en foelie telen. COOK schoot er eene duif van de soort der Moluksche, in welker krop eene muskaatnoot zat, waardoor het aanwezen van specerijen op dit eil. bevestigd wordt. 187. 29. L. 13. 50. Z. B.

EROME, Fr. dorp, dep. Drome.

ERONDEGHEM, zie Eroldeghem.

ERONNAN of *Footoona*, het Zuidelijkste der Nieuwe Hebriden. 188. 11. L. 19. 31. Z. B.

EROPHEEVO, Russ. Aziat. stad, gouv. Irkutsk, 20 m. N. van Balaganskoi.

EROPIA of *Eropina*, Afr. Negerrijk in 't Z. van Senegambië.

EROTA, kleine sterke O. Ind. stad, distr. Coimbetore, aan de Engelschen behoorende. 98. 6. L. 11. 55. N. B.

EROUAD, O. Ind. versterkte stad, distr. Coimbetore, aan een kanaal van de riv. Bhawani, sedert 1799, met het geheele distr., aan de Engelschen behoorende. Het had voorheen 3,000, doch bij het bezoek van BUCHANAN, slechts 400 huizen; in de nabijheid is voor weinig tijds een kanaal gegraven, dat den inwoneren tot groot voordeel verstrekt. 95. 36. L. 11. 19. N. B.

EROUCHETI, Turk. stad in Armenië, 28 mijlen van Eriwan.

EROY LE CHATEL, Fr. stadje, dep. Aube, met wijn-, hennep- en vlasbouw.

ERP, Nederl. dorp, prov. N. Braband, distr. Eindhoven, aan de Aa, met landbouw, bijenteelt, handel en 1850 inw. 2. Pruis. vlek, regdst. Keulen, met 800 inw. 3. Nederl. dorp, prov. O. Vlaanderen, arr. Dendermonde, met 1820 inw., 1 mijl van Aalst.

ERPE, zie Erps. 2. Riv. in Waldeck.

ERPEL, Pruis. stad, regdst. Coblenz, met 750 inw., en wijnbouw.

ERPELDANG of *Erpelding*, Nederl. D. in Luxemburg, arr. Dietkirch, 1 uur van Dietkirch. 2. Nederl. dorp in Luxemburg, arr. Dietkirch, $\frac{1}{2}$ uur van Wiltz.

ERPENT, Nederl. dorpje, prov. Namen, $\frac{1}{2}$ uur van Namen, met 300 inw.

ERPFINGEN, Wurt. vlek, Schwarzwaldkreits, ambt Urach, met 700 inw.

ERPIGNY, Nederl. dorp, prov. Luxemburg, 2 uren van Durbuy.

ERPION, Nederl. dorp, prov. Henegouwen; 270 inw., 5 uren van Charleroi.

ERPS, Nederl. dorp, prov. Z. Braband, arr. Leuven, met het dorp Quarebbe, 1450 inw.; 2 m. van Leuven.

ERQUELINES, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Charleroi, aan de Sambre, 2 uren van Beaumont.

ERQUENNES, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, met 430 inw.

ERQUERI, Fr. dorp, dep. Oise.

ERQUI, (KAAP) voorgebergte op de Fr. kust, dep. Côtes du Nord. 15. 9. L. 48. 35. N. B.

ERQUINHEM-LE-SEC, Fr. dorp, dep. van 't Noorden.

ERRA, Spaan. riv., 4 mijlen van Salvatierra, prov. Estremadura, in de Taag vallende. 2. Port. stad aan de riv. van dien naam, 7 m. Z. O. van Santarem.

ERRABARI, Egypt. dorp, 3 mijlen N. W. van Caïro.

ERRAMANGA, zie Eromango.

ERREEF of *Errif*, Maroccaansche prov. aan de Middell. zee, met veel koren en wijn. Volgens JACKSON heeft dezelve 200,000 inw.; de bergen achter dezelve worden door sterke en moedige Barbaren bewoond, wier doordringend oog zelfs tot spreekwoord geworden is.

ERRIF, Egypt. prov., zich van Caïro tot aan de Middell. zee uitstrekkende; dezelve is vruchtbaar en wel bewoond.

ERRINGDEN, Eng. dorp, gr. York, met 1200 inw.

ERRO, Ital. rivier, 1 mijl Z. W. van Acqui in de Bormida vallende.

ERROAD, zie Erouad.

ERROMANGA, zie Eromango.

ERRONAN, zie Eronnan.

ERROOGOOR, O. Ind. stad in Coimbetore, 3 m. N. O. van Coimbetore.

ERROOR, sterke O. Ind. stad, prov. Mysore, aan den rajah van Mysore behoorende. 98. 48. L. 13. 48. N. B.

ERSANER, stam der Rus. Mordwinen.

ERSCHE, Han. riv., vorst. Luxemburg, die bij Wipshausen, in het ambt Meinersen, ontspringt, en boven Utze in in de Fuhse valt.

ERSE, zie Ersche.
ERSELE, zie Erzelen.
ERSENDSCHAN, zie Arsingan.
ERSERODA, Neder Hes. dorpje, met 245 inw. Het gerigt van dien naam, ook wel Ludwigseck genaamd, bevat 13 dorpen en 1400 inw.
ERSINGEN, Bad. kerkdorp, Pfinz- en Enzkreits, met 960 inw.
ERSKINE, Schot. dorp, gr. Renfrew.
ERSTEIN, Fr. stadje, dep. Neder Rijn, met 2,350 inw. en fabr.
ERSTFELD, Zwits. dorp, kanton Uri, aan de Reusz, met transport handel over den St. Gothards berg.
ERT, Eng. riv., gr. Lancaster.
ERTELSEN, zie Artzen.
ERTH, (ST.) Eng. kerspel, gr. Cornwallis, met 1120 inw.
ERTHOLMEN, zie Erdholmen.
ERTINGEN, Wurt. D., Donaukreits.
ERTVELDE, Nederl. dorp, prov. O. Vlaanderen, arr. Gend, 1 uur van Assenede, met 2,500 inw.
ERVEDOSA, Port. stadje, prov. Beira.
ERVY, Fr. stadje, dep. Aube, aan de Armance, met fabr. en 1980 inw.
ERWASH, Eng. riv., die in Nottingham ontspringt, en 1½ mijl. Z. W. van Nottingham in de Trent valt.
ERWEND, Aziat. gebergte in Perzië, uit welke de Kisil Osen naar de Kaspische zee vloeit.
ERWETEGHEM, Nederl. dorp, prov. O. Vlaanderen, arr Oudenaarde, 3 uren van Oudenaarden, met 1650 inw.
ERWINE, kolonie der N. Amer. Rep. in Nieuw York.
ERWITE, Pruis. marktvlek, regdst. Arnsberg, met 1200 inw.
ERXAS, Port. riv., de prov. Beira van Spaan. Estremadura scheidende.
ERY, Fr. stadje, dep. Yonne, met 230 huizen.
ERYAB, Afr. volksstam, aan de zeekust van Suakin tot Massuah, met de andere, daar wonende stammen, in onderlinge vijandschap levende; zij hebben geene geweren.
ERYTHRAE, schiereil. bij de Turk. Aziat. kust der Middell. zee, aan de W. en Z. zijde van de golf van Smyrna, uit twee reeksen van hooge bergen bestaande, waarvan de eene aan Kara-Bouron of de Zwarte kaap (Melaena) ten einde loopt.
ERYX, hooge berg in het N. W. van Sicilië, waarop oudtijds VENUS ERYCINA eenen tempel had.
ERZA, Sicil. berg, thans St. Guiliano genaamd, 3,654 voeten boven de oppervlakte der zee gelegen.
ERZELEN of *Ersele*, Nederl. dorp, prov. N. Braband, distr. Eindhoven.
ERZEN, zie Artzen.
ERZERUM, zie Arzerum.
ERZGEBERGTE, een deel van de Sudetische bergketen, hetwelk in Vogtland bij de bronnen van den Elster begint, door het Schönberger en Ascher-gebergte, aan den Fichtelberg in Beijeren sluit, en zich midden in Saksen in lage bergen en heuvels verliest; het strekt zich uit tot de oevers van de Elbe, die hetzelve van het Lausitzergebergte scheidt, dat het met het Reuzengebergte vereenigt. Deszelfs hoogste toppen zijn de *Fichtelberg* bij Oberwiesenthal die 3731, *Schneekopf* die 3313, *Auersberg* bij Eibenstock, die 2953, en de *Huthaus* bij Bärenstein, 2150 voeten hoog zijn. De hoogste bewoonde plaats op hetzelve is het Zinnwald 2757 voeten boven de zee. De grootste hoogte is met weiden, en de lagere met bosch-, wei- en vooral bouwland bedekt; en schoon de grond niet overal van de beste soort is, wordt zij niet te min met de grootste vlijt bearbeid. » Met eene » inspanning, die aandoenig verwekt, » (zegt zeker schrijver), bearbeidt de arme bewoner van het Erzgebergte eene » kleine plek gronds, aan het afhangen » van eenen berg, met het houweel, of » spant zich zelve voor den ploeg of » de egge, om het weinige land te bewer-» ken, dat de eerste storm de beste » weder verwoest.'' Het is eigenlijk een oorspronkelijk gebergte; de voorn. bestanddeelen zijn gneus, die overal heerschend is; graniet, witsteen, glimmerschiefer, thonschiefer, serpentin, topas, kalk, kiezel, enz.
ERZGEBERGTE, (KREITS) kreits in het kon. Saksen, tusschen Bohemen, de Leipziger kreits, het Pruis. regdst. Erfurt, Reusz en Vogtland gelegen en op 102 vierk. mijlen, in 46 steden, 6 vlekken, 594 dorpen, 18 ambten, 459,500 inw. bevattende. Hij is geheel met bergen en heuvels bedekt, waarvan de hoogste punt, de *Fichtelberg* bij Wiesenthal is, terwijl zij de voornaamste zetel der bergwerken en manufacturen van dit rijk is. De beide Mulda's, de Zschoppau, Flohe, enz. bespoelen denzelven; terwijl deze prov. zilver, koper, tin, lood, ijzer, kobalt, bismuth, rottenkruid, enz. en verder wol, vlas, koren, aardappelen, hout, enz. oplevert. Voorts is in geen land de kunstvlijt zoo groot; de fabr. leveren allerlei waren, te veel om te noemen. Deze kreits is in de ambten Schwarzenberg, Crotten-

tendorf, Wiesenburg, St. Annaberg, Grünhain, Nossen, Stolberg, Zwickau, Werdau, Chemnitz, Frankenberg, Sachsenburg, Augustusburg, Lauterstein, Frauenstein, Altenberg, Freiburg, benevens de Schonbergsche landen; de hoofdstad is Freiburg.

ERZO, Aziat. stad in Georgië, in de prov. Kaket, 5 mijlen Z. W. van Kaket.

ESAULOVA, Rus. stad in Siberië, gouv. Kolhywan.

ESARO, Nap. riv., prov. Calabrië Oltra, welke bij Crotona in de zee valt.

ESBECK, Brunsw. dorp, kreitsger. Helmstedt, met 550 inw. en vele linnenweverijen.

ESBOZ, Fr. stad, dep. Op. Saône.

ESCALA, Fr. dorp, dep. Op. Pyr.

ESCALA, (LA) Spaan. stad, prov. Catalonië, aan de kust van de Middell. zee. 14. 49. L. 42. 7. N. B.

ESCALENS, Fr. dorp, dep. Landes.

ESCALGRAIN, Fr. baai, ten Z. van kaap la Hogue.

ESCALLA DE DESERT, (L') Afr. plaats der Franschen, aan den Senegal, 25 mijlen van St. Louis, waar veel in gom gehandeld wordt.

ESCALANTE, Spaan. vlek, prov. Burgos, bij de baai van Saredo.

ESCALHAI, Port. vlek, prov. Beira, met 267 huizen.

ESCALONA, 1 Spaan. vlek, prov. Segura. 2. Spaan. vlek, prov. Toledo, op eenen heuvel, aan de Alberche, met 4 voorsteden, 1 kasteel, 5 kerken, 2 kloosters en 2,200 inw. 40. 15. N. B.

ESCALOTE, Spaan. riv., prov. Soria, valt in de Douero.

ESCALUS, Fr. dorp, dep. Landes.

ESCAMBIA, eene der grootse riv. van W. Florida, welke, door verscheidene kanalen, die onderscheidene eil. vormen, in de golf van Pensacola valt. De oevers zijn met timmerhout beplant, en de riv. kan 34 mijlen ver bevaren worden.

ESCAMES, Fr. dorp, dep. Oise.

ESCAMILLO, Spaan. D., prov. Cuenca.

ESCAMP, Spaan. dorp, prov. Catalonië, tot de Valle d'Andorra behoorende.

ESCANAFFLE, Nederl. vlek, prov. Henegouwen, met 1,800 inw.; 4 uren van Doornik.

ESCANNELA, Spaan. vlek, prov. Jaen, aan den linker oever van de Guadalquivir.

ESCAPE POINT, kaap aan de W. kust van het eil. Revilla Gigedo in den N. Stillen oceaan, door VANCOUVER dus genoemd, daar hij hier aanlandde, na door de wilden in de *Traitor's Cove* te zijn aangevallen. 246. 16. L. 55. 37. N. B.

ESCAPE RIVER, riv. van N. Amer. in den Mississippi vallende, op 43. 55. N. B.

ESCARSO POINT, kaap aan de N. kust van 't Aziat. eil. Mindoro. 138. 40. L. 13. 27. N. B.

ESCATARI, N. Amer. eilandje, bij 't eil. kaap Breton.

ESCAUSINNES, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Bergen, aan de Senne, waar blaauwe steen gevonden, en vooral naar Holland vervoerd wordt.

ESCH, Nederl. dorp, prov. N. Braband, distr. 's Hertogenbosch, aan de Nemer, met 324 inw.

ESCH SUR L'ALZETTE, Nederl. dorp, prov. en arr. Luxemburg, 4 uren Z. W. van Luxemburg, met 8 à 900 inw.

ESCH SUR LA SURE, Nederl. dorp in Luxemburg, arr. Dietkirch, 1½ uur van Wiltz, in een bosch gelegen; 900 inw.

ESCHACH, Beij. riv., Op. Donaukreits, die boven Memmingen, bij Leutkirch, in de Aitrach valt. 2. Wurt. vlek, Jaxtkreits, met 1350 inw. 3. Wurt. dorp, Donaukreits, met 1600 inw.

ESCHAMOTTO, Afr. plaats in Nubië, op den weg van Dar el Mahasz naar Assoum, 2½ mijl van Dar el Mahasz.

ESCHACH, zie Aeschach.

ESCHAREN, Nederl. dorp, prov. N. Braband, distr. 's Hertogenbosch, met 400 inw., ¼ uur van de Graaf.

ESCHAU, Beij. heerl., Ned. Mainkreits.

ESCHBACH, Beij. riv., Op. Mainkreits, die bij Beringersmuhl in de Puttlach valt. 2. Bad. dorp, Treisamkreits, met 650 inw. 3. Fr. dorp, dep. Ned. Rijn, met 580 inw.

ESCHBALA, Turk. stad van Romanië, ten N. van Adrianopel.

ESCHDORF, zie Esch, No. 1.

ESCHEDE, Nederl. Havezate, prov. Overijssel, kwart. Twenthe, bij Ootmarsum.

ESCHELBACH, Bad. dorp, Neckarkreits, ambt Wiesloch, met 820 inw.

ESCHELBERG, Oostenr. heerl., 3 mijlen van Lintz.

ESCHELKAM of *Eschlcham*, Beij. vlek, Ned. Donaukreits, met 450 inw.

ESCHELLOHE, Beij. dorp, Isarkreits, met de eerste zwavelbron uit Beijeren.

ESCHEN, Oostenr. dorp, kreits Bregenz, met 620 inw.

ESCHEN, Nederl. dorp, prov. Z. Braband, arr. Brussel, 3 uren van Brussel, met 1050 inw.

ESCHENAU, Beij. marktvlek, Rezatkreits, met een kasteel. 2. Nassausch dorp, ambt Runkel, met schoon, wit geaderd, en ook zwart marmer.

ESCHENBACH, Beij. stadje, Op. Mainkreits, met 900 inw. 2. Beij. landger., Op. Mainkreits, 10 vierk. mijlen groot, met 15,800 inw. 3. Beij. marktvlek, Rezatkreits, met 850 inw. 4. Eschibach of *Ober-Eschenbach*, Zwits. dorp, kanton Lucern, aan de Eschibach, welke uit het Baldecker meer komt en zich in de Reusz stort.

ESCHENBERGA, Saks. Gotha's dorp, ambt Gotha, aan de Nasse, met 420 inw. en steengroeven.

ESCHERNDORF, Beij.dorp, Ned.Mainkreits, aan de Main; 365 inw.en wijnbouw.

ESCHERSHAUSEN, Brunsw. dorp, distr. Weser, aan de Lenne, met 910 inw. 2. Brunsw. kreitsambt, distr. Weser, groot 7 vierk. mijlen, met 1 stad, 1 marktvlek, 41 dorpen, 4 gehuchten, en 16,000 inw.

ESCHFELD, Nederl. dorp, prov. Luxemburg, arr. Dietkirch, met 500 inw.

ESCHIBACH, zie Eschenbach No. 4.

ESCHIA, zie Ischia.

ESCHLBACH, Beij. dorp, Isarkreits.

ESCHLCHAM, zie Eschelkam.

ESCHLISMAT, Zwits. dorp, kanton Lucern, met een kerspel van 2,200 inw.

ESCHOLZMATT, zie Eschlismat.

ESCHREF, zie Aschraf.

ESCHWEGE, ommuurd, Keur-Hes. stadje, prov. Neder Hessen, aan de Werra, over welke eene steenen brug ligt, met 5 poorten, 1 kasteel, 4 herv. kerken, 2 gasthuizen, verwerijen, weverijen, tabaksbouw, scheepvaart, handel en 4,400 inw. 2. Keur-Hes. ambt, prov. Neder Hessen, met 1500 huizen en 8,500 inw.

ESCHWEILER, Nederl. dorp in Luxemburg, arr. Dietkirch, 1 uur van Wiltz in een bosch gelegen. 2. Pruis. vlek, regdst. Aken, aan de Inde en Dente, met fabr., eene groote steenkolenmijn, welke door damp en waterwerken gedreven wordt, en 1500 inw.

ESCLAGNE, Fr. dorp, dep. Arriège.

ESCLANGON, Fr. D., dep. Op. Alpen.

ESCLAVOS, (LOS) Z. Amer. stad in Mexico, prov. Guatimalo. 14. 7. N. B.

ESCLEES, zie Clées (les).

ESCODAR, ISCODAR of *Scutari*, Turk. stad in Albanië, aan de uitvloeijing der Bojana uit 't Scutari meer. 42. 7. N. B.

ESCODAR, zie Scutari.

ESCOLATE, Fr. vlek, dep. Orne, aan de Sarte.

ECOMMOY, Fr. vlek, dep. Sarte, arr. Mans, met 460 inw.

ESCONDIDO, Z. Amer. haven, aan de kust van Cumana, zij is groot en zeer gemakkelijk. Ook vindt men eene haven van dien naam in Mexico, prov. Tabasco, aan den ingang van het meer Terminos, en eene andere op de Z. kust van Cuba.

ESCORGOVIVE, Braz. riv. prov. Seara.

ESCORIAL, zie Escurial.

ESCOT, oud Afr. kasteel op een eil., zijnde 't N. einde van Waddy Seras, in Nubië.

ESCOT, (L') minerale bron, in het dal Aspe, Fr. dep. Ned. Pyr.

ESCOUEN, zie Ecouen.

ESCOUILLANT, Fr. vlek, dep. Tarn.

ESCOULOUBRE, Fr. vlek, dep Aude.

ESCOUSENS, Fr. dorp, dep. Tarn.

ESCOUT, Fr. dorp, dep. Ned. Pyr.

ESCOYEUX, Fr. vlek, dep. Neder Charente, met 1260 inw.

ESCRIVANOS, kaap aan de N. kust van Darië. 298. 36. L. 20. 4. N. B.

ESCUDO DE VERAGUA, Amer. eil., aan de kust van Veragua. 296. 40. L. 8. N. B. Ook is er eene riv. van dien naam, in dezelfde prov.

ESCUEILLENS, Fr. vlek, dep. Aude.

ESCURIAL, (EL) Spaan. vlek, prov. Segovia, aan de helling van het gebergte Guadarrama, in een treurig oord, doch beroemd om deszelfs prachtig klooster St. Lorenzo el Real, hetwelk door koning PHILIPPUS II., tusschen 1563 en 1584, ter gedachtenis van de overwinning van St. Quentin, met eene onkosten van meer dan 23 mill. guldens werd opgerigt. Het is een kolossaal gebouw, in de gedaante van een' rooster, in 17 afdeelingen 22 groote plaatsen insluitende, en aan 200 kloosterlingen tot woning dienende, doch tevens ook vertrekken voor het koninklijk gebouw; men telt er 11,000 vensters, 890 deuren en verscheidene kerken. Merkwaardig is onder dezelve, de prachtige, naar het model van de St. Pieterskerk te Rome, gebouwde kerk, met 24 altaren, 8 orgels en het Pantheon, waarin de lijken der Spaansche koningen en koninginnen, die het rijk Infanten gegeven hebben, worden bijgezet, terwijl die der overige leden van de koninklijke familie in andere gewelven worden geplaatst. Ook is er eene boekverzameling, die vele Arabische en Oostersche handschriften bevat, eene verzameling van oudheden, en eene uitgezochte verzameling van schilderijen. Bij hetzelve staan twee kleine landhuizen van den koning en de prinsen van Asturië. 40. 35. 50. N. B. 13. 35. L. 2. Spaan. vlek, prov. Salamanca.

ESCUROLLES, Fr. stadje, dep. Allier, met 1,040 inw.

Es-

ESCURES, Fr. dorp, dep. Ned. Pyr.

ESDRELON, vruchtbare vlakte, aan den voet van den berg Tabor, in Palestina.

ESDODE, Turk. Aziat. vlek in Palestina, 12 mijlen W. van Jeruzalem.

ESDUD, zie Azot.

ESELSWIESE, zie Querfurt.

ESEMAEL, Nederl. dorpje, prov. Z. Braband, arr. Leuven, 1 uur van Leuven, met 130 inw.

ESENHEIM, Hes. dorp, Rijnprov., kanton Meintz, met 700 inw.

ESENS, Han. ambt, prov. Oost-Vriesland, met 53 dorpen, 2 eil., 1364 huizen en 7,800 inw. De hoofdstad Esens ligt aan de riv van dien naam, met fabr. en 1,600 inw.

ESFAQUES, zie Alfaques, No. 2.

ESFENDJAI, Perz. stad, prov. Segistan, 20 mijlen ten Z. O. van Dergasp.

ESFERAIN of *Mihirgian*, Perz. stad, prov. Chorazan, 7 mijlen ten O. van Asterabad.

ESFERE of *Ashfera*, Aziat. stad in Turkestan, prov. Fergana, aan eene riv., die in de Jihon vloeit.

ESFYAB, ESFIAB of *Seirem*, Turk. Aziat. stad in Turkestan, aan de riv. Sirr, 27 mijlen ten W. van Toncat.

ESGREVILLE, Fr. stadje, dep. Seine en Marne, met 250 huizen.

ESGUEIRA, Port. stad, prov. Beira, met 600 huizen.

ESGUEVA, Spaansche rivier, die bij Valladolid in de Pisuerga valt.

ESHANESS, kaap op de W. kust van Mainland, zijnde het grootste der Schetlandsche eil. 15. 42. L. 60. 38. N. B.

ESHER, Eng. kerspel, gr. Surrey, met 850 inw.

ESHKE, Afr. stad in Nubië, aan den Nijl, in het Z. van Waddy Endhana.

ESHKIDUR, groot Perz. dorp, prov. Irak, 5 uren Z. W. van Jesd.

ESHREF, zie Ashraf.

ESHY-ADALIA, oudtijds *Side*, verwoeste stad in klein Azië, op de kust van Caramanië, op een laag schiereil., met 38 voet hooge wallen omringd, welke op sommige plaatsen nog in hun geheel zijn. Men vindt hier de overblijfsels van eenen zeer grooten schouwburg, 419 rijen witte marmeren zitplaatsen bevattende, welke zeer schoon bewerkt zijn, en die meer dan 12,000 aanschouwers konden bevatten.

ESINO, riv. in den Kerk. Staat, die tusschen Ancona en Senigaglia in de golf van Venetië valt.

ESK, Schot. riv., die in het gr. Dumfries ontspringt, en na de scheiding gemaakt te hebben tusschen Engeland en Schotland, in de Schot. Solway frith uitloopt. 2. Eng. riv., bij Ravenglass, gr. Cumberland, in de Ier. zee vallende.

ESK, (NOORD) Schot. riv., gr. Edinburg, bij Musselburgh in zee vallende.

ESK, (ZUID) Schot. riv., die in het gr, Peebles ontspringt, en beneden Dalkeith in de Noord Esk valt. 2. Schot. riv., gr. Forfar, die bij de Grampische bergen ontspringende, en door Brechin loopende, bij Montrose in zee valt.

ESKARMEKOUN, Perz. stad, prov. Chusistan, 30 mijlen Z. van Shuster.

ESKDALE, het O. distr. van het Schot. gr. Dumfries, waardoor de Esk stroomt.

ESKDALE MUIR, Schot. kerspel in Eskdale, met 560 inw.

ESKELIB of *Iskib*, Turk. stad in Azië, gouv. Siwas, 4 m. W. van Tschurum.

ESKEFIORD, handelplaats op het Deensche eil. IJsland, in Fiording, eerst in 1787 aangelegd.

ESKENDERASSI, zie Alessio.

ESKERDER, Turk. Aziat. dorp in Imirette, 14 uren Z. van Cotatis.

ESKIER, Arab. stad in Yemen, 20 mijlen N. van Aden.

ESKIENDERUN, zie Alexandrette.

ESKI-HISSAR, Turk. Aziat. dorp, sandschakat Kutai, aan de Kutai, plaats van het oude Laodicea aan den Lycus.

ESKI-KRIM, (oude Krin of *Lewkopol*) Rus. stad, gouv. Taurië, aan den berg Tschuruk-su of *Argirmisch-dag* en aan de riv. Tschuruk, met 600 huizen..

ESKISCHER, zie Eski-Hissar.

ESKIJALSA, Perz. stad in Armenië, 40 mijlen Z. O. van Eriwan.

ESKIKESEK, stad in Circassië, op de grenzen van het gouv. Kaukazus, 17 mijlen Z. Z. W. van Stawropol. 44. 9. N. B. 59. 28. L.

ESKILIS, Turk. stad, met eene haven, in de golf van Symia, aan de Middell. zee.

ESKILSTUNA of *Carl-Gustaafsstad*, Zweed. stadje, prov. Nykoping, aan het Hilmar-meer en aan de Torshalla, met 1530 inw., fabr. van ijzerwaren en staal.

ESKIMO'S, volk in N. Amer., hetwelk aan de oevers der Hudson's en Baffin's baai, en op een gedeelte van Groenland, tot aan 80. N. B. woont. Zij worden in bovenlanders of bergbewoners, en in eigenlijke Eskimo's verdeeld, waarvan de eerste zich voornamelijk met dierenvleesch voeden, en verder op vossen, marters en hazen jagen. Hunne woningen bestaan uit tenten, die zij met rendierenvellen en schorsen van berkenboomen bedekken; zij schijnen vatbaar

voor

voor meerdere beschaving, zijn zeer ijverige roomschgezinden en gaan dikwerf ter bedevaart naar Quebek. De eigenlijke Eskimo's, die zeker de talrijkste zijn, leven nog bijna geheel in den staat der wildheid, zijn in kleine gemeenten verdeeld, die elkander veelal beoorlogen. Zij die aan de kust wonen verdeelen zich in partijen van 10 en 20 man; sommige zijn zwervende, andere jagers en visschers; echter komen zij niet zoo veel meer aan de zeekust als voorheen, daar zij Noordelijker en meer landwaarts in zijn getrokken, om de Europeanen, en ook de twisten met de bergbewoners, te ontwijken. Zij stammen waarschijnlijk uit Groenland af, zijn klein van persoon, bruin van kleur, hebben eenen kleinen baard, plat aangezigt, korten neus, dikke lippen, zwart en zeer grof haar, kleine handen en voeten. Zij zijn dom, vreesachtig, zwak van verstand, bijgeloovig en hebben gebrek aan doorzigt. Hun geluk bestaat in werkeloosheid, veel sluimeren en slapen, zoo dat zij, als zij geen honger hebben, zich nergens om bekommeren. Zij hebben brood noch zout, maar leven alleen van vleesch, zeevisch, wild en gevogelte. Des winters zijn zij in hunne hutten of holen, en worden soms door den honger gedrongen hun eigen bloed te zuigen: des zomers wonen zij onder tenten. Zij hebben altijd eene groote menigte honden om hunne woningen te bewaren, hunne sleden te trekken en soms worden deze ook gegeten. Deze honden zijn van een bijzonder soort en kunnen niet blaffen. De mannen der Eskimo's dragen kleederen van robbenvellen of uit het vel van land- en zeevogels te zamen genaaide stoffen, terwijl de vrouwen zeer weinig van de mannen onderscheiden zijn.

ESKIMO'S BAAI, baai aan de Z. kust van Labrador. 319. 50. L. 51. 30. N. B.

ESKIMO'S KAAP, kaap aan de Hudson's baai. 282. 56. L. 61. 12. N. B.

ESKIMO'S-EILANDEN, groep van kleine eil., in de golf van St. Lourens, ten Z. van de kust van Labrador. 314. 46. L. 50. 15. N. B.

ESKI-MOSUL, zie Beled.

ESKI-PARGANA of *Tomiswar*, Turk. stad, prov. Bulgarië, distr. Silistria, aan eene golf van de Zwarte zee, met eene haven en eenigen handel, door sommigen voor Tomi, de verbanningsplaats van OVIDIUS, gehouden.

ESKI-SAGRA, Turk. stad in Romanië, met 10,000 inw., leder-, tapijt- en andere fabr. De stad wordt zelden door Europeanen bezocht en ligt 20 mijlen N. O. van Philippopoli.

ESKINAS, twee vulkanische klippen aan de Barbarijsche kust, de eene benoorden den anderen bij het eil. Gulita. 47. 47. N. B.

ESKISCHEHER, Turk. stad in Natolië, sandschakat Sultan Eugny, aan de Pursak, welke in de Saugari valt, in een oord, dat rijk aan wijn en tuinvruchten is, met warme baden en fonteinen.

ESKI STAMBOUL, zie oud Konstantinopel.

ESKIUDAR, zie Scutari.

ESKOPIKS, kleine Ind. volksstam in Labrador, veel naar de Eskimo's gelijkende, doch meer naar het Westen wonende. Zij zijn weinig bekend, als dat zij sterken drank, kruid, lood en geweren tegen pelterijen inruilen.

ESLA, Spaan. riv., welke in het Asturisch gebergte, bij Marana ontspringt de Orbyo en Bermeja ontvangt en na eenen loop van 29 mijlen tusschen Mirande de Douero en Zamora in de Douero valt.

ESLARN, Beij.vlek, Regenkreits, landger. Treszwitz, aan de Boheemsche grenzen, met 1300 inw.

ESLENEN, zie Escelen.

ESLIDA, Spaan. stadje, prov. Valencia, met zijdeteelt.

ESLIORAFA, stam der Beduïnen in Nubië, welke Dar Saley bewonen.

ESLINGEN, Pruis. buurt bij de grenzen van Luxemburg, niet ver van Bittburg.

ESMANT, stad in O. Afr. in Querimba, aan de Linday, op 10. N. B.

ESMERALDAS, Z. Amer. prov. van Quito, tusschen Guayaquil en Barbacoas, langs den oever der Stille Zuidzee. Het is zeer vruchtbaar en rijk in was, banille, balsem, indigo, tabak, uitmuntende cacao, uitnemende houtsoorten, enz. De eveneensgen. hoofdpl. ligt aan den mond der riv. Esmeraldas, die den naam aan 't land geeft. 0. 53. N. B. 3. Riv. in Brazilië, prov. Porto Seguro, valt in de Rio Dolce. 3. Stad in Caraccas aan de N. kust van de Orinoco, ter plaatse waar de Cassiquiari in dezelve valt. 312. 6. L. 3. 11. N. B.

ESMOUTIER, Fr. stadje, dep. Op. Vienne.

ESNA, zie Assiut.

ESNAY, zie Esne.

ESNE, ESNAY, ESNEH, ASNA of *Assona*, voorheen *Latopolis*, stad in Opper Egypte, aan den W. oever des Nijls, de zetel van eenen Arabischen schach, met de overblijfsels van eenen grooten en merkwaardigen tempel en een kon.

kon. klooster, welke beide door DENON beschreven worden, die ook zegt, dat de haven en kade in slechten staat zijn. Er is eenig koren en vee. BURCKHARDT at hier krokodillenvleesch. 50. 10. L. 25. 17. 38. N. B.

ESNEUX, Nederl. dorp, prov. en arr. Luik, aan de Ourte, met 1200 inw.

ESO, klein eil. van Dalmatië, in de golf van Venetië, tusschen Isola Grossa en Ugliano.

ESOPUS, zie Kingston.

ESPADA, kaap op 't W. Ind. eil. Hayti. 18. 20. N. B. 309. 9. L.

ESPADACINTA, Port. vesting, prov. Tralos Montes, aan de Douero, en op de grenzen van Spanje.

ESPADONA, Spaan. vlek, prov. Salamanca.

ESPADAN, gebergte in Spanje, hetwelk tot den Iberischen bergtak behoort. De hoogste toppen zijn de Casucleda 2,661, en de Pico 3,352 Fransche voeten hoog.

ESPAGNAC, ISPAGNAC of *Ispanhac*, Fr. stadje, dep. Lozère, arr. Florac, aan de Tarn; 1950 inw. en loodmijnen.

ESPAIN, (ST.) Fr. stadje, dep. Indre en Loire, met 2040 inw.

ESPAKEH of *Asfaca*, Perz. stad, prov. Chorassan, 40 m. Z. W. van Herat.

ESPALION, Fr. arr., dep. Aveiron, hetwelk op 29 vierk. mijlen in de kantons Espalion, Entraigues, Estaing, la Guiolle, Mur de Barrez, St. Amans, St. Chely, St. Genevieve en St. Genies, 65,200 inw. bevat. De hoofdpl. ligt aan de Lot, heeft 2,630 inw., wolspinnerij, weverij en looijerijen.

ESPALMADOR, Spaan. eil. in de Middell. zee, tusschen de Z. punt van Ivica en de punt van Formentera. Het is onbewoond, doch heeft hout en goede weiden.

ESPAMISCACK, meer in Neder Canada, ruim 75 mijlen N. O. van Quebec. 333. 16. L. 56. N. B.

ESPANEL, Fr. dorp, dep. Lot.

ESPAON, Fr. dorp, dep. Gers.

ESPAROGOSA DE LA SERENA, Spaan. vlek, prov. Estremadura, dist. Serena.

ESPARTA, Spaan. eil. ten W. van Ivica, het hoogste der drie Conojeras.

ESPARAGUERRA, Spaan. stad, prov. Catalonië, met wol- en lakenfabr.

ESPARRO, zie Losparre.

ESPARRON, Fr. D., dep. Ned. Alpen.

ESPARTEL, zie Espunte.

ESPARZA, Spaan. vlek in Navarre, in het dal van Saluzar.

ESPEJA, Spaan. vlek, prov. Burgos, met 2,640 inw. 2. Spaan. vlek, prov. Salamanca, met 2,200 inw.

ESPEJO, Spaan. vlek, prov. Cordova, met 4,640 inw. en zoutwerken. 37. 47. N. B. 12. 2. L.

ESPEK, Perz. eil. in de zoutzee Urno.

ESPELETTE, Fr. vlek, dep. Neder Pyr., arr. Bayonne, met 1,470 inw.

ESPELUN, Spaan. stadje, prov. Jaen, aan den Guadalquivir.

ESPERA, Aziat. riv. in Siam, valt in de golf van Siam, op 9. 21. N. B. 116. 15. L.

ESPERANCE, baai aan de Z. kust van Nieuw Holland, in het naar den Nederlander NUIJTS genoemde *Nuijtsland*, tusschen Caple grond en het Observatory eiland. Zij bevat onderscheidene eil., die door Singuins en andere vogels bewoond worden, heeft vele haaijen en andere visschen. De kust is onbewoond. 139. 56. L. 33. 55. N. B. 2. Baai op 't eil. Lucia, in W. Ind. 3. Kaap in de Hudson's baai. 4. Eil. ten Z. van Groenland.

ESPERANCE ET ITZIG, Nederl. dorp, in Luxemburg, met 800 inw. één uur van Luxemburg.

ESPERANTÉ, Spaan. D. in Gallicië.

ESPERAZAN, Fr. vlek, dep. Aude.

ESPERNON, Fr. stad, dep. Eure en Loire, arr. Chartres, behalve de voorsteden, met 187 huizen.

ESPERON, berg in 't Fr. dep. Gard, een der hoogste toppen van de Sevennes, een ontzaggelijke leiklomp, met schoone kastanjebosschen aan den voet.

ESPERTAS, Spaan. vlek, op 't eil. Majorka, met 1500 inw.

ESPICHEL, kaap aan de W. kust van Portugal, ten Z. W. van Lissabon.

ESPIEL, Spaan. vlek, prov. Cordova.

ESPIÈRES, Nederl. dorp, prov. W. Vlaanderen, arr. Kortrijk, bij de Schelde, en aan den weg op Doornik, met ruim 1250 inw.

ESPINAL, zie Epinal.

ESPINARDO, Spaan. vlek, prov. Murcia, met 1500 inw.

ESPINOSA, Spaan. vlek, prov. Guadalaxara. 2. Spaan. vlek, prov. Burgos, aan de Harmata, met 1800 inw.

ESPINOSA DE LOS MONTEROS, Spaan. vlek, prov. Burgos, aan de Tueba, en het hangen van het Cantabrisch gebergte, met 2,000 inw.; bijzonder vermaard door den slag van 11 November 1808.

ESPINOSA DE VILLA GONSALO, Spaan. vlek, prov. en partido Valencia.

ESPINOUSE, Fr. bergketen, dep. Hérault, door de Lodeve met de Sevennes verbonden.

ESPINOUX, Fr. dorp, dep. Arriège.

ESPIRITU-SANTO, zie Spiritu santo en Ba-

Bahia.

ESPLECHIN, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Doornik, met 1000 inw., 1½ uur van Doornik.

ESPLOS, Fr. vlek, dep Tarn.

ESPOLES, Spaan. vlek, op de W. kust van Majorka.

ESPONDEILHAN, Fr. vlek, dep. Hérault.

ESPOSENDE, Port. vlek, prov. Entre-Minho en Douero, aan den mond der Cavado, met eene kleine haven, die door een gering fort verdedigd wordt, en 1500 inw.

ESPRIT, (ST.) Fr. stad, dep. Landes, arr. Bayonne, tegenover deze stad, aan de Adour. 2. N. Amer. riv. in Neder Canada, welke in de Assumption valt. 3. Zandbank, ten Z. der Aziat. riv. Canton, op 19. 18. N. B. 130. 45. L.

ESPUNTEL, Spaan. eil., ten O. van Espalmador, tot de Pityusische eil. behoorende en onbewoond.

ESQUEHERIES, Fr. stadje, dep. Aisne, arr. Vervins, met 280 huizen.

ESQUES, Fr. riv., bij Isigni, in het dep. Calvados, voor schepen van 8 of 9 voeten bevaarbaar, met veel zalm.

ESQUELMES, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Doornik, aan den weg naar Kortrijk en de Schelde: 300 inw.

ESQUIBIEN, Fr. D., dep. Finisterre.

ESQUILON, Fr. eil., aan de N. O. punt van het eil. Levant of Titan, het Oostelijkste der Hières, in de Middell. zee.

ESQUILLADO, (L') eil. in de Middell. zee, aan de Fransche kust.

ESQUIMO'S, zie Eskimo's.

ESREH, stad in de woestijn van Syrië, 20 uren Z. O. van Aleppo.

ESSANE, stad in Opper Egypte, 1 mijl Z. Z. O. van Ashwim.

ESSARTS, (LES) Fr. stadje, dep. Eure, 4 mijlen Z. O. van Evreux. 2. Fr. stadje, dep. Seine en Oise, 4 mijlen N. W. van Dourdan. 3. Fr. stadje, dep. la Vendée, met 2100 inw., 3 mijlen N. O. van la Roche sur Yonne. 4. Fr. dorp, dep. Charente. 5. Fr. dorp, dep. Ned. Charente. 6. Fr. dorp, dep. Ned. Seine.

ESSAY of *Essey*, Fr. vlek, dep. Orne, arr. Alençon, met 720 inw. en looijerijen. 2. Fr. dorp, dep. Meurte. 3. Fr. dorp, dep. Côte d'Or.

ESSCHEN, Nederl. dorp, prov. Antwerpen, arr. Antwerpen, met 1700 inw., 2½ uur van Bergen op den Zoom.

ESSCHE-ST.-LIEVEN of *St. Lievens-Essche*, Nederl. dorp, prov. Oost Vlaanderen, met 2,020 inw., 3 uren van Oudenaarde.

ESSCHENE, Nederl. dorp, prov. Z. Braband, met 1100 inw., 2½ uur van Brussel.

ESSECK, ESZECK, OSZIEK, hoofdstad van Oostenr. Slavonië en het kom. Verovitz, aan de Drau, welke niet ver van daar in den Donau valt, en over welke eene hooge brug ligt, in een schoon en vlak, maar moerassig en ongezond oord, met 5 poorten, 3 Roomsche en 1 Grieksche kerk, 4 kloosters, 1 hospitaal, 3 voorsteden, die op eenigen afstand van de vesting liggen, een kon. gymnasium, hoofdschool, 9,500 inw., zijdeweverijen en aanzienlijken handel in koren, vee en huiden. Er worden 4 sterk bezochte jaarmarkten gehouden. 36. 21. 50. L. en 45. 34. 13. N. B.

ESSEL, Han. ambt, vorst. Luneburg, met 1680 inw.; het dorp Essel ligt aan de Aller en Leine en heeft 240 inw.

ESSELBORN, Nederl. dorp in Luxemburg, arr. Dietkirch, 3 uren van Wiltz.

ESSEMAAL, zie Esemaal.

ESSELIJKERWOUDE en MEERJACOBSWOUDE, Nederl. heerl. in Z. Holland, in Rijnland, tusschen Alkemade, het Brazemer meer, Rijnzaterwoude, Langeräar, Oudshoorn, Gnephoek, Koudekerk, Hoogemade en Leijderdorp gelegen; het hoofddorp is Woubrugge.

ESSEN, Nederl. buurt, prov. Gelderland, kwart. Arnhem, hoofdschoutambt Middel Veluwe. 2. Pruis. kreits, regdst. Dusseldorf, welke op 5⅛ vierk. mijl, in 7 schoutambten 37,150 inw. bevat. 3. Pruis. stadje, in voorn. kreits, aan de Roer, met 2 Roomsche, 1 luth., 1 herv. kerk, 1 gymnasium, en 4,500 inw., welke fabr. voor geweren, lakens, staal, leder, koffijmolens, linnen en lijm, vitrioolziederijen, steenkolenmijnen en smederijen hebben. 4. Han. kerspel, hert. Oldenburg, kreits Kloppenburg, ambt Loningen, met 650 huizen en 3,185 inw. Het dorp heeft 650 inw. en welbezochte vee- en paardenmarkten. 6. Han. dorp en kerspel, vorst. Osnabrug, ambt Witlage, met 800 inw. en aanzienlijke vlasmarkten. 6. Han. dorp, gr. en ambt Hoya, met een riddergoed.

ESSENA, riv. in Rusland, welke zich met de Bereschta vereenigt.

ESSENDON, Eng. kerspel, gr. Hertford, met 550 inw.

ESSENO, Afr. landschap, volgens Port. schrijvers in het kon. Congo, aan het boven gedeelte der riv. Zaire liggende. Het bevat eene stad van dien naam.

ESSEQUEBO of *Isequebo*, riv. in Gui-

Guiana in Amer., welke aan de grenzen van het gouv. Para in Brazilië, op de bergketen Tamucuragua ontspringt, Zuidelijk aanstroomt, onderscheidene zijrivieren ontvangt, in de hoogste oorden tusschen 4. en 5. N. B. wel 30 watervallen heeft, en na eenen loop van meer dan 100 mijlen, op 7. N. B. tusschen Orinoco en Demartur, met eenen breeden mond, die echter door vele eil. en zandbanken, de vaart op de riv. zeer moeijelijk maakt, in zee valt. Aan den mond der riv. liggen drie eil., namelijk Leguan, Walkenaam en Tiger, welke met de kust van Guiana den stroom in vier kanalen deelen, terwijl nog verscheidene eil. zich op de riv. uitstrekken. 2. Z. Amer. volkplanting in Guiana, aan de oevers van bovengemelde riv., bij den vrede van 1667 door de Engelschen aan de Nederlanders afgestaan, doch in 1803 weder op ons veroverd, en bij den Parijschen vrede in 1814 aan hen gelaten. Zij bestaat uit verscheidene plantagiën, waarop koffij, suiker en katoen geteeld worden. De grond is zeer vruchtbaar en welbebouwd, en de kleine riv. Borasierri scheidt de volkplanting ten W. van de kolonie Demerary. De luchtsgesteldheid is er wel heet, doch echter gematigder, aangenamer en gezonder dan in Suriname. De regering is aan eenen gouverneur-generaal en aan eenen uit burgers der volkplanting gekozenen raad, die ook het bestuur over de colonie Demerary hebben, toevertrouwd. De inw. bestaan uit 500 blanken en 10,000 negers, die goeden rum en brandewijn maken. Men vindt er Middelburg, de hoofdpl., Zeelandia, Kijkoveral, benevens Essequebo dat volgt; (zie verder de voortbr. Guiana). 3. Fort en haven van weinig beteekenis, in voorn. volkplanting, ter plaatse waar de Tourna in de Essequebo valt.

Essera, Spaan. riv., die in Aragon in de Cinca valt.

Esserum, Deen. vlek, eil. Zeeland, 1 mijl van Helsingör.

Essex, Eng. gr., tusschen Cambridge, Suffolk, Hertford en Middlesex, de Theems, die het van Kent scheidt, en de Noordzee, of tusschen 17. 40 en 19. L. en 51. 28. en 52. 7. N. B. gelegen. Het strekt zich 20 mijlen van het O. naar het W. in de breedte, en ongeveer 17 in de lengte uit, en bevat op 71½ vierk. mijl., 21 steden en vlekken, 415 kerspelen en 39,398 huizen met 252,500 inw. De grond is, ver het algemeen, vlak, schoon hier en daar aangenaam door heuvels afgewisseld, en in het N. W., waar eenige rivieren haren oorsprong nemen, meer verheven, terwijl dezelve verder in het binnenland zandig en zeer vet is, en door de Colne, het Blackwater, de Chelmer, de Crouch, de Ingerbourn, de Roding, de Cam bespoeld, en door de Theems, de Stour, de Stort en de Lea begrensd wordt. Aan den zeekant heeft de zee onderscheidene stukken lands afgescheurd en tot eil. en schiereil. gemaakt. De voorn. voortbr. zijn: koren, saffraan, hop, haver, boonen, erwten, rapen, aardappelen, koriander, rundvee, paarden en huisdieren, visch, oesters, enz., terwijl er koren, peulvruchten, moesgroenten, boter, kaas, visch, oesters, wol, baai, sergie en kruid uitgevoerd wordt; echter zijn de fabr. van wollen stoffen veel verminderd. Het gr. is in 20 hundred's verdeeld; de hoofdstad is Colchester. 2. Vijf gr. in de N. Amer. Rep., als: 1. In de prov. Massachusetts, tusschen New Hampshire, Middlesex en de zee, aan de Neder-Merrimack gelegen, en op 19 vierk. mijlen, in 23 pl. en 7,998 huizen, 71,900 inw. bevattende, terwijl het in het N. rotsig en dor is, doch in het midden koren, hout, vee, visch, ijzer, marmer, kalksteen, enz. voortbrengt, en Salem en Newbury Port tot voornaamste steden heeft. 2. In het O. van de prov. New-Jersey, alwaar de Newark baai het van 't Staten eil. scheidt; het bevat op 9 vierk. mijlen, in 10 plaatsen, 26,000 inw., meestal Engelschen en Schotten, en is zeer vruchtbaar. De hoofdstad is Elizabethtown (anderen noemen Newark). 3. In de prov. Virginië, waar de Rappahannock het in het O. en N. O. van Richmond scheidt; het is 18 mijlen lang en 4 mijlen breed, bevat 9,400 inw. en brengt koren, tabak, hout, wild, visch, enz. voort. De voorn. stad is Tappahannock 4. In de prov. Vermont, op 32 vierk. mijlen, in 19 plaatsen, 3,100 inw. bevattende, met de hoofdstad Guildhall. 5. In de prov. New-York, tusschen de gr. Clinton, Franklin, Washington, Montgomery en het meer Champlain, aan de W. kust van dit meer, 14 mijlen lang en bijna even zoo breed, met 9,500 inw. 3. Eng. gr., gouv. York in Noord Amer.

Essey, zie Essay.

Essey en Voivre, Fr. vlek, dep. Meurte, arr. Toul, met 600 inw.

Essche, (St. Lievens) Nederl. dorp, prov. O. Vlaanderen, met 2000 inw.

ESSCHEN, Nederl. dorp, prov. Antwerpen, met 1,750 inw.

ESSCHENE, Nederl. dorp, prov. Z. Braband, 3 uren van Brussel; 1100 inw.

ESSIE, Schot. kerspel, gr. Angus, aan de Sidlaw heuvels, met 650 inw.

ESSING, zie Hessing.

ESSING, (NIEUW) Beij. marktvlek, Regenkreits, landg. Kehlheim, aan de Altmuhl, met 260 inw.

ESSINGEN, Wurt. marktvlek, Jaxtkreits, met 200 huisgezinnen.

ESSINGTON, (PORT) N. Amer. baai, aan de W. kust van Nieuw Cornwallis, door VANCOUVER ontdekt, met 7 à 9 vademen water. 248. L. 54. 14. N. B.

ESSINK, Nederl. Havezate, prov. Overijssel, kwartier Twenthe, tusschen Almelo en Wierden.

ESSLAMAT, Afr. Beduïnenstam in Katakon in Nubië.

ESSLEBEN, Beij. dorp, Neder Mainkreits, landger. Werneck, met 625 inw.

ESSLING, Oostenr. heerl. en dorp, viertel Ben. den Mannhartsberg, 2 mijlen beneden Weenen, aan den linker Donau oever. (slag van 1809).

ESSLINGEN, Wurt. Op. ambt, Neckarkreits, met 20,600 inw., op 4½ vierk. mijl. De hoofdpl. van dien naam ligt aan de Neckar, heeft 4 poorten, 5 voorsteden, 5 kerken, een weeshuis, wijn-, koren-, ooft- en tuinbouw, linnen- en wolweverijen, handel en 5,320 inw. Voorheen was zij eene vrije rijksstad, met een gebied van 1½ vierk. mijl, 1 stad, 15 dorpen en 3,530 inw. 2. Wurt. dorp, Neckarkreits, niet ver van Eszlingen, aan den Neckar, met 900 inw.

ESSOLEYMANN, Afr. stam der Sheygyas in Nubië.

ESSOMES, Fr. vlek, dep. Aisne, aan de Marne, met 300 huizen.

ESSONNES, Fr. dorp, dep. Seine en Oise, arr. Corbeil, aan de Juine, met 1500 inw., katoendrukkerijen, fabr. van buskruid, papier, tabak, enz.

ESSONNE of *Juine*, kleine Fr. riv., bij Corbeil in de Seine vallende.

ESSOYES, Fr. vlek, dep. Aube, aan de Ource, met wijnbouw en 1450 inw.

Es SUAN, zie Assuan.

EST, Nederl. dorpje, prov. Gelderland, kwartier Tiel, hoofdschoutambt Tielerwaard, met een heerenhuis, op hetwelk GUILELMUS ESTIUS, kanselier der hooge school van Douay, geboren is, met eene kerk en 260 inw.

ESTACHAR, zie Astachat.

ESTADILLA, Spaan. stad en kasteel in Aragon, aan de Cinca.

ESTAFORT, zie Astafort.

ESTAGEL, Fr. vlek, dep. O. Pyreneën, arr. Perpignan, met 1310 inw.

ESTAGNAC, Fr. vlek, dep. Charente.

ESTAIMBOURG, Nederl. dorp, dep. Henegouwen, arr. Doornik, met 900 inw.

ESTAIMPUIS, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Doornik, met 1000 inw.

ESTAIN of *Estaing*, Fr. stadje, dep. Aveiron, arr. Espalion, met 920 inw. 2. E. of *Etain*, Fr. stadje, dep. Maas, arr. Verdun, aan de Orne, met 4 poorten, 2 kerken, wollen-, hoeden-, lederfabr., katoenspinnerijen, ijzersmederijen en 2,250 inw.; 49. 15. N. B.

ESTAIRES, Fr. stad, dep. van 't Noorden, arr. Hazebrouck, aan de Lys, met fabr. en 5,750 inw.

ESTAMBRUGES, zie Stambruges.

ESTAMBOLIC of *Istambel-Antir*, Arab. stad, distr. Mecca, aan de kust van de Roode zee; 60 m. N. N.W. van Medina.

ESTAMBOL-BOGHAZI, zie Bosphorus.

ESTAMPES of *Loet*, kleine Fr. riv., met de Juine de Essonne vormende.

ESTAMPES, Fr. arr., dep. Seine en Oise, groot 17½ V. M., met 62,800 inw. en verdeeld in de kantons Estampes, Dourdan, la Ferte-Alais, Milly en Mereville.

ESTAMPES, hoofdstad van bovengen. arr., aan de Estampes, met 5 kerken, kousen-, mutsen- en lederfabr., wolhandel, en 7,800 inw. 48. 25. N. B.

ESTANG, Fr. dorpje, dep. Gers.

ESTAPA, N. Amer. stad in Mexico, prov. Tabasco, aan de Lilaluc, op 17. 30. N. B.

ESTAPLES of *Etaples*, Fr. stad en haven, dep. Pas-de-Calais, met 1450 inw. 19. 18. 6. L. 50. 33. 44. N. B.

ESTAPÓNA, zie Esteponа.

ESTARDI, Spaan. kaap, op de kust van Catalonië. 20. 47. L. 42. 4. N. B.

ESTARKE, oude Perz. stad in Farsistan, 12 mijlen van Schiras.

ESTAVAYE, (Hoogd. Stäffis) Zwits. stadje, kant. Freyburg, aan het meer Neufchatel, zeer schoon gelegen; 1200 inw.

ESTE of *Ateste*, Lomb. Ven. stadje, legatie Padua, aan de Bacchiglione, en het kanaal Frassena, met eene jaarmarkt en handel, benevens 6000 inw. 45. 13. 21. N. B. 2. Han. riv. in Lüneburg, bij Estebrugge in de Elbe vallende.

ESTEBRUGGE, Han. dorp, hert. Bremen, aan de Este, met 550 inw.

ESTECA, Z. Amer, stad in Tucuman, aan de riv. Salado. Zij werd in 1692 door eene aardbeving verwoest.

ESTEIRAS, kaap op de Z. O. kust van Afrika. Het is de Z. punt der riv. Danger, 3 mijlen van Corisco. 2. Spaan. riv. in Gallicië, valt in zee bij Cedeira.

Es-

ESTELLA, Spaan. stad, prov. Navarre, aan de Ega, met 1 oud kasteel, 6 kerken, 1 hospitaal en 4,600 inw.

ESTELMUR, Turk. Aziat. stad in Caramanië, 40 mijlen Z. van Konieh.

ESTEN, Nassausch vlek, ambt Dietz.

ESTENAZ, Turk. Aziat. stad in Natolië, 9 mijlen N. N. W. van Satalia.

ESTEPA, Spaan. stadje, prov. Sevilla, op eene hoogte, ommuurd, met 2 kerken, 3 kloosters en 3500 inw.

ESTEPHE, (ST.) Fr. vlek, dep. Gironde, arr. Lesparre, met uitmuntende wijnen.

ESTEPONA, Spaan. stad, prov. Grenada, aan de Middell. zee, met eene haven, visscherij, linnenweverijen, pottebakkerijen en 2,500 inw.

ESTERABAD, zie Asterabad.

ESTERHAS, Hong. lustslot, kom. Oedenburg, niet ver van Eisenstadt, in het Neusiedler meer, met eene bibliotheek van 22,000 boekdeelen, verzameling van schilderijen, platen, enz., den vorst Von Esterhazy behoorende.

ESTERNAY, Fr. dorp, dep. Maine.

ESTERO, riv. in de prov. en 't gouv. Dariën, die in de golf van Atrato valt.

ESTERO DEL PURGATORIO, klein eil. in de Stille Zuidzee, bij de kust van Chili, in Z. Amer. 46. 30. Z. B.

ESTERO, (SANTIAGO DEL) Z. Amer. stad in Buenos Ayres, prov. Tucuman, 75 m. ten Z. van Salta. 27. 54. Z. B.

ESTEROS, (LOS) baai aan de W. kust van N. Amer., tusschen Punta del Esteros en Mount Buchon.

ESTEROS, (PUNTA DEL) kaap aan de W. kust van N. Amer. 257. L. 35. 30. N. B.

ESTEVAN DE GORMAS, (ST.) Spaan. stadje, aan de Douero, 2 mijlen ten Z. O. van Borgo d'Osma.

ESTHER ISLAND, klein eil. in de William's sound, aan de W. kust van N. Amer., omtrent 8 mijlen in den omtrek. 230. 6. L. 60. 50. N. B.

ESTHLAND, zie Reval.

ESTINES AU MONT, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Charleroi, met 1270 inw.

ESTINES AU VAL, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Bergen, met 650 inw.

ESTISSAC, Fr. stadje, dep. Aube, met 1300 inw.

ESTIVAO DE CACHOVE, (ST.) Port. stadje, prov. Algarvië.

ESTIVAREILLES, Fr. vlek, dep. Allier.

ESTLE, gr. in de N. Amer. Rep., prov. Kentucky, met 2080 inw.

ESTÖTILAND, zie Labrador.

ESTOTOWE, stad der N. Amer. Rep., prov. Georgië; 1 mijl van Tugeloo.

ESTOWE, stad der N. Amer. Rep., prov. Z. Carolina; 2 m. van Keowe.

ESTOUTEVILLE, 2 Fr. vlekken, dep. Ned. Seine, het eerste 4 mijlen N. van Caudibel; het tweede 5 mijlen N. van Rouaan.

ESTOY, Port. dorp, prov. Algarvië. Voorheen was het eene groote stad, onder den naam van Ossonoba.

ESTREAUPONT, Fr. vlek, dep. Aisne.

ESTRECHY, Fr. stadje, dep. Seine en Oise, arr. Etampes, aan de Juine, met 900 inw. 2. Fr. vlek, dep. Cher.

ESTRÉES, (ST. DENIS) Fr. stadje, dep. Oise, arr. Compiègne, met 1000 inw.

ESTREHAN, kleine Fr. haven, aan den mond der Orne, dep. Calvados.

ESTRELLA, Port. gebergte, prov. Beira, eene voortzetting van de Guadarrama in Spanje; bij den mond der Taag noemt men het Cintra, terwijl het uit graniet en kalk bestaat en in kaap Da Roca eindigt. Het is het hoogste gebergte van Portugal, zijnde de hoogste top, Cantaro Delgado, 8,000 voeten boven de zee verheven. Op denzelven vindt men een van hooge rotsen omgeven meer en eene schoone albastergroef.

ESTREMADURA, Spaan. grensprov., tusschen de prov. Salamanca, Toledo, Mancha, Cordova en Sevilla en Portugal, of tusschen 10. 21. en 13. 3. L. en 37. 54. en 40. 24. N. B. gelegen, en op 674½ vierk. mijlen in 7 steden, 228 vlekken, kleine buurten en landhoeven (te zamen 365 gemeenten, met 415 kerspelen uitmakende), 428,400 inw. tellende. Zij is eene wijde eentoonige vlakte, door welke twee onderscheidene bergketenen loopen, en twee groote rivieren haren loop naar Portugal voortzetten. De voornaamste ketens zijn de Sierra de Bejar, op de N. grenzen, zich Westwaarts aan Sierra de Gata aansluitende; verder heeft men de Sierra de Guadalupe, waartoe de Sierra's Marchal, de St. Pedro, de Fuentes, de Benito, de St. Mameda en Carvajal behooren; aan de linkerzijde van de Guadiana heeft men de Sierra's de Guadalcanal, de Herrera en de St. Maria. Al deze bergen zijn gedeeltelijk steenen rotsachtig, doch evenwel met hooge myrte- en lavendel-bosschen bewassen, en op sommige plaatsen zoo hoog, dat men er de lucht der Alpen inademt. De rivieren zijn: de Taag, welke hier de bijrivieren de Alagon en Ombrez, de Xerte, Araya en Herja, en aan de andere zijde de Ybor, Magasca, Salor

 en

en Sever ontvangt; de Guadiana, welke gedeeltelijk de grenzen tegen Portugal uitmaakt, en de Alcollar, de Ruescas, de Burdalo, Aljuien, Alcazaba en Albarragena aan de eene, en de Suja, Mutachel, Lentrin, Guadayra, Alcarrache en Ardila aan de andere zijde, tot zijtakken heeft. Verder zijn er eenige meren van weinig beteekenis, als: de Laguna de Sancho en eenige geneeskrachtige bronnen. De luchtsgesteldheid is er meer heet dan koud; de nachten zijn altijd koel, en 't weder wisselt spoedig af, waardoor vele ziekten veroorzaakt worden. De gloeijende zomer heeft er geen regen, doch met November begint het natte jaargetijde. De grond is zandig en ligt, doch daar dezelve genoegzaam water heeft, vruchtbaar; de landbouw is er echter zeer verwaarloosd, en de schoonste gronden blijven tot weiden voor het vee liggen, zoo dat men er op verre na geen koren genoeg voor de behoefte wint, maar er jaarlijks nog eene aanzienlijke hoeveelheid granen moet ingevoerd worden; even zoo is het met de moesgroenten. Verder zijn er eenige Zuidvruchten, doch de druiven worden meest tot brandewijn gebruikt en verwaarloosd, daar de wijnoogst hier een voorname tak van bestaan kon zijn; ook de olijventeelt wordt niet genoeg behartigd. De overige voortbr. zijn: vlas, hennep, weed, peper, sumak en eenige zijde; de bosschen hebben schoone eiken, beuken, dennen, kastanje- en kurkboomen. Van den anderen kant is de veeteelt er aanzienlijk; schapen, paarden, muil- en andere ezels, rundvee, geiten en varkens worden er, zoo voor eigene rekening, als voor andere prov., in eene menigte geteeld; de paarden en muilezels zijn schoon, en het varkensvleesch en de hammen zijn beroemd. Ook de bijenteelt is er aanzienlijk, en er worden vele galnoten verzameld. Voorheen werd hier veel zilver gegraven, dat echter, sedert de omwenteling, heeft opgehouden. Voorts zijn hier marmer- en steengroeven, goede leemäarde en andere delfstoffen, maar geen zout, noch salpeter. De fabr. zijn, over het algemeen, van weinig belang. De uitvoer bestaat in brandewijn, hennep, grof laken, ham, worst en aardewerk, terwijl er veel smokkelhandel op Port. gedreven wordt, daar in dat rijk koren, olie, varkens, ezels, enz. contrabande zijn. De prov. wordt in 8 partidos verdeeld. De hoofdstad is Badajoz.

ESTREMADURA, Port. zeeprov., tusschen Beira, Alentejo en de zee of 8. 13. en 10. 19. L. en 37. 32. en. 40. 10. N. B. gelegen, en volgens de berekening van ANTILLON, naar de kaart van PEDRO CAMPOMARIS, op 463 vierk. mijlen, (EBELING rekent volgens de kaart van MANNERT 366 vierk. mijlen) in 2 steden, 115 vlekken en 492 kerspelen, 876,600 (CHATELET heeft maar 620,000 en MUPHTY 635,000) inw., die voor de beschaafdste en verstandigste van Portugal gehouden worden. De Taag deelt de prov. in twee ongelijke deelen, waarvan het Noordelijkste zeer bergachtig is; maar de tamelijk groote dalen, welke meestal eenen goeden grond hebben, zijn, in zoo verre zij bewaterd kunnen worden, zeer vruchtbaar. De kusten zijn steil, hebben slechts eenige baaijen en vele klippen. Voorname voorgebergten zijn Cabo Carvocira of Punta de Peniche en Cabo da Rocca, terwijl ten N. van Setubal de hooge kust in kaap Espichel uitloopt. Het Z. deel heeft ook wel bergen en dalen, doch is in het benedenste deel, met heide, wit zand en moerassen bedekt. De bergen zijn voortzettingen van die van Spanje, zoo als van de Sierra's de Guadarrama, de Guadalupe en de Morena. Tot de eerste behooren de leigebergten aan de Zezère; de kalkbergen in het midden der prov., de Monte Junto, en Porto de Mis; Serra de Alvazere en de Cebeca de Monchique. Verder heeft men ten Z. van de Taag, de Abeste, Serra di Cintra, een granietgebergte in Cabo da Rocca eindigende, zoo als de Serra de Arrabida in kaap Espichel doet; de Serra da Grandola, tot de Sierra Morena behoorende, heeft koper, enz. De riv. zijn de Taag met de Zezère, Lamaraza, Sorraya en Canha; de kustrivieren zijn de Lena en Sado; men heeft er echter noch meren, noch kanalen, maar vele gezondheidsbronnen. De luchtsgesteldheid is er warm en zeer gezond, doch de zomerhitte wordt hier door N. O. winden zeer bekoeld. Om Lissabon schijnt eene altijddurende lente te heerschen; sneeuw en ijs ziet men er alleen in December op de toppen der hoogste bergen; in October vallen de eerste regens. Een deel der kalkbergen en der daar tusschen inliggende dalen in het N., is een vruchtbaar, wel bewaterd land, en de vlakten aan de Taag kunnen met de schoonste streken van Zuid Spanje wedijveren. Doch ook hier wordt, tot heden toe, de akkerbouw maar al te veel verwaarloosd, zoo dat deze prov., die het dubbeltal harer inw. zou kunnen voeden, slechts voor $\frac{3}{4}$ derzelve koren op-

oplevert. Verder teelt men er: tarw, maïs, gierst en peulvruchten; een weinig vlas, saffraan, gerst, bijna geene rogge noch haver, en vooral om de hoofdstad moeskruiden. De prov. is verder rijk in wijn, kastanjes, die ook voor brood gebruikt worden, Zuidvruchten en vooral olijven; de bosschen hebben bijzonder kurk-, sumak-, dennen-, cipresboomen, enz. De veeteelt wordt er geheel verwaarloosd, zelfs de schapenfokkerij; doch in het Noorden heeft men eenig goed rundvee. In de bergen is koper, lood, ijzer, kwikzilver en steenkolen, doch alles blijft liggen, zoo wel als het grootste deel van 't marmer, de vuursteenen en vele andere delfstoffen; het zout alleen, in den omtrek van St. Ubes, de eenigste zoutgroef van Portugal, wordt gegraven. De fabr., buiten die der hoofdstad, zijn van geen belang. De handel is nog al levendig, doch kon nog veel uitgebreid worden. De uitvoer bestaat in wijn, rozijnen, citroenen, china's appelen, olie, kurk, bazalt, zeevisch, wollen-, zijden- en katoenen stoffen, zeep, goud en zilver passement, enz. De prov. wordt in 11 correicoes verdeeld. De hoofdstad is Lissabon.

ESTREMERA, Spaan. vlek, prov. Toledo; 11 mijlen Z. O. van Madrid.

ESTREMOZ, sterke Port. stad, prov. Alentejo, met een bergkasteel, arsenaal, kruidmagazijn, 3 kerken, 6 kloosters, 1 hospitaal en 6,500 inw. In den omtrek vindt men eene marmergroef, als ook welriekende *Terra Sigillata.*

ESTREPAGNY, Fr. vlek, dep. Eure, arr. Andelys, met 1200 inw.

ESTRICHÉ, Fr. vlek, dep. Maine en Loire, arr. Sègre, met 250 huizen.

ESTROMOS, zie Almexial.

ESUMER-ZIJL, Nederl. dorp, prov. Vriesland, grietenij Oostdongeradeel.

ESVELD, Nederl. buurt, prov. Gelderland, kwart. Arnhem, onder het dorp Barneveld behoorende.

ESVRES, Fr. vlek, dep. Indre en Loire, aan de Indre, met 486 huizen.

ESZECK, zie Esseck.

ESZTERGOM, zie Gran.

ESZTERHAZ, zie Esterhas.

ETABLES, 6 Fr. dorpen, dep. Ain, Ardèche, Noordkusten, Jura, Op. Loire en Ned. Seine.

ETAIN, zie Estain.

ETAK, Turk. Aziat. stad, gouv. Diarbekir; 16 m. N. N. O. van Diarbekir.

ETALLE, Nederl. dorp in Luxemburg, arr. Neufchâteau, met 1100 inw.; 2½ uur van Verton.

ETAMPES, zie Estampes.

ETANG DE BISCAROSSE, Fr. meer, dep. der Landes, digt bij de Atl. zee gelegen. 16. 41. L. 44. 21. N. B.

ETANG DE CANAU, Fr. meer, dep. Gironde, bij de Atl. zee. 16. 43. L. 44. 58. N. B.

ETANG DE CARCARS, Fr. meer, dep. Gironde, digt bij zee. 16. 43. L. 45. 8. N. B.

ETANG DE CAZAU, Fr. meer, dep. Gironde, digt bij de Atl. zee. 16. 41. L. 44. 29. N. B.

ETANGS (LES) Fr. stad, dep. Moezel.

ETAPLES, Fr. dorp, dep. van 't Noorden, met het kerspel 4000 inw. Bij het nabijgelegen dorp *Binic* is eene zeehaven.

ETAPLES, zie Estaples.

ETAVERAM, O. Ind. stad van Carnate, 3 m. O. van Coilpetta.

ETAWEH, O. Ind. distr., prov. Agra, aan de oevers der riv. Jumna en Ganges, op ongeveer 27 N. B. Hetzelve is zeer vruchtbaar in alle graansoorten, (behalve in rijst) tabak, suiker en katoen. De sterke hoofdpl. Etaweh ligt op den O. oever van de Jumna, en heeft veel manufacturen en handel. 96. 44. L. 26. 46. N. B.

ETELENT, Arab. stad in Irak, aan den Tiger, 22 m. N. N. W. van Bassora.

ETERSHEM of *de Busk*, Nederl. buurt in Noord Holland, distr. Hoorn.

ETESHMINEN, vrije Indiaansche volkstam der Mohegans of Muhekannews in N. Amerika.

ETFU, zie Edfu.

ETHE ET BELMONT, Nederl. dorp, prov. Luxemburg, arr. Neufchâteau, met 960 inw.

ETHEL, Tartaarsche naam van de Wolga.

ETHEN, Nederl. dorp, prov. Noord Braband, distr. 's Hertogenbosch, met Genderen en Heesbeen, 685 inw.

ETHERINGTON'S BAY, baai aan de N. W. kust van het Amer. eil. St. Vincent, ten N. van Chateau-Belair baai.

ETHIOPIË, naam, welken de ouden aan het geheele binnenland, en een goed deel van O. en Z. Afrika gaven, en dien thans nog de tegenwoordige Abyssiniërs aangenomen hebben, daar zij hun land *Maghesta Itiopia* of rijk Ethiopië, en zich zelven *Itiop Jawian* of Ethiopiërs noemen; men zie verder Abyssinië, enz.

ETHIOPISCHE ZEE, dat gedeelte van den Atl. oceaan, hetwelk tusschen de O. kust van Amer. of Braziliё, en de W. kust van Afrika begrepen is. Sommigen verstaan hierdoor slechts het gedeelte der zee, dat aan de W. kust van Afri-

ka, onder de Evenachtslijn, gelegen is, en anderen slechts de golf van Guinea.

ETICHOVE, Nederl. dorp, prov. O. Vlaanderen, met 2,480 inw.; 1 uur van Oudenaarde.

ETIENNE, (ST.) Fr. arr., dep. Loire, dat op 20½ vierk. mijlen in 9 kantons en 76 gemeenten 107,600 inw. bevat.

ETIENNE, (ST.) Fr. stad in voorn. arr., met vele fabr., vooral eene groote, voor geweren en andere ijzeren- wapensmederijen, steenkolen, ijzermijnen, en 16,400 inw., 9 mijlen Z. W. van Lyon. 45, 22. N. B. 22. L.

ETIENNE D'ARANÇON, (ST.) Fr. dorp, dep. Op. Alpen.

ETIENNE DE BAIGORRY, (ST.) Fr. stad, dep. Ned. Pyr., met 3500 inw.

ETIENNE DE CUINES, (ST.) Sard. dorp in Savoije, met 830 inw.

ETIENNE DE (ST.) GREGOIRE, Fr. stadje, dep. Isère, met 1,450 inw.

ETIENNE DE LUCDARES, (ST.) Fr. stadje, dep. Ardèche, met 1700 inw.

ETIENNE DE MONTLUC, (ST.) Fr. stadje, dep. Ned. Loire, met 4,120 inw.

ETIENNE DE VALDONNES, (ST.) Fr. vlek, dep. Lozère.

ETIENNE DE VALFRANCESQUE, (ST.) Fr. vlek, dep. Lozère, met 1500 inw.

ETIENNE EN DEVOLUY, (ST.) Fr. dorp, dep. Op. Alpen, met 800 inw.

ETIENNE LES ORGUES, (ST.) Fr. dorp, dep. Ned. Alpen, met 1000 inw.

ETIENNE MANDES, (ST.) Nederl. dorp in Luxemburg.

ETIN, Z. Amer. berg op de kust van Peru, op. 7. 15. Z. B.

ETISEBY, (ST.) Fr. vlek, dep. Op. Alpen, 3 mijlen van Gap.

ETIVE, (LOCH) eene der menigvuldige kleine baaijen, aan de W. kust van Schotland, gr. Argyle, 7 mijlen lang, met vele rotsen, door welke het water heengedreven wordende, het geluid van eenen waterval maakt.

ETKAUESKAJA, Rus. stad, gouv. Ufa, aan het meer van Itkoul, 10 mijlen ten Z. van Tcheliabinsk, met 200 huizen, door Kozakken bewoond.

ETLINGEN, Bad. ambt, met 11,770 inw.

ETLINGEN of *Ettlingen*, Bad. stad, Murgkreits, ambt Etlingen, aan de Alb, met een kasteel, 3 kerken, papier-, kruid-, olie- en gipsmolens, katoenspinnerijen, en 2,970 inw.

ETLINSCHIESZ, Wurt. dorpje, Donaukreits, Op. ambt Ulm, met 280 inw.

ETMASER, Arab. stad van Yemen, 12 mijlen N. van Chamir.

ETNA, door de Italianen Monte Gibello of Mongibello (van 't Arab. woord *Gibel*) en door de Franschen *Mont Gibel* genoemd, een vuurspuwende berg, op het eil. Sicilië, Val di Demona, omtrent een uur van de zee, tusschen de steden Taormina en Catania; hij is volgens SPALLANZANI, 11,400 (anderen geven 10,250 en 10,514 op) voeten hoog; de grootste omtrek bedraagt meer dan 20 mijlen. De inw. verdeelen hem in 3 deelen; het Benedenste deel, uit kleine bergen en lava bestaande, bijna geheel bebouwd en zeer vruchtbaar, brengende koren, suikerriet, wijn, palmboomen, olijven, vijgen, saffraan, rabarber, wilde kaneel en peper voort, wordt in onderscheidene plaatsen en kloosters, door meer dan 300,000 menschen bewoond. Het middelste gedeelte heeft groote bosschen van eiken-, essen-, dennen-, kurk- en kastanjeboomen, vele kruiden en wilde zwijnen, reeën en geiten. Het derde deel, of de top, is altijd met ijs en sneeuw, asch en puimsteen bedekt, wordende met het eerste, eenen aanzienlijken handel gedreven, die den bisschop van Catania jaarlijks 23,000 franken opbrengt, terwijl ook van de schuimachtige lava, die tot heden toe alleen door den Etna uitgeworpen wordt, onderscheidene galanteriewaren, als tabaks- en snuifdoozen, enz. gemaakt worden. Van dezen berg ziet men geen vuur, dan wanneer hij uitbarst, schoon hij van binnen altijd kookt. Men telt reeds 34 uitbarstingen; verschrikkelijkst waren die van 1329, 1536, 1650, 1669 en 1693. Onderscheidene reizigers hebben denzelven beklommen.

ETOLIA, prov. van 't oude Griekenland, thans tot Turksch Albanië behoorende.

ETOILE, Fr. dorp, dep. Drôme, arr. Valence, met een kerspel van 2625 inw.

ETOILES, zie Hogsties eil.

ETON, zie Eaton.

ETORPU, een der Rus. Kurilische eil. in de N. Stille Zuidzee, met 300 inw.

ETRAMA-KUTAN, een der Kurilische eil. in de N. Stille Zuidzee; zijnde slechts een onbewoonde, uitgebluschte vuurberg.

ETRANGERS, reeks van blinde klippen tusschen de Chaussey eil. en de Fransche kust.

ETRURIË, zie Toscanen.

ETRURIA, Eng. buurt, gr. Stafford, beroemd door de aanmerkelijke porseleinfabr. van WEDGEWOOD, wiens nabootsing der Etrurische vazen aan de buurt deszelfs naam geeft.

ETSCH of *Adige*, riv., die in een moeras, aan de grensbergen van het Zwits. kanton Graubünderland, bij het dorp Reschen,

schen, ontspringt, bij Glurenz in Tirol komt, en verder naar Italië stroomt. Zij wordt bij Verona bevaarbaar, neemt de Passeyr, de Eisach, de Alpon, de Tartaro en de Adigetto op, en valt niet ver van den Po, bij Brundolo, na eenen loop van 43 mijlen, in zee. Naar deze rivier, had de voormalige Etschkreits den naam. In 1810 stond de koning van Beijeren het aan het kon. Italië af, waardoor het den naam van dep. der Opper Etsch kreeg, terwijl een ander dep., ter onderscheiding van dit, den naam van Neder-Etsch kreeg.

ETSCHMIAZIN, zie Echtmiazin.

ETSED, Hong. stad, kom. Satmar.

ETTAL, of *Etal*, Beij. benedictijner Abdij, landger. Schongau, aan de Ammer, met een opvoedings-instituut, bedevaartplaats naar de H. maagd, en marmergroeven in de nabijheid.

ETTELBRUCK, groot Nederl. dorp in Luxemburg, arr. Dietkirch, met 2350 inw.; 1 uur van Dietkirch.

ETTELGHEM, Nederl. dorp, prov. W. Vlaanderen, arr. Brugge, 2 uren van Ostende; met 420 inw.

ETTEN, Nederl. dorp, prov. Gelderland, kwart. Zutphen, met eene ijzerhut en met de nabij gelegene buurtschap Ulst, 1270 inw. tellende.

ETTEN, Nederl. dorp, prov. N. Braband, distr. Breda, met verscheidene heerenhuizen; heeft met Leur en Sprundel 4,200 inw.

ETTENBACH, Bad. riv., die bij Cappel in den Rijn valt.

ETTENBEUREN, Beij. D., Op. Donau kreits, langer. Wettenhausen; 1060 inw.

ETTENDORF, Fr. dorp, dep. Neder-Rijn, distr. Elsaszabern, met 780 inw.

ETTENHEIM, Bad. ambt, Kinzigkreits, met 15,460 inw. De hoofdpl. Ettenheim heeft fabr., spinnerijen, korenhandel en 2650 inw. Hierbij lag voorheen de benedictijner Abdij Ettenheimmunster of Ettenmunster.

ETTER, Zweed. riv., die bij Falkenberg in het Kattegat stroomt.

ETTERBEEK, Nederl. dorp, prov. Z. Braband, arr. Brussel, met looijerijen, zeepziederijen en 1375 inw.

ETTERSBERG, lage Saksen-Weimarsche bergrug, ambt. Weimar, met steen en gipsgroeven.

ETTERSBURG, Saksen-Weimarsch dorpje, ambt Weimar, aan den voet van den Ettersberg, met 110 inw.

ETTERSHAUSEN, Beij. dorpje, Regenkreits, aan de Nabe, met 40 huizen.

ETTINGHAUSEN, zie Attinghausen.

ETTLINGEN, zie Etlingen.

ETTMANNSDORF, Beij. dorp, Regenkreits, met 30 huizen en 1 glasblazerij.

ETTRICK, Schot. kerspel, gr. Selkirk, met 440 inw.

ETTRICK, Schot. riv., die in bovengen. kerspel ontspringt en na eenen loop van 10 mijlen, alvorens zich met de Yarrow vereenigd te hebben, in de Tweed valt.

ETTRINGEN, Beij. dorp, Illerkreits, met 600 inw.

ETUEND, Perz. berg, prov. Irak, 20 mijlen Z. O. van Hamadan.

ETWALL, Eng. kerspel, gr. Derby,

ETZDORF, Oosteur. vlek, viertel Beneden den Mannhartsberg.

ETZERI, Circassische stad aan de riv. Subar in Azië, 33 mijlen N. van Cotatis.

ETZEL, Zwits. berg, kant. Schweitz, aan den Z. W. oever van het Züricher meer, over welken een weg naar Einsiedeln loopt, en op welken, 3310 voet boven de oppervlakte der zee, en 2010 boven die van het Zuricher meer, eene herberg staat, die een heerlijk gezigt oplevert.

ETZINE-MURIN, meer in Mongolië.

EU, Fr. stad, dep. Ned. Seine, arr. Dieppe, aan de Bresle, met de voorstad la Chaussée d' Eu, 2 kasteelen, 4 kerken, regtbank van koophandel, fabr. van kant, linnen, wol, staal, enz., Romeinsche oudheden en 3380 inw. 50. 2. 52. N. B. 19. 5. 3. L.

EUA, zie Middelburg.

EUBÉA, zie Negropont.

EUBELSTADT, zie Eivelstadt.

EUBIGHEIM, Bad. dorp, Main- en Tauberkreits, bestaande uit het gehucht Opper Eubigheim met 50, en het dorp Beneden Eubigheim met 480 inw.

EUCHAR, kleine Schot. riv., gr. Argyle, welke in de baai van Mull valt.

EUERBACH, Beij. riddergoed en dorp, Ned. Mainkreits, met 440 inw.

EUERNDORF, Beij. dorp, Ned. Mainkreits, met 730 inw. en een landger. van dien naam van 24 dorpen en 7,680 inw.

EUFEMIA (ST.), Nap. stad in Calabrië Ultra. 2. Nap. stad Terra d'Otranto.

EUFRA, Rus. stad in Finland; 4 mijlen N. N. O. van Abo.

EUGANEISCHE BERGEN, Lomb. Ven. bergrug, legatie Verona, zijnde een tak der Alpen. De hoogste top, *Venda*, ligt 1761 voet boven de zee.

EUGANO (EIL), klein eil. in de N. Stille Zuidzee, aan de W. kust van het Aziat. eil. Luzon. 140. 1. L. 18. 46. N. B.

EUGENIA (ST.), Austr. eil., een der zeven, die den Josephinen Archipel uitmaken, drie uren lang en 5 à 6 mijlen breed, en met eene rij van klippen aan

het Hortensia eil. verbonden. Het is door PERON bezocht, die er geen zoet water, maar zoute meren, mosselen en eene nieuwe soort van Kangaroe's vond.

EUGENIUSBERG, Hong. heuvel aan den Donau, bij het eil. Tschepel, met een kasteel, door prins EUGENIUS van Savoije gebouwd.

EUGIES, zie Ugies.

EUGUBIO, UGUBIO, of *Gubbio*, stad in den Kerk. Staat, legatie Ancona, aan den voet der Apennijnen, met wollen- en zijdefabr., oliebouw, was, bleekerijen, Romeinsche oudheden en 4000 inw.

EUGMO, klein eil. aan de O. zijde der golf van Bothnië. 63. 49. N. B.

EUILLY, Fr. dorp, dep. Ardennen.

EUINAK, plaats in O. Groenland. 332. 9. L. 61. 4. N. B.

EUKSINEH, Turk. Aziat. stad in Natolië, 3 mijlen N.O. van Eregri.

EULALIE, Fr. vlek, dep. Aveiron.

EULALIE DE LARZAC (ST.), Fr. vlek, dep. Aveiron, met 900 inw.

EULE (DIE HOHE), Pruis. berg, gr. Glaz, 3,036 Fr. voeten hoog. Hij geeft den naam aan het marmerrijke, Eulengebergte. E. Eylau of *Gilowey*, Boh. bergstadje, kreits Kaurzim, bij de zamenvloeijing der Sazawa en Moldau, met 840 inw. en goudmijnen. 3. Boh. dorp, kreits Leutmeritz, met 110 huizen, 1 kasteel en 1 kerk.

EULEN, Pruis. dorp, regdst. Keulen, met eene ijzersmederij.

EULENBERG of *Sowineo*, Morav. marktvlek, kreits Olmütz, met 310 inw.

EULENBURG, zie Eilenburg.

EULENGEBIRGE, zie Eule, No. 1.

EULGUEN, stad in Klein Azië, in eene aangename vlakte, ten Z. van een meer.

EULMONT, Fr. dorp, dep. Meurte.

EUME, Spaan. riv in Gallicië, bij Corunna in zee loopende.

EUMME FAREDGE, zie Faredge.

EUPATORIA of *Koslow*, ommuurde Rus. stad, gouv. Taurië, aan de W. kust van de Krim, met 2 kerken, 13 metschets, 7 medressen, 1 synagoge en 4,400 inw. In 1798 werd dezelve tot eene vrije haven voor alle natiën verklaard.

EUPEN, OEPEN, (Fransch *Neau*) Pruis. stad, regdst. Aken, aan de Weeze, met vele fabr., zeepziederijen en 10,000 inw. De kreits van dien naam heeft 17,730 inw.

EUPHRAAT of *Phrat*, groote riv. in Azië, welke uit verscheidene bronnen, op de grenzen van Natolië en Armenië, en uit de vereeniging van verscheidene kleine rivieren, die haar weldra buitengemeen in sterkte doen toenemen, ontspringt, en van het N. naar het Z. O. loopt. Bij Semisat maakt hij eenen waterval, en stroomt van daar trotschelijk door een breed dal heen, alwaar hij de Karazu en Chabur ontvangt, steeds meer en meer den Tiger nadert, met welke riv. hij zich bij Korna, 15 mijlen ten N. van de golf van Perzië, vereenigt; eene vereeniging, die reeds in vroegere tijden, door menschenhanden, bewerkstelligd is, daar zij voorheen elk afzonderlijk in zee liepen; dus vereenigd ontvangen zij den naam van Schat-al-Arab, of riv. der Arabieren, welke voorheen voor Babylon even zoo nuttig was als de Nijl voor Egypte, en bij Bassora in de golf van Perzië valt, hebbende alzoo de Euphraat eenen weg van 500 uren afgelegd.

EUPHRAAT, riv. op de Afr. Slavenkust, in het land van Whidah, die in verscheidene armen verdeeld, het land zeer vruchtbaar maakt.

EURAN, groep kleine eil. in de O. zijde der golf van Bothnië. 40. 25. L. 63. 54. N. B.

EURASBURG, Beij. kasteel, Isarkreits, op eene hoogte. 2. Beij. dorpje, Op. Donaukreits, met 30 huizen.

EURE, Fr. riv., die bij Mortagne, dep. Orne, ontspringt, bij Maintenon bevaarbaar wordt, de Aure en de Iton opneemt, en in het dep. Eure (aan hetwelk zij zoo wel, als aan dat van *Eure* en *Loire* den naam geeft,) bij Pont de l'Arche, niet ver van Louviers, in de Seine valt. Bij Maintenon is op dezelve eene waterleiding naar Versailles, de Nieuwe Eure genaamd.

EURE, Fr. dep., het Z. O. deel van het voormalig Normandië, tusschen de dep. Oise, Eure en Loire, Orne en Calvados, of tusschen 18. en 19. 6. L. en 48. 42. en 49. 23. N. B. gelegen, en op 110 vierk. mijlen 421,480 inw. bevattende. De grond is, behalve eenige heuvels, waar van *Mont Roti* en *Pont Audemer* de voorn. zijn, vlak, en wordt door de Seine, Eure, Epte, Aure, Andelle, Iton, enz. bespoeld; ook zijn er eenige minerale bronnen bij St. Germain, St. Pierre de Cernières, enz. De lucht is er vochtig en veranderlijk; onder de voortbr. telt men: koren, vlas, hennep, moeskruiden, ooft, cider, peulvruchten, hout, ezels, muilezels, veel gevogelte, wild, visch, enz.; de wijnteelt is er van weinig belang, maar er zijn aanzienlijke ijzermijnen, smederijen, gieterijen, enz., alsmede fabr., die linnen, katoen, laken, cachemir, kousen, mutsen, papier,

pier, enz. opleveren. Het dep. bevat in de 5 arr. Pont Audemer, Louviers, les Andelys, Evreux en Bernay, 36 kantons en 843 gemeenten, en heeft Evreux tot hoofdstad.

EURE EN LOIRE, Fr. dep. het N. W. deel van het voorm. Orléannois of het landschap Beauce, en iets van Perche, bevattende, en tusschen de dep. Seine, Oise, Loiret, Loire en Cher, Sarte, Orne en Eure, of tusschen 18. 28. en 19. 29. L. en 48. 2. en 48. 51. N. B. gelegen, en op 110¼ vierk. mijl. 266,000 inw. bevattende. De grond is klei- en zandachtig, meer of min gemengd, op sommige plaatsen steenachtig, doch over het algemeen vruchtbaar, terwijl het door de Eure, Loire, Aure, Huine, Vegre, Quille, Voise, enz. bespoeld wordt. De luchtsgesteldheid is er gematigd, en er valt veel regen, zoo dat men er 120 à 150 regendagen in het jaar telt. De voorn. voortbr. zijn: koren, tuin- en peulvruchten, rapen, uijen, meloenen, hennep, vlas, weed, hop, ooft (waarvan cider gemaakt wordt), hout, gevogelte, bouw- en andere steenen en turf. De graanteelt en schapenfokkerij maken eenen voornamen tak van bestaan uit; verder zijn er eenige ijzergieterijen en andere ijzerfabr., katoenspinnerijen, papiermolens, looijerijen van allerlei soort, fabr. van linnen, sergie, flanel, wollen dekens en andere stoffen, terwijl er koren, wol, boter, kaas, huiden, leder, schapen, ossen en fabrijkwaren uitgevoerd worden. Het dep. is in de 4 kantons Nogent le Rotrou, Chartres, Chateau-Dun en Dreux verdeeld, en bevat 24 kantons en 460 gemeenten. De hoofdstad is Chartres.

EURICHSHEIM, zie Emmerichsheim.

EURIPICE of *Duivels eil.*, groep kleine, onbewoonde, en zeer gevaarlijke rotsen, aan de kust van Z. Amer., 8 mijl. van het Fransche eil. Cayenne.

EURIPO of *Euripus*, naam van het kanaal, dat Negropont van Livadië scheidt. Deszelfs grootste breedte is 12 mijlen en bij de stad Negropont slechts 20 schreden. De eb en vloed is, gedurende de 2 laatste dagen van de maan, geregeld, maar zoodra het Nieuwe maan is, heeft men van 5 tot 14 malen een ander getij in een etmaal.

EUROPA, een der werelddeelen in 't Noordelijk halfrond, bijna geheel in de gematigde luchtstreek, tusschen den 8. en 80. L. en 36. en 71. N. B. gelegen. Het is wel het kleinste, maar uit hoofde van deszelfs bevolking, bebouwing van den grond, bloei van kunsten en wetenschappen, nijverheid en koophandel, alsmede door deszelfs magt over- en invloed op al de andere werelddeelen, munt het verreweg boven deze uit. Het grenst ten N. aan de Noordelijke IJszee en de Witte zee; ten W. aan den Atlantischen Oceaan, die het van Amerika scheidt; ten Z. aan de Middell. zee, terwijl de Oostelijke grenzen niet zeker bepaald zijn. Gewoonlijk houdt men hiervoor het Uralisch gebergte, de Wolga, de Don en de Azofsche en Zwarte zeeën. De grootste breedte, van de Westelijkste punt van Portugal, tot aan de Oostelijkste punt van het Rus. gouv. Archangel, is 750, en de grootste lengte, van kaap Matapan, op het schiereil. Morea, tot aan de Noord-kaap in Noorwegen, 540 mijlen, terwijl de grootte zeer verschillend wordt opgegeven. Sommigen stellen 170,000, anderen 180,000, en CANNABICH, die in zijne *Globus*, de jongste beschrijving van Europa gegeven heeft, stelt die op 155,287½ V. M., (waarvan er 14,156 voor de eil. gerekend worden), welk verschil alleen veroorzaakt wordt door het meer of minder uitbreiden der Oostelijke grenzen. Op deze oppervlakte wonen, naar de waarschijnlijkste opgave: 189,600,000 menschen, zoo dat er, door elkander, 1221 op eene vierk. mijl komen. Echter is dit zeer onderscheiden, want terwijl ons vaderland op elke V. M. 5,727 inw. heeft, kan Rusland er slechts 519, en Zweden niet meer dan 249 op die plaats tellen.

De oppervlakte van Europa is gedeeltelijk vlak, gedeeltelijk bergachtig, en wel niet zoo buitengewoon groeizaam als de landen tusschen de keerkringen gelegen, doch op slechts weinige plaatsen geheel onvruchtbaar. Tot deze laatste behooren alleen de met altijddurende sneeuw en ijs bedekte toppen van sommige bergen, de met zout bezwangerde woestijnen in het Z.O. van Rusland, en die gedeelten van Noorwegen, Zweden en Rusland, welke binnen den N. poolcirkel gelegen zijn; terwijl daarentegen Portugal, Spanje, Frankrijk, Italië, een groot deel van Duitschland en ons Vaderland, Bohemen, Hongarije, enz. de vruchtbaarste oorden vertoonen.

De twee voornaamste bergketenen van Europa zijn de Alpen, (zie dat art.) die met de Pyreneën, tusschen Frankrijk en Spanje, (welk laatste weer een aantal bijzondere ketens bevat,) en ook met de Fransche bergen te zamen hangen: en het hooge gebergte aan de Wolga in Rusland, dat deszelfs takken in Noord en Zuid Europa uitstrekt, en waartoe ook

het Karpatische gebergte, dat met de meeste bergen van Duitschland zamenhangt, behoort.' De bijzondere takken van deze bergen, worden bij derzelver verschillende artikels beschreven. Wij melden hier alleen, dat men den *Mont-Blanc*, die in 1786 voor het eerst beklommen werd, en volgens TRALLES 14,793, of naar SAUSSURE 14,556 voeten hoog is, alsmede den *Mont Róti*, waarvan in 1819 den laagsten top beklommen en 13,920 voeten hoog bevonden werd, voor de hoogste bergen van dit werelddeel houdt. Tot de vuurspuwende bergen behooren: de Etna, op het eil. Sicilië; de Vesuvius in Napels; de Hekla, Krabla en anderen op IJsland; terwijl men, volgens de laatste berigten, ook teekenen van eenen vulkaan in den omtrek van Leiria, 24 mijlen van Lissabon in Portugal, meent gezien te hebben. Merkwaardig is ook de windberg Makala op Sicilië. De voornaamste kapen zijn: de Noordkaap en kaap ter Neus in Noorwegen; kaap Finisterre in Spanje; kaap St. Vincent in Portugal, en kaap Matapan reeds genoemd. De zeeën, die Europa bespoelen, zijn: de Noordelijke IJszee, de Atlantische zee, de Noord of Duitsche zee, de Baltische of Oostzee, de Caledonische zee, de Iersche zee, de Aquitanische, Cantabrische of Biscaysche zee of golf, (ook wel Baskische zee genoemd) de Middell. zee, met de Adriatische en Egeïsche zee; en zee van Marmora, de Zwarte zee en de zee van Azof. De voornaamste zeeëngten zijn, van de Oostzee beginnende: de groote en kleine Belt, de Sont, het naauw van Calais, het Kanaal, de straat van Gibraltar, die van Bonifacius, van Sicilië of van Messina, de Hellespont of de straat der Dardanellen, de straat van Konstantinopel en die van Theodosia of Kaffa. Meren, welke echter niet zoo groot zijn als in Azië en Amerika, vindt men vooral in Zwitserland en Rusland, in welk laatste land het gouv. Olonez er alleen 1998, en dat van Archangel er 1145 telt. De voornaamste zijn: in Rusland, het Ladoga, Onega, Ilmen, Peipus, Bielozero en Imandra; in Zweden het Wener, Wetter, Mälar en Hielmarmeer; in Noorwegen het Miosen en in Hongarije het Platten meer; in Italië het Maggiore en het Como meer; in Duitschland de Bodenzee; in Zwitserland het meer van Geneve, het Luganer meer, het Vier-woudsteden, Züricher, Neufchateller meer en andere; in Schotland, Loch Lomond, en in Ierland Lough Neagh en Lough Earne. Van de voornaamste riv. stroomen in de Middellandsche zee: de Ebro, Rhône, Po en Etsch; in de Zwarte zee: de Donau, Dniester en Dnieper; in de zee van Azof: de Don; in de Kaspische zee: (in Azië) de Wolga: in den Atlantischen oceaan: de Guadalquivir, de Guadiana, de Taag, de Douero, de Minho, de Garonne en de Loire; in het Kanaal en de Noordzee: de Seine, Theems, Schelde, Maas, Rijn, Weser en Elbe; in de Oostzee, de Oder, Weichsel, Niemen en Duna; en in de IJszee de Dwina en Petschora. Behalve deze riv., en derzelver menigvuldige takken, zijn er in Europa nog verscheidene, zeer aanzienlijke, gegraven kanalen, onder welke de voornaamste zijn: in Engeland het Grand Junction, Grand Trunk, Lancaster-Bridgewater, Liverpool- en Leeds kanaal, enz.; in Frankrijk de kanalen van Languedoc, (of het Zuider) van Charolais, (of *du Centre*) van Briare, van Orléans, van St. Quentin, enz.; in ons vaderland het Noord-Hollandsche kanaal, het kanaal van Oostende en vele kleine vaarten; in Rusland de kanalen van Wischnei-Wolotschok, van Ladoga, van Kubenski, van Beresina, enz.; in Pruissen de kanalen van Friedrich-Wilhelm, Finow, Plauen, Bromberg, enz.; in Oostenrijk het Fransch kanaal; in Hongarije het Neustadter kanaal, de Lombardijsche kanalen, enz. Verder het Trollhätta kanaal in Zweden; het Kieler of Sleeswijk-Holsteinsche kanaal in Denemarken; het kanaal van Castilië in Spanje, en vele andere.

Europa ligt slechts voor $\frac{1}{12}$ gedeelte in de bevrozene, en reikt nergens tot de verzengde luchtstreek; het heeft dus maar voor een klein gedeelte eene koude, en voor ver het grootste gedeelte eene gematigde luchtsgesteldheid, welke, over het algemeen, zeer aangenaam, gezond, en voor menschen en vee zeer nuttig is. In de Zuidelijke oorden valt de Thermometer niet lager dan 10., maar in eenige deelen van Rusland heeft men soms eene koude van 32 graden, terwijl in sommige streken, binnen den poolcirkel, het kwikzilver zelfs bevriest. Europa, schoon oorspronkelijk armer dan Azië, Afrika en Amerika, aan natuurlijke voortbrengsels, overtreft deze ver in verscheidenheid derzelve, en brengt alles voort, wat tot onderhoud, kleeding, gemak en verkwikking des levens noodig is. De voornaamste voortbrengselen uit het dierenrijk, zijn: ver-

verschillende soorten van paarden, ezels, muilezels, rundvee, buffels, velerlei soorten van schapen, ook geiten, varkens, rendieren, kameelen, honden van onderscheidene rassen; vele soorten van klein en groot wild, visschen en vogels, alsmede amphibiën, insecten en wormen. Uit het plantenrijk: onderscheidene soorten van koren, peulvruchten, moeskruiden, boomvruchten, Zuidvruchten, wijn, voeder voor dieren, olie-planten, genezende kruiden, vele soorten van hout, beziën, vlas, hennep, katoen, tabak, hop, cichorei, eetbare zwammen, als: champignons en andere. Uit het rijk der delfstoffen heeft men: goud, zilver, platina, koper, lood, tin, ijzer, zeilsteen, half-metalen als kalmei, kobalt, zink, enz.; steenen, als: lei-, toets-, wet- en slijpsteenen, lava, bazalt, puim-, kalk- en vuursteen, marmer, onechte diamanten, saffier, smaragd, topazen, ametisten, chalcedonen, opalen, agaten, granaten, enz., brandbare mineralen, als steenkolen, turf, barnsteen, zwavel en potlood; onderscheidene zouten, verschillende aardsoorten, minerale wateren, enz., enz.

Behalve nog weinige zwervende Heidenen, eenige Kalmukken, en in het N. gedeelte wonende Samojeden en Laplanders, die als herders, jagers en visschers een zwervend leven leiden, wonen de inwoners van Europa in vaste woonplaatsen, die, of enkele landhoeven of buurten, dorpen, vlekken of steden zijn, van welke laatste men in Europa, het Turksche rijk uitgezonderd, er 8,500 telt. Ook hierin heeft een groot verschil plaats; want, terwijl men in ons vaderland op elke 4½, in Duitschland op 5, en in Frankrijk op 6¼ vierk. mijl. ééne stad rekent, kan men zulks in Zweden slechts op 80, in Rusland op 114 en in Noorwegen op 245 vierk. mijlen doen. Onder de steden van Europa is er slechts ééne (Londen), die 1 millioen inw. en twee (Parijs en Konstantinopel), die van 5 tot 600,000 inw. tellen, terwijl er 24 meer dan 100,000, 40 van 100 tot 50,000 en 523 van 50 tot 10,000 inw. tellen. De inw. zijn van verschillende stammen, als: 1. De *Duitsche stam*, die, of de Duitsche taal spreken, of wier taal met dezelve een' en denzelfden oorsprong heeft, of van dezelve wordt afgeleid. Hiertoe behooren de meeste Duitschers, Nederlanders, Hollanders, Deenen, Noorwegers en Zweden; 2. de *Latijnsche stam*, eigenlijk een zamenmengsel van oude Duitsche en Romeinsche volken, met de oorsproukelijk Zuidelijke bewoners van het Westersch Romeinsch rijk, welke de Latijnsche, en daaruit gevormde talen, spreken, waartoe de Franschen, Italianen, Spanjaarden, Portugezen en Wallachiërs behooren; 3 de *Slavonische*, welke de Slavonische taal, en de onderscheidene daaruit gevormde, doch zeer verwarde tongvallen spreken; hiertoe behooren de Russen, Polen, Galiciërs, vele Pruissen, Hongaren, Croäten, Slavoniërs, enz.; 4. de *Hongaarsche* of *Magyarische*, in Hongarije en Zevenbergen; 5. de *Finsche*, in Finland, Olonez, een deel van Lijfland en in Lapland; 6. de *Tartaarsche* in de Rus. gouv. Cherson en Taurië en verder in Turkije, 7. de *Griek'sche* en *Arnauten* of *Albaniërs*, op de Jonische eil. in het voorm. Griekenland, Albanië en ook gedeeltelijk in Napels; 8. de *Kimbren* in Fr. Bretagne, in Wallis en op het Eng. eil. Man; 9. de *Caledoniërs*, boven in Schotland, op de Hebridische eil. enz.; 10. de *Basken* bij de Pyreneën; 11. de *afstammelingen der Arabieren*, op Maltha, Candia en in eenige Spaansche gebergten; 12. de *Samojeden*, in Rusland; 13. de *Armeniërs* en *Joden*, vreemdelingen, de eerste in Rusland en Turkije, de andere overal verspreid; 14. de *Heidenen* of *Ziguiners*, meestal de gemeenste klasse in Turkije, Rusland, Hongarije, Spanje en Duitschland, enz. en 15. de *Negers*, ongeveer 5,000 in Lissabon. Behalve eenige Laplanders en Samojeden belijden bijna alle Europeanen eenen éénigen God, in de drie hoofdgodsdiensten: de Christelijke, Joodsche en Mahomedaansche, waarvan de eerste, in onderscheidene secten, 183,750,000, de tweede 1,300,000 en de derde 4,500,000 belijders telt. Onder de voornaamste bezigheden der Europeanen behooren: de jagt, (eigenlijk alleen in het Noorden,) de visscherij, zoo wel op de zeeën als in de rivieren; de landbouw in deszelfs geheelen omvang, olijven-, ooft- en wijnteelt, de veefokkerij, zijdeteelt, bergwerken en fabr., in welke laatste vooral de Engelschen, Franschen, Nederlanders, Duitschers en Zwitsers het zeer ver gebragt hebben, en die zich tot alle vakken bepalen, welke plaatsgebrek ons verbiedt hier op te noemen. Een andere voorname tak van bestaan is de koophandel, welke, zoo wel te land als ter zee, tot aan de verste einden der aarde gedre-

dreven wordt. De voornaamste koopsteden worden op bijzondere art. opgenoemd. In wetenschappen en kunsten munten vele Europeanen, boven de bewoners van alle andere landen, uit. Behalve in Turkije vindt men in alle landen een aanzienlijk aantal inrigtingen tot onderwijs in onderscheidene vakken en voor alle standen. Men telt er (de 17 akademiën van Frankrijk er onder gerekend,) 96 hooge scholen, onderscheidene atheneën, lyceën, gymnasiën, seminariën, kweekscholen voor schoolonderwijzers, opvoedingsgestichten, land-, stad- en dorpscholen, terwijl men verder genees-, heel-, krijgs-, teeken-, bouw- en landbouwkundige, godgeleerde, en alle andere soorten van scholen, benevens inrigtingen tot onderwijs van blinden en doofstommen vindt. Tevens zijn er door alle landen een aanzienlijk getal geleerde genootschappen, akademiën van kunsten en wetenschappen, verzamelingen van boeken, instrumenten, natuurlijke zeldzaamheden, oudheden, schilderijen en penningen, kruidtuinen, sterrenwachten en andere, kunsten en geleerdheid bevorderende inrigtingen verspreid.

Men kan Europa op tweederlei wijzen verdeelen, namelijk: volgens deszelfs natuurlijke gedaante, of volgens eene staatkundige verdeeling. Volgens de eerste bestaat het uit:

A. Het *Pyrenesche schiereiland.* of Portugal en Spanje.

B. De *Alpenlanden*, zijnde:
a West Alpenland of Frankrijk.
b Zuid Alpenland of Italië en Jonië.
c Noord Alpenland of Zwitserland, Duitschland en ons Vaderland.

C. De *Noordzee eil.*, Groot Brittanje, Ierland en IJsland.

D. De *Oostzee landen*, Denemarken, Noorwegen, Zweden en Pruissen.

E. De *Karpatische landen*, zijnde:
a N. Karpatische landen, Galicië, Krakau en Rusland.
b Z. Karpatische, Hongarije, Zevenbergen, Dalmatië en Europisch Turkije.

Staatkundig verdeelt men het thans in:

3 Keizerrijken: *Rusland*, *Oostenrijk* en het *Turksche* rijk.

21 Koningrijken: *Portugal*, *Spanje*, *Frankrijk*, *Sardinië*, *Lombardijsch Venetië*, *Illyrië*, *beide Siciliën*, *Nederlanden*, *Groot Brittanje*, *Denemarken*, *Zweden*, *Noorwegen*, *Pruissen*, *Saksen*, *Hanover*, *Beijeren*, *Wurtemburg*, *Bohemen*, *Polen*, *Galicië*, *Hongarije*.

1 Geestelijke staat: *de Kerkelijke Staat.*

1 Keurvorstendom: *Hessen.*

6 Groothertogdommen: *Toscanen*, *Baden*, *Hessen*, *Mecklenburg-Schwerin*, *Mecklenburg-Strelitz en Saksen-Weimar.*

14 Hertogdommen: *Parma*, *Modena*, *Lucca*, *Massa*, *Nassau*, *Brunswijk*, *Oldenburg*, *Saksen-Gotha*, *Saksen-Coburg*, *Saksen-Meiningen*, *Saksen-Hildburghausen*, *Anhalt-Dessau*, *Anhalt-Bernburg en Anhalt-Cöthen.*

1 Landgraafschap: *Hessen-Homburg.*

10 Vorstendommen: *Schwarzburg-Rudolstadt*, *Schwarzburg-Sondershausen*, *Lippe-Detmold*, *Lippe-Schaumburg*, *Waldeck-Oudste en Jongste linie*, *Hohenzollern-Hechingen*, *Hohenzollern-Sigmaringen*, *Lichtenstein* en *Reusz.*

8 Republieken en Vrijsteden: *Zwitserland*, *Jonië*, *Krakau*, *San-Marino*, *Hamburg*, *Bremen*, *Lubek en Frankfort aan den Main.*

Hieronder zijn niet opgeteld de gr. hert. en vorst., die deelen van bijzondere rijken uitmaken.

De meeste der grootere staten hebben eene bepaalde-, eenige eene onbepaalde regering; in 't Turksche rijk is dezelve despotiek. De gezamenlijke staats-inkomsten bedragen 1,600,000,000 en de staats-schulden 11,740,000,000 guldens. De landmagt, welke de Europische staten te zamen onderhouden, beloopt 2,320,000 man, zoo dat men over het algemeen kan rekenen, dat de 81ste mensch, in vredes tijd, soldaat is.

EUROPA'S KLIPPEN, gevaarlijke klippenrif in 't Afr. kanaal van Mosambique, gedeeltelijk boven het water uitstekende. 21. 35. Z. B. 60. 28. L. volgens kapitein HUDDART. Zij werden in 1774 door het schip *Europa* ontdekt.

EUROPA'S PUNT, twee landpunten in de straat van Gibraltar, *in Groote en Kleine* onderscheiden.

EUROTAS, riv. van Morea, die door Misitra loopt.

EUROULT DE MONTFORT, (ST.) Fr. D., dep. Orne, met ijzerwerken en 1000 inw.

EURO-YOKI, Rus. riv. in Finland, een weinig ten N. van Raumo in de golf van Bothnië vallende.

EUSCOM, N. Amer. riv. in Canada, die in het meer St. Clair uitloopt. 295. 21. L. 42. 45. N. B.

EUSEBACH, Nederl. dorp, prov. Luik, arr. Luik, 1¼ uur van Herves.

EUSKIRCHEN, Pruis. stadje, regdst. Keulen, met potasch- en zeepziederijen en

en 1750 inw.

EUSAY, klein Schot. eil. der Hebriden.

EUSSENHEIM, Beij. dorp, Neder Mainkreits, met 840 inw.

EUSSERTSHAL, Beij. dorp, Rijnkreits, landger. Ochsenfurt, met 350 inw.

EUSTACHE, (ST.) N. Amer. dorp in Neder Canada, met 90 huizen en eene kleine kerk aan de riv. Du Chêne.

EUSTACHE, (ST.) Nederl. dorp, prov. Namen.

EUSTATIUS, (ST.) Nederl. eil. der West Ind., tot de Kleine Antilles behoorende, slechts 1 vierk. mijl groot, op welke 4,500 Blanken, 600 Mulatten en 10,000 Negers wonen, en eigenlijk bestaande uit twee hooge bergen, waarvan de O. een uitgebrande vulkaan is, welke voor een smal dal ligt, doch die door de Nederlandsche vlijt bebouwd en met suikerriet en tabak beplant is. Het ligt op 17. 29. N. B., heeft slechts ééne landingsplaats, geene havens, maar eene goede reede, en vormt eene natuurlijke vesting; ook zijn de kusten hoog, rotsig en ontoegankelijk, en dus van zelve voor eenen aanval verzekerd. De O. berg bestaat uit puimsteen met graniet vermengd, doch zonder lava. Hoe menigmaal het hier ook moge regenen, ziet men echter nimmer in den krater of in het dal het minste water, waarom men meent, dat deze berg eene onderaardsche afleiding heeft. Het N. deel des lands is zeer oneffen en heuvelachtig; men teelt er bijzonder katoen, jamsen en patatten; het Z. deel daarentegen is schoon en vlak, en bevat onderscheidene suikerplantagiën en tuinen. Het land brengt wel niet veel op, maar is eene voorname stapelplaats voor onzen W. Ind. handel, want ofschoon men er wel katoen, suiker (600,000 pond), tabak, maïs, vijgen, kokosnoten, citroenen, limoenen en china's appelen teelt, is de opbrengst van eigene voortbrengselen, volgens den Heer VAN DEN BOSCH, zeer gering. De smokkelhandel met de naburige Fransche en Eng. bezittingen heeft hier voorheen zeer veel opgebragt, vooral in oorlogstijd. Men heeft verder hier allerlei goede keukengroenten, ananassen, enz. benevens paarden, muildieren, ossen, koeijen, schapen, de schoonste vogels, die tusschen de keerkringen te huis behooren, veel visch, doch ook lastige scorpioenen, kakkerlakken, enz. De lucht is er gezond, doch stormen kunnen er groote verwoestingen aanrigten. Bij de toppen der bergen zijn eenige diepe holen, in welker omtrek onderscheidene soorten van kreupelhout, varenkruiden en *Helicona Bihay* groeit, onder welke planten het altijd vochtig is, waardoor somtijds, bij helder weder, de wolken worden aangetrokken, zoo dat er dan regen valt. Het regenwater wordt er zorgvuldig in bakken verzameld, omdat men er gebrek aan bronwater heeft. Ons vaderland verschaft aan dit eil. onderscheidene behoeften, zoo voor kleeding als levensonderhoud; linnen, ijzeren-, stalen- en Neurenburgerwaren, enz., waar mede, op de naburige eil., eenen vrij aanzienlijken handel wordt gedreven, terwijl het eil. ook door Spaan., Eng., Fr. en Deen. schepen wordt bezocht.

EUSTATIUS, (ST.) hoofdstad van voorn. Nederl. eil., aan de W. zijde van hetzelve, aan het strand en tegen den berg gelegen. Zij is de zetel van den gouverneur, heeft naauwe en onregelmatige straten, doch groote en welgebouwde huizen, een sterk fort en vele rijk gevulde magazijnen. De vrij talrijke inwoners drijven eenen aanzienlijken handel. De stad is door de bruischende golven der zee, of door de verschrikkelijke afstortingen van een gedeelte des bergs, als in een gedurig gevaar.

EUSUGAGUEN, Afr. stad van Marocco.

EUTAKA, Egypt. berg, 4 mijlen van Suez, aan het N. gedeelte der Roode zee.

EUTAM, W. Ind. eil. aan de kust van Porto Rico. 313. 5. L. 18. 18. N. B.

EUTIN, Oldenburgsche hoofdstad van het vorst. Lübeck, aan een meer van dien naam, met 2 kerken, industriescholen en 2360 inw.

EUTINGEN, Wurt. dorp, Neckarkreits, met 1790 inw. 2. Bad. dorp, Pfinz- en Enzkreits, met 635 inw.

EUTRACH, zie Aitrach.

EUXINUS (PONTUS), zie Zwarte zee.

EUXTON, Eng. vlek, gr. Lancaster, met fabr. en 1200 inw.

EUYDE AAN DE EMMER, oud Pruis. kasteel, regdst. Minden, niet ver van Pyrmont.

EVAN, Schot. riv., gr. Dumfries, die beneden Moffat in de Annan valt.

EVANGELISTEN, (DE) 4 kleine Z. Amer. eil., aan het W. einde van de straat van Magellaan, ten N. N. O. der 12 Apostelen, 3 derzelve zijn laag, het 4 heeft de gedaante van eene hooimijt. 302. 34. 23. L. 52. 45. Z. B.

EVANS's ISLAND, klein Amer. eil. aan de kust van Maine. 310. 43. L. 44. 31. N. B.

EVANSHAM, stad der N. Amer. Rep., prov. Virginië, gr. Wythe.

EVAON of *Evaux*, zie Combrailles.

EVAUT, (EIL. VAN) klein Z. Amer. eil.

eil. aan de Z. kust van 't Vuurland. 310. 10. L. 55. 33. Z. B.

EVAUX, zie Combrailles. 2. Fr. dorp, dep. Vosges.

EVOOKEEFSCHE EIL., eene der kleine groepen in de Stille Zuidzee, uit 7 eil. bestaande, waarvan het grootste *Simidin* genoemd wordt; COOK noemde dezelve *Foggy* eil., doch bepaalde, volgens VANCOUVER, de lengte 1½. te Westelijk, zoo dat de ware ligging is 56. 10. N. B. en 176. L.

EVES, Fr. dorp, dep. Oise.

EVEGNÉE, Nederl. dorp, prov. en arr. Luik, 2 uren van Luik.

EVELETTE, Nederl. dorp, prov. Namen, met 600 inw.

EVELICKS, Schot. riv., gr. Sutherland, welke in de frith van Dornoch valt.

EVENAAR, kaap aan de O. kust van het eil. Celebes. 141. 51. L. o. 12. N. B.

EVENACHTSLIJNS ATLANTISCHE OCEAAN, naam, welken TUCKEY voor het tusschen de beide keerkringen begrepen gedeelte der zee, tusschen Amerika en Afrika, voorstelt.

EVENACHTS GROOTE OCEAAN, naam welke TUCKEY aan het gedeelte der Stille Zuidzee, dat tusschen de keerkringen bevat is, voorstelt.

EVENBURG, Han. heerl., vorst. Oost Vriesland, ambt Leer, met 2 dorpen, 184 huizen en 1100 inw.

EVENCLADS, Eng. riv., gr. Oxford, welke ongeveer 2 mijlen ten W. van Oxford in de Isis valt.

EVENES, Fr. dorp, dep. Var.

EVENING ISLAND, klein eil. in de Stille Zuidzee. 151. 3. L. 2. 46. N. B.

EVENWOOD, Eng. vlek, gr. Durham, met 720 inw.

EVEQUE, zie *Fontaine*, *Hautain*, *Villers* en *Warets*.

EVERBECQ, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Doornik, met 700 inw.; 1 uur van Grammont.

EVERBERG, zie Eversberg.

EVERBODE, voorm. Nederl. abdij, prov. Z. Braband, arr. Brussel, 1½ uur N. O. van Aerschot.

EVERCREECH, Eng. dorp en kerspel, gr. Somerset, met ongeveer 1000 inw.

EVERDINGEN, Nederl. dorp, ook Zuurding genoemd, prov. Gelderland, kwartier Tiel, hoofdschoutambt Culemborg en Buren, hoofdpl. van het onderschoutambt, dat 930 inw. bevat.

EVERDON, (GREAT) Eng. kerspel in Northampton, met 585 inw.

EVERE, Nederl. dorp, prov. Z. Braband, arr. Brussel, met 800 inw., één uur van Brussel.

EVERGHEM, Nederl. dorp, prov. O. Vlaanderen, arr. Gend, met den omtrek ongeveer 7,000 inw. bevattende, die schepen van 150 à 200 ton bouwen.

EVERINGEN, Nederl. dorp, prov. Zeeland, distr. Goes, eil. Z. Beveland, voorheen een net dorp, thans met de kerk grootendeels weggespoeld.

EVERNDORF, Beij. dorp, kasteel en landger., Ned. Mainkreits.

EVERLANGE, Nederl. dorpje in Luxemburg, arr. Dietkirch, met 320 inw.

EVERSAM, voorm. Nederl. abdij, prov. W. Vlaanderen, arr. Veurne.

EVERSBERG, Nederl. dorp, prov. Z. Braband, arr. Leuven, met omtrent 1000 inw.; 2 uren van Leuven.

EVERSDIJK, Nederl. dorpje, prov. Zeeland, distr. Goes, eil. Z. Beveland.

EVERSHOT, Eng. stad en kerspel, gr. Dorset, met 480 inw.

EVERSLEY, Eng. dorp en kerspel, gr. Huntingdon, met 582 inw.

EVESHAM, Eng. vlek, gr. Vorcester, zeer aangenaam aan de oevers van de Avon gelegen, over welke eene brug van 7 bogen ligt. Zij is vrij wel gebouwd, heeft ruime en breede straten, 3 kerken, eene vrijschool voor de talen, eene school van liefdadigheid, een aalmoezeniershuis en 3,070 inw., die meestal van den landbouw en den handel bestaan, en ééne week- en 4 jaarmarkten hebben. 2. Stad in de Noord Amer. Rep., prov. Nieuw Jersey, gr. Burlington; 16 m. O. van Philadelphia.

EVIAN, Sard. stad in Savoije, prov. Chablais, aan het meer van Geneve, met 2 kerken, warme baden en 1520 inw.

EVIE en RENDALL, Schot. kerspel, tot 't grootste der Orkadische eil. behoorende, met 1230 inw.

EVILLARD, Fr. D., dep. Boven Rijn.

EVITS CREEK, riv. in N. Amer. Rep., prov. Maryland, welke op 39. 38. N. B. in den Potomack valt.

EVOL, Fr. dorp, dep. O. Pyreneën.

EVOLA of *Levola*, kleine riv. in den Kerk. Staat, campagna di Roma, welke in de Toscaansche zee valt.

EVOLI, zie Eboli.

EVORA, Port. correicoe of distr., in het midden der prov. Alentejo, 't welk in 1 stad, 11 vlekken, 67 kerspelen en 1386 huizen, 62,000 inw. bevat. 2. Hoofdstad van voorn. Port. correicoe, en van de geheele prov. Alentejo, op eene hoogte, in eene groote vlakte, welke door de gebergten van Ossa, Montemum, Portel en Vianna begrensd wordt. De stad is de zetel van eenen aartsbisschop, en door dubbele, doch zeer vervallene

lene muren omgeven. Zij heeft kromme, naauwe en hoekige straten, welke met hooge gothische huizen bezet zijn, een oud vervallen slot, het fort Antonio, en de schans St. Barbara, doch alle zijn zeer vervallen. De stad heeft 5 kerken, 22 kloosters, verder 1 kon. en verscheidene andere hospitalen, 1 armhuis, als mede een godgeleerd seminarium, verscheidene collegiën en andere inrigtingen tot onderwijs, goede barakken en 12,000 inw., welke van eenige handwerken, waaronder bijzonder de looijerijen, van den landbouw en den winkelhandel bestaan, en eene goede jaarmarkt hebben. Men vindt er ook eenige Romeinsche oudheden, bijzonder eenen tempel van Diana, waarin thans eene vleeschhal is aangelegd, en eene waterleiding; 22 mijlen ten O. van Lissabon. 10. 25. L. 38. 28. N. B.

EVORA DE ALCOHORA, Port. stad, prov. Estremadura, distr. Leiria.

EVORA-MONTE, Port. vlek, prov. Alentejo, op eenige hooge rotsachtige heuvels, waarop een kasteel staat, 800 inw.; 5 mijlen N. O. van Evora.

EVOUX, Z. Amer. eil. bij de Z. O. kust van 't Vuurland. 55. 32. 15. Z. B. 319. 52. 30 L.

EVRAN, Fr. dorp, dep. van 't Noorden, arr. Dinan, met 3570 inw., die meestal metselaars, schrijnwerkers en linnenwevers zijn.

EVRE, Fr. riv., dep. Maine en Loire, welke bij Chemillé ontspringt, en bij St. Florent in de Loire valt.

EVRECY, Fr. vlek, dep. Calvados, arr. Caen, met 850 inw.

EVREGNIES, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Doornik, 3 uren van deze stad, met 850 inw.

EVREHAILLE, Nederl. dorp, prov. Namen, arr. Dinant, met 520 inw.; 1½ uur van die stad.

EVREO-CASTRO, Turk. stad, tusschen Aita en Lepanto, op de puinhoopen van Calydon gebouwd.

EVREUX, Fr. arr., dep. Eure, hetwelk op 39 vierk. mijlen, in de kantons Evreux, Breteuil, Conches, Damville, Nonancourt, Pacy, Rugles, St. André, Verneuil en Vernon, 119,000 inw. bevat. De hoofdpl. Evreux, die tevens hoofdstad van 't dep. is, ligt aan de Iton, is de zetel van een bisdom, heeft eene hoofdkerk en 8 andere kerken, 2 hospitalen, een collegie met eene bibliotheek, eene maatschappij voor den landbouw, genootschap van wetenschappen en kunsten, een voor de geneeskunde en 9,300 inw., die fabr. van laken, wollen stoffen, garen, linnen, naalden, ijzerwaren, leder, katoen, manchester en sjamoos, bleekerijen, verwerijen, ciderbrouwerijen en veel handel hebben. Bij de stad is een klooster, waar SULLY eens als abt stond, en een weinig verder het prachtig slot Navarre. 49. 2. N. B. 18. 49. L.

EVRON, Fr. vlek, dep. Mayenne, arr. Laval, met 3,100 inw.

EVROUL, Fr. vlek, dep. Orne, met smederijen en papiermolens.

EWANOWITZ, Morav. stad, kreits Olmutz, aan de Iglau.

EWANPILLY, sterke O. Ind. stad, prov. Berar, aan de Maratten behoorende. 98. 40. L. 18. 50. N. B.

EWATTINGEN, Bad. dorp, Donaukreits, arr. Bondorf, met 800 inw.

EWE, Eng. kerspel, gr. Cornwallis, met 1180 inw.

EWELL, Eng. stad, gr. Surrey, met 1150 inw., die ééne week- en twee jaarmarkten hebben; 4 m. Z. van Londen.

EWES, Schot. riv., gr. Dumfries, welke bij Langholm in de Esk valt.

EWESDALE, Schot. D., distr. Eskdale, door de voorn. riv. bespoeld; 350 inw.

EWHURST, Eng. dorp, gr. Surrey, 11 m. Z. van Londen, met 650 inw.

EWIJK, Nederl. dorp, prov. Gelderland, kwartier Nijmegen, hoofdschoutambt Nijmegen, 1½ uur van die stad, met 740 inw. en de heerl. Doddendaal (zie dat art.) 2. E. of Slijk Ewijk, Nederl. dorp, prov. Gelderland, kwartier Tiel, hoofdschoutambt Over-Betuwe, tegenover het voorgaande; 288 inw.

EX, zie Exe.

EXAERDE, Nederl. dorp, prov. O. Vlaanderen, arr. Dendermonde, met 3800 inw.; 1 uur van Lokeren.

EXCHEQUER ISLANDS, groep. Austr. eil. in de Stille Zuidzee, door BOUGAINVILLE ontdekt, waarschijnlijk door riffen te zamen vereenigd, op 160. 12. L. en 1. 29 Z. B.

EXE, Eng. riv., welke in eene woeste landstreek van Somerset, Exmoor genoemd, ontspringt, en na onderscheidene takken ontvangen te hebben, door Tiverton, Exeter en Topsham stroomt, dan nog de Ken ontvangt, en bij Exmouth in zee valt. Zij is tot Topsham voor groote schepen bevaarbaar.

EXEA of *Ecsa*, oudtijds *Setia*, kleine Spaan. stad, prov. Aragon, tot de Cinco villas behoorende, aan eene kleine riv., welke in de Ebro valt, met 2 kerken en 2500 inw.; 8 mijlen O. van Tudela. 16. 37. L. 42. 6. N. B.

EXEL, Nederl. dorp, prov. Limburg,

burg, arr. Hasselt, met 1000 inw.; een uur van Leer.

EXETER of *Exon*, hoofdstad van 't Eng. gr. Devon, door muren omringd, zeer aangenaam op eene hoogte, aan den regter-oever van de Exe, gelegen, over welke eene prachtige steenen brug ligt. Zij heeft vier voorname straten, die op de markt te zamen komen, doch nog maar eene poort. De oude hoofdkerk, reeds in 932 begonnen, en waarover men wil dat 500 jaren zoude gebouwd zijn, is groot en prachtig. Verder zijn er nog 15 andere kerken, het bisschoppelijk paleis, het raadhuis, een nieuw gebouw, verschillende gevangenhuizen, een goed werkhuis, aalmoezeniershuis en andere liefdadige gestichten; verscheidene zeer goed ingerigte scholen, een fraaije schouwburg, barakken voor 100 man paardenvolk, een oud kasteel, en 19,000 inw., welke een instituut ter bevordering van kunsten en wetenschappen, een genootschap voor de honigteelt, en fabr. voor sergie- en wollen stoffen, pottebakkerijen en katoenspinnerijen hebben. De haven is door eenen der graven, die met de stad over de visscherij verschil had, bedorven, en hierdoor de handel en de scheepvaart zeer verminderd. 14. 5. 30. L. 50. 44. Z. B. 2. Stad in de N. Amer. Rep., de voornaamste haven der prov. New Hampshire, gr. Rockingham, aan de riv. van denzelfden naam, alwaar de vloed 11 voeten rijst, met 2 kerken, 1 groot gebouw voor de akademie, een geregtshof, 1800 inw., die fabr. van zeildoek, ijzerwerk, benevens zaag-, vol-, papier-, chocolaad- en korenmolens, drukkerijen en scheepstimmerwerven hebben, en eenigen handel drijven. 306. 56. L. en 42. 56. N. B. 3. Vlek in de N. Amer. Rep., prov. Rhode-Island, gr. Washington. 4. N. Amer. vlek in Pennsylvanië. 5. N. Amer. stad in N. Carolina in Nieuw Hanover, aan den N.O. oever van kaap Fear riv.; 9 mijlen N. van Wilmington.

EXHALL, Eng. kerspel, gr. Werwick, met 650 inw.

EXHEIM, zie Egisheim.

EXHOLM, Rus. eil. in de golf van Finland, ten Z. van Friedrichsham.

EXIDEUIL, Fr. stadje, dep. Dordogne, arr. Perigueux, aan de Loue, met 130 huizen en 870 inw.

EXIËNSIS CIVITAS, voorheen eene Nederl. stad, prov. Vriesland, met eene beroemde haven, ter plaatse waar nu het dorp Berlikum of Belkum ligt. De stad werd, naar gissing, in 1191 door de Noormannen geplunderd en verwoest.

EXILLES, Sard. vlek in Piëmont, prov. Susa, aan de Dora Ripuaria, met 1400 inw.

EXIN of *Ksynia*, Pruis. stad, regdst. Bromberg, aan de Netze, met 1420 inw.

EXMES, Fr. vlek, dep. Orne, arr. Argenton, aan de Dive, met 1600 inw.

EXMINSTER, Eng. dorp, gr. Devon, met 800 inw.

EXMOOR, dorre landstreek in Engeland, gr. Somerset.

EXMORRA, Nederl. dorpje, prov. Vriesland, arr. Sneek, grietenij Wonseradeel; met 200 inw.

EXMOUTH, Eng. vlek, gr. Devon, aan den mond der Exe, met baden.

EXNING, Eng. dorp, gr. Suffolk, met 570 inw.

EXOMBORGOS, dorp op het eil. Tino, Ophissa, Hydrusa of Tenos, in den Griek. archipel, naar hetwelke vele inw. van de ½ mijl van daar liggende stad St. Borgo verhuisd zijn.

EXON, zie Exeter.

EXOUDON, Fr. vlek, dep. 2 Sèvres, met 358 huizen.

EXPAILLY, Fr. dorp, dep. Op. Loire, aan eenen vulkanischen berg, met schoone bazaltzuilen.

EXPERMENT, (EIL.) Aziat. eil. tot de Carolina's eil. behoorende. 183. 52. L. 5. 20. N. B.

EXPLOITS, (BAAI) N. Amer. baai in den Atl. oceaan, aan de O. kust van Terre Neuve. 322. 26. L. 49. 55. N. B.

EXSENIDE, zie Xanthus.

EXSEQUIEN, zie Exequien.

EXTEN, Keur Hes. dorp, vorst. Schauenburg, met 580 inw.

EXTERNSTEIN, groep van verticaal gespletene rotsen, bij de stad Horn, in het gr. Lippe. Op elken top van eene derzelve hangt een steen, welke schijnt te willen vallen, en die ook door den wind bewogen wordt; echter vermogen alle krachten niet zijnen val te bewerkstelligen.

EXTERHUIS EN OUD EXTERHUIS, zijn twee Nederl. plaatsen, welke met meer anderen, door eene overstrooming van den Dollart, zijn verwoest.

EXTON, Eng. D., gr. Rutland; 200 inw.

EXTON, verscheidene onbeduidende Eng. kerspelen dragen dezen naam.

EXTUCA, Maroc. prov., landschap Sus, aan de grenzen van Biledulgerid.

EXUMA, een der Amer. Bahama eil., 8 mijlen lang en 1 breed, met 500 inw. 302. 46. L. 23. 20. N. B.

EXUMA KEYS, reeks van Amer. eil., langs de groote Bahama bank, zich van het

het N. O. tot het Z. W. uitstrekkende; zij beginnen bij Ship Channel Key, O. Z. O. van Nieuw Providence, en strekken zich uit tot groot Exuma. Groot en Klein Exuma zijn bewoond en leveren veel zout aan Amer.; de geheele bevolking is ongeveer 1250 inw., waaronder 1100 zwarten.

EXUMA SOUND, straat door de Bahama eil., tusschen Guanahani of Katten eil. en eene reeks van kleine eil. en rotsen.

EYAFIORD, Deen. baai en distr. op de N. kust van IJsland, op 65. 50. N. B.

EYACH, kleine riv. in het vorst. Hohenzollern, die in den Neckar valt.

EYAFIALLA-JÖKUL of *Osterjökul*, (Oostelijke berg,) Deen. vulkaan op IJsland, 5,500 voeten hoog.

EYAFIARDUR, Deen. handelplaats in Vadla-sijssel, distr. Eyafiord, op het eil. IJsland, met visch- en veehandel; dezelve werd in 1787 aangelegd.

EYAM, Eng. D. gr. Derby; 820 inw.

EYBAR, Spaan. vlek, prov. Guipuscoa, met eene geweerfabr.

EYBEL, AUPITZ of *Upitze*, Boh. stad, kreits Königingrätz, met 152 huizen.

EYBENES, Fr. D., dep. Dordogne.

EYBENSCHUTZ, of *Ewanice*, Morav. stad, kreits Znaïm, met 2460 inw. 34. 3. L. 49. 8. N. B.

EYBENSTOCK, Saks. stad, kreits Erzgebergte, met 3150 inw. 30. 31. L. 50. 25. L.

EYBERGEN, zie Eibergen.

EYCHEN, zie Appelterre.

EYCKBILSEN, Nederl. dorp, prov. Luik, arr. Maastricht, met 570 inw.

EYCKENINGEN of *Nieuwkerk door de zee verslonden*, Nederl. dorp, prov. Zeeland, eil. N. Beveland.

EYDER, zie Eider.

EYDY-ENGLY, O. Ind. stad van Bejapoor, 5 mijlen Z. van Galgala.

EYE, Eng. stadje, gr. Suffolk, met eene schoone kerk en 1900 inw. 2. Eng. dorp, gr. Northampton, met 500 inw. 3. Eng. dorp, gr. Hereford. 4. Schot. riv., gr. Ross, die in de Moray frith valt.

EYEMOUTH, zie Aymouth.

EYEOS, Afr. volksstam ten N. O. van Dahomey, in eene vruchtbare landstreek en magtiger dan de Dahomannen. Zij hebben eene kon. regering, hoewel er die volstrekte onderwerping niet heerscht, als bij hunne naburen, daar zij den koning kunnen afzetten en zelfs ter dood brengen. Men zegt dat er katoenfabr. zijn.

EYEISCH, zie Aliche.

EYETON, zie Ayton.

EYGALIERS, Fr. stadje, dep. Monden der Rhône, met wijnbouw en 1200 inw.

EYGELSHOVEN, Nederl. dorp in Luxemburg, met 400 inw.

EYGENBILZEN, zie Eyckbilsen.

EYGUEL, Fr. riv. in het N. O., welke in de Sarre valt.

EYGUES, zie Aigues.

EYGUIÈRES, Fr. vlek, dep. Monden der Rhône, aan het kanaal van Crapone, met omtrent 3000 inw., veel moerbeziën en weinig olijven in den omtrek.

EYGURANDES, Fr. vlek, dep. Corrèze, arr. Ussel, met 1000 inw.

EYLANDEN, een der kleine Japansche eil. 157. 6. L. 34. 45. N. B.

EYLANK of *Ilank*, Pruis. riv., regdst. Frankfort, die bij Sternberg ontspringt en in den Oder valt.

EYLAU, of *Pruis. Eylau*, Pruis. stadje, regdst. Koningsbergen, aan het Arschen-meer, met lakenweverijen en 1550 inw. 2. Duitsch Eylau, Pool. *Ilawa*, Pruis. stad, regdst. Mariënwerder, aan het meer Genserich, met 1500 inw. 3. Zie Eule.

EYLERSCHANS, Han. sterkte op de greuzen der Nederl. prov. Groningen.

EYLE'S ISLAND, klein Aziat. eil. in den archipel van Mergui op 10. 46. N. B.

EYME, Han. vlek, vorst. Kalenberg, met 70 huizen.

EYMET, Fr. stadje, dep. Dordogne, arr. Bergerac, aan de Drot, met 1340 inw.

EYMEUX, Fr. dorp, dep. Drôme.

EYMOUTH, zie Aymouth.

EYMOUTIERS, Fr. stadje, dep. Opper Vienne, aan de Vienne, met 1530 inw.

EYMOUTIERS FERRIÈRES, Fr. vlek, dep. Dordogne, 6 mijlen van Périgueux.

EYNAC, Fr. dorp, dep. Op. Loire.

EYNAPOOR, O. Ind. stad, prov. Bejapoor, aan de Mahratten behoorende. 92. 56. L. 16. 50. N. B.

EYNATTEN, Pruis. distr., regdst. Aken, kreits Eupen, met sterke veeteelt.

EYNDHOVEN, zie Eindhoven.

EYNE, Nederl. dorp, prov. O. Vlaanderen, arr. Oudenaarde, met 2160 inw. ½ uur van Oudenaarde.

EYNESSE, Fr. dorp, dep. Gironde.

EYNEZAT, zie Ennezat.

EYNON, Eng. riv. in Walles, die 1 uur beneden Machynleth in de Dovay valt.

EYNSBURY, Eng. kerspel, gr. Huntingdon, met 575 inw.

EYNSFORD, Eng. dorp, gr. Kent, met 840 inw.; 6 mijlen Z. O. van Londen.

EYNSHAM, Eng. dorp, gr. Oxford, aan de Theems, met 1420 inw.

EYNTHOUT, zie Einthouten.

EYNTHOUTHAM en POSTEL, Nederl. dorp, prov. Antwerpen, arr. Turnhout, 3 uren van Diest.

EYOS, zie Eyeos.

EYRAGUES, zie Airagues.

EYRE, N. Amer. stad in N. Carolina, 16 mijlen W. van Halifax. 2. Kleine Fr. riv., die bij kaap Feret in de baai van Arcachon valt. 3. Lage bergketen in de binnenlanden van Afrika, op den karavanenweg tusschen Fezzan en Agades.

EYRECOURT, Iersch stadje, gr. Galway.

EYREFA, vulkaan op 't eil. IJsland.

EYREH, hoog Afr. gebergte in Nigritië.

EYRON, riv. in Zuid Walles, 4 mijlen Z. van Aberystwith, in de baai van Cardigan vallende.

EYSAGH, riv. in Tyrol, die op den Brennerberg ontspringt en beneden Botzen in de Etsch of *Adige* valt.

EYSCHEN, zie Eischen.

EYSDEN, Nederl. dorp, prov. Limburg, arr. Maastricht, met 600 inw.; $1\frac{1}{2}$ uur van Maastricht. 2. Nederl. dorp, prov. Limburg, arr. Maastricht, $2\frac{1}{2}$ uur van Maastricht.

EYSOLDEN, Beij. dorp, Op. Donaukreits, landger. Stauf, met 80 huizen.

EYSSENGEN, Nederl. dorp, prov. Z. Braband, arr. Brussel, $\frac{1}{2}$ uur van Halle.

EYTON of *Eytown*, zie Aitown.

EZA, Sard. vlek, gr. Nizza, met een bergkasteel.

EZAGEN, Afr. dorp van Fez, 20 mijlen Z. van Tetuan.

EZAWEN, waterplaats voor de karavanen in de woestijn Sahara, 23 mijlen N. W. van Tombuctoo.

EZCARRAI, Spaan. dorp, prov. Burgos, met eenige fabr.

EZDOUD, Turk. Aziat. stad in Syrië omtrent 3 mijlen van Ascalon.

EZEKLI, Turk. stad in Romanië, aan de zee van Marmora; zetel van eenen Griekschen aartsbisschop.

EZELSOOREN, (DE) zijn twee pieken bij kaap Bogathusa, aan de Z. kust van Arabië, op 15. 9. N. B. 2. Twee bergpieken op de O. Ind. kust van Malabar, bij Mangalore, en 2 andere op 't eil. Pulo Timoam, O. van Malacca. Zie verder Asses-ears.

EZEMAEL, Nederl. dorpje, prov. Z. Braband, met 142 inw.

EZETOVA, Rus. riv. in Azië, die in den Ob valt, op 67. 50. N. B.

EZINGI, Turk. stad in Armenië, 10 mijlen N. van Erzerum.

EZINGE, Nederl. dorp, prov. en arr. Groningen; aan den mond van het Loopendiep.

EZLA of *Ezula*, tak van de Douero in Spanje.

EZUMBUREN EN EZUMERZIJL, Vriesche buurt, grietenij Oostdongeradeel.

EZY, Fr. stad, dep. Eure.

EZZAR, distr. van Tripoli, in Afrika.

EZZEIUM, Afr. dorp in Opper Egypte, 3 mijlen van Benisuef.

Wat men niet op F *vindt*, *zoeke men op* PH.

FAABORG of *Faburg*, Deen. stad, aan eene golf, op de Z. kust van het eil. Funen, in een laag, doch zeer vruchtbaar oord, 6 mijlen Z. van Odenzee, met een hospitaal, eene slechte haven, weinig handel, en 1150 inw. In de nabijheid is eene overvaart op het eil. Alsen. 55. 7. N. B. 27. 41. 12. L.

FAAN, Nederl. buurt, prov. en arr. Groningen, aan de O. zijde van Niekerk gelegen, met het schoone huis *Bijma* of *Beima*. Hiertoe behoort eene dijkstreek met boerderijen.

FAAS, O. Ind. stad, prov. Dowlatabad, 2 mijlen Z. van Amednagur.

FABAS, Fr. dorp, dep. Tarn en Garonne, 3 mijlen Z. van Montauban. 2. Fr. dorp, dep. Gers, 3 m. Z. van Lombez.

FABIANICE, Pool. stad, waiw. Kalisch, aan de Ner, met 700 inw. en landbouw.

FABIANO, N. Amer. riv. in Louisiana, welke ten Z. O. op 39. 30. N. B. in den Mississippi valt.

FABOMIT LAKE, N. Amer. meer in Canada, op 289. 30. L. en 52. 18. N. B.

FABREGUES, Fr. stad, dep. Hérault, aan de riv. Canlazon, 2 mijlen N. W. van Montpellier.

FABRESAN, Fr. vlek, dep. Aude, arr. Narbonne, aan de Orbieu en den voet van *Mont d'Alaric*, met 900 inw., 2 mijlen ten W. van Montpellier.

FABRIANO, stad in den Kerk. Staat, mark van Ancona, aan den voet der Apennijnen gelegen, met 4000 inw., welke onderscheidene fabr., bijzonder van wol en papier hebben; 11 m. Z. W. van Ancona.

FABRICO, Ital. stad, hert. Modena; 3 mijlen ten N. van Correggio.

FABRISTAN, Perz. stad, prov. Mazanderan, 16 mijlen O. van Casbin.

FABURG, zie Faaborg.

FACARDINS (DE VIER), vier kleine eil. in de Stille Zuidzee, door BOUGAINVILLE ontdekt, en tot zijn' gevaarlijke Archipel behoorende. COOK noemde dezelve *Lagoon Islands*; zij bestaan uit eenige houtrijke plekjes grond, van riffen omgeven, op 238. L. 18. 48. Z. B.

FACATA of *Fucata*, Jap. zeehaven op het eil. Ximo, alwaar de Jesuïten voorheen een aanzienlijk etablissement en eene kerk hadden; 9 mijlen W. N. W. van Taisero.

FACAUL, Turk. Aziat. stad in Caramanië; 21 m. N. N. W. van Konieh.

FACH, zie Vach.

FACHES, Fr. D., dep. van 't Noorden.

FACHINGEN, Nassausch D., ambt Dietz, niet ver van de Lahn, in een bekoorlijk dal, tusschen hooge bergen, die met bosschen bedekt zijn. Men vindt hier beroemde gezondheidsbronnen, van welks water, (*Fachinger wasser*) jaarlijks wel 300,000 kruiken verzonden worden.

FACHRENDORF, Pruis. dorp, regdst. en kreits Merseburg, met een veer over de Saale.

FACHS, kleine oude stad van het koningrijk Tunis, in N. Afrika.

FACILÉ HARBOUR, Austr. haven van Nieuw Zeeland, in Dusky baai, aan de Westkust van het eil. Resolution. 184. 4. L. 45. 40. Z. B.

FACTORY EIL of *Los eil.*, bij Afrika, tusschen kaap Negro en de Sierra Leona, tegenover de Dania, waarop de Engelschen eene factorij hebben, met eenige bronnen van zeer goed water en eene kreek, waar schepen kunnen gekrengd worden.

FACUSIM, stad in Japan, op het eil. Niphon, 18 mijlen N. O. van Meaco.

FADEEWSKOI, Rus. eil. van Azië, in de IJszee, tot Nieuw Siberië behoorende.

FADEN HOTUN, Chin. stad op het schiereil. Corea, aan de riv. Oula. 143. 30. L. 41. 3. N. B.

FADEY (ST.) of *Thaddeus*, kaap, de Z. punt van de golf van Anadyr, aan de N. O. punt van Azië, op 62. 50. N. B. en 199. L.

FADLA, Arab. stad, prov. Nedsjed.

FADOAL, klein eil. in de O. Ind. zee. 150. 25. L. 5. 51. Z. B.

FAECHDT, riv. in 't dep. Boven Rijn, welke bij Guemar in de Ill valt.

FAEL, zie Leang.

FAENZA, vrij aanzienlijke stad in den Kerk. Staat, legatie Ravenna, aan de Amone, de zetel van eenen bisschop, met onderscheidene kerken, die heerlijke schilderstukken bevatten, eene groote markt met eene fontein en 12,500 inw., die linnenfabr. hebben en schoon aardewerk maken, dat Majolika genoemd wordt. De naam *Fayence*, welke de Franschen aan alle soort van aardewerk geven, komt van deze stad. 29. 8. L. 44. 17. N. B.

FAERDAR, Noorw. eil. aan den ingang van de golf van Christiania, met eenen vuurtoren.

FAFAA, een van de kleine Vriendelijke eil. in Australië, 4 mijlen van Observatory point, aan de kust van het eil. Amsterdam of Tongataboo

FAGAGNA, Lomb. Ven. vlek, legatie Udino. 30. 46. 11. L. 46. 6. 27. N. B.

FAGAN'S, (ST.) Eng. dorp in Wallis, gr. Glamorgan, met 400 inw.

FAGARAS of *Videke*, zie Fogarasch.

FAGEROE, Rus. eil. in de Oostzee, in de golf van Bothnië.

FAGGIANO, Nap. stadje, in Calabrië Ultra; 2 mijlen Z. O. van Tarente.

FAGGORA, Afr. prov. van Abyssinië.

FAGLOE, een der Faroër eil. in de N. zee.

FAGNANO, Lomb. Ven. dorp, 2 mijlen O. van Mantua. (Slag van 1799.)

FAGNOLLES, Nederl. dorp., prov. Namen, met 250 inw.

FAGO, Spaan. vlek, prov. Aragon.

FAGOE, Deen. eil. in de Oostzee, bij de N. kust van Laland, 4 mijlen in den omtrek. 54. 52. N. B.

FAGRESCHMARKT, zie Fogaras.

FAHEU, een der Carolinen of Nieuwe Philippijnen eil., in de Stille Zuidzee.

FAHLENBRUCH, Pruis. landstreek, regdst. Keulen, met ijzermijnen.

FAHLHEIM, Beij. dorp, Op. Donaukreits, landger. Günzburg; 650 inw.

FAHLUN of *Falun*, Zweed. stad, hoofdpl. der prov. Dalecarlië, en van het stadhouderschap Fahlun of Stora-Kopparberg, de zetel van den stadhouder, 35 mijlen ten N. van Stokholm, in een uitgestrekt, doch niet zeer vruchtbaar dal, tusschen de meren Warpa en Runn, welke door eene kleine riv., die door de stad loopt, en dezelve in twee deelen verdeelt, met elkander gemeenschap hebben. De stad heeft door den rook der nabijzijnde smede- en gieterijen een zeer donker aanzien. Zij is regelmatig gebouwd, heeft regte en breede straten, deels houten, en deels steenen huizen, 6 opene plaatsen, waaronder eene groote markt, met het raadhuis, het hôtel van den stadhouder, het hospitaal en het magazijn der bergwerken, benevens twee kerken, een Lazareth en 4,200 inw., die, of van de nabijgelegene kopermijn (zie volg. art.) of van de katoen-, papier-, laken-, linnen-, tabakspijpen- en andere fabr. bestaan, en ook eenigen handel drijven. Er is ook eene boekdrukkerij, en het spek, dat hier gerookt wordt, is door geheel Zweden beroemd. 53. 18. L. 60. 35. N. B.

FAHLUN, of *Gamla-kopparberget*, d. i. koperberg, beroemde Zweed. kopermijn bij voorn. stad, welke tot op eene diepte van 180 vademen bewerkt wordt, doch niet meer zoo veel oplevert als in vroegere tijden. Thans rekent men de jaarlijksche opbrengst nog op 4 à 5000 schippond koper, voor 2 à 300 ducaten goud, 4 à 500 mark zilver, 100 à 150 schippond lood, 800 vaten vitriool, 1000 vaten oker, 25 à 30 schippond zwavel en 20 schippond cementkoper. Het koper moet, eer het bruikbaar is, viermaal gesmolten worden; het bergwerk wordt door een genootschap bestuurd en houdt 4 à 500 menschen bezig.

FAHRAFELD, Oostenr. dorp, viertel Onder 't Weener Woud, met eene groote keizerlijke spiegel- en glasfabr.

FAHRAG, Perz. stad, prov. Fars, 60 mijlen N. O. van Schiras.

FAHRDORF, Beij. dorp, Ned. Mainkreits, met 100 huizen en wijnteelt.

FAHRENBACH, Beij. vlek, Ned. Donaukreits, aan de Pramb.

FAHRLAND, Pruis. dorp, regdst. Potsdam, tusschen Spandau en Potsdam, aan een meer, dat door de Havel gevormd wordt, met een slot en 520 inw.

FAHRNBACH, tak van de Inn in den Beij. Isarkreits.

FAHRNLEITHEN of *Zainberg*, kruin van het Fichtelgebergte, 3316 voet hoog, in den Beij. Op. Mainkreits.

FAHRWASSER, (NEU) Pruis. voorstad van Dantzig, regdst. Dantzig, langs de vaart, met 1200 inw. en scheepvaart.

FAICCHIO, Nap. stad, prov. Terra di Lavoro, met 2,430 inw.

FAID of *Feid*, Arab. stad, prov. Nedsjed, 47 mijlen N. O. van Hagiar. 58. 22. L. 26. 54. N. B.

FAIDO, (PFAIDT) Zwits. vlek, kant. Tessin, in het Livinerdal, met 500 inw., en een capucijner klooster. De inw. bestaan van den landbouw en de veeteelt, alsmede van den doortogt over den St. Gothard, welke weg door dit dorp loopt.

FAIFO of *Haifo*, Aziat. stad in Cochin-China, ruim 3 mijlen van de zee, aan eene bevaarbare riv. van denzelfden naam, die in de golf van Turon valt, gelegen. Door binnenlandsche onlusten heeft zij haren vorigen luister bijna geheel verloren, doch begint zich weer te herstellen, nu het keizerlijke hof doorgaans hier zijnen zetel houdt. Zij heeft 400 pagoden en steenen huizen. 125. 56. L. 15. 50. N. B.

FAILDE, Port. vlek, prov. Tra-los-Montes, correicao de Miranda.

FAILSWORTH, Eng. stadje, gr. Lancaster, met 2,880 inw., die van den handel en de fabr. bestaan.

FAIMONVILLE, Pruis. D., digt bij de grenzen der prov. Luik, 2 u. v. Malmedy.

FAIOUM, zie Fajum.

FAIR ISLE of *Fair Hill*, Schot. eil., tusschen de Orcadische en Schetl. eil. gelegen, tot welke laatste het behoort. Het is laag en met steile kusten, heeft

heeft ongeveer 1 mijl in de lengte en ⅔ in de breedte, bevat 250 inw. en is overal ongenaakbaar; ten Z. O. van hetzelve is eene kleine haven. De grond is vruchtbaar, en op de heuvels zijn goede weiden voor de schapen.

FAIRAO, Jap. stad, eil. Niphon, 12 mijlen Z. van Meaco.

FAIRAY, een der kleine Orcadische eil., door eene smalle straat van het eil. Eday gescheiden.

FAIRFAX, gr. in de N. Amer. Rep., prov. Virginië, 8 mijlen lang en 5 breed, aan den W. oever van de Potowmack, met ongeveer 9000 vrije inw. en ruim 4000 slaven. 2. Stad in de N. Amer. Rep., prov. Virginië, 4 mijlen O. Z. O. van Winchester.

FAIRFIELD, gr. in de N. Amer. Rep., prov. Connecticut, door de Stratford riv. van het gr. New Haven en een deel van Litchfield gescheiden, met 40,950 inw. 2. Hoofdstad van voorn. gr., eene zeehaven in Long Island sound, 16 mijlen N. O. van Nieuw York. 3. N. Amer. gr. in Z. Carolina, distr. Camden, tusschen de Wateree, welke het van het gr. Lancaster, en de Broad river, die het van de gr. Newbury en Union scheidt, met 11,860 inw. en eene hoofdstad van dien naam. 4. Stadje en dorp in de N. Amer. Rep., prov. New York, het eerste heeft 2,700 inw., en het dorp 20 huizen, en eene akademie. 5. Dorp in de N. Amer. Rep., prov. Pennsylvanië, 10 mijlen W. Z. W. van New York. 6. Dorp in de N. Amer. Rep., prov. Jersey, aan de Cohanzy kreek, 5 mijlen O. Z. O. van Salem.

FAIRFIELD HEAD, Eng. stadje, gr. Stafford, met 1000 inw.

FAIRFORD, Eng. stad en kerspel, gr. Gloucester, ter plaatse waar de Colne in de Theems valt, met eene uitmuntende kerk, die vele grafsteden bevat, en door den Londenschen koopman JOHN TAME gebouwd is, benevens eene vrijschool en 1450 inw.

FAIR FORELAND, landstreek in Ierland, gr. Antrim, prov. Ulster.

FAIRHAVEN, baai aan de N. W. kust van Spitsbergen, 27. 46. L. 79. 50. N. B. 2. Zeehaven in de N. Amer. Rep., prov. Massachusetts in Buzzard's baai, 15 mijlen Z. van Boston. 41. 34. N. B.

FAIRHEAD, voorgebergte aan de N. kust van Ierland, omtrent 630 voeten boven de oppervlakte der zee verheven. Men vindt hier eene klip, die 283 voeten hoog is, en uit pilaren van bazalt is zamengesteld, waarvan eene, die een prisma vormt, 230 voeten hoog, en de fraaiste is, die men nog gezien heeft.

FAIRHILL, zie Fair Isle.

FAIRI, Turk. stad in Thracië, aan den grooten weg van Thessalonica naar Konstantinopel, op de O. zijde van den berg Serium gelegen.

FAIR ISLAND, zie Fair Isle.

FAIR-LAND, zie Loch-Ryan.

FAIRLEE, dorp der N. Amer. Rep., prov. Vermont, aan den W. oever van de Connecticut.

FAIRLEY, Schot. zeehaven, gr. Ayr, 6 mijlen Z. W. van Greenock.

FAIRLEY-ROAD, Schot. kanaal in de frith van Clyde, tusschen de eil. Cumbray en de kust van 't gr. Ayr.

FAIRNESS SOUND, haven aan de kust van Eday, een van de Orcadische eil.

FAIRNYOSAND, stad der Afghanen, in Segestan, aan de riv. Neermund; 7 mijlen Z. W. van Bost gelegen.

FAIRON, Nederl. dorp, prov. Luik, met 600 inw., 6 uren van Huy.

FAIRON in COMBLAIR, Nederl. dorp in Luxemburg, met 600 inw.

FAIR RIVER, N. Amer. riv. in Canada, die in het meer St. John valt.

FAIRWEATHER, kaap aan de O. kust van Patagonië. 319. 20. L. 51. 34. Z. B. 2. Kaap aan de W. kust van N. Amer., van eenige klippen omringd. 3. Berg, 4 mijlen N. O. van voorn. kaap, een van de voornaamste kruinen der Cordillera's van Nieuw Norfolk. Hij is 14,000 voet hoog en met altijddurende sneeuw bedekt. 240. 33. L. 58. 57. N. B.

FAISANTEN EIL., zie Fazanten eil.

FAITAHUN, een der Carolinen eil., volgens CANTOVA, die hier zijnen dood vond, tot eene groep van 23 eil., volgens KADU, een inboorling van Ulea, vriend en reisgenoot van KOTZEBUE, tot eene groep van 27 eil. in de Zuidzee behoorende, tusschen Feis en Cap. KADU noemde het Testawal; deze groep werd door BERNARD DE EGUI in 1712 ontdekt en Ulithi of Cap genoemd.

FAITIE, kaap aan de W. kust van het eil. Borneo. 127. 16. L. 0. 37. Z. B.

FAIZABAD, O. Ind. stad, prov. Oude.

FAJAO, Port. vlek, prov. Beira.

FAJINDAGO, haven op de W. kust van 't Afr. eil. Breva, een der eil. der Groene kaap.

FAJO DE CABRITA, Spaan. vlek, prov. Gallicië.

FAJUM, FAYOUM of *Fium*, Turksch kascheflik of provincie in Midden Egypte, het *Arsinoë* der ouden, hetwelk een zijdal van dat des Nijls, naar de Lybische woestijn, beslaat, dat hetzelve geheel omringt. Het wordt door eeni-

eenige heuvels omgeven, en was, in meer dan éénopzigt, zeer merkwaardig; STRABO reeds beschrijft het als zoodanig. Voorheen werd het bespoeld door onderscheidene kanalen, die door het *Johannis* kanaal, waardoor het meer *Birket-el-Karun* (Chorans meer; het meer *Moeris* der ouden), dat hier gevonden wordt, met den Nijl gemeenschap heeft, uit den Nijl afgeleid waren, doch dit kanaal is van tijd tot tijd verzand, waardoor het land thans groot gebrek aan water lijdt, daar het nog meer onvruchtbaar gemaakt wordt, door het zand der woestijn, dat de wind hier heen voert. Hierbij komen nog de invallen der zwervende Arabieren, van welke zich twee stammen, de *Torghans* en *Semelliëns*, in een gedeelte dezer prov., hebben nedergezet, die wel gestadig te zamen in oorlog zijn, maar echter beide de eigenlijke inwoners kwellen. De voorn. voortbr. zijn: *durra*, rogge, linsen, onderscheiden voeder voor het vee, vlas, katoen, suiker, indigo, rozen (waarvan zeer veel rozenwater gemaakt wordt), als mede eenige druiven, olijven, vijgen en dadels; schoone schapen, kleine paarden, eenig rundvee en kameelen. De inw., waaronder vele Turksche en Grieksche kooplieden, zijn door hunne vlijt beroemd. Zij vervaardigen wollen, linnen en katoenen, kleedingstukken, waaronder zeer fijne shawls, waarvan zij er maandelijks omtrent 8000 uitvoeren; verder bereiden zij leder, en verkoopen al hunne voortbrengsels op openbare markten, alwaar de Arabieren dezelve, tegen dadels en andere vruchten, en vooral tegen vee, dat zij meestal in het land zelve gestolen hebben, komen inruilen. Wekelijks vertrekken er karavanen op Caïro, die shawls, grof laken, matten, rozenwater, vijgen, olijven, dadels, enz. medenemen, en ruw katoen, koffij, zeep, lakens en allerhande Eur. waren medebrengen. In deze prov. vindt men nog vele oudheden.

FAJUM of *Medina Fayoum*, meestal alleen Medina, d. i. *stad*, genoemd, (het Arsinoë der ouden), hoofdpl. van voorn. prov., schoon op verre na niet meer zoo bloeijend als voorheen, is zij echter nog in vele opzigten eene merkwaardige stad. Zij is de stapelplaats der manufacturen van de geheele prov., en het middelpunt van al de kanalen, die het land bespoelen, daar zij van tuinen omringd, aan het Josef's kanaal gelegen is. De inw., die zeer vlijtig zijn, vervaardigen wollen, katoenen en linnen stoffen; 65 weefgetouwen maken shawls, en onderscheidene fabr. het zoo zeer gezochte rozenwater. De handel is er vrij levendig, en er zijn zeer bezochte wekelijksche markten. 48. 48. L. 29. 27. N. B.

FAKAHAH. zie Fokaha.

FAKENHAM LAMASTA, Eng. stad en kerspel, gr. Norfolk, aan de Yar, met 1400 inw., die van den handel en de fabr. bestaan, en ééne week- en 2 jaarmarkten hebben.

FAKIR, Arab. monniken, bijzonder in Nubië. BURCKHARDT geeft de beteekenis van dit woord als: *Armen van den Heere* op.

FAKIRA, Jap. stad, op het eil. Ximo, 5 mijlen Z. van Nangasaki.

FAKOUL, Turk. Aziat. stad in Caramanië, ruim 1 mijl N. van Konieh.

FAL, riv. in 't Eng. gr. Cornwallis, welke bij Falmouth in de zee valt.

FALL EN MEER, Nederl. dorp, prov. Limburg, met 6 à 700 inw.

FALA en SOUTRA, vereenigd Schot. kerspel, waarvan het eerste in het gr. Edinburg, en het andere in het gr. Haddington ligt, met 360 inw.

FALAËN, Nederl. dorp, prov. Namen, arr. Dinant, ongeveer 2 uren van Dinant.

FALAIS, Nederl. dorp, prov. Luik, arr. Huy, met 500 inw.

FALAISE, Fr. arr., dep. Calvados, hetwelk op $15\frac{1}{2}$ vierk. mijl, in de kantons Falaise, Breteville, Couliboeuf en Thury-Harcourt, 142 gemeenten en 68,250 inw. bevat. 2. Hoofdstad van voorn. Fr. arr., aan de Ante, met 5 poorten, 3 voorsteden, 5 kerken, 2 hospitalen, 14,000 inw. en manufacturen van sergie, linnen en kanten, looijerijen, smederijen, oliemolens, benevens eene beroemde jaarmarkt, behalve die van Beaucaire, de grootste in Frankrijk, die 15 dagen duurt en half Augustus begint. Zij is de geboorteplaats van WILLEM DEN VEROVERAAR. 17. 25. L. 48. 54. N. B.

FALALIP, een der Ulithe eil. in Austr., welke KADU, KOTZEBUE'S reisgenoot, Falalip noemde.

FALALIS, een der Ulea of Gulilai eil., in de Zuidzee, tot de Carolinen eil. behoorende.

FALALU, naar CANTOVA, (volgens DE TORRES, FELALU EIL.) tot de Philipp. eil. behoorende, die mede een deel der Carolinen uitmaken.

FALANICHE of *Felaniche*, Spaan. stad, eil. Majorka, met 6,800 inw., die veel brandewijn stoken. In de nabijheid is St. Salvador di Falaniche, een klooster

ter op eene schilderachtig gelegene rots, daar vele bedevaarten naar geschieden.

Falao, volgens de Torres een der Pullop's eil., tot de Carolinen behoorende; Cantova noemt hetzelve Magur, dat de Torres voor een ander houdt.

Falasha of *Falasja*, Afr. volk in Abyssinië, hetwelk den Joodschen godsdienst aannam, toen het overige van het rijk tot den Christelijken overging. Zij beproefden een' eigen koning aan te stellen, doch werden geslagen en naar het gebergte Samen teruggedreven. Tegenwoordig vindt men van dit volk door geheel Abyssinië, doch het grootste deel derzelve woont aan de oevers van de Bahr-el-Abiad, onder de Shilluks.

Falaviers, Fr. dorpje, dep. Isère.

Falces, Spaan. vlek, prov. Navarre, aan de Arge, met 2600 inw.

Falciano, Nap. dorp, prov. Terra di Lavoro, tusschen de Volturno en Garigliano, met wijnteelt.

Falcon, kaap aan de W. kust van Sardinië. 26. 2. L. 40. 45. N. B. 2. Kaap aan de Z. kust van het Spaan. eil. Ivica. 19. 6. L. 38. 50. N. B. 3. Kaap, ten W. van Oran, aan de kust van Algiers. 4. Rif, 9 mijlen N. O. van Porto Santo, heeft eene mijl uitgestrektheid, en is in 1802 door den luitenant Bowey, met den kotter *Falcon* onderzocht. Hij vond hier slechts $4\frac{1}{2}$ vadem water.

Falcon Islands, twee of drie kleine N. Amer. eil., aan de kust van Connecticut, in Long Island sound. 305. 6. L. 41. 10. N. B.

Falconara, Nap. stadje, Calabrië Citra, met 1550 inw., die oorspronkelijk vlugtelingen uit Albanië zijn. 2. Riv. in Sicilië, Val di Nòto, welke in de Middell. zee valt.

Falconau, zie Falkenau.

Falconera, Ital. stadje in Modena, hert. Mirandola. 2. Turk. eil. bij den Archipel. 41. 47. L. 36. 37. N. B.

Falcones, N. Amer. eil., bij het Oude Bahama kanaal, op 296. 59. 42. L. 23. 9. 42. N. B.

Falconieri, Ital. eil. in de Middell. zee, bij de kust van Sicilië.

Falczi, zie Faltschi.

Fale, riv. in Eng., gr. Cornwallis, welke bij St. Columb Major ontspringt, en bij Falmouth in de zee valt.

Faleelepalap, volgens Kadu een der 24 Ulea eil., tot de Carolinen eil. behoorende.

Falelemoriet, eil. tot dezelfde groep van Ulea behoorende.

Faleimel of *Faleiman*, een der Mogemug of Mugmug, Egoï of Lumululutu eil., tot de Carolinen behoorende.

Falelegala, zie Falelmelo.

Falelmelo, een der Ulea eil., tot de Carolinen behoorende.

Faleme of *Falehme*, groote, W. Afr. riv., de breedste van alle riv., die in den Senegal uitloopen. Zij stroomt langs de grenzen van Bambouck, en valt in den Senegal, 7 mijlen ten W. van Gallam.

Falesthin, voorheen *Palestina*, Turksch ajalik, pachalik Damascus, hetwelk 540 vierk. mijlen groot is, en op de grenzen, de bergen Libanon en Anti-Libanon, en in hetzelve de bergen Karmel, Tabor, Quarantania, Hermon en den Olijfberg bevat, terwijl het door den Jordaan, die de Jabok en Kidron ontvangt, en door de meren Merom, Genezareth en de Doode zee bespoeld wordt. De lucht is er gezond en gematigd: het brengt dadels, wijn, ooft, Johannisbrood, mastik, enz. voort. De inw. bestaan uit arme Joden, Christenen en Samaritanen, die van tijd tot tijd door de zwervende Beduïnen worden uitgeplunderd. Het land wordt in de districten Jaffa, Razze en Ludd verdeeld. De hoofdstad is Jeruzalem.

Faleyras, Fr. dorp, dep. Gironde.

Falg of *Phaleg*, Arab. riv, welke in de golf van Perzië valt.

Falga, (le) Fr. dorp, dep. Arriège. 2. Fr. dorp, dep. Op. Garonne.

Faligoi, een der inhammen in het Eng. gr. Caithness, alwaar de visschersboten liggen, en waar een fraaije waterval van den rots-oever in zee stort.

Falin, riv. in Chin. Tartarije, welke in de Japansche zee valt op 43. 5. N. B.

Falios, Turk. Aziat. stad, aan de Zwarte zee, 8 mijlen ten W. van Amasreh.

Falise, Nederl. dorp, prov. en arr. Namen, bij de hoofdplaats.

Falisolle, Nederl. dorp, prov. en arr. Namen, met 650 inw.

Falken, Pruis. dorp, regdst. Erfurt, kreits Muhlhausen, met 1000 inw. 2. Vervallen Beij. bergkasteel, Op. Donaukreits, landger. Grönenbach.

Falkenau, of *Falconau*, Boh. stadje, kreits Elnbogen, welgebouwd, aan de Egra, met 1550 inw., fabr., minerale wateren, en steenkolenmijnen. 2. Beij. marktvlek, Mainkreits, aan de Naab, met 1000 inw. 3. Boh. vlek, kreits Leutmeritz, met hopteelt.

Falkenberg, oude Zweed. zeehaven, prov. Halland, aan den mond van de Ethra in het Kattegat, met eene tamelijk goede haven, landbouw, visscherij, en 640 inw.; 5 mijlen N. W. van Halmstad.

2. Pruis. kreits, Silez. regdst. Oppeln, die op 6½ V. M. 20,000 inw., veel zandgrond, bosschen en goede visscherijen heeft. De eveneensgenoemde hoofdpl. ligt aan de riv. Steinau, en bevat 1100 inw. 3. Merkwaardige berg in 't Pruis. regdst. Coblenz, kreits Lochem, aan de Moezel, bij Berterich, welke eenen krater in doorsnede vertoont, met al de vulkanische zelfstandigheden, en in welken men, door ontelbare holen, kan ingaan, en de meer of mindere werking des vuurs waarnemen. 4. Beij. vlek, Op. Mainkreits, landger. Tirschenreith, aan de Naab, met 600 inw. 5. F., of *Faulquemont*, Fr. vlek, dep. Moezel, arr. Metz, aan de Nied, met 1100 inw. en eene bron, met blaauwachtig drinkbaar water. 6. Pruis. dorp, gr. Glatz, met 370 inw. 7. Zie Valkenburg.

FALKENBURG, Pruis. stadje, regdst. Cöslin, kreits Dramburg, aan de Drage, met linnenweverij en 1880 inw.

FALKENHAGEN, Pruis. stadje, regdst. Frankfort, kreits Lebus.

FALKENHAYN (OPPER EN NEDER), 2 Pruis. dorpen in Silezië, regdst. Reichenbach, kreits Hirschberg, het eerste met 800, het andere 550 inw.

FALKENLUST, Pruis. jagtslot, regdst. en kreits Keulen, aan het einde der diergaarde bij Brühl.

FALKENSTEIN, Beij. vlek, Rijnprov., kreits Beneden den Donnersberg, met 225 inw.; voormaals de hoofdplaats van een Oostenr. gr. 2. Neder Oostenr. vlek, viertel Beneden den Mannhartsberg, hoofdplaats eener heerl., met eene bergvesting. 3. Pruis. bergkasteel, prov. Saksen, regdst. Maagdenburg, grootendeels verwoest, maar nog beroemd omdat men wil dat EPPO VON REPKOW hier den Saksenspiegel vervaardigd heeft; in de nabijheid zijn steenkolenmijnen. 4. Saks. bergvlek in Vogtland, ambt Planen, aan de Göltsch, met 1160 inw. fabr., ijzer- en tinmijnen. Niet ver van hier is de beroemde Topazengroef Schwedenstein. 5. *Falkenstein vor dem Walde*, Beij. heerl. in den Isarkreits, landgerigt Rosenheim, met een kasteel en vlek aan de Inn, met 400 inw. 6. Beij. vlek en kasteel, Ned. Donaukreits, landger. Mittenfels. 7. Bad. kasteel aan de N. zijde van den Donau, Zeekreits, ambt Möskirch. 8. Voorm. Zwits. landvoogdij der stad Solothurn, en thans tot het opperambt Ballstall behoorende.

FALKENSWAARD, zie Valkenswaard.

FALKERS-TOWN, nieuwe kolonie in de N. Amer. rep., prov. Nieuw York, bij het meer Ontario.

FALKIOPING, Zweed. landstadje in W. Gothland, in Skaraborg of Marietstads Län, in een vruchtbaar oord, met 500 inw. en landbouw. 31. 2. L. 58. 12. N. B.

FALKIRK, Schot. kerspel, gr. Stirling, met 10,400 inw. en eene stad van denzelfden naam, bij het groote kanaal, dat de riv. Forth en Clyde met elkander vereenigt, en 4000 inw.

FALKLAND, Schot. stadje en kerspel, gr. Fife, met een nieuw stadhuis en een oud paleis der Schot. koningen, benevens 2300 inw., die ééne week- en drie jaarmarkten hebben.

FALKLAND'S EILANDEN of *Malouïnen*, eigenlijk de *eil. van* SEBALD DE WEERD, daar deze Nederlander dezelve, in 1598 ontdekte, groep Z. Amer. eil., thans aan Spanje behoorende, ten O. van Patagonië en de straat van Magellaan, tusschen 51 en 52½. Z. B. en 316 en 320. L. gelegen. Zij vormen eenen Archipel, die uit twee groote en verscheidene kleine eil. bestaat, en hebben onderscheidene namen gedragen, naar mate anderen zich de eer der ontdekking toegeëigend hebben. BOUGAINVILLE wilde die aan AMERICUS VESPUCIUS, in 1502 geven, en ze dus Vespucius-eil. noemen, hetgene ZIMMERMAN, (zie de Aarde 7 deel) wederlegt; de Engelschen schrijven die aan HAWKINS toe, welke dezelve ter eere van koningin ELIZABETH, Maiden, of *Maagden* eil. noemde. In 1689 ontdekte de Eng. zeekapitein STRONG het kanaal, dat de beide groote eil. van elkander scheidt, en noemde dit, naar den naam van zijnen begunstiger, lord FALKLAND, welke naam naderhand op deze eil. is overgegaan, en nu wel de algemeenste is; schoon de kleinste eil., vooral bij de Duitsche schrijvers nog den naam van *Sebaldinen* dragen. In den successie-oorlog bevoeren de Fransche zeelieden bijzonder deze zee, waaronder vooral PIERRE DE ST. MALO; zij zagen mede deze eil., en noemden die *Malouïnen*, welke naam zij nog in Spanje en Frankrijk dragen. De Franschen en Engelschen beproefden hier, in 1764, elk eene bijzondere volkplanting aan te leggen, welke de Franschen *Port-Louis* en de Engelschen *Egmonts-haven* noemden, doch die zij beide weder opgegeven hebben. De Spanjaarden hebben nog een klein dorp op het groote eil., bij *Port Soledad* gehad, doch ook verlaten. Echter hebben de Engelschen nu hier in 1817, op nieuw eene

volk-

volkplanting voor de walvischvangst opgerigt.

De luchtsgesteldheid dezer eil. is gematigd, de sneeuw blijft er niet lang liggen, de riv. vriezen nimmer toe, doch het weder is er zeer veranderlijk en het hagelt er soms in de warmste jaargetijden, terwijl de mist, die de Oostewind hier aanbrengt, den zomer minder aangenaam maakt, dan wel in andere Zuidelijke landen. De grond is zeer bergachtig, daar een aanzienlijke bergrug de beide eil. doorsnijdt, maar evenwel geschikt om bebouwd te worden, terwijl dezelve door onderscheidene kleine beken bespoeld wordt. Ook vindt men er veengrond, en bij de minste graving ontdekt men kwartz, vuursteenen, geelen en roden oker, enz. Van zelve groeit er niet alleen een zeer hoog gras, maar ook eene soort van vlakke artischok of liever huislook, welke zoo stevig is, dat BOUGAINVILLE zegt, er veilig op te kunnen zitten. Ook geeft zij eene soort van lijmachtige harts op, waarom PERNETTY haar de vernisplant noemt. Verder zijn er ook vele Eur. planten, die de Engelschen hier gebragt hebben, doch koren wilde er niet groeijen. Het gebrek aan hout wordt door het drijfhout van de kust van Patagonië en den turf vergoed. Slechts één viervoetig dier vindt men op deze eil., zijnde een soort van vos, door BOUGAINVILLE wolfsvos (*Loup Renard*), en door PERNETTY wilde hond genoemd. Verder zijn hier groote robben, walvisschen, snoeken zonder schubben, veel visch, vette ganzen of *Penguïnen* in twaalf soorten, en allerlei soort van zeevogels, waaronder eene bijzondere soort van lijsters, die men met de hand vangt. Deze eil. worden door de zeevarenden dikwerf bezocht.

FALKLAND'S SOUND, liever KANAAL, ook wel *Carlisle-sound* genoemd, straat tusschen de beide grootste der Falkland's eil.; zie verder dat art.

FALKOPING zie Falkioping.

FALL-ET-MEER, Nederl. dorp, prov. Limburg, met 700 inw., 2 uren van Maastricht.

FALLAFAJEEA, een van de Vriendelijke eil. in de Stille Zuidzee, tot Australië behoorende, op 203. 2. L. 20. 30. Z. B.

FALLAIS, Nederl. dorp, prov. Luik, met 500 inw.

FALLALO, een der Philippijnen of Carolinen eil., alwaar de inw. der overige eil. gelooven dat de Hemelsche geesten nederkomen, om zich in een meer te baden.

FALLATTY, Afr. dorp in Abyssinië, 20 mijlen W. N. W. van Gondar.

FALLEN, riv. in 't Ier. gr. Longford, welke 1 mijl van Lanesborough in de Shannon valt.

FALLEN CITY, of *Oud Jerusalem*, eene rij rotsen tusschen de W. Ind. Maagden eil., Z. W. van Virgin Gorda. 314. 53. L. 18. 10. N. B.

FALLERANS, Fr. dorp, dep. Doubs.

FALLERENS, Fr. dorp, dep. Gironde.

FALLERN, Zweed. stad, prov. Smaland, met beroemde gezondheidsbronnen; 1 mijl van de stad Wexio.

FALLERSLEBEN, Han. ambt, prov. Lüneburg, 1 vlek, 17 dorpen, en 5,270 inw. bevattende. Het heeft eenen zandigen grond met eenige goede oorden, terwijl de inw. van den landbouw, de veeteelt, vlasbouw, het garenspinnen, handel in hout en het vervoeren van kalk en steen bestaan. Het vlek van dien naam heeft 1150 inw.

FALLEURE, Fr. riv., welke bij Pornec, in het dep. Neder Loire, in zee valt.

FALLEY, of *Phalley*, bergkasteel in den Beij. Isarkreits, een gr. uitmakende, dat niet zeer vruchtbaar is, maar veel bosschen en wild heeft.

FALLING CREEK of *Spring*, een tak van de N. Amer. James riv., in Virginië, alwaar het water van eene rots 200 voeten hoog nederstort.

FALLINGSBOSTEL, 1. Han. ambt, welk in 67 dorpen, 37 buurten en landhoeven, en 612 huizen, 5,640 inw. bevat eene uitgestrekte heide. Het is door de Bohme bespoeld, boekweit, jeneverbessen, honig, enz. voortbrengende. 2. Han. dorp in voorn. ambt, aan de Bohme, met 460 inw.

FALLO, Afr. distr. van Angila, de steden Mojabra en Meledilla bevattende.

FALLOCH, Schot riv., welke in het gr. Perth ontspringt, en ten N. in Loch Lomond valt.

FALLON, Fr. dorp, dep. Op. Saône.

FALLOWFIELD, stad in de N. Amer. rep., prov. Pennsylvanië, 10 mijlen W. van Philadelphia.

FALLTOPP, Noorw. sneeuwberg der Kiölen, van 6 tot 8000 voeten hoog.

FALMAGNES, Nederl. dorpje, prov. Namen, arr. Dinant, 1½ mijl van Dinant, met 180 inw.

FALMIGNOUL, Nederl. dorpje, prov. Namen, bij het voorgaande gelegen, met 170 inw.

FALMOUTH, Eng. zeestad, gr. Cornwallis, aan den mond van de riv. Fal, in eene gemakkelijke baai, die eene zeer geschikte reede voor de talrijkste vloot vormt, terwijl de haven de grootste

schepen bevatten kan en door de kasteelen Pendennis en St. Maves verdedigd wordt. Zij bestaat voornamelijk uit ééne lange straat en heeft 5300 inw., die aanzienlijke makreelen visscherij hebben, en verder van de paketbooten, die de brievenmalen, naar alle oorden der wereld overbrengen, bestaan, terwijl de stad voor de schepen, die naar den Atl. oceaan moeten, beter dan eenige haven in 't Kanaal gelegen is. 2. Kleine groep eil. in de Chinesche zee. 130. L. en 11. N. B. 3. Zeehaven in de N. Amer. Rep., prov. Massachusetts, in Vineyard's sound, 17 mijlen Z. Z. O. van Boston. 4. Zeehaven op het W. Ind. eil. Antigua, aan eene wijde baai, *Falmouth harbour* genoemd, ruim 2 mijlen Z. O. van St. John gelegen. 5. Zeestad op het W. Ind. eil. Jamaïca, aan de Z. zijde van de haven van Martha Brae, 220 huizen bevattende. 6. N. Amer. Volkplanting in Nieuw Schotland, 8 mijlen N. W. van Halifax. 7. Stad in de N. Amer. Rep., prov. Virginië, gr. Stafford, aan de N. zijde van de Rappahannock, omtrent regt tegenover Frederiksburg, 48 mijlen Z. W. van Philadelphia. 8. Naam van nog onderscheidene plaatsen in de N. Amer. Rep.

FALOEPS, zie Feloeps.

FALOESIK, een der Ulea eil. tot de Carolinen behoorende.

FALSE BAY, 1. Baai aan de W. kust van het N. eil. Nieuw Zeeland. 192. 8. L. 46. 33. Z. B. 2. Zie Baai-Fals.

FALSE CAPE, kaap aan de kust van Yucatan, in de baai van Honduras. 290. L. 20. 52. Z. B. 2. Kaap aan de Z. kust van het eil. Hispaniola. 3. Kaap aan de O. kust van Hindostan, aan den mond van de riv. Mahana. 104. 34. L. 20. 20. N. B. 4. Kaap in de N. Amer. Delaware baai. 5. Kaap in Afr. 5 m. O. ten N. van kaap de Goede Hoop, door de Hollanders veelal *Hanglip* genoemd.

FALSEGRAVE, Eng. dorp, gr. York.

FALSINGTON, dorp in de N. Amer. Rep., prov. Pennsylvanië, gr. Bucks, ruim 9 mijlen N. O. van Philadelphia.

FALSTER, Deen. eil. tot het stift Funen behoorende, ten O. van Laland, en aan de Z. O. punt van Zeeland, waarvan het door een kanaal gescheiden is, en ten Z. W. van Moen, van welk het door de Groene Sont gescheiden wordt, tusschen 29. 20 en 29. 56. L. en 54. 32. en 54. 58. N. B. gelegen. Het heeft een bijzonder aangenaam en schoon aanzien; deszelfs grootste breedte is $4\frac{1}{2}$, de lengte 6 mijlen en de oppervlakte 12 V. M., op welke in 2 steden Nykiobing en Stubbekiobing en verscheidene dorpen, 16,000 menschen wonen. De lucht is er gezond, de grond heuvelachtig en vruchtbaar in koren, peulvruchten, aardappelen en vooral in vruchtboomen, waarom men het den *Boomgaard van Denemarken* noemt. Het eil. maakt een ambt uit, dat uit twee herreder bestaat.

FALSTERBO, oud Zweed. stadje, prov. Schonen in Malmöhusläu, aan de zee, heeft eenen vuurtoren, voor een gevaarlijk rif, dat zich in de nabijheid van hetzelve bevindt. 30. 27. L. 55. 33. N. B.

FALSTYN, Oostenr. stad in Galicië, 2 mijlen W. van Sambor.

FALTCHY of *Faltchin*, Turk. stad in Moldavië, aan de Pruth, bij welke de vrede van de Pruth, in 1711, door PETER DEN GROOTEN gesloten werd. In den omtrek zijn de overblijfsels van eene groote stad.

FALTERONA, berg tot de Apennijnen behoorende, in Toscanen, ter plaatse waar de Arno ontspringt, en van welks top men, bij helder weder, de Middell. en Adriatische zeeën te gelijk zien kan.

FALTSCHY, zie Faltchy.

FALUGA, klein eil. in de Middell. zee, bij de W. kust van Sardinië, 4 mijlen Z. van kaap Argentera. 2. Turk. Aziat. vlek, pachalik Bagdad.

FALULO, baai aan de W. kust van Afrika, tusschen de kapen Roxo en Cacheo.

FALUN, Zwits. riviertje dat bij Yverdun in het meer van Neufchatel valt.

FALUPET, een der Carolinen eil., alwaar CANTOVA meent dat de haai wordt aangebeden.

FALVY, Fr. dorp, dep. Somme.

FAMAGUSTA, voormaals zeer groote en vermaarde, doch thans vervallene Turk. stad, op de O. kust van het eil. Cyprus, in een oord, dat, uit hoofde van de stilstaande wateren, zeer ongezond is; zij heeft ongeveer $\frac{3}{4}$ mijl in den omtrek, en is door sterke wallen en grachten omringd, waarvan de eerste zeer dik zijn en 12 ontzaggelijke torens dragen. Zij heeft 2 poorten, een kasteel, dat tot eene gevangenis, bijzonder voor aanzienlijke inw. van Konstantinopel, dient. Deze stad, die overal de blijken van vorige verwoestingen draagt, heeft in de tegenwoordige onlusten op nieuw geleden; men telt er 300 Turksche inw., een' aga, een' kadi, een' gouverneur van het kasteel en eene kleine bezetting van Janitsaren.

FAMARS, Fr. stadje, dep. van 't Noorden, 1 uur ten Z. van Valenciennes.

FAMENE, Nederl. oord, prov. Luik, oud-

oudtijds door de Phaemani bewoond.

FAMIA, FAMIEH of *Efamia*, voorheen *Apamea*, Turk. Aziat. stad, pachalik Tarablus, aan de Aasi, alwaar voorheen 30,000 paarden en 500 elefanten gevoed werden, en thans niets dan puinhoopen, waar naauwelijks eenige weinige buffels en schapen weiden vinden. 38 m. N. van Damascus. 54. 30. L. 35. N. B.

FAMIEH, zie Famia.

FAMILY-ISLANDS, groep kleine eil. aan de N. O. kust van Nieuw Holland, 4 uren N. W. van Kaap Sandwich.

FAMILY LAKE, meer in Noord Amer. 284. 26. L. en 52. 35. N. B.

FAMILLEUREUX, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, met 670 inw.

FAMINE, (PORT) Z. Amer. vesting, aan de N. O. punt van de straat van Magellaan. 307. 26. L. 55. 44. Z. B.

FAMUND, meer in Noorwegen.

FAN, groep eil. ten N. van Waigioo, een der Molukken, met veel schildpadden.

FANA, zie Fano, No. 1.

FANAGORIA of *Taman*, vervallene Rus. stad, gouv. Taurië, schiereil. Taman, aan de straat van Kaffa, met zout, honig, was en huiden handel, en 1300 inw. 54. 14. L. 45. 12. N. B.

FANAL, zie Konstantinopel.

FANANO, Ital vlek in 't hert. Modena, landschap Frignano.

FANBYN, Zweed. stadje in Angermaunland, bij de golf van Bothnië. 36. 46. L. 63. 24. N. B.

FANFOUÉ of *Fanfueh*, zie Fanfous.

FANFOUS, een der Boumans eil. in de Zuidzee. 207. 26. L. 14. 4. Z. B.

FANGAL, haven aan den mond van de Spaan. riv. de Ebro.

FANJEAUX, Fr. vlek, dep. Aude, arr. Castelnaudary, met 1800 inw.

FANIMBOO, Afr. dorp van Bambarra, 43 mijlen N. W. van Sego.

FANKI, Chin. stad in Chan-si, 6 mijlen N. O. van Tai.

FANLIN, klein eil. bij de O. kust van 't O. Aziat. schiereil. Corea.

FANNAK, Turk. Aziat. stad in Georgië.

FANNICH, Schot. meer, gr. Ross, 3 mijlen lang en ½ mijl breed.

FANNISSIMA, Japan. stad op Niphon, 34 mijlen N. W. van Jeddo.

FANO, klein eil. van de Jonische eil., ten W. van Corfu, met wijn, vruchten, koren en 500 inw. 2. Sterke stad in den Kerk. Staat, legatie Ancona, aan de Adriatische zee, met 1 hoofdkerk, 16 parochie- en 14 kloosterkerken, waarin schoone schilderstukken, een bisdom, een collegie met de regten eener universiteit, een Jesuïten collegie, eene kleine haven, fabr., uitvoer van koren, en 7,450 inw. 43. 51. N. B. 30. 40. L.

FANOE, Deen. eil. bij N. Jutland, tegenover de stad Rijpen, is bijna 6 mijlen in den omtrek, met 2300 inw. op 27. 30. L. 55. 25. N. B.

FANOPE, volgens hetgeen KOTZEBUE van KADU vernam, groepen lage eil. tot de Carolinen behoorende, welke, doordien verscheidene zeelieden van daar op Buluath geworpen werden, op dit laatste eil. wel bekend zijn. Te vergeefs hebben deze hun vaderland weder willen opzoeken. Men spreekt er de taal van Ulea.

FANSHAW, kaap op de W. kust van N. Amer., ten N. van Frederik's sound. 244. 30. L. 57. 11. N. B.

FANTARAI, een der Mugmug eil., tot de Carolinen behoorende, door KADU, Fansarai genoemd.

FANTEES, zie Fantyn.

FANTEKONDA, Afr. Negerdorp, in 't rijk Bondoe.

FANTHEE, zie Fantyn.

FANTYN, Afr. strand-district of staat, ten O. van Saboe, waarvan het door het ¼ mijl lange IJzergebergte is afgescheiden. Het is zeer vruchtbaar, en de regeringsvorm aristokratisch republikeinsch, daar de voornaamste hoofden der natie, aan welken een' raad uit de oudsten des volks is toegevoegd, de oppermagt in handen hebben. Ondertusschen benemen de gedurige twisten der opperhoofden alle veerkracht aan het gouv., en dit, zoo wel als sedert 1811 de gedurige invallen der Ashantees, aan wien dit land onderworpen geweest is, zijn zeer nadeelig voor den landbouw en de bevolking. Voorheen waren de inw. het talrijkste en magtigste volk van de Goudkust, daar hunne magt zich van kaap Coast Castle tot de grenzen van Acra uitstrekte. De wetten worden bij hen wel in acht genomen, en roof en moord zijn er, omtrent elkander, zeer zeldzaam. De jongens waren voorheen reeds op hun twaalfde, en de meisjes op hun tiende jaar, huwbaar, doch zij beginnen ook reeds te vervallen op de jaren, wanneer de mensch, onder andere luchtstreken, eerst tot rijpheid komt. De veelwijverij heeft hier, gelijk in geheel Afrika, plaats; de vrouw wordt voor eenen vastgestelden prijs gekocht, waarbij gewoonlijk eenige geschenken gevoegd worden, en alsdan wordt zij het eigendom van den man. De eerste vrouw echter heeft alleen het huisselijk bestuur. De hier heerschende slavenhandel veroorzaakt de schandelijkste misbruiken.

Zij

Zij gaan allen naakt, met een stuk stof los om het lijf geslingerd. De vrouwen dragen gewoonlijk de borsten bloot, en bedekken de schaamdeelen met een schortje, dat zij *tombah* noemen, en bij de grooten met zilver belegd is. Al de inw. onderscheiden zich van de overige Afrikanen door eene kleine insnijding boven de kaakbeenen in den nek, en beide seksen zijn zeer zindelijk. Visch en gevogelte is hunne voornaamste spijs, welke vooral met peper wordt toegemaakt, die zij zelfs bij hunne Jamskoeken en brood van maïs gebruiken. De voornaamste plaatsen zijn: Anikan, Anamuko, Aga of Adscha, Amaku, Klein Cormantine en het kleine Eng. kasteel Fantunquem, terwijl wij bij Cormantine het fortje Amsterdam hebben, hetwelk de admiraal DE RUITER in 1665 op de Engelschen veroverde.

FAN-YUAN, O. Aziat. stad in Corea, 8 mijlen O. Z. O. van Koang-Tcheo.

FANZARA, Afr. dorp van Fez, 5 mijlen Z. van Saleo.

FANZOL, Nederl. dorp, prov. Luxemburg, 1¾ van Durbuy.

FAON, Fr. stad, dep. Finisterre, aan de Faon, arr. Chateaulin; 850 inw.

FAOUA, FOUA of *Fuah*, stad in Neder Egypte of *Bahari*, op den O. oever van den W. tak des Nijls, aan een verzand kanaal. 48. 46. L. en 31. 10. N. B.

FAOUET, Fr. stadje, dep. Morbihan, arr. Pontivy, aan de Elle of Isolle, met 2 papiermolens en 2600 inw., 48. 2. N. B.

FAOUG of *Pfoulu*, Zwits. dorp, kanton Waadt, in een schoon, vruchtbaar oord, aan het meer Murten en den weg van Lausanne naar Murten; 236 inw.

FAQUIER, gr. der N. Amer. Rep., prov. Virginië, tusschen Londen en Prins William, 18 mijlen lang en 7 breed, met 22,700 inw. en de hoofdstad Warrentown.

FAR, Schot. kerspel, gr. Sutherland; het is bergachtig en heeft 2,400 inw.

FARA, een der Orkney eil., met goede weiden. 15. 3. L. 59. 4. N. B. 2. Een der Orkneyeil, kleiner dan het voorgaande. 3. Stadje in den Kerk. Staat, 5 mijlen N. ten W. van Tivoli. 4. Illyr. stadje, kreits Görz, bij Gradiska.

FARABAT, Perz. stad, prov. Mazandaran, aan de Z. O. kust der Kaspische zee, met zijdehandel.

FARABO, Tartaarsche stad in 't land der Usbecken, aan de O. zijde der Kaspische zee.

FARADEESE, Afr. stad in Tunis, niet ver van de haven Hamamet.

FARAGNANA, zie Ægatische eil.

FARAHA, Arab. stad aan de Z. kust der golf van Perzië. 69. 16. L. 25. 7. N. B.

FARALIE, een der Ulea eil., tot de Carolinen behoorende, door KADU *Futalis* genoemd.

FARAM, een der kleine Schetlandsche eil. 16. 20. L. 60. 40. N. B.

FARAMA, (EL) verwoeste stad van Neder Egypte, 1 mijl N. O. van Tineh.

FARAN, Arab. dal aan de Roode zee, tot den berg Sinaï zich uitstrekkende.

FARANAGUR, O. Ind. stad in Dowlatabad, 12 m. Z. van Amednagur.

FARANI, W. Afr. dorp van Ludamar, 10 mijlen N. W. van Benown.

FARAON, zie El Lowdeah.

FARASHEESE, Afr. volkstam in het Z. distr. van Tunis, bij Spaitla en Fusana.

FARAT, kleine Afr. riv. van Nubië, op 21. 40. N. B. in zee vallende.

FARAVA of *Sawe*, Aziat. stad in 't rijk Kabul, prov. Daghistan, aan de Tedzen.

FARAY, een der Schot. Orkney eil.

FARBANA, Afr. dorp in Senegambië, aan de Goudrivier of Serra Koles.

FARCEL, Fr. dorp, dep. Aveiron.

FARCHIENNES, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, met 920 inw. en steenkolenmijnen; 1½ uur van Charleroi.

FARCHOUT, stad in Opper Egypte, ten O. van den Nijl, ten Z. van Girge.

FARDAN, Perz. stad, prov. Segestan, 52 uren Z. Z. W. van Zareng.

FARDAPUR of *Varadapur*, O. Ind. stad van Berar, in het land van den Nizam, met een klein fort. 20. 29. N. B.

FARDER, Noorw. eilandje in een naauw vaarwater, dat naar Christiania loopt, met eene vuurbaak. 59. 3. N. B. 27. 45. L.

FARE, (LA) 5 Fr. dorpen, dep. Op. Alpen, Ardèche, Monden der Rhône, Op. Loire en Vaucluse.

FAREDGE, OM of *Eumme*, kanaal door de smalle streek lands, tusschen de Middell. zee en het Egypt. meer Mensaleh of Baheiri. 50. 16. L. 31. 10. N. B.

FAREHAM, Eng. zeehaven, gr. Southampton, ten N. W. van de haven van Portsmouth, met kleine timmerwerven, veel handel en fabr. van touwwerk en zeilen, met 3,325 inw.

FAREHILL, Schot. berg, gr. Aberdeen, 1793 voet boven de zee.

FARELA, kleine haven in 't N. van het Spaan. eil. Minorka.

FARELAINS, Port. stad, prov. Entre Minho en Douero.

FARELLA, klein Aziat. eil. in de

Ind.

Ind. zee. 122. 13. L en o. 48. Z. B.

FARELLON SUEIO, klein Z. Amer. eil., bij de kust van Dariën. 299. 6. L. en 9. 43. N. B.

FARELLONES, rotsen in de N. Stille zee, aan de N. W. kust van Amerika, in eene Z. O. en N. W. rigting, in twee groepen verdeeld. De hoogste van de N. groep ligt 5 mijlen, de Z. groep 6 mijlen, en eene derde groep, welke bijna niet boven water komt, 4 mijlen Z. Z. W. van Punta de Los Reyes. 2. Vijf woeste eil. in den Z. Amer. archipel of golf van Chiloë.

FARELLONS VAN ST. CYPRIAAN, twee witte klippen op de Spaan. kust van Gallicië, ten W. van Villa Veles.

FARELLONS VAN ORTEGAL, groep klippen bij kaap Ortegal, de N. punt van Spanje, ook wel Aguillones of de *Naalden* genoemd, met een naauw vaarwater in dezelve.

FAREMONT, Fr. dorp, dep. Marne.

FAREMONTIER, Fr. stadje, dep. Seine en Marne, aan de Morin, met 80 huizen.

FARESKOUR, stad in Neder Egypte, aan de Damiette, een tak van den Nijl, door het omsingelen en gevangen nemen van ST. LODEWIJK vermaard, 2 mijlen Z. van Damiate.

FAREWELL CAPE, de Z. punt van W. Groenland, aan den N. kant van straat Davis, door ons *Statenhoek* genoemd. 335. 4. L. 59. 37. N. B. 2. Kaap aan de Z. W. kust van Oost Groenland. 335. 21. en 59. 38. N. B. 3. Kaap aan de N. W. kust van Tavai Poenammoe, het Z. eil. van Nieuw Zeeland. 191. 46. L. 40. 33. Z. B. 4. Eilandje der Fidsji eil. in de Stille Zuidzee.

FARFA, riv. in den Kerk. staat, welke in den Tiber valt.

FARFAR, Hong. riv. in Zevenbergen, bij Cronstad, een tak der Alauta of Olt.

FARG, riv. in Schot., gr. Perth, welke in de Erne valt.

FARGAUM, O. Ind. stad in Dowlatabad, 12 mijlen Z. van Amednagur.

FARGES, Fr. dorp, dep. Cher.

FARGEAU (ST.), Fr. stadje, dep. Yonne, aan de Loing, met 2100 inw.

FARGLES, Fr. dorp, dep. Var.

FARGNIER, Fr. dorp, dep. Aisne.

FARIAB, stad en distr. van Bulkh, in Kabul, op de grenzen van Perzië; 30 mijlen W. van Bulkh of Balk. 81. 26. L. 36. 18. N. B.

FARIGLIANI, klein eil. aan de Oost kust van Sicilië. 33. 24. L. 37. 53. N. B.

FARILLION, of *Pharus*, Egypt. schiereil., hetwelk door eenen dam, die 3000 voeten lang is, met Alexandrië vereenigd is, en door een kasteel beschermd wordt.

FARIM, klein rijk in W. Afr., met eene hoofdstad van dien naam, aan de Cacheo of St. Domingo, ten W. van Geba. De inw. worden *Papels* genoemd.

FARIMA, of *Bansju*, prov. van Japan, aan de Z. kust van 't eil. Niphon, met zijde-, laken- en papierfabr.

FARINA of *Farino*, Afr. stadje, aan de W. kust van Tunis, met eene veilige haven en zoutwerken. Het ligt tusschen kaap Negro en kaap Farina of Guardia.

FARINDON, zie Farringdon.

FARINO zie Farina.

FARINOLA, Nap. stad, Abruzzo Ultra, 4 mijlen Z. Z. O. van Teramo.

FARIS, Perz. stad, distr. Comis, 10 mijlen Z. O. van Bistam.

FARJAN, Perz. stad, prov Irak, 25 mijlen Z. W. van Hamadan.

FARKASD, Hong. vlek, kom. Neutra, aan de Wag. 35. 35. 58. L. 48. 2. 40. N. B.

FARLES, Eng. riv. in N. Wallis, welke in de Iersche zee valt, 1 mijl ten W. van Crickheath.

FARLEY (EAST), Eng. kerspel, gr. Kent, met 640 inw.; 11 m. van Londen.

FARMBOROUGH, Eng. kerspel, gr. Somerset met 530 inw. 3 mijlen van Bath.

FARMINGTON, kleine N. Amer. riv. van Connecticut, welke bij de stad Windsor in de Connecticut valt. 2. Stadje in de N. Amer. Rep., distr. Maine of Sandy river. 3. Stad en dorp in de N. Amer. Rep., prov. Connecticut, gr. Hartford. Het dorp is zeer aangenaam gelegen.

FARMOUTIERS, Fr. vlek, dep. Seine en Marne, arr. Coulommiers, met 1200 inw. en sterken korenhandel.

FARMSUM, Nederl. dorp, prov. Groningen, arr. Apingadam, gemeente Delfzijl, met eene fraaije kerk, de ruïnen van eenen ouden burg, steen- en pannebakkerijen, kalkbranderijen, scheepstimmerwerf, zaag-, olie, rogge- en pelmolen en 800 inw. De gehuchten *Geversweer*, *Amsweer* en *Tuckwerd* behooren hier onder; het dorp leed veel bij de belegeringen van Delfzijl in 1813.

FARN ISLAND, Eng. eilandje, het grootste van eene groep van 17 eil. van dien naam, aan de kust van Northumberland liggende, 2 mijlen O. van Bamborough-Castle, met eene vesting en eenen vuurtoren.

FARNDALE, Eng. vlek, gr. York, met 788 inw.

FARNE, zie Farn Island.

FARNESE, vlek en kasteel in den Kerk. Staat, legatie Viterbo. Uit hetzelve stamden de hertogen van Parma af.

FAR-

FARNESFIELD, Eng. D., gr. Nottingham.

FARNHAM, Eng. stad, gr. Surrey, aan de Wye, voorheen met groote lakenweverijen, doch thans vooral door de hopteelt beroemd, met 2900 inw., die ééne week- en 3 jaarmarkten hebben; 9 mijlen N. O. van Winchester.

FARNI, Afr. dorp in Bambarra, 2 mijlen W. van Yamina.

FARNLEY, Eng. stadje, gr. York, bij Leeds, met 1160 inw.

FARNLEY TYAS, Eng. stadje, gr. York, met 800 inw., welke bijna allen van den handel en de fabr. bestaan.

FARNRODA, Saks. Weim. dorp, vorst. en ambt Eisenach, met een kasteel en 450 inw., die floers, kamelot, sergie, enz. vervaardigen; 1 uur Z. O. van Eisenach.

FARNSBURG, vervallen Zwits. bergkasteel, kanton Bazel.

FARNWORTH, Eng. stadje, gr. Lancaster, met 1800 inw., handel en fabr.

FARO, Zweed. eil. en stad op de O. kust van hetzelve, door de Faro sound van 't eil. Gothland gescheiden. 2. Port correicao of distr., 't welk het midden der prov. Algarvië uitmaakt, en 2 steden, 3 vlekken, 34 dorpen, 2 kerspelen, en 10,000 haardsteden met 40,000 inw. bevat. 3. Hoofdst. van voorn. Port. correicao, in eene vruchtbare vlakte, aan den linker oever van de Valfermoso, die ongeveer 2 mijlen van de stad in eenen smallen arm van de zee valt, waardoor 3 zand eil. gevormd worden. Zij is de zetel van een' bisschop, regelmatig gebouwd, met breede straten, een schoon plein aan de riv., 3 hospitalen, 1 armhuis, 2 groote tolhuizen, 1 seminarium, eene kleine haven, goede reede en 6,500 inw., die eenen uitgebreiden handel drijven in wijnen, rozijnen, amandelen, kurk, sumak, Spaansch riet, visch, enz. bijzonder op Londen, Hamburg, Cadix, en ook op Marocco. De haven wordt door eene kleine citadel, en het voornaamste vaarwater door het fort St. Lorenzo di Olhao beschermd, 41. 34. 30. N. B. 9. 1½. N. B. 4. Stad op het eiland Siphanto, in den Griekschen Archipel. 42. 58. L. 36. 58. N. B. 5. F. of *Fort di Faro*, sterkte en vuurtoren aan de N. O. kust van Sicilië.

FARO DI MESSINA, zie Messina.

FAROE, zie Faro. 2. Deensch eil. aan de Z. kust van Zeeland. 30. 9. 9. L. 54. 57. N. B.

FAROE of *Faroër eil.*, groep van 35 groote en kleine eil., aan Denemarken behoorende, die in de Noordzee, tusschen 61. 15. en 62. 20. N. B. gelegen, en waarvan er slechts 17 bewoond zijn. Al deze eil. zijn rotsen en klippen, welke eene el hoog met aarde bedekt zijn, en waarvan de oevers, over het algemeen, zoo steil zijn, dat de inw. zich met touwen in hunne booten moeten aflaten. Zij hebben vele bergen, waarvan sommige zich, tot 300 vademen, boven de oppervlakte der zee verheffen, en die meestal uit bazalt of bazaltachtige steenen bestaan. De hoogste is de Skalingesfield op het eil. Stromsöe, welke den zeelieden tot eene baak dient. Deze bergen, die met gras en klein struikgewas begroeid zijn, voorzien deze eil. genoegzaam van water. Door de menigvuldige klippen en draaikolken is het vaarwater, om deze eil., zeer gevaarlijk; de zee vormt hier echter ook verscheidene havens, bogten en baaijen, welke laatste in winter- en zomer- ankerplaatsen verdeeld zijn. De beste havens zijn Westmannhaven op Stromsöe, en Koningshaven op Osteröe. De luchtsgesteldheid dezer eil. is niet zoo koud, als de N. ligging zou doen vermoeden, zoo dat het hier zelden langer dan eene maand vriest, en slechts bij zeer koude winters de havens en baaijen toe zijn; de zomer is er echter zeer kort en gematigd. De grond is over het algemeen vruchtbaar, en brengt rogge, gerst, aardappelen, rapen, onderscheidene moeskruiden, enz. voort; ook zijn er paarden, tam- en buitengemeen veel wild gevogelte, schapen, walvisschen, robben, en uit het mineraalrijk, bazalt en andere steensoorten, benevens veel kopererts en steenkolen. De visscherij is van belang; als ook de vogelvangst, waartoe de inw. zich aan de grootste gevaren blootstellen. Zij zijn van Noorweegschen afkomst, welke taal zij met eenen Deenschen tongval nog spreken; sterke, gezonde menschen, die oprechtheid, onverbreekbare trouw, matigheid, vergenoegdheid, beleefdheid, belangeloosheid, mildheid, gastvrijheid en dienstvaardigheid omtrent vreemden, onder hunne volksdeugden tellen. Zij hebben eenvoudige en zuivere zeden; zijn meestal zeer bedaard, en leven heel eenvoudig van geringe spijzen. Zij beoefenen alle handwerken, die de gesteldheid der eil. veroorlooft, bijzonder breijen zij wollen kousen, die zij zelfs uitvoeren. Ook is de handel er van eenig belang, en wordt voor rekening van den koning van Denemarken gedreven. De uitvoer bestaat in ruwe wol, wollen kousen, vellen, wollen stoffen talk, boter, vederen, vooral dons, stokvisch en andere visch en traan, en wordt op 24,000 Rijksd. Deensch begroot. De invoer bestaat in zout, fabrijkwaren

en alle andere benoodigdheden des levens, en staat ongeveer aan den uitvoer gelijk. Deze eil. worden door eenen landvoogd, die eenen opzigter, (Sörenschreiber), en zes syssel of distr. bestuurders, onder zich heeft, bestuurd en in zes syssels verdeeld. De voornaamste eil. zijn: Stromsöe, Norderöe, Osteröe, Süderöe, Grasholm, Videröe, Fuglöe, Bordöe, Skinöe, Trolhoved, Sandöe, Sknöe, Kalsöe, Store Diemen, enz. De geheele bevolking, welke, volgens MALTEBRUN, sedert 1769, verdubbeld is, beliep in 1812 ongeveer 5200 zielen. De rekening geschiedt hier in guldens en vellen (namelijk schapenvellen); 1 Faroër guld. is 5 mark of 80 schell. Deensch; 1 vel is 4 schell. dus is 1 guld. 20 vellen.

FAROLLON, groep Aziat. eil. der Marianen. 163. 7. L. en 16. N. B.

FARON, Fr. riv., welke ééne mijl beneden Piset in de Maas valt. 2. Fr. dorp, dep. Var, omtrent ééne mijl van Toulon.

FARONVILLE, Fr. dorp, dep. Loiret.

FAROUHART EIL, zie Farquhar's. eil.

FAR-OUT-HEAD, kaap in 't Schot. gr. Sutherland. 58. 36. N. B.

FARQUHAR's ISLAND, een der eil. van den archipel van Merguï, tot het Birmannisch rijk, in Achter Indië, behoorende; het is eirond en heeft ongeveer 3 mijlen in den omtrek 11.4. N. B.

FARQUIER, gr. in de N. Amer. Rep., prov. Virginië.

FARR BAY, baai aan de Noordkust van 't Schot. gr. Sutherland, met veel zalmvisscherij. 13. 42. L. 58. 34. N. B.

FARRA, stad in Japan, aan de Zuidkust van het eil. Niphon, 13 mijlen Z. van Jeddo. 157. L. 36. 4. N. B. 2. Aziat. stad in Kabulistan, prov. Segistan, aan de Hindmend. 3. Zie Fara.

FARRAR, N. Amer. stad in Z. Carolina, ten Z. van Amelia.

FARRENBACH, riv. in den Beij. Rezatkreits, welke beneden Fürth in de Rednitz valt. 2. Zie Burg-Farnbach.

FARRENRODA, zie Farnroda.

FARRET, 2 Fr. dorpen, dep. Aveiron.

FARRINGDON, zeer oude Eng. stad, gr. Berks, voornamelijk op eene hoogte, twee mijlen van de Theems gelegen, met ééne week- en 4 jaarmarkten, 1850 inw. en handel in varkens en spek.

FARRION, de N. punt van het Kanarisch eil. Lancerota.

FARROILEY, onbeduidend Aziat. eil. in het Z. der Marianen.

FARRUCH, kaap aan de O. kust van Majorka. 21. 4. L. 39. 47. N. B.

FARS, FARSISTAN, of *eigenlijk Perzië*, groote en volkrijke prov. van Perzië, welke tusschen Irak, Kerman, Lar, Chusistan en de golf van Perzië gelegen is. Zij is grootendeels bergachtig, en heeft deels zandige, deels vruchtbare vlakten, terwijl zij bespoeld wordt door de Tabris, die door de vereeniging van twee stroomen, welke in het gebergte ontspringen, gevormd wordt, en de Jerak, uit welke verscheidene gegravene kanalen het naburig land bevochtigen, waarna zij, 5 mijlen Z. O. van Schiras, in het zoute meer Baktegan vliet. De voornaamste voortbrengselen zijn: veel tabak, die men wil dat hier de beste van de wereld is; koren, uitnemende wijn, Zuidvruchten, paarden, schapen met vetstaarten en de beroemde *Mom* bij Schiras, eene soort van druippik, welke als een heilzaam geneesmiddel aangewend wordt. De inw. zijn vrij beschaafd, zoo ver zij gezeten zijn, en bestaan uit Perzen en Arabieren; doch eenige zwervende volksstammen, die, nadat er bevel tot derzelver uitroeijing gegeven is, in de bergen teruggetrokken zijn, en voortgaan met de reizigers te berooven en te mishandelen. De prov. is verdeeld in Germaseen en Shud, of de heete en koude luchtstreek, waarvan de laatste, meestal bergachtig, bijna niet bewoond is. De prov. heeft door de twisten om den troon veel geleden, terwijl zij steeds van groot gewigt voor het rijk gehouden is. Zij bevat de overblijfsels van vele merkwaardige oudheden, onder anderen van Shapour en Persepolis. De tegenwoordige hoofdstad is Shiras.

FARSA, oudtijds *Pharsale*, Turk. stad in Thessalië, ten Z. van Larissa, met 5,000 inw.

FARSCHINT, zie Farshout.

FARSCHIONT, Afr. dorp in Nubië, aan den Nijl, door den Arabischen stam Howara bewoond, op den weg van Esne naar Siout.

FARSCHWEILER, Fr. D., dep. Moezel.

FARSHOUT, FARSCHINT of *Furshout*, klein slecht bebouwd stadje in Opper Egypte, ten Z. van Girge, niet ver van den Nijl, met eenen heerlijken omtrek. Zij is de verblijfplaats van eenen sheik, die een uitgestrekt gebied heeft.

FARSISTAN, zie Fars.

FARSLAY, Eng. stadje, gr. York, met 1100 inw, fabr. en handel.

FARTACH of *Fartash*, kaap aan de Z. kust van Arabië, met de beste gom. 69. 13. L. (volgens anderen 70. 33.)

33.) en 15. 30. N. B.

FARTACH, FARTAK of *Fartaque*, Arab. zeestad, prov. Hadramaut, aan den sheik van Keschim behoorende. 160 mijlen ten O. van Mocca.

FARTIN, riv. in 't Ier. gr. Kerry, welke in de baai van Valencia valt.

FARTREY, Ier. riv., welke 3 mijlen ten W. van Wicklow in de Ier. zee valt.

FARUT, stad aan de golf van Perzië door deszelfs druiven beroemd.

FARUTHO of *Sherbro*, Afr. eil., aan den mond der riv. van denzelfden naam in Guinea. 2. Afr. district in Sierra Leona, hetwelk veel oranjeappels, ananassen, watermeloenen, rijst, maïs, elefanten, hoenders, enz., voortbrengt. Het wordt door Negers bewoond.

FASAD, Perz. stad, prov. Segistan, 12 mijlen Z. Z. W. van Zareng.

FASANA, Illyr. dorp, kreits Triest, aan de golf van Venetië, met 500 inw. en eene kleine haven.

FASANO, Nap. stad, prov. Terra di Bari, met 7,000 inw.

FASARAI, een der Carolinen eil., tot de groep Mugmug behoorende en door CANTOVA Fatara genoemd.

FASCH of *Poti*, Rus. stad in Ghuria of Guriël, aan den mond der Fasch, (zie Rion), met eene haven en handel.

FASHER (EL) of *Fascher*, Afr. stad in Darfur, welke, schoon minder dan Cobbe, echter de verblijfpl. van den sultan is.

FASIKANI, stad in Japan, op het eil. Niphon; 10 mijlen W. van Xenday.

FASOURO, kleine riv. in Spanje, welke bij het dorp van denzelfden naam in den Atl. oceaan valt.

FASTENBERG, Saks. berg in het Erzgebergte, bij Johann Georgenstadt, met eene zilvermijn.

FASTINES, Fr. vlek, dep. Sarte, 2 mijlen van le Mans.

FASTNEL-ROCK, Ier. klip in de Atl. zee, 2 mijlen Z. Z. W. van kaap Clear. 51. 8. N. B. 7. 43. L.

FATATENDA, aanzienlijke W. Afr. stad, aan de Gambia, 125 mijlen van deszelfs mond, voorheen met eene factorij der Eng. Afr. Compagnie, welke men echter door den koning van Tomani gedrongen werd in 1734 op te breken. 31. 4. 38. L. en 15. 20. N. B.

FATESCH, Rus. stad, gouv. Kursk, aan eene riv. van denzelfden naam, met 1650 inw. en eene touwfabr.

FATIEH, Turk. Aziat. stad in Irak Arabi, aan den Euphraat, 6 mijlen Z. W. van Korna.

FATIGAR, Afr. prov., ten Z. van Abyssinië, en ten N. W. van Adel gelegen, volgens BRUCE op 7. 40. N. B.

FATISLAN of *Gladova*, Turk. vlek aan de grenzen van Servië, in 't sandschakat Widdin, aan den Donau, met een kasteel.

FATOILEP, een der Carolinen eil., volgens CANTOVA, die het Farroslep noemt, door JOAN RUDRIGREZ, in 1696, tusschen 10. en 11 N. B. gezien, doch volgens DE TORRES, die het Farruelap heet, op 8. 30. N. B. en 144. 30. L. gelegen.

FATRA, het Hong. Erzgebergte, een tak van de Karpathen, die zich ten Z. van Tatra verspreidt, en de voorste bergen, bij wijze van eenen waaijer, van Trentsin tot Leopoldstadt, van Schemnitz tot aan den Donau, van Gömör tot aan Matra, en ten W. van Erlau en van Eperies tot aan de Hegyalla bij Tokay, uitstrekt.

FATSA, Turk. Aziat. vlek in Natolië, aan den mond van de riv. Sidenus, ten W. van kaap Bona.

FATSISIO, Jap. eil., ongeveer 27 mijlen van de Z. kust van 't eil. Niphon. Het is ruw, bijna ongenaakbaar, en de verbanningplaats voor degenen, die den souverein beleedigd hebben, welke hier gouden passement maken, dat echter, om deszelfs schoon- en fijnheid, op doodstraf niet mag worden uitgevoerd. 157. 56. L. 33. 40. N. B.

FATTECONDA, hoofdstad en verblijfplaats van den koning van Bondoe in W. Afrika, in Senegambië, aan den O. oever van de Falême. 7. 26. L. 14. 20. N. B.

FATTICK, hoofdstad van het kleine W. Afr. rijk Joal, ongeveer 20 mijlen ten N. van de Gambia.

FATTIKO, Afr. dorp aan de Gambia, in het W. van het koningrijk Jemarrow gelegen.

FATTUUHU, een van de Washingtons eil. in de Stille Zuidzee, langwerpig smal van gedaante; 20 uren N. N. W. van Nukahiwa. 237. 40. L. 7. 50. Z. B.

FATY, Fr. dorp, dep. Aisne.

FAUJAS, (CAP) kaap aan de Z. W. kust van Nieuw Holland, niet ver van de Princessen-haven, door FREYCINET ontdekt en dus genoemd.

FAUBAASH, Afr. dorp in Op. Egypten, 4 uren N. W. van Dendera.

FAUFALCOURT, Fr. stad, dep. Somme.

FAUCIGNY of *Faussigny*, Sard. prov., hert. Savoije, welke op $34\frac{1}{2}$ V. M. in 3 steden, 72 vlekken en dorpen en 79 kerspelen, 54,500 inw. bevat: zij is zeer bergachtig, wordt in Opper en Neder Faucigny verdeeld, en heeft haren naam

van een slot niet ver de Arve. De hoofdst. is Bonneville.

FAUCILLES, berg in het Fr. dep. der Vosges, een der Vogesische bergen, waarop de Moezel ontspringt.

FAUCOGNEY, Fr. stad, dep. Op. Saône, arr. Lure, aan de Breuchin, met 920 inw., vlas- en hennepteelt, garenfabr. enz.

FAUCON, Fr. dorp, dep. Ned. Alpen.

FAUCONIÈRE, Turk. eil. in den Griek. archipel, op 42. 5. L. 36. 57. N. B.

FAUDOIS, Fr. vlek, dep. Op. Garonne.

FAUERBACH, dorp in Op. Hessen, ambt Buzbach, met 560 inw.

FAUGHAN, riv. in Ierland, welke 2 mijlen N. N. O. van Londonderry in Lough Foyle valt.

FAUKO, het hoogste eil. in den omtrek van den mond der Formosa, aan de W. kust van Afrika, voor Rio Real of Nieuw Calabar, een' tak van den Niger gelegen.

FAULBACH, Beij. dorp, Ned. Mainkreits, aan de Main, met 790 inw.

FAULE SEE, groot meer in 't Pruis. regdst. Potsdam, hetwelk uit de Oder voortkomt, om de stad Wriezen loopt, en daarna weder in de Oder valt.

FAULHORN, zie Grindelwald.

FAULQUEMONT, zie Valkenburg

FAUP, eil. der Carolinen of Nieuwe Philippijnen, in de Stille Zuidzee.

FAUQUEMBERGUES, Fr. vlek, dep. Pas-de-Calais, arr. St. Omer; 1250 inw.

FAUQUEMONT, Fr. stadje, dep. Moezel, met 1100 inw.; 7 mijlen ten Z. van Metz. 2. Zie Valkenburg.

FAUX-ROEUX of *Faureux*, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, met 240 inw.

FAURE EILAND, lang eil. in het midden van de Hamelinhaven, aan de Z. W. kust van Nieuw Holland, 3 mijlen lang, en 6 à 7 breed, zonder zoet water, bedekt met duinen, die uit kalkzandsteen met verscheidene conchyliën bestaan, en door hooge zandbanken omringd. Er zijn veel schildpadden en haaijen. Het werd in 1801 door RANSONNET, een der reisgenooten van FREYCINET, onderzocht.

FAURE KAAP, de Z. W. kaap van het Schouten's eil., ten O. van Van Diemensland, door de Fransche reizigers onder FREYCINET dus genoemd.

FAUSSE-POINTE, O. Ind. kaap, bij den ingang van den Ganges, niet ver van kaap Palmiers.

FAUSSIGNY, zie Faucigny.

FAUTENBACH, Bad. dorp, Murgkreits, ambt Achern, met 700 inw.

FAUVILLE EN CAUX, Fr. vlek, dep. Ned. Seine, arr. Yvetot, met 1350 inw.

FAUX-BAIE, kleine baai op de W. kust van 't N. eil. van Nieuw Zeeland.

FAUX CAP, kaap op de W. kust van Afrika, 2 m. van kaap Sierra Leona.

FAUX-PASSAGE, naauw en gevaarlijk kanaal, tusschen de Iersche eil. Arran en St. Gregoire

FAUXVILLERS, Nederl. vlek in Luxemburg, arr. Neufchâteau, met 680 inw.

FAVAGNANA (het oude *Ægusa*), klein eil. tot de Ægatische behoorende, in de Middell. zee, ten W. van Sicilië, met het kasteel St. Catharina. Het is vruchtbaar in koren, wijn en olie, heeft 6 mijlen in den omtrek en aan weerszijden goeden ankergrond.

FAVANI, riv. in Napels, welke 3 mijlen Z. Z. O. van Squillace in zee valt.

FAVARA, kleine riv. van Sicilië, in Val di Noto, die 2 m. Z. van Modica, in de Middell. zee valt. 2. Sicil. stad, Val di Mazzara, met 6500 inw. 3. kleine Afr. zeehaven in Barca, 10 mijlen O. Z. O. van Derne.

FAVELONE, riv. in Napels, 1½ mijl van Squillace in zee vallende.

FAVERGES, Sard. stad in Savoije, niet ver van het meer Annecy; 2160 inw.

FAVERNAY, Fr. stadje, dep. Op. Saône, arr. Vesoul, aan de Sembuse, met 1250 inw.

FAVERSHAM zie Feversham.

FAVIDA, eil. bij de N. W. kust van Amerika, in de golf van Georgië, in 1791 door de Spanjaarden ontdekt. Het is door het kanaal del Nuestra Signora del Rosario van de vaste wal gescheiden, is van het N. W. naar het Z. O. 10 mijlen lang en van 1 tot 2 mijlen breed.

FAVIÈRES, 5 Fr. D., dep. Calvados, Eure en Loire, Meurte en 2 in Seine en Oise.

FAVIGNANA zie Favagnana.

FAVORITA (het oude), was een Oostenr. keizerl. lustslot, in de Weener Leopoldstad; het werd in 1683 door de Turken verwoest, en de tuinen naderhand tot algemeene wandelplaatsen aangelegd.

FAVORITA (het nieuwe), ligt in de Weener voorstad Wieden, en was voormaals een keizerl. lustslot, maar is door MARIA THERESIA, aan de, door haar gestichte, Theresiaansche ridder-akademie ter woning gegeven.

FAVORITE, Bad. lustslot, Murgkreits, 1 mijl van Rastadt.

FAVOURABLE LAKE, meer in N. Amer., zijnde de oorsprong van twee riv., waarvan de eene in het meer Winnipig valt, en de andere een tak van de Severn is. Het meer ligt 284. 36. L. 52. 48. N. B.

FAWAY, zie Fowey.

FAXEFIELD, berg aan den zeekant van

van Zweed. Lapland, een der hoogste aan gene zijde van den poolkring, welke bijna regtstandig tot eene hoogte van 4000 voet opklimt.

FAXOE, klip aan de Z. zijde van het Deen. eil. Zeeland.

FAY, Fr. vlek, dep. Ned. Loire. met 3150 inw. 14 Fr. dorpen, dep. Aube, Doubs, Indre, Jura, Ned. Loire, Nièvre, van 't Noorden, Oise, Orne, Sarte, 3 in Seine en Oise en Somme.

FAYAL, Port. eil. in de Atl. zee, tot de Vlaamsche of Azorische eil. behoorende, 2½ vierk. mijl groot, met 1 vlek en 12 kerspelen, heuvelachtig en vruchtbaar, vooral in wijn en koren. Het heeft eene zeer goede haven, een' vulkaan, die echter sedert 1672 niet gebrand heeft. De bevolking is omtrent 16,300 zielen, en de hoofdplaats Villa de Horta. 38. 30. 55. N. B. 348. 7. 12. L.

FAY BILLOT, (LE) Fr. vlek, dep. Op. Marne, arr. Langrès, met 1990 inw.

FAYE, Fr. vlek, dep. Maine en Loire, arr. Seaumur, met 1270 inw.

FAYE LA VINEUSE, Fr. dorp, dep. Indre en Loire; 2 m. Z. van Richelieu.

FAYE LE FROID, zie Fay le Froid.

FAYEL, Aziat. stad in Syrië, op de grenzen van Woest Arabië, 130 mijlen ten O. van Damascus.

FAYENCE, Fr. vlek, dep. Var, arr. Draguignan, op eene hoogte, aan de Biou, met een kasteel, olie- en zijdeteelt, eene porseleinfabr. en 2650 inw. Het onechte porselein zou, volgens sommigen, van deze plaats deszelfs naam ontvangen hebben, schoon wij dien met vele anderen liever, gelijk wij aldaar gezegd hebben, van Faënza in den Kerk. Staat afleiden. 24. 12. L. 43. 44. N. B.

FAYET, Fr. dorp., dep. Aveiron.

FAYETTE, gr. der N. Amer. Rep., prov. Pennsylvanië, tusschen Westmoreland, Maryland, Virginië en de Monongahela riv. Het is 13 mijlen lang en 10 mijlen breed, met 24,700 inw. De hoofdstad is Union. 2. Gr. der N. Amer. Rep., prov. Kentucky, tusschen de graafschappen Clarke, Bourbon, Scott, Franklin, Woodford, Maddison en Mercer, met 21,400 inw. De voorn. stad is Lexington. 3. Gr. der N. Amer. Rep., prov. Ohio, met 1850 inw. 4. Distr. der N. Amer. Rep., prov. N. Carolina, waarin 6 gr., als Moore, Cumberland, Sampson, Richmond, Robeson en Anson. Het werd naar den marquis DE LA FAYETTE genoemd, en grenst ten N. aan Hillsborough, ten Z. O. aan Wilmington en Newbern, ten W. aan Salisbury, ten Z. aan Z. Carolina, is 40 mijlen lang en 17 breed.

FAYETTEVILLE, bloeijend stadje der N. Amer. Rep., prov. N. Carolina, hoofdstad van 't gr. Cumberland, aan den N. W. tak van kaap Fear riv., met veel handel, manufacturen en 1800 inw.

FAY LE FROID, Fr. dorp, dep. Op. Loire, arr. Le Puy, met 700 inw.

FAYOLLES, Fr. dorp, dep. Creuse.

FAYOUM, zie Fajum.

FAYOUM (*Medina*) zie Fajum.

FAYROUL, Nederl. dorp, prov. Namen, 1 uur van Walcourt.

FAYS, Fr. dorp, dep. Op. Marne, 2 mijlen O. van Vassy.

FAYS FAMENNE, Nederl gehucht in Luxemburg, met 70 inw., 6 uren van Neufchâteau.

FAYS LES VENEURS, Nederl. dorp in Luxemburg, arr. Neufchâteau, met 600 inw.; 1 uur van Neufchâteau.

FAYT, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, 3 uren van Charleroi, met 600 inw., kolenmijnen en spijkerfabr.

FAYT LE FRANC, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Bergen, 2 uren van deze stad, met 400 inw.

FAZANTEN EIL., naderhand ook wel *Conferentie Eilanden* genoemd, eilanden in den mond der kleine grensriv. Bidassao, op de grenzen van Biscaye in Spanje en Frankrijk, aan geen van beide die mogendheden onderworpen. In 1659 sloot men hier den Pyreneschen vrede, terwijl zij tevens door de zamenkomst der koningen van Frankrijk en Spanje, bij gelegenheid van het huwelijk van Lodewijk XIV, vermaard werden. 15. 53. 30. L. 43. 20. 29. N. B.

FAZELEY, Eng. vlek, gr. Stafford.

FAZILPOUR, twee O. Ind. steden van weinig belang, de eene in Bahar, de andere in Guzeratte.

FE (SANTA), N. Amer. hoofdstad van Nieuw Mexico, aan eene kleine kreek, de *Zama* genoemd, die van de bergen afstroomt, en in de Rio del Norte valt. Zij is de zetel van den gouverneur en bisschop, bestaat slechts uit 3 groote en eenige kleine straten, en heeft 2 kerken met prachtige torenspitsen, benevens het paleis van den gouverneur. Volgens PIKE, 5000, volgens HUMBOLDT, 3600, en volgens anderen 4,500 inw. 272. 40. L. 36. 13. N. B.

FE (SANTA) DE ANTIOQUIA, hoofdst. van de Z. Amer. prov. Antioquia, in Nieuw Grenada, 90. mijlen N. ten O. van Popayan. 302. 52. L. 7. 14. Z. B.

FE, (SANTA) DE BOGOTA, Z. Amer. hoofdstad van het kon. Nieuw Grenada, in een vruchtbaar en bekoorlijk oord,

aan eenen arm der Magdalena riv., zeer schoon en groot, met wel geplaveide straten en 3 marktplaatsen, eene kon. regtbank, hooge school, openbare boekverzameling en het schoone naturaliënkabinet van MUTIS, benevens een smelthuis voor metalen. Het klimaat is door de hoogte van den grond gematigd en men geniet er eene bijna onafgebrokene lente. De bevolking is 36,000 zielen. 303. 30. L. 5. 24. N. B.

FÈ (SANTA) stad van Z. Amer. in het onderkon. Buenos Ayres, aan de zamenvloeijing der Salado en Paraguay, met 4000 inw. 316. 48. L. 31. 40. Z. B.

FÈ (SANTA), onderscheidene plaatsen in Spaan. Amer. dragen dezen naam, waarvan de meesten slechts uit eenige weinige huisgezinnen bestaan.

FEACHORY, kleine Schot. riv., gr. Perth, die in de Garny valt.

FEALE, Ier. riv., bij Coolnakenny, in het gr. Limerick, ontspringende, zich met de riv. Gall in 't gr. Kerry vereenigende, neemt zij den naam van Cashin aan, waarna zij 4 mijlen boven Kerryhead in den mond der Shannon valt.

FEAR, N. Amer. kaap op de kust van N. Carolina. 299. 35. L. 33. 50. N. B.

FEARN, Schot. kerspel, gr. Ross, met een dorpje en 1500 inw.

FEARNESS, zie Fernes.

FEATHARD, Ier. zeehaven, gr. Leinster, die bij ebbe droog loopt.

FEBABO, Afr. plaats in de woestijn, ten Z. van Fezzan, door eenen volksstam van Tibbo bewoond.

FECAMP of *Fescamp*, Fr. stadje, dep. Ned. Seine, arr. Havre de Grâce, aan den mond van de Fecamp in het Kanaal, met 12 kerken, 1 hospitaal, eene regtbank van koophandel, kweekschool voor de zeevaart, eene kleine haven, visscherij, fabr. van linnen, kant, tabak, soda raffinaderij en 7,000 inw. 18. 2. 48. L. 49. 45. 24. N. B.

FECHAIN, Fr. D., dep. van 't Noorden.

FÈCHAUX, Nederl. dorpje, prov. Namen, met 170 inw. 3 uren van Dinant.

FECHE-LE-PRÉ, Fr. dorp, dep. Boven Rijn.

FECHENBACH, Beij. dorp, Ned. Mainkreits, met 690 inw.

FECHHEIM, Saks. Coburgsch dorpje, vorst. Saalfeld, ambt Neustadt, met steenkolenmijnen, marmergroeven en 200 inw.

FE-CHING-SE, kleine Chin. stad, prov. Pe-tche-li, bij Pekin, fraai gebouwd, met lage, doch zindelijke huizen. In de nabijheid vindt men eene schoone brug, welke 216 schreden lang, en uit gehouwen steen zamengesteld is; aan elk eind van dezelve is een paviljoen, met een opschrift ter eere van den bouwmeester, en op eenen afstand, is een kleine, fraai versierde tempel, door den laatsten keizer aan eenen beschermgod gewijd.

FECHT, kleine Fr. rivier, dep. Boven Rijn, die bij Colmar in de Ill valt.

FECUNSUM, stad van Japan op de N. kust van het eil. Niphon.

FECURI, stad van Japan, op het eil. Niphon, aan de golf van Jeddo.

FEDALA, zeehaven op de W. kust van Marocco, op een voorgebergte, hetwelk dikwijls ten onregte voor een eil. gehouden wordt, in eene schoone en vruchtbare landstreek, met eene goede reede, voorheen met veel korenhandel, daar thans de uitvoer van koren, door den tegenwoordigen keizer, verboden is. De stad heeft eene reede, vervallene vestingwerken en ellendige hutten; 12 mijlen Z. Z. W. van Salee.

FEDDEL of *Fiddel*, eil. in de Elbe, onder de vrije stad Hamburg behoorende.

FEDERALSBURG, dorp der N. Amer. Rep., prov. Maryland, ten O. van de Chesapeak baai.

FEDERAL EIL., zie Nukahiwa.

FEDERSEE, vischrijk meer in den Wurt. Donaukreits, door de riv. Kinzig (Kenzach) met den Donau verbonden; het is bijna 1½ m. lang. 2. Vischrijk meer in den Beij. Op. Donaukreits.

FEDRY, Fr. dorp, dep. Op. Saône.

FEËNGROT, *Grotte des Fées*, of *des Demoiselles*, grot in 't Fr. dep. Hérault, arr. Montpellier, welke uit verscheidene afdeelingen bestaat, en met veel druipsteen is opgevuld.

FEENWOLDE, zie Veenwolde.

FEEJÈE EIL., zie Prins William's eil., door TASMAN ontdekt.

FEERWEERD, Nederl. dorp, prov. en arr. Groningen, gemeente Ezinge, ten W. van het Aduader diep en ten W. van Garwerd; met 230 inw.

FEESURA, W. Afr. stad, kon. Kaarta, 9 mijlen W. van Kemmoo.

FEGARI, Jap. stad op 't eil. Niphon.

FEGERSHEIM, Fr. dorp, dep. Ned. Rijn, 2 m. van Straatsburg, met 1000 inw.

FEHEREGYHAZ, DONNERSKIRCHEN of *Bela Czirkwa*, Hong. dorp, kom. Oedenburg, met Duitsche inw. 47. 53. N. B.

FEHLBACH, Beij. riv. in den Isarkreits, die beneden Icking in de Isar valt.

FEHRABAD of *Fahrabad*, Perz. stad, prov. Mazanderan, aan den mond van eene riv. op de Z. kust van de Kaspische zee. Zij drijft eenigen handel in rijst, zout, visch en aardewerk. Voorheen schatte men de bevolking op 16,000 inw.,

inw., welke van de Armeniërs en Georgiërs afstamden, en als werkzaam en levendig worden beschreven. De omstreken brengen suiker, zijde en katoen op. 71. L. 35. 56. N. B.

Fehr-Altorf, zie Altorf.

Fehrbellin, Pruis. stad, regdst. Potsdam, aan de zamenvloeijing van 2 armen van den Rhin, welke uit het Rüppinsche meer komen; de kerk staat in het dorp Feldberg. Er zijn brandewijnstokerijen en 1150 inw. 52. 49. N. B.

Fehring, Oostenr. marktvlek in Stiermarken, kreits Grätz, aan de Raab.

Fehrow, Pruis. dorp, regdst. Frankfort, aan de Spree, met 350 inw.

Fei, Perz. riv., die 2½ m. Z. O. van Suc Sambil, prov. Chuzistan, in de Mes valt.

Feidenheim, Bad. dorp, Neckar kreits, aan den Rijn, 1 uur van Manheim, met 1640 inw.

Feignies, Fr. D., dep. van 't Noorden.

Feilhofen, Oostenr. heerl. in Stiermarken, kreits Ladenburg, niet ver van Landsberg.

Feira, Port. stadje, prov. Beira, met 1000 inw. en een kasteel.

Feirica, Turk. Aziat. stad in Natolië, bij de zeekust; 17 mijlen Z. van Satalia.

Feis, Veix, volgens de Torres *Fais*, en op de kaart van Serrano, *Pais*, een eil. der Carolinen, waarschijnlijk door de vloot van Nassau in 1625 gezien, en ten N. W. van Ulea gelegen, hooger en vruchtbaarder dan de overigen. De vorst van Feis heeft 3 eil. onder zich, waaronder Litoto.

Feisabad, zie Fizabad.

Feisoun. Turk. Aziat. stad, gouv. Diarbekir; 13 mijlen N. van Diarbekir.

Feistenberg of *Grätzerthurn*, Illyr. heerl., kreits Neustadt.

Feistritz, Illyr. riv., die bij Stein ontspringt, en bij Lustthal in de Save valt. 2. F., *Windisch - Feistritz* of *Bistriza*, ook *Wisterza*, Oostenr. stad in Stiermarken, kreits Cilly, aan de Feistritz, met een ijzerwerk en 630 inw. 3. Oostenr. marktvlek, in Stiermarken, kreits Grätz, aan de Murr, met 90 huizen, koper- en loodmijnen en ijzerwerken. De omstreken zijn ook rijk in aluin en gips. 4. Oostenr. heerl. en slot, aan de Feistritz, in het viertel Beneden het Weener Woud. 5. F. of *Bistritza*, Illyr. dorp, kreits Neustädtl. tusschen hooge sneeuwbergen, met ijzerwerken, die jaarlijks 8000 centenaars gegoten ijzer, 500 centenaars spijkers en 460 centenaars ijzerdraad opleveren.

Feium, zie Fajum.

Fekete Ardo, Hong. marktvlek, kom. Ugotsch, aan de Theisz.

Fekete Halom of *Zeiden*, Hong. marktvlek in Zevenbergen, aan den voet van den hoogen Zeidenberg, met de ruïnen van den burg *Fekete Halom*, 2 kerken en 5150 inw. 45. 40. 16. N. B. 43. 7. 14. L.

Fekete Varos of *Purbach*, Hong. bemuurd marktvlek, kom. Oedenburg, aan het Neusiedler meer, met wijnbouw. 47. 54. 30. N. B. 34. 19. 45. L.

Fela, Rus. riv., die in de golf van Lijfland valt.

Felach, zie Fellach.

Felaniche, zie Falaniche.

Felbach, Wurt. dorp, Neckarkreits, met goeden wijnbouw en 2350 inw.

Felda, dorp in Op. Hessen, ambt Ulrichstein, met 790 inw.

Feldbach, Oostenr. marktvlek in Stiermarken, kreits Grätz, aan de Raab, met 600 inw.

Feldberg of *Vehberg*, 4,670 voet hooge berg in het Schwarzwald, gr. hert. Baden, met een groot meer. 2. Berg in het gr. hert. Hessen, 2,605 voet hoog. 3. Vlek in Mecklenburg Strelitz, ambt Strelitz, aan een groot vischrijk meer. 4. Bad. dorp, Wiesenkreits, met wijnbouw en 550 inw. 5. Zie Fehrbellin.

Felden, Beij. riv., Ned. Mainkreits, die op het Rhöngebergte ontspringt en in de Werra valt.

Feldesser See, Illyr. meer, 1 mijl lang en ½ mijl breed, kreits Laibach: in het midden van hetzelve is een ronde berg met eene bedevaartkerk.

Feldkirch, Oostenr. stad in Tirol, kreits Bregenz, aan de Ill, met het kasteel Schattenburg, wijnbouw en 1050 inw. 2. Bad. dorp, Treisamkreits, aan den Rijn, met 1000 inw.

Feldkirchen, Illyr. marktvlek, kreits Villach, met het nieuwe bergslot Dietrichstein, koper- en ijzermijnen.

Feldsberg of *Felsburg*, Oostenr. stad, viertel Beneden den Mannhartsberg, niet ver van de Theya, met een kasteel en park der vorsten van Lichtenstein, wijnbouw en 2770 inw. 2. Illyr. vlek bij Saksenburg.

Feldstetten, Wurt. dorp; 800 inw.

Fêlé, zandbank tusschen de Fr. kust en 't eil. Jersey.

Felegyhaza, Hong. vlek in klein Cumanië, met 9,100 inw. 46. 43. 4. N. B.

Felenga, klein eil. in de golf van Venetië, bij de kust van Istria. 31. 50. L. 45. 52. N. B.

Felenne, Nederl. dorp, prov. Namen, met 600 inw.

Felibe, Filibé of *Philippopoli*, Turk.

Turk. stad in Romanië, sandschakat Sophia, aan de Maritza, in een wijnrijk oord, met 20 moskeën, eenen Griekschen aartsbisschop, 2 karavansera's, eene haven, eene lakenfabr., verwerijen, rijstbouw, zijde-, katoen- en wolhandel, benevens 120,000 inw. (Volgens PALMA slechts 30,000 inw.).

FELICE (SAN), Spaan. stad, prov. Leon, 4 mijlen N. N. W. van Ciudad Rodrigo. 2. Ital. stadje in den Kerk. Staat, 3 mijlen W. Z. W. van Toracina, met 850 inw. 3. stadje van 't hert. Modena, 6 mijlen N. N. O. van Modena.

FELICE (ST.) DE LOS GALLEGOS, Spaan. vlek, prov. Salamanca.

FELICE (ST.) DE GUIXOLIS, Spaan. zeevlek, prov. Catalonië.

FELICIANO, kleine Z. Amer. riv. van Buenos Ayres, in de Parana vallende.

FELICIEN (ST.), Fr. stadje, dep. Ardèche, met 1560 inw.

FELICITÉ, O. Afr. eil., aan den O. kant van St. Mauritius.

FELICUDI, een der Liparische eil. bij Sicilië, voorheen *Phœnicusa* genaamd, met 650 inw. Het bestaat uit eene vulkanische rots, welke met eenige vruchtbare aarde bedekt is, en alzoo goed koren, olie, wijn en Zuidvruchten oplevert. 32. 7. L. 38. 34. N. B.

FELIPPE, (ST.) of *St. Philip de Xativa*, aanzienlijke Spaan. stad, prov. Valencia, op de helling eens bergs, met een kasteel op eene rots en 10,000 inw. 2. N. Amer. volkplanting op het eil. Cuba, 18½ mijl Z. O. van Havannah. 3. Z. Amer. stad van Venezuela, ook wel *Austria* bijgenaamd, regelmatig gebouwd, in een warm en ongezond klimaat. Het omliggende land is vruchtbaar en de 6,800 inw. teelen cacao, indigo, koffij en een weinig katoen. 10. 15. N. B. Vele Indiaansche koloniën dragen dezen naam. 4. N. Amer. stad van Mexico, intend. Guanaxuato, 7 mijlen van Guanaxuato. 5. N. Amer. stad van Mexico, intend. Nieuw Mexico, 15 mijlen Z. van Santa Fe. 6. Z. Amer. stad in Chili, aan de riv. Aconcagua en hoofdstad van de prov. Aconcagua, met verscheidene kloosters. 32. 48. Z. B.

FELIS, zie Feluk.

FELIX, (KAAP) kaap aan de W. kust van het eil. Sumatra. 113. 46. L. 4. N. B. 2. Kaap op de O. kust van Afrika. 11. 50. N. B. 69. 28. L. 3. Fr. dorp, dep. Dordogne.

FELIX DE CARAMAN, (ST.) Fr. vlek, dep. Op. Garonne, met 3050 inw.

FELIX DE QUITOLO, kleine Spaan. zeehaven, prov. Catalonië.

FELIX (ST.) DE SORGUE, Fr. dorp, dep. Aveiron.

FELIX, (ST.) Z. Amer. volkplanting in Brazilië, gouv. Goias, aan de riv. Toccantins, op 328. 10. L. 15. 36. N. B. 2. Amer. eil. in de Stille Zuidzee, N. N. W. van Juan Fernandes, en W. van Copiapo. 26. Z. B. 314. 46. L.

FELIXTOWN, Eng dorp, gr. Suffolk.

FELIZZANO, Sard. dorp in Piëmont, bij de Tanaro, met handel en 1700 inw.

FELKA of *Völk*, Hong. stad, kom. Zips, met linnenweverij, branderij en 1350 inw. 37. 58. L. 49. 3. 50. N. B.

FELL, Pruis. dorp, regdst. Trier, met daklei-groeven. 2. Fr. dorp in het dep. Orne.

FELLA, tak van de riv. Tagliamento, in 't Lomb. Venet. kon. 2. Nap. kaap, in Calabrië. 39. 38. N. B. 33. 48. L.

FELLACH of *Vellach*, Illyr. marktvlek, kreits Villach, aan de Möll, met eene rijke kopermijn, loodmijnen en ijzerwerken, die jaarlijks 4000 centenaars opleveren.

FELLAHS, zie Arabië.

FELLALU, een der Aziat. Pullop eil., tot de Carolinen behoorende.

FELLAHS, stam der zwervende Arabieren in Opper Egypte en Nubië.

FELLAM, inham in de W. kust van Schotland, ten N. van Loch Crinan.

FELLATA, stam der Arabieren in Soudan in Afrika, veelal met vergiftige pijlen vechtende.

FELLERICH, dorp op de grenzen van Luxemburg, met bosschen omringd.

FELLETIN, Fr. stadje, dep. Creuse, arr. Aubusson, op eene hoogte, aan de Creuse, met 3 kerken, opvoedingsinstituut voor meisjes, tapijten- en lakenfabr., papiermolens, veehandel, mineraalbronnen en 2700 inw.

FELLHAMMER, Pruis. dorpje, regdst. Reichenbach, kreits Schweidnitz, met 365 inw. en 4 steenkolengroeven.

FELLIN, Rus. stad, gouv. Riga, kreits Pernau, aan de riv. Fellin, met 660 inw.

FELLINSCHE KANAAL, vereenigt de riv. Pernau met de Narowa, en verbindt dus het meer Peipus met de golven van Riga en Finland.

FELLÖ ABRANY, zie Abrany.

FELLVINZ, FELSÖVINZ of *Obervinz*, Hong. dorp in Zevenbergen, aan de Marosch, met 2 kerken. 46. 22. N. B.

FELO, (KAAP) de Z. W. punt van Sicilië. 30. 13. L. 37. 46. N. B.

FELON, Fr. dorp, dep. Boven Rijn.

FELON, zie Buzin.

FELOOPS, W. Afrik. volksstam op den Z. oever van de Gambia. Hunne land-

streek is zeer groot en levert veel rijst, was, geiten, gevogelte en honig, waarvan zij eene soort van mede maken en met welke produkten zij, door hulp van eenen Mandingo factoor, die een weinig Engelsch spreekt, de Eur. koopliedeu op de Gambia en Casamansa voorzien. Men beschrijft ze als wild en onhandelbaar; zij hebben hunne eigene taal.

FELOUR, zie Fils.

FELS of *Vels*, Oostenr. kasteel en landger., gr. Tirol, viert. Eisach. 2. Zie Fils.

FELSBERG, Keur Hes. stadje, aan de Schwalm, met 870 inw., de zetel eens ambts van 6,030 inw.

FELSBURG, zie Feldsberg.

FELSENBERG of *die Zinne*, berg in Zevenbergen, bij Cronstadt, met de ruime grot *Nonnenloch*.

FELSENMEER, gr. hert. Hess. dal bij Reichenbach, gr. Erbach, vorst. Starkenburg.

FELSÖ-BANYA of *Neustadt*, Hong. kon. vrije bergstad, kom. Sathmar, aan de zamenvloeijing der riv. Kekes en Sassar, met zuurbronnen, goud-, spiesglas- en zilvergroeven en 4,550 inw.

FELSÖ-KUBIN, Hong. D., kom. Arva, met de ruïnen van een slot en 500 inw.

FELSÖ-LENDVA of *Oberlimbach*, Hong. marktvlek, kom. Eisenburg, op eenen berg. 46. 33½ N. B. 34. 4. L.

FELSÖ-MECZENSEF of *Obermetzenseifen*, Hong. marktvlek, kom. Abaujwar, met ijzergroeven. 48. 42. N. B. 38½ L.

FELSÖVINZ, zie Fellvinz.

FELSZTYN, Galicische stad, kreits Sambor. 2. Rus. stad, gouv. Podolië.

FELTINGSBRO, het grootste Zweed. kersspel, prov. Westmanland.

FELTORONY, (*Halve toren*), Hong. marktvlek, kom. Wieselburg, aan het Neusiedler meer, met eene stoeterij.

FELTON, Eng. zeedorp, gr. Northumberland, aan de Coquet.

FELTRE, Lomb. Ven. stad, legatie Belluno, in het gebergte, aan de zamenvloeijing der Colmeda, Sona en Piava, in eene landstreek, vruchtbaar in wijn, olie, zijde, enz.; de zetel van eenen bisschop, met 5,200 inw. 29. 35. 9. L. 46. 6. 43. N. B.

FELTRINO, Nap. riv. 1½ m. Z. O. van Ortona in de Adriatische zee vallende.

FELTRO, of *Monte Feltro*, klein gebied in den Kerk. Staat, legatie Urbino.

FELTZ, Nederl. dorp, gr. hert. Luxemburg, 2½ uur van Dietkirch.

FELU, rots en waterval, boven aan den Senegal, 20 mijlen boven Gallam, welke de riv. zelfs voor kano's bijna onbevaarbaar maakt.

FELUDSJE, FELUGIA of *Anbar*, dorp van Aziat. Turkije, pachalik Bagdad, op den O. oever van den Euphraat, ten N. van Hillah. Het omliggende land brengt dadels, druiven, koren en katoen voort. Voorheen was deze plaats van veel belang, tot de Romeinsche keizer JULIANUS dezelve verbrandde.

FELUDSJE, FELICHA, FELUJA of *Peluch*, klein eil. in het N. W. gedeelte van de golf van Perzië, bij de kust van Arabië. 65. 46. L. 29. 45. N. B.

FELUGA, klein eil. bij de W. kust van Sardinië, in de Middell. zee,

FELUK of *Felis*, stad van het rijk Zeilah, in Oost Afrika, aan eene breede baai, waar Oostindiënvaarders somtijds versch water, hout en levensmiddelen innemen. 11. 50. N. B.

FELUPEN, zie Feloops.

FELUY, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, met 1560 inw.

FEMERN, Deen. eil. in de Oostzee, tot Sleeswijk behoorende, en door de Femer sund van Holstein gescheiden, groot 3 V. M. met 7,620 inw., met gerst, erwten, landbouw, veeteelt en visscherij. Er worden vele wollen kousen vervaardigd. De hoofdst. is Burg.

FEMINE, eil. in de Middell. zee, aan de kust van Sicilië. 3 mijlen N. N. W. van Palermo.

FEMOE, klein Deen. eil. tusschen Zeeland en Laland. 29. 20. K. 54. 53. N. B.

FEMUNDSSEE, zie Fämund.

FEMY, Fr. vlek, dep. van 't Noorden, 2 mijlen N. van Landrecy.

FENERA, klein Illyr. eil. in de golf van Venetië. 31. 54. L. 44. 54. N. B.

FENESTRANGE, FÉNÉTRANGE, FINSTINGEN of *Vinstingen*, Fr. stad, dep. Meurte, arr. Sarrebourg, aan de Saar, met 1360 inw. 24. 46. L. 47. N. B.

FENESTRELLE, Sard. dorp in Piëmont, prov. Pinerolo, in het dal Cluson, aan de riv. Cluson, met 860 inw. De voormalige sterke bergvesting bestond uit 3 forten en werd in 1796 geslecht.

FENETSBURGH, stadje in de N. Amer. Rep., prov. Pennsylvanië, tusschen het Allegany gebergte gelegen, met 30 huizen.

FENEU of *Fenou*, Fr. vlek, dep. Maine en Loire, arr. Angers, digt bij de zamenvloeijing der Sarte en Maine, met 220 huizen.

FENEUR, Nederl. dorp, prov. en arr. Luik, met 260 inw.; 2½ mijl van Luik.

FENIT, Ier. eil. aan de W. kust in de baai van Tralee. 52. 17. N. B. 8. L.

FENIX, riv. in 't Ier. gr. Cork, welke in de Ballycotton baai valt.

FENKI, stad op 't schiereil. Corea, 12 mijlen N. N. W. van Long-kouang.

FENNY, Aziat. riv., welke Bengalen van Ava scheidt en in het gebergte ontspringt; zij maakt de grensscheiding tusschen Tippera en Chittagong uit, en valt op 22. 50. N. B. in de zee.

FENNY STRATFORD, zie Stratford.

FENO, meer in 't Ier. gr. Leitrim, 5 mijlen N. O. van Carrick.

FENOUILLÈDES, klein Fr. landschap, dep. Op. Pyr., arr. Perpignan.

FENTAGE, Nederl. dorp, gr. hert. en arr. Luxemburg, niet ver van den straatweg op Thionville.

FENTE, Afr. dorp in Op. Egypte, 5 mijlen N. van Abu Girge.

FENWICK, Schot. dorp en kerspel, gr. Ayr, het eerste bevat 200, het andere 1590 inw.

FENY, Chin. stad van den derden rang, prov. Chan-si, 7 mijlen ten O. van Yuen-tcheou.

FEODOSIA of *Caffa*, oudtijds *Theodosia*, welke naam in het Russisch als *Feodosia* uitgesproken, en op last van keizerin CATHARINA haar weder gegeven werd, schoon anderen willen, dat Theodosia bij *Stara Crim* gestaan, en uit hoofde van deszelfs belang, *Kyrim*, *Stambuli* of *Jarim Stamboul*, het *Krimsche* of *Half Konstantinopel* genoemd werd. Het is thans eene Rus. stad, gouv. Simferopol of Taurië, op 't schiereiland de Krim, waarvan het de grootste en magtigste stad is, alwaar nog in 1783 de Chan van de Krim zijn verblijf had, doch in dat jaar zijne landen aan Rusland afstond. Zij is zeer aangenaam gelegen, tegen en aan den voet van eenen berg, aan den N. oever der Zwarte zee, en aan eene ruime baai, en heeft eene groote, doch ondiepe haven. Zij wordt door twee kasteelen verdedigd, terwijl hier de hoofdstapelpl. van den Krimschen, den Nogaischen en bijzonder van den Levantschen handel is. Er is een museüm van oude gedenkstukken, als: bas-reliefs, vazen, standbeelden, medailles met Grieksche opschriften, enz., die hier gevonden zijn; alsmede een kruidtuin, die alle kruiden, welke in Rusland, in het wild groeijen, bevat; een bijbelgenootschap, een Grieksche schouwburg, een quarantaine huis, eene assurantie-compagnie voor schepen op de Zwarte zee, (die echter niet meer dan 8,000 roebels, op een schip, verzekeren mag) en 5000 inw., welke van de oestervangst, bereiding van kaviaar, tabaksfabr. enz., doch vooral van den handel in Turk. fabrijkwaren, wijn, rijst en koffij bestaan. De grond in den omtrek is droog en zandig. 52. 59. L. 45. 4. 30. N. B.

FEODOSIA of *Kaffa*, (STRAAT VAN) ook wel *de Krimsche Bosphorus* of *de Straat van Jenicale* genoemd, smalle straat, die de zee van Azof met de Zwarte zee vereenigt.

FEOU-CHAN, Chin. stad van den derden rang, prov. Chansi; 7 mijlen O. Z. O. van Pin-yang.

FEOU-LEANG, Chin. vlek, prov. Kiang-si, alwaar het schoonste porselein vervaardigd wordt.

FER, (POINT AU) stuk lands in het N. van het N. Amer. meer Champlain, door de Engelschen in 1769 aan de Vereenigde staten afgestaan.

FERABAD, zie Fehrabad.

FERAH of *Farre*, Perz. stad, prov. Segistan, 30 mijlen N. N. O. van Zareng. 33. 20. L. 80. 8. N. B. 2. Perz. riv. bij genoemde stad, welke bij Neubendam in het meer Zerrah valt.

FERAHAN, Perz. stad, prov. Irak, 13 mijlen W. van Koom.

FERAN, eil. in de N. Stille Zuidzee, bij de Z. W. kust van Quadra en Vancouvers eil., ruim 5 mijlen in den omtrek hebbende. 252. 3. L.

FERARIAS, Spaan. dorp op het eil. Minorca, in het distr. Mercadal.

FERASLAK of *Ferestek*, dorp in Neder Egypte, 5 mijlen Z. Z. O. van Foua.

FERAT, kaap aan de kust van Algiers. 36. 4. N. B. 16. 48. L.

FERBANNA, stad in W. Afrika, in het rijk van Bambouck; 13 mijlen N. W. van Bambouck.

FERBANNA-TENDA, W. Afr. stad in Dentila, aan den W. oever van de riv. Faleme; 22 m. Z. W. van Bambouck.

FERCULA, Afr. distr. in het N. van de woestijn van Sahara, op de grenzen van Tafilet, met eenige voortbr. en handel. Het wordt door HARTMAN voor 't *Vareklan* van Edrisi gehouden.

FERDINAND, (ST.) N. Amer. dorpje in Louisiana, omtrent 5 mijlen N. W. van St. Louis, met ongeveer 60 huizen, bijna allen op hoogten gelegen.

FERDINANDINA, hoofdpl. van het N. Amer. eil. Amelia, aan de kust van O. Florida.

FERDINANDO, (ST.) Z. Amer. stad in Chili, de hoofdplaats van de prov. Calchagua, niet ver van de Tinguiririca, op 34. 18. Z. B. gelegen.

FÈRE, (LA) Fr. stad, dep. Aisne, arr. Laon, aan de vereeniging der Serre en Oise, met de oudste artillerieschool in Frankrijk, een tuighuis, 2,600 inw.,

kruidmolen, glasblazerij en spiegelfabr.

Fère Champenoise, (la) Fr. stadje, dep. Marne, arr. Epernay, aan de Preul, met een kasteel, 1880 inw. en fabr.

Fère en Tardenois, (la) Fr. stadje, dep. Aisne, arr. Chateau-Thierry, met een kasteel en 1900 inw.

Feredschik, Turk. vlek en bedevaartplaats, prov. Romanië, sandschakat Gallipoli, niet ver van den mond der Marizza, met twee sterk bezochte gezondheidsbronnen.

Ferel, Fr. dorp, dep. Morbihan.

Ferentino, stad in den Kerk. Staat, legatie Rome, met 6 kerken, 3 kloosters en een bisdom.

Fererias, Spaan. stadje, op het eil. Majorca, de hoofdpl. van een district.

Feresina, (Canale di) naauw kanaal in de golf van Venetië, tusschen Istria en het eil. Cherso, een gedeelte van de ruime baai van Quarnero uitmakende.

Feret, (kaap) Fr. kaap ten N. van Papon Passage, de N. uitwatering of Bocaut van de kom van Arcaçon.

Ferette, Fr. dorp, dep. Boven Rijn, 4 m. Z. O. van Altkirch; 600 inw.

Fereyrolles, Fr. D., dep. Hérault.

Ferez, Spaan. vlek, prov. Segovia, 16 mijlen Z. W. van Murcia.

Ferga, (al) Arab. stad, prov. Hedsjas, 2 mijlen Z. Z. O. van Medina.

Fergana of *Farganah*, zie Sir.

Fergus, Ier. riv., welke 3 mijlen ten Z. van Ennis, in 't gr. Clare, in de Shannon valt. 2. (St.) Schot. kerspel, gr. Banff, het is heuvel- en aan de kusten rotsachtig, met 1380 inw.

Ferhabad, zie Fehrabad.

Ferhad, Perz. stad, prov. Chuzistan, 13 m. Z. O. van Nishapour.

Feria, Spaan. vlek, prov. Estremadura, bij de Guadiana, 3 mijlen N. van Badajos.

Feriole, (St.) Fr. vlek, dep. Corrèze, 2 mijlen N. O. van Brives.

Ferisine, zie Feresina.

Feriters of *the Blasques*, groep kleine eil., in het Ier. gr. Kerry, aan de N. punt van Dingle baai.

Ferlach, Illyr. dorp, kreits Klagenfürth, aan de Drau, in Opper en Neder Ferlach verdeeld, met 2850 inw., die eene groote keizerlijke geweer- en staalfabr., met 289 bazen hebben, welke jaarlijks 10,000 geweren leveren. In Neder Ferlach is eene bajonetfabr.

Fermanagh, Ier. gr., prov. Ulster, tusschen de gr. Tyrone, Monaghan, Cavan, Leitrim, en Donegal, of tusschen 9. 35. en 10. 20. L. en 54. 7. en 54. 36. N. B. gelegen, en op 25 vierk. mijlen in 1 stad, 18 kerspelen en 5,650 huizen en 111,250 inw. bevattende. Het land wordt door de gebergten Russel en Slive doorsneden, en bespoeld door de Erne, die in een meer van denzelfden naam valt, verder Noordwaarts loopt, en met eenen waterval bij Ballyshannon in zee valt, en vele moerassen en bosschen heeft. De voortbr. zijn: haver, boekweit, een weinig tarw en vlas, schoon, over het algemeen, de landbouw niet zeer bloeit; verder op de hooge gronden vindt men rundvee, en schapen, en in de bergen ijzer, steenkolen en marmer. De inw. bestaan van de veefokkerij, de linnenfabr. en visscherij, bijzonder in het meer en de riv. Erne. Het gr. is in 8 baronniën verdeeld en heeft Enniskillen tot hoofdstad.

Fermat, Turk. Aziat. stad in Caramanië; 4 mijlen Z. W. van Akshehr.

Ferme, (St.) Fr. stadje, dep. Gironde, met 1100 inw.; 9 mijlen Z. O. van Bourdeaux.

Fermeshem, zie Farmsum.

Fermin, (Point) N. Amer. kaap aan de W. kust van Nieuw Albion, in de N. Stillo Zuidzee. 259. 50. L. 33. 42. N. B.

Fermine, zie Fermin.

Fermo, legatie in den Kerk. Staat, met 77,000 inw. 2. Hoofdstad van voorn. legatie, aan de golf van Venetië, de zetel van een' aartsbisschop, heeft 11 kerken, 16 kloosterkerken, eene hooge school, eene haven en 7,200 inw., die eenen aanzienlijken handel, bijzonder in messen, koren en wol drijven. Zij is de geboortepl. van Lactantius. 43. 10. 18. N. B. 31. 26. L.

Fermosella, Spaan. vlek, prov. Salamanca, ter plaatse waar de Tormes in de Douero valt, met 3000 inw., die eene aanzienlijke linneufabr. hebben.

Fermoy, Ier. stad, gr. Cork, aan het Blackwater, over hetwelk eene brug van 13 bogen ligt, met ruime barakken en 5,088 inw.: 36 mijlen van Dublin.

Fern, of *Fearn*, Schot. kerspel, gr. Angus, met 420 inw.

Fernambuco, (gelijk de gewone uitspraak het wil) eigenlijk *Pernambuco*, Port. prov. van Brazilië in Z. Amer., het best bebouwde gedeelte des lands, ten N. van de Rio St. Francisco en Bahia, en ten O. van het onbebouwde land gelegen. Zij beslaat 157 mijlen van het N. naar het Z. en 126 mijlen van het W. naar het O., en bevat 2485 V. M. Omtrent het getal der inw. weet men niets zekers, het wordt op zeer verschil-

lende wijzen opgegeven, zoo zelfs, dat sommigen 90,000 en anderen 400,000 inw. stellen. Wij gelooven dat men dezelve gerust op 200,000 kan begrooten, die uit Blanken Negers, Mulatten en inboorlingen bestaan. De luchtsgesteldheid is, vooral in het binnenland, zeer heet. De voornaamste riv. zijn de Rio Amargoso, St. Francisco, Rio Grande, Mongaguba, Paraïba, Capubariba en St. Miguel. Onder de voortbr. behooren: suikerriet, katoen, het beste Braziliëhout, cocosnoten, citroenen, bananen, ananassen, ipecacuanha en vele andere droogerijen; tabak, goed rundvee, waardoor veel handel met huiden; paarden, enz. De 2 voorn. artikelen van invoer zijn meel en zout, benevens tallooze goederen en fabrijkwaren, alhier benoodigd. Ook wordt er sterken slavenhandel op de kust van Afrika gedreven, terwijl de Amerikanen vooral hier, met hunne schepen, handel drijven. De prov. bestaat eigenlijk uit vier kustlanden: Itamarca, Rio Grande, Paraïba en eigenlijk Fernambuco. De hoofdstad volgt.

FERNAMBUCO of *Olinda de Pernambuco*, (ook wel alleen *Olinda* of *St. Antonio do Recife*, genoemd), hoofdstad van voorn. Port. prov. in Brazilië, eigenlijk uit de vier deelen St. Antonio, Recife, Bonavista en Olinda bestaande, waarvan de beide eerste op twee zandbanken liggen, die door eene, gedeeltelijk steenen brug, met elkander vereenigd zijn, en de haven en ankerplaats der stad uitmaken, terwijl Bonavista op den vasten wal, en Olinda ⅓ mijl van daar, op eenen bekoorlijken heuvel ligt. Zij bevat de vesting St. George, benevens de forten Do Buraco en Do Brum, welke de haven verdedigen, als mede het fort Bom Jezus; eene hoofd- en verscheidene andere kerken en kloosters; een paleis van den bisschop en gouverneur, een stadhuis en onderscheidene andere gebouwen, katoen- en andere markten, benevens 29,000 inw., waarvan er 4,000 in Olinda wonen, welke degen- en suikerfabr. hebben, en in huiden, verwhout, suiker en tabak handel drijven. Hier is de hoofdstapelplaats van Europische waren, terwijl er jaarlijks, 90,000 zakken katoen naar Engeland, veel suiker naar Lissabon uitgevoerd, handel op Goa, en slavenhandel op Afrika gedreven wordt. De stad is sedert de Port. havens vrij verklaard zijn, bijzonder in bloei en pracht toegenomen, welke nog gedurig vermeerdert. 342. 35. 31. L. 8. 13. Z. B.

FERNANDEZ, zie Juan-Fernandez.

FERNANDINA, stad op het eil. Manille, een der Philippijnen, sedert 1754 gebouwd.

FERNANDO, (CASTELLO DE ST.) Spaan. stadje, prov. Cordova, tusschen de Xenil en Guadajoy.

FERNANDO DEL PO of *Fernando Pao*, eil. aan de kust van het Afr. rijk van Benin, in 1471 door den Port. zeereiziger van dien naam ontdekt. Het heeft 19 mijlen in den omtrek, wordt door rotsen omringd, is schoon en vruchtbaar, en brengt veel rijst, tabak, maniok, citroenen, oranjeappelen, ooft en suikerriet voort. De inw., die oorspronkelijk Portugezen en Mulatten waren, doch door vermenging met Negers, allen Negers zijn geworden, worden op 1200 gerekend, en voor ruw en onbeschaafd gehouden. Ofschoon het eil. goed drinkbaar water heeft, wordt het weinig bezocht. Het werd in 1778 wel aan Spanje afgestaan, doch latere reizigers vonden het nog onder Port. bestuur. 3. 25. Z. B. 26. 20. L.

FERNANDO DE NORONHA, Braz. eil., 30 mijlen van de kust van het Z. Amer. gouv. Fernambuco, dat door het gebrek aan regen, niet geschikt ter bebouwing is, en alwaar, behalve de soldaten, slechts bannelingen en tot het werken veroordeelde Indianen wonen. 345. 12. L. 4. Z. B.

FERNANDO, (SAN.) D'APURA, stad in de Z. Amer. prov. Caraccas, aan de Apura, door 6000 inw., die meest schaapherders zijn, bewoond.

FERNANDO, (ST.) Z. Amer. stad in Tucuman. 28. Z. B. 2. Z. Amer. stad in de prov. Salta. 3. Z. Amer. stad in Chili, hoofdplaats van de prov. Calchagua. 4. N. Amer. dorp in Nieuw Californië, in 1797 gevestigd, met 600 inw. 5. Onderscheidene dus genoemde plaatsen of volkplantingen in Z. Amer.

FERNANDO VELOSO of *Fernao*, riv. op de O. kust van Afrika, voorbij Mosambique. 14. 10. Z. B.

FERNANNANEZ, Spaan. vlek en gr., prov. Cordova, tusschen de Xenil en Guadajos.

FERNAO, zie Fernando Veloso.

FERNDORF, Pruis. dorp, regdst. Arnsberg, kreits Siegen, met 500 inw., loodgieterijen, smederijen, enz.

FERNELL, Schot. kerspel, gr. Angus, langs den Z. oever van de South Esk, met 600 inw.

FERNER of *Firn*, naam, welken men in Tirol aan de IJsbergen geeft, die men in Zwitserland *Gletschers* noemt.

FERNES of *Fearnes*, Ier. stadje, gr. Wexford, aan de Bann.

FERNESS, kaap aan de W. kust van Eday, een der Orcadische eil. 15. 3. L. 59. 2. N. B. Ten O. van dezelve ligt Ferness baai.

FERNEY of *Fernex*, Fr. dorp, dep. Ain, arr. Gex, niet ver van het meer van Geneve, op de grenzen van Zwitserland, met een kasteel, eene herv. kerk en 514 inw. VOLTAIRE, die hier van 1762 tot 1778 woonde, lokte er een aantal handwerkslieden heen, en bragt, door zijne bescherming, het getal der inw. op 1200. Met zijnen dood verviel het dorp weer geheel en al, en slechts eenige horologiemakers en pottebakkers zijn nog overgebleven. Het kasteel, waarin VOLTAIRE gewoond heeft, is nog in denzelfden toestand gehouden, en wordt aan alle vreemdelingen vertoond.

FERNEY, (BAAI VAN) inham in 't Fr. dep. van 't Noorden, ten O. van kaap Frehel. 48. 41. N. B. 15. 20. L.

FERNS, zie Fernes.

FERO, onbewoond eil., tusschen de Shetl. en Orcadische eil., met eene goede haven en den berg *le Moine*.

FEROKABAD, O. Ind. stad, aan de kust van Malabar, prov. Calicut, door de Eng. in 1790 ingenomen.

FEROLITO, Nap. stad, prov. Basilicata, 6 mijlen Z. van Matera.

FERON, Nederl. dorp, prov. Luik, arr. Huy, met 500 inw.

FEROY, Nederl. gemeente, prov. en arr. Namen, niet ver van Gembloux.

FEROYPOOR, O. Ind. stad, prov. Agra. 2. O. Ind. stad, prov. Lahor, aan de Seiks behoorende. 31. 5. N. B.

FERRABAD, zie Fehrabad.

FERRABY, (Noord en Zuid) 2 Eng. dorpen, bij de Humber, tegenover elkander gelegen, het eene in 't gr. Lincoln, het andere in Northumberland.

FERRAGAN, Schot. berg, gr. Perth, 6 mijlen Z. van Blair Athol.

FERRAH, stad der Afghanen, die haren naam aan eene aanzienlijke riv. geeft, welke in het meer van Zara valt, en de *Ariapaulus* der ouden is. Sommigen houden haar voor *Parrah*, in de oude aardrijkskunde voor de hoofdstad van de prov. Anabon der Parthen opgegeven. Kapitein CHRISTIE, die haar eenige jaren geleden bezocht, beschrijft dezelve als eene groote stad, met wallen omringd, en in eene schoone vallei gelegen. 79. 26. L. 33. 7. N. B.

FERRAINA of *Veraine*, berg in Zwitserland, kanton Graauwbunderland, in Prettigau; zie verder Klosters.

FERRALS, Fr. dorp, dep. Aude.

FERRANDINA, Nap. stadje in Basilicata, aan de Bassento.

FERRARA, legatie of prov. van den Kerk. Staat, voorheen een hert., dat naderhand aan de Cisalpijnsche Rep., en vervolgens tot het kon. Italië behoorde, waarvan het 't dep. Neder Po uitmaakte, doch in 1814, behalve het benoorden den Po gelegen gedeelte, dat tot het Lomb. Ven. kon. gebragt werd, weder aan den Kerk. Staat kwam. Thans wordt zij door den Po ten N. en de golf van Venetië ten O. begrensd, en bevat op 56 V. M. 170,750 inw. Het land ligt laag, is aan vele overstroomingen van den Po blootgesteld, en hierdoor moerassig en ongezond, waarom het minder bevolkt is, dan deszelfs natuurlijke vruchtbaarheid wel zoude doen vermoeden. Het brengt koren, hennep, zijde en wijn voort, en heeft uitmuntende weiden voor schapen, terwijl de steur en palingvisscherij in den Po een' voornamen tak van bestaan oplevert. De hoofdstad volgt.

FERRARA, stad in den Kerk. Staat, hoofdstad van voorn. legatie, aan den grooten weg van Venetië naar Bologna, en aan een tak' van den Po, in eene moerassige vlakte gelegen. Zij is groot en wel bebouwd, de zetel van eenen aartsbisschop, heeft 4 voorsteden, regte, lange en breede straten, waaronder die van St. Benoit de voornaamste is; opene pleinen, waaronder de *piazza Nuova* uitmunt; 1 citadel met Oostenr. bezetting; 2 kasteelen, waaronder het schoone diamanten paleis, meer dan 100 kerken met uitmuntende schilderstukken, waaronder de prachtige hoofdkerk en de benedictijner kerk, met de marmeren graftombe van ARIOSTO, van wien men hier nog eenen stoel en het schrijfgereedschap bewaart en 38 kloosterkerken. Het hospitaal *St. Anna*, alwaar TASSO 7 jaren, onder voorwendsel van krankzinnig te zijn, door hertog ALPHONSUS opgesloten gehouden werd; eene hooge school met eene prachtige boekverzameling, die vooral om de handschriften van ARIOSTO, GUARINI en andere beroemde mannen merkwaardig is, dezelve is in het *Palazzo del Paradiso*, waar ook een museüm van oudheden is; een kruidtuin, snijdkamer, school voor de genie, fraaije schouwburg, akademie *delle intrepidi* en 24,000 inw. (voorheen wel 100,000), waaronder 1700 Joden, die in eene eigene wijk wonen; terwijl men hier verder zijde- en lederfabr. en handel in zijde, ham, worst,

worst, enz. drijft. Sedert het einde der 16. eeuw zijn handel, fabr. en bevolking hier evenwel in groot verval. 29. 16. 10. L. 44. 49. 56. N. B.

FERRATO, kaap aan de O. kust van Sardinië. 27. 20. L. 39. 31. N. B.

FERRE, kaap aan de Z. O. kust van 't W. Ind. eil. Martinique. 317. 6. L. 14. 30. N. B.

FERREANAH, Afr. stad in Tunis, welke blijken draagt van de oudste stad in dezen omtrek te zijn, en vele oudheden heeft. Schoon de lucht gezond is en de grond wel bewaterd wordt, is echter de omtrek slecht bebouwd en thans geheel woest en dor.

FERREGRA, Spaan. vlek, prov. Gallicië, aan eene riv. van denzelfden naam.

FERREIRA, Spaan. vlek, prov. Grenada. 2. Port. vlek, prov. Estremadura. 3. Port. stad, prov. Alentejo, aan de Guadiana.

FERREIRAS, Port. vlek, prov. Beira, met 300 huizen.

FERREIRO DE ARES, Port. vlek, prov. Beira, met 1600 inw.

FERREO, golf aan de Z. kust van het eil. Brava, een der Groene Kaap eil., voor middelbare schepen bevaarbaar.

FERREOL, Fr. vlek, dep. Op. Loire.

FERRERA, hoog dal in Zwitserland, kanton Graauwbunderland, welks hoogste deel ook Averserdal genoemd wordt. Het opent zich bij den Beerenburg in het Schamser dal, en klimt langs de Averser beek, van het N. naar het Z. O. tusschen hooge bergen, 6 à 7 mijlen lang op, tot aan den Septimer berg, en levert de heerlijkste natuurtooneelen op. De Averserbeek vormt hier 3 watervallen. De puinhoopen van eene, in 1794 afgestorte rots, liggen op den weg, die soms door op elkander gestapelde, met mos begroeide blokken, heen loopt. De omliggende bergen zijn rijk aan mineralen, bijzonder aan ijzer- en loodërts met zilver vermengd. Sedert 1807 smelt men hier ijzer. 2. Zwits. dorp, in voorn. dal gelegen.

FERRERA DE ABAJO, Spaan. vlek, prov. Toro.

FERRERS BAY, baai aan de N. kust van het Austr. eil. Egmont of Nieuw Guernsey, met een dorp; 2 mijlen O. van Carteret's point. 2. Eng. vlek, gr. Northampton.

FERRET, klein dal en berg in Zwitserland, ten W. van den grooten Bernhardsberg in Neder Wallis, over welken laatsten een weg uit het dal Entremont naar Courmayeux, in Sardinië loopt, op welken, 5,145 voet boven de oppervlakte der zee, eene herberg is. De *Col de Ferret*, welke zich tegenover den Dronat, 7,170 voeten boven de zee verheft, levert een schoon gezigt op. 2. Klein N. Amer. eil. op de kust van Labrador. 322. 6. L. en 53. 40. N. B.

FERRETTE, Fr. dorp, dep. Boven Rijn, arr. Altkirch, met de overblijfsels van het aloude slot *Pfirt*, met 600 inw. en ijzerwerken.

FERREYRA, riv. in Spanje, welke in de prov. Gallicië, in de Minho valt.

FERRIBY, (NORTH) Eng. dorp en kerspel, gr. York, waar de rijke kooplieden van Hull hunne buitenplaatsen hebben.

FERRIER, (POINT) N. Amer. kaap, aan de kust van Nieuw Californië of Nieuw Albion. 259. 50. L. 33. 42½. N. B.

FERRIÈRE, (LA) Fr. vlek, dep. Allier, arr. La Palisse, aan de Sichon, met 2,430 inw. 2. Fr. vlek, dep. Eure, arr. Evreux, aan de Rille, met 480 inw.

FERRIÈRE AU DOYEN, Fr. dorp, dep. Calvados, 5 mijlen N. van Vire.

FERRIÈRE AUX TROIS CLOCHERS, Fr. vlek, dep. Loiret, arr. Montargis, aan de Bied, met 1610 inw.

FERRIÈRES, Fr. vlek, dep. Orne, arr. Domfront, met 1220 inw. 2. Fr. vlek, dep. Monden der Rhône, aan 't meer Berre. 3. Nederl. vlek, prov. Luik, arr. Huy, met 750 inw.

FERRILLOR, rotsen bij het N. Amer. eil., kaap Breton.

FERRINTOSH of *Fairntosh*, Schot. dorp, gr. Ross.

FERRITERS, zie Blaskets-eil.

FERRITER'S COVE, baai aan de W. kust van Ierland, tusschen Sybil-Head en Smerwick haven.

FERRO, voorheen *Hiero*, het Zuid-Westelijkste, en tevens ook het kleinste, minst vruchtbare, en minstbevolkte der Kanarische eil., bij Afr., 5 mijlen lang en 15 in den omtrek, en op 6 V. M. eene bevolking van 5,000 zielen bevattende. Het is een uit de zee opstekende berg, die vrij woest en zonder bronwater is, zoo dat men het regenwater alhier zorgvuldig moet opzamelen; drie kleine bronnen zijn van weinig beteekenis. Van alle kanten vertoont het eil. eene steile rots, doch in het binnenland is het een weinig vruchtbaarder, en zou meer voortbrengen indien de regering de inw. beter aanmoedigde. De voortbr. zijn: ooft, waaronder vooral vijgen en wijn, die ook uitgevoerd worden, honig, was, veel hout en ijzer. De veeteelt is er zeer aanzienlijk. Bijzonder merkwaardig is dit eil. doordien

reeds

reeds de ouden over hetzelve, als de Westelijkste punt der oude wereld, den eersten meridiaan trokken, hetwelk de Franschen, sedert 1634, op last van LODEWIJK XIII, hebben nagevolgd, en thans door vele aardrijkskundigen, die zich door de dwaze eigenzinnigheid, om in elk land eenen bijzonderen meridiaan te hebben, niet laten wegslepen, nog wordt volgehouden. Het eil. ligt dus op 0. L. en 27. 45. N. B., verschilt in lengte met Greenwich, 17. 46.; met Parijs, 20.; met Teneriffe, 1. enz.

FERRO, O. punt der Afr. Storo golf, aan de kust van Algiers.

FERROE, zie Faroër eil.

FERROL, bemuurde Spaan. stad, prov. Gallicië, aan de baai van Corunna, waarin de Jubia uitloopt. Zij is zeer aangenaam gelegen, wel versterkt, regelmatig gebouwd en ééne der drie voornaamste havens voor de Spaansche zeemagt, (zijnde de twee anderen te Cadix en Carthagena). Zij heeft 2 poorten, 3 kerken, 1 zee- en een ander hospitaal, 2 groote pleinen, onderscheidene aangename wandelingen langs de kaai, en aan de Z. zijde der stad, het grootste Spaansche zee-arsenaal, voortreffelijke werven, en barakken voor 6000 man, eene school voor de zeevaart, en volgens ANTILLON 20,000inw. (doch volgens anderen veel minder), die zeildoek- en hoedenfabr., touwslagerijen, spinnerijen en vischhandel hebben. De haven is een langwerpig vierkant, door eenen steenen dam afgesloten, eene der diepste en zekerste van Europa, en heeft zulk eenen naauwen ingang, dat slechts één schip te gelijk dezelve kan invaren, en maar met ééuen wind kan verlaten. Zij wordt aan de regter zijde door de Castellos de St. Castro en de St. Felipe, en aan de linkerzijde door de Castellos Ugya de Segano, de St. Martino, en de Palma, met onderscheidene batterijen verdedigd, en van den zeekant onoverwinnelijk gemaakt. 9. 24. 30. L. en 43. 29. 30. N. B.

FERROL, N. Amer. kaap aan de W. kust van Terreneuve. 320. 35. L. 51. 4. N. B.

FERROL, eenige Z. Amer. eil. in de Stille Zuidzee, bij de kust van Peru. 9. 10. Z. B.

FERROLLE, N. Amer. kaap op de W. kust van Terreneuve, ten N. van St. John's baai. 323. 17. L. 51. 2. N. B.

FERRON, (PUNTA DE) N. Amer. kaap op de Z. W. kust van Quadra en Vancouver's eil. 252. 39. L. 48. 54. N. B.

FERRON, Fr. D., dep. van 't Noorden.

FERRY, Schot. dorp, gr. Forfar, aan de Frith van Tay; 500 inw. 2. Baai aan de O. kust van Ierland.

FERRYBRIDGE, Eng. dorp, gr. York, aan de riv. Aire; 5 m. N. van Doncaster.

FERRYDEN, Schot. visschers dorp, gr. Forfar, aan de South Esk; 400 inw.

FERRYLAND HARBOUR, N. Amer. baai, aan de O. kust van Terreneuve. 325. 20. L. 47. 8. N. B.

FERRY PORT ON CRAIG, Schot. dorp en kerspel, gr. Fife, aan den mond der Tay, met het kerspel 1170 inw.

FERRYTOWN OF CREE, zie Creetown.

FERSCHWEILER, kleine Nederl. gemeente in Luxemburg, arr. Dietkirch.

FERSIN, Perz. stad, prov. Irak; 4 mijlen Z. van Sava.

FERSINA, riv. in Tirol, die 1 mijl ten N. van Trent in de Adige valt.

FERSNITZ, Oostenr. marktvlek, viertel Boven het Weener Woud, aan de riv. Fersnitz.

FERTÉ, Nederl. stad in Luxemburg.

FERTÉ (LA) Fr. vlek, dep. Somme.

FERTÉ ALAIS, of *Aleps*, Fr. stadje, dep. Seine en Oise, arr. Etampes, aan de Juine, met 780 inw. 48. 30. N. B.

FERTÉ AU COL, (LA) of *Sous Jouarre*, zie Ferté Sous Jouarre.

FERTÉ AVRAIN, (LA) Fr. stadje, dep. Loir en Cher, met 63 huizen.

FERTE BERNARD, (LA) Fr. bemuurd stadje, dep. Sarte, arr. Mamers, aan de zamenvloeijing der Mesme en de Huine, met 2 kerken, 1 hospitaal, fabr. en 2,310 inw.

FERTÉ CHAUDRON, (LA) Fr. stadje, dep. Nièvre, aan de Alliers; 150 huizen.

FERTÉ FRENEL, (LA) Fr. marktvlek en kasteel, dep. Orne; 580 inw.

FERTÉ GAUCHER, (LA) Fr. marktvlek, dep. Seine en Marne, arr. Coulommiers, aan de Morin, met 1930 inw.

FERTÉ HUBERT, (LA) Fr. dorpje, dep. Loir en Cher, op een eil. in de riv. Cosson, met 230 inw.

FERTÉ IMBAULT, (LA) of *Hubault*, ook *La Selle St. Denis*, Fr. marktvlek, dep. Loir en Cher, arr. Romorantin, aan de Saudre, met 1600 inw.

FERTÉ LANGERON, (LA) Fr. dorp, dep. Nièvre, arr. Nevers, met 1190 inw. en eene ijzersmederij.

FERTÉ LOUPIÈRE, (LA) Fr. marktvlek, dep. Yonne, met 1160 inw.

FERTÉ MACÉ, (LA) Fr. stadje, dep. Orne, arr. Domfront, met 3,850 inw.

FERTÉ MILON, (LA) Fr. stadje, dep. Aisne, arr. Château Thierry, met 2070 inw. Geboorteplaats van RACINE.

FERTÉ ST. AIGNAN, (LA) Fr. vlek, dep.

dep. Loir en Cher, met 434 huizen.

FERTÉ ST. AUBIN, Fr. marktvlek, dep. Loiret, arr. Orléans, aan de Cosnon; met 1550 inw.

FERTÉ SOUS JOUARRE, (LA) of *Ferté Auciel*, Fr. stad, dep. Seine en Marne, arr. Meaux, aan de Marne, met kaas- en houthandel en 3,700 inw.

FERTÉ SUR AMANCE, (LA) Fr. vlek, dep. Op. Marne.

FERTÉ SUR AUBE, (LA) Fr. stadje, dep. Op. Marne, arr. Chaumont, met 1050 inw. (Slag van 1814.)

FERTÉ SUR LE GROSNE, (LA) Fr. vlek, dep. Saône en Oise, arr. Châlons.

FERTÉ VIDAME, (LA) Fr. dorp, dep. Eure en Loire, met 850 inw.

FERTÉ VILLENEUILLE, (LA) Fr. D., dep. Eure en Loire, met 375 inw.

FERULA, Sicil. stadje in Val di Noto.

FERVAQUES, Fr. dorp, dep. Calvados, arr. Lisieux, met 1440 inw.

FERWERD, Nederl. D., prov. Vriesland, arr. Leeuwarden, met 1970 inw. eene fraaije kerk op eene hoogte, en een veer op Ameland.

FERWERDERADEEL, Vriesche grietenij, arr. Leeuwarden, tusschen de Dokkumer trekvaart en de zee besloten, met de Dokkumer Ee en het Wanswerder meer.

FERWOLDE, FERWOUDE, Nederl. dorpje, prov. Vriesland, met eene nieuwe kerk, en 200 inw.

FERY, Turk. stadje in Romanië, met 3000 inw.

FESCAMP, zie Fécamp.

FESCHAUX, Nederl. dorp, prov. Namen, arr. Dinant.

FESHIE, kleine Schot. riv., die in de Spey valt.

FESCHU, kleine stad van Midden Egypte, op den W. Nijl oever.

FESSONS, Sard. dorp in Savoijë.

FESZ, zie Fez.

FESSAN, zie Fezzan.

FESTABERT, Fr. dorp, dep. Pas-de-Calais, arr. Bethune, met 1250 inw.

FESTENBERG, Pruis. stad, regdst. Breslau, kreits Wartenburg, met 2100 inw., 2 kerken en lakenweverij.

FESTUBER, zie Festabert.

FETHORD, Ier. stad, gr. Tipperary.

FETICHER, landpunt aan de Z. O. kust van Afrika, 3 mijlen van den mond der riv. Lopez.

FETIE, Aziat. stad van Irak Arabi, aan den Euphraat, ten N. W. van Bassora.

FETIO, (het oude *Ephetæ*), kleine Turk. stad van Thessalië, aan den W. ingang van de golf van Pagaseta; 15 mijlen Z. O. van Larissa.

FETISLAW, Turk. stad in Servië, sandschakat Semendra, aan den Donau, digt bij de ijzeren poort en de overblijfsels ven de brug van TRAJANUS.

FETLAR of *Fitlar*, een der Shetlands eil., gr. Orkney; zeer vruchtbaar, met ongeveer 800 inw. en staalbronnen.

FETTERANGUS, Schot. dorpje, gr. Aberdeen, met 200 inw.

FETTERCAIRN, Schot. dorp en kerspel, gr. Kincardine, met 1560 inw.

FETTERESSO, Schot. kerspel, gr. Kincardine, met 4250 inw.

FETU of *Affetu*, Afr. rijk, aan de W. kust, tusschen Kommendu en Sabu, ten Z. van Atti en Komani, zich 5 mijlen langs de zee, en vrij ver landwaarts in, uitstrekkende. Het land is bergachtig, doch vruchtbaar, en door kleine beekjes wel bewaterd, met veel hout, doch de bevolking heeft door de vroegere oorlogen met die van Komani zeer veel geleden. ,, Weleer (zegt de ,, Heer VAN DEN BOSCH) bloeide er de ,, landbouw, en de bewoners der talrijke ,, uitgestrekte dorpen genoten in eene ,, hooge mate, alles, wat tot levenson- ,, derhoud vereischt wordt; dan ook ,, hier is door oorlog en slavenhandel ,, de bevolking sterk afgenomen en ge- ,, heel de volkswelvaart nagenoeg ver- ,, nietigd.'' De regering is aristokratisch monarchaal. De hoofdst. is Fetu. Men vindt er het Nederl. fort St. George d'Elmina, het Eng. Cape Coast Castle, enz.

FETUGA, zie Hoods eil.

FEU (BAIE DE), of *Vuurbaai*, baai tusschen de punt St. Helena, kaap Eddystone, en van Diemensland, door FURNEAUX aldus genoemd, en van hooge oorspronkelijke bergen, wier toppen met aangenaam groen bedekt zijn, omringd.

FEU (KAAP), voorgebergte op de O. kust van Majorca. 21. 14. L. 39. 44. N. B.

FEUCHT, Beij. vlek, Rezatkreits, landger. Altorf, met 1000 inw.

FEUCHTING of *Bitina*, Illyr. dorp, kreits Laybach, met zeepziederijen.

FEUCHTWANG, Beij. stad, Rezatkreits, aan de Sulz, met 3 poorten, 3 kerken, en 1820 inw.; de zetel van een landger. van 4 V. M. met 9,600 inw.

FEUDENHEIM, zie Feidenheim.

FEUERBACH, Bad. dorpje, Wiesenkreits, met 262 inw. 2. Wurt. dorp, Neckarkreits, met 1840 inw.

FEUGERET, Fr. dorp, dep. Orne.

FEUGEROLLES, Fr. dorpje, dep. Loire.

FEUGES, Fr. dorp, dep. Aube.

FEUGH, Schot. riv., gr. Kincardine, die in de Dee valt.

FEUILLA, Fr. stadje, dep. Creuse.

FEUILLANS, zie Bastide de Feuillans.

FEUILLIE, Fr. vlek, dep. Neder Seine, arr. Neufchatel, met bosschen en 2400 inw.

FEUILLÉE, klip aan de Fr. kust van Bretagne, nabij de Sept Iles. 48. 54. 40. N. B.

FEULE, tak van de Leine, in het Han. vorst. Hildesheim.

FEULEN (OPPER EN NEDER) Nederl. dorp in Luxemburg, arr. Dietkirch, met 1300 inw.

FEULETEN, zie Felletin.

FEULSDORF, Pruis. dorp, gr. hert. van den Neder-Rijn, niet ver van de grenzen van Luxemburg.

FEUQUIÈRES, Fr. vlek, dep. Oise, arr. Beauvais. met 420 huizen.

FEURG, Fr. dorp, dep. Op. Saône.

FEURS, Fr. stadje, dep. Loire, arr. Montbrison, aan de Loire, met 1800 inw. Niet ver van hier is eene zwavelbron.

FEURTHALEN, Zwits. vlek, kanton Zürich, in een aangenaam oord, waar veel wijn geteeld wordt, digt aan den Rijn en de brug van Schafhausen, met 6000 inw.

FEVERSHAM, Eng. stad, gr. Kent, op eene bevaarbare, in de Swale loopende riv. De stad is van zeer hoogen ouderdom, heeft eene waag, kruidfabr., die in 1781 in de lucht sprong, en veel schade veroorzaakte, visscherij, 30 eigene kustvaarders en 3,870 inw. 18. 40. L. 51. 19. N. B.

FEXEN, zie Cretins.

FEXHE, Nederl. dorp, prov. en arr. Luik, 2 uren van deze stad.

FEX-LE-HAUT CLOCHER, Nederl. dorpje, prov. en arr. Luik, met 350 inw.

FEXHE-LES-SLINS, Nederl. dorp, prov. Luik, met 630 inw.

FEZ, kon. in den N. W. hoek van Afrika, het Noordelijkste, en tevens het magtigste en bloeijendste gedeelte van het Maroccaansche rijk uitmakende. Het grenst ten N. aan de Middell. zee, ten O. aan Algiers, ten Z. aan Marocco, en Segelmesse, en ten W. aan den Atl. oceaan. Het beslaat eene uitgestrektheid van 4200 V. M. en wordt door Mooren, Barbaren, Joden, Negers en eenige Christenen bewoond, wier getal echter niet naauwkeurig te bepalen is. Het land wordt door aanzienlijke bergen, welke tot de keten van den Atlas behooren, doorsneden, zijn meestal ruw en hoog, terwijl de lagere tot weiden voor het vee gebruikt worden. De dalen tusschen dezelve zijn wel bewaterd, en zoo vruchtbaar, dat zij alle soorten van vruchten en koren in den grootsten overvloed kunnen voortbrengen. De kustriv., die het bespoelen, waarvan de voornaamste de Mulluvia, Lucos, Suboe en Salee zijn, droogen veelal in den zomer uit, terwijl de luchtsgesteldheid, bij de hooge ligging des lands, zacht, en zeer helder, maar des zomers ook zeer heet is. De voortbr. zijn: koren, dadels, citroenen, rozijnen, amandelen, olijven, indigo, gom, vlas, wijn, suiker, senebladen, saffraan, wol, honig, huiden, vederen van struisvogels, ivoor, paarlen, kameelen, buffels, rundvee, bijen, tin, koper, enz. Het kon. is in 9 provinciën verdeeld, als: Shavoya, Benihassen, Temesna, eigenlijk Fez, Garb, Chaus, Enrif of Rif, Tedla en Garet, (de drie eersten worden ook Asgara, Habbata en Temsena genoemd.) De voornaamste steden zijn: Fez, Mequinez, Melilla, Ceuta, Tanger, Larache, Mamora en Salee. Zie verder Marocco.

FEZ, (EIGENLIJK) Maroccaansche prov. in genoemd rijk, tusschen het gebergte Atlas en de prov. Beni-hassen gelegen. Zij bestaat uit eene schoone en vruchtbare vlakte, door kleine heuvels, die goed bebouwd worden, omringd, en strekt zich tot over het gebergte uit.

FEZ, Maroccaansche stad, hoofdpl. en beste stad van voorafgaande prov. en kon., ligt in de diepte van een dal, aan de riv. Fez, die haar in oud en nieuw verdeeld, terwijl de omliggende hoogten met aangenaam en vruchtdragend geboomte beplant zijn. Reeds in 793 werd deze stad gesticht, en was weldra de hoofdstad van al de Westersche Mahomedaansche staten. LEO AFRICANUS verhaalt, dat er 700 tempels en moskeën waren, terwijl zij tevens voor heilig gehouden werd, zoo dat, toen de weg naar Mecca gesloten was, de bedevaarten naar Fez verrigt werden, terwijl zij tevens, door hare leerscholen in alle kunsten en wetenschappen, beroemd was. Dan, naderhand is zij allengskens vervallen, tot eindelijk het rijk, bij dat van Marocco ingelijfd zijnde, zij zelve ophield de voorregten eener hoofdstad te genieten. Nieuw Fez werd in de 13 eeuw gesticht, is wel gebouwd, door schoone tuinen omringd, en veelal door joden bewoond. Zij heeft nog een oud, voorheen prachtig, doch nu vervallen koninklijk paleis, en bestrijkt, door hare ligging, Oud Fez, alwaar het voornaamste gebouw de moskee *el Carubin* is, die gedurende den bloeijendsten tijd van Fez gebouwd werd, doch door geen Christen mag gezien

worden. In de stad telt men 50 (anderen zeggen 200) moskeën, 200 caravansera's of herbergen (Fondaques genoemd), vele baden en marktplaatsen. Van de menigvuldige hospitalen is nog 1 groot gasthuis voor krankzinnigen, en weinig anderen meer overig. De straten zijn veelal slecht, doch de huizen, vooral van binnen, prachtig, met groote binnenplaatsen, en de kamers met schilderstukken en soms met goud en zilver versierd. De markten zijn overkropt met kooplieden, dewijl er op eenen grooten afstand geene andere marktplaats is, en waartoe dan ook de zwervende Arabieren het hunne toebrengen. Ook het onderwijs is hier zeer vervallen, en bepaalt zich thans slechts tot den Koran en deszelfs uitlegging; tot eenige begrippen van taal en redeneerkunde en eenige ruwe denkbeelden van sterrekundige waarnemingen. Van de geneeskunde, die men hier voorheen uit Europa kwam leeren, is geen denkbeeld meer; de ontleedkunde is hun, door hunnen godsdienst, verboden. De inw., die men volgens Ali Bey, op 100,000 kan rekenen, weten nog de kunst van het marokkijn leder te vervaardigen, welke de Mooren bij hunne verdrijving uit Spanje hier bragten. Ook zijn er fabr. van heerlijke tapijten, gordels met zilver en goud bewerkt; verder fabr. voor linnen, koper- en aardewerk, geweren, goud- en zilverwaren, enz. In den omtrek heeft men de beroemde baden Chavlan en Wischtata, en op eenen afstand van 6 mijlen, rijke zoutgroeven. De stad heeft, zoo door oorlogen als door de aardbeving van 1755, zeer veel geleden. 12. 41. L. 34. 6. N. B.

Feza, Perz. stad, prov. Fars, waarschijnlijk het oude Pasa Sarda, met veel tabaksteelt, waarvan de beste soort wordt uitgevoerd.

Fezzan, eigenlijk Fessan, bij de ouden onder den naam van *Phazania Regio*, in het land der Garamantes, waarvan Garama, thans Germa, de hoofdstad was, bekend. Het is een niet zeer groot rijk in het binnenland van Afrika, in het midden van Biledulgerid (Belad-al-Dscherid) tusschen Tripoli en de landen der Tuaricks en Tibbes, ten Z. van de woestijn van Barka gelegen. Het is door gebergten omringd, onder welke bijzonder de zwarte en witte Harutsch opmerking verdienen, terwijl men het als een der grootste, uitgebreidste eilanden in de Zandzee zou kunnen aanmerken. Waarschijnlijk ontving het den naam van Fezzan of Fessan van de Saraceenen, die ook dit rijk overstroomden, en er den Mahomed. godsdienst invoerden, welke er naderhand altijd heeft stand gehouden. De lengte van het aangebouwde land is ongeveer 60, en de breedte van het O. naar het W. 50 geogr. mijlen, doch een goed gedeelte van de woestijn behoort nog tot het gebied. De luchtsgesteldheid is er niet aangenaam, want des zomers is de hitte zeer sterk, en wordt zelfs onverdragelijk, wanneer de Z. wind waait; in den winter klimt een koude, snijdende N. wind niet zelden tot stormen, terwijl er, over het algemeen, zeer weinig regen valt. De grond is meestal tamelijk vlak, doch bestaat uit eene diepe laag zand, op eene laag kalk, of soms ook klei; hij wordt door onderscheidene bronnen en kleine beken tamelijk goed bespoeld; riv. zijn er niet, maar wel eenige meren met natrum. De voornaamste voortbrengselen zijn: dadels, tarwe en gerst; groenten komen er ook wel voort, doch worden er niet met behoorlijke zorg behandeld, er zijn echter veel wortelen, komkommers, uijen en knoflook; ook groeit hier de seneplant. De veeteelt is van geen belang; rundvee vindt men slechts in de vruchtbaarste oorden; schapen zijn er meer, doch nog niet genoegzaam voor de behoefte. Het voornaamste en talrijkste huisdier is de geit; paarden zijn er weinig, doch des te meer ezels. Ook zijn er, volgens den heer Lyon, die in zijn *Narrative of travels in Northern Africa* (1821), de nieuwste berigten, ook omtrent dit land medegedeelt, in de staande waters eene menigte van wormen, *douds* genoemd, zoo groot als een rijstkorrel, welke de gemeene man fijn stoot, in de zon droogt, en daar uit eene pap maakt, die hij met maïs eet. Voorts zijn er kameelen, vooral voor de karavanen; ook wilde beesten, struisvogels, antilopen en een schoon soort van dieren, helder wit met donker roode strepen. Tot de delfstoffen behoort vooral de *trona* of gegraven alkali, die bijzonder tot het verwen van het marokkijn leder gebruikt wordt. De inw., wier getal men op 150,000 (volgens Horneman op 70 à 75,000) zielen kan rekenen, stammen, in zoo verre zij inboorlingen zijn, van de oorspronkelijke inw. van N. Afrika, met Arabieren vermengd, af, en bestaan verder uit kooplieden uit Egypte, Tripoli, Bornoe, Kashna en andere afgelegene deelen van Afrika. De N. Afr. inw. hebben geheel het voorkomen der Ara-

Arabieren; de Z. zijn meer met de Tuariks en Tibben vermengd, en worden door de Tripolitanen voor zeer leelijk gehouden, daar zij meer overeenkomst (de platte neus uitgezonderd) met de Negers, dan met de Arabieren hebben. Zij zijn werkeloos, doch matig in het eten; hunne gewoone spijs is dadels, en gemeene meelpap, met schapenvet of olie toebereid, of de bovengenoemde dadels; zij eten gaarne vleesch, doch dit is bij hen zoo zelden, dat zij een rijk man aanduiden, door te zeggen: » *hij eet dagelijks brood en vleesch.*" Hun lievelings drank is palmwijn, waaraan zij zich gaarne dronken drinken. Hun kleed bestaat uit een grof linnen hemd, terwijl zij zich in grove wollen dekens, *abben* genoemd, wikkelen; de rijken hebben de Tripolitaansche kleeding, doch met een Soudansch hemd of *abbe* er over. Bij de vorstelijke kinderen is die, volgens LYON, tot in het belagchelijke met goud versierd; de vrouwen dragen op de borst geborduurde hemden met een *abbe*, en behangen zich met allerlei versiersels, terwijl zij zeer vrolijk en liefhebsters van zang en dans zijn. De openbare zangeressen worden *Kadanka* genoemd.

De woningen zijn laag, van leem of steen, slecht opgebouwd en met kalk bestreken, terwijl zij het licht alleen door de deur ontvangen. Hunne industrie is van geen belang, en hunne eenigste werklieden zijn schoenmakers en smeden, terwijl hunne voornaamste fabr. van *abben* of grove wollen dekens zijn. De handel is vrij levendig, doch bepaalt zich meestal tot buitenlandsche waren. De hoofdstad Mursuk is de verzamelplaats der groote karavanen van Caïro, Bengasi, Tripoli, Gadamis, Burnue, Tirat, Sudan, en van de kleine der Fidbu, Rschade, der Tuariks, en der Arabieren, welke aldaar zelfs ook vele Europische en Aziat. waren aanbrengen, en verder Zuidwaarts en Westwaarts brengen. De taal is een vervalschte tongval van het Arabisch; kunsten en wetenschappen kennen zij niet; de geheele geleerdheid bestaat in lezen en schrijven. Zij hebben geene geschrevene geschiedenis, en hunne overleveringen zijn vol fabelen; doch zij hebben veel eerbied voor iemand, die hun van den ouden tijd verhaalt. De Godsdienst is de Mahomedaansche; de regeringsvorm is onbepaald monarchaal, en de vorst heet Sultan. Hij is geheel onafhankelijk, daar men de 4000 kroonen, die hij jaarlijks den pacha van Tripoli opbrengt, niet meer dan een geschenk kan aanmerken. De troon is erfelijk voor den oudsten prins; de Sultan geeft dagelijks drie malen gehoor. De inkomsten bestaan in geld, goud of dadels. Behalve de lijfwacht is er geen vast krijgsvolk. Een kadi is het opperhoofd der regtspleging en der geestelijkheid. De doodstraffen worden alleen door den sultan uitgesproken. Het geheele land bevat slechts 100 plaatsen, waarvan Mursuk, de hoofdstad, en Sockna, Sebba, Hun, Wadon, Gattron, Germa en Zuila de voornaamste zijn.

FEZZARA, dorp in Neder Egypte, aan den W. oever van den Nijl, 4 mijlen Z. Z. O. van Rosetta.

FIAC, Fr. dorp, dep. Tarn.

FIAGO, zie Fiogo.

FIÄLLAR, naam der sneeuwkoppen in het gebergte Kiölen, tusschen Zweden en Noorwegen, welke 6 à 8000 voeten boven de zee verheven zijn.

FIANCAYE, Fr. dorp, dep. Drome; 2 mijlen van Romans.

FIANGEROLA, Spaan. vesting, aan eenen berg, niet ver van Gibraltar, aan welks voet eene kleine stad en haven ligt. De vesting is gedeeltelijk van Moorsch maaksel, en door de Romeinen begonnen.

FIANO, vlek in den Kerk. Staat, legatie Viterbo, niet ver van den Tiber, 5 mijlen N. van Rome. 2. Nap. stad, prov. Abruzzo Ultra, 3 mijlen Z. van Teramo.

FIANONA, Illyr. stadje, kreits Triest, op een schiereil., aan de golf van Quarnaro, met eene haven en 720 inw.

FIASCONE, zie Monte Fiascone.

FIATTA, naam, welken de inw. der Kurilische eil. zich zelven geven.

FIBIA, de hoogste top van den St. Gothardsberg in Zwitzerland, 9,964 voeten hoog.

FICARI, of *Figari*, Fr. vlek en havan, aan de Z. kust van 't eil. Corsica, aan den mond van de kleine riv. Ficari.

FICHERUOLO, FICHARUOLO of *Figaruolo*, versterkt stadje in den Kerk. Staat, legatie Ferrara, aan de Po.

FICHOUS, Fr. dorp, dep. Ned. Pyr.

FICHTELBERG, eene der voornaamste hoogten van Duitschland, in Beijeren, in de Main- en Rezatkreitsen, welke van de grenzen der Op. Mainkreits afkomt, met dennen- en beukenhout bewassen is, en voornamelijk uit graniet bestaat, aan het welke zich lei, gneus en leem aangezet hebben, terwijl onderscheidene takken uit kalk bestaan.

Uit hetzelve komen: ten N. het Thuringer woud; ten N. W. het Rhön gebergte en ten Z. W. het Steiger- en Odenwald voort. Het heeft meer dan 6 mijlen in de lengte, en 4 in de breedte terwijl deszelfs hoogste toppen zijn: de Sneeuwberg, 3682, de Ossenkop 3621, de Fichtelberg 3521, en de Zainberg of hooge Fahrnleiten 3316 voet hoog. In het Fichtelgebergte hebben de Saale, Eger, Naab en Main haren oorsprong. In hetzelve vindt men ijzer, vitriool, zwavel, koper, lood, marmer, hout, bijzonder dennenhout, enz. 2. De kleine Fichtelberg is de hoogste top van het Saksische Ertzgebergte, 3731 voet hoog, aan welken de Zschopau, Sehme, Mitweyda, Kaffbach, Oswaldbach, enz., haren oorsprong hebben. 3. Beij. bergambt, Op. Donaukreits, landger. Kemnath, met 10,000 morgen boschland, eene gieterij in Gottesgab en smederijen te Ober-, Unter- en Mitter Lind. 4. Beij. dorp, niet ver van de Fichtelbach, in den Opper Mainkreits.

FIDAH, zie Whida.

FIDALGO, Port. eil., in Prins William's sound, aan de N. W. kust van N. Amerika, heeft met boomen beplante vlakten langs de kust, waar achter eene bergketen, die met altijddurende sneeuw en ijs bedekt is; het werd in 1790 door den Spaan. officier FIDALGO bezocht, en door VANCOUVER dus genoemd; de N. O. punt ligt op 232. 44. L. 60. 55. N. B.

FIDARI, riv. in Eur. Turkije, prov. Livadië, welke 3 mijlen N. van Patras in de zee valt.

FIDDEL, zie Feddel.

FIDDICH, riv. in 't Schot. gr. Banff, welke in de Spey valt.

FIDDICHOW, Pruis. stad en ambt, in 't regdst. Stettin, kreits Greifenhagen, op 2 hooge bergen, digt bij de Oder, met 1180 inw., 1 kerk, visscherij en hopteelt.

FIDERIS, Zwits. badplaats en dorp, kanton Graauwbunderland, distr. Prätigau, in een bekoorlijk oord, met aangename wandelingen. Er is eene bron met bitter water, zoo als te Engadin, tot baden geschikt, en bevat ijzer- en zwaveldeelen, en voornamelijk bitter zout en zoutzuur. Het wordt in afgaande koortsen, verstoppingen, enz. gebruikt.

FIDES, Oostenr. stadje, viertel Boven den Mannhartsberg, aan de Thaya.

FIDJI, zie Prins William's eil., door TASMAN ontdekt.

FIDLER REACH, deel van de Eng. riv. Theems, beneden Londen.

FIDMIN, Egypt. dorp, 5 mijlen ten W. van Fajum.

FIDRA of *Fiddrie*, Schot. eil. bij den mond van de frith van Forth, 1 mijl N. W. van North Berwick.

FIE, Fr. stadje, dep. Sarte.

FIEGO of *Fijoogo*, Jap. zeehaven, aan de Z. kust van het eil. Niphon, met eene breede haven in de baai van Osaca; 8 mijlen Z. Z. W. van Osaca.

FIELINGSHAUSEN, Pruis. D., regdst. Arnsberg, niet ver van de stad Hamm.

FIEN, Perz. stad, prov. Irak.

FIENERBRUCH, Pruis. droogmakerij, regdst. Maagdenburg, in den Jerichowsche kreits, met de volkplanting *Fienerode*.

FIENNES, Fr. dorp, dep. Pas-de-Calais, bij Guines, met marmergroeven.

FIENVILLER, Fr. vlek, dep. Somme.

FIER, riv. in Savoije, lands. Genevois, welke bij la Cluse ontspringt, en na de Seran ontvangen te hebben, bij Seissel in de Rhône valt.

FIESOLE of *Fæsulæ*, eene reeds in 1010 door de Florentijners verwoeste stad, in Toscanen, niet ver van Florence, met landhuizen en een bisdom.

FIFE, gr. in Z. Schotland, dat tusschen de frith van Tay, de Noordzee, de frith van Forth en de gr. Perth, Clackmannan en Kinross, of tusschen 14 en 15 L. en 56. 3 en 56. 24. N. B. gelegen is, en op 22 V. M. in 13 vlekken en 61 kerspelen 101,300 inw. bevat. De Ochills en Low Mondhills, doorsnijden hetzelve, terwijl de N grenzen door eene uitgestrekte rij rotsen bepaald worden. De voornaamste riv. zijn niets meer dan beken. Voorheen waren hier vele meren, die thans droog en tot bouwland gemaakt zijn. De nog overige zijn het meer van Lindores, Kilconquhar, Gellie, Comilla en Pitty. De luchtsgesteldheid is er vochtig, doch zacht en gezond. Vier vijfde gedeelte van den grond is bebouwd en brengt onderscheidene granen voort; ook vindt men er schoon rundvee, schapen, sterke paarden, terwijl de visscherij langs de kusten, en die van zalm in de riv. hier van veel belang is. Bijzonder rijk is dit gr. aan mineralen, menigvuldige kalk- en steenkolengroeven, lood, koper, ijzer, zink, schoon graauw marmer, agaat, enz. De voornaamste fabr. bestaan in linnen- en lakenweverijen, brouwerijen, likeurstokerijen, zeepziederijen, kaarsenmakerijen, steenen- en pannebakkerijen, enz. Het gr. is in de 4 districten: St. Andrew's, Cupar, Dunfermline en Kirkaldy verdeeld. Cupar is de hoofdstad; doch Dunfermline

de grootste en meest bevolkte stad. Men vindt hier ook vele oudheden,

FIFENESS, kaap aan de O. kust van voorn. Schot. gr., van waar een gevaarlijke rif, *Car-rocks* genoemd, zeer ver in zee loopt. 15. 46. L. 56. 17. N. B.

FIFE'S PASSAGE, kanaal aan de N. W. kust van N. Amer., in den archipel van Broughton, omtrent 4 mijlen lang. 251. L. 50. 50. N. B.

FIFTEENTH MILE CREEK, riv. in de N. Amer. Rep., welke in Pennsylvanië ontspringt, en in Maryland, op 299. 21. L. en 39. 40. N. B. in de Potowmack valt.

FIGALO (KAAP), Turk. kaap op de kust van Epirus, aan den mond van de golf van Arta. 38. 18. L. 39. 20. N. B.

FIGARI, zie Ficari.

FIGARUOLO, Illyr. eil. in de golf van Venetië, aan de kust van Istria. 31. 30. L. 45. 10. N. B.

FIGEAC, Fr. arr., dep. Lot, op 30½ V. M., in de kantons Figeac, Bretenoux, Cajare, la Capelle-Marival, Livernon, St. Cère en la Tronquière, 85,800 inw. bevattende. De hoofdpl. Figeac ligt aan de Selle, heeft 5450 inw. en handel in koren, wijn en vee. 44. 40. N. B.

FIGEN of *Fisju*, groote en rijke prov. van Japan, aan de W. kust van Ximo.

FIGHIG, distr. en stad van Marocco, lands. Segelmesse, ten Z. van den Atlas, met aanmerkelijken handel op Mecca en Tombuctoe, en lakenfabr.

FIGI, Japan. stad, eil. Ximo.

FIGLINO, bemuurd Tosc. marktvlek, prov. Florence. met 2800 inw.

FIGO, klein eil. in de Middell. zee, bij de kust van Sardinië.

FIG-TREE BAY, Amer. baai aan de Z. W. kust van het W. Ind eil. St. Christoffel, bij kaap Sandy. 2. Baai aan de N. O. kust van het eil. Jamaïca. 18. 18. N. B.

FIGUEIRA of *Figueira do Montero*, Port. koopstad, prov. Beira, aan de Mondego, met eene veilige, doch voor het in- en uitzeilen moeijelijke haven, en 1200 inw., die handel in zout, olie, wijn, enz. drijven. 2. Port. vlek, prov. Alentejo. 3. Port. stad, prov. Algarvië, niet ver van kaap St. Vincent.

FIGUEIRO DA GRANJA, Port. vlek, prov. Beira.

FIGUEIROS DE VINHOS, Port. vlek, prov. Estremadura, aan de kleine riv. Aiso, met 1500 inw.

FIGUERAS, bemuurde Spaan. stad, prov. Catalonië, niet ver van de Fluvia, met eenigen koophandel, en 4,650 inw. Digt bij dezelve ligt, op eene hoogte, de sterkte *Castillo de Fernando*, met ondermijnde toegangen. De terugtrekkende Franschen lieten de wallen, in 1813, in de lucht vliegen. 43. 16. N. B. 20. 38. L.

FIGUERI (KAAP,) kaap op de W. kust van Sardinië, met een klein eil. bij dezelve, van denzelfden naam. 27. 30. L. 41. 8. N. B.

FIGUIER, baai op de N. O. kust van het W. Ind. Jamaïca.

FIGUIÈRES, kleine Turk. stad van Thessalië; 6 mijlen N. O. van Zeiton.

FIJENOORD, Nederl. eil. in de Maas, prov. Z. Holland, aan de stad Rotterdam toebehoorende; voorheen met een pesthuis, naderhand een militaire hospitaal voor de marine, en onder koning LODEWIJK, eene kweekschool voor de zeevaart; thans is het eene industrieschool, voor bijzondere rekening, die zeer goed is ingerigt.

FIJIRASAKI of *Firosaki*, stad van het Japansch eil. Niphon.

FIJOAGO, Jap. stad, eil. Niphon.

FILADELFIA, Nap. stad, prov. Calabrië Ultra, op de vlakte *della Gorna* gebouwd, door de inw., van de door eene aardbeving (29 Maart 1783) verwoeste stad Castel Monnardo.

FILANA, W. Afr. riv. in Benin, welke op 4. 40. N. B. in de Atl. zee valt.

FILATERRA, Sard. stadje, gr. hert. Genua, aan de grenzen van Modena.

FILAY, zie Filey.

FILDER, vruchtbare hoogte boven Stuttgard, waar veel witte kool groeit.

FILEE, zie Gosne.

FILEFIELD, top van het Noorw. gebergte.

FILEHNE of *Wielen*, Pruis. stad, regdst. Bromberg, kreits Czarnikow, op een eil. in de Netze, met lakenweverij en 2700 inw., waaronder 1180 Joden. 33. 49. 38. N. B. 52. 33. 30. L.

FILEK, Hong. marktvlek, kom. Neograd, met 1800 inw. 47. 27½ N. B.

FILELLY of *Tafilet*, Afr. riv. van Tafilet, op den Atlas ontspringende en zich Z. waarts in de woestijn verliezende.

FILEY, Eng. visschers dorpje en kerspel, gr. York, aan eene ruime baai, met 300 inw. De baai is door eene rij klippen *Filey-ridge*, gedekt, die 1½ mijl zeewaarts inloopt, en bij laag water genoegzaam droog is. Dezelve ligt op 54. 14. N. B. 17. 25. L. Op den oever spoelt somtijds barnsteen aan.

FILIBA, of *Philippi*, Turk. dorp in Macedonië, met vele oudheden.

FILIBA VILAJETI, zie Macedonië.

FILIFAR, Zwits. D., kanton Graauwbunderland, met 63 huizen en 170 inw., aan de Albala en den weg van Chur, met voor-

voorm. zilver-, koper- en loodmijnen.

FILIPPO D'ARGIRO, Sicil. stad, Val di Noto, op den top eens bergs, met een kasteel en 8500 inw.

FILIPPEVILLE, zie Philippeville.

FILIPPINE, zie Philippine.

FILIPPOPOLI, zie Philippopoli.

FILIPPOWO, Pool. stadje, waiw. Augustowo, met 800 inw. en handel. 54. 10. N. B. 40. 17. 5. L.

FILITZ, Hong. plaats, kom. Zips.

FILLAN, Schot. riv., gr. Perth, die in Loch Dochart valt.

FILLERUN, sterke Turk. stad, op eenen berg, aan den Donau, prov. Bulgarië, sandschakat Widdin.

FILLES of *Dochters*, 2 eilandjes bij een derde, dat grooter is, en *Mère* (moeder) genoemd wordt, gelegen, aan de Z. Amer. O. kust, bij 't Fr. eil. Cayenne.

FILLES, klippenriggel aan de Fr. baai van Cancale, dep. Ille en Vilaine, N. O. van 't eilandje Herpin.

FILLETTES, reeks van klippen, bij het inkomen van de Fr. haven van Brest.

FILOQUIA, Turk. stadje van Albanië, op de O. kust van de golf van Arta.

FILOT, Nederl. dorp, prov. Luik, met 250 inw.

FILOTI, Turk. vlek, pachalik Jannina, hoofdst. van eenen onafhankelijken volksstam, van 6 à 8000 man, *Filoten* genaamd.

FILS, Wurt. riv., die bij Wiesensteig ontspringt, en 2 mijlen boven Esslingen in den Neckar valt.

FILSDORF, zie Dalheim.

FILURINA, Turk. stadje van Macedonië, 10 mijlen N. van Edessa.

FILZEN, Pruis. dorp, regdst. Trier, met loodmijnen en steengroeven.

FIMARELLA, Nap. riv, welke in de golf van Tarente valt, op 34. 58. L. en 39. 36. N. B.

FINA, Ier. riv., gr. Monaghan, in Lough Erne vallende; 1 mijl N. van Belturbet.

FINAART, zie Fijnaart.

FINALE, bemuurde Sard. stad, gr. hert. Genua, in eene vruchtbare landstreek. Zij bestaat uit twee deelen, waarvan het eene op eenen berg, en het andere, *la Marina di Finale*, aan den zeeboezem ligt, en eene goede haven heeft; zij telt 7000 inw. en heeft eenigen handel. 26. 10. L. 44. 10. N. B.

FINALE DI MODENA, sterke stad van het vorst. Modena, aan de Panaro, uit welke, door eene sluis, water in een kanaal gelaten wordt, om 13 molens te drijven.

FINAN (ST.), klein Schot. eil., gr. Argyle, in Loch Shiel.

FINBO, Zwits. berg van Neder Engadin, 3 mijlen N. van Trasp.

FINBY, Rus. stad van Finland, op een eil.; 9 mijlen Z. Z. O. van Abo. 60. 7. N. B. 41. 30. L.

FINCASTLE, stad der N. Amer. Rep., prov. Virginië, hoofdstad van het gr. Bottetourt, aan de O. zijde van Catabaw Kreek.

FINCH'S EIL., Austr. eil. bij Nieuw Holland. 154. 16. 38. L. 14. 43. 31. Z. B.

FINCHLEY, Eng. dorp en kerspel, gr. Middlesex, met 1300 inw.

FINCKENGA, Nederl. dorp, prov. Vriesland, arr. Heereveen, met Boil en Noordwolde de *Stroomkant* genoemd.

FINDHAVEN, Schot. heuvel, omtrent 1500 voeten hoog.

FINDHORN, Schot riv., die in het gr. Inverness ontspringt, en 1 mijl beneden Forres in de Moray frith valt. 2. Schot. dorp en kleine zeehaven, gr. Elgin, aan den mond der riv. van dien naam; met visscherijen.

FINDOCHTIE, Schot. visschers dorpje, gr. Bauff, met 170 inw.

FINEUSE, zie Doornik.

FINGAJANEN, zie Calinguas.

FINGALS HOL, MELODIE HOL of *Ua-Bhinn*, eene der schoonste merkwaardigheden der natuur, op het Hebrid. eil. Staffa, onder het Schot. gr. Argyle behoorende. Het is eene bevaarbare grot, 237 voeten lang, en aan den ingang 117 voet hoog, en 53 breed, doch achterin slechts 70 voeten hoog en 20 breed. Aan beide zijden staan tot 60 voet hooge, zeer regelmatige zuilen. De van de rots in deze grot afvallende droppelen, doen zulke harmonische toonen ontstaan, dat de reiziger, als door eene tooverachtige onzigtbare melodie wordt verrast.

FINGAMO, Japansche stad, eil. Niphon, 15 mijlen N. van Meaco.

FINGIG, Nederl. dorp in Luxemburg, 2½ mijl van Arlons; 700 inw.

FINGUJANEN, zie Calinguas.

FINHAM, Fr. stad, dep. Op. Garonne, nabij de Garonne, met 1380 inw.

FINIMARBOO, Afr. dorp in Bambarra, 32 mijlen W. N. W. van Sego.

FINISH, eil. op de W. kust van Ierland, bij het eil. Minish.

FINISTERRE (KAAP), kaap aan 't N. W. van Spanje, aan de kust van Gallicië. 8. 32. 30. L. 42. 56. 30. N. B.

FINISTERRE, Fr. dep., aan drie zijden door de Atl. zee omgeven, terwijl het het W. gedeelte der voormalige prov. Bretagne in zich bevat. Ten O. grenst het aan de dep. van 't Noorden en Mor-

bihan, en ligt tusschen 12. 21. en 14. 8. L. en 47. 48. en 48. 46. N. B., is 132 V. M. groot, en heeft 453,000 inw. De grond is heuvelachtig, deels zandig en deels moerassig, en slechts op weinige plaatsen vruchtbaar. De bergen gaan echter de hoogte van 1000 voeten niet te boven, en behooren tot de ketens der Aree en der Zwarte bergen. De riviertjes zijn: de Aulne, de Hierre, enz. Onder de voortbr. telt men ijzer, lood (12,000 cent.), zilver (3480 mark), koren, ooft, vlas, hennep, paarden, rundvee, schapen, zwijnen, bijen, sardellen, enz. De voornaamste fabr. zijn van linnen, papier, zeildoek en tabak, enz. De uitvoer bestaat in visch, was, honig, lood, talk, vee, tabak, paarden, enz.; terwijl in 1803, de uitgaven van dit dep. 2,458,757 franken beliepen. Het zendt 6 gedeputeerden in de kamer, en bevat de vijf arr., Brest, Morlaix, Chateaulin, Quimper en Quimperlé, 43 kantons en 247 gemeenten. De hoofdstad is Quimper. 2. Spaan. stadje, prov. Gallicië, digt bij de kaap van denzelfden naam.

FINKENSTEIN of *Habersdorf*, Pruis. dorpje, regdst. Mariënwerder, aan een meer van dien naam, met 300 inw. 2. Illyr. bergkasteel en heerl., kreits Klagenfürth.

FINKENWERDER, eil. in de Elbe, tusschen Ottensee en Nienstedt, half tot Hanover en half tot Hamburg behoorende, met een kerkdorp van dien naam, dat 480 inw. telt.

FINKUM, Nederl. dorp, prov. Vriesland, arr. Leeuwarden.

FINLAND, Rus. gouv., het voorm. gouv. Wiborg of oud Finland, en het in 1809 door Zweden aan Rusland afgestane hert. Finland bevattende, en tusschen de Lappmarken, de gouv. Archangelsk, Olonez en St. Petersburg, het meer Ladoga, de golf van Finland en van Bothnië, of tusschen 37. 20. en 49. 50. L. en 60. en 66. N. B. gelegen, en op 5,352 V. M. 1,096,000 inw. bevattende, die meestal luthersche Finnen, doch gedeeltelijk ook Zweden en Russen zijn. Uit hoofde van de uitgestrektheid, zijn luchtsgesteldheid en grond zeer verscheiden; de eerste is in het Z. en W. gematigd, naar de ligging, doch in het N. en O. is de koude zeer sterk en van langen duur, terwijl de kortheid van den zomer, door het langdurig verblijf van de zon boven den horizon, vergoed wordt, zoo dat, bijzonder in de maand Julij, de warmte zeer sterk is. De grond is een met zandbergen, rotsen, bosschen, moerassen, meren, en kleine rotssteenen bedekt land, hetwelk door de Maanselkä, eene voortzetting van het Scandinavisch gebergte, doorsneden, en door de golven van Finland en Bothnië, benevens de riv. Kumojocki, Kymmene, Wuoxa, Kemi, Ulea, enz. en de meren Kemi, Kutka, Kiando, Ulea, Wasla, Ladoga, Saimen, Payenejarwi, Fänisserswi, Mallasweri, enz. bespoeld wordt. Men vindt er nog geheele streken lands, die onbewoond zijn. In de meer begunstigde oorden vindt men koren, aardappelen, hout, paarden, rundvee, schapen, wildbraad en visch; ook wordt er veel ijzer, koper, lood, salpeter, marmer, enz. gevonden, terwijl er ook eenige goede weiden zijn. De uitvoer bestaat in: teer, pik, hout, ijzer en koper. De wegen zijn er over het algemeen slecht, behalve in den omtrek der voornaamste steden, en de gemakkelijkste wijze van vervoer, is in den winter, over het ijs. De Finnen noemen zich zelven Somoladzh, en in het meervoud Suome of Some. Zij zijn over een groot gedeelte van het Noorden verspreid, en behooren, behalve eenige Lappen in Noorwegen, geheel aan Rusland, terwijl men derzelver getal wel op 3,393,000 rekenen kan, welke in eigenlijke Finnen, Esth- en Lijflanders, Kuren, Tschuden, Besarmen, Lappen, Permiërs, Sirjänen, Wogulen, Tschuwaschen, Tscheremissen, Wotjäken, Mordwinen, Ostiaken en Teptjären aan de Ob verdeeld zijn. De eigenlijke Finnen bestaan uit 2 stammen, Finnen en Ischoren, die in de gouv. Finland, St. Petersburg, Olonez en Twer verdeeld zijn, en 1,300,000 zielen uitmaken. Zij spreken eene taal, die noch Zweedsch noch Russisch is, maar met het Hongaarsch eenige overeenkomst heeft, en ook in Lapland, Esthland en een deel van Lijfland gesproken wordt. Behalve eenigen, die tot den Griekschen godsdienst zijn overgegaan, belijden zij allen den lutherschen godsdienst. Zij zijn klein van gestalte, geel van kleur, hebben ligt bruin haar, en zijn bekend als eerlijk, gastvrij, trouwhartig en dapper. Men vindt onder hen geenen adel. Hunne woningen zijn slecht, doch de geringste boer heeft echter een klein soort van gebouw om een warm bad te genieten; zij bestaan van den landbouw en de veeteelt, visscherij, linnen- en wolweverijen, en eenige fabr. in de steden. Het gouvernement is in 13 kreitsen verdeeld.

FINLAND, (GOLF VAN) golf van de Oostzee, door de Rus. gouv. Finland, St. Petersburg en Esthland omgeven, 60 duitsche mijlen lang en 14 à 15 breed, met vele rotsen en klippen langs de kust van Finland, welke het landen hier zeer gevaarlijk maken. De Hollandsche zeelieden noemen deze golf gewoonlijk *de Fuik*.

FINMARKEN, of *Findmark*, het Noordelijkste ambt van Noorwegen, dat met Nordland eene prov. uitmaakt, tot welke ook de eil. Senniën en Tromsöe behooren, en die eigenlijk het Noorweegsch Lapland bevat, hetwelk op 1260 V. M., (waarvan slechts 200 vast land zijn,) 27,000 inw. telt, die meestal Lappen of Finlappen zijn, en voornamelijk van de vischvangst bestaan, terwijl de laatsten, ongeveer 6000 in getal, met hunne rendieren rondreizen. Het wordt verdeeld in de 4 distr. O. en W. Finmarken, Senniën en Tromsöe, en door de riv. Paes van Rusland gescheiden, is een koud, ruw land, waar de zomers kort, en de winters hard, zeer onaangenaam en door vele orkanen vergezeld zijn, zoo dat het land voor geene bebouwing vatbaar is. De voortbrengselen zijn alleen, visch, rendieren, wild, gevogelte en beziën. Op 't eil. Mageröe vindt men de Noordkaap, de Noordelijkste punt van Europa. Steden of dorpen zijn hier niet, en slechts aan de kusten vindt men soms eenige weinige menschen bij elkander wonen. De inw. leven van rendieren-melk, kaas, boter, rendierenvleesch en wildbraad. Het land werd in 1814, met het overige gedeelte van Noorwegen, aan Zweden afgestaan.

FINN, Ier. riv., uit een meer van dien naam in het gr. Donegal ontspringende, en in Lough Foyle, bij Strabane, uitloopende.

FINNE of *Finnberge*, Pruis. bergketen, regdst. Erfurt, die als een kalk- en zandsteengebergte bij Eckartsberga begint, in 2 gelijkloopende bergruggen, van het Z. O. naar het N. W. voortgaat, en zich bij Sachsenburg aan de Hainleite aansluit.

FINNEN, zie Finland.

FINNERYDIA, stadje in W. Gothland, 11 mijlen Z. W. van Orebroe.

FINNES, Fr. vlek, dep. Marne, aan de Vesle, met 2200 inw. 49. 20. N. B.

FINNEVAUX, Nederl. dorpje, prov. Namen, arr. Dinant, met 150 inw.

FINNHAR, klein eil. in het W. gedeelte van de golf van Bothnië. 34. 46. L. 60. 58. N. B.

FINNIN, Schot. riv., gr. Inverness, in het O. uiteinde van Loch Shiel vallende.

FINNINGEN, Nederl. dorp, in Luxemburg; $2\frac{1}{2}$ mijl van deze stad.

FINNIS (BAY), baai aan de O. kust van het eil. Harris, tot de Hebriden behoorende. Zij vormt eene veilige haven.

FINO (KAAP), lange barre rots, in het hert. Genua, aan den oever van de riv. di Levante. Op deszelfs top is een sterk kasteel. 25. 52. L. 44. 19. N. B.

FINO, klein eil. in de Oostzee, aan de O. kust van Zweden. 34. 28. L. 58. 9. N. B. 2. Lomb. Ven. vlek, legatie Como, met fabr. van physische en mathematische instrumenten.

FINONA, Oostenr. plaats in Istrië, aan den W. oever van de golf van Carnero.

FINOW, kleine Pruis. riv., regdst. Potsdam, die bij Biesenthal uit 4 beekjes ontspringt, en in den Oder valt; door middel van dezelve verbindt het kanaal van Finow, dat in 1609 werd aangelegd, de Havel met den Oder. 2. F. of *Neder Finow*, Pruis. dorp, regdst. Potsdam, kreits Angermünde, aan gen. kanaal, met 500 inw.

FINSERWOLDE, Nederl. dorp, prov. Groningen, arr. Winschoten, met Garnedijk en Rekamp eene gemeente van 1150 zielen uitmakende. Door de aangeslijkte en ingedijkte landerijen is het een welvarend en groot dorp.

FINSPANGE, groot Zweed. landgoed, prov. Linköping, in O. Gothland, met eene geschutgieterij.

FINSTER-AARHORN, Zwits. berg, de hoogste in het kant. Bern, en behalve de Mont blanc en Rosa, de hoogste van Europa, aan de grenzen van Walliserland, midden in eene ijszee, volgens TRALLES 13,274, en volgens anderen 13,176 voeten boven de Middell. zee. Hij heeft de gedaante van eene piramide, is slechts eens beklommen, en ontleent zijnen naam van de Aar, die aan zijnen voet ontspringt.

FINSTERBERGA, Gothaasch dorp, ambt Reinhartsbrunn, met 570 inw.

FINSTERMÜNZ, rotsholte en bergpas aan den Neder Engadin in Zwitserland, kanton Graauwbunderland, eene grensscheiding uitmakende tegen Tirol, alwaar de Inn, door hemelhooge rotsen, heendringt.

FINSTERWALDA, of *Grabijn*, Pruis. stad, regdst. Frankfort, kreits Luckau, met een kasteel, 1 luthersche kerk en 1520 inw.

FINSTINGEN, zie Fenestrange.

FINTHEIM, of *Finthen*, Hes. dorp, Rijnkreits, met 950 inw.

FINTELE, Nederl. dorp, prov. W. Vlaanderen, omstreeks Loo, aan eene gegravene vaart.

FINTRAY, Schot. kerspel, gr. Aberdeen, met 860 inw.

FINTRY, Schot. kerspel en dorp, gr. Stirling, met 1000 inw.

FIOGO, Jap. stad, op 't eil. Niphon, aan den mond der Gava, met eene sterk bezochte haven en ankerplaats.

FIOLE, zie Foil.

FIONDA of *Phionda*, vervallene Turk. stad in klein Azië, aan de W. kust van de golf van Satalia, door de Turken Tekrova genaamd, met vele oudheden en de overblijfselen van de oude stad *Phaselis*, van eenen schouwburg, enz.

FIONS, Pruis. stadje, regdst. Posen.

FIORE, kleine riv. in Toscanen, welwelke in het gebied van Siëna ontspringt, en beneden Montalto in de Tosc. zee valt.

FIORENTINO, kasteel en gebied in de rep. St. Marino in Italië. 2. Nap. stad in Capitanata, 2 mijlen Z. van Lucera. 3. Stad in den Kerk. Staat, in Campagna di Roma. 41. 42. N. 30. 52. L.

FIORENZO (ST.), Fr. zeehaven, aan de N. kust van Corsica, met 1500 inw. versterkt, doch ongezond, door de nabij gelegene moerassen. In 1783 werd zij door den bliksem in brand gestoken, en voor het grootste gedeelte verteerd. 42. 41. N. B. 27. 3. L.

FIORENZUOLA, kleine vesting in het Ital. hert. Piacenza, in eene schoone vlakte, tusschen rookende bergen gelegen, met de beroemde abdij *della Sella* en 3000 inw., 7 mijlen N. W. van Parma. 2. Vervallene Nap. stad in Capitanata, oudtijds *Florentinum*, 3 m. van Severo.

FIORLITA, klein eil. in de Middell. zee, aan den mond van de golf van Tarente. 40. 14. N. B. 35. 46. L.

FIRABUS, Perz. stad, prov. Mekran, 15 mijlen Z. W. van Kej.

FIRAN, klein eil. in de Roode zee, ongeveer 6 mijlen van de kust van Arabië, door de parelvisscherij beroemd. 17. 13. N. B. 59. 16. L.

FIRANDO, klein eil. bij Japan, met den titel van kon. en eene groote haven, waar de Nederlanders hunne eerste stapelpl. hadden, toen hun de handel op Japan toegestaan werd. 148. 26. L. 33. 35. N. B.

FIRBEIX, Fr. dorp, dep. Dordogne.

FIRDGUM, Nederl. dorp, prov. Vriesland, grietenij Barradeel.

FIRENZE, zie Florence; No. 1.

FIRENZUOLA, Tosc. stad, prov. Florence, in het Apennijnsch gebergte, aan de Santerno, met 1800 inw.

FIRGOS, stad op het eil. Samos, 1 mijl W. N. W. van Cora.

FIRLEY, Pool. vlek, waiw. Lublin, niet ver van de Wieprz.

FIRLEYOWKA, Oostenr. stad, kon. Galicië; 16 m. O. N. O. van Lemberg.

FIRMESHEIM, zie Farmsum.

FIRMIN, (ST.) Fr. stad, dep. Op. Alpen, arr. Gap, met 860 inw. 2. Fr. dorp, dep. Oise, 1 mijl W. van Senlis.

FIRMINY, Fr. vlek, dep. Loire, arr. St. Etienne, met 1500 inw., steenkolenmijnen, ijzergieterij, enz.

FIRMONTH, berg in 't Schot. gr. Aberdeen, 2,500 voeten boven de oppervlakte der zee verheven.

FIRMY, Fr. vlek, dep. Aveiron, arr. Villefranche, met 1050 inw., steenkolen- en kopermijnen.

FIRN, zie Ferner.

FIRONIA, kaap op het eil. Sardinië, 2 mijlen Z. Z. O. van het eil. Rosa.

FIROSAKI, zie Fijarasaki.

FIRONSABAD, Perz. stad, prov. Mekran, 20 mijlen N. W. van Ermajel.

FIROZABAD, naam van een gedeelte van Delhi, met eenen merkwaardigen toren in de nabijheid. 2. O. Ind. stad, prov. Agra, aan de Jumna, met aarden wallen en torens omringd. 95. 59. L. 27. 9. N. B.

FIROZEABAD of *Firusabad*, Perz. stad, prov. Farsistan, thans van weinig belang, maar met vele merkwaardige overblijfsels van de oude stad van dien naam.

FIROZEH, O. Ind. stad, prov. Delhi, naar eenen der drie Afghaansche keizers, die den naam van *Firoz* (overwinnaar) voerde, en naar wie onderscheidene plaatsen genoemd zijn.

FIROZKOH, oude O. Ind. stad, prov. Ghore, op geene kaarten te vinden, doch in de Oostersche geschiedenis dikwijls aangehaald. Zij lag ten N. van Ghore, was het zomerverblijf der vorsten; in deszelfs nabuurschap was eene voorname mijn van turkooizen.

FIROZPUR, O. Ind. stad, prov. Agra, voorheen met een paleis der Mogols. 2. of *Ferozepoor*, O. Ind. stad, prov. Lahor, den Seiks behoorende. 91. 37. L. 31. 5. N. B.

FIRTH EN STENNESS, Schot. kerspel, op het Orcadische eil. Mainland, met 1070 inw.

FIRTH, zie Frith.

FIRUZABAD, Perz. stad, prov. Irak, 4 mijlen W. N. W. van Nehavend.

FIRUZKOH, sterkte in groot Bucharije,

rije, aan de bergen, welke Balk van Segistan scheiden; 10 mijlen van Gaur.

FISCHA, 2 riv. in Oostenr., waarvan de grootste bij Fischamend in den Donau, en de kleinste bij Lichtenwerd in de Leytha valt.

FISCHACH, Beij. dorp, Op. Donaukreits, landger. Zusmarshausen, met 800 inw.

FISCHAMEND of *Fischamund*, Oostenr. vlek, viertel Beneden het Weener Woud, ter plaatse waar de Fischa in den Donau valt, met 1460 inw.

FISCHBACH, 2 Nederl. dorpen, gr. hert. Luxemburg, een in het arr. Luxemburg, met 500 inw., en een in het arr. Dietkirch, 4 uren van Vianden. 2. Pruis. dorp, regdst. Trier, in de gemeente van Bitburg. 3. Beij. dorp, Rezatkreits, met 400 inw. 4. Beek, welke in het Neurenburger Lorenzerwoud, niet ver van genoemd dorp, ontspringt, door verscheidene straten der stad Neurenburg, ten nutte veler fabrijken loopt, en in de Pregnitz valt. 6. Riv. in den Beij. Isarkreits, welke bij Arzbach in de Isar valt. 6. Beij. buurt en zetel van een landger., Isarkreits. 7. Beij. hofmarkt, Regenkreits, landger. Wetterfeld, met 500 inw. 8. Fr. dorpje, dep. Neder Rijn, arr. Weissenburg, met 300 inw. 9. Zie Visp.

FISCHEL, Pruis. heerl., vlek en kasteel, regdst. Arnberg.

FISCHEN, Wurt. dorp, Donaukreits, gr. Königseck-Rothenfels, aan de Iller, met het kerspel 1400 inw. bevattende.

FISCHENICH, Pruis. dorp, regdst. en landkreits Keulen, met 760 inw.

FISCHENTHAL, het Z. O. deel van het kanton Zürich in Zwitserland, een dal en dorp in de Allmansekten, dat tusschen hooge bergen, van het N. naar het Z., langs de Fop gelegen is. Het heeft in de diepte vele buurten en woningen, en is tot op de hoogte met bosschen en weiden bedekt. Er zijn 3000 inw., fabr. en veeteelt.

FISCHHORN, Oostenr. dorp, viert. boven de Ens, kreits Salzburg.

FISCHERDORF, Beij. dorp, Ned. Donaukreits. landger. Deokendorf.

FISCHERN, Boh. D., kreits Elbogen.

FISCHHAUSEN, Pruis. kreits, op 18¾ V. M., 26,740 inw. bevattende. 2. Pruis. stadje in gen. kreits, regdst. Königsberg, aan eene bogt der Frischehaff, de schoone Wieck genoemd, met 1050 inw.

FISCHINGEN, oud Zwits. klooster in het kanton Türgau, in een boschachtig oord, aan de Murg en aan den voet van den berg Kornli, aan welken deze riv. ontspringt. Men vindt er de puinhoopen van het kasteel *Alt Fickenburg*.

FISCUM-FOSZ, beroemde waterval van de Mamsen-Elfwe in Noorwegen, 24 duitsche mijlen ten N. W. van Drontheim, van eene 78 ellen hooge, bijna regtstandig afgesnedene zandsteenrots afvallende, zoodat deszelfs geklater, niettegenstaande de tusschen beide liggende bergen, 3 Noorw. mijl. ver gehoord wordt.

FISERAON, (KAAP) kaap aan de W. kust van Portugal. 8. 29. L. 39. 20. N. B.

FISE FONTAINE, Nederl. dorp, prov. Luik, met 340 inw.

FISELE MARCEL, Nederl. dorp, prov. Luik, met 320 inw.

FISH BAY, baai aan de N. O. kust van het Z. Aziat. eil. St. Mattheus, in den archipel van Mergui.

FISH CREEK, riv. in de N. Amer. Rep., prov. Virginië, in de Ohio vallende. 2. Zie Fish-rivier, No. 2.

FISH RIVER, N. Amer. riv. van W. Florida, in de Mobile baai vallende, op 289. 56. L. 30. 30. N. B. 2. N. Amer. riv. van Maryland, in de Chesapeak baai vallende. 39. 31. N. B. 301. 6. L.

FISHBORN CREEK, riv. aan de N. zijde van het Eng. eil. Wight, welke op 16. 42. L. 50. 44. N. B. in zee valt.

FISHERROW, Schot. stadje, gr. Edinburg, aan de Esk, met 1900 inw.

FISHER'S CANAL, voornaamste tak van de kreek, welke in eene N. rigting van Fitzhugh's sound op de N. W. kust van N. Amer., landwaarts inloopt, en welke het eerst in 1793 door VANCOUVER ontdekt werd. 41. 12. N. B. 249. 53. L.

FISHERS ISLAND, N. Amer. eil. in den Atl. oceaan, bij de kust van Connecticut. 305. 46. L. 41. 12. N. B. 2. Een der Piscadores, in 't kanaal van Formosa.

FISHGUARD, of *Fisgard*, Eng. zeehaven in Z. Wallis, gr. Pembroke, aan den mond van de riv. Gwaine, welke de haven vormt; met scheepbouw, haringvisscherij, handel en 1570 inw.

FISHING BAY, baai der N. Amer. Rep., prov. Maryland, aan de O. zijde van Chesapeak baai.

FISHING CREEK, riv. der N. Amer. Rep., prov. Kentucky, welke in de Cumberland riv. valt. 293. 28. L. 36. 49. N. B. 2. Riv. der N. Amer. Rep., prov. Pennsylvanië, welke in de Susquehanna valt. 300. 50. L. 40. 19. N. B. 3. Riv. der N. Amer. Rep., prov. Nieuw Jersey, welke in de Delaware baai valt. 202. 52. L. 39. 5. N. B.

FISHING-TOWN POINT, kaap aan de O. kust van het eil. Borneo, 134. 16. L.

L. 1. 38. Z. B.

FISHJU, zie Figi.

FISHKILL, vlek en dorp der N. Amer. Rep., gr. Nieuw York, aan de riv. van dien naam. Het vlek heeft 6,980 inw. 2. Riv. der N. Amer. Rep., prov. Nieuw York, die tegenover Nieuw Windsor in de Hudson valt. 3. Kleine N. Amer. riv., valt in 't meer Oneida.

FISHLAKE, Eng. vlek, gr. York, aan de Don, door welke riv. het somtijds overstroomd wordt, met 700 inw.

FISHLIN, een der kleine Schot. Shetlands eil.; $1\frac{1}{4}$ mijl Z. van het eil. Yell. 19. 9. L. 60. 15. N. B.

FISHTOWN, kleine Afr. zeehaven van Calbari, aan de riv. van dien naam.

FISKERNÄS, Deen. handelkantoor, in het N. inspectoraat van Groenland, met aanmerkelijke zeehondenvangst.

FISKERNOSSET, zie Fiskernas.

FISKO, Rus. eil. in de Oostzee, tusschen het eil. Aland en de kust van Finland. 38. 31. L. 60. 28. N. B.

FISMES, Fr. stadje, dep. Marne, tusschen de Adre en Vesle, met 2100 inw. en pottebakkerijen. 49. 22. N. B.

FISSATO, Afr. gebergte in Tripoli, eene voortzetting van den Atlas. 2. Kleine haven van Tripoli, 30 mijlen N. W. van Tripoli.

FISTENOSET, stichting of volkplanting op Groenland, op 63. 30. N. B.

FISTRITZ, (NEU) of *Nieuw Bistritz*, Boh. stadje, kreits Tabor, aan de Luschnitz, met 2040 inw. 49. 3. N. B.

FITCHBURGH, vlek der N. Amer. Rep., prov. Massachusetts, met 1500 inw.

FITERO, Spaan. stadje in Navarre, met warme minerale baden. 42. 4. N. B.

FITFIL HEAD, kaap nabij de punt van het eil. Mainland, een der Shetlands eilanden. 59. 50. N. B. 15. 2. L.

FITTRE of *Fiddri*, groot meer in de binnenlanden van Afrika, in een klein koningrijk van dien naam, anders ook Lussi, Cougu en Dar-Cooka genaamd, dat bij het drooge jaargetijde wel 4 dagreizen, en in den regentijd, het dubbel daarvan in den omtrek heeft. Men wil dat het hetzelfde zijn zoude, dat EDRISI, in de 11. eeuw, *Cauga* noemde. Het kon. was voormaals uitgebreider, maar heeft veel door oorlogen met Begherme verloren, hetwelk ten N. van hetzelve ligt, terwijl het tegenwoordig aan Bornoe onderworpen is, hoewel het door eenen eigenen sultan wordt geregeerd. De inw. leven in kleine hutten, en zijn op eenen zeer lagen trap van beschaving. Zij hebben geen zout, dan hetgene zij uit de asch van zekere plant, *gossab* genoemd, trekken.

FITZ GIBBON POINT, kaap aan de W. kust van N. Amer. 246. 40. L. 55. 55. N. B.

FITZ HERBERTS ISLAND, klein N. Amer. eil. in de riv. van Florida, aan den ingang van de golf van Mexico. 24. 40. N. B. 295. 56. L.

FITZ HUGH'S SOUND, naauw kanaal tusschen Calvert's eil. en de W. kust van N. Amer.

FITZ JAMES, voorheen *Warthi*, Fr. vlek, dep. Oise, arr. Clermont.

FITZ ROY of *Fitzuy eil.*, klein eil. aan de N. O. kust van Nieuw Holland; 2 mijlen N. O. van kaap Grafton.

FIUM, zie Fajum.

FIUMARA, FLAUM of *Reka*, Illyr. riv., die bij Fiume in de golf van Carnero valt.

FIUME, Oostenr. kreits in het kon. Illyrië, welke op $62\frac{1}{4}$ vierk. mijl, in 3 distr. (Istrië, Fiume en Montane) 24,970 huizen en 131,500 inw. bevat. 2. Fiume of *St. Veit am Flaum*, hoofdpl. van voorn. kreits, ligt in een vruchtbaar dal, dat veel wijn, vijgen, enz. opbrengt, ter plaatse waar de Fiumara in de golf van Carnero valt. Zij bestaat uit twee deelen: de binnenstad, die zeer eng, en de buitenstad, die nieuw en wel bebouwd is. Men vindt er een schoon gouvernementshuis, een raadhuis, 1 collegie-kerk, 1 klooster, 1 lazareth, eene regtbank van appel voor de aan zee gelegene oorden, of het gouv. Triest, geneeskundig bestuur, 1 gymnasium, normaal- en teekenscholen, openbare bibliotheek, Ital. schouwburg en 7,600 inw., welke fabr. van linnen, tabak, leder, laken, enz., touwbanen, bleeken, en vooral veel handel ter zee hebben. De haven is door het eil. Perosina, eenigzins moeijelijk om binnen te komen, en te ondiep voor groote schepen, welke daarom, op eenigen afstand van dezelve, moeten blijven liggen. De Franschen hadden het van 1809 tot 1813 in bezit. 45. 20. N. B. 32. 5. 10. L.

FIUME FREDDO, riv. in Sicilië, in Val di Demona, welke te Aci Reale in de Middell. zee valt.

FIUME GRANDE, riv. in Sicilië, welke de O. grenzen van Val di Mazzara uitmaakt.

FIUME D'ORISTANO, riv. op 't eil. Sardinië, welke bij Budaso, op den berg Acuto ontspringt, en bij Oristano in de zee valt.

FIUME SALSO, breede riv. in Sicilië, welke in de bergen van Madonië ontspringt, en bij Licata in zee valt.

FIUMICINO, vlek en kleine zeehaven in den Kerk. Staat, legatie Viterbo, aan den mond van den W. arm des Tibers, met een fort; de stapelpl. der goederen, die langs de riv. naar Rome gaan, welke stad zij ook van visch voorziet. 2. Riv. in den Kerk. Staat, waarschijnlijk de oude *Rubico*.

FIUMINANGA, riv. op 't eil. Sardinië, bij de stad Sassari.

FIVE BONNETS, groep kleine eil. in den Aziat. archipel van Mergui. 10. 29. N. B.

FIVE BROTHERS, groep kleine N. Amer. eil. in het meer Huron. 294. 18. L. 44. 55. N. B.

FIVE FATHOM BANK, bank in de O. Ind. zee. 136. 48. L. 5. 53. Z. B.

FIVE FINGERS POINT, zie Vijfvingers punt.

FIVE HUMMOCKS POINT, aanzienlijke kaap in N. Amer., aan de kust van Nieuw Californië of Nieuw Albion, aldus door VANCOUVER genoemd. 262. 6. L. 30. 23. N. B.

FIVE ISLAND HARBOUR, baai aan de W. kust van 't W. Ind. eil. Antigua. 316. 10. L. 17. 13. N. B.

FIVE ISLANDS, groep kleine eil. in den Aziat. archipel van Mergui; 10. 13. N. B.

FIVEL, zie Damsterdiep.

FIVELGO, een der zes oude distr. van de Nederl. prov. Groningen, dat in het Oosteradeel, het Wolddeel en het Hoogland of Hooglandsterdeel verdeeld werd, en 45 dorpen bevatte; thans maakt hetzelve een gedeelte van het arr. Apingadam uit.

FIVIZZANO, Tosc. stadje, prov. Florenee, op de O. grenzen van Genua, aan de Aulella, met 2,300 inw.

FIX, Fr. dorp, dep. Op. Loire.

FIZABAD, FEISABAD of *Bangla*, O. Ind. koopstad en gewone verblijfpl. van den laatsten nabob van Aude, in de Eng. prov. Calicut, aan de Gograh of Dewah, met een sterk kasteel.

FIZE FONTAINE, Nederl. dorp, prov. Luik, arr. Huy, 2 uren van deze plaats, met 338 inw.

FIZE LE MARSAL, Nederl. dorpje, prov. en arr. Luik, 2 uren van Waremme, met 310 inw.

FIZENNE, Nederl. dorp, bij de grensscheiding van de prov. Luik en Luxemb.

FLAACH, Zwits. dorp, kasteel en regtsgebied, kanton Zürich, niet ver van de plaats, waar de Thur in den Rijn valt. Het Flaachdal heeft van hetzelve zijnen naam.

FLAC, een der 12 distr., van 't O. Afr. eil. Mauritius.

FLACÉ, Fr. stadje, dep. Sarte.

FLACHAU, Oostenr. vlek, kreits Salzburg, met eene rijke ijzermijn.

FLACHENSEIFEN, Pruis. dorp, regdst. Liegnitz, kreits Löwenberg, met 560 inw.

FLACHSLANDEN, Beij. vlek, Rezatkreits, landger. Ansbach, aan eene beek, die niet ver van Birkenfels in de Rezat valt, met 400 inw. en 3 jaarmarkten.

FLACHT, Nassausch vlek, ambt Dietz, met ijzerwerken.

FLACHSTADT, klein eil. in de Noordzee, ongeveer 13 mijlen van de kust van Noorwegen. 68. N. B.

FLACQ, zie Haringvliet.

FLADAHUEIN, klein Schot. eil. der Hebriden, bij het eil. Sky.

FLADDA, een der Treishnish eil., bij het Schot. eil. Mull. 2. Drie eil. van de Hebriden, tusschen Barray en Sanderay.

FLADSTRAND, zie Frederikshaven.

FLADUNGEN, Beij stad, Ned. Mainkreits, aan de Leupach of Fladungen, met linnenfabr. en 800 inw. Zij is de zetel van een landger. met 5,300 inw.

FLAGEAC, Fr. vlek, dep. Aveiron, arr. Villefranche, aan de Lot, met 912 inw.

FLAGAT, Fr. dorp, dep. Creuse.

FLAGEY, 2 Fr. D., dep. Côte d'Or.

FLAGSTAFF HILL, berg op het Prins Wallis eil., 2,500 voeten hoog.

FLAIGNAC, Fr. stadje, dep. Aveiron.

FLAKKÉ, zandbank in het Haringvliet, tusschen Overflakké en het land van Voorn.

FLAKKÉ, (OVER) een zeeboezem, waardoor Zeeland ten N. van Holland wordt afgescheiden. 2. Zie Zuidvoorn.

FLAMANVILLE, Fr. zeehaven, dep. Kanaal, 4 uren Z. W. van Cherbourg.

FLAMAREUS, Fr. dorp, dep. Gers.

FLAMBOROUGH, Eng. stadje, gr. York, aan de kust, met 756 inw. Ook is er een 280 voet hooge vuurtoren, welke 10 mijlen ver in zee kan gezien worden, en eenige puinhoopen van den Danish Tower.

FLAMBOROUGH HEAD, hoog voorgebergte in Engeland, aan de O. kust van het gr. York, uit rotsen bestaande, waarvan sommige 300 tot 450 voeten hoog zijn. Men vindt er veel zeevogels, en aan den voet holen en lage klippen. 18. 5. L. 54. 9. N. B.

FLAMERENS, Fr. dorp, dep. Gers.

FLAMETZ, Fr. dorp, dep. Ned. Seine.

FLAMICOURT, Fr. dorp, dep. Somme.

FLAMIERGE, Nederl. dorpje in Luxemburg, arr. Neufchâteau, aan den

ouden weg van Namen naar Luxemburg, 2 uren van Bastogne.

FLÄMISCHDORF, Pruis. dorp, Silez. regdst. Breslau, kreits Neumarkt.

FLAMISOUL, Nederl. dorp in Luxemburg, arr. Neufchâteau, aan den ouden weg van Namen naar Luxemburg.

FLAMMERSHEIM, Pruis. dorp, regdst. Keulen, kreits Rheinbach, met 620 inw.

FLAMSTEAD, Eng. dorp en kerspel, gr. Hertford, met 1200 inw.

FLANDERS, dorp in de N. Amer. Rep., prov. Nieuw Jersey.

FLANJAC, Fr. dorp, dep. Aveiron.

FLANNANS of *Flannan eil.*, 7 of 8 eil. tot de Schot. Hebriden behoorende, onbewoond, en ongeveer 4 mijlen N. W. van het eil. Sky gelegen. Er zijn goede weiden voor schapen, en vele overblijfsels van oudheden, die aan de Druïden toegeschreven worden. 10. 21. L. 58. 26. N. B.

FLANSKAR, klein eil. aan de O. zijde van de golf van Bothnië. 39. 12. L. 63. 24. N. B.

FLANVILLE, Fr. dorp, dep. Moezel.

FLARS, Fr. dorp, dep. Aveiron.

FLASCH, Zwits. dorp, kant. Graauwbunderland, met een gezondheidsbad en wijnteelt.

FLASKAR, Rus. eil. in de golf van Bothnië. 63. 49. N. B. 40. 16. L.

FLASSAN, Fr. dorp, dep. Var.

FLASSET, eil. aan de kust van Noorwegen; 30 mijlen Z. W. van Drontheim.

FLATBUSH, stad in de N. Amer. Rep. prov. Nieuw York, en hoofdpl. van King's county in Long Island, zeer aangenaam gelegen, aan eene smalle baai.

FLAT HEAD, kaap aan de Z. kust van Ierland, nabij Cork. 9. 24. L. 51. 43. N. B.

FLAT HOLM, eil. in het kanaal van Bristol, met eenen vuurtoren.

FLAT ISLAND, klein eil. in de Ind. zee, bij de N. kust van het eil. Flores. 138. 45. L. 7. 59. Z. B. 2. Klein Austr. eil., bij de O. kust van Nieuw Zeeland. 3. Eil. tot den archipel van Mergui behoorende, met vele boomen en vruchten. 10. 27 N. B.

FLAT ISLANDS, keten van eil., in het N. Amer. meer Michigan.

FLAT KILL, N. Amer. riv. in Nieuw Jersey, welke op 302. 44. L. en 41. 4. N. B. in de Delaware valt.

FLAT LANDS, stadje en dorp in de N. Amer. Rep., prov. Nieuw York, het dorp met 20 huizen en eene Hollandsche hervormde kerk.

FLATOW, (Pool. ZLOTOWO,) Pruis. stadje, regdst. Mariënwerder, tusschen het Flatow, het Babbe en het Burgemeesters meer, met 2 kerken, 1 synagoge, fabr. en 1500 inw. 53. 22. N. B. 34. 42. 11. L. Het is de hoofdstad van eenen kreits van bijna 30 V. M. groot, met 45,550 inw.

FLAT POINT, kaap aan de N. kust van het eil. Jamaïca. 300. 38. L. 18. 30. N. B. 2. Kaap aan de Z. W. kust van het eil. Sumatra. De ligging van deze kaap wordt verschillend opgegeven; sommigen hebben 124. 47. L. en o. 50. N. B.; terwijl HORSBURG 6. Z. B. 124. 40. L., en KRUSENSTERN 5. 55. Z. B. en 124. 35. L. stellen. 3. Kaap aan de Z. kust van het eil. Borneo. 129. 46. L. 2. 45. Z. B.

FLATTA, twee kleine Schot. eil. der Hebriden, het eene bij Barray, het andere bij Noord Uist gelegen.

FLATTERY, (KAAP) de Z. punt van den vermeenden ingang van de straat Fuca, door COOK aldus genoemd, en op 18. 23. N. B. 250. 52. L. VANCOUVER die deze oorden (zie Fuca) nader onderzocht, stelt die op 48. 24. N. B. 253. 48. L., doch volgens OLTMANS, waarmede KRUSENSTERN zich vereenigt, zijn de lengten van VANCOUVER, in het algemeen, o. 15. te Oostelijk. 2. Kaap, aan de N. O. kust van Nieuw Holland. 163. 26. L. 14. 56. Z. B.

FLAUNE, zie Flone.

FLAVACOURT, Fr. vlek, dep. Oise.

FLAVIGNAT, Fr. vlek, dep. Opper Vienne, met 250 huizen.

FLAVIGNY, Fr. stadje, dep. Côte d'Or, arr. Semur, met wijnbouw en 1300 inw., op eene hoogte aan den berg Ozerain. 47. 30. 47. N. B. 22. 12. 5. L.

FLAVIN, Fr. dorp, dep. Aveiron.

FLAVION, Nederl. dorp, prov. Namen, arr. Dinant.

FLAVON, Oostenr. heerl. en dorp in Tyrol, kreits Trent.

FLAWEIL, Zwits. dorp, kanton St. Gallen, met linnen- en katoenfabr.

FLAWINNES, Nederl. dorp, prov. en arr. Namen, met 500 inw.

FLAXWEILER, Nederl. dorp in Luxemburg, met bijna 1000 inw.

FLAYAT, Fr. dorp, dep. Creuse.

FLÈCHE, (LA) Fr. arr., dep. Sarte, groot $30\frac{1}{4}$ V. M., met 84,000 inw., in de kantons la Flèche, Brulon, la Lude, Malicorne, Mapet, Port Valain en Sable. De hoofdpl. la Flèche, heeft 3 kerken, 1 kasteel, militaire school, bibliotheek, fabr. en 5100 inw. 42. 27. N. B. 17. 32. L.

FLECKEFIORD, Noorw. stad, stift Christiaanstadt, aan eene kleine golf, met

met eene haven, handel en visscherij; met het nabijgelegen Nesz 1700 inw. 58. 17. 10. N. B. 24. 17. 50. L.

Fleckeröe, klein eil., aan de kust van het Noorw. stift Christiaansand, voor de bogt van Christiaansand gelegen, en door de Fleckeröe sond, welke eene schoone haven vormt, van het vaste land gescheiden. Op hetzelve ligt de verwoeste sterkte Friedrichsholm of Fleckeröe. 58. 5. N. B. 25. 40. 45. L.

Flederborn, Pruis. dorp, regdst. Cöslin, met 300 inw. en fabr.

Flednig, Illyr. kasteel en heerl., kreits Laibach.

Fledorp, zie Vliedorp.

Flee, 2 Fr. vlekken, dep. Sarte en Côte d'Or.

Fleet, Eng. riv., gr. Nottingham, 3 m. van Newark in de Trent vallende. 2. Vischrijke Schot. riv., gr. Wigton, uit een meer van denzelfden naam ontspringende, en bij de kerk van Twyneholme in de Wigton baai vallende. 3. Eng. meer, gr. Wigton.

Flega, klein Turk. eil. in de golf van Engia, 3 mijlen O. van Engia.

Fleimsthal, zie Avis.

Flein, Wurt. dorp, Neckarkreits, Op. ambt Heilbrunn, met 880 inw.

Flek, Ier. riv., uit de Sliebhlogher bergen, in het gr. Kerry, ontspringende, en in Lough Lake vallende.

Flemalle la Grande, Nederl. dorp, prov. en arr. Luik, met 800 inw.

Flemalle la Haute, Nederl. dorp, prov. en arr. Luik, met 700 inw.

Flemhud, Deen. meer, in het Z. van Jutland.

Fleming, gr. der N. Amer. Rep., prov. Kentucky, met 8950 inw.

Flemings, stad der N. Amer. Rep. prov. Nieuw Jersey.

Flemington, dorp der N. Amer. Rep., prov. Nieuw Yersey; 11 mijlen N. O. ten N. van Philadelphia.

Flemming, naam van onderscheidene distr. in het N. van Duitschland; b.v. in de Pruis. regdst. Potsdam en Merseburg, tusschen de steden Jüterbock en Zahna. 2. Landstreek bij Maagdenburg, met 9 dorpen, aan de Elbe. Ook had men voorheen in Pruis. Pommeren eenen Flemmingschen kreits, die op 14. V. M., 18,400 inw. met de hoofdstad Camin had.

Flensburg, Deen. ambt, hert. Sleeswijk, groot 16 V. M., met 26,700 inw. in 5 herreder, 1 stad, 1 marktvlek en 29 kerspelen. De hoofdstad Flensburg ligt aan de Flensburgsche Wieck of Wijk, (een' zeeboezem) met de voorsteden N. en Z. Jurgen, 8 poorten, 4 kerken, leesbibliotheken, beurs, schouwburg, suikerraffinaderijen, fabr. voor zeildoek, tabak en Berlijnsch blaauw, brandewijn-stokerijen, zeepziederijen, traanbranderij, papier- en kopermolen, scheepswerven, haven, handel, scheepvaart en 15,000 inw. 27. 6. 25. L. 54. 47. 18. N. B.

Fleron, Nederl. dorp, prov. en arr. Luik, met 950 inw.

Flers, Fr. vlek, dep. Orne, arr. Domfront, met 1600 inw.

Flersheim, 2 gr. hert. Hes. vlekken in de Rijnprov.; Opper Flersheim heeft 625, en Neder Flersheim 570 inw.

Flesen See, meer in het gr. hert. Mecklenburg Schwerin.

Flesh Bay, kleine baai aan de kaap de Goede Hoop, distr. Zwellendam.

Flesselles, Fr. vlek, dep. Somme, arr. Amiens, met 264 huizen.

Fletcher's Nook, kaap aan de kust van N. Amer. 43. 25. N. B. 307. 16. L.

Fleurance of *Fleurange*, Fr. stad, dep. Gers, aan de Gers, met 3000 inw.

Fleurie, Fr. vlek, dep. Rhône.

Fleurier, Zwits. dorp, vorst. Neufchatel, met vele uurwerk- en degenmakerijen.

Fleurus of *Fleury*, Nederl. stadje, prov. Henegouwen, arr. Charleroi, met 2,020 inw. Door den veldslag van 1815 bekend.

Fleury, 5. Fr. vlekken, in de dep. Loiret, Indre en Loire, Rhône, Aude, en Maas. 6. Zie Fleurus.

Flevo, voormalig meer in het eil. der Batavieren, thans de Zuiderzee, (zie dit art.)

Flicours, 2 rotsen, ten Z. O. van 't Fr. eil. Chaussey.

Flie, Fr. vlek, dep. Côte d'Or.

Flieland, zie Vlieland.

Flieder See, meer in het gr. hert. Baden.

Flies, riv. in de Lausnitz, welke bij Luben in 't Pruis. regdst. Liegnitz, in de Spree valt.

Fliessen, Nederl. dorp in Luxemburg, arr. Dietkirch.

Fliman, klein eil. aan de kust van het Fr. dep. Finisterre, arr. Quimper.

Flims, Zwits. dorp, kanton Graauwbunderland, in een schoon oord, met 760 inw. Onderscheidene beken bevorderen de vruchtbaarheid, ten N. heeft men de Glaris sneeuwbergen, en boven het dorp de Steen-Alp Zura, eene steile rots, waarop des zomers 200 koeijen kunnen geweid worden.

Flinders eiland, eil. aan de Z. kust van Nieuw Holland; omtrent vierkant

kant van gedaante, op het zelve vindt men eene bijzondere soort van kangaroe's, die niet grooter zijn dan eene kat; aan het strand zijn zeehonden. 152. 13. L. 33. 41. Z. B.

FLINES, Fr. dorp, dep. van 't Noorden, aan de Scarpe, met 2050 inw.

FLINKER, zie Flitter.

FLINS, Nederl. dorp, prov. Luik, met 730 inw.

FLINSBERG, Pruis. D., regdst. Liegnitz, kreits Löwenberg, 1542 voeten boven de Oostzee, met 1800 inw. en eene beroemde minerale bron. In de nabijheid is de hooge Flinsberg of Abendburg.

FLINT, riv. in de N. Amer. Rep., die op 295. 7. 42. L. 30. 42. 43. N. B. in zee valt. 2. Een der voornaamste takken van de riv. Apalachicola, ter plaatse, waar zij in Florida komt. Zij is zeer breed en diep. 3. Riv. op het eil. Jamaïca, welke ruim 2 mijlen W. van Montego baai in de zee valt. 4. Eng. gr. in N. Wallis, tusschen de Ier. zee, den mond van de Dee, en de gr. Ches en Denbigh, of tusschen 13. 43. en 14. 48. L. en 52. 48. en 53. 15. N. B. gelegen; terwijl een klein gedeelte er van afgescheiden, en door de gr. Salop en Chester omringd is. Het bevat op 12 V. M., in 6 steden en vlekken, 28 kerspelen en 7,779 huizen, omtrent 46,500 inw. Het is bergachtiger dan eenig ander gedeelte van het prinsdom, terwijl de dalen door de Dee, de eenige bevaarbare riv., de Clwyd, de Wheler, de Servion en Alun, welke laatste gedeeltelijk onder den grond doorloopt, bespoeld worden. Ook is er bij Holywell eene heilige bron aan St. Winifred gewijd, aan welke voorheen vele wonderen werden toegeschreven, doch die thans alleen om de zeldzaamheid en deszelfs bijzonder koud en zuiver water beroemd is. Niet ver van hier is eene aanzienlijke loodmijn, welker erts ook eenig zilver bevat. Ook zijn er steenkolen- en kalksteen-groeven, die er ook mineralogische merkwaardigheden opleveren. Verder vindt men hier heerlijke weiden, en schoone korenvelden; het vee is er klein, en de bijenteelt, die eertijds hier bloeide, in verval. De voorn. fabr. zijn van koper en geel koper, dat hier gegraven wordt; van katoen en aardewerk, terwijl de verzending, vooral in onderscheidene koper- en andere fabrijkwaren, lood, steenkolen en voortbr. des lands bestaat. Het gr. is verdeeld in 5 hundreds. De hoofdpl. Flint ligt aan den mond van de Dee, is zeer ongeregeld gebouwd en vervallen, heeft 1450 inw. en zeebaden, die veel bezocht worden.

FLINT ISLAND, eil. in de golf van St. Lourens, aan de O. kust van het N. Amer. eil. Kaap Breton. 318. 6. L. 46. 10. N. B.

FLINT, baai op het W. Ind. eil. Jamaïca, waarin eene eveneens genoemde riv. valt.

FLINTSBACH, (OPPER en NEDER) 2 Beij. dorpen, Isarkreits, landger. Rosenheim, aan de Inn, met slijpsteenengroeven en veel ooft.

FLITSCH of *Plez*, Illyr. vlek, kreits Görz, in het hooge gebergte, aan de Lisonzo, met 2030 inw. en het versterkte slot en de bergpas *Chiusa di Plez* of *Plezer Klause*.

FLIX, Spaan. vlek, prov. Catalonië, op eene steile rots, die eenen waterval in de Ebro veroorzaakt, met 1340 inw. 41. 8. N. B. 18. 8. L.

FLIXECOURT, Fr. dorp, dep. Somme, met 1350 inw.

FLIXTON, Eng. stadje, gr. Lancaster, met 1390 inw., handel en fabr.

FLOBECQ, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Doornik, met 4,400 inw., eene zeepziederij en zoutraffinaderij.

FLOCELLIÈRES, Fr. stadje, dep. Vendée, arr. Fontenay-le-Comte, met 1300 inw.

FLODDAY, Schot. eil. der kleine Hebriden, tusschen Sky en Raasay gelegen. 2. Eil. der Hebriden aan de O. kust van Barray.

FLODDEN, Eng. dorp, gr. Northumberland; 2 uren N. van Wooler.

FLODNISZBACH, beek in Oostenrijk.

FLOGNY, Fr. dorp, dep. Yonne.

FLÖHAN, BLSSANY of *Kaunow*, Boh. vlek, kreits Saatz, aan de Goldbach, met 450 inw.

FLÖHE, Saks. dorp, kreits Ertsgebergte, ambt Augustusburg, aan de riv. van denzelfden naam, (vergelijk Chemnitz). 2. Riv. bij bovengenoemd dorp, welke op de Boh. grenzen ontspringt, en in de Tschopa valt. 3. Hes. dorp, prov. Schmalkalden, met 990 inw., ijzer- en staalsmederijen en papiermolens.

FLOHIMONT, Nederl. dorp in Luxemburg, arr. Neufchâteau; $1\frac{1}{2}$ uur van deze plaats.

FLOHNHEIM, zie Flonheim.

FLONE, Fr. riv., welke ten Z. W. van Flumet in Savoije, in de Arly valt.

FLONE of *Flaune*, Nederl. dorp, prov. Luik, arr. Huy, aan den linker oever van de Maas.

FLONHEIM, gr.hert. Hes. vlek, Rijnprov., kanton Alzei, aan de Wiesbach, met 2 kerken en 1150 inw.

FLOODBAI, zie Cook's inlet.

FLOOPS, zie Feloops.

FLOR, Zweed. dorp in Nordland, prov. Herjedalen, met eene linnenfabr.

FLORA of *Flores*, klein Z. Amer. eil. in den mond van de riv. Plata. 321. 42. L. 34. 58. Z. B.

FLORAC, Fr. arr., dep. Lozère, dat op 30¾ V. M. in de kantons Florac, Barre, Meyrueis, Pont de Montvert, St. Enimie, St. George en St. Germain de Calverte, 40,000 inw. bevat. De hoofdplaats Florac ligt aan de Tarn en heeft 1720 inw.

FLORANGE, Fr. dorp, dep. Moezel.

FLORÉE, Nederl. dorp, prov. en arr. Namen, met 350 inw.

FLOREFFE, Nederl. dorp, prov. en arr. Namen, aan de Sambre, met 1590 inw.

FLORENCE, Ital. *Firence*, prov. van het gr. hert. Toscanen, welke 584,500 inw., en het Noordelijkste, maar tevens vruchtbaarste en meest bebouwde deel van dezen staat bevat. 2. Hoofdstad van het gr. hert. Toscanen, prov. Florence, eene der schoonste steden van Italië, en zelfs van geheel Europa, de zetel van den gr. hertog en van alle voorname staatsbeambten; in een heerlijk dal, dat door de Arno bespoeld wordt, aan den voet der Apennijnen. De stad is bijna ovaalrond gebouwd, en heeft 2 mijlen in den omtrek; zij wordt door de Arno in twee ongelijke deelen gescheiden, heeft 7 poorten, waarvan de *St. Gallo* de schoonste is, en met eenen triumfboog ter eere van FRANS I pronkt; onderscheidene met fonteinen, standbeelden en andere openbare gedenkteekenen versierde, opene plaatsen, regte, breede straten met vierkante steenen belegd. De wijk *Santo Spirito*, door de Arno van het overige gedeelte der stad afgescheiden, is met dezelve door vier schoone bruggen vereenigd, waarvan de voornaamste slechts op drie, wijd van elkander staande, marmeren bogen rust, terwijl derzelver opgangen pronken met 4 metalen beelden, de jaargetijden voorstellende. Verder telt men er 158 kerken of kapellen, welke wel niet alle voltooid zijn, maar evenwel de schoonste voorbeelden van bouwkunde opleveren. De hoofdkerk *Il Duoma*, ook wel *Santa Maria del Fiore*, is 426 voeten lang en 353 voeten hoog, heeft eenen uitmuntenden koepel door BRUNELLESCHI gebouwd, waarin het jongste gerigt, door ZUCHERO en VASARI voortreffelijk geschilderd is; zij is van buiten met fijn, gepolijst, zwart en wit marmer ingelegd, terwijl men boven den ingang, in colossale grootte, de beelden der Heilige maagd met twee engelen, in eene eerbiedige houding, alles van marmer, en verder de kerk met de uitmuntendste voortbrengselen van schilder- en beeldhouwkunst vindt. Digt bij dit gebouw is de *Campanile*, een 252 voet hooge toren, met zwart, wit en rood marmer ingelegd, en met standbeelden versierd; terwijl dit gebouw, dat men met 496 trappen beklimt, een heerlijk gezigt over Florence en den omtrek oplevert. Verder vindt men er de doop-kapel *il Battisterio*, de eenigste kerk, waarin gedoopt wordt, voorheen een tempel van Mars, met drie metalen deuren; terwijl de kapel *de depositi* van binnen met edelgesteenten bedekt is, en de gedenkteekenen van onderscheidene gr.hertogen bevat; in die van *St. Marco*, *St. Croce*, *St. Lorenzo*, en andere, de heerlijkste schilderstukken en beelden, die met onderscheidene groepen op de opene plaatsen, en aan de fonteinen, wedijveren. Men telt er 160 standbeelden, zoo op de opene pleinen als op de straten, en aan de paleizen. Onder de openbare gebouwen komen verder voor: het oude paleis met eenen 269 voet hoogen toren, die des nachts de uren, halve uren en kwartieren verlicht aantoont; onderscheidene groepen van beeldhouwkunde, in eene zaal van 162 voeten lang en 74 breed, waaronder de voornaamste geschiedenissen van de stad Florence, en het huis van Medicis zijn afgebeeld. Verder de galerij van *Medicis*, voorzeker de beroemdste, kostbaarste en rijkste verzameling der wereld van oude standbeelden, ertsen, gedenkpenningen, kostbare schilderijen en natuurlijke zeldzaamheden en welke zelfs die van Rome overtreft. Hierop volgt het paleis *Pitti*, het gewone verblijf van den gr. hertog, met een aanzienlijk aantal (sommigen zeggen 900) meestal prachtig versierde vertrekken, met uitmuntende beelden en schilderijen, en den tuin, die 3000 voeten lang en heerlijk aangelegd, met lustpriëelen, bloembedden, rotsen, grotten, beelden, enz., rijkelijk versierd is. Het museüm, alleen voor natuur- en wiskundige merkwaardigheden en verzamelingen voor de natuurlijke historie geschikt. Verder verdienen de paleizen *Strozzi*, *Cirsini*, *Riccardi*, *Capponi*, *Salviati*, *Brunaccini*, *Rucellaï*, *Buonarroti*, *Altoriti* en *Mozzi* gezien te worden, alsmede het tuighuis, de beurs, enz. De bibliotheek van *St. Laurentius* is merkwaardig om der-

derzelver handschriften, wel 4,000 in getal, in onderscheidene talen; die van *Magliabecchiana*, met 90,000 boekdeelen, en die van *Maracelliana* met 40,000 banden, en onderscheidene kloosters die boekverzamelingen hebben. Nog zijn hier vier schouwburgen, de akademie *della Crusca*, die bijzonder voor de zuiverheid der taal zorgt; eene akademie *delle belle Arte*, voor 300 kweekelingen; een œconomisch gezelschap, hooge school en onderscheidene andere inrigtingen tot onderwijs, benevens 10,000 huizen, 75,200 (volgens anderen 80,000) inw., fabr. van zijde, taf, fluweel, zijden kousen, lint, mozaïk, porselein, damast, tafelgoed, rood lint, gewerkte tapijten, koralen, regenschermen, strooijen hoeden, zeep, reukwateren, kunstbloemen, Florentijnsch lak, lampen, koetsen, albaster, marmer, spiegels, enz. De handel, die echter veel verminderd is, bepaalt zich voornamelijk tot de fabrijkwaren, alsmede tot de voortbrengselen van den schoonen en vruchtbaren omtrek, waar men de heerlijkste boomgaarden van moerbeziën en olijven, en uitgebreide wijngaarden vindt. Jammer dat de schadelijke wind, *Sirocco* genoemd, zoo wel als de overstroomingen, dikwerf de hoop des landmans in één oogenblik verijdelen. Doch de natuur schijnt de bewoners door eenen rijkdom van zilver, albaster, porfier en bijna alle soorten van het fijnste marmer, welke de omliggende bergen bevatten, te hebben willen schadeloos stellen. De gr. hertog bezit in den omtrek meer buitengoederen, dan vele andere vorsten, en welke alle heerlijk aangelegd en fraai versierd zijn. Geboortepl. van AMERICUS VESPUCIUS, een voornaam reiziger, naar wien Amerika ten onregte is genoemd; van den beroemden MACCHIAVELLI, den ongelukkigen sterrekundigen GALILEI, den beroemden DANTE, BOCCACCIO, MICHEL ANGELO, LUIGI ALEMANNI, ANDREA DEL SARTO, LEONARDO DE VINCI, GUICCIARDINI, VETORI en van zes pausen en verscheidene kardinalen. 28. 43. 30. L. 43. 46. 30. N. B.

FLORENNES, Nederl. stadje, prov. Namen, arr. Philippeville, aan de Yves, tusschen de Sambre en Maas, met 1150 inw.; 5 uren van Dinant.

FLORENSAC, Fr. stadje, dep. Hérault, arr. Béziers, aan de Hérault, met 2580 inw.

FLORENT LE VIEIL, Fr. stadje, dep. Maine et Loire, aan den linker oever van de Loire, met 1500 inw. Hier begon in 1793 het eerst de oorlog van de Vendée.

FLORENT, (ST.) Fr. dorp, dep. Cher.

FLORENTIN, (ST) Fr. stadje, dep. Yonne, bij de zamenvloeijing der Armance en de Armançon, met 3000 inw. en katoenfabr. 20. 57. L. 47. 56. N. B.

FLORENVILLE, Nederl. vlek in Luxemburg, arr. Neufchâteau, aan de Semoy, met 1350 inw., ijzersmederijen en zaagmolens.

FLORES, Spaan. vlek, prov. Zamora, aan de Aliste. 2. Flores of *Ende*, Nederl. eil., tot de Sundasche eil. in O. Ind. behoorende, en tusschen Timor en Java, of tusschen den 8. en 9. Z. B. en tusschen 138. en 141. L. gelegen. Het is 20 mijlen breed en 60 mijlen lang, en wordt door de gevaarlijke straat Saby van het eil. Sumbawa gescheiden. Dewijl de vorst van Bima er vele dorpen op bezit, en deze ons vaderland den uitsluitenden handel in zijne staten heeft toegestaan, leiden wij hieruit onzen invloed op dit eil. af; anders hebben de Portugezen er ook eene sterkte van zeer weinig belang, terwijl zij er in vogelnestjes, wilde kaneel en sandelhout handel drijven. Na het verlies van Ceylon, is dit eil. van meer waardij voor ons, daar er veel wilde kaneel groeit, en het van belang zijn kon, die plant aan te moedigen. Verder levert dit eil. jaarlijks 2 of 3 duizend pikols sapanhout, weinig rijst, was, katoen en schildpadden. Van de inwendige gesteldheid des lands is nog weinig bekend. De inw. zijn zachtaardig, doch luije, lafhartige en bijgeloovige Mahomedanen, van den Maleischen stam, en spreken de Birmannische taal, terwijl er tevens eenige zwarte Portugezen, die den roomschen godsdienst belijden, en vrije negers gevonden worden. De uitvoer bestaat in slaven, sapanhout, schildpadden en ververschingen. 3. Een der Afr. Azorische eil., dus genoemd om de menigvuldige bloemen, welke de eerste Port. ontdekkers op hetzelve vonden. Het ligt ten N. W. van Fayal, op 346½ L. en 49. 34. N. B.; het is 10 m. lang en 3 mijlen breed, met eenen vruchtbaren grond, die goed bevochtigd wordt, en zoo veel koren voortbrengt, dat men nog een goed gedeelte daarvan naar de andere eil. kan uitvoeren. Wijn wordt er niet geteeld, doch men vindt er vele schapen en vogelen. De ongeveer 1500 inw. hebben veeteelt en voortreffelijk hout, wolspinnerij en handel. Behalve verscheidene dorpen vindt men er de

vlek-

vlekken Santa Cruz, de hoofdpl., en Lagena of Villa da Lagena. 4. Z. Amer. eil. bij Rio de la Plata, op 321. 44. L. 34. 57½ Z. B. 5. Eil. aan de N. W. kust van N. Amer., bij de kust van de eil. Vancouver en Quadra, 5 mijlen lang, en op zijn hoogst 3 mijlen breed, op 251. 32. 45. L. en 49. 12. 10. N. B.

Flores Head, de N. punt van het Sundasche eil. Flores of Ende.

Floreszti, Turk. stad in Moldavië, 21 mijlen ten O. van Stephanowze.

Florian, Fr. dorp. dep. Gard.

Florian, (St.) stad in Neder Oostenrijk, Traunviertel, wegens eene Augustiner abdij beroemd.

Floriana, (la) havenstadje op het eil Malta, in de Middell. zee.

Florida, voorm. Spaan. prov. in N. Amer., nu door de cortes aan de N. Amer. Rep. afgestaan, welke hierdoor haar gebied aanzienlijk vergroot, en voor hare zeemagt, nieuwe en belangrijke havens gevonden heeft. Men wil dat hetzelve het eerst ontdekt is door den vermaarden zeereiziger Sebastiaan Cabot in 1496; doch deszelfs tegenwoordige naam kreeg het van John Ponce, een Spanjaard, in 1513, wiens vaderland het, na vele vergeefsche pogingen, in 1539 in bezit nam, doch het in 1763 aan Engeland moest afstaan. In 1781 werd het aan Spanje teruggegeven, hetwelk het nu onlangs aan de Vereenigde Staten overgaf. Het grenst ten N. geheel aan Georgië, ten W. aan den Mississippi en Nieuw Orleans, ten Z. aan de golf van Mexico, en ten O. aan de straat Bahama en den Atl. oceaan, en is tusschen 289. 40 en 292. 35. L. en 24. 30 en 31. 20. N. B. gelegen, terwijl het, op eene uitgestrektheid van 3,100 V. M., ongeveer 20,000 inw. bevat, welke deels inboorlingen (Apalachen, Kreeken, Seminolen en Muskogulgen) zijn, waarvan eenige stammen, in de beide Florida's, een zwervend leven leiden, en deels Europeanen (Spanjaarden, Franschen, Engelschen en Grieken zijn. De Apalachicola deelt het land natuurlijk in Oost en West Florida, van waar de naam de *Beide Florida's* oorspronkelijk is. Het klimaat is, volgens de ligging, gematigd; de lucht wel heet, doch zuiver en gezond, en levert des winters een nieuw bewijs op van de grootere koude der nieuwe wereld, boven de oude, daar Schopf in O. Florida, op 30 N. B., in Maart nog zeer naar eene warme kamer verlangde, en in 1765 de oranjeappels en bananen, in Januarij, cen vinger dik met ijs bevroren. Van het begin van Julij, tot het midden van October, heerschen er veelal koortsen, die door de menigvuldige regens en het heete weder veroorzaakt worden. In het binnenland vindt men verscheidene bergen, welke aan de Apalachen sluiten, en mogelijk wel het begin derzelve zijn. Zij loopen in O. Florida van het Z. naar het N., doch zijn meestal, behalve een weinig hout, geheel onvruchtbaar. Aan den Oostkant derzelve vindt men verscheidene meren, groote zandvelden, waardoor men tot over de enkels moet heen waden, onderscheidene moerassige oorden en *savannahs* of rietgewassen, die geheel zonder hout, en slechts met gras begroeid zijn, doch in welke onderscheidene beken ontspringen, die deze vlakte bespoelen. Ondertusschen is O. Florida niet geheel onvruchtbaar; op onderscheidene plaatsen is de grond geschikt om rijst en indigo te bouwen, doch, over het algemeen, is de grond in W. Florida veel beter, en door onderscheidene kanalen bespoeld. Aan de kust gelegen, helt het zachtjes af, is met vele boomen en struiken bedekt, en zeer vruchtbaar. O. Florida loopt in een schiereil. uit, dat zich tot aan 25. N. B. uitstrekt, en veel ruwer en minder van de natuur begunstigd is. Aan de Z. kust vindt men kaap Sable, terwijl de voornaamste baaijen zijn: die van Pensacola, Apalacha, St. Rosa, St. Andreas, de Heiligegeest-baai, Carlos, Chataïn en Muskito baai. De beste haven is, die van Carlos.

Onder de riv. merken wij op: de Mississippi, als Westelijke grensriv. tegen Louisina, en de St. Mary, als Noordelijke grensriv. tegen Georgië, de St. John, welke het schiereil. van het Z. naar het N doorstroomt, en op 30. 20. N. B. in zee valt, de Apalachicola (zie Apalacha riv.) de Alabama, Pearl, Mobile, enz. Onder de meren zijn het Mayaco, Georgië en Granto meer, de voorn. Op onderscheidene plaatse vindt men kolken of holen, die 20 à 60 schreden wijd en 15 tot 20 voeten diep zijn, en goed drinkbaar water bevatten. Ten N. ligt de groote moeras Ekarsanoken. De voornaamste voortbr. van Florida zijn: allerlei soort van koren, indigo, en in de groote bosschen de schoonste soorten van hout, katoen, genezende kruiden en wortelen, dennen, altijd groene eiken, met stammen van 16 tot 18 voeten in den omtrek; cypressen van 80 à 90 voeten hoog, verwhout, sassafras, sassaparille, oranje-appelboomen, die

die 200 groot zijn als onze eikenboomen; de kooldragende areca-palm, die daar 100 voeten hoog wordt, benevens andere soorten van palmboomen; de wasboom, geheele boschjes van oranjeboomen; rijst, wijn, berillo- planten, olijfboomen, meloenen, vanille, cacao, cochenille, en behalve bijna al de Eur. tamme dieren, veel wild en wilde dieren, als: beeren, zwarte wolven, bison-ossen, reeën, wilde katten, lynksen, vossen, alle soorten van eekhorens, slangen, waaronder de gevaarlijke ratelslang; gewone en moeras-otters, bevers, schildpadden, colibri's, gieren en vele andere soorten van roof-, wilde- en tamme vogels, veel visch, alligators, en verder ijzer, koper, lood, vitriool, zout, amber, kalk, arduinsteen, kristal, topazen, enz. De inw. drijven eenen niet onaanzienlijken handel met Cuba, en andere W. Ind. eil., voornamelijk in pelterijen, huiden, was, honig, gedroogde visch, beerenvet, rijst, indigo, cacao, paarlen en katoen. De Indianen te Folahasotshe bouwen vaartuigen, cano's waarin tot 30 menschen zitten kunnen, en waarmede zij zich op de zee tot naar Cuba en de Bahama eil. wagen, om hunne waren over te voeren, en Eur. voortbr. en fabrijkwaren weder mede te nemen. De hoofdstad is St. Augustin in Oost-Florida, terwijl Pensacola de hoofdplaats van West-Florida is. 2. Spaan. kon. lustslot, niet ver van Madrid.

Florida (Kaap), de O. punt van Oost Florida. 297. 10. L. 25. 44. N. B.

Florida, (Golf van) het kanaal tusschen het schiereil. van O. Florida en de Bahama eil., ten N. van Cuba.

Florida, (La) een van de Salomons eil. in de Stille Zuidzee, door Mendana ontdekt.

Florida Keys, of *Martelaars eil.* een aantal klippen of zandbanken, tusschen de golven van Mexico en Florida; de grootste van deze riffen loopt van het schiereil. Oost Florida, in de golf van Mexico.

Florida (Rio), N. Amer. riv. in Nieuw Spanje, welke op 26. 30. N. B. ontspringt, en na eenen loop van ruim 60 mijlen gaans, in de Conchos valt.

Florida Stream, kanaal, dat het eil. Cuba van de kust van Florida scheidt, tusschen de golven van Florida en Mexico gelegen.

Florier, (St.) Fr. stadje, dep. Indre.

Floriffoux, Nederl. dorp, prov. en arr. Namen, aan de Sambre.

Florimont, zie Blumberg, No. 2.

Florissant, N. Amer. dorpje van Louisiana, aan den Missouri; 270 inw.

Florival, voorm. Nederl. abdij, prov. Z. Braband, arr. Leuven, ter plaatse waar de Dyle een klein eil. vormt.

Florsheim, Nassausch vlek, ambt Hochst, aan de Main, met 1300 inw. en wijnteelt. 2. Zie Flersheim.

Flosz, Beij. vlek, Regenkreits, landger. Parkstein, aan de riv. van denzelfden naam, met 1500 inw. 2. Riv. in Silezië, die 2 mijlen N. W. van Breslau, in den Oder valt.

Flossgraben, zie Starkow.

Flostois, Nederl. dorp, prov. Namen; 5 uren van Dinant.

Floszach, tak van den Mindel, in den Beij. Opper Donaukreits.

Flota, of *Flotay*, een der Schot. Orcadische eil., tusschen Waes en South Ronaldshay, omtrent 1 mijl van elk dezer. Het is 1 mijl lang en een derde mijl breed, gedeeltelijk bebouwd en gedeeltelijk met heide bedekt. Men telt er 200 inw.

Flotay, zie Flota.

Flotta, een van de kleine Schot. Hebriden, aan de N. W. kust van Lewis.

Flotte, Fr. stadje, dep. Neder Charente, arr. Rochelle, op het eil. Ré, met 2960 inw.

Flotz, Turk. stadje in Walachië, ter plaatse, waar de Jalonitza in den Donau valt.

Flour, (St.) Fr. arr., dep. Cantal, hetwelk op ongeveer 31 V. M., in 6 kantons en 82 gemeenten, 65,100 inw. bevat. 2. Fr. stad, hoofdpl. van voorn. arr., de zetel van eenen bisschop, op eenen hoogen berg, langs welken de Dauzan voorbij stroomt. Zij heeft 8 kerken, 1 hospitaal, 5,600 inw., fabr. van laken, lijm, modewaren, kooijerijen, handel in vee en kaas, enz. In de nabijheid vindt men kopersmederijen, en glasblazerijen, 45. 2 N. B. 20. 45½. L.

Flouressas, Fr. dorp, dep. Lot.

Flovier, (St.) Fr. dorp, dep. Indre en Loire.

Flower, Eng. dorp en kerspel, gr. Northampton, met 820 inw.

Flowertown, dorpje in de N. Amer. Rep., gr. Montgomery; 4 m. van Philadelphia.

Flowla, tak van de riv. de Don in Rusland.

Floyd, gr. in de N. Amer. Rep., prov. Kentucky, met 3480 inw.

Floyd's Fork, N. Amer. riv. in Kentucky, welke op 291. 50. L. en 37. 48. N.

N. B. in de Salt valt.

FLOYD'S RIVER, N. Amer. riv., waar een der soldaten van LEWIS en CLARKE, FLOYD genoemd, stierf; zij valt in den Missouri.

FLUGELSBERG, Beij. heerl., Regenkreits, landger. Riedenburg.

FLÜLEN, Zwits. dorp, kanton Uri, met 560 inw., zeer eenzaam en tevens bekoorlijk, aan den voet van den berg Rhofstock, en aan het Vierwoudstedenmeer gelegen. Het is de haven van Altorf, en eene der beste landingsplaatsen, zoo dat alle waren, die over den St. Gothard gaan, hier uit- en ingeladen worden.

FLUMENDOSO, riv. op het eil. Sardinië, welke aan den berg Genargento ontspringt, en bij Muravera in zee valt.

FLUMET, Sard. stadje in Savoije, aan de Arly, met 1050 inw.

FLUMS, Zwits. vlek, kanton St. Gall, aan de Senez; 2 uren W. van Sargans.

FLURRY, Ier. riv., welke niet ver van Dundalk, in de baai van Dundalk valt.

FLUSEN, zie Fils, No. 2.

FLUSHING, stad in de N. Amer. Rep., aan eene baai in Long Island, prov. Nieuw York. 40. 45. N. B.

FLUTED CAPE, hooge kaap, aan den Z. ingang van de Adventure baai, aan de O. kust van Bruny's eil., uit ontzaggelijke zuilen roodachtige bazalt bestaande, en zich 4 à 500 voeten boven de oppervlakte der zee verheffende.

FLUVANNA, gr. der N. Amer. Rep., prov. Virginië, tusschen de gr. Louisa, Goochland, Amherst en de James riv., welke het van Buckingham scheidt, met de hoofdstad Columbia en 4,800 inw. De riv. van dien naam, die op het Blaauw gebergte ontspringt, bij Columbia in de Rivanna valt, en dus de James riv. vormt, bespoelt dit graafschap.

FLUVIA, Spaan. riv. in Catalonië, bij Ampurias, op 20. 42. L. en 42. 10. N. B., in de Middell. zee vallende.

FOA, een der Happaee eil. in de Stille Zuidzee, tusschen Haano en Lefooga.

FOCA, klein Afr. landschap, aan den mond der riv. Calabar, met eene stad van dien naam, die door de Hollanders *Wijndorp* genaamd wordt. Men vindt hier goed hout, water en scheepsbehoeften.

FOCAN, Nederl. dorp, prov. Namen, arr. Dinant, 3 mijlen van Dinant.

FOCARO, berg in Napels, 7 mijlen van Tarente.

FOCHABERS, Schot. stadje, gr. Banff, aan de O. kust der riv. Spey, met het nabijgelegen kasteel Gordon, linnen- en katoenfabr. en bijna 1000 inw.

FO-CHAN of *Fuchan*, Chin. stad bij Canton, prov. Quang-tong: zij strekt zich bijna een uur langs dezelfde riv. uit, waaraan Canton ligt, en bestaat grootendeels uit slechts ééne straat. Daar dezelve niet bemuurd is, en geen' gouverneur heeft, zou men haar eer een vlek, en wel het grootste vlek der aarde kunnen noemen, dat 1,000,000 inw. heeft; de fabr. zijn van ijzer, zijde en koper.

FOCHAS, stad van Japan, eil. Niphon; 50 mijlen N. W. van Jeddo.

FOCHEA, FOGGIA, PHOGGIA, FOJA, of *Nova Foglio*, Turk. Aziat. zeehaven in Natolië, aan den mond der Sarabat of Hermus in de golf van Smirna, door een kasteel gedekt. 44. 25. L. 38. 44. N. B.

FOCHIEN, zie Fokiën.

FOCKSCHANI, marktvlek aan de Milkow, welke het in 2 deelen deelt, waarvan het eene onder Moldavië, het andere onder Walachië behoort; met wijnbouw. 45. 39. N. B. 44. 42. 30. L.

FOCKLABRUCK, zie Vöcklabruck.

FOCHTELE, Nederl. dorp, prov. Vriesland, arr. Heerenveen, grietenij Stellingwerf Oosteinde, waarbij het watertje de Vogelrijd ontspringt, en 100 roeden onder den grond doorloopt, wanneer het in de Kuinre weder te voorschijn komt.

FOCZANI, zie Fockschani.

FODDERTY, Schot. kerspel, gr. Ross en Cromarty, met 1900 inw.

FOEAN, Chin. stad op het schiereil. Corea.

FOECHAN of *Fosjan*, Chin. vlek, prov. Quang-tong, in het gebied der stad Canton, volgens SONNERAT het hoofdmagazijn van het geheele rijk, terwijl aldaar ook de meeste zijden- en linnenstoffen, koper-, ijzer- en andere metalen waren vervaardigd, en van hier naar Indië verzonden worden.

FOE, Chin. stad, prov. Chan-si.

FOECHENGE, stad der Afghanen in Chorassan; 8 mijlen N. van Herat. 34. 50. N. B. 94. 15. L.

FOECHUN, Chin. stad, prov. Setchuën, 10 m. N. W. Tche-li-leou.

FOEFONG, Chin. stad, prov. Quang-ton.

FOE-KIANG-FOE, ook wel Long en Long-Kiang-Foe, Chin. stad, prov. Quang-tong, bijna geheel in het water gelegen, zoo dat de schepen van alle zijden aan wal komen kunnen. Men teelt hier zeer veel katoen en maakt hier fijne stoffen, die naar zijde gelijken.

FOE-KIEON, Chin. stad van den 3 rang, prov. Honan.

FOE-KO, Chin. stad van den 3 rang, prov.

prov. Quang-tong.

FOELADOE, Afr. bergachtige landstreek, de oorspronkelijke woonpl. der Foelahs (zie volg.art.), bij de bronnen van den Senegal, tusschen Kaarta, Konkodoe, Jallonkadoe en Manding gelegen. Het is rotsachtig en door onderscheidene takken van den Senegal bespoeld, waarvan de voorn. de Wonda, de Balee en de Bawoollima zijn.

FOELAHS, FOULAHS, FOELIËRS, ook wel FOEHLS en POEHLS genoemd, waarschijnlijk een verbasterde stam van Arabieren, vrij talrijk, en zoo wel in Midden- en Neder Senegambië, als ook in de landen aan de Sierra Leona kust verspreid. Zij bewonen Brooks bij Foeladoe gelegen, Bondoe en Foeta Torra, tusschen den Senegal en de Gambia, het voorm. kon. Siratik, beneden aan den Senegal; Masina, aan den Niger, tusschen Bambarra en Tombuctoe, en Wassela, ten Z. van het Opper gedeelte van den Niger. Zij onderscheiden zich van de overige negers door eene eenigzins ligtere kleur, kleinere oogen, betere gelaatstrekken, meer verstandelijke vermogens en werkzaamheid. Die aan den Senegal wonen, zijn van eene zeer donker bruine kleur, welgevormd, vlug en behendig, doch niet zoo groot als de nabij wonende Jalofs (zie dat art.). Ook zijn zij vriendelijk en hebben veel vernuft; de vrouwen zijn, hoewel klein, welgemaakt, schoon, levendig, vriendelijk, snedig, beminnelijk en groote vriendinnen van muzijk, dans en opschik. Zij beminnen de gastvrijheid en het onderling verkeer.

De Foelahs leggen zich met meer vlijt en oplettendheid op den landbouw en de veeteelt toe dan derzelver naburen. Hunne akkers zijn goed aangelegd en wel verzorgd, en hunne kudden bestaan uit zeer schoone runderen, vette schapen en geiten. Echter moeten zij die, in het natte jaargetijde op de hoogten brengen, des nachts verzamelen en om den kring vuren branden, om dezelve tegen de wilde dieren te beschermen. Zij zijn ook groote beminnaars van de jagt, en leven, over het algemeen, beter dan de andere negers. Zij weten ook zeer behendig met het schietgeweer om te gaan. Ook kleeden zij zich beter dan hunne naburen en houden veel van Eur. waren. Wel verre van een' hunner tot slaaf te verkoopen, zouden zij hem eer vrijkoopen. Met één woord, zij hebben zoo vele deugden, dat, volgens MOORE, het tot een geluk gerekend wordt, eene woonplaats der Foelahs in de nabuurschap te hebben. Zij belijden den mahomedaanschen godsdienst, zonder echter zeer gestreng in het vervullen van deszelfs pligten te zijn; zelfs verfoeijen zij de besnijdenis, of de wreede onverdraagzaamheid der mooren. Zij spreken hunne eigene taal, doch de Arabische wordt alleen geschreven, en van allen, die eenige aanspraak op geleerdheid willen maken, beoefend. Zij leven deels onder hunne eigene vorsten, deels onder het bestuur der Mandingo's.

FOELAHS, (HET LAND DER) ook wel *Poehl* genoemd, voorheen het gebied van den Siratik, een tamelijk magtig Negervorst, is N. O. van Hiral, aan de beide zijden van den Senegal gelegen, en strekt zich in de lengte ongeveer 50, en in de breedte van 12 tot 15 geogr. mijlen uit. Het is, met betrekking tot de grootte, vruchtbaarheid en voortbr. van het plantenrijk, een der schoonste landen van de wereld, met onafzienbare bosschen bezet, het verblijf tevens van tallooze wilde dieren, bijzonder van leeuwen, tijgers en elefanten, van welke laatste men soms troepen van 200 bij elkander vindt, en welker vleesch ook door de Foelahs, op prachtige maaltijden, gegeten wordt. Behalve de onderscheidene soorten van koren, brengt het katoen, indigo, voortreffelijken tabak, en onderscheidene fijne soorten van hout, enz., voort. De elefantstanden en de huiden der onderscheidene dieren maken een voorwerp van handel uit, vooral met de Franschen, die te St. Louis, aan den mond van den Senegal, een voornaam kantoor hebben. Thans is dit land verdeeld door den, om zijne heiligheid beroemden *Marabut*, een' Neger, ALMANI ABDULKADER genoemd, die den Siratik van den troon verdreven en zich van het Oostelijk gedeelte van het rijk meester gemaakt heeft. Dit gedeelte, waarvan Agnam of Gumel de hoofdstad is, is dus onafhankelijk geworden, terwijl het Westelijke land der Foelahs, dat van de strooppartijen der Mooren en Opper Senegambiërs veel lijden moet, vrij is gebleven, en te Guidel aan den Senegal, eenen vorst heeft.

FOELIOUD CAPE, kaap aan de N. W. kust van het Nieuw Zeelandsche eil. Tavai-Poenammoe. 189. 56. L. 41. 55. Z. B.

FOELDWAR, Hong. stad aan den Donau, tegen over Polocza, met 2500 inw.

FOELICONDA, Afr. vlek in Neder Senegambië, rijk Kaucor, aan de Gambia. 2. Afr. dorp in 't kon. Jagra, mede

mede aan de Gambia.

FOELO, (NOORD) klein eil. in de Noordzee, aan de kust van Lapland, op 69. 42. N. B.

FOELO, (SUYER) klein eil. in de N. zee, aan de kust van Lapland. 69. 32. N.B.

FOELOE-SOESOE, stad in Chin. Tartarije, aan de Amur.

FOELOETIO, een der kleine Vriendelijke eil. in Australië, 1 mijl N. van Annamoeka.

FOE-MING, Chin. stad van den derden rang, prov. Yun-nan; 5 mijlen N. N. W. van Yun-nan.

FOEMUNDS, meer in Noorwegen, 10 mijlen lang, 43 uren N. van Christiania.

FOE-NHING, Chin. stad, prov. Fokiën.

FOE-NIM, Chin.stad, prov. Pe-tsje-li.

FOE-PETUNE-HOTUN, Chin. stad in Tartarije; 4 mijlen N. van Petoene Hotun.

FOE-PIM, Chin. stad, prov. Pe-tsje-li.

FOE-PIN, Chin.stad, prov. Quang-tong.

FOER-HAWTUN, stad op het schiereil. Corea, 220 uren O. N. O. van Pekin.

FOESJAN, zie Foechan.

FOETA-JALLO of *Foeta-Dschallo*, land der Foelahs in Afr., aan de Sierra Leona kust, een tamelijk magtig kon., dat een groot deel der landstreek inneemt. Het wordt 70 mijlen lang en 40 breed geschat. De luchtsgesteldheid is er gezond, de grond meestal steenachtig en droog, doch voor een derde deel zeer vruchtbaar, en brengt rijst en maïs in overvloed voor. Ook ziet men hier talrijke kudden rundvee, schapen en geiten, terwijl er verder paarden, ezels en muilezels gevonden worden. In de heuvels heeft men ijzerërts, dat hier ook verder bewerkt wordt, en in de steden fabr. van laken, zilver, ijzer, leder en houten waren. De binnenlandsche handel is vrij levendig. De waren worden op de schouders gedragen en vervoerd, en men vindt Negers, die wel 150 pond tillen. Zij zijn meer beschaafd dan hunne naburen, hebben scholen en moskeën, en de meesten kunnen lezen. Hunne huizen zijn net gebouwd, zeer gemakkelijk, en op eenigen afstand van elkander. Zij ondernemen dikwerf groote reizen, zijn met Cassina en Tombuctoe bekend, en hebben zelfs met de laatste stad eene vrije gemeenschap. De koning kan 60,000 man te veld brengen. De hoofdstad is Teemboe, terwijl Laby en Dyambilia tot de voorname steden behooren.

FOETA TORRA, waarschijnlijk een gedeelte van het land der Foelahs, waarvan wij geen ander berigt, dan van MUNGO PARK, uit den mond der Negers hebben, die zeiden dat het ten O. van Jalof lag.

FOE-TCHANG, Chin. stad, prov. Petsje-li, aan het groot Kanaal.

FOETCHEOU, Chin. stad, hoofdpl. van de prov. Fo-kiën, beroemd door den handel, de menigte van derzelver geleerde bewoners, de vruchtbaarheid van den omtrek, de schoonheid der rivieren, die de grootste schepen tot aan hare muren voeren, en eindelijk door eene bewonderingswaardige brug, die op meer dan 100 bogen rust, geheel van vierkanten steen gebouwd is, en over de golf ligt. 136. 50. L. 26. 4. N. B. 2. Chin. stad, prov. Kiang-si, door de invallen der Tartaren, van hare voormalige schoonheid veel beroofd. 133. 46. L. 27. 55. N. B.

FOE-TCHUEN, Chin. stad, prov. Chansi, 12 mijlen N. O. van Ping-lo.

FOE-TCHING-Y, Chin. stad, prov. Kiang-nan; 6 m. N. O. van Liu-cheou.

FOETOENA, zie Erronan.

FOE-TCHOE, riv. in China, prov. Pe-tsje-li, in het gebied van Pekin.

FOE-TSING, Chin. stad, prov. Fokiën; 5 m. Z. Z. O. van Foe-tcheou.

FOEYANG, Chin. stad, prov. Tchekiang, op eenen berg, aan de Hoangho, welke in de Geele riv. valt. Hier wilde de eerste keizer der voorm. dinastie zijn verblijf houden, doch veranderde spoedig, waardoor slechts het grafteeken zijns vaders, een toren en een prachtige tempel aan Fo voltooid werden. De stad heeft veel door den oorlog geleden.

FOE-YN, Chin. stad in Corea, ruim 5 mijlen N. van Hetsin.

FOGARASCH, FAGARAS of *Videke*, Hong. distr., kreits Zevenbergen, Zarander kom., 32 V. M. (volgens anderen 22) groot, 1 marktvlek en 64 dorpen, rijk in bijen, koren, vlas, hennep, zout, goud, zilver en lood. Het is in 4 processen verdeeld, en heeft eene hoofdstad van dien naam aan de Aluta, met 5 kerken, zetel van eenen Armenischen bisschop, en 3000 inw. 48. 57. B.

FOGAU, Oostenr. dorp in Stiermarken, kreits Grätz.

FOGELN, klein eil. aan de W. zijde der golf van Bothnië. 34. 30. L. en 60. 38. N. B.

FOGGI, stad aan de O. kust van het Aziat. eil. Bouro. 144. 10. L. 3. 28. N.B.

FOGGIA, Nap. hoofdstad der prov. Capitanata, in eene vruchtbare vlakte, aan de Cervara, met handel in wijn, koren en wol, eene sterk bezochte jaarmarkt in Mei, en 17,100 inw. Zij leed in

in 1732 zeer veel door eene aardbeving.

FOGGORA, Afr. distr. van Abyssinië, van Begemder afgescheurd, in eene smalle straat, van 12 mijlen lengte en 4 m. breedte, tusschen de bergen van Begemder en het meer Dembea, bestaande.

FOGGY, of *Nevel Eil.*, eil. en kaap van Rus. N. Amer., aan de Z. kust van Alaska. 220. 31. L. 56. 31. N. B. 2. Kaap op de W. kust van N. Amer., op 246. 57. L. 54. 54. N. B.

FOGLIA, Ital. riv., die op de Tosc. grenzen ontspringt, en bij Pesaro in de golf van Venetië valt.

FOGLIANO, meer in den Kerk. Staat, niet ver van Rome, dat gemeenschap met de zee heeft.

FOGLIONE, Ital. D. in 't hert. Lucca.

FOGLIZZO, Sard. dorp in Piëmont, prov. Turin, met 2400 inw.

FOGLOE, het Oostel. der Faröer eil. op 62. 3. N. B. met 2 dorpen.

FOGLOE, zie Foelo.

FOGNANO, stad in den Kerk. Staat., aan de Lamone, ruim 5 mijlen W. Z.W. van Faënza.

FOGO, Schot. kerspel, gr. Berwick, 2 mijlen lang en 1 breed, met 450 inw. 2. Afr. eil., het Z. der Ilhas Primeras, aan de O. kust. 56. 30. L. en 17. 12. N. B.

FOGO, klein N. Amer. eil. aan de O. kust van Terreneuve. 323. 36. L. 50. 2. N. B.

FOGRESCHMARKT, zie Fogarasch.

FOHNSDORF, Oostenr. dorp van Stiermarken, met eene steenkolen-mijn.

FOHR, of *Föhrde*, Deen. eil. aan de W. kust van Sleeswijk, 4⅓ V. M. groot, met 3 kerspelen, scheepvaart, oestervangst, kousen-weverijen en 5,600 inw. Het O. gedeelte, Osterlandföhr, met het vlek Wyk, en de sedert 1806 aangelegde haven, die 50 schepen kan houden, behoort tot Sleeswijk; Westerlandföhr tot Noord Jutland.

FOHRAG, Perz. stad, prov. Fars, 6 mijlen Z. van Yezd.

FOHREJ of *Fohraj*, stad der Afghanen, prov. Mekran 76. 6. L. 23. N. B.

FOIA, zie Fochea.

FOI-ET-MARTAU, zie Falaen.

FOI-BOISEILLE, Nederl. dorpje, prov. Namen, met 150 inw.

FOILE, Ier. riv., die zich in het Loch Foyle ontlast, en over welke eene brug ligt, die 1068 voeten lang, en een wezenlijk meesterstuk is.

FOINI of *Foinia*, Afr. lands. in Senegambië, door de ongezellige, doch arbeidzame Feloepen bewoond, met de steden Wintaim en Geregia.

FOINIZZA, Turk. dorp, prov. Bosnië, aan de Foinizza, met 100 huizen, kruid- en geweerfabr. en smederijen.

FOI-NOTRE-DAME, Nederl. dorp, prov. Namen, 1 uur van Dinant.

FOISSAC, 3 Fr. dorpen, dep. Aveiron, Corrèze en Gard.

FOISSY, Fr. vlek, dep. Yonne.

FOIX, Fr. arr., dep. Arriège, groot 36½ V.M.; het brengt ijzer, zilver, koper, lood en hout voort; is in de kantons Foix, Ax, la Bastide-Seron, les Cabannes, Larelanet, Querigut, Tarascon en Vic Dessos verdeeld en bevat 78,720 inw. 2. Hoofdst. van het Fr. dep. Arriège en voorn. arr., aan den voet der Pyreneën en aan de Arriège, met een bergkasteel, 2 kerken, regtbank van koophandel, 3900 inw., en fabr. van mutsen, hoeden en kousen, benevens handel in boter, kaas en vee, koperwerk en staalsmederijen. 43. 2. N. B.

FOJARA, Tosc. stad aan de Chiana, bij Arezzo.

FOK, SIO-FOK, Hong. marktvlek, kom. Veszprim, aan den mond der Sio in het Platten-meer.

FOKAHA, zie Fakiho.

FOKAIA, geestelijken bij de Arabieren.

FOKELBERG, Beij. dorp, Rijnkreits, met eene kwikzilvermijn.

FOKIA, Turk. stad in Bosnië, sandschakat Obrachen.

FOK-IËN, Chin. prov., tusschen de prov. Tsche-kiang, Quang-tong, Kiang-si en de Chin. zee; zij bevat ook nog de Pang-hon of Piscador eil. en Formosa, en is 2409 V. M. groot, op welke 15 mill. (volgens anderen 8,100,000 inw. wonen). De luchtsgesteldheid is er zeer heet, doch aangenaam en gezond. De grond bevat kwikzilver, koper, lood, edele gesteenten, ijzer en naar alle gedachten ook goud, en brengt scheepstimmerhout, rijst, enz. voort. Ook wordt er op de kusten veel visch gevangen, die ingezouten, en naar het binnenste des rijks verzonden wordt. Er is zeer veel nijverheid onder de inw. Men heeft er fabr. van staal, laken, papier, enz. De haven van Enfoey was voorheen voor Eur. schepen open, doch derzelver handel is geheel naar Canton verlegd. De prov. is tot den handel wel gelegen, welke van hier met Japan, Formosa, de Philippijnen, Java, Cambodia en Siam gedreven wordt. De hoofdstad is Foe-tcheou, bij de Duitschers, Fut-scheu-fu, terwijl men Yeuping en Tchang-tcheon, onder de voornaamste steden telt.

FOK-OI-FOE, Chin. koopstad, niet ver

ver van de haven Ping-Hai.

FOKSCHANI, zie Fockschani.

FOKSHOL oudtijds *Voshol*, Nederl. gehucht, prov. en arr. Groningen, gemeente Hoogezand, met een meer van dien naam, ten W. gelegen.

FOLDERFIORD, groote Noorw. baai van Nordland, welke zeer moeijelijk te bevaren is.

FOLDWAR, Hong. marktvlek, Tolner kom., met wijnbouw en 2500 inw. 2. Zie Mariënburg.

FOLESHILL, Eng. stad en kerspel, gr. Warwick, met 3,480 inw.

FOLEYKUNDA, Afr. dorp bij de Gambia, in het kon. Cantore.

FOLGIAS, sterke volksstam in de binnenlanden van Afrika, van de Graankust tot aan Sierra Leona; zij zijn nu met de Karows vereenigd, maar hangen van den souverein van Monoe af.

FOLIE, 15 Fr. dorpen, dep. Calvados, 3 in Moezel, 3 in Seine, 7 in Seine Oise, en een in Somme.

FOLIGNO, stad in den Kerk. Staat, legatie Spoleto, aan de Topino, met 14 kerken, 23 kloosters, een bisdom, fabr. van papier, laken en katoen, wasbleekerijen, zijde- en veeteelt, jaarmissen en 7,000 inw. 42. 58. L. 30. 21. B.

FOLKENDING, Nederl. dorp in Luxemburg, arr. Dietkirch, 1 mijl van Dietkirch.

FOLKINGHAM, Eng. stad en kerspel, gr. Lincoln, met 660 inw.

FOLKSTONE of *Folkestone*, Eng. stad, gr. Kent, met eene haven, welke voor schepen van 300 last nog bruikbaar is, met warme en koude baden, scheepvaart en 3,700 inw. Geboortepl. van Dr. HARVEY.

FOLLART, (LOCH) inham op 't Schot. eil. Sky, een der Hebriden.

FOLOGNE, Nederl. dorp, prov. Limburg, arr. Hasselt, met 300 inw.

FOLQUIN, (ST.) Fr. dorp, dep. Pas-de-Calais; 5 mijlen van St. Omer.

FOLSCHEID, Nederl. dorp in Luxemburg, arr. Dietkirch, met 350 inw.

FOLSGARA, Nederl. dorp, prov. Vriesland, grietenij Wijmbritzeradeel.

FOLTEA, Fr. vlek, dep. Corsica, distr. la Recca, met eene haven.

FOLY, Ier. eil. in de riv. de Lee, gr. Cork, 3 mijlen O. van Cork.

FOMANO, riv. van Napels, die op 31. 51. L. 42. 40. N. B., in de golf van Venetië valt.

FOMBIO, Lomb. Ven. vlek, legatie Pavia; 5 mijlen van Lodi.

FOM-UL-SILH, Aziat. stad in Irak Arabi, aan den Tiger.

FON, zie Bancock.

FONAMI, stad van Japan, eil. Ximo, 9 mijlen Z. van Taisero.

FONCLAIR, Fr. dorp, dep. Lot en Garonne.

FOND DE L'ISTES DE VÂCHE, volkplanting op het W. Ind. eil. Hispaniola; 27 mijlen W. van Jaquemel.

FOND DES NÈGRES, stad aan de Z. kust van het W. Ind. eil. Hispaniola, 13 uren W. van Jaquemel.

FOND, (LE PETIT) volkplanting op het W. Ind. eil. Hispaniola, bij de W. kust, 5 uren N. O. van St. Mark.

FONDAMENTE, Fr. D., dep. Aveiron.

FONDANO, Ital. D., hert. Modena.

FONDE, (ISLES DE) 3 kleine eil. in 't Z. der Ind. zee, aan de Z. kust van het eil. Kerguelen. 86. 25. L. 49. 41. Z. B.

FONDEROY, stad der N. Amer. Rep., prov. Virginië, aan de Rappahanock.

FONDETTES, Fr. vlek, dep. Indre en Loire, arr. Tours, met 500 huizen.

FONDI, Nap. stad, prov. Terra di Lavoro, in eene ongezonde landstreek, aan de Garigliano, met een bisdom en 4,950 inw. Digt bij dezelve stort zich de Lagodi Fondi, door 2 kanalen in zee, welke een aanmerkelijk eil. vormen.

FONDO of *Scoglio-Fondo*, Illyr. eil. bij de kust van Istrië. 45. 14. N. B. 31. 26. L.

FONDUCLI, Turk. dorp en voorstad van Konstantinopel, aan den Bosphorus, met een paleis van den sultan en eene geschutgieterij.

FONDULE, Fr. berg in het dep. Var, waarvan de losscheurende brokken, in 1800, verscheidene valleijen opvulden en eene menigte huizen begroeven.

FONG, Chin. stad van den tweeden rang, prov. Hoe-quang. 129. 8. L. 29. 38. N. B. 2. Chin. stad van den derden rang, prov. Kiang-nan, 15 mijlen N. W. van Pesu. 3. Chin. stad van den 3den rang, prov. Quang-tong, 10 m. N. van Oei.

FONGA, Jap. stad, eil. Niphon, 22 mijlen Z. O. van Meaco.

FONGALOT, Fr. dorp, dep. Dordogne.

FONG-CHAN, Chin. stad op het eil. Formosa; 8 mijlen Z. van Tay-ouan.

FONG-CHANG, Chin. stad van Corea, 4 mijlen Zuidelijk van Hoang-tcheoe.

FONG-CHEANG, Chin. stad, in Tungusië, met eene haven en handel op Corea.

FONG-HOA, Chin. stad van den 3. rang in Tsche-kiang, 4 mijlen Z. W. van Ning-po.

FONG-HOA-TCHING, stad in Chin. Tartarije, met fabr. van doorschijnend papier, dat voor glas in de vensters gebruikt wordt. 161. 28. L. 40. 31. N. B.

Fong-Kieou, Chin. stad in Honan; 9 mijlen Z. Z. O. van Oue-Kiun.

Fong-sin, Chin. stad, prov. Kiangsi; 9 mijlen W. van Nan-tchang.

Fong-tching, Chin. stad, prov. Pe-tsje-li, in eene vruchtbare landstreek; 4 mijlen N. van Kiang.

Fong-tchuen, Chin. stad in Corea, 19 m. W. van Hoang-tcheou. 2. Chin. stad, prov. Quang-tong; 6 mijlen W. van Te-king.

Fong-ten, Chin. stad van Corea, 6 mijlen N. N. W. van King-ki-tao.

Fong-yang, Chin. stad, prov. Kiangnan, op eenen berg, bij de Geele riv. De geboortepl. van den keizer, die in 1368 de laatste Chinesche alleenheersching vestigde. 134. 46. L. 32. 52. N. B.

Fonia, kon. in W. Afr., aan het beneden gedeelte der Gambia, het strekt zich 7 mijlen langs de riv. uit, en bevat de stad Vintain. Men zegt dat de slavenhandel de bevolking veel heeft doen verminderen.

Fon-Jun, Chin. stad, prov. Pe-tsje-li; 7 mijlen Z. van Tsunhoa.

Fons, Fr. stadje, dep. Lot, met 1000 inw. 2. Spaan. kaap, aan de Z. kust van Minorca. 21. 56. L. 39. 40. N. B.

Fonseca Baai, zie Amapalla.

Fonsvielle, Fr. vlek, dep. Monden der Rhône, met 1900 inw.

Fontaine, Fr. vlek, dep. Boven Rijn, arr. Befort, aan de Rapain. Nog 21 Fr. dorpen, dep. Aine; 2 in Aube, Aveiron, Côte d'Or, Dordogne, 2 in Doubs, Isère, 2 in Loir en Cher, Marne, Nièvre, Oise, Rhône, 4 in Seine en Oise, Vendée en Yonne.

Fontainebleau, Fr. arr., dep. Seine en Marne, hetwelk op 16½ V.M. in de kantons Fontainebleau, la Chapelle-Egalité, Montereau-Faut-Yonne, Moret, Nemours en Lorres, die 104 gemeenten uitmaken, 62,400 inw. bevat. 2. Fr. stad, hoofdpl. van voorn. arr., aan het bosch van denzelfden naam, ter plaatse waar de Loing in de Seine valt, met een oud jagtslot, waarop de bekende hertengalerij, in dewelke koningin Christina van Zweden den graaf Monaldeschi liet ter dood brengen. Ook werden op dit slot, in 1762, de vredespreliminairen tusschen Frankrijk, Engeland, Spanje en Portugal, gesloten en geteekend, terwijl hier Napoleon, in 1809, Paus Pius VII. gevangen hield, en in 1814 afstand van zijnen troon deed. Verder heeft men hier eene militaire school, openbare bibliotheek, 7420 inw. die porselein- en aardewerkfabr. hebben, en handel met hout en wijn drijven. 20. 18. L. 48. 24. 4. N. B.

Fontaine de Fer, gezondheidsbron in het Fr., dep. Pas-de-Calais, bij Boulogne.

Fontaine de Merveille, merkwaardige bron in Sardinië, hert. Savoije, 2 mijlen van Chambery, niet ver van het meer Bourget; zij ontspringt op eene rots, en wordt op ongelijke tijden grooter en kleiner.

Fontaine de Vaucluse, Fr. vlek, dep. Vaucluse; 5 mijlen O. van Avignon.

Fontaine Française, Fr. vlek, dep. Côte d'Or, arr. Dijon, aan de Vingeanne, met 1050 inw., eenen smeltoven en eene smederij.

Fontaine Guerin, Fr. stadje, dep. Maine en Loire, arr. Bougé, aan de Couasnon, met 1016 inw.

Fontaine la Vineuse, gezondheidsbron in het dep. der Op. Alpen.

Fontaine le Dun, Fr. vlek, dep. Neder Seine, arr. Yvetot, met 400 inw.

Fontaine l'Evêque, Nederl. stadje, prov. Henegouwen, arr. Charleroi, digt bij de Sambre, met 2 kerken, 1 ijzersmederij, 1 gieterij en 2,530 inw., benevens marmergroeven in den omtrek. 21. 53. L. 50. 23. N. B.

Fontaine les Caves, Nederl. dorp, prov. Z. Braband, met 345 inw.

Fontaine les Dijons, Fr. dorp, dep. Côte d'Or.

Fontaine-More, Sard. vlek in Piëmont, niet ver van Aosta, met 1350 inw.

Fontaine sur Somme, Fr. vlek, dep. Somme; 2 m. Z. O. van Amiens.

Fontaine-Valmont, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Charleroi, aan de Sambre, 2 mijlen van Beaumont, met 350 inw.

Fontaines, Fr. vlek, dep. Loir en Cher, op eenen berg, 5 mijlen N. W. van Blois. 2. Fr. vlek, dep. Vendée, 1 mijl van Fontenay le Comte. 3. Fr. vlek, dep. Rhône, aan de Saône, 4½ mijl N. van Lyon. 4. Fr. vlek, dep. Neder Charente, met 224 huizen, aan de Sègre. 5. Fr. vlek, dep. Yonne, met 1000 inw.; 10 mijlen Z. van Pons, met 940 inw. en saffraanteelt.

Fontana, vlek in den Kerk. Staat, legatie Bologna, aan de Santerno. 2. Nap. vlek, prov. Terra di Lavoro, met 2100 inw. 3. F. of *Rossa*, Nap. dorp, prov. Principato ultra, met 3,970 inw.

Fontanche, gezondheidsbron in 't Fr. dep. Gard, arr. St. Hyppolite, tusschen Sauve en Quissac, die nu en dan stilstaat.

Fontanella, Lomb. Ven. vlek, gouv. Milaan, legatie Bergamo, tusschen de riv. Oglio en Serio, met 2,000 inw.

Fontanellato, Sard. stad in Piëmont,

mont, 2 mijlen O. van Borgo San Domino.

FONTANES, 7 Fr. D., dep. Tarn en Garonne, Aude, Hérault, 2 in Lot, Loire en Op. Loire.

FONTANGES, Fr. stad, dep. Cantal, arr. Mauriac, met 342 huizen.

FONTANKA, kleine Rus. riv., welke door St. Petersburg vloeit, en in de Newa valt.

FONTARABIA, FUENTE RABIA, oudtijds *Ocaso*, Spaan. stad, prov. Guipuscoa, ter plaatse waar de Bidassoa in de Biscaysche zee valt, een der sleutels van het rijk, op een schiereïl. gelegen. Men vindt er een fort aan de landzijde eener kleine haven, en 2,700 inw.; 5 mijlen Z. Z. O. van Bayonne.

FONT-COUVERT, Sard. vlek van Savoije, 3 m. van St. Jean de Maurienne.

FONTE ARCADA, Port. D. in Beira.

FONTELAS, Port. dorp, prov. Tralos-Montes, met de warme baden van Moledo.

FONTELLAS, Spaan. berg in Navarre, niet ver van Tudela, tot eene diepte van 70 à 80 voeten doorgegraven, met welk hol het een gedeelte van het keizers kanaal uitmaakt. 2. Spaan. dorp in Navarre, bij de Ebro.

FONTENAI, zie Fontenay.

FONTENAILLES, Fr. dorp, dep. Calvados. 2. Nederl. dorp in Luxemburg, en een ander in Namen.

FONTENAS, Zwits. D., kanton St. Gall.

FONTENAY, Fr. dorp, dep. Yonne, arr. Auxerre, aan de Serin, met 290 inw.

FONTENAY L'ABATTU, Fr. vlek, dep. 2 Sèvres, 2 uren Z. van Niort.

FONTENAY LE COMTE of *le Peuple*, Fr. arr., dep. Vendée, hetwelk op 51 V. M., in de kantons Fontenay le Comte, Chaille les Marais, Chantonnay, la Chataigneraye, Hermenault, Hermine, Luçon, Maillezais, Mareuil, Pousanges en St. Hilaire, die 161 gemeenten tellen, 117,300 inw. bevat. 2. Fr. stad, hoofdpl. van dit arr., voorheen van Ned. Poitou, aan de Vendée, eene slecht gebouwde plaats, welke 4 voorsteden, 3 kerken, groote korenmagazijnen en 6,520 inw. bevat, die weverijen van linnen en wollen stoffen, 10 looijerijen en 3 brouwerijen hebben, en handel met koren, vee en wol drijven. Er zijn 3 sterk bezochte jaarmarkten. 15. 42. L. 46. 30. N. B.

FONTENAY, nog 6 Fr. D., dep. Eure, Indre, Loiret, Oise, Sarte en Kanaal.

FONTENAY en VOYE, Fr. stadje, dep. Vosges, in het gebergte gelegen, met voorname ijzermijnen.

FONTENELLE, Nederl. dorp, prov. Namen, arr. Dinant, met 210 inw.

FONTENOLLE, Nederl. dorp in Luxemburg, arr. Neufchâteau.

FONTENOY, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Doornik, met 540 inw. 2. Fr. dorp, dep. Meurte, aan de Moezel, 3 mijlen W. van Nancy. 3. Fr dorp, dep. Sarte, 3 mijlen van Sable. 4. Fr. dorp, dep. Indre, bij Vatan.

FONTEVRAULT, Fr. stadje, dep. Maine en Loire, arr. Saumur, met 1500 inw., waar onderscheidene koningen en koninginnen van Engeland begraven zijn.

FONTEZ, Fr. vlek, dep. Hérault; 5 mijlen N. O. van Beziers.

FONTRAILLES, Fr. D., dep. Op. Pyr.

FONZASO, Lomb. Ven. vlek, legatie Belluno; hoofdpl. eens districts.

FOOLADOO, *zie dit en andere ook met Foo geschreven wordende woorden, op Foe.*

FOOTDEE of *Foottie*, aanzienlijk Schot. dorp, niet ver van Aberdeen.

FOOTOONA, zie Eronnan.

FOOZ, Nederl. dorp, prov. en arr. Luik; 2 uren van de stad, met 275 inw.

FORA, Nap. riv., welke in de golf van Venetië valt, op 42. 26. N. B.

FORADADA, klein Spaan. eil. in de Middell. zee, niet ver van Majorca.

FORANDOY, Z. Amer. riv., prov. Maracaïbo, welke in het meer van dien naam valt.

FORBACH, Fr. stadje, dep. Moezel, met 1710 inw., 3 mijlen Z. O. van Port Louis. 2. Bad. stadje, Murgkreits, aan de Murg, waar over eene bedekte brug ligt; met 700 inw., die wapenfabr., veeteelt en houthandel hebben.

FORBES, (Slav. *Borowany*) Boh. vlek, kreits Budweis, aan de Strabonics, met 90 huizen.

FORBES ISLANDS, drie eil. in de Stille Zuidzee, ongeveer 5 mijlen van Bolthead, eene kaap aan de N. O. kust van Nieuw Holland. 12. 25. Z. B.

FORBES-POINT, kaap aan de O. kust van Milby's eil., in de N. Amer. golf van Georgië. 255. 30. L. 48. 20. N. B.

FORBISHER of *Frobisher* (Straat van), zeeëngte, welke tusschen de eil. Cumberland, Geluk, Northmain, Resolution, Southampton, enz., alle in de Eskimosche zee, ten Z. van Groenland gelegen, heenloopt.

FORCA, klein Illyr. eil., tot Dalmatië behoorende, nabij Kaap Pelegrino, de Westpunt van het eil. Lesina (Pharos), in de golf van Venetië gelegen.

FORCADO, Afr. riv. op de kust van Guinea, in den Negerstaat Awerri. (zie

dit art.).

FORCALQUEIRE, Fr. D., dep. Var.

FORCALQUIER, Fr. arr., dep. Neder Alpen, dat op 18 V. M. in de kantons Forcalquier, Luré, Manosque en Reillanne, die 52 gemeenten tellen, 32,410 inw. bevat. 2. Fr. stad op eenen berg, die door de Laye bespoeld wordt, met 2 voorsteden, 6 kerken, en 2550 inw., weverijen, garenspinnerijen, brande-rijen, stokerijen, benevens wijn-, olyven- en zijdeteelt.

FORCAS (TRES,) zie Tres Forcas.

FORCE, Fr. vlek, dep. Dordogne, arr. Bergerac, digt bij de Dordogne, met 700 inw.

FORCHENBACH, Beij. riv., Isarkreits, welke bij Fiesenbach in de Inn vat.

FORCHENBERG, Beij. stadje, ten N. van den Donau; 2 m. van Oettingen.

FORCHENSEE, Beij. meer, ruim 3 m. ten Z. van Fraunstein.

FORCHHEIM, Bad. dorp, Treisamkreits, arr. Endingen, met 1600 inw. 2. Zie Vorchheim.

FORCHIES LA MARCHE, Nederl. D., prov. Henegouwen, arr. Charleroi, met 650 inw.

FORCHTENAU, of *Fracknoyalla*, Hong. vlek, kom. Oedenburg, aan de bron der Vulka, in het midden tusschen kastanjeboomen, met het bergkasteel Forchtenstein of Frackno.

FORCHTENBERG, Wurt. stad, Jaxtkreits, opperambt Oehringen, aan de Kocher, op eenen berg, met 1000 inw., landbouw en wijnteelt.

FORCHTENSTEIN, zie Forchtenau.

FORCLAT, Zwits. berg in Neder-Wallis, tusschen het dal Bagnis en de Trient, N. O. van den berg Balme; over denzelven gaat een weg van Martigny naar Triest.

FORD, Schot. dorp, gr. Mid-Lothian, ruim 3 m. Z. O. van Edinburg. 2. Eng. kerspel, gr. Northumberland, met 1900 inw. 3. N. Amer. stad in Z. Carolina, 2 m. van Georgetown.

FORD'S ISLAND, klein N. Amer. eil. in den Atl. oceaan, bij de kust van Z. Carolina. 298. 40. L. 33. 14. N. B.

FORDAN, zie Fordon.

FORDEN, Eng. kerspel in Wallis, gr. Montgomery, met 1070 inw.

FORDERSTADT, Pruis. dorp, regdst. Maagdenburg, kreits Colpa, met 820 inw.

FORDHAM, Eng. kerspel, gr. Cambridge, met 700 huizen. 2. Eng. kerspel, gr. Essex, met 550 inw. 3. Eng. kerspel, gr. Norfolk.

FORDICE, Schot. kerspel, gr. Banff, aan de kust van de Murray frith, met 2770 inw.

FORDINGBRIDGE, Eng. stad en kerspel, gr. Southampton, aan de Avon, waarover eene brug van 7 bogen ligt, met 2260 inw.

FORDINGIANO, stadje op 't eil. Sardinië, aan de Oristagni; 19 mijlen N. N. W. van Cagliari.

FORDINGTON, Eng. kerspel, gr. Dorset, met 900 inw.

FORDON of *Fordan*, ook wel Poolsch Fordon, om het van het nabijgelegene Duitsch Fordon te onderscheiden, Pruis. stadje, regdst. en kreits Bromberg, aan de Brahe en den Weichsel, met 1800 inw., scheepvaart en korenhandel.

FORDOUN, Schot. kerspel, gr. Kincardine, met 2770 inw.

FORDSAND, Deen. eil., bij de kust van Sleeswijk, in de Noordzee. 26. 21. L. 55. 1. N. B.

FORDWICH, Eng. dorpje en kerspel, gr. Kent, aan de Stour, die door kleine schepen kan bevaren worden, met dezelfde voorregten als de *Cinq Ports* en 250 inw.; 1 uur N. O. van Canterbury.

FORED, zie Fured.

FORELAND, (FAIR) kaap in het N. O. van Ierland, benevens verscheidene kapen in Engeland.

FORELAND, (NORTH) Eng. kaap, de N. O. punt van het gr. Kent, met eenen vuurtoren, die meer dan 100 vademen hoog is. 19. 15. L. en 51. 25. N. B.

FORELAND, (SOUTH) Eng. kaap aan de O. kust van het gr. Kent, tusschen Dover en Deal. 19. 11. L en 51. 12. N. B.

FORELANDS, (NORTH, WEST en EAST,) 3 steile landpunten, 2 ten W. en de andere ten O. van Cook's inlet, aan de W. kust van N. Amer., met eene Rus. factorij. 226. 46. en 227. 23. en 227. 5. L. en 60. 42. en 61. 4. en 60. 43. N. B.

FORELAND, (QUEEN CHALOTTES) zie Charlottes Foreland.

FORESNESS of *Long Nose*, een der 3 punten waarin North-Foreland uitloopt.

FOREST, Klein N. Amer. eil. van Canada, aan den mond van het meer Ontario, tusschen hetwelke en Grand Island een naauw kanaal is. 2. Zie Forêt en Forez.

FORESTER'S ISLAND, klein, hoog eil. in de Noorder Stille Zuidzee, ongeveer 5 mijlen van de kust van den archipel van Prins Wallis. KRUSENSTERN houdt het voor het eil. San Carlos van QUADRA, reeds vroeger door PEREZ, Santo Christina genoemd, en volgens MALESPINA, op 54. 48. N. B. en 244. 34. L. gelegen.

FORESTERTON, dorp in de N. Amer. Rep., prov. Nieuw Jersey, gr. Burlington; 5 mijlen O. van Philadelphia.

FORÊT, Nederl. dorp in Z. Braband, arr. Brussel, met 700 inw. 2. Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Doornik, met 670 inw. 3. Nederl. dorp, prov. en arr. Luik, met 1530 inw. en smederijen. 4 Nederl. dorp, prov. Namen, arr. Dinant, aan de Semoi.

FORÊT (LA), 13 Fr. D., dep. Creuse, Doubs, Finisterre, van 't Noorden, 2 in Var, Somme, 2 in Seine en Oise, Pas-de-Calais, Puy-de-Dome, en 2 in Seine en Marne.

FORÊT, (BAIE DE) golf aan de W. kust van Frankrijk. 47. 53. N. B.

FORÊT SUR SÈVRE, Fr. vlek, dep. 2 Sèvres, 10 mijlen van Niort.

FORETS, (DEP. DES) voorm. dep. van Fr., voornamelijk uit Luxemburg, Bouillon, enz. bestaande, en thans grootendeels met ons vaderland vereenigd.

FOREZ of *Forest*, voorm. Fr. lands. in het gouv. van Lyon, met den titel van gr., thans tot het dep. Rhône en Loire behoorende. 2. Fr. vlek, dep. Rhône, met ijzer- en geweerfabr.

FORFAR, zie Angus. 2. Schot. stadje, hoofdpl. van het gr. Angus, in de vallei van Strathmore, met ongeregelde straten, eene zeer ruime kerk, een bidhuis, een nieuw raadhuis, 3 openbare scholen, 4,120 inw., 1 zwart linnenfabr. en eene wekelijksche markt. 3. Kerspel in hetzelfde gr. met 5,650 inw.

FORGAN of *St. Phillans*, Schot. kerspel, gr. Fife, aan de Tay, tegenover Dundee, met 920 inw.

FORGANDENNY, Schot. kerspel, gr. Perth, met 940 inw.

FORGE DU PRINCE, Nederl. ijzergieterij, gr. hert. Luxemburg, in het midden der bosschen, tusschen Arlon en Virton gelegen.

FORGES, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Charleroi, met 500 inw. en eene aardewerkfabr. 2. Negen Fr. dorpen, dep. Neder Charente. Aude, Creuse, Ille en Vilaine, Maine en Loire, Meuse, Orne, Saine en Marne, Seine en Oise.

FORGES-LES-EAUX, Fr. vlek, dep. Neder Seine, arr. Neuchatel, met gezondheidsbronnen. 94. 58. N. B.

FORGEUX, Fr. vlek, dep. Rhône.

FORGLEN, Schot. kerspel, gr. Banff, met 630 inw.

FORGUE, Schot. kerspel, gr. Aberdeen, met 1870 inw.

FORHAD, Perz. stad, prov. Chorassan, 13 mijlen O. Z. O. van Nishapour.

FORI, stad in Japan, op 't eil. Niphon, 3 mijlen O. van Seoda.

FORIO, Nap. stad, prov. Napels, eil. Ischia, wel bebouwd en met ruim 7500 inw.

FORKED DEER RIVER, bevaarbare riv. in de N. Amer. Rep., prov. Tennessee, welke ten W. in den Mississippi valt.

FORKED HEAD, kaap aan de Z. kust van het N. Amer. eil. Kaap Breton. 317. 42. L. 35. 22. N. B.

FORLI, legatie in den Kerk. Staat, welke 150,930 inw. bevat. De hoofdst. van dien naam ligt tusschen de Ronca en Montone, is de zetel van eenen bisschop, en heeft eene schoone opene plaats, ruime breede straten, verscheidene schoone gebouwen, waaronder eene hoofdkerk, 9 parochie- en 23 kloosterkerken. Ook is er eene hooge school met eene boekverzameling, eene akademie der wetenschappen en 12,690 inw., welke in den vruchtbaren omtrek, koren, wijn, olijven, anijs- en koriander-zaad bouwen, en fabr. van laken, gewast linnen, zijde en zwavel, benevens zoutkeehebben. 44. 13. 25. N. B. 29. 21. 14. L.

FORLIMPOPOLI, Ital. stad in den Kerk. Staat, legatie Forli, tusschen Forli en Cesena, met 1 hoofd-, 2 parochie- en verscheidene kloosterkerken; 5,800 inw.

FORMANIN, Oostenr. berg der Alpen, bij den Arlberg in Tirol, bij welken de Lech ontspringt.

FORMAZZA, zie Pommat.

FORMBY, Eng. stadje, gr. Lancaster, met 1100 inw. en landbouw.

FORMELLO, Ital. stad in den Kerk. Staat, 5 mijlen N. W. van Rome.

FORMENT, Fr. dorp, dep. Ain.

FORMENTERA, Spaan. eil. tot de Pithyusche behoorende, en in de Middell. zee, ten Z. van Ivica gelegen. Het bevat een kerspel van 1500 zielen, die in verstrooide boerenhutten wonen. De voortbr. zijn: tarw, zout en hout, terwijl in de bosschen veel wilde ezels, konijnen en wild gevogelte, maar ook zeer vele slangen gevangen worden. 19 3. L. 38. 37. N. B.

FORMENTON, kaap aan de N. O. kust van 't Spaan. eil. Majorca. 21. L. 39. 57. N. B.

FORMENTOR, klein Spaan. eil., bij Majorca. 2. Zie Formenton.

FORMERIES of *Formery*, Fr. stadje, dep. Oise, met 1500 inw., en katoenspinnerijen; arr. en 8 m. van Beauvais.

FORMICAS, zie Formiche.

FORMICULAS of *Mieren*, vulkanische klippen, ten N. van Panaria, een der Liparische eil., slechts even boven het water uitkomende.

FORMICHE, groep van 12 kleine eil.

in de Tosc. zee, tot de Tosc. prov. Siëna behoorende, en door visschers bewoond. 28. 34. L. 42. 41. N. B.

FORMIGAS, verzameling van klippen in den Atl. oceaan, ten N. O. van het Vlaamsche eil. St. Maria, op 252. 52. L. 37. 17. 10. N. B.

FORMIGNIE, Ital. stadje in 't hert. Modena; 2 mijlen van Modena.

FORMIGNY, Fr. dorp, dep. Calvados, arr. Bayeux, met 540 inw.

FORMIGUE, klein eil. in de Middell. zee, bij de Z. kust van Morea. 39. 35. L. 36. 46. N. B. 2. Fr. eilandje in de Middell. zee, op 43. 8. N. B. 24. 4. L.

FORMOCHE, klein Turk. eil. in den Archipel; 3 mijlen N. van Patmos.

FORMOSA, baai aan de O. kust van Afrika, ten N. van Melinda. 2. Kleine riv. in deze baai, op 2. 45. Z. B. uitloopende. 3. Zie Plettenbergs baai. 4. Kaap aan de kust van Malacca in Achter Indië. 5. W. Afr. kaap aan de Peperkust, ten O. van kaap Dos Baxos of den mond der Sesto. Zij scheidt de golven van Benin en Biapa van elkander. 6. Riv. aan de W. kust van Afrika, een dier menigvuldige takken, welke in de golf van Benin uitloopen. Derzelver oorsprong en vroegere loop is geheel onbekend; velen houden dezelve, met RICHARD, voor eenen der monden van den Niger. Zij is aan den mond ruim, een uur breed, doch heeft naauwelijks 12 voeten water; ondertusschen loopen kleine takken van dezelve door het omgelegen land, zoodat de vaart zonder loods ondoenlijk is, en deze wordt nog door de drijvende, met riet bedekte eil. verhinderd, welke den stroom afkomen. De oevers zijn met boomen van fijne houtsoorten bedekt, vruchtbaar, doch door de groote vochtigheid ongezond. 7. Eil. in het W. van Afrika, ook *Warang* genoemd, het Noordelijkste, grootste en volkrijkste van den Archipel van Bissagos; 10 mijlen lang en 6 mijlen breed. Het is met hout bedekt en vruchtbaar, doch heeft gebrek aan water. Tot nog toe hebben geene Europeanen getracht zich hier neder te zetten. 8. Chin. eil. bij de Chinezen Tai-Ouan of Taywan, bij de inboorlingen Pocahimba genoemd, in de prov. Fokiën, juist onder den kreefts keerkring gelegen. Eenmaal was er eene bezetting der Nederlanders, vooral door den moedigen en eerlijken ANTONIUS HAMBROEK bekend. Het eil. is 30 duitsche mijlen lang en 6 breed, en door de natuur door een laag gebergte, dat het eil. van het N. naar het Z. doorsnijdt, en onder hetwelke ook vuurspuwende bergen gevonden worden, in twee deelen verdeeld, waarvan slechts de bovenste of Noordelijkste helft van het Westelijk gedeelte, thans aan China behoort, zijnde het Z. gedeelte der Westelijke helft, door zeeroovers uit de Ladrones bezet, en het O. gedeelte door een wild, doch vrij volk, bewoond. Het Chin. gedeelte is een schoon vlak land, rijk aan smakelijke vruchten en nuttige dieren, vooral gevogelte, brengende onder anderen goud, zilver, koper, vermillioen, steenkolen, zout, suiker, katoen en rijst voort, terwijl onder de wilde en tamme dieren, het duiveltje van Formosa, eene soort van hagedis, die met beenachtige schubben bedekt is, en voor een lekkerbeetje gehouden wordt, opmerking verdient. Het is goed van water voorzien, en heeft eene zuivere en gezonde lucht. Op den Westelijken hoek hebben de Chinezen de eigenlijke bewoners tot slaven gemaakt. De vrije bewoners van het O. gedeelte, welke nog weinig bekend zijn, worden door de Indianen als de woeste barbaren beschreven, doch de pater DU HALVE verzekert, dat zij goedhartig, eerlijk, gezellig en vergenoegd waren, dan zijn berigt wordt eenigzins verdacht gehouden, omdat hij hen voor Christenen hield, en hen dus mogelijk prijzen wilde. Zij gaan bijna geheel naakt, en wonen in ellendige hutten. Zij hebben hunne eigene taal, die men tot nu toe met geene taal heeft kunnen overeenbrengen. Dit eil., dat dikwerf een bloedige twistappel tusschen Hollanders, Portugezen, Japanezen en Chinezen geweest is, werd den Chinezen eerst in 1431 bekend, en zij namen het niet voor 1661 in bezit. Het werd in 1782 door een' orkaan, aardbeving en overstrooming geteisterd, waardoor de voornaamste plaatsen omgeworpen werden, en wel 40,000 menschen het leven verloren. De hoofdpl. is Tai-Ouan of Taywan. 128. 45. tot 139. 40. L. en 22. 5. tot 25. 18. N. B.

FORMUNDY, Afr. plaats in Nubië, aan den oever van den Nijl.

FORNATZA, Hong. dorp, kom. Bihar, met eenen berg, die een zeer merkwaardig hol heeft, hetwelk 50 voeten diep, en druipsteen, heel en half versteende menschen en dieren bevat, en waarvan de wanden met ijs bedekt zijn.

FORNBACH, Beij. hofmarkt, Isarkreits, met 35 huizen.

FORNELLA, Spaan. zeehaven van het eil. Minorca, door 3 forten gedekt,

en

en met een visschers dorp van dien naam in de nabijheid.

FORNELLO, kleine riv., welke in verscheidene grachten door de stad Napels vloeit, terwijl eene van dezelve buiten de stad, Rio della Madalena heet.

FORNI, zie Fourni.

FORNIG, Pruis. buurt, regdst. Coblentz, kreits Mayen.

FORNO DI RIVARA, Sard. stad in Piëmont, met 2,180 inw.

FOROMAN, stad op de W. kust van Sumatra, 50 mijlen Z. van Acheen.

FORONOVO, Ital. vlek in Parma, aan de Taro.

FOROS, (GOLF VAN) of *Burgos*, golf in de straat van Konstantinopel, ten N. van kaap Emeniah, 4 of 5 mijlen wijd en even zoo ver landwaarts inloopende. Aan dezelve ligt de stad Foros.

FOROTIMAH, zie Idolos.

FORRES, Schot. stad en kerspel, gr. Murray, bij de baai van Findhorn, met linnenfabr., eene steenen obelisk van 25 voeten hoogte en met onbekend, figuren als bedekt benevens 2,925 inw.

FORREST, straat in de Ind. zee, tusschen Siam en de Mergui eil.

FORRIÈRE NOTRE DAME, Nederl. D., prov. Luik, arr. Marche, met 310 inw.

FORRIERE ST. MARTIN, Nederl. dorp, prov. Luik, arr. Marche.

FORSCHUT, Afr. stad in Egypte, prov. Said.

FORSE, Schot. riv., gr. Caithness, valt 2 mijlen W. van Thurso in de Noordzee.

FORSEILLE, zie Heron.

FORST, Bad. dorp, Pfinz- en Enzkreits, met 830 inw.

FORSTA, Pruis. stadje, regdst. Frankfort, kreits Sorau, op een eil. in de Neisze, met laken-, hoeden- en linnenfabr., 3 kerken en 1740 inw.

FORSTA UND PFÖRTCHEN, vrije heerl. in Pruissen, aan beide zijden der Neisze, groot 12 V. M., met 2 steden, 34 dorpen en 13,150 inw. De grond levert tuinvruchten en hout op.

FORSTERS BAY, baai aan de kust van Sandwichs land, tusschen South Thule en kaap Bristol.

FORSTERS HAVEN, inham in de Hudsonsbaai. 304. 16. L. 62. 18. N. B.

FORT ACERA, AKRA of *St. James*, Eng. fort in de Rep. Akra, op de Afr. Goudkust in Guinea, met een dorp van dien naam en zoutgroeven.

FORT AMSTERDAM, fort op het W. Ind. eil. Curaçao, tot dekking van St. Barbara of St. Anna baai.

FORT ANNAMABOE, Eng. fort in het Afr. rijk Fanthi, op de Goudkust in Guinea.

FORT ASTORGA, op de N. W. kust van N. Amer., 3 mijlen van kaap Disappointment.

FORT AUGUSTUS, Schot. vesting, gr. Inverness, aan Loch Ness.

FORT BUTTEROE, Nederl. fort in het Afr. rijk Anta, op de Goudkust.

FORT CORNWALLIS, Eng. fort bij Georgetown, op het Prins Wallis eil., in de straat van Malacca.

FORT DAUPHIN, Fr. fort, dep. Op. Alpen, bij de stad Briançon.

FORT DE BRÉGANÇON, Fr. fort op een eil. in de Middell. zee, bij de kust van het dep. Var. 43. 5. 28. N. B.

FORT DE BRESCOU, fort in Z. Fr., op 21. 6. 39. L. 43. 15. 11. N. B.

FORT DEFENSIE, Nederl. fort, O. Ind. eil. Salayer, bij Celebes.

FORT DE FINTELLE, Nederl. fort, prov. W. Vlaanderen, aan het kanaal van Loo.

FORT DE FRANCE, Fr. fort, dep. Neder Alpen, bij Colmars, arr. Castellane.

FORT DE FRANCE, FORT LIBRE, DE SAIX of *Royal*, Fr. stadje op het W. Ind. eil. Martinique, aan de haven Cul-de Sac Royal, met het fort Garnier: het fort Bourbon is door de Engelschen verwoest.

FORT DE FRANCE of *Royal*, fort op het Fr. W. Ind. eil. Guadeloupe.

FORT DE FUENTES, Sard. bergvesting in Milaan, legatie Como.

FORT DE LA BRUNETTE, zie Brunetta.

FORT DE L' ECLUSE Fr. fort, dep. Ain, arr. Gex, aan de Rhône.

FORT DE LEOGANE, fort op het W. Ind. eil. St. Domingo; 304. 55. 5. L. 18. 32. 10. N. B.

FORT DES ALINGES, sterk Sard. bergkasteel in Savoije.

FORT DES BAINS, Fr. bergvesting, dep. Oost Pyreneën, met mineraalbronnen.

FORT DIAMANT, Nederl. fort op het O. Ind. eil. Java, bij Bantam.

FORT DIKSKOVE, Eng. fort in het Afr. rijk Anta, op de Goudkust van Guinea.

FORT DOROTHEA, Nederl. fort in 't Afr. rijk Anta, op de Goudkust van Guinea.

FORT DOS SANTOS REYES, zie Natalia.

FORT DRIE HEILIGMAKERS, Rus. fort op de N. W. kust van Amer.

FORT ERIE, verwoest Eng. N. Amer. fort in Opper Canada.

FORT, *zie deze verder bij de namen van onderscheiding.*

FORT, (ST.) Fr. vlek, dep. Ned. Charente.

FORT, (ST.) Fr. vlek, dep. Mayenne.

FORTAVENTURA of *Fuertaventura*, Canarisch eil. aan de Spanjaarden behoorende, 35 V. M. groot, bergachtig, doch vruchtbaar in wijn en koren, met veel zout, doch zeer weinig water, 3 vlekken en 9000 inw. 3. 8. 30. L. 28. 4. N. B.

FORTE, kleine Tosc. vesting, prov. Siëna, aan eene golf.

FORTELLO, Fr. kasteel, dep. Seine en Marne.

FORTESCUE BAY, Z. Amer. baai in de straat van Magellaan. 304. 47. L. 53. 39. Z. B.

FORTESSA, eil. in de golf van Venetië. 32. 57. L. 44. 10. N. B.

FORTEVENTURA, zie Fortaventura.

FORTEVIOT, Schot. kerspel, gr. Perth, aan de Erne, met 835 inw.

FORTH, riv. in Schotl., de grootste van het land, welke in het gr. Perth, ten N. van den berg Ben Lomond, uit twee meren ontspringt, vervolgens eene kleine riv. ontvangt, en dan *Avondow* of de Zwarte riv. genoemd wordt, welke naam weldra in Forth verandert; komt vervolgens in een meer, waaruit zij wel 30 voeten hoog nedervalt, waarna zij de Teith, Allan, Goodie, Devon, Carron, Avon, Almond, Leith, Esk, Leven, Tyne en andere ontvangt, terwijl zij, gedurende de geheele benedenstreek, de frith of golf van Forth genoemd wordt, en na eenen loop van ruim 30 mijlen in de Noordzee valt. Zij is van 3 tot 37 vademen diep, bevat zeer veel visch, bijzonder zalm, leng en haring, terwijl de oevers onderscheidene mineralen bevatten. Men vindt in dezelve vele eil., als: Inchgarvie, Inchcolm, Inchkeith, de Bass, het eil. May, enz. Op sommigen der grootste zijn vuurtorens; zij heeft door een bevaarbaar kanaal, dat bij Grangemouth begint, gemeenschap met de Clyde. Langs de kusten wordt veel handel gedreven, zij bevat meer dan 30 groote en kleine havens en verscheidene batterijen. 2. Ier. berg, gr. Wexford, niet ver van Wexford. (Slag in 1791.) 3. Zie Freyenstein.

FORTH EN CLYDE, kanaal tusschen de Forth en Clyde, dat bij Grangemouth aan de Spey begint, 35 mijlen lang is, en tot Bowling baai aan de Clyde loopt. In de eerste 11 mijlen verheft het zich, door middel van 20 sluizen, 166 voeten hoog, loopt dan 11 mijlen ver waterpas, en daalt dan weder, door 19 sluizen, 156 voeten. Het is boven 56, en beneden 27 voeten breed, en loopt door 10 waterleidingsbruggen over de tusschen beide liggende laagten. Schepen van 70 ton kunnen het bevaren.

FORTSCHE FRITH, zie Forth, No. 1.

FORTIFIED ISLAND, eil. in de Ind. zee, bij de kust van Canara, tegenover Onore, met kokosboomen, palmboomen en plantagiën. 92. 13. L. 14. 16. N. B.

FORTNACK, zie Fartash.

FORTORE, Nap. riv., die op de grenzen van Principato Ultra ontspringt, en zich in de Adriatische zee stort.

FORTROSE, Schot. stad, gr. Ross, aan de N. zijde van de Moray frith, uit de twee kleine steden Rosemarkie en Chanonry bestaande, welke bijna ¼ mijl van elkander liggen, met een opvoedings instituut en 650 inw.

FORTSCHAU, Beij. dorp, Op. Donaukreits, met eene kon. geweerfabr.

FORTUIN, (EILANDEN VAN) twee kleine Z. Aziat. eil. en rotsen, bij de Z. O. kust van Kerguelen. 86. 1. L. 49. 21. Z. B.

FORTUINBAAI, baai op het N. Amer. eil., Terreneuve.

FORTUINBANK, Afr. plaat, niet ver van Mauritius, op 6. 12. en 67. 38. L., in 1770 door kapitein COMPTON ontdekt, 9 mijlen in uitgestrektheid. KRUSENSTERN houdt deze voor het eenige van al die menigvuldige ondiepten en riffen, die men hier gewoonlijk op de kaart vindt, waarvan het bestaan zeker is.

FORTUNADE, (ST.) Fr. vlek, dep. Corrèze; 1½ mijl van Fulle.

FORTUNAT, (ST.) Fr. vlek, dep. Ardèche; 3 mijlen van Privas.

FORTUNE, zie Fortuinbaai.

FORTUNA EIL of *Eil. van goed Fortuin*, klein eil. in de Ind. zee, bij de Z. W. kust van het eil. Sumatra. 109. 11. L. 1. 35. Z. B.

FORVILLE, Nederl. dorp, prov. Luik, arr. Huy, met 600 inw.

FORWARD, (KAAP) eene der Zuidelijkste kapen van Amerika.

FORZA, (LA) versterkt Sicil. vlek, in Val di Demona, aan den voet van eenen heuvel van dien naam; 1 mijl Z. van Messina.

FOS DI NOVO, hoofdstad van een Sard. markgr. in het O. gedeelte van het hert. Genua.

FOSEN, Noorw. ambtvoogdij, stift Drontheim, met haringvisscherij.

FOSS of *Fosse*, Eng. riv., die bij York in de Ouse valt.

FOSSA EUGENIANA, vervallen Pruis. kanaal, prov. Berg en Kleef.

FOSSA NUOVA, dorp in den Kerk. Staat,

Staat, bij de ruïnen van het oude Appii Forum.

FOSSA PAITANA, kleine riv. in het Lomb. Ven. kon., gouv. Venetië, in Padua, welke in de golf van Venetië valt.

FOSSANO, Sard. stad, vorst. Piëmont, prov. Cuneo, aan de Stura, en aan een kanaal, dat de Stura met den Po vereenigt, met een bisdom, 1 kasteel, 1 hoofd-, 3 parochie- en 8 kloosterkerken, een hospitaal en 14,000 inw., die looijerijen, zijdespinnerijen en weverijen, handel in koren en hennep en gezondheidsbronnen hebben.

FOSSAT, Fr. vlek, dep. Arriège, arr. Pamiers, aan de Lize, met 800 inw.

FOSSATO, Ital. stad in den Kerk. Staat, legatie Ancona, aan het Apennijnsche gebergte.

FOSSAWAY en TULLIEBOLE, twee vereenigde Schot. kerspels, het eerste tot het gr. Perth, en het andere tot Kinross behoorende, met 1340 inw.

FOSSDYK of *Fossdieke*, kanaal in Eng. tusschen Corksey en Lincoln, bij Witham, is het oudste kanaal, door koning HENDRIK I, in 1121, aangelegd.

FOSSE, Nederl. dorp, prov. Luik, arr. Marche, met 400 inw.

FOSSE AU MORTIER, meer in 't Fr. dep. Ardennen, 4 mijlen van Mezières. De oevers bestaan uit eene leemachtige aarde, en men heeft deszelfs diepte niet kunnen pijlen.

FOSSES, Nederl. stadje, prov. en arr. Namen, met 2250 inw., lood- en marmergroeven. 2. Nederl. dorp in Luxemburg, arr. Neufchâteau.

FOSSEUX, Fr. dorp, dep. Oise.

FOSSUERET, Fr. vlek, dep. Op. Garonne, 3 mijlen W. van Rieux.

FOSSIGNY, zie Faucigny.

FOSSOMBRONE, stad in den Kerk. Staat, legatie Urbino, met 1 bergkasteel, 1 hoofd- en 6 kloosterkerken, een bisdom en 3,500 inw., die hier de beste zijde, in Europa onder den naam van *Setta della Manca* bekend, winnen.

FOSSUM, plaats met bergwerken in het Noorw. stift Christiania, in de nabijheid van eenen der grootste watervallen in Noorwegen, de *Houg-Foss* genoemd, bij welke de riv. Semoen, van eene hoogte van ongeveer 50 voeten, loodregt naar beneden valt, met eene geschutgieterij en blaauwverwerij, en in den omtrek kobalt.

FOSTAT, zie Caïro.

FOTCHIA of *Phocea*, Turk. zeestad in Natolië, sandschakat Sarukhan, met 4000 inw. en eene goede haven.

FOTHERINGAY, Eng. dorp en kerspel, gr. Northampton.

FOTIPET, O. Ind. stad van Bednore.

FOT-KIEN, zie Fo-kiën.

FOU, *Zie dit, en nog eenige andere woorden, waarvan het begin door sommige met, Fu, Fou of Foo geschreven wordt, op Foe.*

FOUCARMONT, Fr. vlek, dep. Neder Seine, arr. Neufchatel, aan de Yères, met 500 inw.

FOUCHE, Nederl. dorp, prov. Luxemburg, arr. Neufchâteau.

FOUCHY, zie Grube.

FOUESNANT, Fr. vlek, dep. Finisterre, arr. Quimper, met 2,570 inw.

FOUDGUM, Nederl. dorp, prov. Vriesland, arr. Leeuwarden, grietenij Westdongeradeel, dat zoo wel in den Spaanschen oorlog, als door de watervloeden van 1570 en 1717, zeer veel geleden heeft.

FOUG of *Fau*, Fr. vlek, dep. Meurte, arr. Toul, met 1050 inw.

FOUGERAY, Fr. vlek, dep. Ille en Vilaine, arr. Redon, aan de Chère, het kerspel daaronder gerekend, met 4,200 inw. en porfiergroeven.

FOUGÈRES, Fr. arr., dep. Ille en Vilaine, hetwelk op 19 V. M., in de kantons Fougères, Antrin, Louvigne, St. Aubin, en St. Brice, die 58 gemeenten uitmaken, 78,870 inw. bevat. De hoofdpl. Fougères is die van 't geheele dep., en ligt op eenen heuvel, die door de Nanson bespoeld wordt. Zij is goed gebouwd, heeft 1 kasteel, 2 kerken, 1 groot hospitaal en 7,300 inw., welke fabr. van grof linnen, (die in den omtrek 700 weverijen bezig houden,) band en hoeden, 11 looijerijen, 5 papiermolens en 1 glasblazerij hebben. Er is een belangrijke markthandel met de voortbr. des lands en gezondheidsbronnen.

FOUGEREUSE, Fr. vlek, dep. 2 Sèvres, 6 mijlen W. van Thouars.

FOUGEROLLES, Fr. vlek, dep. en arr. Mayenne, met 1814 inw.; 6 mijlen N. W. van Mayenne.

FOUGEROLLES L'EGLISE, Fr. dorp, dep. Op. Saône.

FOUGY, Fr. dorp, dep. Orne.

FOUILLADE, Fr. dorp, dep. Aveiron, 4 mijlen van Villefranche.

FOUILLEUSE, Fr. dorp, dep. Seine en Oise.

FOUILLOUSE, Fr. vlek, dep. Loire, arr. St. Etienne, met 225 huizen.

FOUIN, land in het W. van Afrika, ten N. van Ardrah.

FOULA of *Fula*, een der Shetlandsche eil. bij Schotland, 1 mijl lang en eene halve mijl breed, met stijle doch veilige kusten. Er is wel eene landingspl.

aan

aan de O. zijde, doch geene haven, er zijn goede weiden, en 130 inw.; ruim 4 mijlen van Mainland.

FOUL BAY, baai aan de Z. kust van het eil. Java 131. 30. L. 8. 38. Z. B. 2. Baai aan de N. O. kust van het W. Ind. eil. Barbados. 3. Baai aan de Z. kust van Jamaïca. 301. 50. L. 17. 34. N. B.

FOULENG, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Bergen, met 430 inw.; 2 uren van Ath.

FOUL ISLAND, klein eil. in de golf van Bengalen, aan de kust van Aracan. 111. 57. L. 18. 12. N. B. 2. Eil. in de Chin. zee, bij de kust van Cochin-China. 126. 40. L. 11. 13. N. B.

FOUL ISLANDS, eene groep kleine eil. in de Ind. zee, bij de N. kust van het eil. Flores. 139. 8. L. 8. 9. Z. B.

FOULIS (WESTER), kerspel en dorp in 't Schot. gr. Perth, door de Almond bespoeld, met 1615 inw., waarvan er 140 in het dorp wonen.

FOULNESS, eil. aan de kust van het Eng. gr. Essex, door de heerlijke oesters, die hier aan den mond der Oroach gevangen worden, beroemd; met 450 inw. 18. 33. L. 51. 36. N. B.

FOULPOINT, kaap aan de N. kust van Nieuw Guinea. 150. 22. L. 0. 46. Z. B. 2. Kaap op het eil. Madagascar.

FOULPOINTE, bij de inboorlingen Voulouilon of *Wulo-Wulo*, stad op het eil. Madagascar, hoofdstad van de prov. der Bestimessaraër, aan de kaap Foulpoint, met eene haven, die door de Oost-Indiëvaarders dikwerf bezocht wordt. De omtrek is voor de plant- en delfstofkundigen van veel belang.

FOULSHAM, Eng. dorp en kerspel, gr. Norfolk, met 680 inw.

FOUL SOUND, straat tusschen de Ier. eil. Inishere en Inismain, aan de W. kust.

FOUL WEATHER CAPE, een aanzienlijk voorgebergte, aan de N. W. kust van Noord Amer., van eene bijzondere gedaante, het werd door MALESPINES Cabo Alte genoemd. COOK, die het dezen naam gaf, en wiens bepalingen meer met die van MALESPINES, dan VANCOUVER overeenkomen, stelt het op 44. 55. N. B. 254. 3. L.

FOULX LES CAVES, Nederl. dorp, prov. Z. Braband, arr. Nivelles, met onderscheidene diepe holen (*Caves*).

FOUNDY of *Fundy*, N. Amer. baai', welke begint bij de eil. van Penobscot baai, in 't gr. Lincoln, Maine en kaap Sable, de Z. W. punt van Nieuw Schotland, en loopt ongeveer 60 m. landwaarts in, in eene N. O. rigting. Met *Verte bay*, die van de straat Northumberland in eene Z. W. rigting loopt, vormt zij de landengte, die Nieuw Schotland met het vaste land verbindt. De getijden zijn hier zeer hoog en snel.

FOUQUEVILLES, Fr. dorp, dep. Pas-de-Calais, arr. Arras, met 860 inw.

FOUR, kaap in het Fr., dep. Finisterre, met hevige stroomen, le Raz de St. Marze genoemd. 2. Klip in het Kanaal, aan de Z. kust van het eil. Jersey. 3. Zie Darfour.

FOUR, Afr. stad, in het ten W. gelegen Hoval; 12 mijlen van Ender.

FOURAGERBERG, Hong. berg in Zevenbergen, Aarlsburger kom., met rijke goudäderen.

FOURAS, Fr. vlek, dep. Neder Charente, met 322 huizen.

FOUR BROTHERS, vier kleine eil. in de Ind. zee. 137. 8. L. 6. 54. Z. B.

FOURCEZ, Fr. dorp, dep. Gers.

FOURCHE, gr. in de N. Amer. Rep., prov. Nieuw Orleans, door de riv. van denzelfden naam bespoeld, en door eenen arm van den Mississippi tot een eil. gemaakt, met 4,470 inw. en de hoofdst. Assumption.

FOURCHE of *Furca*, Zwits. berg, kanton Waadt, waar de Rhône ontspringt.

FOURCHE, kaap op het N. Amer. eil. kaap Breton; 45. 44. N. B.

FOURCHES, (LES) Fr. eil. aan de kust van het dep. Kanaal, arr. Avranches.

FOURCHUE, riv. aan de Noordzijde van de golf van St. Lourens in N. Amer., bij het W. einde der straat van Belle Isle.

FOURCROIS EIL., klein, laag en vlak Austr. eil., van eene vierkante gedaante, aan de Z. W. kust van Nieuw Holland. 154. 46. L. en 36. 26. Z. B., met eene kaap van denzelfden naam.

FOURE, Ier. dorp, gr. Westmeath.

FOURESOOT, zandbank in den mond van de Eng. riv. Theems.

FOUR ISLANDS, groep van kleine eil. in de Stille Zuidzee. 173. 22. L. 4. 50. Z. B.

FOUR KEYS, kleine Amer. eil. in de baai van Honduras, omringd door den klippenriggel Four keys reef. 289. 50. L. 17. 30. N. B.

FOUR MILE CREEK, riv. in de N. Amer. Rep., prov. Kentucky, welke op 288. 16. L. en 36. 50. N. B. in de Ohio valt. 2. Riv. aldaar, prov. Virginië, valt op 38. 36. in de Potowmack.

FOUR MILE WATER, riv., dorp en haven in 't Ier. gr. Cork, waarvan de eerste 2 mijlen Z. W. van Bantry in de Dunmannus baai valt.

FOUR SADDLE ISLAND, eil. in den Aziat. archipel van Mergui, ongeveer

2.

2 mijlen in den omtrek, door de straat van Aldersey, van het Z. van 't eil. St. Susanna gescheiden, op 10. 27. N. B.

FOURMENTIÈRES, Fr. vlek, dep. Mayenne, arr. Château-Gontier, met 230 huizen.

FOURNEAUX, zie Furneaux.

FOURNELS, Fr. dorp, dep. Lozère.

FOURNIS, groep eil. in den Griekschen archipel, tusschen Samos en Nicaria, onbewoond, maar met wilde geiten. 2. Stad op het Turk. eil. Samos, in den Griek. archipel, ongeveer eene mijl N. O. van Carlovassi.

FOURNO, Turk. stad in klein Azië, prov. Caramanië, 55 m. van Satalia.

FOURON LE COMTE, Nederl. dorp, prov. en arr. Luik, met 1400 inw.

FOURON ST. MARTIN, Nederl. dorp, prov. Luik, met 1,140 inw.

FOURON ST. PIERRE, Nederl. dorp, prov. Luik, met 460 inw.

FOURQUE, Turk. stad in Macedonië; 3 mijlen N. van Cassandra.

FOURQUEVAUX, Fr. vlek, dep. Op. Garonne; 4 mijlen Z. O. van Toulouse.

FOURS, Fr. dorp, dep. Nièvre, arr. Nevers, met 800 inw.

FOURTEENSBROAD, zie Breêveertien.

FOUSSAY, Fr. stadje, dep. Vendée, ruim 2 mijlen N, O. van Fontenay.

FOUSSERET, Fr. stadje, dep. Op. Garonne, arr. Muret, met 1400 inw. Geboortepl. van den weldadigen abt SICARD; 9 mijlen Z. W. van Toulouse.

FOUVENT LA VILLE, Fr. stadje, dep. Op. Saône, ruim 2 mijlen N. O. van Champlitte.

FOUX, (CAPE) Amer. kaap aan de N. W. kust van het eil. Hispaniola. 303. 32. L. 19. 46. N. B. 2. Fr. stadje, dep. Gard, 4 mijlen van Nimes.

FOVAN, Eng. kerspel, gr. Wilts.

FOVERAN, Schot. kerspel, gr. Aberdeen, met 1400 inw.

FOVERNAY, Fr. stadje, dep. Finisterre, met 1900 inw.

FOWEY, Eng. riv., gr. Cornwallis, welke een groot uur ten Z. O. van Camelford ontspringt, en bij 't volgende vlek eene goede haven maakt, die door St. Catharina fort verdedigd wordt. 2. Eng. vlek en zeehaven, gr. Cornwallis, aan den W. oever van voorn. riv., met 1200 inw., visscherij, eene week- en 2 jaarmarkten. De haven wordt voor eene der beste aan de W. kust van Engeland gehouden; 20 m. Z.W. van Exeter.

FOWLER'S BAY, Austr. baai aan de Z. kust van Nieuw Holland, van welke de O. punt, mede Point Fowler genoemd, wordt. 150. 13. L. 32. 1. Z. B.

FOWNHOPE, Eng. kerspel, gr. Hereford, met 800 inw. 43 m. N. van Londen.

FOX, Fr. stad, dep. Var. 2. N. tak van de Illinois riv. in N. Amer.

FOX CAPE, kaap aan de W. kust van N. Amer, door VANCOUVER aldus, naar den bekenden staatsman FOX, genoemd. 247. 8. L. 54. 45. N. B. 2. Kaap aan de N. kust van het Amer. eil. Anticosti. 315. 36. L. 42. 29. N. B.

FOX-ISLAND, eil. aan de W. kust van Ierland, ruim 2 mijlen O. van Slymehead. 2. N. Amer. eil. aan de kust van Maine. 309. 6. L. en 44. 2. N. B.

FOX ISLANDS, groep van kleine N. Amer. eil. aan de Z. zijde van de golf van St. Lourens. 318. 36. L. 54. N. B. 2. Zie Aleutische eil.

FOX RIVER, N. Amer. riv. in Canada, welke 3 mijlen N. N. W. van kaap Rosières in de golf van St. Lourens valt. 2. Riv. in N. Amer., welke door het meer Winnebago loopt, op 289. 53. L. en 45. 48. N. B. in de Groene baai, in het meer Michigan valt. 3. Riv. in het W. van N. Amer., welke op 289. 48. L. en 41. 28. N. B. in de Theakiki valt. 4. Riv. aldaar, welke op 289. 15. L. en 38. N. B. in de Wabash valt.

FOXES, (VOSSEN) stam der Indianen in de N. Amer. Rep., tusschen den Missouri en Mississippi, met landbouw.

FOXFORD, vervallene Ier. stad, gr. May, aan de riv. Moy.

FOXWOLDE, Nederl. dorpje, prov. Groningen, met 100 inw.

FOY, zie Fowey.

FOY, (ST.) Sard. stadje in Savoije, 6 mijlen O. van Moutiers. 2. Fr. stad, dep. Rhône, 1 mijl Z. W. van Lyon.

FOY L'ARGENTIÈRE, (ST.) Fr. dorp, dep. Rhône.

FOY BOISEILLE, Nederl. dorpje, prov. Namen, met 148 inw.

FOY LA GRANDE, (ST.) Fr. stadje, dep. Gironde, aan de Dordogne, met 2,830 inw.; 12 mijlen O. van Bourdeaux.

FOYER, zie Dahome.

FOYERS, zie Fyërs.

FOYLE, Ier. riv., welke na Londonderry doorloopen te hebben, in de ruime baai Lough Foyle valt.

FOYN'S ISLAND, Ier. eil. in de Shannon, 7 mijlen beneden Limerick.

FOZ, Port. stad, prov. Alentejo, aan de zamenkomst van de Zatas en de Taag, 8 mijlen N. O. van Lissabon.

FOZ-LE-MARTIGUES, Fr. stadje, dep. Monden der Rhône, bij de Middell. zee aan eene kleine baai, ten Z. van Istres.

FRABOSA, Sard. dorp in Piëmont, prov. Mondovi, met marmergroeven.

FRACTURE, zie Fraiture.
FRACKNOYALLA, zie Forchtenau.
FRACMONT, zie Pilatusberg.
FRADES, Spaan. stad, prov. Salamanca, met warme baden. 2. Port. stad, prov. Alentejo, met 1400 inw., die goeden wijn teelen.
FRADES, (RIO DOS) Braz. riv., die in de Atl. zee valt.
FRADING, Morav. marktvlek, kreits Znaïm, op de grenzen van Oostenrijk.
FRAGA, Spaan. stadje, prov. Aragon, aan den zamenloop der Segne en Cinca, met 3 poorten, een oud kasteel en 1800 inw.
FRAGANT, (OPPER en NEDER) 2 Illyr. dorpen, kreits Villach, met een bad, zwavelfabr. en kopermijnen.
FRAGNETO, Nap. dorp, prov. Principato Ultra, met 2,210 inw.
FRAGNETO L'ABATE, Nap. dorp, prov. Principato Ultra, met 1900 inw.
FRAGOA DE ST. PEDRO, Port. vlek, prov. Beira.
FRAGOAS, groot Nap. vlek, prov. Napels, met 12,700 inw. en hoedenfabrijken. 2. Port. dorp in Estremadura.
FRAGUA, groote Z. Amer. riv. in Nieuw Grenada, prov. San Juan de los Llanos.
FRAHAND, Nederl, dorpje in Luxemburg, met 140 inw.
FRAIGNE, (ST.) Fr. vlek, dep. Charente; 2 mijlen van Aigre.
FRAILS, rotsen aan de Z. kust van Ierland, bij het gr. Wexford. 11. 12. L. 52. 6. N. B.
FRAIMBAULT (ST.), 3 Fr. dorpen, dep. Mayenne.
FRAIN, Morav. vlek, kreits Znaïm, aan de Thaya, met 110 huizen.
FRAINEUX, paardenposterij op den weg van Luik naar Parijs, door Mezières, tusschen Luik en Havelange; 76 inw.
FRAIPONT, zie Fraypont.
FRAIRE-LA-GRANDA ET FAIROUL, Nederl. dorp, prov. Namen, met 520 inw.
FRAIS, Boh. distr., kreits Elbogen, met 13 dorpen op 1 vierk. mijl.
FRAISE, Fr. vlek, dep. Vosges, arr. St. Diez. met 1680 inw.
FRAISSINET, Fr. vlek, dep. Lot, arr. Cahors, met 860 inw.
FRAITURE, Nederl. dorp, prov. Luik, arr. Huy.
FRAIZE, zie Fraise.
FRAKNO-YALLA, zie Forchtenau.
FRAKOLI, een der eil. bij kaap Vada, aan de golf van Gabes, niet ver van Tripoli, in de Middell. zee, aan de Barbarijsche kust.
FRAMBOISES, (ISLES DES) N. Amer. eil. aan de O. kust van Terreneuve. 49. 11. N. B.
FRAMECOURT, Fr. D., dep. Noorden.
FRAMERIES, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Bergen, met bijna 4400 inw. en steenkolenmijnen.
FRAMERSHEIM, Hes. dorp, Rijnprov., met 950 inw.
FRAMFIELD, Eng. kerspel, gr. Dorset, 14 m. van Londen, met 970 inw.
FRAMLINGHAM, Eng. marktvlek, gr. Suffolk, met 1850 inw.
FRAMMERSBACH, Beij. dorp, Ned. Mainkreits.
FRAMONT, Nederl. dorp in Luxemburg, arr. Neufchâteau, met 600 inw.
FRAMPTON, Eng. kerspel, gr. Lincoln, met 540 inw. en een ander in Dorset.
FRAMPTON COTRELL, Eng. kerspel, gr. Gloucester, met 1200 inw.
FRAMPTON A SEVERN, Eng. kerspel, gr. Gloucester, met 860 inw.
FRAMSDEN, Eng. kerspel, gr. Suffolk.
FRENAY-LES-CHANOINES, Fr. dorp, dep. Nièvre.
FRANÇAIS, (PORT DES) groote baai aan de N. W. kust van N. Amer., door LA PEYROUSE dus genoemd, waar zijn volk een grafteeken oprigtte, ter gedachtenis van 21 hunner togtgenooten, die hier in 1789 verdronken, toen zij een gedeelte der baai zouden opnemen.
FRANÇAIS, zie François.
FRANÇAISE, (LA) Fr. dorp, dep. Tarn en Garonne, arr. Montauban, aan de Tarn, met 2300 inw. en pannebakkerijen.
FRANC-ALLEU, klein Fr. lands., dep. Creuse, met de hoofdpl. Sermue.
FRANCASTEL, Fr. dorp, dep. Oise.
FRANCAVILLA, Nap. stad, prov, Terra di Otranto, met 2000 huizen, katoenfabr., verwerijen en 11,100 inw. 2. Nap. stadje, prov. Abruzzo Citra. 2. Nap. stadje, prov. Calabria Citra. 4. Sicil. stad, Val di Demona, bij de riv. van dien naam. 5. Sard. vlek, 2 mijlen Z. van Novi.
FRANCE EQUINOXIALE, zie Fransch Guiana.
FRANCE, (ISLE DE) voormalige belangrijke Fr. prov., bevattende de stad Parijs en de dep. Aisne, Oise, Seine, Seine en Oise en Seine en Marne, met de riv. Seine, Marne, Oise, Aisne en Oise.
FRANCE (ISLE DE), zie St. Mauritius.
FRANCES, zie Port Français.
FRANCESCAS, Fr. stad, dep. Lot en Garonne, arr. Nerac, met 1350 inw.
FRANCESCO (RIO), zie Francisco.

FRANCESE, (KAAP) kaap aan de O. kust van Sardinië. 27. 14. L. 39. 47. N. B.

FRANCFORT, zie Frankfort.

FRANCHE COMTÉ of *Opper Bourgondië*, voorm. Fr. prov., bevattende de dep. Op. Saône, Doubs en Jura.

FRANCHEVILLE, Fr. vlek, dep. Eure, arr. Evreux, aan de Iton, met 310 huizen.

FRANCHIMONT, Nederl. dorpje, prov. Namen, arr. Dinant; 1½ mijl van Philippeville, met 200 inw.

FRANCIS, (EIL. VAN) negen kleine Austr. eil. en rotsen, aan de Z. kust van Nieuw Holland, zijnde een gedeelte van Nuyts archipel.

FRANCIS, (KAAP) kaap aan de W. kust van N. Amer., aan het N. van den ingang van Bellingham's baai. 255. 26. L. 48. 44. N. B.

FRANCIS, (MEER ST.), N. Amer. meer in Ned. Canada, zijnde eene verwijding van de St. Lourens riv.

FRANCIS, (ST.) riv. der N. Amer. Rep., die in het lands. Missouri ontspringende, na eenen loop van 150 m. in den Mississippi valt. 2. Riv. van Neder Canada, uit een meer van dien naam ontspringende, en na eenen loop van 40 mijlen in het meer St. Peter vallende. Zij heeft vele watervallen. 3. N. Amer. riv. van Labrador, die op 322. 26. L. bij kaap Francis in zee valt.

FRANCISCO, (RIO) groote riv. van Brazilië, die in de prov. Minas Geraes ontspringt, en op 6. 55. Z. B. in den Atl. oceaan valt. Zij is de grensscheiding tusschen de prov. Bahia en Fernambuco.

FRANCISCO, (ST.) kaap aan de W. kust van Z. Amer. 297. 46. L. o. 40. N. B. 2. Riv. van Chili, die in de Stille Zuidzee valt, op 51. 10. Z. B. 3. Riv. van Brazilië, die op 26. 15. Z. B. in den Atl. oceaan valt. 4. Spaan. zendelingsplaats in Nieuw Californië, bestaande uit 35 Spaan. soldaten-familiën. Het is de Noordelijkste Spaan. plaats in Amer. 255. 38. L. 37. 48. N. B. 5. Volkplanting in O. Florida, aan de riv. St. Juan. 7. Vlek en haven aan de kust van Brazilië, op een klein eil., 26. 15. Z. B., achter hetzelve ligt een 4000 voet hooge bergketen, waarover, met vele kosten, een' weg wordt gebaand. 7. Volkplanting in Chili, op 36. 20. Z. B.

FRANCISCO (ST.) DE LA SIERRA, Amer. stad, prov. Veragua; 6 mijlen N. O. van St. Yago.

FRANCISCO DE CAMPECHE, zie Campèche, No. 2.

FRANCISCO DE SOLAN of *Solano*, Amer. kaap aan de landëngte van Panama.

FRANCISCUS GUBORORO, Afr. riv. in Ned. Guinea, in de Koeijen baai vallende.

FRANCISCUS, Z. Amer. riv., prov. Fernambuco, waarvan zij de Z. grenzen uitmaakt.

FRANCISCUS BAAI, zie Krommeriviers baai.

FRANCISCUS KAAP of *Cabo de Malapasqua*, de Z. O. punt van het eil. Porto Rico in N. Amerika.

FRANÇOIS, N. Amer. meer in Ned. Canada. 2. De N. punt van 't Z. Aziat. eil. Kerguelen. 3. Stad aan de N. kust van het W. Ind. eil. Hispaniola, eene der voornaamste steden van dit eiland, gelegen op eene kaap van dien naam, met eene goede haven. Zij werd in 1803 aan de inboorlingen overgegeven, en van dien tijd af kaap Henri genaamd. 305. 30. L. 19. 46. N. B. 4. Stad en kaap aan de N. kust van het W. Ind. eil. Hispaniola. 307. L. 19. 40. N. B. 5. Zie St. Francis, Francisco, en Française. 6. Kaap op de O. kust van Terreneuve.

FRANÇOISE, klein eil. in de baai van Arguin, bij de kust van Afrika, op 20. 15. N. B.

FRANCOLI, kleine Spaan. riv., prov. Catalonië, die bij Tarragona in de Middell. zee valt.

FRANCOMONT, zie Verviers.

FRANCORCHAMP, Nederl. dorp, prov. Luik, 1 mijl van Stavelot, met 700 inw.

FRANCONVILLE, Fr. vlek, dep. Seine en Oise, met 1100 inw. 2. Fr. dorp, dep. Eure en Loire, arr. Chartres, met 180 huizen.

FRANC WARET, zie Waret.

FRANDEUX, Nederl. dorp, prov. Namen, 1 uur van Rochefort.

FRANEKER, Nederl. stad, prov. Vriesland, arr. Leeuwarden, aan de trekvaart tusschen Harlingen en Leeuwarden, met 3,900 inw., voorheen met eene hooge school, welke verscheidene beroemde mannen heeft opgeleverd, en die thans in een atheneüm herschapen is. Dit atheneüm heeft nog eene zeer goede bibliotheek, akademischen tuin en gebouwen De wallen verschaffen eene aangename wandeling; buiten de stad zijn steenbakkerijen. Men vindt er nog het oude hof der hertogen van Saksen; ook is er het beroemde planetarium van den geleerden EYSINGA, dat door den kundigen SCHELTEMA voortreffelijk beschreven is.

FRANEKERADEEL, Vriesche grietenij, de tweede van Westergo, naar de voorn. stad genoemd, met 11 dorpen, waarvan Zweens, Peins, Ried en Boer, Schalsum, Doinjum, Herbaijum, Midlum ten N.

Achlum, Hitzum en Tjum ten Z. der trekvaart naar Leeuwarden liggen.

FRANGY, Sard. D. in Savoye, prov. Genevois, met goeden witten wijn. 2. Fr. dorp, dep. Saône en Loire.

FRANIERE, Nederl. dorp, prov. Namen, arr. Namen.

FRANK, dorp der N. Amer. Rep., prov. Z. Carolina.

FRANKENAU, Keur Hes. stad, vorst. Op. Hessen, ambt Frankenberg, met 790 inw. 2. Beij. vlek, Rezatkreits, aan de bron der Wernitz, met 1150 inw.

FRANKENBACH, Wurt. dorp, Neckarkreits, ambt Heilbronn, met 600 inw.

FRANKENBERG, Keur Hes. ambt, prov. Opper Hessen, met 9,536 inw. voorheen had men hier goud-, zilver- en loodgroeven. 2. Keur Hes. stad, prov. Opper Hessen, in genoemd ambt, aan de Eder, met 2 kerken en 2680 inw. 3. Saks. ambt, kreits Ertzgebergte, met 1 stad, 4 dorpen en 4,280 inw. 4. Saks. stad, kreits Ertzgebergte, in gen. ambt, met 3030 inw., linnenweverijen, katoendrukkerijen, en eenige mijnwerken.

FRANKENBURG, Oostenr. marktvlek, viertel Hausrück.

FRANKENFELS, Oostenr. marktvlek, viertel Beneden het Weenerwoud.

FRANKENHAUSEN, stadje van Schwarzburg-Rudolstadt, in de Pruis. prov. Saksen, met 4 kerken, 3000 inw., zout-bergwerken, enz. Geboortepl. van den dichter J. F. W. ZACHARIA.

FRANKENHOFEN, Wurt. dorp, Donaukreits, Op. ambt Ehingen; 1230 inw.

FRANKENMARKT, Oostenr. marktvlek, Hausrück viertel.

FRANKENSTEIN, Pruis. stad, Silez, regdst. Reichenbach, met eenen kruidtuin, fabr., handel en 3,900 inw. 2. Voormalige heerl. in het Hennebergsche, aan de Werra. 3. Hes. kasteel, ambt Pfungstadt. 4. Beij. kasteel, Rijnkreits, in het Durkheimerdal.

FRANKENTHAL, Beij. stad, Rijnkreits, aan een kanaal naar den Rijn, 1 gymnasium, fabr. en 3,460 inw. 2. Saks. dorp in Op. Lausnitz, met 680 inw.

FRANKENWALD, gedeelte van het Thuringer woud, in het Saksische en Pruissische Vogtland.

FRANKFORT AAN DEN MAIN, de eerste onder de vrije steden in Duitschland, de zetel der Duitsche bondsvergadering en der gezanten van al de hiertoe behoorende staten, met een gebied van 5 vierk. mijlen, op welke in 1 stad, 7 dorpen en 4,560 huizen, 73,600, meestal Luthersche inw., wonen, terwijl zij eenen republikeinschen regeringsvorm, bestaande uit een mengsel van aristocratie en democratie, en 800,000 gulden jaarlijksche inkomsten heeft. De regering bestaat uit het wetgevend ligchaam, den senaat en de burgervergadering, waartoe alleen burgers van den christelijken godsdienst kunnen gekozen worden, en welke verkiezing, door 15 kiezers uit de burgers zelven, geschiedt. De senaat is het uitvoerend bewind; de lijfeigenschap is afgeschaft; de censuur bepaalt zich alleen tot de staatkundige nieuwspapieren; de landmagt bestaat uit 4 regimenten voetvolk, 1 bataillon scherpschutters, 1 bataillon brandgasten en 1 corps paardevolk. De stad heeft op de verbondsdagen de 17de plaats en ééne stem. Zij wordt door de Main in twee gelijke deelen verdeeld, en is met wallen, die schoone wandelwegen vormen, omringd; heeft aan de landzijde 7, en aan de waterzijde 6 poorten, 145 straten, die des nachts verlicht worden; 9 Roomsche, 7 Luthersche en 2 Hervormde kerken; een weeshuis; het *Senkenbergsche* gesticht, (zijnde een ziekenhuis met snijkamer, kruidtuin, openbaar kabinet van natuurlijke zeldzaamheden en het *Senkenbergsche* genootschap van natuurkundigen); 9 andere hospitalen, proveniershuis, fonds ter ondersteuning van buiten hunne schuld in hun werk verhinderde burgers, enz. Onder de merkwaardigheden behooren de *Zeile*, zijnde de schoonste straat, met prachtige huizen; de *Römer* of het raadhuis op den Römerberg; de Bartholomeüskerk, waarin voorheen de Duitsche keizers gekroond werden; het paleis van Thurn en Taxis, waarin de bondsvergaderingen gehouden worden; de brug van 400 schreden lang; het Duitsche huis aan de Duitsche orde behoorende. Verder is hier een Luthersch gymnasium met 10 onderwijzers, schilder-, teeken- en bouwkundige scholen; eene akademie voor de muzijk, met eene inrigting voor de zangkunde; de Städelsche inrigting voor de kunsten, met eene verzameling van kunststukken en boeken, en eene school voor de teeken-, schilder-, bouw- en wiskunde, en voor het plaatsnijden; twee scholen voor de Israëliten; een genootschap ter bevordering van nuttige kunsten en schoone wetenschappen; bijbelgenootschap, museüm, bijzondere kunst- en boekverzamelingen, onder welke laatsten de stads-bibliotheek van 100,000 boekdeelen uitmunt. Men telt er 3,467 huizen en 60,000 inw.;

waaronder 12,000 Joden, welke men in hunne vorige regten veel beperkt heeft, en weder in eene bijzondere wijk wil doen wonen. De inw. hebben fabr. van zijde, fluweel, katoen, goud- en zilverdraad, tapijten, tabak, speelkaarten, behangsels, wasdoek, verfwaren en leder; benevens boek- en steendrukkerijen, lettergieterijen en eenen uitgebreiden wissel-, expeditie- en commissiehandel, welke vooral door 2 jaarmarkten, alwaar kooplieden uit alle oorden komen, bevorderd wordt. Er zijn 17 boekwinkels, en het journaal van Frankfort is het oudste gedrukte nieuwspapier in Duitschland. Bij de stad vindt men eene zwavelbron en vele schoone landhuizen. 26. 16. 12. L. en 50. 7. 34. N. B.

HANDEL.

De stad houdt boek in rijksdaalders, kreutzers en penningen; 1 rijksd. is $1\frac{1}{2}$ florijn, of 90 kreutzers, of batzen, of 360 penningen, en is gelijk aan 1,78 cents. Men heeft in Frankfort wisselgeld, waarin de wissel gesloten wordt, en rijksd. à 24 en à 20 flor. *fusz.*, waarmede de goederen betaald worden; — 11 flor. à 24, en $9\frac{3}{8}$ à 20 flor. *fusz.* per rijksd. zijn $9\frac{1}{3}$ flor. wisselgeld.

WISSEL.

Men wisselt van hier op:

Amsterdam,	140 rijksd. wisselgeld in carolinen à 6 rijksd., 42 kreutz., meer of min voor 100 rijksd.			
Hamburg,	———	dito	———	specie.
London,	133 ———	dito	———	$22\frac{1}{2}$ £ sterl. à 2 uso.
Parijs,	100 ———	dito	———	400 francs meer of min.

Het uso is van 44 dagen na de acceptatie; de wissels hebben 3 respijtdagen, en moeten op den vervaldag geprotesteerd worden.

FRANKFORT, Pruis. regdst., prov. Brandenburg, hetwelk op 371 V. M. in 71 steden en vlekken, en 1750 dorpen, 570,730 inw. bevat, en in 18 kreitsen, namelijk Frankfort, Lebus, Cüstrin, Koningsberg, Soldin, Landsberg, Friedeberg, Arenswalde, Sternberg, Crossen, Züllichau, Guben, Sorau, Lubben, Luckau, Calau, Spremberg-Hoyerswerda en Cottbus verdeeld is.

FRANKFORT, Pruis. kreits in voorn. regdst., welke op $9\frac{3}{4}$ V. M. 23,150 inw. bevat.

FRANKFORT AAN DEN ODER, Pruis. stad, hoofdplaats van voorn. kreits en regdst., door eenen sterken muur, die van torens voorzien is, en door wallen en grachten omringd, met drie voorsteden, waarvan de Dam-voorstad aan den regter oever van den Oder ligt, en 3 poorten. Zij is de zetel der regering van het regdst. en heeft 4 Luthersche, 2 Hervormde en 1 Roomsche kerk, 1 gymnasium, 1 vrijschool, 1 vroedvrouwen-instituut, 1 weeshuis en 15,540 inw., die koren-, tabak- en wijnbouw, veeteelt, scheepvaart, fabr. van marokkijn leder, linnen, stijfsel, suiker, laken, kousen, was en porselein hebben, terwijl er een aanzienlijke handel gedreven wordt, bijzonder op de drie missen, op welke, onder anderen, in 1797, ongeveer 10 millioen guldens werden omgezet; de transitohandel houdt wel 2000 schepen aan den gang. De hooge school is met het kon. genootschap tot uitbreiding der wetenschappen en schoone kunsten, in 1810, naar Breslau verplaatst. Men heeft hier een gedenkteeken opgerigt voor den hertog LEOPOLD VAN BRUNSWIJK, tot wiens aandenken ook eene school voor 300 soldatenkinderen gesticht is. Ook is er in den omtrek, die zeer aangenaam is, een gezondheidsbad. 32. 25. L. 52. 22. N. B. Wissel, zie Berlijn.

FRANKFORT, stad der N. Amer. Rep., hoofdstad der prov. Kentucky, gr. Franklin, met 2 kerken, handel, scheepvaart en 1100 inw. 283. L. 37. 57. N. B. 2. Stad der N. Amer. Rep., prov. Maine. 3. Stad der N. Amer. Rep., prov. Virginië, gr. Pendleton. 4. Dorp der N. Amer. Rep., prov. Virginië, gr. Hampshire. 5. Vlek in de N. Amer. Rep., prov. Pennsylvanië, gr. Philadelphia, met 1230 inw.

FRANKLAND'S ISLANDS, groep Austr. eil. aan de N. O. kust van Nieuw Holland. 163. 46. L. 17. 12. Z. B.

FRANKLIN, het N. W. gr. van de N. Amer. prov. Vermont, met 16,400 inw. 2. Gr. der N. Amer. Rep., prov. Pennsylvanië, tusschen de gr. York, Washington, Bedford en Hunterdon, met ijzererts en 23,090 inw. 3. Gr. der N. Amer. Rep., prov. Kentucky, tusschen de gr. Scott, Shelby, Fayette en Woodford, met 8000 inw. 4. Gr. der N. Amer. Rep., prov. N. Carolina, distr. Halifax, tusschen de gr. Greenville, Johnston, Warren, Wake en Oran-

Orange, met 10,200 inw. 5. Gr. der N. Amer. Rep., prov. Virginië, tusschen de gr. Bedford, Botetourt, Montgomery, Henry, Patrick en Campbell, met 10,750 inw. 6. Gr. der N. Amer. Rep., prov. Georgië, tusschen de riv. Tugulo, het land der Cherokezen, de hoofdtakken der Broad rivier en het gr. Elbert, met 10,800 inw 7. Vlek der N. Amer. Rep., gr. Duchess, in Nieuw York. 8. De naam van verscheidene N. Amer. dorpjes.

FRANKLIN, (FORT) sterkte der N. Amer. Rep., prov. Pennsylvanië, gr. Alleghany.

FRANKLINVILLE, stad der N. Amer. Rep., prov. Kentucky.

FRANKOP, Han. dorp, hert. Bremen, met 600 inw.

FRANKRIJK, een der grootste rijken van Europa, tusschen ons vaderland, Duitschland, Zwitserland, Savoije, Piëmont, de Middell. zee, Spanje, den Atl. oceaan en het Kanaal, of tusschen 12. en 26. L. en 42. en 51. N. B. gelegen, wordende de grenzen bijna overal door bergen, zeeën of rivieren bepaald. De grootte wordt op 10,348 vierk. mijlen geschat; dus beslaat het ongeveer een vijftiende deel van Europa, en bevat, in 1374 steden, 960 vlekken en 150,000 dorpen of gehuchten, volgens den, 16 Januarij 1822, door den koning goedgekeurden staat, eene bevolking van 30,455,290 zielen; zoo dat men, door elkander, ruim 2940 personen op elke vierkante mijl kan rekenen, terwijl men, volgens eene berekening van tien jaren, door elkander, de jaarlijksche toeneming der bevolking op 200,000 zielen stellen kan. Frankrijk heeft zeker eene der aangenaamste, en voor gezondheid, landbouw, enz., voordeeligste liggingen van ons werelddeel; het heeft een gematigd, zacht, voor de bewerktuigde voortbrengsels der natuur zeer voordeelig klimaat, gezonde lucht, vruchtbaren grond, die door bevaarbare rivieren bespoeld wordt, en eenen rijkdom van alles, wat tot het levensonderhoud noodig is, oplevert. De Engelsche reiziger ARTHUR YOUNG noemt de middelste streken van Frankrijk, de bekoorlijkste oorden van den aardbol, waartoe men bijzonder de dep. Indre, Loire, Opper Vienne, Charente en Allier rekenen moet. Over het algemeen is de grond vlak. Dezelve bestaat uit:

25,224,000 morgen(*arpens*) klei ofleemgr.
25,508,008 . . . . . heidegrond.
12,930,000 . . . . . krijtgrond.
3,850,000 morgen (*arpens*) kieselgrond.
16,495,000 . . . . . steengrond.
25,206,000 . . . . . gebergten.
7,850,000 . . . . . . zandgrond.

YOUNG houdt den grond van Frankrijk voor beter dan die van Engeland. De bergen, die Frankrijk bevat, zijn: de Alpen en de Pyreneën. Van de eersten vindt men de Cottische- en Zee-Alpen in het Z. O., welke, met derzelver tak de Jura, (waartoe de bergruggen van Franche Comté en Bourgogne, die zich in de heuvels Côte d'Or verliezen, behooren,) gedeeltelijk de grenzen tusschen Frankrijk en Zwitserland uitmaken, terwijl het Vogesisch gebergte, dat eene voortzetting van het Jura gebergte is, tusschen den Elzas en Lotharingen heenloopt, en aldaar deszelfs takken uitbreidt, daar het aan den Hundsrück en de Ardennen in het N. stoot. Uit de Italiaansche Alpen komen de Alpen in het Z. O., de gebergten van Vivarais en Auvergne, de Cevennes en het gebergte van Gevaudan en Lozère voort. De hoogste van deze bergen zijn, onder de Cottische- en Zee-Alpen: de Belvaux de Vallouise 13,236 en de Olan 12,206 voeten hoog.

In de Jura: de Reculet. . . 5,310 voet.
De Dôle . . . . . . 5,185 ——
In de gebergten van Vivarais en Auvergne:
De Mont d'Or. . . . . 6,288 ——
Puy de Dôme. . . . . 4,960 ——
Cantal. . . . . 4,704 ——
en Mont Pilate. . . . . 3,000 ——

De Pyreneën maken de grenzen tusschen Frankrijk en Spanje uit; de hoogste kruinen zijn:

Mont Perdu. . . . . . 10,578 voet.
—— Vigne Mâle. . . . 10,332 ——
—— de Narbonne. . . 10,308 ——
—— Pic long . . . . 8,688 ——
—— Canigou . . . . 8,640 ——
—— Pic du Midi . . . 8,460 ——

De voornaamste kapen zijn; aan de Noordkust: kaap la Hogue en du Ras; aan de W. kust: de punten de la Chèvre, de Penmark, Fresle, de Latte; aan de Z. kust kaap Sicie, Taillat, Lard, Couronne, kaap Gros; op Corsica kaap Corso ten N., en Bonifacius ten Z.

Men telt in Frankrijk meer dan 6000 groote en kleine rivieren en beken, waaronder verscheidene hoofdstroomen en aanzienlijke bijrivieren. De hoofdriv., zijn: 1. *de Rijn*, die gedeeltelijk de grenzen tusschen Duitschland en Frankrijk maakt, en in welken de Ill en Moezel, (welke laatste de Meurte, Seille en Saar ontvangt) uitloopen. 2. *de Maas*, die bij het

het dorp Meuse in Bassigny, dep. Op. Marne ontspringt, en behalve andere takken de Sambre ontvangt. 3. De *Seine*, die bij Sainte-Seine in het dep. Côte d'Or ontspringt, en wel 25 bijrivieren ontvangt, waarvan de voornaamste zijn: *a* de Aube, die de Aujou, Landion, Bieme, Voire, Ravet, Dampierre, Auge, enz.; *b* de Yonne, die de Eure, Seray, Armançon en Voisin opneemt, en door een kanaal met de Loire gemeenschap heeft; *c* de Marne, in de welke de Vanori, St. Geosme, Mouche, Suèze, Blaise, Sault, Noyure en Soupe uitloopen; *d* de Oise, en de Aisne, met de Air, Vesle, Auve, Vienne, Retourne en Suippe. 4. De *Loire*, de grootste riv. in Frankrijk, welke 41 bijrivieren ontvangt, waaronder de Allier, met de Alaignon, Dère en Sioule; de Nièvre, de Loiret, de Indre; de Cher, de Vienne, de Mayenne, met de Sarte, de Oudon, enz. en de Sèvre. 5. De *Garonne*, die in het Pyreneesche gebergte ontspringt, en van welke de voor naamste takken zijn: de Arriège, met de Arget, Lersel, Lise, enz.; de Tarn, met de Aveyron; de Gers, de Baize of Baise en de Lot; de Dordogne, met de Vezère, Corrèze, Ille, enz. 6. De *Rhône*, welke uit Zwitserland komt, ontvangt de Arve, de Ain, met de Sarant, Arbelaine, enz.; de Saône, met de Ougnon, Tille of Thil en de Ouche; de Doubs of Doux waarin de Dessoudre, Albanië en Louve stroomen, de Ressouze, de Isère, de Drôme en de Ardèche. 7. De *Durance*. 8. De *Gard* of *Gardon*, met de Alson en Eyssenère; en 9. een gedeelte der Schelde. — Tot de kustrivieren behooren: in het N. de Somme in het dep. Aisne; de Orne in het dep. van dien naam; op de W. kust vindt men de Vilaine, de Sèvre, Ille, Vendée, de Charente en de Adour, met de Gave de Pau en d'Oléron, de Bidouse, en de Nive, aan de Z. kust de Hérault en de Var. Frankrijk heeft geene groote meren van belang, de voorn. zijn: Allègre in het dep. Puy de Dôme, het meer van Villers in 't dep. Cher; dat van Indre in het dep. Meurte; aan de Z. kust vormt de Middell. zee bogten, die naar meren gelijken, en waarvan die van Rivesaltes, Sigean, Vendres, Thau, Volcarts, enz., de voornaamste zijn. Daarenboven heeft men de gemeenschap door onderscheidene gegravene kanalen voortreffelijk bevorderd; de voornaamste zijn: Het groote-of Zuid-Kanaal, *Canal du Midi*, de kanalen van Briare, van Orléans, van Bourgogne, van Bourdigon, van St. Quentin, het *Canal-Central* of van Charolais, enz. (zie het art. Kanaal, alsmede over de verdere beschrijving der rivieren de bijzondere art).

Aan natuurlijke voortbrengsels heeft Frankrijk niet alleen, gelijk gezegd is, alles, wat tot onderhoud, veraangenaming en tot sieraad van het menschelijk leven kan dienen, maar bezit van vele produkten eenen zeer grooten overvloed, zoo dat het ook andere volken hiervan kan voorzien. Uit het rijk der delfstoffen heeft het een weinig goud, (stofgoud in verscheidene rivieren) zilver, lood, koper, tin, ijzer, bijna door geheel Frankrijk heen; zink en kalmei in de Cevennes, enz.; kwikzilver, spiesglas, kobalt en bismuth; verder zout, ook zeezout langs de kusten, salpeter, steenkolen, agaat, asphalt, bergpik, teer, zwavel; en van de aardsoorten, klei en leem, zelfs porseleinaarde, als mede mergel, lei, enz.; bouwsteen, gips, molen-, slijp- en vuursteenen; marmer in onderscheidene soorten; graniet, porfier, jaspis, serpentijnsteen, toetssteen, asbest, puimsteen, lava, kristal, agaat, enz. Er zijn ook onderscheidene soorten van gezondheidsbronnen, bijzonder te Aix, Bagnères, Barrèges, Bourbonne, Chaudes-Aigues, Luxeuil, Plombières, Saint-Amand, enz., enz. Uit het plantenrijk heeft men koren, tarw, rogge, gerst, haver, boekweit, maïs of Turksche tarw, gierst, vlas, hennep, raapzaad, meekrap, mout, saffraan, verwplanten, anijs-, koriander- en mostaardzaad; tabak, hop, suikerij, katoen, Spaansche peper, beziën, venkel, zoethout, peulvruchten, onderscheidene soorten van boonen, kool, knollen, wortelen, aardappelen, spergies, meloenen, agurkjes, komkommers, uijen, salade, vele geneeskundige planten, voeder voor het vee, enz.; vele soorten van boomvruchten, als: appelen, peren, kastanjes, noten, pruimen, kersen, limoenen, granaatappelen, vijgen, amandelen, olijven, enz., enz.; en vooral wijn, die eenen der grootste rijkdommen van Frankrijk uitmaakt; hout in overvloed en van onderscheidene soorten. Uit het rijk der dieren vindt men er alle soorten van nuttige dieren, als: paarden, rundvee, schapen, geiten, varkens, wild, waarbij ook in de Pyreneën eenige wilde, schadelijke dieren zijn, als: marters, dassen, egels, wezels, enz.; tam en wild gevogelte, ook alle soorten van roof-

roofvogels, tweeslachtige dieren, als: kikvorschen, slangen, zee- en riviervisch in vele soorten, koraal- en schelpdieren, vooral oesters, mosselen, kreeften en slakken; vele nuttige insecten, als: zijdewormen, bijen, Spaansche vliegen, enz.

De inw., in het algemeen Franschen genoemd, bestaan thans uit eene vermenging van onderscheidene volken, voornamelijk van Galliërs, Romeinen en Franken. De voornaamste taal is de zoo ver verspreide Fransche taal; verder de Romeinsche taal in het provinciaalsch dialekt; de Baskische taal bij de Pyreneën; de Kimbrisch-Walsche spraak (*Bas breton*) in Neder Bretagne; Hoogduitsch in de dep. Opper- en Neder Rijn; Italiaansch op Corsica; en gedeeltelijk Vlaamsch in het dep. van 't Noorden. De Franschen zijn, over het algemeen, welgemaakt, in het Zuiden eenigzins bruinachtig, terwijl men aan de vrouwen de namen van schoon en innemend niet ontzeggen kan. Zij zijn levendig, opgeruimd, vrolijk, buitengemeen vlug, doch ook dikwerf zeer ligtzinnig, en in hunne beoordeelingen, over 't algemeen, oppervlakkig. Zij verbeelden zich alle natiën der wereld, in het punt van welgemanierdheid en wellevendheid achter zich te laten, en laten zich niet weinig voorstaan, de toongevers in de tallooze veranderingen der kleederdragten en andere modes te zijn. Velen willen, dat het zedebederf, vooral in de hoogere standen, in dit land grooter is, dan in eenig land van Europa. Het is echter zeker, dat op het platte land, nog zuivere, eenvoudige zeden, opregtheid, eerlijkheid, gastvrijheid, enz. gevonden wordt. De Franschen zeggen zelven, dat in de binnenste dep. van de 100,000 menschen, er slechts 500 lezen kunnen. Zou dan de ware beschaving in ons vaderland niet beslissend op die der Franschen de overhand hebben? Onder. de middelen van bestaan komt, vooreerst, de landbouw in aanmerking; wijn- en ooftbouw is hier tot den hoogsten top gebragt; doch de korenbouw en de aanbouw van het houtgewas worden, op vele plaatsen, minder ter harte genomen, schoon de helft van den grond in bouwland, $\frac{1}{5}$ hakhout, $\frac{1}{15}$ weiden, en even zoo veel hooiveld, $\frac{1}{100}$ bosschen, $\frac{32}{100}$ in tuingronden, en $\frac{1}{18}$ in onbebouwden grond bestaat. Ook de veeteelt is, over het algemeen, niet zoo uitgebreid als zij, naar de gelegenheid en de geschiktheid van het land, zijn kon; men heeft er echter paarden- en schapenfokkerij, bijzonder in het N. veel rundvee, varkens, enz.; maar ongemeen sterk is hier de vogelfokkerij, vooral van ganzen, knorhoenders en gemeene hoenders. De bijenteelt is er weinig, en de zijdeteelt, waartoe de luchtsgesteldheid zoo bijzonder geschikt is, kon uitgebreider zijn. Ook de visscherij is er van veel belang, en een voorname tak van bestaan. Verder heeft men er alle soorten van handwerken, fabr., manufacturen, te veel om hier te noemen, en alle tot den hoogsten top van volmaaktheid gevoerd, welke fabr., te zamen gerekend, eene som van 2000 millioen franken verwerken, waarvan 700 millioen aan arbeidsloon betaald worden. Ook de handel is in Frankrijk een voorname tak van bestaan, die zoo wel door de ligging aan twee zeeën, als de menigvuldige rivieren, gegravene kanalen en goede wegen, bijzonder wordt begunstigd, en zich zoo wel binnen's lands, als naar alle deelen van Europa, de Levant, de N. en W. kust van Afrika, China, O. en W. Ind. en andere deelen van Amerika uitstrekt. In het jaar 1801, liepen, in de havens van Frankrijk, 38,557 schepen in, en 41,416 schepen uit. De uitvoer beliep toen 305,107,700, en de invoer 407,863,900 franken. De voornaamste artikelen van uitvoer, zijn: de voortbrengselen van den grond, der fabrijken, der visscherij, enz.; vooral wijn, brandewijn, azijn, likeuren, vruchten, amandelen, boomölie, koren, peulvruchten, veel honig, was, ezels, saffraan, wol, leder, laken, wollen, linnen en katoenen stoffen, zijden, fabrijk- en koloniale waren, enz., enz. De invoer bestaat, behalve in ruwe voortbr. der natuur, als: ijzer, koper, lood, staal, hout, ook in Engelsche manufacturen en Duitsche metaalwaren, alsmede in slagtvee, paarden, muilezels, huiden, geiten, kemelshaar, ruwe zijde, vlas, hennep, enz.; benevens de onderscheidene voortbrengselen der koloniën, van China, de Levant, enz. De voornaamste koopvaardijhavens van Frankrijk, zijn: Bordeaux, Marseilles, Nantes, Havre de Grâce, St. Malo en l'Orient.

In den tijd van LODEWIJK XIV steeg de bloei der wetenschappen en kunsten ten top, en deze tijd wordt met regt de gouden eeuw der Fransche litteratuur genoemd, en heeft een aantal beroemde mannen, in allerlei vakken van wetenschap en kunst, voortgebragt. Het lager onderwijs is hierop een' veel lageren trap, dan wel in eenige andere landen van Eu-

Europa; thans begint men hierin eenige verbetering te maken, schoon men zich meestal slechts tot de Bell-Lancastersche leerwijze bepaalt. De inrigtingen tot onderwijs worden verdeeld in: primaire scholen, welke nog op vele plaatsen ontbreken; in kostscholen en instituten, kon. collegiën en gemeente-collegiën (atheneën), en faculteiten, welke allen tot de akademiën behooren, die men in Frankrijk zoo veel heeft, als er kon. geregtshoven zijn; deze akademiën staan onmiddelijk onder de kon. commissie van openbaar onderwijs, welke onder den minister van binnenlandsche zaken staat; verder heeft men er polytechnische-, militaire- en artillerie scholen; bijzondere scholen voor de Oost. talen, voor de oudheden, de pharmacie, theologie, het schilderen, teekenen en de toonkunst; voor vroedvrouwen, doofstommen, blinden, enz. Onderscheidene openbare bibliotheken, kruidtuinen, sterrenwachten, verzamelingen van oudheden, schilder- en kunststukken en geleerde genootschappen, waaronder bijzonder het koninklijk instituut, dat uit vier akademiën bestaat, als de Fransche akademie, vooral wat de taal betreft; de akademie der opschriften en schoone kunsten, de akademie der wetenschappen en de akademie der schoone kunsten, welke alle weder in bijzondere sectiën verdeeld zijn. Verder hebben onderscheidene plaatsen geleerde genootschappen, die wij bij die artikelen opnoemen. De hoofdgodsdienst is de Roomsch Katholijke, doch er zijn onderscheidene protestantsche gemeenten, welke mede geduld, en gelijke regten met de roomschen hebben.

De regering van Frankrijk is monarchaal, erfelijk, doch niet onbepaald. Aan den koning zijn twee kamers toegevoegd, de eene die der pairs of der adelijken, de andere die der gedeputeerden, of der door het volk verkozenen. De titel des konings is thans: *Lodewijk XVIII, door Gods genade, koning van Frankrijk en Navarre.* Vreemden noemden hem zijne *Aller Christelijkste* majesteit; de Paus heet hem den eerstgeboren zoon der kerk. De oudste zoon des konings heet *Dauphin*, en zijn oudste broeder *Monsieur*. Er zijn zes ridderorden, die van den H. Geest, die van den aartsëngel MICHAËL, die van militaire verdiensten, van het legioen van eer, van de vereenigde orden der hospitalen van Lazarus te Jeruzalem, en van onze Lieve Vrouw van den Berg Karmel. De staatsraad, waarin de koning voorzit, bestaat uit de prinsen der kon. familie en van den bloede, den minister secretaris van staat, 66 staatsraden, enz., en wordt, in den raad der ministers, en den eigenlijken staatsraad verdeeld, die hunne eigene secretarissen hebben, en weder in bijzondere sectiën verdeeld worden. Tot het ministerie behooren: de kanselarij van Frankrijk, het dep. van binnenlandsche zaken, van oorlog, van marine en van koloniën, van financiën, van policie, en van het kon. huis. De ministers worden door den koning benoemd, en hebben stem en zitting in den staatsraad. De verdere hooge collegiën zijn: het hof van cassatie, en de opper-rekenkamer. Vervolgens heeft men 27 geregtshoven; in al de departementen, prevotale hoven, waarop dan de hoven van eerste instantie, van assises, van koophandel en de vredegeregten volgen; terwijl het burgerlijk bestuur in een departements-, arrondissements- en municipaal bestuur verdeeld is, waarvan het eerste eenen prefect, het tweede eenen onderprefect en het derde eenen maire aan het hoofd heeft. De policie verdeelt zich mede in onderscheidene takken. Het kerkelijk bestuur der roomschen is aan 9 aartsbisschoppen, en 41 bisschoppen toevertrouwd. De hervormden hebben hunne synoden, de lutherschen hun generaal-consistorie.

De geheele inkomsten van Frankrijk, werden in 1817 op 774,004,803, en de uitgaven op 1,088,294,957 franken geschat, moetende het deficit door geldleeningen, enz. gevonden worden. De staatsschulden, werden toen op 3000 millioen franken bepaald.

Frankrijk is in 21 militaire divisiën verdeeld, als: die van Parijs, Châlons, Metz, Tours, Straatsburg, Besançon, Grenoble, Marseille, Montpellier, Toulouse, Bourdeaux, Rochelle, Rennes, Caen, Rouen, Rijssel, Bastia, Dijon, Lyon, Perigueux en Bourges. De landmagt bestaat, behalve uit de kon. lijfwacht (te zamen 26,268 man, en 6,408 paarden) uit de koninklijke gens d'armerie, de infanterie van linie, en ligte infanterie; 27,300 man cavalerie, 16,000 man artillerie, 2522 man genie en 13,960 man veteranen, te zamen 250,000 man met 6 bevelhebbers uit de kon. familie, 16 maarschalken, 490 luiten. generaals, 834 maréchaux de France en 255 commandanten. De zeemagt bestond, in Januarij 1821, uit 49 schepen van linie, (waarvan 8 van 118, en twee

van 110 stukken) 31 fregatten, 10 korvetten, 26 brikken, 18 goeletten en adviesjagten, 8 kotters en kleine vaartuigen, 42 kanonneerboten en peniches, 15 fluiten, 32 gaborras, 23 transportschepen, 2 koninklijke jagten, te zamen 236 vaartuigen; terwijl er nog 9 groote linieschepen, 8 fregatten, 2 korvetten en verscheidene kleine vaartuigen, op stapel stonden; waarbij onder anderen, 1 admiraal van Frankrijk, 3 generaal inspecteurs, 6 zeeprefecten, 8 vice-admiraals, 21 schouten bij nacht, 100 kapiteins, 120 kapitein-luitenants, 400 eerste en 500 tweede luitenants dienen. De oorlogshavens zijn Brest, Toulon en Rochefort.

Frankrijk wordt thans verdeeld in 86 departementen, die men onder 9 regions of gewesten kan brengen, en welke zijn:

Noordelijk gewest.
1 Seine.
2 Seine en Marne.
3 Seine en Oise.
4 Eure en Loire.
5 Eure.
6 Neder Seine.
7 Oise.
8 Aisne.
9 Somme.
10 Pas-de-Calais.
11 van 't Noorden.

Bronnen gewest.
12 Ardennen.
13 Marne.
14 Maas.
15 Moezel.
16 Meurte.
17 Neder Rijn.
18 Vosges.
19 Opper Marne.
20 Aube.

Oostelijk gewest.
21 Côte d'Or.
22 Saône.
23 Boven Rijn.
24 Doubs.
25 Jura.
26 Saône en Loire.
27 Ain.
28 Rhône.
29 Isère.
30 Loire.

Midden gewest.
31 Puy-de-Dôme.
32 Creuse.
33 Allier.
34 Indre.
35 Nièvre.
36 Cher.
37 Yonne.
38 Loiret.
39 Loir en Cher.

Zeegewest.
40 Sarte.
41 Orne.
42 Calvados.
43 Kanaal.
44 Mayenne.
45 Ille en Vilaine.
46 Noordkusten.
47 Finisterre.
48 Morbihan.

Westelijk gewest.
49 Neder Loire.
50 Maine en Loire.
51 Indre en Loire.
52 Vienne.
53 Opper Vienne.
54 Vendée.
55 Deux Sèvres.
56 Neder Charente.
57 Charente.

Garonne gewest.
58 Gironde.
59 Dordogne.
60 Lot en Garonne.
61 Landes.
62 Gers.
63 Neder Pyreneën.
64 Opper Pyreneën.
65 Opper Garonne.
66 Arriège.

Zuidelijk gewest.
67 Oostelijke Pyreneën.
68 Aude.
69 Hérault.
70 Tarn.
71 Tarn en Garonne.
72 Aveiron.
73 Lot.
74 Corrèze.
75 Cantal.

Rhône gewest.
76 Gard.
77 Lozère.
78 Opper Loire.
79 Ardèche.
80 Drôme.
81 Opper Alpen.
82 Vaucluse.
83 Monden der Rhône.
84 Neder Alpen.
85 Var.
86 Corsica (eiland).

De bevolking, ligging, enz. der bijzondere departementen, zie men op derzelver artikels.

Van deze departementen behooren tot de voormalige provinciën:

Departementen.	*Provinciën.*
van 't Noorden.	Vlaanderen.
Pas-de-Calais.	Artois.
Somme.	Picardië.

De-

Departementen.	*Provinciën.*
Neder Seine.	Normandië.
Calvados.	
Kanaal.	
Orne.	
Eure.	
Seine.	Isle de France.
Seine en Oise.	
Oise.	
Seine en Marne.	
Aisne.	
Marne.	Champagne.
Ardennen.	
Aube.	
Opper Marne.	
Maas.	Lotharingen.
Moezel.	
Meurte.	
Vosges.	
Boven Rijn.	Elzas.
Neder Rijn.	
Ille en Vilaine.	Bretagne.
Noordkusten.	
Finisterre.	
Morbihan.	
Neder Loire.	
Mayenne.	Maine.
Sarte.	
Maine en Loire. . .	Anjou.
Indre en Loire. . .	Touraine.
Loiret.	Orléannois.
Eure en Loire.	
Loir en Cher.	
Indre.	Berry.
Cher.	
Nièvre. . .	Nivernois.
Yonne.	Bourgogne.
Côte d'Or.	
Saône en Loire.	
Ain.	
Opper Saône.	Franche Comté.
Doubs.	
Jura.	
Vendée.	Poitou.
Deux Sèvres.	
Vienne.	
Creuse.	la Marche.
Opper Vienne.	

Departementen.	*Provinciën.*
Corrèze. . . .	Limousin.
Allier.	Bourbonnois.
Charente. . .	Saintonge en Angoumois.
Neder Charente. . .	Aunis en Saintonge.
Puy de Dôme.	Auvergne.
Cantal.	
Rhône.	Lyonnois.
Loire.	
Isère.	Dauphiné.
Opper Alpen.	
Drôme.	
Dordogne.	Guienne.
Gironde.	
Lot en Garonne.	
Lot.	
Tarn en Garonne.	
Aveiron.	
Gers.	
Landes.	
Opper Pyreneën.	
Neder Pyreneën. . .	Béarn.
Arriège	Comté de Foix.
Oost Pyreneën . . .	Roussillon.
Opper Garonne.	Languedoc.
Aude.	
Tarn.	
Hérault.	
Gard.	
Lozère.	
Opper Loire.	
Ardèche.	
Neder Alpen.	Provence.
Monden der Rhône.	
Var.	
Vaucluse. . . .	Comté de Venaissin.
Corsica. . . .	Corsica.

FRANKSTADT, Morav. stad, kreits Prerau, met 2700 inw.

FRANLEUSE, Fr. dorp, dep. Somme.

FRANOPOL, Pool. vlek, waiw. Lublin.

FRANQUE, kleine haven aan de O. kust van 't O. Afr. eil. Madagascar. 18. 40. N. B.

FRANQUEMONT, Fr. stadje, dep. Boven Rijn, aan de Doubs.

FRANQUENÉ, Nederl. dorp, prov. en arr. Namen.

FRANQUEVILLE, Fr. D., dep. Somme.

FRANS, (ST.) Austr. eil. bij Nieuw Holland.

FRANSCH EILAND, een der 3 Chin. eil. in de riv. van Canton, op de reede

van Whampoa.

FRANSCHE HOEK, zie Drakenstein.

FRANSCHMANSKEY, eil. der H. Maagden in W. Ind., tusschen den Mosquito's oever en St. Jan gelegen.

FRANSUM, Nederl. dorpje, prov. en arr. Groningen, in het kerkelijke, met den Ham vereenigd, uit boerderijen bestaande; met maar 150 inw.

FRANSCHE RIVIER, riv. aan de Z. O. punt van Afrika, ten Z. van kaap Sebastiaan. 2. Riv. in Op. Canada, die op 45. 53. N. B. in het meer Huron loopt.

FRANSCHE FREGATTEN BANK, W. grensscheiding van de Sandwichs eil., in Australië. 23. 45. N. B.

FRANSU, Fr. dorp, dep. Somme.

FRANSURES, Fr. dorp, dep. Somme.

FRANT, Eng. kerspel, gr. Sussex, met 1090 inw.

FRANVILLERS, Fr. D., dep. Somme.

FRANYOVA, Hong. marktvlek, kom. Torontal.

FRANZBURG, Pruis. stadje, regdst. Straalsund, met 685 inw.

FRANZENSBRUNNEN, zie Eger.

FRANZENSKANAAL, Hong. kanaal, kom. Bacs, ter vereeniging van den Donau en de Theisz, 13½ mijl lang, 10 vademen breed, 6 voeten diep.

FRANZENSTRASSE, zie Josephinerstrasse.

FRANZHAGEN, Deensch dorp, hert. Lauenburg.

FRASCAROLO, Sard. vlek in Piëmont, niet ver van den Po.

FRAROZ, Fr. dorp, dep. Jura.

FRASCATI, sterke stad in den Kerk. Staat, legatie Rome, in een gezond oord, op het hangen van eenen berg, met 9,000 inw. en een seminarium. In de nabijheid stond het oude Tusculum.

FRASCINETO, Nap. dorp in Calabrië Citra, met 1600 inw.

FRASCOLARI, Sicil. riv. in Val di Noto, welke bij Camarana in de zee valt.

FRASELONE, zie Frusinone.

FRASERSBURGH, Schot. kerspel, gr. Aberdeen, met 2270 inw. 2. Schot. zeehaven, gr. Aberdeen, met 100 inw.

FRASINORO, stad van 't hert. Modena.

FRASLAU, Oostenr. marktvl. in Stiermarken, kreits Cilly, met 60 huizen.

FRASNE, Fr. dorp, dep. Doubs.

FRASNES, 1 Nederl. vlek, prov. Henegouwen, arr. Doornik, aan de Ronne, met 3,700 inw. 2. Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Charleroi, met 1300 inw. 3. Nederl. dorp in Namen.

FRASNES BUISENAL, zie Frasnes. No. 1.

FRASSEM, Nederl. dorp in Luxemburg, arr. Luxemburg, ½ m. van Arlon.

FRASSO, Nap. dorp, prov. Terra di Lavoro, met 3450 inw.

FRAT, zie Euphraat.

FRATELLI, 2. kleine eil. in den Griek. archipel, 8 mijlen van Scarpanto. 44. 8. L. 35. 45. N. B.

FRATIN, Nederl. dorp in Luxemburg.

FRATTA, Lomb. Ven. marktvlek, legatie Rovigo, met 6,300 inw. 2. Marktvlek van den Kerk. Staat, legatie Perugia.

FRATTA MAGGIORE, groot Nap. dorp bij de stad Napels, met 8,470 inw.

FRATTING of *Wratteny*, Morav. marktvlek, kreits Znaïm, met 530 inw.

FRAU, (DIE) Bernsch hoofdgebergte, in de Zwits. Alpen, 11,393 Parijsche voeten hoog.

FRAUBRUNNEN, Zwits. dorpje, kanton Bern, aan den weg naar Solothurn.

FRAUENAU, Beij. gehucht, Ned. Donaukreits, met eene glasblazerij.

FRAUENAURACH, Beij. dorp, landger. Erlangen, met 350 inw.

FRAUENBERG, FRAUMBERG, FRIMBERG of *Primda*, Boh. marktvlek, kreits Pilsen, met 128 huizen. 2. Boh. marktvlek, kreits Budweis. 2. Zie Wurtzburg.

FRAUENBREITUNGEN, dorp in Saks. Meiningen, aan de Werra, met 500 inw.

FRAUENBURG, Pruis. stad, regdst. Koningsberg, kreits Braunsberg, met 3 kerken, de grafnaald en het observatorium van den sterrekundigen COPERNICUS en 1520 inw. 2. Rus. stad, gouv. Koerland. 3. Oostenr. dorp in Stiermarken, 3 mijlen van Judenburg.

FRAUENCHIEMSEE, zie Chiemsee.

FRAUENFELD, hoofdstad van het Zwits. kanton Thurgau, op eene hoogte, aan de Murg, met een oud slot, het voorm. verblijf van den landvoogd, een raadhuis, eene roomsche en eene geref. kerk, voorname boekdrukkerij en 1800 inw.; de heerlijke omtrek heeft eene steenkolenmijn. 47. 33. N. B. 26½ L.

FRAUENHOFEN, Beij. D., Isarkreits.

FRAUENKIRCHEN, Hong. marktvlek, kom. Wieselburg, met eene bedevaartskerk.

FRAUENMARK, zie Bath: No. 4.

FRAUENPRIESZNITZ, Saks. Weimarsch dorp, ambt Tautenburg, aan de Ilm, met 350 inw.

FRAUENREITH, Beij. dorp, Isarkreits, met zout- en marmergroeven.

FRAUENSTÄDTL, zie Bergstädtl, No. 1.

FRAUENSTEIN, kon. Saks. kreits in 't Ertzgebergte, 8670 inw. De hoofdpl. dezes naams heeft 815 inw. 2. F. of *Fraustein*, Oostenr. dorp, Innviertel, aan de Inn. 3. Beij. vlek aan den Donau, met 900 inw.

FRAUENTHAL, Oostenr. heerl., kreits Marburg, in Stiermarken, met 240 inw. 2. Zwits. vrouwenklooster, kanton Zug, aan den mond der Lorze in de Reusz.

FRAUENWALD, Pruis. dorpje, regdst. Erfurt, met 380 inw. 2. Pruis. dorp, Silez. regdst. Breslau, met 770 inw.

FRAUENWÖRTH, zie Chiemsee.

FRAUMBERG, zie Frauenberg.

FRAUREUTH, marktvlek in 't vorst. Reusz-Greitz.

FRAUSTADT, WSCHOWA of *Wszowa*, Pruis. stad, regdst. Posen, in eene zandige streek, met 4 kerken, en fabr. van laken; kousen- en linnenhandel, en 5,220 inw. De kreits van dien naam heeft 43,000 inw.

FRAUSTEIN, zie Frauenstein.

FRAYLES, (LOS) groep onbewoonde Z. Amer. eil., bij de kust van Veragua.

FRAYLES, (LOS) groep W. Ind. eil., 8 mijlen N. O. van het eil. Margaretha. 314. 1. L. 11. 15. N. B. 2. Eenige kleine rotsachtige W. Ind. eil., aan de Z. kust van St. Domingo.

FRAYPONT, (HOOG EN LAAG) Nederl. gemeenten, prov. en arr. Luik.: 600 inw.

FRAISSE, Fr. dorp, dep. Dordogne.

FRAZE, Fr. dorp, dep. Eure en Loire.

FRAZERBOROUGH, kaap in het N. O. van Schotland, aan de Z. punt van de groote golf.

FRECHEN, Pruis. dorp, regdst. en landkreits Keulen, met 1890 inw., welke veel steenen kruiken en potten; (bijzonder voor apothekers waren,) boterpotten, enz. maken, Men vindt hier de voornaamste Keulsche potaarde, als ook steen- en kolengroeven.

FRECIN, Nederl. D., prov. Limburg.

FRECKENFELD, Fr. dorp, dep. Neder Rijn, arr. Weiszenburg; 1000 inw.

FRECKENHORST, Pruis. stad, regdst. Munster, kreits Warendorf, aan de Ems, met 1,300 inw. en linnenweverijen.

FREDDANO, zie Freddo, No. 1.

FREDDO of *Freddano*, kleine Tosc. riv., gebied Arezzo. 2. Sicil. riv. in Val di Demona, welke in de golf di St. Thecla valt.

FREDEBURG, Pruis. stadje, regdst. Arnsberg, kreits Medebach, aan de Wenne, met 700 inw.; veeteelt, potaschziederij, wolweverij en leigroeven.

FREDEBERG, zie Friedberg.

FREDELSLOH, Han. dorp, vorst. Göttingen, met een klooster en veel pottebakkers.

FREDEN, (OBER en NIEDER) twee aan elkander grenzende dorpen, in het hert. Brunswijk, kreitsger. Salder, te zamen met 990 inw.

FREDENBY, plaats op de W. zijde van het eil. Aland, in de Oostzee, met één huis, ter herberging van reizigers, en ééne boerenwoning.

FREDENWALDE of *Grosz Fredenwalde*, Pruis. vlekje, regdst. Potsdam, kreits Templin, aan eenige meren, met 325 inw. en tabaksteelt.

FREDERICA, kleine plaats en fort op het eil. St. Simon, in de N. Amer. Rep., prov. Z. Carolina, gr. Glynn, aan den mond van de Alatamaha, met eene haven, en eenige weinige huizen op eene hoogte. 2. Dorpje van 40 huizen, in de N. Amer. Rep., prov. Delaware, gr. Kent, tusschen de twee armen van de Mother Kill, welke in de Delaware valt.

FREDERICA SOPHIA, Deen. fort, ten N. van Christiaanstadt, op het W. Ind. eil. St. Croix.

FREDERICIA, Deen. stad in N. Jutland, aan de kleine Belt, door FREDERIK III, in 1615 aangelegd, de eenigste vesting van N. Jutland, in een schoon oord, moetende alle schepen, die hier voorbij varen, tol betalen. Men vindt er eene haven, welke echter niet van de beste is, en 4000 inw., die eene lakenfabr., zeepziederij, handel en tabaksteelt hebben. 55. 35. N. B. 27. 25. L.

FREDERICK, gr. in de N. Amer. Rep., prov. Maryland, tusschen Pennsylvanië, Washington, Baltimore en de riv. Potowmack gelegen. Het is omtrent 10 mijlen lang en breed, en bevatte, in 1816, ongeveer 34,450 inw., waaronder 3600 slaven waren. Het is vruchtbaar in tabak, hout, visch, enz. De hoofdstad is Frederickstown. 2. Gr. in de N. Amer. Rep., prov. Virginië, tusschen de gr. Berkley, Hampshire en Shanandoah gelegen, 30 m. lang en 20 breed, met 22,570 inw. De hoofdstad is Winchester. 3. Stad in de N. Amer. Rep., prov. Maryland, gr. Cecil, aan de N. zijde van de Sassefras riv. 4. Stadje in de N. Amer. Rep., prov. Nieuw York. 5. Stadje aldaar, prov. Nieuw Brunswijk.

FREDERIK HENDRIK, Nederl. schans, prov. Antwerpen, beneden Lillo, welke onder water kan gezet worden. 2. Fortje op het Nederl. eil. Solor, bij het dorp Solor, ten N. van Timor. 3. Straat tusschen de eil. Banca en Sumatra.

FREDERIK HENDRIK'S BAAI, haven in de Stormbaai, in het Z. van Van Diemensland, door den Nederlander ABEL JANSZ. TASMAN, den 29 Nov. 1642, ontdekt.

FREDERIK HENDRIK'S KAAP, kaap aan den Z. O. hoek van Van Diemensland, ten Z. van de Marcon's baai.

FREDERICK HOUSE, factorij van koophandel in Op. Canada, niet ver van de riv. Utawas. 205. 46. L. 48. 30. N. B.

FREDERICK POINT, uitstekende punt lands, in Koningin Charlotte's eil., als 2 eil. zich vertoonende. 244. 36. L. 53. 58. N. B.

FREDERIKSBERG, Deen. lustslot, niet ver van Koppenhagen, het gewone zomerverblijf des konings.

FREDERIKSBORG, Deen. ambt, stift Zeeland, op 23½ V. M. 32,000 inw. bevattende, met een slot van denzelfden naam. 2. Zweed. vesting in Stokholmslän, welke den ingang naar Stokholm bestrijkt.

FREDERIKSBURG, stad in de N. Amer. Rep., prov. Virginië, gr. Spotsylvanië, aan de Rappahanock, met 1500 inw. 2. Pruis. fortje, aan de kust van Guinea, 3 mijlen O. van het Nederl. fortje St. Anthonie.

FREDERIKSHAAB, zie Friedrichshaab.

FREDERIKSHALD of *Friedrichshall*, Noorw. stad, stift Christiania, ambt Smaalehnen, aan den mond der Tistedal in de Swine sund, met eene haven en 3,840 inw.; suiker- en tabaksfabr.; benevens handel in ijzer en planken. Niet ver van hier ligt de vesting Friedrichstein, 350 voeten boven de Noordzee, met de forten Guldenlöwe en Oberberg, tusschen het eerste van welke en de vesting, koning KAREL XII, den 11 December 1718, sneuvelde.

FREDERIKSHAM of *Friedrichshamm, Finl. Wechkobar*, Rus. vesting, gouv. Finland, aan den N. oever van de golf van Finland, met onderscheidene voorsteden, 3 kerken, eene school, en de sedert 1791 versterkte haven Rothschensalm, tusschen de O. monden van de Kymmene, waarbij groote magazijnen, barakken voor 14,000 man, en nog 30 huizen op eenige eil. zijn. Hier ligt ook de Russische vloot. Zij heeft 1350 inw., die ter zee en te land handel in planken, pik, teer en hennep drijven. In 1806 werd hier de vrede gesloten, waarbij geheel Finland aan Rusland werd afgestaan. 44. 40. L. 60. 84. N. B. de haven op 44. 42. 41. L. en 60 27. 57. N. B.

FREDERIKSHAVN, tot in 1818 *Fladstrand* genoemd, doch toen met den eersten naam, tot eene koopstad verheven, Deen. stad in Jutland, stift Aalborg, ambt Hiörring, met eene kleine, niet voor alle winden zekere haven, en 500 inw., die van de visscherij, de scheepvaart en het lootswezen bestaan. Er is eene overvaart op Noorwegen.

FREDERIKSHOLM, zie Friedrichsholm.

FREDERIKSNAGOR, Deen. kantoor, in de stad Sirampur, in de Eng. prov. Bengalen, presid. Calcutta; de haven heeft eenen moeijelijken ingang.

FREDERIKSÖE, zie Fredriksöe en Christiansöe.

FREDERIKS OORD, Nederl. volkplanting, in de prov. Overijssel, voor behoeftigen opgerigt, welke hier eenen nog onbebouwden grond ontginnen, en welker inrigting, die naar den prins FREDERIK der Nederlanden, als hoofd van de maatschappij der weldadigheid, welke deze volkplanting heeft opgerigt, genoemd is, reeds de heerlijkste gevolgen opgelevert, en aanleiding tot het oprigten van verscheidene soortgelijke volkplantingen gegeven heeft.

FREDERIKSTADT, Deen. stad, hert. Sleeswijk, tusschen de Trene en Eyder, welke hier, door kanalen en kostbare sluizen, gemeenschap hebben. Zij werd in 1621 door eenige Nederlandsche Remonstrantsche familiën, die om de toenmalige onëenigheden, het land verlaten hadden, op de Hollandsche wijze gebouwd. Zij heeft 1 Luthersche kerk, Roomsche- en Doopsgezinde bedehuizen, Latijnsche school en 2,270 inw., welke fabr. voor zijde, katoen, kalemink, mutsen, stijfsel, verlakte waren, benevens olieslagerijen, verwerijen, handel en scheepvaart, als ook eene belangrijke paardenmarkt hebben. 2. Noorw. stad en vesting, stift Christiania, ambt Smaalehnen, aan den mond der Glammen in de golf van Drammen, met eene haven, magazijnen, een arsenaal, en 1840 inw., welke handel in planken, masten, enz. drijven. 3. F. of *Janua Righa*, Rus. stadje, gouv. Mittau, kreits Selburg, aan de Duna, met 370 inw. De omtrek wordt Oberland genoemd. 4. Deen. stadje op het W. Ind. eil. St. Croix, met 1500 inw., het Friedrichsfort en eene haven. 4. Zie Berlijn en Dresden.

FREDERIKS SUND, Deen. stadje, eil. Zeeland, ambt Frederiksborg, aan de Röskölderfiord, met 200 inw., die handel op Noorwegen drijven.

FREDERIKSTEIN, zie Frederikshald.

FREDERIKSWÄRN, Noorw. vesting, met een etablissement voor de marine een half uur van daar.

FREDERIKSWERK, Deen. haven, in eene baai, aan de N. kust van het eil. Zeeland, met eene geschutgieterij en wapenfabrijken.

FREDERIKTOWN, voorheen *PortRoyal* en *St. Anna*, Eng. stad in N. Amer., gouv. Nieuw Brunswijk, met een fraai sta-

statenhuis, en 500 inw. Zij is de zetel des gouverneurs.

FREDERIKTOWN, stad in de N. Amer. Rep., prov. Maryland, hoofdpl. van het gr. Frederik, aan de beide zijden der Carollscreek, met 7 kerken voor Presbyterianen, Lutherschen, Hervormden en Doopsgezinden, een geregtshof, raadhuis, hooge school en 4500 inw., welke eenen bloeijenden handel met meel, hennep, vlas, huiden, pelterijen en ijzer drijven. Ook is hier eene stapelplaats voor tabak. 39. 26. N. B.

FREDERIKSÖE, een der Deen. Erdholmen bij Bornholm; zie Christiansöe.

FREDFONDS, Fr. dorp, dep. Tarn.

FREDOREA, klein eil., aan de O. zijde van de golf van Bothnië. 38. 45. L. 53. 1. N. B.

FREDRIKSORT, Deen. vesting aan den ingang der Kieler wijk, in het hert. Sleeswijk, lands. Dänischholm, met maar 50 inw. behalve het garnizoen.

FREDRIKSVORN, zie Stavern.

FREDROPOL, Oostenr. vlek in Galicië, kreits Przemysl.

FREEBOOTERS POINT, kaap aan den W. uithoek van het W. Ind. eil. Anagada.

FREEHOLD, stad in de N. Amer. Rep., prov. Nieuw Jersey, gr. Monmouth, waarvan het de hoofdstad is, met 6600 inw. Gevecht tusschen WASHINGTON en CLINTON. 40. 19. N. B. 305. 26. L.

FREEL, Zwits. dal, kanton Graauwbunderland, met ijzergroeven en gieterijen.

FREELS, kaap aan de O. kust van het N. Amer. eil. Terreneuve. 324. 36. L. 49. 35. N. B.

FREEMANTLE POINT, kaap aan de W. kust van N. Amer., in prins William's-sound, zijnde de W. punt van Puerto de Valdes. 231. 20. L. 60. 57. N. B.

FREEMONT of *Fremont*, kaap aan de N. kust van het eil. Jersey.

FREEPORT, stadje in de N. Amer. Rep., prov. Maine, distr. Cumberland.

FREEREN, Nederl. dorp, prov. Limburg, met 380 inw., 3 m. van Maastricht.

FREETOWN, Eng. plaats, hoofdpl. van de volkplanting van Sierra Leona, kust in Senegambië, rijk Bulam, niet ver van kaap Sierra Leona en de George's baai, eene der schoonste havens van Afrika, de zetel van den stadhouder, met 4 scholen voor jonge Negers, en 1400 inw., meestal vrije Negers uit Amer., die handel drijven.

FREEWILLS EIL., volgens de Engelschen drie eil., door kapitein CARTERET, in 1767, ontdekt; doch het zijn dezelfde, die door ALVAREDO, reeds in 1537 ontdekt, zijn en de Guedes genoemd werden. Zie dus *Guedes*.

FREFS, Fr. D., dep. Pas-de-Calais.

FREGAT-EIL., eil. ten N. van het W. Ind. eil. Guadaloupe, met veel fregatvogels. 2. Een der Sechelles eil. in den Ind. oceaan, ten O. van Afrika.

FREGATES FRANÇAISE, (BASSE DES) een rotsachtig eil., door riffen omringd, en in de N. Stille Zuidzee gelegen, bij hetwelk LA PEROUSE, bijna schipbreuk leed. 211. 50. L. 23. 45. N. B.

FREGILLE, Fr. dorp, dep. Tarn.

FREGHLETTEN, dorp in Anhalt Dessau, bailluwschap Sandersleben, met 600 inw.

FREGOLO, Sard. stad in Piëmont, bij Alessandria.

FREHEL CAPE, kaap aan de N. kust van het Fr. dep. Finisterre. 20. 4. L. en 48. 41. 10. N. B.

FREIERSBACH, Bad. gemeente, Kinzigkreits, ambt Oberkirch, aan de Rench, met 600 inw., en de gezondheidsbron Petersthal, 1190 voeten boven de oppervlakte der zee, en in de nabijheid nog twee minerale bronnen.

FREIGNÉ, Fr. vlek, dep. Maine en Loire, arr. Sègre, met 285 huizen.

FREIHEIT, Boh. vlek, kreits Biczow, met 800 inw., linnenweverijen en bleekerijen. In de nabijheid is het warme bad de Johannisbron.

FREILANGE, zie Frelange.

FREILINGEN, Pruis. dorp, regdst. Aken, kreits Blankenheim.

FREIN of *Wranow*, Morav. stadje, kreits Znaïm.

FREINSHEIM, Beij. vlek, Rijnkreits, met 1430 inw.

FREISACH of *Friesach*, Illyr. stadje, kreits Klagenfurt, aan de Mettnitz, met 1550 inw., smeltovens en eene smederij. Buiten de stad is het slot Geiersberg en het Barbara bad.

FREISING of *Freisingen*, Beij. landger., Isarkreits, dat op 6½ V. M. 12,450 inw., (volgens anderen op 10 V. M. 16,000 inw.) 2. Beij. stad in bovengenoemd landger., ter plaatse waar de Mosach in de Iser valt, op twee bergen, van dewelke men een heerlijk uitzigt op Muntzen, Salzburg, Tirol, en in de Z. vlakte heeft. Zij heeft 4 poorten, 1 kasteel, 5 kerken, 1 hospitaal, ziekenhuis, weeshuis, lyceüm, uitmuntend doofstommen instituut, en eene kweekschool voor onderwijzers en 3,500 inw., welke een' gipsmolen, azijnstokerij, brouwerijen, looijerijen en tabaksfabr. hebben. 29. 25. L. 48. 24. N. B.

FREISLETT, Bad. stadje, bij den Rijn, 3 mijlen N. van Kehl.

Freiston, Eng. dorp, gr. Lincoln.

Freiung, Beij. vlek, Ned. Donaukreits, landger. Wolfstein, met 300 inw. 2. Beij. vlek, Op. Mainkreits landger. Parkstein, tegen eene hoogte, met 400 inw., en eene steengroef.

Freixo de Espada a Cinta, Port. vlek, prov. Tra-los-Montes, met 352 huizen, zijdeteelt en zijdefabr.

Frejenal of *Frexenel*, Spaan. stadje, prov. Sevilla, met 3,000 inw.

Frejuls, zie Frejus.

Frejus, Fr. stad, dep. Var, arr. Draguignan, aan den mond van de Argens in de Middell. zee, in een moerassig oord, met 6 kerken, 1 hospitaal, eene kamer van koophandel, 2,250 inw.; visscherij, fabr. van reukwerk, en handel met sprot, en een goed soort van riet. Er wordt veel kristal in de nabijheid van de Colle de Groue, een' met rood en wit jaspes bedekten heuvel, gevonden. Ook zijn er Romeinsche oudheden en steenkolengroeven. 43. 26. N. B. 24. 24. 13. L.

Frekenfeld, Beij. dorp, Rijnkreits, 3 mijlen N. O. van Weissenburg.

Frelange of *Frelingen*, Nederl. dorp, gr. hert. Luxemburg, één uur van Arlon, met 1100 inw.

Freloux, Nederl. gehucht, prov. Luik, met 40 inw. 2 m. van Luik.

Fremington, Eng. dorp, gr. Devon.

Fremona, overblijfsels van een groot klooster, door Jesuitsche zendelingen in Abyssinië opgerigt, zeer versterkt, en volgens Bruce, meer naar eene vesting, dan naar een klooster gelijkende.

Frenadas, tak van den Guadalquivir in Spanje.

Frenay of *Fresnay le Vicomte*, Fr. stadje, dep. Sarte, arr. Mamers, niet ver van de Sarte, met 1550 inw., handel in hennep en vee. 2. Vijf Fr. dorpen, dep. Aube, Calvados, Eure, Ned. Loire, en Seine en Oise. 3. Zie Fresnay.

French, riv. in de N. Amer. Rep., prov. Massachusetts, welke in de Quinebauge valt.

French bay, Z. Amer. baai, in de straat van Magellaan, aan de kust van Patagonië. 304. 22. L. 53. 51. Z. B.

French broad, riv. in de N. Amer. Rep., prov. Tennessee, welke in N. Carolina ontspringt, en ruim twee uren boven Knosville, in de Holston valt.

French Creek, N. W. tak van de N. Amer. Alleghany riv., prov. Pennsylvanië, welke 27 mijlen N. ten O. van Pittsburg, in de Alleghany valt. 2. Riv. in de N. Amer. Rep., prov. Kentucky, welke op 291. 6. L. 37. 47. N. B. in de Ohio valt.

French key, klein Z. Amer. eil. bij de Mosquito kust. 294. 56. L. 11. 12. N. B.

French keys, twee onbewoonde eil., tot de Bahama's behoorende. 304. 10. L. 22. 35. N. B.

French river, zie Fransche rivier.

Frenchman's baai, baai aan de Z. kust van het eil. Jamaïca, tusschen Great Pedro baai en Starvegut baai. 2. Baai in de N. Amer. Rep., distr. Maine, tusschen Mount Desert eil. en Scottock punt. 44. 20. N. B.

Frene, 12 Fr. dorpen, dep. Calvados, 3 in Aisne, 2 in Eure, Marne, Moezel, Orne, 2 in Somme, Yonne.

Freneuse, Fr. stadje, dep. Neder Seine, aan de Seine.

Frenet, Nederl. D. in Luxemburg.

Frenoy, Nederl. dorp in Luxemburg.

Frenoy le Grand, Fr. stad, dep. Oise; 2 m. Z. W. van Compiègne.

Frensham, Eng. dorp, gr. Surry.

Frensheim, Beij. stad, Rijnkreits.

Frenswegen, Han. dorp, gr. Bentheim, niet ver van Northorn.

Frere, Nederl. dorp, prov. Limburg, arr. Maastricht, aan den weg op Luik. 2. Kaap aan de O. kust van het W. Ind. eil. Martinique. 3. Zie Biesmeree.

Frere la Grande, Nederl. dorp, prov. Luik, arr. Dinant, ruim een uur van Walcourt.

Freren, Han. stadje, prov. Lingen, met 400 inw.

Freres, (Les) 2 Fr. klippen bij Toulon. 2. Zie Gebroeders.

Fresca, (Capo del) kaap aan de W. kust van Sardinië. 26. 14. L. 39. 45. N. B.

Frescati, zie Frascati.

Freshford, Eng. dorp, gr. Somerset, met 625 inw. 2. Ier. gehucht, gr. Kilkenny, met 200 geringe huizen, en branderijen.

Freshwater, Eng. dorp, eil. Wight, met 600 inw. 2. Eng. riv., prinsdom Wallis, gr. Pembroke, welke 2 mijlen van Pembroke haven in de zee valt.

Freshwater bay, baai aan de Z. W. kust van het eil. Wight. 2. Baai in 't Eng. gr. Pembroke, beide ontvangen de bovengenoemde riv. 3. Z. Amer. baai in de straat van Magellaan. 305. 33. L. 53. 27. N. B. 4. Baai aan de O. kust van Terreneuve. 324. 16. L. 49. 10. N. B.

Freshwater eil., klein N. Amer. eil. in de Atl. zee, bij de kust van Z. Carolina. 298. 31. L. 33. 5. N. B.

Freshwater key, Z. Amer. eil., bij

bij de kust van Mosquito. 14. 23. N. B.

FRESIN, Nederl. dorp, prov. Limburg, met 140 inw., 5½ uur van Hasselt.

FRESNAY, zie Frenay.

FRESNAY, Fr. vlek, dep. Sarte.

FRESNAYE, (LA) Fr. stad, dep. Sarte.

FRESNE EN VOIVRE, Fr. stadje, dep. Maas, met 850 inw.

FRESNE, Nederl. dorp in Luxemburg.

FRESNEDA, (LA) bemuurde Spaan. stad, prov. Aragon, met 2200 inw.

FRESNES, Fr. vlek, dep. Lot en Garonne, met 830 inw.

FRESNES SUR APANCE, Fr. dorp, dep. Op. Marne.

FRESNES ST. MAMETZ, Fr. dorp, dep. Op. Saône.

FRESNILLO, Z. Amer. vlek, prov. Zacatecas. 269. 51. L. 23. 22. N. B.

FRESNO, Spaan. vlek, prov. Leon.

FRESNO, Spaan. vlek, in Andalusië, 7 mijlen ten N. van Cordova.

FRESNOY, Fr. vlek, dep. Oise. 2. Fr. vlek, dep. Somme.

FRESNOY, (BAIE DE) Fr. baai, op de W. kust, aan de Atl. zee. op 15. 45. L. 48. 36. N. B.

FRESPECH, Fr. vlek, dep. Lot en Garonne, arr. Villeneuve d'Agen; 1840 inw.

FRESQUEIL, Fr. riv., dep. Aude, die bij Carcassonne in de Aube valt.

FRESSELINES, Fr. dorp, dep. Creuse.

FRESSENVILLE, Fr. dorp, dep. Somme.

FRESSIN, Fr. D., dep. Pas-de-Calais.

FRESSINGFIELD, Eng. kerspel, gr. Suffolk, met 1050 inw.

FRESWICK, Schot. riviertje, gr. Caithness, dat bij Wick in zee valt.

FRESWICK CASTLE, Schot. dorp, gr. Caithness.

FRETE, (LA) Fr. dorp, dep. Isère.

FRETHUN, Fr. D., dep. Pas-de-Calais.

FRETIGNY, Fr. D., dep. Eure en Loire.

FRETTEVAL, Fr. vlek, dep. Loir en Cher, arr. Vendôme, met 365 inw.

FREUDAH, N. Afr. dorp in Algiers, 3 mijlen van Mascar.

FREUDENAU, Oostenr. heerl. in Stiermarken, kreits Marburg.

FREUDENBERG, Beij. stadje, Regenkreits, met 870 inw. 2. Bad. stad, Main- en Tauberkreits, met 1580 inw. 3. Pruis. marktvlek, regdst. Arnsberg, met 1 staalfabr. en 600 inw. 4. Han. ambt, gr. Hoya, met 3,900 inw. en een kasteel van denzelfden naam.

FREUDENBURG, Pruis. vlek, regdst. Trier, met 335 inw. en een kasteel.

FREUDENECK, zie Andlau.

FREUDENFELS, Zwits. kasteel, heerl. en gerigt, kanton Thurgau.

FREUDENHEIM, Beij. lustslot, Ned. Donaukreits, met een schoon park.

FREUDENLUND, Deen. kon. lustslot, niet ver van Koppenhagen.

FREUDENSTADT, Wurt. Op. ambt, kreits Zwarte Woud, hetwelk op 9½ V. M. 21,200 inw. bevat. De hoofdstad dezes naams, ligt in een donker oord van het Zwarte Woud, met 1800 inw., zilver-, koper- en ijzermijnen, laken- en staalfabr. In den omtrek wordt zeer schoon marmer gegraven. 48. 28. N. B. 26. 5. L.

FREUDENTHAL, Oostenr. vrije heerl., in den Morav. kreits Troppau, welke op 14 V. M. in 2 steden, 16 dorpen, 12,500 inw. bevat; en aan de Duitsche orde behoort. 2. Hoofdpl. van deze heerl., ook wel Brunthal genoemd, ligt aan het Schwarzwasser, met 3 voorsteden, 1 kasteel met 1 park, 1 Roomsche kerk, collegie der Piaristen, met eene hoofdschool, 2,820 inw., laken-, linnen- en kousenfabr., smederijen, enz. 3. Wurt. vlek, Neckarkreits, ambt Besigheim, met 500 inw. 4. Een met schoone lanen beplant oord, om de Pruis. stad Kleef.

FREUX, Nederl. dorp in Luxemburg.

FREUNDSBERG, oud Oostenr. kasteel en heerl. in Tirol, in het beneden Inndal, niet ver van Schwatz.

FREUSBURG of *Fraisburg*, Pruis. vlek, regdst. Coblentz, kreits Altenkirchen, aan de Sieg, met 320 inw., en ijzermijnen.

FREVENT, Fr. stadje, dep. Pas-de-Calais, met fabr., 2 mijlen van St. Pol.

FREVILLE, Fr. vlek, dep. Neder Seine, 2 mijlen N. O. van Caudebec.

FREY, (CAP) kaap bij de Hudson's baai, door kapitein ELLIS dus genoemd, op 64. 32. N. B.

FREYAMTER, zie Freye Aemter.

FREYBERG, kon. Saks. ambt, kreits Ertzgebergte, dat met het hiermede vereenigd Grillenburg, in 4 steden en 71 dorpen, 45,900 inw. bevat; het ambt is gedeeltelijk bergachtig, gedeeltelijk eene hooge vlakte, die vrij ruw is. Er wordt hier zeer veel haver en vlas geteeld, en sedert eenigen tijd, ook veel winterkoren. De bergwerken zijn groot en belangrijk, en hebben hier voorname inrigtingen. Ook zijn er veel fabrijken en manufacturen in houtwaren, manden, enz. 2. Hoofdplaats van voorn. kreits en zetel van onderscheidene bergwerks besturen, aan de Freyberger Mulde, 1079 voeten boven de zee. Zij is ommuurd, heeft 1 voorstad, 5 poorten, het kasteel Freudenstein, thans een magazijn, 5 kerken, waaronder de domkerk, die bezienswaardigste is, alwaar HEN-

drik de Vrome zich eene begrafenis-kapel bouwde, en vele andere grafplaatsen. Verder is hier een bergwerk-akademie, die zeer beroemd is, en steeds door eene menigte studenten, uit alle landen van Europa, en zelfs van Amerika, wordt bezocht. (De groote Werner heeft aan dezelve onderwijs gegeven.) Zij heeft eene prachtige onderwijszaal, het Wernersche museüm, eene bibliotheek, modelkamer, laboratorium en stapelplaats van delfstoffen. Verder is hier een gymnasium, dat thans een der voornaamste van Saksen is, en met hetwelk men ook eene kweekschool voor schoolonderwijzers vereenigd heeft; alsmede eene bergwerkschool, een weeshuis, scholen voor kinderen van arme mijnwerkers, vele liefdadige gestichten, bijzonder voor de mijnwerkers, en 9,200 inw., die voornamelijk van de mijnen en de daartoe behoorende handwerken bestaan. Ook heeft men hier nog eene hagelgieterij, leder- en lakenfabrijken, eenigen handel, en twee groote jaarmarkten. De mijnen brengen jaarlijks 28 a 30,000 mark zilver, eenige duizende centenaars koper, tin en lood, alsmede ijzer en rottekruid op. 50. 55. N. B. 3. F. of *Przibrom*, Morav. stad, kreits Prerau, met 1 kerk, Piarister collegie, gymnasium, Duitsche hoofdschool, fabr. en 3320 inw. 4. Boh. vlek, kreits Tabor, met linnenhandel. 5. Oud Zwits. kasteel, kanton Graauwbunderland, omtrent twee mijlen van Chur, niet ver van den Rijn. 6. Zie Freyling, No. 4.

Freyburg, (in het Fransch *Chalnet*) Zwits. dal, kanton Bern, in de Jura, in een eenzaam hooggelegen oord, niet ver van de Hazenmatte, bijzonder opmerkenswaardig om de bewoners, die in het begin der 17de eeuw zich hier nederzetteden, en aan de oude wetten der doopsgezinden volkomen getrouw gebleven zijn. Zij doopen hunne kinderen bejaard, volgen woordelijk het evangelie, doen geenen eed, dragen geene wapens, hetwelk zij voor ongeoorloofd houden, zijn een vijand van spelen, kunsten en wetenschappen, dulden dans, noch herbergen, en zijn een voorbeeld van vlijt, matigheid, en eenvoudigheid van zeden. De verschillen worden door de oudsten beslist. Zij verkiezen hunne leeraars uit hun midden. De mannen laten den baard groeijen.

Freyburg of *Friborg*, Zwits. kanton, in rang het negende van het Zwitsersch bondgenootschap, ligt in het Westen van Zwitserland, en grenst ten O. aan Bern, ten Z. en ten W. aan Waadt, ten N. aan dit zelfde, benevens aan Bern, en het meer van Neufchatel. Het is ongeveer 10 à 12 mijlen lang, en 6 à 8 mijlen breed, heeft nog een groot, door het kanton Waadt omringd stuk, en verscheidene bijstukken. Het beslaat 35 V. M., op welke 70,000 inw. wonen, die, uitgenomen 7,300 Hervormden in het distr. Murten, allen Roomsch, vriendelijk en gastvrij, doch op gemak en oude gewoonten zeer gezet zijn. De vrouwen zijn zeer schoon, doch gaan ouderwetsch gekleed.

De grond bestaat, tegen het Z., uit tamelijk hooge bergen, welker toppen echter, de sneeuw linie niet bereiken, en bosschen en goede weiden bevatten. De hoogste derzelve *de Moleson*, bij Gruyères, ligt 6181 voeten boven de zee. Zij behooren gedeeltelijk tot de keten Jura, gedeeltelijk tot die der Alpen, worden tegen het N. lager, vormen breede dalen, en loopen bij Murten en het meer van Neufchatel, in vruchtbare heuvels en vlakten uit. Derzelver bestanddeelen zijn vooral zand en kalksteen, waarvan de eerste schoone versteeningen, de laatste vuursteen, gips, kalksteen, en lei bevat. De planten zijn tot nu toe weinig bekend. De Sane bespoelt het kanton, bijna in de geheele lengte van het Z. naar het N.; de Sense maakt een gedeelte, van de grenzen tegen Bern uit; de Broye loopt door eenige kleine landstreken. Een groot gedeelte van het Murtenmeer ligt in het kanton, het meer van Neufchatel bespoelt de N. deelen. De voornaamste takken van bestaan zijn: landbouw en veeteelt; hunne paarden en hun rundvee, behooren tot de beste en sterkste van Zwitserland; koren wordt voor het kanton genoegzaam, ooft zeer veel, tabak en wijn slechts weinig gebouwd; terwijl er horenvee, paarden, ruwe huiden, kaas, planken, leder, glas en tabak uitgevoerd wordt. Het kanton wordt in 12 distr. verdeeld, en heeft eene aan de aristocratie grenzende democratie. Het opperbestuur bestaat uit eenen kleinen raad van 28, en eenen grooten raad van 116 leden, die allen levenslang verkozen worden. De hervormde geestelijkheid heeft een eigen consistorie; de Roomsche eenen bisschop met 12 dekens. In Freyburg is een lyceüm, en een gymnasium; in Romont eene voorbereidingsschool. De scholen worden behoorlijk verzorgd. 2. Freyburg, Zwitsersche hoofdpl. van voorn. kanton, deels op, en deels tegen

eenen zandsteen heuvel, en deels in eene vlakte, aan de krommingen van de Saane, over welke 3 bruggen liggen, met steenen muren, 8 poorten, waarvan de Burglerthor (*Porte de Bourguillon*) aan den rand van eenen afgrond in de lucht schijnt te zweven; 4 opene plaatsen, 28 fonteinen, 5 kerken, waaronder de hoofdkerk van St. Nicolaas, een schoon gothisch, en dikwijls vernieuwd gebouw met den hoogsten toren van geheel Zwitserland; het raadhuis, 8 kloosters, 3 hospitalen, een lyceüm en gymnasium, met 12 professoren, voor godgeleerdheid, natuurkennis, wiskunde, wijsbegeerte, oude talen, enz.; het roomsche priesterhuis, de jongens-scholen, door pater GERARD naar de Bell Lancastersche leerwijze ingerigt; de meisjes-scholen bij de Ursulinen, een œconomisch gezelschap, met eene fraaije boekverzameling, (voorheen van de Jesuïten), een zwavelbadhuis en 6,500 inw. Men heeft er ook heerlijke wandelwegen, terwijl men in den omtrek het naauwe Galternthal (Gottiron) heeft, met eene ijzersmederij. 3. Pruis. stad, regdst. Merseburg, kreits Querfurt, in een der aangenaamste en vruchtbaarste oorden van Thüringen, in een door bergen omringd dal, met wijngaarden beplant, en van bosschen voorzien, aan de Unstrut, die niet ver van de stad in de Saale valt, met 1620 inw., linnen-, kousen- en lakenweverijen en kalksteengroeven. 4. F. of *Freyberg unterm Fürstenstein* (zie dat art.) Pruis. stad, regdst. Reichenbach, kreits Waldenburg, 862 voeten boven de Oostzee, aan de Polsnitz, door muren omringd, met 1700 inw., 1 hospitaal, koren- en vlasteelt, 2 jaarmarkten en handel. 5. Drie Bad. ambten, in den Treisamkreits, het stadsambt met 14,170, het eerste landambt met 10,400 en het tweede landambt met 11,900 inw. 6. Bad. stad, hoofdplaats van den Treisamkreits, en der voorn. ambten, in een bekoorlijk gedeelte van het Zwarte Woud, aan de Treisam, met muren, de voorstad *Stephanie*, 4 poorten, 30 straten, 2 openbare plaatsen; de hoofdkerk met eenen hoogen gothischen toren, 2 roomsche, 1 luthersche en verscheidene kloosterkerken, hospitalen, zieken- en vondelingshuizen, eene, in 1456 gestichte, hooge school, met eene bibliotheek, snijkamer, geneeskundige apparaten, natuurkundig kabinet, 28 professoren, een gymnasium, hoofdschool, instituut voor de bosscherijen, polytechnische school voor jonge kooplieden, fabrijkanten, kunstenaars, enz. en 10,000 inw., die tabaks-, poeder- en stijfselfabrijken, granaat- en kristalslijperijen, lakenverwerij, ijzersmederijen en papiermolens hebben; ook is er een mineraal bad. 6. F. of *Friburg*, Han. vlek, hoofdplaats van het lands. Kehdingen, hert. Bremen, met 825 inw., en eene haven, die hoe langs hoe meer door het zand verstopt wordt.

FREYCINET, Fr. dorp, dep. Ardèche, op het hoogste gedeelte van het gebergte Coveyrau, met 43 huizen.

FREYDECK, Oostenr. vlek en kasteel, viertel Boven het Weener Woud, aan de Ips.

FREYE AEMTER, het aan den W. oever van de Reusz gelegene, en door de Bünz doorsnedene gedeelte van Zwitserland, hetwelk voorheen de 7 oude kantons gemeenschappelijk toebehoorden, doch dat in 1803 met het kanton Aargau vereenigd is. De voornaamste van deze ambten zijn Bremgarten en Mellingen. Zij brengen veel koren en wijn voort.

FREYEN, klein Noorw. eil. in de Noordzee. 63. 42. N. B.

FREYENHAGEN, Waldecksch stadje, opperambt Eder, met 700 inw. 2. Keur-Hes. kasteel, aan de Fulda, 1 mijl van Kassel, om deszelfs schoone omstreken beroemd.

FREYENSEE, Hes. marktvlek, prov. Opper Hessen, met 960 inw.

FREYENSTADT, zie Freystadt.

FREYENSTEIN, Pruis. vlek, regdst. Potsdam, aan de Stepenitz, met 800 inw. 2. Oud Hes. ambt en bergkasteel, vorst. Starkenburg.

FREYENSTEINAU, gr. hert. Hes. dorp, op den Vogelsberg, met 625 inw.

FREYENTHURN, Illyr. marktvlek, kreits Neustadt, aan de Kulp.

FREYENWALDE, Pruis. stad, regdst. Potsdam, bij den ouden Oder, met 287 huizen, kon. kasteel, gezondheidsbronnen, aluin- en steenkolengroeven, weverijen, veenderijen en 2700 inw. 2. F. of *Neu-Freyenwalde*, Pruis. stadje, regdst. Cöslin, met 880 inw.

FREYHAN, Pruis. marktvlek en heerl., regdst. Breslau, kreits Militsch. De heerl. heeft 1 vlek en 9 dorpen, en het vlek, 2 kerken en 400 inw.

FREYHEIM, Beij. heerl., Isarkreits, landg. München.

FREYHEIT, zie Freiheit.

FREYLANGEN, zie Frelange.

FREYLING, Oostenr. vlek en kasteel, 3 mijlen van Linz.

FREYLINGEN, Nederl. dorp, gr. hert. Luxemburg, arr. Dietkirch, 2

mijlen van Vianden.

Freysinet, Fr. dorp, dep. Opper Alpen; 3 mijlen van Briançon.

Freysingen, zie Freising.

Freyssinière, Fr. dorp, dep. Opper Alpen; 2 mijlen van Mont Lion.

Freystadt, Pruis. kreits, regdst. Liegnitz, groot 11 vierk. mijlen, met 34,150 inw. 2. Pruis. stad, in voorn. kreits, regdst. Liegnitz, met 4 poorten 5 kerken, laken- en flanelweverijen, kousen- en hoedenfabr. en 2700 inw. 3. F. of *Kisielice*, Pruis. stad, regdst. Mariënwerder, op eenen hoogen berg, aan een klein meer, met 940 inw. 4. Oostenr. stad, Silez. vorst. Teschen, met 850 inw. 5. Hoofdstad van den Oostenr. Mühlkreits, met 400 inw. 6. F. of *Freystädtlein*, Beij. stadje, Op. Donaukreits, landger. Neumarkt, aan de achter Schwarzach, met 760 inw. 7. Beij. dorp, Main- en Tauberkreits, arr. Bischofsheim, aan den Rijn, met 980 inw., visscherij, hennep- en korenbouw. 8. Zie Rackwitz.

Freystadtl, Frisstat of *Freystädtel*, Morav. stadje, kreits Hradisch, heerl. Luckau, met 860 inw. 2. F. of *Freystädtel*, Hong. *Galgötz*, Slav. *Freysztak*, Hong. vlek, kom. Neutra, tegenover Leopoldstadt, aan de Waag, met een kasteel op eene rots, eene kerk en franciskanerklooster.

Freystein, Morav. dorpje, kreits Znaïm, aan de Taya, met 260 inw.

Freythurn, zie Freyenthurn.

Freywaldau of *Freywalde*, Oostenr. bergstad, vorst. Neisze, aan de Bielau, met 2 voorsteden, een kasteel, industrieschool, hospitaal, fabr. en 2060 inw. 2. Pruis. vlek, Silez. regdst. Liegnitz, kreits Sagan, met 500 inw.

Freywalde, zie Freywaldau.

Freyendorf, Pruis. dorp, aan den linker oever der Peene.

Friardel, Fr. dorp, dep. Calvados.

Friars, Austr. groep eil., een weinig bezuiden Tasman's kaap, aan de kust van Van Diemensland.

Friar's Head, kaap aan de O. kust van Antigua. 316. 24. L. 17. 11. N. B.

Friar's Hood, berg op de W. kust van het O. Ind. eil. Ceylon.

Friar's Island, eil. bij de O. kust van Ierland; 1 mijl Z. van Inis-Baffin.

Frias, Spaan. stad, prov. Burgos, aan de Ebro, met 1500 inw.

Friaul of *Friuli*, voorm. lands. in het N. O. van Italië, hetwelk tusschen Oostenrijk, Karinthië, en de golf van Venetië gelegen is, ten N. door de Julische Alpen doorsneden, en door de Lisonzo bespoeld wordt. Het werd voorheen in Oostenrijksch en Venetiaansch Friaul verdeeld, doch behoort nu geheel aan Oostenrijk, zijnde het eerste bij het kon. Illyrië gevoegd, terwijl het laatste eene legatie van het Lomb. Ven. kon. uitmaakt. Het land is vruchtbaar in koren, boomvruchten, Zuidvruchten, wijn, hout, zijde, vee en wild (waaronder beeren, herten, enz.) marmer, minerale bronnen, enz. De inw. spreken slecht Italiaansch, en in de gebergten ook Hoogduitsch. Het deel van Illyrië maakt thans den Görzer kreits van het gouv. Triest uit; (zie Görzer kreits.) het Ven. gedeelte, zie volg. art.

Friaul of *Friuli*, legatie van het Lomb. Ven. kon., dat op 53 V. M. in de 22 distr. Udine, St. Daniele, Spilimbergo, Travesio, Maniago, Aviano, Sacile, Pordenone, St. Vito, Codropio, Latisana, Palma, Cividale, St. Pietro, Tardis, Moggio, Paluzza, Rigolato, Ampezzo, Tolmezzo, Gemona en Tarcento, 181 gemeenten en 370,600 inw. bevat, en veel zijde voortbrengt. De riv. zijn: de Tagliamento, Meduna, Selina en Natisone.

Friburg, zie Freyburg, No. 1, Friedberg, No. 2 en Friedburg.

Friburg l'Évêque, Fr. stadje, dep. Meurte, ruim 2 mijlen W. van Sarburg.

Fribus, Friebus of *Früpas*, Boh. vlek, kreits Elnbogen, aan den voet des Hantelsberg, en aan de Erbgraben, met 120 huizen, tin- en loodmijnen, salpeter- en vitrioolfabr., terwijl er jaspis, kristal, topazen, en vele andere edelegesteenten, enz., in den omtrek gevonden worden.

Fricenti, Nap. stad, prov. Principato Ultra, aan de Tripalta, met een bisdom.

Frick, (Unter) aanzienlijk Zwits. vlek, kanton Argau, in het Frickthal, in een schoon vruchtbaar oord, niet ver van de zamenkomst der wegen van Argau en Zürich naar Bazel, met 1750 inw. In de nabijheid ligt het dorp Ober Frick.

Frickenhausen, Beij. vlek, Ned. Mainkreits, landgerigt Ochsenfurth, aan de Main, met 980 inw. en wijnteelt. 2. Wurt. dorp, kreits Zwarte Woud, ambt Nürtingen, met 1830 inw.

Frickhofen, Nassausch dorp, ambt Hadamar, met eene school voor de boomkwekerij uit wortelen.

Frickthal, Zwits. landschap, in het kanton Argau, tusschen de N. afhelling van de Jura en den Rijn, die hetzelve van Duitschland scheidt. Het is 8 à 10 mijlen lang en ten hoogste 4 mij-

mijlen breed. De vlakke inhoud is 4 V. M., op welke 20,000 roomsche inw. wonen, die vooral van den landbouw, het vervoeren van goederen, de scheepvaart en visscherij bestaan. Het land is zeer vruchtbaar vooral in koren en wijn.

FRIDAU, of *Friedau*, Oostenr. stad en kasteel in Stiermarken, kreits Marburg, aan de Drau, met 540 inw. 2. Oostenr. dorp, slot en heerl., kreits Boven het Weener woud, aan de Bielach, met eene ijzer- en kopersmederij, en eene katoenfabr., die aan meer dan 12,000 wevers werk verschaft, en 30,000 stuk katoen jaarlijks oplevert.

FRIDERICHSFELD of *Hundsfeld*, Pruis. volkplanting op de Afr. Goudkust van Guinea.

FRIDERICHSNAGOR, zie Frederiksnagor.

FRIDRICHSORT, zie Fredriksort.

FRIDERICA, zie Frederica.

FRIDERICHSSTADT, Deen. stad op het eil. Zeeland.

FRIEBERG of *Fryberg*, Boh. vlek, kreits Budweis, aan de Muldau.

FRIEBUS, zie Fribus.

FRIEDAU, zie Fridau.

FRIEDBERG, Oostenr. stad, kreits Grätz, aan den berg Wechsel, met glasfabr. en 500 inw. 2. F., Friburg of *Friedburg*, stad in Oostenr. Silezië, met branderijen en 720 inw. 3. Beij. stadje, Op. Donaukreits, met een kasteel, fabr. en 1780 inw.; de zetel van een landger. van 8¼ V. M. met 14,500 inw. 4. Gr. hert. Hes. stadje, prov. Op. Hessen, in de Wetterau, met 2000 inw. Voorheen was het eene vrije rijksstad, met een gebied van 1 V. M. en 3,000 inw., en met 15,000 rijnsche guldens inkomsten. 5. Hes. marktvlek, prov. Op. Hessen, bij de stad Friedberg, met 500 inw. 6. F. of *Friedberg-Scheer*, Wurt. heerl., Donaukreits, aan den Donau, 3½ V. M. groot, met 11,000 roomsche inw.; vruchtbaar in hout, graan en vlas. De hoofdpl. is Scheer.

FRIEDBURG, FRIBURG, of *Fridburg*, Oostenr. marktvlek, Innkreits, met 62 huizen. 2. Zie Friedberg, No. 2.

FRIEDEBERG, Pruis. kreits, regdst. Frankfort, 18½ V. M. groot, met 28,600 inw. 2. Pruis. stad in voorn. kreits, regdst. Frankfort, aan twee meren, met akkerbouw, weverijen, en 2900 inw. 3. Pruis. stad, regdst. Liegnitz, met fabr. en 1530 inw. 4. F. of Hohenfriedberg of *Strohfiebrig*, Pruis. dorp, Silez. regdst. Reichenbach, met 550 inw.

FRIEDEBURG, Han. ambt, vorst. O. Vriesland, in 2 schoutambten afgedeeld, met 4,520 inw. 2. Pruis. dorp en kasteel, regdst. Merseburg, aan de Saale, met oliemolens en 470 inw.

FRIEDECK, stad in Oostenr. Silezië, aan de Ostrawicza, met 2270 inw., de hoofdpl. van eene heerl. die 1 stad, 25 D. en 16,920 inw. heeft. 2. Zie Briesen.

FRIEDENSBURG of *Fredensborg*, kon. Deen. lustslot op het eil. Zeeland, 5 m. van Koppenhagen. 2. Deen. fort op de Afr. Goudkust.

FRIEDENSFLUS of *Unijah*, N. Amer. riv. in de landen der vrije Indianen.

FRIEDENSHUETTEN, Morav. kolonie in Pennsylvanië, aan de Susquehannah riv. in N. Amer.

FRIEDENSHAFEN, schoone haven op het Eng. W. Ind. eil. Dominica.

FRIEDENSTEIN, zie Gotha.

FRIEDENSTHAL, hert. Saks. lustslot bij Gotha. 2. Volkplanting van kwakers in Waldeck, gr. Pyrmont, met eene staalfabr. 3. Zendelings oort der Hernhutters op 't Deen. W. Ind. eil. St. Jan.

FRIEDERICHSTADT, zie Frederikstadt, No. 4.

FRIEDERICIA, zie Fredericia.

FRIEDERICKS-FIORD, baai in W. Groenland. 329. 29. L. 62. 12. N. B.

FRIEDERIKENBERG, lustslot in het hert. Anhalt Dessau, bij Zerbst.

FRIEDERSBACH, Oostenr. markt, viertel Boven den Mannhartsberg.

FRIEDERSDORF, Saks. dorp, prov. Lausnitz, op de Silez. grenzen, met 1530 inw. 2. F. *bei Neusalza*, Saks. dorp, prov. Lausnitz, aan de Spree, met 1350 inw. 3. F. *bei der Landskrone*, Pruis. dorp, regdst. Lieguitz, niet ver van Görlitz. 4. Pruis. dorp, regdst. Breslau, kreits Strehlen.

FRIEDEWALD, Pruis. dorp, regdst. Coblenz, kreits Altenkirchen, met 300 inw. 2. Keur-Hes. marktvlek, prov. Neder Hessen, met 1000 inw.; de zetel van een ambt van 4,950 inw.

FRIEDEWUNSCH, Brunsw. slot bij Gandersheim.

FRIEDINGEN, Wurt. stad, kreits Zwarte Woud, Op. ambt Tuttlingen, aan den Donau, met 840 inw. 2. Bad. vlek, Seekreits, aan de Aach, met 375 inw.

FRIEDLAND, Pruis. kreits, regdst. Koningsbergen, welke op 15¾ V. M. in 19 kerspelen, 12,570 inw. telt. 2. Pruis. stad, hoofdpl. van voorn. kreits, aan de Alle, met 1700 inw., landbouw en fabr. (Slag van den 14 Junij 1807.) 3. Of *Pruis. Friedland*, Pruis. stad, regdst. Mariënwerder, kreits Schlochau, op eenen berg, aan welks voet drie vischrijke meren gevonden worden, met 1440 inw.,

 fabr.

fabr. van linnen, laken en wollen stoffen, en handel in koren, mout en laken. 4. F. of *Märkisch Friedland*, Pruis. stadje, regdst. Mariënwerder, met 2,300 inw., handel en fabr. 5. Pruis. stadje, regdst. Reichenbach, kreits Waldenburg, aan de Steinau, met 850 inw., garen- en linnenhandel, papier- en linnenfabr. 6. Pruis. vlek, regdst. Oppeln, kreits Falkenberg, aan de Steina, met 650 inw. 7. Pruis. stadje, regdst. Frankfort, kreits Lübben, aan de Spree, met 900 inw. en veemarkten. 8. Stad in Mecklenburg-Strelitz, heerl. Stargard, aan een meer, in een moerassig oord, met 3,370 inw., fabr. van speelkaarten en tabak, en eenigen handel. 9. Boh. stad, Bunzlauer kreits, aan de Willich, hoofdstad eener heerl., met een bergkasteel en 2,280 inw. 10. Morav. vlek, heerl. Eulenburg, kreits Olmütz, met 600 inw. 11. Han. ambt, vorst. Göttingen, hetwelk in 13 dorpen, 5,050 inw. bevat. 12. Han. dorpje in voorn. ambt, aan de Leine, met 270 inw., die koren en vlas telen en linnen weven. 13. Morav. dorp, heerl. Hochwald, kreits Prerau, met eene ijzersmederij en gieterij.

FRIEDLINGEN, Bad. stadje en vesting, aan den Rijn, tusschen Huningen en Basel.

FRIEDRICHSBERG, Zweed. lustslot, bij Stokholm. 2. Zendelings-post der Hernhutters op het Deen. W. Ind. eil. St. Croix. 3. Zie Friedensburg.

FRIEDRICHSBURG, Deensch slot op het eil. Zeeland, ambt Friedrichsburg, 4 mijlen van Koppenhagen, in den Gothischen smaak gebouwd, met eene fraaije ridderzaal, en eene schoone kerk, waarin de koningen gezalfd worden; een hospitaal, paardenstoeterij, rundvee- en schapenfokkerij, boomkwekerij, geschutgieterij en kruidmolen. 2. Zweed. vesting, voorheen *Oxdjupet*, landschap Upland, bij Wexholm. 3, 4 en 5 zie Frederiksburg.

FRIEDRICHSDORF, dorp in Hes. Homburg, met 630 inw. en fabr.

FRIEDRICHSFELD, zie Friderichsfeld.

FRIEDRICHSFELDE, Pruis. dorp en lustslot bij Berlijn, met 830 inw.

FRIEDRICHSFORT, zie Crownpoint en Frederikstadt. No. 4.

FRIEDRICHSFRIST, Pruis. kon. lustslot regdst. Koningsbergen, bij deze stad.

FRIEDRICHS GESUNDBRUNNEN, zie Louizabad.

FRIEDRICHS GEMÜND, zie Gemund.

FRIEDRICHS GRABEN, (GROOTE EN KLEINE) 2 kanalen in de Pruis. prov., Pruissen, sedert 1688, door zekere gravin van Truchses aangelegd, in welke de Gilge, Nemonin en Deine zich vereenigen, waardoor de gevaarlijke weg door het Curische-Haff kan vermeden worden. Het groote is 3 mijlen lang, en vereenigt de bij Tapiau in den Priegel vallende Deine met de Wiepe of Nemonin; het kleine is 1 mijl lang, en vereenigt de Gilge met de Nemonin; aan hetzelve ligt het dorp Grosz Friedrichsgraben, met 142 huizen.

FRIEDRICHSGRÜN, Saks. dorpje, kreits Ertzgebergte, bij Zwickau, met 360 inw., die kousen breijen en linnen weven.

FRIEDRICHSGRUND, Pruis. dorpje, regdst. Reichenbach, kreits Glatz, met 100 inw., glasblazerij en potaschziederij.

FRIEDRICHSHAAB, FREDERIKSHAAB of *Friedrichshoffnung*, Deen. volkplanting in het Z. inspectoraat van Groenland; handel met robbenspek en vellen.

FRIEDRICHSHAFEN, Wurt. stad aan de Bodenzee, met eene vrije haven, waar veel koren wordt uitgevoerd, akkerbouw, wolfabr. en 800 inw.

FRIEDRICHSHALL, Hes. zoutwerk, bij het dorp Liebenau, ambt Heldburg, hetwelk aan onderscheidene soorten van zout, ruim 9,000 gulden opbrengt. 2. Zie Frederikshald.

FRIEDRICHSHAMM, zie Frederikshamm.

FRIEDRICHSHAYN, glasblazerij in 't Pruis. regdst. Frankfort, kreits Spremberg - Hoyerswerda, welke jaarlijks 18,000 gulden winst opbrengt.

FRIEDRICHSHÖHE, bergwerkplaats in Hessen, bij Eisfeld, met eene glasblazerij en 50 inw. 2. Zie Erfurt.

FRIEDRICHSHOFFNUNG, zie Friedrichshaab.

FRIEDRICHSHOLM of *Friedrichsöe*, een der Ertholmen bij het Deen. eil. Bornholm; 114,000 vierk. voeten groot, (vergelijk Christiansöe.) 2. Zie Christiansand.

FRIEDRICHSHULDE, Pruis. vlekje, regdst. Frankfort, kreits Züllichau, met 190 inw. 2. Zie Billerbeck.

FRIEDRICHSHÜTTE, Hes. kopergieterij en smederij, ambt Neutershausen, niet ver van Iba, in een bosch. 2. Han. kon. ijzersmederij, vorst. Göttingen, ambt Elbingerode.

FRIEDRICHSNAGOR, zie Frederiksnagor.

FRIEDRICHSORT, CHRISTIANPRIESZ of *Christianspreisz*, Deen. vesting, hert. Sleeswijk, aan Holsteins grenzen.

FRIEDRICHSRODE, stadje in Saksen Gotha, ambt Reinhardsbrunnen, in een

dal

dal van het Thuringer woud, met 1480 inw., fabr. van trijp, bombazijn, olie-, papier-, zaagmolens, en handel.

FRIEDRICHSRUH, zie Drage.

FRIEDRICHSSTADT, zie Frederiksstadt.

FRIEDRICHSSUND, zie Frederiks sund.

FRIEDRICHSTHAL, Bad. vlek, Pfinz- en Enzkreits, landambt Carlsruhe, met 680 inw. 2. Pruis. dorpje, regdst. en kreits Oppeln, met 340 inw. 3. Pruis. dorpje, regdst. Potsdam, met eene glasblazerij en 400 inw. 4. Pruis. bergwerkpl., regdst. Frankfort, kreits Calau, met eene kon. glasblazerij, waar ook spiegels gegoten worden. 5. Pruis. dorp, regdst. Maagdenburg, kreits Osterwiek, digt bij Wernigerode, met 850 inw. en mijnwerken. 6. Pruis. plaats, regdst. Dusseldorf, kreits Lennep, met wolspinnerij. 7. Pruis. dorp, regdst. Trier, kreits Ottweiler, met glasblazerijen en ijzermijnen. 8. Dorp in Coburg-Saalfeld, ambt Gräfenthal, met eene ijzersmederij. 9. Smederij in Coburg-Saalfeld, vorst. Altenburg, met 3 glasblazerijen in de nabijheid. 10. Lustslot in Saksen Gotha, digt bij de stad Gotha. 11. Zendelingspl. der Hernhutters, op het W. Ind. Deen. eil. St. Croix. 12. Zie Wildenfels.

FRIEDRICHSVÄRN, zie Stavärn.

FRIEDRICHSWALDE, voorheen *Quarkenburg*, Pruis. ambt en kasteel, regdst. Stettin, Saatziger kreits, in een groot bosch.

FRIERICHSWERDER, zie Berlijn.

FRIEDRICHSWERTH, Saks. dorpje, ambt Gotha, aan de Nesse, met een lustslot, weeshuis en 340 inw.

FRIEDRICH-WILHELMS GRABEN of *Mullroser kanal*, kanaal in de Pruis. prov. Brandenburg, hetwelk de Oder en Spree vereenigt, met 10 sluizen.

FRIEDRICSBORG, zie Friedrichsburg No. 2.

FRIELENDORF, Hes. ambt, vorst. Ziegenhain, met 2,150 inw. 2. Hes. dorp in voorn. ambt, met 600 inw.

FRIEMAR, Saks. dorp, vorst. en ambt Gotha, aan de Nesse, met 900 inw. vlas- en korenbouw, en handel in garen.

FRIENDLY COVE, haven in Nootkasound, aan de N. W. kust van N. Amerika, waar, in 1788, eene volkplanting van Engelschen gesticht is.

FRIESACH, zie Freisach en Frisak.

FRIESDORF, Pruis. dorp, regdst. Keulen, kreits Bonn, met 600 inw., aluin- en koolmijnen.

FRIESEN, Beij. dorp, Op. Mainkreits, met 200 inw. en ooftteelt.

FRIESENHAGEN, Pruis. dorp, regdst. Coblenz, kreits Altenkirchen, met 2 kasteelen, lood- en kopergieterijen.

FRIESENHAUSEN, Beij. marktvlek, Ned. Mainkreits.

FRIESENHEIM, Beij. dorp, Rijnkreits, tegen over Manheim, met 870 inw.

FRIESENRIED, Beij. dorp, Op. Donaukreits, landger. Kemnath; 500 inw.

FRIESENSTEIN, een 2,881 voet hooge spits der Sudeten, tusschen Schmiedeberg en Landshut, in de Pruis. prov. Silezië.

FRIESHEIM, Pruis. dorp, regdst. Keulen, kreits Lechenich, met 840 inw.

FRIESLAND, lage landstreek in 't Deen. hert. Sleeswijk, aan de Noordzee. 2. Zie Oost Vriesland. 3. Zie Vriesland.

FRIESOYTHE of *Frysoita*, Oldenb. ambt, kreits Kloppenburg, met 5,750 inw. 2. Oldenb. stadje in voorn. ambt, aan de Söste, met 800 inw.

FRIGENTO, Nap. stad, prov. Principato ultra, met eenen bisschop en 2700 inw., handel in schapen en koren. In de nabijheid is het, in de oudheid beroemde, dal van Ansanto, met twee kleine meren, boven welke een schadelijke damp zweeft.

FRIGNANA, Ital. stad, welke den naam geeft aan eene der 7 kleine staten van het hert. Modena.

FRIGNICOURT, Fr. dorp, dep. Marne.

FRIKEN, zie Frygge.

FRIKENHAUSER, Wurt. dorp, Donaukreits, met 900 inw.

FRILEUSE, 3 Fr. D., dep. Seine en Oise.

FRILLIÈRE Fr. dorp, dep. Indre en Loire; 2 mijlen van Tours.

FRIMBERG, zie Frauenberg.

FRINGEYPOT, O. Ind. stad in Canara, 2 mijlen O. van Mangalore.

FRINGY BAZAR, O. Ind. stad in Bengalen, distr. Dacca, aan den W. oever van de riv. Dullasery, ter plaatse waar zij in de Megna valt. 108. 10. L. 23. 33. N. B.

FRIO, (KAAP) kaap aan de kust van Brazilië, bij Rio Janeiro, volgens de waarnemingen van den kapitein HEYWOOD, die KRUSENSTERN zelfs voor beter dan zijne eigene houdt. 23. 3. Z. B. KRUSENSTERN had het ongeveer o. 14. Oostelijker. 2. Eil. bij bovengemelde kaap, door een diep dal in tweeën verdeeld, waarom men het voor twee eil. zoude aanzien. 3. Kleine riv. welke in de Cauca valt.

FRIOLOIS, Fr. dorp, dep. Doubs.

FRIOUL, zie Friaul.

FRISAK of *Friesach*, Pruis. stadje, regdst. Potsdam, Westhavellandsche kreits, aan den Rhin, met 1,275 inw.,

landbouw en veeteelt. Hierbij is het Frisaksche of kleine Hoofdkanaal, ter vruchtbaarmaking der Havellandsche heide.

FRISANGE, Nederl. dorp, gr. hert. en arr. Luxemburg, met 900 inw., aan den straatweg van Thionville; 2½ uur van Luxemburg.

FRISCHAU, Morav. dorp en kasteel, kreits Znaïm.

FRISCHE NEHRUNG, (Poolsch *Nizina*) landstreek in Pruissen, tusschen de Oostzee en het Frisch-haff, regdst. Dantzig, 11 mijlen lang en 2½ mijl breed, met eenen deels goeden, deels zandigen grond, paardenfokkerij en de 12 voet diepe zeeëngte *Gatt*; de hoofdpl. is Münde of Weichselmünde.

FRISCH-HAFF, FRISCHE HAFF of *Frisches Haff*, ook wel *Stettiner Haff*, lange, smalle zeeboezem in de Pruis. prov. Pommeren, ruim 14 V. M. groot, 7 mijlen lang en zeer smal; wordende het Oostelijk gedeelte, het Groote- en het Westelijk, het Kleine-Haff genoemd, terwijl het met drie monden de Divenow, Swine en Peene in de Oostzee valt, waarvan de laatste de grootste is, welke door Rügen en Rüden gedekt wordt, en de noodhaven Grunschwade heeft. 2. Groote Pruis. zeeboezem, prov. Pruissen, 14 V. M. groot, 13 mijlen lang en tot 2½ breed, door de Frische Nehrung ingesloten, met de zeeëngte Gall bij Pillau.

FRISCHHAUSEN, Pruis. stadje aan de Ooostzee, waar somtijds agaten gevonden worden.

FRISCHLAK, stadje in Galicië, kreits Jaslo.

FRISCHLING, Pruis. riv., welke ruim 3 mijlen ten N. van Pruis. Eylau ontspringt, en in het Frisch-haff valt.

FRISE, Fr. dorp, dep. Somme.

FRISEK, Pruis. stadje in Brandenburg, aan den Rijn, met 1200 inw.

FRISIO, zie Lagos.

FRISKLEGER, Zweed. dorpje, prov. Schoonen.

FRISKNEY, Eng. kerspel, gr. Lincoln, met 690 inw.

FRISLAND, eil. bij Groenland.

FRISOYTA, zie Friesoythe.

FRISSTAT, zie Freystadt, No. 1.

FRISTAU, Fr. dorp, dep. Moezel.

FRITH, algemeene naam der groote golven aan de kusten van Schotland. Zie dezelve bij de namen van onderscheiding.

FRITTENDEN, Eng. dorp, gr. Kent.

FRITTOLA, beroemd gezondheidsbad in Napels, prov. Terra di Lavoro.

FRITTLINGEN, Wurt. dorp, Neckarkreits; 1¼ mijl van Rothweil.

FRITZLAR, Keur Hes. prov., welke in Opper- en Neder Hessen verstrooid ligt, en op 6¼ V. M. in 4 steden, 25 dorpen en 13 buurten, 15,350 inw. bevat, en in 4 ambten Fritzlar, Amöneburg, Naumburg en Neustadt verdeeld is. 2. Hes. ambt, in voorn. prov., dat 2610 inw. bevat. 3. Hes. stad, hoofdstad van voorn. prov. en ambt, aan de Edder, met 4 poorten en 2250 inw., die tabaks- en aardewerkfabr. hebben.

FRITZOEWERK, ijzermijn in Noorwegen, ambt Christiania, gr. Laurwig, waarbij eene geschutgieterij.

FRIULI, zie Friaul.

FRIVILLE, Fr. dorp, dep. Somme.

FRIZET, Nederl. dorp, prov. en arr. Namen, een uur van deze stad; 900 inw.

FROBERG, zie Montjoye.

FROBISHER, zie Forbisher.

FROCOURT, 4 Fr. dorpen, dep. Meurte, Oise, Seine en Oise, Somme.

FRODINGHAM, Eng. dorp, gr. York.

FRODSHAM, Eng. stadje, gr. Chester, bij de zamenkomst der Weaver en Mersey, met 1350 inw., welke zoutraffinaderijen en katoenfabr. hebben.

FROG, dorp in de N. Amer. Rep. in Georgië, 3 m. W. van Tugeloo. 2. Meer in N. Amer. 285. 56. L. en 53. 15. N. B.

FROG'S POINT of *Neck*, kaap in de N. Amer. Rep., prov. New York, gr. W. Chester, aan de kust van Long Island sound.

FROGES, Fr. dorp, dep. Isère.

FROHBURG, Saks. stad, Leipziger kreits, ambt Borna, aan de Wiehra, met 1,950 inw., fabr. van wollen stoffen, kousen, bombazijn, hoeden en aardewerk. Ook zijn er steengroeven.

FROHEN LE GRAND, Fr. dorp, dep. Somme, 2 mijlen N. W. van Doulens.

FROHNAU, Saks. dorp, kreits Ertzgebergte, ambt Annaberg, aan den voet van den Schneckenberg en aan de Sehma, met 450 inw., ijzersmederijen en zilvermijnen.

FROHNDORF, Pruis. dorp, prov Saksen, in Thuringen.

FROHNHAUSEN, Keur Hes. vlek en gerigt, prov. Op. Hessen, aan de Lahn, met 590 inw.

FROHSE, zie Frose.

FROID CHAPELLE, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Charleroi.

FROIDE FONTAINE, Fr. dorp, dep. Boven Rijn, aan de Allain.

FROIDEUL, Fr. dorp, dep. Moezel.

FROIDLIEU, Nederl. dorpje, gr. hert. Luxemburg; 3 mijlen van Rochefort.

FROIDMONT, Nederl. dorp, prov. Hene-

Henegouwen, arr. Doornik, met omtrent 650 inw., een uur van Doornik.

FROIENNES, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, met 940 inw.; ½ uur van Doornik.

FROISSY, Fr. vlek, dep. Oise, arr. Clermont, met 660 inw.

FROITZHEIM, Pruis. dorp, hert. Gulik; 3 mijlen N. O. van Aken.

FRÖLAND, ijzerwerk in 't Noorw. stift Christiansand, ambt Nedenäs.

FRÖLLERSDORF, Morav. dorp, kreits Znaïm, aan de Taya, met 500 inw., zijnde Croaten, die hunne eigene spraak en kleeding behouden hebben.

FROLOIS, Fr. stadje, dep. Côte d'Or.

FROMBRIDGE, Eng. vlek, gr. Gloucester, met lakenweverijen.

FROME, Eng. riv., die bij Hereford in de Lug valt. 2. Eng. riv., gr. Dorset, die door Dorchester loopt, en bij Poole harbour in zee valt. 3. Eng. riv., gr. Gloucester, die bij Bristol in de Avon valt. 4. Eng. riv., gr. Gloucester, die bij Berkley in de Severn valt. 5. Eng. vlek, gr. Somerset, met eene schoone hoofdkerk, verscheidene scholen, liefdadige gestichten, en onlangs met eene waag en eene nieuw aangelegde straat van bijna 200 nieuwe huizen verfraaid. Het heeft zeer schoone lakenfabr. en in 1817 telde het 10,130 inw.

FROMEBRIDGE, zie Frombridge.

FROMENTAL, Fr. vlek, dep. Creuse.

FROMENTE, Fr. vlek, dep. Opper Vienne, arr. Bellac, met 220 huizen.

FROMENTEAU, Fr. dorp, dep. Seine en Oise.

FROMENTIÈRES, zie Fourmentières.

FROMERIE, Fr. vlek, dep. Oise, arr. Beauvais, met 360 huizen.

FROMIGUÈRES, Fr. D., dep. Op. Pyr.

FROMMERN, Wurt. dorp, kreits Zwarte Woud, Op. ambt Balingen, met 700 inw. en eene gezondheidsbron.

FROMONT, Nederl. gemeente, prov. en arr. Namen, bij Moustier sur Sambre.

FROMVILLE, Nederl. dorp, prov. Luik, met 510 inw.

FROMY, Fr. dorp, dep. Ardennen.

FRONBACH, Beij. D., Op. Mainkreits.

FRONBERG, Beij. dorpje, Regenkreits.

FRÖNDENBERG, Pruis. nonnenklooster, regdst. Arnsberg, kreits Dortmund, aan de Roer, met een instituut voor de 3 geloofsbelijdenissen geschikt.

FRONGER, Fr. dorp, dep. Creuse.

FRONHOFEN, Wurt. dorp, Donaukreits, ambt Ravensburg, met 650 inw.

FRONSAC, Fr. stadje, dep. Gironde, arr. Libourne, aan de Ille, met 1360 inw. 17. 22. L. 46. N. B. 2. Zie Causo.

FRONT, Nederl. dorp in Luxemburg, arr. Neufchâteau; 2½ m. van Bastogne.

FRONTEIRA, Port. stadje, prov. Alentejo; 5 mijlen N. van Extremos.

FRONTENAC, N. Amer. gr. in Nieuw York.

FRONTENAS, Fr. dorp, dep. Rhône.

FRONTENHAUSEN, Beij. marktvlek, Isarkreits, landg. Vilsbiburg, aan de Vils, met 870 inw.

FRONTERA, Z. Amer. stad in Peru, prov. Chachapoyas.

FRONTERA, (SAN JUAN DE LA) Z. Amer. stad, op de grenzen van Chili. en Cuyo.

FRONTIGNAN, Fr. stadje, dep. Hérault, arr. Montpellier, met 1450 inw.

FRONTTEITEN, Oostenr. vlek in Stiermarken, kreits Grätz, aan de Muhr, met 550 inw. en eene salpeterziederij.

FRONTON, Fr. marktvlek, dep. Op. Garonne, met 1700 inw.

FRONVILLE, Nederl. dorp, prov. Namen; 6 mijlen van Dinant.

FRONZAC, zie Fronsac.

FROOME, zie Frome.

FROOKATOO, Afr. vlek van Bambarra, aan den Niger; 7 mijlen O. van Bammakoo.

FROSE, Pruis. stad, regdst. Maagdenburg, aan de Elbe, met 650 inw. 2. D. van Anhalt-Bernburg, ambt Hoym, aan het meer Aschersleben, met 1500 inw.

FROSINONE, stad in den Kerk. Staat, op eenen heuvel, aan de Rosa, met 5000 inw.; de hoofdstad van eene legatie van dien naam, met 159,800 inw.

FROSÖ, Zweed. eil. in het groote meer van Hernösandslän, met het fort Kroonstad, akkerbouw, 4 markten en 700 inw. 2. Eil. aan de O. zijde der golf van Bothnië. 40. L. 63. 34. N. B.

FROSOLONE, Nap. marktvlek, prov. Molise, op eenen heuvel, met 3,790 inw. en een versteenend hol.

FROSON, zie Frosö, No. 1.

FROSSAY, Fr. vlek, dep. Neder Loire, met de haven Migron in de nabijheid.

FROSTEN, Noorw. zeestadje en haven, stift Drontheim.

FROUARD, Fr. vlek, dep. Meurte, arr. Nancy, aan de Moezel, met 140 huizen. 2. Zie Cap d'Avance.

FROULAY TESSE, Fr. vlek, dep. Orne, arr. Domfront.

FROUQUIE, klein Eng. eil. in het Kanaal, ⅓ mijl van de W. kust van Jersey.

FROWARD, (KAAP) de Zuidelijkste punt van Z. Amer. in de straat van Magellaan. 54. 3. Z. B.

FROYENNE, zie Froiennes.

FROYMONT, zie Froidmond.

FROYLE, Eng. kerspel en dorp in Hampshire, met 750 inw.

FROZES, Fr. stad, dep. Vienne, arr. Poitiers, met 230 huizen.

FRUCHILAU, klein eil. aan de W. kust van Schotland. 12. 36. L. 58. 3. N.B.

FRUCOURT, Fr. dorp, dep. Somme.

FRUGA, Afr. dorp in Marocco; 7 mijlen Z. Z. O. van de hoofdstad.

FRUGES, Fr. vlek, dep. Pas-de-Calais, arr. Montreuil, met 2220 inw.

FRUHITAN, eil. aan de W. kust van Ierland; 1 mijl W. van Masa point.

FRUMO, klein eil. in het W. gedeelte der golf van Bothnië. 39. 30. L. 65. 23. N. B.

FRUPAS, zie Fribus.

FRUR, NOBFLEUR of *Tavem*, onbewoond eil. in de golf van Perzië, 3 mijlen Z. W. van het eil. Polior.

FRUSINONE, FRUSILONE of *Fraselone*, stad in den Kerk. Staat, legatie Rome, met wijnbouw.

FRUTIGEN of *Frutingen*, Zwits. vlek, kanton Bern, in een dal van dien naam, door hetwelke de weg over den berg Gemmi, naar Walliserland voert.

FRY, kaap in de Hudson's baai. 339. 46. L. 64. N. B. 2. Fr. dorp, dep. Neder Seine.

FRYBERG, zie Frieberg.

FRYBURG, zie Freyburg.

FRYERNING, Eng. kerspel, gr. Essex,

FRYGGE of *Fryke*, Zweed. meer in Wärmeland, 8 m. lang, maar zeer smal, met veel visch. Het wordt door de riv. Nors- of Fryks-Elbe met het Weener het Weener meer verbonden.

FRYING-PAN, gevaarlijke bank aan den mond der Z. Amer. Kaap-Fear riv.; het Z. gedeelte ligt. op 33. 32. N. B.

FRY'S BAY, baai aan de Z. W. kust van het eil. Antigua.

FRYSBURGH, vlek der N. Amer. Rep., gr. York; 33 mijlen ten N. van Boston.

FRYSOITA, zie Friesoythe.

FRYSZTAK, Galicische stad, kreits Jaslo, aan de Wysloka.

FSCHARUK, riv. van Aziat. Turkije,

FUA of *Fue*, vervallene Egypt. stad, prov. Bahire, aan den Nijl, met scheepvaart en fabr.

FUCA, (STRAAT VAN ST. JUAN DE) straat aan de N. W. kust van N. Amer., waarvan de ingang, die ongeveer 8 m. breed is, tusschen kaap Flattery en de Quadra's eil. gelegen is; volgens sommigen, in 1592, door den Griek FUCA ontdekt, doch door COOK niet gezien, maar door MEARES in 1788 gevonden, en door VANCOUVER nader bepaald. De kustbewoners zijn zeer moordzuchtig en goed gewapend. Dezelve ligt tusschen 48. 40. en 48. 20. N. B.

FUCATA, zie Facata.

FUCCAGE, Jap. stad, eil. Ximo, 10 mijlen O. van Nangasaki.

FUCECCHIO, Tosc. vlek, prov. Florence, aan een meer, met 4,600 inw.

FUCHAN, zie Fochan.

FUCHS FLUSZ, zie Vossen-rivier.

FUCHSMÜHL, Beij. dorp, Op. Mainkreits, landger. Kemnath, met 800 inw.

FUCHSSTADT, Beij. dorp, Ned. Mainkreits, landger. Euerdorf, nabij de Saale, met 570 inw., koren-, wijnbouw en veeteelt.

FUCSINE, Illyr. dorp, kreits Fiuman, met ijzergroeven.

FUDAL BABA, berg in Aziat. Turkije, 3 mijlen van Konieh.

FUDIA, een der Schot. Westersche eil.; 10. 23. L. 57. 2. N. B.

FUE, zie Fua.

FUEGO, (ISLA DA) FOGO of *St. Philips*, een der Kaapverdische eil., waarvan de eigenlijke naam San Philippo is, als de eerste, dien de Portugezen aan hetzelve gaven, doch den anderen naam kreeg het naar eenen vuurspuwenden berg op hetzelve, de *Frika* genoemd, die altijd door brandt. Het ligt op 15. 20. N. B., en bestaat eigenlijk uit eenen hoogen spitsen berg, die in verscheidene stukken gespleten is, welke diepe dalen vormen. Het heeft geen stroomend water, slechts weinige bronnen, en echter is de grond vruchtbaar in maïs, komkommers, watermeloenen, wilde vijgen, katoen, enz.; ook vindt men er wijn, fijne vruchten en ander ooft. De Portugezen hebben hier rundvee, paarden, ezels, varkens, enz., aangebragt. De inw. worden op omtrent 4000 geschat, die meestal afstammelingen van Portugezen, doch nu bijna Negers zijn; zij maken vele stoffen. De handel echter is van geen belang. De hoofdstad is San Felipe of Philip. 2. O. Afr. eil. aan de kust van Mozambique. 27. 15. Z. B.

FUEGO, (TERRA DEL) zie Vuurland.

FUEGOS, een der Philippijnen, bijna 12 m. in omtrek. 9. 20. N. B. 141. 12. L.

FUEN, Chin. riv., welke in de prov. Chan-si in de Geele riv. loopt.

FUENCALIËNTE, Spaan. vlek in Nieuw Kastilië, aan de Xalon.

FUENGIROLA, Spaan. stad, prov. Granada, aan de Middell. zee gelegen.

FUEN-HON, Chin. stad, prov. Petsje-li, door derzelver schoone straten en fraaije triumfbogen vermaard.

FUENSALIDA, Spaan. stad, prov. Toledo, 6 m. W. N. W. van deze stad.

FUEN-SI, Chin. stad, prov. Chan-si.
FUEN-SO, tak van de Hoangho in China, die 70 mijlen lang is.
FUENTARABIA, zie Fontarabië.
FUEN-TCHEOU, Chin. stad, prov. Chan-si, aan de riv. Fuen, door derzelver warme baden vermaard.
FUENTE BRADA, Spaan. vlek, prov. Salamanca, aan den voet der Sierra Oneda.
FUENTE DE ALDA, Spaan. vlek, prov. Aragon, ter plaatse waar de Xiloxa 1241 voeten boven de zee, uit eene merkwaardige bron ontspringt.
FUENTE DE CARTOS, Spaan. vlek, prov. Estremadura.
FUENTE DE HIGUERA, Spaan. vlek, prov. Valencia, met 2,250 inw.
FUENTE DE LA FIGUERA, Spaan. vlek, prov. Valencia, op eene rots, aan den voet van eenen kalkachtigen berg gebouwd, aan den ingang van een schoon dal gelegen. 2. Bogt aan de kust der Spaan. prov. Guipuscoa.
FUENTE DE LA PIEDRA, Spaan. stad, in de prov. Grenada, eigenlijk het gebied van Antequera, ten W. van Antequera, met eene genezende bron voor den steen, en steengroeven, uit welker steen, Yasses genoemd, de Spanjaarden tras maken.
FUENTE DEL ARCE, Spaan. vlek, prov. Estremadura, aan de Viar.
FUENTE DEL MASTRO, Spaan. vlek, prov. Estremadura.
FUENTE DE NAVA, Spaan. vlek, prov. Valencia, aan de moeras Nava.
FUENTE DE PEDRONARNE, Spaan. vlek, prov. Toledo.
FUENTEDUENA, Spaan. vlek, prov. Toledo, aan de Taag. 2. Spaan. partido en vlek, prov. Segovia, aan de Xalon.
FUENTE GUINALDO, Spaan. vlek, prov. Salamanca; 5 m. N. W. van Coria.
FUENTE HERIDOS, Spaan. vlek, prov. Seville.
FUENTE CAPINA, Spaan. vlek, prov. Toro, aan de Quarena.
FUENTELSANCO, Spaan. vlek, prov. Toro.
FUENTELZAS, Spaan. vlek, prov. Cuenca.
FUENTE OVEJUNA, Spaan. vlek, prov. Cordova, aan de Guadiana, met 625 inw., die wolspinnerij en weverij hebben; 11 mijlen N. W. van Cordova.
FUENTE PALMERA, de tweede, der in het midden der laatste eeuw, in de Sierra Morena, tusschen Cordova en Seville gestichte volkplantingen. Zij is als de andere in verval.
FUENTE PELUGO, Spaan. vlek, prov. Segovia.
FUENTEPENILLA, Spaan. vlek, prov. Soria.
FUENTE RABIA, zie Fontarabië. 38. 55. N. B. 13. 42. L.
FUENTELCESPED, Spaan. vlek, prov. Segovia, distr. Montejo.
FUENTELSOL, Spaan. vlek, prov. Avila, distr. Arevalo.
FUENTES, Lomb. Ven. stad, gouv. Milaan, ter plaatse waar de Adda in het meer Como valt. 2. Spaan. dorp, prov. Aragon, aan de Ebro.
FUENTES D'ONORE, Spaan. vlek; 4 mijlen W. van Ciudad Rodrigo.
FUENTES DE AGREDA, Spaan. vlek, prov. Soria.
FUENTES DE MAGURA, Spaan. vlek, prov. Soria, aan de Aluma.
FUENTE SUACO, Spaan vlek, prov. Soria, aan den voet van den berg Anina.
FUENTIDUENA, zie Fuenteduena.
FUENTSCHEU-FOE, Chin. stad, prov. Chan-si, met warme bronnen en baden.
FUERTAVANTURA, zie Fortaventura.
FUERTE, Z. Amer. eil. bij Terre Ferme. 301. 30. 55. L. 9. 24. N. B.
FUERTE DE LA CONCEPTION, Spaan. fort aan de grenzen van Portugal.
FUERTE DEL MIRADON, Spaan. vesting in Seville, niet ver van Algoras, aan de Punoni, met 2,500 inw.
FUERTE RIO, riv. in Mexico, prov. Sonora, die in de golf van Californië valt. 2. De naam van onderscheidene onbeduidende koloniën, in verschillende deelen van Z. Amerika.
FUFA, Japan. stad, eil. Niphon.
FUGA, een der Babuyanen eil., 7 m. in den omtrek. 139. 13. L. 19. N. B.
FUGEN, Oostenr. dorp in Tirol, kreits Schwatz, aan de Ciller, met eene ijzersmederij.
FUGGLESION of *Fulston*, Eng. kerspel, gr. Wilts, met 600 inw.
FUGITIVA, klein eil. in de Stille Zuidzee. 225. 56. L. 14. 20. Z. B.
FUGLEFANG, een der hoogste Noorw. gebergten in het stift Bergen, welks toppen met eeuwigdurende sneeuw bedekt zijn.
FUGLOE of *Vogelen eil.*, een der zeventien bewoonde Fander eil., 8 mijlen in den omtrek, met twee dorpen en eenige korenlanden.
FUGLOE, (N.) klip aan de N. kust van Noorwegen, 200 voeten boven het water.
FUGLOE, (Z.) klip als boven tot de Co Sodden behoorende, en met Landeinde, als twee hondstanden, boven de andere uitstekende.
FUHNE, riv. in Anhalt-Bernburg, de

die bij Bernburg in de Saale valt. 2. Kleine riv. in het Pruis. regdst. Potsdam, in den Oder vallende.

FUHREN ET BETTEL, Nederl. dorp, gr. hertogdom Luxemburg, met 300 inw. 1 uur van Dietkirch.

FUHSANAH, zie Fusana.

FUICHT, zie Waldfeucht.

FUIK, zie golf van Finland.

FUIN, W. Afr. landstreek op de Slavenkust van Guinea, onder het kon. van Dahomey.

FUJEZD, Hong. dorp, kom. Hunyad, met eene goudmijn.

FULADU, zie Foeladoe.

FULAHS, zie Foelahs.

FULEK of *Filakowo*, Hong. vlek, kom. Neograd, met 1800 inw.

FULDA, prov. in het keurvorst. Hessen, welke tusschen den ouden Staat, de Beijersche, Weimarsche en Hessische staten gelegen is, Hanau met Neder Hessen vereenigt, en op ruim 26 V. M. in 3 steden, 195 dorpen en gehuchten, 104 buurten en bijzondere landhoeven, 8,177 huizen en 60,960 inw. bevat, die meestal van het linnenweven en garenspinnen bestaan. De prov., in 8 ambten verdeeld, is bergachtig, wordt door het Rhön- en Vogelgebergte doorsneden, door de Fulda bespoeld, en brengt naauwelijks genoegzaam koren en boomvruchten op; doch van keukengroenten, aardappelen, hout, wild en visch is het goed voorzien, ook heeft het goede veeteelt. Het land voert den titel van gr. hert., terwijl een klein deel aan Beijeren en Weimar behoort en zeer verarmd is. 2. Hes. stad, aan de riv. van denzelfden naam, hoofdstad van voorn. prov., 1610 voeten boven de zee, de zetel der regerings-collegiën en van een bisdom. Zij is met muren omringd, heeft de 2 voorsteden Altenhof en Hinterberg, 1 kasteel, 4 roomsche kerken, waaronder de schoone domkerk (*munster*), met het graf van St. BONIFACIUS, eene luth. kerk, 1 Franciskaner klooster, 3 hospitalen, zieken- en tuchthuizen, enz. Verder vindt men hier een seminarium, lyceüm, gymnasium, onderscheidene scholen, eene bibliotheek en 8,150 inw., welke fabr. van linnen en wollen stoffen, houtwaren, porselein en aardewerk hebben, en in garen handelen. In de nabijheid is het keurvorstelijk lustslot *Fasanerie*, met eene kostbare verzameling van schilderijen, porselein en naturaliën. 3. Riv. in Hessen, welke uit het Rhöngebergte, aan den voet der kleine Wasserkuppe, bij het dorp Reulbach, in den Beij. Ned. Mainkreits, ontspringt, de Weierbach, kleine Schwarzbach, Joszbach, Haun en Schwalm ontvangt, bij Hersfeld bevaarbaar wordt, en zich, in een bekoorlijk oord, bij Han. Munden met de Werra vereenigt, en van daar af den naam van Weser draagt. Zij is zeer rijk in snoek, zalm, karpers, enz., en door de vaart van Munden naar Cassel, bijzonder voor de houtvloten, zeer voordeelig.

FULLUTEM, stam der Beduïnen in Bagerine, in Opper Egypte, 5 dagreizen van de Bahr-el-Gazel.

FULDISCHE MARK, zie Bingenheim.

FULGENT, (ST.) Fr. D., dep. Vendée.

FULHAM, Eng. kerspel, gr. Middlesex, met een dorp, een bisschoppelijk paleis en 5,900 inw.

FULIGNY, Fr. dorp, dep. Aube.

FULLBURN of *Fullbourne*, Eng. kerspel, gr. Cambridge, met 702 inw.

FULLERNE, Zweed. dorp, prov. Smaland, met zuurbronnen.

FULLERTON, kaap aan de W. kust van het eil. Antigua, door de kapiteins KRIGHT en BARROW in 1719 dus genoemd. 2. Kaap in de Hudson'sbaai. 64. 10. N. B.

FULNECK, Morav. stad, kreits Prerau, met loodmijnen, lakenfabr. en 3050 inw. 2. Eng. hoofdplaats der Hernhutters, in een bekoorlijk oord van 't Eng. gr. York.

FULO, een der Schot. Orcadische eil. op 60. 6. N. B.

FULÖPSZALLAS, Hong. dorp, lands. Klein Cumanië, met 2590 inw.

FULTA, O. Ind. stad in Bengalen, aan den O. oever der Bhagguarutty of Hoogly riv. 106. 9. L. 22. 19. N. B.

FULTAWARY, O. Ind. stad in Bengalen; 9 mijlen N. van Purneah.

FULTOT, Fr. dorp, dep. Ned. Seine.

FULVY, Fr. dorp, dep. Yonne.

FULWAR, O. Ind. stad, prov. Lahor, aan de Setlege riv.

FUMAL, Nederl. dorp, prov. Luik, met 480 inw.; 1½ uur van Huy.

FUMANDOSA, riv. op de Z. O. kust van het eil. Sardinië.

FUMAS, Fr. dorp, dep. Lozère.

FUMAY, Fr. vlek, dep. Ardennen, aan de Maas, met 1740 inw.

FUMBO, een der Querimba eil., in de Indische zee. 13. 6. Z. B.

FUMEL, Fr. vlek, dep. Lot en Garonne, met 2100 inw.

FUMEN, Perz. stad, prov. Ghilan.

FUMEZZELEH, tak van den Tigris, in Aziat. Turkije.

FUMONE, stad in den Kerk. Staat, legatie Rome.

FUNAI of *Fugeo*, Jap. stad, eil. Ximo.

FUNATZA, zie Fornatza.

FUNCHAL, Port. kapiteinschap, een der twee deelen, waarin Madera, een der Maderische eil., gedeeld is; het bevat 2 regtsgebieden en 26 kerspelen. De stad Funchal is de hoofdplaats van het geheele eil. Madera, de zetel van de regering der omliggende eil., van eenen bisschop, gouverneur- generaal, enz. Zij ligt op de Z. kust van het eil. op den achtergrond van de baai, amphitheaters gewijze rondom de reede, waardoor de huizen, die twee verdiepingen hoog, en op de Oostersche wijze alle met platte daken zijn, zeer voordeelig in het oog vallen. Aan den oever ziet men verschillende batterijen met geschut beplant, terwijl de haven, of liever de reede, door eene in zee gelegene rots gevormd wordt, welke door de Engelschen gewoonlijk *Los-rock* genoemd wordt. Achter de stad ligt het kasteel St. Juan de Pico of *Johannis*, op den berg. Dan, hoeschoon zich ook de stad van den zeekant voordoet, daar de geheele omtrek met wijnbergen, boschjes, tuinen en allerlei beplantingen, van fraaije landhuizen, enz., waarlijk een bekoorlijk gezigt oplevert, zoo valt dit bijzonder af, indien men de stad binnentreedt, want de straten zijn wel regt en regelmatig, maar naauw, morsig en slecht geplaveid, en de huizen van binnen zeer donker, dewijl alleen de voornaamste gebouwen, en de huizen der Engelsche kooplieden, glazen vensters hebben. Er zijn 6 kerken, even zoo vele kloosters, eenige hospitalen, welke gebouwen in eenen slechten smaak en kinderachtig opgesierd zijn. Het fraaiste hiervan is het franciskaner klooster, in hetwelk men wil dat eene kamer gevonden wordt, waarvan de zolder en muren geheel met schedels en andere beenderen van heilige mannen, die op dit eil. gestorven zijn, bedekt zijn. Ook is hier een schouwburg. Men telt er 15,000 inw., waaronder zeer vele buitenlanders, Mulatten en Negers zijn, die onderscheidene handwerken uitoefenen, alsmede handel, vooral in de bekende Madera wijn, drijven, welke zich echter voornamelijk bepaalt bij de Eng. factorij, die hier gevonden wordt, en uit 30 huizen van koophandel bestaat, die door hunnen rijkdom de Port. kantoren ver overtreffen. De haven of reede is niet genoegzaam voor de Z. winden verzekerd, doch wordt sterk bezocht. De schepen kunnen zich hier van water, wijn, vruchten en groenten voorzien, doch vleesch en gevogelte mag alleen met toestemming van den gouverneur medegenomen worden, en is zeer duur. Ook is er eene quarantaineplaats, en digt bij de stad eene goede *almeida* of wandelplaats. o. 44. volgens anderen 1. 2. L. 32. 37. 44. N. B.

FUNCHEON, Ier. riv., die in het Blackwater in 't gr. Cork uitloopt.

FUNDAON, Port. stad, prov. Beira.

FUNDI, Nap. stad, prov. Lavoro; 14 mijlen N. W. van Napels.

FUNDY, zie Foundy.

FUNEN of *Fyen*, Deen. stift, hetwelk uit de eil. Funen, Langeland, Laland en Falster bestaat, en op 61½ V. M. in 2 ambten, 14 herreder, 9 steden, 200 kerspelen en 180 riddergoederen, 127,000 inw. bevat. De hoofdstad en zetel der regerings-collegiën is te Odensee. 2. Deen. eil., het grootste van voorn. stift, en het 2de eil. in grootte van Denemarken. Het wordt door de groote Belt van Zeeland, en door de kleine Belt van Jutland gescheiden, is 10 mijlen lang, 8 mijlen breed, en bevat, volgens den Hr. MEERMAN, 12,000 inw., die meestal op het land leven, en wier voorouders, door de aangename luchtsgesteldheid en de vruchtbaarheid van den grond, hier heen gelokt werden. Het eil. wordt door verscheidene rivieren en meren bespoeld; terwijl de zee, op onderscheidene plaatsen, diep het land indringende, hier vele zeeboezems vormt. De inw. houden zich meestal met den landbouw, de veeen bijenteelt en het kweken van vruchtboomen bezig. De voortbrengsels zijn: garst, erwten, haver en hop, eenige boomvruchten, eiken- en beuken bosschen, en er is goede vischvangst. 27. 22. tot 28. 31. L. en 55. 5. tot 55. 43. N. B.

FUNES, Z. Amer. volkplanting van Quito, prov. Pastos.

FUNFFINGERBERG, zie Monte di Maina en Peschparmak.

FUNFHAUS, Oostenr. dorp, viertel Ben. het Weener Woud, met fabr. en 108 huizen.

FUNFKIRCHEN, PECS of *Pet Kostolu* Neder Hong. vrijstad, kom. Barany, zetel van eenen bisschop, met scholen, liefdadige gestichten, bibliotheek, katoen-, saffraan- en tabaksfabr., sterken handel en 8,500 inw. 46. 5. N. B.

FUNGI, zie Sennaar.

FUNGENO, landstr. in de binnenlanden van Z. Afrika; tot de landen der Schaggas behoorende.

FUNGMA, zie Quelpaert.

FUNINGKEDY, Afr. stad van Kaar in

in W. Afr.; 12 mijlen N. van Kemmoo.

FUNK, klein N. Amer. eil. in de Atl. zee, aan de N. O. kust van Terreneuve. 325. 30. L. 50. N. B.

FUNKABUN, Perz. stad, prov. Mazanderan; 5 mijlen W. van Fehrabad.

FUNTULAAN, baai aan de W. kust van Afrika, waarin de riv. de Lebunda valt.

FUNTANA, Nap. dorp, prov. Principato citra, met 2,940 inw.

FUNTINGDON, Eng. kerspel, gr. Sussex, met 680 inw.

FUOGO, zie Fuego.

FUORLI, Nap. vlek in Abruzzo citra; 7 mijlen Z. Z. O. van Sulmona.

FUQUENE, Z. Amer. meer in Nieuw Grenada. 303. 28. 53. L. 5. 24. N. B.

FUR, zie Darfur.

FURA, groot Z. Afr. gebergte in het N. O. van het land der Kaffers, dat zich tot diep in Monomotapa uitstrekt, met goudmijnen. 2. Klein Schot. eil., aan de W. kust; 2 m. van Udrigill head.

FURADO MONTE, zie Laronco.

FURAJANNA, (LOO) dorp van Foeladoe in W. Afrika.

FURANS, Fr. riv., die bij Romans in de Isère valt.

FURCA of *Gavelberg*, Zwits. berg, op welks top de grenspaal is tusschen Walliserland en het dal Urseren in het kanton Uri. Hij is 13,171 voeten hoog. De Rhône ontspringt op denzelven aan de zijde van Walliserland, en komt, 5418 voeten boven de zee, uit twee ijsvelden te voorschijn. Deze berg is het middelpunt van de bergen, waarop de Aar, de Reusz, de Rijn en de Ticino ontspringen.

FURCULA, Zwits. berg; 4 mijlen W. van Chiavenna.

FURED, Hong. stadje, kom. Solnok. 2. Hong. dorp, kom. Salad.

FUREND, Fr. riv., dep. Loire, die ½ mijl van Rambert in de Loire valt, en voor de papier- en zijdefabr. van veel dienst is.

FURFELD, Wurt. stadje, Neckarkreits, ambt Heilbronn. 2. Gr. hert. Hes. dorp, Rijn-prov., met 875 inw.

FURFOOZ, Nederl. dorp, prov. Namen, arr. Dinant, met 150 inw.

FURIANA, Sicil. riv., die aan de N. kust in zee loopt. 30. 31. L. 38. 11. N. B.

FURILO, weg door de Apennijnen, op den weg van Pesaro naar Rome. Hij werd door de Romeinen gebouwen. De riv. Thesauro stroomt door de opening.

FURINA, riv. van 't W. Ind. eil. Cuba, welke op 301. 36. L. en 20. 3. N. B. in zee valt.

FURNAS, merkwaardig dal, op het Vlaamsche eil. St. Michiel, bij de Pico de Fogo, met een dorp van dien naam, dat 60 huizen telt.

FURNAU, Nederl. dorp, prov. en arr. Namen, met 300 inw.

FURNEAUX, Austr. eil. in de Stille Zuidzee, van eene ronde gedaante, en ongeveer 7 mijlen in den omtrek, tot de middelbare groep van den archipel der Lage eil. behoorende, en door COOK in 1773 ontdekt. Het heeft aan de N. kust groepen van boomen, die een aangenaam gezigt opleveren, doch het overige gedeelte bestaat grootendeels uit rots, waarover de vloed met geweld heenslaat. Het binnenste gedeelte heeft eene groote kom met zeewater, waarin COOK eene canoe met 6 of 7 eilanders zag. 234. 30. L. 17. 5. Z. B.

FURNEAUX EIL, groep eil. in de Basses straat, tusschen Nieuw Holland en Van Diemensland; derzelver getal is nog niet met zekerheid bepaald, doch men weet dat Cape-Barren, Clarke's en Preservation eil., de voornaamste zijn, en dat zij uit zeer hooge bergen bestaan, die men op eenen afstand van 12 tot 15 mijlen zien kan. Het Z. gedeelte, en mogelijk wel de geheele archipel, bestaat volgens FLINDERS, die denzelven in 1798 met BASS het eerst bezocht, uit een witachtig, soms naar het rood zwemend graniet. Het voornaamste bestanddeel schijnt quartz te zijn, en men vond er toevallig quartzkristal. Op het Preservation's eil. vonden zij eene soort van versteende boomen in een zandig dal, waar men ook versteende beenderen van vogels en kleine viervoetige dieren vond, hetwelk de heer BASS aan de kracht van het water toeschrijft. Al de eil. zijn met struikgewas begroeid, terwijl, op den minder onvruchtbaren grond, eene soort van gomboomen groeijen; ook zijn er lage struiken en eene soort van gras, dat tot voeder voor het vee kan dienen. Tot de dieren behooren de pinguïnen en stormvogels, ganzen, zwarte zwanen, kraaijen, raven, papegaaijen, twee soorten van zeehonden, de miereneter, kangaroe en de wombat of womat op Clarke's eil., (zie dat art.) Verder weinig visch, slangen, enz.

FURNEAUX ZUSTERS, eil. in de Basses-straat, ten Z. van Nieuw Holland, bij de vorigen gelegen.

FURNES, zie Veurne.

FURNI, Turk. vlek op het eil. Sussam of Samos, met 1100 inw.

FURRAH, Perz. stad, prov. Chorasan. 79. 2. L. 32. 25. N. B.

FURRUCKABAD, O. Ind. distr., prov. Agra, tusschen den Ganges en de Jumna, of tusschen 27. en 28. N. B. Het behoorde voorheen aan Canouge, maar werd in het begin der laatste eeuw aan het opperhoofd der Afghanen, MOHAMMED KHAN BUNGUSH, afgestaan. De Engelschen namen hetzelve, in 1801, onder hunne bescherming, en vonden het in eenen slechten toestand. Zij besloten het toen geheel over te nemen, tegen een jaargeld van ongeveer 200,000 gl. voor den vorst. 2. Sterke stad en hoofdplaats van voorn. distr.; $1\frac{1}{2}$ mijl van den W. oever van den Ganges, met een paleis van den nabob en veel handel. De inw. bestaan gelijkelijk uit Mahomedanen en Hindo's. 97. 20. L. 27. 33. N. B. 3. O. Ind. stad in Bengalen, aan den W. oever van den Ganges. 105. 31. L. 24. 44. N. B.

FURRUCKNAGHUR, O. Ind. stad, prov. Dehli. 94. 28. L. 28. 30. N. B.

FURRY'S TOWN, stad van het eil. Jamaïca, gr. St. James; 7 mijlen N. O. van Savannah la Mer.

FURSAC, Fr. dorp, dep. Creuse.

FURSEY, klein Eng. eil. aan den ingang van Poole harbour.

FURSHOUT, stad in Egypte, aan den regter oever van den Nijl, bij Arnac.

FÜRSTENAU, Han. ambt, vorst. Osnabrug, met 2 steden, 12 kerspelen en 30,850 inw. 2. Stadje, in voorn. ambt, met 940 inw. 2 kerken, akkerbouw, garen- en linnenhandel. 3. Gr. hert. Hes. marktvlek en kasteel. 4. Pruis. dorp, regdst. Breslau, kreits Neumarkt, met 540 inw.

FURST, Fr. dorp, dep. Moezel.

FURSTENBERG, berg in Saksen, kreits Ertzgebergte, ambt Grünhain, met groeven van marmer, dat het Carrarische zeer nabij komt. 2. Vorst., hetwelk gedeeltelijk in Wurtemberg, en Hohenzollern-Siegmaringen ligt, en uit onderscheidene brokken, aan den Donau, Wutach en Kinzig gelegen, bestaat, bevat op 39 V. M., in 15 ambten, 16 steden, 6 vlekken, 195 dorpen, 83,000 inw. Het land is zeer bergachtig, en brengt veel hout voort. Ook zijn er onderscheidene soorten van huisdieren, ijzer-, koper- en zilvermijnen, en op het hooge gebergte van het W. Schwarzwald, zeer vlijtige inwoners, die hunne houten klokken door geheel Duitschland verkoopen. De inkomsten worden op 500,000 gulden begroot. De verblijfpl. van den vorst is te Donaueschingen. 3. Stadje in het hert. Furstenberg, in den Badenschen Donaukreits, ambt Hufingen, op eenen bergrug, met de puinhoopen van den burgt en 210 inw. 4. Pruis. stad, regdst. Frankfort, aan den Oder, kreits Guben, met 1360 inw. 5. Oostenr. stad in Neder Stiermarken, aan de Feistritz, en Lausitz. 6. Waldeksche stad, Op. ambt Eisenberg, op eenen berg. 7. Ambt in Mecklenburg-Strelitz, met eene evencensgen. hoofdpl. aan de bevaarbare Havel, met 1800 inw., fabr. van laken, poeder, stijfsel, en tabak. 8. Brunswijksch dorp en domein, kreitsger. Holzminden, aan de Weser, op eene hoogte van den Solling, met 345 inw., die eene groote porseleinfabrijk hebben. 9. Oostenr. kasteel en heerl. in Tirol, viertel Vinstgau.

FURSTENBRUCK, Boh. D., kr. Bunzlau, tot de heerl. Münchengrätz behoorende.

FURSTENBURG, Oostenr. kasteel, Imsterkreits, in Tirol.

FURSTENECK, Beij. kasteel, Neder Donaukreits, landger. Wolfstein.

FURSTENFELD, Oostenr. stadje in Stiermarken, kreits Grätz, aan de Feistritz, met 1700 inw. en tabaksbouw.

FURSTENFELDE, Pruis. vlek, regdst. Frankfort, met 920 inw.

FURSTENINSELN, zie Demmonesi.

FURSTENRIED, Beij. kon. jagthuis, Isarkreits, 1 mijl van Munchen.

FURSTENSTEIN, Pruis. slot, Silez. regdst. Reichenbach, met 152 inw.

FURSTENTHUM-CAMINSCHER kreits, Pruis. kreits, regdst. Cöslin, groot $39\frac{1}{2}$ V. M. met 6,390 huizen en 46,600 inw.

FURSTENWALDE, Pruis. stadje, regdst. Frankfort, aan de Spree, met 2620 inw.

FURSTENWERDER, Pruis. vlek, regdst. Potsdam, met 1,250 inw.

FURSTENZELL, Beij. dorp en slot, Ned. Mainkreits, met 230 inw.

FURT, Oostenr. vlek, viertel Boven het Weener woud.

FURTH, Beij. stad, Rezatkreits, nabij de vereeniging der Rednitz en Pegnitz, langerigt Neurenberg, met 12,700 inw., onderscheidene fabr. van Neurenburger waren, katoen, uurwerken, spiegels, brillen, behangselpapier, gouden zilverwerk, enz. Er is eene sterk bezochte jaarmarkt, veel wisselhandel, eene hooge school met 200 studenten, enz. 2. Gr. hert. Hes. vlek, vorst. Starkenburg, aan de Bergstrasz, met 730 inw., hoofdpl. van een ambt van 33 kleine buurten met 4,360 inw.

FURTH AM WALDE, Beij. stad, Ned. Donaukreits, met 1740 inw.

FURTWANGEN, Bad. dorp, Donaukreits, ambt Triberg, met 1825 inw.

FURUO, klein eil. in het N. gedeelte der golf van Bothnië. 40. 13. L. 65. 40. N. B.

FURUSUND, Zweed. eil. in de Oostzee. 36. 36. L. 59. 46. N. B.

FUSAGASUGA, groote Z. Amer. riv. van Nieuw Grenada, die in de Magdalena riv. valt.

FUSANA, Afr. stadje in Z. Tunis.

FUSANO, Nap. meertje, prov. Napels.

FUSCALDO, Nap. zeestadje, prov. Calabrië citra.

FUSCHELSEE, Oostenrijksch meertje, kreits Salzach.

FUSE, vischrijk Han. riv., die bij Groszflöte in Hildesheim ontspringt, en zich beneden Celle in de Aller stort.

FUSENICH, Nederl. dorp, gr. hert. en arr. Luxemburg.

FUSHENG, Afgh. stad, prov. Chorazan; 12 mijlen N. van Herat.

FUSIGNANO, Ital. vlek in den Kerk. Staat, legatie Ferrara, aan de Senio.

FUSINA, Lomb. Ven. marktvlek, legatie Venetië, met vele landhuizen.

FUSINI, Japan. stad, eil. Niphon; 5 mijlen Z. O. van Meaco.

FUSIVATA, Japan. stad, eil. Niphon; 19 mijlen Z. Z. O. van Meaco.

FUSZ, berg op het Rus. Kurilische eil. Poromuschir; 187. 9. 30. L. 50. 15. 10. N. B.

FUSSACH, Oostenr. dorp in Tirol, kreits Bregenz, aan de Z. O. kust der Bodenzee.

FÜSSEN, Beij. stadje, Op. Donaukreits, met 1550 inw. de hoofdstad van een ambt van 9 V. M., met 14,400 inw.

FUTAK, zie Futtak.

FUTALIS, een der Carolinen tot de Ulea eil. behoorende, en door CANTOVA, Furalos genoemd.

FUTKALE, (d. i. jodenstad,) of *Tschiful Kaltschi*, Rus. vlek, gouv. Taurië, op eenen berg, met 1200 Joden.

FU-TSCHU-FU, zie Foe-tchoe-foe.

FUTTAK O FUTTAK, Hong. vlek, kom. Bacs, aan den Donau, met 2 kerken en eene groote markt.

FUTTEHABAD, FUTTABAD of *Futtiabad*, O. Ind. stad, prov. Agra. 2. O. Ind. stad, prov. Dehli, distr. Hissar.

FUTTEHGHUR, O. Ind. stad aan den W. oever van den Ganges; 1 mijl van Furruckabad. 97. 23. L. 27. 22. N. B.

FUTTEHPOOR, 2 O. Ind. steden, de eene in Allahabad, de andere in Ajmeer.

FUTTEHPOOR, voorheen *Sikry*, genoemd, O. Ind. stad, prov. Agra, zonder steenen huizen; het koninklijk paleis en de voorname gebouwen zijn op eenen berg gelegen. Er is eene bedevaartplaats. 97. 13. L. 26. 5. N. B.

FUTTEH-SING, O. Ind. distr. in Bengalen, 20 mijlen in den omtrek, ten N. van Burdwan.

FUTUMAYO, kleine Z. Amer. riv. in Peru, prov. Caxamarquilla, in de Gualaga vallende.

FUTWA, O. Ind. stad, prov. Bahar, aan de zamenvloeijing der riv. Pompon en Ganges. 103. 14. L. 25. 30. N. B.

FUURLAND, Deen. eil. in de Lymfiord, 4 mijlen in den omtrek, van eene driehoekige gedaante, met 't stadje Fuur. 26. 51. L. 56. 50. N. B.

FÜZEN, Bad. dorp, Donaukreits, ambt Bondorf, met 700 inw.

FUVEAU, Fr. stadje, dep. Monden der Rhône, met 1300 inw.

FÜZES GYARMATH, Hong. dorp, kom. Bekesch, met 3500 inw.

FYEN, zie Funen.

FYERS of *Foyers*, kleine Schot. riv., gr. Inverness, die in Lochness valt. Zij heeft vele watervallen.

FYLINGDALE. Eng. vlek in het N. gedeelte van York, met 1570 inw.

FYNAART, Nederl. dorp, prov. N. Braband, distr. Breda; onder hetzelve behoort de polder van Heiningen, met West Heiningen,

FYNE, (LOCH) Schot. meer of zeeboezem, gr. Argyle, 11 mijlen lang en 1 à 2 mijlen breed, met zeer schoone gezigten en uitmuntende haringvangst.

FYRK, zie Firk.

FYTHE EL BOTHNA, plaats der Arabieren, in het Z. van Algiers, aan het begin der woestijn.

FYVIE, Schot. stad en kerspel, gr. Aberdeen, met 2,600 inw.

FYZABAD, (*stad des overvloeds*), O. Ind. stad, prov. Oude, aan den Z. oever der riv. Dewah of Goggra, met veel wisselhandel. 99. 49. 10. L. 26. 46. N. B.

GAA, zandbank aan de O. kust van Schotland, ten N. van den mond der Tay.

GAAS, Fr. dorp, dep. Landes.

GAASBEEK, Nederl. dorp, prov. Z. Braband, arr. Brussel, voormalige baronnie en heerl. Het dorp heeft een kasteel en 350 inw.

GAASP, Nederl. streek in N. Holland, naar een riviertje van dien naam, dat hier voorbij vloeit, dus genoemd, en met *Overvegt* of *Uitermeer* en het *Gein*, ééne gemeente uitmakende.

GAAST, Nederl. dorp, prov. Vriesland, arr. Leeuwarden, grietenij Wonseradeel, aan den zeedijk, tusschen Makkum en Workum.

GAASTERLAND, Nederl. grietenij, prov. Vriesland, aan de Zuider zee, door de Ee, die uit het Slooter meer komt, en bij Takezijl in de Zuider zee valt, van Lemsterland afscheiden. Zij bevat goede weiden en korenlanden, doch is aan den zeekant berg- en heuvelachtig.

GAASTMABUREN, Nederl. D., prov. Vriesland, ten Z. van het dorp Hardegarijp, arr. Leeuwarden.

GAASTMEER, Nederl. dorp, prov. Vriesland, aan eenen kleinen inham van het Flieusermeer, een uur ten W. van het dorp Heeg.

GABACHOUS, Fr. dorp, dep. Arriège.

GABAN-MEDAN, groote Turk. Aziat. stad, met vele bergwerken, en eene schoone moskee, aan den voet van eenen steilen berg, en van een riviertje, dat niet ver van hier in den Euphraat valt.

GABARET, Fr. stadje, dep. Landes, aan de Gelise, met 1000 inw.

GABAROUS BAY, baai aan de O. kust van het N. Amer. eil. kaap Breton. 317. 46. L. 45. 50. N. B.

GABARG, legerplaats der Shukories in Nubië, drie dagen van Arab-el-Omran, aan de Atbara.

GABASTON, Fr. vlek, dep. Ned. Pyr.

GABAZA of *Gebze*, kleine Turk. Aziat. stad, schoon gebouwd en aangenaam op eenen heuvel gelegen, van welken men een heerlijk uitzigt over den Archipel heeft, terwijl de weg van hier tot aan de zee, ongeveer eene mijl lang, met vruchtboomen, wijngaarden, moestuinen en korenvelden voorzien is.

GABBIANO, Sard. vlek, hert. Montferrat, prov. Casale, aan den Po, met 2060 inw.

GABEL, GABLON of *Jablona*, Boh. stad en voorname bergpas, kreits Bunzlau, aan de Jungferbach, met muren omringd, met 1920 inw. en fabr. 2. Boh. vlek, kreits Chrudim, aan de Stille Adler, met 90 huizen.

GABELBACHERKREUT, Beij. dorp, Op. Donaukreits, landger. Zusmarshausen, met 580 inw.

GABELLA, Illyr. stad in Dalmatië, aan de Narenta.

GABERCK, onvruchtbare, rotsachtige Illyr. landstreek, tusschen Triest en Senesetsch, alwaar dikwerf hevige orkanen den reiziger beletten, zijnen weg te vervolgen.

GABERSDORF, Pruis. dorp, regdst. Reichenbach, kreits Glatz, met 940 inw.

GABES, zie Cabes.

GABESIA, Turk. Aziat. stad, ten N. van de golf van Isnikmid, ter plaatse van het oude Lybissa, waar HANNIBAL stierf.

GABIAN, Fr. vlek, dep. Hérault, arr. Beziers, aan de Tongres of Langue, met minerale bronnen, uit eene van de dewelke, op zekere tijden des jaars, eene hartsachtige olie vloeit. Het heeft 1000 inw., steenkolen- en marmergroeven, en in den omtrek schoon kristal. Het telt ongeveer 1000 inw.

GABINDA, zie Cabenda.

GABITZ, Pruis. dorp, Silez. regdst. en kreits Breslau, met 715 inw.

GABLAU, Pruis. dorp, Silez. regdst. Reichenbach, kreits Schweidnitz, met eene zilvermijn.

GABLE END FORELAND, kaap aan de O. kust van Nieuw Zeeland, in de Stille Zuidzee, op 38. 15. Z. B.

GABLENBERG, Wurt. dorp, Neckarkreits, in het Neckar dal, 850 voeten boven de oppervlakte der zee, van 3 zijden door bergen omringd, met 820 inw., die meestal van den wijnoogst bestaan.

GABLINGEN, Beij. vlek, Op. Donaukreits, ten N. van Augsburg, aan de Schmutter, met 520 inw.

GABLONZ of *Gablunka*, Boh. dorp, kreits Bunzlau, aan de Neisze, met 1500 inw.

GABOLA, een der Croätische eil., in de golf van Venetië.

GABOLTO. Hong. vlek, kom. Scharosch, met drie gezondheidsbronnen.

GABON, riv. in Afrika, in Opper Guinea, welke door een land van denzelfden naam, en door Kajombo stroomt; zij

zij valt onder de evennachtslijn, tegen over het Port. eil. St. Thomas, in zee; deszelfs mond vormt een' aanzienlijken zeeboezem, in den welken verscheidene eil. gelegen zijn, die de Pongos genoemd worden, en waarvan er een *Koningseil.* heet, omdat de koning aldaar zijn verblijf heeft; een ander wordt, om de menigte papegaaijen *Papegaai-eil.* genoemd. 2. Landschap aan voorn. riv. tusschen Benin en kaap Lopez Gonsalvo gelegen, waar de schepen dikwerf water innemen, en ook gelegenheid tot vertimmering hebben. De inw., welke door koningen bestuurd worden, die echter weinig magt schijnen te hebben, en zeer arm zijn, zijn wreed, trotsch, losbandig en verkoopen zelfs de kuischheid hunner vrouwen. Zij handelen verder in honig, was en ivoor, schoon het moeijelijk is met de inboorlingen te doen te hebben.

GABOONG, klein eil. in de Ind. zee, aan de Z. W. kust van het eil. Palawan. 135. 6. L. 8. 9. N. B.

GABOU of *Jahou*, stad in W. Afrika, in het binnenland, tusschen Benin en Dahomey, van waar een aanzienlijk aantal slaven aangebragt wordt.

GABRIAC, Fr. dorp, dep. Aveyron.

GABRIE-BAY, baai in N. Amer., in het Eng. schiereïl. Nieuw Schotland.

GABRIEL, haven aan de kust van Lapland, omtrent eene mijl ten N. van Salensi, en viermaal zoo ver ten O. van Yiry-Biry. Bij laag water kan men dezelve met 1 voet water doorwaden, terwijl er, met den vloed, 12 voet water staat. Drie eilanden liggen in den mond der haven. 35. 36. L. en 69. 25. N. B. 2. Berg in Ierland, gr. Cork, 4 mijlen Z. van Bantry. 3. G. of *San Gabriël*, Z. Amer. dorp in Nieuw Californië, in 1771 gesticht, en 1050 inw. bevattende. 4. Volkplanting aan de kust van Brazilië, tegenover de volkplanting van St. Sacrament. 5. De naam van onderscheidene volkplantingen.

GABRIELE, Boh. bergwerkplaats, kreits Budweis, heerl. Gratzen, met eene ijzersmederij, die eenen kunstigen blaasbalg heeft.

GABS, zie Cabes.

GABY, een der Moluksche eil. van matige grootte, en ten N. W. van Mycol, in den weg naar Gilolo.

GACÉ of *Gassey*, Fr. vlek, dep. Orne, arr. Argentan, aan de Touque, met 1190 inw.

GACHUPINES, zie Chapatonis.

GACILLY, (LA) Fr. stad, dep. Morbihan, arr. Vannes, aan de Apt, met 1180 inw. en lederfabrijken.

GACS, GATSCH of *Halitsch*, Hong. vlek, kom. Neograd, aan de Tagar, met het digt daarbij gelegen Gacsfalva, 4000 inw. bevattende, die loodwit, aardewerk, porselein, lakenfabr. en papiermolens hebben.

GACSKA, riv. op de militaire grenzen van Croatië, welke aan den berg Jancha, bij het dorp Leschie, ontspringt, en zich bij Ottohacz in 5 armen verdeelt, waarvan er 4 bij het dorp Svicza vereenigd, een door rotsen omringd meer vormen, welks water over eene rots heenstort en zich bij Ponore, gelijk de 5de arm bij Berlog, onder den grond verliest.

GACZINA, zie Gatschina.

GADAMES, GDAMSIA, Afr. lands. in de binnenlanden, ten Z. W. van Tripoli, en ten N. W. van Fez, zijnde eene soort van Oase, in het midden der woestijn Sahara, die meestal vlak, tamelijk vruchtbaar, welbebouwd en goed bevolkt is. Zij maakt eigenlijk het Zuidelijk gebied van het rijk van Tunis uit, en heeft 92 dorpen. 2. Afr. hoofdstad van voorn. landschap, op den weg der karavanen, tusschen Fez, Tripoli en Tombuctoe. De handel is er echter niet meer zoo bloeijend als voorheen, wijl de karavanen uit Nigritië niet meer hier door komen, maar over Fezzan gaan.

GADATSCH, GADIACZ of *Gaditsch*, Rus. stad, gouv. Poltawa, aan de Psol, met 7 kerken, 4 jaarmarkten, handel in honig, was, koren, wol en talk benevens 2,300 inw.

GADES, zie Cadix.

GADDESDEN, (GROOT) Eng. kerspel, gr. Hertford, met 940 inw.

GADDESDEN, (KLEIN) Eng. kerspel, gr. Hertford, met 600 inw.

GADE, Eng. riviertje, gr. Hertford, dat aan bovenstaande dorpen den naam geeft. Het ontspringt op de grenzen van 't gr. Buckingham, en valt bij Richmansworth in de Colne.

GADEBUSCH, Mecklenb. Schwerinsche stad, aan de Radegast, met fabr. en 1390 inw.

GADEMES, zie Gadames.

GADEN, Oostenr. dorp, viertel Ben. het Weener woud, met gipsgroeven en branderijen.

GADERSLEBEN, zie Gabersleben.

GADIACZ, zie Gadatsch.

GADIE, kleine Schot. riv., die in 't gr. Aberdeen ontspringt, en in de Ury valt, bijna op de plaats, waar deze riv. zich met den Don vereenigt.

GADMEN, zie Suster.

GADOU, Afr. landstreek, ten N. van Jal-

Jallonhadoe, ten Z. van Broekod-Foeladoe; en W. van Konkodoe. Verscheistroomen, die van de Mandingbergen afkomen, doorsnijden dit land, en vormen den Senegal. Men vindt er goud-, ijzer-, en salpetermijnen.

Gadschibai, goede Rus. haven in het N. van den mond des Dniesters.

Gadschider, zie Ovidiopol.

Gadume, Afr. stad, in Biledulgerid, hoofpl. van een klein lands.; 160 mijlen Z. van Tunis.

Gadzhill, Eng. heuvel, gr. Kent, omtrent 1 mijl van Rochefort.

Gaebres, Zwits. berg, kanton Appenzell, 4030 voeten hoog, met een heerlijk gezigt over de Bodenzee.

Gaegnies Chaussée, Nederl. dorpje, prov. Henegouwen, met 210 inw.

Gael, Fr. vlek, dep. Ille en Vilaine, arr. Montfort, met 2340 inw.

Gaelies, kaap en baai op het O. Ind. eil. Ceylon; 1 mijl ten W. van Dondra Head.

Gaensbrunnen, Zwits. dorp, kanton Solothurn, aan het einde van een dal der Jura, aan de zamenkomst der wegen van Solothurn en Ballstals, met ijzermijnen en smederijen.

Gaesbeke, zie Gaasbeek.

Gaëta, sterke Nap. stad, prov. Terra di Lavoro, welke reeds voor de stichting van Rome bestond, op eene kleine kaap, die door eene smalle landëngte aan het vaste land verbonden is, met 4 voorsteden, 10 parochiekerken, een vondelingshuis, eene haven, een bisdom, dat onmiddelijk onder den paus staat, en 10,350 inw., die vischvangst en olijventeelt hebben. 41. 30. N. B. 31. 12. L.

Gaëta, (Golf van) golf bij voorn. stad, die kaap Cercello aan de W. zijde en kaap Miseno en 't eil. Ischia aan de O. zijde bespoelt, met eenige kleine eilanden.

Gaëta, (Mola di) Nap. stad; 1 mijl ten O. van Gaëta.

Gafat, Afr. land der Gafates, in Abyssinië, ten Z. van Damod, een vruchtbaar en rijk land.

Gafates, Afr. volksstam in Abyssinië, in voorn. land. Zij zijn herders, die een dapper, oorlogzuchtig en roofzuchtig volk uitmaken.

Gaffa, sterke N. Afr. stad in Tunis, in een vruchtbaar oord, met oudheden.

Gafflenz, Oostenr. vlekje, Traunkreits, met 34 huizen en onderscheidene ijzerhutten.

Gafsa, Afr. stad in het Z. van Tunis, aan de Bled el Jereede, in eenen hoogen, en in amandelen, olijven en andere vruchten overvloeijenden grond, die door twee fonteinen, waarvan de eene in de citadel is, bevochtigd wordt, welk water in onderscheidene bakken en waterleidingen wordt opgevangen.

Gag of *Gaga*, een der onbewoonde Molluksche eil., tusschen Waygio en Gilolo gelegen, en veel sago, timmerhout en visch hebbende. Het is 2 mijlen lang, 1¼ breed, en heeft eene haven aan de Z. zijde 147. 26. L. en 0. 18. Z. B.

Gaga, zie Gag.

Gagarawau Bay, baai aan de N. kust van het W. Ind. eil. St. Vincent.

Gagas, zie Schaggas.

Gagayan, Spaan. prov. op het Philippijnsche eil. Manilla, door Tagalen bewoond, welke de schoonste en werkzaamste van alle Spaan. onderdanen op dit eil. zijn. Het gebergte is door eenen bloeddorstigen volksstam bewoond. Tot deze prov. rekent men de Babuyan eil.

Gageldonk, Nederl. heerl., distr. 's Hertogenbosch, naar een nu vervallen kasteel, met Hambroek vereenigd.

Gagea, Fr. dorp, dep. Aude.

Gages, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Bergen, met 550 inw. 2. Fr. stadje, dep. Aveyron.

Gage's town, N. Amer. volkplanting in Nieuw Brunswijk, aan den W. oever der St. John's riv.

Gaggenau, Bad. dorp, Murgkreits, in het tweede landambt Rastadt, aan de Murg, met 920 inw., eene smederij, olie- en slijpmolen en glasblazerij.

Gaghmamkari, (d. i. aan gene zijde der riv.) distr. bij den Kaukazus, aan de O. zijde van de Alasani, een deel van Kachethi uitmakende, met vele riv., bosschen, vruchten, landbouw, veeteelt en zijdebouw.

Gagnak of *Gagnack*, 2 Afr. negerdorpen, in het land der Jalofs, aan den Senegal, in een aangenaam oord, het eene op eene hoogte en het andere Dock (of water) Gagnak genoemd, aan den voet van eenen heuvel, aan den oever eener beek gelegen; elk dorp heeft ongeveer 6 à 700 huizen, terwijl zij te zamen 2000 inw. bevatten, en slechts door een schoon dal van elkander gescheiden zijn. Galberry werd hier allervriendelijkst ontvangen; hij prijst zoo wel de dorpen als de bewoners.

Gago, zie Cabi.

Gagulak, een der Rus. Aleutische eil., tot de groep der Chao eil. behoorende.

Gahara, Afr. dorp in Algiers, op de grenzen der woestijn gelegen, met

eenige puinhoopen; 40 mijlen ten Z. van Algiers.

GAHIAH, O. Ind. stad, prov. Sinde, distr. Tatta, aan den oever eener riv. van zout water, die door kleine vaartuigen kan bevaren worden, terwijl bijna al de bronnen brak zijn, zoo dat er dikwerf gebrek aan drinkwater is. 85. 42. L. en 24. 46. N. B.

GAHLEN en BUHL, Pruis. heerl., regdst. Kleef, aan de Lippe; 1200 inw.

GAI, haven op het Jonische eil. Paro, dat nog twee bogten en goed water heeft. Er is eene Grieksche kerk met eenen toren, welks wijzer op die bogt wijst, alwaar de grootste schepen moeten binnen loopen. Op de plaats, daar de Apostel PAULUS gewoond heeft, staat eene kerk. Aan de haven vindt men de meeste huizen van het eil., als ook winkel- en koffijhuizen.

GAIBA, Z. Amer. meer in Brazilië, door de groote riv. Paraguay gevormd.

GAIBACH, Beij. dorp, Ned. Mainkreits, 4 mijlen Z. van Schweinfurt, met een schoon kasteel, eene merkwaardige boekverzameling en 320 inw.

GAIDERANA, een der dalen in het kanton Liapades, op het eil. Corfu, goed bebouwd, met de riv. Stropho-Polamo, oudtijds Dafnila.

GAIDOURA, Turk. eil. in de zee va Marmora.

GAIDRONISI of *Gaitheronesi*, (d. i. Ezels eil.), Turk. eilandje ten Z. van Candia in de Middell. zee, oudtijds Paproclea genoemd, rotsig en bijna geheel zonder planten; de klippen worden door wilde duiven bezocht.

GAIGNAC, 2 Fr. dorpen, dep. Finisteire en Opper Garonne.

GAIGHO, GASCHEG of *Guesgues*, klein Afr. lands. in Abyssinië, ten N. van Kuara.

GAILDORF, Wurt. Op. ambt, Jaxtkreits, hetwelk op $6\frac{1}{2}$ V. M. 20,500 inw. bevat. 2. Wurt. stad in voorn. ambt aan de Kocher, met eene voorstad, 2 kasteelen, eene kerk met de praalgraven der oude graven van Limburg, en 1380 inw., die vitriool-, aluinwerken en oliemolens hebben. 49. N. B. 27. $26\frac{1}{2}$. L.

GAILENREUTH, Beij. dorp, Op. Mainkreits, landger. Ebermannstadt.

GAILHAC, TOULZAC, ook wel *Gaillac-Toulza* genoemd, Fr. stadje, dep. Op. Garonne, arr. Muret, met 1450 inw.

GAILLAC, Fr. stadje, dep. Aveyron. 2. Fr. arr., dep. Tarn, hetwelk op $23\frac{1}{4}$ V. M. in de kantons Gaillac, Cadalen, Castelnau-de-Montmirail, Cordes, Lille, Rabastens, Savalgnac en Vacur, 63,400 inw. bevat. 3. Fr. stad, hoofdpl. van voorn. arr., aan de hier bevaarbare Tarn, met 3 voorsteden, 5 kerken, 2 hospitalen en 6,470 inw., welke eene hoedenfabrijk, wijnteelt en wijnhandel hebben. 4. Zie Gailhac.

GAILLAND, Fr. stad, dep. Gironde, met 2120 inw.

GAILLARD, Sard. stad, in Savoije, aan het meer van Geneve, met 1750 inw.

GAILLARDON, zie Gallardon.

GAILLE FONTAINE, Fr. vlek, dep. Ned. Seine, arr. Neufchatel, aan eene bron van de Bethune, met 950 inw.

GAILLON, Fr. vlek, dep. Eure, arr. Louviers, aan de Seine, met 1050 inw.

GAIMERSHEIM, Beij. vlek, Op. Donaukreits, met 820 inw.

GAINSBOROUGH, Eng. marktvlek, gr. Lincoln, aan den O. oever der Trent, door welke zij voor schepen van aanzienlijke grootte, gemeenschap met de zee heeft. Verscheidene kanalen bevorderen voorts den binnenlandschen handel, welke met den korenhandel op de Oostzee, dit vlek veel vertier geeft. Er is ook een schouwburg, eenige liefdadige gestichten, paardenfokkerij en 5,175 inw. 17. 4. L. 53. 28. N. B.

GAIRA, Z. Amer. riv. in Grenada, prov. St. Martha, in de baai van Gaira in den Atl. Oceaan vallende.

GAIRIE, Schot. riviertje, gr. Angus, dat in het kerspel Kirriemuir ontspringt en bij Glammis-Castle zich met de Dean vereenigt.

GAIRING, of *Gajar*, Hong. vlek, kom. Presburg, met veehandel.

GAIRLOCH, Schot. dorp, gr. Ross, met 2750 inw.

GAIRMOUTH, Schot. plaatsje, gr. Banff, zindelijk aangelegd en met 700 inw., die veel handel drijven in hout, dat uit het bosch Strathspey gehaald wordt, waarvan zij ook schepen bouwen. Ook hebben zij zalmvisscherij.

GAIRLEY, Schot. eil., tot de Orkadische behoorende; Z. van Pomona.

GAIRNEY, Schot. riviertje, dat bij Kinross in Lochleven valt. 2. Schot. riviertje in hetzelfde gr., hetwelk in de Devon valt.

GAIRSAY, een der kleine Schot. Orkadische eil., bijna $1\frac{1}{2}$ mijl in den omtrek, met 50 inw.

GAIS, schoon en welgebouwd Zwits. dorp, kanton Appenzell. Het ligt zeer hoog, heeft schoone wandelingen en vele geiten, wier melk 's zomers vele personen herwaarts lokt, wanneer de gezonde berglucht aan de melk eene zeer heilzame werking geeft. Men telt er 2400 inw.

Gaisach, Beij. riv., Isarkreits, die bij een dorp van dien naam, in de Isar valt. 2. Beij. riv., Ned. Donaukreits, die bij het dorp Gaishofen in den Donau valt.

Gaishofen, Beij. dorp, Ned. Donaukreits.

Gaiss, zie Gais.

Gaiszberg, Oostenr. berg, kreits Salzburg, 656 toises hoog, aan welks voet de bronnen van het Aignerbad. Men vindt hier ook schoone marmergroeven.

Gaiszin, Galizin of *Haisin*, Rus. stad, gouv. Podolië.

Gajans, Fr. dorp, dep. Gard.

Gajar, zie Gairing.

Gajazza, zie Cajazzo.

Gajola, Nap. eil., in de golf van Napels.

Gal, (Isle de) Z. Amer. eil., op de kust van Brazilië, ten N. van St. Catharina. 27. 19. Z. B.

Gala, sterke Algerijnsche stad, ten O. van Constantina, door eenen eigen vorst geregeerd. 2. Afr. lands., landwaarts in van de Peperkust, hetwelk voor het Vaderland der wilde Gallas gehouden wordt. 3. Eng. riv., waarover in 1816 eene brug van koperdraad gelegd is, die 100 voet lang, en 3 voet breed is, en 30 à 40 personen dragen kan.

Gala water, Schot. riv., die in het gr. Mid-Lothian ontspringt, en in de Tweed valt. De oevers zijn zeer schoon.

Galaèz of *Galasta*, Turk. sterkte in Moldavië, op den linker oever van den Donau.

Galafiguera, (kaap) voorgebergte op de Z. kust van Majorca; op 20. 13. L. 39. 36. N. B. gelegen.

Galafran, (Punta de) kaap aan de Z. kust van het W. Ind. eil. Cuba. 293. 3. L. en 22. N. B.

Galala, eil. in de Middell. zee, bij de kust van Tunis. 27. 16. L. 38. 15. N. B.

Galam, Kodjaaga of *Kodschaaga*, negerrijk in Senegambië, aan de zamenvloeijing der Falemeh en Roode riv.; 130 mijlen van den mond des Senegals, welke op de O. grenzen van dit land, de aanzienlijke watervallen van Felu maakt, daar hij met een verschrikkelijk geweld, van eene hoogte van 240 voeten nedervalt. De inw., die *Sarakolez*, of volgens Golberry *Serrawallis* genoemd worden, leven onder eene bepaalde monarchale regering; de koning, welke verkieslijk is, woont te Mahna. De Fransche sterkte is verlaten, terwijl de handelplaats Galam eene door karavanen sterk bezochte jaarmarkt heeft. In dit vruchtbaar land, dat rots-kristal, doorschijnende steenen, ijzer, marmer, salpeter, verwhout, gom, boter, dadels, allerlei boomvruchten, en levensmiddelen in menigte, vee, gevogelte, visch, wild, enz., voortbrengt, wordt een aanzienlijke handel gedreven, welke door de scheepvaart op de rivieren begunstigd wordt, doch hier echter, toen de Franschen er nog eene vastigheid hadden, veel sterker was, wanneer de negers ook hier goud, ivoor, rijst, gierst en slaven ter markt bragten.

Galan, Fr. stad, dep. Op. Pyreneën, arr. Tarbes, met 900 inw.

Galanda of *Calanda*, zie Chur.

Galantha, Hong. marktvlek, kom. Presburg, met 2300 inw.

Galapagar, Spaan. vlek, prov. Guadalaxara.

Galapes, zie Gallapagos.

Galareta, Spaan. vlek, prov. Alava.

Galaschka, Aziat. riv. bij het Kaukazisch distr. Dutach.

Galaseraigne, Fr. eil. aan de O. zijde van de baai van Marseille.

Galashiels, Schot. kerspel, gr. Roxburgh en Selkirk, met 1000 inw. 2. Vlek in bovengenoemd kerspel en in dat van Melrose, met wol- en kousenfabr., 4 jaarmarkten en bijna 1000 inw.

Galaso, Nap. riv., prov. Otranto, die op de Apennijnen ontspringt, en zich in de golf van Tarente stort.

Galata, zie Konstantinopel. 2. Turk. dorp in Europa, aan den mond van de Phidari, op de grenzen van het oude Etolië.

Galaton, Schot. dorp, gr. Fife, met 770 inw.

Galatz, Galatsch of *Galaz*, Moldavische stad, distr. Kohurlu, aan de zamenvloeijing der riv. Pruth en Donau, met eene haven, scheepsbouw, wijnteelt, handel in wol, huiden, was, honig, boter, talk, vlas, pekelvleesch, salpeter, rundvee, koren, pruimen, tabakspijpen, enz., en 5000 inw. 45. 24. N. B. 46. 10. L.

Galaure, kleine Fr. riv., die in het dep. Drôme in de Rhône valt.

Galaxcithi, Turk. dorp, in Livadië, aan de Salona.

Galchan, versterkte Chin. stad, de eerste, die men na den doortogt door de poort der groote muur ontmoet, aan de Lungo riv., door eenen hoogen muur en sterke torens omringd.

Galdan, inham en golf op het Spaan. eil. Minorca, en ten O. van kaap d'Artush.

Galder, Nederl. buurt, prov. N. Braband, distr. Breda, bij de Mark en het

dorp Ginneken.

GALDETOOR, O. Ind. stad, prov. Cicacole; 5 m. Z. W. van Cossimcotta.

GALE, Ier. riv., die in het gr. Kerry ontspringt, en met de Feale vereenigd, de Cashing vormt. 2. Zie Galle.

GALE'S CREEK, N. Amer. riv. in N. Carolina, die op 300. 37. L. en 34. 44. N. B. in den Atl. oceaan valt.

GALEGA, eil. in de Ind. zee, door DARYMPLE voor hetzelfde gehouden, dat de Eng. zeeman DAVIS in 1602, op de eerste reis der Engelschen in deze zee, *Roquepiz* noemde. In 1789 werd het door een Engelsch schip gezien; als ook in 1811. De eerste maal werd het bepaald op 10. 26. Z. B. en 56. 33. L. de tweede op 10. 25. Z. B. en 56. 38. L. van l'Islede.

GALEGS, eil. dat men wil, dat in 1695, op 1. N. B. en 12. L. van Gallopagos eil. zoude ontdekt zijn.

GALEHAMKESLAND, naam, welke Nederl. Groenlandsvaarders aan eene straat gaven, die zij meenden dat Groenland van het vaste land scheidt.

GALEN, zie Gahlen. 2. Vlek der N. Amer. Rep., prov. Nieuw York, aan de Canandaigua creek.

GALENGARRIF HARBOUR, baai aan de O. kust van 't Ier. gr. Cork.

GALEPAGOS, zie Gallopagos.

GALERA, klein eil. aan de kust van Minorca, ten N. W. van Ciudadella 2. Kaap aan de kust van Spaan. Z. Amer. 302. 26. L. 11. N. B.

GALERA, (PUNTA) kaap aan de N. W. kust van het Aziat. eil. Mindanao. 140. 38. L. 8. 13. N. B. 2. Eil. in de Stille Zuidzee, bij de kust van Panama, aan den mond der golf St. Miguel. 3. De O. punt van het W. Ind. eil. Trinidad. 217. 16. L. 10. 45. N. B. 4. Z. Amer. landpunt, van de prov. en het gouv. Carthagena. 5. Twee kapen aan de kust van Peru; de eene in de prov. Chancay, de andere in de prov. Esmeraldas. 0. 50. N. B. 6. Riv. in Mexico, die in de Stille Zuidzee valt, op 15. 55. N. B. 7. Riv. in Braziliē, die beneden Villa Bella in de Guapore valt.

GALERE, (PORTO) haven op de W. kust van het eil. Sardinië, een weinig ten O. van Porto Conti. 2. Fr. haven aan de W. kust van Corsica, ten Z. O. van kaap Cavallo.

GALESO, zie Galaso.

GALERON of *Galesong*, prov. en stad aan de Z. kust van het O. Ind eil. Celebes, wier inw. voor de beste zeelieden der eil. gehouden worden.

GALET, Afr. eil. aan den mond van den Senegal.

GALETTE, (LA) N. Amer. riv. in Canada, welke in de riv. St. Lourens valt.

GALEY, Fr. dorp, dep. Arriège.

GALEZAS, Fr. dorp, dep. Ardèche.

GALGAR, zie Inguschen.

GALGON, Fr. stadje, dep. Gironde.

GALGOTZ, zie Freystadtl, No. 2.

GALHUS, Deen. dorp in Sleeswijk, kerspel Mögeltonder, bij hetwelk in 1639, door een boeren meisje, den beroemden Tondernschen gouden hoorn, die nog in het kon. kunstkabinet te Koppenhagen bewaard wordt, gevonden is.

GALHAND, eil. aan de N. W. kust van Amer.; op 50. 57. N B. 245. 3. L.

GALIBJER, GALIBEN, of *Galibys*, onafhankelijk Z. Amer. volk in Fransch Guiana, tot aan den Orinoco.

GALIBEN, zie Galibjer.

GALICIË, eigenlijk *Haliczië*, ook wel *Galizië* en *Lodomirië*, Oostenr. koningrijk, aan de Noordzijde van het Karpatisch gebergte, tusschen den Weichsel, Bug, Podhorze en de Karpathen, of tusschen Polen, Rusland, Moldavië, Zevenbergen, Hongarije, Moravië (eigenlijk Oostenr. Silezië) en Pruis. Silezië; of tusschen 47. 20. en 50. 30. N. B. en 36. 20. en 44. 30. L., terwijl het, volgens LICHTENSTEIN, op 1526 V. M. in 95 steden, 71 voorsteden, 119 vlekken en 6000 dorpen, in 1818, ongeveer 3,760,400 inw. bevatte. De Z. grensscheiding van Galicië en Hongarije is het Karpatisch gebergte, welks kruinen, die zich over de bosschen uitstrekken, de sneeuw slechts in de kloven behouden, terwijl van hetzelve eenige takken door het land loopen, en de hoogste toppen, de Lomnitzer 7,900, en de Kirwan 7,818 voeten hoog zijn. Voor het overige zijn de bergen en heuvels van geen belang, en het land is bijna overal vlak, afwisselend uit klei en zand, heide en moerassen bestaande. Over het algemeen zijn de vlakke streken vruchtbaar, en behooren zelfs sommige oorden, bijzonder het Z. O. gedeelte en de andere bergachtige streken, als de Bukowina, tot de vruchtbaarste oorden van het Oostenr. gebied. Echter zijn vele streken nog slecht bebouwd, en bestaan uit groote weiden voor het vee, en bosschen. Het Z. gedeelte vooral is het hoogste en ruwste. De lucht is er zuiver en gezond. De voornaamste riv. zijn: de Weichsel (met de Wisloka, de San en de Bug), de Dniester, die in het Karpatisch gebergte ontspringt en de Podhorze en Wisloka ontvangt, verder de takken van den Donau, en de Pruth.

wor-

De voornaamste voortbr. zijn: koren, wordende Galicië voor de korenschuur van Oostenrijk gehouden; hout, vlas, hennep, tabak, boomvruchten, manna, rabarber, heerlijke weiden voor het vee, vuursteenen, ijzer, lood, koper, zout, zoo wel in de bergen als in de bronnen, vooral in de beroemde mijnen van Bochnia en Wieliczka, bij welke laatste stad de zoutmijnen ongeveer 700 voeten diep zijn; verder krijt, verw-aarde, kalk, marmer, albaster, agaat, zwavel, minerale bronnen, enz., terwijl de granietblokken, die men in de geheele vlakte van Galicië, tot aan het Karpatisch gebergte, verstrooid vindt, zeer merkwaardig zijn. Uit het dierenrijk vindt men er zeer veel rundvee, voortreffelijke paarden, schapen, varkens, veel wild, wolven, bevers, wilde geiten, honig, was, huiden en visch.

De inw. zijn grootendeels van Slavonischen oorsprong, en spreken deze en de Poolsche taal; verder zijn er eenige Duitschers, Armeniërs, Walachiërs, zwervende Heidenen en zeer veel Gothen. De beschaving is hier nog zeer gering, en de zeden en gewoonten vrij ruw. De landlieden zijn slaven der edelen, arm, lusteloos en sterk aan den drank overgegeven. De heerschende godsdienst is de Roomsche, onder opzigt van den aartsbisschop van Lemberg, onder welken ook de vereenigde Grieken, met hunne 3 bisschoppen staan. Verder zijn er: niet vereenigde Grieken, Armeniërs, Protestanten (onder den superintendent te Teschin) en Joden (onder den opper rabbijn te Lemberg) alsmede in de Bukowina, de Philipponen, die van de Grieksche kerk zijn afgevallen, en nog de gewoonte hebben, om de lijken te verbranden. De voornaamste bezigheid is de landbouw en veeteelt, die beide aanzienlijke artikelen van uitvoer opleveren; verder voor eigen gebruik de belangrijke visscherijen in de meren en rivieren, enz. Ook de bijenteelt is er zeer voordeelig, en de zoutwerken door geheel Europa beroemd. De fabrijken zijn in het opkomen, en de voornaamste van linnen en laken; de overige leveren: tabak, papier, olie, was, leder, vuursteenen, salpeter, glas, blik, ijzerwaren, enz. De handel wordt, bijzonder door de Armeniërs en Joden, vrij sterk gedreven, en zoo wel door eenige voorname wegen van Lemberg op Weenen naar Moldavië en Rusland gaande, als door de bevaarbare riv. zeer bevorderd. Men voert uit: voornamelijk ruwe voortbr., zeer veel koren, talk, wol, huiden, rundvee, paarden, vlas, hennep, hout, tabaksbladeren, zout en metalen, en brengt koloniale waren, wijn, ontbrekende metalen, enz. in. Lemberg en Brody zijn de voornaamste koopsteden. Wetenschappen en kunsten zijn er zeker zeer ten achteren, doch de Oostenr. regering heeft vele middelen aangewend om dit te verbeteren. Te Lemberg is eene hooge school en eene hoofdschool, en in het land zijn onderscheidene gymnasiën en scholen.

Sedert 1772 behoort Galicië aan Oostenrijk, en is nu een erfelijk koningrijk van dat huis. De regering wordt door de landstenden bepaald, welke jaarlijks te Lemberg vergaderen, en uit de ridderschap, den adel, de geestelijken en de afgezanten der steden bestaan, schoon zij niet bepalen mogen, wat er zal gedaan worden, maar wel de wijze, waarop de bepalingen zullen uitgevoerd worden. Het land wordt verdeeld in 19 kreitsen, die naar de volgende hoofdsteden genoemd zijn: Myslenice, Bochnia, Sandee, Tarnow, Jaslo, Rzeszow, Sanok, Sambor, Przemysl, Zolkiew, Lemberg, Zloczow, Brzezany, Stanislawow, Stry, Kolomea, Czernowitz of de Bukowina, Tarnopol en Czortkow. De hoofdstad is Lemberg, alwaar ook het crimineel geregtshof en dat van appel is, doch overigens wordt de regering door de kanselarij van Galicië te Weenen bezorgd.

GALICZIN, zie Galitsch. No. 2.

GALILEA of *Grensland*, was een deel van Palestina, in Galilea der Heidenen en Neder Galilea verdeeld, thans in het pachalik van Acra of Said gelegen.

GALILEËRS, zie Sabeërs.

GALILESCHE ZEE, zie Bahr-el-Tabarya.

GALINA, (POINT), kaap aan de N. kust van Jamaïca. 301. 5. L. 18. 26. N. B.

GALINASSE, een der Boumans eil., door LA PEROUSE mede bezocht.

GALINHAS, eil. aan de W. kust van Afrika, tot de Bissagos behoorende.

GALIPOLI, zie Gallipoli.

GALISANO, kaap aan de N. kust van Spanje. 43. 28. N. B. 48. 26. L.

GALISPA, stad aan de O. kust van het O. Ind. eil. Gilolo, in de Ind. zee. 145. 36. L. 2. 4. N. B.

GALISSONIÈRE, Fr. dorp, dep. Neder Loire; 4 mijlen Z. O. van Nantes.

GALITA, waarschijnlijk het *Galathea* van *Ptolomeüs*, eil. in de Middell. zee, tusschen Sardinië en de Afr. kust. 16. mijlen N. W. van Biserta. 26. 51. L. 37. 50. N. B.

GALITSCH, Oostenr. stad in Galicië, aan den Dniester. In den omtrek zijn vele zoutbronnen. 2. G. of *Galiczin*, Rus. stad, gouv. Kostroma, met 3200 inw.

GALIZIË, zie Galicië.

GALJOE, eil. in de Ind. zee, ten Z. O. van Java.

GALKIEST, GALKISSE of *Kalkisse*, dorpje, op het eil. Ceylon, aan eene kleine baai, met eene kerk, die, volgens PERCEVAL, voorheen gemeenschappelijk voor de Hollanders en Cingalezen diende, van welke laatsten velen Christenen geworden zijn.

GALKISSE, zie Galkiest.

GALL, (ST.) Zwits. kanton, een der grootste van het bondgenootschap, volgens den rang het XIV., ligt in het O. des lands, en grenst ten N. aan Thurgau, ten W. aan Zürich, Schweitz en Glarus, ten Z. aan Graauwbunderland, waaraan het, benevens aan Duitschland, ook ten O. grenst, wordende het door den Rijn en de Bodenzee van Duitschland gescheiden. Het is onregelmatig van gedaante, daar het W. deel slechts 6 à 8 mijlen breed, 18 à 20 mijlen ver van het N. O. naar het Z. O. heenloopt, terwijl verder eene smalle streek lands aan den linker Rijnoever, langs het kanton Appenzell ligt, en eene andere streek Noordwaarts tusschen Thurgau en Appenzell loopt, zoo dat het laatsgenoemde kanton bijna geheel door dat van St. Gall omringd is. De geheele oppervlakte kan men op 40 V. M. rekenen, en bevat in 45,342 gebouwen, 130,500 inw. van Duitschen oorsprong, en om hunne goedhartigheid bekend, en van welke er 80,000 den Roomschen en 50,000 den Hervormden Godsdienst belijden. De grond bestaat uit bergen, (waarvan er echter weinigen de sneeuwlinie bereiken), uit heuvels en grootendeels uit dalen. Het aanzienlijkste dal, Toggenburg genoemd, dat door de Thur bespoeld wordt, loopt bijna midden door het kanton, ten Z. van de Appenzeller bergen, en ten N. van het Wallenstädter meer. Bij deszelfs N. W. begin ligt Weil, en van hier tot aan de Bodenzee, en verder langs den Rijn naar boven, (in het Rijndal, de Werdenberg en Sargans,) alsmede aan de oevers van het Züricher meer en de Linth, (in Utznach en Gaster,) liggen de vruchtbaarste oorden; terwijl de dalen aan de grenzen van Glarus en Graauwbunderland, meer woest zijn. De overige riv. zijn: de Rijn, de Tamin, de Saar en de Sitter; terwijl hier ook de meren van Zürich, Constanz en Wallenstadt gevonden worden. Een voornaam middel van bestaan is de veeteelt, terwijl er tevens de landbouw van belang is, zoo dat er koren, vlas, hennep en maïs geteeld wordt, en sommige oorden goeden wijn en voortreffelijke vruchten opleveren. Onder de gezondheidsbronnen is die van *Pfeffers* zeer beroemd, en wordt sterk bezocht. Men vindt er ook ijzer en molensteenen, en uit het dierenrijk: wild, huisdieren en visch. De voornaamste tak van bestaan is door de fabr., in welke de schoonste katoenen stoffen, bijzonder ook neteldoek vervaardigd worden. De opvoeding werd in dit kanton, tot het jaar 1803, minder dan in de andere, behartigd, waartoe de willekeur der landvoogden en de verwaarlozing der geestelijken veel bijdroeg, en waardoor bijgeloof en vooroordeel nog op het platte land zeer diepe wortelen geschoten hebben. — Het kanton wordt in 8 districten en 44 kreitsen verdeeld. Geene voorregten van geboorte of geslacht komen hier in aanmerking. De groote raad, welke uit 150 leden bestaat, met den landammann tot voorzitter, heeft het opperbestuur, en verkiest, uit zijn midden, den kleinen raad, die de uitvoerende magt heeft, en uit 13, en het oppergeregtshof, dat uit 9 leden bestaat. De kerkelijke en opvoedings belangen der Roomschen en Hervormden, worden afzonderlijk bestuurd. De eerste staan grootendeels onder den bisschop van Constanz, en hebben 4 mannen- en 11 vrouwenkloosters; de laatste hebben eene synode, die jaarlijks te St. Gall vergadert. 2. Zwits. stad, hoofdpl. van het voorn. kanton, in een naauw dal, aan de Steinach, 2086 voeten boven de zee, en 840 boven de Bodenzee gelegen. Zij is haren oorsprong verschuldigd aan den dood van den Heil. GALL, welke hier stierf, en om welks graf zich velen zijner vereerders verzamelden, om aldaar te wonen, of tot den opbouw en verkrijging van een klooster bij te dragen, terwijl anderen ook hier huizen bouwden, om van de menigvuldige bedevaartgangers, hun voordeel te trekken; tot dat zij naderhand door den keizer begunstigd, tot eene stad verheven, en door de vlijt en werkzaamheid der burgers eene der eerste koopsteden van Zwitserland werd. De stad heeft breede straten, eenige opene plaatsen en vele fonteinen. Onder de voornaamste gebouwen behooren: de klooster-kerk, het voormalige klooster-gebouw, de kerken St. Lourens en St. Mangen, het tuighuis, thans

aan het kanton behoorende; het weeshuis, het schoonste gebouw der stad, en het Cassino. Verder is hier eene Roomsche kantons-school met elf onderwijzers, waarin voorlezingen over godgeleerdheid, wis- en natuurkunde en wijsbegeerte gehouden, en ook onderwijs in de geschiedenis, aardrijkskunde en oude talen gegeven wordt; een hervormd gymnasium, met vier professoren; een letterkundig en liefdadig genootschap, een hospitaal, eene stadsbibliotheek met meer dan duizend handschriften; de burgerbibliotheek, met vele handschriften; de bibliotheek van het letterkundig genootschap, voornamelijk door de geschiedenis van Zwitserland merkwaardig, en verder eenige verzamelingen van natuurlijke zeldzaamheden, schilderijen, platen, enz. De stad telt 9000 inw., welke plaat-, steen- en boekdrukkerijen, voorname fabr. van neteldoek, gouden en zilveren borduursels, katoenspinnerijen, voorname wisselkantoren, en eenen aanzienlijken handel hebben. De omtrek levert de heerlijkste gezigten op. Geboorteplaats van den beroemden kerkleeraar ZOLLIKOFER. 26. 57. 30. L. 47. 21. 50. N. B. 3. Oostenr. vlek in Stiermarken, Bruck viertel, aan de Ens, met 340 inw., die veel tinnegieterijen en ijzersmederijen hebben. 4. Twee Fr. dorpen, dep. Cantal.

GALLADZET, grensgebergte tusschen Birma en Pegu, in Achter-Indië.

GALLAIS, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Doornik; 380 inw.

GALLAM, zie Galam.

GALLAN, (ST.) Z. Amer. eil. aan de kust van Peru, ongeveer 2 mijlen ten N. van eene hooge kaap. 13. 50. Z. B.

GALLANT, (CAPE) hooge en zeer steile kaap op de Z. Amer. kust in de straat van Magellaan. 304. 35. L. en 53. 50. Z. B.

GALLANT, (PORT) Z. Amer. baai in de straat van Magellaan, in dewelke eene geheele vloot volkomen zeker is. Er is goed water, veel hout, overvloedig wild gevogelte, enz. 304. 35. L. 53. 50. Z. B.

GALLAPAGOS, zie Gallopagos.

GALLARA, kleine stad in den Kerk. Staat, in het hert. Urbino, op de grenzen van Toscanen.

GALLARATO, Lomb. Ven. vlek, gouv. en legatie Milaan, met 3,350 inw.

GALLARDON of *Gaillardon*, Fr. vlek, dep. Eure en Loire, arr. Chartres, aan de Voise, met 1250 inw.

GALLARGUES, Fr. D., dep. Hérault.

GALLARGUES LE GRAND, Fr. vlek, dep. Gard, arr. Nimes, met 1500 inw., die lakmoesmakerijen en brandewijnstokerijen hebben.

GALLAS, een talrijk, maar ten hoogste ruw, wild, barbaarsch, wreed en bloeddorstig Afr. herdervolk, hetwelk zich, even als de Shaggas, met welken zij op het naauwste schijnen verwant te zijn, Agag noemende, de streken, die het thans in het Z. gedeelte van Abyssinië bewoont, reeds voor eenige eeuwen veroverd heeft. Men wil dat zij van de Sierra Leona kust oorspronkelijk zijn. Zij hebben zich steeds meer naar het N. O. uitgebreid, daar zij meestal hooge landen bewonen, alwaar de menigvuldige regens de hitte der zon veelal matigen. Zij zijn niet volkomen zwart, schoon degenen, die in de vlakten wonen, volmaakt Negers zijn. Zij hebben lang, zwart haar, zijn minder dan van middelbare lengte, doch zeer vlug en ligt; de mannen dragen ossendarmen in het haar, om zich daardoor een des te vreesselijker aanzien te geven, terwijl zij ook zulke darmen om het lijf dragen, hetwelk, zoo wel als het insmeren van het hoofd en lijf met vet, en soms ook met bloed, eenen verschrikkelijken stank geeft. Verder gaan zij geheel naakt, behalve dat zij de schaamdeelen met eenen lap vel bedekken, en een geitenvel om de schouders hangen. Oudtijds voedden zij zich met melk, boter en raauw vleesch, welk laatste zij nog schijnen te behouden; doch in Abyssinië leerden zij den landbouw en het broodbakken kennen. Ook hadden zij toen slechts voetvolk, maar, nadat zij in andere landen de paarden leerden kennen, gaven zij de voorkeur aan ruiterij, en het voetvolk wordt thans weinig onder hen geacht. Zij schijnen bijzondere achting voor het getal *zeven* te hebben; — zoo hebben zij b. v. hunne ontzaggelijke menigte in driemaal zeven groote benden verdeeld, waarvan één zevental zich naar de Indische zee begeven, en Bali en Dawaro veroverd heeft; — een ander zevental begaf zich N. O. waarts, vormde eenen halven cirkel om de Z. zijde van den Nijl, breidde zich van hier verder uit, en leeft in gestadigen oorlog met de Abyssiniërs; — de derde afdeeling is in het middenpunt gebleven en bewoont het Zuiden van Schoa of een deel der prov. Wolaka. Deze beoorlogen zelden de Abyssiniërs, maar de anderen vallen dikwerf in dit land, plunderen, branden en moorden al wat hun voorkomt, en begaan de ijsselijkste wreedheden. Zij worden in twee hoofdstammen ver-

deeld, namelijk, de Westelijke of *Boren Gallas*, die om het schiereil. Gojam en Damot wonen, en de Oostelijke of *Bertuma Gallas*, welke gewoonlijk maar alleen *Gallas* heeten. Elke zeven stammen staan onder een opperhoofd, dat zij zelven verkiezen uit eene soort van adel, dien zij onder zich hebben, moetende hij veertig jaren bereikt, of zoo veel menschen vermoord hebben, als hem jaren aan de veertig ontbreken. Bij eenen oorlog besluiten zij met elkander hoe veel er te veld trekken, en hoe veel er te huis zullen blijven, om het land te bebouwen, te bewerken en te besturen. De koning der Westelijke Gallas heet LUBO, en die der Oostelijke MULI. De nieuw gekozene koning geeft terstond zijnen onderdanen verlof om dezen of genen der naburen uit te plunderen en te vermoorden. Hoe ruw zij echter in den oorlog zijn, worden zij in hun land geregeld in orde gehouden, terwijl men de geregtigheid behoorlijk handhaaft. Hun moed in den oorlog is van korten duur; zij zwemmen aan de staarten hunner paarden de rivieren over, en zoeken slechts, in den kortst mogelijken tijd, het meeste onheil te stichten.

Het ijzer is bij hen zeer zeldzaam, waarom hunne voornaamste wapenen in houten lansen bestaan; hunne schilden zijn van ossenhuiden; zij zouden dus, door hunne wapens, geene groote veroveringen maken, maar de vrees voor hunne bekende wreedheid en hun schrikbarend geschreeuw, boezemen schrik in, en doen hun veelal de overwinning behalen. Hun voorraad op reis bestaat in gebrande en gemalen koffij, door boter tot ballen gemaakt, waarvan één genoegzaam is om eenen man, bij de grootste vermoeijing, eenen geheelen dag voedsel en kracht te geven.

De vrouwen van dit volk zijn zeer vruchtbaar; zij bezorgen den landbouw, en de mannen zijn of herders, of oorlogslieden. Volgens de Oostersche wijze wordt het koren door ossen gedorscht. Van hunnen godsdienst weet men niets meer, dan dat zij Fetische aanbidders zijn, en ook de maan en sterren vereeren; doch zij hebben noch openbare godsdienstoefeningen, noch priesters. Zij gelooven wel aan een leven na dit leven, dat veel beter zijn zal, en waarin zij belooning verwachten, doch van toekomstige straf hebben zij geen denkbeeld. De Zuidelijke Gallas zijn Mahomedanen geworden. Zij huwen onder elkander, maar dulden geene vreemdelingen onder hen, behalve eenige Mooren en Arabieren, met welke zij begonnen zijn koophandel te drijven. De veelwijverij is wel geoorloofd, doch zelden neemt een man eene tweede vrouw, ten zij de eerste onvruchtbaar is, wanneer deze zij haren man er toe aanzet.

De oudste zoon erft de nalatenschap des vaders, welke hij, indien deze te oud wordt, reeds bij zijn leven aanvaardt, tegen de verpligting hem verder te onderhouden. Zoo een ouder broeder sterft, trouwt de volgende broeder de weduwe, indien zij nog kinderen krijgen kan.

De zeven stammen der Zuidelijke Gallas zijn: de Elma-Killellu, Elma-Guderu, Elma-Koboli, Elma-Dulo, Elma-Bodena, Elma-Horreta en Elma-Michadi. De Mahomedaansche koopliedeu moeten, op hunne reizen naar Abyssinië, hun land doortrekken. De voornaamste stammen der Westelijke Gallas zijn: de Dschawi, de Edschu of *Aizo* en de Koluma, welke nog onlangs met de Abyssiniërs in oorlog waren. BRUCE, dien wij in deze opgave meestal gevolgd hebben, merkt aan, dat de kinderen der Westelijke Gallas, welke nog jong aan het hof van Abyssinië achter gebleven waren, toen hunne vaders, na het vermoorden des konings gevlugt zijn, beter christenen en soldaten waren dan de Abyssiniërs zelven. — Sommigen spreken nog van een ander soort van Gallas, welke in het Z. O. van Afrika zouden rondzwerven, en bijzonder Monomatapa verwoest hebben.

GALLATIN, gr. in de N. Amer. Rep., prov. Kentucky, met 3,300 inw.

GALLATIN'S RIVER, een der drie hoofdtakken van den Missouri in N. Amer., door de kapiteins LEWIS en CLARKE, in 1806 aldus, ter eere van den heer GALLATIN genoemd. Zij is voor een groot gedeelte bevaarbaar, en heeft zeer helder water. Zij vereenigt zich met de andere hoofdtakken de Maddison en Jefferson, op 267. 41 en 45. 15. N. B.

GALLE, distr. van Ceylon, op de Z. O. zijde des eil., waarvan Point de Galle de hoofdstad is. Kaap de Galle werd in 1815 nog door kapitein HALL, uit aan den wal gedane waarnemingen, bepaald op 6. 1. N. B. en 98. 6. L. 2. Z. Amer. eilandje in de Atl. zee, aan de kust van Braziliё. 27. 50. N. B.

GALLEECHABAD, O. Ind. stad, prov. Allahabad, wier bekende tapijtfabr. naar Mirzapore overgebragt zijn. 100. 27. L. 25. 47. N. B.

Gallega, ondiepte aan de O. kust van Nieuw Spanje. 281. 31. 38. L. 29. 13. 20. N. B.

Gallego, Spaan. riv., prov. Aragon, die op de Pyreneën ontspringt, en bij Saragossa in de Ebro valt. 2. Z. Amer. riv. in het land van Magellaan, die op 47. Z. B. uit het meer Kotuguape ontspringt, en aan haren mond, op 308. 35. L. en 51. 45. Z. B. de Sardines of Nodales baai vormt. 3. Port. stadje, prov. Estremadura. 4. Klein N. Amer. eil. in de Stille Zuidzee, ten W. der Gallopagos eil., op 278. L. 1. N. B.

Gallegos, zie Gallego. No. 2.

Gallen, zie Gall. (St.)

Gallenbach, Beij. dorp, Isarkreits, met zout- en marmergroeven.

Gallenberg, Illyr. bergkasteel, kreits Laibach.

Gallenkirchen, Oostenr. marktvlek, Op. Muhlviertel. 2. Oostenr. marktvlek, kreits Bregenz, aan de Ill.

Gallenstock, Zwits. berg, kanton Bern, die meer dan 11,000 voeten hoog is.

Gallera, klein, laag en onvruchtbaar Z. Amer. eil., in de golf van Panama, tusschen kaap Garrachine en de Paarlen eilanden.

Galles, zie Gallas en Wallis.

Gallese, dorp in den Kerk. Staat, legatie Viterbo.

Gallet, Fr. dorp, dep. Oise.

Galli, (Hanen) klippen in de golf van Napels, ten O. van kaap Minerva, oudtijds Sirenen genoemd.

Gallia, gr. der N. Amer. Rep., prov. Ohio, met 4,180 inw.

Gallian, Callian, oudtijds *Calliana*, O. Ind. zeeplaats van Bejapore; 11 mijlen N. O. van Bombay.

Galliano, Lomb. Ven. stadje, legatie Milaan. 2 Tosc. vlek, prov. Florence.

Galliard's eil., N. Amer. eil. van Z. Carolina, aan de Santee. 297. 36. L. 33. 30. N. B.

Gallicano, kleine zeehaven van den Kerk. Staat, in Campagna di Roma.

Gallicië, Galicia of *Galliciën*, Spaan. kustprov., die den N. W. hoek van Spanje uitmaakt, ten W. en N. aan den Atl. oceaan, ten O. aan Asturië, Leon en Valladolid, en ten Z. aan Portugal grenst, tusschen 8. 26. en 10. 52. L. en 40. 56. en 43. 47. N. B. gelegen is, en op ruim 789 V. M., in 7 steden, 77 vlekken, 3425 dorpen en 5683 kerspelen, volgens Antillon 1,400,000 inw. bevat. (Fischer heeft 1,500,000 inw.) In 1797 echter waren er slechts 1,142,630. Het Cantabrisch gebergte loopt in deze prov. van het O. naar het W. voort, en daalt bij kaap Finisterre in de zee. Uit hetzelve komen onderscheidene takken voort als: de Sierra Segundera met Sierra de Exe, de Porto en Sega, de Montanes los Frieyras in het Z. W., de Sierra de St. Mamed, Hinvernadero en de Sierra de Penagache, aan den oever der Minho, de Montes de Pereyje, Testeyro en de Barkia, de Segro ten Z. O. aan de zee; de Sierra de Cebrero in het midden; de Montes de Froncedo in het N. W., en de Montes de Fercyra in het N. O. Aan de kust heeft men verscheidene voorgebergten, waarvan de voornaamste zijn: Punta de la Estaca, Cabo de Ortegal, de Tosto, Prior, St. Adriani, aan de N. kust; en Cabo Finisterre, Corrobeda, Sillegro en de la Guarda aan de W. kust. Overigens is de oppervlakte zeer bergachtig, door groote en kleine dalen afgewisseld. Aan de kusten zijn verscheidene bogten, gewoonlijk de monden van rivieren, welke *Rias* genoemd worden, en waarvan de Eo of Miranda, Masma del Barguero, St. Martha di Cedeira, Ferrol, Corunna, enz. op de N. kust; en Araza, Pont Vedra en Vigo op de W. kust de voornaamste zijn. Bij de bergen is de grond meestal steenachtig en schraal; in de dalen en aan de riv. kalkachtig, en slechts op weinige plaatsen regt vruchtbaar, echter is dezelve zoo veel mogelijk bebouwd. De voornaamste riv. is de Minho (zie dat art.), die gedeeltelijk ook de grenzen van Portugal uitmaakt, en de Ladra, Tamboga, Ferreyra, Neyra, Asma, Sil (met de Ribey, Jares, Navia en Cabe) en de Avia ontvangt. Ook ontspringen in deze prov. de Lima, Tamega, enz. De overige rivieren zijn slechts kustriv., zoo als: de Ulla, Landrova, Sor, Mandeo, Allones, Puente, Jubia, Tambra, Lerez en meer dan 30 anderen. Ook zijn er eenige kleine meren en onderscheidene gezondheidsbronnen.

Het klimaat is in het binnenland ruw en koud, doch aan de kusten gematigd, en over het algemeen de lucht dikker en meer betrokken dan in de overige deelen des rijks, echter zeer gezond. Sommige bergen hebben het geheele jaar door sneeuw, welke ten minste op de toppen blijft liggen. De landbouw wordt door de vlijtige inwoners sterk beoefend, doch de prov. brengt geen genoegzaam koren voor hen op. Zij telen tarw, garst, rogge, maïs, haver, gierst, ove-

peulvruchten, moesgroenten, rapen, aardappelen, vlas, (dat voor het beste in Europa wordt gehouden,) een weinig hout, veel boomvruchten, (zelfs citroenen en oranjeappelen) en vooral noten, kastanjes en wijn. Ook vindt men er hout, bijzonder eiken- en beukenhout, echter niet genoegzaam voor het gebruik; paarden, muilezels, ezels, rundvee, schapen, varkens, veel gevogelte, bijen, enz. In de riv. vindt men soms goudkorrels. De bergen, die zeker edele steenen en metalen bevatten, worden bijna niet bewerkt; zelfs met het graven van tin heeft men opgehouden; er zijn echter zwavel- en salpetergroeven, enz. De nijverheid is in deze prov. wel mede het sterkste van Spanje. Zeer aanzienlijk zijn er de fabr. van linnen, kousen, tafelgoed, zeildoek, leer, en hoeden. De uitvoer wordt door de havens van Corunna, Vigo, Ridondelo, Betanzos en Ferrol zeer begunstigd. De art. van uitvoer zijn: rundvee, leder, huiden, gezouten vleesch, veel linnen, kousen, zeevisch, ham, worst, wol, ook paarden, muilezels, kastanjes, noten, wijn, zeep, sterk water en hout, terwijl er tevens een aanzienlijke smokkelhandel op Portugal gedreven wordt. De inw. zijn sterk, wel gespierd en arbeidzaam, doch zeer eenvoudig en groote beminnaars van hun vaderland; jaarlijks gaan er meer dan 100,000 (even als bij ons de Westphalen komen), uit hun land naar Leon en Oud en Nieuw Kastilië, om te werken, en keeren dan ook met hunne verzamelde penningen, weder terug, terwijl anderen meestal in Portugal en Spanje, als waterdragers en bedienden, hun brood zoeken. De prov. voert den titel van koningrijk, heeft vele voorregten en wordt in 7 bijzondere prov. als Corunna, Betanzos, Mondonedo, Lugo, Orense, St. Jago en Tuy verdeeld.

GALLIGNANA, Illyr. stad en kasteel, kreits Fiume, met 1300 inw.

GALLINA, eil. aan de Westkust van Afrika, om de menigvuldige hoenders aldus genoemd. Het is vruchtbaar en welbebouwd. 2. Riv. aan dezelfde kust, tusschen de Sherborough en Mesurado.

GALLINA POINT, kaap op de N. kust van het Eng. W. Ind. eil. Jamaïca.

GALLINARA, zie Albenzu.

GALLINARI, Sard. eil. in de Middell. zee, niet ver van de stad Albenga.

GALLINE, N. Amer. riv., die zich in het meer Michigan uitstort, op 291. 28. L. 42. 23. N. B.

GALLION, riv. van 't W. Ind. eil. Martinique. 2. Riv. van Guadeloupe.

GALLIOPOLIS, dorp der N. Amer. Rep., prov. Ohio, gr. Gallia; 450 inw.

GALLIPOLI, sterke Nap. zeestad, prov. Terra di Otranto, op een rotsig eil. in de zee, aan de golf van Tarente, heeft door eene steenen brug, welke door een sterk kasteel bestreken wordt, met het vaste land gemeenschap. Zij is de zetel van eenen bisschop, en heeft 1 hoofd- en 4 parochie-kerken, 5 kloosters, 1 seminarium, eene vrij slechte haven en 9,150 inw., met fabrijken van netel-doek, katoenen kousen, kanten, en eenen vrij aanzienlijken handel, bijzonder in olie, die hier in kelders, welke in de rots gehouwen zijn, zeer helder wordt. De omtrek is goed bebouwd. 2. Turk. sandschakat, hetwelk zich van Konstantinopel, Westwaarts aan de kust, tot aan de golf van Contessa uitstrekt, terwijl de riv. Pontus en het gebergte Rhodope, de grenzen aan de andere zijde uitmaken. Het bevat een deel van Thracië en Macedonië. 3. Bij de Turken *Keliboli*, opene Turk. stad, prov. Romanië, aan den Hellespont of de straat van Gallipoli, die het N. gedeelte der straat der Dardanellen uitmaakt, en op het schiereil., de Chersonesus van Thracië genoemd, met den zetel van eenen kapitein-pacha, van eenen Griekschen bisschop, 2 havens en 17,000 inw., waaronder 3500 Grieken en 3500 Joden, Armeniërs, enz., zijn, die handel in wol, garen en was drijven. Het was de eerste Europische stad die in 1356 door de Turken werd ingenomen 4. Zie Galliopolis.

GALLIPORNO, Turk. dorp op het eil. Cyprus, met eene merkwaardige grot.

GALLIVE, zie Gallway No. 2.

GALLNECK, Illyr. slot en heerl., kreits Laibach.

GALLNEUKIRCHEN, Oostenr. vlek, Mühlviertel, met een postkantoor.

GALLO, kaap aan de N. kust van Sicilië; 3 mijlen van Palermo. 2. Kaap aan de Z. kust van Morea. 3. Stad in den Kerk. Staat, aan de Adriatische zee; 4 mijlen van Ancona. 4. Eil. ten N. van St. Catalina, tot Brazilië behoorende. 329. L. 27. 10. Z. B. 5. De Z. W. punt van het eil. Trinidad.

GALLOO, Afr. stad in Kaarta, in een vruchtbaar dal; 47 m. N. W. van Sego.

GALLON, Fr. stad, dep. Op. Pyr.

GALLOPAGOS, GALLAPAGOS, GALAPAGOS, of *Schildpadden eil.*, ook Galapes genoemd, eene groep van meer dan 200 groote en kleine onbewoonde Austr. eil. in de Stille Zuidzee, aan de beide zijden der Evenachtslijn, door de Spanjaarden ontdekt, en om de me-

nigte van schildpadden aldus genoemd. Zij liggen tusschen 1. 45. N. en 1. 31. Z. B. en tusschen 286. en 289. L.; ruim 85 mijlen ten W. van Quito, en behooren tot Nieuw Spanje in Z. Amer. Het grootste derzelve is door de Engelschen *Albemarle* genoemd, die ook aan anderen de namen van Chatham, Norfolk, Narborough, enz. gegeven hebben, terwijl eenige Spaansche namen, als: Isabelle, Wepanes, los Hermianos, enz. dragen. Men vindt er veel visch, schildpadden, zeevogels enz., die de schepen, welke deze eil. bezoeken, eene aangename verversching geven, terwijl velen wel van hout voorzien zijn, doch omtrent het water verschillen de berigten zeer. VANCOUVER vond er de luchtsgesteldheid, naar de breedte, zeer gematigd. De kusten zijn steil en vrij van klippen.

GALLOPAGOS ROCKS, rotsen aan de O. kust van het eil. Lucaye. 300. 36. L. 27. N. B.

GALLOPER, zandbank in 't Eng. gr. Kent, bij North-Foreland.

GALLOP EIL., groep kleine N. Amer. eil. in de riv. St. Lourens. 302. 28. L. 44. 55. N. B.

GALLOWA of *Revenge*, straat tusschen de kust van Nieuw Guinea en het eil. Salawatty, met verscheidene eil.; wordt zelden bevaren.

GALLOWAY, Schot. distr. met de twee gr. Kirkcudbright en Wigton, en verdeeld in Opper en Neder Galloway. Het is vermaard door eene bijzondere soort van kleine paarden en goede wol. Zie verder Kirkcudbrigt en Wigton.

GALLOWAY, (MULL OF) Schot. kaap aan de Z. kust van het gr. Wigton, bij Glenluce baai. 12. 50. L. 54. 39. N. B.

GALLOWAY, (NIEUW) Schot. vlek, in Kirkcudbright, in een dal, waardoor de riv. Ken loopt, met 500 inw.

GALLOWAY, (NOORD) gedeelte van de Westkust der Baffin's baai, door kapitein Ross aldus genoemd. Deze streek is door BAFFIN niet gezien.

GALLSPACH, Oostenr. marktvlek en heerl., Hausrück viertel.

GALLUCCIO, Nap. dorp, prov. Terra di Lavoro, met 1680 inw.

GALLURA, zie Sardinië.

GALLURATE, Lomb. Ven. stad, legatie Milaan, met 3,350 inw.

GALLY, Fr. D., dep. Seine en Oise.

GALLYHEAD, kaap aan de Z. kust van van 't Ier. gr. Cork. 8. 52. L. 51. 31. N. B.

GALLWAY, zie Galway.

GALMIER, (ST.) Fr. vlek, dep. Loire, met 2,300 inw.

GALOPPE, Nederl. vlek, prov. Limburg, aan de riv. van dien naam, die zich in de Gulpe stort; met 1560 inw.

GALOSHIELS, zie Galashiels.

GALOUSKOI, Rus. vesting in Azië, gouv. Kolywan; 29 mijlen Z. Z. W. van Bielsk.

GALOUWAH of *Ghalva*, Afr. dorp in Nubië, aan den Nijl.

GALSTON, Schot. dorp en kerspel, gr. Ayr, met 3000 inw., die meestal wevers zijn, en voor de fabr. van Glasgow werken. Het kerspel heeft eenige heuvels, doch die allen bebouwd kunnen worden.

GALTEES, bergen in Ierland, tusschen de gr. Limerick, Tipperary en Cork; ruim 8 mijlen N. van Cork.

GALTELLI, stad aan de O. kust van Sardinië, in Capo di Cagliari, met een bisdom, zijdeteelt, eene fabr. van zijden doeken, enz.

GALTGARBEN, GOLDGARBEN, of *Rinauberg*, berg in Pruissen, regdst. Koningsberg, kreits Fischhausen, de hoogste punt van de prov. Pruissen, die 506 voet bereikt, met een ijzeren kruis op dezelve tot aandenken der overwinningen van 1813 en 1815.

GALTINA, klein N. Amer. eil. in de golf van Californië.

GALTRES FOREST, oud bosch in 't Eng. gr. York, voorheen zich veel verder uitgestrekt hebbende, doch thans een aanzienlijk getal dorpen bevattende, en behalve timmerhout ook veel steenkolen opleverende.

GALTSCHAF, volk in het land der Kirgisen wonende, in het Westen door de bergen Kjujustan van het volk der Veertig honderden gescheiden, ten O. aan het gebergte Mastou of Mustag, ten N. aan de Chinesche Kirgisen grenzende, en eindelijk ten Z. door de ontoegankelijke bergen van de Indische rijken Kabul, Kaschemir en Klein Tibet gescheiden.

GALUMBAZ, Turk. stad, prov. Servië, aan den Donau.

GALVES, GALVEZ, Spaan. stad, prov. Guadalaxara, distr. Seguenza. 2. G. of *Happaï*, eene groep van meer dan 30 eil. tot de Tonga eil. behoorende, met verscheidene kleine meren.

GALVEZ, zie Galves. No. 1.

GALWAY, Ier. gr. in de prov. Connaught, tusschen de Atl. zee, de gr. Mayo en Roscommon, de riv. Shannon, Clare en Galway baai; of tusschen 7. 22. en 9. 47. L. en 52. 54. en 53. 43. N. B. gelegen, en op 121½ V. M., in 3 steden, 116 kerspelen, 28,200 huizen en 142,000 inw. bevattende. Het derde deel van dit gr. is door bergen, meren en moe-

moerassen opgevuld, doch aan de O. zijde is het vlakker en welbebouwd. Over het algemeen bestaat de grond uit ligte kalksteen, waarop veel schapen en ander vee geweid worden, doch op sommige plaatsen is dezelve met rotsen vervuld, hetwelk de bebouwing moeijelijk maakt, terwijl, over het algemeen, de landbouw nog zeer ten achteren is, schoon er koren en vlas geteeld wordt. Onder de meren zijn Lough Corrib (zie dat art.), Lough Reagh, en Lough Coutra de voornaamste. De grootste riv., behalve de Shannon, zijn: de Suck, Blackwater, de Clare, de Galway en Dummore, benevens nog verscheidene stroomen, die naar de zee loopen. De inw. belijden bijna allen den Roomschen godsdienst. Het gr. zendt drie leden naar het parlement en is in 14 baronniën verdeeld. De hoofdstad volgt.

GALWAY, hoofpl. van voorn. Ier. gr. aan de Galwaybaai, en eene groote riv., door welke Lough Corrib in de zee loopt, eene ouderwetsche stad, doch thans veel in gebouwen verbeterd, met eene kerk, beurs, eenige kloosters, zeer goede barakken voor 2 of 3 regimenten voetvolk, goede scholen en 15,000 inw., die door hunne vriendelijkheid beroemd zijn, en fabr. van laken en linnen, kalkbranderijen, veel visscherij en eenen aanzienlijken handel in haring, zalm, linnen, enz., hebben. De haven is zeer gemakkelijk en veilig, maar zoo ver van de stad, dat men met ligters de goederen moet af- en aanbrengen. Zij zendt 1 lid in het parlement. 8. 48. L. en 53. 15. N. B.

GALWAYBAAI, ruime baai bij bovengenoemde Ier. stad, welke wel 7 mijlen landwaaarts indringt, 6 mijlen wijd is, en verscheidene ankergronden, geene goede havens, maar Z. W. onderscheidene eil. heeft, waarvan de drie Arrans eil. haar ten Z. beschermen.

GAMACHES, Fr. vlek, dep. Somme, arr. Abbeville, aan de Bresle, met 1050 inw., een kasteel en 2 jaarmarkten. 2. Fr. dorp, dep. Eure.

GAMALA, een der takken van den Nijl in Abyssinië, de vijfde van zijnen oorsprong af.

GAMALEY KAAP, kaap aan de kust van Japan, door KRUSENSTERN naar den inspecteur der zee-kadetten aldus genoemd, en op 40. 38. N. B. en 220. 11. 30. bepaald.

GAMAR, zie Portendick.

GAMAZE, dorp in Opper Egypte; 4 mijlen N. van Atfieh.

GAMBACH, Beij. dorp, Neder Mainkreits, landg. Carlstadt, 110 huizen, wijn- en korenbouw en steengroeven.

GAMBAIS, Fr. stad, dep. Seine en Oise.

GAMBALIN, Lomb. Ven. vlek, gouv. Milaan, legatie Mantua, bij Sabionetta.

GAMBARA, Lomb. Ven. vlek, legatie, Bergamo; 2 mijlen van Venetië, met 2000 inw. 2. Lomb. Ven. vlek, legatie Padua, in een vruchtbaar, doch ongezond oord, aan de Brenta.

GAMBERGHAUSEN, Bad. dorp, Main- en Tauberkreits.

GAMBIA, Afr. riv., welke waarschijnlijk in het gebergte Kong, niet ver van de bronnen van den Senegal, ontspringt, in verschillende bogten van het O. naar W. loopt, onderscheidene bijrivieren ontvangt, een aantal eil. bevat, en breed, diep en zeer gemakkelijk te bevaren is, terwijl zij zich, na eenen loop van 180 mijlen, op 15. 20. N. B. en 34. 16. L. met eenen mond, die vier mijlen breed is, en eenen gemakkelijken ingang oplevert, in de Atl. zee stort, en bij welken de Eng., die hier den meesten handel in bezit hebben, het fort James hebben opgerigt. De oevers worden ten N. door de Jalofs en Mandingo's, en ten Z. door de Feloeps bewoond. 2. Eil. in de riv. Sierra Leona, aan den mond van de Bunoh, alwaar voorheen een Fransch kantoor was.

GAMBIERS BAAI, baai aan de Z. O. kust van Nieuw Holland, met vele boomen beplant, en door GRANT aldus genoemd.

GAMBIERS EILANDEN, groep zeer hooge eil. in het Z. O. van Australië, met hooge bergen, boschrijke dalen en veel inwoners, die bijzonder overeenkomst met de bewoners der Gezelschaps eil. hebben, doch woest en vijandig zijn. Zij werden door kapitein WILSON in 1797 ontdekt, die ook twee bergen op dezelve, naar zijn schip, *The Duff's Mountains* noemde. Zij zijn door groote riffen omgeven, en strekken zich 5 of 6 zeemijlen ver van het Z. W. ten Z. naar het N. O. ten N. uit. 242. 46. L. 23. 12. Z. B. 2. Groep kleine eil. aan de Z. kust van Nieuw Holland, midden in den mond van de Spencer's golf. FLINDERS vond hier veel kangaroe's; het grootste, Wedge-eiland genaamd, ligt op 154. 15. L. en 35. 11. Z. B.

GAMBIER, (PUNT) kaap aan de Z. kust van het Admiraliteits eil. 244. 11. L. en 57. 23. N. B.

GAMBINA, Lomb. Ven. riv., die niet ver van Cassa Maggiore ontspringt, en bij Tor d'Oglio in de Oglio valt.

GAMBOAS, riv. aan de W. kust van Afri-

Afrika, welke tusschen de Sierra Leona en Sherbo vloeit, in de Jawry baai valt, en voor kleine vaartuigen, 10 of 12 mijlen ver, bevaarbaar is.

GAMBON, Nederl. plaats, prov. Namen.

GAMBON, Fr. riv., welke bij Andely le Grand in de Seine valt.

GAMBRA, zie Gambia.

GAMBRAS, Afr. riv., aan de kust van Guinea, bij de stad Kancho.

GAMBRON, zie Bender-Abassi.

GAMBSHEIM, Fr. dorp, dep. Neder Rijn, met Bettenhof 1220 inw.

GAMBURG, Bad. dorp, Main- en Tauberkreits, aan de Tauber, met 650 inw.

GAMELMANSE, Deen. eil. bij het hert. Sleeswijk, voor het Rypendiep.

GAMELORA, klein N. Afr. eil. in de Middell. zee, bij de N. O. kust van Tunis; 1 mijl O. van kaap Zibeeb.

GAMELSDORF, Beij. vlek, Isarkreits, aan den linker oever der Isar.

GAMERAGES, Nederl. dorp, prov. Z. Braband, arr. Brussel, met 1750 inw.

GAMEREN, Nederl. heerl., prov. Gelderland, kwart. Tiel, met 790 inw.

GAMGO, Afr. riv. van Kongo, die 5 mijlen Z. O. van Maopongo in de Coanza valt.

GAMILLY, Fr. dorp, dep. Eure.

GAMING, Oostenr. marktvlek, viertel Boven het Weener Woud, aan de riv. van dien naam, met 80 huizen, ijzerwerken en marmergroeven.

GAMLA-ALFSBORG, Zweed. stadje in W. Gothland, distr. Gothenburg.

GAMLA-CARLEBY, zie Carleby.

GAMLA-KOPPARBERGET, zie Fahlun.

GAMLA-UPSALA, Zweed. dorp in Upsalalän; 1 mijl van de stad Upsal.

GAMLINGAY, Eng. kerspel, gr. Cambridge, met 900 inw.

GAMMALAMMA, stad op het O. Ind. eil. Ternate.

GAMMAS, W. Afr. volk ten Z. van Benin wonende.

GAMME, (OUD en NIEUW) twee groote dorpen in Neder Saksen, in het distr. van Vierland.

GAMMELKE, Nederl. dorp, prov. Overijssel, met 270 inw.

GAMMERTINGEN, stadje in Hohenzollern-Sigmaringen, met 600 inw.

GAMMO, Afr. Negerdorp, aan de Ivoorkust, hetwelk tot het rijk van Adou in het binnenland behoort, met eene goede reede, en eenen aanzienlijken handel in goud, ivoor, laken en levensmiddelen. De inw. zijn voortreffelijke zwemmers en duikers.

GAMRIE, Schot. dorp, gr. Banff, aan de Moray frith. 57. 36. N. B.

GAMRUHN, zie Bender-Abassi.

GAMS, Zwits. vlek, kanton St. Gall, bij den Rijn. 2. Oostenr. dorp in Stiermarken, met eene ijzersmederij.

GAMSA, Afr. stad in 't rijk Tigre, prov. Samen, met mahomed. inw., die eenen levendigen handel tusschen Gondar en Massowah drijven.

GAMSHURST, Bad. vlek, Murgkreits, in eene ongezonde streek, met 1100 inw.

GAMUL, Tartaarsche stad der Kalmukken; 80 m. N. ten O. van Cashgor.

GAMURA, Aziat. stad in Bucharije; 80 mijlen N. O. van Balk.

GAN, Fr. stadje, dep. Neder Pyr., arr. Pau, aan de Nées, met 2250 inw.

GANA of *Ghana*, Afr. hoofdstad van het binnenlandsche rijk van dien naam, aan den Niger. Het rijk ligt bijna 30 mijlen Z. O. van Cassina.

GANAC, Fr. dorp, dep. Arriège.

GANADO, W. Afr. dorp van Bondoe; 20 mijlen W. Z. W. van Fatteconda, aan de O. zijde van de Falehme, voorheen eene voorname koopstad. RIBAULT vond hier veel Ghiriotten of muzijkanten en zangers, die hunne loftuitingen voor geld verkoopen.

GANAPE, zie Vuurland.

GANARA, stad van Wangara, in de binnenlanden van Afrika.

GANAT, Afr. stad in de woestijn, tusschen Fez en Cassina, zijnde eene ververschingsplaats voor de karavanen tusschen deze landen; 70 mijlen Z. van Mourzouk of Murzuk.

GANATAR of *Om-Gantur*, Afr. plaats, 3 dagreizen van Duma, alwaar de karavanen tol moeten betalen; ten W. van Sennaar.

GANBIN, zie Gombin.

GAND, zie Gend.

GANDELAU, zie Gandelus.

GANDELUS, Fr. vlek, dep. Aisne; 4 mijlen N. W. van Château-Thierry.

GANDEMATRIS, GANEGAM en GALGAM, drie kleine steden op het O. Ind. eil. Ceylon.

GANDEPOOR, O. Ind. stad, prov. Aurungabad, aan de Mahratten behoorende. 93. L. 19. 54. N. B.

GANDERKESA, Oldenb. dorp, kreits Delmenhorst, met 500 inw. en een ambt, dat 1185 huizen en 6900 inw. heeft.

GANDEROSCH, berg in 't Zwits. kanton Bern.

GANDERSHEIM, Brunswijksch kreitsger. in het Harz distr., dat op $2\frac{1}{2}$ V. M., 1166 huizen en 8600 inw. bevat. 2. Brunsw. stad, hoofdpl. van voorn. gerigt, aan de Gande, met muren omringd, 1 kasteel, 4 poorten, 2

voor-

voorsteden, 2 kerken, 1880 inw., tuinbouw, ijzer- en staalfabr.

GANDEWSEN, Afr. dorp in Algiers; 13 mijlen W. Z. W. van Tubnah.

GANDHAPUR, zie Gandepoor.

GANDIA, Spaan. stad, prov. Valencia, aan de Alcoy, in het schoonste, zachtste en vruchtbaarste distr. der prov., hetwelk de heerlijkste Zuidvruchten, veel suikerriet, hennep en vlas oplevert. Zij is met muren omringd, bijzonder net en aangenaam gebouwd, heeft 4 kloosters en een genootschap van wetenschappen, 1 collegie en 6300 inw.; fabr. van zijde en linnen. Ook wordt er in den omtrek tarw, olie, wijn, meloenen, granaatappelen, enz. geteeld. 39. 2. N. B. 16. 42. L.

GANDICOTTA, O. Ind. distr. in de afgestane Balaghaut distr., voornamelijk tusschen 14. en 15. N. B., en nu meestal onder het regtsgebied van Cuddapah gelegen. Hetzelve wordt door de Pennar bespoeld en heeft de steden Gandicotta, Tadimery en Anantapooram. 2. G. of *Wandicotta*, O. Ind. vesting en hoofdpl. van voorn. distr., op den top van eenen hoogen berg, aan de Pennar gelegen, en door eene vlakte, die wel van water voorzien en goed gebouwd is, omringd, terwijl de weg naar het fort, op den rand van eenen afgrond, in de rots is uitgehouwen. Voorheen had men in den omtrek eene diamantmijn, doch dezelve is sedert jaren niet bewerkt. 96. 15. L. en 14. 45. N. B.

GANDINO, Lomb. Ven. vlek, gouv. Milaan, legatie Bergamo, welgebouwd en goed bevolkt, met laken- en zijdefabr.; 3 mijlen N. O. van Bergamo.

GANDILLE, Afr. negerdorp, tot het land Kajor, een der landen aan den Senegal liggende, behoorende; niet ver van den mond der Byurt.

GANDOLFO, zie Castel Gandolfo.

GANDOULES, Fr. dorp, dep. Lot.

GANDOWA, tak van de Afr. riv. Takaze in Nubië.

GANDSCHAM, zie Ganjam.

GANDUMAS, Fr. D., dep. Dordogne.

GANESBOROUGH, zie Gainsborough.

GANET ISLANDS, groep kleine N. Amer. eil., bij de O. kust van Labrador. 321. 36. L. 54. N. B.

GANGA, zie Ganges; No. 1.

GANGAMAR, Aziat. dorp in Tibet, met heete bronnen.

GANGAPURSAUD, O. Ind. stad in Bengalen, zeer bekoorlijk aan den Z. W. oever van den Ganges, tusschen de beide vermaarde bergpassen van Terriagurthy en Siklagully, welke Bengalen van Bahar scheiden. 105. 20. L. 25. 12. N. B.

GANGAPUTNAM, O. Ind. stad, prov. Carnate, presid. Madras, aan den mond van eenen arm der Pennar. 14. 25. N. B.

GANGARA, hoofdstad van het Afr. lands. Kombat of Hades in Abyssinië.

GANGARAA, zie Ganges, No. 1.

GANGAWALIE, golf van de Ind. zee in Canara, bij het dorp Amdla, welke zich achter eenen engen doortogt tot een groot zoutmeer uitbreidt.

GANGEA, Rus. Aziat. stad in Georgië, aan de Kur.

GANGELT, Pruis. vlek, regdst. Aken, kreits Geilenkirchen, met 800 inw.

GANGERAB, Afr. gebergte, een tak van het gebergte Dyart, en door Hodendoa's bewoond, welke des zomers de stad Souakin van melk en boter voorzien.

GANGES, bij de inw. *Ganga* (d. i. de rivier) genoemd, eene beroemde, bij de Hindo's heilige riv. in Azië, bij deszelfs eersten oorsprong Puddah en Bagarutty genoemd. De oorsprong van deze riv. is lang een voorwerp van nasporing geweest; eindelijk hebben de Engelschen dien gevonden aan de Z. zijde van het Himmalaya gebergte, hetwelk Tartarije van O. Indië scheidt, tusschen 31. en 32. N. B. en 96. en 97. L. Zij loopt van het gebergte, van het N. W. naar het Z. O., door Bengalen, alwaar zij, na eenen loop van meer dan 220 geogr. mijlen, met verscheidene monden in de golf van Bengalen valt. Zij heeft onderscheidene watervallen en eil., en in Bengalen eene breedte van ééne tot 1½ mijl. Zij neemt onderscheidene rivieren op, waaronder de Jumna, de Soane, de Kamgonga of Gambarka, de Goggrah, de Gunduck, de Kosz, enz. de voornaamste zijn. Bij Luckipur vereenigt zich de Ganges met een deel van den nog grooteren Burampoeter, welke in Tibet ontspringt en door hunnen vereenigden mond wordt eene aanzienlijke golf, met onderscheidene eilanden, gevormd. De Megna en de Hugly of Hoogly zijn de voornaamste monden. Tusschen de Puddah en Bagarutty vormt zij ook eene Delta, die in den regentijd door regelmatige overstroomingen vruchtbaar gemaakt wordt. Men wil dat de gemiddelde hoeveelheid waters, welke de Ganges elke seconde in zee stort, niet minder dan 180,000 kubiek voeten bedraagt. Zes maanden des jaars is een gedeelte der riv. onbevaarbaar, hetwelk men, uit vreeze van den geheelen loop des Ganges te zullen veranderen, door geene kanalen

heeft

heeft durven veranderen. De inboorlingen houden het water in zulk eene hooge achting, dat zij hunne zieken honderd en meer mijlen ver brengen, om door hetzelve genezen te worden. Die aan deszelfs oever sterft en van het water drinkt, is, volgens hun gevoel, vrij van de zielsverhuizing; ook moeten de Hindo's zich op onderscheidene tijden in dezelve wasschen. Het voornaamste feest is op den dag der nieuwe maan in September, wanneer het beeld van den Ganges in de riv. geworpen, en dus aan haren gemaal teruggegeven wordt. Men verzendt dit heilige water, in kruiken, door geheel O. Indië. De rivier is zeer rijk aan edele gesteenten, goud en paarlen, visch, schildpadden en groote krokodillen. 2. Fr. stad, dep. Hérault, arr. Montpellier, met eene hervormde kerk, 3,600 inw. en fabr. van zijden kousen, leder, en handel met ruwe zijde.

GANGES ISLANDS of *Noord Natunas*, twee kleine eil. tusschen het eil. Borneo en de golf van Siam. 124. 31. L. 4. 55. N. B.

GANGKOFEN of *Gankofen*, Beij. dorp, Isarkreits, met 650 inw.

GANGOUTRI, beroemde bedevaartplaats der Hindo's, bij het Himmalaya gebergte, in de O. Ind. prov. Serinagur gelegen, zijnde een groote steen in het midden der riv., over welks beide uiteinden, de Ganges, die hier slechts 3 voeten diep, doch 15 tot 20 ellen breed is, stroomt, doch wiens droog blijvende oppervlakte, voor de ongeloovige Hindo's, eenige overeenkomst met de heilige koei heeft, naar welke zij deze plaats ook noemen. Aan den oever, over den steen, staat een tempel, met twee beelden, de rivieren Ganges en Bagarutty voorstellende. De riv. is in het voorbijstroomen des tempels in 3 deelen verdeeld, het eene aan Brahma, het 2 aan Vishnu, het 3 aan Seva gewijd, welke allen tot reiniging der Hindo's dienen. Het water, dat, volgens hunne meening, van alle zonden reinigt, wordt wijd en zijd door Indië verkocht. 95. 55. L. 31. 4. N. B.

GANGPOUR, O. Ind. distr., prov. Gundwana, op 22 N. B., ten N. aan de Britsche distr. van Bahar grenzende. De dusgen. hoofdstad behoort aan een onafhankelijk opperhoofd der Hindo's.

GANGU, Afr. dorp van Bambarra; 50 mijlen W. van Sego.

GANHAY. Chin. koopstad en haven, prov. Fokiën.

GAN-HURRY, Chin. distr., ten Z. van Nankin, met verscheidene ter eer der Goden opgerigte torens.

GANI-EIL, de Noordelijkste der Marianen eil., als: Paparas, Anatacan, Anatojar of St. Joachim, Serigan, Guguan, Alamagan of la Conception, Pagon of St. Ignatius, Assomption, Mangs of Tulas, Urac of Uraccas.

GANJA, Rus. Aziat. stad van Georgië; 66 mijlen N. O. van Erivan.

GANJAM of *Gandscham*, O. Ind. vruchtbaar distr. in Cicacole, een der N. circars, welke in 1803 door de Britten gevormd werden. Het heeft eene evenëensgenoemde hoofdstad met eene haven, aan den N. O. oever van eene riv., die in den regentijd bevaarbaar is. 103. 5. L. 19. 23. N. B.

GANJARS of *Ganschan*, wild, woest en onafhankelijk volk in Afrika, ten Z. van Sennaar, in de vlakten van Kurrah, wonende, hetwelk van de jagt leeft, door roof en moord zich voor zijne naburen bevreesd maakt, en uit negerslaven bestaat, die uit Sennaar vlugtteden, toen de Arabieren van daar verdreven werden. Hun opperhoofd wordt *Scheba*, dat is *oude man* genoemd.

GANJECOTTAH, O. Ind. vesting bij Balapore.

GANKA, (EL) Arab. zeehaven, prov. Ommon; 40 mijlen ten Z. van Mascat.

GAN-KING-FOE, Chin. hoofdst. van de prov. Kiang-nan, aan de riv. Yangtche-kiang. Een groot gedeelte der stad bestaat uit tuinen en bouwgrond; het O. gedeelte uit woonhuizen, en het W. gedeelte uit winkels, die wel voorzien zijn, voornamelijk met porselein, hoornen lantarens, mutsen en laken. 135. 6. L. en 31. 30. N. B.

GANKOFEN, zie Gangkofen.

GANKU, Chin. stad in Setchuen.

GANLAS, Beij. dorp, Opper Mainkreits, met tapijtfabr. en ijzersmederijen.

GANN of *Garinja*, Afr. lands. in de veroverde landen van Abyssinië.

GANNAN, Chin. stad in Koei-tcheou, van den 3den rang; 12 m. O. van Pou-ngan.

GANNAT, Fr. arr., dep. Allier, groot 21 V. M., met 58,400 inw., en de kantons Gannat, Chantelle les Châteaux, Ebreuil, Escurolles, en St. Pourçain.

GANNA FENNA, (VUUR-OORD,) landstreek op Ceylon, alwaar vele vulkanen zijn uitgebarsten. Zij is onvruchtbaarder dan vele andere streken.

GANNERSDORF, Oostenr. dorp, viertel onder het Weener Woud, aan de Schwechat, met papierfabr.

GANNET EIL., klein Austr. eil. bij de Z.

kust van Nieuw Zeeland. 193. L. 37. 57. Z. B.

GANNING, Chin. stad van Yunnan. 120. 2. L. 25. N. B.

GANOS, Turk. stad in Romanië, aan de zee van Marmora; 11 mijlen N. O. van Gallipoli. 45. L. 40. 48. N. B.

GANPING, Chin. stad, prov. Petche-li; 4 mijlen N. van Ching.

GANSBACH, Bad. dorp, Murgkreits, ambt Gemsbach, met 340 inw. en merkwaardige granietzuilen.

GANSCHA, Rus. stad, gouv. Teflis, aan de Kur, met zijdefabr., in eene vruchtbare landstreek.

GANSENHOLZ of *Ganzenkop*, Pruis. berg, Rijnprov., 1405 voeten boven den Rijn verheven.

GANSHOREN, zie Jetta.

GANSOIJEN, Nederl. buurt, prov. Noord Braband, distr. 's Hertogenbosch.

GANSWIJK, Nederl. heerl., prov. N. Braband, distr. 's Hertogenbosch; behoort onder Emmikhoven.

GANTHEANNES, Austr. eil. bij Nieuw Holland, niet ver van kaap Huygens.

GANTINGA, stad op de O. kust van het O.Ind.eil.Celebes.o.14.N.B.139.52.L.

GANY of *Gasney*, Fr. stadje, dep. Eure, aan de Epte, met 200 huizen.

GANZENDIEP, de bevaarbare of O. mond van den IJssel, bij het Kamper eil., in de Nederlandsche prov. Overijssel.

GANZEN RIVIER, (GOOSE RIVER) tak van den Mississippi in de N. Amer. Rep.

GAOGA, Afr. gebied in het rijk Burnoe, in Nigritië, waarvan de juiste ligging en uitgestrektheid zeer onzeker is.

GAOXA, Chin. eil. op de kust van de prov. Quang-tong.

GAP, Fr. hoofdstad van het dep. Opper Alpen, aan de beek Benne, met het fort Puymore, 5 kerken, museüm, bibliotheek, kabinet voor natuur- en oudheidkunde en natuurlijke historie, linnen-, wollen- en zijdefabr., en 8,600 inw. In de nabijheid vindt men een drijvend eil. in het meer Pelhotiers. 2. Fr. arr., dep. Op. Alpen, groot 45½ V. M., met 69,000 inw., in de kantons Gap, Aspres les Veyne, la Bâtie Neuve, Laragne, Orpierre, Ribiers, Rozans, St. Bonnet, St. Etienne, St. Firmin, Serres, Tallard en Veyne verdeeld.

GAPAMES, Fr. dorp, dep. Somme.

GAPINGE, Nederl. dorp, prov. Zeeland, distr. Middelburg, eil. Walcheren; ½ uur ten W. van ter Veere.

GAPS, Oostenr. marktvlek, kreits Boven den Mannhartsberg. 2. Zie Capes.

GARA, Egypt. meer van Fajum; 4 mijlen Z. van Fajum.

GARABUSA en GARABUSA - SALVATICA, twee kleine eil. in de Middell. zee, tot het eil. Candia behoorende, en ten N. W. van hetzelve gelegen. Het eerste heeft eene vervallene vesting en goede haven. Het ligt op 41. 9. L. en 35. 40. N. B.

GARACHINE, Z. Amer. kaap aan de kust van de prov. Dariën, welke met de kaap van St. Lourens ten N., den ingang van de golf St. Miguel vormt. Zij ligt op 299. 32. L. en 8. 7. 30. N. B.

GARACHIKO, reede bij 't Afr. eil. Teneriffe, op 0. 53. L. en 28. 22. N. B.

GARAGUER, Afr. volk in Abyssinië.

GARAJAM, kleine Afr. riv., welke op 3. N. B. in de bogt van Biasra valt.

GARAN, Schot. eil. aan de N. kust van het gr. Sutherland, ruim 1 mijl ten O. van kaap Wrath. 13. 1. L. 58. 35. N. B.

GARANHILL, Schot. dorp, gr. Ayr.

GARAMA, zie Garma.

GARAPO, Fr. kaap in de Middell. zee, in de nabuurschap van Nice, met eene kleine baai en eenen vuurtoren. 43. N. B. 24. 47. L.

GARASU, Braz. vlek, prov. Fernambuco, aan de kust, met veel verwhout.

GARATIVA, Braz. riv., welke op 23. 3. Z. B. in den Atl. oceaan valt.

GARAWUL, O. Ind. stad in de prov. Allahabad, distr. Chunar; op 100. 46. L. en 24. 50. N. B.

GARB, (EL) prov. van Marocco, lands. Fez, langs de kust van de straat van Gibraltar, tot aan de riv. Saboe, en waarvan Tanger en Larache de voornaamste plaatsen zijn. Men zegt dat dezelve zeer vruchtbaar is en 200,000 inw. bevat.

GARBE DENDOUR, Afr. dorp in Nubië, aan den W. oever van den Nijl gelegen, met de overblijfsels van eenen ouden tempel; 20 mijlen Z. van Syene.

GARBE GIRSCHE, Afr. dorp in Nubië, aan den W. oever van den Nijl, alwaar men, zoo wel als op de naburige dorpen, vele oudheden en ruïnen vindt.

GARBIE, distr. in Neder Egypte, prov. Bahari, het vruchtbaarste deel van 't land, door onderscheidene kanalen doorsneden, hetwelk dat gedeelte van de Delta bevat, dat tusschen den Nijl van Rosette en den Nijl van Damiate bevat is. Het is zeer goed bebouwd, en men vindt er verscheidene dorpen. Me-Mehallet el Kibeer is de voornaamste stad. 2. Fr. dorp, dep. Gers.

GARBOW, Pool. stad, waiw. Lublin.

GARBUGE, kaap in het N. W. van het eil. Candia, in de Middell. zee.

GARCAT, Fr. vlek, dep. Charente.

GARCHING, Beij. dorp, Isarkreits, met 54 huizen en een postkantoor.

GARD, riv. in Frankrijk, welke in het dep. Lozère in de Cevennes, op den berg Malpas ontspringt, in het begin uit 2 armen, de Gardon d'Alais en d'Anduse bestaat, die zich bij Rivalta vereenigen, waarna zij, boven Beaucaire, bij Camps, in de Rhône valt. Zij voert eenig stofgoud met zich, en wanneer zij door het water, dat van de bergen komt, te veel wordt opgevuld, overstroomt zij dikwerf den geheelen omtrek. Over dezelve is de prachtige waterleiding *Pont du Gard*, door de Romeinen aangelegd, om de stad Nismes, uit de vier mijlen ver verwijderde bron Aure, van water te voorzien. Zij bestaat uit drie rijen bogen, welke boven elkander, zamen 154 voeten hoog en 819 voeten lang zijn. Merkwaardig is het vooral, dat dit uitmuntend gedenkstuk der oudheid nog in vele deelen eene nieuwheid en sterkte behouden heeft, als of het onlangs eerst gemaakt was. 2. Dep. in het Z. van Frankrijk, het voorm. Languedoc, tusschen de dep. Lozère, Ardèche, Vaucluse, Monden der Rhône, Hérault, Aveiron en de Middell. zee; of tusschen 21. 4. en 22. 21. L. en 43. 32. en 44. 26. N. B. gelegen, en op ruim 105 V. M. in 4 arr., 38 kantons en 365 gemeenten, 322,000 inw. bevattende. Het land is door hooge bergen ingesloten, en in het W. arr. Le Vigan bergachtig; van binnen echter golvend vlak, terwijl de kleine kust geheel vlak, en met moerassen bedekt is. De grond is bij de bergen kalk- en steenachtig, inwendig droog, ligt, en onder de voordeelige luchtstreek buitengemeen vruchtbaar. Het gebergte is een deel der Cevennes, welke den N. rand en W. punt bedekken, terwijl de voornaamste kruin van dezen tak Suquet genoemd wordt. De riv., welke deze streek bewateren, zijn: de Rhône op de O. grenzen, de Gardon of Gard, de Cèze, Vidourle, Alson, Eybenne en andere. Ook heeft men hier de kanalen van Aigues Mortes, van Sylvereal, Bourgidon en Radolle, de kolk van Repausset, en de moerassen, Larmilane, Senteyrane, Escamandre en Bellegarde. Onder de gezondheidsbronnen behooren vooral die van Bagnols, Alais, Uzes, Monfrin, Quissac, enz. De luchtsgesteldheid is er bijzonder warm: men heeft er bijna geen' winter, maar hevige stormen en winden, vooral aan de kusten de *Sirocco*, en tallooze muggen, die naar muskieten gelijken. De voorn. voortbrengselen zijn: wijn, fijne vruchten: vooral vijgen, pruimen, amandelen en olijven; koren, hennep, onderscheidene kruiden en planten, als: Spaansche peper, kappers, zoethout, morellen, (waarvan de lakmoes gemaakt wordt,) geele bessen (*graines d'Avignon*) en soda; eenig hout, waaronder altijd groene eiken; de gewone huisdieren en gevogelte, klein wild, bijen, zijdewormen, kermes, Spaansche vliegen, slangen, lood, antimonium (spiesglas) bruinsteen, oker, graniet, porfier, marmer, steenkolen, agaat, kobalt en zeezout. De voornaamste takken van bestaan zijn. de wijnoogst, het droogen van heerlijke rozijnen, brandewijn- en azijnstokerijen, het telen van fijne vruchten, de landbouw, zijde-, vee-, schapen- en bijenteelt, en eenige mijnen. Verder heeft men er vele fabr., terwijl de genoemde voortbr. uitgevoerd worden. Het dep. zendt 4 afgevaardigden naar de kamer, en bevat de arr. Nismes, Uzes, Alais en le Vigan. De hoofdstad is Nismes.

GARDA, (LAGO DI) Oosteur. meer, tusschen Tirol en het Lomb. Ven. kon. gelegen. Het werd bij de ouden *Benacus* genoemd, is 7 mijlen lang en van 1 tot 3 mijlen breed; onderscheidt zich bijzonder door de vruchtbaarheid van deszelfs oevers, en de schilderachtige ligging der heuvels, die het begrenzen; ook bevat het veel visch, vooral karpers, zalm en aal. Het ontvangt onderscheidene beken en riv., waarvan de voornaamste zijn: de Sarca, welke onder den naam van Mincio, bij Peschiera, weder uit hetzelve voortkomt. Des zomers wordt het zeer hoog, en alsdan is de vaart op hetzelve gevaarlijk, doch er heerschen twee periodieke winden, die dezelve zeer bevoordeelen. De eene, *Sover* genoemd, komt uit het N., en waait van middernacht tot 's middags; de andere, *Ora* genoemd, komt uit het Z. en waait van 's middags tot 's avonds. Zelden zijn de vaartuigen zwaar geladen, en nimmer zeilen zij tegen den wind in. Ten O. van Sermione werpt de zee rookende waterblazen uit eene groote diepte op, welke eenen zwavelachtigen reuk van zich geven, en zuur van smaak zijn. Onder het water heeft men eenen tegenstroom opgemerkt, welke de netten der visschers soms in verwarring brengt. 2. Lomb. Ven. vlek, legatie Verona, aan voorn. meer, oudtijds eene vermaarde vesting; 20 m. N. van Mantua.

GARDAFUI of *Guardafui*, kaap aan de O. kust van Afrika. 11. 45. N. B.

GARDANE of *Gardanne*, Fr. stadje, dep. Monden der Rhône, arr. Aix, met 2300 inw.

GARDE of *Frenet*, Fr. stadje, dep. Var, arr. Draguignan, met het kerspel 2700 inw. bevattende, die fabr. van hoeden, leder en wollen stoffen, ijzermijnen, wijn-, ooft- en kastanjeteelt hebben. 2. Vervallene stad in Groenland, voorheen de hoofdstad des eilands.

GARDELEGEN of *Gardeleben*, Pruis. kreits, regdst. Maagdenburg, met 4,890 huizen en 29,720 inw., waarvan er 24,280 op het land wonen. De hoofdpl. van dien naam ligt in een dal, aan de Milde, heeft hooge muren, 3 poorten, 3 marktplaatsen, 4 kerken, 31 openbare gebouwen, 1 gymnasium, 3 hospitalen, 4,200 inw., hopbouw, bierbrouwerijen en fabrijken. 52. 33. N. B. 29. 24. L.

GARDELOUPE, zie Guadeloupe.

GARDEN, baai aan de O. kust van Terreneuve. 322. 56. L. 49. 42. N. B.

GARDEN EIL., groep kleine Austr. eil. in den Stillen oceaan. 231. 26. L. 21. 45. N. B.

GARDENA of *Gröden*, Oostenr. dal, kreits Botzen, 1½ mijl lang, en ⅓ mijl breed, met 3,500 inw., die in het snijden van houten beeldjes, in kantwerken, handel en veeteelt hun bestaan vinden.

GARDENSEE, zie Garnsee.

GARDENSK, Rus. stad, gouv. Wilna.

GARDENSTON, Schot. D., gr. Banff.

GARDEREN, Nederl. dorp, prov. Gelderland, kwart. Arnhem, niet ver van het Uddeler meer, met 686 inw., eenige overblijfsels van eene Hunnen schans en eenen zeer diepen put, die voor de inwoners goed water bevat.

GARDICHI, verwoeste stad op het eil. Corfu, distr. Strongili.

GARDIKI, kaap, baai en dorp aan het W. gedeelte van het Jonische eil. Corfu.

GARDING, Deen. stad in Sleeswijk, lands. Eiderstedt, met 900 inw. en korenhandel. 54. 23. N. B. 26. 38. L.

GARDIOLLE, Fr. stad, dep. Tarn.

GARDNER, Austr. bergketen aan de Z. kust van Nieuw Holland, bij King George's haven. Men ziet dezelve op 20 mijlen afstands uit zee.

GARDNER'S CANAL, baai aan de N. kust van N. Amer., door VANCOUVER ontdekt: de ingang ligt op 249. 3. L. 53. 35. N. B.

GARDNER'S ISLAND, zie Amargura.

GARDNER'S ISLAND of *Isle of Wight*, eil. van de N. Amer. Rep., aan het O. einde van Long eil., prov. Nieuw York. Men vindt er schoon rundvee en schapen.

GARDNER POINT, Z. W. punt van het Admiraliteits eil., in het N. der Stille Zuidzee. 243. 25. L. 57. 1. N. B.

GARDON, zie Gard, No. 1.

GARDONE, Lomb. Ven. vlek, legatie Brescia, met geweerfabr., ijzersmelterijen, smederijen en 1300 inw.

GARDOUCH, Fr. vlek, dep. Op. Garonne.

GARED, Afr. dorp van Marocco, prov. Sus, aan de riv. Sus.

GARDSCHESTAN of *Garschestan*, Aziat. prov. van het rijk Kabul, met de steden Asschin en Schurmin.

GAREAN, Afr. bergketen van Tripoli, eene voortzetting van den Atlas, op dewelke de winter even zoo streng is als in het N. van Europa.

GAREDSHI, Aziat. berg ten O. van den Kaukazus.

GAREEA of *Gherea*, O. Ind. stad in Bengalen; 1 mijl van Sooty.

GAR-EL-MAILAH, kleine Afr. haven aan de O. kust van Tunis.

GARE LOCH, zeearm in de N. W. kust van Schotland; ruim 2 mijlen lang en ongeveer 1 breed.

GARES, N. O. prov. van het Afr. rijk Fez.

GARESCHAMO, Aziat. distr. in de landen ten O. van den Kaukazus gelegen.

GARESSIO, Sard. dorp in Piëmont, prov. Mondovi, aan de Tanaro, met 7 kerken en 4,720 inw. In de nabijheid vindt men marmergroeven.

GARET, Afr. stad van Marocco, prov. Fez, met suikermolens.

GARFAGNANA, zie Carfagnana.

GARGAGLIONE, Nap. vlek, prov. Basilicata, zeer aangenaam gelegen.

GARGALITZ, Turk. stad in Bessarabië, bij den Donau; 19 m. van Ismailow.

GARGANO, eil. bij Corsica. 2. Nap. gebergte, prov. Capitanata, bij Manfredonia; 15 m. lang en 9½ m. breed. Het vormt eene bijna cirkelvormige groep, bestaat uit kalksteen, en is met hooge eiken, dennen, laurieren, mispel-, taxis-, terpentijn- en mastikboomen begroeid, waarin zich veel wild ophoudt; de hoogste top van hetzelve is de Calvo. De prov. dezes naams heeft 86,500 inw.

GARGANO, zie Angelo (St.)

GARGANVILLARD, Fr. stadje, dep. Op. Garonne.

GARGAS, Fr. stadje, dep. Vaucluse.

GARGATHA INLET, naauw N. Amer. kanaal tusschen 2 eil., op de kust van Virginië. 302. 14. L. 37. 44. N. B.

GARGILESSE, Fr. stadje, dep. Indre.

GARGNANO, Lomb. Ven. vlek, legatie Brescia, aan de W. zijde van het meer Garda, met 3400 inw., handel, olijventeelt en ijzerfabr.

GARGRAVE, Eng. vlek, gr. York.

GARGUNNOCK, Schot. D., gr. Stirling.

GARI, zie Garigliano.

GARIA, N. Amer. baai, aan de Z. kust van Terreneuve. 2. Perz. stad in Irak.

GARIAC, zie Geriac.

GARIGLIANO, Nap. riv., prov. Terra di Lavoro, die bij Tagliacozzo uit 2 bronnen ontspringt, de Fibreno, Gari, Melfa en Rapido ontvangt, en bij Gaëta in de Middell. zee valt. 2. Barca of *Scaffa-di Garigliano*, kleine plaats met een veer aan bovengen. riv.

GARIOCH, Schot. distr., gr. Aberdeen, 150 vierk. Eng. mijlen groot, met 12,500 inw.

GARITSCH, Hong. bergketen, zich uit Slavonië naar Chasma uitstrekkende.

GARIZIM, berg in Palestina, distr. van Naplusa, op denwelken oudtijds de Samaritaansche tempel stond.

GARLIES, Schot. dorp, gr. Dumbarton, bij het Loch Lomond.

GARLIESTON, Schot. dorp, gr. Wigton, met 500 inw. en eene haven.

GARLIN, Fr. stadje, dep. Ned. Pyr., arr. Pau, met 340 inw. 17.23. L. 43.34. N. B.

GARLSTORFT, Han. vlek, vorst. Lüneburg.

GARLIPP, Pruis. dorpje, regdst. Maagdenburg, kreits Stendal, met 170 inw.

GARMERWOLDE, Nederl. dorp, prov. Groningen, kwart. Appingadam, schoutambt Ten Boer; 1¼ uur van Groningen.

GARMISCH of *Garmischau*, Beij. dorp, Isarkreits, landger. Werdenfels, aan de Loisach, met 1070 inw.

GARMOUTH of *Garmach*, Schot. dorp, met 700 inw., gr. Moray, aan den mond van de Spey, die hier eene goede haven maakt. 57. N. B. 14. 46. L.

GARNACHE, Fr. stadje, dep. Vendée, arr. Sables d'Olonne, met 1470 inw.

GARNER, Nederl. D., prov. Overijssel, niet ver van de Vecht, met 250 inw.

GARNER en GARRAN, twee riv. in 't Eng. gr. Hereford, waarvan de eerste boven Whitechurch, en de laatste bij Langarran in de Wye valt.

GARNERANS, Fr. stadje, dep. Ain.

GARNET, N. Amer. zeevlek, prov. Massachusetts, niet ver van Plymouth.

GARNICH, Nederl. dorp, gr. hert. en arr. Luxemburg, met 600 inw.

GARNOCK, vischrijke riv. in 't Schot. gr. Ayr, welke bij Irvine in zee valt.

GARNSEE of *Gardensee*, in het Poolsch *Schlemmo*, Pruis. stadje, regdst. en kreits Mariënwerder, met 750 inw. 36. 36. 45. L. 53. 35. 35. N. B.

GARNUDA, O. Ind. stad in Bengalen, distr. Dacca, aan den W. oever van den Ganges, hier de Puddah genoemd. 107. 58. L. 22. 59. N. B.

GARNWERD, Nederl. dorp, prov. en arr. Groningen, schoutambt Ezinge, aan het Zeildiep, dat in 1638 hier verlegd werd, waardoor een deel van het dorp werd afgescheiden, dat nu klein *Garnwerd* heet, en er nog toe behoort.

GARONNE, aanzienlijke riv. in Frankrijk, welke bij de Pyreneën in het dal Aran ontspringt, van het Z. naar het N. W. loopt, bij Muret bevaarbaar wordt, na hare vereeniging met de Dordogne, den naam van Gironde aanneemt, en vervolgens bij den vuurtoren Cordouan, met twee monden, *Pas des ânes* en *Pas de grave* genoemd, 10 mijlen van Bordeaux, na eenen loop van 90 mijlen in de Atl. zee valt. Bij deszelfs mond is zij 18,000 voeten breed, en de vloed klimt tot aan Macaire, 2 mijlen beneden Bordeaux. Zij ontvangt de Arriège, de Tarn met de Aveiron, de Baise, de Lot met de Truyère, de bevaarbare Dordogne met de Vesère, Corrèze en Ille. Zij geeft aan vier dep. den naam, aan dat der Opper Garonne, Lot en Garonne, Tarn en Garonne, en Gironde, waarvan het eerste volgt.

GARONNE, (DEP. VAN DE OPPER) dep. van Frankrijk, voorheen Opper Languedoc, tusschen de dep. Tarn en Garonne, Tarn, Aude, Arriège, Opper Pyreneën, Gers en Spanje, of tusschen 18. 17. en 19. 46. L. en 42. 47. en 44. 6. N. B. gelegen, bevattende op 113 V. M., in 4 arr., 35 kantons, en 605 gemeenten, 370,300 inw., waaronder wel 18,000 hervormden, als ook Basken in de Pyreneën, en Cagots in het dal Luchon, gevonden worden. Het Zuidelijke deel heeft hooge bergen, het Noordelijke is meer vlak. De arr. Toulouse, Villefranche en Muret hebben eenen verschillenden grond, die nu eens uit zand-, dan uit klei- of leemgrond bestaat, doch over het algemeen zeer vruchtbaar, is en waarvan het dal der Garonne voor de meest gezegende oorden in Frankrijk, niet behoeft te wijken. Het arr. St. Gaudens heeft eenen berg- en steenachtigen grond, en is over het algemeen zeer onvruchtbaar. De voornaamste bergen zijn: de Pyreneën, met derzelver voorbergen, die het laatstgenoemde arr. geheel bedekken en aldaar de dalen Luchon, Larboust, Lasto en Queil vormen. De riv. zijn de Garonne, de Tarn, de Save, de Lers, Arriège, Salat, Pique en eene menigte kleinere. Verder vindt men er het kanaal van Languedoc of Zuider kanaal, (zie dat art.) de kleine me-

meren en kolken, Culego, Despingon en Nevesacagonard; minerale wateren bij Bagnères, de Luchon, enz. De luchtsgesteldheid is er zacht en gezond; in den omtrek der bergen is de lucht zuiver, maar scherp. De voornaamste voortbrengselen zijn: koren, tuin- en peulvruchten, vlas, ooft, alsmede vijgen, amandelen, noten, kastanjes, en wijn; de gewone huisdieren en tam gevogelte, wild, (ook beeren en lynxen), visch, bijen, zijwormen; 10 koper- en 12 loodmijnen, ijzer, steenkolen, graniet, bouwsteen, leemäarde, enz. De takken van bestaan zijn: de landbouw, die met vlijt beoefend wordt, doch maar naauwelijks koren genoeg voor de prov. zou opleveren, indien de gemeene man niet bijna alleen van maïs en gerst leefde. Wijn wordt er veel geteeld, doch van eene mindere soort, en wordt meest tot brandewijn verstookt. De veeteelt is de voornaamste rijkdom der prov., doch de bergwerken worden grootendeels verwaarloosd. Ondertusschen heeft dit dep. vele soorten van fabrijken, bijzonder van wollen stoffen, mutsen, kousen, leder, hoeden, aardewerk, enz. De uitvoer bestaat in een weinig koren en meel, muilezels, ossen, varkens, kaas, timmer- en brandhout, wollen stoffen, tinnen waren, enz. Het dep. zendt 4 afgevaardigden naar de kamer. De kantons zijn Toulouse, Ville Franche, Muret en St. Gaudens. De hoofdstad is Toulouse.

Garphytta, Zweed. stad, prov. Westmannland, met 700 inw.

Garrachica, stad op het Afr. eil. Teneriffe, voorheen met eene haven, die echter door eene aardbeving gestopt is.

Garrand, gr. in de N. Amer. Rep., prov. Kentucky, met 9,200 inw.

Garrans of *Garrows*, bergachtige O. Ind. landstreek in Bengalen, tusschen Rangamatty en Assem, op 25. 26. N. B. gelegen, met veel steenkolen, uit welke men hier eenen, bijzonder bij huidziekten heilzamen olie bereidt. De bewoners, die lichtbruin en wel gevormd zijn, en eenen godsdienst hebben, die eenigzins naar dien van Brama zweemt, noemen zich Hindo's, doch eten allerlei voedsel en drinken ook sterke dranken. Zij zijn half wild, en gaan bijna naakt. De *baneas*, hunne opperhoofden, betalen nu schatting aan de Engelschen.

Garraway, Afr. zeehaven aan de Peperkust; 13 m. W. van kaap Palmas.

Garrelsweer, Nederl. dorp, prov. Groningen, arr. Appingadam, schoutambt Loppersum, aan de trekvaart; ruim 2½ uur van Groningen, met veel doortogt.

Garret-Dennis, Austr. eil., ten N. O. van Nieuw Ierland, omtrent 14 mijlen in den omtrek, en door zwarten, die met lansen, boog en pijlen gewapend zijn bewoond. 169. 11. L. 2. 30. Z. B.

Garrigues, 6 Fr. dorpen, dep. Gard, Hérault, Lot en Garonne, Tarn, 2 in Aveiron.

Garrinish point, kaap aan de W. kust van het Ier. gr. Cork; 9 mijlen W. van Bantry.

Garris, Fr. vlek, dep. Ned. Pyr., arr. Mauléon, met 460 inw. 43. 20. 34. N. B. 16. 36. 17. L.

Garrows of *Garro*, zie Garrans.

Garry, riv. in Schotland, gr. Perth, welke in een meer van denzelfden naam ontspringt, en in de Tummel valt. 2. Meer en riv. in het gr. Inverness, welke in Loch Oich valt.

Gars, Beij. vlek, Isarkreits, landger. Wasserburg, aan de Inn, met 570 inw. 2. Oostenr. vlek, viertel Boven den Mannhartsberg, aan de Kamp, met 96 huizen en een kasteel. 3. Oostenr. kasteel, dorp en heerl., tegenover het vorige, aan de andere zijde der riv.

Garsch, Fr. dorp, dep. Moezel.

Garschestan, zie Gardschestan.

Garsdale, Eng. vlek, in het W. van het gr. York, met 650 inw.

Garshuizen, Nederl. dorpje, prov. Groningen, arr. Appingadam, schoutambt Stedum, ten N. van Westerembden, bevat 260 inw.

Garsington, Eng. dorp, gr. Oxford.

Garsis, Afr. dorp in het rijk van Fez, in een vruchtbaar oord, aan het opper gedeelte der riv. Malluvia; 19 m. Z. van Melilla gelegen.

Garstang, Eng. vlek, gr. Lancaster, aan de Wyer, tusschen Preston en Lancaster, aan den grooten weg naar Carlisle, met 800 inw. 151. L. 53. 45. N. B.

Garsten, Oostenr. vlek, Traun viertel.

Garston, Eng. stadje, gr. Lancaster, aan de oevers van de Mersey, met 600 inw. 2. G. of *East Garston*, Eng. kerspel, gr. Berk, met 550 inw.

Gart, Afr. prov. van Fez, alwaar onder anderen Manila of Melilla een Fransch kasteel gevonden wordt.

Gartach Grosz, Wurt. stadje, Neckarkreits, met 1400 inw.

Gartau of *Gartow*, Han. landger., vorst. Lüneburg, met 630 huizen, 4,800 inw., en het vlek van dien naam, met 575 inw.

Garte, Han. landger., vorst. Göttingen, met 5 dorpen en 1520 inw.

Gartelsdorf, Pruis. dorp, regdst. Rei-

Reichenbach, kreits Landshut; 520 inw.

GARTEMPE, riv. in 't Fr. dep. Creuse, welke bij Gueret ontspringt, bij Roche Pesay in de Creuse valt, en alleen voor kleine vaartuigen bevaarbaar is. 2. Fr. dorp, dep. Creuse.

GARTLEY, kerspel in de Schot. gr. Aberdeen en Banff, 4 mijlen lang en 2 mijlen breed, met 880 inw., goede lei-, doch slechte kalkgroeven.

GARTOW, zie Gartau.

GARTZ of *Garz*, bemuurde Pruis. stad, regdst. Stettin, kreits Randow, aan de Oder, met 4 poorten, 5 kerken, 1 hospitaal, 2670 inw. en fabr. 53. 12. N. B. 32. 18. L. 2. Pruis. stad, regdst. Straalsond, op het eil. Rügen, met 1160 inw. en fabr.

GARUDAS, zie Garrans.

GARULINGAY, klein Schot. eil., tusschen de eil. Barray en South Uist.

GARVALD en BARO, vereenigd kerspel in 't Schot. gr. Haddington, met de Lammermuir-hills, 670 inw. en goede kalksteen. Het dorp van dezen naam heeft maar 200 inw., doch is aangenaam gelegen.

GARVELOCH of *Gorvelich*, een der Hebridische eil. ten W. van 't Schot. gr. Argyle, ongeveer 3 m. Z. O. van Mull. 56. 14. N. B. 12. 2. L.

GARVIE, klein rotsachtig Schot. eil. in de frith van Forth, voorheen eene vesting, die tot eene staatsgevangenis werd gebruikt. 2. Riv. van Schotland, gr. Ross, welke in de Conon valt.

GARVILANS, klein Ier. eil. aan de N. kust, gr. Donegal; $\frac{3}{4}$ mijl. O Z. O. van Malinhead.

GARVOCK, Schot. kerspel, gr. Kincardine, met de beste paarden- en beestenmarkten uit het gr. en 500 inw.

GARWOLIN, Pool. dorp, waiw. Podlachië, met 82 huizen.

GARIJP, Nederl. dorp, prov. Vriesland, arr. Leeuwarden, niet ver van Bergum, met 500 inw.

GARZ, zie Gartz.

GARZAS, zie Abiponers.

GARZE, Han. dorp en ger., vorst. Lüneburg, aan de Elbe, met 740 inw.

GAS, Fr. dorp, dep. Eure en Loire, 1 uur van Epernon.

GASA, zie Gaza.

GASAMA, Afr. dorp in het land der Jaloffs, in Senegambië; 10 mijlen N. W. van Hikarkor, in een dal dat geheel met palmboomen van allerlei soort begroeid is. De inw. beploegen hunne akkers, en drijven eenen aanzienlijken handel met palmwijn.

GASCOGNE, voormalige groote prov. van Frankrijk, en een deel van het generaal gouvernement Guienne, welke ten N. aan Guienne, ten O. aan Languedoc en het gr. Foix, ten Z. aan de Pyreneën, waardoor zij van Spanje gescheiden werd, ten W. aan de zee of golf van Gascogne grensde, en in Opper en Neder Gascogne verdeeld werd. De inw. zijn geestig en trotsch, en de winderige wijze, op welke zij gewoon waren hunne daden te verhalen, heeft aanleiding tot den naam van *Gasconade* voor alle soort van pogcherij gegeven. Thans is dat land in 5 dep. gesplitst, als: Opper Garonne, Opper Pyreneën, Gers, Lot en Garonne en Landes. Men zie die art.

GASCOGNE, (MEER of GOLF VAN) ook wel *la grande Baie de France*, of golf van Frankrijk genoemd, een deel van den Atl. oceaan, aan de Z. W. kust van Frankrijk, zich van den mond der Garonne tot aan de Spaansche grenzen uitstrekkende, terwijl die naam ook in ruimeren zin, aan de geheele zee, langs de kusten van Poitou, Saintonge, Guienne en Gascogne gegeven wordt.

GASCONADE, N. Amer. riv. in het binnenland van Louisiana, welke, volgens den majoor PIKE, in verschillende jaargetijden, meer dan 100 mijlen ver bevaarbaar, en aan deszelfs mond in den Missouri 100 ellen breed is. Zij loopt door een heuvelachtig land, heeft eenige salpeter-, en loodgroeven, terwijl aan den oever, over deszelfs mond, de grenslinie tusschen de Indianen en de N. Amer. Rep. begint.

GASK, Schot. D., gr. Perth; 440 inw.

GASKIER, klein Schot. eil. der Hebriden, door groote troepen ganzen bezocht wordende.

GASNY, zie Gany.

GASPAR STRAIT, straat tusschen de O. kust van het eil Banca en de W. kust van het eil. Billiton, in de Ind. zee, welke de Chin. zee met die van Java vereenigt, 14 zeemijlen breed en door Passage eil., bij de Engelschen *Middle island* genoemd, in twee deelen verdeeld. Ook vindt men hier het Gaspar eil., dat met boomen bedekt, en zoo hoog is, dat men het op eenen afstand van 10 zeemijlen zien kan. 124. 51. L. en 2. 21. Z. B.

GASPAR RICO, Austr. eil. in het N. W. van Nieuw Brittanje, van welks ontdekking men eigenlijk geene berigten heeft. Volgens sommige Sp. aan. kaarten ligt het tusschen 15 en 16 N. B. en op 187. 46. L. In 1625 ontdekte de zoogenoemde Nassausche vloot een laag, door riffen omringd eil., hetwelk men

voor Gaspar Rico houdt.

GASPE, N. Amer. baai in Neder Canada, distr. Gaspe, in de golf van St Lourens, tusschen kaap Gaspe en Whale Head gelegen, welke ruim 5 m. ver landwaarts indringt en ongeveer 2 m. breed is. Bij deszelfs uiteinde dringen 2 armen, de Noordwester en Zuidwester arm genoemd, verder landwaarts in, en ontvangen onderscheidene stroomen. De baai kan verscheidene schepen bevatten, en aan de oevers, die vrij hoog zijn, wonen meestal visschers. 2. Kaap aan de kust van Canada, in de golf van St. Lourens, aan voorn. baai, op 313. 36. L. 48. 35. N. B. 3. Distr. en gr. aan den Z. oever der St. Lourens, in Neder Canada, tusschen het distr. van Quebec, de rivier en de golf van St. Lourens, de prov. Nieuw Bronswijk en de baai van Chaleurs, of tusschen 313. 46. en 311. 46. L. en 47. 20. en 49. 10. N. B. gelegen. Het is door eene rij bergen in twee deelen verdeeld, waarvan de N. helling onvruchtbaar, en behalve aan de oevers der riv., met ondoordringbare bosschen bedekt is. De bevolking wordt op 3,200 zielen geschat, waarvan ongeveer ¼ gedeelte visschers zijn; de voornaamste plaats is New Carlisle.

GASPERICH, Nederl. dorp, gr. hert. Luxemburg, met de gehuchten Hollerich, Bonnevoie en Zessingen, omtrent 250 inw.

GASSECOURT of *Gassicourt*, Fr. stadje, dep. Seine en Oise, bij Nantes.

GASSEL, Nederl. dorp, prov. N. Braband, distr. 's Hertogenbosch, Z. O. van Grave, met 500 inw.

GASSELTE en GASSELTER- NIEUWVEEN, twee Nederl. dorpen, prov. Drenthe, een half uur van elkander gelegen en voorheen vereenigd.

GASSEN, Pruis. stadje, regdst. Frankfort, kreits Sorau, aan de Lubst; 450 inw.

GASSINO, Sard. vlek in Piëmont, prov. Turin, aan het hangen van eenen berg, met 2,700 inw.

GAST, Fr. vlek, dep. Calvados, arr. Vire, met 210 haardsteden.

GASTABAR, zie Bidassoa.

GASTDORF, Boh. stadje, kreits Leutmeritz, aan de Elbe, met 800 inw. en wijnteelt. 2. G., *Drzow* of *Hoszka*, Boh. stadje, kreits Rakonitz, aan de Obertka, met een prachtig slot, 930 inw., hop- en wijnteelt, en fabr.

GASTEIN, Oostenr. vlek, kreits Salzburg, in Lungau, 2954 voeten boven de zee, met eene goud- en zilvermijn en 4 gezondheidsbronnen. Het geheele *Gasteinerdal* heeft op 3½ V. M. 3,700 inw., die bijzonder van de veeteelt bestaan.

GASTEL, (OUD EN NIEUW) twee Nederl. dorpen, prov. N. Braband, distr. Breda, met eene hervormde en twee roomsche kerken en 2300 inw. Nieuw Gastel is thans eigenlijk slechts een polder, ten N. van Oud Gastel, daar het dorp van dien naam in den Spaanschen oorlog afbrandde.

GASTER, Zwits. lands., kanton St. Gall, hetwelk zich van den N. oever van het Wallenstädter meer, 8 mijlen lang en 3 mijlen breed langs de Linth uitstrekt. De inw. bestaan voornamelijk van de vee- en graanteelt. Voorheen was het eene landvoogdij, en behoorde aan de kantons Glarus en Schweitz.

GASTINE, kleine landstreek in 't Fr. dep. 2 Sèvres, met 60 kerspelen.

GASTINOIS of *Gatinois*, voormalig Fr. lands., tot de prov. Isle de France en Orléans behoord hebbende, waarvan het eerste het Fransche Gastinois genoemd werd, en nu tot het dep. Seine en Marne behoort; terwijl het andere, toen het Orléansche Gastinois geheeten, nu tot het dep. Loiret en Yonne gerekend wordt.

GASTOINI, zie Gastuni.

GÄSTRICKLAND of *Gestrikland*, (Gastvrij land) Zweed. lands. in Noordland, een deel van Gefleborgslän uitmakende, tusschen 60. 15. en 61. 5. N. B. gelegen, en op 58 V. M., 27,000 inw. bevattende. In het N. en W. van hetzelve zijn vele moerassen en bergen; in het Z. schoone dalen en kleine vlakten; het brengt eenig koren, vlas, hennep, hop, moesgroenten, ijzer en koper voort. De hoofdstad is Gefle.

GASTUNI of *Hulomitsch*, Turk. stad op het schiereil. Morea, prov. Belvedère, tegenover het eil. Zante, aan de Igliaco, met een kasteel en 3,000 inw., die katoen, zijde, wijn en maïs telen, en met de hier groeijende krenten, met schapen en koeijen handel drijven. Twee uren van de stad vindt men ruïnen, die men voor die van Elis houdt, terwijl men hier ook met zekerheid, die van Olympia meent gevonden te hebben.

GAT, (HET) VAN DE MAAS, droogte voor de Maas, tusschen Oostvoorn en den hoek van Holland, voor schepen, die niet meer dan 12 voeten diep gaan, bevaarbaar. Zie verder Maas, Goedereede, Pandereu, Lantoir, Neira, enz.

GATA, (KAAP DE) kaap in Spanje, aan de kust van Granada, in de Middell. zee, de O. punt van de groote baai van Almeria uitmakende; 8 mijlen in den omtrek en uit eene aaneen-

scha-

schakeling van rotsen bestaande. In dezelve zijn vier heuvels, de Sacristan, de twee Monniken, de Kapitein en de Witte berg genoemd. Zij is van rotsen omringd en bij sommige winden moeijelijk te boven te zeilen. De eene zijde wordt El Puerto de la Plata genoemd, alwaar gewoonlijk, vele Barbarijsche roovers op de Spaansche schepen liggen te loeren. 15. 24. L. 36. 43. N. B.

GATCHINA, zie Gatschina.

GATCOMBE HEAD, de Z. punt van Facing eil., aan de O. kust van Nieuw Holland. 169. 10. L. 23. 52. Z. B.

GATEHOUSE OF FLEET, nette en bloeijende Schot. stad, gr. Kirkcudbright, in een vruchtbaar dal, aan den mond der Fleet, met 1200 inw. en katoenfabr.

GATEKIRK-CAVE, hol in N. Engeland, bij de Grela, met vele versteende lijken van gestorvene helden en van onderscheidene gedaanten.

GATERSLEBEN, Pruis. kasteel, vlek en ambt in het Pruis. regdst. Maagdenburg, aan het thans in land herschapene Gaterslebisch of Ascherslebisch meer.

GATES, zie Ghauts. 2. Gr. in de N. Amer. Rep., prov. N. Carolina, ten Z. van Virginië, met 5970 inw.

GATESGARTH DALE, dal in Engeland, door het gebergte Honisterkrag gevormd, eene halve mijl breed, door bergen, die uit stukken rots bestaan, omringd, en door eene snelstroomende riv. bespoeld.

GATESHEAD, Eng. stad, gr. Durham, eigenlijk de voorstad van Newcastle, waarmede zij, door eene over de Tyne liggende brug, gemeenschap heeft. Er is eene vrijschool voor taal-, reken- en zeevaartkunde, en 8780 inw., die deels in eenige ijzer- en andere fabr., deels in de naburige steenkolenmijnen en steengroeven hun bestaan vinden.

GATINE, (LA) landstreek in 't Fr. dep. 2 Sèvres, een gedeelte van het arr. Parthenay uitmakende.

GATINGOLY, Aziat. stad op de O. kust van het O. Ind. eil. Celebes. 141. 32. L. 0. 22. N. B.

GATINOIS, zie Gastinois.

GATISCH GEBERGTE, zie Ghauts.

GATO, klein eil. in de Ind. zee; 4 mijlen ten N. van Sibu. 141. 22. L. 11. 42. N. B.

GATSCH, zie Gacs.

GATSCHINA, Rus. stad, gouv. St. Petersburg, aan de Duderhofsche bergen, in een schoon, door de Ischora gevormd meer, met een uitmuntend paleis, door keizer PAUL, toen hij nog grootvorst was, gebouwd, en door Duitschers bewoond. Er is ook een vondelingshuis.

GATT, zie Frische Nehrung.

GATTA, Illyr. dorp in Dalmatië, kreits Spalatro.

GATTAI, Hong. vlek, kom. Temesch, aan de Berschawa, met rijstteelt.

GATTAM, zie Ghauts.

GATTAR of *Kattar*, Arab. zeehaven, prov. Lachsa, aan de golf van Perzië, tegenover Bahrein. 2. Zie Gattai.

GATTE, (KAAP DEL) kaap aan de Z. punt van het eil. Cyprus. 34. 31. N. B.

GATTENAU, Wurt. D., Donaukreits, Opper-ambt Tettnang, met 1350 inw.

GATTERSLEBEN, Pruis. vlek, regdst. Maagdenburg.

GATTEVILLE, Fr. vlek, dep. Kanaal, met eene kaap van denzelfden naam, bij Barfleur.

GATTINARA, Sard. stad in Piëmont, prov. Vercelli, aan de Sesia, met 2 kerken, 3 kloosters en 3650 inw.

GATTIRON, aanzienlijke Afr. stad in Fezzan; 18 mijlen Z. van Murzuk.

GATTON, Eng. vlek, gr. Surrey, met 100 inw. 2. Vervallene Afr. stad in Benin, aan eenen tak der Formosa.

GATTONSIDE, Schot. dorp, gr. Roxburgh, aan de Tweed, tegenover Melrose.

GATZWEILER, Pruis. dorp, regdst. Keulen, met 680 inw.

GAU, Egypt. stad, het Antaeopolis der ouden.

GAU-ALGESHEIM, zie Algesheim.

GAUA, zie Goa.

GAUBÖCKELHEIM, Hes. vlek, Rijnprov., kreits Alzei, kanton Werrstadt, aan de Flonheimer beek, met 1000 inw.

GAUDE, Fr. vlek, dep. Var, arr. Grasse, met muskaat-wijnbouw.

GAUDENS, (ST.) Fr. arr., dep. Opper Garonne, hetwelk op 40 V. M., in 14 kantons en 234 gemeenten 118,220 inw. bevat. 2. Fr. stad, hoofdpl. van voorn. arr., aan de Garonne, met 4 kerken, 4,650 inw., vele lakenfabr. en handel. 43. 8. N. B. 18. 36. L.

GAUDENZIO, (ST.) Tosc. stad, distr. Florence, welks omtrek vruchtbaar in wijn en olijven is.

GAUDIN, Spaan. haven, aan de kust van de Middell. zee, bij de W. kust van Ivica, met eene goede ankerplaats.

GAUDMA, zie Godma.

GAUERS, zie Parsen.

GAUGNIES-CHAUSSÉE, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, met 210 inw.; 2 uren van Mons.

GAUGREHWEILER, zie Grehweiler.

GAUIR, Schot. riv., gr. Perth, welke uit Loch Lyndoch ontspringt, en in

Loch Rannoch valt.

GAUJAC, Fr. stad, dep. Landes, arr. St. Sever, aan de Luy, met 1200 inw. en eene zoutbron.

GAUJENE, zie Absel.

GAUKARNA, O. Ind. stad, prov. N. Canara, welke uit ongeveer 500 huizen bestaat, met kokosboomen beplant en met eenen tempel aan *Mahaveda* gewijd. 92. 11. L. 14. 32. N. B.

GAUL, N. Amer. riv. van Virginië, welke op 296. 48. L. en 37. 57. N. B. in de Kanhaway valt.

GAULES POINT, kaap aan de Z. kust van het N. Amer. eil. Terreneuve. 322. 6. L. 46. 50. N. B.

GAULTIER, (ST.) Fr. stadje, dep. Indre, aan de Creuse, met 1100 inw.

GAUMIN, zie Macao.

GAUNERSDORF, Oostenr. dorp, viertel Beneden den Mannhartsberg, aan de Weidenbach, met 1000 inw.

GAUNGRA, distr. in O. Ind., tot de Nagpore Maratten behoorende, in de prov. Berar. Het is bergachtig en door de Tapty bespoeld.

GAUODERNHEIM, zie Odernheim, No. 2.

GAUR, een der Carolinen eil., tot de groep Mogemug behoorende, en door KADU, Cor genoemd. 2. Overblijfsels der oude hoofdstad van Bengalen, pres. Calcutta, prov. Rajemal, aan het oude bed van den Ganges.

GAURA, Turk. eilandje in den Archipel, tusschen de eil. Sdilles en Zea.

GAURAIN en RAMMECROIX, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Doornik, met 2400 inw.; ruim 1 uur van Doornik.

GAUREN, zie Parsen.

GAURIAC, Fr. stadje, dep. Vendée, met 2000 inw.

GAURISCH GEBERGTE, aan de Z. W. grenzen van groot Bucharije in Azië.

GAURITZ, riv. in het Z. van Afr., aan de kaap de Goede Hoop, welke zeer gevaarlijk is, in het NieuweVelds gebergte ontspringt, door de Karroo en Zwarte bergen loopt, en op 39. 26. L. 34. 35. Z. B. in den Oceaan valt. Men zie over dezelve bijzonder BARROW en ook SEMPLE.

GAUSBERG, zie Geisberg, No. 3.

GAUSCHERKIE, stad in Opper Egypte, aan den regter oever van den Nijl, over Tahta, mogelijk het oude *Diospolis.*

GAUTUMPORE of *Gatamapur*, O. Ind. stad, prov. Allahabad, aan de grenzen van Agra. 98. 1. L. 26. 10. N. B.

GAUW, Nederl. dorpje, prov. Vriesland, grietenij Wijmbritzeradeel, met maar 90 inw.

GAUZENS, (ST.) Fr. vlek, dep. Tarn.

GAUZIPOR, O. Ind. stad, prov. Behar, aan den Ganges, met rozenwater fabrijken.

GAVA, de grootste riv. op het Japansch eil. Niphon.

GAVARDO of *Guardo*, Lomb. Ven. stad, legatie Brescia, aan de Chiese, met 2000 inw.

GAVAREEA CAPE, kaap aan de O. kust van Kamschatka. 176. 17. L. 52. 4. N. B.

GAVARNIE, (PONT DE) dal in Fr., dep. Op. Pyr., arr. Argales, in het binnenste der Pyreneën. Het dorp van dezen naam ligt 7000 voeten hoog en heeft 350 inw., lood- en marmergroeven. Hier bij is de Brêche de Roland.

GAVE, algemeene naam der rivieren, in de voorm. prov. Béarn, welke in de Pyreneën ontspringen.

GAVE DE GABAS, riv. in 't Fr. dep. dep. Ned. Pyr., welke de Gave d'Aspe ontvangt, en dan de Gave d'Oléron genoemd wordt.

GAVE DE GAISON of *Mauléon*, Fr. riv., dep. Ned. Pyr., welke in het woud Irari ontspringt, en bij Sauveterre in de Gave d'Oléron valt.

GAVE DE PAU en GAVE D'OLÉRON, twee zulke riv., die zich met elkander vereenigen, en in het dep. der Ned. Pyr. in de Adour vallen. Zij zijn vischrijk, doch kunnen door de snelheid van haren stroom niet bevaren worden.

GAVELLA, Lomb. Ven. stad in de Polesino de Rovigo; 3 mijlen Z. W. van Adria.

GAVERNY, zie Gavarnie.

GAVETTO, Afr. zeehaven in Algiers, aan den O. oever van de golf van Stora; 10 mijlen W. van Bona.

GAVEREN, Nederl. dorp, prov. O. Vlaanderen, arr. Gend, met een kasteel en 920 inw.; 3 uren van Gend.

GAVI, Sard. stad, hert. Genua, met 1600 inw.; 7 mijlen N. van Genua.

GAVIERRA, eil. aan de W. punt van den ingang der baai van Vivero in Spanje.

GAVIN, Schot. eilandje aan de kust van het gr. Argyle.

GAVINTOWN, Schot. D., gr. Berwick.

GAVIO, Sard. stadje, gr. hert. Genua.

GAVRAY, Fr. vlek, dep. Kanaal, arr. Coutances, aan de Sienne, met 1450 inw., handel in linnen en koperwerk.

GAVRE, Fr. dorp, dep. Ned. Loire, met 1000 inw. 2. Zie Gaveren.

GAVRILOW, Rus. stad, gouv. Wladimir, kreits Susdal.

GAWA, Egypt. D. ten O. van Fajum.

GAWASI, riv. in de landen bij den Kaukazus, welke in het gebergte Didoeth ontspringt en in de Alasani valt.

GAWELGHUR of *Ghurgawil*, O. Ind. vesting, prov. Berar, in het gebied des raja's van Nagpore, op eenen hoogen berg, tusschen de bronnen der Punah en Tupte riv. 95. 38. L. 21. 46 N. B.

GAWES, GHARGI, zie Kaw.

GAWRILOW, zie Gavrilow.

GAWSA, Afr. stad van Abyssinië, prov. Samen, meestal door Mahomed. kooplieden bewoond.

GAWSWORTH, Eng. dorp, gr. Ches.

GAYA, Port. stad, prov. Minho, aan den mond der Douero, met 8,000 inw. 2. Eil. op de O. kust van Borneo. 136. 34. L. 4. 46. N. B. 3. Morav. stad, kreits Hradisch, met 1600 inw.

GAYAGA, landstreek door COMPAGNON, ten Z. O. en N. O. van Galam in Afrika geteekend, waardoor de reis van MUNGO PARK zoude loopen, doch hetwelk door anderen, ten onregte, in de plaats van Galam zelve gesteld is.

GAYAH of *Boodh Gayah*, O. Ind. stad, prov. Bahar, eene zeer bezochte bedevaartsplaats, als de geboorteplaats van BOODH of BUDDA. Meer dan 100,000 bedevaartsgangen geven aan de regering ruim 16,000 ponden sterl. inkomen; $2\frac{1}{2}$ mijl van hier ligt het beroemde hol Nagurjenre. 102. 44. L. 24. 49. N. B.

GAYBACH, zie Geubich.

GAYDORONISI, Turk. eilandje, aan de Z. kust van Candia.

GAYWOOD, Eng. dorp, gr. Norfolk.

GAZ of *Kertes*, Hong. dorp, kom. Eisenburg, aan de Pinka.

GAZA of *Gasa*, Turk. Aziat. stad, prov. Syrië, pachalik Damaskus, digt bij zee gelegen, met 4 moskeën, eene haven en 26,000 inw. Zij is de zetel van eenen Griekschen en Armenischen bisschop, heeft katoenfabr. en karavanentogt op Egypte; volgens BURCKHARDT heeft men tot heden toe geene goede zeep in Egypte kunnen maken, waarom die hier, te Jaffa, Hebron en Jerusalem voor geheel Egypte en Arabië gehaald wordt.

GAZAUPONI, Fr. vlek, dep. Gers, arr. Condom, met 1000 inw.

GAZCOTTA, O. Ind. stad, distr. Rungpore. Voorheen had dezelve een klein fort. 107. 1. L. 25. 50. N. B.

GAZE, zie Gaza.

GAZELLEN RIVIER, zie Bahr el Gazel.

GAZER, stad in de binnenlanden van Afrika, in Asben; 16 m. Z. van Asonda.

GAZILLE, Fr. stadje, dep. Morbihan, arr. Vannes, met 1180 inw.

GAZNAH, O. Ind. stad, op de grenzen van Chorasan; 34 mijlen N. O. van Candahar.

GAZOLA, Afr. zeeplaats van Fez.

GAZOLO, Lomb. Ven. dorp, legatie Mantua; 4 m. W. N. W. van Mantua.

GAZUAN, Aziat. gebergte, dat zich aan de W. zijde van Arabië tot aan de Roode zee uitstrekt.

GAZYPOOR. O. Ind. distr., prov. Allahabad, tusschen de riv. Goggra en Ganges, en het distr. Joanpore; het is een der vruchtbaarste streken van Indië, goed bewaterd, brengende alle soorten van granen, katoen, suiker, opium en zeer schoone indigo voort, en beroemd om deszelfs rozenölie en rozenwater. De eveneens genoemde hoofdstad heeft vele fabr., en ligt aan den oever van den Ganges. 101. 19. L. 25. 35. N. B.

GBLELLANI, zie Egbell.

GDAMSIA, zie Gadames.

GDANSK, zie Dantzig.

GDOW of *Augdow*, Rus. stadje, gouv. St. Petersburg, aan den mond der Gdowka in het meer Peipus. 46. L. 58. 35. N. B. 2. Galicisch vlek, kreits Bochnia, aan de Rawa.

GEARON, zie Jaron.

GEAUGA, gr. der N. Amer. Rep., prov. Ohio, met 8 vlekken en 2,320 inw.

GEAUNE of *Genne*, Fr. stadje, dep. Landes, arr. St. Sever, met 360 inw.

GEBA, zie Gesves.

GEBAL HUSSEM, Aziat. bergketen op den O. oever van den Tigris, bij Mosul.

GEBBAR, Turk. stadje in Armenië, prov. Diarbekir; 3 m. Z. O. van Jadida.

GEBBEL EZZEIL, Egypt. berg aan de kust der Roode zee.

GEBEL, zie Dschebel.

GEBEL COBBÉ, Afr. berg in het koningrijk Darfur, bijna geheel op zich zelven staande.

GEBEL-CUSA, berg op de grenzen van het Afr. koningrijk Darfur.

GEBEL EL CHAIK, zie Anti-Libanon.

GEBEL EL HASBANYA, zie Anti-Libanon.

GEBEL EL SILSILI of *de geketende berg*, Egypt. berg aan de O. zijde des Nijls, die hier voorheen met ketenen afgesloten was; 14 mijlen N. van Syene.

GEBELLE, zie Dschebel.

GEBELLE MACOUR, zie Smaragden.

GEBEL MARRA, berg in het Afr. rijk van Darfur, waarbij heete bronnen, zouden zijn, die geen dier of vogel durven naderen. BROIONE geeft ze echter niet met zekerheid op.

GEBEL NAKLON, Egypt. berg van Fajum; 8 m. Z. W. van deze stad.

GEBEL RUMSI, hooge rotsige Afr. berg in Darfur, tot de W. bergketen behoorende, die tusschen Egypte en

de O. grenzen der woestijn liggen.

Gebel Sinan, Aziat. berg, prov. Irak Arabi; 8 mijlen N. W. van Bassora.

Gebel Tak, berg op de grenzen van Aziat. Turkije en Perzië, oudtijds Zagros, en door Otter Tag-Ayagui genoemd.

Gebel Tar, een der Sabugar eil. in de Roode zee, met eene vuurspuwende piek.

Gebel Teir of *de berg der Vogelen*, Egypt. berg aan den O. Nijloever; 8 m. N. van Enseneh.

Gebel Tor, eil. in de Roode zee. 59. 21. L. 15. 37. N. B.

Gebel Wanna, berg in het Afr. rijk van Darfur, op de N. O. grenzen van het dal van Cofke.

Gebel Zeghir, eil. in de Roode zee; 6 mijlen van de Arabische kust. 60. 10. L. 14. 5. N. B.

Gebergte-Negers, zie Ygalotten.

Gebergte, (Rots) of *Rocky Mountains*, groote, ruwe, steile en gedeeltelijk hooge bergketen in N. Amer., welke bij de golf van Californië zich van de andere scheidt, langs de kust loopt en vele takken heeft.

Gebern, zie Parsen.

Gebesee, Pruis. stadje, regdst. Erfurt, bij de zamenvloeijing der Gera en Unstrut, met 1480 inw.

Gebhardsdorf, zie Altgebhardsdorf.

Gebhardshagen, Brunsw. dorp, kreitsger. Saldern, niet ver van de Fuse, met 800 inw. en groote steengroeven.

Gebice, zie Gembitz.

Gebi Zeh of *Gebsa*, Turk. Aziat. stad in Natolië, het oude *Lybissa*.

Gebrazhofen, Wurt. vlek, Donaukreits, Op. ambt Leutkirchen; 800 inw.

Gebressee, Nederl. dorp, prov. en arr. Namen; 1½ uur van deze stad, met omtrent 350 inw.

Gebroeders, Afr. eil. in de Roode zee, ten O. van Socotora. 2. Vier eil. in den Archipel, naar de vier winden gelegen. 3. Twee eil. in den mond van de straat van Malacca en nog 3 eil. ten Z. O. van deze, op 6. 55. N. B. 4. Eil. aan de O. kust van Nieuw Holland, bij kaap Manifold. 5. Twee eil. tusschen de twee groote eil. van Nieuw Zeeland. 6. Twee eil. in de riv. Paraïba in Brazilië. 7. Drie Aziat. eil. ten O. van de Ceicers en de kust van Tscompa. 10. 40. N. B. 8. Drie eil. bij Celebes. 9. Eilandjes bij St. Domingo. 10. Drie bergen op de O. kust van Nieuw Holland. 11. Zeven eil. bij de Afr. Sechelles; en nog eenige anderen.

Gebsattel, Beij. dorp, Rezatkreits, aan de Tauber, met 690 inw.

Gebse, zie Gabuza.

Gebul, Turk. Aziat. stadje; 7 m. Z. O. van Aleppo.

Gebweiler of *Guebwiller*, Fr. stadje, dep. Boven Rijn, arr. Colmar, aan de Lauch, met 2,520 inw. en fabr. 47. 54. 25. N. B. 24. 53. 28. L.

Geby, Aziat. eil. in de Ind. zee, tusschen Waygioe en Gilolo, onder den evennachtslijn, tusschen 146. en 147. L.

Gechingen, Wurt. dorp, kreits Zwarte Woud, op. ambt Calw; 900 inw.

Gechol, zie Dschehol.

Gedan, Arab. plaats aan, en eil. in de Roode zee. 59. 16. L. 16. 33. N. B.

Gedda, zie Dschedda.

Geddington, Eng. dorp, gr. Northampton, met 650 inw.

Gede, de hoogste vuurberg op het eil. Java in O. Ind.; volgens den heer van den Bosch, 8,000 voeten hoog.

Gederath, Pruis. dorp, regdst. Kleef, met 600 inw.

Gedern of *Geudern*, Hes. vlek en kasteel, prov. Op. Hessen, in de Wetterau, aan den Vogelsberg en aan de Nidder, met 1620 inw.

Gedida, Aziat. stad in Irak Arabi, aan den Euphraat; 5 m. Z. O. van Bagdad.

Gedingooma, W. Afr. stad in Kaarta, versterkt, met steenen muren omringd, en zeer voordeelig in eenen naauwen doortogt tusschen twee heuvels gelegen; 10 mijlen N. W. van Kemmoo.

Gedinne, Nederl. dorp, gr. hert. Luxemburg, in 't hert. Bouillon; 2 uren van Orchimont, met 400 inw.

Gedling, Eng. kerspel en dorp, gr. Nottingham, met 525 inw.

Gedney, Eng. kerspel en vlek, gr. Lincoln, met 1110 inw.

Gedro, Fr. stadje, midden in de Pyr.

Gedrosia, groote dorre zout- en zandwoestijn in Azië, door den doortogt van Alexander beroemd.

Gedumah, landstreek in Afrika, bij de watervallen van Felu en Gawina, door Negers bewoond.

Geebsdorf, Saks. dorp in Opper Lausnitz; 4000 inw. en linnenweverijen.

Geel, Nederl. dorp, prov. Antwerpen, arr. Turnhout, met eene fraaije kerk, Latijnsche school, 7000 inw., lakenweverijen, kantfabr., enz. Veel krankzinnigen, van elders hierheen gezonden, worden hier gehuisvest.

Geelrhode, Nederl. dorp, prov. Z. Braband, met 650 inw.; 2 u. van Leuven.

Geelvink baai, Austr. baai, tusschen het O. deel van Nieuw Guinea en de beide schiereil.; 60 mijlen lang, en

door

door eene smalle landstreek of waarschijnlijker door eene straat van de golf ten W. van kaap Walsh afgescheiden.

Geemskerkoi-Noss, Aziat. kaap aan de O. kust van Nova Zembla.

Geer, Nederl. dorp, prov. Luik, met 220 inw. 2. Nederl. riv., prov. Luik, waaraan Hollogne en Leur sur Geer (zie dit art.) 3. Blinde klip aan de Eng. kust bij Landsend. 4. Bank aan de Nederl. kust, tusschen Nieuwpoort en Ostende, met een vaarwater tusschen beiden. 5. Zie vrije Geer.

Geer, (kaap) bij de Mooren *Alfernie* genoemd, Afr. kaap in Marocco, het W. einde van den Atlas, waarbij gewoonlijk ten N. een sterke wind waait, die in de landtaal *Geer* genoemd wordt. 30. 38. N. B.

Geersbergen, zie Geertsbergen.

Geersleew, zie Geursland.

Geersdijk, Nederl. gehucht, prov. Zeeland, distr. Goes, eil. N. Beveland, sedert jaren met Wissekerke vereenigd.

Geertruidenberg, Nederl. vesting, prov. N. Braband, distr. Breda, aan den Biesbosch, met 3 poorten, het groote en kleine Prinsenhof, eene Hervormde en Roomsche kerk, 2 scholen, liefdadige gestichten en 1340 inw., die goede bierbrouwerijen, (waarvan het *Bergsch bier* zeer vermaard is), zalm- en steurvangst, en eenigen handel hebben. 22. 32. L. 51. 32. N. B.

Geertsbergen, in het Fransch *Grammont*, Nederl. stad, prov. O. Vlaanderen, arr. Oudenaarde, op den regter oever der Dender, die dezelve in eene boven- en beneden-stad verdeelt, met 5 kerken, 1 hospitaal, 5,600 inw., tapijt- en linnenweverijen, tabaksteelt en handel. 21. 31. L. 50. 46. N. B.

Geervliet, Nederl. stadje in Zuid Holland, distr. Briel, in het land van Putten, aan het water Bornisse, met 200 inw. en eene oude kerk, waarin de graven der Heeren van Putten. Ook is er het slot of hof van Putten.

Geesch of *Gisch*, Afr. lands. en berg in Abyssinië, bij welke de Abawi of Blaauwe riv., uit 3 bronnen ontspringt. Bruce en anderen willen, dat dit de bron van den Nijl zijn zoude; het lands. is bergachtig en heeft veel weiden.

Geest, zie Rensmageest.

Geest Betz, zie Betz, No. 3.

Geeste Han. riv., hert. Bremen, welke bij Geestendorf in de Wezer valt.

Geestendorf, Han. D. aan de Geeste.

Geesteren, Nederl. dorp, prov. Gelderland, kwart. Zutphen, hoofdschoutambt Borkulo, met 1300 inw.

Geest-Gerompont, Nederl. dorp, prov. Z. Braband, arr. Nivelles; ongeveer 2 uren van Jodoigne: 370 inw.

Geest St. Jean, Nederl. dorp, prov. Z. Braband, arr. Nivelles.

Geest St. Marie, Nederl. dorp, prov. Z. Braband, arr. Nivelles.

Geest St. Remy, Nederl. D., prov. Z. Braband, arr. Nivelles; 500 inw.

Geestmer-Ambacht, Nederl. dorp, in Noord Holland, tusschen de Schager en Nieuwdorper Kogge; het bevat de heerl. Ouddorp, St. Pankras, Zuid en Noord Scharwoude, Koedijk, Broek, Ursheim en Oosterleek, verder den waard Geersen en de vrije heerl. Haringkarspel, Oud karspel, Veenhuizen en Warmenhuizen.

Geevach, Ier. bergen, tusschen de gr. Leitrim en Roscommon.

Geez, zie Abyssinië.

Gefäll of *Gföll*, Oostenr. D., kreits Boven den Mannhartsberg, met 87 huizen.

Gefell of *Markt-Gefell*, Pruis. stadje, regdst. Erfurt, kreits Ziegenruck, met 780 inw. en fabrijken.

Geffen, Nederl. dorp, prov. N. Braband, distr. 's Hertogenbosch, met 950 inw.

Geffer-Churle, Turk. Aziat. stad, pachalik Haleb, aan de Aasi, met 4000 inw., die op Haleb en Latakia handelen.

Gefle of *Giawle*, hoofdstad van het Zweed. stadhouderschap Gefleborg, aan de Geflefjärden, eene bogt van de Bothnische golf, en aan de riv. van denzelfden naam, die de stad doorstroomt en daarna met drie takken in voorn. bogt valt. Zij is de zetel van eenen stadhouder en van den bisschop, heeft een oud groot vierkant kasteel, eene kerk, gymnasium, latijnsche school, burgerschool, hospitaal en lazareth, 900 meestal houten huizen en pakhuizen, en 5610 inw., die de eenige boekdrukkerij in Nordland, fabr. van zeildoek, linnen, tabak en suiker, benevens scheepstimmerwerven hebben, een' aanzienlijken handel in ijzer, planken, teer, enz., met verscheidene eigene schepen drijven, en zich ook met de visscherij bezig houden. De mond der riv. vormt de haven der stad, terwijl zij in de bogt, ongeveer een half uur van den oever, eene tegen alle winden zekere reede heeft, daar zelfs groote schepen ankeren. 34. 46. L. 60. 39. N. B.

Gefleborg, Zweed. prov. in Nordland, welke in de lands. Gestrikland, Helsingland en Herjedalen verdeeld is, en op 425 vierk. mijlen, 89,000 inw. bevat, terwijl de grond bijzonder aan den

kant van Noorwegen zeer bergachtig en rijk aan goede ijzermijnen is.

GEFLEJÄRDEN, bogt van de golf van Bothnië, welke de reede van Gefle bevat.

GEFLE LUISMAN, Zweed. riv. in Dalecarlië.

GEFREES, Beij. vlek, Op. Mainkreits, op een schiereil., met 1100 inw., die fabr. en handel, benevens eene groeve van serpentijnsteen hebben, en veel indigo planten.

GEGAGIL, onbewoonde Afr. vlakte ten W. van Siwah, en alleen dadels voortbrengende.

GEGENBACH of *Gengerbach*, Bad. stad in een schoon oord, Kinzigkreits, aan de Oekenoring.

GEGLOW, zie Ceglow.

GEGNO, Lomb. Ven. vlek, gouv. Milaan, legatie Como; 1 mijl van Como.

GEH, Perz. stad, prov. Mekran.

GEHENKE, weg in Silezië, welke over het hooge sneeuwgebergte, aan de Silez. en Morav. grenzen, in het vorstendom Neisze, van Zuckmantel naar Engelsberg loopt.

GEHLBERG, Saks. dorp, ambt Zelle, midden in het Thuringer woud, aan den voet van den Sneeuwkop, met 200 inw. 50. 41. N. B. 28. 25. 28. L.

GEHMEN of *Gemen*, Pruis. vlek, regdst. Munster, kreits Borken, aan de Aa, met 810 inw. 24. 30½. L. 52. N. B.

GEHO, zie Dschehol.

GEHOFEN, Pruis. vlek, regdst. Erfurt, kreits Sangerhausen, met 650 inw.

GEHOL, zie Dschehol.

GEHOUN, riv. in klein Azië, welke in de baai van Scanderoon valt.

GEHRA, Saks. dorp, ambt Zelle, aan de Gera, met 620 inw., en fabr. van vitriool, potasch, papier, enz.

GEHRDE, Han. dorp in Osnabrück, ambt Vörden, met 870 inw.

GEHRDEN of *Gerden*, Pruis. stad, regdst. Minden, kreits Warburg, aan de Oesebach, met 760 inw. 2. Han. vlek, ambt Calenberg, met 900 inw.

GEHREN of *Geren*, vlek in Schwarzburg-Sondershausen, heerl. Arnstadt, aan het Thuringer wald, met 1080 inw., ijzermijn, bosschen en pikstokerijen.

GEHUCHTEN, (ZES) Nederl. gemeente, prov. Noord Braband, distr. 's Hertogenbosch, ten Z. W. van Helmond uit de gehuchten Riel, Hoog Geldrop, Hulst, Hout, Konijnhuis en Gijzenrooi bestaande, te zamen 162 verspreide huizen en 800 inw. tellende.

GEIB, Hong. vlek, kom. Liptau, aan de Waag, met 1760 inw. en zoutbronnen.

GEIBSDORF, Saks. dorp, prov. Lausnitz, aan de Altlaubanerbach, met 4,000 en linnenweverijen.

GEICHLINGEN, Nederl. dorp, groothertogdom Luxemburg, arr. Dietkirch; een uur van Vianden.

GEIDERTHEIM, zie Geudertheim.

GEIER, Saks. stadje, kreits Ertzgebergte, ambt Wolkenstein, met 1770 inw., veel bergwerken en fabr. 2. Voormalig Frankisch, thans Beij. landgraafs.

GEIERAU, Illyr. kasteel en heerl., kreits Laibach; 1½ mijl van Laibach.

GEIERKOPF of *Geiersberg*, 8000 voet hooge berg in het Oostenr. hert. Salzburg, in de Pinzgau, bij Zell.

GEIERSBERG, drie hooge bergen in de Pruis. prov. Silezië, gr. Glatz, Hirschberger en Reichenbacher kreitsen. 2. Berg bij de stad Geier (zie boven). 3. Of *Supihora Kyszperk*, Boh. stad en heerl., kreits Königingrätz; 800 inw.

GEIKIN, Perz. riv., welke 20 mijlen Z. O. van kaap Jask, in de Ind. zee valt.

GEIKLAMERK, een der vijf vorst., waarin, volgens den Heer GARDANE, Kurdistan, voorheen Assyrië, thans verdeeld is.

GEIL, Illyr. riv., welke in Tirol ontspringt, en in de Drau valt. Van dezelve heeft het Geildal den naam.

GEILENKIRCHEN, Pruis. kreits, regdst. Aken, die in 14 schoutambten, 20,660 inw. bevat. De hoofdpl. van dien naam ligt aan de Wurm, met 1790 inw. en fabr.

GEILNAU, Nassausch dorp, heerl. Schaumburg, ambt Dietz, met eene gezondheidsbron.

GEILPOTZHEIM, zie Geispolzheim.

GEILTHAL, zie Geil.

GEIMERSHEIM, Beij. marktvlek, Regenkreits, met 800 inw.

GEIN, ('T) Nederl. ambacht en heerl., prov. en arr. Utrecht, bewesten den Vaartschen Rijn, een half uur gaans van de stad IJsselstein. 2. Klein Nederl. oord, niet ver van Abkoude, met vele heerlijke buitenplaatsen.

GEINSHEIM, Hes. dorp, vorst. Starkenburg, heerl. Isenburg-Birstein, aan den Rijn, met 830 inw. 2. Beij. dorp Rijnkreits, met 900 roomsche inw.

GEIP, zie Hibbe.

GEIS, Saks. Weimar. ambt, vorst. Eisenach, met 6,590 inw. De evengenoemde hoofdpl. ligt aan de Ulster en heeft 1600 inw.

GEISA, zie Geusau.

GEISBACH, Oostenr. marktvlek, kreits Salzburg.

GEISBERG, berg in 't kon. Illyrië, kreits Klagenfurt, bij Friesach, met 2 ijzermijnen. 2. Oostenr. berg, kreits Salz-

Salzburg, bij Salzburg. 3. G. of *Gausberg*, Bad. berg, Neckarkreits, aan den Neckar, aan welks voet Heidelberg ligt. 4. Zwits. berg bij Zürich, door een gevecht in 1799 bekend.

GEISEKE of *Geseke*, Pruis. stad, regdst. Arnsberg, aan de Weihe, met 1 gymnasium, vrouwenklooster, hospitaal, 2570 inw. en linnenweverijen.

GEISELHÖRING, Beij. vlek, Regenkreits, landger. Pfaffenberg, aan de kleine Laber, met 870 inw.

GEISELWIND, Beij. dorp, Regenkreits, vorst. Schwarzenberg, landger. Forchheim, aan de Ebrach, met 800 inw.

GEISENFELD, Beij. vlek, Isarkreits, landger. Pfaffenhofen, aan de Ilm, met 950 inw., die handel met eiken planken en duigen drijven, en hennep, enz. telen.

GEISENHAUSEN, Beij. vlek, Isarkreits, landger. Vilsbiburg, aan de Vils, met 540 inw. en bierbrouwerijen.

GEISENHEIM, Nassausch vlek, ambt Rüdesheim, in Rheingau, met 1200 inw., die wijn en korenbouw hebben.

GEISER, (SPRINGER, KLIMMER,) de naam van onderscheidene springende heete bronnen op IJsland, in het algemeen, doch bijzonder van twee, welke in den Grooten en Kleinen Geiser onderscheiden worden. De groote Geiser ligt in 't dal Haukakal, eenige mijlen van Skalholt, in Z. IJsland; deszelfs bekken is 59 voeten breed en de opening der bron, volgens MACKENZIE, wiens uitmuntende *Reise, durch die Insel Island*, ook in dezen voortreffelijk is, van 10 tot 16, (anderen zeggen 19) voeten. Zij springt niet altijd, maar als zij zal beginnen, klimt het water zachtjes aan. Op eens hoort men een onderaardsch gerüisch en slagen als van een verwijderd stuk geschut, die van tijd tot tijd herhaald worden. Op eens springt dan het water, dat eene temperatuur van 209 gr. heeft, met eene dikke zuil, van wolken en dampen omringd, tot eene hoogte van 10 tot 12 voeten, 't welk allengskens tot 80, 90 en meer voeten opklimt, dat een zeer schoon gezigt oplevert. MACKENZIE zag niet ver van den Grooten Geiser nog eene andere springbron, die hij voor dezelfde hield, welke de heer STANLEY, den *Nieuwen Geiser* genoemd heeft. Om den grooten Geiser vond de genoemde reiziger, zoo hij het noemt, de versteening in al deszelfs trappen, zoodat aan sommigen, het gras nog groen was, terwijl het overige versteende. De kleine Geiser ligt in het dal Reikum; deszelfs water kookt volgens den heer STANLEY hoorbaar, in eenen onregelmatigen kom van zes voet in diameter, en springt hier uit met stralen, 20 à 50 voeten hoog in de lucht, hetwelk de heerlijkste kleuren veroorzaakt. Het is mogelijk niet ongepast hierbij op te geven de bestanddeelen, welke Dr. BLACK van het Geiser water heeft aangeteekend.

In 10,000 deelen water vond hij bij den:

	Gr. Geiser	Kl. Geiser.
Soda	0,95 . . .	0,51
Aluinaarde . .	0,48 . . .	0,50
Kieselaarde . .	5,40 . . .	3,73
Nat. zoutzure soda	2,46 . . .	2,90
Drooge zwavel		
Zure soda . .	1,46 . . .	1,28

GEISIDA, oudtijds *Gratia* of *Flaviopolis*, Turk. Aziat. stadje, met houten huizen; 20 mijlen N. van Angora.

GEISING, zie Altgeising.

GEISINGEN, Bad. stad, Donaukreits, ambt Hüfingen, aan den Donau, met eene vorstelijke diergaarde, schoone huizen op den Wartenberg en 990 inw. 2. Wurt. dorp, Neckarkreits, ambt Ludwigsburg, aan den Neckar, met 440 inw. en wijnteelt.

GEISLAUTERN, Pruis. dorp, regdst. Trier, kreits Saarbruck, aan de Rossel, met 420 inw. en ijzerfabr.

GEISLEDEN, Pruis. dorp, met 800 inw.; bij Eichenfeld.

GEISLINGEN, 1 Wurt. ambt, Donaukreits, welk op 6½ V. M., 21,900 inw. bevat. De hoofdpl. van dien naam ligt aan de Rohrach, in een dal tusschen de Alpen, met 1940 inw. en fabr. 2. Wurt. dorp, kreits Zwarte Woud, ambt Balingen, met 900 inw. 4. Beij. dorp, Rezatkreits, met 720 inw.

GEISLOCH, merkwaardig hol bij de Beij. stad Velden, Rezatkreits, in hetwelk men ook veel druipsteen vindt.

GEISMAR, Hes. dorp, ambt Gudersberg, aan de Elbe, digt bij den mond der Edder. Hier stond de heilige eik, die BONIFACIUS, in 724, liet omverhakken. 2. Zie Geissmar.

GEISPITZEN, Fr. dorp, dep. Boven Rijn, 2½ mijl van Mulhausen.

GEISPOLZHEIM, Fr. dorp, dep. Neder Rijn, arr. Straatsburg, aan de Ergers, met 2090 inw., die tabak, stijfsel, verwerijen, touwbanen, tigchelovens en klokgieterijen hebben.

GEISS, Tak van de Fulda in het Keur-Hes. vorst. Hirschfeld.

GEISSELDORF, Beij. dorp, Op. Mainkreits.

GEISSELWERDER, Hes. tolhuis en schans, aan de Wezer, achter het Rheinhardswoud, waar de schepen aanleggen en

en tol betalen moeten.

GEISSHUBEL, Boh. stadje, kreits Königingrätz, met 200 huizen.

GEISSMAR of *Hof Geismar*, Hes. stad, met 2400 inw., vorst. Göttingen.

GEISTEREN, Nederl. plaats, prov. Limburg, met 580 inw.

GEITEN EILAND, een der Los of Afgoden eil. aan de W. kust van Afrika, tegenover de Dania, met veel zee-ajuin. 2. Een der kleine Philippijnen eil., aan de Z. O. kust van Laconië.

GEITHAYN of *Geithen*, Saks. stad, Leipziger kreits, ambt Rochlitz, aan de Born, met 1700 inw., katoen-, bombazijn- en linnenfabr., en kalksteengroeven.

GEIVE, Turk. eil. aan de Sackana, de verblijfpl. van eenen aga, met 400 huizen, welks inw. in zijde, katoen, koren, gerst, enz. handel drijven; 4 mijlen van Aksarajo.

GEJONA, (NEDER EN OBER) voorm. Nederl., thans Pruis. dorp, in het afgestane arr. Bittburg.

GELASSEN-GORASSIN, (*Kom en zie!*) voorheen Ckara Ilhyssar, Tartaarsch kasteel bij de stad Schakhi of Nea-Nuchi, in het chanaat van dien naam.

GELATI, klooster in Rusland, in het Kaukazisch vorst. Imirete, de zetel van eenen Griekschen patriarch.

GELB, (oudtijds *Geldüba*) Pruis. D., regdst. Dusseldorf, kreits Crefeld, niet ver van Linn, aan den Rijn, waar DRUSUS eene brug over denzelven sloeg.

GELBOOM, zie Eschweiler.

GELBRESSEE, zie Gebressee.

GELDENAKEN, zie Jodoigne.

GELDERN, Pruis. kreits, regdst. Kleef, welke op 10 V. M. 37,750 inw. bevat. De hoofdpl. van dien naam ligt aan de Fossa Eugeniana, heeft 1 kasteel, 2 kerken, 5230 inw., fabr. van lint, laken, kousen, flanel, hoeden, linnen, trijp en leder, linnenweverijen en drukkerijen, bierbrouwerijen, brandewijnstokerijen en korenhandel. In 1764 werden de vestingwerken geslecht. Zij gaf oorspronkelijk ook den naam aan de prov. Gelderland in ons vaderland. 2. Nederl. havezathe, prov. Overijssel, bij het dorp Wyhe, aan het geslacht van Dedem behoorende.

GELDERLAND, Nederl. prov. in het Noorderlijk gedeelte des rijks, grenzende ten N. W. aan de Zuider zee, ten W. aan Utrecht en Holland, ten Z. aan N. Braband, een klein deel van Limburg en Kleefsland, ten O. aan het Munstersche en de prov. Overijssel, aan welke zij ook eenigzins ten N. grenst. Zij is tusschen 22. 45. en 24. 37½. L. en 51. 48. en 52. 32. N. B. gelegen, is van het W. naar het O. 25, en van het Z. naar het N. 13 uren lang, en bevat, op eene uitgestrektheid van 95¼ V. M., volgens de laatste telling, 270,660 inw. De grond is zeer onderscheiden; dat gedeelte, hetwelk de Veluwe genoemd wordt, is meer verheven, en maakt het hoogste gedeelte van de N. provinciën uit: het is grootendeels zandig, en met heiden bedekt, terwijl deszelfs heuvels zich uit Duitschland tot diep in het sticht van Utrecht en in Gooiland uitstrekken. Het overige gedeelte, de Betuwe, Maas en Waal, benevens de Tieler en Bommelerwaard, (eenige streken ten O. en Z. O. van Nijmegen uitgezonderd,) zijn laag en vlak, en dus meer aan de ongemakken des waters blootgesteld. De voornaamste hoogten zijn omstreeks Nijmegen, welke die van de Veluwe te boven gaan; die bij Lochem; het gebergte ten O. van Borkulo, de 's Heerenberger hoogten, enz. Verder eenige zandduinen ten Z. W. van Hattem, tusschen Tongeren, Nierssen en het Loo. De voornaamste heiden zijn: de Mooker, Lochemer, en Zelhemmer heiden, benevens eenige uitgestrekte vlakten op de Veluwe, bijzonder bij Hattem, Elspeet, Ermelo, Garderen en Kortwijk. In de Betuwe is de grond zeer vet en vruchtbaar. De voornaamste riv. zijn: de Rijn, de Waal, de Maas, de IJssel, de Linge en de Berkel. Onder de beken, waarvan er op de Veluwe velen een aanzienlijk getal molens in werking brengen, zijn die, welke ten W. van Deventer en Zutphen gevonden worden; de Grift, bij Hattem; de Heerderbeek, de Schipbeek, Dortsche beek, Bolksbeek, Vordensche en Aaltensche beek, en de Slink de voornaamste, terwijl onder de meren het Uddeler en Goeder meer, en de Nagelpoel verdienen genoemd te worden. Onder de menigvuldige aanzienlijke bosschen, tellen wij de Beekberger, Dierensche, 's Heerenberger, Doornwaardsche, Eder, Elspeter, Gorteler, Puttensche, Rozendaalsche en Soerensche bosschen, verder nog het Loosche en Middagter bosch en anderen. De voortbrengsels zijn, even als de grond, zeer verschillende; de Veluwe heeft meer hout dan koren, goede aardappelen, rapen, allerhande soorten van moes- en keukengroenten, aardakers, en aan den Veluwenzoom bij Arnhem, Wageningen, Velp, enz., veel tabak, terwijl zij goede weiden voor de schapen; veel klein wild, en hier en daar bij de moerassige oorden eenige

turf oplevert. De Betuwe is zeer vruchtbaar in koren, tabak, boomvruchten, (bijzonder appelen en kersen, die naar alle oorden des rijks verzonden worden); peul- en moesvruchten. In het kwartier Zutphen heeft men, langs den IJssel en de onderscheidene riviertjes en beekjes, veel korenland, en op andere plaatsen veel hout; ook hier en daar eenig ijzererts, waaruit platen, potten, enz. gegoten worden, terwijl men bij den zoogenoemden Lochemschen berg, kwartzkristallen vindt, die, geslepen zijnde, in schoonheid en glans den diamant evenaren; het graafschap Culemborg heeft meest weiland. Over het algemeen heeft de prov. goed rundvee, schapen, paarden, enz., en in de rivieren veel visch. Onder de middelen van bestaan behooren vooral de landbouw, vee- en bijenteelt; verder zijn er eenige linnen- en tafelgoedfabr., looijerijen, en op de Veluwe vooral, onderscheidene papier- en kopermolens; alsmede de visscherij, zoo in de riv. als in de Zuiderzee. De handel bestaat vooral in transport- en verzendings handel, en met de voortbrengselen van den grond. Men voert uit: vee, rogge, raapzaad, tabak, boomvruchten, hop, leder, vlas, papier en andere fabrijkwaren. De Gelderschen zijn over het algemeen forscher, sterker, en hebben een gezonder voorkomen dan in Holland, waartoe de levenswijze, en de zwaardere arbeid zeker veel toebrengt. Zij belijden grootendeels den hervormden godsdienst. De prov. wordt door eenen gouverneur, en 90 leden der staten bestuurd, die elk voor ⅓ uit den adel, de steden en den landelijken stand gekozen worden. Zij zendt 4 afgevaardigden naar de tweede kamer, en heeft eene vergadering van gedeputeerde staten, uit 9 leden bestaande. Ook is er eene provinciale commissie van onderwijs, van landbouw en van geneeskunde. De prov. wordt verdeeld in vier kwartieren, als: dat van Arnhem, Nijmegen, Tiel en Zutphen, welke 38 kantons bevatten. De hoofdstad is Arnhem.

GELDERMALSEM, Nederl. dorp, prov. Gelderland, kwart. Tiel, hoofdschoutambt Tielerwaard, een fraai dorp in het geboomte, zaailand en tuinen, niet ver van de Linge gelegen, met 720 inw.

GELDERODE, Nederl. dorp, prov. Z. Braband, arr. Leuven, met 500 inw.; ½ uur van Aarschot.

GELDERSCHE HOEK, de N. O. punt van Hollands Noord. gedeelte, waarop eene vuurbaak, voor de schepen, die uit de Zuiderzee naar Texel zeilen.

GELDERSCH VEENENDAAL, zie Veenendaal.

GELDERSHEIM, Beij. dorp, Neder Mainkreits, met ongeveer 1000 inw.

GELDERSOORT, Nederl. schans, prov. Gelderland, kwartier Zutphen, in de heerl. 's Heerenberg, tegenover Huizen.

GELDIGHILANI, riv. in de landen van den Kaukazus, sandschakat van Schamachi, welke in twee armen uit het sneeuwgebergte, dat Schakhi van Tschilk en Kulmuchi scheidt, ontspringt, Zuidwaards loopt, en niet ver van Tschandari in de Kur valt.

GELDORP, GELDROP of *Geeldorp*, Nederl. dorp, prov. N. Braband, distr. Eindhoven, met 1100 inw., die beroemde lakenfabr. hebben, waaronder de oudste der prov. gevonden wordt.

GELDRIA, voormalig Nederl. fort bij Madras in O. Indië.

GELEEN, Nederl. dorp, prov. Limburg, arr. Maastricht, met 2,200 inw.; ¾ uur van Sittard. 2. Riv. in voorn. prov., die niet ver van Heerle ontspringt, door het hert. Gulik loopt, en bij Stevenswaard in de Maas valt.

GELENAU, Saks. dorp, kreits Ertzgebergte, ambt Wolkenstein, met 2,500 inw. en fabr.

GELE RIVIER, zie Hoangho.

GELE ZEE, zie Hoanghay.

GELENTE of *Gelenthe*, Nederl. polder in Z. Holland, onder Ooltjesplaat.

GELINDE of *Gelinge*, Nederl. dorp, prov. Limburg, arr. Hasselt, met 550 inw.; 1½ uur van St. Truyen.

GELKENIS, Nederl. buurt in Z. Holland, distr. Gorinchem, met een nieuw gebouw op de plaats, waar het slot Liesveld, het oudste, grootste en sterkste slot van Holland gestaan heeft.

GELLA, Afr. gebied in Abyssinië, door SALT bezocht.

GELLAH of *Collah*, versterkte plaats in Algiers, op eenen hoogen, kegelvormigen berg, bij de Mejerdah riv., en tot welke men slechts met één pad kan komen. Het is een toevlugtsoord voor misdadigers uit dit, en de naburige rijken, zoo zoo lang hunne vrienden voor hen werken. 2. Afr. stad in Tunis, op een ruw voorgebergte, bij de Mejerdah.

GELLE, Afr. stad in Darfur, die onder het bestuur van eenen priester gestaan heeft, welke hare inw. schandelijk uitplunderde en pijnigde; 13 mijlen N. W. van Cobbe.

GELLEKUN, Nederl. heerl. en dorp, prov. Gelderland, aan de Linge, bij Asperen, met een slot.

GELLEN of *Jellen*, Z. punt van het

Pruis.

Pruis. eil. Hiddensee, regdst. Straalsond, aan eene zeeëngte van denzelfden naam, tusschen Straalsond en Rügen, alwaar, door de voorbij varende schepen, tol wordt betaald.

Gellenau, Pruis. dorp, Silez. regdst. Reichenbach, gr. Glatz, met 430 inw.

Gellheim, of *Gellenheim*, Beij. vlek, Rijnkreits, aan den Donnersberg, met 840 inw.

Gellicunda, stad in het Z. van O. Indië, distr. Carnate. 96. 58. L. 15. 4. N. B.

Gellick, Nederl. dorp, prov. Limburg, 1 uur van Maastricht.

Gelliware, Zweed. dorp in Lapland, Lulea-Lappmark, juist onder den N. poolcirkel.

Gellydeg, Eng. vlek in Z. Wallis, gr. Glamorgan, met 1740 inw.

Gelma of *Kalmah*, Afr. stad in Algiers; 17 mijlen O. van Constantina. 2. Afr. stad in Tunis, met de overblijfsels van eenen ouden tempel; 28 mijlen Z. Z. W. van Tunis.

Gelmet, zie Jamin.

Gelmuijden, zie Genemuiden.

Gelnau, Saks. dorp, kreits Ertzgebergte; 2 mijlen van Greifenstein.

Gelnhausen, Keur Hes. stadje, gr. Hanau, ambt Altenhaszlau, aan eenen hoogen berg en aan de Kinzig, met 2600 inw. en wijnbouw. 26. 54. L. 50. 13½ N. B.

Gelos, Fr. dorp, dep. Ned. Pyr.

Gelsdorf, Pruis. dorp, regdst Coblentz, kreits Ahrweiler, met 600 inw.

Gelselaer, Nederl. dorp, prov. Gelderland, kwart. Zutphen, hoofdschoutambt Borkulo, met 520 inw., die tevens veel ganzen fokken. Voorheen met het adelijk huis Beverode.

Gelso, Illyr. dorp en haven in Dalmatië, op het eil. Lesina.

Gelt, riv. in 't Eng. gr. Cumberland, welke bij Haton in de Irthing valt.

Geltersheim, Beij. vlek, Neder Mainkreits, landger. Werneck, aan de Wehra, met 950 inw.

Gelting, Beij. dorp, Isarkreits.

Geltsch, berg in midden Bohemen, 2100 voeten hoog.

Gelukkige Baai of *Lucky-Bay*, baai in Nieuw Holland, niet ver van den archipel *De la Recherche*, met een meer van versch water, dat door een riviertje met de zee gemeenschap heeft.

Gemaaje Dio, sterke Afr. plaats op een' hoogen berg, niet ver van Marocco.

Gemage, Fr. dorp, dep. Orne.

Gemappe, zie Jemappe.

Gemar, Fr. stadje, dep. Bov. Rijn, arr. Colmar, met 700 inw.

Gemarke, Pruis. vlek, regdst. Dusseldorf, kreits Elberfeld, in het dal Barmen, aan de Wupper, met 1900 inw., fabr. van aardewerk, garen, lint, linnen, zijde en katoen; bleeken, spinnerijen en verwmolens.

Gembe, Nederl. dorpje, gr. hert. Luxemburg, arr. Neufchâteau, hert. Bouillon, met 220 inw.

Gembice of *Gebice*, Pruis. stad in Posen, regdst. Bromberg, kreits Mogilno, aan de Nesze, met 450 inw.

Gembitz, zie Gembice.

Gembloux of *Gemblours*, Nederl. vlek, prov. en arr. Namen, aan de Orneau, met 1660 inw. en messenfabr.

Gemeaux, Fr. vlek, dep. Cote d'or; 4 mijlen N. ten O. van Dijon.

Gemeinen, (Gemeenten), *de 13 gemeenten*, Duitsche volkplanting, in het Lomb. Ven. kon., legatie Verona, door 50,000 nakomelingen der Allemannen bewoond, die thans Italiaansch spreken. Zij zijn: Erbezo, Bosco, Frizzolano of Chiesa Nuova, Val di Porro, Alferia of Cero, Velo, de algemeene vergaderplaats; Campo-Silvan, Azarin, Rovere di Velo, Saline, Tavernole, Sprea met Progno (ook Badia-Calavena genoemd,) Selva di Progno en Bartolomeo Tedesco. 2. *De zeven gemeenten*, Lomb. Ven. volkpl. van hetzelfde volk, in de bergachtige oorden van de legatie Vicenza, welke nog groote voorregten en vrijheden genieten. Zij zijn: Pede-Scala, St. Pietro-d'Astico, Roccio, Roana, met Canove en Camporovere, Asiago, waar het bestuur vergadert; Galio, Foza Enico, met Lusiana, Laverde en Valle St. Donato.

Gemeingebirge, zie Obstscheifyrt.

Gemelle, Nederl. dorp, prov. Luik, arr. Marche; een uur van Rochefort.

Gemen, zie Gehmen.

Gemenich, Nederl. dorp, prov. Luik, met 1010 inw.; een uur van Aken.

Gemenos, Fr. vlek, dep. Monden der Rhône, arr. Marseille, met 1560 inw., wijn- en olijventeelt.

Gemert, Nederl. dorp, prov. N. Braband, distr. Eindhoven, met eene Hervormde en drie Roomsche kerken, eene Latijnsche school en 3770 inw., welke veel linnenfabr. en eene katoenspinnerij in het voormalig schoone kasteel, benevens twee jaarmarkten hebben.

Gemeten, (de Tien) Nederl. quarantaine plaats in Z. Holland, distr. Dordrecht, eene sedert weinige jaren bedijkte plaats.

Gemignano, (St.) Tosc. stadje, prov. Florence, op eenen heuvel; 2000 inw.

GEMISHKHANA, Turk. Aziat. stadje in klein Azië, aan de grenzen van Armenië, welks naam, die *zilver huis* beteekent, van eene zilvermijn in de nabuurschap, is afgeleid, die thans echter op verre na zoo rijk niet meer is als voorheen. De stad is buitengewoon schoon gebouwd en telt 7000 inw.; 10 mijlen Z. van Trebisonde.

GEMLICK, Turk. Aziat. stadje in Natolië, boven aan de golf van Modania gelegen, nabij de Marmerzee.

GEMME-LE-ROBERT, Fr. stadje, dep. Mayenne, arr. Laval.

GEMMI, berg in de Zwits. Alpen, welke 6,953 voeten hoog is, het kanton Bern van dat van Wallis scheidt, en tot de keten der hoogste Alpen behoort. Over denzelven loopt een merkwaardige weg, die om de baden van Leuk, zeer veel gebruikt wordt. Aan de Noordzijde, waar het Kanderdal naauwer wordt, begint men in een dennenbosch te klimmen. Niet ver van hier is een schoone waterval bij de Nuschiner beek; hooger op vindt men eene herberg, waar de reizigers kunnen verblijven, terwijl men nog een half uur verder de bekende hoogte *Daube*, en het *Dauber meer* vindt.

GEMMENICK, zie Gemenich.

GEMMICHT, Boh. dorp en heerl., Kaurzimer kreits, met eene katoenfabr.

GEMMINGEN, Bad. vlek, Pfinz- en Enz kreits, ambt Eppingen: 1060 inw.

GEMONA, Lomb. Ven. vlek, legatie Friaul, met 2000 inw. 46.20.N.B.30.45.L.

GEMOND, zie Gestel.

GEMOZAC, Fr. vlek, dep. Ned. Charente, arr. Saintes, aan de Sendre, met 2400 inw.

GEMPTE, geestelijk goed in de prov. Z. Braband, arr. Leuven, tot het dorp Whinghe St. Georges.

GEMÜND of *Gmünd*, *Zwabisch Gemünd*, Wurt. ambt, Jaxtkreits, hetwelk op $5\frac{1}{2}$ V. M., 32,000 inw. bevat. De ommuurde hoofdpl. dezes naams ligt aan de Rems, over welke eene schoone brug ligt; het heeft 18 kerken, waaronder die van het *Kruis* uitmunt, onderscheidene hospitalen, Roomsch gymnasium, 5,700 inw., fabr. van katoenen en nagemaakte goud- en zilverwaren, geel koper, bijouteriën en veel handel. 2. G. of *Neckar Gemünd*, Bad. ambt, Neckarkreits, hetwelk 12,440 inw. bevat. 3. Bad. stad in voorn. ambt, aan den mond van den Elsasz in den Neckar, over welken eene brug ligt, met 2020 inw., scheepvaart, handel, fabr. en steengroeven. 4. Illyr. stad, kreits Villach, aan de Liser, met een slot, ijzer- en staalfabr. en gezondheidsbronnen. 5. Oostenr. stadje, viertel Boven den Mannhartsberg, aan de zamenkomst der Launitz en Lainsitz, met 140 huizen. 6. Oostenr. stad, Traunkreits, ter plaatse waar de bevaarbare Traun uit de Gemünder of Traunsee voortkomt, met groote zoutmagazijnen, handel in zout en 2000 inw., die ook fabr. van rozenkransen voor de Turken hebben. In de nabijheid is het kasteel Weyer, met eene school voor weezen. 7. Pruis. kreits, regdst. Aken, die in 14 schoutambten 16,550 inw. bevat. De hoofdpl. van dien naam ligt in een diep dal, aan de zamenkomst der Urft en Olef, met 720 inw., ijzersmederijen, gieterijen, loodmijnen, fabr. van laken en zijde, enz. 8. Beij. dorp, Neder Mainkreits, landg. Königshofen, ter plaatse, waar de Kreek in de Rodach valt, met meer dan 100 huisgezinnen. 9. G. of *Georgens-*, *Peters- en Friedrichs Gemünd*, 3 Beij. dorpen, Op. Donaukreits, landg. Pleinfeld, in een zeer zandig oord, aan de Redniz en Rezat, met papiermolens en ijzersmederijen. Bij Friedrichs Gemünd vereenigt zich de Frankische met de Zwabische Rezat.

GEMÜNDEN, Beij. landg., hetwelk in 1 stad en 43 dorpen, 6,800 inw. bevat. De hoofdpl. dezes naams ligt ter plaatse, waar de Frankische Saale in de Main valt, met 1150 inw. 2. G. *aan de Wahra*, Keur-Hes. stad, prov. Op. Hessen, met 1140 inw. 3. Pruis. vlek, regdst. Coblenz, kreits Simmern, op den Hundsrück, met 830 inw. 4. Zie Gemünd.

GENADGE, dorp in Neder Egypte; 4 mijlen Z. van Faona.

GENADIL, groote Afr. rots in Nubië, over welke de Nijl heen loopt, en eenen waterval maakt. Dezelve is vóór BURCKHARDT, door geen Europeaan bezocht; 46 mijlen Z. Z. W. van Syene.

GENAIES, (ST.) Fr. schiereil., tusschen de Middell. zee en de baai van Martignes, in het dep. Monden der Rhône.

GENALER, Afr. stad in Abyssinië, hoofdstad van het distr. Agowma.

GENAPPES, Nederl. stadje, prov. Z. Braband, arr. Nivelles, aan den weg naar Namen, met 1200 inw., papier- en oliemolens en branderijen. (Slag van 1815.) 2. G. (*Vieux*) Nederl. D., aan voorn. stadje grenzende, met 700 inw.

GENAREA, golf op het eil. Corsica, aan de N. zijde van den berg Rosa.

GENARO, (MONTE DI SAN) berg in de nabuurschap van Rome, 4000 voeten

ten boven de zee verheven.

GENBERABA, Perz. stad in Irak; 33 mijlen O. van Hamadam.

GENCAY, Fr. vlek, dep. Vienne, aan de Clouère, met 700 inw.

GENCK, Nederl. vlek, prov. Limburg, met 1250 inw.

GEND of *Gand*, Nederl. arr., prov. Oost Vlaanderen, hetwelk in de 13 kantons: Gend, Cruishoutem, Evergem, Deinze, Loochristi, Nevele, Nazareth, Oosterzeele, Sommergem, Waarschoot, Eecloo, Capryke en Assenede, 214,780 inw. bevat. 2. Nederl. stad, hoofdpl. van voorn. arr., en van de geheele prov. Oost-Vlaanderen, zetel van eenen bisschop, van eene kamer van koophandel, van den staf van het 3de militaire commando, enz., aan de Schelde, die hier met de Lys, Lieve, Moere en verscheidene bevaarbare kanalen, 26 eilanden vormt, op welke de stad gebouwd is, in de gedaante van eenen driehoek, welks top naar het N. is gerigt. De onderscheidene deelen der stad worden, door 300 bruggen, met elkander vereenigd, terwijl zij 4 uren in den omtrek, en 1 uur in middellijn heeft, schoon er binnen dezelve verscheidene tuinen, en andere tot den landbouw gebruikte plaatsen, gevonden worden. De stad is wel gebouwd, heeft schoone huizen, aanzienlijke openbare gebouwen, prachtige kaaijen, en grootendeels breede, goed geplaveide, en des nachts verlichte straten, 8 poorten, 7 kerken, 24 hospitalen, wees-, zieken- en begijnenhuizen, 1 groot, nieuw aangelegd tuchthuis, hetwelk, volgens den graaf VAN HOOGENDORP, in 1817 reeds 1300 tuchtelingen telde; meer dan 10,000 huizen en 60,800 inw. Onder de 13 openbare plaatsen munt de paradeplaats, welke eenen schoonen met lanen beplanten vierhoek vormt. De merkwaardigste gebouwen zijn: de groote en zeer oude domkerk, voorheen aan ST. JAN, nu aan ST. BAVO gewijd, thans de hoofdkerk van den bisschopsstoel van Oost- en West-Vlaanderen, en waarin de praalgraven der bisschoppen van Gend, de rijke kapellen, het hoofdältaar en de predikstoel van wit marmer, bezienswaardig zijn; ook pronkt zij met een' schoonen en sierlijken toren. De kerk van ST. MICHAEL; de groote, 300 trappen hooge toren, met de klok *Roeland*, die 11,000 ponden weegt; eene protestantsche kerk en eene synagoge, het aanzienlijke raadhuis, de schouwburg, het groote aanzienlijke tuchthuis, buiten de stad, aan het kanaal van Brugge; het prinsenhof, een oud kasteel, alwaar, op den 24 Februarij 1500, keizer KAREL V. geboren werd, en de citadel tusschen de keizers- en muiderpoort. Verder is hier eene beurs, eene universiteit met 200 studenten, een koninklijk collegie, in 1807 opgerigt; een zeer beroemde kruidtuin; eene akademie van schoone kunsten en wetenschappen, eene maatschappij voor den landbouw en de kruidkunde, welke alle zes maanden eene ten toonstelling van zomer- en wintergewassen houden; eene akademie voor de teeken-, schilder-, beeldhouw- en bouwkunde, met 6 professoren; het museüm, de koninklijke akademie van schilderkunst, welke hier om de 3 jaren eene ten toonstelling heeft, met prijs uitdeeling; eene kamer van rhetorica, eene akademie voor de toonkunst, eene aanzienlijke boekerij van 32,000 boekdeelen, in de abdij van Baudeloo, met eenen bijbel van 1472, en museüm van oudheden; behalve de reeds genoemde ten toonstellingen, is er in 1820, eene algemeene, voor de voortbr. van nationale nijverheid gehouden, die zeer veel bijval heeft genoten. Gend munt bijzonder onder de steden des rijks uit, door de belangrijkheid en verscheidenheid van deszelfs fabr. Men vindt er gewigtige katoenspinnerijen, ook met stoommachines, die katoen, piqués, enz. leveren, en in 1815, omtrent 19,700 menschen bezig hielden, 20 katoendrukkerijen, van welke er verscheidene zijn, die aan 2 à 300 personen werk verschaffen; fabr. van linnen, garens van allerlei soort; band, veters, kant (*dentelle d'Espagne* genoemd); alsmede linnendrukkerijen, groote garen- en linnenbleeken; fabr. van molton, sergie, vries, en andere wollen stoffen; looijerijen, waaronder de zeer aanzienlijke van BOUWERS en van PAUWS; 15 suikerraffinaderijen; groote en kleine zoutkeeten, aanzienlijke zeepziederijen, papiermolens, wasdoek-, hoeden- en kousenfabr., zaag- en pelmolens; ook vervaardigt men hier glimmend leder, lijm, wolkaarden, speelkaarten, papieren behangsels, stijfsel, Berlijnsch blaauw, bleekblaauw, loodwit, goud- en zilverwerken en passementen, naalden, gaas, aardewerk, porselein, borstels, hagel, looden pijpen, enz. De aanzienlijke handel der stad, die de voornaamste marktplaats voor het Vlaamsch linnen is, wordt bijzonder door het kanaal, dat van hier naar Brugge, en van daar naar Ostende, en door het, over Sas van Gend, naar den mond der Schelde loo-

loopende kanaal, bevorderd, en bestaat verder in granen, hop, meekrap, vlas, paarden en rundvee. Zelfs zijn er kantoren, die O. Indiëvaarders uitrusten, welke te Antwerpen uitvaren en binnen loopen. Behalve, gelijk reeds gezegd is, van KAREL V., is zij nog de geboortepl. van den wijsgeer HENDRIK GOEDHALS, GANDAVIENSIS, die onder den naam van *Doctor solemnis* bekend is, en van den criticus DANIEL HEINSE. Ook is zij in de geschiedenis des vaderlands, zoo door de beroemde pacificatie van Gend in 1576, alsmede door den vrede tusschen Engeland en Amerika van 1814 bekend. 51. 3. 21. N. B. en 21. 23. 35. L. 3. Zie Gent.

GEND, (SAS VAN) Nederl. plaats, prov. Zeeland, distr. Hulst, aan de Lys.

GENDBRUGGE, Nederl. dorp, prov. O. Vlaanderen, arr. Gend, aan den regter oever der Schelde, met 1000 inw.

GENDER, Nederl. riv., prov. N. Braband, bij Eindhoven, welke in de Dommel valt.

GENDEREN, Nederl. dorp, prov. N. Braband, distr. 's Hertogenbosch, met Ethen en Heesbeen, 680 inw.

GENDERLINGEN, zie Gendringen.

GENDIE, dorp in Opper Egypte, aan den linker oever van den Nijl; ruim 1 mijl N. van Abugirge.

GENDREY, Fr. dorp, dep. Jura, arr. Dôle, met 650 inw.

GENDRINGEN, Nederl. dorp, prov. Gelderland, kwart. Zutphen, hoofdschoutambt Doesburg, op de grenzen van de heerl. Anholt, in een heerlijk oord, met 1650 inw. en het huis *de Zwanenburg*.

GENÉ, Fr. dorp, dep. Maine en Loire.

GENEFFE of *Jeneffe*, Nederl. dorp, prov. en arr. Luik, met 500 inw.; 3 uren van Luik.

GENELARD, Fr. D., dep. Saône en Loire.

GENEMUIDEN, Nederl. stadje, prov. Overijssel, kwart. Salland, aan den mond van het Zwarte water, met 1000 inw., handel in hooi, en fijne matten.

GENENNE, (EL) stad in Opper Egypte; 20 mijlen Z. van Girge.

GENEP, zie Gennep.

GENERAC, Fr. vlek, dep. Gard.

GENERALITEITS LANDEN, waren voorheen een gedeelte van Braband, Vlaanderen, Limburg, enz., welke niet aan eene bijzondere prov., maar aan de geheele republiek der Vereenigde Nederlanden behoorden, en daarom Generaliteits landen genoemd werden. Zij werden naderhand gedeeltelijk onder het dep., van Bataafsch Braband gebragt, kwamen in 1810 mede aan Frankrijk, en behooren nu tot de prov. N. Braband, Zeeland, Limburg, enz.

GENEROSO, berg der Lombardische Alpen, tusschen de Val Maggia en het meer Lugano, 5,557 voeten hoog.

GENESIE, waterval van den St. Lourens in N. Amer., aan den Zuidelijken oever, in 3 vallen, 160 voeten hoog. VOLNEY noemt dezelve een der Susquehannah.

GENESSEE, riv. in de N. Amer. Rep., welke in de prov. Pennsylvanië, gr. Porter, ontspringt, en door het W. gedeelte van de prov. Nieuw York in het meer Ontario loopt. Zij heeft niet ver van haren mond watervallen van 75—96, en verder op andere van 60—80 voeten hoog. 2. Gr. in de N. Amer. Rep., prov. Nieuw York, tusschen het meer en het gr. Ontario, en tusschen de gr. Allegany, Cataraugus en Niagara, of tusschen 42. 30. 43. 22. N. B. gelegen. Het is vrij hoog, heeft niets dan woest en schraal land; doch de uitgestrekte vlakten aan de oevers der Genessee, zijn zeer vruchtbaar. Zij telt 12,650 inw.

GENEST, Fr. stadje, dep. Mayenne, arr. Laval, met 200 haardsteden. 2. Fr. vlek, dep. Kanaal, arr. Avranches, digt aan zee, met 900 inw. Nog 10 Fr. D., in de dep. Allier, Monden der Rhône, Corrèze, 2 in Marne, Moezel, 2 in Tarn, Op. Vienne en Vosges.

GENEST-DE-BAUZON, (ST.) Fr. dorp, dep. Ardèche.

GENEST-DE-CONTEST, (ST.) Fr. dorp, dep. Tarn.

GENEST AMBIÈRE, (ST.) Fr. stadje, dep. Vienne; 6 mijlen N. van Poitiers.

GENEST LE MALIFAUX, (ST.) Fr. stadje, dep. Loire, met 2000 inw.. en in de nabijheid Romeinsche oudheden.

GENETOUZE, Fr. dorp, dep. Vendée.

GENEVA, N. Amer. meer aan het Westeinde van het meer Ontario, met hetwelk het, door een smal kanaal, gemeenschap heeft. 2. Vlek in de N. Amer. Rep., aan de N. W. punt van het meer Seneca, 32 m. Z. O. van Niagara.

GENEVAUX, zie l'Eglise.

GENEVE, Zwits. kanton, in uitgestrektheid het kleinste van het bondgenootschap, in rang het XXIV. Het ligt in het Z. W. van Zwitserland, wordt door Savoije en Frankrijk begrensd, en heeft slechts, door eene kleine landstreek, waarin de gemeente Coligny, geheel afgezondert ligt, met Walliserland gemeenschap. De voorn. riv. is de Rhône, die uit het meer van Geneve komt, en verder de Arve ontvangt. Het kanton

is op zijn hoogst $5\frac{1}{2}$ m. lang, en $2\frac{1}{2}$ breed, de vlakke inhoud bedraagt $4\frac{1}{2}$ V. M. De grond bestaat uit heuvels, welke van de Jura en Saleve afkomen, en uit kleine vlakten. De inw., wier getal men op 41,600 kan rekenen, en waarvan de helft in de hoofdstad wonen, belijden voor $\frac{2}{3}$ den hervormden, terwijl $\frac{1}{3}$ den roomschen godsdienst belijdt. Zij spreken Fransch en zijn eene vermenging van Franschen en Zwitsers, die als trouw, vrolijk en werkzaam bekend zijn. De zachte luchtsgesteldheid doet, op den vruchtbaren grond, den wijnstok bloeijen, en fijne groenten en heerlijke boomvruchten voortkomen; terwijl men er schoone weiden en vruchtbare korenakkers vindt. De uitvoer bestaat in fabrijkwaren, die, in menigte, in de hoofdstad vervaardigd worden, bijzonder in horologiën, goud- en zilverwaren, katoenen stoffen, lakens, leder, hoeden, enz. Het kanton bestaat uit het voormalig gemeenebest Geneve, en deszelfs gebied, benevens eenige plaatsen in Savoije en het landschap Gex, welke deels door het Weener congres, deels door den vrede van Parijs, in 1815, aan hetzelve afgestaan zijn. Alle burgers genieten gelijke regten, en het opperbestuur berust bij den raad, van 278 vertegenwoordigers, terwijl de staatsraad, die uit 28 leden bestaat, de uitvoerende magt bezit. Behalve het oppergeregtshof uit 9 leden bestaande, is er nog een geregtshof van toevlugt, om genade te schenken, of vonnissen van misdadigers te vernietigen. De openbare inrigtingen voor onderwijs zijn in de hoofdstad uitmuntend. Aan de akademie worden alle wetenschappen onderwezen, terwijl onderscheidene genootschappen de wetenschappen en kunsten bevorderen. In het kerkelijke heeft bij de hervormden de gezamenlijke geestelijkheid, (*la vénérable Compagnie*) het opzigt over alles, wat tot den godsdienst betrekking heeft: de Roomschen zijn nog niet bepaaldelijk onder een bisdom gebragt. 2. Zwits. stad, hoofdpl. van voorn. kanton, de volkrijkste stad van Zwitserland, op eenen schoonen heuvel, versterkt en door de Rhône, die hier uit het meer van Geneve voortkomt, in twee ongelijke deelen verdeeld, welke door eene brug met elkander vereenigd zijn. Onder de gebouwen munten uit: de hoofdkerk *St. Pieter*, met eenen nieuwen voorgevel, naar het *Phantheon* in Rome gemaakt, met drie torens, en in dezelve de graven van den hertog van ROTIAN, en van zijne zonen TANCERDO en AGRIPPA; het raadhuis, hetwelk men zonder trappen opklimt; het collegie, het observatorium, het hospitaal, de oude eilandstoren en 22,000 inw. Onder de inrigtingen tot onderwijs en van liefdadigheid behooren: de hoogeschool met 12 gewone, en verscheidene buitengewone hoogleeraren, die in alle geleerde talen en wetenschappen onderwijs geven; het collegium of de burgerschool, in 9 klassen verdeeld, het meisjes-, en de teekenschool; een genootschap tot bevordering en aanmoediging van kunsten en den landbouw; een natuurkundig genootschap, twee genootschappen voor de geneeskunde, een gezelschap voor het kerkgezang en onderwijs in den godsdienst. Het hoofd-hospitaal, met onderscheidene wel bestuurde werkzaamheden: het bureau van weldadigheid, de weeskamer, het weeshuis, terwijl hier zeer goede en wel bezochte hoofdscholen voor jonge heeren en jufvrouwen gevonden worden. Onder de verzamelingen voor wetenschap en kunst, behooren de stads bibliotheek, uit 50,000 boekdeelen en belangrijke handschriften, verscheidene oudheden, beelden van voorn. inwoners en mathem. instrumenten, bestaande; vijf kabinetten van opgezette vogels en insekten, onderscheidene kabinetten van mineralen, de nieuwe kruidtuin of burgerlijke Bastey, en onderscheidene leesbibliotheken; verder de verzameling van afgietsels in gips in het Calabrie, de verzamelingen van schilderijen, van de heeren FRONCHIN, SELLON en vele anderen; terwijl de heer van CANDOLLE eene der schoonste en grootste verzamelingen van planten in Europa heeft. Onder de kunstenaars behooren, verscheidene kunst-, en portretschilders, boetseerders, emailleurs, beeldhouwers, plaatsnijders en instrumentmakers. Voorts zijn hier vele boekdrukkerijen, horologiefabr., die aan wel 3000 menschen het bestaan geven: goud- en kleinoodiewerkers, katoendrukkerijen, looijerijen, hoeden- en schoenenfabr., uitgebreide lakenfabr., en fabr. van wollen en zijden stoffen, terwijl men tot gemak van den handel voorname bankiers heeft. Zoo binnen als buiten de stad heeft men heerlijke wandelwegen en uitmuntende gezigten. Onder de merkwaardigheden vindt men hier *Ferney*, de woonplaats van VOLTAIRE, op eene aangename hoogte, waarin de kamer van VOLTAIRE nog in denzelfden toestand is. Geneve is de geboortepl. van LEFORT, den vriend en raadsman van PETER den Grooten; van J. J. ROUS-

SEAU, van NECKER en zijne dochter MAD. de STAEL, FRONCHIN, BONNET, SAUSSURE, en een aantal beroemde kunstenaars, godgeleerden, enz.; zij is vooral ook, om den oorsprong der hervorming van CALVIN en BEZA, als de school van vele Fransche en Engelsche kerkleeraars, en de aankweekster van vele wetenschappen en kunsten bijzonder merkwaardig. 46. 12. N. B. 23. 49. L.

GENEVE, (MEER VAN) meer in het Z. W. van Zwitserland, en in de kantons Waadt, Geneve en Wallis, gedeeltelijk echter ook in het kon. Sardinië gelegen. Het ligt 1134 voeten boven de Middell. zee, is 14 mijlen lang, 3 groote mijlen breed, en bij de rotsen van Meillerie 900 voeten diep. De oppervlakte wordt op 26 V. M. begroot. De Rhône, welke in den omtrek van Villeneuve, met 3 armen in hetzelve valt, verlaat het weder bij de stad Geneve, terwijl nog 40 andere beken in hetzelve storten, waarvan de Venoge en de Drunio de voornaamste zijn. Deszelfs gedaante is bijna die van eene halve maan, waarvan de horens naar het Z. liggen. Tusschen Rolle en Thonon is het op het breedste, wanneer het, naar den kant van Geneve, weer naauwer wordt. Het loopt zelden meer dan 6 voeten op, doch somtijds rijst en daalt het water plotseling, hetgene men *Seiche* noemt, en niet verklaren kan.

Met regt noemde VOLTAIRE dit meer *het schoonste* aller meren, en deszelfs oevers vertoonen de heerlijkste verscheidenheid; nu eens bieden zij ruime, dan bepaalde, nu eens vreesselijk woeste, dan verhevene en bekoorlijke gezigten aan. In het Z. klimmen de bergen trapsgewijze, tot den hemelhoogen *Montblanc*. Tegenover de donkere rotsen van Meillerie, ligt het aangename Vevay en Moubreux, met de zachtste luchtsgesteldheid. Deszelfs schoonheid wordt door de bekoorlijke oevers, die met steden, dorpen, wijnbergen, landhuizen, en bosschaadjen pronken, niet weinig vermeerderd. De scheepvaart wordt door groote schepen, die bekwame manschappen hebben, gedreven; behalve den N. O. wind, (*Bise*) is de Z. wind, (*Vaudusoe*) hier gevaarlijk. Onder de menigvuldige visch van dit meer, is het forellen soort, de *Ridder* en de *Sera* merkwaardig.

GENEVEAUX, Nederl. dorp, gr. hert. Luxemburg.

GENEVIÈVE, distr. in de N. Amer. Rep., prov. Louisiana, tusschen de Apple creek, de riv. Merimack en den Mississippi, terwijl de Westersche grenzen niet wel bepaald zijn. Het land is meer bergachtig, en over het algemeen minder vruchtbaar, dan eenige der naburige distr.; echter is het rijker in minerale voortbrengsels, bijzonder in lood en zout. 2. Stad in voorn. distr., aan twee takken van de kleine riv. Gouberie, een kwartier uurs van den Mississippi, sedert 1774 gesticht, met eene hooge school en 1400 inw., welke alle van de loodmijnen bestaan, van wier voortbr. hier de voorn. stapelplaats is. 3. Fr. stad, dep. Aveiron, met 1250 inw., 9 m. N. van Rhodez. 4. Zie Mont.

GENEVIÈVE BAY, baai aan de W. kust van 't N. Amer. eil., Terreneuve in de straat van Belle Isle; 7 mijlen N. van St. John's bay.

GENEVOIS, Sard. hert. in Savoije, tusschen het eigenlijke Savoije, Faucigny, het lands. Gex en de Rhône gelegen, hetwelk op 33 V. M., in 3 steden, 157 vlekken en dorpen en 176 kerspelen, 70,250 inw. bevat. De grond is veelal bergachtig, doch over het algemeen goed bebouwd. De hoofdstad is Annecy.

GENEVRE, (MONT) berg der Alpen, welke de grenzen tusschen Frankrijk en Piëmont uitmaakt; regtstandig is hij 6000 voeten hoog; op den top is eene vlakte met een dorp, dat een klooster, tot gemak voor de reizigers, heeft.

GENEZARETH, zie Bahr el Tabarya.

GENGBER EILANDEN, W. Ind. eil., bij de W. kust van Tortola, een der H. Maagden eil.

GENGENBACH, Bad. distr., Kinzigkreits, met 11,525 inw. De eveneensgen. hoofdpl., ligt ter plaatse, waar de Gengenbach in de Kinzig valt, en heeft 1850 inw. 25. 41. L. 48. 24. 50. N. B.

GENGERICH, Turk. Aziat. stad, pachalik Bagdad, aan den Tiger.

GENGOU LE ROYAL, (in de omwenteling *Jouvence*) Fr. stadje, dep. Saône en Loire, aan den voet van eenen berg, bij de Garonne, met 1500 inw. en wijnteelt; 8 mijlen N. W. van Chalons.

GENIES (ST.) DROMON, Fr. vlek, dep. Neder Alpen; 3 m. N. O. van Sateron.

GENIES DE MALGOIRES, Fr. stadje, dep. Gard; 4 mijlen Z. O. van Ure.

GENIES DE RIVEDOLT, Fr. stadje, dep. Aveiron, arr. Rhodez, aan de Lot, welks omtrek zeer vruchtbaar in koren, wijn, vruchten en meekrap is: met 3500 inw., aanzienlijke fabr. van wollen stoffen. Geboortepl. van den beroemden abt RAYNAL: 7 m. O. N. O. van Rhodez.

GENIÈS, (ST.) Fr. D., dep. Dordogne.

GENILLE, Fr. vlek, dep. Indre en

Loire, arr. Loches, met 320 huizen.

Genipabu, Braz. riv., welke in den Atl. oceaan valt, op 5. 35. Z. B. 343. L.

Genis, of *Genits* (*St.*) Fr. vlek, dep. Dordogne, arr. Perigueux, met 1400 inw. en ijzersmederijen. 2. Fr. vlek, dep. Neder Charente, met 860 inw.

Genis d'Aouste, (St.) Sard. stadje, ter plaatse, waar de Guyerle in de Rhône valt, met 1300 inw.; 5 m. van Chamberry.

Genis Laval, (St.) Fr. vlek, en 3 Fr. dorpen, in 't dep. Rhône.

Genits, zie Genis.

Genk, Nederl. dorp, prov. Limburg, met 1250 inw.; 3½ uur van Maastricht.

Genkingen, Wurt. dorp, Zwarte Woudkreits, met 600 inw.

Genlis, Fr. vlek, dep. Côte d'Or, arr. Dijon, met 700 inw. 2. Fr. vlek, dep. Aisne, arr. Laon, met 640 inw.

Genly, Nederl. dorpje, prov. Henegouwen, arr. Bergen; 1½ uur van Bergen.

Gennaba, Perz. stadje in Farsistan, aan de Perz. golf.

Genne, Jenne of *Jinnie*, Afr. negerdorp in Senegambië, hoofdpl. van het rijk Bambarra, met veel slavenhandel, fabr. van gouden heilige ringen en katoenen stoffen. 2. Zie Geaune.

Genne la Ville, Fr. vlek, dep. Landes; 3 mijlen Z. O. van St. Sever.

Gennep, Nederl. stadje, prov. Limburg, arr. Roermond, aan de Niers, die niet ver van hier in de Maas valt, met 970 inw., welke weverijen van wollen stoffen en looijerijen hebben. 51. 42. N. B. 23. 38. 5. L.

Gennes, Fr. vlek, dep. Maine en Loire, arr. Saumur, met 1460 inw.

Gennevaux, zie Geneveaux.

Genngswalda, Saks. stadje, kreits Leipzig; 850 inw.; 2 m. O. van Rochlitz.

Gennis, (St.) Eng. kerspel, gr. Cornwallis, met 660 inw.

Genoa Bar, zie Genuesche rif.

Genoels Elderen, Nederl. dorpje, prov. Limburg; met 200 inw.

Genois, (St.) Nederl. dorp, prov. W. Vlaanderen, met 4200 inw.

Genola, Sard. stad, vorst. Piëmont, tusschen Coni en Savigliano. (Slag 1799.)

Genolhac of *Genouilhac*, Fr. stadje, dep. Gard, arr. Alais, met 1370 inw.

Genouillac, Fr. vlek, dep. Creuse, arr. Boussac, met 1050 inw.

Genouillé, Fr. vlek, dep. Neder-Charente, arr. Rochefort, met 1000 inw.

Genoux, (St.) Fr. stadje, dep. Cher, aan de Saudre, met 1600 inw.

Genova, zie Genua.

Genowi, Afr. stad in Sennaar; 23 mijlen N. van Sennaar.

Gensac of *Genzac*, Fr. stadje, dep. Gironde, arr. Libourne, aan de Durée, met een kerspel van 2800 inw.

Gensano of *Genzano*, vlek in den Kerk. Staat, legatie Rome, met wijnteelt.

Gensingen, Hes dorp, Rijnprov., kreits Alzey, kanton Bingen, met 700 inw.

Gensungen, Keur Hes. dorp, ambt Felsberg, in Neder Hessen, aan de Edder, met 570 inw.

Gent, Nederl. heerl. en dorp, prov. Gelderland, kwart. Tiel, hoofdschoutambt Over Betuwe, voorheen met stadsregten, waarom het nog *Stad en heerl. van Gent* genoemd wordt, waar voorheen wapenen, penningen, enz. opgedolven zijn. Het telt 988 inw. De Nederl. zeeheld Willem Baron van Gent, was uit het geslacht der Heeren *van Gent.*

Gentel, hooge berg in Zwitserland, kanton Bern, bij de Alpen van Engstlen, met eenen hollen top, die een dal, door rotsen omringd, vormt, waar verscheidene watervallen zijn. Van denzelven stort het water met een' stroom neder, en valt in de Aar. Over dezen stroom ligt eene zeer hooge brug. De berg is tot boven toe met weiden bedekt.

Genthin, Pruis. stadje, regdst. Maagdenburg, Jerichowsche kreits, aan het kanaal van Plauen, dat niet ver van hier in de Stremme valt, met 1500 inw.

Gentiah, O. Ind. distr, in het N. O. van Bengalen, ten Z. door Sylhet, en ten N. door de Garrow-bergen bepaald. Het staat onder eenen aan de Britten cijnsbaren rajah.

Gentilly, Fr. dorp, dep. Seine, arr. Sceaux, aan de Bièvre, met 4500 inw., fabr. en steengroeven.

Gentingen, Nederl. dorp, gr. hert. Luxemburg, arr. Dietkirch; 1 uur van Vianden.

Gentinnes, Nederl. dorp, prov. Z. Braband, arr. Nivelles, met 600 inw.

Gentoos, naam, welke de Eng. aan de inw. van Hindostan, in plaats van Hindo's, geven.

Genua, Sard. gr. hert., voorheen eene vermaarde Rep., hetwelk eene smalle streek der kust van de golf van Genua beslaat, en op 110 V. M., in 25 steden en 745 dorpen en vlekken, 532,400, meestal roomsche inw. bevat. Het land is meerendeels door de Apennijnen bedekt, wier kruinen het land tegen de scherpe winden beschutten, zoo dat de lucht hier vrij zacht is, gelijk uit de heerlijke muskadelwijn, olijven, citroenen, china's-appelen, enz., die hier geteeld worden, blijkt. Ook brengt de grond kastanjes,

ko-

koren, katoen, enz. voort, terwijl men er ook veel zijde wint. De kunstvlijt is er, in aanmerking van hetgene het hier eertijds was, van weinig belang. Het land, na eerst onder deszelfs eigenen naam, daarna onder dien van Ligurische Rep., een gemeenebest uitgemaakt hebbende, werd in 1815 aan den koning van Sardinië afgestaan, doch het heeft nog een' eigen senaat, geregtshof, provinciale raden, enz., buiten welker toestemming geene nieuwe belastingen kunnen worden ingevoerd. De inkomsten bedragen 15 millioen. Het hertogdom wordt in 3 deelen verdeeld, als: la Riviera di Levante, of het O. deel; la Riviera di Ponente, of het W. deel, en het markgr. Finale. 2. Sard. stad, hoofdstad van voorn. gr. hert., in Riviera di Levante, eene der schoonste steden van Italië, om hare menigvuldige schoone gebouwen, *La superba* (de prachtige) genoemd. Zij ligt, in de gedaante van eene halve maan, aan den voet der Apennijnen en aan het uiterste einde van de naar haar genoemde golf. Haar oorsprong verliest zich in de grijze oudheid. In de tijden der kruistogten had zij met Venetië alleen de heerschappij over de Middell. zee, doch van al deze magt heeft zij thans slechts herinnering meer over. Van de zee, op zekeren afstand gezien, levert zij een heerlijk gezigt op, daar eene menigte schoone landhuizen, die op de hoogten om de stad gevonden worden, zich als met haar schijnen te vereenigen, terwijl men aan de landzijde, uit Lombardije komende, de groote, vlak aan den oever gebouwde voorstad, San Pietro d'Arena, ontwaart, en door den aanblik van zoo vele heerlijke paleizen, als aldaar van den rijkdom en den smaak der inwoners getuigen, wordt opgetogen, daar men aan het andere einde van deze voorstad, de haven en de haar in eenen halven cirkel omringende stad, overziet, en een betooverend gezigt geniet. —

Genua heeft aanzienlijke vestingwerken. De haven is zeer wijd en wordt door twee moeljes, waarvan de eene *Molo recchio* ten O., en de andere *Molo nuovo* ten W. gelegen is, ingesloten; de opening van de haven, waarin schepen, zelfs van 80 stukken, ten anker kunnen komen, is van den eenen dam tot den anderen, 380 vademen wijd. De Z. W. wind doet het water dikwerf dermate in de haven rijzen, dat de schepen het bezwaarlijk kunnen houden. Elk der dammen is aan het einde van eene groote vuurbaak voorzien. Achter in de haven en aan de O. kust is de zoogenoemde *Porto Franco*, met verscheidene pakhuizen en tenten, alwaar de stapelplaats van alle vreemde waren is, die hier te water of te lande aankomen, en allen handel gedreven wordt, zoo dat de toevloed van menschen, naar dit gedeelte, zoo groot is, dat het eene afzonderlijke stad gelijkt. Hierbij is het tolkantoor, en eene soort van hal; de beroemde St. George's bank, welks voornaamste zaal met antieke standbeelden versierd is. In het midden der haven is het arsenaal *Darsena*. — De stad zelve is echter niet zoo schoon, als zij, door hare amphitheatersch gewijze ligging van verre schijnt; de meeste straten zijn, over het algemeen, zeer naauw en duister, daar de huizen zeer hoog en sommige straten verwulfd zijn, terwijl zij onder andere straten heenloopen. Onder de openbare plaatsen zijn de Annunciada en Piazza Amorosa, met schoone gebouwen voorzien, de voornaamste. De groote kaai is eene der schoonste en fraaiste wandelingen, terwijl de heuvels, Sartane en Carignan, de hoogste plaatsen der stad, door eene brug vereenigd zijn, die boven huizen van zes en zeven verdiepingen zich verheft, en een stout gezigt oplevert. Men telt in Genua, 1 hoofd-, 32 parochie- en 69 kloosterkerken. De eerste, aan LORENZO gewijd, is geheel met zwart en wit marmer bekleed, en even als de meeste kerken, op de prachtigste wijze, met uitmuntende schilderstukken en beelden versierd, terwijl zij tevens met een' prachtigen toren pronkt. Verder de *Sansiro*, waar alles van goud blinkt: de *dell Annunciada*, uitmuntend gebouwd en versierd, het graf van den hertog van BOUFLERS, en de kapel van den heil. LODEWIJK bevattende; de *Sant Ambrosio Carignan*, enz. Onder de wereldlijke gebouwen munten uit: het paleis van den doge, waarin de zaal van den grooten raad, met de standbeelden van verdienstelijke Genuezen; het tuighuis, enz.; het paleis *Doria* bij de St. Thomas poort, het grootste van al de schoone gebouwen, hetwelk van boven door eene galerij, die over de straat loopt, met de boven op het dak van een ander gebouw gelegene tuinen, die door ontzaggelijke hooge terrassen, met marmeren balustraden gevormd worden, en de heerlijkste uitzigten hebben, gemeenschap heeft; het paleis *Marcellona Durazzo*, met uitmuntende tuinen en verzamelingen van schilderstukken en beelden. Verder de *Albergo*, een zeer uitgestrekt gebouw, dat zoo wel tot hospitaal als tot verbeterhuis dient, met schoone schilderstukken

in de kerk; de *Loggio* of de plaats di *Biouchi*, zijnde een enkel marmeren verwulf op pilaren rustende, waar voorheen de kooplieden vergaderden; het jesuïten collegie, met eene uitmuntende bibliotheek van 30,000 boekdeelen, die echter, bij het verblijf van den steller dezes aldaar, in 1816, zeer geschift werd; heerlijke schilderijen voor het historische vak, een net kabinet voor de natuurkunde, en een kruidtuin boven op het dak; verder is hier eene akademie der wetenschappen, litteratuur en schoone kunsten; een vrij akademisch genootschap, akademie der schilder-, beeldhouw- en bouwkunde; 2 gymnasiën, een instituut voor doofstommen; eene school voor de beeldende kunsten en voor de zeevaart, middelmatige schouwburgen, enz. 15,000 huizen, (waarvan velen op de platte daken tuinen hebben,) en 75,900 inw., die bijzonder zwarte zijde, fluweel, damast, vooral uitmuntend tafelgoed, kousen en gebloemde stoffen weven; en verder fabr. voor linnen, wol, katoen, handschoenen, brillen, olie, zeep, loodwit, tabak, papier, hoeden, schoenen, vermicelli, papieren doozen, band, veel goud- en zilverwaren, chocolade en beroemde bloemen hebben, benevens scheepstimmerwerven en handel in koren W. Ind. waren, confituren, olijfolie, citroenen, china's-appels, zijde, enz. Vooral is de verzendings- en wisselhandel van belang. Ook is er sedert 1816 een genootschap van koophandel. De Genuezen zijn in kleeding en manieren zeer eenvoudig, doch de vrouwen dragen veel edele gesteenten. De landhuizen om de stad zijn zeer prachtig, en met schoone schilderijen, heerlijke tuinen, oranje- en citroenbosschen, fonteinen, standbeelden, enz. versierd. Genua is de geboortepl. van den grooten DORIA, den oudheidkundigen CARREGA en van den ontdekker der Nieuwe Wereld, CHRISTOPHORUS COLUMBUS. 26. 38. L. 44. 25. 53. N. B.

GELD.

Men houdt boek in Lire, Soldi en Denari. De munten zijn:

GOUD,	1 Genovina, ... doet	108 Lire, ongeveer	*f* 42 - : -	
	1 Doppia of Pistool	24¾ ———	10 - : -	
	1 Zechine	14 ———	5 - 70 -	
ZILV.,	1 Genovina of Scudo doro	9⅗ ———	3 - 50 -	
	1 Scudo d'argento	5⅕ ———	2 - 10 -	
	1 Maddonnina		0 - 45 -	

Men wisselt van hier, op:

Amsterdam,	1 Pezza, van	5¾ Lire ...	86 ß Banco, meer of min.
Cadix,	1 Scudo d'oro		620 Marcv.
Frankrijk,	1 Pezza, van	5¾ Lire ...	4 Franc 75 Cent.
London,	1 dito		49 ß Sterl.

Het Uso is bij de brieven van Amsterdam, Spanje en Portugal, 2 maanden, en bij die van Londen, 3 maanden. De Italiaansche plaatsen minder. De brieven hebben 30 respijtdagen.

GENUA, (GOLF VAN) dat gedeelte der Middell. zee, hetwelk bij voorn. stad gelegen is, tusschen een deel van het Fr. dep. Var, en een groot deel der Ital. kust.

GENUAVRA, eil. in de Stille Zuidzee, met de Scilly eil. de W. grenzen van de Societeits eil. uitmakende.

GENUESCHE RIF of *Genoa Bar*, reeks klippen ten N. der Bahama eil. in W. Ind. 26. 20. N. B.

GENUM en LIGTAARD, 2 Nederl. dorpen, prov. Vriesland, grietenij Ferwerderadeel.

GENVAL, Nederl. dorp, prov. Z. Braband, arr. Brussel, met 720 inw.; 1½ uur van Wavre.

GENZAC, zie Gensac.

GENZANO, zie Gensano.

GEOGRAPHE'S BAAI, inham aan de kust van Nieuw Holland, ten N. van kaap Leeuwin, naar de corvet *Geographe*, tot de ontdekkingsreis van PERON en FREYCINET behoorende, aldus genoemd; alwaar deze ontdekkers zeer vreesachtige inw. en eenige nieuwe planten vonden. 33. 30. Z. B.

GEOGRAPHE'S BANKEN, zandbanken bij kaap Mollien, aan Berthouds baai, bij de N. W. kust van Nieuw Holland, naar hetzelfde schip genoemd.

GEOGRAPHE'S EILAND, eil. bij bovengenoemde banken, als boven benoemd.

GEOGRAPHE'S EIL., groep van vier groote, en verscheidene kleine eil., aan de Z. kust van Nieuw Holland, bij Napoleon's land, ten W. van de Josephinen-groep, als boven benoemd.

GEOGRAPHE'S ONDIEPTEN, (*basses*) rif van klippen, aan de Z. W. kust van Nieuw Holland, niet ver van den archi-

chipel Forestier, aan de Witt's land, als boven benoemd.

Geographe's straat, (*détroit*) kanaal tusschen het eil. Schouten en het schiereil. Freycinet, bij Van Diemen's-land, met steile kusten en 18 voet water, door den heer Faure tot gen. togt behoorende, ontdekt, en als boven benoemd.

Geoire, (St.) Fr. stad, dep. Isère, met 3,450 inw.; 6 mijlen van Grenoble.

George, Schot. dorp, gr. Perth.

George, (St.) Eng. eil. van Cornwallis, tegenover O. en W. Looe. 2. Eng. stad en kerspel, gr. Glouces-ter, zijnde eene voorstad van Bristol. 3. G. *in the East*, Eng. kerspel, gr. Middlesex, aan de O. zijde der stad Londen, met 26,920 inw. 4. G. of *Bloomsbury*, Eng. kerspel, gr. Middlesex; ½ uur van de St. Paul's kerk te Londen, met 13,850 inw. 5. Eil. in den Griekschen archipel, ten O. van Scopelos. 6. Militaire grensstad van Croatië, met 1500 inw. 7. Groot en net dorp in het N. van Griekenland, distr. Magnesia. 8. Turk. dorp in het N. van Morea. 9. Het grootste der Bermuda's eil.; 5 m. lang en 1 breed, in 9 kerspelen verdeeld, en door eene keten rotsen, die zich in zee uitstrekt, zoodanig verdedigd, dat het slechts op twee plaatsen door schepen kan bereikt worden. 314. 10. L. 32. 45. N. B. 10. N. Amer. riv. van Neder Canada, die na een' loop van 7 m. in de Assomption valt. 11. Riv. der N. Amer. Rep., prov. Nieuw York, gr. Washington, 11 m. lang en ⅗ m. breed, met eenen val van 100 voeten, schoone gezigten, veel visch, en verscheidene kleine eil. 12. Oostenr. haven van Dalmatië, aan de N. O. zijde van het eil. Lissa. 13. Spaan. baai bij Tarragona, ten N. van het eil. Yvica. 14. G. of *Groote baai*, Port. stad aan de N. W. kust van het Kaap Verdisch eil. St. Nikolaas. 15. Baai en kaap aan de Z. W. zijde van 't N. Amer. eil. Terreneuve. 48. 12. N. B. 16. Riv. der N. Amer. Rep., die in de Potowmack valt. 17. Riv. der N. Amer. Rep., bij Penobscot baai, met een fortje. 18. Golf aan de Z. W. kust van Z. Amer. in Patagonië. 19. Riv. van Nieuw Holland, die in de Botany baai valt. 20. Kaap ten Z. W. der Turk. golf van Salonica. 21. Kaap aan de O. kust van Nieuw Holland. 35. 4. Z. B. 22. Turk. eil. aan de W. zijde van het schiereil. Cizicus, in de zee van Marmora. 23. Verscheidene eil. in den Turkschen archipel dragen dezen naam. 24. Een der Vlaamsche eil., N. O. van Fayal, met 30,000 inw., cederboomen, veeteelt, koren- en wijnbouw. 25. Een der Maria eil. aan de Z. Amer. kust van Nieuw Spanje, prov. Guadalaxara ten N. van St. Blas. 26. Een der Rus. Aleutische eil. 27. O. Ind. eilandjes aan het inkomen der haven van Goa. 28. Naam van onderscheidene Grieksche dorpen. 29. St. George of *St. Gyorgy*, Hong. vlek, met eene zwavelbron en 2200 inw. 30. Fr. vlek, dep. Isère. 31. Fr. vlek, dep. Ned. Charente. 32. Z. Amer. riv. en stad van Brazilië, prov. Bahia, met 7,000 inw. 33. Kasteel in de Z. Amer. prov. Santa Martha. 34. Haven op 't eil. Groot Casqui, tot de Bahama's behoorende. 35. Fr. stad, dep. Kanaal; 3 m. O. van Martin. 36. Sard. stad, vorst. Piëmont; 2 m. N. O. van Chirasso.

George am See, (St.) Beij. kerspel, Op. Mainkreits, met een slot, aardewerkfabr. en 1800 inw.

George an der Stiffing, (St.) Oostenr. marktvlek in Stiermarken, kreits Grätz, met 560 inw.

George d'Arboa, (St.) Turk. eil., in den archipel, Z. van kaap Colonni. 33. 47. N. B.

George d'Argue, (St.) Fr. stad, dep. Hérault; 3 m. O. van Gignac.

George de Camboulas, (St.) Fr. stadje, dep. Aveiron, met 650 inw.

George de Levejac, (St.) Fr. stadje, dep. Lozère, met 1000 inw.

George d'Elmen, (St.) zie Elmine.

George des Sept Voyes, (St.) Fr. vlek, dep. Mayenne, aan de Loire, met 2320 inw.; 4 m. N. W. van Saumur.

George di Sciro, (St.) hoofdplaats op het Turk. eil. Sciro, in den archipel.

George du Theil, (St.) Fr. stadje, dep. Eure, arr. Louviers, met 1530 inw.

George du Vièvre, (St.) Fr. stadje, dep. Eure, met 850 inw.

George en Cousan, (St.) Fr. stadje, dep. Loire, met 1020 inw.

George Fort, zie Fort George.

George Fort, (St.) zie Madras.

Georgeham, (St.) Eng. dorp, gr. Devonshire, met 675 inw.

George kaap, (St.) kaap en baai aan de Z. O. kust van 't Austr. eil. Nieuw Ierland. 170. 39. L. 4. 54. 30. Z. B. 2. Kaap aan de N. kust van het eil. Z. Georgië. 331. 14. L. 54. 17. Z. B. 3. Kaap aan de Z. kust van Kerguelen's land. 87. 59. L. 49. 54. Z. B. 4. Kaap aan de kust van Terreneuve. 318. 29. L. 48. 28. N. B. 5. Kaap aan de kust van Peru. 23. 50. Z. B., en voor-

heen door DAMPIER voor eene baai gehouden.

GEORGE KANAAL, (ST.) kanaal tusschen Nieuw Brittanje en Nieuw Ierland, door CARTERET ontdekt.

GEORGE LE BULTAVANT, (ST.) Fr. stadje, dep. Mayenne, ten N. van de Loire.

GEORGE LE RENEINS, (ST.) Fr. stadje, dep. Rhône; 1 mijl N. van Villefranche.

GEORGE LES BAILLARGEAUX, (ST.) Fr. vlek, dep. Vienne, met 1650 inw.; 2 mijlen N. O. van Poitiers.

GEORGE MEER, (ST.) N. Amer. meer in Florida; zijnde eene verdeeling der riv. St. John, en het Groote meer genaamd.

GEORGE ROCK, (ST.) Austr. eil. in de Dampier straat, bij Nieuw Brittanje.

GEORGE SUR LOIRE, (ST.) Fr. vlek, dep. Maine en Loire, arr. Angers, met 2300 inw. en kolenmijnen in de nabijheid.

GEORGEN, Oostenr. dorp in Stiermarken, kreits Judenburg, aan de Mur, met 450 inw.

GEORGENBERG, Silez. berg, regdst. Reichenbach, bij Striegau. 2. Hooge Wurt. berg, bij Reutling. 3. Pruis. marktvlek, regdst. Oppeln, kreits Beuthen, met 400 inw. 4. G. Hong. *Szombathely*, *Szepes Szombat*; Slav. *Spiszka Sobota*, Hong. stadje, kom. Zips, met visscherij, linnenweverijen, turfveenderijen en 985 inw. 5. G. of *Vicht*, Oostenr. dorp, gr. Tirol, Neder Innviertel, aan de Inn.

GEORGENBURG of *Jurbok*, Rus. stad, gouv. Wilna, aan de Milwa.

GEORGENFELD, Saks. mijnwerk, kreits Ertsgebergte, met 250 inw.

GEORGENSEE, zie Champlainsee.

GEORGENTHAL, Boh. bergstadje, kreits Leutmeritz, met zilvermijnen en 1100 inw. 2. Saksen Gotha's marktvlek, met eene staalsmederij en 430 inw.; de hoofdpl. van een ambt van 1126 huizen en 5000 inw.

GEORGENZELL, gehucht in Saksen Meiningen, ambt Sand, met 64 inw.

GEORGE'S, (ST.) N. Amer. kaap in O. Florida, tegenover de riv. Appalachicola, aan de kust van O. Florida. 2. Hoofdstad van het W. Ind. eil. Grenada, voorheen Fort Royal genoemd, in 1762 gesticht, met schoone huizen, door eene hoogte in de Bay-town en Carenage-town verdeeld, in welke laatste de voorn. kooplieden wonen, en de scheepstimmerwerven zijn, terwijl de schepen tot aan den wal kunnen komen. In de eerste vindt men eene schoone markt, terwijl op den heuvel de kerk staat, en aan het einde een groot oud fort gevonden wordt. De haven, die onlangs met groote kosten versterkt is, is eene der besten van de W. Ind. 3. Dorp in de N. Amer. Rep., prov. Delaware, aan eene kreek of riv. van denzelfden naam, welke 11 m. Z. W. van Philadelphia in de Delaware valt. 4. Breede en diepe baai aan de W. zijde van het N. Amer. eil. Terreneuve. 48. 12. N. B. 6. Nederl. dorp, prov. W. Vlaanderen, met 650 inw. 7. Nederl. dorp, prov. W. Vlaanderen, met 220 inw. 8. Nederl. dorp, prov. Luik, met 2480 inw. 9. Zie Weerdt. 10. Zie Winghe.

GEORGE'S BANK, (ST.) visschers bank in den Atl. Oceaan, ten O. van kaap Cod, in de N. Amer. Rep., prov. Massachusetts, tusschen 41. 15. en 42. 22. N. B.

GEORGE'S KANAAL, (ST.) gedeelte van den Atl. Oceaan, tusschen Ierland en het Eng. prinsdom Wallis. 2. Een gedeelte van de Ind. zee, 't welk de Nicobarische eil. van elkander scheidt, en zoo wel door de klippen, als sterken stroom, zeer gevaarlijk is.

GEORGE'S EILAND, (ST.) klein eil. in den Archipel, bij kaap Colonni, in de golf van Athenen, om deszelfs gedaante, gewoonlijk Kardinaals hoed genoemd. 38. 47. N. B. 42. 53. L.

GEORGE'S EIL., (NIEUWE) groep van negen eil. ten N. van Amerika, door kapitein PARRY, op zijne eerste ontdekkingsreis, den 1 Aug. 1819, ontdekt.

GEORGE'S KEY, (ST.) Amer. eil. in de baai van Honduras, ongeveer 3 zeemijlen van het vaste land, met eene Eng. volkplanting, terwijl, gedurende de heete maanden, de inw. van Honduras hier de wijk nemen. Voorheen had het sterken handel. 289. L. 17. 35. N. B.

GEORGE'S STRAIT, (ST.) zie George's kanaal.

GEORGE'S SOUND, straat bij de Zuidkaap van Nieuw Zuid Wallis, door GRANT aldus genoemd.

GEORGETOWN, hoofdpl. van het Prins van Wallis eil. of *Poelo Penang*, in de straat van Malacca, regelmatig gebouwd, met eene goede haven en zwak kasteel, steeds in inw. toenemende. 5. 25. N. B. 118. 5. L. 2. Gr. in de N. Amer. Rep., prov. Z. Carolina, tusschen N. Carolina, de riv. Santee, de distr. Charleston, Camden, Cheraw en de zee gelegen, met 15,700 inw. De hoofdpl. van dien naam ligt aan de Winyaw baai, eene zamenloop van verscheidene wateren, 4 mijlen van de zee, met een raadhuis, geregtshof, hooge school, kerken voor de episcopalen, doopsgezinden en methodisten, en 2000 inw.; 20 mijlen N. O.

O. ten N. van Charleston. 298. 40. L. 33. 27. N. B. 3. Stad aldaar, prov. Maryland, aangenaam aan den N. oever van de Potowmack riv. gelegen, met 250 huizen. 4. Stad aldaar, prov. Georgië, gr. Oglethorpe; 16 mijlen Z. W. van Augusta. 5. Stadje aldaar, prov. Delaware, gr. Sussex, met 400 inw. 6. D. aldaar, prov. Maryland, aan de O. zijde van de Chesapeak baai, met 30 huizen. 7. Stad aldaar, prov. Pennsylvanië, aan de Z. O. zijde van de Monongahela riv.; 5 mijlen Z. W. van Union. 8. Stadje aldaar, hoofdpl. van het gr. Scott, prov. Kentucky, aan de Royal Spring, met verscheidene fabr., een raadhuis, postkantoor, drukkerij, touwslagerij en 550 inw.; 5 mijlen N. van Lexington. 10. Spaan. dorp op het eil. Minorca.

GEORGIË, 1. *Giurdschistan*, Rus. *Grusië*, *Grusinië*, Perz. *Gurgestan*, thans grootendeels eene Rus. prov. of aan dat land cijnsbaar, uitgebreid landschap in Azië, ten Z. O. van den Kaukazus, tusschen de Zwarte en Kaspische zeeën, ten W. van de prov. Schirwan, en ten N. W. van Perzië, of tusschen 59. en 65. L. en 41. en 43. N. B. gelegen; het maakte voorheen de grensscheiding tusschen Rusland en Perzië uit, en was zelfs, in het laatst der voorgaande eeuw, onder den beminden vorst HERACLIUS, tot een afzonderlijk kon. opgeklommen; vervolgens kwam het aan Perzië, werd langen tijd een' twistappel tusschen Rusland en Perzië, en kwam eindelijk grootendeels aan Rusland, terwijl een ander deel aan de Turken behoort.

Geheel Georgië, dat gerekend wordt 600,000 inw. te bevatten, heeft eene zachte luchtsgesteldheid; het weder is er meer droog dan vochtig; des zomers vrij warm, des winters tamelijk koud, doch, over het algemeen, voor de gezondheid van menschen en dieren, en den groei der planten, zeer voordeelig. De grond is door den Kaukazus deels bergachtig, door vruchtbare dalen afgewisseld, deels vlak, en over 't algemeen te weinig bebouwd, De riv. zijn: de Kur of Kyr, de Ghuria, de Imirette, de Algeti, de Kanak of Machuher, de Alagan, met de Jor en de Aras of Arasi, Phasis of Rioni, met verscheidene takken; de Tschani of Tscheni, eene grensriv., eerst Lanschkuri genoemd. Tot de voortbr. des lands behooren: onderscheidene delfstoffen, als: goud, zilver, koper, ijzer, lood, marmer, albast, jaspis, molen- en andere steenen, steenkolen, bergölie, zout, enz., benevens onderscheidene soorten van minerale bronnen. Uit het rijk der planten vele soorten van koren, bijzonder rijst en gierst, tuingewassen, meekrap, goede boomvruchten, wijn, vele heilzame kruiden en goed hout; uit het dierenrijk schoone paarden, veel rundvee, schapen, waarvan sommige zeer fijne wol hebben; geiten, gevogelte, veel wild, veel visch, bijen, alsmede zijdewormen, die hier vrij zorgvuldig worden aangekweekt. De inw., die zichzelven gewoonlijk Cursuliërs noemen, naar het voorn. lands. Karhieli of Karduel, zijn uit verscheidene stammen zamengesteld, en worden voor afstammelingen der oude Hebreeuwen gehouden. Zij zijn, over het algemeen, welgemaakte, sterke menschen; de schoonheid der vrouwen is bekend en door het geheele O. beroemd. Zij worden voor getrouw, opregt, en gezellig gehouden, doch van zucht tot dronkenschap en van gierigheid beschuldigd. In het algemeen heeft de onderdrukking, waarin zij langen tijd geleefd hebben, eenen nadeeligen invloed op hunne zedelijkheid gehad; door meerdere beschaving en verlichting zouden zij in dit bekoorlijk en vruchtbaar land, het gelukkigste volk der wereld kunnen zijn. Zij leven zeer eenvoudig, hebben toch nog eenigen zweem van kunsten en wetenschappen. De woningen, vooral der mindere klassen onder hen, zijn zeer slecht, en bestaan in leemen hutten of holen onder den grond; steenen huizen zijn zeldzamer dan steenen torens met schietgaten, waarheen de inw., bij eenen vijandelijken inval, vlugten; in de steden zijn de gebouwen beter. De inw. bestaan van landbouw en veeteelt, en nog meer van de jagt; nijverheid en handel zijn van geen belang. De godsdienst is de Grieksch-Christelijke, echter worden en ook andere gezindten, gelijk ook Joden (hier Uria's genoemd) en Mahomedanen geduld. De adel en vorsten zijn meestal despoten over boeren en lijfeigenen; zij kunnen 40,000 man in het veld brengen. Men kan het geheele land in 2 deelen verdeelen, als: Russisch Georgië, benevens de van Rusland afhankelijke landen Imirette, Mingrelië en Guriël, en Turksch Georgië.

GEORGIË, (RUSSISCH) of *Grusië*, *Grusinië*, Rus. gouv., bevat Opper Georgië of eigenlijk Georgië, zijnde de bijzondere landschappen Kacheti en Karduel of Kartalienië, benevens Sarrachi, en is tusschen het land der Tscherkessen of Cir-

Cirkassiërs, Daghestan en Schirwan, Iranen Kars, Turksch Georgië en Imiretti, of tusschen 60. 20. en 64. 15. L. en 39. 30. en 42. 45. N. B. gelegen, en bevat op 872 V. M., ongeveer 300,000 inw., met eene schoone en zachte luchtsgesteldheid, eenen meestal bergachtigen, doch, over het algemeen, zeer vruchtbaren en welbespoelden grond. De voornaamste riv. is de Kur; de menigvuldige mineralen, die men hier vindt, worden weinig in aanmerking genomen. Het plantenrijk brengt voort: onderscheidene soorten van koren, moesgroenten en tuinvruchten, vooral meloenen en komkommers; verder wilde saffraan, katoen, wijn, goede boomvruchten en genoegzaam hout. Er zijn goede weiden, en de veeteelt is hier zeer belangrijk; ook aan gevogelte, wild en visch is er geen gebrek, en men heeft er ook zijde- en bijenteelt. De inw., reeds boven nader beschreven, zijn Grieksche Christenen, en nog zeer weinig beschaafd. Het gouv. is verdeeld in de kreitsen Teflis, Gori, Telawi of Teloj, Dutschar en Signi. De hoofdstad is Teflis. Nog behooren onder Rus. opperheerschappij of bescherming, Imiretti, Mingrelië en Guriël te zamen Neder Georgië uitmakende; men zie die art.

GEORGIË, (TURKSCH) SABATAGO, of *Sa-Atabego*, of *Dschavaketti*, een ander deel van Georgië, zijnde een deel van Karduel of Kartalienië, aan de Zwarte zee gelegen; ten O. en Z. O. aan Kars en Erzerum grenzende, volgens sommigen een eigen pachalik; volgens anderen een sandschakat van het pachalik Erzerum uitmakende, hetwelk op 1282 V. M. 300,000 inw. bevat, die meestal den mahomedaanschen godsdienst aangenomen hebben. Het land is bergachtig, door takken van den Kaukazus omringd, en door de Kur bespoeld. De grond brengt onder anderen goeden wijn voort; ook is de veeteelt zeer sterk en er wordt veel honig gewonnen. De hoofdstad is Akalzike Akal.

GEORGIË, de Z. prov. van de N. Amer. Rep., tusschen de prov. Tenessee, Z. Carolina, Florida, den Mississippi en de zee, of tusschen 30. 42. en 35. N. B. en 292. 7. en 297. 4. L. gelegen. Indien men al het land, hetwelk de regering meent tot haar gebied te behooren, in aanmerking neemt, zoude de uitgestrektheid wel 3,400 V. M. beloopen, doch de W. waarts wonende Indianen, (de Creeken, Ishikasawers, Chattawers en Seminolen,) laten hun niet meer dan 950 V. M. over, en hebben de volkplanting aan den Mississippi verwoest; doch ook van dit gedeelte is slechts $\frac{1}{4}$ aangebouwd. In het W. is het land door het ook hier loopende Apalachisch gebergte, zeer hoog; verder landwaarts wordt het lager, en verliest zich eindelijk aan de zee in eene groote vlakte. Grootendeels bestaat het nog uit dikke dennen bosschen, in welke langs de riv., de woningen der volkplanters verstrooid liggen. Het heeft eenen vetten en vruchtbaren grond, die slechts vlijtige handen ter bebouwing verwacht; aan de Savannah en aan de kusten is hij zandig. Langs de laatste, vindt men eene lange reeks van eil., die vele straten en kanalen vormen. Den naam ontving deze prov. ter eere ven GEORG II., koning van Engeland.

De luchtsgesteldheid is aan de kust zeer warm en ongezond; des zomers is de warmte soms zoo groot, dat men eijeren in het zand kookt, ja zelfs vleesch braadt. De boomen bloeijen reeds in Februarij, en in het begin der maand Mei wordt het koren ingeöogst. In December vindt men er nog rozen en andere bloemen. Men heeft er vele, en zware onweders, en somtijds woedende orkanen. De winter is er buitengemeen zacht, en vorst en sneeuw duren er niet lang, zoo dat de landbouw steeds kan voortgaan. De zomerwarmte wordt door de W., en bijzonder door de N. winden gematigd. In het binnenste des lands en bij de bergen, is de lucht zuiver en gezond. De voornaamste rivieren zijn, behalve de Savannah en St. Mary, (de grensriv. tegen O. Florida,) de Canuche, de Ogeechee, welke bijna paralel met de Savannah loopt; de Flint, die in de golf van Mexico valt; de Turtle, de Alatamaha of George's rivier, die in de zee uitloopt; de Saltilla, Apalachicola of Chatahouchee en Alabama, en Faskalossa, welke allen in de golf van Mexico vallen, en de Yosko, die in den Mississippi stroomt. De voornaamste voortbr. zijn: katoen, rijst, sago, tabak, indigo, wijn, gerst, gierst, maïs, tarw, de kooldragende archapalm, Zuidvruchten, was, honig enz.; terwijl de boomen veel teer, pik, terpentijn, en hout tot uitvoer opleveren, en er daarenboven vele geneeskundige kruiden, ipecacuanha, sassafras, sassaparille enz., en vele soorten van mos gevonden worden. Uit het dierenrijk vindt men er varkens en klein wild, pelsdieren, herten, zeer veel rundvee, visch, ratelslangen, zijdewormen, enz., en door den

den handel met de Indianen, veel huiden en pelswerk. De inw. kan men op 270,000 zielen rekenen, waarvan 56,000 negers, en de overige grootendeels Duitschers en Schotten zijn, en behalve van de jagt, meerendeels van den koophandel, veeteelt en landbouw bestaan. Opvoeding, onderwijs, kunsten en wetenschappen, worden er nog zeer verwaarloosd, en slechts op Louisville, Simburg en Washington, heeft men, voor ongeveer 20 jaren, 3 inrigtingen tot onderwijs opgerigt. Fabrijken en manufacturen zijn er in de beginselen, maar handel met de voortbr. des lands, bijzonder met zijde, rijst, indigo, tabak, tarw, katoen, enz., is er zeer belangrijk en levendig, zoo dat er wel eens voor 2 millioenen guldens, en meer, aan waren worden uitgevoerd. De meeste worden op schepen, langs de Savannah, naar Charlestown gebragt, welke schepen van daar weder Europische fabrijk- en andere waren terug brengen. Deze prov., wordt in Opper- en Neder Georgië, en verder in 40 Graafschappen verdeeld, als: Baldwin, Bryan, Bullock, Burke, Camden, Chatham, Clarke, Columbia, Effingham, Elbert, Emanuel, Franklin Glynn, Greene, Hancock, Jackson, Jasper, Jefferson, Jones, Laurens, Liberty, Lincoln, Madison, M'Intosh, Montgomery, Morgan, Oglethorpe, Pulaski, Putnam, Richmond, Scriven, Tattnal, Telfair, Twiggs, Walton, Warren, Washington, Wayne, Wilkes, en Wilkinson; de hoofdstad is Augusta.

GEORGIË, (GOLF VAN) groote golf in de Stille Zuidzee, tusschen het vaste land van Amerika en Quadra en Vancouver's eil., ongeveer 40 mijlen lang, en van 2 tot 7 mijlen breed, met verscheidene groepen eil. en straten, alle door VANCOUVER bezocht.

GEORGIË, (NIEUW OF ZUID) eil. in den Zuid. Atl. Oceaan, 30 m. lang en 10 m. breed, waarschijnlijk in 1675 door een' Franschman LA ROCHE ontdekt, en door hem *Isle de la Roche* genoemd. Het heeft verscheidene havens en baaijen, doch de menigte van ijs aan de kust, maakt het voor een groot gedeelte des jaars, zoo wel als het drijfijs in andere tijden, bijna ontoegankelijk. De kust bestaat uit hooge ijsbergen, terwijl het binnenland niet minder woest is, daar de rotsen tot in de wolken reiken, en de dalen steeds met ijs bedekt zijn, zoo dat men er boom, noch struik, slechts eene soort van klein gras en mos vindt. De rotsen bestaan uit eene soort van lei, doch men heeft er geene riv., noch bronnen van versch water gevonden; groote zeedieren en zeevogels bewonen hetzelve, viervoetige dieren heeft men er niet gevonden. 340.46. L. 54. 30. Z. B. 2. De W. kust van N. Amer., ten N. van Nieuw Albion, en tusschen de riv. Columbia en het kanaal van Lewis begrepen.

GEORGIËNBAD, warm bad in het Rus. gouv. Kaukazië, in klein Kaberdah; 16 wersten Z. O. van het Jekaterinen bad.

GEORGIEWSK, hoofdstad van het Rus. gouv. Kaukazus, en den kreits van denzelfden naam, aan de Kuma of Podkuma, met 800 inw. Zetel van den opperbevelhebber der Kaukazische linietroepen.

GEORGIO MAGGIORE, (ST.) Ital. eil. in de golf van Venetië, met een der rijkste monniken kloosters van Italië, dat eene prachtige kerk heeft, waarin verscheidene dogen van Venetië begraven werden.

GEORGIUM, lustslot van den hertog van Anhalt-Dessau, met eenen grooten tuin.

GEORG'S RIVIER, zie George.

GEORG'S, zie George.

GEORGSWALD, zie Altgeorgswald.

GEPPERSDORF, Pruis. dorp, Silez. regdst. Liegnitz, Löwenberg-Bünzlauer kreits; met 570 inw.

GEPPING, Wurt. dorp, aan de Wilo, met gezondheidsbronnen, en wollen stoffen fabr.; 9 mijlen van Stuttgard.

GER, Fr. dorp, dep. Kanaal, arr. Mortain, met 2500 inw., aardewerkfabr., kopersmederijen, enz. 2. Fr. vlek, dep. Opper Pyr.; 3 mijlen W. van Tarbes. 3. Fr. vlek in hetzelfde dep.; 4 mijlen Z. W. van Tarbes.

GERA, riv in Saksen, welke in het Thüringer woud, aan den O. voet van den Sneeuwkop, bij het dorp Gera, ontspringt, de wilde Gera, bij Molsdorp de Apfelstädt, en ook de Ohra ontvangt, en zich beneden Erfurt, in twee armen, de wilde en smalle Gera verdeelt, welke bij Hanschleben en Fehra in de Unstrut vallen. 2. Saks. heerl., aan het huis *Reuss* behoorende, welke op 7½ V. M. in 3 steden en 89 dorpen, 21,750 inw. bevat. 3. Ommuurde Saks. stad, hoofdpl. van voorn. heerl., aan den witten Elster, met 4 poorten, 34 straten, 5 opene plaatsen, 2 kerken, 2 kapellen, 2 hospitalen, 1 tucht- en weeshuis, gymnasium, armenschool, en 7,000 inw., die fabr. voor wol, halfzijden stoffen, hoeden, tabak, koetsen, katoen, leder, porselein, enz.; benevens verwerijen, brouwerijen, looijerijen en verzendingshandel hebben. Bij de stad ligt op de

hoog-

hoogte Hagäberg, het kasteel Osterstein. 4. Saks. Goth. D., gerigt Elgersburg, aan de riv. van denzelfden naam; 720 inw.

GERABRONN of *Gerhardsbronn*, Wurt. ambt, Isarkreits, hetwelk op $7\frac{1}{2}$ V. M., 25,000 inw. bevat. De eveneensgen. hoofdpl. ligt aan de Brettach, en heeft 480 inw.

GERACE, GIERACI, GIRACI, Nap. stad, prov. Calabrië Ultra II., op eenen berg, niet ver van de golf di Gerace, op de puinhoopen van de stad Locri gebouwd, met 1 hoofd-, 12 parochie-, en 4 kloosterkerken, een bisdom, 6,000 inw. en zwavelbaden. Zij heeft in 1783, door eene aardbeving, zeer veel geleden. 34. 18. L. 38. 15. N. B.

GERACH of *Neckar Gerach*, Bad. dorp, Neckarkreits, distr. ambt Eberbach, aan den Neckar, met eene herv. en roomsche kerk, en 720 inw.

GERADSTETTEN, Wurt. dorp, Jaxtkreits, ambt Schorndorf, met 1450 inw.

GERAN LE PUY, Fr. vlek, dep. Allier, 3 mijlen Z. O. van Moulins.

GERA PETRA, zie Hiera Pietra.

GERARD, (ST.) Nederl. dorp, prov. Namen, met 1270 inw.

GERARDEMER, GERARMER, of *Giromeix*, Fr. dorp, dep. Vosges, arr. St. Diey, aan den voet van het Vogesisch gebergte, en aan een meer, in welks nabijheid merkwaardige holen zijn, die slechts in den zomer ijs bevatten. Het heeft 4300 inw.

GERARDESCA, Tosc. gr., vicariaat Campiglia.

GERARDSTOWN, stad in de N. Amer. Rep., prov. Virginië, gr. Berkeley, met 40 huizen.

GERAS, Oostenr. vlek, kreits Boven den Mannhartsberg.

GERAU of *Grosz-Gerau*, Hes. stad, vorst. Starkenburg, ambt Rüsselsheim (ook het Gerauerland genoemd), aan de Schwarzbach, met 1650 inw.

GERBE, GERBES of *Zerba*, N. Afr. eil., bij de kust van Tripoli, hetwelk gerst, vijgen, olijven en druiven voortbrengt. 34. 10. N. B. 2. Men geeft ook dezen naam, aan eenen afgezonderden stam der Wechabiten, bijzonder in Mesopotamië.

GERBEROI, Fr. stadje, dep. Oise, arr. Bauvais, met 400 inw.

GERBESCHID, dorp in Arabië, 3 m. van de zee, 9 m. van Dhaloc, volgens SALT, uit omtrent 20 ellendige hutten, bestaande.

GERBEVILLER of *Gerberviller*, Fr. stad, dep. Meurte, arr. Luneville, aan de Mortagne, met 2070 inw.

GERBI, zie Dscherba.

GERBICARISCHE EIL., eil. in de Middell. zee, bij Corsica, tegenover Porto Vecchio.

GERBSTÄDT, Pruis. stad, regdst. Merseburg, Mansfelder Seekreits, aan den voet van eenen berg, met 1750 inw. en kopermijnen.

GERDAU, riv. in Hanover, vorst. Göttingen, welke in het Eimbecksche kerspel ontspringt, en bij Versen in de Hardau valt.

GERDAUEN, Pruis. kreits, regdst. Koningsberg, welke op $26\frac{1}{2}$ V. M. in 20 kerspelen, 27,650 inw., bevat. De hoofdpl. van dien naam ligt aan het meer Banctin, door welke de Omet loopt, en heeft 1600 inw. en fabr.

GERDAUISCHE CALENDER, ook wel *Schwimmbruch*, drijvend eil. in voorn. meer, met veel gras, en dat van den eenen oever, naar den anderen gedreven wordt; dus genoemd om dat de inw., naar deszelfs beweging, het weder beoordeelen.

GERDEN, zie Gehrden; No. 1.

GERDIN, zie Tscherdyn.

GERDINGEN, Nederl. dorp, prov. Limburg, arr. Roermond, aan de Bree.

GERDOBA, breede en woeste berg in de woestijn van Lybië, tusschen Egypte en Fezzan; 27 m. O. van Augila.

GEREDE of *Dsjerede*, Turk. Aziat. stad in Natolië, distr. Boli, aan de riv. van denzelfden naam, met eene fabr. van marokkijn leder en fokkerij van Angora geiten. 49. $47\frac{1}{2}$. L. 40. 14. N. B.

GEREGES of *Ceregia*, Afr. Negerdorp in Senegambië, rijk Fonia of *Foigny*, aan de Z. zijde van de Gambia, door de Felops bewoond, met eene Eng. factorij, handel in ivoor, honig, was, enz.

GEREME, zie Corinthe.

GEREN, zie Gehren.

GERENA, GERENNA, of *Jerena*, Spaan. stad, prov. Sevilla.

GERENTHAL of *Agerenthal*, dal in 't Zwits. kanton Wallis.

GERENZA, zie Gierenza.

GERESHEIM of *Gerresheim*, Pruis. stad, regdst. en kreits Dusseldorf, aan de Dussel, met 840 inw. 2. Zie Gernsheim. No. 1.

GERESCHDORF, zie Gerisdorf.

GEREZ, keten van granietbergen in Portugal, prov. Entre-Minho en Douero, waarvan sommige toppen, tot 3 en 4,000 voeten klimmen, en altijd met sneeuw bedekt zijn.

GERGEAU of *Jargeau*, Fr. stad, dep. Loiret, arr. Orléans, aan de Loire, over welke eene brug ligt; met 2440 inw.

GERGENTI, GIRGENTI, of *Agrigenti*, Sicil. stad, op de Z. kust van het eil. Sicilië, val di Mazzara, in een oord met korenvelden, wijnbergen, olijf-, china's appel-, citroen- en amandelboomen, en aloë's beplant: aan den mond der Gergenti of Fiume di Naro, en de Middell. zee, met een bisdom, kasteel, verscheidene kerken en 11,400 inw.; benevens eene haven, waar veel handel in koren gedreven wordt. In het nabijgelegen vlek Emporio, alsmede in den omtrek, vindt men prachtige overblijfsels der stad Agrigenti, onder anderen de tempels van Concordia, Juno, Ceres, Jupiter, Hercules, enz. 31.28. L. 37.25. N. B.

GERGENY, zie Görgeny.

GERGESMARKT of *Szent Gyorgy*, vlek in Zevenbergen, kom. Haromsz, aan de Alt; 6 mijlen van Hermannstadt.

GERGOIE of *Gergovia*, berg in het Fr. dep. Puy-de-Dôme; 2 mijlen Z. van Clermont.

GERGONG, GHERGONG, of *Kergaun*, voormalige hoofdstad van het kon. Aschem, in O. Ind., aan de Dekhow, eenen arm van den Brahmapooter, met gemetselde poorten, onderscheidene fraaije huizen, door tuinen omringd. 110. 49. L. 25. 35. N. B.

GERGOVIA, zie Gergoie.

GERGUREWZE, Oostenr. vlek, prov. Sirmië, met 1950 inw.

GERGY, Fr. vlek, dep. Saône en Loire; 1 mijl N. O. van Chalons.

GERHARDSBRON, zie Gerabronn.

GERI, Nederl. dorp, prov. Z. Braband, met 400 inw.

GERICHTSTETTEN, Bad. dorp, Main- en Tauberkreits, ambt Walldurn, aan de Erf, met 110 huizen en 540 inw.

GERIN, Nederl. dorpje, prov. Namen, arr. Dinant, met 200 inw.; 1 uur van Dinant.

GERINA of *Cerina*, stad aan de N. O. kust van het eil. Cyprus, voorheen versterkt, met eene verstopte haven en naauwelijks 1500 huisgezinnen.

GERINGSWALDE, Saks. stadje, Leipziger kreits, ambt Rochlitz, tusschen de Zschopau en Mulde, met 1500 inw.; hoeden-, linnen- en katoenfabr.

GERIPONT, Nederl. dorp, gr. hert. Luxemburg.

GERIS, dorp in Opper Egypte, aan den linker oever van den Nijl; 3 mijlen N. van Ashmunein.

GERISAU, zie Gersau.

GERISDORF, GERESCHDORF, of *Szenth Groth*, Hong. vlek, kom. Eisenburg, met een kasteel.

GERKES KLOOSTER, Nederl. dorp, prov. Vriesland, arr. Leeuwarden, met 700 inw., en veel doortogt aan de O. grenzen.

GERKOW, zie Jörkau.

GERLACHSHEIM, Bad. ambt, Main- en Tauberkreits, met 10,400 inw. 2. Bad. dorp, verblijfplaats van den graaf van Reiferscheid - Krautheim, aan de Tauber, met een kasteel en 960 inw. 3. Saks. dorp, prov. Lausnitz; 1660 inw.

GERLACHSTEIN, Oostenr. slot en heerl., kon. Illyrië.

GERLINGEN, Wurt. dorp, Neckarkreits, ambt Leonberg, met het kon. jagtslot *Solitude*.

GERLINSDORF, zie Gerstorf.

GERLOSWAND, berg in Tirol, tot de Alpen behoorende, 6621 voeten hoog.

GERMA, aanzienlijke stad in Fezzan, met vele en prachtige oudheden, waarschijnlijk het oude Garama; 17 mijlen O. Z. O. van Murzuk.

GERMAIN, (ST.) Nederl. dorp, prov. Namen, met 260 inw. 2. Fr. stadje, dep. Creuse; 7 mijlen N. W. van Gueret. 3. Nog 35 Fr. D., dep. Ardèche, 2 in Aisne, Charente, Côte d'Or, Dordogne, 2 in Eure, 4 in Gers, Finisterre, 2 in Hérault, Isère, 2 in Landes, 2 in Loiret, Lot, 4 in Lot en Garonne, 2 in Maine en Loire, Meurte, 2 in Oise, Boven Rijn, 2 in Seine en Oise, Op. Saône en Vienne.

GERMAIN D'AMBERIEUX, (ST.) Fr. stadje, dep. Ain, bij Ambérieux.

GERMAIN DE BEL-AIR, (ST.) Fr. vlek, dep. Lot, met 1700 inw.

GERMAIN DE BOURGUEIL, (ST.) Fr. stadje, dep. Indre en Loire, met 2,800 inw.; 4 mijlen N. O. van Saumur.

GERMAIN DE CALBERTE, (ST.) Fr. stadje, dep. Lozère, met 1250 inw.

GERMAIN DE COULAMER, (ST.) Fr. D., dep. Mayenne; 3 m. W. van Frenay.

GERMAIN DES FOSSÉS, (ST.) Fr. stadje, dep. Allier, met 1600 inw.

GERMAIN DE LA COUDRE, (ST.) 2. Fr. vlekken, dep. Orne en Sarte.

GERMAIN DE LINCON, (ST.) Fr. stadje, dep. Aube.

GERMAIN DE PRINÇAY, (ST.) Fr. stadje, dep. la Vendée.

GERMAIN DES PRÉS, (ST.) Fr. stadje, dep. Maine en Loire.

GERMAIN DU PLAIN, (ST.) Fr. stadje, dep. Saône en Loire, met 1300 inw.

GERMAIN DU BOIS, (ST.) Fr. stadje, dep. Saône en Loire, met 1600 inw.

GERMAIN DU SEUDRE, (ST.) Fr. vlek, dep. Neder Charente.

GERMAIN DU TEIL, (ST.) Fr. vlek, dep. Lozère.

GERMAIN EN LAYE, (ST.) Fr. stad, dep. Seine en Oise, op eene hoogte, met twee kasteelen, 8,250 inw.; looijerijen, eene kousenfabr., veel teelt van tuinvruchten, vooral voor Parijs. HENDRIK II., KAREL IX., en LODEWIJK XIV., koningen van Frankrijk, werden hier geboren; terwijl vele vorsten in het nabij gelegen bosch, de heerlijkste jagt hadden. 48. 51. N. B. 19. 53. L.

GERMAIN (ST.) LAMBRON, Fr. stad, dep. Puy-de-Dôme, met 1650 inw.

GERMAIN (ST.) LAVAL, Fr. stadje, dep. Loire, met 1600 inw.

GERMAIN (ST.) LES BELLES FILLES, Fr. stadje, dep. Opper Vienne, met 2050 inw.; 4 mijlen Z. O. van Florce.

GERMAIN (ST.) L'HERMITE, Fr. stadje, dep. Puy-de-Dôme, met 1750 inw.

GERMAINMONT, Fr. dorp, dep. Ardennes; 4 m. W. van Rethel.

GERMAIN SUR VIENNE, Fr. stadje, dep. Charente; 7 m. van Confolens.

GERMAINS, (ST.) Eng. vlek, gr. Cornwallis; aangenaam aan een' tak van de Lynher, en eenen heuvel, met eene door de Saksers gebouwde hoofdkerk, eene vrijschool, boekverzameling, 2150 inw., visscherij, enz. 2. Fr. stadje en inham aan de kust, waarin verscheidene riv. uitloopen; 5 m. N. van Granville, met eenen toren, die tot verkenning dient.

GERMAN, stad en distr. op de Z. kust van Porto Rico, in W. Ind., met 9000 inw., en veel handel. 2. Een der Salomon's eil. in de straat Indispensable, tusschen Guadalcanur en San Christoval, door MENDANA gezien.

GERMAN COAST, gr. in de N. Amer. Rep., prov. Orléans, met 6280 inw.

GERMAN FLATS, vlek in de N. Amer. Rep., prov. Nieuw York, gr. Herkimer, aan de Mohawk, 2250 inw.

GERMANIË, zie Duitschland.

GERMANO, Nap. stad, Terra di Lavoro, aan den voet van de hoogte, op welke de Benedictijner abdij, Monte Cassino gevonden wordt, met de overblijfsels van het aloude Cassinum, en 5000 inw. (nederlaag van MURAT in 1815.) 2. Riv. in Napels, prov. Terra di Lavoro, welke in de Garigliano valt. 3. Sard. stadje, vorst. Piëmont, met 2600 inw.: ruim 1 m. O. van Santhia.

GERMANTOWN, stad in de N. Amer. Rep., prov. Pennsylvanië, gr. Philadelphia, uit eene straat, die ongeveer 1 uur lang is, bestaande, met eene Duitsche, Hervormde en Luthersche kerk, een bedehuis der kwakers, eene hooge school, een genootschap ter bevordering der fabr., en 4,240 inw., fabr. voor linnen, kousen, leder en rijtuigen, en in den omtrek, papier-, zaag- en oliemolens. 2. Stad aldaar, prov. N. Carolina, gr. Stokes, aan de Dan, met 30 huizen. 4. Plaats in N. Carolina, gr. Hyde, en eene in de prov. Nieuw-York, gr. Columbia.

GERMEN, Pruis. stadje, hert. Stettin, schoutambt Uckermun.

GERMENTSCHUK, Rus. D., gouv. Kaukazië, aan de Dschalk, met 300 huizen.

GERMER, (ST.) Fr. stadje, dep. Oise, met 950 inw.

GERMERHUIZEN, Vriesche buurt, grietenij Westdongeradeel.

GERMERWOLDA, zie Garmerwolda.

GERMERSHEIM, Beij. stadje, Rijnkreits, ter plaatse, waar de Queich in den Rijn valt, over welke eene brug ligt, met een tolkantoor voor den Rijn; 1650 inw., visscherij, scheepvaart, vlas- en hennepteelt. 49. 12. 30. N. B.

GERMERSLEBEN, in Groot, Klein en Noord Germersleben onderscheiden, 3 Pruis. dorpen, regdst. Maagdenburg, de beide eerste met 800 inw., liggen aan de Bode; het derde telt 650 inw.

GERMES of *Gerungs*, Oostenr. vlek, viertel Boven den Mannhartsberg.

GERMI, een der Lakedivische eil., 90. 36. L. 11. 6. N. B.

GERMIGNAC, Fr. dorp, dep. Neder Charente, ten O. van Saintes.

GERMIGNY, zes Fr. dorpen. 1. dep. Loiret, aan de Loire. 2. dep. Seine en Marne, arr. Meaux, aan de Marne. 3. Dep. Yonne, arr. Auxeres, aan het kanaal van Bourgogne, met een kasteel en 600 inw. 4. een in het dep. Meurte; 2 mijlen N. W. van Venezelire. 5. Een in 't dep. Marne. 6. Een in Nièvre.

GERMISCH, Beij. vlek, Isarkreits, landger. Werdenfels, aan de Loisach.

GERMOE, Eng. kerspel, gr. Cornwallis, met voorname tinmijnen en 740 inw.; 2 mijlen W. van Helston.

GERMS, stad in Opper Oostenrijk; 1 uur W. van Zwetl.

GERMUNDERYD, Zweed. vlek, prov. W. Gothland: geboortepl. van CATHARINA I, gemalin van keizer PETER DEN GROOTEN.

GERN, Beij. dorpje, Isarkreits, landg. Eggenfelden, aan het riv. Rott.

GERNESEY, zie Guernesey.

GERNOI, Rus. vesting, gouv. Kolywan, aan den Irtisch; 68 mijlen Z. W. van Kolywan.

GERNONSWEILER, Pruis. D., regdst. Aken, kreits Gulik, met 560 inw.

GERNOIARSKOI, Rus. vesting, gouv. Ko-

Kolywan, aan den Iritsch; 60 mijlen W. Z. W. van Kolywan.

Gernrode, stad in het vorst. Anhalt-Bernburg, met 1630 inw. en eene geweerfabr.; in de nabijheid is de *Teufelsmühle.* 2. Pruis. dorp, regdst. Erfurt, ambt Haarburg, met 900 inw.

Gernsbach, Bad. ambt, Murgkreits, met 10,800 inw. De evenëensgen. hoofdpl. ligt aan de Murg, met 1640 inw., looijerijen, smederijen, lijmfabr. en zaagmolens.

Gernsheim, Hes.ambt,vorst.Starkenburg, met 1 stad, 3 dorpen en 2850 inw. De evenëensgen. hoofdstad ligt aan den Rijn, heeft een kasteel, tolkantoor, visscherij en 2240 inw. 2. Pruis. glasblazerij, regdst. Minden, bij Petershagen.

Gernsprenzbach of *Gernsprinzbach*, riv. in den Beij. Ned. Mainkreits, welke bij Stockstadt in den Main valt.

Geroldseck, gr. in het gr. hert. Baden, aan de Ortenau en het Zwarte Woud, hetwelk op 2½ V. M., 3 kasteelen (waaronder het bergkasteel *Hohengeroldseck*), 37 dorpen en 4,500 inw. bevat. Het wordt door den Schutter bespoeld, heeft koren, boomvruchten, aanzienlijke veefokkerij en 34,000 guld. inkomsten. Sedert 1814 staat het onder Oostenrijksch opperbestuur.

Geroldsgrun, (Unter) Beij. dorpje, Op. Mainkreits, aan den Fichtelberg, met 55 huizen en 290 inw.

Geroldstein of *Gerolstein*, Pruis. dorp, regdst. Trier, aan de riv. Kil, met 500 inw. 2. Zie Kufstein.

Gerolzhofen, Beij. landg., Neder Mainkreits, dat 2 steden, 40 dorpen en landgoederen, en 9,100 inw. bevat. De evenëensgen. hoofdplaats heeft 1815 inw., korenteelt en bierbrouwerijen.

Gerompont, zie Geest Gerompont.

Geron Point, kaap aan de kust van 't Ier. gr. Antrim; 11 mijlen ten N. van Belfast. 55. 5. N. B. 11. 56. L.

Gerona, Spaan. vegeria of distr., prov. Catalonië, de Oostelijkste hoek van het rijk, aan den voet der Pyreneën, door de Ter en Fluvia, welke hier in de baai van Rosas uitloopen, bespoeld. De hoofdplaats van dien naam ligt aan de Ter, over welke riv., die hier in de Onhar of Ognar valt, eene steenen brug ligt, gedeeltelijk aan den voet, gedeeltelijk aan het hangen van eenen berg. Zij is de zetel van eenen bisschop, en door gewigtige vestingwerken en vijf forten omringd, waarvan het fort Monjouy het voornaamste is, en Connetable, Anna, Calvaria en Capitolio minder beduidend zijn. Het is eene der sterkste grensvestingen van Spanje, doch van binnen niet zoo schoon als hare ligging bekoorlijk is, heeft eene schoone hoofd- en 3 parochiekerken, 13 kloosters, waarvan er een merkwaardige Arabische baden heeft, 1 hospitaal, 1 armhuis, 1 collegie met 900 leerlingen, en, volgens sommigen 14,000, doch volgens Townsand slechts 6,700 inw., die van het garnizoen, den landbouw, wollen- en katoenweverij en den handel bestaan. 42. N. B. 20. 27. L.

Geronce, Fr. dorp, dep. Ned. Pyr.

Geronimo, (St.) Spaan. klooster, prov. Cordova, bij Cordova la Vieja.

Geronimo (St.) di Justi, beroemd, doch zeer vervallen Spaan. klooster, prov. Estremadura, waarin keizer Karel V. de beide laatste jaren zijns levens doorbragt, en den 21 September 1558 stierf.

Geronimo(St.) d'Yca, Spaan. vlek in Z. Amer., hoofdpl. der prov. Yca in Peru, met 6,000 inw., die glasfabr. hebben, en wijn naar Callao de Lima en Panama uitvoeren.

Geronsart, voormalige Nederl. abdij, een half uur van de stad Namen, in de prov. van dien naam.

Geronville, zie Gironville.

Gerpinnes, Nederl. vlek, prov. Henegouwen, arr. Charleroi, met 1070 inw.

Gerra, zie Elcatif.

Gerrance, Eng. kerspel in Cornwallis, met 700 inw.

Gerresheim, zie Geresheim, No. 1.

Gerri, Spaan. vlek, prov. Catalonië, Vegeria de Talarn, aan de Roguera-Palleresa. 2. Afr. stad in Sennaar, 7 mijlen beneden de vereeniging van de Abawi met de Bahr-el-Abiad, volgens Bruce met 150 net gebouwde huizen; 50 mijlen N. N. O. van Sennaar.

Gerrit Denis, eil. in Australië, aan de N. O. kust van Nieuw Ierland, met de eil. Anthonie, Kaen en Visscher, door den Nederlandschen zeereiziger A. Tasman ontdekt, en op 2. 30. Z. B. en 169. 34. L. gelegen.

Gerros, Fr. dorp, dep. Calvados.

Gerry, vlek in de N. Amer. Rep., prov. Massachusetts, gr. Worcester.

Gers, Fr. riv., welke niet ver van la Barthe de Nestes, in het dep. Opper Pyreneën, ontspringt, het dep. Gers, waaraan zij den naam geeft, bespoelt, en omgeveer 1 mijl ten Z. O. van Agen in de Garonne valt. 2. Dep. van Frankrijk, voorheen Armagnac, Condomois en Cominges uitgemaakt hebbende, tusschen de dep. Lot en Garonne, Tarn

en Garonne, Opper Garonne, Opper Pyreneeën en Landes, of tusschen 17. 27. en 18. 52. L. en 43. 19. en 44. 4. N. B. gelegen, en op 123½ V. M., in 5 arr., 29 kantons en 685 gemeenten 286,150 inw. bevattende. De grond is hoog; heuvels en kleine bergen wisselen elkander af, zoo dat men er weinig vlakten, maar zeer vele dalen vindt; dezelve is deels kleiachtig, hier en daar met kalk en zand vermengd. De ruwere kleigrond wordt *Terro hort*, en de gemengde *Terro boulbeno* genoemd. De heuvels zijn steenachtig, en de bergen eigenlijk voorbergen van de Pyreneeën, die, zoo als de Mulan en Astarac, zich weinig meer dan 1170 voeten boven de oppervlakte der zee verheffen. Onder de rivieren telt men de Adour, de Losse, Baize, Gimone, Save, de Gers, Arrats, Midou en eene menigte kleinere riv. en beken, waarvan onderscheidene door derzelver overstroomingen schadelijk worden, schoon niet eene van dezelve bevaarbaar is. Ook zijn er eenige kolken en minerale wateren te Castera, Jegun en Bassoués. De luchtsgesteldheid is er zacht en gezond, de heerschende winden zijn de Z. O. (die hier *Autan* genoemd wordt, en dezelfde werkingen als de elders bekende Sirocco en Mistral heeft), de W. en Z. W. winden, die in Mei en April gewoonlijk onweder en hagel medebrengen. Tusschen 1 October en 20 November wordt hier gezaaid, en met half Junij begint de oogst. De voornaamste voortbr. zijn: koren, maïs, peulvruchten, uijen, knoflook, kool, een weinig boomvruchten, wild, visch, een weinig was, bouwsteen, vollersäarde, enz. De bewoners, meestal roomsch, zijn Gasconjers, welke het *Patois Gascon* spreken, dat uit een mengelmoes van Latijn, Spaansch en Italiaansch bestaat. Hun landbouw is genoegzaam voor hunne behoeften; ook hebben zij goede soorten van wijn, die onder den naam van *Madiran* wordt uitgevoerd. Schapen-, paarden- en veeteelt is een voorname tak van bestaan. De fabr. zijn van weinig belang, en de brandewijnstokerij, welke den bekenden brandewijn van Armagnac of Condomois oplevert, bijna de eenige fabr. der inwoners. De uitvoer bestaat in tarw, wijn, brandewijn, muilezels, rundvee, schapen, varkens, wol, leder en verder eenige kleinigheden, welke te zamen op 3,600,000 guldens geschat worden, terwijl de invoer 1,248,000 gulden beloopt. Het dep. zendt 4 afgevaardigden naar de kamer, en is verdeeld in de kantons Auch, Condom, Lectoure, Mirande en Lombes. De hoofdstad is Auch.

GERSAU of *Gerisau*, Zwits. vlek, kant. Schweitz, zeer schoon, in eene kleine, geheel door bergen omringde vlakte, aan den Z. W. voet van den Rigi, en aan den O. oever van het Vierwaldstädter meer gelegen. Zij heeft eene nieuwe, zeer aanzienlijke parochiekerk en 800 inw., die van de veeteelt, de zijden stoffen fabr., enz. bestaan. Voor de Zwits. omwenteling was Gersau een staat op zich zelven, en wel de kleinste der aarde. In 1814 wilden de voornaamste burgers dien weder herstellen, doch de landdag van 1817 bepaalde het anders; ondertusschen bevat het gebied, met dit vlek, maar 160 huizen en 1500 inw.

GERSAY, Fr. dorp, dep. Indre.

GERSBACH, Bad. dorp, Wiesenkreits, ambt Schopfheim, in een woest oord, aan den Rohrkopfberg, met 620 inw. en eene rijke zwavel-, aluin- en vitrioolgroef.

GERSDORF, Oostenr. D. in Stiermarken, kreits Grätz, met eenen kruidmolen. 2. Saks. dorpje, kreits Ertzgebergte, ambt Nossen, met 220 inw. en eene zilvermijn, *de zegen Gods* genoemd, doch die thans ophoudt. 4. Saks. dorp in denzelfden kreits, heerl. Lichtenstein, met 200 huizen en eene smederij. 5. Saks. dorp, kreits Leipzig, ambt Leisznig, met 525 inw.

GERHDORF, (NEU en ALT) 2 Pruis. dorpen, kreits Glaz; het eerste met 610, het andere met 380 inw.

GERSFELD, Beij. dorp, Ned. Mainkreits, aan de Rhön, met 750 inw.

GERSLOOT, Nederl. dorp, prov. Vriesland, grietenij Aengweerden.

GERSTETTEN, Wurt. dorp, Jaxtkreits, Op. ambt Heidenheim, op de Alpen, met 1225 inw.

GERSTHEIM, Fr. dorp, dep. Neder Rijn, arr. Bar, met 950 inw.

GERSTHOFEN, Beij. dorp, Op. Donaukreits, landg. Göggingen, aan de Lech, met 600 inw.

GERSTORF, GERSDORF, GERLINSDORF, Fr. dorp, dep. Ned. Rijn, arr. Weissenburg, met 750 inw.

GERSTUNGEN, Saks. Weim. ambt, vorst. Eisenach, met 5,630 inw. Het vlek dezes naams ligt aan de Werra, met 1280 inw. en fabr.

GERSWALDE, Pruis. vlek, regdst. Potsdam, kreits Templin, met 500 inw.

GERTOKH, Aziat. stad in Boetan, met handel op Nepaul en Lahdak.

GERTRUDE, Nederl. buurt, prov. Luik.

GERTWEILER, Fr. dorp, dep. Ned. Rijn, arr. Bar, met 760 inw.

GERUNGS, zie Germes.

GERUNTIA, zie Cereuza.

GERVAIS, (ST.) Fr. stadje, dep. Isère, met eene geschutgieterij en 750 inw. 2. Fr. stadje, dep. Puy-de-Dôme, arr. Riom, met 2,000 inw. 3. Fr. stadje, dep. Hérault, met 1000 inw. 4. Fr. dorp, dep. Tarn, bij Castres, met 750 inw. 5. Sard. stadje in Savoije, aan de Arve, met 1900 inw. 6. Zwits. vlek, kanton Geneve.

GERVAIS-DE-MESSEY, (ST.) Fr. stadje, dep. Orne, met 1100 inw.

GERWEIL of *Görwihl*, Bad. dorp, Wiesenkreits, digt bij de Alb; 1060 inw.

GERWEN, Nederl. dorp, prov. N. Braband, distr. Eindhoven, W. van Helmond, met Nunen en Wetten 1630 inw.

GERY, (ST.) Fr. stadje, dep. Lot, met 1250 inw. 2. Nederl. dorp, prov. Henegouwen; zie Solre St. Gery.

GERYNA, Oostenr. vlek in Galicië, kreits Stry.

GERZAT, Fr. vlek, dep. Puy-de-Dôme, arr. Clermont, met 500 inw.

GERZEN, Beij. dorp, Isarkreits.

GES, Fr. dorp, dep. Op. Pyreneeën.

GESAN, DSJESAN of *Dschesan*, Arab. stad, prov. Yemen, op eene landtong, met eene haven en sterken handel in senebladeren en koffij.

GESCHEN of *Gueron*, verbanningsplaats voor staatsgevangenen in Abyssinië, prov. Amhara.

GESECKE, gebergte in Abyssinië, niet ver van de vlakte van Tuschallo; zie SULT's reis.

GESEKE, zie Geiseke.

GESENKE, een deel van de Sudeten of het Sudetisch gebergte in Duitschland, tusschen het gr. Glaz en het vorst. Troppau in Silezië, waardoor het Karpatisch gebergte met de Sudeten vereenigd wordt.

GESIMA, zie Gasama.

GESIRA of *Botan*, Kurdisch vorst. in Turcomannië, hetwelk door eenen pacha van twee paardenstaarten bestuurd wordt, die van dien van Bagdad onafhankelijk is. De evenëensgen. hoofdstad ligt op een eil. van den Tiger, tegenover Nissibin, met eene schipbrug; zij is de stapelpl. van tabak en galnoten, die in Kurdistan verzameld worden.

GESME, zie Dschesme.

GESMOLD, Han. dorp van 600 inw., in het Osnabrugsche ambt Gröneberg, alwaar de Else zich van de Hase scheidt.

GESNES, Fr. dorp, dep. Mayenne.

GESNETON ET MONTEBERT, Fr. vlek, dep. Neder Loire, met 1100 inw.

GESSERAH, zie Gesira.

GESSERCHURL, Aziat. stad in Syrië, aan den oever van den Orontes, in een diep en kronkelend dal, in een heerlijk oord. Zij heeft morsige straten, gewone huizen, en aan het einde der stad eene brug, die met eene poort, waarbij men tol moet betalen, wordt afgesloten. OLIVIER schat het getal der inw. op 4000, welke vele tuinen hebben, die door kunst van water voorzien worden, terwijl verder de omtrek tarw, gerst, katoen, een weinig zijde, wol, was en vele abrikozen voortbrengt, die naar Aleppo of naar Latakië verzonden worden.

GESSIGO POINT, kaap aan de kust van 't Ier. gr. Sligo. 54. 22. N. B.

GESSOPS, stad in de N. Amer. Rep., prov. Maryland, bij Fort William.

GESTÉ, Fr. vlek, dep. Maine en Loire, arr. Beaupréau, met 300 huizen.

GESTEL, vier Nederl. dorpen, als 2 in de prov. N. Braband, waarvan een distr. Eindhoven, met 1900 inw.; een distr. 's Hertogenbosch, beneden Boxtel, ook St. Michiels-Gestel genoemd; een prov. Limburg, Luiksch Gestel genoemd, en een prov. Antwerpen, arr. Mechelen; 1 uur van Lier, met 200 inw.

GESTIN, Pruis. stadje, regdst. Posen, kreits Fraustadt, met 1300 inw.

GESTINGTHORPE, Eng. kerspel, gr. Essex, met 530 inw.

GESTRIKLAND, zie Gästrickland.

GESTÜNGSHAUSEN, Saks. Coburgsch vlek, ambt Saalfeld, tusschen 2 hooge bergen, met 400 inw. veel bijenteelt en steengroeven.

GESUALDO, Nap. vlek, prov. Principato Ultra, met 3150 inw.

GESULA, GEZULA of *Guzzuha*, volkrijke Afr. prov. in Marocco, met vele dorpen, en ijzer- en kopergroeven.

GESVES, Nederl. dorp, prov. en arr. Namen, met 1000 inw.; 3½ uur van Namen, met molensteen groeven. 2. G., *Geba*, *Geva*, of *Scheba*, Afr. dorp in Senegambië, rijk Kabo, aan de bevaarbare riv. van denzelfden naam, door heidensche Biafaren en Mahomed. Mandingo's bewoond, met handel in slaven en ivoor; het behoort aan Portugal. 3. Zie Gevis.

GESVRES, 2 Fr. dorpen, dep. Mayenne en Neder Loire.

GETA, Zweed. stadje, op de N. kust van het eil. Aland. 27. 36. L. 60. 25. N. B.

GETAFE, Spaan. stadje, prov. Madrid, aan den grooten weg naar Toledo, voorheen eene aanzienlijke plaats, van 12,000,

doch thans slechts met 5000 inw.

GETE, vulkaan op het O. Ind. eil. Java, 8000 voet hoog.

GETIGNE, Fr. dorp, dep. Neder Loire, met 1000 inw.

GETTE, (GRANDE ET PETITE) Nederl. riv., prov. Z. Braband; zij nemen hunnen oorsprong in het arr. Nivelles, vereenigen zich beneden Léau, en loopen in den Demer uit, bij de stad Haelen, in de prov. Limburg.

GETTEU, Fr. dorp, dep. Ned. Pyr.

GETTORF, Deen. D., hert. Sleeswijk.

GETTYSBURGH, stadje in de N. Amer. Rep., prov. Pennsylvanië, gr. York.

GETZENDORF, Oostenr. vlek en slot, viertel beneden 't Weener woud.

GEUBACH, GEUBICH of *Geybach*, Beij. dorp, Neder Mainkreits.

GEUDERN, zie Gedern.

GEUDERTHEIM, Fr. dorp, dep. Ned. Rijn, arr. Straatsburg, met 820 inw.

GEUKRIZ, schoon riddergoed in Saksen, ambt Dahlen, met schapenteelt.

GEUK-SCHAH, zie Eriwan.

GEUL, riv. in Nederl., prov. Limburg, die in het Akerbosch ontspringt, en tegenover Rekkum in de Maas valt. 2. Of *Geule*, Nederl. dorp, prov. Limburg, arr. Maastricht, aan de Maas, met eenige buurten en 900 inw.

GEULAWI, een der stammen van de Inguschen, in het Kaukazisch gebergte.

GEULEM, Nederl. buurt in het land van Overmaas, bij het dorp Houtem of Houtheim.

GEURSLEEUW, Nederl. D., prov. Limburg, arr. Hasselt; 1 uur van Tongeren.

GEUS, 2 Fr. dorpen, dep. Ned. Pyr.

GEUSAU of *Geisa*, Pruis. dorp, regdst. en kreits Merseburg, met 36 huizen en eene salpeterziederij.

GEUX, Fr. dorp, dep. Gers.

GEUZ, dorp en slot in Anhalt-Köthen.

GEVA, zie Gesves.

GEVAARLIJKE ARCHIPEL, veelal Bougainville's gevaarlijke Archipel (*Archipel Dangereux*) genoemd, eene aanzienlijke groep eil. in Z. Australië, tot de zoogenoemde Lage eil. behoorende, van welke zij de middelste groep uitmaken, en ten O. van de Gezelschaps eil., tusschen 17. 4. en 19. 26. Z. B. en 205. 14. en 196. 20. L. gelegen. BOUGAINVILLE gaf deze streek dien naam, omdat geene schepen deze eil., die meestal op koraal klippen gelegen zijn, durven naderen, terwijl volgens COOK deze benaming juist is, daar uit hoofde van de gewone stilte der zee, de onpeilbare diepte, vlakke eil. en koraalklippen, de schepen elk oogenblik in gevaar zijn. WALLIS heeft nog voor BOUGAINVILLE en COOK deze zee bevaren. De inw. zijn koperkleurig en hebben lang hoofdhaar, terwijl er de grond vrij vruchtbaar is. Tot dezelve behooren: Egmonts eil., Whitsunday, Queen Charlotte, Gloucester, Cumberland en Prince Henry's eil. (door WALLIS in 1767); de 4 Facardins, Isle des Lanciers en Isle de la Harpe (door BOUGAINVILLE in 1768); Two groups, Doubtful Island, Bird Island, Chain Island, Furneaux Island en Adventures Island (door COOK in 1769 en 1773); Isla de San Simon en Isla de San Quintin (door BOENECHEO in 1772); Serle Island (door WILSON in 1797 ontdekt) benevens de eil. Bunyers Group, Holts en Philips Island en Guarava, welker ontdekkers niet bekend zijn.

GEVAARLIJKE EILANDEN, deze naam wordt, door sommige Duitsche schrijvers, aan de Schadelijke eil. van ROGGEVEEN, ten onregte door COOK, *Paliser Islands* genoemd, gegeven. Men zie Schadelijke eilanden.

GEVAARS EILAND, (DANGER ISL.) eil. in de Stille Zuidzee, door WILSON aldus genoemd en op 18. 32. Z. B. en 199. 26. L. gelegen. 2. Koraalklip, 28 mijlen N. N. W. van Diego Garcia.

GEVAARS-KAAP, kaap in Australië, ten Z. van Nieuw Holland, en het zoogenoemde Grant's eiland, niet ver van kaap Northumberland, door GRANT, op zijne reize naar Nieuw Zuid Wallis, aldus genoemd, en aan eene lange rij van klippen kenbaar.

GEVAUDAN of *Givaudan*, Fr. lands. in de Sevennes, voorheen in Languedoc, thans dep. Lozère, uit hoofde van de menigvuldige bergen, alleen voor de veeteelt geschikt, terwijl de landlieden des winters in het spinnen en weven van wol hun bestaan vinden; velen gaan ook in Spanje en elders werk zoeken.

GEVELSBERG, Pruis. dorp, regdst. Arnsberg, kreits Hagen, aan het hangen van eenen berg, met 800 inw. en fabr.

GEVELSTROP, Pruis. stadje, aan den Rijn; 2 mijlen N. van Gulik.

GEVES, riv. aan de W. kust van Afrika, tegenover de Bissagos eil., 40 mijlen ten Z. van St. Domingo, welke bij het dorp Bole in zee stroomt. Zij is slechts 4 voeten diep, en dus alleen voor sloepen en booten bevaarbaar.

GEVIO, zie Cevio.

GEVRAY, Fr. dorp, dep. Côte d'Or, arr. Dijon, met 1150 inw. en wijnteelt.

GEVRES of *Fremes*, Fr. dorp, dep. Aisne. 2. Fr. dorp, dep. Orne, aan

de

de Sarte; 4 mijlen O. van Alençon.

GEVRESIN, Fr. dorp, dep. Doubs.

GEVREY, zie Gevray.

GEWANDE Nederl. dorp, prov. N. Braband, distr. 's Hertogenbosch, aan de Maas, ten O. van Crevecoeur.

GEWERSHAUSEN, zie Goarshausen.

GEWICSKO, zie Gewitsch.

GEWITSCH of *Gewicsko*, Morav. stad, kreits Olmutz, met 2040 inw., waarvan ⅕ joden zijn. 34. 21. L. 49. 45. N. B.

GEX, Fr. lands., hetwelk in het Z. door de Rhône van Savoije gescheiden wordt, in het O. aan het Zwits. kanton Waadt grenst, en thans grootendeels tot het dep. Ain behoort, waarvan het een arr. uitmaakt, dat op 6 V. M. in de kantons Gex, Terney en Collonges 32 gemeenten en 18,530 inw. bevat, waaronder vele horologiemakers en katoenspinners zijn. De hoofdplaats Gex ligt aan den voet der Jura en de beek Jornant, met 2,460 inw.

GEY, *de woorden, die men hierbij niet vindt, zoeke men op* GEI.

GEYBACH, zie Geubach.

GEYER, Saks. vlek, kreits Ertzgebergte, met fabr., tinmijnen en 1800 inw.

GEYF, (EL) voorstad van Suakin in Afrika, welke op het vaste land staat en door eenen arm van de zee, die volgens BURCKHARDT, ongeveer 500 yards breed is, van de stad gescheiden is; zie verder Suakin.

GEYL, Oostenr. riv., welke in Op. Carinthië ontspringt, en bij Villach in de Draw valt.

GEYLENSKIRCHEN, Pruis. vlek, gr. hert. Ned. Rijn; 5 mijlen N. van Aken.

GEYNZKOPF, 8,500 voet hooge' berg in het hert. Salzburg, in het Zillerthal, bij Krimel.

GEZAEL, Turk. Aziat. vlek in Irak-Arabi, aan den Euphraat; 40 mijlen W. N. W. van Bassora.

GEZAÏRA, zie Algiers.

GEZAN of *Dsjesan*, zie Gesan.

GEZEID, dorp in Op. Egypte, aan den regter oever van den Nijl; 9 mijlen N. N. W. van Caïro.

GEZELSCHAPS EILANDEN, ook wel *Sociëteits eil.* genoemd, de merkwaardigste, en door de Europeanen meest bezochte groep van den Grooten oceaan, in welks midden zij ligt, terwijl op dezelve de natuur, zoo wel als de mensch van Australië, zich in de grootste schoonheid vertoont. Hoewel reeds eenige derzelve door QUIROS in 1606, door WALLIS in 1767, BOUGAINVILLE in 1769 zijn gezien, zijn wij echter derzelver geheele ontdekking aan COOK, op zijne reizen in 1769, 1773 en 1777 verschuldigd, welke dan ook aan deze eil. den naam gaf van Sociëteits of Gezelschaps eilanden, om de gezelligheid en vriendelijkheid der inw., en wijl zij, als in gezelschap, bij elkander liggen, schoon hij onder dezelve slechts de eil. Huaheine, Ulietea, Bolabola, Otahah, Tubai en Maurua, welke eene groep vormen, en ten N. W. van Otaheiti liggen, telde. FORSTER voegde hier Otaheiti met de omliggende eil. (door BOUGAINVILLE, Archipel de Bourbon genoemd), bij, terwijl FLEURIEU er het door QUIROS ontdekte Peregrino nog wil bijvoegen. Deze groep ligt tusschen 16. en 17. 40. Z. B. en 222. 14. en 229. 29. L. De meeste eil. zijn hoog en door koraalriffen ingesloten. De grond schijnt, over het algemeen, uit pijp- en vollersaarde te bestaan, en bevat de vruchtbaarste klei en verscheidene aderen van roode, witte, zwarte, geele en blaauwe thonaarde of leem. In de roode leem, vindt men karniolen of vuursteenen, in de geele, kiezel, enz., terwijl men op de bergen eenen zwarten, naar lava gelijkenden steen vindt, waaruit men voorheen de gereedschappen vervaardigde. Onderscheidene eil. dragen duidelijke blijken van eenen vulkanischen oorsprong.

De luchtsgesteldheid is er zoo zacht en aangenaam, als men zelden elders op de geheele aarde vinden zal. Het ruwe jaargetijde begint er in December, en duurt tot in Maart, gedurende welken tijd het er dikwerf sterk uit het W. waait, en veel regen valt. Het overige deel des jaars wisselen land- en zeewinden elkander af. In den regentijd veroorzaken de overstroomingen, bijzonder op Otaheiti, veel schade.

De voornaamste voortbrengsels dezer eil. zijn: eene ontzaggelijke menigte van kokospalmen en pisangs of paradijsvijgen, bananen, broodvruchten (het beste, algemeenste en overvloedigste voedsel, dat op onderscheidene wijzen voorkomt); verder suikerriet, moerbeziënboomen, uit wier bast onderscheidene soorten van papier gemaakt worden; eene bijzondere soort van appels, appels van Otaheiti genoemd, en eene soort van peper, waaruit de bedwelmende drank *Awa* of *Kawa* gemaakt wordt; bamboesriet, vlas en ronde pompoenen, waarin olie en andere vloeistoffen bewaard worden; nachtschade, als geneesmiddel gebruikt; onderscheidene soorten van timmer- en ander hout, terwijl in tijden van misgewas

was, de inw. kalfsvoet of Duitsche gember, de wortels van varenkruid, enz. eten. Ondertusschen groeijen er nog vele kruiden en planten in het wild, die met nut zouden kunnen gebruikt worden. Onder de viervoetige dieren, die hier oorspronkelijk behooren, kan men alleen rotten, honden en varkens noemen. COOK bragt wel eenige Europische dieren ter voortplanting op Otaheiti, doch deze werden door de vijanden vermoord, en vermeerderden zelfs den naijver van deze; doch het getal der vogels, van allerlei soort en schoonheid, is hier buitengemeen groot.—Behalve tamme hoenders, vindt men er wilde eenden, onderscheidene soorten van papegaaijen, witte en blaauwe reigers, spechten, duiven, meeuwen, stormvogels en vele andere. De zee is er bijzonder vischrijk; de heer BANKS verhaalt, dat de inw. hem 150 namen van onderscheidene visschen hebben opgegeven. Onder de eetbare behooren bijzonder makreelen, zee-aal, stekelbaars, vliegende visch, enz. Ook zijn er veel zeeslakken, mosselen en zelfs ook parelmosselen. De insekten zijn er, als in geheel Australië, gering in getal; doch het gewone ongedierte plaagt de menschen hier zeer sterk.

De inw. behooren onder de belangrijkste menschen van geheel Australië; zij zijn van natuur olijf- en koperkleurig. Degenen, die, zoo als de visschers, veel aan de hitte der zon zijn blootgesteld, worden zeer donker, terwijl de voornaamsten duidelijk aan eene veel ligtere kleur kenbaar zijn, en volgens FORSTER, de Erichs of Vorsten, ook langer van gestalte zijn, fijner trekken en meer aanleg hebben om vet te worden. Over het algemeen zijn de mannen grooter dan de gewone Europeanen; weinige zijn kleiner dan 6 voet. Zij worden zeer oud, waarvan onder anderen WILSON, in zijne merkwaardige zendelingsreis naar de Zuidzee eil., een voor den Nederlander bijzonder belangrijk voorbeeld geeft. Hij vond namelijk, in 1791, op Otaheiti, nog verscheidene mannen, die zich het verongelukken van de Afrikaansche galei van ROGGEVEEN, in 1722, bij de door hem ontdekte Schadelijke eilanden, nog zeer goed wisten te herinneren; een bewijs, in het voorbijgaan, dat deze eilanden met de zoogenoemde *Lagere eilanden* gemeenschap hebben, en dus ook deze wel gedeeltelijk, door onzen genoemden zeeman, die zoo vele eil. ten N. O. van dezelve gelegen ontdekte, kunnen bekend geweest zijn. De vrouwen, die zich zeer zorgvuldig kleeden, en de zonnestralen ontwijken, zijn weinig bruiner dan eene Europische *brunette;* zij hebben zwarte schitterende oogen, witte, gelijke en blanke tanden; eene zachte en teedere huid, zwart en kroes haar, dat met reukwater bestreken en met bloemen versierd is. Haar aangezigt, dat door het menigvuldige drukken, bij haar *Touroume* genoemd, vrij plat is, is niet schoon, en heeft een te mannelijk voorkomen. Zij praten gaarne, zijn vrij bekoorlijk, zoo in haar voorkomen als in haren ligten gang, en goedhartig, zoo wel jegens elkander, als jegens vreemdelingen. Zij zijn, gelijk in alle warme luchtstreken, vroeger vruchtbaar, en verliezen veelal hare schoonheid eerst in eenen hoogen ouderdom, terwijl, volgens eenige reizigers, sommiger schoonheid verwelkt, daarna herleeft, en tot in den hoogsten ouderdom blijft bestaan. Zij zijn teeder en gehoorzaam omtrent hare mannen, beminnen hare kinderen ten hoogste, en men vindt er bijna geene misgeboorten. De kleeding der beide geslachten is bijna gelijk, behalve dat de mannen eene smalle strook stof om het onderlijf dragen, die tusschen de beenen doorgaat, van voren is vastgemaakt, en *Marro* heet. Een andere lange lap, *Tebula* geheeten, naauwelijks eene el breed, heeft in het midden een gat, waardoor zij het hoofd steken, zoodat dit doek aan beide zijden afhangt. Hier onder hebben zij nog andere kleedingsstukken, terwijl de vrouwen over alles nog eenen witten en zeer fijnen, met smaak omgehangen mantel dragen, die *Akhu* genoemd wordt. Hunne woningen zijn zeer eenvoudig, en bestaan slechts uit daken, zonder wand, daar de zachtheid der luchtstreek hen niet verpligt zich angstig voor den invloed der lucht te verbergen; de grond is een vierkant van 24 voeten lang en 12 breed; het dak rust op drie rijen zuilen, en heeft twee vlakke zijden, die spits toeloopen, even als onze strodaken. Onder het dak is alles open, doch het dak zelf met palmbladen, en de grond met zacht hooi bedekt, waarover matten liggen, zoo dat de grond een kussen is, daar zij bij dag op zitten en des nachts op slapen; de gemeene lieden echter hebben zeer kleine hutten, waarin zij naauwelijks regtop staan kunnen; velen slapen onder den blooten hemel.

Zij zitten met de beenen kruisgewijs. Het huisraad bestaat in houten banken, troggen en palen, waaraan hunne, op onderscheidene wijzen vervaardigde matten hangen, waarin zij het, zoo wel als in het vervaardigen van stoffen tot kleeding, lansen, vischtuig en booten, die men in groote en kleine verdeelen kan, al zeer ver gebragt hebben, terwijl zij, zoo in hun huisraad als kleedingsstukken, veel netheid, juistheid en orde aan den dag leggen. Ook leveren sommige gebouwen, onder anderen de begrafenisplaatsen der vorsten, welke COOK beschrijft, duidelijke bewijzen op, dat zij in deze kunst geene vreemdelingen zijn, terwijl onderscheidene vorderingen, zelfs in de sterrekunde, bewijzen, dat velen der inw., den overvloed, dien de natuur hun geschonken heeft, niet in trage luiheid genieten, maar dat zij ligchaam en geest in behoorlijke beweging en ontwikkeling weten te brengen. Hunne vermaken dragen, behalve dat zij altijd met smulpartijen eindigen, ook blijken van beschaving, daar COOK verzekert, dat hij eene regelmatige tooneelvertooning bij hen zag, die in vier bedrijven afliep, terwijl hunne pantomimische dansen ook geprezen worden. Hunne muzijk bestaat meestal in gezang, dat met trommel en fluit, welke laatste door den neus geblazen wordt, begeleid wordt. Verder werpen zij met de lans, schieten met boog en pijlen, enz., en verstaan het worstelen zeer goed, waarbij zij, gelijk de Engelschen, *boxen*. Het zwemmen behoort mede tot hunne uitspanning en men heeft voorbeelden, dat zij het hierin zeer ver gebragt hebben. COOK prijst hen verder als zeer vriendelijk en beleefd jegens vreemdelingen, dapper, vrijmoedig, zonder wantrouwen, verraad of wreedheid. Dan, door de verkeering met de Europeanen, is dit karakter niet verbeterd, want hunne behoeften zijn hierdoor vermeerderd. Zij hebben onze wapens en onzen brandewijn, en tevens hun voorheen onbekende ziekten leeren kennen, terwijl het achterlaten van matrozen en misdadigers ongelijk veel meer nadeel moest stichten, dan de veelal te dweepzieke zendelingen er goeds konden uitrigten. Het stelen schijnt een algemeen gebrek; maar eene bijzondere ondeugd is hier, dat een gezelschap van voornamen, *Arredys* genoemd, in onderlinge gemeenschap van de vrouwen leeft, en zich tot alle buitensporigheden schijnt vereenigd te hebben, terwijl zij, zoo eene der vrouwen zwanger wordt, het kind terstond na de geboorte verstikken.

De regering bestaat in eenen koning *Enit-Ragie* of groot *Erich* genoemd, onder wien de *Erihs* (barons), en daar onder de *Mahahouni's* of leendragers staan. De *Toutou's* of gemeene boeren zijn eigenlijk slaven; deze standen zijn erfelijk. De krooning bestaat in het omgorden van den koninklijken gordel, waarbij voorheen ook menschen opgeofferd werden. De koning en koningin hebben steeds een groot gevolg van dragers, bedienden en gunstelingen om zich, die als *raa* of heilig worden aangemerkt, doch in het stelen en plunderen de eersten zijn. De rangen zijn te menigvuldig om hier op te geven. Zij hebben geene geschrevene wetten, maar worden naar gewoonten en billijkheid, door scheidsmannen, beoordeeld. Hun godsdienst is het veelgodendom; zij gelooven aan een toekomend leven, waarin zij geluk of ongeluk, maar geene straffen of belooningen verwachten. Zij zijn eerbiedig bij hunne godsdienstige plegtigheden, en hebben vele priesters, wier stand ook erfelijk is; doch, volgens de laatste berigten, hebben, behalve de koning van Otaheiti, met velen zijner onderdanen, ook de opperhoofden van Huaheine, Ulietea, Otaha, en Bolabola, na vele moeijelijkheden, den Christelijken godsdienst aangenomen; sommigen schijnen zelfs met de nieuwe leer zeer ingenomen te zijn, die, volgens onder het afdrukken dezes ontvangene berigten, geheel heeft gezegepraald. Zie verder Otaheiti, Maitea, Tehuiro, Eimeo, Tapuamanu, Huaheine, Ulietea, Otaha, Bolabola, Maurua en Tubai.

GEZIER, Fr. dorp, dep. Op. Saône.

GEZIRA, een der vijf vorst., waarin Kurdistan verdeeld is. Zie Gesira.

GEZIRAT-AL-DAHAB, klein eil. in den Nijl, in Neder Egypte, tegenover Foua; volgens BROWN is het hetzelfde met het *Venus Aurea* van DIODORUS SICULUS.

GEZIRAT-EL-TEIR of *Vogel-eil.*, in de Roode zee. 55. 42. L. 22. 18. N. B.

GEZIREH, zie Gesira.

GEZIRET-EL-SAG, oudtijds *Elephantine*, en voor dien tijd, volgens TACITUS, *Claustra Imperii Romani*, een eil. in den Nijl, tegenover Assuan, met vele oudheden en inw., die veel gelijkenis met de Negers hebben.

GEZULA, zie Gesula.

GFÖLL, zie Gefäll.

GHAFAR, tol, welken men in Syrië en Nubië den reizigers, en bijzonder den christenen afperst, onder voorwendsel

hiervoor de wegen te onderhouden.

GHALEFKA, Arab. zeeplaats in Yemen, voorheen zeer bloeijend, doch door het opstoppen der haven thans geheel vervallen; 7 mijlen Z. van Hodeida.

GHALGHA of *Halha* ook *Lamur*, naam, welke de Inguschen bij den Kaukazus zich zelven geven. Zij schijnen bij STRABO en ZONARAS onder den naam van Gelad of Gellai bekend te zijn.

GHALUN, zie Kumbolai.

GHAMKA, zie Leeuwenrivier.

GHANA of *Ghanara*, zie Ganara.

GHANA, zie Cano, No. 2.

GHANARA, zie Ganara.

GHANKANI, Perz. vlek, prov. Irak; 8 mijlen O. van Ispahan.

GHANSHA of *Ganje*, stad in Georgië, tusschen den Aras en de Kur; 3 mijlen O. ten N. van Erivan.

GHARBYES, stam der Beduïn-Arabieren, die Nubië grootendeels bevolkt hebben.

GHAREB, volgens VALENTIA de eigenlijke naam van eenen berg in Egypte, aan den oever der Roode zee, op vele kaarten *Agrib* genoemd.

GAHR-EL-MALAH, (zoutgroeve) of *Porto Farina*, N. Afr. stad van Tunis, aan den mond der Mejerda, met eene goede haven, scheepswerven, waarop meer dan 100 galeiboeven werken, en eene zoutgroef.

GHARGARAH, zie Goggrah.

GHARKIBIR, grot op het eil. Malta, waar soms arme lieden in wonen.

GHARTHESZ-KARI, plaats in het Kaukazische distr. Oragwi, bij den mond van de Aragwi.

GHASNA, zie Ghizni.

GHASSA, hoofdstad van een distr. in de prov. Boetan, een deel van Tibet. 106. 50. L. 28. N. B.

GHAT, klein eil. in de N. Amer. riv. St. Lourens. 284. 36. L. 13. 40. N. B.

GHAT'S, zie Ghaut.

GHAUR of *Ghur*, lands. in het Aziat. rijk Kabul, prov. Balch, met eene stad van dien naam, ook wel *Zuf* genaamd, aan de Dehasch.

GHAUT, bij de Arabieren *Maber* genoemd, is een woord, dat bergpas, of eene plaats, waar booten aanlanden, beteekent, doch is hier gegeven aan het gebergte, hetwelk zich door het geheele O. Ind. schiereil. aan deze zijde van den Ganges, meestal op eenen kleinen afstand van de W. zijde verspreidt, ook Ghat's, Gates, Ghatisch en Gattam gebergte genoemd wordt, en de merkwaardigste verandering in het weder veroorzaakt, zoo dat, wanneer het aan de Westzijde van hetzelve regent, aan de Oostzijde de grootste droogte heerscht, en zoo ook omgekeerd. Dit merkwaardig gebergte begint in de Zuidelijke streken van de prov. Coïmbetore, verdeelt zich in twee groote bergketenen, waarvan de Westelijke Ghauts de kusten van Malabar en Canara begrenzen, nu eens meer, dan minder de kust naderen, in Canara steeds Noordwaarts aanloopen, en zich in de nabuurschap van Suratte, met de Noordelijke gebergten, verëenigen. De Oostelijke Ghauts vormen eene zeer onregelmatige, in verschillende takken verdeelde bergketen, die ook Noordwaarts aanloopt, doch ver van de zee af, en ten minste 10 mijlen van de kust van Coromandel verwijderd blijft, tot dat zij zich eindelijk in het gebergte van Ghesar verliezen. Bij Madras bereiken zij eene hoogte van 3,000 en bij Bangalore van 2900 voeten. Naar deze gebergten wordt Mysore ook *Carnatic Bala Gauth*, of het land boven het gebergte, terwijl het Engelsche Carnatic, *Carnatic Payeen Ghaut*, of het land onder den berg, geheeten wordt. Elke zijde bestaat uit 8 of 9 rijen granietbergen, tusschen welke de vruchtbaarste dalen liggen, en die tot aan den top met de zwaarste boomen beplant zijn, welker hout zeer geschikt voor den scheepsbouw is, terwijl de bergen veel ijzer in zich bevatten. De voornaamste bergpassen zijn naar Seringapatnam en Poenah; zij behooren gedeeltelijk aan de Engelschen, gedeeltelijk den Nizam en den Maratten.

GHAVASSE, zie Almen.

GHAVRINISCH GEBIED, gebied in de Turk. prov. Macedonië, zeer vruchtbaar aan de beide oevers der Wardar riv. gelegen.

GHAZIPUR, zie Gazypoor.

GHAZNA, zie Ghasna.

GHEBER, klein Afr. eil. in de riv. Ghirard, een kanaal van den Senegal.

GHEBRABA, Perz. stadje, prov. Irak.

GHEDER, Turk. Aziat. vlek; 5 mijlen ten Z. van Amasia.

GHEDI, Lomb. Ven. vlek, legatie Brescia, met 3200 inw.

GHEDMAN, Afgh. stad van Chorassan; 6 mijlen Z. van Herat.

GHEELEN, Nederl. marktvlek, prov. Antwerpen, aan de Nethe, met schoone kerken, latijnsche school, brandewijnstokerijen, kantfabr. en 7000 inw.

GHEELRODE, Nederl. dorp, prov. Z. Braband, met dennenbosschen en 650 inw.

GHEEP, O. Ind. distr., prov. Lahore, tusschen 32. en 33. N. B. en tusschen de rivieren Sohaun en Jhylum, met vele zoutgroeven; een gedeelte van hetzelve behoort den Seiks, het overige den Afghanen. De voornaamste steden zijn Pirhala en Varsha.

GHEIRA, Turk. Aziat. dorp; 7 mijlen Z. W. van Degnizlu.

GHEERTSBERGE, zie Geertsberge.

GHELAKYS, sterke Aziat. volksstam in Iran, met 50,000 zielen.

GHELLA, zie Osellis.

GHELLABAS, bij BROWNE *Jellabs* genoemd, Afr. slavenhandelaars, die slaven naar Egypte brengen.

GHELLANY, zie Egbell.

GHELONKIANG, zie Amur.

GHELUWE, Nederl. dorp, prov. W. Vlaanderen, arr. Yperen, aan den straatweg naar die stad, met 3100 inw.; omtrent 3 uren van Yperen.

GHELUWELT, Nederl. dorp, prov. W. Vlaanderen, arr. Yperen; 1020 inw. omtrent 2 uren van Yperen.

GHEMBLIK, zie Ghio.

GHEME, Sard. vlek in Piëmont, aan de riv. of het kanaal Mora.

GHEMLEK of *Gimlick*, Turk. Aziat. dorp in het N. einde van de golf van Moudania, op de puinhoopen van het oude *Cius* gebouwd, met 2000 inw., die meerendeels Grieken zijn, welke op de Turksche scheepstimmerwerven aan den Cius moeten werken, of van den handel en een weinig scheepvaart bestaan, en wijn, tarw, vruchten en zijde naar Konstantinopel zenden.

GHENCK, zie Genk.

GHENNE, stad in Opper Egypte, het oude *Coni* of *Conopolis*, waar vele coloquinten groeijen en de beste *Bardaks* en *Kulle's* of aarden flesschen en waterkruiken vervaardigd worden, die men alom verzendt.

GHER, Maroccaansche plaats in Tafilet, aan de Z. helling van den Atlas, bij den oorsprong der riv. Gher of Ziz.

GHERANGOL, Afr. stad in het land der Foelahs, aan den Z. oever van den Senegal. 3. 46. L. 16. 40. N. B.

GHERENTAIS PASSE, naauw kanaal, aan de Z. W. kust van Frankrijk, aan den mond der Gironde.

GHERGONG, zie Gergong.

GHERIA, O. Ind. stad op het eil. Rajapour of Anti-Gheria.

GHERIAH of *Korepatam*, belangrijke vesting van den W. Mahrattenstaat, in Voor-Indië, op een voorgebergte in de prov. Concan, den Paischwa der Mahratten behoorende. 90. 44. L. 16. 37. N. B.

GHERMA, zie Germa.

GHERMASTE, Turk. Aziat. vlek; 16 mijlen W. Z. W. van Brusa.

GHEROUD, O. Ind. stad, prov. Kandeish, aan de Mahratten behoorende. 92. 5. L. 21. 58. N. B.

GHERRI, Afr. stad in het rijk Sennaar, in Nubië, met 250 huizen, waar de uit Egypte komende vreemdelingen quarantaine moeten houden, om de kinderpokken niet te verspreiden.

GHERSEVELIN, Afr. stad in Fez, lands. Chaus, aan gene zijde van den Atlas, naar den kant van Segelmesse.

GHERZE, Afr. dorp in Tripoli; 17 mijlen Z. van Mesurata.

GHESAN, zie Gesan.

GHESTEL, zie Gestel.

GHETTENDAR, Afr. eil. in den Senegal, bij St. Louis, met batterijen tegen de aanvallen der negers.

GHEULE, zie Geul.

GHEUNIE, zie Gönich.

GHEUREL, Turk. Aziat. dorp; 9 mijlen W. N. W. van Angora.

GHEUSLEVE, Rus. stad, gouv. Catharinaslow, op de W. kust van de Krim.

GHEYATENEN, Afr. stam der Beduïnen, aan de Z. O. grenzen van Kordofan in Darfur.

GHEZAN, zie Gesan.

GHIA, Schot. eil. der Hebriden; 6 mijlen lang en 2 breed, met 500 inw.; 2 mijlen van Kintijre.

GHIARNA, Afr. dorp in 't land der Jaloffs.

GHIAT, Rus. stad, gouv. Smolensko, aan de riv. van dien naam, zijnde een tak der Wolga, met 10,000 inw. en eene lakenfabr.

GHIAYUIRE, Afr. dorp in 't land der Jaloffs, met landbouw en veeteelt.

GHIDDILDOW, O. Ind. stad in Bengalen, distr. Couch-Beyhar, aan den N. oever der Durlah riv., welke dit distr. van Rungpore scheidt. 107. 24. L. 26. N. B.

GHIDDORE, O. Ind. bergstad, prov. Bahar, van den weg van Calcutta naar Bahar. 104. 4. L. 24. 50. N. B.

GHIDST, zie Ghits.

GHIEZ, Perz. sterkte in Irak, in 1723 door de Afghanen ingenomen.

GHILAN, KILAN of *Guilan*, Perz. prov., aan de Z. W. kust van de Kaspische zee, tusschen de prov. Mazanderan, Irak, Adjemi, Azerbidia en Schirwan gelegen, en bijzonder om derzelver groote rijkdom aan zijde beroemd. Het klimaat is zacht en warm, doch op vele plaatsen ongezond, door de zoutachtige dampen der moerassen. Men meent opgemerkt te hebben, dat de vrouwen, die in huis opge-

sloten zijn, veel minder van de ongezondheid der lucht lijden dan de mannen. De gezondste maanden des jaars zijn: Junij, Julij en Augustus. De lente duurt er lang, en is er zeer aangenaam; alles is dan met bloemen bedekt. Het land wordt door het gebergte, dat met hoog geboomte bezet is, en tot verblijfplaats van vele wilde dieren strekt, in eenen halven cirkel omringd. Een hoofdtak van hetzelve is de Dilem. Ook zijn er vele lage gronden, die dikwerf overstroomd worden. De grond, welke, bij de groote hitte, maar al te veel water heeft, is bijzonder vruchtbaar, en brengt eene menigte zeer nuttige planten als van zelven voort, als: hop, hennep, wijn, rijst in de moerassen, gerst in de drooge, en tarw en rogge, die zelfs in de de bergachtige streken geteeld wordt. Ook heeft men er verscheidene soorten van keukengroenten en tuingewassen, bijzonder boom- en edele Zuidvruchten, van welke laatste echter vele soorten onbruikbaar en gedeeltelijk zelfs ongezond zijn. Het hout, bijzonder beuken hout, is er voortreffelijk. De veeteelt is ook van veel belang, vooral in de bergachtige streken. Behalve het gewone tamme vee (waaronder ook buffels, ossen en schapen met vetstaarten, vele ezels en muildieren), vindt men hier ook veel wild en wilde dieren, als veel hazen, wilde varkens, stekelvarkens, herten, reeën, eekhorens, marders, hermelijnen, beeren, wolven, hyena's, tijgerkatten, enz., terwijl het aan slangen, hagedissen, kikvorschen en ander zulk ongedierte niet ontbreekt; vogels en visschen zijn er in menigte, bijzonder aan de kusten der Kaspische zee. Merkwaardig zijn hier de zijdewormen, die zorgvuldig worden aangekweekt en zeer veel zijde geven. De inw., die 50,000 huisgezinnen uitmaken, zijn zoo wel door hunne schoonheid als door hunne werkzaamheid vermaard. De hoofdstad is Räscht of Husum.

GHILAON of *Sequa*, Port. riv., die zich bij Tavira ontlast.

GHILDE, Afr. dorp aan de grenzen van Galam.

GHILENGHIEN, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, met 730 inw.; 4 mijlen van Doornik.

GHILZ, zie Gilzen.

GHINALA, aanmerkelijke W. Afr. landstreek, ten N. der Rio Grande, door de Biafara's bewoond. De hoofdpl. ligt ongeveer 24 mijlen van den mond der rivier. Het eil. Bulama, dat nu aan de Bissagos behoort, was voormaals ook eene der bezittingen van de koningen van Ghinala.

GHINNA, zie Kenne.

GHINNÉ, GHINNEY, zie Guinea.

GHINOULY, O. Ind. stad, prov. Serinagur. 96. 18. L. 29. 55. N. B.

GHIO of *Gemblik*, Turk. prov. in Klein Azië, aan eene golf der zee van Marmora, door bergen omgeven en met 600 Grieksche en 60 Turksche familiën. 2. Dorp van de Foelahs in W. Afrika, aan den Senegal gelegen; 4 mijlen Z. W. van Goumel.

GHIOOR KIOY, Turk. Aziat. dorp, door Grieken bewoond; 17 mijlen N. O. van Selefkeh.

GHIR, Afr. riv. van Tafilet, welke aan den Z. O. kant van den Atlas ontspringt, en zich in een meer ontlast, op de grenzen der woestijn. 2. Groote woestijn in die van Sahara, met eene plaats van denzelfden naam.

GHIRARD, kanaal van den Senegal, in Afr., met eenige eil.

GHIRID, zie Candia.

GHISLAIN of *St. Gillian*, Nederl. D., prov. Henegouwen, met 1130 inw.; omtrent anderhalf uur van Mons, en ½ uur van Boussu.

GHISLENGHIEN, zie Ghilengien.

GHISNI, zie Ghizni.

GHISTELLES, Nederl. D., prov. W. Vlaanderen, arr. Brugge, met 1820 inw.

GHITS, Nederl. dorp, prov. W. Vlaanderen, arr. Yperen, met 2700 inw.

GHIVIRA, Lomb. Ven. stad, legatie Milaan, aan het meer van dien naam.

GHIUK SOOYOO, Turk. riv. van Caramanië, welke na de Girama en Erminak ontvangen te hebben, bij Selefkeh in zee valt.

GHIURCHERA BAGASI, een der monden van den Donau in de Zwarte zee.

GHIZNI, GHASNA, GHISNI of *Zaboul*, distr. van Afghanistan of O. Perzië, tusschen 33. en 34. N. B. en 86. en 87. L., gedeeltelijk woest, met eenige heuvels en weinig landbouw. De inwoners van den stam der Ghilje, leiden een herderlijk leven, en hoeden eene menigte schapen. De luchtsgesteldheid is er zeer koud, en de voornaamste steden zijn Ghizni, Karabay en Gardaiz. Zij was voorheen een distr. van Kabulistan. 2. Stad der Afghanen en hoofdstad van bovengenoemd distr., eens de hoofdstad van een magtig rijk, en toen *Medineh* genoemd. Zij staat op eenen kleinen heuvel bij het riv. Dalem, en heeft in plaats harer voormalige prachtige gebouwen, thans de woningen van eenige familiën der Hindo's, die eenige fabr. heb-

hebben. Volgens de inw. zou de stad meer dan eens onder de sneeuw bedekt zijn geweest. 86. 14. L. 33. 36. N. B.

GHLIGHIVI, naam, welke de Georgiërs aan het middelste der Midzhegische distr. bij den Kaukazus geven.

GHONI, groot Aziat. marktvlek van Mingrelië, met veel handel.

GHORA, O. Ind. vesting der cijnsbare Mahratten, aan de Nerbudda.

GHORAGHAUT of *Idrackpoel*, O. Ind. distr. in Bengalen, met Mahomed. inw., van de Eng. afhankelijk. 2 G. of *Nusserutabad*, hoofdpl. van voorn. O. Ind. distr., aan de Curruttya. 3. O. Ind. fort aan de grenzen van Cutch, in Guzeratte, met eene sterke bezetting, den rajah van Noonagur behoorende.

GHORBAND, zie Ghourbund.

GHORE of *Ghour*, distr. der Afghanen, tusschen 35. en 37. N. B. en 85. en 87. L., met vele bergen, en eene koude luchtsgesteldheid, vooral in den winter. Het was voormaals een Perzisch gouv. De hoofdstad van dien naam was eens de residentie van eene groote reeks van vorsten, doch nu naauwelijks bekend. 85. 34. L. 35. 45. N. B.

GHORI, Rus. Aziat. stad, gouv. Georgië, meestal door Armeniërs bewoond. 2. Zie Aghal-Gori.

GHORKA of *Ghurka*, O. Ind. distr., prov. Dowlatabad, dat nu met Nepaul één rijk vormt. De tegenwoordige in Nepaul regerende familie stamt van de Rasbuten vorsten te Odipour af.

GHOSEGONG, hoofdstad van het land der Koungh-Garrow, aan de Natie, in het Garrowgebergte, op de N. O. grenzen van Bengalen.

GHOUDINIE, klein, maar zeer vruchtbaar dal, in het Z. van Afrika, in den zoogenoemden Franschen hoek, aan de kaap de Goede Hoop.

GHOUP, voortzetting van het Roggeveld's gebergte aan de kaap de Goede Hoop.

GHOURBUND, distr. van O. Perzië of Afghanistan, ten Z. van de bergrij Hindoo-Koh of Hindukosch; omtrent 50 mijlen N. N. W. van Kabul. Het is eene vruchtbare vlakte, welke veel bloemen en struikgewas bijna van zelven voortbrengt; ook is er overvloed van tarw, maar het geliefd koosd voedsel der inboorlingen zijn gedroogde moerbeziën, die men zegt dat zeer voedzaam zijn. Van deszelfs delfstoffen is de *lapis lazuli* of azuursteen de voornaamste. De inw. behooren tot den stam van Hayauh en zijn ongetwijfeld van Perz. afkomst. 2. Hoofdpl. van voorn. distr., aan het genoemde gebergte. 34. 55. N. B. 85½ L.

GHOY, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Doornik, met 2050 inw.; 6 uren van Doornik.

GHOY-SUR-SAMBRE, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Charleroi.

GHULA-EL-ALJAIB, Arab. dorp in Yemen; 30 mijlen N. van Sana.

GHULPAEGOAN, Perz. sterkte in Irak, in 1723 door de Afghanen genomen.

GHUMISHKHANA; zie Gemishkana.

GHUNSUDE, Arab. zeeplaats van Hedsjas, waar de schepen, die koffij komen laden, tol moeten betalen. Zij staat onder den sheriff van Mecca, terwijl de stadhouder op een eil. woont, dat voor de haven ligt.

GHUR, zie Ghaur.

GHUR MOKHTESIR, O. Ind. stad, prov. Delhi, aan den W. oever van den Ganges. 95. 48. L. 28. 50. N. B.

GHURGAWIL, zie Gawelgur.

GHURIA, zie Guria.

GHURKA, zie Ghorka.

GHURZ, Turk. Aziat. dorp, pachalik Bagdad.

GHURZI, Rus. Aziat. stad van Mingrelië, ten O. der Zwarte zee.

GHYMES, Hong. marktvlek, kom. Neutra, met een bergkasteel. 35. 58. 16. L. 48. 23. 15. N. B.

GHYRETTY, O. Ind. stad in Bengalen, aan den W. oever der riv. Hoogly; 5 mijlen N. van Calcutta.

GHYSEABAD, O. Ind. stad, prov. Malwah, aan de Mahratten behoorende. 97. 42. L. 24. 8. N. B.

GHYSEGHEM, zie Gijseghem.

GHYSEL-BRECHTEGHEM, Nederl. dorp, prov. W. Vlaanderen, arr. Kortrijk; 1½ mijl van Oudenaarde. 460 inw.

GHYVERINCHOVE, Nederl. dorp, prov. W. Vlaanderen, met 530 inw.

GIABBAR, Turk. Aziat. vesting, prov. Diarbekir; 40 mijlen Z. Z. W. van Diarbekir.

GIAC of *Giat*, Fr. vlek, dep. Puy-de-Dôme, arr. Riom, met 1920 inw.

GIACOMO, (ST.) Lomb. Ven. vlek; 1 mijl Z. van Verona. 2. Nap. vlek van Calabrië Citra, met 750 inw. 3. Nap. vlek, Principato citra, met 2450 inw. 4. Kaap in Napels, in de golf van Tarente. 39. 39. N. B. 35. L.

GIADEN, Arab. stad van Hedsjas; 20 mijlen W. Z. W. van Mecca.

GIADILA, Arab. stad van Nedsjed; 30 mijlen Z. W van Kariatim.

GIADUROGNISSA, zie Calderoni.

GIAGANNATKA, stad in O. Ind., waar jaarlijks de Hindo's van onderscheidene stammen te zamen komen; vol-

volgens sommigen om ter markt te gaan, volgens anderen om heilige rijst, die in den tempel aldaar gekookt wordt, te gaan halen, welke de bedevaartgangers dan naar alle oorden medenemen, en aan de geloovigen verkoopen of schenken.

GIAMANI, Perz. stad van Chuzistan; 9 mijlen Z. W. van Shuster.

GIANT'S CAUSEWAY, Ier. voorgebergte, aan de N. kust, in het gr. Antrim, met vele bazaltzuilen, die zich ver in zee uitstrekken.

GIANT'S CAVE of *Reuzenhol*, hol in het N. van Engeland, gr. Westmoreland, 2 mijlen van Kalgaith, met eenen gevaarlijken ingang, voorheen met ijzer en traliewerk versierd, en volgens de meening des volks, eens door den reus ISIR bewoond, die hier menschen en dieren verslond.

GIANT'S HEAD, kaap aan de O. kust van het W. Ind. eil. St. Christoffel; een weinig ten O. van Ragged point.

GIANUTI of *Januti*, klein Tosc. eil., prov. Siëna, slechts door eenige weinige visschers familiën bewoond.

GIAR, Perz. stad van Farsistan; 23 mijlen O. van Schiras.

GIARETTO, zie Jaretta.

GIARITCHAS, vijf kleine eil. in de Ind. zee, bij de Z. O. kust van het eil. Gilolo. Zij zijn rotsig en tamelijk hoog, met eenige boomen en vruchtbare streken. 145. 4. L. o. 3. N. B.

GIARRATANA, Sicil. stad in Val di Noto, op een' berg, met 3000 inw.

GIAT, zie Giac.

GIAUKIRY of *Janitsarenkaap*, Turk. plaats in Azië, aan de straat van Konstantinopel.

GIAVENNO, Sard. stad in Piëmont, prov. Susa, niet ver van de Sangona, met linnenfabr., ijzersmederijen, zijdeteelt, handel en 7,500 inw.

GIAWLE, zie Gefle.

GIBAU, Morav. stad, kreits Olmutz, met 1060 inw.

GIBBEL-SAN-HOOT, berg in Egypte, niet ver van Farshout.

GIBBY, groep kleine eil. in de Ind. zee, 12 zeemijlen in den omtrek, onder de evennachtslijn, op 144. 11. L.

GIBECQ, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Bergen, met 500 inw., 4 uren van Mons.

GIBECTEAU, Fr. dorp, dep. Seine en Oise; 2 mijlen van Chevreuse.

GIBEL, zie Gebel, enz. 2. Fr. dorp, dep. Op. Garonne; 4 m. van Auterive.

GIBELHAUSEN of *Giboldehausen*, Han. ambt, vorst. Göttingen, met 1900 huizen en 11,980 inw. De eveneensgenoemde hoofdpl. ligt aan de Ruhme, met 1950 inw.

GIBELLO, Ital. kasteel in 't hert. Piacenza, in Stato di Buseto. 2. Zie Etna.

GIBESTNITZ, Boh. vlek, kreits Tabor, met 140 huizen en eene fabr. voor de daar gevonden wordende granaten.

GIBICHENSTEIN, Pruis. dorp, regdst. Merseburg, kreits Halle, met 550 inw. en een domeinambt van 4 steden en 58 dorpen.

GIBOLETE, zie Gebail.

GIBLIËN, dorp in Opper Egypte, aan den linker Nijloever; 5 m. N. van Esne.

GIBOLDEHAUSEN, zie Gibelhausen.

GIBRALEON, Spaan. vlek in Seville, aan de Odiel, met 2800 inw.

GIBRALTAR, Spaan. campo of distr., in de prov. Seville, tusschen de Tesoreria de Cadix en de Middell. zee, aan de golf van Gibraltar grenzende. 2. Merkwaardig voorgebergte, eigenlijk eene steenrots of klip, in het Z. van Spanje, bij genoemd campo, aan den mond der Middell. zee, welke van 1200 tot 1400 voeten boven de oppervlakte der zee uitsteekt, van het Z. naar het N., op zijn breedst, eene halve Eng. mijl bedraagt, overal steil, en zelfs op sommige plaatsen, vooral aan de landzijde, loodregt, alleen aan de W. zijde eene kleine landingsplaats hebbende en door natuur en de kunst der Engelschen met onoverwinnelijke vestingwerken voorzien is; zij heeft onderscheidene holen, en bestaat grootendeels uit marmer. Het is een bijzonder gezigt de wolken tegen dezelve te zien aandrijven, en vooral des morgens eenen geruimen tijd tegen dezelve te zien blijven liggen. De naam komt af van de verbasterde woorden Gibel el Tarif, d. i. de top of rots van Tarif Abenzaga, veldheer van den kalif WALID, ten tijde van den inval der Arabieren in 714, die bij deze rots, welke bij de volken der oudheid onder den naam van *Calpe* bekend was, het eerste aankwam, en de stad Heraclea veroverde, welker naam ongetwijfeld tot de fabel van de zuilen van Hercules, welke deze held der oudheid hier, en aan den tegenovergestelden oever, zoude gesticht hebben, aanleiding gegeven heeft. De klip is met zeer weinig groen bezet; men ziet er eenige apen, slangen, konijnen, enz. 3. Eng. vesting, aan den voet en de N. W. zijde van genoemde klip en de belangrijke baai van Gibraltar, niet alleen op zich zelve, maar bijzonder door de bewonderingswaardige vestingen, welke boven op de rots zijn aangelegd, en in de

zelve uitgehouwen, versterkt. Op den top van de klip, die men met zoogenoemde stormladders beklimt, en men dus ontoegankelijk kan maken, heeft men barakken, uitmuntende batterijen en een magazijn, hetwelk altijd voor eene aanzienlijke bezetting geproviandeerd is. Men moet waarlijk deze vestingwerken zien, om zich van dezelve een denkbeeld te kunnen maken. Zij maken deze stad, die in 1704 door de Nederlanders en Engelschen, en bijzonder door het beklimmen der oude moelje, van eenige Hollandsche matrozen, den Spanjaarden ontweldigd werd, en men weet niet met welk regt aan de Engelschen verbleef, onoverwinnelijk. De stad zelve bevat niet veel merkwaardigs; zij heeft, langs eene lange landëngte, gemeenschap met Spanje; de huizen zijn, om de stralen der zon te breken, veelal zwart geverwd, en hebben platte daken en groote vensters. Er is eene Engelsche kerk, Roomsche kapel en 3 synagogen, een huis voor den gouverneur, schouwburg, een hospitaal voor zeelieden, victualiekantoor, schoone barakken, eene boekverzameling voor het garnizoen, en, behalve dit laatste, 12,000 inw., die uit Engelschen, Spanjaarden, Italianen, Joden en Moren, die allen door handelsbetrekkingen hier gelokt worden, bestaan. De handel is van zeer veel belang, daar men de stad als eene algemeene stapelplaats kan aanmerken, van katoenen en andere manufacturen uit Engeland, suiker, rum en andere voortbr. uit de W. Ind.; wijn, vruchten, zijde, was en andere artikelen uit de Middellandsche zee. De haven wordt door de Oude, Sloepe en Nieuwe moelje gevormd, waarvan de laatste, een weinig ten N. van Europa's punt aangelegd, tot ligplaats voor de oorlogschepen dient. De meeste levensmiddelen worden van de Afr., of ook wel van de Spaansche kust bij Algeziras gehaald, en zijn hier, gelijk alles, verschrikkelijk duur. De luchtsgesteldheid is er uit hoofde van de nabijheid der zee minder heet, dan men wel verwachten zou. 12. 27. L. 36. 6. 42. N. B.

GIBRALTAR, (BAAI VAN) belangrijke golf van de Middell. zee, bij voorn. stad, 3 mijlen lang en ongeveer 2 breed, alwaar de schepen voor de meest gevaarlijke winden veilig kunnen liggen, en tusschen de klip, de Middell. zee en de Spaansche kust begrepen; doch het gebied over dezelve behoort aan Gibraltar, welks vestingwerken dezelve geheel bestrijken.

GIBRALTAR, (STRAAT VAN) bekende zeeëngte, tusschen Europa en Afrika, welke de Middell. zee met den Atl. oceaan vereenigt; de naauwste plaats is 8 mijlen W. van Gibraltar: zij strekt zich uit van kaap Trafalgar in Spanje, tot kaap Spartel in Afrika, en bij de Middell. zee van Gibraltar tot Ceuta in Spanje, en besluit in deze uitgestrektheid eene lengte van ruim 33 mijlen. Het merkwaardigste van deze zeeëngte is dat het water altijd naar de Middell. zee toestroomt.

GIBRALTAR, (ST. ANTONIO DE) Spaan. stad in Z. Amer., gouv. Caraccas, prov. Venezuëla. 307. 7. L. 9. 11. N. B.

GIBRALTAR, (NUEBA) Z. Amer. stad aan de O. zijde van het meer Maracaibo, in de prov. van dien naam, met suiker-, cacao- en tabaksteelt, benevens mahonij- en cederhout.

GIBSON PORT, handelplaats der N. Amer. Rep., aan de Bayou Pierre, zijnde een der kanalen, welke het overvloedige water van den Mississippi in de golf van Mexico storten, met 60 huizen.

GIBYLE, door de Grieken *Byblos* gen., zeehaven van Tripoli, aan den mond der Jebilie; 4 mijlen Z. Z. W. van Tripoli.

GICHA, riv. in Georgië, welke uit het Kaukazisch gebergte ontspringt, en een dorp van dien naam aan zich heeft.

GICQUEL, eil. in de Stille Zuidzee, aan de N. kust van Nieuw Brittanje.

GICQUEL'S PUNT, landpunt aan het Z. van Van Diemensland.

GICZE, Hong. dorp, kom. Gömör, met eene groote tabakspijpenfabr.

GICZIN, zie Gitschin.

GIDDA, zie Dschedda.

GIDID, Afr. stad in Darfur, 7 mijlen Z. O. van Cobbe, om derzelver ongastvrijheid berucht, zoo dat men van haar zegt, dat een vreemdeling er geen dronk water kan krijgen. Zij heeft vele huizen en eenige kooplieden. 2. Afr. stad van Sennaar; 12 mijlen Z. van Gerre. 3. (Ras-el) kaap in de Roode zee, aan de kust van Nubië. 22. 20. N. B.

GIEBEL, (KAAP) Austr. kaap op het N. eil. van Nieuw Zeeland.

GIEBICHENSTEIN, zie Gibichenstein.

GIEBIEGE, Perz. stadje in het oude Bithynië.

GIECH, ruïnen van een overoud kasteel in den Beij. Op. Mainkreits, met eene kerk *Gügel* genaamd, die op eene hooge rots gebouwd is.

GIEDDESBY-HOOFD, de hooge en merkwaardige Z. punt van het Deen. eil. Falster, in de Oostzee.

Giehren, Pruis. dorp, Silez. regdst. Liegnitz, met 950 inw. en eene tinmijn.

Giekerk, Nederl. dorp, prov. Vriesland, grietenij Tietjerksteradeel, aan de vaart Mork, met 220 inw.

Giel, Fr. dorp, dep. Orne.

Gielniow, Pool. stadje, waiw. Sandomir, met 60 huizen.

Gieltjesdorp, Nederl. heerl., prov. en distr. Utrecht; Z. W. van Breukelen.

Gien, Fr. arr., dep. Loiret, groot 28½ V. M., met de kantons Gien, Briare, Chatillon sur Loire, Ouzouer sur Loire en Sully, en 37,200 inw. De hoofdstad van dien naam ligt aan de Loire, over welke eene brug ligt, en die alhier door een kanaal met de Seine vereenigd wordt, met fabr. van sergie, kousen en hoeden en handel in saffraan, wijn en koren, en 5,120 inw. 47. 41. N. B. 20. 20. L. 3. Fr. schiereïl., dep. Var, hetwelk door eene landtong van ¾ mijl lang en geen 300 schreden breed, aan het vaste land verbonden is. 23. 47. 28. L. 43. 2. 10. N. B.

Giengen, Wurt. stadje, Jaxtkreits, ambt Heidenheim, aan de Brenz, met vele fabr. en 2000 inw.

Giens, zie Gien, No. 3.

Gientofte, Deen. dorp, eil. Zeeland, ten N. van Koppenhagen.

Gienzor, Afr. dorp in Tripoli.

Giep of *Cuop*, een der Aziat. Carolinen eil.

Gier, Fr. riv., dep. Loire, die uit verscheidene beken ontspringt en bij Givors in de Rhône valt.

Giera, klein onbewoond eil. in den Griek. archipel, niet ver van Candia.

Gieraci, zie Gerace.

Gierapietra of *Girapetra*, Turk. stad op het eil. Candia, aan de Z. kust, met een kasteel en eene haven.

Gière, Fr. dorp, dep. Isère.

Gierle, Nederl. dorp, prov. Antwerpen, arr. Turnhout, met 940 inw.

Giers, Fr. D., dep. Creuse. 2. Zie Gers, No. 1.

Giersbergen, Nederl. buurt, prov. N. Braband, distr. Breda, aan den weg van Loon op 't Zand naar 's Hertogenbosch.

Gierschhofen, Pruis. dorp, regdst. Coblenz, met 260 inw. en eene pijpenfabr.

Giersdorf, Pruis. dorp, Silez. regdst. Reichenbach, kreits Schweidnitz, met 1,360 inw. en linnenfabr. In de nabijheid is de *Rumpelbron*, die van eene hooge rots afstort en de Weistritz doet geboren worden. 2. Pruis. dorp, Silez. regdst. Reichenbach, kreits Hirschberg, met 1020 inw. en linnenfabr. 3. Pruis. dorp, Silez. regdst. Liegnitz, kreits Löwenberg, met 730 inw.

Giershagen, Pruis. dorp, regdst. Arnsberg, kreits Brilon, met 640 inw.

Giersleben, Anhalt-Cöthens dorp, aan de Wipper, met 590 inw.

Giesing Güssing of *Nemet Ujvar*, Hong. stadje, kom. Gömör, distr. Eisenburg, met een bergslot in de nabijheid. 47. 3. N. B. 34. 2. L.

Giesmannsdorf, Pruis. dorp, Silez. regdst. Breslau, met 900 inw. 2. Pruis. dorp, Silez. regdst. Liegnitz, kreits Bunzlau, met 1530 inw. 3. Pruis. dorp, Silez. regdst. Liegnitz, kreits Sprottau, met 860 inw.

Giesselwerder, Keur-Hes. dorp, in Neder Hessen, ambt Sababurg, aan de Weser, met 575 inw.

Giessbach, schoone Zwits. waterval, aan het Brienzer meer.

Giessen, vliet in de Nederl. prov. Z. Holland, distr. Gorkum, welke tusschen Sliedrecht en Hardinksveld in de Merwe valt. 2. Voormalige Nederl. heerl., aan voorn. riv. gelegen, en aan het huis van Brederode behoord hebbende. 3. Nederl. dorp, prov. N. Braband, distr. 's Hertogenbosch, aan den Maasdijk, met 285 inw. 4. Op. ambt in het gr. hert. Hessen, dat 10,710 inw. bevat. 5. Ambt in voorn. Op. ambt, dat 7,700 inw. heeft, met de stad Giessen, hoofdstad van 't vorst. Opper Hessen, met 1 oud kasteel, arsenaal, eene universiteit 23 professoren en 250 studenten, 2 bibliotheken, seminarium, sterrenwacht en andere geleerde inrigtingen, benevens 5,180 inw. en fabrijken. 50. 36. N. B. 26. 23. L.

Giessenburg, slot aan de Nederl. vliet de Giessen, bij Giessen-Nieuwkerk, tegenover Giessen-Oudkerk, met vele blijken van oudheid.

Giessendam, Nederl. dorp, prov. Holland, distr. Gorkum, aan de Merwe, een net dorp met eene haven en 1086 inw., die zich met het droogen en snijden van biezen, en het maken van hoepels bezig houden. Ook wonen hier vele aannemers van publieke werken, en kerkelijk is dit dorp met Neder Hardinksveld vereënigd.

Giessenheim, zie Fort Vauban.

Giessen Nieuwkerk, Nederl. dorp in Z. Holland, distr. Gorkum, met het slot Giessenburg, eene vrij groote en fraaije kerk, de buurt Molenbroek, en 530 inw.

Giessen Oudkerk, Nederl. dorp als boven, met 250 inw.

Giesshübel, Boh. stadje, kreits Königingrätz, met 204 huizen. 2. Oostenr. vlek, viertel Beneden 't Weener Woud, met

met wijnbouw. 3. Saks. D., ambtEisfeld, met 440 inw. 4. Zie Berggiesbubel.

GIESSIM, Afr. stad in Nubië, op de grenzen van Abyssinië; 34 mijlen O. Z. O. van Sennaar.

GIESZBACH, zie Brienz.

GIESZEN, zie Giessen.

GIESZHUBEL, zie Giesshubel.

GIETEN, Nederl. dorp, prov. Drenthe, aangenaam in bosschen gelegen, ten Z. W. van Gieterveen, aan de O. grenzen der prov. in het dingspel Oostermoer, aan den weg tusschen Groningen en Coeverden, met 280 inw.

GIETERVEEN, zie Gieten.

GIETHOORN, Nederl. dorp, prov. Overijssel, kwart. Vollenhoven, bij verkorting Gietern, met 1500 inw.; 1½ mijl ten O. van Blokzijl gelegen.

GIF, Fr. dorp, dep. Seine en Oise.

GIFFAUMOND, Fr. dorp, dep. Marne.

GIFFORD, Schot. D., gr. O. Lothian.

GIFFUNI, Nap. dorp, prov. Principato Citra, met 750 inw.

GIFHORN, Han. stadje, vorst. Lüneburg, aan de Ise en Aller, met 1550 inw., en de zetel van een ambt, van 11,980 inw.

GIGANTES, groep eilandjes bij de Philippijnen, N. W. van Sibu. 114. 6. L. 11. 42. N. B.

GIGANGURY, O. Ind. sterkte in Mysore, presid. Madras.

GIGAY, klein bewoond Schot. eil. der Hebriden, gr. Inverness.

GIGEAN, Fr. stadje, dep. Hérault.

GIGENSK, geringe Rus. stad en distr. in Siberië, met het geregtshof van het distr. dat zich van Jana tot aan de Ambara, 6000 wersten ver uitstrekt, en door Jakuten en Tungusen bewoond wordt, die 56 sabelvellen, 262 vossenvellen en 1169 roebels moeten opbrengen.

GIGERE, Afr. stad in Algiers.

GIGGLESWICK, Eng. vlek en kerspel, gr. York, met 670 inw. in het vlek, en 2425 in het kerspel.

GIGGLESWICKS BRON, merkwaardige bron bij bovengenoemd dorp, welke geregeld eb en vloed heeft.

GIGHA, een der Hebriden, aan de W. kust van Kintyre, gr. Argyle, 7 Eng. mijlen lang en 2½ breed, met 850 inw., die van den landbouw en de visscherijen bestaan. 12. 3. L. 55. 44. N. B.

GIGLIO, (ISOLA DI) Ital. eil. aan de kust van Toscanen, 5 mijlen van de landëngte van Monte Argentaro, met eenen heuvelachtigen grond, en veel schoon marmer, ijzermijnen, enz. De 1200 inw. bestaan van den landbouw, visscherij en wijnteelt. 28.41. L. 42.24. NB.

GIGLINGEN of *Güglingen*, Wurt. stadje, Neckarkreits, met 1180 inw.

GIGNAC, Fr. stadje, dep. Hérault, met 2800 inw. 2. Fr. vlek, dep. Monden der Rhône, arr. Aix, met 1200 inw.

GIGNY, Fr. stadje, dep. Jura, met 900 inw.; 5 mijlen van Lons le Saunier.

GIGONDAS, Fr. stadje, dep. Vaucluse.

GIGUELLA, riv. in Spanje, die in de prov. Cuenca ontspringt, de Rus, Zannara, Rianzares en Valdespina ontvangt en bij Ojos de Guadiana in de Guadiana valt.

GIGULUM, onbew. Schot. eil. aan de W. kust, tusschen de eil. Gigha en Cara.

GIHLAWA, zie Iglau.

GIHON, zie Amu.

GIJACK, Turk. Aziat. dorp met aanmerkelijke ruinen; 20 m. van Angora.

GIJBELAND, zie Brandwijk.

GIJON, Spaan. concejo en zeeplaats, prov. Asturië, tegen eene hoogte, met handel op Amerika, en door een kasteel en de batterijen der moelje verdedigd. Ook is er het *Instituto Asturiano* voor wis-, zeevaart- en delfstofkunde. Men telt er 3,200 inw., die fabr., en in de nabijheid koper en ijzersmederijen, benevens gipsmolens en agaatslijperijen hebben. De Gottische prins PELAGIUS zette zich hier neder, toen Spanje in handen der Arabieren kwam. 43. 35. 19. N. B. 11. 54. 36. L.

GIJONA, Spaan. stadje, prov. Valencia, met wijnbouw.

GIJSEN, zie Giessen, No. 3.

GIL, (EIL.) in den N. Stillen oceaan, 14 Eng. mijlen lang en 6 breed, tusschen den archipel van Pitt en Princess Royal's eil.

GIL, (ST.) of *Sainte Orvir*, Z. Amer. stad in Granada, in de prov. van dien naam; 70 mijlen N. van Santa Fé.

GILA, (RIO) Amer. riv. van Nieuw Spanje, ontspringende aan de W. zijde der bergketen, welke de scheiding is tusschen de rivieren, die in de Stille Zuidzee en in de golf van Mexico uitloopen. Zij valt in de golf van Californië, op 33. N. B.

GILACAN, een der Philippijnen in den N. Stillen oceaan, ten N. van Catanduanes. 142.13. L. 14. 26. N. B.

GILACHSTANIE, het O. gedeelte van klein Kabarda in Rusland.

GILAON, zie Ghilaon.

GILBERTS EIL., de Z. groep der menigte van eil. tusschen 1. Z. B. en 1. N. B. en 186. en 195. L. gelegen, welke door KRUSENSTERN aldus zijn genoemd naar den kapitein GILBERT, die met den kapitein MARSHALL,

naar

naar wien de Noordelijke groep genoemd is, op hunne vaart van Port Jackson naar China, in 1788, de meeste van deze eil. ontdekte. Tot deze Gilbert's eilanden dan behooren zeven kleine groepen, als: 1. de Kingsmill. eil. 2. Byron's eil. 3. De eil. Hopper Henderville en Woodle; 4. Simson's eil. 5. Eene kleine groep op 1. 50. N. B. en 190. 52. L. 6. Cook's eil. 7. Eene groep, op 2. 58. N. B. en 190. L. Men zie die bij de bijzondere artikelen. 2. Z. Amer. eil. bij de Z. W. kust van 't Vuurland. 55. 13. Z. B.

GILBERT'S INHAM, bij de Deenen *Godhaab* golf, aan de W. kust van Groenland, door DAVIS bezocht.

GILBERT'S TOWN, stad in de N. Amer. Rep., prov. Virginië, aan de Shenando.

GILDAS DES BOIS, (ST.) Fr. vlek, dep. Loire, met 1000 inw.

GILDEHAUS, Han. dorp, gr. Bentheim, met een kerspel van 850 inw.

GILDERSOME, Eng. vlek in 't W. van 't gr. York, met 1400 inw.

GILDONE of *Guidone*, Nap. stadje, prov. Capitanata, met 2150 inw.

GILES, (ST.) of *Stow St. Giles*, Eng. kerspel, gr. Devon, met 275 inw. 2. of *St. G. in the Fields*, Eng. kerspel van Middlesex, met 34,670 inw., met Londen vereënigd. 3. Gr. der N. Amer. Rep., prov. Virginië; 3,745 inw.

GILFORD, Ier. dorp, gr. Down.

GILGE, zie Memel, No. 1.

GILGEN of *St. Aegidy*, Oostenr. vlek, viertel Boven de Ens, kreits Salzburg, met 1200 inw.

GILGENBURG of *Dombrowno*, Pruis. stadje, regdst. Koningsberg, tusschen de meeren Groot en Klein Damerau, met een kasteel, lakenweverij en 840 inw.

GILGIL, residentie van den koning van Bali of klein Java, in Oost Indië.

GILIBANTA, klein eil. in de Ind. zee, aan de kust van Cumbava. 8. 22. Z. B.

GILIFITH, een der 46 distr. op het eil. Rop, een der Carolinen.

GILION of *Gilpen*, eil. in de Ind. zee, ten Z. O. van Madura, ongeveer 10 mijlen in den omtrek hebbende, en niet bebouwd. 7. 5. Z. B. 132. 26. L.

GILJOEN, zie Gilion.

GILLAH, dorp in Opper Egypte, het overblijfsel van eene voormalige stad, onder anderen met twee Egyptische tempels en een standbeeld, dat ten tijde van BROWNE nog bijna geheel onbeschadigd was gebleven.

GILL MORTON, Eng. kerspel, gr. Leicester, met 640 inw.

GILLEESEE STRAIT, zie Alass-straat.

GILLELY-HOOFD, de N. punt van het Deen. eil. Zeeland.

GILLEM'S BAAI, baai aan de Z. kust van het W. Ind. eil. St. Christoffel; een klein uur W. van Basseterre.

GILLERTHWAITE, kleine aangebouwde landstreek in 't Eng. gr. Cumberland, nabij het meer Ennerdale.

GILLES (ST.) of *St. Gilles sur Vic*, Fr. stadje, dep. Vendée, met 700 inw., N. N. W. van Sables d'Olonne. 2. Kaap in N. Amer. in Labrador. 55. 4. N. B. 3. Klip aan het N. O. einde van het W. Ind. eil. Tabago. 4. Nederl. dorp, prov. Z. Braband, een kwartier van Brussel, met 950 inw. 5. Negen Fr. dorpen in de dep. Noordkusten, Ille en Vilaine, Indre, Landes, Maine en Loire, Kanaal, Marne, Morbihan, en Seine en Oise.

GILLES (ST.) LES BOUCHERIES, Fr. stad, dep. Gard, met 5050 inw. en handel in wijn; 3 m. W. van Arles.

GILLES (ST.) POMERIT, Fr. vlek, dep. Noordkusten; 2 mijlen Z. O. van Pontrieu.

GILLESAY, een van de kleine Schot. Hebriden, tusschen Lewis en Noord Uist. 10. 45. L. 57. 45. N. B.

GILLESAY POINT, kaap aan de Z. W. kust van het Aziat. eil. Celebes. 137. 34. L. 5. 15. Z. B.

GILLESPOY, zie Gillispy.

GILLETTE, Sard. vlek, gr. Nizza, met 650 inw.

GILLICK, zie Gellick.

GILLIFRIE, Afr. stad, kon. Borrah, aan den O. oever van de Gambia, tegenover St. Jaques, met eenen gouverneur, die de inkomende regten op de riv. heeft. 13. 16. N. B. 38. 49. L.

GILLING, Eng. vlek en kerspel, gr. York, met een kasteel en 800 inw.

GILLINGHAM, Eng. kerspel, gr. Dorset, het grootste in Eng., hebbende ruim 13 mijlen in den omtrek en 2000 inw. 2. Dorp in genoemd kerspel, aan de Stour, bij Gillingham Forest, met zijdemolens. 3. Eng. dorp, gr. Kent, bij Chatham, zeer aangenaam op eene hoogte, aan de Theems en de Medway gelegen, met breede en zindelijke straten, en 5,150 inw., die voornamelijk aan het dok werken of gepensioneerd zijn.

GILLIS, (ST.) Nederl. dorp, prov. O. Vlaanderen, met 3200 inw. 2. Voorstad van Luik. 3. of *St. G. van Termonde*, Nederl. dorp, niet ver van Dendermonde.

GILLISPY, een der Gilbert's eil. in Australië, tot de groep der Byrons eil. behoorende.

GILLORI, N. Amer. eil. aan de kust van W. Florida, door een naauw kanaal van 't eil. Dauphin gescheiden. Bij hetzelve en het vaste land is eene reeks van kleine eil. en oesterbanken, tusschen welke men het kanaal Passe-au-Héron vindt.

GILLSLAND, Eng. badplaats, gr. Cumberland, aan de grenzen van Schotland, in een aangenaam en bekoorlijk dal, aan de Irthing gelegen, met eene bron, die zwavel, salpeter en vitrioolzuur bevat, en voor alle huidziekten, jigt, enz. heilzaam is.

GILLY, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Charleroi, met 3,020 inw. en vele steenkoleumijnen.

GILLYFREE, Eng. faktorij in Afrika, in Senegambië, rijk Borrah, door Mooren, Portugezen, enz. bewoond.

GILMANTOWN, vlek in de N. Amer. Rep., prov. New Hampshire, gr. Strafford, met 2620 inw.

GILMERTON, Schot. dorp, gr. Mid-Lothian, met 760 inw. en kolenmijnen.

GILOLO, DSCHILOLO of *Schilolo*, *Halemahera* of *Halahamera*, het Noordelijkste en grootste der Moluksche eil., sedert 1680, grootendeels aan ons Vaderland cijnsbaar, heeft twee groote schiereil., die door eene wijde baai van elkander gescheiden zijn, aan welker N. en Z. zijde nog twee schiereilanden gevonden worden, die met vrij hooge bergen bezet zijn. Het is 40 mijlen lang en van 3 tot 6 mijlen breed, heeft eene heete luchtsgesteldheid, vele bosschen, sago-, kokos- en andere boomen, alsmede kruidnagelen en notemuskaat, welke echter aan de kusten meestal zijn uitgeroeid; verder brengt het ossen, buffels, geiten, wilde zwijnen, doch weinig schapen voort. De talrijke inw. behooren deels tot het Maleische ras, deels tot de Haraforen; zij hebben verscheidene dorpen, bijzonder aan de baai, waarvan dat van Golonsay in 1808 vernietigd is. De invoer bestaat voornamelijk in opium, stukgoederen, Chinesche waren, ijzer, enz.; de uitvoer in specerijen, vogelnestjes, kruiden, schildpadden, paarlen, sago, enz. Het N. schiereil. behoort aan den sultan van Ternate, het Z. aan dien van Tidor, het eerste heeft Gilolo met eene Nederlandsche faktorij: het laatste Wamma, waar de Nederlanders hunne waren inladen, tot hoofdplaats. De voornaamste koopplaats is Ossa, op o. 45. N. B. 146. 8. L.

GILON, Afr. kaap, aan de W. kust van het rijk van Marocco; 18 mijlen ten Z. van kaap Geer.

GILOWEY of *Giloway*, zie Eule.

GILP, (LOCH) kleine arm van de zee in Schotland, welke van Loch Fyne N. W. aanloopt.

GILSDORF, Nederl. dorp, gr. hert. Luxemburg, arr. Dietkirch, aan de Sure.

GILZEN, Nederl. dorp, prov. N. Braband, distr. Breda, met 2,035 inw.

GIMAR, volkplanting op het W. Ind. eil. Cuba; 2 mijlen O. van Havannah.

GIMBORN, Pruis. heerl., regdst. Keulen, welke op $2\frac{1}{2}$ V. M., in 5 schoutambten, 1 stad, 1 vlek, 1 kasteel, 5 kerspelen, 12 buurten en 43 dorpen, 13,760 inw. bevat. 2. Pruis. kasteel en gehucht, in groote bosschen gelegen, met 38 inw.

GIMBSHEIM, zie Gimsheim.

GIMINO of *Zemino*, Illyr. marktvlek, kreits Fiume, met 2,560 inw.

GIMLITZ, riviertje in Saksen, kreits Ertzgebergte, dat aan de Boh. greuzen ontspringt, en beneden Lichtenberg, in de Freybergsche Mulde valt.

GIMISCH, Aziat. dorp der Lesghiërs, in het gemeenebest Akuscha.

GIMMER, Afr. vlek van Darfour; 13 mijlen N. W. van Cobbe.

GIMNÉE, Nederl. gemeente, prov. Namen, met 450 inw.

GIMNICH, Pruis. slot, vlek en heerl., regdst. Keulen, aan de Erx, met 1425 inw.

GIMONE, Fr. riv., dep. Gers, die in de Pyreneën ontspringt, en niet ver van Castel Sarrazin in de Garonne valt.

GIMONT, Fr. stadje, dep. Gers, arr. Auch, aan de Gimone, met 2100 inw.

GIMSHEIM of *Gimbsheim*, Hes. dorp, Rijnprov., kreits Alzei, met 1180 inw. eene hervormde en roomsche kerk.

GIMUR, Afr. dorp in 't rijk Borgo, in Sudan, volgens BURCKHARDT het zelfde, dat BROWNE *Gimer* noemt.

GIN, zie Guin.

GINASSERVIS, Fr. vlek, dep. Var, arr. Brignolles, met 780 inw.

GINBALA of *Guinbala*, land in Midden-Afrika, op een eil. tusschen twee takken van den Niger, welke bij het meer Dibbie uit elkander loopen en ten W. van Tombuctoe zich weder vereenigen. Het is zeer vruchtbaar en wordt door ijverige, handeldrijvende Negers bewoond.

GINCKEL, Nederl. slot, prov. Utrecht, tusschen Rheenen en Amersfoort.

GINCZE, zie Ginetz.

GINDERDOOR, Nederl. buurt, prov. N. Braband, distr. 's Hertogenbosch, in het zoogenoemde Peelland.

GINDLIN of *Gündlingen*, Bad. dorp, Treisamkreits, met 1175 inw.

GINESTAS, Fr. stadje, dep. Aude, arr. Narbonne, bij het groote kanaal van Languedoc, met 500 inw.

GINETZ of *Gincze*, Boh. dorp, kreits Beraun, met ijzergroeven.

GINGEE of *Dschindschi*, O. Ind. distr. in Carnate, tusschen 12. en 13. N. B., met de sterke hoofdstad van dien naam. 97. 14. L. 12. 15. N. B.

GINGELOM, Nederl. dorp, prov. Limburg, arr. Hasselt, met 460 inw.

GINGEN, Wurt. dorp, Donaukreits, aan de Filz, met 1100 inw.

GINGER, dorp in Ned. Egypte, tegenover Mansoura. 2. Een der kleine H. Maagden eil. in W. Ind., tusschen de Round-rock ten N., en het Koper eil. ten Z. 313. 16. L. 18. 24. N. B.

GINGERAH, versterkt O. Ind. eil., aan de W. kust, in den mond van eene rivier. 90. 52. L. 18. 15. N. B.

GINGERHILL, D. op het eil. Jamaïca.

GINGESTOWN, D. op het eil. Jamaïca.

GINGI, zie Gingee.

GINGIRO, Afr. lands. ten Z. van Abyssinië, alleen bekend door de reizen van den Portugees FERNANDEZ; het volk is zeer bijgeloovig en onbeschaafd en de monarchie is verkieslijk.

GINGLEPOT, eene rotskloof in het Eng. gr. Cumberland, 70 voeten lang, 3 breed en 10 diep, met vele merkwaardige versteeningen.

GINGLING CAVE, of *het klinkende hol*, in 't Eng. gr. Cumberland.

GINGOULPH, (ST.) Zwits. dorp, kanton Wallis, in een woest oord, aan den Z. oever van het meer van Geneve, en aan den nieuwen weg, welke naar den Simplon leidt, met eene beek, die de grenzen tusschen Zwitserland en Sardinië uitmaakt.

GINGST, Pruis. dorp, regdst. Straalsond, eil. Rugen, met 600 inw.

GINNIS, Aziat. stad in Armenië, aan den Euphraat; 10 m. N. W. van Erzerum.

GINKEL, Nederl. buurt, prov. Gelderland, kwart. Arnhem, bij het dorp Eede. 2. Nederl. buurt, prov. Utrecht, arr. Amersfoort, tusschen Amerongen en Rijnswoude.

GINNIKEN, Nederl. dorp, prov. N. Braband, distr. Breda, aan de Merk en den straatweg op Breda, met de gehuchten Galder, Strijbeek, Heuzenhout en 2,538 inw., die 4 jaarmarkten hebben.

GINSHEIM, Hes. dorp, vorst. Starkenburg, amt. Kelsterbach, met 525 inw.

GINZ, zie Göntz.

GIOACCHINOPOLI, de gezamenlijke naam der 2 Nap. dorpen, Torre dell' Annunziata en Terra Vecchia, in de prov. Napels.

GIO IN FIORI, Nap. vlek, in Calabrië Citra; 5 mijlen van Umbriatico.

GIOBAN, Turk. Aziat. stad, prov. Diarbekir.

GIOFA, (EL) kleine Arab. stad; 40 mijlen Z. van Medina.

GIOGO, berg in Toscanen, tusschen Florence en Bologna, als de hoogste top der Apennijnen aangemerkt.

GIOJA, Nap. stadje, prov. di Bari, met 1800 inw.; in 1780 door eene aardbeving verwoest.

GIORGIAN, Perz. stad in Chorasan.

GIORGIEW, Turk. stad in Walachije.

GIORGIO, (ST.) kaap aan 't W. einde van 't eil. Curzola, aan de kust van Dalmatië. 43. 21. N. B. 34. 28. L. 2. Nap. vlek, bij Napels, met 1900 inw.; *a Cremano* bijgenaamd. 3. Klein Lomb. Ven. eil., ten Z. van Venetië. 4. De N. O. versterkte voorstad van Mantua. 5. Sard. handeldrijvende stad in Piëmont, prov. Turin, aan de Orco, met 6000 inw. 6. Versterkt Lomb. Ven. vlek, gouv. Milaan, aan de Adige. 7. Stad op het eil. Gozzo, onder Malta behoorende, met 2000 inw. 8. Nap. stad, Terra d' Otranto, met 1250 inw., oorspronkelijk Arnauten.

GIORGIO LA MOLARA, (ST.) aanzienlijk Nap. vlek, prov. Principato Ultra, met 6000 inw.

GIORGIO MAGGIORE, zie Giorgio, No. 3.

GIORGIS, (ST.) Nap. stadje, Calabrië Ultra, met 1250 inw.

GIORNICO of *Irnis*, Zwits. marktvlek, in het beneden gedeelte van het Liviner dal, kanton Tessin, aan de Tessin. Slag van 1478.

GIOVANNI, (ST.) Sicil. stadje bij Camarata. 2. Lomb. Ven. stadje in Milaan. 3. Stadje in den Kerk. Staat, legatie Bologna. 4. Tosc. stadje, prov. Florence, aan de Arno, met 1600 inw. 5. Ital. stadje, hert. Piacenza. 6. G. *alla Veua*, Tosc. vlek aan de Arno, prov. Pisa. 7. G. *di Pula*, dorp op 't eil. Sardinië, prov. Cabo di Cagliari. 8. G. di Tiduccio, Nap. dorp aan den voet van den Vesuvius. 9. G. *in Fiore*, Nap. dorp, in Calabrië Citra, met 5000 inw. 10. G. *in Galdo*, Nap. dorp, prov. Molise, met 2500 inw. 11. G. *Rotondo*, Nap. stad in Calabrië Citra, aan den berg Gargano, met 4,550 inw.

GIOVELINE, Fr. stadje, dep. Corsica, nabij Corte.

GIOVINAZZO, Nap. stad, prov. Bari, op eene rots in zee, met 8 kerken, een bisdom en 5000 inw.

GIRACE, zie Gerace.

GIRAGLIA, Fr. eil. bij de N. O. kust van 't eil. Corsica, ongeveer ⅓ m. lang, en half zoo breed, door visschers bewoond. 27. 10. L. 43. 2. N. B.

GIRAISSENS, Fr. stadje, dep. Tarn

GIRAL, Aziat. stad in Derbend.

GIRALATA, Fr. stadje op het eil. Corsica, aan den voet van den berg Galeria, op eene landtong, met 400 inw. 2. Inham op het eil. Corsika, bij genoemde stad, niet ver van de golf van Sagona.

GIRALLA, bergachtig distr. in Abyssinië, tusschen Temben en Enderta.

GIRAMA, riv. in klein Azië, welke in de Erminak valt, 30 mijlen N. W. van Kelendri.

GIRAN, oudtijds *Arina*, Afr. stad in Algiers; 15 mijlen Z. O. van Oran.

GIRANA, Afr. stad in Abyssinië; 20 mijlen N. W. van Gondar.

GIRAPETRA, zie Gierapetra.

GIRAR, O. Ind. stad, prov. Malwah, aan de Mahratten behoorende. 97. 4. L. 24. 23. N. B.

GIRARDEAU, (CAPE) distr. in N. Amer., in 't land van den Missouri, dat zich langs den Mississippi, van Tiwappaty-bottom tot Apple-creek uitstrekt; in 1794 bouwde men hier het eerste huis, en nu bevat het reeds ongeveer 4000 inw. De hoofdstad dezes naams ligt aan den Wester oever van den Mississippi, 12 mijlen boven den mond van de Ohio, met ruim 330 inw., die handel drijven.

GIRAUDS PUNT, kaap aan de W. kust van Nieuw Holland, door FREYCINET aldus genoemd, bij de zoogenoemde Zeehondsbaai, in Eendragtsland.

GIRAULMER, meer op eenen berg in 't Fr. dep. Vosges.

GIRBE, dorp in Opper Egypte, aan den regter oever van den Nijl; 9 mijlen N. van Syene.

GIRDLENESS, kaap aan de O. kust van 't Schot. gr. Kincardine, de Z. punt van de riv. Dee uitmakende. 57. 8. N. B.

GIREFT, Perz. stad in Kerman, met handel in tarw en dadels; 45 mijlen O. van Bender-Abassy.

GIRGE, GIRGI of *Dschirdsche*, aanzienlijke stad in Opper Egypte, waarvan zij, nog niet lang geleden, de hoofdstad was, gelijk nog in vredestijd de bey hier soms zijn verblijf houdt, aan den W. oever des Nijls, die hier zeer hoog en steil is. Zij is in de jongste tijden zeer vervallen, echter drijft zij nog eenen aanzienlijken handel, en wordt onder de voornaamste koopsteden van Europa gerekend. Zij is onregelmatig gebouwd, heeft eene groote, rondom met boomen bezette marktplaats, eene voorheen zeer beroemde zadelfabrijk en eenen kruidmolen, en voert veel koren naar Caïro en Mekka uit; 72 mijlen Z. van Caïro. 48. 51. L. 37. 22. N. B.

GIRGENTI of *Fiume di Naro*, riv. in Sicilië, Val di Mazzara, welke bij de evenëensgen. stad in de Middell. zee valt. 2. G. het *Agrigentum* der ouden, Sicil. stad, Val di Mazzara, in de bekoorlijkste streken van de Z. kust, aan de golf van dien naam, op eene hoogte, schilderachtig gelegen, doch met morsige, onregelmatige straten en gebouwen. Men vindt er eene prachtige hoofdkerk, 15 kloosters voor beide kunnen, een geestelijk seminarium, een hospitaal, bank van leening, en volgens BLAQUIÈRE, dien wij hier volgen, niet meer dan 14,000, (in 1790 nog 20,000) inw., waaronder een zoo groot aantal personen, die zich aan den geestelijken stand wijden, dat het verval der stad niet weinig hierdoor bevorderd is. Koren en ook zwavel zijn de voornaamste artikelen van uitvoer. De schoone haven, in 1752 op openbare kosten, door eene voortreffelijke moelje gevormd, kon voorheen zeer groote schepen bevatten, doch is sedert eenige jaren, zoodanig verwaarloosd, dat zij aan den ingang nu somtijds slechts 12 voeten water heeft. Er zijn magazijnen voor den koophandel op algemeene kosten aangelegd, die altijd van de voortbr. des lands rijkelijk voorzien zijn, terwijl er tevens holen in de rotsen zijn uitgehouwen, waarin koren bewaard wordt. In den omtrek vindt men nog overblijfsels van de beroemde tempels van JUPITER OLYMPUS, JUNO, LUCINA, CONCORDIA en HERCULES, die met de thans vervallene stad een treurig contrast maken. Men vindt er verzamelingen van vazen, lampen, munten en andere oudheden. 31. 35. L. 37. N. B.

GIRGITZA, Turk. stad in Walachije; 15 mijlen N. N. O van Bucharest.

GIRMASTE, Aziat. riv. in Natolië, oudtijds *Cascus* genoemd, welke in de golf van Smirna valt.

GIROMAGNY, Fr. stadje, dep. Boven Rijn, met 1650 inw., eene bergwerkschool, en in den omtrek zilver-, koper- en ijzergroeven; aan de Savoureuse, 2 mijlen N. van Belfort.

GIROMEIX, zie Gerardemer.

GIRON, riv. in 't Fr. dep. Op. Garonne. 2 Vervallen Spaan. stadje in Z. Amer., voorheen de hoofdpl. van een

distr. van dien naam in Nieuw Granada. 90. 57. L. 7.13. N. B.

GIRONA, zie Gerona.

GIRONDE, deel der riv. Garonne in Frankrijk, na de vereeniging met de Dordogne. (zie Garonne). 2. Dep. in het Z. W. van Frankrijk, een deel van het voormalig Guienne bevattende, en tusschen de dep. Lot, Garonne, Landes en den Atl. oceaan, of tusschen 16. 21. en 17. 53. L. en 44. 47. en 45. 33. N. B. gelegen. Het heeft op eene oppervlakte van ruim 193 V. M. in 6. arr. 48 kantons en 580 gemeenten, 528,700 inw., waaronder 60,000 herv. zijn. Het dep. verdeelt zich van zelven in twee deelen: het W., dat zich van den Tour de Corduan, langs de geheele kust, en op de grenzen tot aan Grignolles uitstrekt, en $\frac{2}{3}$ deel uitmaakt, bestaat bijna geheel uit zandige en deels moerassige heiden, waarin naauwelijks de heideplanten voortkomen en waar dikwerf op uren afstands geene menschelijke woning te bemerken is. De O. helft is heuvelachtig, bestaat uit vruchtbare klei- en leemaarde, is goed bebouwd en met dorpen en menschen opgevuld. De voornaamste riv. zijn de Garonne en Dordogne, welke, bij derzelver zamenvloeijing, den naam van Gironde aannemen, en bij hunne uitwatering eenen zeer aanzienlijken zeeboezem vormen; verder de Eure, Ille, Drot en Ciron, ook is hier de groote zeeboezem Arcachon, eigenlijk een digt bij de zee gelegen kustmeer, hetwelk door twee naauwe, door het eil. Maroc gevormde straten, met de zee gemeenschap heeft. Verder de binnen meren Hourtin of Carcans, Canau en Cazam, alle in de heidevelden; de weinig minerale wateren zijn van geen belang; De luchtsgesteldheid is er des zomers heet; het regent er dikwijls en aanhoudend, zoodat men er door elkander 150 regendagen 's jaars rekent. De voortbrengselen zijn: wijn, ooft, kastanjes, vijgen, amandelen, koren, hennep en hout; de gewone huisdieren, gevogelte, klein wild, visch, bijen, ijzer, steen, steenkolen, turf, zeezout, enz. Een der voornaamste takken van bestaan is de wijnoogst. De oevers van de Garonne brengen den zoogenoemden Bourdeaux wijn voort. De beste wijnen onder den rooden wijn, zijn: de Medoc, Grave, St. Emilion en Hautbrion; de beste witte wijnen, de Barsao, Sauterne, Prignac, Carbonrieux en Serons. Men maakt er ook voortreffelijken brandewijn, likeuren, wijngeest, azijn, enz. De jaarlijksche opbrengst van den wijnoogst; schat men, volgens vrij goede berigten, op 800,000 okshoofden. Granen zijn er niet toereikend. De tarwe geeft een soort van meel, dat zeer gezocht en zelfs uitgevoerd wordt. Steeds wordt er meer en meer heideland ontgonnen, op hetwelk rog en boekweit geteeld wordt; echter ligt het grootste deel nog woest en brengt niet anders dan eenige dennenboomen en heidekruiden voort, waarvan de eerste pik en terpentijn opleveren, terwijl de anderen tot brandstof, en voedsel voor de bijen dient, welker honig wel niet van de beste, maar waarvan de was echter zeer goed is. De veeteelt is er middelmatig; schapen worden er veel geweid. Uit het rijk der delfstoffen trekt men ijzer, bouwsteen en een weinig bazalt. Verder heeft men op het platte land, fabr. van grof linnen, wollen stoffen, aardewerk, glas, papier, terpentijn, pik, enz. terwijl in de steden de fabr. van zeer veel belang zijn. De uitvoer bestaat, behalve in wijn, in brandewijn, likeuren, vruchten, azijn, meel, salpeter, harst, pik, terpentijn, zakken, linnen, wollen stoffen, varkens, ossen, amandelen en fabrijkwaren. Het dep. zendt 7 afgevaardigden naar de kamer. De arrondissementen zijn: Bordeaux, Lesparre, Blaye, Libourne, la Réole en Bazas, en de hoofdstad van het dep. is Bordeaux. 3. Fr. stadje, dep. Gironde, arr. Réole, tusschen de Garonne en Drot, met 1060 inw.

GIRONDEL, haven aan de Arabische kust, op 29. 10. N. B.

GIRONNE, Fr. vlek, dep. Ardennes; 1 mijl N. O. van Sedan. 2. Zie Gerona.

GIRONS, (ST.) Fr. arr., dep. Eure, hetwelk op $27\frac{1}{2}$ V. M., in de kantons St. Girons, Oust, Massat, St. Croix, Castillon en St. Lizier, 82 gemeenten en 79,080 inw. bevat. 2. Fr. stad in voorn. arr., aan de Salat, met 2500 inw., die looijerijen en fabr. van wollen stoffen en hoeden, papiermolens en staalsmederijen hebben. 42. 58. N. B. 18. 45. L.

GIROUVILLE, Nederl. dorp in Luxemburg, arr. Neufchâteau, met 960 inw. en smederijen; 2 uren van Virton.

GIROUSENS, Fr. vlek, dep. Tarn, arr. Lavaur, aan de Adon, met 1500 inw.

GIROUT, O. Ind. stad, prov. Allahabad, distr. Etawah. 96. 30. L. 27. 13. N. B.

GIRSOIN, Oostenr. stadje, aan den oever van den Donau; door eene zeer groote nederlaag van de Turken bekend.

GIRST, voormalig Nederl. dorp in Luxemburg, aan Pruissen afgestaan.

Girthon, Schot. kerspel, gr. Kirkcudbright, met 1780 inw.

Girvan, Schot. kerspel, gr. Ayr, langs den Atl. oceaan, met schapenfokkerij en 3,100 inw. Het vlek Girvan is aangenaam gelegen aan de riv. van denzelfden naam, ter plaatse waar zij in de Iersche zee valt. Het heeft eene gemakkelijke haven en 1000 inw., die zich meestal met het weven van katoenen en wollen stoffen bezig houden.

Giry, Fr. dorp, dep. Nièvre.

Gisancourt, Fr. dorp, dep. Eure.

Gisbert, (St.) een der St. Bernardo eil., tegen over kaap St. Bernard.

Gisborough, zie Guisborough.

Gisburn, Eng. stadje, gr. York, aan de Ribble, met 500 inw. en heerlijke weiden. Het kerspel heeft 2,200 inw.

Gisch, zie Geesch.

Gischbach, Bad. dorp, Wiesenkreits, ambt Laufenburg, met 1030 inw.

Gischi of *Egri*, Aziat. riv. in Georgië, welke de prov. Kachethi, van het Chanschap Schakhi scheidt, en in de Kani of Chanik valt. 2. Dorp bij bovengen. riv. en aan den voet van eenen berg.

Giseh, zie Dsjizé.

Giselo, Rus. eil. aan de O. zijde van de golf van Bothnië, op 61. 40. N. B.

Gishubel, zie Giesshubel.

Giskovatz, Turk. stad in Servië, aan de Venterniza.

Gisors, Fr. stad, dep. Eure, arr. Andelys, aan de Epte, door muren en grachten omringd; zij heeft 3 voorsteden, 3500 inw., fabr., en in de nabijheid de gezondheidsbron Tintry en de ijzermijn Daugn.

Gispersleben, Kiliani en Viti, twee Pruis. dorpen, regdst. en kreits Erfurt, aan de Gera, elk met 300 inw.

Gissa, Oostenr. eil. en stadje aan de kust van Dalmatië, op de grenzen van Croatië.

Gissac, Fr. dorp, dep. Eure.

Gissigheim, Bad. dorp, Main- en Tauberkreits, ambt Tauberbischofsheim, aan den Tauber; met 956 inw.

Gissing, zie Giesing.

Gist, stad in de N. Amer. Rep., prov. N. Carolina, aan de Yadkin.

Gistan, dal der Pyreneën, in de Spaan. prov. Aragon, met lood-, kobalt-, ijzer- en kopermijnen.

Gistebnitz, Boh. stadje en heerl., kreits Tabor, met 140 huizen.

Gisto, klein eil. in de golf van Venetië. 32. 37. L. 44. 36. N. B.

Gistoux, zie Chaumont.

Gisvenazo, Nap. stadje, Terra di Bari, op eene hoogte, bij de zee.

Giswyl, Zwits. kerkgemeente, kanton Unterwalden.

Gitschin of *Giczin*, Boh. heerl. en stadje, kreits Biczow, aan de Czidlina, met een kasteel, 2 kerken, roomsch seminarium, 2400 inw. en fabr.

Gittel of *Gittelde*, Brunsw. bergvlek, kreitsger. Seesen, aan het hangen van het Harzgebergte, met 1210 inw., ijzermijnen en smelterijen. Hierbij ligt het domeingoed Staufenburg, met de ruïnen van het oude slot van dien naam.

Giubasco of *Sobiasco*, Zwits. dorp, kanton Tessin, aan den weg, die over den berg Cevère gaat; met 1130 inw.

Giudeca of *Zuecca*, zes Lomb. Ven. eil. in de Lagunen van het gouv. Venetië, legatie Venetië; met 9 kerken, 1 klooster, vele tuinen, lusthuizen, enz. Huunen naam kregen zij van de vele joden, die hier voorheen woonden.

Giuf, (La) distr. van Arabië, prov. Nesjed, ten O. van Mount Ramleah.

Giugliano, Nap. vlek, prov. Napels, met 4 prachtige kerken en 7,950 inw.

Giula, zie Gyula.

Giulab, Turk. Aziat. stad, gouv. Diarbekir; 6 m. N. N. O. van Ourfa.

Giulamerk, Turk. Aziat. stad in Kurdistan, ten Z. van het meer Van, hoofdpl. van een vorst., welks inw. *Sciambo* of *Hakiary* genoemd worden.

Giulia Nova, Nap. stad, prov. Abruzzo Ultra, op eene hoogte, bij de Adriatische zee.

Giulia, (St.) Fr. stadje, eil. Corsica, arr. Bastia.

Giuliano, (San) hooge berg in Sicilië, ook *Monte san Giuliano* of *Monte di Trapani* genoemd. 2. Sicil. stad in Val di Mazzara, op den top van voorn. berg, met een schoon uitzigt, zuivere lucht, 10,000 inw., 15 kerken, 9 kloosters, 1 hospitaal en vele overblijfsels der oudheden; 1 mijl N. O. van Trapani. 2. Oostenr. stad, prov. Milaan, aan de Lambro; ruim 2 mijlen Z. O. van Milaan. 3. Sard. stadje, vorst. Piëmont, tot het welke de slag van Marengo zich uitstrekte; met 2400 inw. 4. Hert. in den Kerk. Staat, legatie Rome.

Giulio, (San) Sard. stadje, vorst. Piëmont, op een eil. in het meer van denzelfden naam, met 1400 inw.

Giurdschistan, zie Georgië.

Giurgewo, Giurghow, Dschiurrschiu, Dschurdschowa, Jerköki of *Zurza*, koopstad aan den Donau in Walachije, doch als eene teruggehouden plaats tot het Turksche sandschakat Nikopoli behoorende, met een sterk slot, dat door twee armen van den

Donau omringd wordt, en door eene brug met de stad gemeenschap heeft. Zij telt 18,000 inw.

GIUSAGO, Lomb. Ven. vlek, gouv. en legatie Milaan.

GIUSMARK, dorp in Kurdistan; 27 mijlen Z. Z. O. van Betlis.

GIUSPARA, Illyr. eil., kreits Ragusa.

GIUSTENDIL, zie Achrida.

GIVA, stad in klein Azië; 11 mijlen Z. O. van Milete.

GIVAUDAN, zie Gevaudan.

GIVE, Nederl. dorp in Luxemburg, arr. Neufchâteau; 2 mijlen van Bastogne.

GIVERINCKOVE, Nederl. dorp, prov. O. Vlaanderen, met 525 inw.; 2½ uur van Veurne.

GIVERY, zie Givry.

GIVET, Fr. stad, dep. Ardennes, arr. Rocroy, beneden aan eenen berg en aan de beide oevers der Maas, welke haar in twee deelen, *Givet notre Dame*, en *Givet St. Hilaire* verdeelt, zij bevat 3550 inw., die handel in hout, koren, kolen, wijn, leder, enz. drijven. Op den berg ligt de vesting Charlemont.

GIVIRA, Lomb. Ven. stadje, legatie Como; ten N. van Anghiera.

GIVONNE, Fr. vlek, dep. Ardennen.

GIVORS, Fr. vlek, dep. Rhône, arr. Lyon, aan de Rhône, en een kanaal dat naar Rive de Gier loopt, met 1690 inw., glasblazerijen, welke meer dan ½ millioen flesschen leveren, wijnbouw, steenkolengroeven en scheepvaart.

GIVRE, riviertje in het hert. Savoije, welke in de Arve valt.

GIVROUL, Nederl. dorp in Luxemburg, arr. Neufchâteau, met 270 inw.; 2 mijlen van Bastogne.

GIVRY of *Givery*, Nederl. dorpje in Luxemburg, arr. Neufchâteau, met 160 inw.; ½ uur van Bastogne. 2. Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Bergen, met 1120 inw., ongeveer 2 uren van Bergen. 3. Fr. stadje, dep. Saône en Loire, arr. Chalons, aan de Orbize, met 2,580 inw. en wijnbouw. 4. Fr. dorp, dep. Marne, arr. Epernay, met 153 huizen.

GIZEH, zie Dschize.

GIZIGINSKAIA, golf van de IJszee, aan de kust van Aziat. Rusland, in welke de riv. Kovyma valt. 178. L. 67. N. B.

GISIRESEL BIRK EL GASSIR of *eil. van den verwoesten tempel*, naam, welke aan het eil. Philoë in Egypte gegeven wordt (zie dat art.)

GIZAY, Fr. dorp, dep. Eure.

GIZY, Fr. vlek, dep. Aisne.

GLAAMA, vulkaan op het eil. IJsland.

GLAAMEN, zie Glommen.

GLABAIS, Nederl. dorp, prov. Z. Braband, arr. Nivelles, met 600 inw.; ½ mijl van Genappe.

GLABEEK, Nederl. dorpje, prov. Z. Braband, arr. Leuven, met 330 inw.; 3 uren van Leuven.

GLABBEKE of *Clabeek*, Nederl. dorp, prov. Z. Braband, arr. Nivelles, met 340 inw.; 2½ uur van Nivelles.

GLADBACH, (OPPER EN NEDER) Nederl. dorp in Luxemburg, arr. Dietkirch, met Nomern en Schrontweiler, 500 inw., ongeveer 4 mijlen van Luxemburg. 2. Pruis. kreits, regdst. Dusseldorf, die op ruim 4 V. M., in 14 schoutambten, 39,200 inw. bevat. 3. G. of *Münchengladbach*, Pruis. stad in voorn. kreits, op eene hoogte, aan de Niers, met 1500 inw., fabr., vlasbouw, linnenreederij en 4 jaarmarkten. 4. Pruis. schoutambt en buurt, regdst. Keulen, kreits Mühlheim, het eerste met 2600, de laatste met 30 inw., eenen kruidmolen, potaschziederij, enz. 5. Pruis. dorp, regdst. en kreits Coblenz, met 650 inw. en de overblijfsels van eenen ouden Romeinschen weg.

GLADEBACK, Han. dorp, vorst. Calenberg, ambt Harte, met sterke linnenweverijen en handel.

GLADENBACH, Hes. vlek, ambt Blankenstein, met 800 inw.

GLADKA, Rus. fort, Aziat. gouv. Kaukazus, aan de Malva.

GLADOVA, zie Fatislan.

GLADSMUIR, Schot. kerspel, gr. Haddington, langs den Noorder oever van de frith van Forth; met 1520 inw.; was de woonplaats van ROBERTSON.

GLAENOE, Deen. eil., Z. van Zeeland.

GLAGOWACZ, Hong. vlek, kom. Arad-Savander; met tabaksteelt.

GLAIN, zie Ans en Ghlin.

GLAIREUX, Nederl. dorpje in Luxemburg, arr. St. Hubert., met 100 inw.; ruim 2 uren van St. Hubert.

GLAISCHOIREN BEIN, berg in 't Schot. gr. Argyle, 1920 voet hoog.

GLAMMIS, Schotsch kerspel, gr. Forfar, 4 mijlen lang en ruim 1½ mijl breed, met 1930 inw. en vele oude obelisken. Het dorp van dien naam heeft een kasteel, 650 inw. en fabr. van garen en linnen.

GLAMORGAN, Eng. gr.; het Zuidelijkste, grootste en meest bevolkte van Wallis; het is tusschen de hooge bergen van Brecknock, de gr. Monmouth en Caermarten, of tusschen 13. 10. en 14. 18. L. en 51. 27. en 51. 49. N. B. gelegen, terwijl het op 38. V. M., in 9 steden en vlekken, 118 kerspelen, 14,762 huizen

zen en 81,300 inw. bevat. Het N. deel is bergachtig, en heeft goede weiden voor rundvee en schapen; het midden heeft aangename dalen, daar de grond naar het Z., alwaar dezelve laag is, en onder anderen het rijke dal van Glamorgan bevat, zeer vruchtbaar is; terwijl de heuvels hier en daar met digte bosschen beplant zijn. Ook is de lucht er zeer zacht, zoo dat mirten en andere teedere planten in de opene lucht groeijen, en dit land wel den naam van den tuin van Engeland verdient. De heuvels van Brecknock hebben eenige takken in dit gr., waarmede de Noordelijkste hoogten van 2 tot 5000 voeten opklimmen en aan vele riv. den oorsprong geven; deze zijn, behalve de Rumsey, de Taaff, de Ely, de Ewerny, de Ogmore, de Avon, de Neath, de Swansea en de Loughor, welke over de steile punten dezer bergen heen loopende, onderscheidene watervallen vormen. Vele bosschen zijn, sedert eenige jaren, ten gebruike omgehouwen. De landbouw houdt omtrent de helft der inw. bezig, terwijl dezelve, door een bijzonder genootschap, wordt aangemoedigd. De veeteelt is vooral in het Z., van belang; de paarden zijn er sterk en de schapen kunnen bij de beste Engelsche vergeleken worden. Maar vooral is dit gr. rijk in mineralen, en levert ijzer, steenkolen, lood, kalksteen, tin, koper, enz., in zulk eene menigte op, dat men ter verzending, met groote kosten, wegen aangelegd en kanalen gegraven heeft, waardoor het gr. eene bijzondere welvaart geniet. Nog vindt men er vele oudheden, zoo van de Noormannen als Romeinen. De inw., die zich door taal en kleeding onderscheiden, hebben fabr. van wol, aardewerk, zeep, enz. Het gr. is verdeeld in tien hundreds, als: Caerphilly, Cowbridge, Dinas-Powis, Kibber, Langwelack, Miskin, Neath, Newcastle, Ogmore en Swansea, zendt 9 afgevaardigden naar het parlement, en heeft Cardiff tot hoofdstad.

Glan, kleine riv. in Carinthië, die bij Kostenberg ontspringt en 1 m.O. van Klagenfurth in de Gurk valt. 2. Pruis. riv., die bij Hochen ontspringt, de Lauter opneemt en bij Sobernheim in de Nahe valt.

Glanbach, tak van de Saala in den Beij. Isarkreits.

Glandeves, puinhoopen van eene door de riv. Var verwoeste stad, in 't dep. Neder Alpen, arr. Castellanne, van welke slechts het bisschoppelijk paleis meer overig is. De inw. hebben ¼ mijl van hier het vlek d'Entrevaux aangebouwd. 43. 57. N. B. 24. 34. L.

Glandford-Bridge of *Brigg*, Eng. stadje, gr. Lincoln, aan de Ankholme, met 1360 inw., die bijzonder op Hull, in koren, steenkolen en hout handelen; 8 m. van Lincoln. 18. 12. L. 53. 34. N. B.

Glandore, haven aan de Z. kust van 't Ier. gr. Cork; 1 m. W. van Ross bay.

Glaneck, Illyr. stadje, kreits Klagenfurth, aan de Glan. 2. Oostenr. kasteel, kreits Salzburg.

Glanesee, het breede gedeelte van de riv. Motala in Zweden.

Glarnisch, hooge berg in 't Zwits. kanton Glarus; hij klimt Westelijk van het vlek Glarus, onmmiddelijk uit het dal op, en loopt Z. W. naar het dal van Muotha. De zijden zijn meestal afgevallen; van den Noorder kant vertoont hij zich als drie afgeronde toppen, terwijl op het midden een ijsveld blinkt. De W. zijde schijnt van verre met eenen tuin omringd te zijn. Al de hooge toppen kunnen bestegen worden; de hoogste ligt 8,925 voeten boven het meer van Zürich.

Glarus of *Glaris*, een der kleinste Zwits. kantons, in rang het zevende van het bondgenootschap. Het ligt in de Boven Alpen, grenst ten N. en ten O. aan het kanton St. Gall, ten Z. aan Graauwbunderland, ten W. aan Uri en Schweitz; bij eene lengte van 10 tot 12 mijlen, is het op zijn hoogst 6 mijlen breed en de vlakke inhoud bedraagt 21 V. M. De grond is eigenlijk slechts, berg en dal, en kan gevoegelijk verdeeld worden in een hoofddal en drie bijdalen, waarvan het eerste tusschen de Waldstädter en Züricher meren begint, langs de Linth, in eene N. O. en Z. W. rigting, tot in de hoogste bergen, (de Dödi en Scheernhorn) voortloopt, terwijl van de anderen het Sernfthal ten Z., en het Klonthal ten N. de voornaamste zijn; zij voeren allen water naar de Linth, dewelke, bij onweders, zeer veel schade in de dalen veroorzaakt; van de meren is behalve het aan de grenzen liggende Waldstädter, ook nog het Klonthaler meer noemenswaardig.

De inw., die men op 25,000 zielen rekent, waarvan een achtste deel den Roomschen godsdienst belijdt, munten uit door bekwaamheid, werkzaamheid en verstand, maar niet door zindelijkheid. Zij hebben vooral naar de kanten van St. Gall, alwaar de lucht zeer zacht is, wijnbergen en korenvelden; echter zijn paarden- en veeteelt, als ook fabr. de voornaamste takken van bestaan. In den zomer weiden 7 of

8.000 runderen, benevens talrijke kudden geiten en schapen op de Alpen; de groene kaas, onder den naam van *Schabziger*, ook in ons vaderland bekend, wordt hier het beste gemaakt. De fabr leveren linnen en katoenen stoffen, alsmede wollen doeken, terwijl er verder in hout en leijen handel gedreven wordt, en vele inw. in andere landen hun geluk zoeken.

De regering is democratisch; het opperbestuur wordt door de *Landesgemeinde*, of de vergadering van al de burgers van het kanton, welke onder voorzitting van den landamman, op den eersten zondag in Mei, geregeld bijeenkomt, uitgeoefend. Zij geeft de uitvoerende magt over aan eenen landraad van 80 leden, uit den landamman, landstedehouders, enz. en zestig raadsheeren, afgevaardigden der distr., bestaande. De hervormden hebben nog een bijzonder gerigt, *Appellations gericht* genoemd; acht dagen voor de algemeene landsvergadering hebben hervormden en roomschen bijzondere vergaderingen. In het kerkelijke hebben de hervormden eene synode en behooren de roomschen onder het bisdom van Konstanz. Het schoolwezen wordt thans verbeterd. 2. Zwits. vlek, hoofdplaats van het voorn. kanton, in een naauw dal, aan den voet van hooge rotsen, aan de Linth, over welke eene brug ligt, ten N. O. van den Glärnisch, en ten Z. O. van den Weggis, met vele aanzienlijke gebouwen, onder welke vooral de hoofdkerk in den Gothischen smaak gebouwd, en voor de beide godsdiensten gebruikt wordende, uitmunt; het evangelische schoolhuis met de landsarchiven en de boekverzameling der hervormden; het hospitaal, ongeveer 4000 inw., welke aanzienlijke katoendrukkerijen, en lakenfabr. hebben. In den omtrek zijn heerlijke wandelingen met schoone uitzigten, vooral in de bekoorlijke nabijgelegene Klon-, Linth- en Sernftdalen. 26. 45. L. 47. 3. N. B.

GLASBLAZERIJEN BAAI, baai in Nieuw Holland, aan de O. kust, bij de zoogenoemde Zandkaap, door COOK aldus genoemd naar eenige bergen, die naar glasblazerijen geleken. Zij is ongeveer 3 m. breed en vol ondiepten. 26. 53. Z. B.

GLASCOMB, Eng. kerspel in Wallis, gr. Radnor; 1 uur van Kingston.

GLASCOW, zie Glasgow.

GLASENDORF, Pruis. dorp, Silez. regdst. Oppeln, kreits Grottkau; 730 inw.

GLASERBERG of *Riegelberg*, berg in 't Zwits. kanton Graauwbunderland, 9,775 voeten hoog. 2. Berg in Silezië, tot het Eulengebergte behoorende, 2,777 voeten hoog.

GLASERSDORF, Pruis. dorp, Silez. regdst. Reichenbach, kreits Frankenstein, met 70 inw. en steengroeven. 2. G. of *Nieder-Gläserdorf*, Pruis. dorp, regdst. Liegnitz, kreits Glogau; 800 inw.

GLASGOW, de volkrijkste en handeldrijvendste stad van Schotland, gr. Lanark, grootendeels in eene vlakte, aan de N. zijde van de Clyde gelegen, na Londen en Dublin de eerste in rang, met breede straten, 3 groote en fraaije opene plaatsen (St. Andrew's, St. Enoch's en George's squares), benevens onderscheidene zeer fraaije gebouwen, waaronder de Gothische hoofdkerk vooral uitmunt; verder verdienen de kerken van St. George, St. Andrew en andere, als ook de roomsche kapel opmerking; er zijn ook vele bedehuizen voor de dissenters, 2 synagogen, 4 hospitalen, een krankzinnigen-huis, ziekenhuizen en andere liefdadige inrigtingen; een schoone schouwburg, naast die van Londen de fraaiste van het rijk; eene beurs en andere plaatsen van bijeenkomst voor de kooplieden; een gebouw voor de hooge school, sedert 1811 nieuw opgerigt, met eene boekverzameling, snijdkamer, uitmuntende schilderijen, verzameling van platen, munten, natuurlijke zeldzaamheden, enz. Deze universiteit, waarvan een Duitsch schrijver zegt, dat zij, zonder de pedanteriën der overige Engelsche gestichten van onderwijs te volgen, met vlijt en ernst de onderscheidene studiën behartigt, heeft een aanzienlijk getal hoogleeraars, en wordt thans door 1400 studenten bezocht. Nog heeft men hier ANDERSON'S akademisch instituut, ten koste van het geheele vermogen van ANDERSON opgerigt, met eene bibliotheek en verzameling van natuurlijke zeldzaamheden voor de schilderkunst; ook is er een koffijhuis, waar vreemdelingen voor de eerste 4 weken vrijen toegang hebben. Er zijn drie fraaije bruggen over de Clyde, die dermate, met groote kosten zijn ingerigt, dat schepen van 100 ton onder dezelve heenvaren kunnen. Men telt er 120,000 inw., welke hunnen rijkdom bijzonder aan den handel en de fabrijken verschuldigd zijn. In de nabijheid zijn vele steenkolenmijnen, terwijl de talrijke, in den omtrek opgerigte spinnerijen niet genoegzaam zijn om de menigvuldige, uitmuntende neteldoek fabr. van het noodige te voorzien. Ook zijn er katoendrukkerijen, suikerraffinaderij-

rijen, linnenreederijen, fabr. voor band, hoeden, kousen, enz.; ijzergieterijen, voorname looijerijen, lettergieterijen, boekdrukkerijen, aanzienlijke boekhandel, en verder handel op alle deelen der wereld. Binnen 's lands wordt dezelve zoo door stoombooten, als door het kanaal tusschen de Forth en Clyde, (zie Glasgowsch kanaal) het Monkland, Ardrossan en andere kanalen, die nog veelmeerderd worden, zeer bevorderd. De Glasgowsche rum en katoen worden voor de beste gehouden. De voorheen hier zoo bloeijende haringvangst is in verval. De omtrek der stad is zeer aangenaam. De voorsteden zijn zeer uitgebreid en bevatten verscheidene volkrijke dorpen, met werkzame inw.; ook zijn er vele bleekerijen. 13. 23. L. 55. 52. N. B. 2. Stad in de N. Amer. Rep. prov. Kentucky, de hoofdpl. van het gr. Barren, met 250 inw.

GLASGOW, (NEW PORT) Schot. havenpl., gr. Renfrew, een weinig boven Greenock, aan de Frith van Clyde, net gebouwd, door verscheidene buitenplaatsen en ..nen heerlijken omtrek omringd, daar ook het oude dorp Newark hier onder begrepen is, en deze plaats de haven van Glasgow uitmaakt, alwaar de buitenlandsche waren voor die stad in ligters overgeladen worden, terwijl zij het eerste dok, dat in Schotland gemaakt is, bevat; zij heeft eene eigene parochiekerk, twee bedehuizen, uitmuntende scholen en ruim 5,000 inw. Zij ligt ongeveer 7 mijlen van Glasgow en wordt soms als een deel dier stad, aan welke zij haren bloei te danken heeft, aangemerkt, schoon zij haar eigen bestuur heeft.

GLASGOW, (KANAAL VAN) kanaal in Schotland, hetwelk de Forth en Clyde, en hierdoor de Iersche en Noordzeeën, Edinburg en Glasgow, met elkander gemeenschap doet hebben. Het is tusschen de 9 en 10 uren lang, van boven 56, en van onderen 27 voeten breed en 8 voeten diep; het heeft 39 sluizen, 43 bogen, waarvan er twee over de aanzienlijke riv. Luggin en Kelwin staan, en 38 bruggen; schepen, die 68 voet lang en $19\frac{1}{2}$ voet breed zijn en $7\frac{1}{2}$ voet diep gaan, kunnen hetzelve gemakkelijk bevaren. Het heeft door een zijkanaal, van ongeveer één uur lengte, met Glasgow gemeenschap, terwijl het nieuwe etablissement *Port Dundas*, niet ver van Glasgow, met eene kom tot eene stapelplaats dient.

GLASHÜTTE, Saks. bergstadje, kreits Ertzgebergte; ambt Altenberg, aan de Müglitz, met 650 inw. en eene kleine zilvergroef.

GLASHÜTTEN of *Skleno*, Hong. dorp, kom. Skleno, met warme baden.

GLASKO, Pool. stadje, waiw. Lublin.

GLASLOUGH, Ier. vlek, gr. Monaghan.

GLASNEVIN, Ier. dorp, gr. Dublin, met den kruidtuin der universiteit.

GLASOW of *Glazow*, Rus. stad, prov. Wiatka, aan de Tschepza, welke in de Wiatka valt. 69. L. 58. 20. N. B.

GLASS, Schot. kerspel, gr. Aberdeen.

GLASS, (LOCH) meer in Schotland, gr. Ross, kerspel Kiltearn, ongeveer 2 mijlen lang en een groot kwartier uurs breed; het heeft, door een riviertje van denzelfden naam, met de Farrar en Cannich gemeenschap, met welke vereenigd, zij de Beauly vormt.

GLASS, (ISLE OF) een der Schot. Hebriden; zie Scalpay.

GLASSARY, Schot. kerspel, gr. Argyle, met 3400 inw.

GLASSAU of *Klasau*, Boh. dorp, Pilsner kreits, met 24 huizen.

GLASCARRICK POINT, kaap aan de O. kust van het Ier. gr. Wexford. 11. 34. L. 52. 35. N. B.

GLASSEMBOURG, Fr. dorp, dep. Moezel; 2 mijlen van Bitche.

GLASSERT, kleine riv. in 't Schot. gr. Sterling, welke in de Kelvin valt.

GLASSERTON, Schot. kerspel, gr. Wigton, langs den O. oever van de baai van Luce, met 1050 inw.

GLASSFORD, Schot. kerspel, gr. Lanark, bijna 3 mijlen lang, met 1210 inw.

GLASSHOUSE BAY, zie Glasblazerijen baai.

GLASSY BERG, N. Amer. berg in Z. Carolina, naar de gladde rotszijden, die door de stralen der zon glinsteren, dus genoemd, in het distr. Greenville gelegen. De Tiger en Pacvelt ontvangen van dezen berg haar water.

GLASTHAL, zie Ehrenfels.

GLASTONBURY, Eng. stad, gr. Somerset, nabij Wells, bekend door de overblijfsels van hare oude beroemde abdij, met 2,340 inw., eene gezondheidsbron en fabr. 15. 4. L. 51. 9. N. B. 2. Vlek in de N. Amer. Rep., prov. Connecticut, gr. Hartford, aan de O. zijde van de Connecticut riv.

GLASTOW, zie Klatow.

GLATT, Zwits. riviertje, kanton Zürich, hetwelk niet ver van Baretschweil, aan den voet van den Alleman, ontspringt, onder den naam van Aa en Ach, het Pfaffikoner en Greifenmeer doorloopt, en bij het verlaten derzelve den naam van Glatt aanneemt. Het loopt

met vele kronkelingen, waardoor het bij hoog water gevaarlijk is, N. W., en valt bij Glattfelden in den Rijn. 2. *Ober* en *Nieder Glatt*, twee aanzienlijke Zwits. dorpen aan genoemde rivier, in het kanton St. Gall, met vlas en wolspinnerij en weverijen. 3. Marktvlek in Hohenzollern Sigmaringen, met een kasteel en 400 inw.

GLATIGNY, 5 Fr. dorp, dep. Eure, Indre, Kanaal, Moesel en Oise.

GLATZ of *Glaz*, Boh. *Kladzko*, Pruis. gr., Silez., regdst. Reichenbach, dat op 30 V. M., in 9 steden en 202 dorpen, 93,200 inw. bevat. Het land is geheel door bergen omringd. Het zoogenaamde Glatzer gebergte, een tak der Sudeten, vereenigt, door deszelfs voorgebergten, Silezië en Moravië, Bohemen en Saksen. De op zich zelven staande bergen zijn: het Eulengebergte, het Habelschwerter gebergte, de Heuscheuer, de Zwarte berg, Sneeuwberg, Spitsberg, Otterstein, enz. Tot de riv. behooren: de Neisze, March, Erlitz en Weistritz, welke beide laatste in de Seefelden, een moerassig meer, ontspringen. De voortbr. zijn: bouwsteen, kalk, granaten en andere edelgesteenten, eenig koren, ooft, veel vlas, rundvee, paarden, enz. Het land wordt in de twee kreitsen Glatz en Habelschwert verdeeld. 2. Pruis. kreits in voorn. gr., welke 57,250 inw. bevat, met de hoofdstad Glatz aan de Neisse, 907 voeten boven de zee, tusschen twee hooge versterkte bergen, de Oude en Nieuwe vesting genoemd, met 4 poorten, 3 kleinere ingangen, 3 voorsteden, 15 Evangelische en Roomsche kerken, een Roomsch gymnasium, een hospitaal, waterwerken, 5,500 inw. en fabr. van leder, wol, neteldoek, trijp, damast, linnen, zeep en rozenkransen. 34. 19. L. 50. 23. N. B.

GLATZER GEBERGTE, zie Glatz.

GLAUCHA, zie Halle, No. 1. en Glauchau.

GLAUCHAU of *Glaucha*, Saks. heerl., kreits Ertzgebergte, welke in Voor en Achter, Glauchau verdeeld wordt, en in 4 steden en 26 dorpen, 17,900 inw. bevat. 2. Saks. stad in voorn. heerl., verblijfpl. van den graaf van Achter Glauchau, aan de regter zijde der Zwickauer Mulde, met muren, 3 poorten, 3 kasteelen, waaronder de schoone burgt, 2 kerken, 2 hospitalen, 4000 inw., katoenweverijen, fabr. voor kousen, laken, bombazijn, looijerijen, bleeken, papiermolens en kopersmederijen. 50. 45. N. B. 30. 10. L.

GLAZEDALE, Eng. vlek, gr. York, met 880 inw.; 3 mijlen Z.W. van Whitby.

GLAZIC, klein eil. in 't Kanaal, bij de Fr. kust. 20. 42. L. 47. 26. N. B.

GLAZOW, zie Glasow.

GLEBADE, (LA) Fr. stad, dep. Tarn.

GLEBEC, stad in de N. Amer. Rep., prov. Virginië; 3 m. van Tappahanoc.

GLEEN, Pruis. vlek, regdst. Dusseldorf, met een kasteel en 1030 inw.

GLEES, Pruis. dorpje, regdst. Coblentz, kreits Mayen, met 185 inw.

GLEGOA, GREGOI, GREUW of, gelijk de Negers het uitspreken, *Gluegueh*, Port. kasteel in Afrika, aan de kust van Guinea, met eene bezetting van omtrent 100 man. De Portugezen drijven hier eenen voordeeligen handel met Braz. tabak. 2. Negervlek bij genoemd fort, het Fransche *fort de Juda*, en het Eng. *Williamsfort*, aan eenen heuvel en eene reede, de verblijfplaats van den Yavogan, met 2000 inw., welker huizen of met stroo bedekte leemen hutten, zeer onregelmatig gebouwd zijn.

GLEIBERG, Pruis. vlek, regdst. Coblentz, tegenover de stad Giessen.

GLEICHEN, gr. in Thuringen, hetwelk in twee deelen verdeeld is; het Opper gedeelte ligt in het Saksische en Pruis. regdst. Erfurt verstrooid, is tusschen 4 liniën van het huis Hohenlohe verdeeld, en bevat 1600 huizen en 7,070 inw. Het Neder gr. ligt tusschen het Pruis. regdst. Erfurt, het vorst. Weimar en het Saks. ambt Wachsenburg, en behoort aan Pruissen en den vorst van Schwarzburg-Sondershausen. 2. Twee bergkasteelen, in het Han. vorst. Göttingen. 3. G. of *De drie Gleichen*, drie kasteelen in het Neder gr. Gleichen, namelijk, Gleichen, Mühlberg en Wachsenburg, waarvan het laatste 1 uur van het dorp Wandersleben, in het Pruis. regdst. en kreits Erfurt nog voorhanden is, en een heerlijk uitzigt, eene burgtkerk en eene Saksen-Gothasche staatsgevangenis heeft.

GLEICHEN NEUE, zie Pleisse.

GLEICHENBERG, Oostenr. kasteel in Stiermarken, kreits Grätz, bij het vlek Grätz. met gezondheidsbronnen.

GLEICHENBERGE, de beide hoogste bergen bij Römhild, in het Hennebergsche, waarvan de eene ook Steinsburg genoemd wordt.

GLEICHERWIESEN, Saks. vlek, ambt Römhild, met 325 inw.

GLEISACH, riv. in den Beij. Isarkreits, welke bij Ismaning in den Isar stroomt.

GLEISINGER FELS, Beij. berg, Op. Main-

Mainkreits, een tak van 't Fichtelgeb., rijk in granaten, bergkristal, asbest, kwartz, enz.

GLEISZ, Oostenr. heerl. en kasteel aan de Ips, in Neder Oostenrijk.

GLEISZEN, Pruis. dorp, regdst. Frankfort, kreits Sternberg, met een gezondheids bad en aluingroeven.

GLEIWITZ, ommuurde Pruis. stad, Silez., redst. Oppeln, Toster kreits, aan de Klodnitz, met 3025 inw., bierbrouwerijen, lakenweverijen en hopteelt. In de nabijheid is de koninklijke ijzergieterij, die jaarlijks wel 72,000 cent. gegoten ijzer levert.

GLEIXHE, Nederl. dorpje, prov. Luik, met 110 inw.; 2½ uur van Luik.

GLEIZE, Nederl. dorp, prov. Luik, met 1310 inw.; 3½ mijl. van Verviers.

GLEMS, Wurt. dorp, Schwarzwaldkreits, ambt Urach, met 540 inw.

GLEMSFORD, Eng. kerspel, gr. Suffolk, met 1150 inw.; 1 m. van Clare.

GLEN, riv. in Engeland, welke bij Folkingham en Grantham, in het gr. Lincoln, ontspringt, in twee evenwijdige takken Zuidwaarts loopt, die zich een weinig N. O. van Stamford vereenigen, en vervolgens Oostwaarts aanloopende, ten N. O. van Spalding in de zee valt.

GLEN MAGNA, Eng. kerspel en gehucht, gr. Leicester.

GLENAC, Fr. vlek, dep. Morbihan, arr. Rochefort, met 1400 inw.

GLENALMOND, dal in 't Schot. gr. Perth, door de Almond bespoeld.

GLENALOT, dal in 't Schot. gr Sutherland; 5 mijlen N. van Dornoch.

GLENAN, (CAPE) punt aan de W. kust van 't Fr. dep. Morbihan; 1 mijl van de ondiepte Basse Jaune 2. Zie Glenac.

GLENANS, groep Fr. eil., op de kust van het dep. Finisterre, arr. Quimper; zij zijn negen in getal en onbewoond. 13. 31. L. 47. 39. 40. N. B.

GLENARAY, dal in 't Schot. gr. Argyle.

GLENARCLET, Schot. dal, gr. Stirling.

GLENARM, Ier. zeeplaats, aan de baai van dien naam, aan de N. W. kust. 55. 3. N. B.

GLENARTNEY, dal in 't Schot. gr. Perth, bij Callander van Monteith.

GLENAT, Fr. dorp, dep. Cantal.

GLENAY, Fr. dorp, dep. 2 Sèvres.

GLENBERVIE, Schot. kerspel, gr. Kincardine, omtrent 2¼ mijl lang en bijna 2 m. breed, in het dal van Glen gelegen, waardoor de Bervie loopt, met 1230 inw.

GLENBRAWN, dal in 't Schot. gr, Inverness.

GLENBRIARACHAN, dal in 't Schot. gr. Perth.

GLENBUCKET, Schot. dorp, gr. Aberdeen, met 420 inw.

GLENCAIRN, Schot. kerspel, gr. Dumfries, met eenen goeden grond, vooral aan de riv., die denzelven evenwel dikwerf overstroomen; en 1670 inw.

GLENCARREL, dal in 't Schot. gr. Sutherland, bij Glenalot.

GLENCOE of *dal der Coe*, bekoorlijk dal in 't Schot. gr. Argyle, door de Coe bewaterd, en door de liederen van OSSIAN vermaard. Slag van 1691.

GLENCOWEN, Eng. riv., gr. Cumberland, welke in het Ullswater valt.

GLENCROE, dal in 't Schot. gr. Argyle, aan de N. O. punt van Loch Long.

GLENCROSS, Schot. kerspel, gr. Mid-Lothian, een gedeelte der Pentland heuvels bevattende; met 460 inw.

GLENDARUEL, dal in 't Schot. gr. Argyle.

GLENDERBY, dal in 't Schot. gr. Perth, bij Blair Athol.

GLENDEVON, Schot. kerspel, gr. Perth, met 170 inw.

GLENDOCHART, dal in 't Schot. gr. Perth, door de Dochart bespoeld, en aan het W. eind van Loch TAY in eene vlakte uitloopende.

GLENDOW, dal in Schotland, in de gr. Dumbarton en Stirling.

GLENDUCE, Schot. dorp, gr. Sutherland, bij den zeearm Loch Scowrie.

GLENELG, Schot. kerspel, gr. Inverness, met vele oudheden en 2,610 inw.

GLENELLY, Schot. dorp, gr. Inverness, aan de naauwe straat, die 't eil. Sky van het vaste land scheidt.

GLENESK, Schot. dal, gr. Forfar, door hetwelke de North-Esk loopt.

GLENFERNAT, dal in 't Schot. gr. Perth, door de Arnot bespoeld.

GLENFICHAN, Schot. dal, gr. Argyle.

GLENFIDDACH, vruchtbaar dal in 't Schot. gr. Banff.

GLENFINNIN, dal in 't Schot. gr. Inverness, alwaar de riv. Finnin door hooge en rotsige bergen spoelt.

GLENFYNE, dal in 't Schot. gr. Argyle.

GLENGARRELL, dal in 't. Schot. gr. Dumfries.

GLENGARY, distr. in 't Schot. gr. Inverness, het middelste gedeelte van de groote vallei, die zich van Inverness, aan de O. kust tot Fort William, aan de W. kust uitstrekt; het is door bergen, die geheel met hout bewassen zijn, omringd. 2. N. Amer. gr. in Opper Canada.

GLENGORAR, dal en riv. in 't Schot. gr. Lanark, bij Lead-hill.

GLENGRUDY, dal in 't Schot. gr. Ross.

GLENHOLM, Schot. dorp, gr. Peebles.

GLENISLA, Schot. kerspel, gr. Forfar, in een *glen* of dal gelegen, waardoor de Isla stroomt, met 1200 inw.

GLENKANICH, meer in Schotland.

GLENKENS, het N. distr. in 't Schot. gr. Kirkcudbright.

GLENLEDNOCK, dal in 't Schot. gr. Perth, door de Earne bespoeld.

GLENLIVET, Schot. distr., gr. Banff.

GLENLOCHAY, drie dalen in de Schot. gr. Argyle, Perth en Inverness.

GLENLOTH, dal in 't Schot. gr. Sutherland.

GLENLUCE, distr. in 't Schot. gr. Wigton, door de Luce bespoeld.

GLENLYON, dal in 't Schot. gr. Perth, door de Lyon bespoeld.

GLENMINE, Ier. fabrijkpl., gr. Cork, aan de haven van Cork, met lakenfabr.

GLENMORE, dal in 't Schot. gr. Perth. 2. Distr. in de Schot. gr. Moray en Inverness, met veel hout.

GLENMORISTON of *het groote dal van den hoogen waterval*, dal in Schotland, zich van de Morayfrith te Inverness, tot de Sound van Mull, benedeu Fort William, uitstrekkende; het bevat vele meren.

GLENMUICK, Schot. kerspel, gr. Aberdeen, aan de Z. zijde van de Dee, en door het kleine riv. Muick bespoeld, met 1780 inw.

GLENNIE'S ISLES, groep van 5 of 6 kleine Austr. eil., aan de Z. kust van Nieuw Holland, in de Basses-straat, aan de Z. en W. zijden van kaap Wilson. Zij werden door kapitein GRANT, in 1800, aldus genoemd. 39. 11½. Z. B.

GLENORCHAY en INISHAIL, twee vereenigde Schot. kerspelen, gr. Argyle, behalve het dal Glenorchay, waardoor de Orchay stroomt, zeer bergachtig, met 1745 inw.

GLENQUIECH, twee dalen in de Schot. gr. Angus en Perth.

GLENROY, dal in 't Schot. gr. Inverness, met de werkwaardige evenwijdig loopende wegen.

GLENSHEE, (SPITTAL OF) bergpas in de Schot. Hooglanden, bij het Blackwater of *Shee*, en niet ver van de plaats waar de gr. Aberdeen, Perth en Angus aan elkander grenzen.

GLENSHIEL, Schot. dorp, gr. Ross.

GLENTILT, naauwe bergpas in de Schot. Hooglanden van Atholl.

GLENTRATHEN of *Lintrathen*, Schot. kerspel, gr. Forfar, aan het lager gedeelte van het Grampisch gebergten, met 960 inw.

GLENTURRET, Schot. dal, gr. Perth.

GLENURQUHART, dal in 't Schot. gr. Inverness.

GLENY, 2 Fr. dorpen, dep. Corrèze en Creuse.

GLEON, Fr. dorp, dep. Aude.

GLERESSE, zie Ligerts.

GLESE, riv. in N. Amer., welke op 287. 32. L. en 37. 30. N. B. in den Mississippi valt.

GLESSOLLES, Fr. stadje, dep. Op. Loire, met 1300 inw.

GLETSCHER of *Glätscher*, is de naam, welken de Duitschers geven aan eenen ijsklomp, die gewoonlijk boven de sneeuwlinie begint, en dikwerf tot in het dal afloopt, door aanhoudend smelten altijd water oplevert, maar nimmer geheel vergaat. Volgens EBEL liggen er op de Alpen, tusschen den Montblanc en de grenzen van Tirol, vierhonderd zulke Gletschers, waarvan weinigen minder dan een uur, doch de meesten 5, 6 en 7 uren lang zijn, en die te zamen eene ijszee van 50 vierk. mijlen uitmaken. Wij kunnen hier, over dit zoo merkwaardig natuurverschijnsel, niet wel breedvoeriger zijn.

GLEUSDORF, Beij. ambt., Ned. Mainkreits, dat op 2¾ vierk. mijlen, 10,356 inw. bevat, die sterken akkerbouw en veeteelt hebben. Het aldusgen. dorp, ligt aan de Itz, met 290 inw.

GLEUSSEN, dorp in Saksen-Coburg-Saalfeld, aan de Itsche; 3 mijlen Z. van Coburg.

GLEYWITZ, Pruis. stadje in Silezië, met 2800 inw.; 7 m. Z. O. van Ratibor.

GLEXHE, zie Gleixhe.

GLEZIER, Fr. dorp, dep. Op. Alpen.

GLYWITZ, zie Gleywitz.

GLIEDEN, Boh. gehucht, Saatzer kreits, met 16 huizen en eene ijzermijn.

GLIEN EN LÖWENBERGSCHE KREITS, voormalige Pruis. kreits in de Mittelmark Brandenburg, welke op 11½ V. M. 13,600 inw. bevatte, en thans grootendeels tot den Oosthavellandschen kreits, in het regdst. Potsdam, behoort.

GLIENIKE, zie Kleinglienike.

GLIGUI, Aziat. stad in Daghestan, in het N. van Perzië; 30 m. N. van Teflis.

GLIMES, Nederl. dorp, prov. Z. Braband, arr. Nivelles, met 500 inw.

GLIMMEN, Nederl. buurt, prov. en arr. Groningen; ½ mijl van Noord Laren.

GLIMMESPOLDER, Nederl. dorpje, prov. Noord Braband, met 180 inw.

GLIMONT, Fr. dorp, dep. Somme.

GLIMSHOLM, een van de kleine Orcadische eil.; 1 mijl Z. van Pomona.

GLIN, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Bergen, met 1530 inw.

GLI-

GLINA, Oostenr. stadje in Croatië, aan eene riv. van denzelfden naam; 9 m. van Carlstadt. 45. 19½ N. B.

GLINDOW, meer in de Pruis. Uckermark, prov. Brandenburg, dat met de Havel gemeenschap heeft.

GLINIANKA, Pool. stadje, waiw. Podlachië.

GLINIANY, stadje en heerl. in Galicië, kreits Zloczow. 2. Pool. vlek, waiw. Sandomir, met 45 huizen.

GLINITZE, Pruis. dorpje, regdst. Oppeln, kreits Lublinitz, met 140 inw.

GLINSK, Rus. stadje, gouv. Pultawa, kreits Romna, aan de Sula, met handel.

GLINSKO, Galic. D., kreits Lemburg.

GLISO, riv. in Neder Albanië, met vele forellen.

GLISOLLES, Fr. vlek, dep. Opper Loire, arr. Brioude, aan de Allier, met 1340 inw.

GLITNESS, klein eil. aan de O. kust van Schotland; 4 mijlen van Lerwick.

GLIUBUSKI, Turk. stad in Bosnië, sandschakat Hersek, aan de Trebisat.

GLIUTA, riv. in het land van Ragusa, welke in de bergen van Canali ontspringt, en na eene vlakte te hebben doorgedrongen, onder een' berg verdwijnt, en bij Dobrovoda, door een lang onderaardsch kanaal, in de golf van Venetië stroomt.

GLOCESTER, zie Gloucester.

GLOCKNER, zie Groszglockner.

GLOCKNITZ of *Gloggnitz*, Oostenr. vlek, viertel Beneden 't Weener Woud, aan de Schwarza.

GLÖCKT AAN DEN BRACHBERG, berg in den Oostenr. Traunkreits, 680 vademen hoog.

GLOESZTI, Turk. stad in Walachije; 20 mijlen N. van Bucharest.

GLOGAU, voormalig Pruis. vorst. in Silezië, aan den Oder en de Bober, hetwelk op 78 V. M. 183,650 inw. had, brengt koren, vlas, wijn, vee, enz. voort, terwijl het thans tot het regdst. Liegnitz behoort. 2. Pruis. kreits, regdst. Liegnitz, welke op 24 V. M. 35,900 inw. bevat. De hoofdpl. Grosz-Glogau is eene belangrijke vesting aan den Oder, de zetel van een landger., met een kon. slot, 3 poorten, 8 roomsche en 3 evangelische kerken, eene synagoge, twee hospitalen, een tuighuis, 5 kruidmagazijnen, lazareth, barakken en 7 magazijnen voor levensmiddelen en andere benoodigdheden. Er is een luth. en roomsch gymnasium, roomsch seminarium, eene inrigting tot onderwijs van vroedvrouwen en 10,250 inw., waaronder 2000 Joden zijn; bierbrouwerijen, brandewijnstokerijen, fabr. van linnen, laken, kousen, lak, stroohoeden en tabak, wasbleeken, katoendrukkerijen, papiermolens, enz. Het Thum of Dom eil., dat door eenen arm van den Oder gevormd wordt, is wel versterkt. 33. 46½ L. 51. 38. N. B. 2. G., *Ober* of *Klein Glogau*, ook *Gorny-Glogow* genoemd, Pruis. stadje, regdst. Oppeln, aan de Hotzenplotz, kreits Neustadt, met muren, een kasteel, dat eene boekverzameling en bewaarplaats van oude wapenen heeft, 3 kerken, 1 klooster, 1 roomsch kweekschool voor schoolonderwijzers, 1450 inw., brouwerijen en handel in garen.

GLOGGNITZ, zie Glocknitz.

GLOGOW, Galicisch stadje, kreits Rzeszow.

GLOMMEN of *Glaamen*, ook wel *Destor-Elfwe* (*groote riv.*) genoemd, riv. in Noorwegen, stift Aggerhuus, welke uit het meer Stor-Skargen ontspringt, bij Hougfosz den grooten waterval Sarpenfall, gelijk nog verscheidene andere vormt, en bij Friedrichsstadt in het Kattegat valt. Zij doorloopt eene streek van meer dan 50 mijlen, doch wordt door de menigvuldige meren, die zij vormt, zeer verzwakt; langs dezelve zijn verscheidene zaag- en andere molens gebouwd.

GLON, Beij. dorp, Isarkreits, landg. Rosenheim, met 900 inw., aan de riv. Glon, die niet ver van Degernbach ontspringt, de Braunau ontvangt, en bij Ribling in de Inn valt.

GLONS, Nederl. dorp, prov. en arr. Luik, aan de Jaar, met 1660 inw., die stroo vlechten en strooijen hoeden maken.

GLORIANE, Fr. dorp, dep. O. Pyr.

GLORIEUSE, 2 kleine Afr. eil., W. N. W. van de N. kust van Madagaskar. 11. 38. Z. B. 65. 40. L.

GLOS, Fr. dorp, dep. Calvados.

GLOS LA FERRIÈRE, Fr. vlek, dep. Orne, arr. Argentan, met 1050 inw., garen-, naalden- en slotenfabr.

GLOS SUR RILLE, Fr. dorp, dep. Eure, met papiermolens.

GLOSSA, Griek. dorp op 't kleine eil. Skopelos, ten N. van Negropont.

GLOSSOP, Eng. kerspel, gr. Derby, met 4020 inw.

GLOSTER, Austr. eil. tot den Gevaarlijken Archipel behoorende. 12. 11. Z. B.

GLOTT, Beij. riv., Op. Donaukreits, welke niet ver van Landesberg ontspringt, en op eenigen afstand van Lustenau in den Donau valt. 2. Beij. vlek, hoofdpl. eener heerl. in den Opper Donaukreits, met een kasteel en 530 inw.

GLOTTA, oude naam van de Schot riv.

riv. Clyde.

GLOTTAU, Pruis. dorp, regdst. Koningsbergen, kreits Heilsberg.

GLOUBUK, Rus. havenpl. aan den mond van den Dnieper, op eene kleine hoogte, ten O. van Ockzakoff, met eene reede voor schepen van aanmerkelijke grootte, terwijl degenen, die 10 à 12 voeten diep gaan, digt aan den wal kunnen komen.

GLOUCESTER, uitgespr. *Gloster*, een der W.gr van Engeland, gedeeltelijk aan den W., maar grootendeels aan den O. oever des Severn, tusschen de gr. Hereford, Warwick, Worcester, Oxford, Wilts, Somerset, Monmouth en de riv. Wye, of tusschen 28. en 52. 12. N. B. en 14. 40. en 16. 6. L. gelegen, terwijl het op 59½ V. M., in 4 districten, 29 hundreds, en even zoo veel steden en vlekken, 320 kerspelen, 48,172 huizen en 285,500 inw. bevat. Men kan het gr. naar den grond, in het heuvelachtige, het dal, en het bosch verdeelen, waarvan het laatste een geheel op zich zelven staande deel, aan den W. kant van de Severn bevat, en het eerste zich tot de Cotswold heuvels bepaalt, die het water van de Severn en de Theems van elkander scheiden, door een gedeelte des lands loopen, en zich bij Harley-Down tot eene hoogte van 7 of 800 voeten verheffen. In het dal vindt men, behalve de Severn, de Avon en de Stroud, meest kleine riv. en beken; in het bergachtig deel vindt men alleen de bronnen van de Theems, en in het boschachtig gedeelte zijn de Wye en Ledden, die in de Severn vallen, de voornaamste. Bij het Stroudwater vindt men eenige beuken en esschen bosschen. Het dal wordt in het boven en beneden dal, of in de dalen van Gloucester en Berkeley verdeeld, en heeft eenen buitengemeen vruchtbaren grond. De luchtsgesteldheid is, over 't algemeen, zacht en aangenaam. Het dal van Berkeley levert zeer veel uitmuntend rundvee, en de zoo beroemde Gloucester kaas en uitmuntende boter op, terwijl de schapen op de Cotswold heuvels beste wol geven. Uit het rijk der delfstoffen levert het voornamelijk: steenkolen, ijzer, kalksteen, eenige minerale wateren, waaronder die van Chiltenham en Clifton lang beroemd zijn geweest; de fabr. van tin, fijne lakens, tapijten, vloerkleeden, kousen, enz. zijn zeer bloeijend, terwijl de handel, door verscheidene kanalen, bevorderd wordt. Het gr. zendt 8 leden in 't parlement. 2. De hoofdpl. Gloucester is de zetel van eenen bisschop; zij ligt in het dal van de Severn, aan den linker oever van die riv., welke vooral bij den vloed voor vrij groote schepen bevaarbaar is, terwijl de stad, zoo door deze riv. als het Stroudwater kanaal, met de meeste oorden van het rijk gemeenschap heeft, daar het Berkeley kanaal, voor W. Indiëvaarders aangelegd, en niet lang geleden eerst geopend, de stad veel voordeel belooft. Onder de voornaamste gebouwen munt de hoofdkerk van St. Peter, oorspronkelijk de abdij, zoo door deszelfs bouworde, als blijken van oudheid, uit; verder zijn de geschilderde glazen van de kapel van onze Lieve Vrouw, de groote klok van den Tower, de grafsteden van EDUARD II. en ROBERT, zoon van WILLEM den veroveraar, aanmerkenswaardig. Men telt hier verder 5 parochiekerken, verscheidene bedehuizen, en eene synagoge; twee taalkundige en eene liefdadige school, verscheidene hospitalen, twee koophuizen, een raadhuis en eenen in den nieuwsten smaak gebouwden schouwburg. Het geregtshof gaf het eerste voorbeeld tot verbetering der gevangenissen, en men vindt er nog een werkhuis, een ziekenhuis en 8,280 inw., wier voornaamste fabr., spelden- en naaldenmakerijen, de grootste des rijks zijn, waarvan Londen alleen jaarlijks voor 20,000 £ Sterling gebruikt, en vele verzendingen, zelfs naar Amer. gaan. Ook is er eene ijzergieterij. Men heeft er eene concertzaal, een badhuis en andere vermaken. 15.33. L. 51. 51. N. B. 3. Gr. in de N. Amer. Rep., prov. Virginië, tusschen de gr. Matthew, King en Queen, de Chesapeakbaai, Piankitank en York riv. gelegen; 18 mijlen lang en 10 breed, en 10,450 inw. bevattende. 4. Gr. in de N. Amer. Rep., prov. New Jersey, tusschen de gr. Burlington, Salem, Cumberland en Cape, de riv. Delaware en den Atl. oceaan gelegen; 10 mijlen lang, en op 51 V. M. 19,750 inw. bevattende. 5. Stad in voorn. gr., aan den O. oever der Delaware, voorheen de hoofdstad, doch nu veel verminderd. 6. Vlek in de N. Amer. Rep., prov. Massachusetts, gr. Essex, aan de Cape Anne baai, die eene ruime haven vormt, deels op het vaste land, deels op het Cape Anne eil. gelegen, met 5,950 inw., die scheepstimmerwerven en stokvischvangst hebben. 7. Vlek in dezelfde Rep., in Rhode Island. 8. Stad aldaar, prov. Virginië, gr. Gloucester, aan den N. oever van de York rivier; 201. 16. L. 37. 18. N. B. 9. Kaap

aan de kust van Nieuw Brittanje. 166. 1. L. 5. 54. Z. B. 10. Voorgebergte aan de Z. kust van Terra del Fuego, door kapitein COOK aldus genoemd. 11. Hoog voorgebergte op de O. kust van Nieuw Holland, volgens FLINDERS. op 166.12. L. 19.59. Z. B.

GLOUCESTER EIL., (HERTOG VAN) 2 Austr. eil. tot Bougainville's Gevaarlijken Archipel behoorende, door riffen omringd, en zonder versch water, eetbare vruchten of menschen. 233. 45. L. en 20. 34. Z. B.

GLOUCESTER HOUSE, post in N. Amer., aan de compagnie van de Hudson's baai behoorende. 290. 47. L. 51. 24. N. B.

GLOUCESTER KANAAL, vaart, welke tusschen Berkeley, Pill en Gloucester in Engeland gegraven wordt.

GLOVER'S REEF, klippen aan de N. Amer. baai van Honduras. 16. N. B.

GLOVILLIER, Zwits. dorp; 2 mijlen van Delimont.

GLOWACZOW, Pool. vlek, waiw. Sandomir, aan de Radomka, welke ½ mijl van daar in den Weichsel valt.

GLOWNO, Pool. stadje, waiw. Masovië, met 2 kerken, 660 inw., 8 kermissen en veemarkten.

GLUBOKAIA, Rus. dorp in 't Aziat. gouv. Kolywan.

GLUCHOW, Rus. stad, gouv. Czernigow, aan de Jesman, voorheen de zetel van den hoofdman der kozakken en der regering van klein Rusland, met 4 voorsteden, 7,000 inw., salpeterziederij, koren en brandewijnhandel en 3 jaarmarkten, die zelfs door kooplieden uit Italië worden bezocht. In de nabijheid wordt de fijne klei voor de porseleinfabr. van Moscou en Petersburg gegraven.

GLÜCKSBRUNN, Saks. bergwerkpl., in het Meiningsche ambt Altenstein, met 120 inw. en gezondheidsbronnen.

GLÜCKSBURG, Deen. vlek in Sleeswijk, ambt Flensburg, in het land Angeln, niet ver van de golf van Flensburg, met een kasteel en 450 inw. 2. Kon. Pruis. jagt- en lustslot, regdst. Merseburg, in de Seidische heide, met eene glasblazerij.

GLÜCKSTADT, hoofdstad van het Deen. hert. Holstein, fraai gebouwd en wel versterkt, in zeer laag land, dat gebrek aan drinkwater heeft, ter plaatse waar de Rijn of Rhijn in de Elve vloeit, gelegen. Zij is de zetel van de kon. regerings-kanselarij, en van het Opper geregtshof der hert. Holstein en Lauenburg, van het opperste consistorie en het landger. voor de adelijke distrikten in Holstein. Men vindt er een proviantmagazijn, tuighuis, geschutgieterij, tucht- en werkhuis, eene geleerde school, instituut voor jonge zeelieden, compagnie voor den koophandel en 5,200 inw., die veel handel drijven, en deel aan de Groenlandsche visscherij hebben. Voor de anders gemakkelijke haven zijn eenige zandbanken; ook begint zij aan beide zijden aan te slikken. De vestingwerken kunnen onder water gezet worden. Er is hier een tol op de Elve. 27. 7. L. 53. 47. 42. N. B.

GLÜCKSTHAL, Saks. bergwerkpl. in het Meiningsche ambt Sonnenberg, op eenen berg, die 2451 voeten hoog is, met 21 inw., die in eene aanzienlijke glasblazerij hun bestaan vinden.

GLUEGUEH, zie Glegoa.

GLURENZ of *Glurns*, Oostenr. stad, in Tirol, kreits Imst, aan de Etsch, sedert 1799, toen de Franschen haar verbrandden, is zij nieuw opgebouwd.

GLUS, Zwits. vlek, kanton Wallis-serland, met het Gluser of Bruger bad.

GLUSBURN, Eng. vlek, gr. York.

GLUSCHKOWA, Rus. dorp, gouv. Kursk, kreits Putiwl, aan de Sema.

GLUSK, Rus. stadje, gouv. Minsk, aan de Pticz.

GLUSKO, Pool. vlek, waiw. Lublin, met 100 huizen.

GLUSS, klein eil. aan de N. kust van Shetland.

GLUVIAS, (ST.) Eng. kerspel en vlek, gr. Cornwallis, ten O. van Penryn.

GLYN FRAIAN, Eng. vlek in Wallis, gr. Denbigh, met 1400 inw.

GLYNN, gr. in de N. Amer. Rep., prov. Georgië, tusschen den Oceaan, de riv. Alatamaha, en het gr. Camden gelegen, met 3420 inw. De hoofdpl. is Brunswick.

GLYNRUMNEY, Eng. buurt in Wallis, gr. Glamorgan, aan de Rumney.

GMÜND, zie Gemünd, en Gemünden.

GNADAU of *Gnadenau*, Pruis. dorp, regdst. Maagdenburg, kreits Calbe, eene kolonie van hernhutters, met 320 inw.

GNADENBERG, Pruis. hernhutters kolonie, regdst. Liegnitz, kreits Bunzlau, bij het dorp Groszkrauschen, op eene hoogte, met 500 inw., die wol, katoen en linnenweverijen hebben.

GNADENBRUNN, voorheen *Studeniz*, Oostenr. markt in Stiermarken, kreits Cilly, met heete bronnen.

GNADENFELD, Pruis. hernhutters kolonie, regdst. Oppeln, kreits Kosel, in het adelijk dorp Pawlowitzke of Paulow, met een opvoedings-gesticht, 120 inw. en fabr.

GNADENFREI, Pruis. hernhutters ko-

kolonie, regdst. en kreits Reichenbach, bij het dorp Peilau, met liefdadige gestichten, eene algemeene huisvesting, kostschool voor meisjes, 1500 inw. en vele fabr.

GNADENHÜTTEN, drie hernhutters koloniën, in N. Amer., als twee in de prov. Pennsylvanië, de eene bij de riv. Muskingum, de andere aan den Z. W. oever van de Lehigh riv., en eene in de prov. Ohio.

GNADENTHAL, hernhutters kolonie in de N. Amer. Rep., prov. Pennsylvanië, gr. Northampton. 2. Zie Dietendorf.

GNAMEADIGHE, stad in Achter Ind., 20 mijlen W. van de puinhoopen van Ava, met tabaksteelt, die voor den besten van het Birmannisch rijk wordt gehouden.

GNAPEEGHEWN of *Gnapizech*, stad in het Birmannisch rijk, prov. Pegu, aan den Z. O. oever van de Rangoon, waarschijnlijk aldus genoemd naar een' kleinen visch, veel naar eene forel gelijkende, en Goupi of Napi genoemd, waarin zij eenen aanzienlijken handel drijft, en waarvan ook de Birmans veel gebruik maken. 113. 36. L. 16. 50. N. B.

GNASNA, eene der 16 steden van het Hong. kom. Zips.

GNASZ, Oostenr. vlek in Stiermarken, kreits Grätz, met 70 huizen.

GNAZOOM, stad in Achter Indië, prov. Ava, aan den Z. O. oever van de Irrawaddy riv., met aanzienlijken handel. 113. 13. L. 21. 54. N. B.

GNENIN, zie Brix, No. 2.

GNEPHOEK, Nederl. heerl. in Z. Holland, distr. Leijden, voorheen met die van Oudshoorn vereenigd, van welke zij door de Hermans wetering gescheiden is.

GNERDEN, Perz. stad in Irak; 50 mijlen O. van Ispahan.

GNESEN of *Gniezno*, Pruis. kreits in Posen, regdst. Bromberg, welke op 20½ V. M., 26,790 inw. bevat, met de hoofdstad van dien naam, tusschen meren en heuvels, de zetel van een aartsbisschoppelijk domkapittel; de aartsbisschop echter woont in Skierniwice, in Polen. Er is eene hoofd- en 4 andere kerken, 3 kloosters, een seminarium voor geestelijken en 5,150 inw., die voornamelijk van den landbouw, bierbrouwerijen, handwerken en handel in het klein bestaan, en aanzienlijke vee- en paardenmarkten hebben. 35. 20. L. 52. 32. N. B.

GNESNA, zie Gnesen.

GNETSGAU of *Knetsgau*, Beij. dorp, Neder Mainkreits, landg. Haszfurt, aan de Main.

GNIA, dorp op 't Afr. eil. Teneriffe, met 975 inw. en verscheidene uitgebrande vuurspuwende bergen, die voorheen den omtrek verwoest hebben.

GNICHWITZ, Pruis. dorp, regdst. en kreits Breslau, met 550 inw.

GNIEW of *Gniewe*, zie Mewe.

GNIEWASZOW, Pool. stad, waiw. Sandomir, meestal door Joden bewoond.

GNIEWKOWO, Pruis. stad, regdst. Bromberg, kreits Inowroclaw, niet ver van de Netze, met 600 inw.

GNIEZNO, zie Gnesen.

GNIGEL, Oostenr. dorp, kreits Salzburg, met 2030 inw.

GNILOE MORE, zie Vuile zee.

GNOJA, een der volksstammen in het distr. Sierra Leona, in Opper Guinea.

GNOIEN, stad in de Mecklenb. Schwerinsche heerl. Rostock, met 1735 inw.

GNOSALL, Eng. kerspel en vlek, gr. Stafford; 1 uur van Stafford.

GNOTTSTADT, Beij. stadje, Ned. Mainkreits, aan de Main.

GOA, (TOUR DE) Fr. dorp, dep. Op. Pyreneën; 2 mijlen van Prades.

GOA, distr. in O. Ind., in de prov. Bejapoor, aan de Port. behoorende, welke het eil. en de stad Goa, de steden Daman en Diu in O. Indië, Dilhi op het eil. Timor en Macao in de golf van Canton bevat, en op 51 V. M. 109,000 inw. telt, die bijna allen roomsch zijn, zoo dat men, in het gebied van Goa alleen, 200 kerken en 2000 priesters heeft. De grond is vruchtbaar, doch de Ind. Portugezen maken weinig werk van den landbouw, en de Hindo's ontvangen weinig aanmoediging van het gouv., terwijl het land altijd aan de invallen van de ten N. en O. wonende Mahratten bloot staat. De handel is sedert eenige jaren veel vermeerderd, doch het land kost altijd nog meer dan het opbrengt. 2. Port. stad in voorn. distr., de hoofdstad van de Port. bezittingen in deze streken, en de zetel van den gouverneur-generaal, den aartsbisschop, de wereldlijke en geestelijke regerings-collegiën. Zij ligt op een eil., dat aan den mond van de Mandova, door twee armen van de zee, gevormd wordt, en rijst, ananassen en kokosboomen in overvloed heeft. Zij bestaat eigenlijk uit twee steden, de Oude en Nieuwe stad, waarvan de eerste den zetel van den aartsbisschop, der geestelijkheid, en van den primaat van Indië bevat; verder verscheidene prachtige kerken en heerlijke gebouwen, die boven alle anderen door Eur., in Ind. opgerigt, uitmunten, waaronder bijzonder de kerk en het klooster van St. Augustijn behooren. In de Nieuwe stad, welke

welke aan den mond der riv. in vestingwerken gelegen is, wonen de onderkoning en de voornaamste inw. Men vindt er aan elke zijde van het eil. eene wel verdedigde haven, twee kasteelen, schoone gebouwen, bijzonder het paleis van den onderkoning, en 30,000 inw., waaronder 2000 Eur. en 5000 Ind. soldaten zijn. Men beoefent er vele handwerken, en stookt er bijzonder veel arak. Hoewel zij met het moederland, China en de kust van Afrika eenen aanzienlijken handel drijft, gaan toch hare uitgaven de inkomsten te boven. De invoer bestaat in stukgoederen, ruwe zijde, ivoor, suiker, wol, glas en eenige andere Eur. art. De uitvoer bepaalt zich tot hennep, arak, peper, betel, koralen, speelgoed, enz., voor de kust van Afrika; voorheen voerde zij ook slaven van Mosambique in, maar dit hebben de Engelschen afgeschaft. 91. 21. L. 15. 31. N. B. 3. G., *Gaua* of *Goach*, district der Nederlanders op het O. Ind. eil. Celebes, aan de O. en Z. W. kust, welks vorsten voorheen over het geheele eil. en verscheidene andere heerschten, met eene reede, door vele kleine eil. en zandbanken tegen alle winden en stroomen beschermd, benevens het kasteel Rotterdam en het dorp Vlaardingen op de plaats der vorige stad Makasser. 4. Hoofdstad van gen. distr., met een paleis van den sultan, moskeën, eene haven, handwerken, kunsten en eenen sterken handel; in 1778 werd zij grootendeels door de Nederl. verwoest. 5. 13. Z. B. 137. L.

GOACH, zie Goa, No. 3 en 4.

GOACHINES, zie Goahiras.

GOADEL, zie Macran.

GOAHIRAS of *Goachines*, Spaan. volk in Z. Amerika, tusschen Maracaïbo en de Rio della Hacha, langs de kust wonende en 30,000 zielen sterk, waaronder 14,000 weerbare manschappen, die woeste, bloeddorstige krijgslieden, goede ruiters, maar menscheneters, onverzoenlijke vijanden der Spanjaarden, doch goede vrienden der Eng. smokkelhandelaars op Jamaïca zijn.

GOALPARAH, O. Ind. stad in Bengalen, distr. Rangamatty, presid. Calcutta, aan den Burampoeter, bij de grenzen van Assam, welker inw. hier grof laken, lak, teer, was, ivoor en goud brengen, dat zij tegen zout, zijde en fijne mousselinen verruilen. 108. 18. L. en 26. 8. N. B.

GOAND, distr. in Hindostan, prov. Gundwana, door de Mahanuddy bespoeld, en cijnsbaar aan den rajah van Nagpore. De inw. zijn zeer onbeschaafd.

GOAPNAUT, O. Ind. pagode aan de golf van Cambaye, welke door vele bedevaartgangers bezocht wordt.

GOAR, (ST.) zie Gewer (St.).

GOARNES of *Chinganezen*, een stam der Arabieren in Syrië, welke eenen, van de andere Arabieren verschillenden godsdienst schijnen te hebben, en volgens OLIVIER, mogelijk van de Ammoniten of Moabiten afstammen, en door hem met de zwervende heidenen gelijk gesteld. Zij zijn besneden en bezoeken de moskeën, even als de Muzelmannen, doch hebben onder elkander nog bijzondere gebruiken, terwijl zij diefachtig en listig, steeds omzwervende, en behalve eenigen, die zich aan den landbouw toewijden, grootendeels even als de Beduïnen onder tenten leven, eenige kudden bezitten, touwwerk, matten, enz. maken, of gelijk te Aleppo, voor huisbedienden, enz. dienen. Zij hebben eene bijzondere geschiktheid om de shakals en hyena's te vangen. Men zie verder het V. deel der Nederl. uitgave, 56 hoofdstuk der reizen van genoemden schrijver.

GOARSHAUSEN of *Gowershausen*, ambt en vlek in het hert. Nassau, aan den Rijn, met 810 inw., aanzienlijke leigroeven en het bergkasteel *Katze*.

GOATFIELD, berg op 't Schot. eil. Arran, 2840 voeten boven de zee.

GOAT ISLAND, zie Geiten eil. 2. (*Great*) klein W. Ind. eil. aan de Z. kust van Jamaïca. 300. 55. L. 17. 53. N. B. 3. (*Little*) klein eil., ¼ m. N. W. van het vorige. 4. Klein eil. tot de Philippijnen behoorende, bij de Z. W. kust van Luzon. 137. 59. L. 13. 52. N. B. 5. Het Zuidelijkste en kleinste van de Bashee eil.; het is vlak en dus genoemd naar de vele geiten, die men er op vindt. 138. 46. L. 20. 6. N. B.

GOATPEN CREEK, kleine riv., ongeveer 26 ellen breed, in den Missouri vallende, en door LEWIS en CLARKE aldus genoemd. Zij bevat mineraal zout, en vliet door eene zeer vruchtbare landstreek, onder boomen heen.

GOATSDIKE, een der Sarns in de baai van Cardigan, aan de Z. kust van het prinsdom Wallis, in Engeland.

GOAVE, (GRAND) stad op het W. Ind. eil. St. Domingo of Haïti; ruim 3 mijlen Z. van Leogane. 2. (*Petit*) zeestad op het zelfde eil., met eene veilige haven en heerlijke suiker-, koffij-, indigo- en katoen-plantagiën. Zij is de stapelplaats van Grand Goave en den geheelen omtrek. 304. 9. L. 18. 26. N. B. 3. Zie Gonave, 2 eil.

GOAYRA of *la Guayra*, Spaan. vlek in Z. Amer., prov. Caraccas, met 7000 inw., eene goede haven, waaruit cacao, huiden, enz. worden uitgevoerd en veel handel. 310. 33. L. 10. 36. 20. N. B.

GOBAIL of *Biblus*, Turk. stad in Syrië, ten Z. van Tripoli, met 600 huizen en eene vernietigde haven.

GOBAIN, (ST.) Fr. vlek, dep. Aisne, in het bosch van denzelfden naam, met 2000 inw. en eene spiegelfabrijk, die de vermaardste van Europa plagt te zijn. In het bosch vindt men nog glasblazerijen.

GOBAN, klein eil. met eene stad, aan den mond van den Euphraat in de Perz. golf; 17 mijlen O. Z. O. van Bassora. 2. Klein Perz. stadje in Chuzistan.

GOB-EL-KHEYL, groote Afr. zandvlakte in Nubië, een kwartier van Wady-Farfarry, alwaar men onderscheidene klompen graniet van de zonderlingste gedaante vindt.

GOBBI, moerassig distr. in W. Afrika, ten Z. van kaap Lopez-Gonsalvo, met handel in ivoor.

GOBBI-NEGERS of *Gobbis*, volk aan de W. kust van Afrika, ten N. van Loanga, van hetwelk zij mogelijk afhangen, en met welker bewoners zij althans veel overeenkomen.

GOBELSBURG, kleine stad in Neder-Oostenrijk, aan de Kamp.

GOBI, in de Mongolische taal eene zandige en steenachtige berg-woestijn, bij de Chinezen *Sohamo* (zandkorrels,) of *Chanhai* (d. i. zandzee), hooge vlakte in Azië, tusschen 105. en 130. L., 40,000 V. M. groot, welke bij de Z. helling van het gebergte Changaï begint, en zich 400 mijlen in de lengte en 100 in de breedte, van het W. naar het O., tot aan Tibet uitstrekt. Zij is vol zoute meren, heeft eenige oasen, als: Hamel, Lop, enz., en is door vele bergen omringd. De koude is er zeer scherp, en men vindt er altijd op de diepte van eenige voeten, ijs. In zeer voordeelige jaren is er eenig gras en struiken, doch anders is alles onvruchtbaar, de beken verliezen zich weldra weder in het zand en de meren zijn allen zout.

GOBIN, zie Gobain.

GOBINGUNGE, O. Ind. stad in Bengalen, distr. Ghoraghaut, aan den O. oever van de Currattya, met veel handel in granen en katoen. 107. 16. L. 25. 6. N. B.

GOBOU ADJOUAD EL AREY-AB, grafsteenen in Nubië, bij de fontein Nedjeym.

GOBRICHEN, Bad. dorp, Pfinz- en Enz-kreits, distr. Stein, met 680 inw.

GOCAUK, O. Ind. stad, prov. Bejapoor, aan de helling van eenen heuvel, en aan de Gutpurba, welke in de nabijheid eenen aanzienlijken, 1740 voeten hoogen en 160 ellen breeden waterval vormt. De inw. hebben aanzienlijke fabr. van katoen en zijde. 92. 52. L. en 16. 20. N. B.

GOCH, Pruis. stad, regdst. en kreits Kleef, aan de Niers, met eene evangelische, roomsche, en menoniten kerk, kasteel en 2800 inw., die fabr. van laken, kousen, leder, zeep, naalden, zijde, katoen, suiker, hoeden en koffijmolens, azijnstokerijen, olieslagerijen en pelmolens hebben.

GOCHENEE, Nederl. dorp, prov. Namen, arr. Dinant; 1½ mijl van Givet.

GOCHSEN, Wurt. D., Neckarkreits, Op. ambt Neckarsulm, met 620 inw.

GOCHSHEIM, Bad. stad, Pfinz- en Enzkreits, distr. Bretten, aan de Kraich, met 1390 inw. 2. Beij. dorp, Ned. Mainkreits, landg. Schweinsfurt, met 1300 inw.

GOCIANO, stadje op 't eil. Sardinië, aan de Chirso; 28 m. N. van Cagliari.

GOCKLINGEN, Beij. dorp, Rijnkreits, distr. Tweebruggen, met 1000 inw.

GOCULGUR, O. Ind. stad, prov. Agra; 5 m. N. W. van Agra.

GOD'S, MERCY, (ISLANDS OF) 3 of 4 kleine Amer. eil. aan het N. W. uiteinde van de Hudson's straat. 304. 46. L. 63. 45. N. B.

GODALMING, Eng. stad, gr. Surrey, aan den grooten weg naar Londen, en de wegen naar Portsmouth en Chichester, zeer bekoorlijk in een boschrijk dal, aan de oevers van de bevaarbare Wye, die gemeenschap met de Theems heeft, met 3,540 inw., kousenweverijen, fabr. van reukwater, blanketsel, katoenen en wollen stoffen, handel in timmerhout, planken, hoepels, papier en ruw ijzer op Londen. 17. 10. L. 51. 11. N. B.

GODANA, Perz. stad in Irak; 35 m. O. van Ispahan.

GODARO, Turk. eil. in de Marmerzee.

GODARVILLE, Fr. D., dep. Ned. Seine.

GODAVERY POINT of *Point-Gordeware*, landpunt aan de Z. zijde van den N. ingang der riv., die volgt. 16. 43. N. B.

GODAVERY of *Ganga Godavry*, schoone riv. in O. Indië, welke aan de O. zijde van het Ghatisch gebergte ontspringt, het schiereil. in eene Z. W. rigting doorloopt, op eenen weg van 270 mijlen de Bainganga en andere riv. ontvangt, in den regentijd op sommige plaatsen meer dan een half uur breed is,

en zich bij Rajamundry in twee armen verdeelt, van welke de eene in de golf van Bengalen valt, terwijl de andere het eil. Nagur omvat. Zij is voor geene groote schepen bevaarbaar, en wordt door de Hindo's gedeeltelijk voor heilig gehouden. In de Delta zijn de kleine havens Yanam, Bunder-Malanca en Narsipore, terwijl tevens de havens van Ingeram en Coringa gemeenschap met de riv. hebben.

Goday, zie Zebolyati.

Godbringen, Nederl. dorp, gr. hert. en arr. Luxemburg; 2½ uur van Luxemb.

Goddard's river, riv. van N. Amer., welke in het Bovenmeer valt.

Godec, Fr. dorp, dep. Morbihan.

Godeim, voorgebergte op de kust van Mekran in Perzië; 11 m. W. van Fiz.

Godenau, Pruis. dorp, regdst. Aken.

Godendorf, dorp in Mecklenburg Strelitz, kreits Stargard.

Godens, Han. dorp in O. Vriesland.

Godenvillers, Fr. dorp, dep. Oise.

Godervillé, Fr. dorp, dep. Neder Seine, arr. Havre, met 620 inw.

Godesberg, Pruis. dorp, regdst. Keulen, kreits Bonn, met 785 inw, wijnoogst en eene minerale bron.

Godheah, zie Godthaab.

Goding, Hödonin of *Godonin*, Morav. stad, kreits Brunn, op de Hong. grenzen, aan eenen arm der March, met 2265 inw., tabaksfabr. en paardenteelt.

Godinne, Nederl. dorp, prov. Namen, arr. Dinant, aan den regter oever der Maas, met 570 inw.

Godisson, Fr. dorp, dep. Orne.

Godlinse, zie Gotlinze.

Godmanchester, Eng. dorp, gr. Huntingdon, aan de Ouse, die tusschen hetzelve en de hoofdstad doorloopt.

Godmanham, Eng. vlek, gr. York, tusschen Beverley en Paddington.

Godnitzer See, meer in Anhalt Dessau.

Godo, stad in Arabië, aan de Z. kust van de Perz. golf.

Godollo of *Gödöllö*, Hong. vlek, kom. Pesth, met een schoon kasteel, park en diergaarde, handel en 1600 inw.

Godolphin, Eng. dorp in Cornwallis, aan de Godolphin heuvels, door deszelfs tinmijnen beroemd; 2 mijlen N. W. van Helstone.

Godon, eil. aan de Noorw. kust, met beroemde loodsen voor de nabijgelegene haven van Sudmer.

Godona, Afr. stadje in Fez; 10 mijlen N. van Mourzouk.

Godoncourt, Fr. D., dep. Vosges.

Godonin, zie Goding.

Godoy Punta, Z. Amer. kaap aan de kust van Chili, op 41. 50. Z. B.

Godra, zie Gudara.

Godramstein, Beij. dorp, Rijnkreits, in het gezegende Fiedeldinger dal, met 1070 inw. en verscheidene kerken.

Godsbridge, zeer merkwaardige en natuurlijke brug in 't Eng. gr. York, 1 uur van Bowes, waarbij de Greta voor ½ uur verdwijnt en dan weder door de holen der rotsen te voorschijn komt.

Godschalksoort, zie Goedschalkoord.

Godscham, Afr. lands., in 't rijk Amhara, met de bronnen van den Nijl.

Godshill, Eng. kerspel op 't eil. Wight; 2 mijlen Z. O. van Newport.

Godstone, Eng. kerspel, gr. Surry; 6 m. Z. O. van Londen, met 1560 inw.

Godthaab, (Goede Hoop) de oudste kolonie in Groenland, in 1721 op het eil. Kangek, dat de Deenen Habets-Oe (eil. van Hoop) noemen, aangelegd, en in 1728 naar het vaste land verplaatst. Onder dezelve behoort de loge Fiskernas. (zie dat art.)

Godthavn, (Goede Haven) loge of kantoor, in het N. inspectoraat van Groenland, op het eil. Disko, bijzonder van de walvischvangst en eene steenkolengroef bestaande.

Godtwerderghem, zie Godverdegem.

Godverdeghem, Nederl. dorp, prov. O. Vlaanderen, arr. Oudenaarde, met 500 inw.; 3 uren van Oudenaarde.

Goe, Nederl. dorp, prov. Luik, met 500 inw.; 1 uur van Verviers.

Goeblingen, Nederl. dorp, gr. hert. en arr. Luxemburg; 2½ uur van Arlon.

Goedfortuin, gering Nederl. eil., op de kust van 't O. Ind. eil. Sumatra.

Goedehaven, zie Godthavn.

Goede Hoop, volgens sommigen een Nederl. fort, op de kust van Guinea, aan de Rio Volta, doch bij den heer Van den Bosch niet aangeteekend. 2. (*Eil. van de*) eil., ten W. van de Boumans eil. in Australië, door Schouten ontdekt. 200. 46. L. 15. 50. Z. B. 3. Volgens eenigen een der Tonga eil., mogelijk is dit het eil. Wawau. 4. Zie kaap de Goede Hoop.

Goedens, Han. heerl. in Oost Vriesland, den graaf van Wedel behoorende, met het vlek Nieuwstad-Goedens, waarin 850 inw.

Goedereede of *Westvoorn*, Nederl. eil. in Z. Holland, distr. Brielle, sedert 1751 met het eil. Zuidvoorn of Over Flakkee vereenigd, en thans in de stad en het regtsgebied van Goedereede, en de overige polders of ambachtsheerl. ver-

verdeeld, terwijl de nieuw aangewonnen polders, als: Nieuw-Oostdijk, Nieuw-Westerlo, Rooklaasplaat en de groote en kleine Zuidpolder, die tot het regtsgebied van Goedereede behooren, veel bouwland opleveren, terwijl de overige polders het Oudeland van Diepenhorst, het Oude-Nieuwland, West-Nieuwland en de Oude-Oostdijk genoemd worden. 2. Stadje op het voorn. eil., een uur van het havenhoofd, aan het strand der riv. van Flakkee gelegen, voorheen met 5, thans met twee poorten, eene schoone kerk met eenen toren, die ook tot eene baak voor zeelieden dient, en op welken, gedurende acht maanden des jaars, een vuur gebrand wordt, een stadhuis, een gasthuis en buiten het havenhoofd een lazareth en 850 inw. Voorheen was zij eene bloeijende stad, die vooral door de haringvangst en andere visscherijen bestond. Paus ADRIAAN is hier pastoor geweest. Niet ver van hier heeft men de overblijfsels van eene zeer oude stad *Widlam* of de Oude Wereld genoemd, en bij sommigen voor oud Vlaardingen gehouden, benevens vele oudheden ontdekt. 21. 38. L. 51. 49. N. B.

GOEDOLLO, zie Godollo.

GOEDSCHALKOORD, Nederl. D. in Z. Holland, distr. Dordrecht, met 150 inw.

GOEDSENHOFEN, zie Goidsenhoven.

GOEDSUCCES, zie Succes.

GOEFFERINGEN of *Goeverdingen*, Nederl. dorp, prov. O. Vlaanderen, arr. Oudenaarden, met 600 inw.; ½ uur van Grammont.

GOEGNIES, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Bergen, met 300 inw.; 2 uren van Bergen.

GOELHEIM, Beij. dorp, Rijnkreits.

GOELWARAH, O. Ind. distr., prov. Guzeratte, tusschen 21. en 22. N. B. en ten W. van de golf van Cambay, door de Mahratten in 1805 aan de Engelschen afgestaan. Het heeft goed rundvee en de hoofdstad is Gogo.

GOEN, Turk. Aziat. stad, aan den regter oever van den Tigris.

GOENJE, schors of aangeslikte grond in de prov. Zeeland, thans tot den Wilhelmina polder behoorende (Zie dat art.).

GOENONG-APY, eil. tot de landvoogdij van Banda in O. Ind. behoorende, en eigenlijk uit eenen vuurspuwenden berg bestaande, die altijd rookt, dikwerf vuur uitwerpt en somtijds hevig woedt, gelijk hij in den zomer van 1820 nog groote verwoestingen heeft aangerigt. Hieraan moet men, volgens den heer VAN DEN BOSCH, de menigvuldige aardbevingen toeschrijven, waaraan de omliggende eil. onderhevig zijn, waarom derzelver huizen zeer laag « slechts » eenige voeten boven den grond, van » steen zijn opgehaald, en overigens uit » planken met *dadap* (eene soort van » lies) of ook wel met *serappen* (kleine » plantjes, die als dakpannen gebruikt » worden) zijn bedekt." 2. Eil. in de Ind. zee, ten N. O. van het O. Ind. eil. Subawa, met twee spitse vuurbergen.

GOENING TELLO, stad op het eil. Celebes, aan de golf en riv. van dien naam, met eene Nederl. sterkte, eenen rajah en Maleische inw., die in goud, schildpadden, enz. handel drijven en schietgeweer, buskruid, messen, enz., inruilen. 2. G. of *Tominie*, golf of bogt bij voorn. stad, met vele rotsige eil. en klippen. 141. 46. L. o. 12. Z. B.

GOENONG TALE of *Gorontale*, Nederl. fort op het eil. Celebes, aan eene riv., die veel stofgoud oplevert.

GOEPPINGEN, zie Göppingen.

GOERBEEK, kleine riv. in de Nederl. prov. Limburg, welke in de Maas valt.

GOERAKPOER, zie Goorackpoor.

GOEREE, zie Goedereede.

GOEREESCHE GAT, Nederl. zeegat langs het eil. Westvoorn loopende, en een' der voornaamste monden van het Haringvliet uitmakende.

GOERTESKE, zie Gorzke.

GOES, Nederl. distr., prov. Zeeland, de eil. Zuid- en Noord-Beveland en Wolfaartsdijk, met 22,360 inw. bevattende. 2. (*Het land van ter*), zie Zuid-Beveland. 3. G. of *Ter Goes*, hoofdpl. van het bovengenoemd distr., aan de N. zijde van het eil. Zuid-Beveland, van hetwelke zij de eenige stad is. Zij is zeer aangenaam gelegen, heeft zes poorten, goede wallen, eene Hervormde kerk met het graf van den beroemden zeeloods FRANS NAEREBOUT, eene Roomsche kerk, terwijl de Walsche kerk thans eene armenschool is. Verder een goed stadhuis, eene Latijnsche school, de schutters doelen met belangrijke schilderijen; eene geheele nieuwe, door eene fraaije en kostbare schutsluis tegen de woede der golven beschermd wordende haven, waardoor zij gemeenschap met de Ooster Schelde heeft, onderscheidene nuttige inrigtingen en 4,500 inw., die in den graanhandel, zoutkeeten, maar vooral in den handel met meekrap hun bestaan vinden. Zij is de geboortepl. van den sterrekundigen PH. LANDSBERGEN, den letterkundigen ANTONIDES, den godgeleerden BARTIUS, den staatkundigen VAN DER GOES en GENTMAN,

MAN, enz. Hier is nog een moerbeziënboom, door de gravin JAKOBA VAN BEIJEREN geplant, welke hier ook, in 1428, naar den papegaai schoot. 21. 35. L. 51. 30. N. B.

GOESCHE DIEP, voorheen eene uitwatering van het Sloe, doch na de bedijking van de Wilhelmina polder in vruchtbaar land herschapen.

GOESCHENEN, Zwits. dorpje, kanton Uri, aan den St. Gothard's berg.

GOESDORFF, Nederl. dorp in Luxemburg, arr. Dietkirch, met 500 inw.

GOESNE, Nederl. dorp, prov. Namen; 4 uren van Namen.

GOETZINGEN of *Götzingen*, *Goeveling en Koerich*, Nederl. dorp, gr. hert. en arr. Luxemburg, met 780 inw.; 3 uren van Luxemburg.

GOEVELING, zie Goetzingen.

GOEVERDINGEN, zie Goefferdingen.

GOFFSTOWN, vlek in de N. Amer. Rep., prov. New Hampshire, gr. Hillborough, aan de Merrimack.

GOGA, Afr. stad in Abyssinië; 10 mijlen Z. van Gondar. 2. Zie Gogo.

GOGABAUD, Fr. dorp, dep. Dordogne, 2 mijlen van Bourdeilles.

GOGARDSINLIK of *Golubinjo*, Turk. stadje in Romanië, sandschakat Widin, aan den Donau en de bergpas de *IJzeren deur* of Porta Trajani genoemd, met een versterkt kasteel.

GOGARY, 2 O. Ind. steden, eene in Bengalen en eene in Bahar.

GOGGINGEN, Beij. landg., Op. Donaukreits, dat op 3½ V. M., 12,570 inw. bevat. Het dusgenoemd dorp ligt aan de Wertach, heeft vele landgoederen en tuinen van de Augsburgers en 850 inw. 3. Beij. dorp, Regenkreits, aan de Abens, met 166 huizen en eene minerale bron. 4. Bad. dorp, Zeekreits, met 570 inw.

GOGGRAH of *Gogra*, ook wel Sarfew en Deva genoemd, riv. in O. Ind., welke in de bergen, die Indië van Tibet scheiden, ontspringt, door de prov. Kemaon, Oude en Bahar stroomt, en bij Manjee in den Ganges valt. De Hindo's houden haar voor heilig, doch minder dan den Ganges.

GOGLAND, Rus. stadje aan de golf van Finland; 31 mijlen W. van Petersburg.

GOG MAGOG HILLS, Eng. gebergte van Cambridge, naar Newmarket en Balsham loopende.

GOGNA RIV., zie Agogna.

GOGNEY, Fr. dorp, dep. Meurte.

GOGO, O. Ind. zeehaven, hoofdpl. van Goelwarah, aan de golf van Cambaye. Zij wordt als eene veilige schuilplaats, gedurende den Z. W. passaatwind aangemerkt, terwijl de schepen hier zoo wel hersteld, als van het noodige kunnen voorzien worden. De inw. zijn meestal Mahomedanen, goede zeelieden, en van de Abyssiniërs afkomstig; zij bouwen schepen en drijven handel op Bombay en andere plaatsen. Zij kwam in 1805 aan Engeland. 90. 7. L. 21. 41. N. B.

GOGRA, zie Goggrah.

GOHANNIÈRE, Fr. dorp, dep. Kanaal.

GOHLENAU, Pruis. dorp, Silez. regdst. Reichenbach, kreits Schweidnitz, met 520 inw.

GOHLIS, Saks. dorp, kreits Leipzig.

GOHUD, uitgestrekt O. Ind. distr., prov. Agra, onder een' Dschaten-vorst; kwam in 1805 aan de Eng.; het ligt ten Z. van de Chumbul, tusschen 26. en 27. N. B., is bergachtig, doch vruchtbaar, en heeft door de invallen der Mahratten veel geleden. De versterkte hoofdpl. Gohud ligt op 26. 21. N. B. en 96. 7. L.

GOHRDE of *Göhrde*, bosch en kasteel, in 't Han. vorst. Lüneburg.

GOIANA, Z. Amer. riv. in Brazilië, prov. Rio Grande, welke O. waarts loopt en in den Atl. oceaan valt. 2. Stad in Brazilië, prov. Itamarca, aan voorn. riv., niet ver van derzelver mond. 342. 30. L. 7. 39. Z. B.

GOIAZ, kapiteinschap van Brazilië, tusschen Minas-Geraes, Matto-Grosso en Para, of tusschen 6. en 21. Z. B. gelegen, met verscheidene goudmijnen, alsmede eenige diamanten, welk een en ander zij met eenig vee, katoen, enz., naar Rio de Janeiro zenden, van waar de muilezels met zout, ijzer, katoenen en wollen stoffen, hoeden, geweren, kruid, lood en onderscheidene soorten van gereedschap, en vooral met negers terugkeeren. Ook geeft de heer MAWE het op als een land, rijk in vischrijke riv., groote bosschen, met schoone vogels en eene groote verscheidenheid van dieren. Het distr. is nog niet sterk bevolkt, en heeft gemeenschap met de omliggende prov., door riv., waarop echter de vaart door watervallen is afgebroken. De hoofdstad is Villa Boa. 2. G. of *Goyaz*, Pruis. dorpje, regdst. Frankfort, kreits Lubben, met 140 inw.

GOIDSENHOVEN, Nederl. dorp, prov. Z. Braband, arr. Leuven, met 550 inw.; 1 uur van Leuven.

GOIER, (GRAND) Nederl. dorp, prov. Limburg, met 700 inw.; een uur van St. Truijen.

GOIK, Nederl. dorp, prov. Z. Braband, arr. Brussel, met 2320 inw.; 3 uren

üren van Brussel.

GOILBERDING of *Golberdingen*, Nederl. dorp, prov. Gelderland, kwart. Tiel, hoofdschoutambt Culenborg en Buren, aan den Lekdijk, in eene vruchtbare landstreek.

GOINGA, buurt in Vriesland, grietenij Wymbritzeradeel, nabij Heeg, met 150 inw.

GOINGARIJP, Nederl. dorp, prov. Vriesland, grietenij Doniawerstal.

GOIRLO, zie Goorle.

GOISERN, stadje in Op. Oostenr., Traunviertel, aan de Traun, met 3200 inw. en gipsgroeven.

GOITO, Lomb. Ven. vlek, legatie Mantua, aan de Mincio, met 1600 inw.

GOJAM, uitgestrekte goudrijke landstreek in 't Z. O. deel van Abyssinië, 27 m. lang en 13 m. breed, vlak en met vele weiden, doch langs den Nijl door eene rij van hooge bergen omgeven. Het is wel bevolkt en heeft veel rundvee.

GOJAVA, Afr. dorp in Guinea, aan de Peperkust; 5 m. Z. O. van Sesters.

GOJEDA of *Gojida*, Afr. dorp in Algiers; 30 mijlen Z. O. van Oran.

GOKOLIE, O. Ind. dorp aan de kust van Coromandel, bij Bimilipatnam.

GOK-TSCHAI, of *de Blaauwe riv.*, riv. in het chanschap Schamaïchi, thans tot het Rus. gouv. Kaukazië behoorende, welke aan den voet van den Sneeuw-Alp Ssalawat-Dagh ontspringt, de Eyri ontvangt, en zich vervolgens in twee hoofden eenige zijtakken verdeelt, die zich allen in de moerassen en groote en kleine meren verliezen, en welke meren, door bijzondere kanalen, met de Kur gemeenschap hebben.

GOLAB, stadje in Galicië, aan den Weichsel: 1 mijl O. van Granica.

GOLABAD, Perz. stad in Irak; 15 m. O. van Ispahan.

GOLANCZ, Pruis. stadje, regdst. Bromberg, kreits Wongrowitz, met 600 inw., 2 kerken, een klooster en lakenfabr.

GOLBERDINGEN, zie Goilberdingen.

GOLBORNE, Eng. vlek, gr. Lancaster, met 1100 inw.; nabij Newton.

GOLCAR, Eng. vlek, gr. York, met 2120 inw.; 1 m. W. van Huddersfield.

GOLCONDAH, GOLCOONDA of *Golkhonda*, de staat van den Nizam (koning), prov. van Voor-Indië, thans Hyderabad genaamd, naar de plaats, alwaar de koning, die nu gedeeltelijk aan de Engelschen cijnsbaar is, zijn verblijf houdt. Zij is tusschen de riv. Burda en Kistna, en den staat der Mahratten, de prov. Madras en Mysore gelegen; bestaat, deels uit het land Tellingana, deels uit het oude landschap Golconda, het O. deel van Dowlatabad, het vorst. Adoni aan de Tongebadda, een klein deel van Berar, en het voormalig distr. van Mysore Gudschindergur. Het bevat, volgens de laatste opgave, eene oppervlakte van 5,420 V. M., met eene bevolking van bijna 6½ millioen zielen. De voornaamste riv. zijn de Krischna, Godaveri, de Tongebadda, de Tombudsa, de Katna en andere. Het land is deels bergachtig, deels vlak, doch over het algemeen vruchtbaar, en, bijzonder is het distr. Golconda, rijk in diamanten. De voornaamste inw. zijn de Telingers. De inkomsten van den vorst worden op 16 millioenen guldens jaarlijks geschat. 2. O. Ind. stad, voormalige hoofdstad van het genoemde lands., ook Mohammedabad en Mankul genoemd, eene vesting op eene rots, door 84 torens omringd, in eene ongezonde ligging en daarom dun bevolkt; de bewaarpl. van den schat des Nizams. Zij wordt voor onwinbaar gehouden, en geen Europeaan mag haar, zonder uitdrukkelijk verlof van den Nizam of zijne ministers, naderen, welk verlof mede onvermijdelijk is, om de schoone graftomben in den omtrek te bezien. 96. 21. L. 17. 18. N. B.

GOLDACH, zie Aach, No. 4.

GOLDAP, Pruis. kreits, regdst. Gumbinnen, welke op ruim 12 V. M., in 7 kerspelen, 20,400 inw. bevat. De dusgenoemde hoofdpl. ligt aan de Goldap, en heeft 2900 inw., die wollen en linnenweverijen, looijerijen, hoedenmakerijen en handel in vee hebben, terwijl in den nabijgelegenen berg van denzelfden naam, kalksteen en ijzererts gegraven wordt. 2. Meer bij bovengenoemde stad, uit hetwelk de rivier Goldap ontspringt, die bij Jurgutschen in de Angerap valt.

GOLDAU, voormalig Zwits. dorp en bekoorlijk dal, kanton Schweitz, tusschen den Rugi en Rufi of Rossberg, en bekend door het verschrikkelijk ongeluk in September 1806, toen de Grupenspits (een deel van den ten O. gelegen Rossberg) afscheurde, in het dal nederstortte, de dorpen Goldau, Busingen, Rothen en verscheidene huizen van Lauerz verpletterde, en een deel van het Lauermeer zoodanig aanvulde, dat het water, onder een vreesselijk gebulder, huizen hoog opsteeg, en tot op eenen grooten afstand verwoestingen aanrigtte, terwijl er 457 menschen om het leven kwamen, en van de 350 geredden nog verscheidene gekwetst, en allen in diepe armoede gedompeld waren. De ge-

geheele schade werd op 2,500,000 Zwitsersche franken begroot.

GOLDBACH, Beij. dorp, Neder Mainkreits, aan de Aschaff, met 840 inw. en eene gezondheidsbron. 2. Dorp in Saksen Gotha, aan de Leine, met 600 inw.

GOLDBERG, Pruis. kreits, regdst. Liegnitz, welke op 11 V. M. 34,500 inw. bevat. De dusgen. hoofdplaats ligt aan den voet van het Reuzengebergte, en aan de Katzbach, is in de Opper- en Neder-stad verdeeld, heeft muren, 4 poorten, 5 voorsteden, eene luth. kerk, franciskaner klooster en kerk, hospitaal, luth. stads school en 4,800 inw., met fabr. van allerhande stoffen en een merkwaardig waterwerk. 3. Stadje in Mecklenburg Schwerin, distr. Gustrow, met 1250 inw. en fabr. 4. Berg in den Beij. Op. Donaukreits, niet ver van Höchstädt, 9,370 voeten hoog.

GOLDCRONACH of *Cronach*, Beij. stad, Op. Mainkreits, aan de Cronach en aan de bron van den Rooden Main, die zich bij Culmbach met den Witten Main vereenigt, tusschen hooge bergen gelegen, met een kasteel, 640 inw., mijnwerken van koper, ijzer, zilver, vitriool en antimonium, alsmede marmeren andere steengroeven.

GOLDENE-AUE of *Rosenaue*, zeer vruchtbare landstreek in Thuringen, langs de Salza, met veel korenbouw.

GOLDENKRON, Boh. D., kreits Budweis.

GOLDENMARK, KLEIN SCHLATTEN, of *Zalathna*, Oostenr. vlek in Zevenbergen, kom. Weissenburg, aan de Ompoy, een' tak van de Marosch, met eene roomsche, hervormde en verscheidene grieksche kerken, 4000 inw. en in den omtrek zilver, vitriool en kwikzilver.

GOLDENSTADT, Han. dorp, hert. Oldenburg, met 690 inw.

GOLDENSTEIN, Morav. stadje, kreits Olmutz, aan de Bard riv., met 840 inw.

GOLDENTRAUM of *Neustädtel*, Pruis. vlek, regdst. Liegnitz, kreits Laubau, aan de Queis, met 1320 inw. en fabr.

GOLDENVALE, Eng. dal, gr. Hereford, door de Dove bespoeld, en om deszelfs vruchtbaarheid aldus genoemd.

GOLDGARBEN, zie Galtgarben.

GOLDING, een der Falklands eil. bij Z. Amer..

GOLDINGER of *Kuldiga*, Rus. stad, gouv. Koerland, aan de Windau, met 1350 inw., zalmvangst en handel. 39. 40. L. 57. 8. N. B.

GOLDINGER THAL, Zwits. dal in het lands. Uznach, kanton St. Gall, tot het Allmans gebergte behoorende. In Julij 1816 trof dit dal een dergelijk ongeluk als dat van Goldau. Een stuk rots van 5000 voeten lang en 500 breed stortte in het dal, verpletterde de kerk aan de Z. O. zijde met eenige huizen, en doodde negen menschen.

GOLDCRONACH, zie Cronach.

GOLDLAUTER, Pruis. dorp, regdst. Erfurt, kreits Schleusingen, in het Thuringer woud, aan de Lauter- en Goldbach, met 1200 inw.

GOLDMANNSDORF, Pruis. dorp, regdst. Oppeln, kreits Plesse, met 600 inw.

GOLDRILLBECK, riv. in 't Eng. gr. Cumberland, welke in het meer Broadwater ontspringt.

GOLDSBOROUGH, stadje in de N. Amer. Rep., prov. Maine, gr. Hancock, 15 mijlen O. van Penobscot.

GOLDSCHEUER, Bad. dorpje, Kinzigkreits, distr. Kork, met 400 inw., die goudwasscherij en handel hebben.

GOLDSCHMIEDEN, Pruis. dorp in Silezië, nabij Breslau.

GOLDSTHAL of *Golizschthal*, buurt in Thuringen, bij de Schwarza en Kolitz of Massa, met 90 inw.

GOLEGA, Port. vlek, prov. Estremadura, ten N. van de Taag.

GOLEON DE LA GRAVE, hooge top der Cottische Alpen, in 't Fr. dep. Boven Alpen, 11,700 voeten hoog.

GOLETTA, zie Gouletta.

GOLF, NB. *De artikels, die men hieronder bij* GOLF *en* GOLFO *niet vindt, zoeke men bij de namen van onderscheiding.*

GOLF DER AENOS of *Stentoris Lacus*, golf in het Turk. sandschakat Romanië, ten O. van Maeri.

GOLF DER H. DRIEËENHEID, golf voorbij den W. mond van de straat van Magellaan, tusschen het eil. Madre de Dios en Campana, met de haven St. Barbara.

GOLF VAN AKABA, inham van de Roode zee, bij de woestijn van Sinaï, bij de ouden Sinus Aelanites genoemd.

GOLF VAN ALEXANRDETTE, golf in Syrië, van Kaap Mallo tot Ras-el-Kansir, of kaap van de Wilde Beer, aan den mond 7 mijlen breed, doch aan 't strand veel verzand.

GOLF VAN ANATIO, Amer. golf aan de kust van Honduras, in Nieuw Spanje.

GOLF VAN ANFROS, aan de W. kust van het eil. Minorca.

GOLF VAN ANTIOCHIË, golf in Syrië, tusschen Ras-el-Kansir en kaap Ziaret.

GOLF VAN ATHENE, ENGIA of *Salamis*, golf, welke het schiereil. Morea aan den O. kant van Livadië scheidt, en aan de W. zijde door kaap Skylleo bepaald is.

GOLF VAN BONA, Afr. golf aan de kust van Algiers, bij de plaats van dien naam.

GOLF VAN BURGOS of *Foros*, aan het kanaal van Konstantinopel, ten N. van kaap Emeniah.

GOLF VAN CAMPO MORO of *Valinco*, golf aan de Z. O. kust van 't eil. Corsica, in de Middell. zee.

GOLF VAN CANEA, golf op het eil. Candia, bij de stad van dien naam, tusschen kaap Spada ten W., en kaap Maleca ten O.

GOLF VAN CANTON of *Ta*, golf in China, zeer diep en met vele eil., waarvan de Ladrones de voornaamste zijn.

GOLF VAN CASTEL A MARE, golf aan de N. kust van het eil. Sicilië, bij kaap St. Vito.

GOLF VAN CONGO, gedeelte van de Afr. golf van Guinea, tusschen kaap Lopez en kaap Negro.

GOLF VAN DAIDINA, golf op het schiereil. Cizicus, aan den Aziat. oever van de Marmerzee.

GOLF VAN EDREMID, de Noordelijkste golf aan de Turk. kust, tusschen de Dardanellen en Egypte, bij kaap Baba.

GOLF ST. EUPHEMIA, golf van Napels, tusschen kaap Suvero en kaap Vatitano, bij het stadje van dien naam.

GOLFE DE GASCOGNE, zie Zee van Gascogne.

GOLFO D'ENGIAN, zie golf van Athenen.

GOLFO DEL CHOCA, Z. Amer. golf in Nieuw Granada, waarin de Noamas valt.

GOLFO DELL ALMIRO of *Armiro*, golf in Turkije.

GOLFO DI ARTA, eigenlijk twee golven, Preresa en Arta, in Turkije.

GOLFO DI COLOKITIA, golf in Turkije.

GOLFO DI CONTESSA, golf in Turkije.

GOLFO DI CORON, golf in Turkije.

GOLFSTROOM, merkwaardige stroom in de golf van Mexico, langs de kusten van N. Amerika, tot aan de bank van Terreneuve, ongeveer 15 a 16 mijlen breed, en met eene snelheid van 1 duitsche mijl in 't uur voortgaande. Doordien de omwenteling der aarde en de bestendige Oostenwind de zee hier aanhoudend voortstuiven, heeft de steeds vermeerderende massa van water eenen voortdurenden loop, tusschen O. Florida en het eil. Cuba, en verder door het kanaal van Bahama, aangenomen. Het is hier altijd 15 à 20 gr. warmer, dan het water van den oceaan, en is mede in kleur van dit water onderscheiden.

GOLGOTHA, klein eil. in het kanaal bij Port Mahon, op het eil. Minorca. 2. Zie Calvarië (berg van).

GOLHEIM, zie Gellheim.

GOLI, klein eil. in Dalmatië, in de golf van Quarnero, ten Z. van Parrichio.

GOLIH, Rus. Aziat. stad, gouv. Irkutsk, aan de Lena.

GOLIN, Pool. stadje, waiw. Kalisch, met 650 inw. en eene kerk.

GOLINDA, W. Ind. eil. aan de N. kust van Cuba. 297. 42. L. en 23. 20. N. B.

GOLISANA, Sicil. stad in Val di Demona.

GOLITS, Afr. stad in Dongola, aan den W. oever van den Nijl; 15 mijlen N. W. van Dongola.

GOLKA CALARIA of *Cadae*, Aziat. stad in 't land der Kalmukken, aan de Ili, voorheen door derzelver kamelotten beroemd; 16 m. O. van Almaleg.

GOLKHONDA, zie Golconda.

GOLLACH, riv. in den Beij. Rezatkreits, welke bij Uffingen ontspringt, en boven Röttingen in den Ned. Mainkreits, in de Tauber valt.

GOLLANCOURT, Fr. dorp, dep. Oise, bij Noyon, bekend door eenige mijnen van zekere bitumineuse stof, die op hoopen gezet, door vochtigheid tot asch gebragt, en over het land en de weide gestrooid wordt. Het is een tak van koophandel. 2. Fr. dorp, dep. Somme, 3 mijlen van Amiens.

GOLLANCZ, zie Golancz.

GOLLEN, zie Gellen.

GOLLENBACH, Beij. dorp, Isarkreits, met eene rijke zoutmijn.

GOLLENBERG, de hoogste berg in 't Pruis. regdst. Cöslin, tusschen Cöslin en Zanow.

GOLLERSDORF, Oostenr. vlek, viertel Beneden den Mannhartsberg: 1170 inw.

GOLLI of *Colli*, Afr. stad aan de Groote riv., welks inw. met ivoor en katoen handelen.

GOLLIAVINA, Rus. Aziat. stad, gouv. Tobolsk; 63 mijlen O. van Eniseik.

GOLLIN, Pool. stadje, waiw. Kalisch.

GOLLINHAC, Fr. D., dep. Aveiron.

GOLLING, Oostenr. vlek, kreits Salzburg, aan de Salza, 1489 voeten boven de zee, met een kasteel, 600 inw. en eenen waterval in de nabijheid.

GOLLNITZ, dorp in Saks. Gotha, vorst. Altenburg. 2. Hong. vlek, Zipser kom., met koper- en ijzermijnen, en 5000 inw. 48. 50. N. B. 38. 37. L.

GOLLNOW, Pruis. stad, regdst. Stettin, kreits Randow, aan de Ihna, met 3000 inw., die laken- en bandfabr., kopersmederijen en handel hebben.

GOLLUP, Pruis. stadje, regdst. Mariënwerder, kreits Strasburg, op eenen berg, aan de Drewenz, met 1150 inw., la-

lakenweverijen en handel. 53. 14. N. B.

GOLMBACH, Brunsw. dorp, distr. Eschershausen, met 540 inw.

GOLMSDORF, Saksen Weim. dorp, ambt Jena, met 400 inw.

GOLNITZ, Hong. vlek, kom. Zips, aan de riv. van denzelfden naam, met eene roomsche en luth. kerk, 5000 inw., die in de ijzer- en kopermijnen, ijzersmederijen, messen- en andere fabr. hun bestaan vinden. 38. 37. L. 48. 50½. N. B.

GOLO, riv. op het eil. Corsica, welke uit het meer Ino, niet ver van Niolo, ontspringt, en achter Mariana, door het kanaal van Golo in de Tosc. zee vliet; voorheen gaf zij den naam aan een dep., waarvan Bastia de hoofdstad was. 2. *Golos*, *Volo* of *Kulks*, het oude *Jolkos*, Turk. stad in Romanië, sands. Tirhala, aan de golf van denzelfden naam, in een schoon oord, met een kasteel, 3000 inw. en handel.

GOLOBODWILLY, dorp op het O. Ind. eil. Ceylon, aan de Mulivaddy.

GOLOGORY of *Gologury*, Galicische stad, kreits Zloczow, aan de Zlota Lipa.

GOLOJERO, onbewoonde klip bij het eil. Stario, in den Griek. archipel.

GOLOMBO, Afr. negerdorp in het rijk van Bondu, niet ver van den Senegal.

GOLONIZA, Turk. dorp op de W. kust van het eil. Morea, aan de Jonische zee.

GOLOS, zie Golo, No. 2.

GOLPHINGTON, vlek in de N. Amer. Rep., prov. Georgië, gr. Washington.

GOLS of *Gallos*, Hong. vlek, kom. Wiesenburg, met wijnbouw.

GOLSCHAU, Pruis. dorp, regdst. Liegnitz, kreits Goldberg, met 520 inw.

GOLSPIE, Schot. kerspel en dorp, gr. Sutherland, het eerste met 1400 inw.; het laatste aan den mond van de Golspie, met 500 inw.

GOLSTOWN, Schot. vlek, gr. Air.

GOLSZEN, Pruis. stadje, regdst. Frankfort, kreits Luckau, aan de Golze, met 970 inw., tabaks- en vlasteelt.

GOLTSCHIR, Bad. dorp aan den Rijn; 1½ mijl van Kehl.

GOLTSCH, kleine riv. in het Voigtland, welke van Greslas komt, en bij Slaisdorf in de Elster valt.

GOLTWA of *Goltwansk*, Rus. stadje, gouv. Pultawa; 20 m. Z. W. van Pultawa.

GOLUBINJO, zie Gogardsinlik.

GOLZINNE, Nederl. gemeente, prov. en arr. Namen, niet ver van Gembloux, met marmergroeven.

GOLZ-JENIKAU, Boh. vlek, kreits Czaslaw, met een kasteel en 174 huizen.

GOLZOW, Pruis. dorp, regdst. Frankfort, kreits Lebus, niet ver van Custrin.

GOLZOWSCHE STROOM, een gedeelte van den ouden Oder, bij genoemd dorp, naar hetzelve aldus genoemd.

GOMAL, Aziat. riv. in Kabulistan, welke te Durtschelly, in het Z. van Siruffa, ontspringt, na de vereeniging met de Shoba, door het Salomonisch gebergte dringt, en in de Sindhu stroomt.

GOMANO, zie Gomera.

GOMARINGEN, Wurt. dorp, kreits Zwarte Woud, ambt Reutlingen, met 1060 inw.; 1 mijl van Tubingen.

GOMBA, 4 Hong. dorpen, kom. Pest, Presburg en 2 in Schumeg.

GOMBASZ, Hong. dorp, kom. Liptau, met 1000 inw.

GOMBASZEG, Hong. D., kom. Gömör.

GOMBICE, Pruis. stad, regdst. Bromberg.

GOMBIN, Pool. stad, waiw. Masovië, met 1200 inw., waaronder 550 joden zijn.

GOMBROON, zie Bander Abbassi.

GOMBORI, berg in Schignith-Kachethi, in het Rus. Aziat. gouv. Kaukazië, om deszelfs hoogte aldus genoemd. Op denzelven ontspringt de beek van het dal Akuras-Chewi.

GOMBS, in het Fr. *Couches*, een der 12 distr. van het Zwits. kanton Wallis, aan de beide zijde der Rhône, ongeveer 10 mijlen lang.

GOMERIZZE, Turk. vlek in Neder Albanië, in het land Zamaria.

GOMER, zie Gömör. 2. Fr. dorp, dep. Neder Pyreneën; 3 m. van Pau.

GOMERA, een der Canarische eil., uit eenen hoogen bergrug, welks top, in het barre jaargetijde, met sneeuw bedekt is, bestaande; het middelste gedeelte is een groot bosch, meestal van dennen- en beukenboomen, en waarin zich wilde katten en herten ophouden. Overigens is het een voortreffelijk eil., dat van alles overvloed, ook zeer goed en helder bronwater heeft. Men vindt er wijnstokken, dadel-, oranjeappel-, citroen-, banaan-, olijven- en perzikboomen, koren, suiker, peulvruchten, katoen, enz.; verder eenige paarden, veel ezels, uitmuntend rundvee, veel bijenteelt, kanarievogels, enz. Men rekent dat het eil. jaarlijks 2000 Nederl. ponden katoen, even zoo veel zijde en 3000 Nederl. vaten wijn opbrengt. Het getal der inw. bedroeg in 1790, volgens LEDRU 7,426. Zij zijn arm en voeden zich meestal met wortels van varenkruiden, aardappels en gofio, uit tarw, gerst en haver bereid; het eil. is in zes regtsgebieden verdeeld; de hoofdstad is

San Sebastian. COLUMBUS heeft op zijne reis naar Amerika dit eil. aangedaan, om zijn schip te kalefateren. In 1570 werd het door eenige Hugenoten ingenomen en weldra weder verlaten; in 1584 omsingelde DRAKE het te vergeefs, gelijk de Eng. naderhand in geene landing alhier hebben kunnen slagen. 2. Afr. riv. in Fez, die bij de sterkte, die volgt, in zee valt. 28. 6. N. B.

GOMERA VELEZ, eigenlijk *Bedis* of *Velez de Pegnon*, eene sterkte in Fez, op eene rots, aan de Middell. zee gebouwd, met groote bosschen in den omtrek.

GOMERSALL, Eng. vlek, gr. York, met 5000 inw.; 2 m. Z. O. van Bradford.

GOMERVILLE, Fr. dorp, dep. Eure en Loire; 3 m. N. van Janville.

GOMETRA, Schot. eil. der Hebriden, tusschen Mull en Staffa gelegen, met vele bazaltzuilen.

GOMEZEE, Nederl. dorpje, prov. Namen, arr. Dinant, met 160 inw. 2. Zie Gomzée.

GOMMEGNIE, Fr. vlek, dep. van 't Noorden, arr. Avesnes, met 2,220 inw.

GOMMERN, Pruis. stad, regdst. Maagdenburg, eerste Jerichowsche kreits, aan de Ekle, met 2 kerken, 1 kasteel, 1730 inw. en tabaksfabr.

GOMMERVILLE, zie Gomerville.

GOMMERY of *Gommeri*, Nederl. dorp in Luxemburg, arr. Neufchâteau, met Bleid 370 inw.; 1 uur van Virton.

GOMMOIS, Fr. dorp, dep. Bov. Rijn.

GOMMONVILLERS, Fr. dorp, dep. Seine en Oise.

GOMMONIZA, Turk. haven aan de Jonische zee, alwaar men in vee en olie handel drijft op Corfu.

GOMONT, Fr. dorp, dep. Ardennen.

GOMOR, (Hong. *Gömör Varmegye*) Slav. *Gemerska Stolicza*, Hong. kom. in den kreits aan deze zijde der Theiss, met het klein Honther distr. vereenigd, en tusschen 37. 3. en 38. 32. L. en 48. 11. en 49. 3. N. B. gelegen, en op 46¼ V. M. in 13 vlekken 286 dorpen en 19,850 huizen 153,000 inw. bevattende. De voorn. bergen zijn: de Ochsenberg en Szinetz; bij Agtelek is een beroemd hol, terwijl de riv. Sajo, Gran en Rima het land bespoelen. Het brengt voort: goud, zilver, ijzer, koper, kwikzilver, antimonium, zeilsteen, steenkolen, koren, hout, vlas, schapen, enz., terwijl de inw. onderscheidene smelterijen, gieterijen en smederijen hebben, en papier, hout, linnen, aardewerk en laken uitvoeren. De hoofdpl. zijn Pelsötz en Rimaszomb. 2. of *Sajo Gömör*, Hong. vlek, in voorn. kom., aan de Sajo, met een gymnasium en 2000 inw., die tabak- en wijnteelt, benevens pottebakkerijen hebben. In de nabijheid is Var Hegy, de berg waar het oude kasteel Gömör gestaan heeft.

GOMORA, klein eil. in de Ind. zee bij de W. kust van Oby. 145. 40. L. 1. 52. Z. B.

GOMRON, zie Bander-Abassi.

GOMSAWA, Pruis. dorp, regdst. Bromsberg, kreits Inowraclaw, niet ver van het meer van denzelfden naam, met 230 inw.

GOMUT, O. Ind. riv. in Bengalen, welke het distr. Tippera, van het O. naar het W., doorloopt, en eenige mijlen N. van Chandpoor in de Megna valt.

GOMZE-ANDOUMONT, Nederl. dorp, prov. en arr. Luik; 3 uren van Luik.

GONAN, Fr. dorp, dep. Morbihan.

GONAINCOURT, Fr. dorp, dep. Opper Marne, nabij Bourmont.

GONAVE, W. Ind. eil. aan den W. kant van St. Domingo, in de baai van Leogane, 13 mijlen lang en 3 breed, heeft eene gezonde lucht, doch geen zoet water. 2. Of *Petit* G., kleiner eil., door een kanaal van een uur breed, van den Z. O. hoek van het voorgaande afgescheiden. 3. G., of *Genaves*, zeehaven in het grootste der voorn. eil., aan het einde van eene golf van denzelfden naam, ten N. van de baai van Leogane, met eene uitmuntende haven en een hospitaal voor soldaten en matrozen. 304. 9. L. 18. 27. N. B.

GONCELIN, Fr. stadje, dep. Isère, arr. Grenoble, aan de Isère, met 1500 inw.

GONCHEM, Fr. dorp, dep. Pas-de-Calais; 2 mijlen van Bethune.

GONCOURT, 2 Fr. dorpen, dep. Marne en Opper Marne.

GONDAMAR, Spaan. stadje, prov. Gallicië; 2 mijlen O. van Bayona.

GONDAR, de hoofdstad van het tegenwoordig Abyssinië, in het Afr. landschap Dembea, het verblijf des konings, in 1690 op de plaats van een kon. verblijf, en den rug van eenen tamelijk hoogen heuvel, die in een zeer diep dal ligt, gebouwd; zij heeft geene muren, nog vestingwerken, is groot, met meestal leemen huizen, daar men volgens SALT de kunst van steenen te bakken hier niet verstaat. Het eenige goede gebouw is het paleis, door de Portugezen opgerigt, dat op elken hoek eene kerk heeft en door eenen hoogen muur, die een half uur in den omtrek heeft, omringd is, en naderhand door eenen brand, gedeeltelijk vernield, en niet weder opgebouwd maar door ellendige leemen hutten ont-

ontsierd is. De stad heeft volgens sommigen nog 42 kerken, en in vredestijd 80,000 inw., welke allen Christenen zijn, en die eenen sterken handel drijven, terwijl de markten zeer druk bezocht worden. De Mahomedanen, die hier toegelaten worden en zeer werkzame lieden zijn, bewonen eene voorstad, welke 1000 huizen telt, en aan de andere zijde der riv. gelegen is. Het paleis der koningin KOSKAM ligt ten N. van de stad. 55. 8. L. 12. 34. 30. N. B.

GONDEGAM, riv. in O. Ind., aan de Z. grenzen van Golconda, welke bij Mootapilly in de baai van Bengalen valt. 2. Dorp aan voorn. riv. gelegen.

GONDELOUR, zie Goudelour.

GONDELSHEIM, Bad. vlek, Pfinzen Enzkreits, distr. Bretton, in de Kreichgau, met 1150 inw. en landbouw.

GONDEMAR, zie Gondamar.

GONDEVILLE, Fr. D., dep. Charente.

GONDIKOTTAH, rijke diamantgroef in het O. Ind. rijk Golconda.

GONDILLY, Fr. dorp, dep. Cher.

GONDJARA, Afr. stad in Darfur, alwaar de geleerden wonen, die hunne scholen in de nabijheid van Kobbe hebben. Volgens BURCKHARDT geven de negers dezen naam soms aan geheel Darfur, gelijk zij dikwerf de namen van landen, distr. en riv. veranderen, dat zeker eene der grootste redenen van de voortdurende verwarring in de aardrijkskunde van Sudan is; volgens denzelfden schrijver is deze plaats dezelfde met het *Hellet el Fohare* van BROWNE.

GONDOM, Fr. stad, dep. Op. Pyreneën, arr. Tarbes, aan de Arroz.

GONDOMAR, zie Gondamar.

GONDORF, Pruis. dorpje, regdst. Coblenz, kreits Mayen, aan de Moezel, met pijpenfabr. en 240 inw.

GONDRECOURT, Fr. stadje, dep. Maas, arr. Commercy, aan de Ornaim, met 1120 inw. 23. 12. L. 48. 30. N. B.

GONDRECOURT-SUR-BLAISE, Fr. D., dep. Aube; 2 m. Z. van Bar-sur-Aube.

GONDREGNIES, Nederl. dorpje, prov. Henegouwen, arr. Bergen, met 400 inw.; 4 uren van Bergen of Mons.

GONDREVILLE, Fr. stad, dep. Meurte, arr. Toul, aan de Moezel, met 1115 inw.

GONDRIN, Fr. dorpje, dep. Gers, arr. Condom, met 230 inw.

GONDRIGEN, Nederl. dorp in Luxemburg, met Rodenburg en Beidweler 550 inw. tellende; ¾ uur van Betzdorff.

GONDRIN, Fr. dorp, dep. Gers.

GONDUK of *Gundak*, tak van den Ganges in O. Indië.

GONDUR, dorp aan de kust van Coromandel en den oever der Sangu.

GONDWAREH, zie Gundwareh.

GONEA, Afr. stad in 't Z. W. van Abyssinië, koningrijk Caffa, bij de bronnen der Maleg.

GONERBY, Eng. dorp, gr. Lincoln.

GONESSE, Fr. vlek, dep. Seine en Oise, arr. Pontoise, aan de Cron, met 2 kerken, 1 hospitaal en 2400 inw., die korenhandel hebben. Het vlek is om het voortreffelijk brood bekend, dat veel naar Parijs gezonden wordt.

GONGA, zie Ganges, No. 1.

GONGADI, groote Afr. stad in het rijk Kajuaga, met eene leemen moskee, en veel dadels; 10 mijlen O. ten Z. der mijnen van het fort Gulam.

GONGA-SAGOUR, bewoond O. Ind. eil. aan den mond van den Ganges.

GONICH, GUNICH, GHEUNI, Turk. Aziat. vesting in Georgië, aan de Zwarte zee, des winters met 8,000 inw., welke echter, om de ongezonde lucht, des zomers op het land wonen.

GONIONDZ, Rus. stad, prov. Bialystok, aan de Bobr, met 1370 inw., waaronder 500 joden.

GONJAH, nog weinig bekend Afr. rijk, met eene stad van dien naam, op 13. 20. N. B. 16. 46. L.

GONNA, kopermijnen in Pruisen, regdst. Merseburg, bij Sangerhausen.

GONNEVILLE, Fr. dorp, dep. Kanaal, arr. Valognes, met een kasteel en 1240 inw., die veel lijnolie vervaardigen.

GONNINGEN, Wurt. dorp, kreits Zwarte Woud, ambt Tubingen, met 1820 inw., handel in boomvruchten, zaad, linnen, honig, enz.

GONNORD, Fr. vlek, dep. Marne en Loire, arr. Saumur, aan de Gué-Gautier, met 1800 inw.

GONONG, zie Goenong.

GONOWITZ of *Gonawitz*, Oostenr. marktvlek in Stiermarken, kreits Cilly, aan de Drau, met 600 inw., wijnteelt en eene loodgroef.

GONRIEUX, Nederl. dorp, prov. Namen, met 500 inw.; 3½ uur van Philippeville. 2. Fr. dorp, dep. Ardennen.

GONSALVO, (ST.) stad in Brazilië, prov. Bahia, aan de Real.

GONTANT, Fr. D., dep. Lot en Garonne.

GONTARDES, Fr. dorp, dep. Drome.

GONTEN, Zwits. dorp, kanton Appenzell, Inner Roden, met eene bron.

GONTOUR, zie Condavir.

GONTRODE, Nederl. dorpje, prov. Vlaanderen, arr. Gend, met 400 inw.; ongeveer 2 uren van Gend.

GONTZ of *Ginz*, Hong. vlek, kom. Abaujwar, aan de Hernat, over welke

welke, zoo wel als over de moerassen, eene vrij lange brug ligt; met handel in wijn en zout.

GONUTI of *Gumti*, bevaarbare tak van den Ganges in O. Ind.

GONZABA, Pruis. stadje, regdst. Bromberg, kreits Schubin, met 300 inw.

GONZAGA, Lomb. Ven. vlek en kasteel, gouv. Milaan, legatie Mantua.

GONZAWA, Pruis. stadje, regdst. Bromberg, kreits Inowraclaw; 300 inw.

GONZEE of *Gozée*, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Charleroi, met 700 inw.; ¾ uur van Thuin.

GONZENHEIM, Hes. dorp, Rijnprov., met 1100 roomsche inw.

GOOBER, zie Guber.

GOOCHLAND, gr. in de N. Amer. Rep., prov. Virginië, tusschen de gr. Louisa, Fluvanna, Henrico, Hanover en Powhatan, met 10,200 inw.

GOOCHNAUTH, O. Ind. stad, prov. Guzeratte, distr. Werrear, aan de Bunass, in een vruchtbaar en wel bebouwd oord, aan het Mahom. opperhoofd van Rahdunpore behoorende. 89. 32. L. 23. 58. N. B.

GOOD FORTUNE, zie Goedfortuin.

GOOD WOMAN RIVER, kleine N. Amer. riv., welke ten Z. in den Missouri valt, aan den mond zeer breed is, en gezegd wordt voor kleine vaartuigen, eenige mijlen ver, bevaarbaar te zijn.

GOOD'S ISLAND, Austr. eil. in de Torres straat, aan de N. kust van Nieuw Holland, heuvelachtig, met eenen rotsachtigen grond, en met bosschen bedekt. Sommige heuvels worden van verre door derzelver gedaante voor woningen der Indianen gehouden. Men vindt er zekere zijden katoenplant in overvloed, en veel witte mieren. 159. 56. L. 10. 32. Z. B.

GOODEROO, lands. in den Z. W. hoek van Abyssinië, met eene hoofdstad van denzelfden naam, geheel in het bezit der Gallas.

GOODIE, kleine riv. in 't Schot. gr. Perth, welke bij de brug van Frew in de Forth valt.

GOODINGARY, O. Ind. stad, distr. Tinnevelly, aan de zeekust, tegenover het eil. Ceylon gelegen. 95. 49. L. 8. 20. N. B.

GOODMANCHESTER, Eng. stad, gr. Huntingdon.

GOODOOR, O. Ind. stad, prov. Beeder, distr. Canoul, aan de N. zijde gelegen, en door den Nizam aan de Engelschen afgestaan. 95. 37. L. 15. 46. N. B.

GOODRICH, Eng. dorp, gr. Hereford.

GOODWIN SANDS, eene rij van zandplaten aan de kust van 't Eng. gr. Kent, welke de reede van Duins bepaalt. Zij strekken zich van tegenover Ramsgate tot tegenover Kingsdown, ruim 3 mijlen ver uit, doch zijn door storm en vloed zeer veranderlijk in ligging. Men heeft te vergeefs getracht er een vuur op te brengen, daar er geen grond te vinden is, waarom men nu des nachts op den N. O. hoek een drijvend licht brandt.

GOOHAT, Afgh. stad in Cabul; 4 m. W. van den Indus. 94. 26. L. 32. 51. N. B.

GOOILAND of *het Gooi*, Nederl. landstreek in N. Holland, kwart. Amsterdam, naar zekere GOEDELO, abdisse van Elten, die dit land onder den naam van Nesdine of Nasdingerland aan graaf FLORIS V. opdroeg, aldus genoemd. Het bevat de stad Naarden en de daaronder behoorende dorpen, de hooge heiden en vele bouwlanden, die van Naarden af O. en Zuidwaarts naar de prov. Utrecht gelegen zijn. Onder de dorpen is Hilversum het grootste, terwijl 's Graveland en Loenen heerlijke buitenplaatsen bevatten.

GOOLGUNGE, O. Ind. stad, prov. Allahabad, distr. Bundelcund, met de bergpas Gooma-Ghaut. 103. 24. L. 24. 26. N. B.

GOOLPUSSERA, O. Ind. stad, prov. Nepaul, bij een woud, dat bijzonder veel scheepstimmerhout bevat. Door deze stad wordt de handel tusschen Patna en Nepaul gedreven. 102. 56. L. 27. 1. N. B.

GOOMAH, O. Ind. stad, prov. Bahar, distr. Ramgur, aan de zamenkomst van drie wegen. 103. 6. L. 24. 24. N. B.

GOOMBO, Afr. dorp in Ludamar; 37 mijlen O. van Benown.

GOOMSUR, O. Ind. stad, aan 't N. W. einde der N. circars, in eene heete en ongezonde landstreek van dien naam. 102. 41. L. 19. 53. N. B.

GOOMTEE, O. Ind. stad aan den Z. oever der golf van Cutch, even binnen de punt van Jigat, door zeeroovers bewoond.

GOOMTY, O. Ind. riv., die op de bergen van Kemaon ontspringt, van waar zij naar het Z. W. door de prov. Oude loopt, de steden Lucknow, Sultanpore en Joanpore besproeit, en beneden Benares in den Ganges valt.

GOONDIPOORAM, O. Ind. stad der N. circars. 101. 37. L. 18. 59. N. B.

GOONDEEL, O. Ind. distr., prov. Mysore, met het sterke fort Hengul.

GOONEE, O. Ind. riv., prov. Sinde, die op de heuvels van Poollejar ontspringt, en met de Loonie of Zoutriv.

en

en den Indus het groote eil. Majur vormt. gedurende den regentijd is zij voor ligte vaartuigen bevaarbaar.

GOONNOG, zie Gonong.

't GOOREGT, Nederl. landstreek, tot de stad Groningen behoorende, en welke naam zoo veel als regtsgebied beteekent. Het is eigenlijk eene smalle streek lands, die de stad omringt, en zich bijzonder naar het Z. en Z. O., tot aan de grenzen van Drenthe, uitstrekt. Zij bevat zand- en kleilanden; eene hoogte, die reeds in Groningen begint, en den Bisschopsrug genoemd wordt, en tien, meestal welvarende dorpen, die nu met de buurten, het kanton Hoogezand en de schoutambten Haren, Noorddijk, Hoogezand, Windeweier en Sapmeer, 9,120 zielen bevatten.

GOOR, Nederl. stad, prov. Overijssel, kwart. Twenthe, oudtijds een gr. met 1020 inw., aan de Rigge. 2. Nederl. distr., prov. Antwerpen, met St. Job in 't Goor. 3. Lage Perz. bergketen, de grenzen tusschen Chorasan en Cabul uitmakende.

GOORACKPOOR, O. Ind. distr., prov. Oude, ten N. der Goggrah of Dewah riv., tusschen 26. en 28. N. B. Het werd in 1801 aan de Britten afgestaan, is vruchtbaar, doch weinig bebouwd en schaars bewoond, maar bevat schoone bosschen. Men heeft er jaarmarkten aangelegd. De dusgenoemde hoofdpl. ligt aan den O. oever van de Boora-Rapty riv., welke voor ligte vaartuigen bevaarbaar is. 101. 8. L. 26. 45. N. B.

GOORKAHS, zie Nepaul.

GOORLE, veelal *Gool* genoemd, Nederl. dorp, prov. N. Braband, distr. s'Hertogenbosch, met eene roomsche kerk en 1030, meestal roomsche inw., die vooral van den landbouw en het maken van kaatsballen bestaan; 1 uur Z. van Tilburg.

GOOS, Afr. dorp van 30 huizen, de hoofdpl. van een Nubisch distr., aan de vereeniging van den Nijl en Tacazze. 52. 4. L. 18 N. B.

GOOSE CREEK, 4 riv. in de N. Amer. Rep.: eene in de prov. Nieuw Jersey, die in den Atl. oceaan uitloopt, op 303. 30. L. 39. 53. N. B.; eene in de prov. Kentucky, die in de Ohio uitloopt, op 291. 43. L. 38. 10 N. B.; eene in N. Carolina, die in den Atl. oceaan uitloopt, op 300. 25. L. 34. 40. N. B.; en eene in Virginië, die O. waarts in de Potowmack uitloopt.

GOOSE ISLAND, N. Amer. eil. in de riv. St. Lourens; 4 mijlen beneden 't eil. Orléans, door eene moeras aan Crane eil. verbonden. 2. Eil. in Christmas sound, aan de Z. kust van het Vuurland, door COOK dus genoemd. 3. Klein Austr. eil. aan de Z. kust van Nieuw Holland, dat den naam geeft aan eene gemakkelijke baai, welke op 140. 55. 30. L. en 34. 5. 23. Z. B. ligt.

GOOSE LAKE, twee N. Amer. meren, het eene op 283. L. 52. 55. N. B. en het andere op 276. 25. L. en 54. 30. N. B.

GOOSE RIVER, rivier in N. Amer., die in den Mississippi valt, op 283. 50. L. 43. 14. N. B. 2. N. Amer. riv. van Z. Carolina, die in de Coper's riv. valt. 297. 49. L. 43. 2. N. B.

GOOSEBERRY EIL. EN ROTSEN, aan de kust der N. Amer. Rep., gr. Essex, prov Massachusetts; zij zijn zeer gevaarlijk en liggen ⅔ mijl N. van Marble Head.

GOOSNARGH, Eng. vlek, gr. Lancaster.

GOOTHAAB, zie Godthaab.

GOPALGUNGE, GOPALNAGUR, GOPALPOUR, enz., verscheidene O. Ind. vlekken, dragende dezen naam, naar eene der Hindosche godheden.

GOPAMOW, O. Ind. stad, prov. Oude, distr. Kairabad, aan de W. zijde der riv. Goomty. 98. 11. L. 27. 29. N. B.

GOPHT, Egypt. stad, het oude *Coptos*, welke handel met O. Ind. en Europa drijft, en oudtijds de hoofdplaats der Christenen in Egypte was.

GOPLOSEE of *Goplensee*, Pruis. meer, regdst. Bromberg; 5 mijlen lang, 1½ breed van het dorp Noc tot Kruschwitz; een gedeelte van hetzelve is drooggemaakt, en de Netze ontvangt veel water uit hetzelve.

GOPPINGEN, Wurt. stad en hoofdpl. van een ambt van 28,400 inw., op 5 V. M., in den Donaukreits, aan de Fils, met 2 kerken, 2 minerale bronnen, fabr., handel en 4,400 inw. 27. 15. 13. L. 48. 41. 20. N. B.

GOPYGUNGE, verscheidene steden in O. Ind. dragen dezen naam, volgens eenige Hindo Godinnen.

GOR, Perz. vlek van Farsistan; 19 mijlen N. W. van Schiras.

GORA, Pool. stadje, waiw. Masovië, aan den Weichsel, met 645 inw.

GORAGHAUT, zie Ghoraghaut.

GORAHHPOUR, zie Goorakpour.

GORALLEN, (BOVENLANDERS) Slavoniërs, welke de bergen van Galicië en Oostenr. Silezië bewonen, tusschen Dulko en Stanislawow. Zij hebben in wapenen en gestalte eenige overeenkomst met de Bergschotten, en bewonen deels landen, die aan de kroon, deels landen, die aan edelen toebehooren. Zij drij-

drijven veel sluikhandel.

GORAM, klein eil. in de O. Ind. zee, ten O. van Banda, door Mahomed. bewoond, die hier 13 moskeën hebben. 139. 22. L. 3. 42. Z. B.

GORAN, (ST.) Eng. kerspel in Cornwallis, met 1120 inw. en eene zeehaven.

GORATSCHAI of *Isti-Szu* (heet water), Rus. Aziat. dorp in Kaukazië, met zeven heete bronnen.

GORAY, Pool. stad, waiw. Lublin.

GORBALS OF GLASCOW, Schot. kerspel en dorp, gr. Lanark, over de stad Glascow, aan de Clyde.

GORBATA, Afr. stad in het Z. van Tunis, mogelijk het oude *Orbita*; 4 m. Z. W. van Gafsa.

GORBATOFF, Rus. stadje, gouv. Nischnei-Novogorod, aan de Oka, met 610 inw.

GORBITZ, Pruis. D., regdst. Merseburg.

GORCHEN of *Miegska Gorka*, Pruis. stadje, regdst. Posen, met 2,110 inw.

GORCAH of *Ghoorca*, O. Ind. distr., prov. Nepaul, tusschen 28. en 29. N. B. en 101. en 102. L. met eenen bergachtigen, onvruchtbaren grond. De dusgenoemde hoofdplaats ligt op 102. 22. L. 28. 25. N. B.

GORCUM, zie Gorinchem.

GORDA, W. punt van het Canarisch eil. Palma. 359. 38. L. 28. 47. 18. N. B. 2. Z. Amer. kaap aan de O. kust van Patagonië. 47. 8. Z. B. 3. Kaap aan de N. W. kust van Mindanao. 140. 26. L. 8. 6. N. B. 4. (*Punta*), kaap aan de N. kust der prov. Dariën. 297. 54. L. 9. 30. N. B. 5. (*Punta*), Amer. kaap aan de kust van Mexico in Nieuw Spanje. 295. 21. L. 9. 22. N. B. 6. (*Punta*), kaap aan de Z. kust van het W. Ind. eil. Cuba. 294. 54. L. 22. N. B. 7. (*Punta*), kaap aan de kust van Brazilië, op 16. 22. Z. B. 8. (*Punta*), Amer. kaap aan de kust van Mosquito. 294. 46. L. 10. 55. N. B.

GORDALI SEAR, eene ontzaggelijke bergkloof in Engeland, gr. Lancaster, welke door alle reizigers, om deszelfs merkwaardigheid, bezocht wordt.

GORDE, zie Göhrde.

GORDES, Fr. vlek, dep. Vaucluse, arr. Apt, met 3,410 inw.

GORDI, kleine Rus. Aziat. vesting in Mingrelië.

GORDIJK, Nederl. marktvlek, prov. Vriesland, arr. Heerenveen, met handel, fabr. en ongeveer 1200 inw.

GORDISCH GEBERGTE, Perz. gebergte, dat zich beneden het meer Wan van den Taurus scheidt, en door de provinciën Laristan en Farsistan, met den Tiger, paralel loopt, en zich aan gene zijde van Bender-Abassi in zee verliest. Op sommige plaatsen heet het Darnawend of Baktiari ook Hezardara, (dat is duizend bergen).

GORDO, riv. in Spanje, die tusschen Marbella en Malaga in de Middell. zee valt.

GORDON of *Gourdon*, Fr. arr., dep. Lot, op 28 V. M. in de kantons Gourdon, la Bastide, Gramat, Martel, Payrac, St. Germain, Salviac, Souillac en Vayrac, 75,000 inw. bevattende. 2. Hoofdpl. van bovengen. arr., aan de Bleu, met een weeshuis, waarin eene katoenspinnerij, hoeden- en linnenfabr., handel in koren en rundvee en 3,700 inw. 3. G. of *Gordon Castle*, *Bog of Gicht*, stamhuis van den hertog van Gordon in 't Schot. gr. Elgin. 4. Schot. kerspel, gr. Berwick, met 850 inw. en een dorp in hetzelve. 5. (*Point*), kaap aan de Z. kust van een der eil. in *Broughton's* archipel. 154. 36. L. 50. 48. N. B.

GORDONA, berg in het N. van het Lomb. Ven. kon., in het dal van Intelvi, 4000 voeten hoog.

GORE, Oostenr. slot en heerl. in Croatië, bij Petrina. 2. Kaap aan de W. kust van N. Amer. 254. 37. L. 49. 20 N. B.

GORE'S BAY, baai aan de Z. W. kust van het Austr. eil. Tavai Poenammoe. 191. 36. L. 43. 12. Z. B. 2. Eil. in den N. Stillen oceaan, door COOK in 1778 dus genoemd. Het is smal en 10 mijlen lang, bar en onbewoond 205. 16. L. 60. 40. N. B.

GOREE, zie Goeree. 2. Eil. bij de kust van Brazilië, aan den mond van de Rio dos Reyes Magos. 19. 10. Z. B. 3. Klein eil. of rots aan de kust van Afrika; ½ mijl van de Z. kust van de Groene kaap; het brengt niets voort, maar is een gewigtige militaire post, welke het eerst door de Hollanders bezeten, maar in 1677 door de Franschen belegerd, en bij den vrede van Nijmegen aan hen werd afgestaan. Het heeft in Februarij 1822, van den koning verlof gekregen tot het oprigten van eene stapelplaats, die reeds eerder hier bestaan heeft. Het is eene bazalt rots, waarop de stad van denzelfden naam, en twee forten St. Michael en St. François liggen. Het eil. heeft gebrek aan drinkwater en levensmiddelen, die van het vaste land hier moeten gebragt worden, doch er is veel visch en handel in goudzand en ivoor. o. 15. L. 14. 40. N. B.

GORELLOI, vulkanisch eil. van het An-

Andreanofskische gedeelte der Rus. Aleutische eil.

Gorenki, Rus. dorp bij Moskou, met den schoonen botanischen tuin van den graaf Rasumowsky, en een phytographisch gezelschap.

Gores Eiland, zie Matthias.

Goretta, Z. Amer. eil. in de Rio de la Plata, bij de baai Maldonado.

Gorey, zie Newborough.

Gorey Mountains, Iersche bergen in het gr. Donegal; 3 mijlen Z. W. van Londonderry.

Gorgaden of *Gorgoden*, zie Kaapverdische eil.

Gorgerty, zie Gorgeny Szent Imre.

Gorges, 3 Fr. vlekken, dep. Kanaal, Somme en Neder Loire.

Gorgeny Szent Imre of *St.Emrich*, Hong. marktvlek in Zevenbergen, kom. Thorenburg, aan de Görgöny, met 3 kerken, en zoutbronnen.

Gorgona, Tosc. eil. tot de prov. Siëna behoorende, met vele bosschen en sardellenvangst. 2. Amer. eil. aan de kust van Nieuw Granada, prov. Choco, in de Stille Zuidzee, met paarlvisscherij. 3. Zie verder Margarita (St.)

Gorgonilla, klein Z. Amer. eil. in de Stille Zuidzee, aan de kust van Quito, met eenige kleine eil. om hetzelve. 299. 10. L. 1. 47. N. B.

Gorgonsolo, Lomb. Ven. vlek in Milaan.

Gorgue, Perz. eil. aan de kust van Kerman.

Gorgue, (la) Fr. vlek, dep. Noorden, arr. Hazebrouck, aan de Lys, met het kerspel 3028 inw., linnenweverij, stijfselfabr., bierbrouwerijen en zoutraffinaderijen.

Gorham, vlek in de N. Amer. Rep., prov. Maine, gr. Cumberland; 2250 inw.

Gorhey, Fr. dorp, dep. Vosges.

Gori, zie Ghori.

Gorinchem, Gornichem, gewoonlijk *Gorkum* genoemd, Nederl. distr. in Z. Holland, hetwelk in de kantons Culemborg, Gorinchem en Sliedrecht 32,680 inw. bevat. 2. Nederl. stad, hoofdpl. van voorn. distr., aan den regter oever der Merwe, ter plaatse waar de Linge hare oude uitwatering in de riv. heeft. Zij is eene sterke vesting, die rondom onder water kan gezet worden; heeft 4 poorten, 2 herv., 1 luthersche, 1 roomsche kerk en 1 synagoge; in de groote herv. kerk vindt men de graven der heeren van Arkel en van den dichter Paffenrode. Verder is hier een weeshuis, een gasthuis met een pesthuis, een oude mannenhuis, een oude vrouwenhuis en een nieuw armhuis voor oude lieden en arme kinderen. Onder de wereldlijke gebouwen behooren het oude, deftige stadhuis met eenen toren en klokkenspel, met eenige fraaije schilderstukken, en onder hetzelve de stadswaag en de vleeschhal; de fraaije hoofdwacht op de ruime markt, 's lands magazijn, de gevangen poort, eene bank van leening, stads doelen en 5,200 inw., die voorheen vele potten en korte pijpen maakten, doch thans meestal in den handel in koren, hennep, boter, kaas en de visscherij op de Merwe, die zalm, elft, karpers, enz. oplevert, en waarvan de Gorkumsche bliek beroemd is, hun bestaan vinden. Er is eene latijnsche school, een opvoedingsgesticht, en een voor weinig jaren opgerigt en zeer bloeijend letterkundig genootschap. Merkwaardig is hier nog het huis, waarin Hugo de Groot, na zijne ontvlugting, zich verkleedde, en dat nog verscheidene blijken van deze gebeurtenis heeft. W. Estius, Thomas Erpenius, Jan van der Heyden (de uitvinder der stads lantaarns en brandspuiten); Bloemaart, Kamphuizen en verscheidene andere schilders zijn hier geboren. 51. 50. N. B. 22. 38. L.

Goring, Eng. dorp, gr. Oxford.

Gorisseifen, Pruis. dorp, regdst. Liegnitz, Löwenberg-Bunzlauer kreits, met eene roomsche en luthersche kerk en 2,080 inw., die kalksteengroeven en linnenweverij hebben.

Gorizia, zie Görz.

Goritz, Pruis. stadje, regdst. en kreits Frankfort, aan den Oder, met 900 inw. 2. Zie Görz.

Goritza, dorp in 't N. van Griekenland, distr. Magnesia, aan den kant van het oude *Demetria.*

Goritza Mala en Velka, twee kleine eil. in het Cirknitzer meer, in Oostenr. Carniole.

Gorizia, zie Görz.

Gorka of *Ghorka*, rijk in Midden-Azië, tusschen Mokampur, Oude en Nepaul, of tusschen 101. en 102. L. 27. 50. en 29. N. B., aan den Ganges, en aan de bovendeelen der Setledsch en Biah. Het is zeer bergachtig en door Hindo's bewoond, welke goudwasscherij, ijzer-, lood- en kopermijnen, laken- en andere fabr. hebben. Tot voor ruim 50 jaren was het eene soort van gemeenebest, toen Purti Narayou zich tot opperhoofd opwierp, en den zetel zijns bestuurs te Katmandu vestigde, waardoor de hoofdplaats Gorka na dien tijd zeer vervallen is. Men vindt in deszelfs omtrek veel berg-

bergkristal. 28. 25. N. B. 2. Zie Gorchen.

GORKAU, zie Jorkau.

GORKUM, zie Gorinchem.

GORLESTON, Eng. dorp, gr. Suffolk.

GORLICE, Oostenr. stad in Galicië, kreits Zaslo, aan de Nepa, met linnenreederij en handel in koren, wijn, enz.

GORLINGEN, Wurt. dorp, Neckarkreits, ambt Leonberg, met 1120 inw.

GORLITZ, Pruis. kreits, Silez. regdst. Liegnitz, in het Z. en W. aan Saksen grenzende, wordt door de Neisze en eenige groote en kleine beken bespoeld, heeft een gedeelte van den Wohlischen bergrug, weinig akkerbouw, veel veeen bijenteelt en eenige lakenfabr., benevens op 11⅕ V. M. in 4 steden, 1 vlek en 45 dorpen, 42,000 inw. 2. Ommuurde Pruis. stad, aan de Neisze, met 6 poorten, 3 voorsteden, breede straten en groote marktplaatsen, welke des nachts verlicht worden, 8 luthersche kerken, waaronder de groote Peter- en Paulus kerk, en de kapel van het H. kruis, met het H. graf, 1 gymnasium met eene boekverzameling, tucht-, wees- en armhuis, 4 gasthuizen, scholen, twee openbare boekverzamelingen en 9,860 inw. welke lakenweverijen, volmolens, verwerijen, linnenweverijen en bleekerijen, looijerijen, lijmziederijen, fabr. van hoeden, knoopen, zijden kousen, muzijk- en andere instrumenten, benevens ijzersmederijen, klokkengieterijen, brouwerijen, enz. hebben, en veel handel drijven. Er is hier eene beurs, de zetel van het gezelschap der wetenschappen van den Opper Lausnitz, dat eene bibliotheek, kabinet van naturaliën en verzameling van landkaarten heeft. 32. 38. 42. L. 51. 9. 8. N. B.

GORMITZ of *Görms*, Pruis. eil., regdst. Stettin.

GORMONA, eil. aan de Z. kust van 't Ier. gr. Galloway.

GORNICHEM, zie Gorinchem.

GORNO, zie Khorna.

GÖRNITZ BEI OELSNITZ, Saks. dorp, kreits Voigtland, alwaar in de Gornitzbeek paarlen gevonden worden.

GORO, (PORTO DI GORO), een van de monden van den Po, in de golf van Venetië, in een moerassig oord, legatie Ferrara, in den Kerk. Staat, alwaar de drie vlekken Goro, Mezzo-Goro en Codi Goro liggen.

GOROCHOWETZ, GOROCHOVITZ, Rus. stadje, gouv. Wladimir, bij de zamenkomst van de Kliäsma en de Oka, met 2500 inw., klokkengieterijen, fabr. van leer, zeep en handel in vlas, leder, en pelterijen op Astrakan.

GORODEZ of *Gorodok*, Rus. stadje, gouv. Witebsk, aan de Gorodka.

GORODISCHTJE, Russische stad, gouv. Penza, aan de zamenkomst der Julowa en Kitschkelenka, met 1780 inw. 2. Rus. stad, gouv. Kiow, aan den Dnieper. 3. Rus. dorp, gouv. Novogorod, kreits Balachna, met de omliggende buurten 6,000 inw., die vaartuigen, Berlijnsch blaauw, loodwit, enz. maken.

GORODNIA, Rus. stad, gouv. Czernigow, aan de dusgen. riv., met 1200 inw. 51. 35. N. B.

GORODOK, zie Gorodez.

GORON, Fr. vlek, dep. en arr. Mayenne, niet verre van de Colmont, met een kasteel en 1800 inw.

GORONGO, eil. in de Ind. zee; 7 m. Z. van Gilolo. 146. 20. L. 1. 8. Z. B.

GORONNE, Nederl. dorp in Luxemburg; ¾ mijl van Vielsalm.

GORREDIJK, Nederl. vlek, prov. Vriesland, arr. Heerenveen, grietenij Opsterland, met eene weekmarkt, waar veel boekweit en andere granen verhandeld worden, en eene hervormde en doopsgezinde gemeente.

GORREVOD, Fr. stadje, dep. Ain, met 2050 inw.

GORRITTI, Z. Amer. eil. aan den ingang der riv. la Plata. 322. 42. L. 34. 56. 20. Z. B.

GORRY-MUNDELA, O. Ind. lands. in het land der Mahratten, met de vesting Mundel, de zetel van eenen cijnsbaren rajah.

GORSA, klein W. Ind. eil. aan de Z. kust van Cuba. 296. 21. L. 21. 45. N. B.

GORSBACH, Pruis. dorp, regdst. Merseburg, kreits Sangerhausen.

GORSEL, zie Gorssel.

GORSES, Fr. stadje, dep. Lot.

GORSNY, Kaukazisch volk onder Rus. bescherming, dat 20,000 man te paard kan leveren en van de vee- en paardenteelt en den roof bestaat.

GORSSEL, Nederl. dorp, prov. Gelderland, kwart. Zutphen, hoofdschoutambt Lochem, met het dorp Almen 2300 inw.

GORSSUM of *Gorsheim*, Nederl. dorp, prov. Limburg, arr. Hasselt, met 300 inw.; een half uur van St. Truijen.

GORS SUR LEEUW, zie Gorsleeuw.

GORSZKOW, Pool. stad, waiw. Podlachië.

GORT, Ier. dorp, gr. Galway.

GORTA, (ST. MARIA LA) klein eil. in de Stille Zuidzee. 242. 46. L. 26. 35. N. B.

GORTEL, Nederl. buurt, prov. Gelderland, kwartier Arnhem, bij Eppe.

GORTON, Eng. vlek, gr. Lancaster, met 1180 inw.; 1 uur van Manchester.

GORTS, Mecklenburgsch zeevlek, bij Rostock.

GORTSCHACH, Illyr. heerl. en kasteel, kreits Laybach.

GORTSCHACHHOF, Illyr. D., kreits Klagenfurth, met geweer-, staal- en ijzerfabr.

GORTYNA of *Hagios Deka*, Turk. vlek op 't eil. Kreta, met overblijfsels eener oude stad van dien naam.

GORTZ, zie Görz.

GORTZLINGA, staten van een bekend geslacht in de Nederl. prov. Vriesland, bij het dorp Hallum, in de grietenij Ferwerderadeel.

GORTZA of *Koredg*, Turk. stad in Macedonië, in een goed bebouwd dal; 32 mijlen W. ten N. van Salonica.

GORVELICH, Garveloch.

GORVELLE, Fr. D., dep. Morbihan.

GORWAY, Eng. riv. in Wallis, die door Caernarvon loopt en in zee valt.

GORY, Aziat. stad in Georgië, aan de Kur; 15 mijlen W. van Teflis.

GORYON, zie Gowran.

GORZ, Illyr. kreits, gouv. Triest, welke ten N. aan Villach, ten O. aan Laybach en Adelsberg, ten Z. O. aan Istria en ten W. aan Venetië grenst, en op 45¾ (volgens LICHTENSTEIN ruim 43) V. M., in 3 steden, 7 voorsteden, 4 vlekken, 316 dorpen en 18,070 huizen, 115,450 inw. bevat, die grootendeels Slavoniërs, ook Italianen of Duitschers zijn, meestal slecht Italiaansch spreken en den roomschen godsdienst belijden. Het land is grootendeels een uitgestrekt, door hooge bergen ingesloten dal, hetwelk door de Isonzo, die de Idria ontvangt, bespoeld wordt. De lucht is op de bergen ruw; doch in het dal, des zomers, zeer heet. De voortbr. zijn: wijn, boomvruchten, vlas, hennep, zijde, doch weinig koren en veeteelt. De meeste inw. vinden hun bestaan in de zijdeteelt en zijdefabr. De kreits wordt in de distr. Görz, Gradizka en Canale verdeeld. 2. Distr. in voorn. kreits, hetwelk op 12¾ V. M. in 6,392 huizen, 39,400 inw. bevat. 3. Ommuurde Illyr. stad, hoofdplaats van voorn. kreits en distr., aan de Isonzo, de zetel van een' bisschop, met een oud kasteel, 1 hoofd- en 4 andere kerken, 1 klooster, 1 weeshuis, 1 hospitaal, en 9,000 inw., die aanzienlijke zijdefabr., looijerijen en wasbleeken hebben. Men vindt er een bisschoppelijk seminarium, scholen en een genootschap van kunsten en landbouw. In de nabijheid is de *Monte Santo*, door den goeden wijn bekend. 45. 57. 30. N. B. 31. 8. 30. L.

GORZAGNA, Sard. stad in Piëmont, aan de Bormida. 44. 38. N. B. 26. 3. L.

GORZE, Fr. stadje, dep. Moezel, arr. Metz, met 1600 inw.

GORZKE, Pruis. stad, regdst. Maagdenburg, eerste Jerichowsche kreits, aan de bronnen van de Bukau; 850 inw.

GORZKOW, Pool. stad, waiw. Lublin.

GORZOW, zie Landsberg.

GOS of *Gös*, Oostenr. dorp, in Stiermarken, kreits Brück, op een klein eil. van de riv. de Muhr.

GOSBERTON, Eng. kerspel, gr. Lincoln, met 1300 inw.

GOSCHITZ of *Göszitz*, Pruis. vlek, regdst. Erfurt, kreits Ziegenruck.

GOSCHLIN, zie Goslina-Murovana.

GOSCHOSCHUENK, 3 dorpen in de N. Amer. Rep., prov. Delaware, aan de Ohio.

GOSCHUTZ, Pruis. heerl., regdst. Breslau, kreits. Wartenberg, welke met de heerl. Festenberg, op 2 V. M., in 1 stad, 1 vlek en 28 dorpen, 5000 inw. bevat. 2. Vlek in voorn. heerl. met 260 inw. en fabr. 3. Dorp in dezelfde heerl., met 680 inw.

GOSCHWITZ, Saks. Weim. dorpje, ambt Jena, bij Lobeda, aan de Saale.

GOSCZYN, Pool. stadje, waiw. Masovië, met 2 kerken en 560 inw.

GOSE, riv. in de Han. prov. Hildesheim, welke in het Clausthal ontspringt, en bij Goslar in de Ocker valt.

GOSECK, Pruis. dorp, regdst. Merseburg, kreits Querfurt, aan de Saale.

GOSHEN, stad in de N. Amer. Rep., prov. Connecticut, gr. Litchfield, met beroemde kaas. 2. Vlek en dorp aldaar, prov. New York, gr. Orange, het vlek met 3160 inw. 3. De naam van verscheidene andere vlekken in de N. Amer. Rep.

GOSHEN CREEK, riv. in de N. Amer. Rep., prov. New Jersey, welke in de Delaware baai valt, op 39. 10. N. B.

GOSHGOSHINE, volkplanting van Morav. broeders in de N. Amer. Rep., prov. Pennsylvanië, aan de Alleghany.

GOSLAR, oude Han. stad, vorst. Hildesheim, aan den voet van den Rammelsberg, door de Gose bespoeld, donker en slecht gebouwd, door hooge muren omringd, met 5 poorten. Zij heeft morsige straten, 3 opene plaatsen, 4 kerken, 1 vrouwenklooster, 3 hospitalen, 5,670 inw., brouwerijen, vitrioolmakerij, hagelgieterijen, zeepziederijen, mijnwerken in den Rammelsberg en handel in koren. De stad heeft 21,000 morgen boschland. De merkwaardigheden zijn de

de abdij kerk St. Simon en Juda, de Wohrt op de markt, de Zwinger, en in den omtrek des Rammelsbergs de leigroeven, enz. 31. 54½. N. B. 27. 59. L.

GOSLAU, Pruis. D., regdst. Breslau.

GOSLEW, zie Eupatoria.

GOSLINA MUROVANA of *Goschlin*, Pruis. stadje, regdst. Posen, met 2 kerken, 1020 inw. en fabr.

GOSNAY, Fr. D., dep. Pas-de-Calais.

GOSNE ET FILEE, Nederl. dorp, prov. Namen; 4 uren van Namen.

GOSPICH, Oostenr. vlek op de Croatische militaire grenzen, met 680 inw.

GOSPORT, Eng. zeehaven in Hampshire, aan den W. oever van den ingang der haven van Portsmouth, met eenen inham, Stoke's bay genoemd. Zij is, vooral in tijd van oorlog, door de nabijheid van Portsmouth, zeer bloeijend, met welke stad, alsmede met Portsea en Spithead, zij door vaste vaartuigen gedurig vertier heeft. Zij is versterkt, heeft verscheidene werkplaatsen, werven en dokken voor de Eng. marine, en goede barakken, protestantsche en roomsche kerk en andere bedehuizen, eene akademie van dissenters, scholen van liefdadigheid, armhuis, netten schouwburg en een wel ingerigt werkhuis voor de armen. Ook is hier het prachtig koninklijk hospitaal voor zieke en gekwetste zeelieden, hetwelk 2000 lijders kan bevatten. De stad wordt door de waterwerken te Forton van water voorzien, en bevat 7,800 inw., brouwerijen, koper-, ijzer-, en ankersmederijen, alsmede fabr. en magazijnen voor alle zeebenoodigdheden. 2. Stad in de N. Amer. Rep., prov. Virginië; 1 uur Z. W. van Portsmouth. 3. Visschers stadje aldaar, op Star-eiland, prov. New Hampshire, gr. Rockingham, met 100 inw.

GOSSAINGUNGE en GOSSAINPORE, twee O. Ind. steden, prov. Oude, aan den weg van Lucknow naar Joanpore.

GOSSAU, groot Zwits. dorp, kanton St. Gall, aan den grooten weg van Zürich naar St. Gall en Herisau, met linnen- en katoenfabr. De 1200 inw. bestaan vooral van den sterken doortogt en de welbezochte jaarmarkten.

GOSSBACH, Wurt. dorp, Donaukreits, ambt Geisslingen, aan de Fils, met 775 inw.

GOSSCHUTZ, zie Goschutz.

GOSSE, Fr. dorp, dep. Landes.

GOSSEINS, (GOSUAMI, d. i. *heer der koeijen*) of *Dschokens*, monniken der Hindo's in Indië, die een klooster op eenen berg, niet ver van kaap Comorin, prov. Travancor, hebben.

GOSSELIES, Nederl. vlek, prov. Henegouwen, arr. Charleroi, aan den weg naar Brussel, langs welken het vervoeren van steenkolen veel levendigheid geeft, met het kerspel 2900 inw. bevattende, die fabr. van wollen stoffen, spijker- en messenmakerijen hebben of in de omliggende steenkolen-mijnen hun bestaan vinden.

GOSSELIN, zie Josselin.

GOSSEN, tak van den Rooden Main, in den Beij. Op. Mainkreits.

GOSSENHEIM, Beij. dorp, Ned. Mainkreits, landg. Gemünden; 580 inw.

GOSZITZ, zie Goschitz.

GOSSLAWITZ, Pruis. dorp, Silez. regdst. en kreits Oppeln, met 550 inw.

GOSSMANSTEIN, zie Gossweinstein.

GOSSONCOURT, Nederl. dorpje, prov. Limburg, met 160 inw.

GOSSNITZ, vlek in Saks. Gotha, vorst. Altenburg, aan de Pleisse.

GOSSWEINSTEIN, Beij. dorp, Opper Mainkreits, landg. Pottenstein, aan de Wiesent, met een rotskasteel, eene prachtige kerk en 430 inw.

GOSTADT, GOSTADTEL, JOSEPHSSTADT, JOHTADT, Saks. stad, kreits Ertzgebergte, ambt Wolkenstein, aan de Boh. grenzen, met 1270 inw., mijnwerken, ijzerfabr. enz.

GOSTENHOF, zie Neurenburg.

GOSTIN, Pruis. stad, regdst. Posen, kreits Kröben, met 1220 inw. en fabr.

GOSTINGEN, Nederl. dorp, gr. hert. en arr. Luxemburg; 2 uren van Luxemburg; met het onderhoorige 1230 inw.

GOSTININ, Pool. stadje, waiw. Masovië, met 650 inw.

GOSUAMI, zie Gosseins.

GOTEIN, Fr. dorp, dep. Ned. Pyr.

GOTEN, groote woestijn in die van Sahara, lands. Zuenziga, waar men in 9 dagreizen geen droppel water vindt, en welke de karavanen van Telemsin naar Tombuctoe doortrekken.

GOTESKA, zie Ainod.

GOTHA, Saks. vorst., het W. gedeelte van de landen van den hertog van Saksen Gotha, in en op het Thuringer woud gelegen, en ten N. en N. O. aan de Pruis. prov. Saksen, ten Z. O. aan het Schwarzburgsche en Weimarsche ambt Ilmenau, ten Z. aan den Pruis. kreits Henneberg, ten Z. W. aan de Keur Hes. prov. Schmalkalden en het Meiningsche, en ten W. aan het Weimarsche vorst. Eisenach grenzende; terwijl de ambten Cranichfeld en Volkenrode geheel afgezonderd, en door het Pruis., Weim. en Schwarzburgsche gebied omringd zijn. Het bevat op 29 V. M.

M. in 6 steden, 7 vlekken en 164 dorpen, 81,500 inw. De N. zoom wisselt in kleine heuvels met hout bewassen, hoogten en kleine vlakten af, en heeft, over 't algemeen, eenen middelmatigen, echter hier en daar vrij vruchtbaren grond. De Z. helft, daarentegen, is vol bergen en bosschen, tusschen welke kleinere en grootere dalen gelegen zijn. Het voornaamste gebergte is het Thuringer woud, welks hoogste toppen zijn: de Beerberg 2985, de Sneeuwkop 3315, en de Inselberg 2791 voeten hoog. Uit hetzelve komen verscheidene takken voort. De riv. zijn: de Weser, met de Hörsel, die eerst Leine genoemd wordt, en de Emse, de Ruhl en de Nesse tot takken heeft; de Elbe, met de Unstrut, die de Gera en Apfelstadt, na dat deze de Ohra heeft opgenomen, ontvangt; de Ilm, Orla en Roda; de Pleisse, die de Sprotte ontvangt; in den Rijn loopt de Milze; de overige wateren zijn: de Kumbacher, Hörselgauer en Eichaer meertjes en de gezondheidsbronnen bij Ronnenberg en Niederwieca.

De lucht is er gematigd en de voortbr. zijn: koren, peul- en tuinvruchten, vlas, weed, hop, komijn, anijs, koriander, boomvruchten, wijn, aardappelen en hout; gevogelte, wild, bijzonder herten, reeën en hazen; ook zijn er vossen, dassen, marders, wild gevogelte, bijen en visch. Verder ijzer, kobalt, koper, steenkolen, turf, zout, bouw- en kalksteen, lei, leem, eenig gips, porfier en marmer. De voornaamste takken van bestaan zijn: de landbouw, vee- en bijenteelt, de bergwerken en de fabr. De inw. zijn meestal luthersch. Voor de wetenschappen bezit het land met Weimar de universiteit te Weimar, een gymnasium te Gotha, de lyceën, en verscheidene zeer goede scholen. Het vorst. wordt in 9 ambten, een grafelijk kanselarij district, 34 patrimoniaal regtsgebieden en twee stedelijke regtsgebieden verdeeld. Zie verder Gotha (Saksen).

GOTHA, Saks. ambt in voorn. vorst., aan de Nesse en het Leine-kanaal, dat in 1 stad en 22 dorpen 18,690 inw. telt.

GOTHA, hoofdst. van 't vorst. Gotha, aan de Leine, verblijfplaats des hertogs en van alle regerings-collegiën. Zij is eene der schoonste steden in Saksen, 1240 voeten boven de oppervlakte der zee gelegen, en heeft de gedaante van een' onregelmatigen vierhoek, op welks hoogste punt het hertogelijk residentieslot Friedenstein staat. De wallen zijn geslecht en in aangename wandelingen herschapen. Zij heeft 4 poorten, 5 opene plaatsen en 12,480 inw. Onder de voornaamste gebouwen behooren: het reeds genoemde residentieslot, met de hert. bibliotheek van 20,000, en de lands-bibliotheek van 60,000 boekdeelen, benevens eene der beroemdste verzamelingen van munten in Europa; een kunst- en naturaliën kabinet, een kabinet van natuurkundige instrumenten, eene verzameling van oudheden en de archiven des lands. Verder het tuighuis, het landshuis, het oude en nieuwe raadhuis, 7 kerken, waaronder de kerk van St. Margaretha, met de graven der hertogen, en de kerk van het weeshuis uitmunten; de roomschen hebben een bedehuis. Tot onderwijs dienen: het gymnasium, met 19 onderwijzers, het coenobium, waarin 24 leerlingen kost en onderwijs ontvangen, en eene bibliotheek van 5000 boekdeelen hebben; eene vroedvrouwen school, eene industrie- en vrijschool, soldaten-, meisjes- en zondagsscholen, kweekschool voor schoolonderwijzers en 5 openbare leesbibliotheken; verder 1 vrouwenklooster, 3 hospitalen, een armen-, zieken- en werkhuis, 1 lazareth en verscheidene weldadige inrigtingen. De inw. vinden hun bestaan in de verteringen van het hof, der regeringsleden en het garnizoen, den handel, eenige fabr., waaronder 1 mousselin- katoenfabr., die 900 werklieden heeft; 1 porseleinfabr., chits en andere van papier, tabak, naalden, leijen, laken, linnen, band, muzijk- en heelkundige instrumenten; brouwerijen en looijerijen gevonden worden. Men heeft er 3 jaarmarkten. Bij de stad op den Seeberg is een observatorium, de hertogelijke tuin, het lustslot Friedrichsthal, enz. Zij is de geboortepl. van den dichter GOTTER en van den natuurkundigen BLUMENBACH en het verblijf van vele beroemde geleerden. 50. 57. L. 28. 22. 38. N. B.

GOTHA (SAKSEN) EN ALTENBURG, hert. in Duitschland, uit de vorst. Gotha en Altenburg, (men zie die art.) en een deel van Römhild bestaande, waar van de beide hoofddeelen geheel in Thuringen, tusschen 37. 56. en 39. 16. L. gelegen zijn, terwijl het gemeenschappelijk ambt Römhild in het Beijersche en Coburgsche gelegen is. De regering is in handen van den hertog, die het 12 lid der bondsvergadering is, doch maar ééne stem heeft; hij is met zijn 18 jaar mondig en zijne magt wordt bepaald door de standen, die de hertog om de 4 of 6 jaren te zamen

 roept,

roept, bijzonder om over de inkomsten en uitgaven te handelen. Het hoogste regeringscollegie is het geheime ministerie of de geheime raad. De inkomsten worden op 1⅛ millioen daalders geschat; het krijgswezen bestaat uit 90 man lijfwacht te paard, en 1870 man voetvolk, dat ook het contingent uitmaakt. In 1815 beliep de landstorm 28,800 man. Het land is in de 2 hoofddeelen Gotha en Altenburg verdeeld, tot welk eerste men het gemeene ambt Römhild rekent.

GOTHA-ELF, riv. in Zweden, eigenlijk eene afvloeijing van het Weenermeer, uit hetwelk zij bij Wenersberg, als eene voortzetting van de Clara-elf, voortkomt, en na eenen loop van 10 mijlen bij Gothenburg, aan hetwelk zij zoo wel als aan Gothenburg-län den naam geeft, in het Kattegat valt; zij is niet bevaarbaar, wegens de groote watervallen, waaronder die van Trolhatta (zie dat art.) niet ver van het Weenermeer, bijzonder bekend is.

GOTHALAND, zie Gothland.

GOTHAM, dorp in de N. Amer. Rep., prov. Maryland; 2 m. N. van Baltimore.

GOTHARD, (ST.) hooge en zeer merkwaardige berg, in de Zwits. kantons Uri en Tessin, met eenen veel bezochten weg naar Italië. Hij verdient, wegens deszelfs veelvuldige bijzonderheden, alle aandacht, te meer omdat bij denzelven de aanzienlijkste bergketenen van Zwitserland te zamen komen, en zoo wel op als bij hem, de riv. de Rijn, de Reuss, de Tessin en de Rhône enz. ontspringen. Het opklimmen begint bij Amsteg, bij de Reuss, alwaar aangename, stille dalen, en woeste, naakte rotsen, die over bruisende stroomen hangen, elkander afwisselen. Boven Metschlingen vormt de Fellibach schoone watervallen: de brug *Pfaffersprung* is schilderachtig, en wat verder ligt Wasen. Niet ver van Goschenen valt de Rohrbach in de diepte; in deze omstreek ligt 't kristalhol Sandholm. Bij Ferston, achter Goschenen, begint de naauwe bergkloof Schollenen, welke in den winter door sneeuwvallen gevaarlijk zijn kan, en in alle jaargetijden door naakt- en woestheid schrikbarende is. In den afgrond stroomt de Reusz over en tusschen rotsen voort, terwijl de weg zeer kunstig aan den kant der steile rotsmuren gebouwd is. Is men op deze wijze anderhalf uur voortgewandeld, dan komt men aan de bekenden *Duivelsbrug*. Onder stofregen, die door den wind van den nabijgelegenen waterval hier wordt heengedreven, stapt de wandelaar over de duistere diepte, die van boven 75 voeten breed is. Nog hooger is de weg, die 200 voeten ver door den Duivelsberg gehouwen is. Aan het einde van dezen vochtigen ingang opent zich het aangename Ursern-dal, met heerlijke weiden en talrijke kudden. Nu gaat hij ongeveer een kwartier door de plaats Andermatt, over eene vlakte, doch dan klimt men weder naar het dorpje Hospital. Van hier, tot op de hoogte, is de weg altijd woest, eenzaam en door steile rotsen omringd; ten W. ziet men nu het Luzendromeer.

Op de hoogte liggen twee kleine meren, uit welke de Reuss en de Tessin ontspringen, en waarvan de eerste Noord- en de andere Zuidwaarts stroomt. Het liefdadig geestelijk gesticht, tot hulp voor reizigers, is in de woelingen van 1798 verwoest. Thans is er eene door Tessiners gebouwde herberg. De ligging van het klooster werd door SAUSSURE op 46. 70. N. B. en 26. 6. L. en de hoogte boven de zee op 6,390 voeten bepaald, welke echter door PLAUDUS HEINRICH op 6,650 voeten gesteld werd. Van de nabijgelegene rots-spitsen verdienen de volgende opmerking. Ten Westen van den weg: de Fobia 9730, de Fieudo 8586, de Luzendro 9730 en de Oxsino of Ursernspits 9944 voeten hoog; ten Oosten van den weg: de Prosa 8262 voeten hoog; de Salla, Schipsius en Sorescia. De beste van allen om te beklimmen is de Fieudo.

Nu gaat de weg grootendeels vrij steil, door het dal en over de brug *Fremola* naar beneden. Bij de kapel der H. ANNA, alwaar de eerste dennen staan, geniet men een der schoonste gezigten op het dal Leventina. Deze oude bergpas heeft ook veel aanlokkends voor vrienden der natuurkunde. Niettegenstaande de hoogte, is de luchtsgesteldheid in het Ursernthal vrij zacht, en de grond tamelijk vruchtbaar. Aan de N. zijde houdt de groei der boomen veel vroeger op; bij Goschenen komen de dennen niet meer voort, terwijl hooger dan Airolo bosschen gevonden worden, en in het Livinenthal koren groeit. In het Ursernthal ziet men, behalve de weide, welke de oevers sieren, slechts overblijfsels van het in den oorlog verwoeste boschje Andermatt. Onder de delfstoffen van den St. Gothard, vindt men de zeldzaamste witte en groene tourmalijnen, welke duur betaald worden.

De weg, welke het geheele jaar door gebruikt wordt, en des winters met onbegrijpelijke moeiten, en niet minder gevaar

vaar, wordt open gehouden (waartoe de bewoners der nabijgelegene dorpen, die hiervoor eenen aanzienlijken tol invorderen, verpligt zijn) is van Amitig tot Acrolo, grootendeels geplaveid. De koopwaren worden op paarden en muilezels, die hierop bijzonder zijn afgerigt, over dezen weg gebragt, doch des winters worden hiertoe wel sleden met ossen bespannen gebruikt. Men rekent dat er door elkander wekelijks 300 lastdieren, en jaarlijks 15,000 reizigers over dezen weg gaan. Slag van 1799.

GOTHEBORGSLÄN, Zweed. stadhouderschap in de prov. Bahus, het Z.W. van W. Gothland, dat het geheele lands. Bohus beslaat, tusschen 28. 42. en 29. 53. L. en 57. 34. en 59. 14. N. B. gelegen is, ten N. aan Noorwegen, ten O. aan Elfsborg, ten Z. aan Hallund, ten W. aan de Noordzee grenst, en op 64 V. M. in 5 steden en 2891 landgoederen 119,500 inw. bevat, waarvan de landbewoners arm en behoeftig zijn. Het land is bergachtig, doch vlak aan de kusten, die uit kleine en groote losgerukte stukken lands of scheren, klippen en rotsen bestaat. De grond is rotsachtig en weinig vruchtbaar; de bergen zijn tot in Mei met ijs en sneeuw bedekt. De voorn. riv. zijn: de Gotha-Elf, de Krochst-A, de Quira en eenige kleine meren. De luchtsgesteldheid is koud en ruw; de landbouw beteekent niet veel, en geeft een weinig koren, gerst, haver, erwten, aardappelen en rapen; er groeit veel grof hout, doch er zijn weinig boomvruchten; verder vindt men er rundvee en schapen; de visscherij is een voorname tak van bestaan, en voor de armen het verzamelen van mos. Ook zijn er steenbakkerijen, turfstekerijen, enz. Het wordt in 5 voogdijen verdeeld.

GOTHEM, Nederl. dorp, prov. Limburg, arr. Hasselt, bij Looz.

GOTHENBURG, stad in Zweden, hoofdstad van Gotheborgslän, in de voogdij Askind. Zij is de zetel van het bestuur der prov. en van een' bisschop, ligt aan de Z. zijde der Gotha-Elf, ½ mijl van derzelver mond, en wordt door het kleine riv. Moladal, één groot en twee kleine kanalen doorsneden, over welke 21 bruggen liggen. Zij is met muren en wallen voorzien, en wordt nog door twee batterijen omringd, en gelijk de haven, door de midden in de riv. op twee klippen gelegene vesting Nya-Elfsborg, verdedigd. Zij wordt in 4 wijken verdeeld, heeft 3 poorten en de voorsteden Masthoget, Majorne, Hiarthage en de nieuwe werf, 3 kerken (waaronder de in 1815 nieuw ingewijde Gustavuskerk en eene duitsche kerk) 1 hernhutters bedehuis, 1 beurs, 1 dolhuis, 1 armhuis, 2 lazareths, 2 weeshuizen, goede armen inrigtingen, een fonds ter ondersteuning van zeelieden, waterleiding, welke het drinkwater een half uur ver aanvoert, en in 1818 met de voorsteden 21,100 inw., die eenige fabr. van laken, katoen, touw, zeildoek, tapijten, horologiën, papier en tabak, benevens verwerijen, suikerraffinaderijen, zeepziederijen, looijerijen en scheepstimmerwerven hebben, maar vooral eenen aanzienlijken handel drijven. In 1812 liepen er nog 677 schepen in, en 613 uit, hetwelk bij de eerste in 1819 reeds op de helft, en bij de laatste op ⅔ verminderd was. De uitvoer bestaat in: ijzer, staal, aluin, gezouten haring, traan, planken, pik, teer, mos, glas, enz., terwijl de invoer zich voornamelijk tot O. en W. Ind. waren, zout, koren, wijn, tabak, linnen en hennep bepaalt, die van hier verder landwaarts in gevoerd worden. Sedert het vernietigen der O. I. Comp. in 1814, is de handel op O. Ind. vrij. De haven is zeer goed, de visscherij echter veel verminderd. Bij de stad liggen de eil. Känso met eene quarantaineplaats, en Fosoë. Tot wetenschappelijk onderrigt in deze stad vindt men een genootschap voor wetenschappen en fraaije letteren, een bijbelgenootschap, een voor godsdienstleeraars, ter bevordering van den christelijken godsdienst; een harmonisch gezelschap, een gymnasium met 7 leeraars, een contubernum voor 28 jongelingen, met eene bibliotheek van 3000 boekdeelen: onderscheidene lagere scholen, waaronder prins Oscars-school voor soldaten kinderen, 3 boekdrukkerijen, enz. 57. 42. N. B. 29. 27. 30. L.

GOTHLAND, voormalige prov. van Zweden, ook Gothaland of het rijk der Gothen genoemd, en het Z. deel des lands bevattende; nu meer onder den naam van Z. Zweden bekend, wordende dan alleen het Karlstadlän bij Midden-Zweden gebragt. Het strekt zich uit van 28. 42. tot 34. 51. L. en van 55. 21. tot 59. 14. N. B., en grenst ten N. aan Midden-Zweden, ten O. en Z. aan de Oostzee, ten Z. W. aan de Sond, ten W. aan het Kattegat en de Noordzee, en bevat op eene oppervlakte van 1638 V. M., in 48 steden, 6 vlekken en 40,900 landhoeven, 1,364,600 inw. Het land wordt thans in 12 länen of stadhouderschappen verdeeld, bij welken wij de gesteldheid, voortbr. enz.,

nader zullen opgeven. Men zie *Gotheborgslän*, *Elfsborgslän*, *Skaraborgslän*, *Linkopingslän*, *Kalmarlän*, *Jonkopingslän*, *Kronabergslän*, *Karlskronalän*, *Gothlandslän*, *Halmstadslän*, *Christianstadslän* en *Malmohuslän*. 2. Eil. bij Zweden; zie verder Gothlandslän, dat volgt.

GOTHLANDSLÄN, GOTTLANDS of *Wisbylän*, stadhouderschap tot de voorn. prov. behoorende, en uit het eil. Gothland en eenige daarom gelegene eil. bestaande, welke 10 mijlen van de kust van Zweden en 7 van die van Oland, in de Oostzee, tusschen 35. 38. en 37. 27. L. en 56. 57. en 56. 59. N. B. gelegen, en op eene oppervlakte van 49. V. M. in 1 stad en 1099 landhoeven, 33,000 inw. bevattende. Het eil. ligt 150 à 200 voeten boven de oppervlakte der zee. Onder de bergen is de Thorsberg aan de O. kust, 150, en de Hoberg in het Z., 140 voet hoog en geheel onvruchtbaar. De kust is met geheele klippen van versteende zeegewassen (*madreporen*) omringd, die hoe langer hoe meer aangroeijen. Ten O. is een groote bogt, waarvan de Slitehamm in het N. O., de beste haven des eil. uitmaakt. In het Z. W. is de kleine golf Burswik. Het binnenste des lands is vlak en heeft eenen ligten kalkgrond, waarop de boomen bijzonder tieren. De voornaamste riv. is de Gothum, die ten O. in de zee valt; de Lummelund, en 't meer Marleba. De lucht is er gematigd en zachter dan in de prov. van Zweden zelf, die op dezelfde breedte liggen. De landbouw is voor veel verbetering vatbaar; zij levert echter genoegzaam koren, gerst, haver, groenten en bijzonder veel rapen op, die ook naar Stockholm uitgevoerd worden; eenige aardappelen, een weinig vlas en eenige boomvruchten. Er is veel hout, en de veeteelt, bijzonder schapenfokkerij, is er van belang, doch de boter en kaas is er slecht. Men heeft er verder groote geiten, tamme en wilde paarden, hazen, vossen en zeehonden. Op de kleine eil. verzamelt men veel dons. De visscherij geeft aan velen het bestaan en het rijk der delfstoffen levert kalk, zandsteen en eenig marmer. Fabr. van belang zijn er niet. De inw. maken hunne benoodigdheden meestal zelven en hetgeen hun ontbreekt, als: geneesmiddelen, koloniale en metalen waren, wijn, zout, enz. ruilen zij voor hunne wol, vet vee, rapen, balken, planken, teer, zandsteen, kalk, marmer en visch. Zij zijn vooral, na dat de hen drukkende kredithandel vernietigd is, zeer welvarende, daar alle eigendommen, wijl hier geen adel of goedbezitters zijn, onder de landlieden verdeeld zijn. Het eil. is in twee voogdijen, de Noordelijke en Zuidelijke, elk uit 13 herrards bestaande, verdeeld. De hoofdstad is Wisby.

GOTON, Chin. stad, prov. Se-tschuen.

GOTSCHDORF, Saks. D., prov. Lausnitz.

GOTSCHEE, zie Gottschee.

GOTTA of *Gotto eil.*, gevaarlijke keten van bergachtige, vruchtbare eil. bij Japan, waarschijnlijk gedeeltelijk door kapitein COLNETT, doch nader door KRUSENSTERN meer volkomen onderzocht. Het W. gedeelte op 248. 2. L. 32. 34. 50. N. B. 2. Kaap bij voorn. eil., door KRUSENSTERN bezocht.

GOTTALENGO, Lomb. Ven. vlek, legatie Brescia, met 2500 inw.

GOTTAU, Pruis ambt, regdst. Maagdenburg.

GOTTAUL, O. Ind. stad, distr. Burdwan, met vele wevers, die voor de O. Ind. Comp. werken. 105. 51. L. 22. 42. N. B.

GOTTECHAIN en BOSSUT, Nederl. gemeente, prov. Z. Braband, ½ uur van Grez, en 2¼ uur van Leuven, met 1000 inw.

GOTTENBURG, zie Gothenburg.

GOTTERN, Pruis. stadje bij Millhausen, met bijna 1000 inw.

GOTTESBERG, Pruis. stadje, Silez. regdst. Reichenbach, aan eenen berg, met steenkolenmijnen, fabr. van kanten, handschoenen, linnen, hoeden en mutsen, en 1815 inw. De rijke zilvermijnen zijn uitgeput. 2. Saks. dorp in Vogtland, aan de Boh. grenzen, met rijke tingroeven. 3. Zie Furtelberg.

GOTTESBUHREN, dorp in Hessen-Kassel; 6 mijlen N. van Kassel.

GOTTESGAB, Boh. bergstadje, in het ruwste gebergte van den kreits Elnbogen, aan den oorsprong van het Schwarzwasser, met tin- en ijzergroeven, turfveenderijen, kantfabr. en 1520 inw. 2. Zie Fichtelberg, No. 2.

GOTTESGNADE, Pruis. ambt, regdst. Maagdenburg.

GOTTESHAUSBUND of *Caddé*, gedeelte van het Zwits. kanton Graauwbunderland, dat aan de Z. en O. zijde, door de hoogste keten der Alpen omgeven en doorsneden wordt, en op 60½ V. M., 27,900 inw. telt, die van veeteelt en ooflhandel leven. De hoofdst. is Chur.

GOTTHEM, Nederl. dorp, prov. O. Vlaanderen, arr. Gend, met 1000 inw.

GOTTIGNIES, Nederl. dorp, prov. He-

Henegouwen, arr. Bergen, met 950 inw.

· GÖTTINGEN, Han. prov., met den titel van vorst., uit het voormalig kwart. Göttingen van het vorst. Calenberg, het vorst. Grubenhagen, Elbingerode, Hohnstein, de 4 Eichsfeldsche ambten, het Hildesheimsche ambt Hundsrück en de door Keur-Hessen afgestane ambten Plesse en Neuengleichen, zamengesteld, en als zoodanig ten N. aan Brunswijk, ten O. aan de Pruis. prov. Saksen en Keur-Hessen, ten W. aan Keur-Hessen en de Pruis. prov. Westfalen grenzende. terwijl het op 59 V. M., in 20 steden, 16 vlekken en 374 dorpen 183,000 inw. bevat. De grond is zeer bergachtig, daar hier in het O. het Harzgebergte, en in het W. het Söllinger-wald gevonden wordt. Behalve de Brocken, behooren de hoogste spitsen van het Harzgebergte tot deze prov., als de Bruchberg met den Hanskichner berg, de Trunken-, Ziegen- en Ackerberg, de Achtermannshöle, de Kahlenberg, enz. De voornaamste riv. zijn: de Weser, die hier uit de zamenkomst der Werra en Fulda voortkomt; de Leine, de Nieme en Schwalme, benevens de Rhume, Garte, Mohr, Espolde, Dramme, Grace en Schottelbeek, die takken der Leine zijn. Verder in Grubenhagen, de Bode met derzelver bronnen; de Sieber, de Ocker, Goste, Oder en Steinlake; ook zijn hier de Ilme en Hahle; echter droogen vele der laatste beken des zomers uit. De lucht is, bijzonder op het Harzgebergte, zeer ruw, nat en onaangenaam; in de laagten is zij zachter. Op de gebergten is volstrekt geen akkerbouw, maar in de vlakten is het land heerlijk bebouwd, met koren, aardappelen, peulvruchten, tabak, vlas, raapzaad, doch, behalve in de tuinen, weinig boomvruchten. Er zijn zeer vele bosschen, ook op de bergen, en dus overvloed van hout. Ook is er veel rundvee, schapen, geiten, varkens, doch geene paarden genoeg; tam en wild gevogelte, veel visch, waaronder zalm, aal en forellen. Verder, vooral in het Harzgebergte, goud, zilver, koper, lood, ijzer, zink, vitriool, zwavel, marmer, albaster, lei, jaspis, steenkolen, aluin, steen, en zoutbronnen. De middelen van bestaan zijn: linnen-, wol-, en katoenweverijen; garenspinnerijen; het houthakken, kolenbranden, de akkerbouw, de mijnwerken, enz. De uitvoer bestaat in koren, tabak, hop, garen, balken, deelen, linnen, wollen en katoenen stoffen, kanten, boter, kaas, glas, spiegels, ijzer- en koperwaren, terwijl er wijn, koloniale en fabrijkwaren ingevoerd worden. De meeste inw. zijn luthersch. Voor het onderwijs is door onderscheidene inrigtingen zorg gedragen. De regering des vorstendoms heeft hare zitting te Göttingen. 2. Han. stad, hoofdpl. van voorn. vorst. en de zetel van 't bestuur. Zij ligt in een uitgestrekt en zeer vruchtbaar dal, aan den voet van den Hainberg, en aan de Neue Leine (een kanaal, dat door de stad loopt) en is met eenen tot wandelingen ingerigten wal, en van buiten met vele tuinen omringd. Zij heeft 4 poorten en wordt in de *Altstadt*, *Neustadt* en *Masch* verdeeld. Een gedeelte der stad is tamelijk regelmatig gebouwd; de straten, die des nachts verlicht worden, zijn breed, en sommige derzelve met fraaije gebouwen bezet. Men vindt er 3 opene plaatsen, waaronder de markt met eene fontein en kom, schoone paradeplaats, 3 luth., 1 herv. en 1 roomsche kerk; 1 hospitaal met eene kerk, 1 lombard en 9,500 inw., fabr. voor laken en vooral voor wollen kousen, stijfsel, snuif en tabak, benevens ijzer- en staalwaren; looijerijen, zeepziederijen, boekbinderijen, doch weinig handel. Het voornaamste sieraad echter van deze stad is, de in 1734 gestichte, en in 1737 ingewijde hooge school, die, voor de verlating der studenten in 1818, de meest bezochte, en nog de beroemdste hooge school is, met eene der aanzienlijkste boekverzamelingen in Europa van 300,000 boekdeelen en 5,000 handschriften, een museüm, verzameling van natuurkundige instrumenten, eene prachtige sterrenwacht, eenen kruid- en plantentuin, eene snijkamer, chineesch laboratorium, een huis voor kraamvrouwen, een akademisch hospitaal, een hospitaal voor heelkundige genezingen, een hospitaal voor dieren, enz. Ook is hier nog 1 homelitisch en philologisch seminarium, een kon. genootschap der wetenschappen (door hetwelk onder anderen de *Göttinger gelehrte zeitung* wordt uitgegeven); verder een hoogduitsch gezelschap, gymnasium, eene industrie en verscheidene lagere scholen, 4 boekwinkels en 5 drukkerijen. De omstreken zijn zeer aangenaam. 51. 32. N. B. 27. 35. 40. L.

GOTTLAND, zie Gothland.

GOTTLEUBE, Saks. bergstadje, kreits Meiszen, ambt Pirna, met 410 inw.

GOTTLIEBEN, Zwits. dorpje, kanton Thurgau, aan den Rijn, met 250 inw.

GOTTO, zie Gotta. 2. Groote landst. in de binnenlanden van Afrika, ten Z. van den Niger, tusschen Bambarra en Tombuctoe; voorheen was het in verscheidene aan Bambarra onderworpene staten verdeeld, doch zij werden door een opperhoofd, MOSSEE genaamd, vereenigd en onafhankelijk gemaakt. De hoofdstad is Mosseedoo.

GOTTORP, Deen. kasteel, op een eil. in de riv. Schley, hert. Sleeswijk, de zetel van den stadhouder van Sleeswijk en Holstein.

GOTTOW, Pruis. D., regdst. Potsdam.

GOTTSAU, Bad. domein, Pfinz-en-Enzkreits, met een kasteel, nabij Karlsruhe.

GOTTSBERG, zie Gottesberg.

GOTTSCHEE of *Hotzscherie*, Illyr. hert., kreits Neustädtl, met 44,000 inw., die zich in spraak en kleeding van alle overige bewoners van dezen kreits onderscheiden, veel houtwerk vervaardigen, verder van de veeteelt, akkerbouw en het graven van slijpsteenen bestaan. De evenëensgen. hoofdpl. heeft 1600 inw., linnenweverijen, pottebakkerijen en het kasteel Auersberg.

GOTTSGAB, Beij. bergvlek, Opper Mainkreits, landg. Kemnath, aan den Fichtelberg, met een bergwerk.

GOTTSKA SANDOË of *Gotsch Zand eil.*, eilandje in de Oostzee, ten N. van 't Zweed. eil Gothland.

GOTTWICH, GOTTWEICH of *Köttwein*, Oostenr. benedictijnerklooster; 10 mijlen W. van Weenen.

GOTZENBRUCH, Fr. dorpje, dep. Moezel, arr. Sarguemine, met eene beroemde glasblazerij en 160 inw.

GOTZIS, Oostenr. marktvlek in Tirol, kreits Bregenz.

GOUA, Fr. dorp, dep. Op. Pyr.

GOUAIX, Fr. dorp, dep. Seine en Marne; 2 mijlen van Provins. 2. Fr. dorp, dep. Yonne.

GOUALADE, Fr. dorp, dep. Gironde

GOUALIOR, GUALIOR of *Gwalior*, zie Gualior.

GOUANCHES, oude bewoners van 't Afr. eil. Teneriffe.

GOUARAOUNS, Indiaansche volksstam in Cumana, in Amer., op de kleine eil., tusschen het eil. Trinidad en de monden van den Orinoco, welke in den regentijd onder water loopen, en met palm- en kokosboomen begroeid zijn. Dit volk leeft bijna geheel van en woont op palmboomen, daar zij door de takken en bladeren van eenige nabij elkander staande boomen te vereenigen eene soort van vloer vormen en op dezelfde wijze hunne woningen op dezelve maken. Zij zijn groot en wel gemaakt, 900 man sterk, zeer verslaafd aan het dansen, vrolijk, gezellig, gastvrij, spraakzaam en minder traag dan hunne naburen; sommigen leven ook nog van de vischvangst.

GOUAREC, Fr. vlek, dep. Noordkusten, arr. Loudeac, met 600 inw.

GOUAUX, Fr. dorp, dep. Op. Pyr.

GOUAUX-LE-LUCHON, Fr. dorp, dep. Op. Garonne.

GOUAVE, zie Gonave.

GOUBBÉ, Fr. dorp, dep. Gers.

GOUBERGE, Fr. dorp, dep. Eure.

GOUBERVILLE, Fr. D., dep. Kanaal.

GOUBRAN, Fr. dorp, dep. Var.

GOUDA, Nederl. stad, prov. Holland, Z. gedeelte, distr. Rotterdam, 9 uren van Amsterdam en 3 uren van Rotterdam, ter plaatse waar de Hollandsche IJssel zich met de gegravene vaart de Gouwe vereenigt, gelegen. Zij heeft haren naam van deze Gouwe, die haar in twee ongelijke deelen scheidt, is van eene ronde gedaante en heeft eene gezonde lucht, die door het op- en afloopen van het IJsselwater bevorderd wordt, en wel voornamelijk door het zoogenaamd schuren of spuijen, als deze riv. omtrent ter halver eb is, wanneer men door kunstmatig vervaardigde springdeuren der sluizen, in alle kanalen der stad versch water laat binnen komen, dat vervolgens al het vuil uit de riolen wegvoert. Zij heeft zeven poorten, eene hervormde kerk, de Groote of St. Janskerk genoemd, die voorheen veel door brand heeft geleden, nu geheel in orde en zeer fraai is, en de ijzeren kapel van BASTAARD BLOIS VAN TRESLONG, en de grafsteden van den zoo beroemden HIERONIMUS BEVERNINGK, van de zeehelden de SITTER, de HAAN, VERVEEN, DE MEIJER, VLACQ en VAN DER ZAAN, als mede van den beroemden dichter en staatsman DIRK VOLKERTS COORNHERT, en anderen bevat, een uitmuntend orgel heeft, en om deszelfs geschilderde glazen, door de gebroeders DIRK EN WOUTER CRABETH, benevens LAMBERT VAN NOORD EN DIRK VAN ZIJL, uitmuntend vervaardigd, beroemd is. De tweede herv. kerk is, na de vereeniging der Walsche gemeente met de Nederduitsche, aan de roomschen afgestaan. Verder is er eene luthersche en remonstrantsche, en, behalve de gewezene fransche kerk, nog 2 roomsche en 1 janseniste of van de oude cleregie: de voormalige doopsgezinde kerk is thans eene synagoge. De liefdadige gestichten

ten zijn: een gasthuis en een oude mannenhuis, onder één bestuur; een weesen armhuis, thans in, en met het laatste vereenigd, met behoud van den naam weeshuis (maar welk laatste gebouw nu deels tot eene stads armenschool, deels tot eene barak is ingerigt); verder het voormalig pesthuis, thans tot ander gebruik, gedeeltelijk tot eene kerk voor armen dienende, en een aantal hofjes, meestal voor bejaarde vrouwen.

Onder de wereldlijke gebouwen behooren: het raadhuis, waaronder de hal en korenbeurs; schuins over hetzelve is de waag, verder het stads boterhuis, de bank van leening, de noodige barakken, benevens een tucht- en verbeterhuis. Tot wetenschappelijk onderrigt is hier eene latijnsche school, eene stads boekerij, met eigenhandige geschriften van ERASMUS en deszelfs afbeeldsel in profil, welke boekerij, eenige malen in de week, voor een iegelijk wordt opengesteld. Voorts heeft men: inrigtingen voor het lager onderwijs; een aanzienlijk dep. der maatschappij *Tot Nut van 't Algemeen*, en afdeelingen van de zendelings- en bijbelgenootschappen. Ook heeft men een der aanzienlijkste huizen der stad tot eenen schouwburg ingerigt. Men telt hier 11,000 inw., welke in de menigvuldige pijpenfabr., in touwslagerijen, garenspinnerijen, de drukke doorvaart op Amsterdam, Rotterdam, Zeeland en Braband, en den handel in de zoogenoemde Stolkwijksche kaas, hun bestaan vinden. De omtrek is niet onaangenaam. Zij is de geboortepl. van vele beroemde mannen, waaronder de geleerde KORN. en WILLEM HERMANSZ VAN DER GOUDE, REINIER INOY, P. C. BOKKENBERG, de reeds genoemde VAN BEVERNINGK, HIERONYMUS VAN ALPHEN, KORN. en FREDERIK HOUTMAN, de eerste Nederl. zeereizigers naar de O. Ind.; verder de glasschilders CRABETH, IJZENHOUT, WESTERHOUT en anderen, de konstschilders ZWARTE JAN, JAKOBUS DE VISSCHER, en vele anderen. 22. 23. L. 52. 1. N. B.

GOUDELOUR, zie Cuddelore.

GOUDENBANK, vischrijke bank in den oceaan, aan de kust van Marocco, ten Z. van kaap Cantin.

GOUDENBERG, Port. kaap tusschen de Minho en de Lima.

GOUDEN-EILAND, Z. Amer. eil. aan den mond der golf van Dariën. 28. 20. N. B. 2. Vier Fr. eil. van de Hières of Hyères, worden ook dus genoemd.

GOUDERAK, Nederl. dorp in Z. Holland, aan den IJssel, tot de stad Gouda behoorende, met 1100 inw., die steenbakkerijen hebben; 1 uur beneden Gouda.

GOUDET, Fr. dorp, dep. Op. Loire.

GOUDHURST, Eng. kerspel, gr. Kent, met 2080 inw.

GOUDKUST, een gedeelte van de kust van Guinea in Afrika, en wel het middelste, dat om deszelfs rijkdom aan goud aldus genoemd is, en zich, volgens het meest aangenomen gevoelen, van kaap Apollonia tot de Rio Volta, of van de Ivoorkust tot de Slavenkust uitstrekt, terwijl het ten N. aan de minder bekende binnenlanden grenst. De lengte van het O. naar het W. wordt op ongeveer 48 mijlen opgegeven, terwijl, door de onbekendheid der N. grenzen, de breedte even zoo min als de vlakke inhoud kan bepaald worden. Volgens eene vrij waarschijnlijke berekening, wordt de laatste op 300 V. M. begroot. Echter is dit gedeelte zeker het meest bekende en bezochte deel van de kust, waar men ook de meeste Eur. kantoren, den meesten handel en de goedhartigste inw. vindt.

De luchtsgesteldheid is hier ongezond, hetwelk aan de uitwaseming van den moerassigen grond wordt toegeschreven, schoon men wil, dat eene geregelde levenswijze hiervoor veel behoeden kan. De hitte is hier zeer groot, doch wordt door de zeewinden eenigzins gematigd. In den regentijd, die met Maart begint, is zij gematigd, en de nachten soms zelfs koel; van tijd tot tijd heeft men hier geweldige stormen door stortregens, donder en bliksem vergezeld, die men *Travados* of *Tornadoes* noemt. De *Harmattan*, een zeer scherpe N. O. wind, komt regelmatig in de maanden December, Januarij en Februarij terug, doet alles verdorren en zelfs de scheepsplanken opkrimpen; doch schoon hij de menschen bezwaarlijk valt en de negers in denzelven staan te beven, is hij voor de gezondheid niet zoo nadeelig als men denkt, terwijl hij tevens de binnenlandsche meren opdroogt en het zout tot kristallisatie doet overgaan. De grond van deze kust is vrij droog en naar den kant der zee zeer laag, vlak, meer zandig en weinig tot het voortbrengen van de gewassen, die hier groeijen geschikt, doch verder landwaarts in is de grond beter, met eene dikke laag teelaarde bedekt, en bijzonder vruchtbaar. Hier en daar verheffen zich op zich zelven staande heuvels of bergen boven de boschrijke vlakte, en loopen eenige kapen in zee uit. Van verre zie

ziet men bij helder weder, eene eigenlijke bergketen in drie takken loopen; doch die behoort tot den hoogen bergrug in het binnenland van Afrika. De voornaamste kaap is de Cabo de Tres Puntas, op 4. 20. N.B. in zee uitstekende. De riv. zijn meestal niets beteekenende kustriviertjes, waarvan alleen de Rio Volta of Springriv., daar zij bij hare uitwatering eene soort van waterval maakt; de Ankobar en de St. Jan's riv. (zie die art.), eenige opmerking verdienen. De voorn. voortbr. uit het rijk der delfstoffen, zijn: goud, zoo wel in zand of stof als in klompen of erts, doch men heeft hier geene mijnwerken; eenig zout; verder kan men hiervan echter niets opgeven, daar dat gedeelte, waar eigenlijk de bergwerken gevonden worden, nog niet bekend is. Uit het plantenrijk heeft men er: voornamelijk rijst, maïs, tuin- en moesgroenten, jams en aronswortelen, water-meloenen, ananassen, aardakers, erwten, boonen, vele soorten van peper, eene nieuwe soort van aloë, suikerriet, patatten, scammonie, tabak, vlas, gember, maniok, verscheidene soorten van gras, bloemen en geneeskrachtige kruiden, vele soorten van palmboomen, citroen-, oranjeappel-, limoen-, granaatappel-, tamarinde-, amandel-, skako-pruimen-, kalebassen-, paradijsvijgen-, broodvrucht- en cederboomen; ook eene menigte andere, die 't fijnste hout voor schrijnwerkers, enz. opleveren; ook onder de struiken zijn vele merkwaardig en bieden den plantkundigen een ruim veld aan. De Nederl. hebben hier den wijnstok gebragt. Uit het dierenrijk vindt men er: rundvee, dat echter uit gebrek aan geschikt voeder klein is; harige schapen, geiten, slechte varkens, schoone ezels, kleine, leelijke paarden, elefanten, rivierpaarden, buffels, luipaarden, tijgers, hyena's, jakhalzen, herten, reeën, antilopen in verschillende soorten; wilde varkens, egels, civetkatten, verschillende soorten van apen en bavianen, veel en heerlijk schoon gevogelte, van de gewone hen tot den adelaar; zeer vele slangen, krokodillen, hagedissen, schildpadden, velerlei rivier- en zeevisch; zelfs vindt men in de rivieren wel eens den kaaiman; eindelijk vele insekten, wormen en schulpdieren.

De inw., die vóór de gruwelen van den slavenhandel aan de kusten talrijker waren, zijn, zoo ver bekend is, negers van verschillende stammen en spraak, die nog maar ten deele bekend zijn. Ook zijn hier eenige Mulatten, van Europeanen en Negerinnen geboren, die niet voor de beste gehouden worden. De negers, op deze kust, zijn over het algemeen genomen, van eene middelbare grootte, welgemaakt, en hebben veel aanleg, doch zijn meestal te lui om dien te ontwikkelen. Zij zijn van aard goedhartig, doch worden als ruwe natuurkinderen, door hunne driften, bijzonder door wellust, onmatigheid, gulzigheid en wraak bestuurd. Omtrent vreemden zijn zij zeer gastvrij, vriendelijk en dankbaar. Hunne gewone kleeding bestaat in *pagnis* of lijfdoekjes en schortjes van verschillende stof. Zij houden veel van den opschik en dragen daarom allerlei versiersels; bijzonder veel moeite besteden zij aan het hoofd, waarop de mannen zeer gaarne eenen hoed dragen. Hunne woningen zijn kleine, lage en ellendige hutten, doch de meergegoeden beter gehuisvest. Het huisraad is hier even zoo eenvoudig als bij de andere Negers; hunne kost waarin zij niet keurig zijn, is slecht. De gemeene lieden eten veelal slechts planten; visch, die meest stinkt, wordt meer gegeten dan vleesch, dat meestal raauw, met een weinig Spaansche peper en een' slok brandewijn gebruikt wordt. Zij eten sterk en hebben altijd honger: hun gewone drank is de palmwijn. De huwelijksplegtigheden zijn zeer eenvoudig: de bruidegom koopt de bruid van den vader, gewoonlijk voor eene slavin, na met haar te zijn overeengekomen, wanneer een *fetischiër* of soort van priester hen vereenigt. Elk mag zoo vele vrouwen nemen als hij koopen en onderhouden kan; zij moeten alleen het huiswerk en den landbouw verrigten. De besnijdenis is niet algemeen ingevoerd. Echtbreuk en hoererij zijn hier zeer algemeen. De gewone bezigheden zijn landbouw, hoewel zeer slecht; visscherij, waartoe zij beter geschikt zijn, en de handwerken; bijzonder vindt men onder hen smeden pottebakkers, timmerlieden, mattenvlechters en hoedenmakers. De koopliede zijn hier zeer gezien en worden tot den adel gerekend. Hunne muzijk is ruw, het dansen hun grootste vermaak. Hunne dooden worden begraven en zij betoonen hunnen rouw door een luid geschreeuw. Met betrekking tot den godsdienst behooren zij tot de fetische aanbidders; sommigen hebben eene bijzondere godheid, b.v. eene slang, aan dewelke zij offeranden brengen. Zij gelooven aan tooverijen en spoken, en hunne goochelaars en toovenaars zijn tevens hun-

hunne geneesheeren. De priesters doen ook godspraken, en in het algemeen heeft het bijgeloof eenen grooten invloed op deze ligtgeloovige menschen gemaakt. Hunne regering is deels republikeinsch, deels despotiek-monarchaal, waarin bij sommigen de kroon erfelijk is, en bij anderen de vorst gekozen wordt. Het geheele volk wordt in vijf klassen verdeeld, als: 1. de koning en zijne familie; 2. de *kaboschiven* of ministers, raden en voornamen; 3. de kooplieden, en in het algemeen de rijken, die geen handwerk verrigten (eene soort van adel); 4. de visschers en vervolgens de handwerkslieden, boeren en 5. de slaven. De regtspleging is mede nog zeer ruw; zij gebruiken nog eenen drank van zuivering; misdaden worden met geldboeten of met den dood gestraft. De krijgsmagt is in eenen slechten toestand en de wapens zijn werpspiesen, bogen, pijlen, schilden en dikwerf geweren; sommigen hebben zelfs geschut. De handel, die grootendeels in handen der Europeanen is, en waarin ons vaderland bijzonder plagt te deelen, herleeft weder; de uitvoer bestaat in goud, slaven en ivoor, waartegen allerlei Eur. fabrijkwaren, speelgoed, koralen, kruid en lood, en bijzonder brandewijn worden ingeruild.

Men kan de kust in drie deelen, het Westelijk, Midden en Oostelijk deel verdeelen; hiervan bevat 1. het Westelijk of minstbekende deel: *Akim* of *Axim*, *Anta* of *Ahanta*, *Schabba* of het land der *Jaks* en het rijk *Kommendo* of *Kommany* aan de kust, terwijl in het binnenland *Alwina*, *Egivira*, *Goot*, *Inkassan*, *Abokrow*, *Dinkora*, *Wascha* of *Warscha*, *Inkassin-Iggina*, *Tabu* en *Adom* gevonden worden. 2. Het Middendeel heeft aan de kust *Fetu* (waarin onder anderen Elmina, het Nederl. hoofdfort) *Sabu*, *Fanthi*, *Akron* en *Agonna*, en in het binnenland *Kabesterra*, *Abrambo*, *Quiforo*, *Wanki*, *Bono*, *Assiante*, *Akamez*, *Daho*, *Atti*, *Akasarwai*, *Akim*, *Akom*, *Quahu* en *Tafu*. 3. Het O. deel heeft aan de kust *Akra*, *Labodde* en *Ringo* of *Adampi*; in het binnenland *Aboni*, *Kamana*, *Abura*, *Aquapim*, *Aquamboa*, *Bunu*, *Eque*, *Lababi*, *Akkarado*, *Insako*, *Quaku*, *Krobbo*, en *Ladingkur*. Vele dezer rijken, waarvan sommigen zelfs weleer zeer magtig waren, zijn door het rijk *Assantin*, na bloedige oorlogen, die veel volks gekost hebben, overwonnen, zoo dat, zegt de heer VAN DEN BOSCH, „de vorst van » Assantin de geheele Goudkust, met » uitzondering alleen van eenige strand- » distr., beheerscht.''

De Europeanen hebben aan deze kusten juist de ongunstigste oorden bezet; tot in het binnenland zijn zij nog niet doorgedrongen, en de wederzijdsche staatkundige naijver der verschillende volken, die hier volkplantingen wilden oprigten, is de hoofdoorzaak der meeste mislukkingen geweest. Ook onze regering is begonnen te beproeven hier eenige plantagiën aan te leggen. De Nederl. forten aldaar, zijn. *St. Anthonie* in Akrim; *Batestein* en *Grange* in Ahanta of Anta; *St. Sebastiaan* in Adom, *St. George d'Elmina* en *Koenraadsberg* in Fetu; *Nassau* in Sabu; *Amsterdam* in *Fanthi*; *Lijdzaamheid* in Akron en *Crevecoeur* in Acra, het fort in Egivira is vernietigd.

GOUDOU, Fr. dorp, dep. Lot.

GOUDRIAAN, Nederl. D. in Z. Holland, distr. Gorkum, in Oud- en Nieuw-Goudriaan onderscheiden, met 320 inw.

GOUDRIVIER, N. tak van de Inhampura, bij kaap Corientes, aan de O. kust van Afrika.

GOUDSCHE SLUIS, gehucht en sluis in Z. Holland, distr. 's Gravenhage, bij Alphen, over de vliet de Gouwe, aan den Rijn, waardoor voor schepen, die van en naar Amsterdam, Gouda, Rotterdam, enz., vertrekken, veel doortogt is.

GOUDSWAARD, zie Korendijk.

GOUEGA, Afr. dorp van Whidah; 3 mijlen W. Z. W. van Sabi.

GOUEZNON, Fr. dorp, dep. Finisterre, arr. Brest, met 1150 inw.

GOUFFRE, (RIVIÈRE DU) groote N. Amer. riv. van Ned. Canada, welke uit eenige meren, in de breede bergketen, voortspruit, en in St. Paul's baai in den St. Lourens valt.

GOUGNIES, Nederl. dorpje, prov. Henegouwen, arr. Charleroi; 280 inw.

GOUIN, haven van het Jonisch eil. Corfu; 2 m. N. W. van de hoofdplaats.

GOUIS, Fr. dorp, dep. Maine en Loire.

GOUI LE PIETON, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, met 1680 inw.

GOUKEER, stad van Chin. Tartarije. 135. 37. L. 44. 50. N. B.

GOULAINE, (BASSE ET HAUTE) twee Fr. dorpen, dep. Ned. Loire, ieder met 800 inw.

GOULDIE, Schot. dorp, gr. Forfar.

GOULDOIS, Fr. dorp, dep. Vendée, arr. Montaigu, met 260 huizen.

GOULDSBOROUGH-HARBOUR, golf in de N. Amer. Rep., prov. Maine. 44. 25. N. B. 309. 53. L.

GOULE, (LA) naauw dal in 't Fr. dep. Ardèche, met de merkwaardige kolk *le Gouffre de la Goule*, waarin het water van de bergen stort, na verscheidene watervallen gevormd te hebben, onder de aarde verdwijnt, en door een onderaardsch kanaal, op eenen afstand, weder te voorschijn komt.

GOULETTA, Arab. *Hak-el-Wed* of *Waterkolk*, een verzand N. Afr. kanaal bij Tunis; midden in het meer ligt de vervallen vesting Schickerley, nu eene plaats van uitspanning voor de kooplieden van Tunis.

GOULEVEN, kleine Fr. haven, dep. Finisterre.

GOULFARD, (PORT DE) havenkom aan de Z. W. punt van 't Fr. eil. Belle Isle, met klippen, die den ingang gevaarlijk maken en nog weinig bekend.

GOULLES, Fr. stadje, dep. Corrèze.

GOULSAIN COURT, zie Gouraincourt.

GOULVEN (ANCE DU), zie Gouleven.

GOUMEL, hoofdstad in het W. van het Afr. rijk der Foulahs, door eenen vorst, den Siratik genoemd, bestuurd; ongeveer 17 m. van den N. oever des Senegals.

GOUNIEH, Turk. Aziat. stad in Georgië; 13 m. N. O. van Trebisonde.

GOUR, zie Gaur, No. 2.

GOURA, zie Gaura.

GOURAINCOURT, Fr. D., dep. Maas.

GOURAN, Iersch vlek, gr. Kilkenny.

GOURAY, Fr. D., dep. Noordkusten.

GOURDAN, 3 Fr. dorpen, dep. Op. Garonne, Ain en Ned. Alpen.

GOURDINNE, Nederl. dorp, prov. Namen, arr. Dinant, met 340 inw.; 1 uur van Walcourt.

GOURDON, Schot. D., gr. Kincardine, aan de Noordzee. 2. Zie Gordon.

GOURGÉ, Fr. vlek, dep. 2 Sèvres, arr. Parthenay, aan de Thoue, met 1020 inw. en veel wijnbouw.

GOURGEN, GOURJEAN, zie Golfo di St. Jean.

GOURGUE, zie Gorgue (la).

GOURGUES, Fr. dorp, dep. Op. Pyr.

GOURGOUTY, O. Ind. stad, prov. Golconda, den Nizam behoorende.

GOURIE, Z. Afr. riv. in 't Kaapland, in de Mosselbaai vallende.

GOURIN, Fr. stad, dep. Morbihan, arr. Pontivy, met 3,680 inw.

GOURMA, smalle Afr. zeehaven van Darbali, aan de kust der Roode zee.

GOURNAY, Fr. stad, dep. Neder Seine, arr. Neufchatel, aan de Epte, met eene kerk, 1 hospitaal, kamer van koophandel, 2540 inw., fabr. van wollen stoffen, leder en porselein, benevens zeepziederijen, handel in kaas en boter.

GOURNAY-SUR-ARONDE, Fr. dorp, dep. Oise; 5 m. N. W. van Compiègne.

GOURNAY-SUR-MARNE, Fr. vlek, dep. Seine en Oise; 4 m. van Parijs.

GOURNEI, arm Egypt. dorp, bij de ruïnen van Thebe gelegen; ook had men hier de begraafplaatsen der oude vorsten van Thebe. HAMILTON noemt het *el Gournou.*

GOURNOU, (EL) zie Gournei.

GOUROCK, Schot. zeevlek, gr. Renfrew, aan de baai van dien naam, in de frith van Clyde, met eene vrij goede haven, touwslagerijen en zeebaden.

GOURRI, Afr. stad in Abyssinië, prov. Angot, bij de bronnen van den Coror.

GOURS, Fr. dorp, dep. Gironde.

GOURVILLE, Fr. vlek, dep. Charente.

GOURY, ondiepe Fr. haven van het eil. Alderney, Z. W. van kaap la Hogue.

GOURZON, Fr. D., dep. Op. Marne.

GOUS, plaats in Afrika, door PONCET, op zijne reis door 't kon. Dongola aangehaald.

GOUSSAINVILLE, Fr. dorp, dep. Seine en Oise, arr. Pontoise, aan de Croult, met de gezondheidsbron Epuisars en 850 inw.

GOUTUM, Nederl. dorp in Vriesland, grietenij Leeuwarderadeel.

GOUTY, O. Ind. lands. met eene stad, aan de Pennaar, door TIPPOO overwonnen; 8 mijlen Z. van Adouay.

GOUVEA, Port. stad; 7 m. van Viseu.

GOUVERNET, Fr. dorp, dep. Drôme.

GOUVERNEURS STRAAT, straat tusschen de eil. Battam en Bintang, ten O. van Sumatra, in de Ind. zee.

GOUVIEUX, Fr. dorp, dep. Oise.

GOUVY, Nederl. dorp in Luxemburg, arr. Neufchatel; 3 uren van Houffalise.

GOUWE, gegravene vaart bij Gouda, welke bij Alphen in den Rijn valt.

GOUWSCHE SLUIS, zie Goudsche sluis.

GOUZA, Turk. Aziat. stad, tusschen Amasia en Samsoon, met minerale baden en belangrijke overblijfselen van oudheden.

GOUZANA, eil. voor de St. Jans riv. in Afrika.

GOUZON, Fr. dorp, dep. Creuse, arr. Boussac, met 400 inw.

GOVAN, Schot. kerspel, hoofdzakelijk in het gr. Lanark en gedeeltelijk ook in 't gr. Renfrew gelegen, door de Clyde bewaterd, en de voorstad van Glascow bevattende, met 11,600 inw. 2. Dorp in dit kerspel, aan de Clyde, met 900 inw., meestal wevers.

GOVEL, Fr. dorp, dep. Ned. Loire.

GOVERDUN en GOVINDPORE, vele steden in O. Ind. dragen dezen naam.

GOVERNADOR, N. Amer. riv. in W. Flo-

Florida, welke in de baai van Pensacola valt. 2. Amer. eil. ten W. der baai van Panama. 7. 30. N. B. 3. Amer. kaap van Chili. 32. 10. Z. B.

GOVERNOLO, Lomb. Ven. sterkte, gouv. Milaan, prov. Mantua, aan de Mincio. Slag van 1796.

GOVERNORS EIL., groot eil. der N. Amer. Rep., prov. Massachusetts, in de baai van Boston.

GOVERNORS HARBOUR, zeeplaats aan de W. kust van het tot de Bahama's eil. behoorende Eleuthera.

GOVERS, Eng. zeeplaats, aan de Z. kust van Sussex.

GOVERWEL, (eigenlijk *Jan Goever-willen*) sluis in den IJssel, tusschen Oudewater en Gouda.

GOVONE, Sard. vlek in Piëmont, prov. Alba, aan de Tanaro, met 2510 inw.

GOVINDPORE, zie Goverdun.

GOW, O. Ind stad, prov. Bahar. 102. 54. L. 25. N. B.

GOWANSHEAD, Eng. kaap van Zuid Wallis, ten W. der baai van Caermarthen.

GOWARCZOW, Pool. stadje, waiw. Sandomir, met 87 huizen.

GOWER, Eng. schiereil. gr. Glamorgan; zie Glamorgan.

GOWER POINT, kaap aan de W. kust van N. Amer. 254. 37. L. 49. 23. N. B.

GOWER'S HARBOUR, baai aan de Z. W. kust van Nieuw Ierland, ten N. van kaap St. George. Zij wordt door BOUGAINVILLE Baie de Praslin, en door DAMPIER St. George's bay genaamd. 168. 26. L. 4. 50. Z. B.

GOWER'S EIL., eil. in de Stille Zuidzee, op 176. 42. L. 7. 56. Z. B., door SURVILLE *Isle Inattendue* genoemd; het heeft eene zonderlinge gedaante, geen ankergrond, doch veel hout.

GOWES, kaap in China. 140. 24. L. 36. 57. N. B.

GOWGATCHY, naam van 2 O. Ind. steden in Bengalen.

GOWHATTY, hoofdstad van Assam in Achter Indië. 109. 26. L. 26. 10. N. B.

GOWRAH, naam van verscheidene O. Ind. steden.

GOWRAN, Ier. stad, gr. Kilkenny.

GOWRIE, Schot. distr., gr. Perth, aan de N. zijde der Tay, zich over de Sidlau heuvels, tot Blairgowrie uitstrekkende.

GOWROCK, zie Gourock.

GOXHILL, Eng. dorp, gr. Lincoln.

GOXO, visschers eil. in den Griek. Archipel; 1 mijl Z. W. van Scarpanto, met eene versterkte baai aan de N. zijde.

GOY, Fr. riv., die bij St. Brieux, dep. Noordkusten, in zee valt.

GOYANA, zie Goiana.

GOYANES, Spaan. zeevlek in Gallicië.

GOYARA, zie Goyra.

GOYAVE, stad op de W. kust van 't W. Ind. eil. Grenada. 316. 15. L. 12. 13. N. B. 2. Volkplanting op het W. Ind. eil. Guadeloupe, aan eene baai.

GOYAZ, zie Gojaz.

GOYAZES, gouv. van Brazilië, met 70,000 inw. en de hoofdstad Villa Boa.

GOYCK, Nederl. dorp, prov. Z. Braband, arr. Brussel, met bijna 2200 inw.

GOYER, (GROOT) Nederl. dorp, prov. Luik, arr. Hasselt, met 500 inw.

GOYET, Nederl. dorp, prov. en arr. Namen.

GOYRA, bloeijende Braz. stad, distr. Tamaraca, gouv. Pernambuco.

GOYT, Eng. dorp, gr. Lancaster.

GOYTE, Eng. riv. in Derby en Lancaster, die bij Goyt in de Mersey valt.

GOZ of *Gozen*, kleine Afr. zeehaven in Marocco, niet ver van Mogodor.

GOZ EL SOUK of *Goz*, Afr. dorp in de prov. Berber in Nubië, de marktplaats der nabijgelegene dorpen.

GOZ RADJEB, Afr. dorp in Nubië.

GOZ TUNNYE, Afr. dorp in Nubië, prov. Berber, bij het vorige.

GOZEE, zie Gonzee.

GOZO, eil. in de Middell. zee, N. W. van Maltha en tot hetzelve behoorende, 4 mijlen lang en 2 mijlen breed, van eene eironde gedaante, bijna uit eene rots, die met heuvels bedekt is, bestaande, en welke de inw. met de grootste vlijt bebouwen, zoodat dezelve koren en groenten voortbrengt; ook hebben zij veel veeteelt en voeren visch naar Valetta uit. De katoen, die zij mede hier bouwen, bewerken zij zelven; men wil ook dat er sporen van goud en zilver zouden gevonden worden. Het bevat 13,250 inw., 1 kasteel, twee fortjes op den oever en 6 dorpen. Het fort of de vesting is wel versterkt en heeft met de voorstad 3000 inw. 31. 46. L. 36. 10. N. B. 2. Klein Turk. eil. in de Middell. zee, bij Candia.

GOZZANO, Sard. stad in Piëmont.

GOZZO, zie Gozo.

GRAACH, Pruis. vlek, regdst. Trier, aan de Moezel, met 710 inw.

GRAAF (DE), zie Grave.

GRAAF REINET, het O. distr. van het Kaapland, aan de Z. punt van Afrika, zich van Stellenbosch en Drakenstein tot aan het Kafferland uitstrekkende, schoon veel meer dan voorheen, echter nog niet genoeg bebouwd, waartoe echter de onvruchtbaarheid van den grond minder dan de onwetendheid en traagheid der bewoners toebrengt. Echter teelt men er koren,

wijn, enz. De meeste inw. zijn veehoeders. De Engelschen hebben hier, na vele moeiten, den vrede met de naburige volksstammen weten te bewerken, en onderscheidene kerken en scholen zijn door de zendelingsgenootschappen gesticht, terwijl er tevens geregelde jaarmarkten zijn opgerigt. Door het land in meerdere distr. te verdeelen, is de regtspleging gemakkelijker gemaakt. Zoo heeft men er, behalve de drostambten graaf Reinet, Voor, Midden en Achter Sneeuwberg, Zwagershoek, Bruintjeshoogte, Komdebo, Zwarte Ruggens, Zwartekop, Zureveld, Bosjesmansriviertje, Tarka, Rhinocerosberg en Zeekoerivier, Zwarteberg, Nieuwveld, en Ghoup; nog de nieuwe ambten Tulbach, Uitenhagen, Caledon, Clan, William, Cradook en Beaufort bijgevoegd. Het getal der inw. wordt op 4,260 christenen, 964 slaven en 9000 Hottentotten begroot. 2. Gering dorp en hoofdplaats van voornoemd distr., ongeveer 100 mijlen van de Kaapstad, bestaande uit eenige, met stroo bedekte, leemen hutten, gelijk ook het huis van den landdrost aldus gemaakt is. De Eng. hebben hier eene kerk, en eenen predikant aangesteld, die echter eerst weder verdreven werd.

Graaf Romanzoff, zie Romanzoff.

Graankust, zie Peperkust.

Graauwbunderland, Zwits. kanton, een der merkwaardigste, en met betrekking tot deszelfs oppervlakte, het grootste kanton van het bondgenootschap, in welks O. gedeelte het gelegen is, wordende grootendeels door Duitschland en Italië omringd. In Zwitserland grenst het aan de kantons St. Gall, Glarus, Uri en Tessin, die het ten W. en N. begrenzen. Het heeft de gedaante van eenen cirkel met verschillende uithoeken, en bevat, op ongeveer 140 V. M., 73,000 inw., die grootendeels latijn, deels italiaansch, en deels hoogduitsch spreken. Het kanton bestaat slechts uit dalen en hooge bergen. Van den St. Gothard af loopt van het N. W. naar het Z. O., eene met eeuwigdurende sneeuw bedekte bergketen, welke zich bij den berg Maloggio in twee takken scheidt, terwijl eene andere keten van het Z. W. naar het N. O. loopende, in de kantons Uri, Glarus en St. Gall overgaat. Tusschen deze en eene van het Montafunerdal Zuidelijk loopende bergketen, ligt het kanton Graauwbunderland; — aan de Z. zijde van den hoogen Alpenrug vindt men de dalen Mesocco, Brigoglia en Boschiavo, met eene luchtsgesteldheid als in Italië, dat echter in het naar den kant van Tyrol gelegene Munsterdal minder is; ook behoort hiertoe het dal Engadin (zie dat art.) De overige deelen van het kanton hebben met elkander gemeenschap en liggen meestal langs den Rijn, naar welken hun water toeloopt. In het N. gedeelte opent zich, naar het Oosten, het dal Brettigau, uit hetwelk de Lanquart vloeit, terwijl in dezelfde rigting het Schalfiggerthal met de Plessur en de hoofdstad Chur gelegen is. Vervolgens heeft men bij Reichenau, aan de zamenkomst van den Achter- en Voor-Rijn, naar het Z., het Domleschgerthal, door hetwelk de voornaamste bergweg loopt, en waarmede het Rheinwaldthal, naar het W. en het Davosthal, naar het O. loopende, in verband staat. Hooger op valt bij Ilanz, uit het Zuidwaarts loopende Lugnetzerthal, de Glenner in den Voor Rijn. Het voornaamste dal wordt van Chur, waar het van het O. naar het W. klimt, het Bovenland, doch het hoog aan den St. Gothard oploopend gedeelte, het Travatscherdal genoemd. De gebergten van Graauwbunderland, behalve de Noordelijke, bestaan uit thonschiefer, vlotkalksteen en uit oorspronkelijke rotssoorten, en zijn rijk in mineralen, bijzonder in ijzererts, terwijl er tevens lood, koper, zilver en goud gegraven wordt. Onder de menigvuldige gezondheidsbronnen verdienen die van St. Morizzo bijzonder genoemd te worden. Meren zijn er veel, doch van geen belang; ook ontspringt in dit kanton de Inn.

De inw. bestaan meestal van de veeteelt, zoo dat zij des zomers wel 80 à 90,000 stuks hoornvee, 100,000 schapen, 60 à 70,000 geiten, en naar evenredigheid varkens hebben. Zij bouwen granen, doch naauwelijks voor de helft toereikende, alsmede eenigen wijn. Tot de vruchtbaarste oorden behooren de dalen Mesocco, Breguglia, Boschiavo, de omtrek van Mayenfeld en het Domleschgerdal; tot de onvruchtbaarste behooren de hooge dalen van Travatsch en Rheinwald. De doorvoer van waren geeft er meer verdiensten dan de fabr.

Het kanton, dat eerst sedert de Zwits. omwenteling een eigenlijk deel van het bondgenootschap is, wordt in 3 bundten, het *Obern* of *Grauen-*, het *Gotteshaus-* en het *Zehngerichtenbund* verdeeld, welke weder in hooggerigten en gerigsen verdeeld worden. De regeringsvorm is democratisch; het opperbestuur is in handen der gezamenlijke raden en gemeenten, en hier na komt de groote raad, uit 65 stemmende leden bestaande,

aan

aan welks hoofd de president des verbonds, en welker werkzaamheden, door de bonds-commissie, uit 9 leden bestaande, worden voorbereid, terwijl de dagelijksche werkzaamheden, door eenen raad van 3 leden wordt waargenomen. Het kantons gerigt van appel bestaat uit 9 personen; in alle collegiën hebben de drie bundten elk even veel leden. De hervormden, die hier het talrijkste zijn, hebben eene algemeene synode, uit de drie bunden; de roomsche geestelijkheid is in 4 kapittels verdeeld, en staat onder den bisschop van Chur. De landscholen, bijzonder die der roomschen, roepen nog sterk om verbetering. De kantonsschool te Chur verdient met de beste scholen in Zwitserland gelijk gesteld te worden. Eenige leesgezelschappen brengen veel tot de beschaving toe.

GRAAUWE DIEP, inham van de Z. W. kust van Jutland, waarin de Starup valt.

GRAB AM FORST, dorp in 't vorst. Saks. Coburg, met eene blaauwselfabr.

GRABEKERKE, (ST.) Nederl. dorp, prov. Zeeland, distr. Goes, eil. Z. Beveland, niet groot, maar met eene ruime kerk en eenen vrij zwaren toren.

GRABELWITZ, Pruis. dorp, regdst. Breslau, kreits Ohlau.

GRABEN, Bad. dorp, Pfinz- en Enzkreits, landambt Bruchsal; 1160 inw.

GRABENSTADT, Beij. dorp, Isarkreits, bij de Chiemsee, met landbouw.

GRABENSTETTEN, Wurt. dorp, kreits Zwarte Woud, ambt Nürtingen, op de Alpen, met 750 inw.

GRABERN of *Grabrow Kraber*, *Radaussow*, Boh. marktvlek, kreits Leutmeritz, met 174 huizen en hopbouw. 2. G. of *Schongraben*, Oostenr. marktvlek, viertel Beneden den Mannhartsberg, met 126 huizen.

GRABERSTADT, Zweed. zeepl., bij de Noorw. kust, aan het Kattegat.

GRABFELD of eigenlijk *Grafenfeld*, Beij. landstreek van het gr. Henneberg.

GRABOW, Mecklenb. Schwerinsche stad, vorst. Wenden, aan de Elde, met 2400 inw., handel, zeevaart, linnen- en wolfabr. 2. Pruis. stadje, regdst. Posen, kreits Ostrzewo, met ijzerwerken en 1060 inw. 3. Pool. stadje, waiw. Masovië, met 350 inw. 4. Pruis. riviertje, prov. Pommeren, dat bij Gutzmin ontspringt en bij Rugenwalde in de Wipper valt.

GRABOWICE, 2 Pool. dorpen, waiw. Lublin en Sandomir.

GRABROW, zie Grabern, No. 1.

GRABSTEIN, Boh. D., kreits Bunzlau.

GRABUSA, zie Garabosa.

GRABYN, zie Finsterwalda.

GRACAY, Fr. dorp, dep. Cher.

GRACE, Nederl. dorp, prov. Luik, arr. Luik; 1 mijl van Luik, heeft met Montegnée 3,330 inw.

GRACE ET MONTAGNE, zie Grace.

GRACEHILL, stichting der Hernhutters op 't W. Ind. eil. Antigua.

GRACE POINT, N. O. kaap van het eil. Latouche, in den mond van Prince William's sound. 230. 32. L. 60. 6. N. B.

GRACH, Pruis. dorp, regdst. Coblenz, bij Berncastel, aan de Moezel, met goeden wijnbouw en 850 inw.

GRACHT VAN TRAJANUS, kanaal in Egypte, om den Nijl met de Roode zee te vereenigen, te vergeefs door PSAMMITICHUS ondernomen, doch nu door den Bassa weder met ijver voortgezet.

GRACHACS, Oostenr. marktvlek aan de Croatische militaire grenzen.

GRACHAU, Pruis. dorp, regdst. Reichenbach, kreits Frankenstein.

GRACIAN, kleine riv. van Z. Amer., prov. Buenos Ayros, valt in de Plata.

GRACIAS A DIOS, N. Amer. stad en voorgebergte van Mexico, prov. Honduras, met veeteelt en akkerbouw. 287. 40. L. 14. 30. N. B.

GRACIOSA, Port. eil. tot de Vlaamsche eil., aan de W. kust van Afrika, behoorende, 1½ V. M. groot, en om deszelfs schoon aanzien aldus genoemd. Het ligt ten N. W. van Ferreira, heeft eene schoone, gezonde en zachte lucht, en levert, over 't algemeen, een aangenaam verblijf op. De vruchtbare grond, die behoorlijk van water voorzien is, brengt tarw, gerst, gierst, vlas en hennep in overvloed voort; de wijn, die hier geteeld wordt is niet goed, en wordt meestal tot brandewijn gebruikt; de veeteelt is er tamelijk belangrijk, zoo dat er boter en kaas wordt uitgevoerd. De ongeveer 3000 inw. zijn tamelijk werkzaam. Het eil. bevat 2 vlekken en 4 kerspelen. De hoofdplaats is Villa Santa Cruz, met eene haven. 349. 33. L. 39. 6½. N. B. 2. Een der Kanarische eil. bij W. Afrika, 3 mijlen lang en 2 breed, door eene smalle zeeëngte van den N. hoek van Lancerota gescheiden, en slechts uit eene naakte, onvruchtbare en onbewoonde rots bestaande.

GRADACCIO, de hoogste berg van 't Fr. eil. Corsica, aan welks voet de Golo en andere rivieren ontspringen.

GRADIGNAN, Fr. dorp, dep. Gironde.

GRADIS, Illyr. marktvlek, kreits Klagenfurth, aan de Meiritz.

GRADISCA, Illyr. sterke stad, kreits Görz,

Görz, aan de Isonzo, met 800 inw., hoofdpl. van een distr. van 7 V. M., met 33,700 inw. 2. Zie Alt Gradisca en Berbir.

GRADISTIE, Turk. stad in Bulgarië, pachalik Widdin, aan den Donau, bij de Servische grenzen.

GRADITZ, Pruis. buurt, regdst. Merseburg, kreits Torgau. 2. Pruis. dorp, regdst. Reichenbach, met 860 inw.

GRADIZAK, Rus. stadje, gouv. Pultawa, aan den Dnieper.

GRADLITZ, Boh. heerl. en dorp, kreits Königingrätz, met 114 huizen.

GRADNECK, Illyr. heerl., kreits Neustadt, tusschen de riv. Glan en Gurk.

GRADO, Illyr. eil. en stad van 2130 inw., kreits Triest, in de Lagunen van Marano. 31. 3. 36. L. 45. 40. N. B.

GRADORF, Pruis. D., 8 m. van Berlijn.

GRADRARA, vlek in den Kerk. Staat, legatie Romana, nabij de kust.

GRADZISK, zie Grätz, No. 3.

GRAEDER FIORD, baai van W. Groenland. 328. 16. L. 63. 50. N. B.

GRAEMSAY, een der Schot. Orkney eil., 1½ Eng. mijl lang en 1 breed, vruchtbaar in koren, met eenige schapenteelt en 190 inw.

GRAEN, KONEIT, Arab. stad, prov. Hedsjas, aan de N. W. zijde der Perz. golf, met eene haven, paarlvisscherij en 10,000 inw.

GRAENTZINGEN, Nederl. dorp in Luxemburg, arr. Dietkirch.

GRAESSEN, Nederl. dorpje, prov. Z. Braband, arr. Leuven, met 280 inw.

GRAFENAU, Beijer. landg., Ned. Donaukreits, dat op 12½ V. M. 9,950 inw. bevat. 2. Beij. stadje in voorn. landg., met 580 inw., ijzersmederijen en handel. 3. Oostenr. lusthuis, kreits Salzburg. 4. Vlek in Schwarzburg Rudolstadt, aan de Ilm, met 115 huizen.

GRAFENBERG, Oostenr. marktvlek, viertel Onder den Mannhartsberg, met saffraanbouw. 2. Beij. stad, Op. Mainkreits, aan de Schwabach, met 910 inw. de hoofdst. van een landg. van 13,720 inw.

GRAFENDORF, Oostenr. dorp, kreits Boven 't Weener Woud, aan de Bielach. 2. Beij. dorp, Neder Mainkreits, aan de Schondra, met 500 inw.

GRAFENECK of *Grafenegg*, Wurt. kon. jagthuis en heerl., Donaukreits, Op. ambt Münsingen.

GRAFENGEHAICH, Beij. marktvlek, Op. Mainkreits, bij Wartenfels, met 280 inw. en 2 jaarmarkten.

GRAFENHAIN, Pruis. dorp, Silez. regdst. Liegnitz, kreits Sagan, met 600 inw. 2. Saks. Gotha's dorp, ambt Georgenthal, met 650 inw.

GRAFENHAUSEN, Bad. dorp, Donaukreits, distr. Bonndorf, met 1070 inw. 2. Bad. dorp, Kinzigkreits, met 980 inw. 3. Hes. dorp, vorst. Starkenburg, ambt Darmstadt, met 520 inw. 4. Wurt. dorp, Schwarzwaldkreits, met 550 inw.

GRAFENHAYNCHEN of *Haynchen*, Pruis. stad, regdst. Merseburg, met veel hout, linnenweverijen, hop- en tabaksteelt, en 1254 inw.

GRAFENORT, Pruis. dorp en heerl., regdst. Reichenbach, met 900 inw.

GRAFENRHEINFELD, Beij. dorp, Ned. Mainkreits, met 680 inw.

GRAFENRODA, gerigt in Gotha en Schwarzburg - Sondershausen, met 6 dorpen en 2,270 inw. 2. Dorp in hetzelve, met 700 inw.

GRAFENSTEIN, voormalige heerl. in dep. Vosges, tusschen Tweebruggen en Landau, nu onder de Beij. Rijnprov. 2. Illyr. slot en heerl., gouv. Laybach, aan de riv. Gurk.

GRAFENTHAL, stadje in Saksen Coburg, vorst. Saalfeld, met 1180 inw., glasblazerijen, staalsmederij, koperfabrijken, pik- en zeepziederij, lakenfabr., enz. Het ambt van dien naam bevat 1 stad, 21 dorpen en 8,580 inw.

GRAFENTONNA of *Tonna*, Saksen Gotha's dorp, heerl. Tonna, aan de Tonna, met 1100 inw. 51. 5. N. B.

GRAFENWEG, Illyr. slot, gouv. Laybach, aan de Save.

GRAFENWERD, Oostenr. dorp, viertel onder den Mannhartsberg, met 1750 inw.

GRAFENWERTH, Beij. stadje, Op. Mainkreits, landg. Eschenbach, 525 inw.

GRAFENWÖRTH, Illyr. kasteel en heerl., kreits Adelsberg.

GRAFFAU of *Brumfeld*, Illyr. kasteel en heerl., gouv. Laybach.

GRAFFIGNY, Fr. D., dep. Op. Marne.

GRAFHORST, Nederl. vlek, prov. Overijssel, kwartier Salland, aan den IJssel, niet ver van Kampen, meestal door landlieden, visschers en mattenmakers bewoond.

GRAFIGHAGA, Lomb. Ven. vlek in Milaan, distr. Lodi.

GRAFING, Beij. dorp, Isarkreits, landg. Schwaben, met 480 inw.

GRAFRATH, Pruis. dorp, regdst. Dusseldorp, kreits Solingen, aan de Itterbach, met 1100 inw.

GRAFT, Nederl. dorp in N. Holland, kwart. Alkmaar, met de buurt 't Noorder - einde. Hierbij ligt Westgraftdijk.

GRAFTDIJK, Nederl. dorp in N. Holland, kwart. Alkmaar, eigenlijk uit 2 dor-

dorpen, in O. en W. Graftdijk bestaande, in welk laatste de beroemde NIEUWENTIJT geboren werd.

GRAFTON, (KAAP) Austr. kaap aan de kust van Nieuw Holland. 163. 40. L. 16. 57. N. B.

GRAFTON, gr. in de N. Amer. Rep., prov. New Hampshire, tusschen Canada, de gr. Strafford, Hillsborough en Cheshire, de prov. Vermont en het distr. Maine; met 28,460 inw. en een vlek van dien naam. 2. Vlek der N. Amer. Rep., prov. Massachusetts. 3. Het Noordelijkste der Bashee eil. in den Stillen oceaan, heuvelachtig en met ongenaakbare woningen op de toppen en in de wanden der rotsen. 138. 46. L. 21. 4. N. B.

GRAFTON REGIS, Eng. plaats; 3 m. van Northampton. Verscheidene Eng. plaatsen dragen den naam van Grafton.

GRAGLIA of *Grallia*, Sard. vlek in Piëmont, prov. Biella, tusschen de Elvo en Ignano, met 2575 inw.

GRAGLICZE, zie Graslitz.

GRAGNANO, Nap. stad, prov. Principato Citra, met 8 kerken, lakenfabr., ooftbouw en 5080 inw.

GRAHACS, Oostenr. stadje in Croatië; 9 mijlen O. ten N. van Zaara.

GRAHAMSGRABEN of *Adrianswall*, overblijfselen van den Romeinschen muur in het Schot. gr. Stirling.

GRAHAMSTON, Schot. dorp, gr. Stirling. 2. Schot. dorp, of een gedeelte der voorstad van Glasgow.

GRAIDE, Nederl. dorpje, prov. Namen, met 160 inw.; 1½ uur van Gedinne.

GRAIEWO, Pool. stadje, waiw. Augustow, met 250 inw

GRAIN, Turk. Aziat. stad, pachalik Bagdad, aan den oever der zee, ongeveer 20 mijlen Z. W. van Schat al Arab, tegenover het kleine Telge. 2. Zie Graine.

GRAINE, Eng. eil. tegenover Shepey, bij den mond der Theems; het is geheel vlak en laag, en bestaat meest uit weilanden en moerassen, die het zeer ongezond maken. De inw. bestaan van den veeteelt en de zoutwerken.

GRAINGEMOUTH, zie Grangemouth.

GRAINGER, gr. en fort in de N. Amer. Rep., prov. Tennessee, aan den N. oever der Holstein riv., met 6400 inw.

GRAINVILLE LA TEINTURIÈRE, Fr. vlek, dep. Ned. Seine, arr. Yvetot, aan de Durdan, met 1020 inw.

GRAISBACH, Beij. dorp, Op. Donaukreits, landg. Monheim.

GRAÏSCHE ALPEN, zie Alpen.

GRAISIVAUDAN, zie Grenoble.

GRAISSE RIV., kleine riv. van Op. Canada, die in de Groote of Uttawas riv. valt, bij de vereeniging van deze met den St. Lourens.

GRAITNEY, Schot. kerspel aan de frith van Solway, op de grenzen van Engeland, met 1750 inw., en een dorp, ook *Gretna Green* genaamd, bekend wegens de menigte geheime huwelijken van vlugtende Engelschen aldaar gesloten.

GRAIZ, GREITZ, GRAITZ, of *Grewitz*, heerl. in het Vogtland, der oudste linie van de vorsten van Reusz behoorende, 7 V. M. groot, met 2 steden, 1 marktvlek, 95 dorpen en 19,850 inw., die eene eigene regering hebben. De evenëensgen. hoofdstad ligt aan de zamenvloeijing der Gräszlitz en Witte Elster, is de residentie van den vorst, heeft 1 weeshuis, seminarium, 2 kasteelen, fabr. van wol, katoen, leder en hoeden, brouwerijen, branderijen en 6,200 inw. 3. Beij. marktvlek, Op. Mainkreits, met 350 inw.

GRAJERO POINT, W. punt van den mond der Todos Santos, aan de W. kust van N. Amer. 261. 20. L. 31. 43. N. B.

GRALINGEN, Nederl. dorp in Luxemburg, arr. Dietkirch.

GRALLIA, zie Graglia.

GRAMAT, Fr. stad, dep. Lot, arr. Gourdon, met 1840 inw.

GRAMBOUSA, Turk. eil. van Klein Azië, ten O. van kaap Khelidonia. 48. 16. L. 36. 14. N. B.

GRAMMATSTÄTTEN, Oostenr. dorp, Muhlviertel, aan de Rottel, met eene gezondheidsbron.

GRAMMENE, Nederl. dorp, prov. O. Vlaanderen, arr. Gend, met 500 inw.

GRAMMONT, zie Geertsberge.

GRAMONT, 5 Fr. dorpen in de dep. Aveiron, 2 in Gers, Loire, Op. Saône en Vosges.

GRAMPIAN MOUNTAINS, zie Grampische bergen.

GRAMPISCHE BERGEN, gebergte in Schotland, hetwelk het hoogste der gezamenlijke eil. is, zich op het Zuidelijkste der Hebriden begint te verheffen, ten W. van Loch Lomond Noordelijk en N. Oostelijk tot kaap Kinnaird, en ten W. tot Loch Nesz in Inverness loopt, en eene natuurlijke scheidsmuur tusschen Op. en Ned. Schotland uitmaakt. De hoogste, meestal uit graniet bestaande toppen, zijn de Ben Nevis 4,375, de Cairngorm 4,050, de Ben-Lawers 4,015, de Ben More 3,903, de Shechallion 3,564, de Ben Lomond 3,262, en de Ben Ledy 3,009 voeten. Naauwe passen als de Killicrankie of Caledonische Thermopylus, de Glenshee en Aberfoil geleiden door

het gebergte, dat anders van Aberdeen tot Loch Lomond, eene bijna ondoordringbare keten uitmaakt. Schrikverwekkende rotskloven, op welker hoogten eens de Romeinsche vestingen stonden, en door welke de latere beschaving eerst eenen weg wist te banen, zijn menigvuldig. In het N. O. is het zeer ruw, en loopt uit op de met eeuwigdurende sneeuw bedekte toppen, in de gr. Ross en Sutherland, in welk laatste het hier en daar in de bogten nog begroeid is; hierop daalt het in zee, doch komt op de Orkadische en Shetlands eil. weder te voorschijn. Men heeft er goud, ijzer en ook eenig zilver en edele gesteenten in gevonden. De bekoorlijke dalen leveren een heerlijk contrast op met deze ruwe bergen, waarvan sommigen vulkanisch zijn en lava bevatten.

GRAMPOUND, Eng. vlek en burgt, gr. Cornwallis, in een bekoorlijk dal aan de riv. Fal, met 600 inw.

GRAMPUS EIL., groep Z. Amer. eil. in den archipel van Magellaan. 164. 8. L. 25. 10. N. B. Een van dezelve vormt eenen hoogen berg, en schijnt door de branding ongenaakbaar.

GRAMSAY, een der Schot. Orkadische eil.

GRAMSBERGEN, Nederl. stadje, prov. Overijssel, kwart. Salland, met slechts 400 inw., en waartoe nu ook een deel van het schoutambt Hardenberg en de buurt Aane behoort.

GRAMSCHATZER FORST, uitgestrekt bosch in den Beij. Neder Mainkreits, 10,000 morgen groot.

GRAMSCHUTZ, Pruis. dorp, Silez. regdst. Liegnitz, kreits Glogau, met 900 inw., 2 kerken en groententeelt.

GRAMUSE, Fr. D., dep. Ned. Alpen.

GRAMZOW, Pruis. marktvlek, regdst. Potsdam, kreits Angermünde; 1050 inw.

GRAN, kom. in Neder Hongarije, kreits aan deze zijde van den Donau, 19 V. M. groot, met 1 kon. vrijstad, 5 marktvlekken, 45 dorpen en 40,850 inw. Het land wordt door het gebergte Arpas doorsneden, en is vruchtbaar in koren, ooft, wijn en hout. 2. G. of *Esztergom*, hoofdpl. van bovengen. kom., aan de zamenvloeijing der riv. Gran en Donau, met 5 kerken, een hospitaal, zetel van den aartsbisschop, lakenweverijen, gymnasium, verwerijen, baden en 5,400 inw. 3. Hong. riv., die op den Koningsberg in het kom. Gömör ontspringt, en bij Gran in den Donau valt.

GRAN-PARA, prov. of kapiteinschap in Brazilië, de Noordelijkste volkplanting der Portugezen, grootendeels nog weinig bekend. Het heeft ten N. het meer Parima, Nieuw Andaluzië en Cayenne of Fransch Guiana; ten W. Nieuw Granada, de landen der vrije Indianen, Rio de la Plata en Paraguay; ten O. den Atl. oceaan en het groote rivier-eiland de Juanes, gelijk ook de prov. Maranham, Fernambuco en Bahia de todos los Santos; ten Z. de riv. Parana en de prov. Minas-Geraes. Zoo ver men het kent, behooren tot hetzelve: *a.* de kustlanden, van de Oyapok in het N. W., tot aan de Turirana in het Z. O., namelijk het voormalig Port. Guiana, thans met Gran-Para vereenigd, en het rivier-eil. de Juanes of Marajo, tusschen den oceaan ten N., de Maranon in het W., de Rio de Gran-Para of Toccantins ten O., en de riv. Tagipuru, ten Z.; daar boven ten N., onder de evennachtslijn, voor den mond der Maranon ligt het eil. Caviana; *b.* het eigenlijk Para, tusschen de riv. Gran-Para en de kustriv. Turirana; *c.* de Z. binnenlanden, waar nog niet dan wilde volken wonen, die nog weinig bekend zijn en zich tot 12. Z. B., dat men voorheen het land der Amazonen noemde, uitstrekken. *d.* Cuyaba, Matto-Grosso en Goyaz, die echter thans bijzondere afdeelingen uitmaken. Sedert 120 jaren zijn, in dit uitgestrekte land, van tijd tot tijd, zoo wel aan de Toccantins als aan de Maranon, meer dan 100 zendelings dorpen en eenige zoogenoemde vestingen, vlekken en steden opgerigt, in eene van welke LA CONDAMINE, in plaats van met riet bedekte huizen en kerken, gemetselde kapellen en pastorijen zag. De Indianen dragen gewoonlijk goede hembden, hebben geslotene koffers, sleutels, scharen, naalden, messen, kammen, spiegels en andere kleine noodwendigheden uit Europa, welke zij tegen cacao, die hier aan den oever der riv. in het wild groeit, te Belem, alle jaren inruilen. Het getal der inw. beloopt ongeveer 60,000. Onder de menigvuldige en overvloedige voortbr. behooren vooral: de boomschors *arariba*, uit welke men eene allerschoonste purperverw bereidt; de *puchary*, eene vrucht, die den muskaatnoot zeer nabij komt; de jalappe, sassaparille, capaiv-balsem en andere genezende kruiden; vele gomsoorten, Turksch koren, maniok, rijst, suiker, indigo, koffij, cravo of Braziliaansche kaneel, katoen, tabak, scheepstimmerhout, verw- en andere houtsoorten, hoornvee, schildpadden, zeer groote

zijdewormen, enz. De hoofdst. is Belem of Gran-Para.

GRAN SASSO D'ITALIA, berg in het N. van Napels, een der hoogste van de Apennijnen; van deszelfs top kunnen de Adriatische en de Middell. zeeën gezien worden. Hij verheft zich 8,255 voeten hoog.

GRANA, Spaan. zeehaven in Gallicië; ruim ½ mijl van Ferrol. 43. 29. N. B.

GRANADA, Spaan. prov., een deel van Andaluzië, dat echter gewoonlijk daar van afgezonderd, en Opper Andaluzië genoemd wordt. Het ligt tusschen Cordova, Jaen, Murcia, de Middell. zee en Seville, of tusschen 12. 15. en 15. 59. L. en 36. 18. en 38. 16. N. B., terwijl het, op eene oppervlakte van 477 V. M., in 18 steden, 180 vlekken en 155 dorpen, die 397 gemeenten en 490 kerspelen uitmaken, 692,900 inw. bevat. De prov., welke in het O. hare grootste breedte heeft, is, over het algemeen, bergachtig; echter strekken zich, tusschen de onderscheidene gebergten, breede en aangename dalen uit, welke genoegzaam water hebben, en gedeeltelijk ook goed bebouwd zijn.

De vega van Granada behoort tot de bekoorlijkste oorden van Europa. De kusten zijn steil, bevatten verscheidene voorgebergten, en, behalve vele kleine golven, den grooten zeeboezem van Almeria. De grond is bij de bergen kalk- en steenachtig, doch in de dalen en vlakten, hoewel zeer ligt, en aan de kusten zandig, buitengemeen vruchtbaar. Het midden der prov. bevat het hoogste gebergte van Spanje, de Sierra Nevada, welks hoogste punt, de *Cumbre de Mulhacen* zich 12,762 voeten boven de zee verheft, en waar de sneeuwlinie reeds op 9,915 voeten begint. Het Z. gedeelte van dezelve heet Alpujarras, eene bergketen, die evenwijdig met de Nevada loopt, aan de N. zijde zeer steil is, en in het Z. zich in de zee verliest. Tot dezelve behoort de Cerrajon de Martos, terwijl zij ten W. aan de Sierra de Luxar grenst. Ten N. O. grenzen aan de Nevada, de Sierra de Gador, ten W. de Sierra's de Vermeja en Ronda. De geheele O. helft der prov. is met takken van het Iberisch gebergte bezet, welke in het voornaamste voorgebergte der prov. Cabo de Gata, eindigt. Ten N. is de Sierra de Huescar, aan welke de Sierra's los Velez, Filabres en Alhamilla grenzen, terwijl nog de Sierra de Aquaderas, op de grenzen van Valencia, met de Cabezo de Maria, tot het Iberisch gebergte behoort. De rivieren zijn, behalve de Xenil en Guadir, slechts kustrivieren. De Xenil, die op de Nevada ontspringt, wordt door verscheidene kleine rivieren, waaronder de Darro, Cubillas en Cacin, vergroot; terwijl de Guadir, die op de Sierra de Huescar ontstaat, de Borbatu en met deze de Orce, Castril en Guadalentin ontvangt en in de Guadiana valt. Onder de kustriv. zijn de Guadiaro, de Guadalorse, de Guadalmedina, de Motril, de Almeria, de Aguas en Almanzor, de voornaamste. De meren Largas, de Bacares en Caldera zijn slechts klein. Tot de voornaamste gezondheidsbronnen behooren die van Alhama, Portugos, Vierra Vermeja, Fuente la Piedra, enz. De luchtsgesteldheid is aan de kusten, die aan den schadelijken *Solano* blootgesteld zijn, zeer warm; doch wordt door zee- en land-winden verkoeld. Meer binnen 's lands, veroorzaken de zeer hooge bergen eene vrij gematigde luchtstreek; echter ziet men slechts op de hoogste kruinen sneeuw en ijs, en de winter kenmerkt zich alleen door regen. In de vlakten bloeit eene altijddurende lente, welke slechts zeer kort, door eene onmatige hitte, wordt afgebroken; voor het overige is de lucht gezond. De landbouw, die, onder de Mooren, alhier tot eenen hoogen top gestegen was, zoo dat Granada voor de bloeijendste en rijkste prov. van Spanje gehouden werd, is, door bekende omstandigheden, veel verminderd; de inw. hebben nog de oude wijze van bewatering behouden, en telen nog tarw, maïs, panizo en gerst, terwijl het te kort komende door heerlijke kastanjes en eetbare eikels in de bosschen, vergoed wordt. Verder heeft men boomwortelen, waarvan het meel mede tot brood en stijfsel gebruikt wordt; vele tuinvruchten en moesgroenten, patatten, uijen, gavaranzas, meloenen, arbusen of zeekers, alsmede hennep, vlas, weinig katoen, anijs, saffraan, esparto (eene soort van brem of riet, waarvan de manden gemaakt worden), soda, en boven alles wijn (zie onder anderen Malaga), rozijnen, muskaatdruiven, Zuidvruchten van allerlei soort, uitmuntende china's appelen, limoenen, vijgen, dadels, amandelen, perziken, abrikozen, kweperen, kappers, suikerriet, veel olijven, doch weinig appelen en peren; aloë (meestal wilde, langs de wegen), tijm, lavendel, rozemarijn, opium, de beste zijde van Spanje, ten bedrage van 2000 cent.; in de bosschen heeft men de kurk-, steekpalm-, eiken-

en andere boomen, en veel wild, doch het rundvee en de paarden zijn er slecht; veel varkens, ezels, geiten en schapen (alleen om te eten); Spaan.vliegen, visch, enz. De bergbouw wordt te veel verzuimd.

In den omtrek van Canjagar, in de Sierra de Rasa alleen, heeft men 117 loodmijnen, welke men ook nog menigvuldig op andere plaatsen vindt; zilvermijnen zijn er in de Barranco de Poqueira, bij Portugo; ijzermijnen bij Granada; ook zijn er kopermijnen, spiesglas-, kwikzilver-, potlood-, marmer-, albaster- (het witste in Europa) en andere groeven, karniolen, jaspis, saffier, granaten, en andere edelsteenen, salpeter, bronzout, enz. De fabr., die veel vervallen zijn, leveren meestal kleedingstoffen op. De uitvoer bestaat in de genoemde produkten, en geschiedt meestal door de haven van Malaga, wier omtrek vooral door den bekenden wijn beroemd is. De inwoners worden, over het algemeen, voor vlijtiger dan de andere Spanjaarden, doch ook voor bedriegelijk en diefachtig gehouden. Ter bescherming tegen de Barbaren vindt men aan de zeekust vele torens. De prov. is in partidos afgedeeld, die men echter op de kaarten en bij de nieuwste schrijvers nog niet vindt opgegeven. 2. Hoofdpl. van voorn. Spaan. prov., de zetel van eenen aartsbisschop en van 't kon. geregtshof, aan de Xenil, die de Darro, welke door de stad stroomt, ontvangt, deels op hoogten, deels in de vlakte gelegen, en met hooge, doch vervallene muren en torens omringd. Zij bestaat eigenlijk uit 4 deelen: de *Alhambra*, met de voorstad de la Churra en de straat de los Gomeres; de eigenlijke stad Granada, de voorsteden *Albaycin* en *Antequerula*, van welke deelen de *Alhambra*, zoo wel als de *Albaycin*, hunne eigene muren en vestingwerken hebben, doch de *Antequerula* geheel en al open is. De *Alhambra*, de citadel der stad, op eene hoogte, bevat het voormalig paleis der Moorsche koningen, het Moorsche kasteel *Generalife*, en den toren Comares, alwaar staatsgevangenen bewaard worden. In dat gedeelte der eigenlijke stad, hetwelk op de hoogte ligt, zijn vele straten zoo naauw, dat er geen rijtuig kan doorkomen; het benedendeel echter heeft schoone, regte en welbebouwde straten, verscheidene opene plaatsen, waaronder de Campo del Principe in Antequerula de regelmatigste, de Triumfplaats voor de Elvira poort, met eene prachtige zuil aan MARIA gewijd, de grootste, en de Plaza Vivarambla of de marktplaats, met de Plaza Nueva in het midden der stad, de meest bezochte zijn. In de onderscheidene deelen der stad vindt men: de hoofd- of aartsbisschops-kerk, 425 voeten lang en 249 breed, met de kon. kapel, het prachtig hoofdaltaar, onder eenen op 22 zuilen rustenden koepel staande, en vele praalgraven; 25 andere kerken, 17 kapellen, vele kloosters, 9 hospitalen, een zieken-, krankzinnigen- en vondelingshuis; het hospitaal St. Anna, waarin 655 menschen gevoed worden; 2 weeshuizen voor meisjes; de Casa de la Recogidos; de in 1526 opgerigte hooge school; 6 collegiën, eene wiskundige akademie, een œconomisch gezelschap, een schouwburg; 12,000, meestal in den moorschen smaak gebouwde huizen en 80,000 inw. Onder de in verval zijnde fabr. zijn die van fluweel, zijde en leder nog de beste; men maakt er ook kruid en salpeter. De handel bepaalt zich tot winkelwaren, echter zijn de markten vrij levendig. Buiten de stad zijn heerlijke tuinen, waaronder het Mirader en het Ulmenbosch, en Soto de Roma, sedert 1813, met deszelfs landhuis, enz., een eigendom van den hertog van WELLINGTON. Het water krijgt de stad uit de Darro, welke ook de onderscheidene fonteinen voedt. Zij is de geboortepl. van den dichter DIEGO DE MENDOZA en LUIS DE LEON, alsmede van den schilder PEDRO DE MOYA. 37. 16. N. B. 13. 54. L. 3. Spaan. vlek, prov. Estremadura, aan de Alagon. 4. Z. Amer. vlek in het Spaan. gouv. Guatimala, prov. Nicaragua, aan den oever van het meer van dien naam, met eenen aanzienlijken handel in indigo, suiker, cochenille, huiden, enz.; 16 mijlen Z. Z. O. van Leon. 10. 12. N. B. 290. L. 5. Zie Grenada.

GRANADA (NIEUW), zie Nieuw Granada.

GRANADILLA, dorp op 't Afr. eil. Teneriffe, met granen- en zijdeteelt en 1400 inw.

GRANADINEN, zie Grenadillen.

GRANARD, Ier. stad, gr. Longford, bij den berg Granard, op den welken de overblijfsels van een Deen. fort liggen.

GRANARO, (MONTE) stad in den Kerk. Staat, legatie Ancona.

GRANATEN, zie Tharant.

GRANBY, stad in de N. Amer. Rep., prov. Z. Carolina, aan den Z. oever der Congaree, even beneden de zamenkomst van de Broad en Salada riv., ongeveer 3 mijlen van Columbia, groo-

ten-

tendeels op eene vlakte gebouwd. Zij is de stapelplaats van al de voortbr. uit het bovenland, zeer geschikt voor de scheepvaart, en voert bijzonder op Charleston, tabak, katoen, tarw, maïs, enz. uit, terwijl er zout en andere benoodigdheden ingevoerd worden. 2. Vlek aldaar, prov. Connecticut, gr. Hartford. 3. Vlek aldaar, prov. Vermont, gr. Essex. 4. Een ander in de prov. Massachusetts, gr. Hampshire.

GRANCEY EN MONTAGNE, *le Château* of *sur l'Ource*, Fr. vlek, dep. Côte d'Or, arr. Dijon, met 620 inw.

GRAND, Fr. vlek, dep. Vosges, arr. Neufchâteau, met 1100 inw.

GRAND-ANSE, zie Jeremie.

GRAND-AXHE, Nederl. dorpje, prov. Luik, met 170 inw.

GRAND-BASSIN, meer op 't O. Afr. eil. St. Mauritius, waarin de riv. des Aigrettes, een der takken van de Tamarin, haren oorsprong heeft.

GRAND-BAY, baai aan de Z. W. kust van Terreneuve, ten Z. van kaap Ray.

GRAND-BIGARD, Nederl. dorp, prov. Z. Braband, met 650 inw.

GRAND-BLANC, zie Caroline, No. 2.

GRAND-BOROUGH, Eng. kerspel, gr. Warwick, met 420 inw.

GRANDBOURG, Fr. dorp, dep. Seine en Oise, 2 m. van Fromenteau.

GRAND-BOURG-SALAGNAC, Fr. stadje, dep. Creuse, arr. Gueret; 2530 inw.

GRAND-BROGEL of *Groote Breugel*, Nederl. dorp, prov. Limburg; 480 inw.

GRANDBY, zie Granby.

GRAND-CAMP, Fr. zeedorp, dep. Calvados, arr. Bayeux, met 110 huizen. 2. Nog 2 Fr. D., dep. Eure en Ned. Seine.

GRAND-CHAMP, Fr. vlek, dep. Morbihan, arr. Vannes, met 4150 inw. 2. Fr. dorp, dep. Ned. Loire; 1200 inw.

GRAND-CHEVREUIL-PRAIRIE, groote, meestal met gras begroeide N. Amer. vlakte in Louisiana, distr. Opelousas, langs de Teche; 17 m. lang en ⅔ breed.

GRAND-COUR, Zwits. stadje en kasteel, kanton Freyburg, met 1530 inw. 2. Fr. vlek, dep. Neder Seine, met 600 inw. 3. Nederl. dorp in Luxemburg, arr. Neufchâteau, aan de Yères.

GRAND'-COURONNE, Fr. dorp, dep. Neder Seine, arr. Rouaan, met 800 inw.

GRAND-GALLARGUES, zie Gallargues.

GRAND-GLISE, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Doornik, met 420 inw.

GRAND-GOUAVE, zie Goave.

GRAND-HALLEUX, Nederl. dorp in Luxemburg, arr. Marche, met 1150 inw.

GRAND-HAN, Nederl. dorpje in Luxemburg, arr. Marche, met 300 inw.

GRAND-ISLAND, eil. in het N. deel van het Bovenmeer, in N. Amer. 2. N. Amer. eil. in de Niagara, in Op. Canada, 2 mijlen lang en 1 breed.

GRAND-ISLE, N. Amer. eil. in 't O. gedeelte van het meer Ontario, bijna 7 mijlen lang en 1⅓ breed, over Kingston, aan den mond der Cataraqui riv.

GRAND-ISLES, 2 groote eil. in de N. Amer. Rep., prov. Vermont, gr. Chittenden, in het meer Champlain, wier Fransche namen de Amerikanen in N. en Z. Hero veranderd hebben. Het eerste is 4 mijlen lang en ⅔ mijl breed, en bevat 125 inw.; het andere 5 mijlen lang en 1 breed, is vruchtbaar en brengt goed koren voort; ook is er eene blaauw marmergroef.

GRAND-JAMINE, (GROOT GELMEN) Nederl. dorpje, prov. Limburg, arr. Hasselt, met 350 inw.

GRAND-KEY, klein eil. der Amer. Bahama's. 299. 58. L. 26. 54. N. B.

GRAND-LAKE, meer in de N. Amer. Rep., prov. Nieuw Brunswijk, bij de riv. St. John, 10 mijlen lang en 3 breed.

GRAND-LEEZ en PETIT-LEEZ, Nederl. dorpen, prov. en arr. Namen, zamen met 1180 inw.

GRAND-LEMPS, Fr. vlek, dep. Isère, arr. la Tour du Pin, met 1680 inw.

GRAND-LIEU of *St. Philibert de Grand Lieu*, Fr. vlek, dep. Ned. Loire, arr. Nantes, met een kerspel van 2,030 inw. 2. Meer in de nabijheid, dat 15,000 morgen groot is, en in hetwelk men veel hout vindt.

GRAND-LUCÉ, Fr. marktvlek, dep. Sarte, aan de Veuve, met 2,050 inw.

GRAND-MANAMO, een der bevaarbare monden van den Orinoco in Z. Amer.

GRAND-MANAN, eil. der N. Amer. Rep. in de Atl. zee, over Passamaquoddy baai; 2 mijlen Z. ten O. van het eil. Campo Bello. 310. 58. L. 44. 48. N. B.

GRAND-MANIL, Nederl. dorp, prov. en arr. Namen, met 450 inw.

GRAND-MENIL, Nederl. dorp in Luxemburg, arr. Marche, met 500 inw.

GRAND-METZ, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Doornik, met 1200 inw.

GRAND-NAVIGLIO of *Naviglio grande*, voorm. *Tessinello*, Lomb. Ven. kanaal, gouv. Milaan, dat uit de riv. Ticino, over Abiagrosso en Milaan, in het meer Maggiore gaat, en 8 mijlen lang is.

GRAND-PARIS, voorm. vastigheid der Fr. aan de W. kust van Afr., tusschen den Senegal en de baai van Benin.

GRAND'-PRAIRIE, zie Grand-Chevreuil-Prairie.

GRAND-RECHAIN, Nederl. D., prov. Luik, arr. Verviers, met 1110 inw.

GRAND-RENG, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Charleroi; 1000 inw.

GRAND-RIEUX, Fr. vlek, dep. Lozère, arr. Mende, met 1560 inw.

GRAND-RIVER, N. Amer. riv. van Louisiana, welke 83 m. boven den mond van den Missouri in deze riv. valt. 2. N. Amer. riv. van Louisiana, valt in de Arkansaw. 3. (*Boven*) N. Amer. riv. van Louisiana, die in de Osage, een der takken van den Missouri valt. 4. N. Amer riv. in het land van Michigan, welke in de moerassen en meren, in het Z. O. van dit land, ontspringt, en in het meer Michigan valt. 5. Riv. der N. Amer. Rep., prov. Ohio, welke in het meer Erie valt; zij heeft eenen kronkelenden loop, snellen vloed en zuiver water, doch is niet bevaarbaar. 6. N. Amer. riv. van Canada, welke in zee valt op 42. 34. N. B. 7. N. Amer. riv. van Canada, welke in den St. Lourens valt op 47. 3. N. B. 8. Zie Utawas en Ouse.

GRAND RIVER DU CHÊNE, of *Belle rivière*, N. Amer. riv. van Ned. Canada, welke in de Utawas valt.

GRAND-ROSIÈRE, Nederl. D., prov. Z. Braband, met 300 inw.

GRAND-RUE, Nederl. dorp in Luxemburg, arr. Neufchâteau.

GRAND-RUISSEAU, (LE) kleine N. Amer. riv. van Ned. Canada, welke op de bergen, ten Z. van den St. Lourens, ontspringt, en in die riv. valt, omtrent 13 mijlen beneden het eil. Orleans.

GRAND-SEE, zie Grandson.

GRAND-SPAUWEN, Nederl. dorp, prov. Limburg, arr. Maastricht; 560 inw.

GRAND-TRAVERSE, baai aan de O. zijde van 't N. Amer. meer Michigan, ongeveer 4 mijlen lang en 1 à 2 breed. 2. Reeks eil. in den ingang van de Groene baai, in 't N. Amer. meer Michigan, meestal klein en rotsig. 3. N. Amer. riv. in 't land van Michigan, welke zich in dat meer stort bij Marguerite.

GRAND-TURK, het grootste der Turk. eil., die tot de Bahama's in W. Ind. behooren; met vele zoutmeren.

GRAND-VAUX, schoon Fr. dal, dep. Jura, met vele doofstommen.

GRANDBY-BAY, baai aan de N. kust van het W. Ind. eil. Dominica. 316. 21. L. 15. 42. N. B. 2. Zie Granby.

GRANDE, baai aan de O. kust van Z. Amer., tusschen de riv. la Plata en de straat van Magellaan, op 51. Z. B. 2. Braz. eil. aan de kust der prov. Rio Janeiro. 23. 10. Z. B. 3. Z. Amer. riv. van Peru, die in het bergachtig gedeelte van de prov. Castro Vireyna ontspringt, en zich met de Guapiri vereenigt, even voor dezelve zich in zee stort. 4. Twee riv. op 't W. Ind. eil. St. Domingo; eene andere op het eil. Trinidad, die tegenover Tabago in zee valt, en eene vierde op het eil. Jamaïca. 5. Riv. van Braziliё, prov. Bahia, die op de bergen ten W. van de vallei der Rio Francisco ontspringt, en op 11. 35. Z. B. in die riv. valt. 6. Braz. riv., prov. Minas Geraes, die op de W. bergketen ontspringt, en na eenen N. O. loop, op 15. 26. Z. B. in den Atl. Oceaan valt. 7. O. Afr. riv. van Zanguebar, welke men denkt, dat een tak van eene groote riv. is, uit welke ook de Quilimane zou ontspringen; aan deszelfs mond zijn vele kleine eil., op een van dewelke de koopplaats Patte ligt. De riv. valt op ongeveer 2. Z. B. in de Ind. zee.

GRANDE-CHARTREUSE, voormalig klooster in 't Fr. dep. Isère, arr. Grenoble.

GRANDE-KAMMENI, klein Turk. eil. in de Middell. zee, bij Candia.

GRANDE-MARAIS, N. Amer. riv., die aan de Z. kust in het Bovenmeer valt.

GRANDE-RIVIÈRE, vlek op het W. Ind. eil. St. Domingo, aan de Groote riv., voorheen de hoofdpl. van een kanton, dat 1 indigo-, 36 suiker-, 255 koffij-, 2 katoen-, 5 cacao-plantagiën, benevens 3 rumstokerijen had. 2. Riv. op het O. Afr. eil. St. Mauritius.

GRANDE-TERRE, gedeelte van het Fr. W. Ind. eil. Guadeloupe, met de hoofdstad Point-à-Pitre.

GRANDISLE, gr. der N. Amer. Rep., prov. Vermont, 4 V. M. groot, met 3450 inw., 5 plaatsen, en de hoofdstad Noord-Hero.

GRANDJUNCTION, Eng. kanaal, dat 20 mijlen lang is, en alle kanalen in het binnenste van Engeland, met Londen verbindt. Het begint bij Braunston in Northampton, loopt evenwijdig met de Coln, en vereenigt zich tusschen Brentford en Sionhouse met de Theems.

GRANDLEZ, zie Grand-Leez.

GRANDLUD, Fr. dorp, dep. Aisne.

GRANDOLA, Port. stad, prov. Estremadura, ten Z. van de Taag, aan de Davino, met eene kerk en 800 huizen. De nabijgelegene Sierra de Grandola draagt naar dezelve den naam.

GRANDPRÉ, Fr. stadje, dep. Ardennen, arr. Vouziers, 1350 inw.

GRANDRIEUX, 2 Fr. dorp, dep. Aisne.

GRANDSEILLE, Fr. D., dep. Meurte.

GRANDSERRE, Fr. vlek, dep. Drôme, arr. Valence, met 1490 inw.

GRANDSON, GRANSON, GRANDSEE of *Gransee*, Zwits. stadje, kanton

Waadt,

Waadt, aan het Neuenburger meer, met een kasteel, gymnasium en 2150 inw.

GRANDVAL, 4 Fr. D., dep. Lozère, Orne, Puy-de-Dôme en Boven-Rijn.

GRANDVILLARS of *Grandweiler*, Fr. stadje, dep. Boven Rijn, arr. Befort.

GRANDVILLE of *Granville*, Fr. stad, dep. Kanaal, arr. Avranches, met 1 kerk, 1 hospitaal, eene kleine haven, kweekschool, scheepstimmerwerven, visscherij, handel en 5,450 inw. Zij ligt op een rotsachtig schiereil., en heeft geen drinkkaar water. 2. Vijf Fr. dorpen, dep. Aube, Eure en Loire, en 3 in Seine en Oise.

GRANDVILLIERS, Fr. marktvlek, dep. Oise, arr. Beauvais, met schapenteelt, wolfabr. en 1630 inw.

GRANE, 2 Fr. dorpen, dep. Drôme en Aude.

GRANGE. Schot. kerspel, gr. Banff, langs de Isla, met 1530 inw.

GRANGE, (LA) kaap aan de N. kust van 't W. Ind. eil. St. Domingo, zijnde een hooge heuvel, die bij kaap Français voor het bloote oog reeds zigtbaar is. 305. 16. L. 19. 54. 30. N. B.

GRANGEMOUTH, Schot. dorp, gr. Stirling, aan de vereeniging van de Carron met het groote kanaal, dat de frith's van Forth en Clyde verbindt, met een dok, groote pakhuizen, veel bezochte haven, kusthandel en 800 inw.

GRANGES, N. Amer. stad in N. Carolina; 8 mijlen Z. W. van Exeter. 2. (LES) Fr. dorp, dep. Aube. 3. (LE BOURG) Fr. vlek, dep. Op. Saône.

GRANICA, Pool. stad, waiw. Sandomir, niet ver van den Weichsel.

GRANITZA, Turk. stad in Livadië, die het oude *Cheronea* is opgevolgd, aan den voet van eenen heuvel, waarop het riv. Lamos ontspringt.

GRANJA, (LA) zie St. Ildefonso.

GRANNA, Rus. stadje, prov. Bialystok, aan de Bog. 2. Zweed. dorp, prov. Jönköping, met 520 inw.

GRANON, klein eil. in de Oostzee, aan de W. zijde van de golf van Bothnie. 34.51. L. 61. 5. N. B. en een ander op 63. 18. N. B. 2. Fr. dorp, dep. Lot en Garonne.

GRANS, Fr. vlek, dep. Monden der Rhône, met 1750 inw. 2. Spaan. vlek in Aragon, gr. Bibagorza, aan de vereeniging der riv. Essera en Isacenna.

GRANSDEN, (GREAT) Eng. kerspel, gr. Huntingdon, met 470 inw.

GRANSEE, Pruis. stadje, regdst. Potsdam, met 2250 inw. en fabr.

GRANSO, eil. in de O. zee, bij de O. kust van Zweden. 33. 51. L. 57. 46. N. B.

GRANSON, zie Grandson.

GRANSTON, klein N. Amer. meer van N. Carolina; 8 m. W. van Exeter.

GRANTA, Eng. riv., die in het N. W. gedeelte van Essex, bij Thaxted ontspringt, en met eene riv. van Bedfordshire, de Cam vormt.

GRANTCHESTER, Eng. kerspel, gr. Cambridge, met 250 inw.

GRANTHAM, Eng. burgt en marktvlek, gr. Lincoln, aan de riv. Witham, met eenen schoonen kerktoren en 3650 inw.

GRANTHAM ISLAND, Austr. eil. aan de Z. kust van Nieuw Holland, in Port Lincoln.

GRANTHAM SOUND, Z. Amer. baai tusschen de twee groote Falklands eil.

GRANTOWN, Schot. D., gr. Moray.

GRANT'S KAAP of *kaap Sollicitor*, aan de Z. kust van Nieuw Holland, aan welke de eerste naam door kapitein GRANT gegeven werd.

GRANVELLE, Fr. D., dep. Op. Saône.

GRANVILLE, zie Grandville. 2. Gr. der N. Amer. Rep., prov. N. Carolina, distr. Hillsborough, ten N. aan Virginië grenzende, met 15,600 inw. De hoofdstad is Williamsburgh. 3. Kerspel der N. Amer. Rep., prov. Nieuw York, gr. Washington, met drie kleine dorpen, Granville en Z. en N. Granville of Fair-Vale, te zamen met 3000 inw. 4. Twee kerspelen in de N. Amer. Rep., het eene in Hampshire, het andere in Kentucky. 5. Dorp der N. Amer. Rep., prov. Ohio, gr. Licking.

GRANVILLE'S RIVER, riv. van het Austr. eil. Egmont of Nieuw Guernsey, welke zich op 181. 44. L. en 10. 42. Z. B. in zee stort.

GRANWEILER, zie Grandvillars.

GRÄNSZIGETH, NAGY-SZIGETH, SZIGETH-VAR, marktvlek in Ned. Hongarije, kom. Schumeg, aan de Almasch, met 2 kerken en 3000 inw.

GRAO, Spaan. vlek in Valencia, aan den mond der Guadalaviar; 1 mijl van Valencia, waarvan het de haven is.

GRAO DE GANDIA, zie Gandia.

GRAO DE MURWIEDRO, zie dit laatste.

GRAO DE VALENCIA, zie Valencia.

GRAPE VINE CREEK, N. Amer. riv., die op 296. 55. L. 39. 50. N. B. in de Ohio loopt.

GRAP FONTAINE, Nederl. gemeente in Luxemburg, arr. Neufchâteau.

GRAPPENHALL, Eng. vlek en kerspel, gr. Chester, met 1300 inw.

GRARAH, Afr. dorp van Bled-el-Jereede, ten Z. van Algiers; 20 mijlen N. W. van Wergela.

GRAS of *Nelson's riv.*, onbevaarbare N. Amer. riv. in Nieuw York; met rot-

rotsige ondiepten en hooge watervallen; zij vloeit na eenen loop van 42 mijlen in den St. Lourens.

GRASELITZ, zie Graslitz.

GRASHOLM, Deen. eilandje, een der Ertholmen, in de Oostzee, stift Zeeland; zie Christiansoë. 2. Een der kleine Schot. Orkadische eil., bij Shapinsha.

GRASLITZ of *Graglicze*, Boh. bergstad, Elnbogner kreits, aan de Zwoda, met 3,370 inw., roomsche kerk, kopermijnen en vele fabr.

GRASNUCHA, Duitsche kolonie in 't Rus. gouv. Saratow, aan de Wolga, met 360 luth. inw.

GRASON, Zweed. eil. in de golf van Bothnië. 36. 10. L. 60. 22. N. B.

GRASOWEZ, Rus. stad, gouv. Wologda, met linnenweverijen en fabr.

GRASS COVE, riv. of kreek, aan de kust van 't Austr. eil. Nieuw Zeeland, berucht door den moord van een gedeelte van het Engelsch scheepsvolk van *the Adventurer* in 1773.

GRASSE, Fr. arr., dep. Var, groot 23 V. M., met de kantons Grasse, Antibes, Auban, Bar, Coursegoules, St. Vallier en Vence en 56,250 inw. 2. Hoofdstad van voorn. arr., op 't hangen eens bergs, met eene regtbank van koophandel, zijdeteelt, wijn- en oliebouw, leder- en zeepfabr., beroemde bloemkweekerijen en 12,520 inw. In de nabijheid vindt men marmer- en albastergroeven. 3. Fr. stad, dep. Aude, arr. Carcassonne, aan de Orbieu, met wijn- en oliebouw, zijdeteelt, wol- en lederfabr., oliemolens en 1150 inw.

GRASSENBERG, berg van 8,380 voeten, aan de grenzen van het Oostenr. hertogdom Stiermarken.

GRASSENDORF, Fr. D., dep. Ned. Rijn.

GRASSINGTON of *Garston*, Eng. vlek, gr. York, met 900 inw.

GRASSLEBEN, Brunsw. dorp, kreits Königslutter, met 580 inw.

GRASSMERE, Eng. kerspel van 1050 en vlek van 265 inw., gr. Westmoreland. 2. Klein meer, gr. Cumberland, door groene heuvels en bergen omringd, waaronder Grassmere-Hill, op de grenzen van Westmoreland en Cumberland, 2,756 voeten hoog is.

GRASTOT, Fr. dorp, dep. Kanaal.

GRATE CUISSE, Fr. dorp, dep. Maine en Loire, arr. Beaupréau, met 580 huizen.

GRATEM, Nederl. dorp, prov. Limburg, arr. Roermond.

GRATIEN, (ST.) Fr. D., dep. Vienne.

GRATIOSA, zie Graciosa.

GRATWEIN, Oostenr. marktvlek in Stiermarken, kreits Grätz, bij de Muhr, met 90 huizen en marmergroeven.

GRÄTZ, Oostenr. kreits, hert. Stiermarken, ten N. W. aan Bruck, ten N. O. aan het land onder de Ens, ten O. aan Hongarije, ten Z. aan Mahrburg, ten Z. W. aan Illyrië en ten W. aan Judenburg grenzende, en op ongeveer 98 V. M. in 6 steden, 30 markten, 976 dorpen en 56,067 huizen, 289,000 inw. bevattende. De voorn. riv. zijn: de Muhr, die de Kamacht; de Lafnitz, die de Sasenbach ontvangt, en in de Feistritz loopt, terwijl deze in de Raab valt. De bergen zijn van middelmatige hoogte; de voorn. kruin is de Weichsel. Men vindt er goede koren- en vlasvelden, voortreffelijk hoornvee, vele en groote dennen-bosschen en in het Z. wijnteelt. Ook zijn er onderscheidene koper- en loodmijnen, fabr., steenkolengroeven, baden en gezondheidsbronnen. 2. Oostenr. stad, Slav. *Niemetzki Grad*, hoofdstad van genoemden kreits en van geheel Stiermarken, aan de Muhr, in een alleraangenaamst oord, de zetel van een bisdom, van het gouv. en van onderscheidene regeringscollegiën, zoo kerkelijke als wereldlijke, over het hert. en den kreits, met zwakke vestingwerken omringd. Zij bestaat uit de eigenlijke stad en vier voorsteden, van welke de Muhrstad op de W. zijde van de Muhr ligt, en met de eigenlijke stad door eene brug te zamenhangt. Zij telt 6 poorten, 10 parochie- en 12 andere kerken en kapellen, 3 kloosters, 1 groot zieken-, kraamvrouwen-, krankzinnigen- en vondelingshuis, 3 gasthuizen, 1 weeshuis, verscheidene opene plaatsen, waarvan eene plaats met eene zuil aan de *Drieëenheid*, en eene andere met eene zuil aan MARIA gewijd, pronkt. Onder de vrij aanzienlijke huizen munten uit: de groote burgt, het landshuis, het nieuwe raadhuis, het attemsische paleis, en onder de kerken de schoone *Katharina* kerk, met het praalgraf van keizer FERDINAND II, en de kerk *Mariahilf*. Verder vindt men hier 1 lyceüm met 26 professoren, eene bibliotheek van 30,000 boekdeelen en 3,500 handschriften; 1 gymnasium, 1 hoofdschool, meisjesschool en onderscheidene andere lagere en zondagsscholen, opvoedings inrigtingen en 1 sterrenwacht; voorts het Johanneüm, door den aartshertog JOHAN gesticht, met eene teeken-akademie en onderscheidene wetenschappelijke inrigtingen. De stad telt 33,650 inw., die fabr. van ijzer, staal, katoen, chits, linnen, zijden en wollen stoffen, mousselin,

hoeden, waaijers, wol, verlakte waren, blik, lak, aardewerk, papier, salpeter, enz., hebben. De handel is vrij belangrijk, bijzonder in ijzerwaren, en men heeft er twee aanzienlijke jaarmarkten. Buiten de stad, op eene hooge rots, ligt het kasteel, waarvan de Franschen de vestingwerken hebben doen springen, en dat nu tot eene staatsgevangenis en tuchthuis dient. 47. 4. N. B. 33. 6. L. 3. G., *Grätzen* of *Nowy-Hrady*, Boh. stad, kreits Budweis, aan de Gällitz, met een oud kasteel, een klooster, 1450 inw., 3 ijzersmederijen en papiermolens. 4. Oostenr. stadje in den Silez. kreits Troppau, aan de Mohra, met 315 inw. 5. G. of *Gradzisk*, Pruis. stadje, regdst. Posen, kreits Buk, met eene roomsche en luthersche kerk, 2,980 inw., laken- en linnenfabrijken.

GRATZCHEFSKOI, Rus. sterkte, gouv. Kolywan.

GRATZEN, zie Gratz, No. 3.

GRATZERTHURN, zie Feistenberg.

GRAUDENTZ, Pruis. kreits, regdst. Mariënwerder, 16 V. M. groot, met 28,800 inw. en de hoofdpl. Graudenz, die lakenfabr., groote brouwerijen, 6 kerken, eene waterleiding, een gymnasium, handel in tabak en granen en 5100 inw. heeft. 53. 30. N. B. 36. 25. L. Niet ver van hier ligt op eenen berg, de sedert 1776, aangelegde vesting Graudenz.

GRAU-D'ORGON, eil. in het Z. van Frankrijk, door de zee, eenen der monden van de Rhône en het kanaal van Aigues Mortes omgeven; 10 a 12 mijlen groot, doch woest en onbewoond, behalve bij de merkwaardige zoutwerken van Peccais; men vindt er roofvogels, vossen, slangen, zwart rundvee, ook wilde ossen, witte paarden, enz.

GRAUE BUND of *Obere Bund*, het Westelijkste der drie bundten van Graauwbunderland, 51 V. M. groot, met de bronnen van den Rijn. Het is in 8 hooggerigten verdeeld, heeft 27,900 inw. en de hoofdpl. Ilanz.

GRAUHOLZ, boschachtige hoogte in Zwitserland, in de nabijheid der stad Bern, over welke de groote weg van Zürich naar Solothurn loopt. Slag 1798.

GRAULHET, Fr. stad, dep. Tarn, arr. Lavaur, aan de Adon, met 1600 inw.

GRAUPEN, KRAUPEN of *Krupka*, Boh. stadje, kreits Leutmeritz, aan den hoogen Geiersberg, met 1560 inw., tin- en kopermijnen, vitrioolziederij en andere fabr.

GRAUS, Spaan. stad, prov. Aragon, aan de Esuera, met 4 brandewijnstokerijen.

GRAUVENWAARD, ook wel Vossenhol genoemd, eilandje of schiereilandje in de prov. Gelderland, waarop Schenkenschans gelegen is.

GRAUX, Nederl. dorp, prov. Namen, arr. Dinant, met 200 inw.; 3½ uur van Namen.

GRAVALNAIS, Turk. vlek op de W. kust van Negropont; 5 mijlen Z. O. van de stad Negropont, het oude *Eretrië*.

GRAVE, GRAAF, of *de Graaf*, Nederl. vesting, prov. N. Braband, distr. 's Hertogenbosch, aan den linker oever der Maas, wel versterkt, terwijl eene schans aan de overzijde de vaart op de riv. beschermt. Zij heeft drie poorten, waarvan de Haampoort wel 2 bataillons voetvolk kan bergen; 10 straten, waarvan er vier op eene opene plaats uitloopen; een tuighuis, stadhuis (het fraaiste gebouw der stad), eene hervorm. en eene roomsche kerk, eene latijnsche en lagere school, en 2000 inw. Zij is vooral door hare moedige verdediging in 1794 bekend. 2. Landstreek in 't Fr. dep. Gironde, waar de *vin de Grave* wascht, en zoo wel rood als wit, in onderscheidene hoedanigheden, voorkomt. 3. Fr. vlek, dep. Opper Alpen, arr. Briançon, aan den grooten weg naar Italië, met 1850 inw.; 6 uren N. W. van Briançon. 4. Klein eil. der Schot. Hebriden op de kust van Lewis.

GRAVE-CREEK, riv. der N. Amer. Rep., prov. Virginië, welke op 286. 51. L. en 39. 46. N. B. in de Ohio valt.

GRAVEDONA, Lomb. Ven. vlek, gouv. Milaan, legatie Como, aan de W. zijde van het meer Como, met 3,200 inw. en schoone landhuizen der Milanezen.

GRAVE EN OISONS, zie Grave, No. 3.

GRAVELAINA, zie Gravalnais.

GRAVELAND, ('s) Nederl. dorp, prov. Holland, N. gedeelte, kwartier Amsterdam, met heerlijke buitenplaatsen, welke echter in de ongelukkige tijden, die ons vaderland troffen, veel verminderd zijn; onder dezelve munt *Trompenburg*, door den luit. admiraal KORN. TROMP, gesticht, waarvan het huis de gedaante van den spiegel eens schips veerbeeldt, en de koepel de schepen bevat, waarover de held het bevel voerde, en de natiën, die hij bezocht heeft. Het dorp is een uur lang en heeft vele bleekerijen.

GRAVELINES, zie Grevelingen.

GRAVELLE, (LA) Fr. vlek, dep. Mayenne, met fabr. en handel in linnen.

GRAVELLONA, Sard. vlek in Piëmont, niet ver van het meer Maggiore.

GRAVELOTTE, Fr. dorp, dep. Moezel.

GRAVENAU, zie Grafenau.

GRAVENDAL, zie Dalem, No. 2.

GRAVENDEEL, ('s) Nederl. dorp in Zuid Holland, distr. Dordrecht, net en fraai gebouwd, met 2,175 inw., benevens de buurt Leerambacht.

GRAVENEK, zie Grafeneck.

GRAVENHAGE, ('s) Nederl. distr. in Zuid Holland, tot hetwelk het Zuider deel van Rijnland behoort, en dat tusschen de Noordzee, Delfts- en Schieland, het waterschap van Woerden, Amstelland en Kennemerland gelegen is, eene der schoonste streken van ons vaderland bevat, en in de vier kantons: den Haag, Alphen, Katwijk en Voorburg, 69,400 inw. heeft. Van het O. naar het W. wordt het door den Rijn bespoeld, en bevat meestal vetten kleigrond, vrij wat koren en best weiland; het levert onder anderen de heerlijke Leidsche boter en kaas op. 2. Nederl. stad, hoofdpl. van voorn. distr. en van Z. Holland, als ook beurtelings met Brussel, de residentie van Z.M. den koning en der onderscheidene regeringscollegiën; na Amsterdam eene der grootste steden onzes vaderlands, welke 1¼ uur in den omtrek heeft. Zij is niet ommuurd, maar heeft schoone straten, heerlijke grachten en fraaije pleinen en markten, als: *het lange Voorhout*, *het Tournooiveld*, *de Vijverberg*, *de Kneuterdijk*, *het Plein of nieuwe Voorhout*, *het Buitenhof*, *de groen-*, *visch-*, *varken- en groote markt*. — Tot de voorn. godsdienstige gebouwen behooren: de Groote of St. Jakobs-kerk, 294 voeten lang en 130 voeten breed, met eenen fraaijen zeskanten toren, die welluidend speelwerk heeft en door den WelEd. heer VAN DE CASTEELE, met eenen afleider voorzien is. Zij bevat ook de wapenschilden van PHILIP DEN GOEDEN, als hoofd, en van al de overige ridders van het gulde vlies; de praalgraven van PHILIPS, graaf van Hessen-Philipsthal, van den dapperen zeeheld WASSENAAR, heer van Obdam; van den ridder GERRIT VAN ASSENDELFT, welke laatste zich in de consistorie bevindt, door deuren afgesloten is, en in de beeldstormerij veel geleden heeft, en vele anderen. In de Kloosterkerk vindt men niet meer de graven van de stichtster MARGARETHA VAN KLEEF, gemalin van ALBRECHT VAN BEIJEREN, van JAN VAN BEIJEREN en verscheidene edelen uit het huis van Wassenaar, maar wel die van lateren tijd, als van den ridder en admiraal van DORP, van ADRIAAN VAN DER GOES en anderen, terwijl in de Nieuwe kerk, die op eene bijzondere wijze, zonder pilaren gebouwd is, het orgel aan de overwinning der zilvervloot herinnert daar het in 1702, op den dankdag van de Zilvervloot, juist toen de tijding der overwinning van *Vigo* aankwam, voor het eerste bespeeld werd. Verder is er eene fraaije kerk, door koning LODEWIJK in 1807 gesticht; eene Eng. kerk, ook tot de promotie der latijnsche schooljeugd gebruikt; eene luthersche, eene remonstrantsche, vijf roomsche kerken, waarvan eene geheel nieuw en prachtig is opgebouwd, alsmede eene geheel nieuwe kerk voor de jansenisten of roomschen van de oude cleregie, benevens eene prachtige Portugesche en eene Hoogduitsche synagoge. — Onder de liefdadige gestichten behooren: het gereformeerd-diaconiehuis, het fransch gereformeerd-diaconiehuis, het roomsch katholijke- en het luthersch arm- en weeshuis, het gereformeerd weeshuis, waarin ook eenige jongelingen uit het fonds van wijlen de baronesse VAN RHEDE, vrijvrouwe van Renswoude en Emminkhuizen worden onderwezen; het leprozenhuis (thans eene brak), het St. Nicolaas gasthuis (thans een oude mannen- en vrouwenhuis) het oude mannenhuis, het dolhuis, de armen-inrigting, voorheen de vergaderplaats der directeuren van de O. I. Comp., en sedert 1809 tot eene spinschool, wol- en garenbereiding en linnenweverij ingerigt, waarin tevens aan de kinderen een doelmatig onderwijs wordt gegeven, het bedelaars-gesticht en onderscheidene kleine hofjes. Tot de wereldlijke gebouwen behooren: het binnenhof, waarin thans de beide kamers der staten-generaal, alsmede de staten van Holland vergaderen; ook is er het oude hofgebouw, (het oude paleis der graven), thans de loterijzaal, waar, in de overige vertrekken, onderscheidene ambtenaren, collegiën en geregtshoven hunne zitting hebben. Verder het oude hof, thans het koninklijk paleis, sedert 1815 aanmerkelijk vergroot en verfraaid; het voormalig paleis van de prinses douarière van Oranje; het paleis van den prins van Oranje, het oude familie-huis der Wassenaren, en in 1609 het verblijf der Spaansche gezanten, dat door prins FREDERIK der Nederlanden bewoond wordt; het prins Maurits-huis, voorheen de kon. bibliotheek en het penning-kabinet, thans het kon. kabinet, met 5 beneden-zalen, waarvan er twee voorwerpen uit China en Japan, ééne, die uit andere oorden der wereld, en ééne, die uit ons vaderland bevatten: terwijl het tevens eene Chinesche en Japansche bibliotheek, en op de bo-

boven-vertrekken de heerlijkste schilderijen van onderscheidene meesters bevat; het voormalig paleis in het Voorhout, thans de kon. bibliotheek, die, vooral in het vak der vaderl. geschiedenis en Nederl. letterkunde, zeer opmerkelijk is, en tevens het prachtig kabinet van penningen, munten, enz. bevat. Het stadhuis, met fraaije vertrekken en uitmuntende schilderijen; de geschutgieterij; het tuighuis; de gevangenis (voorheen de poorten van den hove genoemd), het spin- of verbeterhuis, de vleeschhal, een hollandsche en fransche schouwburg, anatomie- of ontleedkamer, waarin, van stadswege, door eenen hoogleeraar en lector in de ontleed- en scheidkunde onderrigt wordt gegeven; het lokaal van het genootschap *Diligentia*, de latijnsche school, de St. Joris en Bastiaans doelen (de eerste thans een logement, de laatste de wapenplaats der schutterij); de lombard, het korenhuis, de waag, de kleine waag, enz. Voorts onder de wetenschappelijke inrigtingen, behalve het reeds genoemde genootschap *Diligentia*, dat een museüm en kabinet van natuurkunde, instrumenten en zeldzaamheden, benevens eene muzijkzaal heeft, het genootschap tot verdediging van den Christelijken godsdienst, het dichtkundig genootschap: *Kunstliefde spaart geen vlijt;* de stads teeken-akademie, een aanzienlijk dep. der *Maatschappij T.N. van 't Algemeen*, welingerigte gezelschappen voor schoolonderwijzers, vrij talrijke afdeelingen der Nederlandsche zendeling- en bijbelgenootschappen, en goede inrigtingen voor het lager onderwijs. Ook hebben verscheidene geleerde inw. rijke verzamelingen van boeken en zeldzaamheden; vooral verdient ook de verzameling van uitmuntende schilderstukken op de oranjezaal in het Huis ten bosch genoemd te worden, zoo als ook die voor de ontleedkunde van den hoogleeraar DE RIEMER; van natuurkundige instrumenten van wijlen den Heer VAN BUREN, die van penningen, oudheden, typographische gedenkstukken, benevens de bibliotheek, de handschriften en zeldzame drukken van den baron VAN WESTREENEN, van TIELLANDT; de verzameling van schilderijen van jonkheer STEENGRACHT VAN OOSTKAPELLE, enz. De stad telt in 6000 huizen 41,985 inw. weinig fabr., terwijl de inw. meestal van het hof, de hoogere en mindere ambtenaren, en verder van de onderscheidene neringen en handwerken bestaan. Onder de menigvuldige beroemde mannen alhier geboren, noemen wij, behalve Z. M. den koning, Hoogstdeszelfs vader en oudsten zoon, de prins van Oranje, koning WILLEM III. en verscheidene vroegere vorsten; JOHANNES SECUNDUS, JUSTUS VELSIUS of VAN VELSEN, GUILLELMUS GRIAPHUS, P. C. BREDERODE, CONSTANTIJN en CHRISTIAAN HUYGHENS, JACOBUS GOLNIS, JAN HAMELAAR, JOHAN MEERMAN, de beroemde schilders de BISSCHOP, DOUDYN, PIERSON, HANNEMAN, APPELDAM, VERLONGE, VAN DIEMT, VAN DER HAGEN, VAN OS, XAVENY, enz.

Verder is de omtrek zeer bekoorlijk; het Haagsche bosch, de Scheveningsche weg, door CONSTANTIJN HUIGHENS aangelegd, en met het bekende *Zorgvliet* van den beroemden CATS pronkende, en andere plaatsen, leveren de heerlijkste wandelingen op 52. 3.N.B.21.56.L.

GRAVENHOEK, ('s) Nederl. gehucht, prov. Zeeland, distr. Goes, eil. Z. Beveland.

GRAVENITZ, zie Gräfenitz.

GRAVEMACHERN, zie Grevemacheren.

GRAVENMOER, ('s) Nederl. dorp, prov. N. Braband, distr. 's Hertogenbosch, in de Langstraat, met 700 inw.

GRAVENPOLDER ('s) Nederl. dorp, prov. Zeeland, distr. Goes, eil. Z. Beveland, een uur gaans van Goes, zeer aangenaam, tusschen met zware boomen beplante dijken, en aan de vischrijke riv. de Zwake gelegen.

GRAVENSTEIN, Deensch D. en kasteel, hert. Sleeswijk, ambt Sundewal.

GRAVENWESEL, ('s) Nederl. dorp, prov. en arr. Antwerpen, met 650 inw.; 2 uren van Antwerpen.

GRAVESAND, zie Gravesend.

GRAVESANDE, Nederl. vlek in Z. Holland, distr. Rotterdam, voorheen eene ommuurde stad en de verblijfplaats der oude graven van Holland; het is in heerlijke wei- en bouwlanden, door onderscheidene land-hoeven afgewisseld, gelegen. Men heeft er vele Romeinsche oudheden gevonden. Er is eene goede kerk, een raadhuis, oude mannenhuis en 750 inw.

GRAVESEND, Eng. stad, gr. Kent, niet ver van den mond der Theems en aan den grooten weg naar Chatham en Canterbury, met batterijen aan den waterkant. Zij is eene landingsplaats voor reizigers, die op de Theems aankomen, en waar tevens de koopvaardijschepen in- en uitgeklaard worden. Zij heeft een magazijn voor scheepsbehoeften, een fort, kleine, doch fraaije schouwburg en 3000 inw., die door het scheepsvolk, dat hier aan wal komt, de zeevaart en de vaart op Londen, het wel be-

bezochte badhuis, den visscherij, fabr. van touwwerk en andere scheepsbehoeften, enz., een ruim bestaan vinden. 51. 26. N. B. 18. 2. L. 2. Vlek en dorp in de N. Amer. Rep., prov. Nieuw York, aan de W. zijde van Long-Island, het eerste met 520 inw.

GRAVESON, Fr. vlek, dep. Monden der Rhône, arr. Tarascon, met 1600 inw.

GRAVIER, Fr. vlek, dep. Cher, arr. St. Amand, met 165 huizen.

GRAVILLE, Fr. dorp, dep. Neder Seine, arr. Havre, met 1200 inw. en fabr.

GRAVINA, Nap. stad, prov. Bari, met een bergkasteel, de zetel eens bisschops, 9 kerken en 8,800 inw.

GRAVINA'S ISLANDS, 3 eil. aan de N. W. kust van N. Amer., door smalle kanalen van elkander gescheiden, en rotsachtig. Zij zijn tusschen de straat van Clarence en het kanaal de Revilla-Gigedo gelegen, tusschen 54. 52. en 55. 27. N. B. 246. 10. en 246. 51. L.

GRAVISKOI, Rus. Aziat. sterkte, gouv. Kolywan, aan den Irtisch. 97. L. 50. 15. N. B.

GRAVOIS (POINT), kaap aan de Z. W. punt van het eil. Hispaniola. 18. 3. N. B.

GRAVOSA of *Santa Croce*, stadje en fort in Dalmatië, op het schiereil. Sabioncello, met eene veilige haven; 2 mijlen N. van Ragusa. 2. Zie St. Croix.

GRAY, Fr. arr., dep. Op. Saône, hetwelk op 36 V. M. in de kantons Gray, Autrey, Champlitte, Dampierre, Fresne, Gy en Pesmes, 84,200 inw. bevat. De dusgenoemde hoofdpl. ligt aan de Saône, heeft een kasteel, 4 kerken, 2 hospitalen, eene kamer van koophandel en 5000 inw., die in koren en ijzer op Lyon handelen.

GRAYES, Eng. vlek, gr. Essex.

GRAY'S BAY, baai aan de N. zijde van de riv. Columbia, aan de W. kust van N. Amer. 254. 8. L. 46. 19. N. B.

GRAY'S CREEK, riv. der N. Amer. Rep., prov. Virginië, welke op 300. 50. L. en 37. 8. N. B. in de James riv. valt.

GRAY'S HARBOUR, baai of haven aan de W. kust van N. Amer., door den heer WHITBY, onder de orders van VANCOUVER opgenomen. De ingang is omtrent ½ mijl breed, doch alsdan is er een dam achter, welke het kanaal schijnt door te loopen. 47. N. B. 254. L.

GRAY'S THURROCK, Eng. dorp, gr. Essex, aan eene kreek van de Theems.

GRAYSON, gr. in de N. Amer. Rep., prov. Kentucky, met 2,300 inw. 2. Gr. aldaar, prov. Virginië, met 4,940 inw.

GRAY SOUTHEN of *Crakesothen*, Eng. vlek, gr. Cumberland, met 470 inw.

GRAYSPACH, zie Graisbach.

GRAYSTACK, Eng. D., gr. Cumberland.

GRAZALEMA, Spaan. vlek in Granada, op den top en aan het hangen van eene steile rots, die tot de Sierra de Ronda behoort, met 5000 inw., fabr. van grof laken en sergie.

GRAZAY, Fr. vlek, dep. Vienne, arr. Loudun, met 215 huizen.

GRAZAY LE BOIS, Fr. vlek, dep. en arr. Maine; 2½ m. O. ten Z. van Mayenne.

GRAZASA, zie Graacsa.

GRDANI of *Grdaniwi-Chewi*, beek in 't Aziat. lands. Kaukazië, valt in de Kur.

GREASEBROUGH, Eng. vlek, gr. York, bij Rotherham, met 1250 inw.

GREASLEY, Eng. kerspel, gr. Nottingham, met 3,670 inw.

GRÉASQUE, Fr. vlek, dep. Monden der Rhône, arr. Marseille, met 2150 inw.

GREAT AUSTRALASIAN BIGHT, zie Groote bogt van Australië.

GREAT BAY, baai aan den mond der Piscataqua, in de N. Amer. prov. Nieuw Hampshire, tusschen Portsmouth en Exeter.

GREAT-BERK-HAMSTED, Eng. vlek, gr. Hartford, aan de Boulbourne.

GREAT BETWIN, Eng. dorp, gr. Wilt.

GREAT-CANAL, kanaal tusschen de Schot. riv. Forth en Clyde. 2. Kanaal door hetwelk de Ier. riv. Schannon met Dublin gemeenschap heeft.

GREAT-GRIMSBY, Eng. D., gr. Lincoln.

GREAT HAMLET, Eng. D., gr. Derby.

GREAT HARBOUR, zeevlek aan de O. kust van Long island of Yumen, een der Bahama's in W. Ind.

GREAT IRON MOUNTAINS, (*groot ijzergebergte*), tak van het Apalachisch gebergte in de N. Amer. Rep.

GREAT ISLAND, Ier. eil. in de riv. Lee, gr. Cork. 2 en 3, zie Groot eil.

GREAT RIVER, N. Amer. riv. in Virginië, welke op 298. 34. L. en 36. 46. N. B. in de Staunton riv. valt. 2. N. Amer. riv. in Canada, welke 7 m. beneden Quebec, in den St. Lourens valt.

GREATHAM, Eng. dorp, gr. Durham.

GREATMANSBAY, baai aan de N. kust van de Ier. Galwaybaai.

GREAT TRUNK CANAL, kanaal in Engeland, tusschen Liverpool en Hull, hetwelk de Mersey met de Aire, en vervolgens met de Ouse en Trent vereenigt, en dus de Ier. zee met de Noordzee gemeenschap doet hebben. Het is ruim 33 mijlen lang, 42 voeten breed, 5 voeten diep en 525 voeten boven het binnenland verheven, heeft 28 sluizen, en loopt over 33 bogen, en ongeveer een half uur door den berg

Herecastle, terwijl er 42 groote bruggen over hetzelve gelegen zijn. Het heeft met nog andere kanalen gemeenschap.

GREB, (DE) of *Grebbe*, riviertje in de Nederl. prov. Utrecht, welke uit de Rheenensche veenen ontspringt, Z. waarts aanloopt, en ten O. der stad Rheenen in den Rijn valt. Aan deszelfs mond zijn schutsluizen gebouwd, om het Rijnwater te beletten de binnenlanden te overstroomen. Langs dezelve wordt veel turf vervoerd, en voorheen dekte zij eene langs dezelve gelegene linie, welke thans vervallen is. 2. Buurt aan genoemde riv.

GREBANISH HEAD, kaap aan de O. kust van 't Schot. schiereiland Harris. 11. 3. L. 57. 48. N. B.

GREBENAU, ambt in Op. Hessen, met 1860 inw. De hoofdplaats van dien naam heeft 700 inw. en fabr.

GREBENHAIN, dorp in Op. Hessen, ambt Liszberg, met 520 inw.

GREBENSTEIN, Keur-Hes. ambt in Ned. Hessen, met 6000 inw. De eveneensgen. hoofdpl. ligt aan de Esse, met 6 poorten, 2 hospitalen, 1880 inw., landbouw, veeteelt en linnenweverij.

GREBNA, Turk. stad in Thessalië, aan de grenzen van Macedonië, alwaar onderscheidene wegen van Albanië, Livadië, en het N. O. van Macedonië, elkander ontmoeten. Er wordt veel handel gedreven en de omstreken zijn vruchtbaar; 17 m. N. ten O. van Jannina.

GRECO, kaap in 't Z. O. van 't Turk. eil. Cyprus, op 34. 56. N. B. 2. Kaap aan de Dardanellen. 40. 11. N. B. 44. L.

GREDING, Beij. stadje en kasteel, Rezatkreits, de zetel van een landgerigt, aan de Schwarzach, met 1780 inw.

GREEFRATH, Pruis. dorp, regdst. Kleef, kreits Kempen, met 1340 inw.

GREEN, gr. in de N. Amer. Rep., prov. Kentucky, met 6740 inw. en de hoofdstad Greensburgh. 2. Gr. in de N. Amer. Rep., prov. Ohio, tusschen de gr. Clinton, Fayette, Maddison, Champaign en Montgomery, met groote, rijke, vruchtbare dalen, door de Kleine Miami, de Mud-riv., Ceasar's en Massie's kreken, enz. bespoeld, met 8000 inw. De hoofdstad is Zenia. 3. Dorp in de N. Amer. Rep., prov. Ohio, gr. Richland. 4. Riv. in de N. Amer. Rep., prov. Kentucky, welke in het gr. Lincoln ontspringt, en in de Ohio valt. Zij is aan haren mond ruim 250 ellen breed; des zomers laag, maar des winters zeer hoog en onstuimig. 5. Gr. in de N. Amer. Rep., prov. N. Carolina, met 4870 inw. 6. Gr. aldaar, prov. Pennsylvanië, bergachtig, maar vruchtbaar in tarw, hout en vee; het bevat op 38 V. M., 12,550 inw. De hoofdpl. is Waynesborough. 7. G. of *Tuk*, eil., aan de Z. W. kust van N. Amer., door de Tschugatschi bewoond. 8. Zie Grain, No. 1.

GREENAÄ, Deen. stadje, stift Aarhus, ambt Randers, aan de Aa, met 800 inw., landbouw en scheepvaart.

GREEN BANK, een der banken bij het N. Amer. eil. Terreneuve; 43 mijlen lang en 16 breed.

GREEN BAY, baai aan de W. zijde van het N. Amer. meer Michigan, ongeveer 30 mijlen lang en van 5 tot 10 mijlen breed. Het kanaal, waardoor dezelve met dit meer gemeenschap heeft, is diep en breed genoeg voor schepen van 60 tonnen. 290. 48. L. 45. N. B. 2. 2. Baai aan de O. kust van het W. Ind. eil. Antigua, ten Z. van Green island.

GREEN-BRIAR-COUNTY, zeer vruchtbaar gr. in de N. Amer. Rep., prov. Virginië, tusschen de gr. Bath, Randolph, Harrison, Kanhaway, Botetourt en Montgomery gelegen, met 5,920 inw. De hoofdstad is Lewisburg.

GREEN BRIAR RIVER, riv. bij voorn. gr., welke in 't Allegany gebergte ontspringt, Z. W. loopt, en op 296. 48. L. en 37. 59. N. B. in de Groote Kanhaway riv. valt.

GREEN-CASTLE, stadje in de N. Amer. Rep., prov. Pennsylvanië, gr. Franklin, aan de Cohegocheague kreek; 39 mijlen ten Z. van Philadelphia.

GREEN-CREEK, N. Amer. riv. in Pennsylvanië, welke op 301. 16. L. en 40. 58. N. B. in de Susquehannah valt.

GREEN-FIELD, Eng. vlek in Wallis, gr. Flint, met koperfabr. 2. Kasteel en schoon park in de heerl. Schönburg-Waldenburg in Saksen.

GREEN ISLAND, Austr. eil. aan de N. kust van Van Diemensland. 2. N. Amer. eil. in de St. Lourens riv., ongeveer 57 mijlen beneden Quebec; ruim 2 m. lang en $\frac{1}{2}$ m. breed, met eenen goeden grond, beste weiden en eenen vuurtoren. 3. N. Amer. eil. in de Hudson's-baai, op 305. 6. L. en 61. 2. N. B. 4. Eil. aan de N. W. kust van Amer., in Prins William's sound, 8 mijlen in den omtrek, en met vele kleine eil. op de kust. 230. 53. L. 60. 18. N. B. 5. N. Amer. eil. in den Atl. oceaan, aan de kust van Maine. 310. 23. L. 44. 41. N. B. 6. N. Amer. eil. bij de O. kust van Antigua. 17. 13. N. B. 7. Klein W. Ind. eil., ongeveer $\frac{1}{3}$ mijl ten N. O. van het eil. St. Thomas. 8. G. of *Serpent island*, W. Ind. eil. bij de O. kust van Porto Ri-

Rico. 9. Zie verder Groen eiland.

GREEN ISLAND HARBOUR, havenkom aan het W. einde van het W. Ind. eil. Jamaïca, met eene goede ankerplaats en Davis's cove aan de N. O., en Half Moon en Oranje baai aan de Z. W. zijde.

GREEN KEY of *Puerco*, eil. tot de Bahama's eil. behoorende. 299. 56. L. 23. 56. N. B.

GREEN-MOUNTAINS, N. Amer. gebergte in de prov. Connecticut en Massachusetts, zich van het N. N. O. tot het Z. Z. W. uitstrekkende, en de wateren verdeelende, die O. in de Connecticut, en W. in de meren Champlain, George, en Hudson's riv. vallen. Het land wordt van de riv. af langzamerhand hooger, terwijl op deze hoogten onderscheidene, altijd groene gewassen voortkomen, waardoor zij hunnen naam gekregen hebben; op sommige plaatsen evenwel ligt de sneeuw tot in Mei en Junij. De hoogste punt van hetzelve is Kellington-Peak, 3,454 voeten hoog.

GREEN-POINT, kaap aan de kust van W. Florida, in de baai van Pensacola. 290. 42. L. 30. 31. N. B.

GREEN-RIVER, N. Amer. riv. in Nieuw Brunswijk, welke op 309. 48. L. en 47. 20. N. B. in de St. John's riv. valt. 2. N. Amer. riv. in Canada, welke ruim 38 mijlen beneden Quebec in den St. Lourens valt. 3. N. Amer. riv., welke in Vermont ontspringt, en boven Deerfield, in Massachusetts, in de Connecticut valt.

GREEN-SPRINGS, dorp in de N. Amer. Rep., prov. Virginië.

GREEN-TURTLE-KEY, een der Bahama's eil. 299. 47. L. 26. 40. N. B.

GREENE, gr. in de N. Amer. Rep., prov. Nieuw-York, ten W. der Hudson's riv., door de gr. Schoharie, Albany, Ulster en Delaware en de Hudson riv. omringd; het bevat 19,600 inw., en heeft Catskill tot hoofdstad. 2. Gr. aldaar in O. Tennessee, met 9,720 inw. en de hoofdstad Greenville. 3. Gr. aldaar, prov. Georgië, met 11,700 inw. 4. Kreitsger. in Brunswijk, dat op 2 V. M. in 1 vlek, 21 dorpen en 2 buurten, 7,150 inw. bevat. Het dorp van dien naam heeft 850 inw., handel, koren-, olie- en zaagmolens, en linnenweverijen.

GREENEVILLE, stad in de N. Amer. Rep., prov. Tennessee, gr. Green, aan de Nolachucky. 2. Vesting en volkplanting in het N. W. gr. Tennessee, aan de Groote Miami. 3. Stad aldaar, prov. N. Carolina, hoofdpl. van het gr. Pitt, aan den Z. oever van de Tar, met ongeveer 50 huizen.

GREENHAM, Eng. dorp, gr. Berk.

GREENHITHE, Eng. buurt, gr. Kent, aan de Theems, met kalkgroeven.

GREENHOLM, onbewoond Orkadisch eil.; ½ mijl Z. W. van Eday. 2. Onbewoond Shetlands eil.; 3 mijlen N. W. van Lerwick.

GREEN-LAKE, zie Groen meer.

GREENLAW, Schot. kerspel, gr. Berwick, met 1260, en het vlek met 600 inw.

GREENLY 'S ISLES, 2 kleine Austr. eil. aan de Z. kust van Nieuw Holland gelegen; 6 m. Z. O. van Point Whidbey.

GREENOCK, de voornaamste zeehaven van Schotland, gr. Renfrew, aan een inham van het Iersche kanaal, waarin de Clyde valt, met het fort Jervis en de voorstad Gourock, die echter ¾ uur ten W. van de stad gelegen is. Zij heeft eenige goede gebouwen, waaronder drie voorname kerken; verder voor de roomsche, unitarissen, methodisten, doopsgezinden en andere secten; 23 scholen, voor het mannelijk, en even zoo veel voor het vrouwelijk geslacht; een hospitaal, een huis van koophandel, met eene vergaderzaal, waarin alle nieuwspapieren en stukken voor zeevaart en koophandel; eene dans- en concertzaal, een kleine schouwburg, een raadhuis en eene beurs; ook is hier eene voortreffelijke haven, met drooge dokken, eene der besten van het rijk, doch met eenen door eene zandbank vernaauwden ingang. Men telt er 19,000 inw., die een muzikaal gezelschap hebben, en voorheen eene jaarlijksche tentoonstelling, van schilderijen hadden. Er zijn onderscheidene banken en liefdadige inrigtingen; suikerraffinaderijen, touwbanen, zeepziederijen, kaarsenmakerijen, looijerijen, pottebakkerijen, brouwerijen, fabr. van glas, kristal en zeildoek; scheepstimmerwerven, enz. De haringvisscherij is hier de oudste tak van bestaan, terwijl de handel van veel belang is. In 1817 liepen hier 936 schepen in, en 1072 uit. De invoer bestaat in rum, suiker, mahoniehout, katoen, uit W. Ind.; rijst, potasch, timmerhout uit N. Amer.; wijn en Zuidvruchten uit Portugal, en scheepstimmerhout en ijzer uit de Oostzee. De voornaamste uitvoer bestaat in steenkolen, haring en fabrijkgoederen. In Gourock is een zeebad. Hier werd de eerste stoomboot in het rijk, tusschen deze stad en Glasgow aangelegd. 17. 28. L. 55. 57. N. B. 2. Klein takje van de Schot. riv. Ayr, dat bij 't dorp Catrine in dezelve valt.

GREENORE POINT, kaap in Ierland, aan de kust van Wexford, in de Iersche

sche zee. 11. 28. L. 52. 16. N. B.

GREENS-NORTON, Eng. kerspel, gr. Northampton, met 670 inw.

GREENSBOROUGH, stadje in de N. Amer. Rep., prov. Georgië, hoofdpl. van het gr. Green, met 420 inw. 2. Welvarend dorp aldaar, prov. Maryland, gr. Carolina, aan de W. zijde van de Choptank kreek. 3. Vlek aldaar, prov. Vermont.

GREENSBURGH, stadje in de N. Amer. Rep., prov. Kentucky, hoofdpl. van het gr. Green, met 135 inw. 2. Stadje aldaar, prov. Pennsylvanië, hoofdpl. van Westmoreland, aan eenen tak van de Sewickly kreek gelegen, welke in de Youghiogany valt, en aan den grooten weg van Philadelphia naar Pittsburg, met 800 inw.

GREENSVILLE, gr. in de N. Amer. Rep., prov. Virginië, tusschen Brunswick, Southampton, Sussex en N. Carolina, met 6,860 inw.

GREENUP, gr. in de N. Amer. Rep., prov. Kentucky, met 2,380 inw.

GREENVILLE, gr. in de N. Amer. Rep., prov. Z. Carolina, distr. Washington, in den N. W. hoek der Rep., tusschen de gr. Spartanburg, Pendleton, Georgië en N. Carolina, met 13,150 inw. en de hoofdstad van dien naam. 2. Stadje aldaar, aan de Groote Pedee, gr. Darlington, met 30 huizen 4. Stad aldaar, in 't land aan den Mississippi, hoofdpl. van het gr. Jefferson, aan eenen tak van de Cole's kreek. 5. Stad aldaar, prov. Tennessee, hoofdpl. van het gr. Greene, met 40 huizen. 6. Dorp aldaar, prov. Ohio, gr. Darke. 7. Dorpje aldaar, prov. Kentucky, hoofdpl. van het gr. Muhlenberg, met 75 inw.

GREENVILLE BAY of *La Bay*, groote haven aan de O. zijde, van het W. Ind. eil. Grenada, met 60 huizen en rijke pakhuizen met Eur. en Ind. goederen.

GREENWICH, Eng. stad, gr. Kent, aan den Z. oever van de Theems, door de Ravensborne van Deptford gescheiden, voorheen met een kon. paleis, dat thans in een prachtig zee-hospitaal veranderd is, en altijd beroemd blijft om de sterrenwacht, (over welke de Engelschen hunnen eersten meridiaan trekken), die in het park op eene hoogte staat, de uitmuntendste werktuigen bezit, en op welke zoo vele beroemde mannen, zoo veel nuttigs voor sterren- en zeevaartkunde hebben opgeleverd. Dit hospitaal is door Koning WILLEM III, alleen voor zeelieden aangelegd, kan er nu 3000 bevatten, terwijl 5400 oude lieden uit het fonds ondersteund worden; ook heeft het eene school voor 200 jongens, een ziekenhuis en andere nuttige inrigtingen, terwijl de weduwen, de kinderen van zeelieden als moeders oppassen, en tot verdere diensten gebruikt worden. Verder heeft men er nog eene school voor de zeevaart, twee hospitalen voor armen, eene groote kerk en vrij goede gebouwen, maar slechte straten. Men telt er 17,000 inw., die veel scheepvaart hebben. 2. Vlek en dorp in de N. Amer. Rep., gr. Fairfield, prov. Connecticut. 3. Stadje aldaar, prov. Nieuw Jersey, gr. Cumberland, aan den N.W. oever van de Cohanzy kreek. 4. Stadje aldaar, prov. New York, gr. Washington, met 2750 inw. 5. Stadje aldaar, prov. Massachusetts, gr. Hampshire. 6. Nog 2 vlekken, in de N. Amer. Rep., prov. Nieuw Jersey.

GREENWICH, (EAST) stad in de N. Amer. Rep., gr. Kent, prov. Rhode island, aan de N. W. kust van de Narganset baai; 5 mijlen Z. van Providence.

GREES, riv. in 't Ier. gr. Kildare, welke voorbij Ballitone stroomt, en 2 mijlen Z. van Athy in de Barrow valt.

GREESA, Afr. stad in Algiers; 10 m. O. Z. O. van Tiffesh.

GREETHAM, Eng. D., gr. Rutland.

GREETSYHL, GREETSIEL, GREETE of *Grethe*, Han. vlek, vorst. Oost-Vriesland, ambt Pewsum, met 650 inw. en eene haven aan de Noordzee. Een oud kasteel aldaar, hetwelk voorheen tot een tucht- en werkhuis diende, is thans afgebroken. Geboortepl. van den geschiedschrijver UBBO EMMIUS.

GREFFEIL, Fr. dorp, dep. Aude.

GREFFERN, Bad. dorp, Murgkreits, ambt Bühl, met 440 inw.

GREFFIER, Fr. D., dep. Seine en Oise.

GREGE, aanzienlijk dorp, aan de W. kust van Afrika, in het W. deel der Slavenkust, in het kon. Popo, in een vruchtbaar oord, 2 mijlen van de zee, onder een bijzonder opperhoofd staande. Er worden hier wekelijks twee groote markten gehouden, alwaar vele levensmiddelen verkocht worden.

GREGORIENTHAL, landstreek in 't Fr. dep. Boven Rijn, zeer vruchtbaar in koren, wijn, hennep, enz., en 8,000 inw., benevens de stad Munster bevattende

GREGORIO, (ST.) of *Drivenico*, eil. van Dalmatië, in de golf van Quarnero, ten N. van Arba gelegen.

GREGORIO, (SAN) Nap. stad, prov. Principato Citra, met 4,200 inw.

GREGORY, (BAY) Z. Amer. baai, in de straat van Magellaan, aan de Z. kust van Patagonië.

GREGORY, (CAPE) hooge rots aan de N. W. kust van N. Amer., bijna loodregt aan de zee; volgens VANCOUVER op 43. 23. N. B. 253. 36. L., volgens COOK op 43. 30. N. B. 253. 43. L.

GREGORY'S SOUND, doortogt tusschen twee van de Z. eil. van Arran, aan de W. kust van Ierland, zijnde een van de kanalen in de Galway baai.

GREGORZEWO, Pool. stadje, waiw. Masoviё, met 610 inw.

GREGORYPOL, zie Czernikower.

GREGOUE of *Gregwa*, zie Griwhee.

GREGSTOWN, dorp in de N. Amer. Rep., prov. New Jersey, gr. Somerset, aan de O. zijde van de Millstone rivier.

GREHIER, Fr. dorp, dep. Moezel.

GREHWEILER, GREWEILER, ook *Ned.* of *Gau-Grehweiler* genoemd, Beij. stadje, Rijnkreits, aan de beek Appel, met 630 inw. en een schoon kasteel.

GREIERS, zie Griers.

GREIFENBERG, ommuurde Pruis. stad, Silez. regdst. Liegnitz, kreits Löwenberg, aan de Queis en Eisenbach, met 5 poorten, 1 voorstad 2 roomsche kerken, 2,000 inw., linnenweverijen en andere fabr. Hierbij ligt het bergkasteel *Greifenstein*. 2. G. of *Grieffenberg*, Pruis. stad, regdst. Stettin, in den Greifenberg-Ostenschen kreits, aan de Rega, met een kasteel, luthersche kerk, 2,400 inw., fabr. van laken, linnen, wollen stoffen, enz. 3. Pruis. vlek, regdst. Potsdam, kreits Angermünde, aan de Sarnitz, met 1000 inw. en tabaksteelt.

GREIFENBERG-OSTENSCHE KREITS, Pruis. kreits, regdst. Stettin, welke ten N. aan de Oostzee, ten O. aan het vorst. Kamin, ten Z. aan Bork en Daber, en ten W. aan Flemming grenst, en op 22½ V. M. 29,870, volgens STEIN 30,320 inw. bevat. De voorn. riv. is de Rega, die tot Treppow bevaarbaar is. De grond bestaat geheel uit hoogten, heeft vele heiden, maar geene groote bosschen, en is slechts tamelijk vruchtbaar; landbouw en veeteelt maken de hoofdbezigheden der inw. uit. De kustbewoners hebben visscherij.

GREIFENBURG, Illyr. vlek, kreits Villach, aan de Drave, met een kasteel.

GREIFENHAGEN, Pruis. kreits, regdst. Stettin, tusschen Randow, Pyritz, Frankfort en Potsdam gelegen, en op 11¾ V. M. in 3 steden, 34 dorpen en buurten, 18,500 inw. bevattende. Onderscheidene takken van den Oder bespoelen denzelven. De hoogten zijn vruchtbaar, en de landbouw van belang. De voortbrengselen zijn: rapen, vlas, tabak en vooral boomvruchten, bijzonder appelen. 2. Pruis. stad, hoofdpl. van gen. kreits, aan de Reglitz, een' arm van den Oder, met 2 kerken en 3,650 inw., die lakenweverijen, looijerijen, branderijen en eenigen handel hebben, doch meestal van landbouw en veeteelt bestaan.

GREIFENSEE, Zwits. stadje, kanton Zürich, aan den O. oever van het meer van dien naam, dat volgt, in een aangenaam, vruchtbaar en heuvelachtig oord, met 270 inw. 2. Klein meer bij voorn. stad, van het Z. naar het N. zeven kwart. lang en 20 minuten breed, hetwelk de Aa en verscheidene beken ontvangt, terwijl deszelfs uitwatering in den Rijn, de Glatt genoemd wordt. De oevers zijn bekoorlijk.

GREIFENSTEIN, Pruis. stadje, regdst. Coblenz, kreits Braunsfels, op het Westerwald, met een vervallen bergkasteel en 530 inw. 2. Oostenr. vlek en kasteel, op een' berg aan den Donau, tegenover Stockerau. 3. Groep van 9 of 10 loodregte, op zichzelven staande en 100 voeten hooge granietrotsen, in het Saks. Ertzgebergte, bij Ehrenfriedersdorf. 4. zie Greifenberg, No. 1.

GREIFSMUHLEN zie Grevesmuhlen.

GREIFSWALDE of *Grijpswalde*, Pruis. kreits, regdst. Straalsond, welke 35,070 inw. bevat. 2. Pruis. stad in voorn. kreits aan de bevaarbare Ryck, welke hier in de Bodden valt, met wallen omringd, welke tot wandelingen dienen, met drie poorten, 1 voorstad, breede en regte straten, 2 kerken, 1 hospitaal en 7,470 inw. Zij heeft een geneeskundig collegie, eene hooge school, met eene bibliotheek, sterrenwacht, naturaliën kabinet en andere inrigtingen, 1 gymnasium, 1 kweekschool voor schoolonderwijzers, weinig fabr. en eenigen zeehandel. 31. 14. L. 34. 5. N. B.

GREIFWALDISCHE OIE of *Eil.*, bij bovengen. stad behoorende, en in de Oostzee gelegen, alwaar het met het eil. Riehden of Rüden, de Wolgaster reede insluit.

GREIGES, Fr. dorp, dep. Ned. Seine.

GREIGH, kaap aan het Jap. eil. Jesso, bij de straat Sangur, Z. W. ten Z. van kaap Sangur.

GREIMEL, Nederl. D. in Luxemburg, arr. Neufchâteau; 4 uren van Bastogne.

GREIN, Oostenr. stad, land Boven de Ens, Mühlviertel; 7 m. van Linz, aan den Donau, met den berg Calvarië; ¼ mijl. van hier is de eertijds zoo gevaarlijke Donaustrudel, een draaikolk, en het rotsig eil. Wörth of Werder, met vele rotsstukken.

GREINER, bergtop der Tirolsche Alpen, 8,800 voeten hoog.

GREISCH, Nederl. dorp, gr. hert. en arr. Luxemburg; 2 uren van deze stad, in bosschen gelegen.

GREIZ, zie Graiz.

GRELETZ of *Mankiers*, eenige hooge en digt aan elkander gelegene klippen, aan de Fr. kust, tusschen het eil. Jersey en St. Malo, welke eene groep vormen, die 7 à 8 m. in den omtrek heeft.

GREMATSCHER, zie Gremetschew.

GREMETSCH, Rus. stad, gouv. Czernigow, kreits Starodub, met 6 aanzienlijke jaarmarkten.

GREMETSCHEW, Rus. vlek, gouv. Tula, met vele kooplieden en 3 aanzienlijke jaarmarkten.

GREMI, Rus. Aziat. dorp en vesting in Georgië, bij de beek Bolis-Chavi, op de ruïnen van het oude *Gremi*, de voormalige residentieplaats der Kachetische koningen, waarvan nog vijf kerken met Georgische en Armenische opschriften over zijn; in de grootste van welke koning LEON de groote begraven is. De inw. hebben meestal den mahomed. godsdienst aangenomen, schoon men wil, dat er heimelijke christenen onder hen zijn zouden. 2. Nederl. dorp, prov. Limburg, arr. Maastricht.

GREMING of *Gröbming*, Oostenr. vlek in Stiermarken, kreits Judenburg, met 700 inw.

GREMOUVILLE, Fr. dorp, dep. Neder Seine, 1½ uur van Yvetot.

GREMSAY, zie Graemsay.

GREMSDORF, Beij. dorpje, Rezatkreits, aan de Aisch, met 240 inw.

GRENA, zie Greuna.

GRENADA, zie Granada. 2. Eng. eil. in de W. Ind., ten Z. van het eil. St. Vincent, niet ver van de kust van Cumana, door COLUMBUS in 1498 ontdekt, doch naderhand door de Spanjaarden verlaten, en in 1650 door den Fr. gouverneur van Martinique DU PARQUET, van de wilden gekocht. In 1656 verkocht hij het aan den graaf van CERILLAC, waarop het in 1674 aan de Fr. W. Ind. Comp., en in 1762 aan de Eng. kwam, wien het de Franschen in 1779 wel weder afnamen, doch in 1783 teruggaven. Het is 't Zuidelijkste van de eil. onder den wind; 4 mijlen lang en 2½ mijl breed, en heeft op 10⅔ V. M. 31,350 inw., waaronder 770 blanken, 1200 lieden van de kleur en 29,380 slaven. Het land heeft een bergachtig aanzien, doch is, over het algemeen, goed van water voorzien en vrij vruchtbaar. De luchtsgesteldheid is aangenaam, en men heeft er weinig stormen; echter heerschen er, bijzonder in den zomer, de rot- en geele koortsen, vooral bij de nieuw aankomende Europeanen. Onder de menigvuldige beken, die uit de bergen ontspringen, is de Marquis de voornaamste. Op den top van eenen berg, midden op het eil., is een meer, waaruit ook verscheidene riviertjes komen, welke het eil. zoo wel tot sieraad als vruchtbaarheid dienen. Aan de kusten zijn eenige zeer gemakkelijke en zekere havens en baaijen, die echter om den smokkelhandel zeer sterk bewaakt moeten worden. In de baai St. George heeft men zandgrond en plaats voor honderd schepen. Landpunten en kapen, meestal naakte, steile rotsen, zijn er in menigte. Verder in zee heeft men verscheidene zand- en rotsklippen, waarvan eene groote ten Z. W. ligt. De voornaamste voortbr. zijn: suiker, koffij, cacao, tabak, indigo, katoen, jams, broodvrucht en pataten; verder wild en gevogelte in overvloed, vele soorten van visschen, schelp- en plantdieren, purperslakken, paarden, horenvee, geiten, schapen, varkens, muildieren, velerlei vogels, als: papegaaijen, duiven, enz., maar ook schorpioenen, vergiftige dieren, schadelijke wormen en insekten. De uitvoer, in 1817, op ruim 7 millioen guldens geschat, bestaat vooral in: suiker, rum, katoen, koffij, cacao, indigo en tabak. Het eil. maakt met de Grenadillen en St. Vincent, slechts één gouvernement, onder het opperbestuur van Groot-Brittanje. Het is in de zes kerspelen: St. George, St. David, St. Andrew, St. Patrick, St. Mark en St. John verdeeld, terwijl deszelfs voornaamste gebied Cariacou een zevende kerspel uitmaakt. De hoofdplaats is St. George, voorheen Fort Royal genoemd; de andere steden zijn eigenlijk slechts dorpen of gehuchten. 316. 3. L. 12. 21. N. B.

GRENADE, Fr. stad, dep. Landes, arr. Mont de Marsan, aan de Adour, die bij hoog water bevaarbaar is, met 1330 inw., die fabr. en oliemolens hebben. 2. Fr. stad, dep. Op. Garonne, arr. Toulouse, aan de Garonne, met 3230 inw., wijn- en zijdeteelt wol-, leder-, en hoedenfabr.

GRENADETTE, Fr. dorp, dep. Gers.

GRENADILLEN, GRENADILLAS, *Grenadinen*, of *kleine eil. van Grenada*, ten N. van Grenada, 23 in getal, nog geene volle 5 V. M. uitmakende, en voor 1763 alleen bezocht om kalk te branden, en timmer- en brandhout te halen. Na dien tijd begon men eenige

 van

van dezelve te ontginnen, en met levensmiddelen te beplanten, hetwelk thans aan vele blanken en zwarten een bestaan geeft. De bezitneming der Engelschen gaf hier een nieuw leven, en katoen en suiker werden overal, waar de grond zulks toeliet, geplant. Op de eil., waar geen water was, werden regenbakken aangelegd. Ook werd er een aanzienlijke handel gedreven met het verwhout *margani*, waarmede de rotsige kusten van het eil. Becouja bedekt waren. Ondertusschen is het gebrek aan water op sommige eil. de reden, dat zij niet bebouwd zijn. De voornaamste zijn Union, Cariacou, Beconja of Klein Martinique, Maillerot en Canuane, allen met katoen en suikerriet beplant, en ook niet zonder bergen, terwijl zij met koraalriffen en kalkrotsen omringd zijn. Cariacou is thans geheel bebouwd en levert een heerlijk gezigt op. Van 316. 6. tot 316. 39. L. en van 12. 14 tot 13. 5. N. B.

GRENANT, Fr. vlek, dep. Op. Marne, 5 mijlen Z. van Langles. 2. Fr. vlek, dep. Côte d'Or.

GRENDEL, Nederl. dorp, gr. hert. Luxemburg, arr. Dietkirch, 2½ mijl van Wiltz. 2. Nederl. dorp, gr. hert. en arr. Luxemburg; 2 mijlen van Arlon.

GRENDELBRUCH, Fr. dorp, dep. Neder Rijn, arr. Bar, met 1150 inw.

GRENDON, Eng. dorp, gr. Warwick, met 470 inw. 2. Eng. vlek in Northamton, met 520 inw.

GRENE, zie Greene.

GRENESEY, zie Guernsey.

GRENNA of *Brahegrenna*, Zweed. stad, prov. Gothland, Jönköpings-län, tusschen het Wetter-meer, en eenen berg, met een gymnasium en handel in vee. Het prachtig slot Brahelund, dat op het nabijgelegene eil. Wisingsö in het Wetter-meer gelegen was, is door gevangene Russen afgebrand.

GRENNE, zie Cayron.

GRENNEFIORD, haven op het eil. IJsland, eene der zes, die in 1787, bijzondere voorregten ontvingen, en zoodra zij meer bevolkt zijn, steden genoemd worden. Zij ligt in een bergachtig oord, met vele watervallen, bij den zonderlingen berg *Sukkertoppen* (*Suikerbrood*). MACKENZIE noemt hem Grunnefiord; TUCKY als boven.

GRENOBLE, Fr. arr., dep. Isère, hetwelk op ruim 80 V. M., in de twintig kantons Allevard, Bourg-d'Oisssans, Clelles, Corps, Domene, Entraigues, Goncelin, Grenoble (drie), Mens, Monetier de Clermont, la Mure, St. Laurent-du-Pont, Sasseuage, Touvet, Vif, Villars de Lans, Vizilles en Voiron, 217 gemeenten en 177,700 inw. bevat. 2. Fr. stad, hoofdpl. van voorn. arr. en van het geheele dep., zetel der regeringscollegiën, van den staf der 7e militaire divisie, van een kon. geregtshof, kamer van koophandel en van eenen bisschop. Zij is versterkt, met wallen omringd, in het midden van het bekoorlijk dal Graisivaudan, aan den voet van den berg Rachet gelegen. Zij wordt door de bevaarbare Isère, die hier de Drac ontvangt, bespoeld, en verdedigd door een, op eenen berg liggend slot, de *Bastille* genoemd, (waarvan echter, volgens MYLIUS reizen, weinig meer over is), en door het, aan het einde der stad staande arsenaal, (eene soort van citadel). De Isère deelt de stad in twee ongelijke deelen, waarvan het kleinste St. Laurens of la Perrièze genoemd, en tusschen den regter oever der riv., en de aan de N. zijde gelegene bergen besloten is, terwijl het andere het kwartier de Boune genoemd, aan den linker oever der Isère, geheel in de vlakte ligt, en breede, schoone straten bevat. Over de riv. ligt eene houten en eene steenen brug. De stad heeft eene hoofd- en 22 andere kerken, een groot hospitaal, een bisschoppelijk paleis, paleis van justitie, schoon raadhuis, beurs, tuighuis, enz.; verder eene akademie voor de regtsgeleerdheid, fraaije wetenschappen en litteratuur, een lyceüm, openbare boekverzameling van 60,000 boekdeelen, benevens een kabinet van 6000 stuks mineralen, een ander van oudheden en munten, een' kruidtuin, genootschap van wetenschappen en kunsten, een genootschap voor de geneeskunde, scholen voor de heel- en vroedkunde, eene artillerie-school en 20,700 inw., die fabr. van handschoenen, hoeden, katoen, garen, grof linnen, bergame (stof van geiten haar), en andere, velerlei looijerijen, molens om marmer te polijsten, likeurstokerijen en veel handel in de voortbr. van den omtrek hebben. Zij is de geboorteplaats van den beroemden BAYARD, den geschiedschrijver MABLY, den werktuigkundigen VAUCANSON en den wijsgeer CONDILLAC. 23. 23. 34. L. 45. 11. 42. N. B.

GRENOUILLES (LES), groep klippen in de W. Ind. zee; 12 mijlen Z. O. van point Morand op het eil. Jamaïca. 17. 32. N. B. 301. 14. L.

GRENOUZE, Fr. dorp, dep. Mayenne.

GREN-SONT, straat, welke het eil. Falster in Denemarken van Moon scheidt.

GRENVILLE, Nederl. dorp, prov. en arr. Luik; 1½ uur van Waremme. 2. Kaap aan

aan de N. O. kust van Nieuw Holland. 11. 58. Z. B. 3. N. Amer. dorp in Nieuw Schotland; 20 mijlen van Halifax.

GRENVILLE, POINT, kaap aan de W. kust van N. Amer., met drie rotsachtige inhammen. 273. 44. L. 47. 22. N. B.

GRENVILLE'S BAY, baai en haven op het W. Ind. eil. Grenada.

GRENVILLE'S KANAAL, kanaal in de N. Stille Zuidzee, aan de W. kust van N. Amer., welke Pitt's archipel van Nieuw Cornwallis scheidt.

GRENZACH, zie Crenzach.

GRENZENDORF, Pruis. dorpje, regdst. Reichenbach, met 134 inw., kalksteengroeven en linnenweverijen.

GRENZHAUSEN, Nassausch vlek, ambt Selters, aan de beken Brex en Muhlenberg, met 170 inw., die aarden potten, tabakspijpen, enz. maken, en pijpaarde naar ons vaderland verzenden.

GREONTERP, Nederl. dorpje, prov. Vriesland, grietenij Wonseradeel.

GREOULS, Fr. dorpje, dep. Neder Alpen, arr. Digne, aan de Verdon, met 420 inw. en warme baden.

GREPIAC, Fr. D., dep. Op. Garonne.

GRESBACH, Wurt. kasteel en landgoed, kreits Zwarte Woud.

GRESHAM, Eng. dorp, gr. Norfolk.

GRESHOLM, onbewoond eil. aan de kust van 't Eng. gr. Pembroke.

GRESILLAC, Fr. dorp, dep. Gironde.

GRESILLÉ, Fr. vlek, dep. Maine en Loire, arr. Saumur, met 220 huizen.

GRESSE, Fr. vlek, dep. Isère.

GRESSENHALL, Eng. D., gr. Norfolk, met 700 inw.

GRESSENICH, Pruis. dorp, regdst. en kreits Aken, met kalmeigroeven, welke ook ijzer en lood opleveren.

GRESSIE of *Gressec*, zie Grissie.

GRESSY, Fr. D., dep. Seine en Marne.

GRESTEN, Oostenr. vlek, viertel Boven 't Weener Woud, aan de kleine Erlach, met steenkolengroeven.

GRESTO, Oostenr. distr. in Tirol, kreits Roveredo, met 1300 inw.

GRETA, riv. in 't Eng. gr. Cumberland, welke Weather-Cove en verscheidene andere onderaardsche holen en gangen van water voorziet.

GRETARIA, zie Plana.

GRETFORD, Eng. vlek en kerspel, gr. Lincoln, het vlek met 225 inw.

GRETHSIEHL, of *Greete*, zie Greetsyhl.

GRETNA GREEN, zie Graitney.

GRETSCHINA LUKA, Duitsche volkplanting in Rusl., gouv. Saratow, met 740 inw., landbouw en veeteelt.

GRETSYL, zie Greetsyhl.

GRETTON, Eng. D., gr. Northampton.

GRETTSTADT, Beij. dorp, Ned. Mainkreits, landg. Gerolzhofen, met 500 inw.

GREULICH, Pruis. dorp, Silez. regdst. Liegnitz, kreits Bunzlau, met eene ijzersmederij.

GREUSSEN, Saks. stadje aan de Helbe, met 1500 inw. en fabrijken van vries en flanel.

GREUX, Fr. dorp, dep. Vosges.

GRÈVE, Fr. dorp, dep. Vendée.

GREVELINGEN, (DE) water in de prov. Zeeland, hetwelk het eil. Duiveland van Overflakké scheidt, en bij Scharendijke het *gat van Brouwershaven* genoemd wordt. 2. G. of *Gravelines*, Fr. zeestadje, dep. van 't Noorden, arr. Duinkerken, in een moerassig oord, wel versterkt, aan den mond der Aa, met eene scheepstimmerwerf, kleine haven en 2780 inw., welke van de visscherij bestaan. 50. 59. N. B. 19. 48. L.

GREVEN, Pruis. vlek, regdst. en landkreits Munster, aan de hier bevaarbare Eems, met 3450 inw., linnenweverij, scheepvaart en handel. 52. 6. N. B.

GREVENBICHT, Nederl. dorp, prov. Limburg, arr. Maastricht, met 800 inw.; 3½ uur van Maastricht.

GREVENBIETH, Pruis. vlek, regdst. en landkreits Aken, met 830 inw.

GREVENBROICH of *Grevenbrök*, Pruis. kreits, regdst. Dusseldorf, uit een gedeelte van het hert. Gulik en Keulen zamengesteld, en tusschen Gladbach, Neuss, het regdst. Keulen en de Nederlanden gelegen, en op ongeveer 4 V. M., in 1 stad, 1 vlek en 66 dorpen, 28,110 inw. bevattende. Hij wordt door de Erft bespoeld, is geheel vlak, heeft gebrek aan hout, maar goeden akkerbouw, veel vlas en aanzienlijke veeteelt, terwijl de nijverheid zich verder tot linnenweverij, en garen- en katoenspinnerij bepaalt. 2. Pruis. stadje, hoofdpl. van voorn. kreits, aan de Erft, met 1 kasteel, 580 inw., katoendrukkerijen, lakenweverij en wolspinnerijen.

GREVENBURG, zie Trarbach.

GREVENICH, Nederl. dorp, prov. en arr. Luxemburg, bij de Sure; 2 uren van Grevenmacheren.

GREVENMACHEREN, Nederl. stadje, prov. en arr. Luxemburg, aan den voet van eenen berg, die met wijnstokken beplant is, aan den linker oever der Maas, met 1970 inw. en wijnbouw; 5 uren van Luxemburg.

GREVENSTEIN, Pruis. stadje, regdst. en kreits Arnsberg, met 560 inw.

GREVESMUHLEN of *Greifsmühlen*, stadje in Mecklenburg Schwerin, kreits Mecklenburg, met 1400 inw.

GREVILLE, O. kaap van 't Rus. eil. Kodiak, aan de N. W. kust van Amerika. 57. 35. N. B. 226. 6. L.

GREVILLERS, Fr. D., dep. Pas de Calais.

GREWEILER, zie Grehweiler.

GREWELDINGEN, Nederl. dorp in Luxemburg; 1 uur van Remich.

GREWELL, Eng. D., gr. Southampton.

GREWELLTHORPE, Eng. vlek, gr. York, met 470 inw.; 3 m. van Rippon.

GREY, Austr. kaap in Nieuw Holland, aan de W. kust van de golf van Carpentaria, de Z. punt van de baai van Caledon uitmakende. 154. 28. L. 13. 1. Z. B. 2. Kaap aan de N. W. kust van Amer., de Z. punt van eene zeer uitgebreide zeeëngte in de golf van Georgië. 254. 52. L. 49. 19. N. B.

GREYS, havenkom, de eenigste wijkplaats voor schepen, tusschen Columbia en de golf van Georgië, aan de N. W. kust van Amerika.

GREYSTOCK of *Graystoke*, stadje en kerspel in 't Eng. gr. Cumberland.

GREZ, Nederl. dorp, prov. Z. Braband, arr. Leuven, met Doizeau 1000 inw., die veel tabak bouwen en hiermede handel drijven. 2. Fr. stad, dep. Sarte. 3. Vijf Fr. D., dep. Aube, Op. Garonne, en 3 in Seine en Marne.

GREZ-EN-BOUÈRE, Fr. vlek, dep. Maine, arr. Chateau-Gontier, met 1200 inw.

GREZ ET DOIZEAU, zie Grez, No. 1.

GREZAC, Fr. vlek, dep. Ned. Charente, arr. Saintes, met 220 huizen.

GREZELS, Fr. vlek, dep. Lot, arr. Cahors, aan de Lot, met 450 inw.

GREZES, 5 Fr. dorpen, dep. Aude, Dordogne, Lot, Tarn en Lozère.

GREZIEU-FROMENTAL, Fr. dorp, dep. Loire.

GREZIEU LA VARENNE, Fr. dorp, dep. Rhône, kanton Vaugnerry.

GREZIN, Zwits. vlek, kanton Genève, aan de Rhône, met eene haven aan die rivier; 5 mijlen van Genève.

GREZINGEN, zie Grözingen.

GREZZANO, Lomb. Ven. vlek, legatie Verona, 3 mijlen N. van Verona. In de nabijheid vindt men de merkwaardige brug van *Veja*, welke de natuur over twee bergen heeft gelegd, en eenen boog van 50 voeten breedte heeft.

GRIASNUCHA, Rus. stad, gouv. Saratow, aan de Medvjedica, door eene volkplanting van Duitschers bewoond.

GRIASOWETZ, Rus. stad, gouv. Wologda, met ijzer- en kopersmederijen en fabr. 58. 20. L. 58. 55. N. B

GRIBEN, Pruis. visschersdorp, op 't eil. Hiddensee, bij Rügen.

GRIBOMONT, Nederl. dorpje in Luxemburg, arr. Neufchâteau, heeft met St. Medard 435 inw.; 2 uren van Neufchâteau.

GRIEFFENBERG, zie Greifenberg.

GRIEKEN, de nakomelingen der Hellenen, waarvan er $3\frac{1}{2}$ millioen in Europa en Azië gevonden worden, en van welke er 1,850,000 aan de Porte onderworpen zijn, 140,000 op de Jonische eil. wonen, en 34,000 in Oostenrijk, Rusland en Italië verspreid zijn. Daar thans geheel Europa met belangstelling het oog op een groot gedeelte van dit volk gevestigd heeft, willen wij eenigzins breedvoeriger dezelve leeren kennen, zonder echter iets omtrent den tegenwoordigen opstand, of deszelfs waarschijnlijke gevolgen te zeggen, waarom wij de Grieken nog als geheel aan de Turken onderworpen, zullen opgeven. Hunne oorspronkelijke trekken zijn, niettegenstaande een verloop van twee duizend jaren, in hunne laatste nakomelingen, nog niet verloren gegaan; nog hebben zij de schoone gedaante, die ons de kunststukken van eenen PHIDIAS voorstellen, maar de onderdrukking, waaronder zij hebben moeten zuchten, heeft hunne ondernemende en dappere eerzucht in eene listige achterhoudendheid veranderd. Zij zijn nog steeds even ligtzinnig, veranderlijk, onrustig, verzot op roem en grootheid, als in de tijden van ALCIBIADES; daarbij dapper, beminnaars van de vrijheid, en van eene zeer gevoelige geaardheid, die even zoo gemakkelijk zich aan de uitgelatenste vrolijkheid overgeeft, als zij, bij onregtvaardigheden of onverdiend leed, eene diepgewortelde wraak verbergen kan.

De man is over het algemeen van eene schoone gestalte, hij houdt het hoofd in de hoogte, het lijf regt, eer achter- dan voorwaarts; zijne bewegingen zijn statig en deftig, zijn gang ligt, zijne oogen levendig en zijn gelaat open; zijne kleeding is zindelijk en fraai, terwijl hij zoo wel hierin, als in alles, eenen goeden smaak aan den dag legt. Hij spreekt op eene welluidende wijze zijne nieuwe Grieksche taal, waarin hij zich met vuur weet uit te drukken. De vrouwen zijn schoon gevormd, hebben een indrukmakend voorkomen, bekoorlijke gelaatstrekken, zijn kuisch en vol gevoel, terwijl eene stilzwijgende onderwerping aan-, en zelfsopoffering voor het geliefde voorwerp, haar, volgens SONNINI, als aangeboren zijn. De werkzaamheid der Grieken geeft hun rijkdommen; echter leven zij niet prachtig, ten einde de afgunst der Turken niet gaande te ma-

maken, waarom zij dan ook hunne ondernemingen voor den koophandel met de grootste geheimhouding uitvoeren, ten einde zij door de Turken niet uitgeplunderd worden; zoo ook bebouwen zij hunne landerijen slechts tot eene zekere hoogte, om door eenen rijken oogst de oogen niet tot zich te trekken. Om deze reden leven, wonen en eten zij bijna even als de Turken. Zij sluiten hunne vrouwen op, vermijden staatkundig alle verteringen, en denken slechts om te winnen. Er zijn nog verscheidene familiën, wier namen aan de tijden der Byzantische keizers herinneren, als: YPSILANTI, MAUROKORDATI, KALLIMACHI, SUZI, DRACKI, enz., uit welke voorheen gewoonlijk de *hospodars* van Moldavië en Wallachije verkozen werden. Men rekent dat ⅞ der inw. van geheel Eur. Turkije, Grieken zijn, want zij maken het grootste gedeelte der inw. in het voormalig Griekenland, Morea en op al de eil. uit. Tot dezelve behooren: 1 de *Mainoten*, een aanzienlijke Grieksche volksstam, welke in den Z. O. hoek van Morea, in de nabijheid van het oude Sparta, in eene soort van onafhankelijkheid leven, en zich tegen alle aanvallen der Turken hebben staande gehouden. Hun gebied, dat geheel en al door ontoegankelijke rotsen omringd en beschermd wordt, en waarheen, in tijden van gevaar, zich de geheele volksmenigte begeeft, telt ongeveer 60,000 zielen, waarvan omtrent 15,000 in staat zijn om de wapens te kunnen dragen. Zij leven eenvoudig, matig en streng, zijn zeer bijgeloovig, en meer dan eenig ander volk aan de gevoelens hunner voorouders verknocht; daarenboven zijn zij zeer wraakzuchtig. Hunne werkzame vrouwen bezorgen alles, wat tot de huishouding behoort, terwijl de mannen zich met roof, moord, plundering, handel en zeevaart bezig houden. Ten tijde van den oogst komen zij van hunne bergen af, om den opbrengst der velden in te zamelen. 2. De *Sulioten*, thans slechts een overblijfsel van eenen volksstam van Grieken, welke voorheen in de gebergten van Suli, aan de kusten van de Jonische zee, woonden, en derzelver onafhankelijkheid, tot op den laatsten droppel bloeds, verdedigden, doch eindelijk voor ALI PACHA bukken moesten, en zich toen in het gebied der sandschakats van Janina en Prevesa verstrooid hebben. 3. De *Sphagioten* op Kirid of Candia, afstammelingen der Cretenzers, welke in de gebergten van 't eil. Creta, gedeeltelijk vrij en onafhankelijk leven. Zij munten door grootte, ligchaamssterkte, liefde tot vrijheid, moed, bekwaamheid in den oorlog, en door haat tegen de Turken uit. Men wil dat zij nog den ouden Pyrrhischen oorlogsdans hebben behouden. Zij belijden den Griekschen godsdienst, bestaan van veeteelt en schapenfokkerij, en houden zich, uit hunne haven Sfachia, ook wel met zeerooverij bezig. 4. De *Paramythioten*, en 5. de *Filoten* in het sandschakat Janina. Behalve deze vijf stammen zijn er nog vele anderen, die den naam naar de landschappen of de eil. voeren, die zij bewonen, gelijk de *Hydrioten*, enz., doch deze hebben weinig oorspronkelijks meer. De *Kimarioten* zijn een mengelmoes van Grieken, Arnauten en slaven. Alle Grieken belijden den griekschen Godsdienst.

GRIEKENLAND, het Z. deel van Eur. Turkije, tusschen de golf van Venetië en de Middell. zee gelegen, en eens zeer vermaard, doch sedert de 15de eeuw aan de Turken onderworpen. Het bestaat gedeeltelijk uit een schiereil., waartoe Macedonië, Janina, Albanië, Livadië en Morea behooren, en deels uit eil.; de vlakke inhoud kan op 2,214 V. M., waarop 1,920,000 inw. wonen, gerekend worden. Het land wordt door vele bergen, als de Monte della Chimera, Lacha, Kissavos, Petras, Messowo, Liakura, Sagara, Monte di Maina, enz., doorsneden, heeft eene zachte luchtsgesteldheid, en levert katoen, koren, honig, was, olie, krenten, verwrood, zijde, enz. op. De Turken verdeelen het in 4 pachaliks als: 1. Tripolitza (het geheele eil. Morea), 2. Egribo of *Negropont*, het eil. van dien naam, met een gedeelte van het daarbij gelegen vastland bevattende; 3. Janina, zijnde Thessalië en een deel van Albanië, en 4 Salonika, hetwelk het Z. gedeelte van Macedonië bevat. De inw. zijn: Grieken, Turken en Joden. Men zie verder Turkije en de namen van deszelfs bijzondere deelen.

GRIEL, Afr. eil., niet ver van den mond van den Senegal gelegen.

GRIENBACH of *Grünbach*, Beij. dorp, Op. Mainkreits, landg. Kemnath.

GRIENHEAD, kaap aan de W. kust van het Schot. eil. Barra, een der Hebriden. 10. 15. L. 58. 58. N. B.

GRIERS, zie Gruyère.

GRIES of *Grusz*, Oostenr. dorp in Tirol, op den Brenner, niet ver van Insprück, met eene marmeren tafel, ter gedachtenis van de zamenkomst van KAREL V. en zijnen broeder FERDINAND I.

GRIESBACH, Beij. vlek, Ned. Donau-

naukreits, landg. Wegscheid, met 800 inw. De porseleinaarde in den omtrek wordt veel verzonden. 2. Beij. landg., Ned. Donaukreits, hetwelk op 14 V. M. 27,470 inw. bevat; het dusgen. vlek heeft 770 inw. 3. Bad. dorp, Kinzigkreits, in het Renchthal, ter plaatse waar de beek van denzelfden naam in de Rench valt, met eene gezondheidsbron.

GRIESEN, Bad. dorp, Wiesenkreits, distr. ambt Jestetten, met 680 inw.

GRIESHEIM, Bad. dorp, Treisamkreits, ambt Heitersheim, aan den Rijn, met 800 inw., vitriool- en aluingroeven. 2. Hes. dorp, vorst. Starkenburg, ambt Pfungstadt, met 1710 inw. 3. Fr. dorp, dep. Neder Rijn, arr. Bar, met 620 inw.

GRIESKERRIE, een der kleine Schot. Shetlands eil. 16. 48. L. 60. 32. N. B.

GRIESKIRCHEN, Oostenr. stadje, Innkreits, met een kasteel en 213 huizen.

GRIESZ, Fr. dorp, dep. Neder Rijn, arr. Straatsburg, met 880 inw.

GRIET of *Grieth*, Pruis. stadje, regdst. en kreits Kleef, aan den Rijn, met 870 inw., visscherij en scheepvaart.

GRIETHHAUSEN, Pruis. stadje, regdst. en kreits Kleef, met 600 inw.

GRIETZYL, zie Greetsyhl.

GRIFF, noemt men in de Port. Amer. bezittingen, een mensch, die uit eenen mulat en eene negerin geboren is.

GRIFFEN, Illyr. vlek en kasteel, kreits Klagenfurth.

GRIFFENHAGEN, zie Greifenhagen.

GRIFT, (DE) riviertje in de Nederl. prov. Gelderland, bij Hattem, voortkomende uit vijf beken, die ten W. van Deventer en Zutphen ontspringen, zich eerst tot vier, daarna tot twee en eindelijk tot eene beek vereenigen, die onder den naam van Grift, bij genoemde stad in den IJssel valt.

GRIGHE, GRIGUE of *Griwhee*, wordt bij sommigen als de hoofdstad van de prov. Whidah, in het Afr. rijk Dahomey opgegeven. De nieuwste schrijvers echter, vooral RITTER, hebben deze stad niet, en dus gelooven wij dat men hieraan twijfelen moet. Zie verder Whidah.

GRIGNAN, Fr. stadje, dep. Drôme, arr. Montelimart, met 1700 inw.

GRIGNO, Oostenr. dorp in Tirol, kreits Roveredo, met sterke zijdeteelt.

GRIGNOLS, Fr. vlek, dep. Gironde, arr. Bazas, met 1320 inw. 2. Fr. vlek, dep. Dordogne, arr. Périgueux, aan de Bern, met 1150 inw.

GRIGNON, 6 Fr. dorpen, dep. Isère, Seine, Côtes d'Or en 3 in Seine en Oise.

GRIGNY, Fr. dorp, dep. Rhône, arr. Lyon, ter plaatse waar de Garonne in de Rhône valt, met een kasteel, eene haven aan de Rhône, 1000 inw., zijdeteelt en hoedenfabr.

GRIGORIOPOL, nieuwe Rus. stad, gouv. Cherson, kreits Tiraspol, aan den Dniester, met 2,500 inw., waaronder vele Armeniërs; zij hebben katoen- en zijdefabr. en handel in vee.

GRIGRIBAAI, baai ten W. der stad St. Thomas, op het W. Ind. eil. van dien naam.

GRIGUE, zie Grighe.

GRIGUET BAAI, baai aan het N. O. uiteinde van Terreneuve. 51. 40. N. B.

GRILLENBURG, Saks. ambt en jagtslot, kreits Ertzgebergte.

GRILLON, Fr. vlek, dep. Vaucluse, arr. Orange, aan de Letz, met 925 inw. 2. Fr. dorp, dep. Seine en Oise.

GRIM (KAAP), de N. W. punt van 't Austr. Van Diemensland, door kapitein FLINDERS, in 1798, aldus genoemd, en bepaald op 162. 29. L. 40. 44. Z. B.

GRIMASTI, (CAICUS) Turk. Aziat. riv. in Natolië, welke in de golf van Higra valt.

GRIMAUD, Fr. stadje, dep. Var, arr. Draguignan, aan de golf van dien naam, met 1170 inw. en visscherij. 24. 16. L. en 40. 15. N. B.

GRIMAUD, (GOLF VAN) golf in de Middell. zee, aan de Fr. kust, bij genoemde stad, die voorheen digter bij de zee stond, waarom deze golf nu meer algemeen de baai van *Tropez* genoemd wordt. Zij is 2 zeemijlen breed en 3 diep.

GRIMBERGEN of *Grimberghe*, Nederl. dorp, prov. Z. Braband, arr. Brussel, met 2700 inw.; 2 uren N. W. van Brussel. 2. Een afgebroken slot in de prov. Overijssel, bij Rijssen. 3. Nederl. dorp, prov. Oost-Vlaanderen, arr. Dendermonde, met 1400 inw.

GRIMBIEMONT, Nederl. dorp, prov. Luik; 1¼ uur van Marche.

GRIMBSBY, (GROOT) zie Grimsby.

GRIMBY, Nederl. dorp, prov. Limburg, arr. Maastricht, ook wel Daal-Grimby genoemd.

GRIMBUSTERHOLM, een der kleine Schot. Orkadische eil., bij de stad Stromness.

GRIMEN, zie Grimm.

GRIMLEY, Eng. kerspel, gr. Worcester, met 680 inw. en eene gezondheidsbron.

GRIMLINGHAUSEN, Pruis. stadje, regdst. Dusseldorf, kreits Neusz, aan den Rijn, met 710 inw.

GRIMM, GRIMMEN of *Grimen*, Pruis. kreits,

kreits, regdst. Straalsond, waarvan zij het midden uitmaakt, met 22,450 inw. 2. Pruis. stadje aan de Trebel, met een kasteel en 1650 inw.

GRIMMA, Saks. ambt, Leipziger kreits, aan de Mulda, met sterke korenbouw, goede weiden, bosschen en wolspinnerijen. Het heeft in 5 steden en 93 dorpen 18,400 inw. De evengenoemde hoofdplaats ligt aan de Mulda, is ommuurd, tamelijk goed gebouwd, en heeft 4 poorten, 1 kasteel, 5 kerken, 1 hospitaal, eene vorstelijke school, pedagogium met 5 onderwijzers en 2 taal- en schrijfmeesters, eene bibliotheek van 4,000 banden, 3,300 inw., fabr., boekdrukkerijen, handel, benevens het stapelregt van het langs de Mulda verzonden wordende hout.

GRIMMEN, zie Grimm.

GRIMMING, berg in Oostenr., hert. Stiermarken, 7,540 voeten hoog.

GRIMMINGHE, Nederl. dorp, prov. Oost-Vlaanderen, arr. Oudenaarde, aan de Dender, met 500 inw.; 1 uur van Grammont.

GRIMONT, 2 Fr. dorpen, dep. Moezel en Somme.

GRIMONVILLE, Fr. dorp, dep. Kanaal, met eene haven, gewoonlijk de haven van Regneville genoemd.

GRIMNESS, Schot. kaap op de O. kust van het Orkadisch eil. South Ronaldshay.

GRIMPDE, Nederl. dorp, prov. Z. Braband, arr. Leuven.

GRIMSARGH, Eng. dorp, gr. Lancaster.

GRIMSAY, een der Schot. Hebriden, dor en met hei bedekt.

GRIMSBY, (GREAT) Eng. vlek, burgt en zeehaven, gr. Lincoln, aan den Z. oever en bij den mond van de Humber, door het verstoppen van de haven, en het hierdoor verminderen van den handel, zeer vervallen, doch daar de haven nu verbeterd en er een dok aangelegd is, weder aan het opkomen en reeds veel vergroot en verbeterd; de huizen zijn wel gebouwd en de straten zindelijk. De Blow-bronnen zijn lang als eene natuurkundige bijzonderheid beschouwd. Zij telt, met het kerspel, 2,750 inw., die bijzonder op de Oostzee handelen, en zendt 2 leden naar het parlement. 17. 45. L. 53. 36. N. B. 2. Stad in de N. Amer. Rep. prov. Virginië; 5 mijlen N. O. van Richmond.

GRIMSEL, 9,104 voet hooge berg aan de grenzen der kant. Bern en Wallis, tot de keten der hoogste Alpen behoorende, met eenen weg naar Italië, die veel overeenkomst met dien op den St. Gothard heeft, doch niet zoo goed onderhouden is, en slechter bruggen heeft. Hij begint even boven Meyringen, in den omtrek van den Kirchet te klimmen; loopt dan bijna vlak door de bekoorlijke vlakte Imgrund, welke men wil dat, voor de Aar haren afloop had, een meer geweest is. In den omtrek van het dorp Guttannen, 3 mijlen boven Meyringen, wordt de weg steiler, bijzonder tot aan de Handeckhutte, alwaar men ververschingen krijgen kan. Hier ziet men onderscheidene schoone watervallen, van welke die van de Aar, welke 200 voet diep stort, de schoonste is. Nu wordt de weg nog steiler tot aan de Spitalhutte, twee uren ver, terwijl langzamerhand de boomen verdwijnen. Bij de laatste brug vormt de Aar eenen anderen schoonen waterval. Het Grimsel hospitaal, dat tot verblijf der reizigers dient, ligt ongeveer 6,300 voeten boven de zee, in een rond dal, niet ver van twee kleine zeer diepe meren; lager vindt men de Ober- en Lauter Aargletscher, welks laatste top, 2 uren van het hospitaal ligt, en waar de Aar het eerst te voorschijn komt. Men kan hier gemakkelijk 2 à 3 uren op het ijs voortglijden, daar hij zeer zachtjes en zonder kloven klimt. Ontzaggelijke granietklompen worden door ijskolommen gedragen, terwijl op den achtergrond, uit eene ijszee, de Finster-Aarhorn zich verheft. Ook de Seidelhorn, 9,438 voeten hoog, verdient, om het bijzonder uitzigt, bezocht te worden. De weg van het hospitaal tot op de hoogte, (die men te laag als 6604 voeten boven de zee opgeeft), is $\frac{3}{4}$ uur lang; dan loopt dezelve regt naar Ober-Gestelen, terwijl links een voetpad langs het Doode meer naar Mayenwand voert. Aan den voet des zelven ziet men de Rhône, van welks oorsprong men nu niet ver meer af is.

GRIMSETTER, stad op het Schot. eil. Lewis, aan de evenëensgen. golf en riv.

GRIMSKIAR, sterke Zweed. vesting, prov. Smaland, tusschen Oeland en Colmar.

GRIMSTON, Eng. dorp, gr. Norfolk.

GRIN, W. Afr. eil., aan den mond der riv. St. Jan.

GRINAA, zie Greenaa.

GRINADIL, een der kleine Schot. Hebriden, aan de O. kust van Benbecula.

GRINDALL, berg en kaap op Nieuw Holland in Australië, aan de W. kust van de golf van Carpentarië. De bergtop bestaat, volgens FLINDERS, uit kwartz en zandsteen; doch de rotsen aan de kusten uit graniet. Hij zag hier geen spoor van menschen, maar wel van hon-

den en kangaroes. 13. 15. Z. B.

GRINDALL-POINT, kaap aan de O. kust van prins van Wallis archipel, in in de straat van Clarence, op de N. W. kust van Amer. 245. 54. L. 55. 27. N. B.

GRINDELWALD, Zwits. dorp, kanton Bern, zeer verstrooid in een dal, dat 4 uren lang, en naauwelijks een half uur breed is, met 2000 inw. Het dal wordt om deszelfs zachte lucht en sterke afwisseling van aangenaam groen met de grootste onvruchtbaarheid zeer geroemd. De bekende A.W. SCHLEGEL verheft het boven het dal van Chamouny. De beide Gletschers van Grindelwald liggen tusschen hooge rotsen; schoon bij den uitgang slechts een kwartier breed, spreiden zij zich in groote ijsvelden uit, en worden door de Schreckhorns van elkander gescheiden; de grootste heeft eene schoone echo. De kleine sneeuwvallen en de waterval bij Muhlbach zijn merkwaardig, en op den ten N. gelegen Faulhorn (8020 voeten boven de zee) heeft men de schoonste gezigten.

GRINDLETON, Eng. vlek gr. York.

GRINGLEY, Eng. D., gr. Nottingham.

GRINGOMY, kon. paleis der stad Abomeh of *Abomi*, in het Afr. rijk Dahomey.

GRINNAN, een der kleine Schot. Hebriden, aan de W. kust van Lewis. 10. 42. L. 58. 1. N. B.

GRINNINGEN, zie Grüningen.

GRINOE, zie Greenaa.

GRINSTEAD, EAST Eng. marktvlek, gr. Sussex, met eene fraaje kerk en 2800 inw. 2. G. (WEST) Eng. dorp, gr. Sussex, met 1000 inw.

GRINT, voorheen een eil. bij Terschelling in de Zuiderzee.

GRINTEN, 4,060 voeten hooge berg, in den Beij. Op. Donaukreits.

GRINTON, Eng. dorp, gr. York.

GRIPLINN, Zwits. berg, kanton Graauwbunderland, 12,000 voeten hoog.

GRIPSHOLM, Zweed. kon. lustslot, prov. Nykiöping, op een eil. in het Mälarmeer, met eene schoone diergaarde.

GRIQUAS, eene soort van bastaard Hottentotten.

GRIQUATOWN, zie Klaar-Water.

GRISAC, Fr. vlek, dep. Lozère.

GRISDALE, berg in 't Eng. gr. Cumberland, door het landvolk Dolly-Waggen-Pike genoemd.

GRISIGNANA, Illyr. stadje, kreits Triest, aan de Quieto, met 1270 inw.

GRISKAY, een der kleine Schot. Hebriden bij Barra.

GRISLEHAM, Zweed. havenpl., prov. Upland, tegenover Aland, waar men te scheep gaat, of sleden neemt naar Abo.

GRISNEZ, Fr. kaap, 4 mijlen W. Z. W. van Calais, waar de kust slechts 18 mijlen van Dover verwijderd is. 19. 21. L. 50. 50. N. B.

GRISOLLES, Fr. vlek, dep. Opper Garonne, arr. Castel- Sarrazin, aan de Garonne, met 2055 inw. en fabr.

GRISON, een der kleine Grenadillen in W. Ind., tusschen de eil. Diamond en Cariacou, onbewoond en zonder versch water.

GRISONS, zie Graauwbunderland.

GRISSIE of *Gassec*, lands. aan de N. O. kust van het eil. Java, ten Z. van Sidago, voorheen een koningrijk, doch thans onder het bestuur van twee inlandsche regenten. 2. Stad in voornoemd lands., nu zeer vervallen, doch met de beste legplaats voor schepen, van het geheele eil., en een fraai huis van den Eur. resident. Ondertusschen zijn de Europeanen er weinig, in vergelijking van de inlanders en Chinezen, welke laatste hier eenen fraaijen tempel hebben. De plaats is, hoewel aangenaam, echter ongezond, en heeft geen goed water, hetwelk beide veel tot haar verval heeft toegebragt.

GRISSELHAM, zie Grisleham.

GRITA, Z. Amer. stadje en riv. in Carraccas, welke laatste tegenover de stad Carraccas ontspringt, kronkelende door dit land loopt en in de Sulia valt.

GRITTLETON, Eng. kerspel, gr. Wilts, met 340 inw.

GRIVAN, Schot. dorp en riv., gr. Ayr, aan de Clyde.

GRIVE of *Griwennik*, zie Griev.

GRIVEGNÉE, Nederl. dorp, prov. en arr. Luik, met 2000 inw. en pottebakkerijen.

GRIWHEE, zie Grighe.

GRIWNA, zie Griev.

GRIXALVA, groote N. Amer. riv. van Mexico, die in Chiapa ontspringt, en op 18. 35. N. B. in de golf van Mexico valt.

GROAI, zie Garraway.

GROAIS ISLE, N. Amer. eil. aan de W. kust van Terreneuve. 324. 16. L. 51. N. B.

GROAIX, eil. aan de Fr. kust voor de baai van St. Louis.

GROAY, klein eil. der Schot. Hebriden.

GROBBENDONCK, zie Ouwen.

GROBINEN of *Grubin*, Rus. vlek, gouv. Koerland, niet ver van Libau, met 670 inw. en fabr.

GROBNIG, Pruis. stadje, regdst. Oppeln, met 1100 inw.

GROCHOLICE, Pool. stadje, waiw. Ka-

Kalisch, met 450 inw.

GRODEK, Galicische stad, kreits Czortkow, aan den Dniester. 2. G. of *Grudek*, Galic. stad, kreits Lemberg, tusschen twee meren. 3. Rus. stad, gouv. Podolië, aan de Smotryca. 4. Rus. stadje, prov. Bialystok, met 390 inw. 5. Poolsch vlek, waiw. Podlachië, aan de Bug. 6. Rus. stad, gouv. Grodno.

GRODEN, zie Grohnde, No. 1.

GRODNO, Rus. gouv., tusschen Wilna, Minsk, Volhynië, Polen en Bialystok, of tusschen 41. 28. en 44. 23. L. en 51. 31. en 54. 21. N. B. en op 536 V.M., in de 8 kreitsen Grodno, Brzescz, Nowogrodek, Lida, Wolkowysk, Slonim, Kobrin en Prushan, 108 kleine steden en 936 dorpen, 608,250 (volgens WICHMANN, doch volg. SABLOWSKY 753,000) inw. bevattende. Het vlakke, boschrijke land wordt door eenige moerassen doorsneden, en heeft als voorn. riv.: de Niemen, (die de W. Beresina, Molkschad, Sztszara, Rossa, Swislocz en Kotra ontvangt), de Bog met de Mukhasez en Mukhawez, en eenige kleine riv., die in den Dnieper loopen; de meren zijn van geen belang. Het heeft een gematigd klimaat, korte winters, nevelachtige, doch ook heldere zomerdagen, en brengt koren, hennep, vlas, manna, groenten, boomvruchten enz. voort. De veeteelt is hier vrij goed, en men vindt er veel huisdieren, ook wild, reeën en bijen, visch, kalk, gips, ijzer, enz. Men heeft er fabr. van laken en verscheidene wollen stoffen, leder, enz. De uitvoer bestaat in koren, meel, vee en de voortbr. van hetzelve: wol, honig en was, dat, of langs den Niemen of per as, naar Libau en Riga gaat. 2. Kreits in het N. W. van het voornoemd gouv., tusschen Wilna, Lida, Slonim, Wolkowysk en Bialystok, wordende door den Niemen ten W., en verder door de Meretsch, Kotra en Pura bespoeld; voor het overige is de kreits zeer goed bebouwd en heeft vele fabrijken van wollen stoffen. 3. Hoofdstad van bovengen. gouv. en kreits, en zetel der regeringscollegiën, aan de Niemen, waarover eene steenen brug ligt, en deels op eene hoogte, zonder muren, noch poorten, maar met eenige voorsteden, 2 kasteelen, waarvan het oude met eene diepe gracht omringd en zeer vervallen, doch het andere zeer goed ingerigt is; verscheidene ledigstaande paleizen, 2 keizerlijke kasteelen, 19 kerken, 1 synagoge, kadettenschool voor 800 edellieden van 8 tot 17 jaren, akademie voor de geneeskunde met eene bibliotheek, kabinet voor naturaliën en kruidtuin, benevens 5000 inw.; die fabrijken van zijde, wol, geweren, goud- en zilverdraad, wasbleekerijen en 3 jaarmarkten hebben, schoon allen zeer in verval zijn. Voor de verdeeling van Polen, behoorde deze stad tot het waiw. Troki in Litthauen, en men besloot in 1673 twee rijksdagen te Warschau en te Grodno te houden, hetwelk echter altijd niet nagekomen werd. Zij werd vervolgens kreitsstad van het Rus. gouv. Litthauen, tot zij onlangs den tegenwoordigen rang ontving. 41. 31. 25. L. 53. 40. 48. N. B.

GRODZISK, Pool. stad, waiw. Masovië.

GROEDE, Nederl. dorp, prov. Zeeland, distr. Sluis, met 1400 inw.

GRODZISKO, zie Grätz, No. 3.

GROEBMING, zie Greming.

GROEBZIG, zie Gröpzig.

GROEDEN, zie Gardena.

GROEMITZ of *Gröms*, Deen. marktvlek in Holstein, lands. Wagrië, aan de Oostzee, met 800 inw. en scheepvaart.

GROENEBAAI of *baye Verte*, zie Foundy.

GROENEBERG, hooge streek lands aan kaap de Goede Hoop, tot het distr. Drakenstein behoorende, alwaar ooft, wijn en koren groeit. 2. Spitse berg op het Afr. eil. Assencion.

GROENE BERGEN, Austr. volkplanting op Nieuw Holland, in Nieuw Z. Wallis, gr. Cumberland, aan de Hawkesbury riv.

GROEN-EILAND, zie Formosa, No. 7. 2. Een der Kaap Verdische eil. 3. Een der H. Maagden eil., ook Savannah genoemd. Zie verder Green island.

GROENPUNT, Afr. kaap bij kaap de Goede Hoop, bij de Drie-ankersbaai.

GROENE RIVIER, Afr. riv. aan de kaap de Goede Hoop, niet ver van de Zwarte Doorn rivier.

GROENE HAVEN, baai aan het W. van het eil. Spitsbergen, ten Z. van de St. Mauritz baai.

GROENE KLOOF, distr. aan de kaap de Goede Hoop, met eene Hernhutters gemeente.

GROENENBACH, Beij. marktvlek, Op. Donaukreits, met 1300 inw. en eene katoenfabr. 2. Tirol. dorp, kreits Bregenz, met 1100 inw.

GROENENBERG, Han. ambt, vorst. Osnabrug. 2. Nederl. slot, prov. Groningen, bij Middelbert.

GROENINGEN of *Grüningen*, Pruis. kreitsstad, regdst. Maagdenburg, kreits Oschersleben, met 4 kerken, 1 kasteel, salpeterhutten, vlasbouw, garenspinnerijen wolweverijen en 2,250 inw.

2. Of *Markgröningen*, Wurt. stad, Neckarkreits, ambt Ludwigsburg, met schapenmarkten. 3. *Opper Gröningen*, Wurt. dorp, slot en ambt, met 1900 inw.

Groenholt, Deen. dorp op 't eil. Zeeland.

Groenendijk, Nederl. dorp, prov. Zeeland, distr. Hulst, gemeente Houtenisse.

Groenehout, Nederl. gehucht, prov. N. Braband, distr. Breda, bij Rozendaal.

Groeneveld, Nederl. heerl. in Z. Holland, distr. Rotterdam.

Groenewegen, een der 18 verdronken Nederl. dorpen in den Roemerswaard, prov. Zeeland.

Groenland, een Noordpoolland, door de straten van Baffin en Davis van N. Amerika gescheiden, nog niet genoegzaam bekend om te beslissen of het een eil. of schiereil. zij, of wel uit eenige eil. bestaat. Deszelfs O. kust in de middeleeuwen bekend en bewoond, is sedert jaren met ijs bezet; op de W. kust bezitten de Deenen, op eene oppervlakte van 300 V. M., 2 inspectoraten en 17 stichtingen, die door 6000 inw. bewoond worden. Het geheele land bestaat van de kust af aan, uit hooge bergen en ontoegankelijke rotsen, die men 12 à 15 mijlen ver in zee zien kan, en welke het in twee voor elkander ongenaakbare deelen scheiden, die tot aan de bovenste toppen, het geheele jaar door, met sneeuw en ijs bedekt zijn, hetwelk ook het geval is met alle eenigzins hoog liggende vlakten en dalen, waarin het ijs, doordien het niet geheel en al wegsmelt, jaarlijks vermeerdert. Het werd door de eerste ontdekkers *Groenland* genoemd, om de groene weiden en boomen, die zij hier, na eenen langen en moeijelijken togt, ontdekten. Thans is het land slechts aan de W. kust, en dan nog zeer spaarzaam bewoond. De Deensche volkplanting, door Hans Egede, met den christelijken godsdienst en de beschaving bekend geworden, kost den Deenen oneindig veel meer dan zij opbrengt, doch zij geeft aanleiding tot eenen aanzienlijken handel, terwijl Denemarken er voor de walvisch- en robbenvangst, die nu maar alleen aan de inw. overgegeven is, ook veel meer partij kon trekken. De Zuidelijkste punt des lands is Statenhoek of Cape Farewell; aan de W. kust ligt het lange eil. Disko en duizenden van kleine eil., als het Hazeneil., het eil. Frow en andere, welke van geen ander belang zijn, dan dat de inw. van Groenland zich hier soms, om de visscherij en scheepvaart, nederzetten. Aan dien kant is ook des zomers het lage land van ijs en sneeuw ontbloot, en het Z. W. schiereil., dat zich tot in de gematigde luchtstreek uitstrekt, heeft tot op 65 graden eenen tamelijk heeten zomer, die goed gras, kleine boomen, struikgewas met vele beziën, waaronder vooral het zoo nuttige mos, (van de welke men er 23 soorten heeft) gras-, bosch- en andere beziën, verscheidene genezende kruiden, vooral het lepelblad, doet voortkomen; het gebrek aan hout wordt door het drijfhout vergoed. Voorheen had men er zelfs tuingewas, doch de proeven om er koren en peulvruchten te bouwen zijn geheel mislukt. Uit het rijk der delfstoffen heeft men er: bouw-, molen- en andere steenen, warme gezondheidsbronnen; verder amiant, lood, bergkristal, (soms met eenige gouddeeltjes bezet), marmer, kopererts, zwavel, steenkolen, enz.; ook is er eenig rundvee, schapen, die er vrij goede weiden vinden; kleine herten, hazen, rendieren en honden, die in plaats van paarden voor de sleden loopen; vossen, beeren, bijzonder witte; adelaars, sperwers, valken, raven, allerlei soorten van bosch- en sneeuwhoenders, sneppen, wilde ganzen, eenden, donsvogels, strand- en watervogels, schelpdieren en visch in eene bijna ongeloofelijke menigte, zoo dat bij Groenland de stokvisch-, walvisch- en robbenvangst zeer aanmerkelijk zijn. De zeehond, de bever en de zeekoe zijn, voor den Groenlander, de grootste geschenken der natuur, daar hij van den zeehond, de hem zoo onontbeerlijke traan bereidt, en het rendier zijn grootste, ja bijna eenigste rijkdom is; en hier aan is de Groenlander zoo gehecht, dat, behalve het ruwe klimaat, ook dit eene reden van het volstrekt mislukken van landbouw en veeteelt is.

Het weder is, tot op 64 graden, bijna het geheele jaar door, ten minste tusschen de kust en de door het midden loopende bergketen, dragelijk, doch zeer veranderlijk; meer N. waarts wordt de koude buitengemeen streng, de winter zeer ruw en de N. O. wind snijdend koud, waartegen geene verwarming helpt. Het vriest er van Augustus tot Junij. Bij den N. O. wind bevriest zelfs de brandewijn in de huizen: ja de vorst is soms in Februarij en Maart zoo sterk, dat balken en steenen springen; de adem verandert in sneeuwvlokken,

ken, en het speeksel, terstond als het uit den mond komt, in eenen ijsklomp; terwijl er alsdan in zee ontzaggelijke ijsbergen op elkander stapelen, die zoo wel als het drijfijs voor de scheepvaart zeer gevaarlijk zijn. Reeds in Augustus begint het te sneeuwen, doch voor October blijft zij niet liggen, maar als dan wordt zij eenige vademen hoog, waarover men met schaatsen en sleden heenrijdt. Van 30 November tot 12 Januarij komt de zon niet boven den gezigteinder, doch dit gemis wordt door het maan- sterren- en Noorderlicht veel vergoed. Schoon de zomers zeer kort zijn, zijn zij echter, zoo door de heldere nachten, als door den langen dag van zes weken, zeer aangenaam; de warmte wordt als dan zoo sterk, dat de pik aan de schepen smelt en het zout uit het zeewater gekookt wordt: echter wordt deze helderheid door plotselinge koude, uit de ijsvelden komende, en door dikke mist dikwerf verminderd. Het beste weder is gewoonlijk in het begin van Augustus, en meestal is in Groenland de koude het dragelijkst, wanneer zij in Europa het sterkste is; onweders, en stortregens kent men er niet, men ziet er wel eens eenen bliksemstraal, maar hoort nimmer donder.

De oorspronkelijke inw. van Groenland zijn Eskimo's; zij zijn klein van gestalte, zelden meer dan vijf voeten lang, met een plat gezigt, eenigzins uitstekenden neus, dikke wangen, en lippen, en lange, zwarte haren; de kleur des ligchaams, die men door de morsigheid naauwelijks kennen kan, is donker graauw, en die van het aangezigt bruin. Zij trekken hunnen baard uit, loopen in de hitte, gewoonlijk tot op de broek na, naakt. Alles ruikt aldaar naar vet en traan, zoo dat hunne woning, of liever rookhol, een walgelijk verblijf in het oog van elken vreemdeling is. De voornamen wonen 's zomers in tenten, die gewoonlijk van 4 tot 10 familiën bevatten. Zij leven nog in eene soort van vrij- en onafhankelijkheid, zonder wetten en naar de oude aartsvaderlijke zeden. De mannen houden zich bezig met de jagt, visscherij en het maken van het noodige gereedschap hiertoe. De vrouwen, die zeer leelijk zijn, moeten daarentegen de hutten bouwen, het leder looijen, de rendieren voederen, de kleederen en spijzen gereed maken, enz. Zij leven bijna alleen van zeevisch, en maken alle spijzen met traan klaar; zij zijn ook liefhebbers van brandewijn. Tegen traan, robben- en vossen-vellen, spek van walvisschen en andere voortbr. der jagt en visscherij, ruilen zij van de Europeanen ijzer, wollen stoffen, tabak, geweren, kruid, lood, speelgoed, enz. in. Hun eigenlijk karakter is eene vermenging van goedhartigheid en domme trotschheid. Zij gevoelen geene neiging tot buitensporigheden, maar zijn vrolijk, tevreden met hunnen toestand, luidruchtig, onbezorgd voor de toekomst, niet gierig, ligtgeloovig, geduldig, doch spoedig wanhopend. Hunne kleeding bestaat in rendieren- en robben-vellen en vederen; de rijken gaan met wollen, linnen en katoenen stoffen vrij goed gekleed; sommigen trekken eenen zwarten draad door hunne kin, wangen, handen en voeten, dien men zoo lang zij leven, zien kan. De bereiding der spijzen is even zoo morsig als hunne woningen; waarbij zij nog de walgelijke gewoonte hebben, om voor hunne gasten het stuk vleesch, dat zij hun aanbieden, eerst af te likken. De mannen hebben verscheidene vrouwen, die echter weinig kinderen krijgen. Zij beminnen hunne kinderen wel, maar deze groeijen in onwetendheid op, terwijl zelfs hunne priesters tot het domste soort van menschen behooren. De moeders dragen de kinderen in eenen zak op den rug, en leiden overigens een ellendig leven.

Hunne godsdienstige begrippen zijn met vele bijgeloovigheden vermengd. Zij gelooven wel aan eenen God, maar hebben geheel verkeerde begrippen van dit wezen. Velen bidden nog het vuur aan, en weten noch van eene ziel, noch van onsterfelijkheid, maar wel van eenen goeden geest, dien zij *Toragansuk* noemen, en van een kwaad wezen, dat echter hunne priesters, die tevens toovenaars, waarzeggers en bedriegers zijn, weten te verdrijven; spoken en dergelijke verschijnsels vinden hier nog algemeen geloof. De Deen. zendelingen hebben echter velen beter onderwezen, en gaan steeds met hun onderrigt vooruit. Hunne spraak heeft met geene taal op de wereld eenige overeenkomst, en is zeer moeijelijk te leeren. Van wetenschappen en kunsten is er geen spoor. Hunne meeste ziekten worden door morsigheid en onmatigheid veroorzaakt; en hoewel zij bang zijn voor den dood, laten zij oude mannen dood hongeren. Wanneer niemand zich de zeer jonge kinderen van eene overledene moeder wil aantrekken, worden deze met dezelve levendig begraven. De Europeanen, bijzonder Hollanders en Deenen, komen hier om de walvischvangst.

Men

Men kan Groenland eigenlijk in O. en W. Groenland verdeelen. O. Groenland, waar Erick, een Noorweger, in 981 en 982, eene volkplanting oprigtte, en waar men in 1000 het christendom invoerde en 2 kloosters, 12 kerken en 190 dorpen vond, is sedert 1605 niet meer kunnen bezocht worden, en alle pogingen om hetzelve weder te naderen, zijn, gelijk gezegd is, tot heden toe vruchteloos geweest. De hoop hierop echter werd onlangs verlevendigd, daar men van Groenlandsvaarders berigt kreeg, dat de vreesselijke klompen ijs, die zich voor de kust van Groenland hadden vastgezet, waren losgeraakt, en er werkelijk zeer veel ijs van de pool kwam afdrijven. Dan twee expeditiën, welke de Engelschen hierop hebben afgezonden, om deze zeeën, en vooral ook eene N. W. doorvaart te onderzoeken, zijn nog door het ijs verhinderd geworden, en wij moeten dus de nadere berigten van de verdere ondernemingen afwachten. W. Groenland, door John Davis in 1585 ontdekt, is meer, doch echter niet geheel, bekend. De Deen. volkplantingen op deze kust zijn verdeeld, gelijk wij reeds opgegeven hebben, in het N. en Z. inspectoraat; tot het eerste behooren de koloniën: Upernavik, Umanak, Ritenbenk, Jakobshavn, Christianshaab met de loge Claushavn, Egedesminde, benevens de loges of mindere volkplantingen, Kroonprinsen eil., Hunden eil. en Godhavn, terwijl het Z. inspectoraat de kolonië Holsteenborg, Kirgurtursuk, Omanarsuk, Ny-Sukkertop, Godhaab, Fiskerness, Frederikshaab en Juliaanshaab bevat. De voornaamste zeeboezems zijn Iseliord, Balsrivier, Amarlikfiord, Bjornesund, Jisblink en Sermeliarfok, terwijl in het Z. van Groenland de eil. Cumberland, de Geluks-, Northmain-, Resolution- en Koning Karels eil., Long island, Walsingham, Southampton, en in het midden van de W. kust, behalve het reeds genoemde eil. Disko, de Hazen en Walvisch eil., en tusschen deze de straat Waaigat, opmerkelijk zijn. De geheele bevolking rekenen eenigen op 16,000, anderen op 20,000 inw. De koloniën zijn onder het bestuur van twee inspecteurs, met 30 opper- en 160 onder-bedienden; het binnenland is weinig bekend, de voornaamste plaats is Juliaanshaab. 16. 27. L. 55. 57. N. B.

Groenlo, zie Groll.

Groes Elderen, Nederl. dorp, prov. Limburg, arr. Maastricht.

Groesage, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Bergen; 400 inw.

Groesbeek, Nederl. dorp en heerl., prov. Gelderland, kwartier Nijmegen, met 1280 inw.

Groessen, Nederl. dorp, prov. Gelderland, kwartier Arnhem, hoofdschoutambt Zevenaar, met Loch 1800 inw.

Groet, Nederl. dorpje in Noord Holland, kwartier Alkmaar.

Grohnde, Han. dorp, aan de Weser, met 670 inw. Het ambt heeft 3600 inw.

Grohne, Han. dorp, vorst. Göttingen, met 710 inw. en steengroeven.

Groix, zie Groais.

Groinard, Schot. eil., aan de W. kust van 't gr. Ross. 57. 51. N. B.

Groitzsch, Saks. stadje, kreits Leipzig, ambt Pegau, met 1080 inw.

Grojec, Pool. stadje, waiw. Masovië.

Grokarlbach, Beij. dorp, Rijnkreits.

Groll of *Groenloo*, Nederl. stadje, prov. Gelderland, kwartier Zutphen, aan de Sluik, die beneden Borkulo in de Berkel valt, voorheen versterkt en nog met drie poorten, eene groote kerk, naast die van Zutphen de schoonste uit dit kwartier, met eene merkwaardige schilderij en een vervallen orgel. Verder eene roomsche kerk, eene synagoge, goede latijnsche school en 1800 inw., die van den landbouw en andere handteringen bestaan, en eene sterk bezochte beestenmarkt hebben. Er is veel doortogt; 4 uren van Lochem.

Grombach, Bad. dorp, Neckarkreits, met 600 inw.

Gromitz, zie Groemitz.

Gronau, Han. ambt aan de Leine, hetwelk op 1½ V. M., in 12 dorpen en 2 buurten, 47,960 inw. bevat. De hoofdpl. Gronau ligt aan de Leine en heeft 1500 inw. 2. Pruis. D., regdst. Munster, kreits Steinfurt, met 820 inw.

Grondines, (les) N. Amer. stad in Canada, aan den St. Lourens. 305. 48. L. 46. 36. N. B.

Grond Regnies, Nederl. dorp, prov. Henegouwen.

Gronenbach, zie Groenenbach.

Groney, Eng. riv. in Wallis, die bij Langoney in de Usk valt.

Groningen, Nederl. prov. in het Noorden des rijks, tusschen de prov. Vriesland en Drenthe, Oost-Vriesland, Munsterland en de Noordzee, of tusschen 23. 31. en 24. 50. L. en 52. 46. en 53. 28. N. B. gelegen, en op 36¾ (volgens anderen 48) V. M., 135,650 zielen bevattende. De grond is vlak, zonder eenige hoogten, en naar den zeekant steeds afhellende, waarom het land door sterke dijken en sluizen (hier zijlen

ge-

genoemd), tegen het geweld des waters moet beschut worden, terwijl de zee hier op de eene plaats land wegneemt, en op de andere weder aanvoert: zoo dat er bij den mond der Eems, zoowel als aan den Dollart, reeds een aanzienlijk gedeelte lands is ingedijkt, hetwelk heerlijke garst en haver voortbrengt. De grond, die met onderscheidene kanalen doorsneden is, bestaat uit klei, zand en veen, welke, of op zich zelven voorkomen, of op verschillende wijzen met elkander zijn vermengd; hier en daar vindt men ook moerassen. Tot de wateren behooren de riv. en vaarten: de Ruiten-Aa, de Mussel-Aa en de Onstwedder-Aa, welke te zamen bij het dorp Wedde de Westerwoldsche-Aa vormen, die nog de Pekeler-Aa ontvangt; het Winschoter of Schuitendiep, de Hunse of het Drentsche diep, het Horensche diep, de Fivel of het Damsterdiep, het Boterdiep, het Hoendiep, (naderhand de trekvaart naar Stroobosch), het Aduarder- Peizer, Niezijl en Kommerzijlster diep, de Lauwers, de Ee, de Poster-Ee en het Wolddiep; verder de zeeboezems de Dollart en de Lauwer-zee, het Oostwolder-, Lyske- en Zellinger meer; het Schild-, Proost-, Meedhuizer of Opwierder- en het Hoeksmeer, het Zuidlaarder, Foksholler, Zutte of Leekster meer. De voortbr. dezer prov. zijn, uit het rijk der delfstoffen: zand, kei- of straatsteenen, (op den Hondsrug), leem, klei en turf; uit het rijk der planten: tarw, kool- of raapzaad, paardenboonen, erwten, haver, rogge, boekweit, aardappelen, keukengroenten, boomvruchten en houtgewas. Uit het rijk der dieren: paarden, ossen, koeijen en schapen (waarvan zelfs wel uitgevoerd worden); varkens, bijen, hazen, konijnen, korhoenders, water- en houtsneppen, patrijzen, ganzen, wilde eendvogels en ander klein wild; minder menigvuldig vindt men er vossen, grevings, (eene soort van dassen), otters en bunsings. Van riviervisch heeft men hier overvloed, als: baars, snoek, karper, brasem, zeelt en voorn, terwijl er zoo veel aal en paling in den herfst gevangen wordt, dat men er zelfs Engeland van voorziet; garnaal en bot worden ook op de kusten gevangen. Door de nabijheid der zee is de lucht er veelal vochtig en veranderlijk, echter genieten de bewoners, over het algemeen, eene vaste gezondheid. Behalve de inw. van de stad Groningen zijn de meeste overige ingezetenen, landlieden, die behalve van den landbouw en de veeteelt, ook van fabrijken, die bijzonder linnen, saaijet, kousen, papier, aardewerk, enz., opleveren; en van de handwerken, den koophandel en de zeevaart bestaan. De uitvoer bestaat bijzonder in rundvee (20,000 stuks jaarlijks), schapen, wol, paarden, raapzaad, visch, aardappelen gebreide kousen en papier. De adelijke familiën zijn er niet zeer talrijk, en de landelijke kleeding der inw. gelijkt veel naar de Vriesche en N. Hollandsche, en vertoonen veel welvaart. De harddraverijen behooren onder hunne bijzondere uitspanningen. De meeste inw. belijden den hervormden godsdienst, men telt er 10,360 roomschen, 3,970 doopsgezinden, 2,050 lutherschen en 2,135 joden. Zij spreken de Nederduitsche taal met eenen plat Duitschen tongval, die in het Westerwoldsche meer naar den Drentschen en Munsterschen, en aan den kant van Vriesland, naar den Vrieschen tongval overhelt. De wetenschappen worden, zoo door de beroemde hooge school te Groningen, als onderscheidene anderen inrigtingen, zeer bevorderd; het lager onderwijs met eenen meer dan gewonen ijver behartigd, en de prov. kan op vele geleerde en kundige mannen in alle vakken roem dragen. De prov. werd voorheen in zes districten, het Westerkwart., Hunsego, Fivelgo, het Geregt, het Oldambt en Westerwolde verdeeld, welke verdeeling nog bij de inwoners in het bijzonder meestal gevolgd wordt, doch thans is zij verdeeld in drie arrondissementen, waarvan het arr. *Groningen*, uit de stad Groningen met het geregt en het Westerkwartier, het arr. *Appingadam*, uit Hunsego en Fivelgo, en het arr. *Winschoten*, uit het Oldambt en Westerwolde bestaat. De prov. is de 16 in rang, zendt 4 afgevaardigden naar de tweede kamer, en wordt door 36 staten bestuurd, die eene vergadering van 9 gedeputeerde staten benoemen. 2. Nederl. arr. van voorn. prov., uit de stad Groningen, met het geregt en het Westerkwartier bestaande, en in de vijf kantons Groningen, (2) Hooge Zand, Leek en Zuidhorn, 53,150 inw. bevattende. 3. Nederl. stad, hoofdpl. van voorn. arr. en van de geheele prov., de zetel van den gouverneur en der onderscheidene regeringscollegiën van de prov., op het Noordeinde van de zandige hoogte den Hondsrug, ter plaatse waar de Hunse en de Drentsche Aa, of het Schuiten- en Horensche Diep te zamen komen, en het Rietdiep vormen, waardoor de stad

met de Noordzee gemeenschap heeft, is met heerlijke vestingwerken, grootendeels door den vermaarden KOEHOORN aangelegd, omringd, en kan zelfs van de meeste zijden onder water gezet worden, heeft 8 poorten, waarvan 6 op de ruime en breede markten uitloopen, de grootste marktplaatsen van ons rijk, welke, in de breede of groote markt, de vischmarkt en de ossenmarkt onderscheiden worden. De onderscheidene diepen of grachten, waarover, behalve de opmerkenswaardige *Boteringboog*, 12 steenen en 3 houten bruggen liggen, scheiden het middelgedeelte of de *oude stad*, van het overige, de *nieuwe stad*, geheel af; te zamen hebben zij 70 straten, waarvan 17 hoofdstraten op de breede markt uitkomen, 14 kerken, onder welke de Groote of St. Maartenskerk uitmunt, die bijzonder om haren fraaijen toren, een der hoogste in ons vaderland, bekend is. Verder zijn er nog 4 hervormde kerken, 5 roomsche, eene doopsgezinde, eene voor de zwitsersche gemeente, eene luthersche kerk en eene synagoge. Tot de liefdadige gebouwen behooren: het roode of burger-weeshuis, het groene of armhuis voor de hervormden, een armhuis voor de roomschen, en een weeshuis voor de lutherschen, benevens onderscheidene gasthuizen voor oude lieden. Onder de burgerlijke gebouwen behooren, vooreerst: het nieuwe raad- of stadhuis, op de breede markt, een ruim prachtig en deftig gebouw, 136 voeten lang en 108 voeten breed, en van 1799 tot 1810 gebouwd; het provinciaal of gouvernements-huis, de vergaderpl. der provinciale staten; het hof van justitie, alwaar de regtbank van eersten aanleg en het hof van assises zitting hebben; de korenbeurs, de stadswaag en het hospitaal voor militairen (voorheen een bisschoppelijk en stadhouderlijk hof); het amunitie- of tuighuis, het stadsmagazijn, het tuchthuis, het concerthuis, en onder meer anderen de hooge school, met eene ontleedplaats, rijd- en schermschool, aanzienlijke boekverzameling, museüm voor de natuurlijke historie, door Z. M. den koning met het beroemd natuur- en ontleedkundig kabinet van wijlen de heeren CAMPER (vader en zoon) beschonken, en dus aanzienlijk vermeerderd; eenen kruiden œconomischen tuin. Zij heeft 19 professoren, en verdere onderwijzers die in onderscheidene hooge wetenschappen onderrigt geven, en heeft reeds verscheidene beroemde mannen opgeleverd. Tot de verdere inrigtingen van onderwijs behooren: eene latijnsche school, eene akademie van teeken-, bouw- en zeevaartkunde, het genootschap *Pro excolendo jure patria*, een natuur- en scheikundig genootschap, een genootschap ter bevordering der natuurlijke historie, inzonderheid der prov. twee tooneel-lievende genootschappen, aanzienlijk dep. der Maatschappij: *Tot Nut van 't Algem.* met eene kweekschool voor jonge onderwijzers, en eene voor onderwijzeressen; eene industrie school, twee zondagsscholen, twee stads- en twee armen scholen en verscheidene andere goede inrigtingen voor het lager onderwijs; doch vooral munt Groningen in dezen uit, door het uitmuntend instituut tot onderwijzing van doofstommen, door den verdienstelijken hoogleeraar H. D. GUYOT in 1790 opgerigt, en hetwelk nu in de Zuidelijke prov. zal gevolgd worden. Groningen bevat 6000 huizen en 27,850 inw., waarvan velen door de hooge school bestaan. Ook zijn er: 3 zeepziederijen, eene stijfselfabr., 6 bierbrouwerijen, 2 azijnmakerijen, 1 suikerraffinaderij, 9 boekdrukkerijen, eene plaatdrukkerij, 7 korenmolens, en vele andere fabrijken, winkels en handteringen, terwijl men buiten de poort, 3 pelmolens, 6 oliemolens, 7 hout-zaagmolens, een papiermolen, 2 schors- of taanmolens, een trasmolen enz. vindt. De omtrek is zeer aangenaam; ten Z. van de stad verschaft het Sterrenbosch, met rijen boomen langs den weg, eene aangename wandeling. Groningen is onder anderen de geboortepl. van WESSEL GANSEVOORT, *het licht der wereld* genoemd; van ALBERTUS SCHULTENS, TIBERIUS HEMSTERHUIS, MENSO ALTING, LAMBERTUS VAN BOLHUIS, den rekenkundigen MATTHEUS VAN OLM, en den kindervriend MATTHEUS VAN HEYNINGEN BOSCH, enz. 53. 10. N. B. 24. 11. L. 4. Nederl. dorp, prov. N. Braband, distr. Eindhoven, aan de Maas, ten Z. van Gennep, eene pleisterplaats tusschen Venlo en Nijmegen. 5. Eil. in Australië, door den Nederl. zeereiziger ROGGEVEEN ontdekt, en naar een zijner schepen aldus genoemd; het behoort tot zijnen archipel, en ligt op 10. 10. Z. B. 6. 7 en 8. Zie Groeningen.

GRON, 2 Fr. dorpen, dep. Cher en Yonne.

GRONARD, Fr. dorp, dep. Aisne; een uur van Vervins.

GRONICH, Fr. dorp, dep. Moezel.

GRONNA, zie Gronau.

GRON-

GRONNE, Fr. dorp, dep. Boven Rijn.

GRONSKAR, vuurbaak aan de Zweed. kust, in de Oostzee, ten O. van Stokholm, op 36. 48. 30. L. 59. 15. 50. N. B.

GRONSVELT, Nederl. dorp, prov. Limburg, arr. Maastricht, met 1200 inw. 1 uur van Maastricht.

GRONVILLE, Fr. baai, ten Z. van kaap Barfleur, tusschen deze en kaap la Hogue.

GROOBY, Eng. dorp, gr. Leicester.

GROODE, zie Groede.

GROOT, zie Grot.

GROOT-ABEELE, Nederl. gehucht, prov. Zeeland, distr. Middelburg, eil. Walcheren, tusschen Vlissingen en Oostzouburg.

GROOT-AKUNNI, onbekende Afr. landst. aan de Goudkust, aan het rijk Assiante grenzende.

GROOT-AKRAS, Afr. rep. aan de Goudkust, onder het opperbestuur van den koning van Assiante, een schoon land, met de hoofdstad van denzelfden naam.

GROOT-AMMERS, Nederl. dorp in Zuid-Holland, distr. Gorkum, in onderscheiding van Klein-Ammers, thans met Nieuwpoort vereenigd; 650 inw.

GROOT-APOLLANOPOLIS, ruïnen in Op. Egypte, in het Nijldal bij Edfu.

GROOT-BARDI, Afr. stad in Op. Guinea, aan de kust van Kalabaar, op een eil. aan den mond der Bardi riv.

GROOT-BRITTANJE, het grootste deel van het Britsche rijk, het voornaamste eil. in Europa, ten N. en O. door de Noordzee, ten Z. door het Kanaal, en ten W. door de Iersche zee, of het kanaal van St. George en den Atl. Oceaan omringd, tusschen 50 en 58½ N. B. gelegen, van het N. naar het Z. 193 uren lang, op deszelfs grootste breedte, van Northforeland tot Landsend, 123 uren breed, en op 4,162 V. M. 12,596,800 inw. bevattende. Het land is van eene zeer onregelmatige gedaante, en de kusten hebben onderscheidene inhammen, baaijen, golven, enz., waarvan sommige vrij zekere havens aanbieden, terwijl de naar Frankrijk gelegene zijden, de meest in het oog loopende bewijzen opleveren, dat hier eene omwenteling het vaste land door eene zee-engte van een scheidde, en een gedeelte van hetzelve onder den vloed bedolf. De oppervlakte levert de heerlijkste verscheidenheid van eene steeds afwisselende natuur op, welke in Engeland aangename, vruchtbare heuvels, naast volkrijke groene dalen plaatste, dezelve in Wallis en de meer Noordelijke prov. tot bergen deed opklimmen, en den beschouwer in het wilde gr. Northumberland tot het Schotsche Hoogland, als voorbereidt. Velen dezer bergtoppen, hoewel maar van middelmatige hoogte, zijn het geheele jaar door met sneeuw bedekt. Ook de luchtsgesteldheid is zeer veranderlijk; de winter duurt van November tot Februarij of Maart; de herfst is zeer onbestendig en stormachtig, en verwoest maar al te dikwijls den oogst. Zelden heeft men er buitengewone warmte of koude. De thermometer van FAHRENHEIT daalt zelden beneden 15 of 20, noch klimt boven 80 gr. In sommige jaargetijden heeft men er zware mist en hevige winden, als ook vele onweders. De voornaamste bergen zijn: het gebergte van Cornwallis, dat zich van Landsend naar Devonshire uitstrekt, meest uit graniet, en bij kaap Lezard uit serpentijn bestaat, en veel tin, koper, ijzer en andere delfstoffen oplevert. 2. Het gebergte van Wallis, dat ruw en kaal is, uit chlorit, lei, enz. bestaat, en vele metalen en vooral steenkolen oplevert. 3. De Bardon heuvels in Leycester, meestal porfier. 4. De Malvern in Worcester, uit graniet en porfier bestaande. 5. Het Peak of Middelgebergte, hetwelk ten Z. O. van Carlisle begint, door Durham en York Westwaarts, en vervolgens door Derby loopt, in Chester eindigt, en uit porfier, chlorit en schiefer, doch ten W. uit graniet bestaat, en onuitputtelijke steenkolenmijnen heeft. In de woeste oorden van hetzelve vindt men het Peakshol bij Castleton, waarheen men, door schrikverwekkende paden, 2250 voeten diep in de aarde geleid wordt; verder het Eldenhol, met eenen diepen waterkolk, en het Pooleshol bij Burton, met stalaktiten enz. 6. Het Cheviot-gebergte in Northumberland, op de grenzen van Schotland, uit lei en syeniet bestaande en rijk in steenkolengroeven. De hoogste bergen van Engeland zijn, tot den Peak behoorende: de Wharn 4050, de Ingleborough 3987, de Pennicant 3930, en de Pendle 3411, gelijk ook de Snowdon tot het gebergte van Wallis behoorende, 3456 voeten boven de zee. Krijtbergen vindt men langs de kusten van Race of Portland tot aan de O. kust van Norfolk; de Downs of duinen zijn lage heuvels; (zie dat art.) De voornaamste kapen zijn, aan de W. kust: Bees, Caernarvon, Ormes-head, St. Gowans en Landsend; aan de Z. kust: Lezard, Start, St. Abbans, Bevener of Beachy en Dungeness; en aan de O. kust: Northforeland, Spurn, Flamborough en Sunderland. In Schotland heeft

heeft men de volgende bergketenen: 1. De Pentlandhills in Lothian. 2. De Lowthershills in Lanerk, welks toppen tot 3,150 voeten stijgen. 3. De Leadhills in Peebles en Lanerk. 4. De Ochilhills in het W. en Z. van Perth, met aanzienlijke steenkolenbedden, en 5. het Grampisch gebergte (zie dat art). Tot de merkwaardigste kapen of voorgebergten van Schotland behooren, aan de W. kust: Kintyre, Ardmore- en Borough-head, en Wrath; aan de O. kust: Dungsby, Kinnaird en St. Abbs; aan de N. kust: Duirness. Rondom door zeeën bespoeld, vormen deze, gelijk gezegd is, verscheidene baaijen en inhammen; de voornaamste van deze zijn, aan de O. kust: de Wash, tusschen Norfolk en Lincoln; de frith van Forth, tusschen Haddington en Fife; de frith van Murray, tusschen Murray en Cromarty, en de frith van Dornoch tusschen Ross en Sutherland. Aan de W. kust de frith van Clyde tusschen Argyle en Wigtown; de Cardigan-baai tusschen Pembroke en Carnaervon en het kanaal van Bristol, tusschen Wallis en Devon. De voorn. riv. zijn: 1. De Theems (*Thames*), hoewel nog geene 30 mijlen lang, echter eene der schoonste riv., over het bezit van welks bronnen onderscheidene met elkander twisten; 2. de Humber, die uit de zamenkomst der Ouse en Trent gevormd wordt, en tot welker vorming de Derwent, Don, Aire, Wharte, Nyde, Calder, Warf, Tame, Dove, enz. het hare toebrengen; 3. de Severn, die de boven- en beneden- Avon en de Wye ontvangt; 4. de Mersey, die de Irwell ontvangt, en 5. de Dee, mede eene kustriv. In Schotland heeft men: 1. de Tweed, eene grensriv. bij Engeland; 2. de Clyde, met vele watervallen; 3. de Forth met de Teith, Allan en Devon; 4. de Tay met de Lochy, Garry, Tummel en Isla; 5. de Dee, die op het Grampisch gebergte ontspringt en 6. de Spey, de grootste der Schotsche riv., die mede op het Grampische gebergte ontspringt (men zie verder de bijzondere art. dezer riv.). Dan niet alleen die riv. bevorderen in dit land de gemeenschap te water, nog veel meer doen zulks de kanalen, die zeker zoo wel in belangrijkheid als kostbaarheid en schoone inrigting, die van alle andere landen overtreffen. Reeds in 1802 bedroeg in Engeland de lengte der gemaakte waterwegen, die op algemeene kosten onderhouden werden, 543 mijlen (waarbij nog 43 bijzondere kanalen kwamen, onder welke sommige, zoo als dat van Bridgewater, zeer belangrijk zijn, terwijl er naderhand nog verscheidene nieuwe zijn aangelegd. De voornaamste onder dezelve zijn: 1. in Engeland: het Ashby de la Zouch kanaal, 11½ mijl lang; het Basingstoke kanaal, 8½ mijl lang; het Bridgewater kanaal, die van Coventry en Oxford, Cromford, Chesterfield, Ellesmere, Grand Junction, Hereford, Lancaster, Leverpool, Leeds, Oxford-Schropshires, Union of Leycester en Northampton, Wilts en Benkskennet, Avon, Warwick, Birmingham en nog vele anderen. In Schotland heeft men het Caledonische kanaal, het Criman kanaal, welke men bij die art. bijna allen nader beschreven vindt. Engeland heeft weinig meren, geen derzelver kan groot genoemd worden; de merkwaardigste zijn de meren Winander, Coniston en Marton in Lancaster; het Derwent en Bassent water, met het het bekoorlijke Ullslake in Cumberland; doch Schotland heeft vele en groote meren, waaronder het loch Lomond, met 28 groote en kleinere eil. in Dumbarton; de Loch's Shiel, Lochow en Aire in Argyle; de Loch's Ness, Catharina, Garry, Laggan en Ericht in Perth; Rannoch, Mary, Mowar, Luhart en Eu in Ross, en de Lochs Shin, Naver, Lyal en Brora in Sutherland. Onder de gezondheidsbronnen worden in Engeland die van Bath, Cheltenham, Upton, Matlok en Barton, benevens die van Hotwell, Leaming, Sommersham, Hampstead, Harrowgate, Terby en de verschillende zeebaden, en in Schotland, die van Moffat en Peterhead, sterk bezocht.

De grondsgesteldheid is in Groot-Brittanje ook zeer verschillend; men vindt er zoowel de woeste rotsklompen van het N., als de bekoorlijkste streken van de vruchtbaarste landen. De grond is meestal krijtachtig, en rijk aan vette klei; aan de O. kust echter moerassig, en ten W. vochtig, terwijl in het prinsdom Wallis onvruchtbare bergstreken met vruchtbare heuvels afwisselen. Doch hoe Noordelijker men komt, hoe meer de vruchtbaarheid afneemt, schoon men in de lage landen van Schotland nog hier en daar goede korenvelden ontmoet. De voornaamste voortbr. zijn: uit het dierenrijk, beroemde paarden, rundvee (in Northumberland ook in 't wild), schapen van onderscheiden ras met uitnemende wol, een der rijkdommen van Engeland; in Schotland is het schaap kleiner, doch aldaar zijn geiten, varkens, honden (als een artikel van

pracht),

pracht); weinig wild, slechts in het Hoogland herten, reeën, wilde konijnen, en overal hazen, wilde katten, vossen, wezels, fretten en marters; gevogelte in menigte (in Wiltshire de grootste ganzen); alle soorten van visch, zoo wel in de binnenwaters als aan de kusten in groote menigte, zoo ook schelpdieren en bijen. Uit het plantenrijk heeft men er: koren, bijzonder tarw, gerst, haver, in 't N. ook rog, en hier en daar boekweit, erwten en boonen, goede moesgroenten, vooral ook aardappelen, boomvruchten, hennep, vlas, hop, als ook een weinig tabak, weede, zoethout, kamillen, korianderzaad, mostaardzaad, hout en velerlei soorten van voedsel voor het vee. Uit het rijk der delfstoffen: zilver in de loodmijnen, doch niet veel; in 1812 heeft men nog eene mijn in Wallis gevonden; zeer veel koper, hoewel niet van het beste soort in de gr. Cornwallis, Devon, York, Stafford en Anglesea, gelijk ook in de Ochilhills van Schotland; tin, een der hoofdschatten van Engeland, reeds door de Carthagers, Pheniciërs, Grieken en Romeinen gebruikt, in Cornwallis en Devon; rijke loodgroeven in Devon, Derby, Somerset, Cumberland en Northumberland, en ook in de Schotsche Leadhills in Argyle, Tipperary en Armagh; ijzer in onderscheidene, doch geene beste soorten, in bijna alle bergachtige streken des lands. Verder vindt men er: kalmei, bismuth, spiesglas, kobalt, neckel en bruinsteen in Derby, en elders, sporen van kwikzilver in Westmoreland, en okerop de Hebriden. Onder de steenen verdienen opmerking de robijnen en kornalijnen van Fife; de topazen van Banff en Cromarty, de agaten (Scotch, Pebbles) in Perth; de ametisten van Kinry; het marmer uit Sutherland en Derby; het Schotsche albast en de marmerachtige talksteen in Fife, Caithness, enz.; de serpentijn van Portsoy, de leijen uit Westmoreland, molensteenen, enz.; ook beste porseleinaarde in Worcester en Derby; heerlijke pot- en pijp-aarde in Stafford; de beste vollersaarde van de wereld in Bedford, het schoone potlood uit Cumberland, enz.; veel steenkolen, welker groeven hier onuitputtelijk en door het geheele land verspreid zijn; turf in Schotland, zwavel in de steenkolenmijnen, die ook bergteer en bergolie opleveren; barnsteen aan de kusten van het land, vitriool bij Prestonpans in Schotland en in Worcester; aluinaarde in Northumberland, salpeter, bron- en steenzout, enz.

De inwoners bestaan uit de volgende stammen, als: 1. Engelschen, de nakomelingen der oude Angelen en Saksen, die echter met de oorspronkelijke inwoners, Noormannen, Deenen, Franschen enz. eenigzins vermengd zijn, en in het grootste deel van Engeland en de lage landen van Schotland leven. 2. Walschen, nakomelingen der oude Britten, welke in het prinsdom Wallis, op het eil. Man en in het gebergte van Galloway in Schotland wonen, en aldaar nog hunne taal en oorsprong bewaard hebben. 3. Hoogschotten, die in het W. gebergte van Schotland op de Hebriden, en ook in een groot deel van Ierland wonen, en hunne eigene taal behouden hebben, terwijl er, behalve deze hoofdstammen, vreemdelingen van bijna alle natiën door het land verspreid zijn. De protestantsche godsdienst (in Engeland de episcopaalsche en in Schotland de presbyteriaansche genoemd) is de heerschende.

Het land is in shires, counties of graafschappen verdeeld, waarvan er Engeland 40, en het prinsdom Wallis 12 bevat, als:

Middlesex, Essex, Sussex, Norfolk, Kent, Surrey, Southampton, Berk, Wilt, Dorset, Devon, Cornwall, Somerset, Gloucester, Monmouth, Hereford, Worcester, Warwick, Oxford, Buckingham, Hertford, Cambridge, Huntingdon, Bedford, Northampton, Leicester, Rutland, Lincoln, Nottingham, Derby, Stafford, Shrop, Chester, Lancaster, York, Durham, Westmoreland, Cumberland, Northumberland.

VOOR WALLIS.

Pembroke, Cardigan, Caermarthen, Glamorgan, Brecknock, Radnor, Montgomery, Merioneth, Denbigh, Flint, Caernarvon en Anglesea. Terwijl de Scilly Scilly eil. en de eilanden Man, Jersey, Guernsey, Sunk en Alderney tot geene dezer graafschappen behooren.

Schotland, dat in Zuid-, Midden- en Noord Schotland verdeeld wordt, bevat 33 shires, als:

NOORD SCHOTLAND.

Inverness, Sutherland, Cromarty, Caithness, Ross en de Orkadische- en Shetlandsche eilanden.

MIDDEN SCHOTLAND.

Fife, Clackmannan, Perth, Aberdeen, Kinross, Dumbarton, Forfar, Banff, Stirling, Argyle, Mearns, Moray of Elgin en Nairn.

ZUID SCHOTLAND.

Edinburgh, Haddington, Berwick, Roxburgh,

burgh, Selkirk, Peebles, Dumfries, Kirkcudbright, Wigton, Ayr, Bute, Renfrew, Lanark en Linlithgow. Over het bestuur, zie volgend artikel.

GROOTBRITTANJE en IERLAND, of *het Britsche rijk*, een der grootste rijken van Europa, hetwelk echter in dit werelddeel, het kleinste gedeelte van zijn gebied bezit, in hetwelk het uit de eilanden Grootbrittanje en Ierland, met de daarom liggende Orkadische-, Shetlandsche- en Scilly eil., benevens de Hebriden en de eilanden Jersey, Guernsey, Sunk en Alderney aan de kust van Normandië, het eil. Helgoland, de vesting Gibraltar en de eil. Maltha Gozzo en Comino bestaat, en welker verschillende grond en luchtsgesteldheid, ligging, bergen, rivieren, meren, kanalen, voortbrengsels, enz. wij bij de bijzondere artikels beschrijven, waarnaar wij hier verwijzen. Het eigenlijke rijk bestaat uit de eilanden Grootbrittanje en Ierland, met de kleinere eil., tusschen 7. 12. en 19. 23. L. en 49. 54. en 60. 44. N. B. gelegen, overal door water, en wel door de Atl. zee, de Noordzee en het kanaal omringd, terwijl het geheele rijk, volgens de boven opgegevene uitgestrektheid (volgens de beste kaarten) eene oppervlakte van 5,478 V. M. bevat, waarop 17,176,000 inw. leven.

De regeringsvorm is eene erfelijke, bepaalde monarchie. De persoon des konings is heilig en onschendbaar, doch zijne ministers zijn verantwoordelijk; de koning benoemt zijne ministers en den geheimen staatsraad, en voert den titel van: *koning der vereenigde rijken van Grootbrittanje en Ierland, ook koning van Hanover, beschermer des geloofs, hertog van Brunswijk-Luneburg*, enz. De voornaamste beambten van de kroon en het rijk zijn: de lord high Steward van Engeland (grootregter); de lord high Treasurer (grootschatmeester); de lord high Chancellor (groot kanselier); de lord president of the privy Council (president van den staatsraad); de lord privy Seal (groot zegelbewaarder); de lord high Chamberlain (groot kamerheer); de lord high Constable; de lord earl Marshall (groot maarschalk); de lord high admiral (groot admiraal). Er zijn vier ridderorden, als: die van den kousenband, de militaire Bath orde, de Schotsche orde van den distel, en de Iersche orde van den H. Patrick. De koninklijke magt is door de rijkswetten, de Charta Magna libertalum, enz., enz. en de vereenigings acte van Schotland en Ierland, alsmede door het parlement bepaald, welk laatste uit den koning, het hooger- en lagerhuis bestaat, welke alle vóór eene wet moeten stemmen, om dezelve kracht te doen hebben. Het hoogerhuis, of huis der Lords, bestaat uit de pairs des rijks, waartoe de hooge geestelijkheid en hooge adel behooren; in 1817 bevatte het 383 leden. Het lagerhuis bestaat uit de afgevaardigden van den burgerstand, door bijzondere graafschappen, steden of vlekken verkozen, en bevat 658 leden. De uitvoerende magt is geheel in handen van den koning, het hoogste staats-collegie en den koninklijken staatsraad, en vervolgens van het geheime kabinet; de bijzondere takken van bestuur worden door de ministers bestuurd. De regtspleging is geheel onafhankelijk, naar eigene wetten, en heeft derzelver hooge en mindere geregtshoven. In Ierland wordt de persoon des konings door eenen onderkoning vertegenwoordigd. Elke shire heeft eenen Lord luitenant of gouverneur van politie en finantie zaken, en eenen highsherif voor regtszaken, welke nog eenen ondersherif bij zich heeft. In de steden zijn de mayor, alderman, bailif of high constable, de voornaamste magistraatspersonen. In Gibraltar, Man, en in de koloniën zijn gouverneurs benoemd, onder welke het bestuur bezorgd wordt. De anglikaansche - episcopaalsche kerk is de heerschende, en heeft hare aartsbisschoppen, bisschoppen, enz., van welke de koning het opperhoofd is. De presbyteriaansche kerk heeft 15 provinciale synoden en eene algemeene kerkvergadering te Edinburgh. De roomschen genieten mindere vrijheden, en hebben ook hunne aartsbisschoppen, bisschoppen, enz. Verder genieten alle overige godsdiensten, ongestoorde uitoefening van hunnen eeredienst, maar zij mogen zonder verlof geene kerken oprigten.

De inkomsten des rijks werden (1 Jan. 1819) op 49,549,899, en de uitgaven op 69,710,000 ponden sterling geschat. De geheele staatsschuld bedroeg (1 Jan. 1819) 841,234,970 ponden sterling, jaarlijks 30,181,352 ponden sterling aan interessen gevende. De landmagt bestaat, op den voet van vrede, uit 70,000 man, die echter in oorlogstijd ten minste vijfmaal zoo groot wordt. De De zeemagt, die in 1813 op 1044 oorlogschepen, met 26,900 stukken en 115,000 man gerekend werd, is op den voet van vrede gesteld op 41 liniescheþen, 13 vijftigers, 63 fregatten, 75 sloops en jach-

jachten, 70 brikken, 4 kotters en 15 goeletten, te zamen 283 dienstdoende schepen, met 35,600 man, waarover 1 groot-admiraal, 51 admiralen, 60 vice-admiralen, 71 schoutbijnachten, enz., het bevel voeren.

Geen land heeft zoo vele genootschappen tot verspreiding en bevordering van den christelijken Godsdienst, als Engeland, alwaar jaarlijks aanzienlijke sommen hiertoe worden aangewend, terwijl de Bijbel in allerlei talen gedrukt wordt. De Engelsche letterkunde verdient minder om derzelver uitgestrektheid, dan wel om zekere oorspronkelijkheid opmerking. Zij bepaalt zich bij voorkeur tot het ernstige, en overal blinkt hunne zucht voor den handel, de vrijheid en den nationalen hoogmoed uit. Dan de gouden tijd hunner letterkunde is niet meer, en zij is tegenwoordig arm aan klassieke schrijvers, waarin Engeland voorheen zoo uitmuntte. In de drukkunst hebben de Engelschen het zeer ver gebragt, en de pers is volkomen vrij. Behalve 11 morgen- en 7 avondkranten, verschijnen er nog 66 meestal staatkundige papieren, die jaarlijks 200,000 ponden sterling aan het land alleen opbrengen. Tot de middelen van onderrigt behooren: de universiteiten te Oxford, Cambridge, Dublin en Edinburgh; de voorbereidingsscholen, (grammar schools), collegiën en verdere lagere scholen, schoon het lager onderwijs, waarmede de regering zich niet bemoeit, er nog zeer ten achteren is. Immers in Londen, waar men zich zoo vele moeite voor het onderwijs van wilden en heidenen geeft, loopen, volgens BROUGHAM, nog wel 90,000 kinderen, zonder eenig onderrigt; en in Ierland is het onderwijs op den laagsten trap. Het rijk heeft vele geleerde gezelschappen, waaronder de koninklijke maatschappij te Londen, de moeder aller dergelijke inrigtingen, de voornaamste is. Verder zijn er vele bibliotheken (waarvan de kon. en Cottonische in het museüm 200,000 boekdeelen en 30,000 handschriften bevat), museüms, kruidtuinen, waarvan te Kew de rijkste van Europa is, sterrenwachten te Greenwich, Hough, Edinburgh, enz.

De hoofdbezigheden der inw. van dit rijk zijn voornamelijk landbouw, veeteelt, tuinbouw, boomkweekerij, visscherij, mijnwerken, handwerken en vooral fabr. en handel. De landbouw is een der hoofdbronnen van de welvaart des lands, en geeft velen het bestaan. Nog meer waarde hechten echter de Engelschen aan de veeteelt: volgens COLGIEHONN vindt men 10,821, en volgens YOUNG 12,211 stuks vee op elke V. M. Zij bepaalt zich vooral tot paarden-, rundvee-, en schapenfokkerij (van onderscheidene rassen); geitenfokkerij, alleen in de Schotsche hooglanden, varkensmesterij, vogelkweekerij, bijenteelt, enz. Verder de tuinbouw, die mede een belangrijke tak van bestaan uitmaakt, zoo ook de visscherij, schoon dezelve vooral om de bijzondere gelegenheid des lands, nog niet is, hetgene zij wezen kon, en hoewel de Britten jaarlijks eene menigte schepen voor de vischvangst uitzenden, kunnen zij echter, wat de haringvangst aangaat, met de Nederlanders niet wedijveren. Een andere tak van bestaan zijn de mijnen, schoon zij in de bergwerkkunde bij de Duitschers moeten achterstaan; zij overtreffen evenwel in het fabrijkwezen alle andere natiën, en in dit opzigt zijn voorzeker de Engelsche het eerste volk der wereld, daar zij, zoo door bekwaamheid, groote opofferingen, uitmuntende uitvindingen en verbeteringen aan stoom- en andere werktuigen, het tot eene onbegrijpelijke hoogte gebragt hebben, terwijl zij in het rijk zelf door privilegiën, patenten en andere voorregten gestadig aangemoedigd en bevoordeeld worden. Zij houden meer dan 3 millioenen menschen bezig, die alleen voor werkloon 114,230,000 £ sterl. jaarlijks ontvangen. De voornaamste fabr. zijn die van katoen, die COLGIEHONN reeds op 23 millioenen ponden sterling jaarlijks schatte; van wol, door hem op 18 millioenen berekend; van ijzer en staal op $16\frac{1}{4}$ millioen gesteld; van vlas en hennep op 13 millioenen berekend; van geel koper, koper en tin op ruim $4\frac{1}{2}$ millioen bepaald; verder van zijde, porselein, aardewerk en pelterijen; van leder (12 millioenen) van glas en papier, welke fabr. te zamen voor meer dan 90 millioenen £ sterl. aan waren leveren. Daarenboven zijn er nog vele minderen fabr., die in andere staten eenen voornamen rang zouden bekleeden, als: van hoeden, horologiën, juweelen, goud- en zilverwaren tabak, enz.; brouwerijen en branderijen, suikerraffinaderijen, zeepziederijen, stroovlechterijen, kruidmolens, enz. Dan de grootste tak van bestaan is de handel; de Britsche schepen bedekken alle zeeën. Zij wordt in binnen- en buitenlandschen handel verdeeld, waarvan de eerste, of eigenlijk in het land, of op de kusten gedreven wordt. Volgens COLGIEHONN houdt de handel in het

het land, waartoe wij de beroemde paarden-, rundvee-, koren-, kaas- en andere markten brengen, 4,500,000 menschen bezig, en levert eene winst van 31½ millioen £ sterl. op, terwijl de kusthandel, die door de gemakkelijke wegen en kanalen zoo zeer bevorderd is, 3070 schepen bezig houdt, welke 27,370 togten doen, en 2 mill. £ sterl. verdienen. De buitenlandsche handel houdt 25,864 schepen met 178,620 man en nog wel 406,000 andere personen bezig, en wordt op 46,373,748 £ sterl. berekend. De voornaamste koopsteden zijn: Londen, Liverpool, Bristol, Newcastle, Hull, Edinburgh, Glasgow, Dundee, Dublin, Cork, Belfast, Limmerik, enz. De uitvoer bestaat voornamelijk in katoenen waren, hoeden, Iersch linnen, leder, glas, zeep, brandewijn, aardewerk, porselein, ijzer-, stalen-, geelkoper-, tinnenen galanteriewaren, bijouteriën, potlood, bier, appeldrank, zeevisch, paarden, steenkolen, zout, tin, saffraan, krijt, enz. De invoer in wijn, brandewijn en likeuren, scheepstimmerhout, koren, hennep, vlas, visch, katoen, zijde, thee, zuidvruchten, was, koper, kwikzilver, rottenkruid, kobalt, goud, zilver, aluin, tabak, talk, pelterijen, pik, teer, apothekers- en koloniale waren. In 1816 bedroeg de uitvoer 51,260,467 £ sterl. Er zijn 5 gepriviligeerde-, en 72 bijzondere banken te Londen, 72 in Schotland, 63 in Ierland en in het geheel 871 soortgelijke inrigtingen; verder assurantie- gezelschappen van koophandel, waaronder ook de Oost en W. Ind. Comp. Afrikaansche, Zuidzee, Levantsche, Hudson's baai, Russische, Oostzee, Hamburger en andere gezelschappen behooren.

Geen volk der wereld bezit zulke bloeijende en voordeelige volkplantingen als de Engelschen. Zij verdeelen dezelve in die, welke onmiddelijk aan de kroon, en die welke aan de O. I. Comp. behooren. Zij worden verschillend bestuurd, gelijk zulks bij derzelver bijzondere artikelen wordt opgegeven. Zij bedragen, met uitzondering van de landen aan de Hudson's baai en de posten in Australië, niet minder dan eene oppervlakte van 66,200 V. M. met ongeveer 74,240,000 inw. als:

in N. Amer.	6 gouv.	28,799½	V. M.	593,400 inw.
in de W. Ind.	11 ——	695¾	V. M.	749,586 inw.
in Z. Amer.	2 volkpl.	410	V. M.	150,000 inw.
in Afrika.	4 ——	6,100	V. M.	217,000 inw.
in Azië.	de kroon	1,224½	V. M.	1,500,000 inw.
de O. I. Comp.	3 presid.	16,605	V. M.	53,500,000 inw.
bondgenooten.	——	7,832	V. M.	17,500,000 inw.
in Australië	——	4,532	V. M.	21,000 inw.

De bijzondere verdeeling der drie rijken zoeke men op de art. Groot-Brittanje en op Ierland, en de geldspeciën en wisselhandel bij het art. Londen.

GROOT-CAÏRO, zie Caïro.

GROOT-CHILOË, zie Chiloë.

GROOT-DRUIN, zie Druin.

GROOT-INKASSEN, Afr.lands., meestal onbekend, tot de binnenlanden van het rijk Kommendi of Kommani, aan de Goudkust, behoorende.

GROOT-KANARIA of *Kanarië*, een der Kanarische eil., voorheen als het voornaamste eil. van die groep aangemerkt, het tweede in rang, ten O. Z. O. van Teneriffe op 3. L. en 29. N. B. gelegen. Het is 8 m. lang en 7 m. breed, en bevat op eene oppervlakte van 48 V. M. 41,000 inw. Het ligt zeer hoog en heeft hierom eene zeer zachte en gezonde luchtsgesteldheid; deszelfs middelpunt is een met sneeuw bedekte bergtop, van denwelken steeds zeer veel bronwater en beken afstroomen, welke de dalen bespoelen en vruchtbaar maken. Echter is slechts een klein gedeelte des eil. onvruchtbaar, doch ook dit is rijk in voortbr., en men heeft er dikwerf van twee tot drie oogsten van tarwe in één jaar; rogge en garst komen ook uitmuntend voort, terwijl er overvloed van keukengroenten, boomvruchten, katoen, olijven, druiven, enz. is. Alle hoogten zijn met hout bedekt, en er is overvloed van weiden voor het vee, dat alhier zeer goed is. Men maakt er voortreffelijke kaas, er is ook fijne wol, eenige zijde en uitmuntende honig en was.

» Doch jammer, zeggen wij met zeker schrijver, dat dit aardsche para-
» dijs, dat ook met regt den naam van
» *gelukkig eiland* zou dragen, niet door
» Engelen bewoond is. Ongelukkig zijn
» de inw. zoo ligtzinnig en traag, dat
» zij de heerlijke geschenken, welke
» de natuur hun zoo mildelijk heeft ge-
» schonken, de uitmuntende luchtsge-
» steldheid, den zoo buitengewonen
» vruchtbaren grond, de menigvuldige
» voortbr., zoo onverschillig gebruiken,
» dat

» dat zij naauwelijks zoo vele levens- » middelen inoogsten, als zij voor zich » zelven noodig hebben, en nog van » den wijnstok, noch van den olijf- » boom behoorlijk die partij trekken, » welke de gulle natuur hun, als van » zelve, aanbiedt.« Zij maken eenige slechte hoeden en hebben verder geene fabr. De merkwaardigste plaatsen zijn: Ciudad de los Palmos (Palmstad) de hoofdstad; Gondo, Lagaete, Gualdar, Telde en Aldea de San Nicolas.

GROOT-KEY, het grootste der Turk eil., tot die van Bahama in de W. Ind. behoorende, met eene voor vreemde schepen openstaande haven.

GROOT-KOMMENDO of *Guaffe*, hoofd- en residentiestad van het Afr. rijk Kommendo, aan de Goudkust, met 400 inw.

GROOT-LOO, zie Schrick.

GROOT-PARA, tak van de Z. Amer. riv. der Amazonen.

GROOT PARIS, zie groot Sestro.

GROOT-POPO of *Afla*, Afr. stad in 't rijk Popo, aan de Slavenkust, hoofdpl. van de prov. Afla.

GROOT SCHERMER, zie Schermer.

GROOT-SESTRO, voorheen Groot Paris, en door de Nederlanders Balletjeshoek genoemd, aanzienlijke Afr. Negerstad aan de Peperkust, waar men wil dat de Noormannen reeds in de 14de eeuw eene factorij hadden.

GROOT-SOOLO, eil. in den Ind. oceaan, het grootste van den Archipel Sooloo of Soeloe, niet ver van Borneo.

GROOT TABO, zie Tabo.

GROOT VADERSBOSCH, bosch aan de kaap de Goede Hoop, distr. en regtsgebied Zwellendam, niet ver van de hoofdpl., met een warm bad.

GROOT ZUIDLAND, was de naam, welke de Nederlanden, tot aan de tweede reis van ABEL TASMAN in 1644, aan het door hen ontdekte Nieuw Holland in Australië gaven.

GROOT ZUNDERT, Nederl. dorp, prov. N. Braband, distr. Breda, aan den rijweg van Breda op Autwerpen, met klein Zundert en Wernhout eene gereformeerde en twee roomsche kerken, een liefdadig gesticht en schoolgebouw bezittende, en 3100 zielen tellende.

GROOTE AZIAT. ARCHIPEL, naam, welken velen aan de gezamenlijke eil., rondom het eil. Borneo in de Ind. zee, geven. Anderen doen dezelve met de Andamans en Nicobarische eil. in de baai van Bengalen, beginnen, en brengen Sumatra met het daarbij gelegene eil. Java, en al de eil. ten N. van Nieuw Holland, benevens de Arroes, Waigioe, Gilolo en de Philippijnsche eilanden, en derzelver omtrek tot denzelven.

GROOTE BANK, de voornaamste bank bij het N. Amer. eil. Terreneuve.

GROOTE BOGT VAN AUSTRALIË, groote inham ten Z. W. van het eil. Nieuw Holland, welke het land van Nuyts bespoeld. 148. 56. L. 31. 29. Z. B.

GROOTE-BREUGEL, zie Grand Brogel.

GROOTE-BROEK, Nederl. dorp in N. Holland, kwart. Hoorn, niet ver van Enkhuizen, met 1450 inw.

GROOTE BULAM, zie Bulam.

GROOT-EILAND, een eiland in de golf van Carpentarië, door de Nederlanders ontdekt, en naderhand door FLINDERS bezocht, die het dezen naam heeft doen behouden. Hij vond het geheel woest en onvruchtbaar, en de kust deels uit zand, deels uit rots bestaande, aan het N. W. einde met een lang voorgebergte, dat het einde van eene met boomgewas beplantte rij heuvels uitmaakte. Deze reiziger geeft de Z. W. punt op 154. 4. 45. L. en 14. 15. Z. B.; de Z. O. punt op 154. 43. 15. L. 14. 15. Z. B. Voor de N. punt van hetzelve vond hij verscheidene klippen en twee eil., welke door hem North-point Islet en Chasm-Islet genoemd zijn. 2. Klam eil. in de Ind. zee, aan de N. kust van het eil. Flores. 138. 40. L. 7. 59. Z. B. 3. Austr. eil. in de Bass-straat, tusschen Nieuw Holland en Van Diemensland, 13 mijlen lang en van 5 tot 7 breed, met eenen lagen grond en veel robben en zeevogels, die gemakkelijk kunnen gevangen worden, ook is er eenig plantgewas.

GROOTEGAST, groot en aanzienlijk Nederl. dorp, prov. en arr. Groningen, met 600 inw. Er wordt veel turf gebaggerd; 4 uren W. van Groningen.

GROOTE GOLF VAN ARABIË, een deel van den Ind. oceaan, dat door eene lijn, tusschen de kapen Guardafui en Comorin, wordt bepaald, en de golven van Socotora en van Muskat, (zie dit art.) bevat.

GROOTE GOLF VAN INDIË, zie Ind. zee.

GROOTE INHAMMEN BAAI, zie Great bay of Inlets.

GROOTE LOOZ, zie Grand Looz.

GROOTE OCEAAN, zie Atl. oceaan.

GROOTE-RHONE, de O. tak van de Fr. riv. de Rhône.

GROOTE RIVIER, N. Amer. riv. in Canada, welke 7 mijlen beneden Quebec in den St. Lourenz valt. 2. Eene der oorspronkelijke takken van de Amer. riv. Columbia. 3. Riv. op het eil. Java,

welke bij Samarang in zee valt, doch doordien zij veel slijk aanvoert, dat in haren mond banken vormt, slechts voor kleine vaartuigen bevaarbaar is. 4. Zie Chamtoosbaai-rivier.

GROOTE-SALINASBAAI, zie Salinas.

GROOT-SESTERS RIVIER, of *klein Parys*, riv. aan de W. kust van Afrika, 15 m. ten W. van kaap Palmas, op welke men voorheen vele slaven inkocht.

GROOT-SPAUWEN of *Grandspauwen*, Nederl. dorp, prov. Limburg, arr. Maastricht, met 560 inw.; 1 m. van Bilsen.

GROOTE VISCHBAAI, baai aan de kust van Afrika, niet ver van kaap Negro, ten Z. van de Bembaroge, door een schier-eil., het tijger-eil. genoemd, gevormd.

GROOTE VISCH-RIVIER, riv. in het Z. van Afrika, welke de grensscheiding tusschen de kaap de Goede Hoop en het Kafferland uitmaakt, en door de Portugezen Rio Infanta genoemd wordt.

GROOTE ZUIDER OCEAAN, zie Zuidzee.

GROOTE ZUIDLAND, (HET) zie Australië.

GROOTE ZWARTE RIVIER, riv. aan de Z. W. zijde van het Afr. eil. Mauritius, enkel voor kleine vaartuigen geschikt.

GROOTENBERG, Nederl dorp, prov. Oost Vlaanderen, arr. Oudenaarden, met 920 inw.; ¼ uur van Sottegem.

GROOTENHOUT, Nederl. buurt in het land van Overmaas.

GROPZIG, ambt in het Anhalt Dessausche, met 2600 inw., waarin het eveneensgenoemd stadje van 1060 inw.

GROS, (CAP) kaap in 't Fr. dep. Var, de W. punt van de golf van Antibes, aan de Middell. zee.

GROSAGE, Nederl. dorpje, prov. Henegouwen, arr. Bergen, met 380 inw.; 3 uren van Bergen.

GROSBOUS, Nederl. dorp, prov. Luxemburg, met 420 inw.

GROS CAMPEN, Pruis. dorp, voorheen tot Luxemburg behoord hebbende; 3 uren van St. Vith.

GROS-FAYS, Nederl. dorpje, prov. Namen, arr. Dinant, met 260 inw.; 2½ uur van Gedinne.

GROSHOLM, een der Deen. Erdholmen, bij Bornholm; zie Erdholmen.

GROSIRO, eene der voornaamste riv. op 't Turksch eil. Candia.

GROSLEY CHURCH, Eng. dorpje, gr. Derby, met 235 inw.

GROSMONT, Eng. dorp, gr. Monmouth.

GROSO (KAAP), in Spanje, aan de kust van Catalonië. 19. 9. L. 41. 11. N. B. 2. Kaap aan de N. kust van het Spaan. eil. Minorca. 21. 37. L. 40. 5. N. B. 3. Kaap aan de O. kust van Minorca. 22. 2. L. 39. 54. N. B. 4. Kaap aan de Z. kust van Majorca. 23. 28. L. 39. 22. N. B.

GROSPORT, een der 12 deelen, waarin 't Afr. eil. Mauritius is verdeeld.

NB. *De woorden, die men niet op* GROSS *vindt, zoeke men op het tweede woord, zoo als* GROSS-BOTWAR op BOTWAR.

GROSS-ALMERODE, Hes. stad en ger., prov. Neder Hessen, aan de Gelster, met 1550 inw., met pijpen- en pottenfabr., en vitriool- en aluingroeven in den omtrek.

GROSSALSLEBEN, zie Alsleben, No. 1.

GROSSAMMENSLEBEN, zie Ammensleben.

GROSSARL, Oostenr. dorp en slot, kreits Salzburg, met eene rijke kopermijn en smederijen.

GROSS-ASPACH, Wurt. dorp, Neckarkreits, ambt Backnang, met 1100 inw.

GROSS-AUHEIM, Hes. dorp, vorst. Starkenburg, ambt Steinheim, aan de Main, met 1150 inw.

GROSS-AUPA, zie Aupa.

GROSSBARTLOFF, Pruis. dorp, regdst. Erfurt, kreits Heiligenstadt, aan de Friede, met 950 inw. en fabrijken.

GROSS-BAUDISZ, Pruis. dorp, regdst. en kreits Liegnitz, met 330 inw.

GROSS-BECSKEREK, Hong. dorp, hoofdpl. van het kom. Torontal.

GROSS-BEEREN, Pruis. dorpje, regdst. Potsdam, kreits Teltow Storkow, met 190 inw. en een gedenkteeken voor de overwinning op de Franschen in 1813.

GROSSBERTHOLZ, Oostenr. vlek, kreits Boven den Mannhartsberg, met eene glas- en spiegelfabr.

GROSSBEZNO, Boh. dorp, kreits Bunzlau, met 550 inw.

GROSS-BIBERAU, Hess. dorp, vorst. Starkenburg, ambt Lichtenberg, met 920 inw.

GROSSBLEEDEN of *Grossblieden*, Rus. dorp, gouv. Koerland.

GROSSBOCKENHEIM, Beij. dorp, Rijnkreits, met 600 inw.

GROSSBODUNGEN, zie Bodungen.

GROSSBOHRAU, Pruis. dorp, regdst. Liegnitz, kreits Freistadt, met 900 inw.

GROSSBURG, of de *Grossburgsche Halt*, Pruis. distr., regdst. Breslau, met het vlek van dien naam, en nog 4 andere dorpen.

GROSSBURGK, Saks. dorpje, kreits Meissen, ambt Dresden, aan den voet van den Windberg, met 420 inw. en eene steenkolenmijn.

GROSSBURSCHLA, Pruis. dorp, regdst. Er-

Erfurt, niet ver van de Werra, met 675 inw. en fabr. van wollen stoffen.

GROSSBUSECK, Hes. dorp, Opper ambt Giessen, hoofdpl. van het Busecker dal, aan het riv. Buseck, dat bij Giessen in de Lahn valt, met 1170 inw.

GROSS CAIMAN, zie Caiman.

GROSS CAMSDORF, Saks. Weim. dorp, ambt Arnshaugk, 1 m. Z. O. van de Saale, met koper- en ijzermijnen.

GROSS CANISCHA, Hong. vlek, kom. Salad, met een gymnasium.

GROSS CARBEN, dorp in Op. Hessen, in de Wetterau, aan de Nidda.

GROSS-CORTAILLOD, Pruis. dorp, vorst. Neuchatel, aan 't meer, met 600 inw.

GROSSDAHLUM, Brunsw. dorpje, aan de Elmen, met 440 inw.

GROSSDÖBERN, Pruis. dorp, regdst. en kreits Oppeln, met 800 inw.

GROSSDORF, twee Hong. dorpen, kom. Eisenburg, met wijnteelt.

GROSSDORNBERG, Pruis. berg bij Schildesche, regdst. Minden, met kalk- en steengroeven.

GROSSEICHEN, Hes. dorp, ambt Grunberg, met 650 inw.

GROSSELFINGEN, vlek in Hohenzollern-Hechingen, met 800 inw.

GROSSENBARDORF, Beij. dorp, Ned. Mainkreits, met 600 inw.

NB. *Wat men niet op* GROSSEN *vindt, zoeke men op 't tweede woord.*

GROSSEN GOTTERN, zie Bisschofs Gottern.

GROSSENHAYN of *Hayn*, Saks. ambt, kreits Meissen, dat met Moritzburg 4 steden, 169 dorpen, 12 buurten en 35,260 inw. bevat. 2. Saks. stad in voorn. ambt, aan de Röder, met 2 voorsteden, 3 kerken, 2 hospitalen, eene schoone waterleiding, latijnsche school, 3,460 inw., fabr. van laken en wollen stoffen, katoendrukkerijen, looijerijen, kousenweverijen, verwerijen en stijfselfabr. Hier vond BARTH in 1744, het Saksisch blaauw en het Saksisch groen uit.

GROSSENJENA, Pruis. dorp, regdst. Merseburg, ter plaatse waar de Unstrut in de Saale valt.

GROSSEN-LANGHEIM, Beij. vlek, Ned. Mainkreits, landg. Kitzingen, met 1000 inw.

GROSSENLINDEN, stadje in Op. Hessen, landambt Giessen, met 720 inw.

GROSSENRIED, Beij. D., Rezatkreits.

GROSSENRODE, Han. D., vorst. Göttingen, ger. Hardenberg, met 50 huizen.

GROSSETTO, Tosc. Podestarie en stad, prov. Siena, tusschen de Ombrone en de Lago di Castiglione, de zetel van den podesta en van een' bisschop, met 1 hoofd en 3 andere kerken, 1 hospitaal en 2,320 inw., met zoutbronnen in de nabijheid.

GROSSFAHNERN, dorp in Saks. Gotha, ambt Tonna, met 560 inw.

GROSSGARTACH, Wurt. vlek, Neckarkreits, Opper ambt Brackenheim, met 1400 inw.

GROSS GLATTBACH, Wurt. dorp, Neckarkreits, Opper ambt Maulbronn, met 620 inw.

GROSS GLOCKNER, een der hoogste bergen van de Norische Alpen, op de grenzen van Tirol, Illyrië en Oostenrijk, 11,465 voeten boven de oppervlakte der zee.

GROSSGÖRSCHEN, Pruis. dorpje, regdst. en kreits Merseburg, aan de Flossgraben, met 250 inw. en een gedenkteeken voor den slag van 2 Mei 1813.

GROSSHENNERSDORF of *Marthennersdorf*, Saks. vlek, prov. Lausnits, aan de Königsholz, met 3000 inw., grootendeels hernhutters, die hier twee opvoedingshuizen voor meisjes en fabr. hebben. Geboortepl. van ZINZENDORF.

GROSSHEPPACH, Wurt. dorp, Jaxtkreits, ambt Schorndorf, met 1260 inw.

GROSSHEUBACH, Beij. markt, Ned. Mainkreits, met 1500 inw., en wijnteelt.

GROSS-HUBNICKEN, Pruis. D., regdst. Koningsbergen, aan de Oostzee, met de eenigste bekende groef van barnsteen.

GROSSINGERSHEIM, Wurt. vlek, Neckarkreits, met 1150 inw.

GROSSJAGERNDORF, Pruis. dorpje, regdst. Koningsbergen, met 33 huizen.

GROSSJANOWITZ, Pruis. dorp, regdst. en kreits Liegnitz, met eene steengroef.

GROSS KALLO, Hong. vlek, kom. Saboltsch, met salpetersiederijen.

GROSS-UND KLEIN KAMSDORF, 2 Pruis. dorpen, regdst. Erfurt, kreits Ziegenruck, met mijnwerken.

GROSSKAPOSCH, zie Caposch.

GROSS-KIRCHHEIM, Illyr. heerl. en dal, kreits Villach, met goud- en zilvermijnen.

GROSS-KNIEGNITZ, Pruis. D., regdst. Reichenbach, kreits Nimptsch, met eene marmergroef.

GROSS-KOROS, Hong. vlek, kom. Pesth, met een herv. gymnasium.

GROSSKOGEL, Oostenr. berg in de Salzburger Alpen, 9,100 voeten hoog.

GROSS-KRAUSCHEN, Pruis. dorpje, regdst. Liegnitz, kreits Bunzlau, met de hernhuttersche volkplanting Gnadenberg en 450 inw.

GROSS-KROTSENBURG, Hes. ambt, vorst.

vorst. Starkenburg, dat 2 dorpen en 950 inw. bevat. Het dorp heeft 600 inw.

GROSS-LANGHEIM, zie Grossen-Langheim.

GROSS-LAUPHEIM, Wurt. vlek, Donaukreits, Opperambt Wiblingen, aan de Rottum, met klein Laupheim, 2 kasteelen, een hospitaal en 2,380 inw.

GROSS-LESTWITZ, Pruis. dorp, Silez. regdst. en kreits Liegnitz.

GROSSLEUTHEN, Pruis. dorpje, regdst. Frankfort, kreits Lubben, met 250 inw.

GROSSLINDEN, zie Grossenlinden.

GROSS-LUDER of *Lüder*, Hes. dorp, gr. hert. Fulda, met 1250 inw. en eene zoutbron, die niet bewerkt wordt.

GROSS-MERGENTHAL, Boh. dorp, kreits Bunzlau, met 175 huizen.

GROSS-MESERITSCH of *Mezirzice*, Morav. stad, kreits Iglau, met een kasteel en 3400 inw., vlasbouw en veeteelt.

GROSS-MONTAU, Pruis. dorp, regdst. Dantzig, kreits Mariënburg.

GROSS-NAUNDORF, Saksisch dorp, kreits Meissen, ambt Radeberg.

GROSS-NENNDORF, Hes. dorpje, gr. Schauenburg, met 430 inw. en beroemde baden.

GROSS-NIKOLSDORF, zie Nixdorf.

GROSS-ORNER, Pruis. dorp, regdst. Merseburg, Mansfelder Zeekreits, met met 715 inw. en kopergieterijen.

GROSS OSTHEIM, Beij. vlek, Ned. Mainkreits, met 1800 inw.

GROSS-RACHENROTH, Beij. dorp, Op. Mainkreits, landg. Burgebrach.

GROSSRHUDEN, Han. dorp, vorst. Hildesheim, aan de Nette, met 950 inw., en eene zoutmijn.

GROSS ROHRSDORF, Saks. dorp, kreits Meissen, aan de Röder, met 2000 inw. en fabr.

GROSS ROHRHEIM, Hes. dorp, vorst. Starkenburg, met 1050 inw.

GROSSRUDSTEDT, Weim. dorp en ambt aan de Gramme, met 140 huizen.

GROSS-SABOW, Pruis. dorp, regdst. Stettin, kreits Naugard.

GROSSACHSEN, zie het volgende art., No. 2.

GROSSACHSENHEIM, Wurt. stadje, Neckarkreits, Op. ambt Vaihingen, met 1060 inw. 2. G. of *Gross Sachsen*, Bad. stadje, Neckarkreits, distr. Weinheim, met 965 inw., en wijnteelt.

GROSS SALZA of *Salze*, Pruis. stadje, regdst. Maagdenburg, kreits Calbe, met 4 luth. kerken, een tuchthuis, 1630 inw., en zoutgroeven.

GROSS-ST. NICOLAS, Hong. vlek, Torontaler kom., met eene industrieschool voor den boerenstand.

GROSS-SCHAROSCH, Hong. vlek, kom. Scharosch.

GROSS-SCHENK, NAGY-SINK-SZEK, stoel in Zevenbergen, $11\frac{5}{8}$ (volgens anderen $7\frac{1}{2}$) V. M. groot, met 2 vlekken en 20 dorpen. Het ligt aan de Aluta, is bergachtig en levert koren, vlas, hennep, wijn, rundvee, varkens, geiten, schapen, bijen, enz. op. 2. Vlek en hoofdplaats van voorn. stoel, ook *Schinken Mare* genoemd, aan een vischrijk meer, met 3 jaarmarkten. 46. N. B.

GROSS-SCHÖNAU, Saks. dorp in de Lausnitz, met 4000 inw., fabr. van linnen, damast, enz.

GROSS-SCHONEBECK, Pruis. dorp, regdst. Potsdam, met 950 inw.

GROSS-SCHUTZEN, (Hong. *Nagy Levar*) Hong. vlek, kom. Presburg, met 3000 inw. (waaronder vele hernhutters), fabr. en veehandel. 34. 38. L. $48\frac{1}{2}$. N. B.

GROSS-UND KLEIN SCHWARZLOSEN, 2 Pruis. dorpen, regdst. Maagdenburg, kreits Stendal, met 500 inw.

GROSS-SEDLITZ, Saks. dorpje, kreits Meissen, ambt Pirna, met 20 huizen.

GROSS-SIEGHARTZ, Oostenr. vlek, kreits Boven den Mannhartsberg, met 300 huizen en bandweverijen.

GROSS-SOLSCHEN, Han. dorp, vorst. Hildesheim, ambt Pirna, met 310 inw.

GROSS-SONTAG, Oostenr. heerl. en slot der duitsche orde; hert. Stiermarken.

GROSS-STEFFELSDORF, *Rima-Szombath*, Slav. *Rimawska Sobota*, Op. Hong. vlek, in het met Gömör vereenigde kom. Kleinhonth, aan de Rima, over welke eene schoone brug ligt, met eene roomsche, luthersche en hervormde kerk, evangelisch gymnasium, 3150 inw., fabr. en handel. 48. 23. N. B. 37. 47. L.

GROSS-STEPENITZ, Pruis. vlek, regdst. Stettin, kreits Camin, met 700 inw., scheepsbouw en zeevaart.

GROSS-STREHLITZ, Pool. *Wielke Strelose*, Pruis. kreits, regdst. Oppeln, die op 16 V. M. 18,250 inw. bevat. 2. Pruis. stadje, hoofdpl. van voorn. kreits, met 800 inw., fabr. en ijzersmederijen.

GROSS-STRENZ, Pruis. dorp, regdst. Breslau, kreits Militsch.

GROSS-SUSSEN, Wurt. dorp, Donaukreits, ambt Geislingen, met 900 inw.

GROSS TABATZ, Saks. dorp, ambt Reinhardsbrunn.

GROSSTEUPLITZ, Pruis. vlek, regdst. Frankfort, met 2000 inw. en handel.

GROSSTINZ, Pruis. dorp, regdst. Reichenbach, kreits Nimptsch.

GROSS-TOBOLTSCHAN of *Gross Tapoltschau*, Hong. vlek, kom. Neutra.

GROSS-TSCHIRNAU, 1. Pruis. stadje, regdst.

regdst. Breslau, kreits Guhrau, met 900 inw. 2. G. of *Ober-Tschirnau*, Pruis. dorp, regdst. Liegnitz, kreits Glogau.

GROSS-VARGULA, Pruis. vlek, regdst. Erfurt, kreits Langensalza, met 750 inw.

GROSS-VILLARS, Wurt. dorp, Neckarkreits, met 550 inw.

GROSS-WACHSUNGEN, Pruis. dorp, regdst. Erfurt, met 825 inw.

GROSS-WALLSTADT, Beij. dorp, Ned. Mainkreits, met 690 inw.

GROSS-WANZLEBEN of *Wanzleben*, Pruis. kreits, regdst. Maagdenburg, die 30,100 inw. bevat, waarvan er 22,760 op het land leven. 2. Pruis. stad in voorn. kreits, met 2 luthersche kerken, 1 hospitaal en 2,430 inw.

GROSSWARGULA, zie Grossvargula.

GROSSWIG, Pruis. stad, regdst. Merseburg, met vitriool- en andere fabr.

GROSS-WINTERNHEIM, Hes. dorpje, Rijnprov., kreits Alzei, met 200 inw.

GROSS-WORMSAHTEN, Rus. dorp, gouv. Koerland, met eene kalkgroef.

GROSS-ZIMMERN, Hes. vlek, vorst. Starkenburg, ambt Umstadt.

GROSS-ZSCHOCHER, Saks. dorp, kreits Leipzig, met 650 inw.

GROSVILLE, Fr. dorp, dep. Kanaal.

GROSYEUX, Fr. dorp, dep. Moezel.

GROTENRATH, Pruis. dorp, regdst. Aken, kreits Geilenkirchen, met 550 inw.

GROTON, Eng. dorp, gr. Suffolk, met 550 inw. 2. Vlek en dorp in de N. Amer. Rep., prov. Connecticut. 3. Dorp aldaar, prov. Massachusetts.

GROTTA, Lomb. Ven. vlek, legatie Cremona, aan de Adda. 2. Vlek in den Kerk. Staat, legatie Ancona, met 800 inw.

GROTTA DEL CANE, zie Agnano en Hondsgrot.

GROTTA DI NAPOLI, grot bij de stad Napels, hetwelk door den berg Posilippus is gebroken, en door hetwelk de weg van Puzzuolo naar Napels gaat.

GROTTA FERRATA, plaats in den Kerk. Staat, niet ver van Rome, bij Frascati, met een Grieksch monnikenklooster.

GROTTAGLIA, Nap. stad, prov. Terra di Otrante.

GROTTA MINARDA, Nap. vlek, prov. Principato Ulteriore, met 2,230 inw.

GROTTA ROSSA, stad in den Kerk. Staat, legatie Viterbo, aan den Tiber.

GROTTAU, Boh. dorp, kreits Bunzlau, nabij Zittau, met 920 inw. en fabr.

GROTTKAU, Pruis. kreits, een deel van het vorst. Neisse uitmakende, en op $9\frac{1}{2}$ (VON SACKEN heeft 12) V. M. in 2 steden, 1 vlek en 79 dorpen 25,350 inw. bevattende. De grond is heuvelachtig, niet zeer vruchtbaar, en wordt door de Neisse en Olau bespoeld, en brengt koren, gerst, aardappelen, augurkjes, boomvruchten en hout voort. De veeteelt is er aanzienlijk. 2. Pruis. stadje, hoofdplaats van voorn. kreits, met 3 poorten, 1 roomsche en 1 luthersche kerk, 1 hospitaal en 1620 inw.

GROTTES, (LES) dorp in den Kerk. Staat, legatie Ancona, bij Montalto, merkwaardig door de geboorte van paus SIXTUS V.

GROTZINGEN, Bad. vlek, distr. Durlach, aan de Pfinz, met 1700 inw. 2. Wurt. stad, Schwarzwaldkreits, Op. ambt Nürtingen, met 900 inw.

GROTZKA, zie Krotzka.

GROUAIS, Fr. eil., dep. Morbihan, arr. Lorient, aan de golf van Port Louis, met 2,290 inw. en visscherij.

GROUDIS, zie Grouais.

GROUPS, (THE) of *gelijk zij in de Nederduitsche vertaling van* COOK *genoemd worden*, de Groep eil., twee groote en verscheidene kleine eil., waarschijnlijk eerst door ROGGEVEEN ontdekt, en in April 1769 door COOK gezien, die uit hoofde hij hier op honderd vademen zelfs geen' grond vond, niet aan land kwam. De beide groote eil. waren door een smal kanaal van elkander gescheiden, en door kleine eil. en vele klippen omringd. Het waren lange, smalle strooken, waarvan sommige 3 en meer uren lang, doch naauwelijks 5 minuten breed waren, alle met boomen van verschillende soort, bijzonder met kokosboomen beplant. De inw. waren welgemaakt, bruin van kleur, met stokken van 10 tot 14 voeten gewapend, terwijl zij in de andere hand eene soort van roeispaan dragen. COOK geeft de ligging van het Z. O. gedeelte op te zijn 18. 12. Z. B. en 160. 26. L.

GROUPUS, Z. Amer. zeehaven, aan de Braz. kust, welgebouwd, in een zeer vruchtbaar oord, dat alom vermaarde fijne vruchten voortbrengt.

GROUW, aanzienlijk Nederl. dorp, prov. Vriesland, arr. Sneek, grietenij Ydaarderadeel, met 1400 inw., die in den handel en den scheepsbouw hun bestaan vinden. 2. Watertje bij voorn. dorp, uit de onderscheidene meren en moerassen voortkomende, en dat aan het dorp den naam geeft.

GROVA, kleine Afr. zeehaven, op de uiterste Zuidpunt van de Peperkust.

GROVE, Eng. vlek, gr. Berks, met 100 inw.; $\frac{1}{2}$ mijl ten O van Wantage.

GROVE-POINT, de N. zijde van den mond van de Sassafras riv. in Chesapeak baai, in N. Amer.

GROWA, Afr. dorp aan de Ivoorkust; 5 mijlen N. O. van kaap Palmas.

GRUB, gericht in het Zwits. kanton Graauwbunderland, met 3870 inw.

GRUB AM FORST, Saks. dorp, ambt Coburg, met 420 inw., en eene fabr. van Berlijnsch blaauw.

GRUBBEN, VOORST et LOTTUM, Nederl. pl., prov. Limburg, arr. Roermond, met 1140 inw.; 5 m. van Roermond.

GRUBE, Deen. D. in Holstein, lands. Wagriën, aan de Oostzee, met 500 inw.

GRUBENHAGEN, Han. vorst., een oud leen van Brunswijk, thans uit drie stukken bestaande, waarvan het Westelijke tusschen Brunswijk en Göttingen, het middelste en grootste, tusschen Hildesheim, Brunswijk, de Pruis. regdst. Maagdenburg en Erfurt en Göttingen; en het Oostelijkste of kleinste deel, tusschen Maagdenburg en het vorst. Blankenburg gelegen is. Het strekt zich uit van 27. 41. en 28. 37. L. en 51. 28. tot 51. 55. N. B. en bevat op ruim 24. V. M., in 11 steden, 3 vlekken, 84 dorpen, 15 mijnwerkersbuurten, en 11 gehuchten 86,300 inw. Het land bevat het Harzgebergte en den Voor-Harz. Op den Harz vindt men geene dalen, en de weinige vlakten liggen zoo hoog, dat er niets dan een weinig zwarte haver voortkomt. Doch op den Voor-Harz vindt men breede en opene dalen, die goed bebouwd zijn: de ambten Leine en Eichsfeld zijn zelfs zeer vruchtbaar. Behalve de Brocken, (zie dat art.) behooren hier de hoogste toppen van het Harzgebergte, als de Bruchberg met den Hanskühner, de Franke, de Geiten- en de Akkerberg, de Achtermanshöhe, de Kahlenberg, enz. De meesten dezer bergen zijn tot aan hunne toppen met boomen begroeid. Behalve de Leine heeft men hier niet dan kleine riv., die bij groote droogte niet meer dan beekjes zijn, doch bij langen regentijd soms overstroomen, en bijna allen in het Harzgebergte haren oorsprong nemen, als de Bode met derzelver takken, de Sieber, de Ocker, de Soste, de Ruhme, de Oder, de Steinlake, Ilme en Hohle. De luchtsgesteldheid is op het gebergte ruw, vochtig, onaangenaam, en, over het algemeen, meestal onbestendig en zelden zeer helder. De bergbewoner moet alles, wat hij noodig heeft, van zijne naburen ontvangen, en heeft niets dan metalen, hout, bosch-beziën, eenig rundvee en wild gevogelte. In den Voor-Harz en de verdere dalen groeit echter tabak, hop, goed vlas, veel voeder voor het vee en onderscheidene boomvruchten. De veeteelt vooral is er van zeer veel belang, en er wordt zeer smakelijke boter en kaas vervaardigd. Verder zijn er paarden, ezels, muilezels, schapen, geiten, varkens, bijen en veel wild; doch de voornaamste schat des lands zijn deszelfs bosschen, die $\frac{7}{12}$ gedeelte van hetzelve bedekken, en eenen ruimen voorraad van hout opleveren; op het hout volgen de metalen, waarvan men heeft: goud, zilver, koper, lood, ijzer, zink, vitriool, zwavel, marmer, albaster, lei, jaspis, onderscheidene soorten van steen en zout. De voornaamste takken van bestaan zijn dus de bosschen en mijnwerken, die voornamelijk de art. van uitvoer opleveren; ook heeft men er eenige garenspinnerijen, linnen-, wol- en katoenweverij en eenige andere fabr.

De inw. spreken drie verschillende tongvallen van het Hoogduitsch. Het grootste deel belijdt den lutherschen godsdienst, die onder den generaal-superintendent te Klausthal, en 6 inspectoren staat; de roomschen hebben eenen geestelijken commissaris te Duderstadt. Voor het onderwijs wordt door de luthersche gymnasiën te Osterode, Klausthal en Cellerfeld, en het Roomsche te Duderstadt, benevens door mindere scholen, gezorgd. De landstenden zijn, zoo ver het land betreft, met die van Kalenberg en Göttingen vereenigd, doch die van het gebergte staan op zich zelven, gelijk ook het Eichsfelder ambt eenen eigenen afgevaardigden naar de rijksvergadering zendt. Het land wordt verdeeld in het land of de provincie, en het gebergte of de Harz, die geheel van elkander gescheiden zijn.

GRUBENHEIMER, zie Morav. broeders.

GRUBIN, zie Grobinen.

GRUBERMUHLEN, Nederl. dorp in Luxemburg.

GRUBINGEN, Wurt. vlek, Donaukreits, ambt Göppingen, met 920 inw.

GRUCHET-ST.-SIMON, Fr. vlek, dep. Neder Seine, met chitsfabrijken.

GRUDECK, zie Grodeck.

GRUET, Fr. dorp, dep. Gers.

GRUEY, Fr. dorp, dep. Vosges.

GRUDZIADZ, zie Graudenz.

GRUEL, dorp in de heerl. Haigerloch, in 't vorst. Sigmaringen, met 1020 inw.

GRUGAG, riv. in 't Schot. gr. Ross, welke eenen waterval van 300 voeten regtstandige hoogte heeft.

GRUGIES, Fr. dorp, dep. Aisne.

GRU-

GRUGLIASO, Sard. stad in Piëmont, distr. Turin, met 2000 inw.

GRULICH, zie Krulich.

GRUISSAN, Fr. vlek, dep. Aude.

GRUITRODE, Nederl. dorp, prov. Limburg, arr. Roermond, met 570 inw.

GRUMAGNY, zie Girormagny.

GRUMBACH, Beij. stadje en kasteel, Rijnkreits, aan de Glan, met 370 inw., zoutbronnen, steenkolenmijnen, en op den nabijgelegen Hondsrug, ametisten, fijne agaten, enz. 2. Wurt. vlek, kreits Zwarte Woud, met 450 inw. 3. Opper Grumbach of *Ober Grumbach*, Bad. dorp, Pfinz- en Enzkreits, landambt Bruchsal, met 600 inw., in de nabijheid is het dorp Unter Grumbach. 4. Saks. dorp, Meisner kreits, met 822 inw. 5. Beij. plaats bij Kemnath, in den Op. Mainkreits.

GRUMBERG, Morav. stadje, kreits Olmutz, met 920 inw.

GRUMBOLDSKIRCHE, Oostenr. vlek, ten Z. van Weenen, met wijnteelt.

GRUMELLIO, Lomb. Ven. stadje, gouv. Milaan, aan het meer Como.

GRUMELSCHEID, Nederl. dorp in Luxemburg, arr. Dietkirch, met bosschen omringd; 1¼ uur van Wiltz.

GRUMO, dorp niet ver van de stad Napels, op de hoogte van Capo di Chino, met 3070 inw. 2. Nap. dorpje, prov. Bari.

GRUMPERUP, klip aan de W. zijde van het Deen. eil. Zeeland.

GRUNA, twee Saks. dorpen in het Erzgebergte, het eene in het ambt Chemnitz, aan de Grunerbach, met 1180 inw. en fabr; het andere in het ambt Grünheim, met 100 inw. 2. Pruis. dorp, regdst. Reichenbach. 3. Oostenr. dorp, Traunkreits.

GRUNABACH, beek in den Beij. Op. Mainkreits, niet ver van Rehan, met paarlvisscherij.

GRUNAU, Hong. vlek, kom. Presburg, met wijnbouw. 2. Deen. vlek in Lauenburg, aan de Wackenitz, met 400 inw. 3. Beij. versterkt koninklijk lustslot, in den Op. Donaukreits; 1 uur van Neuburg.

GRUNBACH, zie Grienbach.

GRUNBERG, Pruis. kreits, een deel van het vorst. Glogau, tusschen het regdst. Frankfort en den kreits Glogau en Freystadt gelegen, en op ruim 14 V. M. in 2 steden, 3 vlekken en 64 dorpen, 33,000 inw. tellende. Hij bevat vele zandhoogten, die soms tot bergen opklimmen, terwijl zij door den Oder en Ochel, benevens eenige kleine riv. bespoeld wordt. De grond is, bijzonder langs den Oder, zeer goed, en brengt genoegzaam en goed koren, veel vlas en boomvruchten voort, terwijl men er schoone eiken bosschen, middelmatige veeteelt, sterke schapenfokkerij en veel wild en ijzererts vindt. 2. Pruis. stad, hoofdpl. van voorn. kreits, ommuurd, met 3 poorten, 2 roomsche- en 1 luth. kerk, 1 hospitaal, en 9150 inw., wier lakenfabr. jaarlijks van 24 tot 40,000 stukken laken leveren. Ook zijn er: eene linnendrukkerij, tabaks- en stroohoedenfabr., men drijft er eenigen handel en graaft in den omtrek vollersaarde. 51. 57. 40. N. B. 33. 11. 15. L.

GRUND, Han. bergstadje, vorst. Göttingen, ambt Andreasberg, met 880 inw., die van de mijnwerken bestaan. 2. Op. en Neder Grund, twee Boh. dorpen, kreits Leutmeritz, met 322 huizen en fabr. 3. Zie Astinghausen.

GRUNDBURBACH, zie Burbach.

GRUNDE, zie Grimpde.

GRUNDEL of *Grundelsee*, meer in 't Oostenr. hert. Stiermarken.

GRUNDHOFF, Nederl. dorp in Luxemburg, arr. Dietkirch, kanton Echternach.

GRUNDISBURGH, Eng. kerspel, gr. Suffolk, met 740 inw.

GRUNDMUHLEN, Nederl. dorp in Luxemburg.

GRUNDNER of *Traunsee*, meer in het aartshert. Oostenrijk.

GRUNE, Pruis. dorp, regdst. Arnsberg, kreits Iserlohn, met linnen-, garen-, en vingerhoedfabr. 2. Nederl. dorpje in Luxemburg, met 250 inw.; 1½ uur van Marche.

GRUNENPLAN, Brunsw. dorp, kreitsger. Greene, met eene voorname spiegelfabr., mijnwerken en 785 inw.

GRUNENTHAL, Saks. dorp, kreits Ertzgebergte, ambt Lauterstein, aan de Flohe, met eene kopersmelterij.

GRUNENWALD, zie Grunwald.

GRUNHAYN, Saks. ambt, kreits Erzgebergte, met Schlettau en Stolberg, drie vereenigde ambten uitmakende, die in 6 steden, 41 dorpen en ééne buurt 30,000 inw. bevatten. Het is zeer bergachtig en wordt door de Sehma bespoeld. Landbouw en veeteelt zijn niet genoegzaam voor het land; de inw. bestaan van de mijnwerken, kant- en ijzerfabr. De hoofdpl. van dien naam heeft 910 inw.

GRUNENHAINCHEN, Saks. dorp, kreits Erzgebergte, ambt Augustusburg, met 540 inw., die houten waren en speelgoed vervaardigen.

GRUNHUNDER FORST, Beij. bosch, Op. Mainkreits, aan de Z. en O. zijde van Eschenbach.

GRUNIE, een der Schot. eil., een weinig ten Z. van Uist.

GRUNINGEN, Pruis. stadje, regdst. Coblenz, in de Wetterau, met 680 inw. 2. Zwits. vlek, kanton Zurich, in een schoon doch bergachtig oord, met 1300 inw., landbouw en fabr.

GRUNOW, Pruis. dorpje, regdst. Bromberg, met 200 inw., die laken weven.

GRUNPUKEL, Oostenr. dorp in Stiermarken; 1 mijl van Rotenmann.

GRUNSBERG, Beij. vlek, Rezatkreits, landger. Altorf, met een kasteel.

GRUNSFELD, Bad. stadje, Main- en Tauberkreits, met 1300 inw.

GRUNSTADT, Beij. kanton in den Rijnkreits, distr. Spiers, hetwelk 1 stad en 23 dorpen bevat. 2. Beij. stad in voorn. kanton, in een vruchtbaar oord, aan de Liss, met 1 hervormde, 1 luthersche- en 1 roomsche kerk, 1 synagoge, 2335 inw., fabr. en handel in vee, wijn, enz.

GRUNSTADTEL, Taschau, Mitweide, Mackersbach en Scheibe, vijf Saks. dorpen, ambt Schwarzenburg, die met eene kleine tusschenruimte, in eene lengte van 2 mijlen liggen, en welker talrijke bew. zich, behalve met de mijnwerken, met het vervaardigen van blik en kanten bezig houden.

GRUNTEN, Beij. berg, Op. Donaukreits, 4460 voeten hoog, niet ver van Agathazell.

GRUNTHAL, Pruis. buurt, regdst Liegnitz, kreits Luben, met een warm zwavelbad. 2. Zie Grunenthal.

GRUNWALD, oud Beij. kasteel, Isarkreits, niet ver van Munchen.

GRUONBACH, Wurt. dorp, Jaxtkreits, Op. ambt Schorndorf, met 1220 inw.

GRUPELLO, Sard. vlek in Piëmont, ten W van Pavia.

GRUPINA, zie Graupen.

GRUPONT, Nederl. dorpje in Luxemburg, arr. Marche; 3 uren van Marche.

GRUPPENBACH, Wurt. dorp, Neckarkreits, met 760 inw.

GRUSBACH of *Hrussowany*, Morav. vlek, kreits Znaim, met 700 inw.

GRUSIE, GRUSIEN, GRUSINIEN, zie Georgië, No. 1.

GRUSS, zie Gries.

GRUSSAU, Pruis. dorp, regdst Reichenbach, met eene roomsche kweekschool voor schoolonderwijzers.

GRUSSBACH, Morav. heerl. en vlek, kreits Znaim, ten W. van Nikolsburg.

GRUSSENHEIM, Fr. dorp, dep. Boven Rijn.

GRUTH, ook wel Ruth, eene kleine weide aan den W. oever van de Vierwaldstatterzee, in het kanton Uri, waar de grondleggers der Zwitsersche vrijheid het eerst te zamen kwamen, en zich met eenen eed voor vrijheid en onafhankelijkheid, om alles te wagen, aan elkander verbonden. Bij eene eenvoudige hut ontspringen hier, onder vruchtboomen, drie bronnen, welke het volk als heilig vereert, daar men verhaalt, dat zij op dezelfde plaats ontsprongen zijn, waar de drie stichters der vrijheid gestaan hebben. In 1713 vernieuwden de kantons Uri, Schweiz en Unterwalden hier voor het laatste het oude verbond. Van den hier bij gelegen Seelesberg heeft men een heerlijk gezigt.

GRUYERES, GREYERS, ook *Griers* genoemd, Zwits. stadje, kanton Freyburg, schilderachtig op eene hoogte in een dal gelegen, dat door de Freyburger bergen omringd is. In den omtrek wordt de heerlijke kaas van Gruyères (Grier kaas) gemaakt, waarvan de uitvoer, zoo wel als die van het vee, een voorname tak van bestaan voor de inw. oplevert.

GRUYTRODE, Nederl. dorp, prov. Limburg, arr. Roermonde, met 570 inw.

GRYALVA, zie Grialba.

GRYBOW, stad in Galicië, kreits Sandecz, aan de Biala.

GRIJERS, zie Gruyères.

GRYFE, vischrijke Schot. riv., gr. Renfrew, welke in het kerspel Kilmalcolm ontspringt, door het Z. van het kerspel Greenock en het Gryfe dal loopt, en bij Paisly in de Black Cart valt.

GRYHAMM, Zweed. dorp, prov. Holland, aan de Kelder.

GRYPSKERK, groot Nederl. dorp, prov. en arr. Groningen, op eenen ouden zeedijk, doch voor welke reeds eene onoverzienlijke uitgestrektheid lands is aangewassen. Er is veel doortogt naar en van Vriesland, eene jaarmarkt en 900 inw.

GRYPSKERKE, Nederl. dorp en gemeente, prov. Zeeland, distr. Middelburg, eil. Walcheren, een half uur van Middelburg, met het heerlijk lusthuis Poppendamme, en het door den ridder CATS bekende Zorgvliet.

GRYPSWALDE, zie Greifswalde.

GRYWE, beek in Kaukazië in Schignith Kachethi, of het binnenland van Kachethi, welke de grenzen van Twolsza Garedscho aanwijst.

GRYS, N. Amer. riv., welke op 295. 14. L. en 41. 45. N. B. in het meer Erie valt.

GRYSON of *Grayson*, N. Amer. gr. in Virginië, aan Montgomery grenzende,

de, met 4,940 inw., en de hoofdstad Greenville.

GRYSOND, straat aan de kust van Noorwegen, tusschen 't eil. Serjen en het vaste land.

GRZEGORZEWO, Pool. stadje, waiw. Kalisch, met 610 inw.

GRZYMALOW, stad in Galicië, kreits Tarnopol.

GRZYMISZEW, Pool. stadje, waiw. Kalisch, met 60 huizen en 360 inw.

GSCHATSK, zie Gshat.

GSCHWEND, Wurt. vlek, Jaxtkreits, Opperambt Gaildorf, met 460 inw. 2. Oostenr. heerl. en dorp, Traunkreits, digt bij Steier, met 132 huizen.

GSHAT, GSHATSK of *Gschatsk*, Rus. stadje, gouv. Smolensko, aan de Gshat, met 2,500 inw. en handel in koren, hennep, ijzer, enz. op Petersburg.

GSTEIG, Zwits. hoog gelegen dal, in het landschap Saanen, in het Bernsche Hoogland; het klimt langs de Saane, die in hetzelve ontspringt, 3 à 4 uren ver, en bevat goede weiden; de hooge Sanetsch scheidt het van Wallis, en de Pillon van het Fransche Saanerland.

GUA, (LE) Fr. D., dep. Ned. Charente.

GUABA, twee kleine riv. op het W. Ind. eil. St. Domingo.

GUABIARE, Z. Amer. riv. in Nieuw Granada, welke in de bergen van Santa Fé ontspringt, en na de vlakte van San Juan doorgeloopen te zijn, in den Orinoco valt.

GUACA, 3 Z. Amer. volkplantingen, een in Granada, met 300 inw., en 2 in Quito.

GUACARA, Z. Amer. stad in Venezuela, 3 mijlen van Valencia, met bijna 4000 inw.

GUACASMA, Z. Amer. kaap aan de kust van Quito. 2. 29. N. B. 299. 25. L.

GUACATERA, Z. Amer. stad, prov. Tucuman, op den weg van Buenos Ayres naar Potosi; 24 mijlen N. van Jujuy.

GUACHE, Z. Amer. riv. van Nieuw Granada, welke ten Z. van de stad Tocuyo ontspringt, en in de Portugueza valt.

GUACHIES of *Guasarapos*, kleine Z. Amer. volksstam in Rio de la Plata, aan de stroomen, waaruit de Guasarapo ontspringt.

GUACHIPE, Z. Amer. riv., prov. Tucuman, valt in de Rio Salado.

GUACHI-YACU, Z. Amer. riv. van Quito, prov. Mainas, valt in de Morona, op 301. 49. L. 3. 37. Z. B.

GUACHO of *Huacho*, Z. Amer. haven aan de kust van Peru, tusschen de eil. St. Martin en Callao. Zij is slechts voor kleine schepen geschikt. 11. 14. Z. B.

GUACHUCAL, Z. Amer. vlek in Popayan, op 21. Z. B.

GUACOCINGO, N. Amer. stad in Mexico, met 500 Indiaansche en 100 Spaansche familiën.

GUADAGNUOLO, hert. en plaatsje van de familie Consi, bij Rome.

GUADALAVIAR (DURIAS), Spaan. riv., prov. Valencia, die op de Sierra Morena ontspringt, en na eenen loop van 29 mijlen, in de golf van Valencia valt.

GUADALATE, Spaan. riv., prov. Seville.

GUADALAXARA, Spaan. prov., een deel van Nieuw Kastilië, dat uit onderscheidene afzonderlijke stukken bestaat, en tusschen Segovia, Soria, Cuenca en Madrid, of tusschen 13. 10. en 15. 1. L. en 40. 20. en 41. 21. N. B. gelegen is, en deelen van de prov. Toledo en Madrid in zich bevat, terwijl zij, op eene oppervlakte van ruim 96 V. M., in 2 steden, 180 vlekken, 119 dorpen, 319 gemeenten, 251 kerspelen omtrent 121,100 inw. telt. De grond vormt eene hooge, eenzelvige en eenzame vlakte, waar men bijna geen geboomte vindt, en die meestal steenachtig en dor is. Er zijn vele kleine riv., die bij droogten kleine beken zijn, doch in regentijd overstroomen en schaden aanrigten. Vele derzelve loopen in de Taag, die slechts de Z. O. kant der prov. bespoelt, uit, zoo als: de Xarama, Henares, Manzanares, Tajuna, Guadarrama, Alberche, enz. Het voornaamste gebergte is de Samo Sierra, die geheel en al kaal is, en tot het Taaggebergte behoort. De luchtsgesteldheid is veranderlijk, en scherpe Noorde winden niet zeldzaam; echter gezond. De landbouw wordt in de vruchtbare oorden met vlijt beoefend, doch geheele streken liggen, door gebrek aan water, onbebouwd. De voortbr. zijn: tarw en gerst, genoeg zelfs om uitgevoerd te worden; wijn en olie, doch bijna geene zuidvruchten; vlas, hennep, alsmede een weinig saffraan en zijde; ook zijn er goede steengroeven. De schapenfokkerij levert een' ruimen tak van bestaan op; ook zijn er vele geiten, die melk en kaas geven; varkens, en op sommige plaatsen bijen; ook zijn er velerlei fabr., die echter niet zeer bloeijend zijn. De prov. wordt in 3 Partidos en 3 Tierras verdeeld, en heeft de hoofdstad Guadalaxara, aan de Henares, slecht gebouwd en eenzaam gelegen. Men vindt er het paleis van den hertog van Infantado, 9 ker-

kerken, waaronder de Franciskaner kerk, met het prachtige familiegraf van de hertogen van Infantado, verscheidene kloosters, 4 hospitalen en ongeveer 12,000 inw., onder wier fabrijken, de groote fabr. van St. Fernando met 658 stoelen, die jaarlijks voor 1,313,000 guldens laken levert, uitmunt. Verder is er eene zeepziederij, 1 hoedenfabr., en handel in wol en lakens. De omtrek levert heerlijken honig op. 3. Een der drie groote Audiencia's of regtsgebieden, waarin het onderkon. Oud Mexico of Nieuw Spanje is verdeeld. 4. Intendantschap of prov. in voorn. Audiencia, een deel van het kon. Nieuw Gallicië, tusschen de Intendantschappen Sonora en Durange, Zacatecas, Guanaxuato en Valladolid en de zee gelegen, en bevat, volgens ZIMMERMAN, op eene oppervlakte van 9612 (STEIN heeft slechts 3470) V. M., in 2 steden, 6 vlekken en 322 dorpen, 630,500 inw. De W. zijde wordt door de Cordillera's van Anahuac gedekt, die hier eenige aanzienlijke kruinen heeft, onder welke de vulkaan Colima; in het Oosten is het hooge Ketengebergte, terwijl de kusten met bosschen bezet zijn. Onder de riv. komt vooral de Rio Grande en de St. Jago in aanmerking (zie die art.). De lucht is, vooral aan de kusten, zeer heet en ongezond. De voortbr. zijn: zilver in onderscheidene mijnen, vooral in die van Bolanos, Asientos, de Ibarra, Hostotipaquillo, Copala, enz.; tarw, maïs, katoen, cochenille, enz. De waarde van de voortbr. van den landbouw wordt door HUMBOLD op 2,599,000, en die der fabrijkwaren op 3,302,000 piasters bepaald. Het land wordt in 7 bijzondere deelen verdeeld. De evenëensgen. hoofdstad ligt aan de riv. St. Jago, is de zetel van den bisschop, van het geregtshof, van eene zoogenoemde hooge school, in eene aangename, door verscheidene beken en fonteinen bewaterde vlakte, gelegen. Men vindt er heerlijke tuinen met schoone vruchten, en 20,000 inw., waaronder vele ijverige en bekwame kunstenaars zijn, en die veel cigaren maken. De stad is in 1551 door eene Duitsche familie gebouwd, en heeft sedert 1767 eene jaarmarkt. 94 mijlen N. W. van Mexico. 21. 9. N. B. 274. 37. 30. L.

GUADALAXARA DE BUJA, Z. Amer. stad in Popayan. 301. 48. L. 2. 58. N. B.

GUADALBON, Spaan. riv., prov. Jaen, die op den Sierra Nevada ontspringt, en bij Mengibar in den Guadalquivir valt.

GUADALCANAL, Spaan. stad in Estremadura, met eene zilver- en kwikzilvermijn, en 1000 inw.

GUADALCANAR, Austr. eil., een der Salamons eil., door MENDANA in 1567 ontdekt. De Zuidkust is laag en met kokosboomen beplant; doch in het midden ziet men eene keten van bergen. Het schijnt wel bevolkt te zijn, schoon men over de kleur en geaardheid der inw. zeer verschillende berigten vindt. De gouddorst der Spanjaarden van dien tijd, schijnt ook hier oorzaak geweest te zijn, dat men met de inw. in vijandschap geraakte, en dus niet nader met het land bekend werd. Men wil dat de Spanjaarden 14,000 Pesos goud van dit eil. medebragten; de W. punt ligt op 179. 36. L. 9. 16. 30. Z. B.

GUADALCAZAR, Z. Amer. stad in Mexico, prov. St. Louis de Potisi.

GUADALETTE, kleine Spaan. riv. in Andaluzië, die bij Zahara ontspringt en bij Porte-Maria in de golf van Cadix valt.

GUADALIMAR, kleine Spaan. riv., die in la Manche ontspringt, en bij Jaen in den Guadalquivir valt.

GUADALMACAR, zie Almanzor.

GUADALMEDINA, kleine Spaan. riv., prov. Grenada, die bij Malaga in de Middellandsche zee valt.

GUADALMEJUD, Spaan. riv. in de prov. Cuenca.

GUADALMER, Spaan. riv., die in de prov. Cordova ontspringt, en in Spaan. Estremadura in de Guadiana valt.

GUADALNARZA, riv. aan de Z. kust van Spanje, welke tusschen Estapona en Marbella in zee valt.

GUADALOPE of *Guadalupe*, riv. in Spanje, prov. Arragon, welke bij Caspe in de Ebro valt.

GUADALOUPE, W. Ind. eil., het grootste der zoogenoemde Caraïbische eil., door COLUMBUS ontdekt, door hem aldus, of naar het gebergte Guadalupe, of wel naar een klooster van dien naam, in Spanje genoemd. Na het verlies van St. Domingo is het eene der belangrijkste bezittingen der Franschen in de W. Ind., aan wien het, ingevolge het tractaat van 1814, door de Engelschen, die het sedert den 6 Februarij 1810 bezeten hadden, teruggegeven is. Het ligt tusschen Antigua en St. Domingo, of tusschen 15. 50. en 16. 40. N. B. en 316. en 317. L., terwijl het, op eene oppervlakte van 40 V. M., 253,000 inw. bevat, waarvan 155,000 blanken of lieden van de kleur zijn.

De

De zee verdeelt het eil. eigenlijk in twee deelen, door een smal kanaal, dat slechts voor kleine vaartuigen bruikbaar is, en de Zoutriv. genoemd wordt. Het N. O. liggende deel, dat 7 mijlen lang en 3 m. breed is, en zich van 't N. W. naar 't Z. O. uitstrekt, wordt *Grande Terre* genoemd, terwijl het andere, dat 7½ mijl lang en ongeveer 4 m. breed is, *Basse Terre* genoemd wordt, en het eigenlijk Guadaloupe uitmaakt, terwijl de eil. Desirade ten O., Maria Galante ten Z. O., en de groep les Saints ten Z. (men zie dit art.) van hetzelve afhangen, en onder hetzelfde gouv. behooren. De lucht is, over het algemeen, dezelfde als op de overige Caraïbische eil., echter is zij op Grande Terre onaangenamer en ongezonder dan op Basse Terre, alwaar zij zuiverder en helder, en de vruchtbaarheid ook grooter is, daar hier voldoende bronnen en beken, en dus water genoeg gevonden wordt, dat juist op Grande Terre ontbreekt. Beide deelen hebben hooge, steenachtige bergen, onder welke de beroemde Soufrière of Zwavelberg, (waaruit steeds een dikke, zwarte, met vonken vermengde zwaveldamp voortkomt, en die, gelijk ZIMMERMAN te regt zegt, genoegzaam den vulkanischen oorsprong des eil. aantoont) benevens de Duivelsberg de voornaamste zijn. In derzelver omtrek vindt men vele vulkanische voortbrengsels, als: puimsteen, zwavelhies, enz. Op hunne toppen ziet men slechts eenig mosch en eenige varen kruiden, maar aan derzelver voet, vindt men de schoonste bosschen, en kolken met zeer warm water. Op Basse Terre wisselt, op verscheidene plaatsen, de grond zeer aangenaam in heuvels, bosschen, weiden en tuinen af, en is zeer vruchtbaar, daar hij in tegendeel op Grande Terre, op vele plaatsen, moerassig en niet te bebouwen is. De kusten en voorgebergten, ja zelfs het geheele eilandje Cochon, bestaan uit versteende madreporen, die zoo hard geworden zijn als vuursteenen, en waarin men versteende planten, hout van palmboomen, enz., ontdekt. Op Basse Terre is een prachtige waterval, waar het water van eene hooge rots afstort, welks geruisch men 5 mijlen ver kan hooren. Het eil. is rijk aan geschenken der natuur, behalve versteeningen, zwavel, in dubbelde vierkante piramiden, en koralen, heeft men er citroen, campêche, copawa en andere fijne houtsoorten; suiker, koffij, katoen, indigo, rijst, tabak, verwhout en andere W. Ind. voortbr.; eene groote menigte vogelen, waaronder de zwarte duivel-vogel, die van visch leeft; verder schildpadden, visch, zeehonden, bijen zonder angel, vele schadelijke insecten, schorpioenen, enz. De handel is er van belang, bijzonder sedert LODEWIJK XVI, in 1784, ook op dit eil. eene vrije haven opende. In 1788 bedroeg de uitvoer aan ruwe en geraffineerde suiker, koffij, cacao, katoen, indigo, enz. 13,053,000, en de invoer, die meestal in Fransche en Engelsche fabrijkwaren bestaat, 5,362,000 franken. Het eil. is met de onderhoorige in 29 kantons verdeeld; de voornaamste plaatsen op Basse Terre; zijn: de hoofdstad van denzelfden naam; en op Grande Terre, Point à Pitre; op het eerste geeft le Petit Cul de sac eene goede ankerplaats. 3. N. Amer. eil. in de Stille Zuidzee, op de kust van Californië, ruim 4 mijlen lang, en uit hooge rotsachtige, kale bergen bestaande, met twee eil., het eene ten W. Z. W. en het andere aan de Z. punt gelegen, welke laatste op 259. 29. L. en 28. 53. N. B. ligt. 4. Riv. in Nieuw Spanje of Oud Mexico, prov, Texas, welke 50 m. N.W. van St. Anthonio ontspringt, en na eenen schoonen loop van ongeveer 70 mijlen in de golf van Mexico valt. Zij is voor cano's bevaarbaar en op sommige plaatsen 100 yards breed. De oevers zijn bijzonder vruchtbaar. 5. Riv. aldaar, in dezelfde prov., welke in het meer St. Bernardo valt. 5. N. Amer. dorp in Mexico, in Nieuw Biscaye, op 272. 26. L. 27. 55. N. B. 7. Dorp aldaar, prov. Durango. 272. 58. L. 24. 15. N. B. 8. Dorp aldaar, prov. San Luis Potisi; 13 mijlen N. W. van de stad van dien naam.

GUADALQUIVIR, (GROOTE RIVIER) Spaan. riv., die op de grenzen van Grenada en Murcia, op het gebergte Segura ontspringt, door Jaen en Seville gaat, en zich, na eenen loop van 35 mijlen, beneden St. Lucar de Barrameda, in de golf van Cadix stort. Zij heeft vele drooge plaatsen, is echter voor groote vaartuigen tot Sevilla, en voor kleine tot Cordova bevaarbaar. Zij neemt de Guadalimar, de Guadiana el Minor, de Almudiel, de Guadalbon, de Guadiate, de Xenil, de Frenadas, enz., op, en heeft een gebied van 942 V. M. 2. Zie Guadibarbar.

GUADALUPE, gebergte in Spanje, 2307 voeten hoog, hetwelk bij Tembleque, in de prov. Toledo, onder den naam van Sierra de Marchal begint, langs de Taag loopt, en in de prov. Estremadura, in het gebergte Espichel,

eindigt. 2. Spaan. vlek, prov. Toledo, met een wonderdadig Mariabeeld en 3000 inw. 3. Zie Guadaloupe.

GUADAN of *Hodan*, Afr. plaats in Barbarije, in de woestijn Sanhaga, met steenzoutgroeven.

GUADARMENA, kleine Spaan. riv. in Andaluzië, die in de prov. la Mancha ontspringt, en bij Cazorla in den Guadalquivir valt.

GUADARRAMA, lange Spaansche bergketen, die de beide Kastiliën en de Port. prov. Beira doorloopt, en bij den Atl. oceaan ophoudt. Een van de hoogste pieken is, de 8,500 voeten hooge Penaglada. 2. Spaan. riv. in Nieuw Kastilië, die bij de stad van dien naam ontspringt en 3 mijlen beneden Toledo in de Taag valt. 3. Spaan. stad, prov. Guadalaxara, aan bovengenoemde rivier.

GUADAYRRA, tak van de Guadiana, in de Spaan. prov. Estremadura.

GUADEL, zie Macran.

GUADELOUPE, zie Guadaloupe.

GUADEN, zie Guadan.

GUADIAMAR, Spaan. riv., welke beneden Seville in den Guadalquivir valt.

GUADIANA (ANAS), groote Spaan. riv., die uit de meren van Ruidera, bij 't dorp Ossa, in de Spaansche prov. la Mancha, ontspringt, spoedig daarna zich in den grond verliest, en uit verschillende openingen, Los Oros de Guadiana genaamd, weder te voorschijn komt. Zij doorstroomt Estremadura en een gedeelte van Portugal, en valt op de grenzen van Seville en Algarvië, tusschen Ayamonte en Castel Marim in den Atl. oceaan, op 10. 20. L. en 37. 10. N. B. Zij is tot 10 mijlen van deszelfs mond bevaarbaar, neemt de Bullaque, de Suja, de Mutachel, de Guadayra, de Albarragena, de Ardila en de Chanza op, en heeft een gebied van 1214 V. M. 2. Zie Durango.

GUADIANA EL MINOR, tak van den Guadalquivir, in de Spaan. prov. Jaen.

GUADELBARBAR, zie Guadibarbar.

GUADIARO, Spaan. riv., prov Grenada.

GUADIATO, tak van den Guadalquivir, in de Spaan. prov. Cordova.

GUADIBARBAR of *Magruda*, groote Afr. riv. in Biledulgerid, die zich in 't rijk Tunis in twee armen verdeelt; waar van de O. Magrada genoemd, zich bij Porto Farino in zee stort, de W. neemt den naam van Guadalquivir aan, en valt bij Tabarca in zee.

GUADIX, Spaan. stad, prov. Grenada, aan de riv. Guadix, met een onder Sevilla behoorend bisdom, 1 hoofd- en 3 parochie kerken, 6 kloosters, zeil- doek-, linnen-, zijde- en messenfabr., en 8,300 inw.

GUADUAZ, Z Amer. stad in Nieuw Granada, 590 vademen boven de oppervlakte der zee gelegen.

GUAFFO, Afr. plaats in Guinea, in het Negerrijk Commendo of Commany.

GUAGOCINGO, zie Guacocingo.

GUAGUAS of *Maguarer*, vrije Indiaansche volksstam in Péru.

GUAGUELLAN, N. Amer. stad in Guatimala, op de Andes.

GUAHANI, zie Guanahani.

GUAHAM, GUAM of *St. Johann*, het grootste der door de Spanjaarden bezette Marianen of Ladronen eil. in O. Azië, 5,800 inw. bevattende. De weinige berigten, die wij over de gesteldheid van den grond van dit eil. hebben, doen ons besluiten, dat deszelfs oorsprong grootendeels van Vulkanischen aard is. Van de voortbr. van het mineraal rijk weten wij niets. ANSON vond den grond zandig, en daar vele gebouwen in de hoofdstad met tigchels gedekt zijn, moet er ook klei aanwezig zijn. Verder is het vruchtbaar in rijst, Ind. koren, kokosnoten, broodvrucht, china's appelen, citroenen, en soortgelijke vruchten; meloenen, ananassen, suiker, kakao, indigo, katoen, tuinvruchten, enz.; en schoon het oorspronkelijk zeer arm aan vee was, vindt men er thans rundvee, varkens, geiten, paarden, ezels en veel visch. Er is ook eene goede reede. De inw. zijn sterk, welgemaakt, koperkleurig, zeer gastvrij en openhartig; zij zijn liefhebbers van muzijk, dansen en het hanengevecht, terwijl zij in werktuigelijke kunsten, bijzonder in het maken van hunne cano's, groote vorderingen hebben gemaakt. Zij zijn in 21 woonplaatsen of dorpjes verdeeld, die meestal aan de kust gelegen zijn. De hoofdpl. is Agana.

GUAHEDE, Afr. distr. van Segelmesse, bijna 35 mijlen ten Z. van den Atlas, met 3 steden en eenige dorpen.

GUAHIROS, onafhankelijke Indiaansche volksstam in de Z. Amer. prov. Caraccas, ten N. W. van het meer Maracaïbo.

GUAIANA GEBERGTE, een der grootste gebergten van Z. Amer., dat zich bij de bronnen van den Orinoco verheft, en waarvan het Oostelijke Tamucazaque, en het Westelijke Mei heet.

GUAIKURUS of *Guaiquerus*, stam van Indianen in Z. Amer., aan de kusten van het eil. Margaretha, enz. Door oorlogen en het ombrengen der kinderen vóór de geboorte, zijn zij thans vernietigd; de eenige man, die AZARA nog

nog vond, ging tot de Tobas over.

GUAILLALAMBA, Z. Amer. kustriv., prov. Quito, in Nieuw Granada, welke uit een ontelbaar getal beken ontspringt.

GUAILAS of *Huailas*, Z. Amer. prov. van Peru, tusschen de prov. Conchucos, Caxatambo en Santa gelegen. Aan de grenzen, bijzonder in het O., waar het land bergachtig is, is de luchtsgesteldheid koud, doch in het midden zacht. Zij wordt door verscheidene watertjes bespoeld, die vereënigd, eene vrij aanmerkelijke riv. vormen, welke buiten de prov., onder den naam van Santa-Fé, in de Stille Zuidzee valt. De grond is zeer vruchtbaar, door bergen en dalen afgewisseld, en levert het geheele jaar door, koren, bijzonder tarw, onderscheidene boom- en andere vruchten op; men vindt er ook zilver-, aluin-, koper- en eenige goudmijnen.

GUAINVILLE, Fr. dorp, dep. Eure en Loire; 3 mijlen van Pacy.

GUAIRA, Z. Amer. prov. in Paraguay, met Spaan. volkplantingen, een' bisschop en handel op Cadix. 2. Zie Goayra.

GUAISABON, berg op het W. Ind. eil. Cuba. 20. 46. 47. N. B. 294. 13. L.

GUAJAMA, N. Amer. eil. bij de prov. Honduras.

GUAJANA, zie Guiana.

GUAJANEKO-EIL., Z. Amer. eil. tot Chili behoorende, ten Z. van de Chiloë eil.; zij zijn zeer onvruchtbaar, en de vaart tusschen dezelve is zeer gevaarlijk.

GUAJAQUIL, zie Guayaquil.

GUAJIDA of *Lanigara*, oude Afr. stad in 't kon. Tumeëen.

GUAJIWAS, Indiaansche volksstam in de Z. Amer. prov. Nieuw Granada, tusschen de Meta en Guaviare.

GUAJTEKAS (ARCHIPEL VAN), groep Z. Amer. eil., in het Z. van die van Chiloë, tot Chili behoorende.

GUAJUAPU, N. Amer. distr. in Nieuw Spanje, rijk in geiten en cochenille.

GUAKARNA of *de Koehoorn*, O. Ind. stad in Canara, met een vermaard en bij de Hindo's zeer geacht beeld van *Piva*, en 500 zeer verspreide huizen.

GUALACEO, Z. Amer. kolonie in Quito, prov. Cuenca. 2. 53. Z. B.

GUALATA, Afr. landst., volg. LOE ten N. van den Niger, tusschen Tombuctoe en Marocco gelegen, waarvan Guader de voornaamste plaats zou zijn. Het schijnt het nieuwere *Walet* te zijn. (Zie dat art.)

GUALCAS, kleine Z. Amer. riv. in Peru, prov. Piura, valt in de Piura.

GUALDAR, stad op het Afr. eil. Kanarië, een der Kanarische eil., de voormalige hoofdst. van Artemi en Temesor, veel vervallen, terwijl de eigenlijke stad nu slechts door 800 menschen bewoond is, doch, door deszelfs aangename ligging en altijd gelijke luchtsgesteldheid (daar men hier van geene jaargetijden weet), zoo wel als om de holen der oude Guanchen, die thans de helft der woningen uitmaken, altijd nog een belangrijk plaatsje.

GUALDO, kleine stad in den Kerk. Staat, legatie Spoleto. 2. Stadje in den Kerk. Staat, met 2000 inw.; 2 mijlen N. van Nocera.

GUALEA, Z. Amer. kolonie in Quito, prov. Esmeraldas; 8 mijlen N. W. van Quito. 299. 12. L. 5. N. B.

GUALEGAICHU, Z. Amer. stad in Buenos Ayres, prov. La Plata, aan de riv. van denzelfden naam, met 2000 inw. 319. 19. L. 32. 59. Z. B.

GUALEGUAY, Z. Amer. stad der prov. Buenos Ayres, aan eene riv. van dien naam. 33. 8. Z. B. 318. 18. L.

GUALI, Z. Amer. riv. in Granada, die op 302. 53. L. 5. 15. N. B. in de Magdalena riv. valt.

GUALID, BENI-GUALID, vruchtbaar gebergte in het Afr. kon. Fez, door een vrij volk bewoond, dat echter, om op het platte land te mogen handelen, aan den sultan van Fez schatting opbrengt.

GUALIOR, O. Ind. distr., prov. Agra, tusschen 26. en 27. N. B. en 60. en 61. L.; vruchtbaar in katoen en met eene ijzermijn. Het behoort thans den Mahratten, onder hun opperhoofd DOWLET ROW SCINDIA. 2. Beroemde vesting in bovengen. distr., op eene rots, met goede waterbakken, een paleis en twee merkwaardige piramidale gebouwen van rooden steen, die in den oudsten trant der Hindo's gebouwd zijn, terwijl aan den voet des heuvels de stad ligt, die groot, volkrijk en van vele schoone steenen huizen voorzien is, welke eene soort van amphitheater vormen, terwijl er veel handel tusschen de Britsche en Mahratten distr. gedreven wordt. Zij wordt beschouwd als den sleutel voor O. Indië, van den kant der Mahratten, in wier handen zij onder Engelsch toeverzigt is. 96. L. 26. 18. N. B.

GUALLAGO, GUALLAGUA of *Huallago*, Z. Amer. riv. in Nieuw Granada, die uit het meer Chiquiacoba, op 19. 57. Z. B. ontspringt, en zich op 5. 4. Z. B. in den Maranon uitstort. 2. Z. Amer. volksstam, tusschen bovengen. riv. en de Ucayale in Peru, in de Pampa-del-Sacramento.

GUALLEGA of *Guallaga*, groote Z. Amer. riv., die in Peru, in de prov. Guanuco ontspringt, en op 7. 16. Z. B. in den Maranon valt. Zij heeft eenen loop van meer dan 160 mijlen.

GUALOR, zie Gualior.

GUALQUI, hoofdstad van de Z. Amer. prov. Puchacay in Chili.

GUALTERO of *Gualteiri*, Ital. stad van Modena, hert. Reggio, met 4,150 inw.

GUAM, zie Guaham.

GUAMA, groote Z. Amer. riv. in Braziliё, prov. Para, die bij Para in eenen tak van den Maranon valt. 2. Z. Amer. riv., ten N. van Lima, in de prov. Cercado.

GUAMACHUCO, Z. Amer. prov. van Peru, tusschen de prov. Caxamarquilla, Chochapoyas, Caxamarca, Truxillo en Conchucos. Zij heeft eene koude luchtsgesteldheid; de grond evenwel is vruchtbaar in maïs, tarwe, enz.; er is veel vee, vooral schapen, wier wolbereiding een groot gedeelte van het bestaan der 11,000 inw. uitmaakt. De hoofdstad is Guamachuco.

GUAMALIES of *Huamalies*, Z. Amer. prov. van Peru, tusschen de prov. Pataz, Guanuco, Tarma, Caxatambo, Conchucos en de keten der Andes. Zij vormt een groot dal, dat door den Maranon doorsneden wordt. In het Z. is de luchtsgesteldheid koud; voor het overige gematigd, doch in sommige laagten buitengewoon warm. Men heeft er kwikzilvermijnen ontdekt.

GUAMANGA of *Huamanga*, Z. Amer. prov. van Peru, tusschen de prov. Guanta, Vilcas-Huaman en Castro-Vireina, met eenen hoogen grond en koude luchtsgesteldheid. Men vindt er echter vele weiden en korenvelden, ook eenige zilvermijnen, welke evenwel overstroomd zijn. 2. G. of *St. Juan de la Vittoria*, hoofdpl. van bovengen. prov., aan eenen berg en aan de Ucayale gelegen. De huizen zijn allen van steen, de toegangen tot dezelve en de pleinen zijn prachtig, en men vindt er verscheidene kerken en kloosters, ook geleerde en liefdadige gestichten, benevens 18,500 inw. Zij werd in 1539, door Don FRANCISCO PIZARRO gebouwd.

GUAMANTAGUA of *Guamantanga*, Z. Amer. stad van Peru, prov. Canta, merkwaardig door een Christus-beeld, naar hetwelk op het pinksterfeest ontelbare bedevaarten gedaan worden.

GUAMANTLA of *Huamantla*, N. Amer. dorp in Mexico, prov. Puebla, met 100 familiёn.

GUAMARE, Braz. riv., prov. Seara, welke op 4.55. Z. B. in den Atl. oceaan valt.

GUAMAS, Z. Amer. stam van Indianen in Nieuw Grenada, tusschen de riv. Apure en Meta.

GUAMES, Z. Amer. riv. in Quito, prov. Pastos, die Oostwaarts aanloopt en in de Putumayu valt. 2. Riv. aldaar, prov. Tacunga, die in de Cu-raray valt.

GUAMINA, een der Cuchen of Turks eil., ongeveer 7 mijlen van Guahari, in het eerst door COLUMBUS, Santa Maria de la Conception genoemd.

GUAMOCO, Z. Amer. stad in Nieuw Grenada, voorheen door de nabijgelegene zilvermijnen zeer bloeijend, doch met dezelve zeer vervallen. 302. 49. L. 7. 9. N. B.

GUAMUBO, volkplanting op het W. Ind. eil. Cuba; 7 mijlen O. van Havannah.

GUAMULOS, stad op het W. Ind. eil. Cuba; 28 mijlen Z. O. van Santa Clara.

GUANA, klein W. Ind. eil., N. O. van Antigua. 315. 46. L. 17. 16. N. B.

GUANA POINT, kaap aan de W. kust van het W. Ind. eil. St. Christophe. 315. 23. L. 17. 21. N. B.

GUANA REEF, of *Quita el Sueno*, riffen in de W. Ind. zee. 297. 16. L. 14. 25. N. B.

GUANA ROCKS, klippenriggel in de baai van Honduras, bij de kust van Mexico. 288. 16. L. 16. 12. N. B.

GUANACACHE, zie Cuyo.

GUANACAS, volkplanting in de Z. Amer. prov. Popayan; 13 mijlen N. O. van Popayan.

GUANACHES, verscheidene meren ten O. van de Andes van Chili, in het onderkon. Buenos-Ayres, prov. Cuyo, waarvan het grootste Laguno-Grande genoemd wordt, en 18 mijlen lang is. Uit hetzelve ontspringt de riv. Desaguero, welke tusschen 39. en 40. Z. B. in de Atl. zee valt.

GUANACOA, baai op het W. Ind. eil. Cuba.

GUANACOS, inham van Verapaz, aan de baai van Honduras, in N. Amer.

GUANAGA, N. Amer. eil. in Honduras, prov. Guatimala.

GUANAHANI of *Guahani*, een der W. Ind. Bahama's of zoogenoemde Kirks-eil., schoon thans minder bevolkt, echter altijd merkwaardig, als het eerste eiland, dat COLUMBUS ontdekte, en door hem *St. Salvador* genoemd werd. De Eng. noemen het *Cat-Island*, waarschijnlijk uit hoofde van de katten, die men hier aan den oever heeft gezet, en die zich hier, gelijk op al de Bahamas eil., zoo ontzaggelijk vermenigvuldigd hebben. Het eil. is 60 mijlen lang,

maar zeer smal, terwijl aan de O. zijde een rif loopt, op hetwelk het water van den Atl. oceaan (volgens TUCKEY), derwijze breekt, dat het land van dien kant ongenaakbaar is. Aan de Z. W. zijde is eene goede ankerplaats. De Spanjaarden wilden hier eerst eene volkplanting oprigten, dan zij hebben die spoedig verlaten, en het eil. bleef eenige eeuwen onbewoond, tot dat de koningsgezinden, die in 1783, na de verovering van Florida, dat land verlieten, zich hier nederzetteden. De stad *St. Salvador* bevatte in 1788, veertig huisgezinnen, 16 plantagiën en 458 slaven, die 2000 morgen lands bewerkten. De grond houdt men wel voor goed, maar de katoenplant wil er niet tieren, zoo dat de inw. door toevoer van het vaste land meest geholpen worden. 302. 46. L. 24. 30. N. B.

GUANAJO, zie Bonacca.

GUANAJUALO, N. Amer. distr. in Nieuw Spanje, ten N. van Valladolid, met veel goud-, zilver- en kopermijnen, doch weinig vruchtbaarheid. De hoofdplaats is Santa Fé.

GUANAL, (PUNTA DEL) kaap aan de Z. W. kust van het W. Ind. eil. Cuba. 303. 24. L. 20. 48. N. B.

GUANANDO, Z. Amer. dorpje in Quito, prov. Riobamba.

GUANAPU, riv. in Braziliё, welke N. waarts aanstroomt, en in den mond der Amazonen riv. valt. 2. Z. Amer. haven in het onderkon. Peru, aan de Stille Zuidzee.

GUANARE, Z. Amer. stad, prov. Caraccas, in een gezond en vruchtbaar oord, aan de riv. van denzelfden naam, alwaar de weiden van alle kanten met talrijke kudden bedekt zijn. Zij was in de 17 eeuw nog een dorp, en is nu eene tamelijk groote stad, met regte en breede straten, 1 groote en prachtige parochie-kerk, met een wonderdoend beeld van onze lieve vrouw van Comorato, (aan hetwelk de stad grootendeels haren bloei te danken heeft), een hospitaal, en 12,300 inw., dievoorheen bijzonder aan de riv. Portuguesa, veel tabak plantten, welke tak van bestaan echter door de kon. monopolie vernietigd is. Zij drijven nu aanzienlijken handel in vee, (voornamelijk in ossen en muilezels) enz., die zij over Coro, Porto-Cabello en Guiana uitvoeren. 310. 51. L. 8. 14. N. B. 2. G. of *Goanare*, riv. bij voorn. stad, welke zich in de Apure ontlast.

GUANARITO, Z. Amer. riv. van de prov. Venezuëla, welke ten N. van de stad Truxillo ontspringt, en na zich met de Tucupio vereënigd te hebben, in de Portuguesa of Portugezen riv. valt.

GUANAS, een der talrijkste oorspronkelijke volksstammen in het Z. Amer. kon. la Plata, tusschen 21. en 22. Z. B. Zij zijn sterk en gespierd, en om hen gehard te maken, moeten jongens van acht jaren reeds naar het land, en wanneer zij des avonds hongerig en vermoeid te huis komen, worden zij eerst geslagen, op allerhande wijzen gepijnigd, en krijgen geen avondeten, ten zij zij dit alles, zonder eenige smart te doen blijken, doorstaan. Zij zijn dapper, maar ook wreed in den oorlog, want zij vermoorden alle mannelijke wezens boven de 12 jaren, en zien hunne vrouwen en kinderen als hun eigendom aan. De oude vrouwen zijn de geneeskundigen. Zij zijn in 8 horden verdeeld, welke elk verscheidene caciken of aanvoerders in den oorlog tellen. Zij bouwen katoen, tabak, maniok, maïs, enz., en hebben eenige veeteelt en katoenweverijen: terwijl sommige mannen bij de Spanjaarden op daghuur gaan werken, en ook soms daar blijven wonen en christenen worden. De vrouwen begraven de helft hunner jonggeborene dochters levendig, om door gebrek aan vrouwen, haar geslacht te meer waarde bij te zetten.

GUANAVACOA, Spaan. stad op 't W. Ind. eil. Cuba, aan de baai van Havannah, met 12,000 inw., die handel drijven.

GUANAXUATO, prov. van het Spaan. onderkon. Nieuw Spanje, welke tusschen Luis-Potosi, Mexico, Valladolid en Guadalaxara gelegen is, en op 328 (ZIMMERMAN heeft 911) V. M., in 3 steden, 4 vlekken, 37 dorpen en 448 pachthoeven, 517,300 inw. bevat. Zij is geheel op den rug van de Cordillera's gelegen, heeft het 10,300 (ZIMMERMAN zegt 8443) voeten hooge gebergte Llanitos, en wordt door de riv. Lerma bespoeld. » Kort na de aankomst der Spanjaar-» den, zegt ZIMMERMAN, en nadat vele » hier wonende en zwervende volken » verdreven waren, werd het meer be-» langrijk door den landbouw, dan door » de mijnen; thans daarentegen over-» treft het, in het laatste opzigt, alles, » wat wij op den aardbol van metaal-» rijke landen kennen; men vindt hier » behalve zilver, eene aanzienlijke hoe-» veelheid goud, enz.'' Van 1796 tot 1803 bedroeg de waarde der opbrengst van goud en zilver 40 millioenen dollars. Ook de warme bronnen bij San Jose de Comangillas zijn aanmerkenswaardig; zij ontspringen in eene bazaltachtige opening.

ning. 2. G. of *Santa Fé de Goanajoato*, hoofdpl. van voorn. prov., in 1554 door de Spanjaarden aangelegd. Haar hoogste gedeelte is meer dan 6,939 voeten boven de oppervlakte der zee. In 1803 werd hare bevolking op 41,000 menschen, binnen de muren der stad, en op 29,000 in den omtrek geschat, welke laatste in de mijnen hun bestaan vinden. Dan dit getal zal nu zeker verminderd zijn; immers herinnert zich elk nog met afgrijzen, hoe de Spaansche generaal CALLEJA, voor weinige jaren, alhier 9,000 grijsäards, vrouwen en kinderen liet nedersabelen en de stad verwoestte, omdat de insurgenten hier hun hoofdkwartier hadden gehad, doch door eene snelle vlugt aan zijne woede ontkomen waren. 276. 45. L. 21. N. B.

GUANAYA, zie Bonacco.

GUANBACHO, Z. Amer. riv. in Peru, welke op 9. 22. Z. B. in de Stille Zuidzee valt.

GUANCABAMBA, zie Chamaya.

GUANCABELICA of *Guancavelica*, ook *Huanca-Velica* genoemd, Z. Amer. stad in Peru, hoofdstad van de prov. van dien naam, aan de Apacoca, met 6000 inw. in een afgebroken en zeer oneffen dal, dat door de Andes gevormd wordt, waarin het weder zeer koud en zoo veranderlijk is, dat men er dikwerf op eenen dag, regen, vorst, hagel en zwaar onweder heeft. De omliggende bergen zijn zoo rijk aan goud en zilver, dat, gelijk HELMS zegt, indien zij behoorlijk bewerkt werden, zij genoegzaam voor de geheele wereld zouden opleveren. Ook wordt er lood en koper gevonden, maar ook deze mijnen worden verwaarloosd. 302. 55. L. 12. 56. Z. B.

GUANCHACO, Z. Amer. haven van Truxillo, in Peru, door welke deze stad met suiker, honig, enz., handel drijft. 298. 48. L. 8. 5. Z. B.

GUANCHEN, oorspronkelijke bewoners der Kanarische eil., welke, zegt de kundige BORY DE ST. VINCENT, » eene minder barbaarsche behandeling » verdiend hadden: doch ongelukkig viel » aan hen, in die hatelijke eeuw, » hetzelfde lot ten deel, dat alle India» nen trof, die de Spanjaarden onder » hun knellend juk bragten.'' Uit hetgeen men nog van hen vindt, kan men opmaken, dat hunne wetten weinig in getal, doch met wijsheid opgesteld waren; dat hunne spraak reeds eenige uitgebreidheid had; zelfs wil men, dat sommige woorden met die van de oudste volkeren overëenkwamen. Men zie verder genoemden schrijver.

GUANCHES, riv. op 't W. Ind. eil. Cuba. 2. Z. Amer. riv. op de landengte van Panama, welke bij Porto Bello in zee valt.

GUANCURI, Z. Amer. riv. in Brazilië, welke in de Paraguay valt.

GUANEROS, Z. Amer. riv. in Caraccas, welke in de sneeuwgebergten van Maracaïbo ontspringt, en in de Apure valt.

GUANGUE, Afr. riv. in Abyssinië, welke in de Tacazze valt, en dan gemeenschappelijk den naam van Albara aanneemt. In dezelve zijn veel krokodillen en nijl- of rivierpaarden.

GUANICA, baai op 't W. Ind. eil. Porto Rico, ten Z. O. van de stad St. German, 2 zeemijlen breed en diep, waar zelden stormen indringen, zoo dat de schepen hier veilig voor anker kunnen liggen.

GUANIMA, zie Guamina.

GUANIPA, Z. Amer. riv. in Caraccas, prov. Cumana, welke in de Guarapiche valt.

GUANJAIA of *Guancayo*, Z. Amer. stad in Peru, prov. Jauja of Xauxa.

GUANJOOK, schoon Afr. dorp in Abyssinië; 7 m. Z. W. van Tcherkin.

GUANO, Z. Amer. volkplanting in Quito, prov. Riobamba, aan den oever der riv. van dien naam. 299. 18. L. 1. 34. Z. B. 2. Klein Z. Amer. eil., op de kust van Peru. 20. 19. Z. B.

GUANO KEY, (GREAT) klein eil., tot de Bahama's behoorende. 26. 30. N. B.

GUANO KEY, (LITTLE) klein eil. als boven. 300. 41. L. 26. 18. N. B.

GUANOBUCOA, volkplanting op het W. Ind. eil. Cuba; 3 m. Z. van Havannah.

GUANOCO, HUANOCO of *Leon de Guanuco*, Z. Amer. prov. in Peru, tusschen de woestijn, de prov. Tarma en Guamalies. 2. Stad in gen. prov., zeer vervallen, met de puinhoopen van prachtige gebouwen en 5000 inw., die met de hier geteeld wordende kaskarille, suiker, koffij, harst, enz., handel drijven.

GUANTA, Z. Amer. prov. in Peru, tusschen de prov. Xauxa, Anganaes, Guamanga, Castro-Vireyna, Andohnailas, Vilcas-Huaman en de Andes gelegen. Zij strekt zich N. W. en Z. O. waarts uit, en is zeer hoog, met warme dalen, die alle soorten van vruchten, als ook suiker en cacao voortbrengen; men telt er 10,000 inw. De hoofdstad draagt denzelfden naam, en is slecht gebouwd.

GUANTAJAPA, Z. Amer. prov in Peru.

GUANTANAMO-BAY of *Cumberland-Bay*, baai op 't W. Ind. eil. Cuba, welke verscheidene schepen kan bevatten.

GUANUCO, zie Guanoco.

GUAPAY, Z. Amer. riv., welke in Peru aan de Andes ontspringt, naderhand den naam van Mamora overneemt, en in de riv. der Amazonen uitloopt.

GUAPORE, Z. Amer. riv. in Brazilië, die, volgens MAWE, in de prov. Matto-Grosso, op 14. 42. Z. B., 20 m. N. O. van Villa Bella ontspringt, en 120 mijlen N.waarts aanloopende, in de Arinos valt, met welke vereënigd, zij de groote riv. Tapayos vormt. Anderen houden haar voor eenen hoofdtak der groote riv. Madera, en doen haar in Rio de la Plata, in de prov. Los Charcas, tusschen 18. en 19. Z. B. ontstaan, en de San Miguel opnemen.

GUARACARO, eene der vier hoofdriv. op het W. Ind. eil. Trinidad, aan welks mond eene droogte is, die den ingang moeijelijk maakt.

GUARAGUAICU, Braz. riv., welke op 9. 40. Z. B. in de Atl. zee valt.

GUARAHU, Braz. riv., welke op 3. 10. Z. B. in de Atl. zee valt.

GUARAIGUAZU, Braz. riv., die O.waarts aanloopt, en op 9. 28. Z. B. in de Atl. zee valt.

GUARAJOS, zie Honduras.

GUARAMAMA, Braz. riv., welke op 7. 20. Z. B. in de Atl. zee valt.

GUARAMBARE, Z. Amer. volkplanting der Indianen in Paraguay, op 320. 16. L. 25. 29. N. B. 2. Z. Amer. riv. in Paraguay.

GUARANDO, Z. Amer. vlek in Nieuw Granada, prov. Quito, in het distr. Chimbo, ten Z. W. van den Chimborasso. 1. 37. Z. B.

GUARANIS, GUARANIËRS of *Queriniërs*, Z. Amer. volksstam, de talrijkste van Paraguay, welke zich over een groot deel van la Plata en Brazilië verspreid heeft, en welker taal *Tupi* genoemd, door bijna geheel Z. Amer. verstaan wordt. Het grootste deel van dezelve woont in groote vlekken of gehuchten, tusschen en aan de oevers der riv. Parana, Paraguay en Uraguay. Zij hebben door de Jesuïten en andere zendelingen, grootendeels den christelijken godsdienst aangenomen, en vinden hun bestaan in den landbouw en de veeteelt. Zij zijn zeer vreedzame menschen, die de Spanjaarden steeds getrouw gebleven zijn, en hun groote diensten gedaan hebben. In 1762 telde men er nog 141,000, die sedert, door de kinderziekte en de mazelen, ongeloofelijk verminderd zijn.

GUARAPICHE, Z. Amer. riv., prov. en gouv. Cumana, welke in de Oostelijke helling van den berg Brigantin ontspringt, door onderscheidene onbekende, en door woeste volken bewoonde oorden heenloopt, en als dan op 10. 8. N. B., tusschen kaap Paria en den mond van den Orinoco, in de golf van Paria valt, alwaar zij door de menigvuldige stroomen, welke in haar uitloopen, het voorkomen heeft van eene riv. van den eersten rang. De oevers zijn zeer vruchtbaar, doch weinig bebouwd.

GUARANIËRS, zie Guaranis.

GUARAUNAËRS of *Guaraunoërs*, Z. Amer. volksstam in Guiana, op de eil. aan den mond van den Orinoco, 8,000 zielen sterk, die op palmboomen wonen, en grootendeels van visch, en in vriendschap met de Spanjaarden leven.

GUARBEQUE, Fr. dorp, dep. Pas-de-Calais; 1 mijl van St. Venant.

GUARCHE, Fr. stadje, dep. Ille en Vilaine.

GUARCO, Z. Amer. haven, aan de kust van Peru. 13. Z. B.

GUARDA, kleine, doch wel versterkte Port. stad, prov. Beira, aan den voet van het Estrella gebergte, bij den oorsprong der Mondego, met 3 parochiekerken, 1 gasthuis, armhuis en 2,300 inw. Het daar bestaand bisdom behoort onder den aartsbisschop van Lissabon. 2. Volkplanting op het W. Ind. eil. Cuba; 50 mijlen W. Z. W. van Havannah. 3. Zie Guardia, No. 2.

GUARDAFUI, O. punt van Afrika, aan de kust van Adel, tegenover het eil. Socotora. 11. 45. N. B.

GUARDAMAR, Spaan. stad, prov. Valencia, met eene goede haven aan den mond der Segura, handel in het zeezout *la Mata* en 3000 inw. 16.10.L.38.15.N.B.

GUARDEFAN, zie Guardafui.

GUARDIA, Spaan. stad, prov. Toledo, bij de Cedron, met 3,350 inw. en eene salpeterfabr. 2. Spaan. stad in Gallicië, op de grenzen van Portugal, met eene door een kasteel gedekte haven, aan den mond der Minho. 3. Nap. marktvlek in Principato Ultra, met 2,020 inw. 4. Nap. slot in Calabrië Citra, met gezondheidsbronnen en kastanjebosschen. 5. Nap. stad, prov. Terra di Lavoro, met 4,060 inw. 6. G. *Alfiera*, of *Regia*, Nap. marktvlek, prov. Molise, aan de Tiferno, met 1280 inw. 7. G. *di Lombardi* of *Lombarda*, Nap. stad in Principato Ultra; 2,550 inw.

GUARDIALFIERA, Nap. stadje, prov. Molise, met 1,450 inw., een bisdom en zwavelbronnen.

GUARDISTALLO, Tosc. dorp, bij Volterra.

GUARDO, zie Guarda.

GUARENA, Sard. D. in Piëmont, prov. Alba, aan de Tanaro, met 2,200 inw.

GUARGA, Afr. riv. in Marocco, welke 10 mijlen boven Mamora in de Seboo valt.

GUARGULA, Afr. stad in het rijk van denzelfden naam, ten Z. van den Atlas; 75 mijlen Z. van Pescara, 14 mijlen O. Z. O. van Algiers, waar men noch koren, noch rundvee heeft, maar zich met het vleesch van kameelen en struisvogels voedt. De meeste inw. zijn negers, doordien de oorspronkelijke inw. zich met de negerinnen vermengd hebben. Zij zijn zeer gastvrij en drijven handel met vreemdelingen, die hun koren, gezouten vleesch, laken, linnen, wapenen, enz., aanbrengen.

GUARIAN of *Garian*, Afr. bergketen in het Z. van Tripoli, met veel olijven en vee.

GUARICO, tak van de Z. Amer. riv. Apure in Caraccas, die in Venezuëla ontspringt.

GUARICO, (PUNTA DEL) kaap aan de N. kust van het W. Ind. eil. Cuba. 303. 24. L. 20. 48. N. B.

GUARIE, Schot. kerspel, gr. Banff, met eene steile klip.

GUARINO, Z. Amer. riv. in Nieuw Grenada, die in de Magdalena riv. valt.

GUARISAMEY, N. Amer. stad in Nieuw Spanje, prov. Durango, met oude zilvermijnen en 3800 inw.

GUARMEY, Z. Amer. haven van Peru, aan de Stille Zuidzee, en de riv. van dien naam. 299. 46. L. 10. 6. Z. B.

GUAROCHICO, voormalige haven op het Kanarisch eil. Laguna.

GUAROCHIRI, Z. Amer. prov. van Peru, tusschen de prov. Canta, Tarma en Jauja; 30 mijlen lang en 13 breed, aan de Andes gelegen, met een koud klimaat, doch vruchtbare dalen, en veel zilvermijnen, die thans echter niet veel opbrengen; men vindt er ook kobalt en steenkolen. 2. Hoofdstad van bovengen. prov., van waar men veel sneeuw naar het 10 mijlen van daar gelegene Lima brengt. 301. 28. L. 11. 55. Z. B.

GUAROMAN, Spaan. vlek op de Sierra Morena, door kolonisten bewoond.

GUAROPARI, Braz. riv., die op 20. 50. Z. B. in den Atl. oceaan valt.

GUAROSIA, steile en ongelijke streek lands, op het Kanarisch eil. Palma, met 350 inw.; tamelijk vruchtbaar, doch aan eene groote afwisseling van warmte en koude onderhevig.

GUASACUALCO, N. Amer. riv. in Nieuw Spanje, die in de golf van Mexico valt.

GUASAGA of *Huassaga*, Z. Amer. riv. in Quito, prov. Mainas, die op 3. 24. Z. B. in de Zuidzee valt.

GUASARAPOS, zie Guachies.

GUASCO, PORTO GUASCO of *Húasco*, zeestadje in Chili, prov. Copiapo, aan eene riv. van dien naam. 28. 29. Z. B.

GUASTA DI AMONE, Nap. stad, prov. Abruzzo Citra, aan de zee gelegen, met 4 kerken en 2700 inw.

GUASTALLA, hert. in Italië, een klein landschap, tusschen de hert. Modena en de Lomb. Ven. legatie Mantua, in het N. door den Po, en ten W. door de Crostolo begrensd. Het heeft slechts eene oppervlakte van $1\frac{1}{2}$ V. M., is rijk in koren, rijst en ooft, heeft veeteelt, zijdeteelt en olijven, terwijl het in 1 stad en 4 dorpen, 7,200 inw. telt. 2. Hoofdpl. van voorn. hert. aan de zamenvloeijing van den Po en de Crostolo, in een moerassig, van vele kanalen doorsneden oord, op de oude wijze met muren en grachten omringd, met een oud kasteel, verscheidene kerken en 5,500 (BALBI en LICHTENSTEIN geven slechts 3,100) inw., die zijdespinnerijen, zijde- en flanelweverijen hebben, handel in het klein drijven, en vooral veel rijst bouwen.

GUASTEGA, N. Amer. prov. van Nieuw Spanje, langs de golf van Mexico, tusschen de prov. Mexico en Nieuw Santander.

GUASTO DI AMONE, zie Guasta.

GUATACATES, vlakte in 't Braz. gouv. Rio, alwaar veel suiker en koffij geteeld wordt.

GUATAPORI, Z. Amer. riv. van Nieuw Grenada, die in de Magdalena-riv. valt.

GUATARO, riv. op het W. Ind. eil. Trinidad, slechts 7 mijlen verbevaarbaar.

GUATAVITA, Z. Amer. kolonie in Nieuw Grenada, met 200 Indiaansche familiën; 3 uren N. van St. Fé de Bogota. 2. Z. Amer. meer in Nieuw Grenada.

GUATEQUE, Z. Amer. kolonie in Nieuw Grenada, prov. St. Fé de Bogota, aan den W. oever der Magdalena riv. 17 mijlen van Santa Fé.

GUATIMALA of *Guatimalo*, voorheen een bijzonder koningrijk, thans een kapitein-generaalschap in Spaan. N. Amer., tusschen de baai van Honduras, de Caraïbische zee en het intend. Guaraba in Nieuw Spanje, of tusschen 5. en $13\frac{1}{2}$. N. B. gelegen en op 16,000 V. M. 1,200,000 inw. bevattende. — De Cordillera's doorsnijden dit land in onderscheidene rigtingen, en scheiden in het bijzonder de prov. Guatimala, N. O. en Zuid-

Zuidwaarts van de overige prov. af. Het wordt door kustriv. bespoeld, en heeft het meer Nicaragua, dat 444½ V. M. groot is; een vochtig, heet klimaat en eenen uitmuntenden grond, die gedeeltelijk uit zeer oude en veranderde lava bestaat, en hier eene buitengewone vruchtbaarheid en weelderigen groei der planten veroorzaakt. De maïs geeft hier drie honderdvoudige vrucht, en wordt, zoo wel als de cacao, bijna in genoegzame hoeveelheid, voor het geheele rijk geteeld. De indigo wordt voor de beste soort gehouden, en levert jaarlijks ongeveer 6 millioenen guldens op, terwijl er verder vanille, suiker en katoen geteeld wordt. In de bosschen, die door de schoonste vogels bewoond worden, zijn de kostbaarste houtsoorten, terwijl men er overvloed van rundvee en schapen, en in de riv. en aan de kusten veel visch vindt. De havens geven gelegenheid tot veel vertier en handel, vooral in de producten des lands en der zijde- en katoenfabr. Jammer dat een zoo gezegend land, door de vreesselijke uitbarstingen der vuurspuwende bergen, en de geduchtste aardbevingen zoo veel te lijden heeft. De inw. zijn voor ⅗ Indianen. De roomsche godsdienst wordt er door 1 aartsen 6 bisschoppen bestuurd. Het kapitein-generaalschap heeft 2 geregtshoven te Guatimala en Panama, en is in 6 (volgens anderen in 8) prov. verdeeld, als Guatimala, Chiapta, Honduras, Vera Paz, Nicaragua en Costa-Rica (waarbij eenigen dan nog Soconusco en Veragua voegen). 2. Spaan. prov. in voorn. kapitein-generaalschap, 100 mijlen lang, doch slechts 4 mijlen breed, gelijk reeds boven gezegd is, door de Cordillera's van de overige prov. afgescheiden en langs de kusten gelegen. Zij is goed bevolkt en zeer vruchtbaar, vooral in indigo. 3. G. of *San Jago di Guatimala*, of Nieuw Guatimala genoemd, de hoofdpl. van voorn. prov. en kapitein-generaalschap, nadat in 1774, de voorm. hoofdstad van dien naam door eene aardbeving verwoest was, waarbij wel 8000 huisgezinnen omkwamen, 4 mijlen van die plaats gebouwd en aan den ingang van een dal, dat naar den kant van de zee al wijder en wijder wordt, tusschen twee vrij hooge en vuurspuwende bergen (de Vuur-en Waterberg genoemd), bij de kleine riv. De las Vaccas gelegen. Zij is de zetel der regering en van eenen aartsbisschop; is regelmatig gebouwd, heeft eene hoogeschool, eene hoofd- en verscheidene kloosterkerken, welke laatste zeer rijk zijn en met zware zilveren lampen en Mariabeelden pronken. De inw. hebben eenige fabr. van zijden en wollen stoffen, drijven eenen sterken handel op N. en Z. Amer., waardoor zij groote rijkdommen verkregen hebben, en de weelde hier zeer groot geworden is. De Creoolsche vrouwen hebben de gewoonte eene fijne klei, waarvan men tafelgereedschap maakt, met geheele handen vol te eeten, ten einde, ten koste harer gezondheid, haar vel blanker te maken. 14. 28. N. B.

GUATIRE, Z. Amer. volkplanting in Caraccas, prov. Venezuëla; 8 mijlen O. van Caraccas.

GUATO, Z. Amer. eil. in de Stille Zuidzee, bij de kust van Chili; 7 mijlen lang en 2 breed. 44. 40. Z. B.

GUATOS, Indiaansche volksstam van Z. Amer., in Rio de la Plata, aan de Paraguay. 19. 12. Z. B.

GUATUARO, eene der vier hoofdriv., op 't W. Ind. eil. Trinidad, die aan de O. kust in zee valt.

GUATUNA, Z. Amer. riv., die 33 mijlen boven Pauxis in de Amazonen riv. valt.

GUAUCHINANGO, N. Amer. stad in Mexico, prov. Puebla, met 1200 Spaansche, Mulatsche, Mestische en Indiaansche familiën. 279. 52. L. 20. 23. N. B.

GUAURA of *Haura*, Z. Amer. stad in Peru, prov. Chancay, aan eenen snellen stroom van dien naam, met eene groote haven, zoutmijnen, en in de nabijheid overblijfselen van de paleizen der Incas. 301. 24. L. 11. 6. Z. B.

GUAURABO, riv. op 't W. Ind. eil. Cuba, die op 21. 45. 26. B. in zee valt.

GUAUXA, zie Jauja of *Xauxa*.

GUAUXACA, zie Oaxaca.

GUAVIARI, tak van den Orinoco in Nieuw Grenada, die zich met de Atabaro en Immirrida tot eenen stroom veréénigt.

GUAXACA, zie Oaxaca.

GUAXACATLAN, N. Amer. stad in Mexico, prov. Guadalaxara; 20 mijlen N. W. van de stad Guadalaxara.

GUAXALACA, riv. aan de N. W. kust van het W. Ind. eil. Porto Rico.

GUAXEQUILLO, N. Amer. dorp in Nieuw Spanje, aan de riv. Florida.

GUAYABAL, Z. Amer. kolonie in Nieuw Grenada, prov. St. Fé de Bogota, met 800 huisgezinnen.

GUAYABAMBA of *Huayabamba*, Z. Amer. riv. van Peru, die op 7. 33. Z. B. in de Guallaga valt.

GUAYACHU, Z. Amer. stad in Bue-

nos-Ayres, die voorheen tot Peru behoorde, aan den W. oever van het meer Titiaca.

GUAYAMA, stad op 't W. Ind. eil. Porto Rico, met 5,000 inw., handel in vee, koloniale waren en timmerhout.

GUAYANA, zie Guiana.

GUAYANAS, zie Guanas.

GUAYAQUIL of *Guayapul*, Z. Amer. prov. van Quito, tusschen kaap Pasao en den mond der riv. Tumbe, ongeveer 35 mijlen lang, en door de prov. Truxillo, Piura, Cuenca, Esmeraldas, Riobamba en Chimbo omringd. Het heeft een zeer heet en vochtig klimaat, en eenen meestal lagen en vlakken grond. De regentijd duurt er van December tot April, brengt eene onverdragelijke zoele hitte, en ontzaggelijke donderbuijen aan; terwijl talooze zwermen insecten niemand een oogenblik rust laten, en muskieten, schorpioenen, adders, padden, enz. zeer talrijk zijn. Gedurende dien tijd kan men geen licht, dan in eenen lantaren branden, aangezien de insecten, die in de vlam vliegen, hetzelve dadelijk uitdooven; ook moet men, alvorens te gaan slapen, de bedden onderzoeken, indien men geen gevaar wil loopen, van door schorpioenen of andere vergiftige dieren gestoken te worden. Van Mei tot December is het weer zeer goed, en wordt verkoeld door Z. W. en W. Z. W. winden, die de lucht helder maken, wanneer ook het ongedierte bijna geheel verdwijnt. — Dit land brengt voort: rijst, cacao, die twee oogsten 's jaars geeft, katoen, tabak, zout, was en honig, in welke producten de inw. veel handel drijven. In de bosschen vindt men kostbare houtsoorten, en in de riv. eene menigte zeer groote *alligators*. — 2. Hoofdstad dezer prov., aan de riv. Guayaquil, wel gebouwd, doch met meestal houten huizen, die dikwerf zoo als in 1692, 1707 en 1764, door brand verwoest werden. Zij heeft eene goede haven en een uitnemend dok, waar men voorheen vele linieschepen, van het uitmuntend hout in den omtrek, bouwde. Zij is verdeeld in de oude en nieuwe stad, die door eene houten brug veréënigd zijn; terwijl de plaats door drie forten verdedigd wordt. Zij bevat 20,000 inw. 298. L. 2. 11. 25. Z. B. 3. Z. Amer. riv., in dezelfde prov., die in de Andes ontspringt, en door losse zandbanken in derzelver mond, voor groote schepen gevaarlijk is; zij is vol alligators, die de oevers onveilig maken, en valt in de Stille Zuidzee, op 2. 27. Z. B.

GUAYAS, zie Goyaz.

GUAYMA, N. Amer. stad, prov. Sonore, aan den mond der Yaqui, met eene haven, door hooge bergen omringd, over welke het Pelikanen eil. ligt.

GUAYNAM, dorp op het W. Ind. eil. Porto Rico, ten W. van de hoofdstad, met 1,284 inw.

GUAYNILLA, baai op het W. Ind. eil. Porto Rico, niet ver van Yanco.

GUAYQUERIS, zie Guaikurus.

GUAYRA, zie Goayra.

GUAZACUALCO, groote N. Amer. riv. in Mexico, die Z. waarts loopt, en in de golf van Mexico valt. De oevers brengen zeer schoon scheepstimmerhout voort. 283. 23. L. 18. 12. N. B.

GUAZARA, Z. Amer. riv. in Nieuw Grenada, prov. Santa Martha, valt op 10. 55. N. B. in de Rio Hacha.

GUBA, zie Guber.

GUBAR, Kaukazische volksstam in het gebergte van Daghestan wonende, van Burtunnah tot Achsai, 1800 familiën sterk, en door de oudsten geregeerd wordende.

GUBBIO of *Eugubio*, stad in den Kerk. Staat, legatie Ancona, aan den voet der Apennijnen, met vele oudheden, fabr. van wollen en zijden stoffen, en 4000 inw.

GUBDEN, distr. der Lesghiërs in het gebied van den Schamchal.

GUBEN, Pruis. kreits, regdst. Frankfort, tusschen de kreitsen Lebus, Frankfort, Sternberg, Ankrossen, Sorau, Kotbus en Lubben gelegen, en op $17\frac{1}{4}$ V. M., 31,200 inw. bevattende. Zij wordt door den Oder, de Neisse, met de Lubst en eenige zeer kleine meren bespoeld. De grond is golvende, en zeer vruchtbaar in tarw, boekweit, gierst, hennep, boom- en tuinvruchten, tabak en hout. Verder is er vee- en schapenteelt, ook worden er ganzen en bijen aangekweekt; de fabr. zijn gering. 2. Pruis. stad, hoofdpl. van voorn. kreits, aan de Neisse, met 4 poorten, 3 voorsteden, 3 kerken, 1 lyceüm met eene eigene bibliotheek, 7,420 inw., die lakenweverijen, kousen- en tabaksfabr., aanzienlijke looijerijen, brouwerijen, eene koperslagerij, akkerbouw, wijnoogst, boomkweekerij en scheepvaart hebben. Er zijn ook zeer bezochte veemarkten.

GUBER, landschap in 't binnenland van Afrika, een gedeelte van het rijk van Houssa uitmakende, thans met Zanfara veréënigd en aan Asben cijnsbaar. Het drijft handel met Marocco, in ijzer en katoen, voor goud en slaven.

GUBESCHA, zie Kubascha.

GUBI, zeer oude O. Ind. stad in My-

Mysore, met 400 slecht gebouwde huizen, morsige straten, sterken handel en eene welbezochte weekmarkt. 94. 56. L. 13. 7. N. B.

GUBIO, zie Gubbio.

GUBORORO, zie Franciscus. No. 1.

GUCHEU, groote Chin. stad, prov. Kiang-si, aan de Ta, met veel handel en vermillioengroeven.

GUDA, distr. bij den Kaukazus, aan de bron der Aragwi, en den voet van het hooge gebergte van denzelfden naam, waarover de weg van Mosdok naar Teflis gaat, met 7 dorpen.

GUDAMAGURI, riv. bij den Kaukazus, welke uit het N. O. komt en ¼ mijl beneden Kawturi in de Aragwi valt.

GUDARAH of *Godra*, O. Ind. distr. in Guzeratte, op 23. N. B. De grond is er heuvelachtig, met bosschen bezet en aan het hoofd der Mahratten GUICOWAR onderworpen. 2. Hoofdstad van voorn. distr. 91. 29. L. 22. 50. N. B.

GUDELUR of *Guddalore*, stad op de kust van Coromandel, in Voor-Indië, met 60,000 inw. en fabr. Zij behoort den Engelschen.

GUDEMEL, klein eil. aan de W. kust van Schotland, ten O. van Oronsay.

GUDEN of *Gudensaue*, Deen. riv. in Jutland, welke, na eenen loop van 25 mijlen, en na meer dan 40 kleine riv. en beken ontvangen te hebben, in het Kattegat valt.

GUDENSBERG, ambt in Ned. Hessen, aan de Schwalm, en den Oldenberg; in 2 steden, 26 dorpen, 5 landhoeven en 1920 huizen, 13,000 inw. bevattende. 2. Stad en hoofdplaats van voorn. ambt, met muren, 1625 inw., fabr. en handel.

GUDOW, Deen. D., hert. Lauenburg.

GUEBWILLER, Fr. dorp, dep. Boven Rijn; 2 mijlen van Colmar.

GUEGNON of *Gueugnon*, Fr. vlek, dep. Saône en Loire, arr. Charolles, aan de Arroux, met 1030 inw., smederijen en ijzergieterijen. 2. Fr. vlek, dep. Morbihan, arr. Ploermel, met 2400 inw.

GUEGUETENANGO, Z. Amer. vlek in Guatimala, met 1000 Ind. huisgezinnen, en eene beroemde jaarmarkt.

GUEGON, Fr. dorp, dep. Morbihan.

GUEHL, (DE HOOGE) een hooge berg in den Oostenr. kreits Salzburg, tot de Norische Alpen behoorende, 7,812 voet boven de oppervlakte der zee.

GUEILE, kleine riv. in de Nederl. prov. West-Vlaanderen, die bij Ostende in zee valt.

GUEJOLOTITLAN, N. Amer. dorp in Mexico, prov. Oaxaca, op 16. 10. N. B.

GUEJOZINGO, zie Huetjozingo.

GUELFF, zie Haberg.

GUELFO, (ST.) zie Castel Guelfo.

GUELTAS, klein eil. aan de kust van 't Fr. dep. Noordkusten.

GUEMAR, Fr. stadje, dep. Boven Rijn, arr. Colmar, met 820 inw.

GUEMENÉ, Fr. stadje, dep. Morbihan, arr. Pontivy, aan de Escorf, met 1325 inw.

GUEMENÉE, Fr. stadje, dep. Neder Loire, arr. Savenay., met 3400 inw.

GUENDER, zie Gondar.

GUENROUET, Fr. stadje, dep. Neder Loire, met 1700 inw.

GUEPIE, Fr. dorp, dep. Aveiron.

GUEQUE, Z. Amer. riv. in Caraccas, welke in de Caraïbische zee valt.

GUER, Fr. stadje, dep. Morbihan, arr. Ploermel, met een kerspel van 4,850 inw.

GUERANDE, ommuurde Fr. stad, dep. Neder Loire, arr. Savenay, tusschen de monden der Loire en Vilaine, met een kasteel, twee voorsteden, 3 kerken, 2 hospitalen en 7,130 inw., die fabr. van piqué, leder, enz. hebben, en handel in paarden, koren en zout drijven, welk laatste uit de moerassen langs de zee gewonnen wordt.

GUERARD, Fr. vlek, dep. Seine en Marne, aan de Morin, met 1650 inw.

GUERBIGNY, Fr. dorp, dep. Somme.

GUERCHE, Fr. stad, dep. Ille en Vilaine, arr. Vitré, met 2 kerken en 3,600 inw., handel en fabr. 2. G. of *Guierche*, Fr. vlek, dep. Cher, arr. St. Amand, aan de Aubois, met 1200 inw. 3. G. of *Guierche*, Fr. stadje, dep. Ille en Vilaine, aan de Creuse, met 106 huizen. 4. Fr. vlek, dep. Sarte.

GUERCHEVILLE, Fr. vlek, dep. Seine en Marne; 2 mijlen W. van Nemours.

GUERCHY, Fr. vlek, dep. Nièvre. 2 Fr. vlek, dep. Yonne.

GUERDELAN, Turk. dorp, pachalik Bagdad, tegenover Bassora, aan de Schat-el-Arab door den vermaarden Arab. koopman EBN REZK bekend.

GUERET, Fr. arr., dep. Creuse, helwelk op ruim 30½ V. M., in de zeven kantons Ahun, Bonnat, Dun, Le Grand, Bourg-Salagnac, Gueret, St. Vaury en la Souterraine, 77 gemeenten en 75,450 inw. bevat. 2. Fr. stad, hoofdpl. van voorn. arr., en van het geheele dep. Creuse, en dus de zetel van den prefect en der departementale regeringscollegiën. Zij ligt aan het hangen van eenen berg, tusschen twee andere bergen, en een uur van de riv. Creuse en Gartempe. Zij is wel gebouwd, heeft 1 kerk, 1 hospitaal, 490 hui-

huizen en 3,360 inw., die eenige looijerijen hebben.

GUERIGNY, Fr. dorp, dep. Nièvre, arr. Foix, met ankersmederijen.

GUERIN, Fr. vlek, dep. Lot en Garonne; 2 mijlen van Castel Jaloux.

GUERLANGE, zie Messance.

GUERLESQUIN, Fr. vlek, dep. Finisterre, arr. Morlaix, met 1520 inw.

GUERNICA, Spaan. vlek, prov. Biscaye, niet ver van de kust, alwaar de staatsvergaderingen onder eenen eik van denzelfden naam gehouden, en de archiven, in een nabijgelegen klooster, bewaard worden.

GUERNSEY, Eng. eil. in het Kanaal, bij de Fr. kust, tot de zoogenoemde eil. van Normandië behoorende, ten N. W. van Jersey, tusschen 14. 54. en 15. 14. L. en 49. 22. en 49. 35. N. B. gelegen, en op 4½ V. M., in 1 stad, 12 kerspelen, en 3600 huizen, 21,300 inw. bevattende. Het is overal van steile rotsen omringd, terwijl zich in het W. de rotsklippen Hanovaux tot in zee uitstrekken. Aan de Z. zijde is het land hoog, en neemt naar het N. langzamerhand af, terwijl het geheel, over het algemeen, een bekoorlijk, altijd groen panorama voorstelt, dat door eenige kleine riv. bespoeld wordt. In het midden ligt een klein meer, waarin veel visch is. Men teelt hier genoegzaam koren en aardappelen, veel boomvruchten, en vooral appelen, die goeden appeldrank geven; de weiden zijn zeer goed en het rundvee schoon. Aan de kusten is veel visch, doch er is gebrek aan hout, waarin door steenkolen uit Engeland, en eenige zeeplanten voorzien wordt. De inw., van Franschen afkomst, spreken fransch patois en behooren tot de Angelikaansche kerk; terwijl zij zich met den landbouw, de veeteelt, visscherij, smokkelhandel, en scheepvaart (met 100 eigene schepen) bezig houden. Het eil. wordt door het fort Cornet Castle verdedigd. Deszelfs reeden zijn aan de O. zijde, waarnaar men uit het Noorden door de twee kanalen Petit Ruau of Little Russel, en Grand Ruau of Great Russel komen kan. Men vindt er zeer vele overblijfzels van de Druiden. De hoofdstad is St. Peter's Port. 2. Gr. in de N. Amer. Rep., prov. Ohio, tusschen de gr. Washington, Munroe, Bellmont, Harrison, Tuscarawa en Muskingum, met eenen tamelijk vruchtbaren grond, 9 plaatsen en 4,800 inw. De hoofdpl. is Cambridge.

GUERON, zie Geschen.

GUERSCH, zie Guirsch.

GUERVA, riv. in de Spaan. prov. Aragon, valt bij Saragossa in de Ebro.

GUERVILLE, Fr. vlek, dep. Seine en Oise, arr. Versailles, met 236 huizen.

GUERZE, zie Gueurze.

GUESCHARD, Fr. vlek, dep. Somme.

GUESNES, Fr. vlek, dep. Vienne; 3 mijlen van Loudun.

GUETA, zie Hueta.

GUETARIA of *Gataria*, Spaan. vlek, prov. Guipuscoa, aan den mond van de Orio, met een sterk bergkasteel, zekere haven en 300 inw.

GUETE, zeer oude Spaan. stad in Nieuw Kastilië; 19 m. Z. O. van Madrid.

GUETZGAU, Beij. stadje in 't Bambergsche, aan de Main.

GUEVETLAN, N. Amer. riv. van Mexico, welke op 283. 9. L. 15. 25. N. B. in de Groote Stille Zuidzee valt.

GUEUGNON, zie Guegnon.

GUEULZIE, Fr. dorp, dep. Noorden.

GUEURZE of *Guerze*, Turk. Aziat. opene stad in Natolië, aan de Zwarte zee, niet ver van Sinope, met 5000 inw. en eene haven.

GUEVARA, Spaan. stadje, prov. Alava, aan de Erebio.

GUEVER, zie Gauer.

GUFA, een der Austr. Vriendelijke eil.

GUGAH, O. Ind. stad, prov. Sinde, distr. Tatta, op eenen heuvel, in een vruchtbaar oord, hetwelk verscheidene groote boomen (eene bijzonderheid in deze oorden) heeft. Zij heeft weinig handel. 85. 46. L. 24. 45. N. B. 2. Perz. stadje, prov. Scind, met 600 inw. en uitgestrekte puinhoopen in de nabijheid.

GUGESHEIM, Hes. dorp, ambt Steinheim, met 600 inw.

GUGGESBERG, Zwits. lands. en gemeente, kanton Bern, aan de Sense, die het van Freyburg scheidt.

GUGHUIRIO, Afr. dorp in 't kon. Bondoe, met schoone tuinen en velden, waarin men, volgens DURAND, bijna alle soorten van Eur. tuingewassen en moesgroenten vindt, die de negers waarschijnlijk van de Franschen in Galem en aan de Falème ontvangen, en nu zorgvuldig aangebouwd hebben.

GUGLINGEN, zie Giglingen.

GUGNECOURT, Fr. dorp, dep. Vosges.

GUGUAN of *St. Philip*, een der Marianen of Ladronen eil. 164. 6. L. 17. 50. N. B.

GUHLGRAD of *Gulgrad*, Turk. vlek in Romanië, sandschakat Silistra.

GUHRAU of *Gurau*, Pruis. kreits, regdst. Breslau, een deel van het vorst. Glogau, tusschen Posen, Wohlau en het regdst. Lieguitz gelegen, en op 8

V. M. in 3 steden en 122 dorpen, 27,300 (FISCHER geeft slechts 17,220) inw. bevattende. De grond is vlak, heeft weinig hout en wordt door de Bartsch bespoeld. Zij is vruchtbaar in granen en peulvruchten, en heeft ook rundvee en boter. Behalve eenige lakenweverijen zijn er geene fabr. 2. Ommuurde hoofdpl. van voorn. Pruis. kreits, aan de Bartsch, met 4 poorten, 4 roomsche en 1 luth. kerk, 1 hospitaal, 2600 inw. en fabr.

GUIA, plaats op het eil. Teneriffe, aan den W. kant van de bergen, die als tegen den Piek opgestapeld zijn. Het kerspel heeft 990 inw. en goed drinkwater, terwijl de grond geheel uit lava bestaat.

GUIA-PARANA, Z. Amer. riv., welke N. N. W.waarts loopt, en in de Madera valt.

GUIAGU, een der menigvuldige eil., welke de Senegal, bij zijnen mond aan de Afr. W. kust, vormt.

GUIAMAC, de zesde mond van de Afr. riv. Bursalum, welke velen voor den N. tak van de Gambia houden.

GUIANA, door sommigen ook *Gujana* en *Gujana* geschreven, een land in Z. Amer., 400 mijlen langs de kust zich uitstrekkende, tusschen den Orinoco, de Amazonen riv. en Nieuw Grenada, of tusschen 8. 20. N. B. 3. Z. B. en tusschen 307. 26. en 327. 46. L. gelegen, en eene oppervlakte van meer dan 25,000 V. M. bevattende. Sommigen schrijven de ontdekking van hetzelve aan COLUMBUS, anderen aan VASCO NUNNEZ BALBOA toe. Het zekerste echter komt ons de opgave van ZIMMERMAN voor; namelijk dat OJEDA, een koen en ondernemend man, door den bisschop van Bajadoz, als opziener der Indische zaken, uit persoonlijken haat tegen COLUMBUS, was uitgekozen, om dien grooten man, door andere ontdekkingen de loef af te steken, en deze zich in 1498, met AMERICUS VESPUCIUS, en den bekwamen zeeman DE LA COSA vereenigd hebbende, het vaste land omstreeks den Orinoco ontdekte, waarbij zich schandelijk genoeg VESPUCIUS, de eer der benoeming toeëigende, terwijl NUNNEZ eerst vijf jaren later dit land eenigzins naauwkeuriger heeft onderzocht. Tusschen drie groote riv., de reeds genoemde en de Rio Negro, benevens den oceaan gelegen, » kan » dit land, zegt de genoemde schrij- » ver, wat de vruchtbaarheid van den » grond aangaat, met de gezegendste » streken van den aardbol wedijveren."

De luchtsgesteldheid is er zeker de zachtste van alle landen, tusschen de keerkringen, daar de sterke warmte, door verkoelende zeewinden, die den dampkring verfrisschen, gematigd wordt. Des morgens van 8 of 10 uren, tot 's avonds 6 uren, is hier een O. wind, die alsdan door dikken mist en uitdampingen opgevolgd wordt, welke de nachten koud en ongezond maken. De warmte klimt soms tot 84 ja 90 gr., maar blijft gewoonlijk tusschen 73 en 84 gr.

Men heeft hier slechts twee jaargetijden, het drooge en het natte, welke echter in vier, namelijk in twee drooge en twee natte verdeeld worden. De kleine regens worden door een heet jaargetijde gevolgd, en hierna komen, van Maart tot Junij, de zware regens, hier winter genoemd, die weer door een droog, maar heet jaargetijde gevolgd worden. De vochtigheid duurt echter voort, en de overgang van het eene jaargetijde tot het andere, is altijd van zware onweders vergezeld. De oorspronkelijke inw. kunnen somtijds het ongezonde klimaat niet wederstaan, minder noch de negers, maar het allerminst de Europeanen, bijzonder de matrozen, die door eene ongeregelde levenswijze, dit nog verergeren, zoodat FERMIN, in 1656, er dikwerf acht op eenen dag zag begraven. De grond is vooral langs de kust vlak, met dikke bosschen bezet, en door vele beken en riv., die vaak overstroomen, doorsneden, waardoor uitgestrekte moerassen ontstaan (hetwelk wij hier in het voorbijgaan, als eene der voornaamste redenen van onze mindere bekendheid met het binnenland, opmerken). Meer landwaarts in wordt de grond hooger en heeft rotsen en bergen, welke laatste vele mineralen bevatten, en door zeer vruchtbare dalen afgebroken worden. Voor het overige heeft het land steeds een aangenaam aanzien; de boomen zijn altijd met bloesems of vruchten beladen, en alles vertoont eene heerlijke lente. De voornaamste riv. van Guiana ontspringen op de bergen in het binnenland, en vallen in den Atl. oceaan; terwijl het land tevens door eenige takken van den Orinoco en den Maranon bespoeld wordt. Tot de eerste behooren de Essequebo de Demarary, de Berbice, de Canje, de Courantine, de Surinamen, de Comewina, de Cottica, de Copename, de Seramica en de Marawina, waarvan de vier eerste en de riv. van Surinamen bevaarbaar zijn. De andere, schoon vrij lang en breed, zijn echter te ondiep

diep en te veel met eil. en klippen opgevuld, om voor de Europeanen van eenig belang te zijn. Aan al de bevaarbare riv. zijn kantoren der Europeanen, en de oevers zijn met suiker-, katoen-, indigo- en cacao-plantagiën bedekt, hetwelk een heerlijk gezigt oplevert. In een land, dat zoo buitengewoon vruchtbaar is, moeten ook de voortbrengselen menigvuldig zijn: suiker, koffij, cacao, vanille, katoen, indigo, cassave, benevens verscheidene uit O. Ind. hier overgebragte specerijen, groeijen er uitmuntend, en geven sommigen soms eenen dubbelen oogst. Verder is er overvloed van oranjeappelen, citroenen, limoenen, kokosnoten, ananassen, pisang, papajen en zelfs druiven, alsmede de voortreffelijkste geneesmiddelen; allerlei soorten van verw-, timmer- en schrijnwerkers hout, onderscheidene soorten van gommen, waaronder ook de elastike gom, die van eenen, voor de Indianen zeer nuttigen boom, gewonnen wordt. Uit het rijk der dieren moet natuurlijk zulk een moerassig land veel ongedierten hebben: zoo heeft men er spinnen, zoo groot als een mans hand, die zelfs kleine vogels verslinden, en wier beet doodelijk is; vele schorpioenen, onderscheidene soorten van gevaarlijke bloedzuigers, waaronder mapeijen en muskieten, alsmede stekende vliegen, wespen en bijen, terwijl de sprinkhanen en mieren soms heele plantsoenen, en de termiten geheele gebouwen verwoesten. Verder vindt men hier vlinders, zoo groot als een middelmatige vogel, die door het verblindendst lazuur schitteren; insecten wier phosphorieke, sterk lichtende kop, in het duister verlicht, en eene groote menigte van amphibiën, als: slangen, waaronder de aboma of watermoeder, de reuzenslang, en nog twintig andere soorten; padden, waaronder de merkwaardige pipa; eene bijna ontelbare menigte van vogels, als verschillende soorten van papegaaijen, vijfentwintig soorten van pipra's, een kleine, doch schoone vogel; trompetvogels, zonreigers, onderscheidene soorten van hoenders, parakieten, colibri's, pelikanen, enz. Onder de viervoetige dieren, behalve de meeste Eur., als rundvee, paarden, schapen, geiten, varkens, enz., die men veelal los ziet rondloopen, vindt men er twee soorten van tijgers (gevlekte en roode), tijgerkatten, buffels, ossen, wilde varkens, hazen, herten, reeën, apen, konijnen, honden en katten. Verder schildpadden, waterhazen, watervarkens, stekelvarkens, meerkatten, wilde honden, enz. Vele soorten van visschen, waaronder de beefäal opmerking verdient. Uit het rijk der delfstoffen krijgt men hier ijzer, conchyliën, zwavel, aluin, zout, salpeter, vitriool, enz.

De oorspronkelijke inw. hebben zich, van tijd tot tijd, van de oorden, die door de Europeanen bezet waren, verwijderd. Zij zijn van verschillenden oorsprong; Barrère noemt in Fransch Guiana alleen 50 verschillende volken; de voornaamste echter zijn: de Caraïben, de Gallibis, de Worrows, de Accawaws, de Arowauks, enz. De Caraïben, die zich van hier ook op de Antilles verspreid hebben, zijn de talrijkste en oorlogzuchtigste van allen. Zij wonen tusschen de Essequebo en den Orinoco, zijn van eene zachte geäardheid, zeer werkzaam, en hebben aangename gelaatstrekken, eigene plantagiën en blijven onverzoenlijke vijanden der Spanjaarden en trouwe vrienden der Nederlanders. De Gallibis komen met dezelve veel overeen, en worden voor afstammelingen van hen gehouden. De Worrows wonen aan de kust, tusschen de Demerary en de Suriname; zijn meer dan middelmatig van grootte, leelijk van aangezigt, slordig en armoedig in hunne kleeding. De Accawaws wonen aan de bronnen van de Essequebo, Demerary en Berbice, hebben liefelijke gelaatstrekkel, zijn listig, en gewoon tegen hunne vijanden vergif te gebruiken. De Arowauks wonen achter de Accawaws, zoo dat hun land hooger en drooger is. Zij zijn welgemaakt, ligter van kleur dan de overigen, en worden als zeer vriendelijk jegens de Europeanen beschreven. Verder zijn er nog verscheidene meer of min bekende stammen, welker beschrijving ons het bestek verbiedt. Handel en zeevaart zijn hier van veel belang, gelijk men dit bij de bijzondere plaatsen kan nazien. Guiana wordt verdeeld, in: *a*. Spaansch Guiana, van Essequebo tot aan den Orinoco 14,758 V. M. met 52,000 inw. (zie verder Venezuëla). *b*. Fransch Guiana, ook Cayenne genoemd (zie Cayenne). *c*. Nederl. Guiana, zich thans alleen tot Surinamen bepalende, 490 V. M. en 57,050 inw. (men zie dat art.). *d*. Engelsch Guiana, 510 V. M. en 83,700 inw. (zie Berbice, Demerary en Essequebo), en *e*. Port. Guiana, thans met Brazilië vereënigd, naar welk art. wij verwijzen. 2. Riv. in bovengen. land, die aan hetzelve den naam heeft gegeven, en zich in den Orinoco ontlast.

GUIANDOT, N. Amer. riv. in Virginië, welke in de bergen van Cumberland ontspringt, omtrent 11 m. beneden Great Kanhaway in de Ohio valt.

GUIBARRA, baai aan de N. kust van 't W. Ind. eil. Cuba. 2. Riv. in 't Ier. gr. Donegal, welke 4 m. N. van Killybegs in den Atl. oceaan valt.

GUIBAY, Z. Amer. riv. in Paraguay, welke in de Parana valt.

GUIBERT CAPE, N. O. punt van het eil. Refuuschery, in de Stille Zuidzee, welk eil. KRUSENSTERN voor hetzelfde houdt, dat LA PEYROUSE, Guibert genoemd heeft, waarom hij dien naam aan deze kaap gaf, die hij bepaalt op 45. 27. 45. N. B. 158. 51. L.

GUIBRAY, zie Falaise.

GUICENY, riv. aan de N. W. kust van Frankrijk; 5 m. W. van het eil. Bass.

GUICHE, (LA) Fr. vlek, dep. Saône en Loire, arr. Charolles, met 900 inw.

GUICHEN, Fr. dorp, dep. Ille en Vilaine, arr. Redon, met een kerspel van 2660 inw. en veeteelt.

GUICHENAULTS PUNT, de Z. punt van de Aanval-baai, bij het schiereil. Peron, aan de W.kust van Nieuw Holland.

GUICHENBACH, Pruis. dorp, regdst. Trier, kreits Saarlouis, met eene koninklijke steenkolenmijn.

GUICHNEEN, Nederl. dorp, prov. Limburg, arr. Hasselt; $1\frac{1}{2}$ uur van Tongeren.

GUICQUELLEAU, Fr. D. dep. Finisterre.

GUIDEL, Fr. vlek, dep. Morbihan, arr. Lorient. 2. Afr. stad in 't land der onafhankelijke Foeliërs, de residentie van een' vorst.

GUIDONE, zie Gildone.

GUIE, Perz. zeestad, hoofdpl. der prov. Mekran, ten N. en Z. door bergen bepaald.

GUIELAN, Fr. vlek, dep. Finisterre, arr. Morlaix, met een kerspel van 2770 inw., die linnenweverijen hebben.

GUIENNE, voorm. Fr. prov. in het Z. W., tusschen Navarre, de Pyreneën, Languedoc, Auvergne, Angoumois, Saintonge en den Atl. Oceaan gelegen. Zij was de grootste prov., daar zij het eigelijk Guienne of Bourdelois, Perigord, Agenois, Quercy, Rouergue, Bazadois en Gascogne bevatte; zelfs had zij voorheen heeren, die den titel van koning van Aquitanië, naderhand dien van hertog gevoerd hebben. Het is rijk aan koren, vruchten en heerlijken wijn, en thans verdeeld in de 5 dep. Dordogne, Gironde, Lot en Garonne, Lot en Aveiron. Men zie die art.

GUIERCHE, Fr. stadje, dep. Indre en Loire, arr. Loches, aan de Creuse, met 600 inw. en een kasteel. 2 Fr. vlek, dep. Sarte, arr. Mans, aan de Sarte, met 580 inw. 3. Zie Guerche, No. 2 en 3.

GUIGAN-CAPE, de Z. punt van het Aziat. eil. Samar, een der Philippijnen. 142. 49. L. 11. 10. N. B.

GUIGHOVEN, Nederl. dorpje, prov. Limburg, arr. Hasselt, met 280 inw.; ruim 2 uren van Hasselt.

GUIGNAN, eil. in de Ind. zee, aan de O. kust van het eil. Samar. 143. 42. L. 11. 21. N. B.

GUIGNEN, Fr. stadje, dep. Ille en Vilaine, met 2660 inw.

GUIGNÉS, Fr. vlek, dep. Seine en Marne.

GUIGUES, Z. Amer. riv. in Venezuëla. Zij is 6 mijlen ver bevaarbaar.

GUIGNIES, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Doornik, met 600 inw.; $1\frac{1}{4}$ uur van Doornik.

GUIGON, Fr. stadje, dep. Var, met 2500 inw.

GUIGUAN, eil., zie Guignan.

GUILAN, zie Guielan en Ghilan.

GUILBERTS-EIL., groep eil. ten W. der Tonga-eil. in Australië.

GUILDFORD, Eng. stad, hoofdpl. van het gr. Surrey, aan de Wye, met 3 kerken, een voornaam kasteel, een hospitaal, geregtshof, schouwburg en 5,500 inw., die langs de riv. eenen aanzienlijken handel in koren en timmerhout, bijzonder op Londen, drijven. Ook hebben zij eene week- en twee jaarmarkten. Zij zendt 2 leden naar het parlement. 2. Gr. in de N. Amer. Rep., prov. N. Carolina, distr. Salisbury, tusschen de gr. Oranje, Rowan, Rockingham en de prov. Virginië, het bevat 11,420 inw. en de hoofdstad Martinville. 3. Stad aldaar, prov. Connecticut, aan de Z. zijde van Long Island Sound; ongeveer 6 m. O. van Newhaven city.

GUILDFORD CREEK, N. Amer. riv. in Virginië, welke in de Chesapeak valt. 302. L. 37. 53. N. B.

GUILESBOROUGH, Eng. vlek, gr. Northampton, met 580 inw.; $3\frac{1}{2}$ mijl N. W. van Northampton.

GUILFORD, stad in de N. Amer. Rep., prov. N. Carolina, aan de Pascolank. 56. 8. N. B. 2. Twee N. Amer. dorpen, het eene in Pennsylvanië en het andere in Vermont gelegen.

GUILIANO DI SALVATI, kleine plaats in den Kerk. Staat, met den titel van hert., niet ver van Rome.

GUILLAC, Fr. vlek, dep. Tarn, aan de Tarn, met 6,500 inw., fabr., en in den omtrek veel wijnbouw.

GUILLAUME, Sard. stad, gr. Nizza, aan

aan de Var, met een kasteel en 1160 inw., die drie smeltovens, lood- en ijzermijnen en eene marmergroef hebben. 2. Zie Inver-Cochy.

GUILLAUME, (ST.) Fr. dorp, dep. Isère; 8 mijlen Z. van Grenoble.

GUILLASTRE, (BAAI VAN LA) inham op de O. kust van het eil. Sardinië, met een eilandje, dat op 39. 55. N. B. ligt.

GUILLEBUDDA, Afr. dal in Abyssinië, niet ver van het dorp Maquarea.

GUILLESTRE, Fr. stadje, dep. Op. Alpen, arr. Embrun, aan de Rioubel, met 1070 inw.

GUILOE-MARE, naam, welke op de Rus. kaarten voor de zee van Livan of Nigropine (Rottende zee), die de landengte van Perekop aan de O. zijde bespoelt, gevonden wordt.

GUILON, zie Kollam.

GUIMAR, kerspel op het Kanarisch eil. Teneriffe, met goed bronwater, wijnteelt en 2500 inw.

GUIMARAENS, Port. correicao of distr. in de prov. EntreMinho en Douero, dat door de Braga en Tamega bespoeld wordt, en 4 vlekken, 253 kerspelen, 33,522 haardsteden en 167,610 inw. bevat. 2. Port. vlek, hoofdpl. van voorn. correicao, op eene vruchtbare hoogte, beneden welke de Ave stroomt. Zij is ommuurd, en bestaat uit twee deelen, de oude en nieuwe stad; heeft 2 voorsteden, 1 oud kasteel, voorheen de verblijfpl. der Port. koningen, 4 kerken, 6 kloosters, 3 hospitalen, 1 armhuis en 7,400 inw., die linnenweverijen en messenmakerijen hebben.

GUIMARAS of *Imaras*, een der Philip. eil., dat rijk is in rijst, gierst, varkens, enz. 140. 16 L. 40. 45. N. B.

GUIMENEE, zie Guemenée.

GUIN, zie Niger.

GUINALA, Ghinala.

GUINCHOS, eil. of klip aan de N. O. kust van 't W. Ind. eil. Cuba. 23. N.B.

GUINDSILLI, Turk. lands., sandschakat Kodsja-Ely of Ili, tot den Bosphorus behoorende.

GUINEA, aanzienlijk deel van de W. kust van Afrika, alwaar de Europeanen gewoon waren hunne slaven te koopen, en hetwelk door de aardrijkskundigen op onderscheidene wijzen wordt bepaald. Wij gelooven het best te doen, wanneer wij hetzelve in den uitgebreidsten zin nemen, en bepalen van kaap Vergas, op 4. 20. L. en 9. 30. N. B. tot kaap Negro op 15. 12. Z. B., daar de bepaling van ZIMMERMAN ten Noorden tot 20. 45. N. B. ons te ver, en die van anderen, tot Opper Guinea alleen, te bepaald voorkomt. Wij zullen ons niet ophouden met den naamsoorsprong, van dit uitgestrekte land, waarover veel getwist is, maar liever, volgens het meest aangenomen gevoelen, hetzelve verdeelen in Opper en Neder Guinea, en deze artikels elk afzonderlijk, volgens de beste, bij ons bekende beschrijvingen, behandelen.

GUINEA, (OPPER) ook wel *Eigenlijk Guinea*, meestal bij ons de *Kust van Guinee* genoemd, eene landstreek aan de W. kust van Afrika, welke zich van kaap Vergas tot kaap Lopez-Gonsalvo, of van 4. 20. tot 26. L. en van 9. 30. N. B. tot 1. Z. B. uitstrekt. Zij wordt aan de W. en Z. zijde door den Atl. oceaan bespoeld, welke hier reeds de groote golf of bogt van Guinee, en verscheidene andere bogten, baaijen en golven vormt; terwijl de grenzen ten N., waar Opper Guinea aan Senegambië, en het binnenland van Nigritië, en ten O. waar het aan nog onbekende landen, mogelijk der Galla's stoot, niet juist bepaald zijn, en dus ook de grootte der oppervlakte in V.M. niet naauwkeurig kan opgegeven worden. De grootste uitgestrektheid, van het W. naar het O., is ongeveer 340, en de breedte 80 mijlen; ondertusschen zijn, na eenige jaren, vooral sedert den moedigen MUNGO PARK en zoo vele andere reizigers, onze kundigheden omtrent dit land zeer veel vermeerderd, waaromtrent men in ZIMMERMAN, 1 deel, een beknopt overzigt heeft, naar hetwelk wij kortheidshalve verwijzen. Het is natuurlijk, dat zulk een uitgestrekt land, dat omtrent 24 gr. L. beslaat, in deszelfs bijzondere deelen, ook zeer verschillend in natuurlijke gesteldheid zijn moet. Over het algemeen zeggen wij met EHRMANN in zijn *Geogr. Uebersigt der Küste von Guinea.* » Het » ligt in de verzengde luchtstreek, en » heeft hierom eene heete, hier en daar » zeer ongezonde luchtsgesteldheid, het» welk door de moerassen, die door den » regen veroorzaakt worden, nog ver» meerderd wordt. Hier waait op be» paalde tijden de wind *Harmattan*, van » welks nadeeligen invloed de reizigers » veel opgeven." De grond is langs de kust meestal vlak en laag, slechts in het binnenland vindt men eenige bergen, welker takken hier in voorgebergten uitloopen. Het aardrijk is meestal wel van water voorzien, en over het algemeen zeer vruchtbaar, slechts hier en daar vindt men zandige of moerassige streken, die minder opleveren. De rivie-

vieren, welke men hier, bij eene menigte van beken, vindt, zijn van het W. naar het O., de Sierra-Leona of Mitombo, de Sherbro of Madre Bomba, de Mesurado, de Sueiro, de Rio Volta, de Camaronen riv. en de Pajaosan; terwijl met veel waarschijnlijkheid de riv. Formosa, Benin, Nieuw- en Oud Calabar, voor monden van den Niger, die zich hier uitstort, gehouden worden. Meren van eenig belang zijn hier, zoo veel wij weten, niet bekend. Hoezeer ook de landbouw in deze landstreken verwaarloosd wordt, brengen zij echter de voortreffelijkste vruchten uit het plantenrijk voort; voedt talrijke kudden van alle wilde en tamme dieren, die tot Afrika behooren, en levert uit het delfstoffelijk rijk vooral goud in menigte (*voor de bijzondere optelling der producten, verwijzen wij naar de artikelen der bijzondere deelen*). De inw. (waarbij men de weinige Europeanen niet in aanmerking neemt) zijn allen negers, doch uit zeer verschillende stammen bestaande, die in kleine rijken of gemeenebesten verdeeld zijn, in gedaante, zedelijk karakter, zeden en gevoelens, zeer uit elkander loopen, doch in eenige algemeene punten weder vrij wel overeenkomen, terwijl zij, behalve eenige Mahomedanen aan de Sierra Leona kust, allen het bijgeloof der fetische aanbidders zijn toegedaan. Daar nu dit land zulke, vooral voor de Europische kooplieden belangrijke artikelen, als goud, ivoor (en voorheen ook slaven) in menigte oplevert, zoo is het niet te verwonderen, dat deze oorden door de koopvaardijschepen van zoo vele volken, zoo sterk zijn bezocht, en velen er zelfs kantoren hebben opgerigt. Deze kust is door de zeelieden zeer willekeurig in zes deelen afgedeeld, die elk weder bijzondere landen bevatten, welke verdeeling echter in de aardrijkskunde is aangenomen; zij zijn: 1. *de Sierra Leona kust*. 2. *De Peperkust*. 3. *De Tand-of Ivoorkust*. 4. *De Goudkust*. 5. *De Slavenkust en* 6 *de kust van Benin en Biafara*, van welke No. 2, 3, 4 en 5, bij de zeelieden, de eigenlijke *Kust van Guinea* uitmaken. Men zie verder deze, op de bijzondere art.

GUINEA (NEDER), is in de nieuwere aardrijkskunde, de naam van dat gedeelte van de W. kust van Afrika, dat de zeelieden gewoonlijk de *kust van Congo* noemen, schoon deze naam, daar het rijk van Congo slechts een deel van deze kust bevat, reeds lang voor ongepast gehouden werd. Neder Guinea ligt dan tusschen kaap Lopez Gonsalvo en kaap Negro, of tusschen 1. en 15. 12. Z. B. en 26. en 37. L. Het grenst ten N. aan weinig bekende deelen der kust van Opper Guinea, ten O. en Z. aan de landen der Schagga's, en ten W. aan den Atl. oceaan. Ook hier kan men de ware oppervlakte niet naauwkeurig bepalen. Het land strekt zich 280 mijlen in de lengte, en 150 mijlen in de breedte uit. Hij ligt in de verzengde luchtstreek, dus is de luchtsgesteldheid er zeer heet, hetwelk echter hier door de menigvuldige regens, de zeewinden, de sterke daauw en de gelijkheid van dagen en nachten veel gematigd wordt. Men heeft er, zoo als in alle landen tusschen de keerkringen, gezette regentijden, en het jaar wordt er ook in twee deelen, in den zomer en den winter of den regentijd verdeeld, welke laatste van October tot April duurt, wannneer de warmte juist het grootste is, zoo dat de naam van winter voor dit jaargetijde niet wel past. De regens doen het aardrijk, de kruiden en planten herleven en alles verjongen; doch veroorzaken, door het zwellen der riv., ook overstroomingen, welke behalve andere schaden, moerassige plaatsen doen ontstaan, die de lucht verpesten, en voor de gezondheid zeer nadeelig zijn. De grond is langs de kust vlak; eerst in het binnenland vindt men eenige weinig beteekenende heuvels, terwijl men veel verder landwaarts in, de hooge bergketen, die bijna door het midden van Z. Afrika loopt ontdekt. Het aardrijk is hier zeer vruchtbaar, en draagt, bij de slechte bebouwing, toch dikwerf honderdvoudige vruchten; slechts aan de zandige kusten is dit minder, doch anders heeft men er veelal gemengde en zelfs schoone zwarte aarde, die behalve door daauw en regen, ook door verscheidene riv. wordt bevochtigd, waarvan, van het N. naar het Z. gaande, de voornaamste zijn: de Luisa, Loango, de Zaïre of Barbela, de Bemzo, de Donzo, de Bengo, de Koanza met de Lukala, de Longo of Moreno, de Tonga, de Yamba en de Lutira, welke allen, behalve de Zaïre, die zeker diep uit het binnenland komt, kustriv. zijn. Ook hier zijn geene groote meren bekend, gelijk wij omtrent de eigenlijke voortbrengsels van dit land, dat, tot heden toe, door geene bekwame natuurkenners bezocht is, niets dan de berigten van zeelieden en zendelingen hebben. De voornaamste zijn: goud, zilver, zeer fijn

fijn koper, ijzer, tin, kwikzilver en edele gesteenten, vele soorten van koren, peulvruchten, suiker, tabak, peper, palm- en andere boomen, wilde en tamme dieren, welke wij verder bij de bijzondere deelen breeder zullen opgeven. De inw. zijn, behalve eenige Portugezen en Schagga's, die zich hier ingedrongen en nedergezet hebben, allen negers, minder zwart dan die in Opper Guinea, doch in het klapperen met de tong bij hun spreken, en in grootte, hier en daar, meer met de Hottentotten overeenkomende. De voornaamste hoofdstammen zijn: de Congosche, Loangosche, de Angolasche (Ngolasche) de Dongesche, de Matambasche en de Bengueler of Benkalsche negers, van welke wij slechts het volgende kortelijk aanstippen. Zij werden ten onregte, door de vroegere zeevaarders, in een hatelijk licht gesteld, daar de latere bezoekers van hun land, hen doen kennen als goede menschen, en helaas de ondeugden der kustbewoners, die meer bedorven zijn dan degenen, welke meer landwaarts in wonen, uit eenen mond, aan hun verkeer met de Europeanen toeschrijven. Zij zijn nog op eenen lagen trap van beschaving, echter hebben zij reeds eenige vorderingen, zoowel in den landbouw, als in werktuigelijke kunsten gemaakt. Hun zedelijk karakter is oorspronkelijk goed, zacht, menschlievend, hulpvaardig, welk een en ander, door het klimaat, door traagheid, alsmede door hunne driften, die hen tot wellust, losbandigheid, trotschheid, en gierigheid doen overhellen, verminderd wordt, terwijl de onzedelijkheid der slavenhandelaars, de kustbewoners meer en meer bederft, doch die in het binnenland wonen, munten uit in vele deugden, vooral in hulpvaardigheid omtrent verongelukte Europeanen. Zij hebben verder een goed geheugen, en eenen aanleg, die alleen op ontwikkeling wacht. Hunne levenswijze is even zoo eenvoudig, als hunne spijzen, die meestal uit maniok-wortel, soms eene soort van brood, en voor de rijken uit pisang en visch bestaan. De gemeenen eten soms ook rotten, muizen, hagedissen, slangen en andere dieren, want tam vleesch of gewoon wild krijgen zij zelden. Hun drank is water; de rijken hebben palmwijn en ook brandewijn. Zij eten slechts tweemalen daags en kennen volstrekt geen tafelgereedschap; zij zitten op den grond om de schotels heen, en eten met de handen. Op hunne feesten, die gewoonlijk reeds met het aanbreken van den dag beginnen, zijn zij echter onmatig, en gaan zich, zoo wel in eten als drinken, te buiten. Hunne kleeding bestaat bij de gemeenen, in een katoenen *pagné* of schortje, en soms een kleed over de schouders. De mannen hebben eenen lederen, de vrouwen eenen katoenen gordel; de mannen hebben steeds het hoofd gedekt, de vrouwen ongedekt, terwijl zij de haren laten groeijen en zeer versieren. De edellieden en grooten dragen hembden, broeken, mantels, pantoffels en mutsen met vederen, die naar hunnen stand, meer of min fraai, en met gouden ketenen en edelgesteenten opgesierd zijn. Beide geslachten, ja zelfs de kinderen, die tot aan hun zevende jaar naakt loopen, dragen messen om het haar af te snijden. Hunne woningen zijn hutten uit takken, rijs of riet te zamen gevlochten, in de gedaante van een suikerbrood, die het licht alleen door de deur ontvangen. Hun huisraad is zeer sober, hun bed eene mat, waarop een stuk hout tot hoofdkussen dient; des nachts branden zij fakkels van welriekenden harst; sommigen der voornaamsten hebben Europische meubels. Hunne handwerken zijn nog in eenen ruwen staat. De landbouw wordt alleen door vrouwen beoefend, welke ook allen veld- en huisarbeid verrigten moeten. — Verder hebben zij veeteelt, visscherij, jagt en de noodigste werktuigelijke kunsten. Eigenlijke wetenschappen en kunsten kennen zij niet; zelfs beoefenen zij de schrijfkunst niet eens. Zij zijn zeer onwetend, verdeelen het jaar in 6 jaargetijden en 12 maanden; de vierde dag is hij hen een rustdag; weken kennen zij niet. Zij hebben geneesheeren, die de ellendigste kwakzalvers en goochelaars zijn. Hunne muzijk, die zij zeer beminmen, is zeer ruw, en bestaat voornamelijk in houten pijpen, klokjes, trommels, hakkeborden, enz. De handel is van weinig belang, en hoofdzakelijk in handen der Portugezen. Bij hen heerscht de veelwijverij, doch de gewone neger heeft gemeenlijk maar ééne vrouw, die hij, in zekeren zin, van de ouders afkoopen moet, en in Congo zelfs een paar jaar op de proef kan nemen. De bruiloften worden met veel pracht en geraas gevierd; zoo zij meerder vrouwen hebben, heeft elke vrouw eene eigene hut, waar zij met hare kinderen woont; de meest begunstigde, *Enganaima* genoemd, heeft het bestuur over de geheele huishouding. De opvoeding der kinderen is zeer verwaarloosd. Voor

de

de dooden hebben zij eenen bijzonderen eerbied. Hunne verlustigingen bestaan in smulpartijen, eene soort van damspel, muzijk en dans. Hunne godsdienstleer is zeer bijgeloovig; zij erkennen een hoogst goed wezen, dat zij *Zambo*, en een hoogst boos wezen, dat zij *Zambi-a-abi* noemen, terwijl zij vele ondergoden hebben en offerhanden doen. (Dit is meestal volgens de berigten van zendelingen, dien het gelukt is hier en daar het christendom in te voeren).

De regering is, in de meeste staten, monarchaal en zeer willekeurig, hetwelk ook eene groote reden voor den weinigen voortgang van beschaving en werkzaamheid is, want geen neger bouwt meer dan hij noodig heeft, wijl anders het overige hem als schatting afgedwongen wordt. Zij hebben geene geschrevene wetten; moord wordt met den dood gestraft; de overtuigde dief wordt slaaf van hem, dien hij bestolen heeft. Een misdadiger kan zich door *Kass* (zekere drank), zuiveren; gevangenissen zijn er niet. De kroon is meestal erfelijk, doch niet aan de eerstgeboorte verbonden. De hofstoet is in vele staten zeer aanzienlijk, en van sommige *étiquettes* vergezeld. Zoo mag b. v. niemand den koning zien drinken, maar wanneer hij zulks doen zal, roept de priester of toovenaar: *timafua*, d. i. *werpt U neder*, en al de aanwezigen vallen met het aangezigt ter aarde. Elke stad heeft eenen stadhouder. Elk burger is in tijd van nood soldaat, doch staande troepen zijn er niet. De lijfwachten der regenten zijn hunne slaven; hunne wapens zijn boog en pijlen, schilden, werpspietsen, sabels, en bij sommigen slechts korte messen. Elk moet voor zijne eigene wapenrusting zorgen. Onlangs heeft men er ook iets van den Europischen krijgsdienst ingevoerd.

Men kan deze kust gevoegelijk in drie deelen splitsen, als:

a. Het *Noorderdeel*, ten onregte ook wel *de kust van Loango* genoemd, tusschen de Gabou en de Zaïre, waartoe de koningrijken Loango, Kacongo en Angoy (eigenlijk N'*Goyo*) behooren.

b. Het *Middendeel*, alleen het rijk van Congo bevattende.

c. Het *Zuiderdeel* of de zoogenoemde *kust van Angola*, welke de koningrijken Angola (eigenlijk N'*Gola*), Matamba en Benguela bevat.

Men zie verder de bijzondere art. dezer plaatsen.

GUINEA (BOGT VAN), uitgestrekte golf aan de W. kust van Afrika, tusschen kaap Palmas en kaap Lopez Gonsalvo, waarin zich de Sierra Leona of Mitombo, Volta, Benin, Rio Formosa, Calabar, enz. ontlasten, en die langs de kust eenen gedurig Oost-, en vervolgens Zuidwaarts loopenden stroom heeft, welke mogelijk uit den snellen stroom des waters, daar het een half jaar van de Noord- naar de Zuidpool stroomt, voortkomt, en dus in de andere helft des jaars het water, dat alsdan van de Zuidpool af en om de kaap de Goede Hoop naar de Noordpool stroomt, als opkeert. In dezelve liggen verscheidene eilanden.

GUINEA-EILANDEN, ook wel *Linie-* of *Equators eilanden* genoemd. Zij liggen in de nabijheid van de evennachtslijn, in de golf of bogt van Guinea, niet ver van het vaste land. Van het N. naar het Z. zijn het de volgende: Fernando-Po, Prinsen-eiland, St. Thomas en Annabon; benevens Ascension en Mattheüs. Men zie die art.

GUINEA (NIEUW), ook wel *het land der Papuas* genoemd, groot Austr. eil., hetwelk de overgang van de Aziat. tot de Austr. eil. vormt. Het is zeker onder al de landen van Australië, het eerste, en wel door de Nederlanders ontdekt, en echter thans nog het minst bekend, zoo dat men nog niet weet, of het uit één, of meer eil. bestaat, daar de kusten meestal van verre gezien, en nimmer geregeld bevaren werden, en behalve FOREST en COOK, bijna geene Europeanen er aan land zijn geweest. Wij moeten dus onze beschrijving uit de zeer onvolkomene berigten van LE MAIRE, DAMPIER, CARTERET, BOUGAINVILLE, FOREST, COOK, SONNERAT, BILLARDIÈRE en D'ENTRECASTEAUX, zoo kort mogelijk, opmaken. Dewijl de kusten niet in haar geheel zijn omgevaren, kunnen wij even zoo min, de gedaante of grootte bepalen, als opgeven of het land, dat tot nu toe als één groot eil. beschouwd is, niet uit verscheidene eil. bestaat. Het ligt tusschen 148. en 170. L. en tusschen de evennachtslijn en 10. Z. B. De Torresstraat scheidt het in het Z. van Nieuw Holland; die van Dampier, ten O. van den archipel van Nieuw Brittanje, en die van Gallowa ten W. van het eil. Salwatty. Aan den Westelijken oever liggen verscheidene kleine eil., die onmiddelijk gemeenschap met de Molukken hebben, en genoegzaam op de grensscheiding, tusschen Azië en Australië, gelegen zijn. Welke gemeenschap Nieuw Guinea ten Z. met den archipel de Louisiade

heeft, is, zoo ver wij weten, nog niet bepaald; of de Z. O. kaap d'Entrecasteaux tot het eil. zelve, of tot een ander behoort, komt ons niet beslist voor, dewijl deze reiziger te ver van het eil. verwijderd was, om dit te beoordeelen. Volgens de kaart van BEAUTEMPS-BEAUPRÉ, loopt van deze kaap het met hooge bergen bezette land, eerst N. W. achter het eil. Riche om, en dan meer N. W., tot aan kaap Longuerue, waarbij de kleine eil. van dien naam liggen. Verder Noordwaarts vond D'ENTRECASTEAUX de golf Huon, welke ten N. O. door kaap Kermandec besloten wordt. Dan loopt de kust in eene regte rigting O. waarts tot kaap Cretin, en klimt dan weder N. W. tot King William's kaap van DAMPIER, met de door hem ontdekte eil. Sir George, Book, Long-island, Crown island, Sir Robert Rick eil. en Barning eil., welk laatste ook door SCHOUTEN gezien was. Van de N. kust hebben wij geene latere berigten, dan die van onzen SCHOUTEN, TASMAN, van DAMPIER, enz. Wij zullen van deze kust, die met hare bogten eene lengte van ten minste 450 mijlen heeft, de voornaamste punten noemen. SCHOUTEN en DAMPIER zagen deze kust, ten minste de daar voor liggende eil., en ontdekten hooge bosschen van kokosboomen en verscheidene eil. met brandende bergen; de namen zijn: Riche, Vulkaan, île Pierreuse, la Couronne, Rob, Malaguette, Abrigo en Arti. Ten W. van kaap King William vindt men de Buena Baya, Cap dos Blancos, de Hooge berg, Cabo de Gasparco, de baai Abrigo, kaap Punta, Salida, en de riv. Baira en St. Hiëronimo, welke in aanzienlijke golven uitloopen. Meer W. waarts: de Cyclopen (twee hooge bergen van BOUGAINVILLE), vervolgens de eil. Moa en Arimoa, Nymphe, Alco, waar achter een hoog land met den berg Géant-Moulineau, en waarschijnlijk eene groote rivier of straat, dewijl BOUGAINVILLE hier eenen sterken stroom vond, die door sommigen op de kaarten als eene riv. St. Paulo, door anderen als eene zeeëngte, die Nieuw Guinea doorsnijdt, wordt opgegeven. Meer W. waarts heeft men de groote, door de Nederlanders met het schip *Geelvink*, in 1705, ontdekte Geelvink-baai, met eene groote menigte eil., die sedert dien tijd, zoo veel wij weten, niet meer zijn bezocht. Zij wordt door de O. kaap (Pointe Orientale) en de W. kaap (Pointe Dory) bepaald (Zie verder dat art.). Ten N. van dezelve vindt men de eil. van SCHOUTEN, door ROSSILI, *Isles Découvertes de Schouten* genoemd en 9 of 10 in getal, door de straat Jobie van het eil. van dien naam gescheiden. Verder heeft men hier het *Bultige eil.*, en in de baai de eil. *van Ter Schelling*, *Haarlem* en *Hoorn* ten O., alsmede *Panjang*, *Broken*, *Engane* en *Boedgeroen*, meestal namen, die van hunnen Nederlandschen oorsprong getuigen, gelijk ook de volgende kapen van het O. naar het Z., en verder Z. W. voortgaande: de klippen Spits, Elefants punt, kaap Pinkster, de hooge Zuidkaap, Twijfelachtige kaap, enz. Bij kaap Dory ligt Port Dory, de haven, waar FOREST ten anker ging, en welker omtrek dus het best bekend is. Ongeveer 18 mijlen meer W. waarts ligt de kaap de Goede Hoop, een naam, dien door SCHOUTEN aan de Westelijkste punt des eilands, doch door TASMAN, en naderhand door DAMPIER aan dit punt, dat het Noordelijkste des eil. is, gegeven is. Verder het eil. Notenpalm, van waar de kust regt Z. W. afdaalt, en dan verder tot aan de straat Gallowa, die het eil. van het eil. Salwatty scheidt en W. waarts loopt. Tusschen het laatstgenoemde eil. en Batenta is de straat Sagewien, door welke D'ENTRECASTEAUX zeilde, terwijl de straat Dampier, door welke men W. waarts naar de Molukken zeilt, tusschen Batenta en Waygiou doorloopt. Van de straat Gallowa begint de Z. kust bij kaap Sabelo of Onny, en loopt met verscheidene bogten van het N. W. naar het Z. O. tot kaap Walsh of Valsch, terwijl verder deze kust, die ruim 200 mijlen lang is, nog geheel onbekend gebleven is. Volgens de nieuwste kaarten loopt het land ten O. van het Moluksche eil. Ceram, vlak langs de Geelvink baai heen, en maakt dus uit het Westelijk deel van Nieuw Guinea, een schiereil., terwijl de baai, die hierdoor ontstaat, mogelijk de Riklafsbaai der oude kaarten is. Van hier loopt de kust, in welks binnenland men sneeuwbergen gezien heeft, tegenover de Wessels eil., Z. O. langs eene andere landengte, voorbij de Arrou eilanden, tot zij onder den meridiaan, aan het midden van de golf van Carpentier, op N. Holland, komt, en dan stijf Z. W. loopt tot kaap Valsch. In de groote baai, die hierdoor gevormd wordt, hebben de Spanjaarden vele rivieren, en de Nederlanders eenige vuurspuwende bergen ontdekt.

Van

Van kaap Valsch vormt de kust weder eenige kleine baaijen, tot aan de Torres-straat, ten O., van welke zij weder onzeker wordt, tot kaap Rodney, waarschijnlijk de Z. O. punt, door kapitein EDWARDS ontdekt, en waarbij men kaap Hood, en tusschen deze den berg Clarence vindt en nu wordt de kust tot de Z. O. kaap, waarmede wij begonnen zijn, weder geheel onzeker.

Wij moeten de onbekendheid der Europeanen met dit eil. te meer beklagen, daar men uit de ligging bij de Specerij eil., uit de rookende vulkanen, de met altijddurende sneeuw bedekte bergen, de menigvuldige rivieren en heerlijke voortbr., hier zeer veel merkwaardigs en belangrijks, zoo wel voor den koopman als den natuuronderzoeker, moet verwachten. Zoo ver wij weten en kunnen opmaken, moet de luchtsgesteldheid zeer gematigd zijn. Volgens aan FOREST gedane verhalen, zouden de bergen goud, dat de inw. *buloan* noemden, bevatten. Uit het plantenrijk zag men er kruidnagels, gember, notenmuskaat, kokosnoten, betel, sago, broodvrucht, bananen, pisang, bamboes, enz. Sommige schrijvers willen, dat hier gebrek aan viervoetige dieren zoude zijn; wij kunnen dit niet beslissen. SCHOUTEN en LE MAIRE verhalen, dat de inw. der nabijgelegene eilanden, hun varkens aanbragten. Het meest bekend zijn de vogels van Nieuw Guinea, waarvan de Heer SONNERAT zulke heerlijke afbeeldingen gegeven heeft, en waaronder vooral de verschillende soorten van paradijs-vogelen en de promerops uitmunten, terwijl er nog 2 soorten van duiven, kwartels, twee soorten van ijsvogels (*Martin-pêcheurs*), vijf soorten van papegaaijen en drie soorten van vetganzen, (*manchots*) gevonden worden. Ook van de inw. kunnen wij geene naauwkeurige beschrijving geven; vele reizigers verwarren deze met die van Nieuw Brittanje of andere naburige eil., welke ook met hen den gemeenen naam van Papuas dragen. Zoo veel weten wij, dat zij negers zijn, met dikke lippen, platte, breede, neuzen, groote monden en oogen, en blinkend zwart kroes haar. Zij zijn sterk en groot van ligchaam, en hebben een ruw, zwart vel, zoo dat zij van de donker bruine bewoners der naburige Molukken veel verschillen. Men kent geen negervolk in Afrika, wiens haar zoo sterk groeit. Zij dragen het boschgewijze om het hoofd afhangend, dat hierdoor soms eene dikte van 2½ tot 3 voeten heeft. Zij gaan bijna geheel naakt, veelal slechts een uit kokosdraden vervaardigd grof doek om het midden des lijfs, en tusschen de beenen door dragende. Hun eenigste pracht is eene kam, waarmede zij het haar nog verder van het hoofd afkammen, en bij de vrouwen eenen ring in het linker oor. Van het sieraad in den neus, waarvan DAMPIER spreekt, heeft FOREST niets gezien. Hunne woningen zijn op palen gebouwd, om voor den vloed beveiligd te zijn. Zij bevatten verscheidene huisgezinnen en hebben twee deuren, eene aan de landen eene aan de zeezijde, opdat zij van den eenen kant wordende aangevallen, naar den anderen kunnen vlugten. Hun huisraad bestaat in een paar matten, aarden potten en pannen en hun voorraad uit wat sago-meel. De echtgenooten, ongehuwde meisjes en kinderen wonen in één vertrek, terwijl de jongelingen in afzonderlijke huizen wonen. De huwelijken worden zeer eenvoudig, door het slagten van eenen haan gesloten; waarschijnlijk bestaat er de veelwijverij. De mannen bemoeijen zich alleen met de jagt en den oorlog, en worden door FOREST als goede boogschutters geroemd. Zij hebben bogen uit bamboesriet, en pijlen, die soms 6 voeten lang zijn. LE MAIRE, DAMPIER en COOK hebben bij hen nog andere wapenen gevonden, onder anderen een, waarmede zij de spiessen op eenen afstand van 180 voeten bragten; ook wierpen zij vuur naar de Engelschen. De vrouwen moeten voor de huishouding zorgen, zij maken matten en potten; FOREST meende zelfs, dat zij de huizen bouwden. Hunne sloepen kunnen tot 12 man bevatten. Hun godsdienst meent men mahomedaansch te zijn, en mogelijk heeft het verkeer met de Chinezen, hun eenige denkbeelden van den godsdienst van dit volk doen aannemen. Van hunnen regeringsvorm weet men niets. Zij hebben slaven, die zeer goedkoop verkocht worden. Men wil dat zij over een ander volk, de Harafora's of Alforezen genoemd, het gebied voeren, hetwelk dan het omgekeerde van de andere eilanden, waar deze wonen, zoude zijn; doch hieromtrent zijn de berigten te duister, om iets bepaalds te kunnen mededeelen.

GUINEGAST of *Enguinegatte*, Fr. dorp, dep. Pas-de-Calais, arr. St. Omer, met 190 inw.

GUINES, Fr. stadje, dep. Pas-de-Calais, arr. Boulogne, met 2,350 inw.

GUINES RABUTAIN, Fr. dorp, dep.

 Seine

Seine en Marne.

GUINGAMP, Fr. arr., dep. Noordkusten, op 34½ V. M., in de kantons Guingamp, Begard, Belle-isle, Bocoha, Bourbriac, Callac, Mael-Carhaix, Pontrieux en Rostrenan, 100,560 inw. bevattende. 2. Hoofdpl. van voorn. arr., aan de Rieux, met 3 voorsteden, en handel in koren, vee, vlas, linnen en 5,200 inw.

GUIOLE, (LA) Fr. stadje, dep. Aveiron, op eenen berg, aan de Salve, met fabr. en 1970 inw.

GUIOMERE, Afr. lands. op de Ivoorkust, langs de kust, met handel in goud, ivoor en slaven.

GUIPANA, het grootste der Cervine eil. in de Adriatische zee, voorheen aan de rep. Ragusa, doch nu aan Oostenr. behoorende; 6 mijlen in den omtrek groot, heuvelachtig en vruchtbaar in wijn, olijven en boomvruchten.

GUIPAVAZ, Fr. dorp, dep. Finisterre.

GUIPRY, Fr. dorp, dep. Ille en Vilaine, aan de Vilaine, met 3000 inw.

GUIPUSCOA, Spaan. prov., het O. deel der Vasionas, eene grens- en zeeprov., tusschen de zee van Biscaye, Frankrijk en Alava, of tusschen 15. 25. en 15. 55. L. en 42. 52. en 43. 21. N. B. gelegen, en op 29¾ (volgens MARCHERA 34½) V. M., in 2 steden, 65 vlekken, 17 dorpen, 76 gemeenten en 120 kerspelen 104,500 inw. bevattende. Zij is de kleinste onder de Baskische prov., heeft een zeer bekoorlijk aanzien, hooge gebergten, die deels kaal, deels met altijd groene bosschen bedekt zijn, en het begin van den Cantabrischen bergrug vormen, waartoe de hooge Jaizquibel, tusschen Cabo del Higuera en de haven Passage; de Aralan, de Alzanja, de Zaraya en de veel staal bevattende Arno behooren. De kusten zijn met rotspunten omringd en openen, door derzelver uitstekende punten (waartoe *Cabo de Higuera* en *Cabo St. Antonio* behooren), kleine baaijen of golven, die zeer goede havens vormen. De lagchende dalen, welke tusschen de hooge bergen heenloopen, worden door ontelbare beken in alle rigtingen doorsneden; Boschriv. dringen met geweld door de kloven der bergen en stroomen in de aangrenzende zee; doch geene dezer riv. is bevaarbaar; zij hebben slechts eenen korten loop en ontspringen op het grensgebergte, zoo als: de Oyarzon, welker mond de haven Passage vormt, de groote Orta, die de Anezo en Lizarza ontvangt; de Urrola, de Deva en Urumea. Maar de grond in deze bekoorlijke dalen is schraal, rotsig en onvruchtbaar; De luchtsgesteldheid is zacht en gezond, de zeewinden reinigen de lucht; hitte en koude zijn hier veel gematigder, dan in het overige gedeelte van Spanje; onweders zijn hier niet zeldzaam, vooral in December en Januarij. De gelukkige invloed van deze luchtsgesteldheid blijkt vooral daaruit, dat grijsäards van 90 en 100 jaren hier geene zeldzaamheid zijn. De inw. kunnen, hoe vlijtig zij den grond bebouwen, niet meer dan ⅓ van het benoodigd koren winnen. Behalve tarw, heeft men hier maïs, gerst, boonen, peulvruchten, goede boomvruchten, en een weinig wijn. Ook de veeteelt is van weinig belang; het meeste houdt men hier van rundvee, geiten en ezels. De voornaamste rijkdom des lands echter bestaat in de bosschen, die vele wilde dieren bevatten, zoo als beeren en wolven, ook herten en reeën. De visscherij levert een goed bestaan aan de strandbewoners op. De bergen bevatten veel mineralen, doch van dezelve worden alleen ijzer bij Mondragon, en koper bij Amazqueta gegraven; bij Salinas vindt men ook bronzout. De fabr. leveren ijzer- en koperwerk, horologiën, ankers, zeildoek, touw en leder. De artikelen van uitvoer zijn: ijzer, ijzerwerk, cider, boomvruchten en hout, terwijl er tarw, rundvee, wijn, olie, koloniale en fabrijkwaren ingevoerd worden, die zij meestal met visch betalen. De inw. zijn verder vrolijk, goedhartig, rondborstig, vrijheidlievend, dapper, en zeer arbeidzaam, liefhebbers van ligchaamsoefeningen, dansen en stierengevechten. Uit deze prov. loopt over Irun en Bidassoa, een der hoofdwegen naar Frankrijk op Bayonne. De prov. wordt in twee deelen, het eigenlijke Guipuscoa en het gr. Onate, en het eerste weder in 20 partidos, 4 alcaldias, 4 unions en 28 bijzondere plaatsen verdeeld. De hoofdstad is St. Sebastiaan.

GUIRIE, Fr. D., dep. Noordkusten.

GUIRSCH, Nederl. dorp, gr.hert. en arr. Luxemburg; 1¼ uur van Arlon.

GUISBOROUGH, Eng. stadje, gr. York, in eene buitengemeen schoone ligging, met zeildoekfabr. en 1840 inw. 2. N. Amer. vlek, aan de Chedubuk, in Nieuw Schotland.

GUISCARD, voorheen *Magny*, Fr. dorp, dep. Oise, arr. Compiègne, aan de Verse, met 1180 inw.

GUISCARDO, zie Viscardo.

GUISCARD'S KANAAL, straat, die Theaki of Klein Cephalonië van Cephalo-

lonië scheidt.

GUISE, Fr. stad, dep. Aisne, arr. Vervins, aan de Oise, met een sterk kasteel, fabr. en 3050 inw. 49.54. N.B.

GUISE - SUR - MOSELLE, oudtijds *Acraigne*, Fr. dorp, dep. Meurte.

GUISELEY, Eng. vlek in 't W. deel van 't gr. York, met 960 inw.

GUISHDEN, Ier. riv., die in 't gr. Mayo ontspringt, en in het gr. Galway in de Moy valt.

GUISLAIN (SAINT), GISLENOPOLIS, sterk Nederl. stadje, prov. Henegouwen, met sluizen tot verdediging van Bergen.

GUISONI, Fr. dorp, eil. Corsica.

GUISSEZNY, Fr. stadje, dep. Finisterre, met 2740 inw.

GUISTEN, zie Güsten.

GUITERAS, Spaan. haven aan de golf van Californië, ten N. van de riv. Mayo, in N. Amer.

GUITRES, Fr. stadje, dep. Gironde, aan de Ille, met 950 inw. en wijnbouw.

GUITTA, Afr. lands. aan de Slavenkust van Guinea, bij de oude zeevaarders het kon. *Koto* genoemd. 2. Hoofdstad van voorn. lands., met het Deen. kasteel Prinsenstein.

GUITTAU, Fr. D., dep. Op. Garonne.

GUITTINIÈRE, Fr. vlek, dep. Ned. Charente.

GUIZA, Spaan. stad op 't W. Ind. eil. Cuba, met 6,000 inw.

GUIZINCLAN, N. Amer. kolonie in Mexico, ten W. van den grooten weg van Mexico naar Acapulco. 18. 37. N. B.

GUJERAT, zie Guzeratte.

GUJERHATTY of *Gujelhatty*, bergpas in het Z. van O. Indië, tusschen Coïmbetore en Mysore.

GUJOKSU, Turk. naam van eene kleine riv., die bij de Aziat. Dardanellen een bekoorlijk eil. vormt.

GUJUNDERGHUR, O. Ind. distr., prov. Bejapore, tusschen 15. en 16. N. B.; deszelfs rajah is den Mahratten cijnsbaar. 2. Groote en sterke hoofdstad van bovengenoemd distr.

GULACGAN, distr. aan den Kaukazus, tusschen Kuba en het hooge sneeuwgebergte Schachdagh, door ruwe, dappere Lesghiërs bewoond, die tartaarsch spreken, en om den onvruchtbaren grond, weinig landbouw hebben.

GULAN, Schot. D., gr. Haddington.

GULAN-NESS, Schot. kaap aan de O. kust, de Z. punt. van de golf van Forth.

GULCHADARI, distr. bij den Kaukazus, door Lesghiërs bewoond. 2. Naam, welken de Georgiërs aan de bovengen. Lesghiërs geven.

GULCUTTA of *Sluikmoordenaar*, riv. in O. Ind., tusschen Agra en Oujein, distr. Bhilsah, om de vele moorden alhier geschied, dus genoemd.

GULDBORG-SOND, sond in Denemarken, tusschen de eil. Falster en Laland.

GULDBRINGE-SYSSEL, kaap ten Z. W. van IJsland, aan de Z. zijde van de baai van Sakefiord; 13 m. lang en 4 breed.

GULESCHTI, zie Fockschani.

GULETTA, zie Gouletta.

GULFA, Eng. eil. tusschen de Sorlingen en de W. kust van Cornwallis.

GULGRAD, Turk. dorp in Romanië.

GULGULI, kleine plaats in het distr. Kachethi, aan den Kaukazus, bij de riv. Turdos-Zchewi, bij een rotsachtig dal van dien naam.

GULGUNDAH, O. Ind. stad in de N. circars, distr. Vizagapatam. 100. 6. L. 17. 25. N. B.

GULIK, Pruis. kreits, regdst. Aken, die op $5\frac{1}{2}$ V. M. 28,850 inw. bevat, door de Roer bespoeld wordt, en landbouw en veeteelt heeft. 2. G., *Julich* of *Juliers*, Pruis. hoofdplaats van dien kreits, aan de Roer, met een kasteel, 3,100 inw. en eenige fabr.

GULL, klein N. Amer. eil. bij de kust van N. Carolina, in Pamlico sound. 301. 35. L. 35. 28. N. B. 2. Klein N. Amer. eil. aan de kust van Terreneuve, bij kaap St. John. 3. Klein, vruchtbaar Austr. eil. bij de kust van Van Diemen's-land, in de Norfolk baai. 4. Aziat. stad, prov. Mekran.

GULLEGHEM, Nederl. dorp, prov. W. Vlaanderen, arr. Kortrijk, aan de Huilebeek, met 3400 inw.

GULLAMUCHIDA, Afr. dorp in Abyssinië, tusschen Divan en Antalow.

GULLSPONG, kleine Zweed. plaats, prov. Wärmeland, aan den mond van de Gullspong in het Weener meer.

GULLYBUDDA, Afr. dorp in Abyssinië, niet ver van Axum.

GULP, Nederl. riv., prov. Limburg, die bij Fauquemont in de Geule valt.

GULPEN, zie Galoppe.

GÜLS, Pruis. dorp, regdst. en kreits Coblenz, met 900 inw.

GULTLINGEN, Wurt. dorp, kreits Zwarte Woud, ambt Nagold, met 800 inw.

GULTSTEIN, Wurt. dorp, kreits Zwarte Woud, met 830 inw.

GULVAL, Eng. kerspel in Cornwallis, met 1230 inw.

GULWURA, onafhankelijke staat op het O. Ind. schiereil. Guzeratte.

GULZOW, Pruis. vlek, regdst. Stettin, kreits Camin, met 400 inw.

GUMACA, stadje aan de N. kust van het O. Ind. eil. Luzon. 140. 13. L.

L. 14. 21. N. B.

GUMANAPI, klein Moluksch eil. in O. Ind., met eenen vulkaan.

GUMBET, stam der Lesghiërs in Andisch-Mechtelan, klein van gestalte, den Awarrischen tongval sprekende, en aan den vorst van Groot Tschetschen onderworpen.

GUMBINNEN, Pruis. regdst., uit het grootste deel van het voormalig Litthauen te zamen gesteld, tusschen den kreits Memel, Rusland, Polen, het regdst. Koningsbergen en het Kurisch-haff gelegen, en op 297 V. M., in 19 steden, 13 vlekken, 2954 dorpen, 94 kerspelen, 46,880 haardsteden en 366,500 inw. bevattende. Het is in 16 kreitsen verdeeld. De hoofdpl. is Gumbinnen. 2. Pruis. kreits in voorn. regdst., tusschen de kreitsen Ragnit, Pillkallen, Stallupönen, Goldap en Insterburg gelegen, en op 11½ V. M., in 1 stad en 7 kerspelen 21,050 inw. bevattende. Het wordt door de Pissa en Angerapp bespoeld, waarvan de eerste, bij Gumbinnen, de Rominte, en verder O. waarts de Schwentische ontvangt. De grond is vlak, langs de Pissa moerassig, maar anders hoog genoeg, en van goede bosschen voorzien. Men teelt er tarw, rogge, gerst, peulvruchten, raapzaad, vlas, een weinig tabak en hop. De veeteelt is er van zeer veel belang, terwijl hier de voornaamste stoeterij van het geheele rijk is. Behalve in de hoofdstad vindt men er geene fabr. 3. Hoofdstad van voorn. regdst. en kreits, aan de Pissa, die hier de Rominte ontvangt. Zij is welgebouwd, de zetel der regeringscollegiën, en wordt door de Pissa in de oude en nieuwe stad verdeeld; heeft 3 protestantsche kerken, 2 gasthuizen, 1 lazareth voor den kreits, een gymnasium, onderscheidene lagere scholen, openbare bibliotheek, een genootschap voor arme studenten, eene inrigting tot onderwijs van vroedvrouwen, en 6,000 inw., die 2 boekdrukkerijen, laken- en linnenweverijen, kousenfabr., brandewijnstokerij, handel en vlasteelt hebben.

GUMBOLTSKIRCHEN, Oostenr. vlek, viertel Beneden 't Weener Woud, met 1400 inw., fabr. en wijnbouw.

GUMBOS, Afr. riv. in Opper Guinea.

GUMEL, zie Agnam.

GUMIEL, Spaan. stad, prov. Burgos, met goeden wijnbouw.

GUMINE, Zwits. bergpas, kanton Bern.

GUMISCHEW, rijke kopermijnen in Rusland, gouv. Ekaterinenburg, waarin altijd 600 menschen werken.

GUMISKANA of *Hamischkana*, Turk. Aziat. stad in Natolië, pachalik Tarabosan, met 6000 inw. (waaronder 4000 Grieken), goud-, zilver-, koper- en loodmijnen. 57. 40. L. 40. 29. N. B.

GUMMA, Japansche stad, eil. Niphon; 19 mijlen N. van Jedo.

GUMMEL of *Gummelberg*, merkwaardige bazaltheuvel in den Beij. Op. Mainkreits; 1 uur van Waldsassen.

GUMMERSBACH, Pruis. vlek, regdst. Keulen, kreits Gimborn, met 500 inw., ijzerhandel, loodgroeven en bosschen.

GUMMIPOLLAM, O. Ind. stad in Carnate, distr. Gurrumcondah. 96. 5. L. 13. 16. N. B.

GUMRA, Afr. dorp in het Z. van Algiers, aan de grenzen der woestijn.

GUMRAH, dorp aan den Kaukazus, distr. Unsokul, door Lesghiërs bewoond.

GUMTI, zie Gonuti.

GUMURGINIA, Turk. stad aan den grooten weg van Salonika naar Konstantinopel, langs den N. oever der Egæische zee, door 6000 Turken en Grieken bewoond; 13 m. van Trajanapolis.

GUMUSCH, SUIR, gezondheidsbron aan den Bosphorus, bij den berg Dschascha.

GUNAVA, overblijfsels van eene groote stad bij Bushire, aan de Perz. golf, die men wil dat voor ruim 500 jaren, de hoofdstad van een aanzienlijk rijk was.

GUNDAFTSCH, Afr. dorp in Abyssinië, in een klein vruchtbaar dal, dat door een' heuvel van 't dal Samajut gescheiden is, aan het hangen van eenen steilen berg, waar SALT zeer vriendelijk ontvangen werd; 2 dagreizen van Adowah.

GUNDAK, zie Gonduk.

GUNDAMOOK, stad in O. Perzië, aan den oever van de riv. Kameh; 13 mijlen Z. Z. O. van Kabul.

GUNDARA of *Godra*, hoofdplaats van 't O. Ind. distr. Gundara, den Mahratten behoorende. 91. 20. L. 22. 53. N. B.

GUNDAVEE, O. Ind. stad, prov. Guzeratte; 8 mijlen Z. van Suratte.

GUNDAVOW, O. Ind. stad, prov. Guzeratte, aan eene kleine riv. en niet ver van de zee; voorheen door zeeroovers bewoond. 86. 33. L. 21. 50. N. B.

GUNDELBACH, Wurt. dorp, Neckarkreits, Op. ambt Maulbronn, met 700 inw. en goeden wijnöogst.

GUNDELFINGEN, Beij. stad, Op. Donaukreits, landg. Lauingen, ter plaatse waar de Brenz in den Donau valt, met 2,100 inw. 2. Wurt. heerl., Donaukreits, met het vlek Neufra. 3. Bad. dorp, Treisamkreits, met 620 inw.

GUNDELSHAUSEN, Wurt. vlek, kreits Zwarte Woud, ambt Sulz, met 700 inw.

GUNDELSHEIM, Wurt. stadje, Neckarkreits, aan den Neckar, met 780 inw.

GUNDERKINGEN, Beij. dorp, Op. Donaukreits, landg. Monheim, ter plaatse waar de Lech in den Donau valt, met een kasteel en 470 inw.

GUNDERNHAUSEN, Hes. dorp, ambt Lichtenberg, met 540 inw.

GUNDERSDORF, Oostenr. vlek, viertel Beneden den Mannhartsberg, met een kasteel en 1300 inw.

GUNDERSHEIM, Hes. dorp, Rijnprov., bij Pfeddersheim, met 850 inw.

GUNDERSHOFEN, Fr. D., dep. Neder Rijn, arr. Weissenburg, met 660 inw.

GUNDERSLEBEN, Beij. dorp, Ned. Mainkreits, landg. Wurzburg, aan den Main, met 700 inw. en wijnteelt.

GUNDGOLE, O. Ind. stad in den Ellore circar. 16. 49. N. B. 99. 6. L.

GUNDILIPALLY, O. Ind. stad, distr. Mysore. 11. 44. N. B. 94. 30. L.

GUNDIWANNI, oorspronkelijke volksstam in het O. Ind. rijk Dekan.

GUNDLINGEN, zie Gindlingen.

GUNDRA, zie Gondar.

GUNDUCK, O. Ind. distr., prov. Bejapoor, tusschen 15. en 16. N. B., aan de Mahratten behoorende, met de eveneensgen. hoofdpl. 2. G. of *Salzgrami*, aanzienlijke riv. in O. Ind., welke in de bergen van Tibet ontspringt, en na Nepaul doorsneden te hebben, de prov. Oude van Bahar scheidt, en vervolgens bij Hajypore in den Ganges valt. Zij is tot aan den voet der bergen bevaarbaar. Aan de oevers wordt eenig kostbaar timmerhout gehakt, doch zij is bijzonder vermaard door eenen ronden zwarten steen, welken de Hindo's voor heilig houden, waarom de stipt godsdienstigen, zich in deze riv. niet willen baden, uit vreeze van dien steen te zullen besmetten.

GUNDUCK CHUTEE of *Klein Gunduck*, kleine riv., welke genoegzaam evenwijdig met de groote riv. van dien naam loopt, en in de Bogmutty valt.

GUNDUR, GUNTUR, zie Guntoor.

GUNDWANAH of *Goandwanah*, aanzienl. prov. van het O. Ind. rijk Dekan, prov. Bengalen; eigenlijk het land der Gonds of Goands genoemd, naar deszelfs oorspronkelijke bew., die nog onderscheidene distr. bezitten; tusschen Allahabad, Bahar, Orissa, de N. circars, Hyderabad, Berar, Chandeish, en Malwah, of tusschen 95. 29. en 102. 34. L. en 17. 50. en 24. 40. N. B. gelegen, en op 5,588 V. M. 3½ millioen inw. bevattende. Het is eigenlijk eene hooge vlakte, alwaar zich bergen op bergen stapelen, en die tot op onzen tijd, zelfs den Hindo's niet volkomen bekend werd. Van het Goandy gebergte, dat wij hier vinden, weet men, dat het zelden hooger dan 3000 voeten boven deze vlakte, of 6000 voeten boven de zee stijgt; dat de kruinen woest, des winters met sneeuw bedekt, doch zeer moeijelijk over te trekken zijn, daar men weinige *ghauts* of bergpassen vindt. Echter heeft men hier ook vruchtbare dalen, en welligt ook vele schatten der natuur, die ons nog onbekend zijn. Onderscheidene riv. ontspringen hier, als: de Mahanuddy, die de Caroon- en Hutsoo ontvangt; de Nerbudda, waarin vele kleine riv., waaronder de Herun en Towah vallen; de Boomgunga of Wainy, die al de Z. W. riv. tot zich trekt; de Godavery, waarin de Wurdah valt; de Soane, die de Mow, Caput en Myrar tot bijriv. heeft, en de Boorkee. De luchtsgesteldheid is gematigd; in den winter heeft men vorst en op de bergen valt sneeuw; in den zomer echter, wanneer de bergen de warmte terugkaatsen, is het ondragelijk heet, hetwelk door de brandende winden nog vermeerderd wordt. Landbouw en handwerken zijn zeker in deze prov. het minste van Ind. gevorderd. Het binnenland is eigenlijk slechts eene woestijn, waar bergen en rotsen met ondoordringbare bosschen afwisselen. In de dalen, die men hierbij vindt, wonen de *Goands*, die van geene kunsten of handwerken willen hooren, en bijna alleen van jagt en veeteelt leven. Slechts in de dalen, die door de Nerbudda, de Boomgunga, en de Mahannuddy bespoeld worden, vindt men Hindosche beschaving. Men heeft hier rijst en tarw, katoen- en suikerplantagiën en eene uitgestrekte veeteelt. Van al de metalen, die de bergen hier waarschijnlijk bevatten, wordt alleen ijzer gegraven; ook zijn er diamantgroeven, enz. De uitvoer bestaat in ijzer en ijzerwaren, katoen, een weinig suiker, huiden, en bijzonder geiten. De eigenlijke inw. zijn bijna allen Hindo's, met weinige Mahomedanen vermengd. Zij bestaan 1. in *Mahratten*, 2. in *Goands* of *Gonds*, de oorspronkelijke inw., die in beschaving, spraak en godsdienst geheel van de Hindo's verschillen, grootendeels naakt loopen en bijna geheel in den staat der natuur leven; goedhartig en eerlijk zijn, en nog pijl en boog tot wapens hebben. Hunne opperhoofden zijn deels aan de Mahratten, deels aan de Engelschen cijnsbaar. 3. De *Coands*, een stam der Hindo's, ten N.

der vorigen, maar veel wilder, roofzuchtiger en niet zoo goedhartig als deze; zij zijn weinig bekend en staan onder eenen rajah. 4. De *Chundails*, een stam der Rhajpoten, in het distr. Chundail, waar ook 5. de *Karwa's*, een wilde stam der Hindo's wonen. Sedert 1818 hebben de Engelschen zich van het grootste deel dezes lands meester gemaakt, en den nabob APPA SAHEB gedwongen, het overige gedeelte als schatting pligtig, aan te nemen. De prov. wordt verdeeld in twee groote deelen, het Engelsche gebied, dat in 15 districten, meestal door cijnsbare rajahs bestuurd, verdeeld is, en het gebied der Nagpore Maratten. Het Eng. bestuur was hier onlangs nog niet ingevoerd. De hoofdstad is Jubbulpoor. 2. Distr. in voorn. prov., aan den rajah van Nagpore behoorende, tusschen Kheirlah, Mehkoor, Chotcesghur, Nagpore, Berar, den staat van den nizam en Sindia gelegen, wordt door de Tapey en Kanhan bespoeld, en is met bergen, groote bosschen en wildernissen, alwaar de Goands wonen, bedekt, terwijl het door de Calygongbergen van Kandeish, en de Boondeh of Bundehbergen van Berar is afgescheiden. Het binnenland is nog zeer onbekend. De hooge vlakte van Puchmunee heeft omtrent 6 mijlen in den omtrek, en een heerlijk gezigt. De heilige bron der Mahadewa ontspringt uit een rotshol, dat 120 voeten diep is. Men telt er verscheidene steden. 3. Gebergte in voorn. distr., met de bergpas Bunjaree-Ghaut.

GUNGADI, groote Afr. stad van Kajaaga aan den Senegal; 5 m. O. van Joag.

GUNGPOORA of *Kangpoora*, stad en sterkte in O. Ind., prov. Delhi, aan den Westeroever van de riv. Jumna. 94. 46. L. 29. 40. N. B.

GUNIAKARY, riv. in het Afr. kon. Kassan, bij den Senegal.

GUNICH, zie Gonich.

GUNINGEN, Wurt. dorp, kreits Zwarte Woud, ambt Tuttlingen, met 1000 inw.

GUNJY-COTTA of *Gundycotta*, O. Ind. vesting, prov. Cuddapah. 94. 31. L. 14. 58. N. B.

GUNKI, Jap. stad, eil. Niphon; 35 mijlen N. O. van Jedo.

GUNNA, klein onbewoond eil. der Hebriden, aan de W. kust van Schotland, in de straat tusschen Coll en Tiry.

GUNNAIS-CUNDAH, O. Ind. dorp, niet ver van het gebergte Ghaut, naar eenen nabijgelegenen tempel aldus genoemd.

GUNNARAPI, zie Vuurland, No. 2.

GUNNERBY of *Gonerby* (*Great*) Eng. kerspel, gr. Lincoln, met 620 inw.

GUNNISTER, een der kleine Schot. Shetlands eil., ten N. van Hitland.

GUNNSTADT, Pruis. dorp, regdst. Erfurt, aan de Helbe, met 850 inw., die van den landbouw en handel bestaan.

GUNONG-TELLU, zie Gonong-Tello.

GUNPOWDER, N. Amer. riv. in Maryland, welke 4 m. boven de Patapsco-riv. in de Chesapeak baai valt, en waarop de vaart, door watervallen verhinderd wordt. Zij vormt met de Bush, aan het hoofd van Chesapeak bay, een aardig schiereiland *Gunpowder-Neck* genoemd.

GUNS of *Köszeg*, Hong. distr., kom. Eisenburg, welk ruim 19½ V. M. groot is, met de eveneensgen. hoofdpl. aan de Güns, met 1 kasteel, 2 roomsche en 1 luthersche kerk, 1 weeshuis en 5,140, meestal Duitsche inw., die fabr. hebben. 47. 23. N. B. 34. 13. L. 2. Riv. bij genoemde stad, die in het hert. Oostenrijk ontspringt, en in Neder Hongarije in de Raab valt.

GUNSTETT, Fr. dorp, dep. Neder Rijn, arr. Weissenburg, met 860 inw.

GUNTERSBERG, vlek en geregt in 't Anhalt-Bernburgsche, met een kasteel en 780 inw., die van den landbouw en de mijnen bestaan.

GUNTERSBLUM, Hes. vlek, Rijnprov., tusschen Oppenheim en Worms, met een schoon kasteel en 1,550 inw.

GUNTERSDORF, Oostenr. dorp, kreits Beneden den Mannhartsberg, met 1300 inw. 2. Dorp aldaar, kreits Boven 't Weener Woud, bij Neustadtl. 3. Pruis. dorp, regdst. Liegnitz, kreits Grünberg, met 600 inw. Slag in 1805.

GUNTERSHEIM, zie Gundersheim.

GUNTHERSBERG, zie Guntersberg.

GUNTOOR, O. Ind. distr. der N. circars, in het rijk Dekan de Z. prov., welke de geheele voormalige circar Guntoor, met Nizampatam en het land Palnaud bevat, en tusschen Gundwana, Mazulipatam, Carnate, Balaghaut en de golf van Bengalen gelegen is. Zij wordt ten O. door de Kistna, ten W. door de Gondegam en van binnen door de kustriv. Nizampatam, door de Phunderauk en de Pilai, die in de Kistna vallen, bespoeld, terwijl een gedeelte door de uiteinden van het Ghatisch gebergte bedekt is. 2. De hoofdplaats Guntoor is de zetel van eenige regeringscollegiën, midden in het distr. gelegen, terwijl de inw. van den landbouw en het maken van katoenen doeken bestaan. 98. 16. L. 16. 20. N. B.

GUNTRAMSDORF, Oostenr. vlek, viertel Beneden 't Weener Woud, met

met 120 huizen en fabr.

GUNTZBURG, Beij. landg. tusschen Wurtemburg, Lauingen, Burgau, Roggenburg, enz. gelegen, en op 5½ V. M., in 2 steden, 1 voorstad, 1 vlek en 48 dorpen en buurten 18,120 inw. bevattende en door de Gunz, die hier in den Donau valt, bewaterd. 2. Beij. stadje, hoofdpl. van voorn. landg., ter plaatse waar de Gunz in den Donau valt, de zetel der regeringscollegiën, met 2900 inw.

GUNVILLE, TARRANT, Eng. dorp, gr. Dorset, met 450 inw.

GUNZ, zie Guns, No. 2.

GUNZENHAUSEN, Beij. landg., Rezatkreits, tusschen Heilbronn, Pleinfeld, Weissenburg, Heidesheim, Wassertrudingen en Herrieden gelegen, en op 4 V. M. in 1 stad, 1 vlek en 52 dorpen 14,670 inw. bevattende. De grond is vlak, ligt en zandig, wordt door de Altmuhl bespoeld, en heeft voornamelijk koren, tabak, hop, vee, paarden, enz. 2. Beij. stad, hoofdpl. van voorn. landg., aan de Altmuhl, met muren, 3 poorten, 3 kerken, 1 hospitaal, 1500 inw., en eenige oudheden.

GUOUNIE (LA) Fr. stadje, dep. Tarn, met 2030 inw.

GURA, Pool. stadje, waiw. Masoviё.

GURABO, riv. op 't W. Ind. eil. Porto Rico, die ten W. in zee valt.

GURAU, zie Guhrau.

GURBA, Afr. stad aan de O. kust van Tunis, oudtijds *Curobis* genoemd, van welks pracht slechts nog eenige puinhoopen, eene waterleiding en waterbakken overig zijn; 12 m. van Tunis.

GURBIE, Fr. vlek, dep. Gers.

GURA-GUBBO, Afr. dorp in Abyssiniё, tusschen Dixan en Antalow.

GURBOS of *Hammam Gurbos*, kleine Afr. stad aan de kust van Tunis, oudtijds *Carpis* genoemd, met de overblijfsels van een warm bad en andere gebouwen; 8 mijlen O. van Tunis.

GURCK, zie Gurk,

GURCZNO, zie Gurzno.

GURDAIZ, stad in O. Perziё, prov. Kabul. 86. 39. L. 33. 31. N. B.

GURDIZOLO, Lomb. Ven. vlek, gouv. Milaan; N. W. van Mantua.

GURDSCHISTAN, zie Georgiё.

GURE, Afr. dorp in 't kon. Kajor, door eenen prins der koninklijke familie bestuurd, die RUBAULT met zijn gevolg op de beleefdste wijze ontving.

GUREIN of *Kurzim*, Morav. vlek, kreits Brunn, met 820 inw.

GURGESTAN, zie Georgiё. No. 1.

GURIA, GURIЁL, QUEL, QURIEL of *Ghuria*, de Z. prov. in Kaukaziё, aan de W. zijde van het gebergte, tusschen de riv. Rion en Tscharuk, ten N. door Mingreliё, ten O. door Imeretti, ten Z. door het land der Lashen, en ten W. door de Zwarte zee bespoeld. Zij is rijk in koren, Zuidvruchten zoo als: citroenen, china's appelen, olijven, enz.; ook in zijde en vee. De inw. bestaan uit Turken, Tartaren, Joden en Christenen, welke laatste 6000 huisgezinnen sterk zijn, aanzienlijke kerken en twee bisschoppen hebben, die in de kloosters Schamokmedeli en Dgumati wonen; doch veel Christenen hebben, om de onderdrukking hunner voormalige gebieders te outgaan, den mahom. godsdienst aangenomen. Zij hebben een eigen erfelijk opperhoofd, met den titel van *Guriël*, welke van Rusland afhankelijk is, en in de stad Titizighe of Pghiter woont.

GURIEH, Turk. Aziat. stad, pachalik Tarabosan, hoofdplaats van een sandschakat.

GURIENI, riv. in Kaukaziё, in het chanschap Derbend, welke ontspringt ter plaatse, waar de bergrug van Thabassaren het sneeuwgebergte van Kachmadagh verlaat, O. waarts aanloopt, de groote beek Kuratschai ontvangt, en dan, na verscheidene kronkelingen, met een' hoofd- en verscheidene zijtakken, ten N. O. in de zee valt.

GURIЁRS, zie Guriël.

GURIRIBA, Braz. eil. aan de kust van de prov. Para. o. 40. Z. B.

GURJEW, Rus. vesting, gouv. Astrakan, kreits Krasnoyarsk, op een eil. aan den mond van de Ural, in de Kaspische zee, met 300 kozakken, eenige kooplieden en fabr. Digt hierbij zijn rijke zoutmeren, waaruit de kozakken vrij zout mogen halen.

GURK, Illyr. vlek, kreits Klagenfurt, aan de Gurk, met een bisdom, eene bisschops-kerk en 450 inw. 2. Riv. bij genoemd vlek, die uit het meer Sepach, in het N. O. van Opper Carinthiё ontspringt, en tusschen St. Nicolaus en Stein in de Drave valt.

GURKFELD of *Kersko*, Illyr. stadje, kreits Neustädtl, aan de Save, met 800 inw., die sterke wijnteelt, warme baden en oudheden hebben.

GURMENSON, Fr. D., dep. Ned. Pyr.

GURNETS-BAAI, baai aan de W. kust van Afrika, beneden kaap Bojador.

GURNARD, landpunt ten N. van 't Eng. eil. Wight. 2. Eng. kaap aan de N. W. punt van Cornwallis.

GURNET, landpunt, welke de N. Amer.

Amer. baai van Plymouth, in de prov. Massasuchetts, ten N. W. bepaalt.

GURNIGHEL, Zwits. berg en sterk bezochte badplaats, kanton Bern. De bronnen zijn zwavelachtig en worden meer om te drinken (tegen verstoppingen en maagziekten), dan om te baden gebruikt, terwijl ook het beste water in kruiken verzonden wordt.

GURNITZ, Oostenr. vlek in Carinthië, aan de Glan.

GURRAH-MUNDELAH, O. Ind. distr., voorheen als een deel van Gundwanah beschouwd, doch thans tot de prov. van Malwah gebragt, tusschen Allahabad, Mundlah, en de Nagpore Mahratten, of tusschen 22. en 24. N. B. gelegen, en van het O. naar het W. door de Nerbuddah, met derzelver zijtakken bespoeld. Voorheen behoorde het den Mahratten, doch thans geheel aan de Engelschen. 2. O. Ind. stad, hoofdpl. van voorn. distr., thans zeer vervallen.

GURRAKOTA, O. Ind. distr., prov. Allahabad, ten Z. van Buudelcund, met de hoofdstad van denzelfden naam.

GURRAN, een der W. Ind. Bahama-eil., op 299. 6. L. 25. 54. N. B.

GURRUMCONDAH, O. Ind. distr., prov. Bala-Ghaut, tusschen de distr. Carnate, Salem, Mysore en Gondicotta, of tusschen 13. en 14. N. B. en 95. 46. en 96. 46. L; bergachtig en aan de Engelschen behoorende, met de evenëensgen. hoofdpl. 13. 45. N. B. 96. 26. L.

GURRUMSEIR, vruchtbaar distr. in O. Perzië, aan de beide oevers van de Helmund, tusschen 30. en 32. N. B. in eene warme luchtstreek.

GURSINYL, kleine Aziat. landstreek in de zandige woestijn van Beloochistan, ongeveer 5 dagreizen N. W. van Nooshky, welke jaarlijks door de Heermund overstroomd wordt, waardoor het koren hier gemakkelijk rijpt; de inw. zijn door hunne rooverijen bekend.

GURTHOS, een der kleine Bahama's in W. Ind. 300. L. 26. 30. N. B.

GURTNAMACKIN, 2 Ier. riv., welke bij Loughrea, in 't gr. Galway, ontspringt, zich eenigen tijd onder den grond verbergt, en na eenen loop van twee mijlen, door de rotsen heen, in de baai van Galway valt.

GURUDWARA, O. Ind. stad, prov. Scrinagur, met eenen schoonen tempel van de seiks en eene jaarmarkt. 95. 56. L. 30. 20. N. B.

GURUNHUEL, Fr. dorp, dep. Noordkusten.

GURY, Afr. D. in 't land der Jaloffen.

GURZNO of *Gurczno*, Pruis. stadje, regdst. Mariënwerder, kreits Strasburg, tusschen twee meren, met 1000 inw.

GUSELHISSAR, GIGELHISSAR (MAGNESIA AD MAEANDRUM), Turk. Aziat. stad, prov. Natolië, sandschakat Aidin, aan den voet van den met sneeuw bedekten Thorar, en aan de riv. Minder of Maeander, met 50,000 inw., die Turken, Armeniërs, Grieken en Joden zijn; en fabr. van leder, tapijt en zijde, benevens saffraan- en katoenteelt hebben, en met ruwe en gesponnen katoen en katoenen stoffen handel drijven. Men vindt hier nog een tooneel, eenen tempel van Diana, eene waterleiding, enz. der oude stad *Magnesia*.

GUSHAREN, stadje in Hessen Kassel, bij de zamenkomst van de Eber en Fulda; 1 uur van Kassel.

GUSJEU, Chin. stad, prov. Khan-si, ter plaatse waar de Ta met nog 4 andere riv. te zamenkomen.

GUSSAGO, Lomb. Ven. vlek, gouv. Milaan, legatie Brescia.

GUSSBACH, Beij. dorp, Op. Mainkreits, landg. Hallstadt, met 500 inw.

GUSSENHOVEN, Nederl. dorp, prov. Z. Braband, arr. Leuven, met 180 inw.; 1 uur van Leuven.

GUSSENSTADT, Wurt. dorp, Jaxtkreits, ambt Heidenheim, met 700 inw.

GUSSING, zie Giesing.

GUSSOLA, Lomb. Ven. stadje; 5 mijlen O. Z. O. van Cremona.

GUSTAFS-SVOERD of *Gustafs Sward*, zie Sveaborg.

GUSTAVIA, hoofdstad van het Zweed. eil. St. Barthelemy in W. Ind., met 600 inw. en handel in boomwol.

GUSTEBIESE, Pruis. dorp, regdst. Frankfort, Königsbergerkreits, daar waar het nieuwe Oder kanaal den ouden en nieuwen Oder verëenigt. In 1817 brandde het gansche dorp af.

GUSTEN, stad en ambt in Anhalt-Cöthen, aan de Wipper, met 1200 inw.

GUSTHOVEN, zie Grossoncours.

GUSTROW, ommuurde stad in het gr. hert. Mecklenburg-Schwerin, hoofdstad van den Wendischen kreits, en zetel van onderscheidene regeringscollegiën, aan de Nebel, met 1 kasteel, 1 dom- en 1 parochiekerk, 1 domschool met 6 onderwijzers, verscheidene lagere scholen, 1 hospitaal, 1 werkhuis en 6,130 inw., die zeer werkzaam zijn en velerlei fabr. hebben, terwijl zij bijzonder in koren en wijn eenen aanzienlijken handel drijven.

GUSURATA, zie Guzeratte.

GUT of CANSO, zie Canso.

GUTA of *Gutta*, Hong. vlek, kom. Gömör, ter plaatse, waar de Waag in

den

den Donau valt. 47. 55. N. B. 35. 39. L.
GUTACH, riv. in het Zwarte Woud, daarna Wutach genoemd. 2. G. of *Guttach*, Bad. dorp, Donaukreits, distr. Hornberg, met 1360 inw.
GUTAU, Oostenr. vlek, Ned. Muhlviertel.
GUTENBERG, Wurt. vlek, Donaukreits, Op. ambt Kirchheim, met 620 inw. 2 Zie Gudensberg.
GUTENBURG, Zwits. badplaats, kanton Bern, aan den weg naar Hutwill; een uur van Langenthal.
GUTENDORF, zie Dobra, No. 2.
GUTENFELS, zie Caub.
GUTENHAAG, Oostenr. kasteel en heerl. in Stiermarken, kreits Marburg.
GUTENSTEIN, Illyr. vlek, kreits Klagenfurt, aan de Myss. 2. Oostenr. vlek, viertel Beneden 't Weener Woud, tusschen den Geier- en Sneeuwberg, met 1400 inw. en handel in hout en ijzer.
GUTENSWEGEN, Pruis. dorp, regdst. Maagdenburg, met 570 inw.
GUTENTAG of *Guttentag*, Pool. *Dobridjien*, Pruis. stadje en heerl., regdst. Oppeln, kreits Lublinitz, met 1 kasteel, 1200 inw. en handel in ijzer. 2. Pruis. dorp, regdst. Breslau, kreits Oels.
GUTENZELL of *Guttenzell*, Wurt. heerl., Donaukreits, met een dorp van denzelfden naam, dat 500 inw. telt.
GUTERING of *Guttaring*, Illyr. dorp, kreits Klagenfurt, met steenkolenmijnen.
GUTERSLOH, Pruis. kerspel, regdst. Minden, kreits Wiedenbruck, met 1680 inw., die in ham, worst en garen handel drijven. Men spint hier garen, waarvan 1200 ellen slechts ½ lood wegen.
GUTHRIE, Schot. kerspel, gr. Angus, met 560 inw.
GUTNACH, Beij. riv. in den Op. Donaukreits, welke met de Haslach te zamen vloeit, en aldus in de Günz valt.
GUTPURBA, tak van de Krischna of Kistna in O. Ind.
GUTSTADT, Pool. *Dobre-Miasto*, Pruis. stad, regdst. Koningsbergen, kreits Heilsberg, aan de Alle, met 2 roomsche en 1 luth. kerk, 1675 inw., en vele fabr.
GUTTANNEN, Zwits. dorp, kanton Bern, in 't Oberland van het Haslithal, 3,297 voeten boven de zee.
GUTTARBAAI, golf aan de kust van O. Perzië, prov. Mekran, bij de havenplaats Buckar-Bender.
GUTTARING, zie Gutering.
GUTTENBERG, Beij. dorp, Isarkreits, landg. Wasserburg, met eene gezondheidsbron.
GUTTENBERGER WALD, bosch in den Beij. Ned. Mainkreits; 9000 morgen groot.
GUTTENSTEIN, zie Dobrawoda.
GUTTER, klein eil. in de Arab. zee, bij de kust van Perzië. 78. 56. L. 25. 15. N. B.
GUTY of *Gooty*, O. Ind. distr. aan deze zijde van den Ganges, prov. Bala-Ghaut, tusschen Adoni, Ghazypoor, Gundicotta en Raidrovy gelegen, door de Pennaar bespoeld. Voorheen was het afhankelijk van het rijk Bejapore, doch in 1800 is het door den nizam aan de Engelschen afgestaan. 2. O. Ind. vesting en hoofdstad in voorn. distr., op eenen berg, die 2,171 voeten hoog is, met een kasteel, dat voor een der sterkste in Decan gehouden wordt. 15. 9. N. B. en 95. 21. L.
GUTZKOW, Pruis. stadje, regdst. Straalsond, kreits Greifswalde, aan de Peene, met 1000 inw. en landbouw.
GUVÉ, zie Guyer.
GUXHAFEN, Hes. dorp, ter plaatse waar de Eder in de Fulda valt; 3 mijlen van Kassel.
GUY, Fr. riv., die bij Falmont en het eil. Rhé in den Atl. oceaan valt.
GUY'S CLIFF, Eng. klippen aan de Avon, gr. Warwick, op welke de hermitage van den vermaarden GUY, graaf van Warwick, geweest is.
GUYALU, Hong. stad en kasteel in Zevenbergen, kom. Clausenburg.
GUYANA, zie Guiana.
GUYAVOES, Afr. kon., aan den O. kant der Slavenkust, over het algemeen nog weinig bekend.
GUYENBAD, Zwits. badpl., kanton Zurich.
GUYENNE, zie Guienne.
GUYER of *Guvé*, kleine Fr. riv., welke bij den grooten Karthause ontspringt, Dauphiné van Savoije scheidt, en beneden St. Genis in de Rhône valt. Tusschen les Echelles en Pont de Beauvais in, loopt zij door het dal Pas-de-Chailles.
GUYGOVEN, Nederl. dorp, prov. Limburg, met 300 inw.
GUY'S BOROUGH, zie Guisber.
GUYTING (LOWER,) Eng. dorp, gr. Gloucester, met 610 inw.
GUZ, zie Schendy.
GUZEEGUR, O. Ind. stad in Agra, distr. Narwar.
GUZELHISSAR, zie Guselhissar.
GUZERATTE, GUZURATE, GUJRAT of *Gujerat*, O. Ind. prov. in het Eng. presidentschap Bombay, naar eene stad van dien naam genoemd, die nu reeds lang van naam veranderd is. Zij ligt tusschen de prov. Ajmeer, Malwah, Kandeish,
Au-

Aurungabad, de zee en de golf van Cutch, of tusschen 86. 48. en 92. 2. L. en 20. 17. en 24. 57. N. B., terwijl zij eene oppervlakte van 1810 V. M. bevat. De grootste O. helft is berg- en heuvelachtig, en door ontelbare groote en kleine riv. bespoeld. Het Noorder gedeelte, daarentegen, is een vlak, woest en onbebouwd land, waar men al meer en meer de woestijn van Multan nadert. De kleine W. helft is een groot schiereil. door de golf van Cutch en die van Cambaye gevormd, hetwelk bij de eerst genoemde golf eene uitgestrekte moeras of run bevat, die zich diep in het land uitstrekt en bijna tot aan de Sind loopt; terwijl ook bij de andere golf eene soortgelijke moeras gevonden wordt. De bergen loopen N. waarts in het schiereil. en eindigen aan de kust. De voornaamste zijn: de Cholula, de Junghur, de Punetana, de Burudda, welke alle tot de keten der Vindhya behooren; doch ten Z. van de Nerbudda begint reeds het Ghauts gebergte van hetwelke hier de Sherboottra als voorpost gevonden wordt. De voornaamste riv. zijn de Ban, de Bunnaus of Banasz, met verscheidene bijriv.; de Suraswuttee, door een kanaal met de voorgaande gemeenschap hebbende; de Sundrawuttee, de Matchoo, de Ajee (deze allen vallen in de golf van Cutch); verder de Westelijke Bhaudur, de voorn. riv. van het schiereil.; de Goyla, de Oostelijke Bhaudur, de Sauhermuttel (met de Khauree), de Mhye of Mahy met de Annass; de Dhandur, de Nurbuddah of Nerbudda, de Kim en de Taunpee of Tapty, welke alle in de zee of in de golf van Cambaye uitloopen. Van al deze riv. zijn de Banasz, de Mhye, de Nerbudda en de Tapty bevaarbaar, de anderen slechts gedeeltelijk; zij vormen meestal goede havens, waarvan deze kust, over het algemeen, zeer goed voorzien is. De voornaamste meren zijn: dat van Dhabur, de bron van de Saubermuttee, een meer in het midden van de runs van Arrautum, en een lang smal meer bij Nuwee-Bunder. Men heeft er verscheidene goede gezondheidsbronnen, bijzonder bij Baroda en bij Badwa. De vruchtbaarheid is echter in de meeste oorden zeer gering, daar de regentijd verscheidene oorden in moerassen verandert, die, gedurende de droogte, meestal dor zand bevatten. De luchtsgesteldheid is er heet en droog, daar er gedurende den geheelen zomer veelal geen droppel regen valt, en dus zonder kunstmatige begieting alle gewassen zouden verdorren. De landbouw, die door de landsgesteldheid niet zeer veel beteekent, wordt daarenboven nog tegengewerkt door de hier bestaande rooverijen, die zoo ver gaan, dat de landman gewapend achter den ploeg gaat, en zijn koren inzamelt. Behalve haver, teelt men er Eur. graansoorten, benevens maïs; een weinig rijst en gierst. Er is een overvloed van Zuidvruchten, prachtige kokosboomen, bananen, mango's, doch er zijn weinig eigenlijke bosschen. In het N. W. vindt men veel tamarinden, terwijl er verder veel katoen, indigo, de beste tabak van O. Indië, opium, olie, (hoewel in het Britsche gebied verboden), gevonden wordt. De veeteelt is er zeer aanzienlijk. In de aaneengeschakelde weiden van het N. gedeelte, ziet men tallooze kudden paarden, rundvee, waaronder vooral de os en buffelos uitmunten; schapen (met haar, in plaats van wol) en geiten grazen, terwijl de moerassen of runs in den zomer mede goed gras opleveren. Verder heeft men er hazen, antilopen, wild gevogelte, vossen, jakhalzen, tijgers en andere roofdieren; overvloed van rivier- en zeevisch (het voornaamste voedsel van den gemeenen man), schelpdieren, bijen en glimwormen. Uit het delfstoffelijk rijk is er: salpeter en bazalt. In de grootste steden heeft men fabr. van verschillende stoffen; ook zijn er tabaks- en indigofabr., en op het platte land weverijen van katoenen en andere stoffen. De uitvoer bestaat in: katoenen en zijden stoffen, tabak, indigo en koren. Men voert in: suiker, ruwe zijde, cochenille, wol, peper, en gouden en zilveren staven. De voorn. koopsteden zijn Suratte en Cambay. Het getal der inw. kan niet wel bepaald worden; men gist dat het ongeveer 6 millioenen zal beloopen. Sommige oorden, bijzonder in den omtrek van Suratte, Broach, en Cambay, zijn zeer sterk bevolkt; andere, zoo als in het N. N. W. en N. O., en zelfs het vruchtbaar schiereil. konden veel meer inw. bevatten. Zij bestaan 1. uit Hindo's, die het talrijkste zijn, en waarvan de Bheels en Grassias, gewoonlijk *Coolies* genoemd, meestal zeeroovers, de voornaamste zijn. 2. Mongolen of Mohamedanen, mede zeer talrijk. 3. Parsen, die 150,000 huisgezinnen uitmaken, en in geestelijken (*Mobit of Magi's*), en leeken (*Behdeen*) verdeeld zijn. De gewone taal is de Gurdschurasche, die in verscheidene tongvallen gesproken wordt. Het grootste

deel

deel dezes landschaps behoort den Engelschen, die hier sedert 1818, hunne magt weer aanzienlijk uitgebreid hebben. Het overige der prov. behoort tot nu toe, deels den Guicowar, deels aan eenige kleine opperhoofden, die van roof en plundering leven, doch zoowel als de Guicowar, de opperheerschappij der Engelschen erkend hebben, die echter nog niet in staat geweest is om aan de ongebondenheid en regeringloosheid, die hier sedert 50 jaren heerschen, paal en perk te zetten. De prov. wordt verdeeld in 21 distr., als Suratte, Attaveese, Naundode, Broach, Bacoda, Cherrotee, Ahmedabad, Chunpaneer, Waugur, Ederwara, Sarowy, Chowaul, Jutwar en Puttunwara (alle op het vaste land), Jhallawaur, Hallaur, Bunda, Burreawaur, Kauttywaur, Goelwaur en Arrautum op het schiereiland Guzeratte. De hoofdstad der prov. is Ahmedabad.

GUZGOTTA, O. Ind. stadje, prov. Bengalen, distr. Rungpoor.

GUZNOOGUR, distr. in O. Perzië, prov. Kabul, tusschen 34. en 35. N. B. een bergachtig en arm land.

GUZURATTE, zie Guzeratte.

GUZZULA, zie Gesula.

GWADUR, Perz. zeehaven aan de kust van Mekran; 32 m. van Churbar.

GWAHATTEE of *Gohati*, stad in Achter-Indië, in het kon. Assam, de hoofdpl. der prov., op eene hoogte, aan den Bramapoeter, thans zeer vervallen. 26. 9. N. B. 109. 22. L.

GWAHREE, O. Ind. stad in Bengalen; 2 m. van Kishnagur, aan de Jellingy.

GWAINE of *Gwayn*, Eng. riv. in Z. Wallis, gr. Pembroke, welke in de bergen van Percelly ontspringt, en in de baai van Fishguard valt.

GWALIOR, zie Gualior.

GWALPARA, twee kleine O. Ind. plaatsen in Bengalen. Zie Goalpara.

GWANA, Eng. riv. in Wallis, gr. Pembroke, valt in de Gwayn.

GWANDREATH, Eng. riv. in Z. Wallis, bij Kidwelly.

GWASDY, Rus. stadje, gouv. Woronesch.

GWAYRA, waterval in de Z. Amer. riv. Paraguay, in de prov. La Plata, 2100 toises breed en 52 voeten hoog.

GWEA, zie Botanybaai.

GWEGER, riv. op 't Eng. eil. Anglesey, welke in de Ier. zee valt.

GWELLY, riv. in 't Ier. gr. Caernarvon, welke bij Dinas-Dynlle in de zee valt.

GWENDDWR, Eng. dorp in Wallis, gr. Brecknock, met 450 inw.

GWENDRATHVAG, Eng. riv. in Wallis, welke bij Kidwelly in het kanaal van Bristol valt.

GWENGWE, tak van de groote Afr. Vischriv., aan de Kaap de Goede Hoop.

GWENNAP, Eng. kerspel in Cornwallis, met 5,300 inw.

GWENROW, Eng. riv. in Wallis, gr. Denbigh, valt in de Dee.

GWILLY, Eng. riv. in Wallis, welke bij Abergwilly in de Towey valt.

GWIN'S ISLAND, klein N. Amer. eil. aan de kust van N. Carolina, in de baai van Chesapeak, 301. 25. L. 37. 30. N. B.

GWODZIEC, stadje in Galicië, kreits Zalesczyki, aan de Czermawa.

GWUTTER, Perz. zeehaven, prov. Mekran, met 150 slechte huizen en een klein fort; 13 mijlen O. van Churbar.

GWYDDELWERN, Eng. kerspel in Wallis, gr. Merioneth, met 1210 inw.

GWYNIER of *St. Wynyar*, Eng. kerspel, gr. Cornwallis, met 1950 inw.

GWYNT, riv. op 't Eng. eil. Anglesey, welke in de Kevenny valt.

GWYTHEL, Eng. riv. in Wallis, gr. Radnor, welke bij Kyneton in de Aro valt.

GY, Fr. stadje, dep. Op. Saône, arr. Gray, met een schoon kasteel en 2700 inw.

GYALU of *Juliëndorf*, Hong. dorp in Zevenbergen, ten W. van Clausenburg, aan de kleine Szamosch.

GYARMATH, Hong. vlek, kom. Neograd. 2. Zie Füzes-Gyarmath.

GYARUS, zie Jura, No. 3.

GYASORS, zie Adelfors.

GYBBA, zie Geib.

GYDROS, Turk. Aziat. vlek in Natolië, sands. Kastamuni, aan de Zwarte zee, met eene haven en handel in hout.

GYE-SUR-SEINE, Fr. vlek, dep. Aube, met wijnhandel.

GYEMES, kleine Hong. riv. en bergpas in Zevenbergen, aan de grenzen van Walachië.

GYERES, Hong. vlek in Zevenbergen, kom. Thorda, aan de Marosch.

GYERGIO of *Szent Miklos*, Hong. vlek in Zevenbergen, hoofdpl. van den Czekler stoel Esik, met eene duitsche hoofdschool en armenische kerk. De inw. vervaardigen leder, Turksch leder, enz. Langs de Marosch worden vele planken en andere houtwaren naar Hongarije vervoerd. 43. 17. L. 46. 39. N. B.

GYEY-SUR-AUJON, Fr. vlek, dep. Op. Marne, met fabr.

GYGUGU, O. Ind. dorp in het rijk van Butan, aan het afhangen van eenen berg, met huizen, die op palen gebouwd, en met pisang-bladen bedekt zijn, gelijk

hier ook perzik-, lemoen- en oranjeboomen, door TURNER gevonden werden; 4 mijlen van Buxadewar.

GYKEON of *Clytis-Limen*, Turk. vlek in Neder Albanië, aan den mond van den Acheron, ten N. van Parga.

GYLDEN LOWE, Deen. fort, met nog 2 andere bij Friedrichshall.

GYÖGY, ALSO-GYÖGY of *Görgersdorf*, Hong. vlek in Zevenbergen, kom. Hunyad, aan de Marosch, met eene hervormde, sociniaansche en grieksche kerk, en een mineraal bad. 2. Hong. dorp, Groot Honter kom.

GYON, Spaan zeestadje in Asturië, waar veel cider gemaakt wordt.

GYONGYOS, vlek in Op. Hongarije, kom. Hewesch, zeer bekoorlijk aan den voet van eenen berg, en aan de riv. van dien zelfden naam gelegen, met een roomsch gymnasium, hoofdschool, zeer goede huizen en 8,000 vlijtige inw., die koren-, ooft- en wijnteelt, benevens branderijen, leder- en lakenfabr., veel handel in vee, en sterk bezochte jaarmarkten hebben. 37. 37. L. 47. 48. N. B.

GYONGYOS-PATA, Hong. vlek, ½ mijl van het vorige.

GYOR, zie Raab.

GYORGY, Oostenr. stad aan de militaire grenzen van Croatië, prov. Waradin, met 2000 inw.; 12 mijlen O. ten Z. van Waradin. 46. 9. N. B.

GYOROK, Hong. vlek, kom. Schumegh. 2. Hong. vlek, kom. Arak.

GYRIHONG, berg in Noorwegen, niet ver van Christiania; 2000 voeten hoog.

GYRROW, Eng. riv. in Wallis, gr. Denbigh, valt in de Alwen.

GYSEGHEM, Nederl. dorp, prov. O. Vlaanderen, arr. Dendermonde, met 760 inw.; 2 uren van Gend.

GYSELBRECHTEGEM, Nederl. dorp, prov. W. Vlaanderen, arr. Kortrijk, met 460 inw.; 3¼ uur van Kortrijk.

GYSENZEELE, Nederl. dorp, prov. O. Vlaanderen, arr. Gend, aan den straatweg op Grammont of Geertsbergen, met 450 inw.; 2 uren van Gend.

GYSSENS, kaap aan de O. kust van 't Aziat. eil. Borneo. 136. 1. L. 1. 40. N. B.

GYSUND, smalle straat aan de kust van Noorwegen, tusschen het eil. Senjen en het vaste land, hetwelk de eenigste weg van gemeenschap tusschen Tromsöe, Finmark en de Z. districten is.

GYULA of *Julia*, Hong. vlek, kom. Bekes, in Duitsch of *Nemet*, en Hong. of *Magyar-Gyula* verdeeld, aan de witte en zwarte Körös, met 1 kasteel, 2 hervormde, 2 roomsche, 2 grieksche kerken en 4,250 inw., die veel handel in vee drijven. 2. Zie Dobra, No. 1.

GYVERINCHOVE, Nederl. dorp, prov. W. Vlaanderen, arr. Veurne, met 525 inw.; ruim 2 uren van Veurne.

HAA, klein Schot. eil., gr. Sutherland, 1 mijl O. van Farout-Head.

HAAFENTHALL, Saks. dorpje in 't vorst. Saalfeld, ambt Grafenthal, met 250 inw.

HAAFTEN, Nederl. dorp, prov. Gelderland, kwart. Thiel, met 550 inw.

HAAG, (DEN) zie 's Gravenhage. 2. Oostenr. marktvlek, kreits Boven 't WeenerWoud, met 72 huizen. 3. Oostenr. dorp, Hausrückviertel. 4. Beij. marktvlek, Isarkreits, landger. Wasserburg, met 640 inw. 5. Zie Unterhaag.

HAAGE, Han. marktvlek, vorst. O. Vriesland, met 810 inw. en een kasteel.

HAAGEN, Han. ambt, hert. Bremen, hetwelk de Osterstade bevat, en op 106,860 morgen, in 35 dorpen, 8,900 inw. bevat. De hoofdplaats is Dammhagen. 2. Zie Hagen.

HAAGJE, zie Prinsenhage.

HAAGOORD, Nederl. buurt, prov. N. Braband, distr. 's Hertogenbosch.

HAAIBAAI of *Dirk Hartog's reede*, Austr. baai aan de W. kust van Nieuw Holland, in Eendragtsland, door DIRK HARTOG ontdekt, en later door DAMPIER, om de menigvuldige haaijen aldus genoemd. Zie verder *Eendragtsland* en *Dirk Hartog's eiland*.

HAAIJEN KAAP, zie Tiburon.

HAAK, (DE) Nederl. fort, prov. Zeeland, arr. Middelburg, eil. Walcheren, met eene baak. Bekend door de landing der Engelschen in 1809.

HAAKS, (N. en Z.) 2 zeer gevaarlijke zandbanken aan den N. W. ingang van het Texelsche gat, die in het begin der 15 eeuw nog aan de kusten van N. Holland gehecht waren. Zij zijn zeer moeijelijk aan te landen, vooral wanneer men den Texelstroom uit de Noord komende, moet aandoen, terwijl de schepen, die er met storm weder op vervallen, door de brandingen vernield, of door het welzand bedolven worden.

HAAKS-

HAAKSBERGEN, Nederl. dorp, prov. Overijssel, kwartier Twenthe, met 1100 inw. en vele veenderijen.

HAAL, zie Hall, No. 4.

HAAMSTEDE, Nederl. dorp, prov. Zeeland, distr. Zierikzee, het grootste en aangenaamste van het eil. Schouwen, met 550 inw. 2. Nederl. dorp, prov. Utrecht, niet ver van Wijk bij Duurstede.

HAAN VAN ARRAN, berg aan het N. einde van het Schot. eil. Arran, een verkenningsmiddel voor de zeelieden; zie verder Arran, No. 4.

HAANDEL, Nederl. buurt, prov. N. Braband, distr. 's Hertogenbosch, met eene vermaarde en ter bedevaart bezochte Lieve Vrouwe kapel. Het behoort onder Gemert.

HAANO, zie Hapaee.

HAANWIJK, Nederl. buurt, prov. en arr. Utrecht, bij Harmelen.

HAAPAVESI, meer in 't Rus. gouv. Finland, kreits Kuopio, die gemeenschap met de Saimen, en hierdoor met het meer Ladoga heeft.

HAAPAMEME, Rus. dorp, gouv. Finland, kreits Kuopio, aan het voorn. meer.

HAAPEL, zie Habal.

HAAR, (TER) Nederl. buurt, prov. Groningen, arr. Winschoten, alwaar men voor eenige jaren onder den grond eenen houten weg heeft ontdekt. 2. H. of *de Haar*, Nederl. heerl. en dorp, prov. en arr. Utrecht. 3. Oude Nederl. hofstede in de prov. Utrecht, in de oude geschiedenis van ons land zeer bekend. Het huis is een zwaar ouderwetsch gebouw. 4. Nederl. havezate in Overijssel, bij Olst.

HAARBERG, Fr. dorp, dep. Meurte.

HAARBURG, zie Harburg.

HAARDT, Beij. dorpje, Rijnprov., op eene hoogte van het Haardt gebergte, bij Spiers, met 100 inw. 2. Zie Harth.

HAAREN, Pruis. dorp, regdst. en landkreits Aken. 2. Zie Haren.

HAARLBEEK, zie Harlebecke.

HAARLEM, Nederl. kwartier, prov. Noord Holland, hetwelk het Z. gedeelte van Kennemerland (zie dat art.) bevat, ten W. zeer zandig is, wijl de duinen aldaar eene aanzienlijke breedte hebben, meer O.waarts wei- en korenland heeft, en in den omtrek van Velzen, de heerlijkste streken oplevert, die onderscheidene fraaije buitenplaatsen en landgoederen bevatten. Het telt in de 6 kantons Haarlem, Beverwijk, Bloemendaal, Heemstede, Westzaan en Zaandam 49,070 inw. 2. Nederl. stad, hoofdpl. van de prov. Holland, N. deel, en van het voornoemd kwart., de zetel van den gouverneur, de vergaderpl. der gedeputeerde staten, van eenen roomschen bisschop, en beurtelings met den Haag, van de bijeenkomst der staten van Holland; 5 uren ten N. van Leiden en $2\frac{1}{2}$ uur ten W. van Amsterdam, niet ver van het Haarlemmer meer, aan het Spaarne gelegen, en vooral door de uitvinding der drukkunst, door LAURENS KOSTER, JANSZ., beroemd. Zij heeft 6 poorten, ruime en schoone straten, verscheidene opene pleinen, waartoe de groote markt, die met het standbeeld van den genoemden LAURENS KOSTER pronkt; de visch-, boter-, groen- en korenmarkt, enz., behooren; 4 nederduitsche en eene fransche hervormde, 1 luthersche, 1 doopsgezinden, 1 remonstrantsche, 1 hernhuttersche kerk, 9 roomsche kerken en eene synagoge. Tot de liefdadige gestichten behooren: het oude mannenhuis, St.Elizabeth's gasthuis, het vrouwen- en St. Anthonies gasthuis, proveniers en oude mannenhuis, diaconiehuis (voorheen het weeshuis), verscheidene wees- en armhuizen der onderscheidene gemeenten, en niet minder dan 27 hofjes. Onder de kerken verdient vooral de Groote of St. Bavo's kerk, met het overschoone orgel en de zoogenoemde scheepjes van Damiate, opmerking; terwijl onder de wereldlijke gebouwen het raadhuis (oudtijds het paleis van Graaf WILLEM II), met de afbeeldingen der Holl. Graven, het stadsgevangenhuis, het prinsenhof, de vleeschhal, waag, lombard, kruidtoren, snijdkamer, benevens het tucht- en werk-, pest- en dolhuis opmerking verdienen. Niet minder verdient zulks de lettergieterij en boekdrukkerij van de Heeren ENSCHEDÉ, die alom vermaard is, en bij wien ook de letter, waarmede dit Woordenboek gedrukt wordt, vervaardigd is. Men telt er 7,963 huizen en 18,650 inw. en velerlei fabr., hoewel echter de voormalige fabr. van zijde, gaas, bont, en andere stoffen, geheel vervallen zijn. Haarlem munt bijzonder uit in wetenschappelijke inrigtingen. Behalve eene beroemde latijnsche school, de zoo voordeelig bekende koninklijke kweekschool van school-onderwijzers, eene teekenschool en onderscheidene zeer nuttige inrigtingen voor het lager onderwijs, heeft men hier de Hollandsche maatschappij der wetenschappen, de oudste maatschappij van dien aard in ons Vaderland; de Nederlandsche huishoudelijke maatschappij; de beide genootschappen van TEYLER, waarvan het eene zich tot den christelijken gods-

godsdienst, en het andere tot de natuur-, dicht-, historie-, teeken-, en penningkunde bepaalt, en het laatste een voortreffelijk museüm van natuurlijke zeldzaamheden, eene kostbare boekerij, verzamelingen van uitmuntende natuurkundige werktuigen, kostbare teekeningen, prenten en penningen heeft. Verder twee dicht-, 1 natuurkundig en verscheidene andere nuttige en leerzame genootschappen, terwijl men hier, over het algemeen, eenen bijzonderen lust voor de wetenschappen bespeurt. De omstreken van Haarlem zijn bekoorlijk schoon, en worden door vele vreemdelingen bezocht. Merkwaardig vooral is het Haarlemmerhout met het koninklijk paviljoen, laatst door de prinsessen Douarières van ORANJE en BRUNSWIJK bewoond; als mede de bloemisterijen, die verzendingen door geheel Europa hebben; de garen- en linnenbleekerijen, enz. Onder de voorname mannen, alhier geboren, noemen wij, behalve den genoemden LAURENS JANSZ. KOSTER, DIRK VOLKERTSZ. COORNHERT, SCHONEUS, JAN HUIGENS VAN LINSCHOTEN, AMPSING, SCHRIVERIUS, JACOB VAN KAMPEN, JAN LUIJKEN, LANGENDIJK, JAN NIEUWENHUIZEN; ook was zij wel niet de geboortepl., maar genoegzaam altijd de woonplaats van den algemeen geachten A. LOOSJES, Pz. Onder de schilders hier geboren, verdienen FRANS HALS, OSTADE, DE WOUERMANS, ADRIAAN BROUWER, de plaatsnijders DE WITT, VISSCHER, BENDER, en anderen genoemd te worden. 52.22.16. N. B. 22.14.30. L. 2. H. of *Pinghay*, haven aan de N. O. kust der riv. Canton in China, voorheen door de Nederlanders veel bezocht; in dezelve valt eene riv., langs welke de schepen naar Fok-ai-Foe gaan. 3. Eil. in de Ind. zee, bij het eil. Ceylon, ten Z. van het eil. Rotterdam, niet ver van Jafnapatam. 4. District in de Noord Amer. Rep., York Island, gr. Nieuw York. 5. Dorp in voorn. distr.; 3 mijlen N. van Nieuw York, vermaard in den Amer. oorlog. 6. Riv. in de N. Amer. Rep., welke Long Island Sound met de Hudsonds riv. vereënigt, en York Island vormt. 7. Dorp in de N. Amer. Rep., aan de O. zijde van het eil. Nieuw York, en waarvan een gedeelte, dat Nieuw York van het vasteland scheidt, Haarlemmer kreek genoemd wordt.

HAARLEMMERLEDE, Nederl. dorp in N. Holland, kwart. Haarlem, tusschen Haarlem en het Haarlemmer meer.

HAARLEMMER MEER, uitgestrekte waterplas, de grootste des rijks, niet ver van bovengenoemde stad, naar welke zij ook genoemd is, waarschijnlijk zijnen oorsprong aan eenen ouden tak van den Rijn verschuldigd, en thans uit de vereëniging der voorheen onderscheidene Kager-, Leidsche-, Haarlemmer-, Heller- Spierinks- Oude en Nieuwe meren bestaande, en eene oppervlakte van ruim 30,000 Rijnlandsche morgen beslaande. Reeds vroeg zag men met angst de gedurige vergrooting van dit meer, waarom men reeds ten tijde van den door zijn Haarlemmermeerboek, nog bekenden LEEGHWATER bedacht was, hetzelve droog te maken; dan dit is altijd bij wenschen gebleven, tot in onzen tijd zeer voorname mannen het ernstig plan tot dezen arbeid hebben gevormd, hetwelk ook door Z. M. den koning is goedgekeurd. Ondertusschen heeft dit meer langs verschillende kanalen gemeenschap met den Rijn en langs het Spaarne, door eene sterke sluis te Spaarndam met het Y waarvan het alleen door deze sluizen gescheiden is, en wordt dus door vrij groote schepen bevaren, terwijl het eenen aanzienlijken voorraad van heerlijke visch oplevert. In 1573 viel op hetzelve een scheepsstrijd voor tusschen de Nederlanders onder BRAND, en de Spanjaarden onder BOSSU.

HAARSTEEG, Nederl. buurt in N. Braband, distr. 's Hertogenbosch, onder Vlijmen.

HAASSTRANG, Pruis. minerale en boschrijke bergrij in Arnsberg.

HAASLACH, zie Haszlach.

HAASTRECHT, Nederl. dorp in Z. Holland, distr. Rotterdam, met 1200 inw., steenbakkerij, handel in hennep en eene beroemde paardenmarkt.

HAAY, een der Schot. Western eil., bij de kust van Harris.

HABA, Zweed. D. in Skaraborgslän.

HABAE, HABEI of *Hapae*, een der Austr. Vriendelijke eil., door COOK in 1777 bezocht. De inw. rekenen het onder de grootste van de groep, dan het bestaat eigenlijk uit 4 eil., die door koraalriffen vereënigd zijn. Het geheel is 19 mijlen lang, en van 2 tot 4 mijlen breed.

HABACH, Illyr. D., kreits Laybach.

HABAR, oude Perz. stad in Irak Adjemi, op den weg van Sultaneh naar Kom.

HABAS, Fr. stadje, dep. Landes, met 1620 inw.; 4 mijlen van Dax.

HABASCIA, Arab. stad in Yemen.

HABASCH, dorp in Ned. Egypte, aan de grenzen der woestijn; 4 mijlen N. O. van Belbeis.

HABAT, prov. in het Afr. rijk van Fez,

Fez, ten N. der prov. Chus, waarvan zij in sommige kaarten als een deel wordt aangemerkt.

Habata, Afr. prov. in 't rijk Fez.

Habay, 2 Nederl. dorpen in Luxemburg, arr. Neufchâteau, in *Vieille* en *Neuve* onderscheiden, met ijzersmederijen en smelterijen.

Habei, zie Habae.

Habel, Noorw. dorp, stift Aggerhus, ambt Smaalehnen, met 1730 inw.

Habelland, Deen. eil. bij Sleeswijk, tot het eil. Groë behoorende.

Habelschwert, Pruis. kreits in 't Silez. regdst. Reichenbach, tusschen het gr. Glatz, Frankenstein en Moravië gelegen, en op ruim 16 V. M., in 4 steden en 104 dorpen, 48,350 inw. bevattende. Het land is zeer bergachtig, heeft in het Z. O. de sneeuwtoppen van het Glatzgebergte, 't hoogste gedeelte der Sudeten, alwaar de Neisse en de Morawa, die terstond naar Moravië loopt, ontspringen. Men vindt hier aanzienlijke bosschen, veel veeteelt, maar weinig landbouw. De evenëensgen. hoofdpl. ligt aan den zamenloop der Weistritz en Neisse, op eene hoogte, tusschen de bergen, en heeft 2700 inw. en fabr.

Habendorf, Pruis. dorp, Silez. regdst. en kreits Reichenbach, met 600 inw.

Habenhausen, Han. D., hert. Bremen.

Habergham Eves, Eng. vlek, gr. Lancaster, met 2850 inw.

Habergy, Nederl. dorp, gr. hert. en arr. Luxemburg; 1¾ uur van Arlon.

Habern, Boh. heerl., vlek en kasteel, kreits Czaslau, met 160 huizen.

Habersdorf, zie Finkenstein, No. 1.

Habesch, zie Abyssinië.

Habiba, Afr. éil., tot Algiers behoorende, tusschen kaap Fegulle en kaap Fulcon.

Habichtswald, bergrug in Neder Hessen, ten W. van Kassel, met vele steenkolen en bosschen. Op denzelven ontspringen de rivieren Ahne en Baune.

Habilly, Fr. dorp, dep. Indre.

Habizheim, Hes. D., met 700 inw.

Habkern, klein Zwits. dal, kanton Bern; 2 mijlen langs de soms overstroomende Lambuch opklimmende.

Habloville, Fr. dorp, dep. Orne.

Habo, Zweed. distr. in Upsala-län.

Habors-Hyttan, ijzerwerk in Zweden, Carlstad-län, distr. Philipstadsberg.

Habost, Perz. stad in Segistan; 54 mijlen Z. O. van Zareng.

Habroun, Turk. Aziat. vlek in Palestina; 8 mijlen Z. van Jerusalem.

Habrowan, Morav. D., kreits Brünn.

Habrun, zie Hebron.

Habsal, Rus. kreitsstad, gouv. Esthland, aan eene golf der Oostzee, die eene haven vormt, met 600 inw. 58. 54. N. B. 41. 18. L.

Habsburg, overblijfsels van een oud slot, in 't Zwits. kanton Aargau, op den Wülpelsberg, beroemd als het stamhuis der keizers van Oostenrijk.

Habsheim, Fr. dorp, dep. Boven Rijn, arr. Altkirch, met 1420 inw.

Habsthal, dorp in 't vorst. Hohenzollern-Sigmaringen, aan de Ostrach.

Habur, klein eil. in de Roode zee; 2 m. van de Arab. kust. 2. Arab. stad in Yemen, distr. Tulla, met wijnteelt.

Haby, Zweed. kerspel, Gothenburgs-län, distr. Tunge.

Hacatalpan, Amer. stad in Mexico, de voornaamste van de voorm. prov. Tabasco.

Haccour en Hallebaye, Nederl. dorp, prov. en arr. Luik, met 1200 inw.

Hacha, Z. Amer. prov. in Nieuw Granada, voormaals grooter dan tegenwoordig, en begrensd ten N. door den Atl. oceaan, en ten O. door het meer Maracaïbo. 2. Groote Z. Amer. riv. in de voorn. prov., voormaals met parelvisscherij; zij valt in den Atl. oceaan. 3. Z. Amer. stad in voorn. prov., aan den mond der evenëensgen. riv. 304. 52. L. 11. 30. N. B.

Hachampou, Chin. stad in Corea. 112. 31. L. 42. 40. N. B.

Hachborn, Hes. dorpje, prov. Opper Hessen, ambt Treys, aan de Lumbde.

Hachenbroig, Pruis. dorp, regdst. Keulen, met 640 inw.

Hachenburg, ambt in het hert. Nassau, aan het Westerwald, tusschen de Pruis. prov. Neder-Rijn, Mariënberg en Herzbach gelegen, en 9,800 inw. bevattende. De evenëensgen. hoofdpl. heeft 1540 inw. en fabr.

Hacherville, Nederl. dorp in Luxemburg, arr. Dietkirch.

Hachez, Nederl. dorp, prov. Namen, arr. Dinant; 2 uren van Ciney.

Hachmuhlen, Han. dorpje, vorst. Kalenberg, ambt Springe, aan de Suntel, met 340 inw.

Hachowka, Rus. D., gouv. Volhynië.

Hachy, Nederl. dorp in Luxemburg, arr. Neufchâteau, met 11 à 1200 inw.

Hachut of *Habet*, Hong. stadje; 3 mijlen N. van Canischa.

Hackanbo, Zweed. stadje; 11 mijlen N. van Upsal.

Hackas, Zweed. stadje in Jemptland; 7 mijlen Z. van Ostersund.

Hacken, Zwits. berg, kanton Schweitz, met zeer schoone gezigten en eene zwavelbron, 4,470 voeten hoog. Op 3102

voeten boven het Vierwoudsteden meer vindt men eene herberg.

HACKENDAL, Noorw. ijzermijn, stift Aggerhus, die 's jaarlijks meer dan 2000 schippondèn ijzer oplevert.

HACKENHAUTEN, Brunsw. D.; 210 inw.

HACKENSACK, zie Hackinsack.

HACKETSTOWN, stadje der N. Amer. Rep., prov. Nieuw Jersey, aan de Musconekunk riv. 2. Ier. vlek, gr. Carlow, aan de grenzen van Wicklow.

HACKFORD, Eng. dorp, gr. Norfolk.

HACKINSACK, riv. der N. Amer. Rep., prov. Nieuw Jersey, in Nieuw-York ontspringende, en in de Passaic riv. vallende. 2. Stad aldaar, prov. Nieuw Jersey, aan voorn. riv., met 1950 meest Hollandsche inw. en eene akademie.

HACKLETON, Eng. D., gr. Northampton.

HACKNESS, Schot. kaap, aan de Z. O. kust van het eil. Shapinsha. 15. 4. L. 58. 53. N. B.

HACKNEY, groot en bevolkt Eng. vlek in Middlesex, bijna 1 mijl van Londen, waarmede het door verscheidene straten en stegen verbonden is.

HACKSTA, Zweed. D., Upsala-län.

HACKVA, Zweed. dorp, Oerebro-län.

HACLIUT, kaap en eil. op het N. O. van Spitsbergen. 80. N. B. 2. N. Amer. Eil. aan de W. kust van Baffin's-baai.

HACQ, (GROOT) Nederl. dorp, prov. en arr. Luik, bij Waremme.

HACQUEVILLE, Fr. dorp, dep. Eure.

HACQUIGNIES, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Doornik; 700 inw.

HACSFELD, Hong. D., kom. Torontal.

HAD, (EL) Afr. stad in Algiers, aan de zamenvloeijing der Mina en Shelliff; 16 mijlen O. N. O. van Oran.

HADAD, Hong. D. in Zevenbergen, Midden Szolnoker kom., met zoutbronnen.

HADAJA, Afr. stad van Fez, prov. Tedla, bij de bronnen der Mulluviah.

HADALEN, zie Hadeland.

HADAMAR, Nassausch ambt, aan de Els, met 13,400 inw. en de eveneensgen. hoofdpl. aan de Elz, met 1490 inw. en fabr.

HADAN OUDOUK, Chin. stad in Mongolië. 130. 36. L. 42. 37. N. B.

HADAU, Beij. D., Ned. Donaukreits.

HADAWE of *Hadawi*, Afr. dorpje in Abyssinië, op eenen berg, met 80 huizen; 10 mijlen Z. van Arkiko.

HADDADIN, bron in Abyssinië, niet ver van Abha en Baraddo, welke deszelfs bezitter groote schatten opbrengt, daar voor al het vee, dat hier gedrenkt wordt, een zeker geld betaald wordt.

HADDAM, stad der N. Amer. Rep., in de prov. en aan de riv. Connecticut.

HADDELYE, Deen. dorp in Sleeswijk.

HADDENHAM, Eng. kerspel, gr. Cambridge, met 1300 inw. 2. Een ander in 't gr. Buckingham, met 1000 inw.

HAD-DESSA, Afr. berg in Tunis, aan het einde van het meer Lowdeah, uit eene zonderlinge soort van hard, rood en violetkleurig zout bestaande.

HADDINGTON of *Oost-Lothian*, Schot. gr. tusschen de Noordzee, de golf van Forth en de gr. Edinburg en Berwick, of tusschen 14. 37. en 15. 20. L. en 55. 44. en 56. 4. N. B. gelegen, en op ongeveer 14 V. M., in 24 kerspelen, 31,060 inw. bevattende. De grond is deels bouwland, deels wei- en laag land en deels onbebouwde heuvels en moerassen. Het Z. gebergte de Lammermuir, geeft goede weiden voor de schapen en hier en daar hout. De hoogste top van hetzelve is Spartleton-hill, die zich 1615 voeten verheft, terwijl de Biel en Tyne de voorn. riv. zijn. De lucht is gezond en gematigd; drooge O. winden zijn zeer gemeen. De voortbr. zijn: koren, tuin- en peulvruchten, rapen, vlas, hout, boomvruchten, gevogelte, visch, ijzer, steenkolen, kalk, zandsteen, enz. De landbouw wordt er vlijtig beoefend, en de veeteelt is een voorname tak van bestaan, alsmede de visscherij aan de kusten, doch er zijn weinig fabr. 2. Schot. hoofdstad en kerspel van bovengen. gr., aan de Tyne, met de voorstad Nungate, en 4,370 inw., die fabr. van laken, zeildoek en zeep hebben, en handel in steenkolen en koren drijven.

HADDLESEY, (WEST) Eng. D., gr. York.

HADDO, Schot. stadje, gr. Aberdeen.

HADDON, 2 Eng. dorpen in Northampton, in Oost en West onderscheiden, het eerste met 550, het andere met 750 inw. 2. Eng. vlek, gr. Derby.

HADDONFIELD, N. Amer. dorp in Nieuw Jersey; 3 m. van Philadelphia.

HADEL, zie Adel.

HADELAND, Noorw. stadje, ambt Christiania, met eene glasfabr.

HADELN, Han. distr., prov. Bremen, vorst. Verden, aan den mond der Elbe, op 6 V. M. 15,670 inw. bevattende; zeer laag gelegen, zoodat het door kostbare dijken voor overstroomingen moet bewaard worden. De grond is zeer vruchtbaar, wordt door de Medem en Werne bespoeld, en levert op: koren, boonen, raapzaad, vlas, boomvruchten en heerlijk weiland. Voorts vindt men er rundvee en paarden, terwijl de landbouw, scheepvaart en visscherij takken van bestaan uitmaken.

HADEQUIS, Afr. stad in Marocco.

HADERSDORF, Oostenr. dorp, viert. Beneden den Mannhartsberg.

HADERSLEBEN, Deen. ambt in 't N. deel van Sleeswijk, tusschen het stift Rypen, de kleine Belt, Apenrade en de Noordzee gelegen, en op 32 V. M. in 1 stad, 1 vlek en 254 dorpen en gehuchten, 36,860 inw. bevattende. Het wordt in 7 herreds en eene voogdij verdeeld. 2. De eveneensgen. hoofdpl. ligt aan de Hadersleberssche golf (een diep in het land indringende arm der zee), is open en wordt in de *Neustadt* en *Altstadt* verdeeld. Zij heeft eene verzande haven voor kleine schepen, en 3,500 inw., die van den landbouw, den handel in het klein en eenige fabr. bestaan. 55. 15. N. B. 27. 10. 34. L.

HADESOGN, Noorw. stadje; 14 mijlen Z. O. van Bergen.

HADGI-BESLASH, Perz. stad in Caramanië; 9 mijlen Z. O. van Kirshehr.

HADHAM, 2 Eng. dorpen, gr. Hertford, met de bijnamen *Groot* en *Klein*; het eerste heeft 1080, het andere 670 inw.

HADIDA, Aziat. stad van Syrië, aan den Eufraat, met 300 huizen; 10 mijlen Z. O. van Anna.

HADIE, Arab. stad van Yemen; distr. Kusma, alwaar veel koffij verhandeld wordt, en waar zich gewoonlijk de Franken, die naar Beit-el-Fakih gaan, om de gezonde lucht, ophouden.

HADIGNY, Fr. dorp, dep. Vosges.

HADJAR, (DAR EL) of Batn-el-Hadjar, rotsachtige Afr. bergrug in Nubië, tusschen Wady, Halsa en Sukkot.

HADJAR-EL-HAMAR, Afr. dorp in Algiers; 9 mijlen Z. W. van Constantina.

HADJAR-SILSILI, rotsachtige plaats in Egypte aan den Nijl, van waar men de steenen tot de meeste Egyptische tempels gehaald heeft.

HADJARAN, Afr. dorp in Abyssinië, tusschen Dixan en Antalow.

HADJI-MORAT, Turk. Aziat. stad; 13 mijlen N. N. O. van Siwas.

HADLEIGH, Eng. marktvlek, gr. Suffolk, aan de Bret, met fabr. en 2600 inw.

HADLEY of *Hadley-ad-Castrum*, Eng. dorp, gr. Essex, met schoone overblijfselen der oudheid en 310 inw. 2. H. of *Moncton-Hadley*, Eng. dorp en kerspel, gr. Middlesex, met 720 inw. 3. N. Amer. stad in Massachusetts, aan de riv. Connecticut, over Northampton.

HADLEY BAAI, baai in 't Eng. gr. Essex, tusschen het eil. Cavy en het vasteland.

HADLOW, Eng. kerspel, gr. Kent, met 1330 inw.

HADMERSLEBEN, Pruis. stad, regdst. Maagdenburg, kreits Wanzleben, aan de Bode, met 1000 inw. en handel.

HADOW, een der Austr. prins Willem's eil., ten O. der Nieuwe Hebriden.

HADRAMAUT, Aziat. landschap in Arabië, door NIEBUHR als eene bijzondere prov., doch door de meesten als tot de prov. Yemen behoorende, aangemerkt. Het is een groot land, tot hetwelk niet alleen de Arabische kust tusschen 64. en 72. 30. L. behoort, maar zich ook over een gedeelte van de hooge vlakte van Nedsjed uitstrekt, en alzoo, behalve het eigenlijk Hadramaut, de landschappen *Sedschar* en *Mahrah* bevat, en dus grooter is dan 't eigenlijk Yemen. Het grenst in het N. aan Nedsjed, O. aan Omman, Z. aan de Arab. zee en W. aan Yemen.

Het deel op de hooge vlakte gelegen is bergachtig en geheel onbekend. Het land aan de kust der Arabische zee is dor, en slechts door ééne riv. bespoeld, die noch bij NIEBUHR, noch bij ARROWSMITH eenen naam draagt, maar uit den omtrek van Sana komt; verder heeft het land slechts bronnen en regenbakken. De luchtsgesteldheid is even als in Yemen zeer heet, doch gezond. De voornaamste voortbrengselen zijn: tarw, peulvruchten, moesgroenten, veel wierook, mirre, aloë en gom; verder kameelen, ezels, schapen en geiten. Aan de kust zijn geene paarden. De bergen hebben goede weiden, maar weinig hout; men vindt er den *Bescham* die den balsem van Mecca oplevert. Wijnranken omslingeren op vele plaatsen de vruchtboomen. De aangrenzende zee is vischrijk, doch de berigten spreken van geene metalen. Het steenzout halen de inw. van Mareb; — verder zijn alle levensmiddelen zeer goedkoop.

De inw. zijn Arabieren van de secte van SUNNA of SCHAFFAISCHU en zeer godsdienstig. Zij zijn deels op vaste plaatsen woonachtig, en waarschijnlijk op de vlakte ook deels Beduïnen; doch wij weten weinig van het binnenland. De Hadramauters, welke SEETZEN gesproken heeft, verzekerden dat tusschen Hadramaut en Medina eene zandzee lag, die niemand kan doorreizen. De inw. spreken een bijzonder dialect van het Arabisch. Alle steden liggen op hoogten, aan welker voet men de dadelplantagiën en zaadvelden vindt. De inw. hebben fabr. van shawls, linnen, tapijten en groote messen, en velen zoeken hun bestaan buiten 's lands.

Het land is geen eigenlijke staat, maar in een ontelbaar aantal heerlijkheden

verdeeld. Elke stad heeft eenen sultan of scheik, die echter niet onbepaald regeert, en gewoonlijk oorlog met de naburige stad voert, zoodat een altijddurende krijg het land verwoest. Mogelijk hebben nu de Wachabiten zich ook hier ingedrongen. — Toen de handel van Yemen op Maskate en Indië nog over Hadramaut ging, schijnt het land zeer bloeijend geweest te zijn; thans wordt het weinig bezocht.

Het land heeft geene staatkundige verdeeling; de kaarten geven wel drie landen, Hadramaut, Sedschar en Mahrah op, doch zonder eenige grenzen aan te duiden. Wij kunnen ons dus wel vereenigen met hen, die de verdeeling in het *Westelijke Kustland* of *Hadramaut*, het *Oostelijke Kustland* of *Sedschar* en het *Hooge land* of *Mahrah* bepalen.

HADRAN, Perz. stad in Azerbidia.

HADS, Deen. herred, stift en ambt Aarhuus, dat op 4½ V. M., in 15 kerspelen, 7,200 inw. bevat.

HADSCHAR-SAID, groot Arab. dorp in Yemen, distr. Hamdam, met een groot rotskasteel.

HADSCHER, Arab. stad, lands. Hedsjas, aan den weg van Damas naar Mekka, in een bergachtig oord.

HADSCHI-HAMZA, Turk. Aziat. stadje in Natolië, aan de Aitoezu.

HADSCHI-KAN, Turk. Aziat. dorp op de grenzen van Armenië en Natolië.

HADSCHID, kleine Arab. staat in Yemen.

HADSIAD, zie Hedschas.

HADSIAR, zie Lachsa.

HADSTOCK, Eng. dorp, gr. Essex.

HADYD, (WADY) opene vlakte in Nubië, tegenover Wady Sahdab.

HAEDICK, klein Fr. eil. aan de W. kust van Bretagne, tusschen Belle-Isle en het vaste land; 2 m. in den omtrek, met 100 inw., die van de visscherij bestaan

HAEF, Zweed. kerspel, Linkiopingslän.

HAEGER, zie Haiger.

HAEGT of *Haecht*, Nederl. dorp, prov. Z. Braband, arr. Leuven, met 1530 inw.; 2 uren van Leuven.

HAEKENDOVER, Nederl. dorp, prov. Z. Braband, arr. Leuven, met Wulmersom 410 inw.; 4 uren van Leuven.

HAELEN, oud Nederl. stadje, prov. Limburg, arr. Hasselt, aan de Geete, met 1500 inw.; 1 uur Z. O. van Diest. 2. Nederl. dorp, prov. Limburg, arr. Roermond, met 560 inw.; 1 uur van Roermond.

HAELTERT, Nederl. dorp, prov. O. Vlaanderen, arr. Oudenaarden, aan den weg op Geertsbergen, met 2330 inw.

HAEREN, Nederl. dorp, prov. Z. Braband, arr. Brussel, met 500 inw.; 1 uur van Brussel. 2. Nederl. dorp, prov. Maastricht, aan den regter oever der Maas; ½ uur van Maastricht.

HAERINGHE, Nederl. dorp, prov. W. Vlaanderen, arr. Veurne, met 1600 inw.; 1¾ uur van Poperingen.

HAERJA, Zweed. D. in Skaraborgslän.

HAERLEBEEK, Nederl. vlek, prov. W. Vlaanderen, arr. Kortrijk, aan den grooten weg op Gend, en aan de Lys, met 3,240 inw.; 1 uur van Kortrijk.

HAESDONK, Nederl. dorp, prov. Oost-Vlaanderen, arr. Dendermonde, met 2000 inw.; 1¼ uur van St. Nicolaas.

HAESMO, Zweed. D., Kalmar-län.

HAFF, zie Frische Haff.

HAFAIVA, een der Austr. Vriendelijke eil.; 6 m. N. N. O. van Amsterdam.

HAFAR, aanzienlijk kanaal in Irak Arabi. Het komt van de groote riv. Karoon, die zich bij Sabla, 10 mijlen ten O. van Bassora, in twee armen verdeelt, waarvan de grootste, Hafar genoemd, zich 5 mijlen daarna weder in twee armen splitst, waarvan de grootste O. waarts loopende, den naam van Bamishere aanneemt, terwijl het andere kanaal, dat W. waarts in den Eufraat stroomt, den naam van Hafar behoudt. 2. Perz. stad in Chusistan.

HAFDAEL, Noorw. D., stift Drontheim.

HAFELOHR, riv. in den Beij. Ned. Mainkreits, welke niet ver van Rothenfels in den Main valt.

HAFFA, zie Hafsa.

HAFFAR, kanaal in het Turk. Aziat. pachalik Bagdad, hetwelk 9 mijlen beneden Guerdelar door den Schat-al-Arab gevormd wordt, die alsdan hierdoor met 2 monden in de Perz. golf valt.

HAFFSTATTEN, Saks. stadje in Coburg; 2 mijlen van Coburg.

HAFNERBACH, Oostenr. vlek, viertel Boven 't Weener Woud, aan de Bielach, met pottenbakkerijen.

HAFNERZELL of *Obernzell*, Beij. vlek, Ned. Donaukreits, landg. Griesbach, aan den Donau, met 2430 inw., eene vermaarde aardewerk- en andere fabr.

HAFRAN, Zweed. meer in Coppar-bergs-län.

HAFRINGE, vuurbaak bij 't Zweed. stadje Nyköping. 58. 36. N. B.

HAFRO, Zweed. stadje in W. Nordlands-län; 33 m. N. W. van Sundswall.

HAFSA of *Haffa*, Turk. vlek in Romanië, sandschakat Kirkhilisse, met twee moskeën en 3 karavansera's.

HAFSLOE, Noorw. vlek, stift Bergen.

HAFVERO, Zweed. stadje in Upland.

HAG'S-HEAD, kaap aan de W. kust van

van 't Ier. gr. Clare. 8. 22. L. 52. 55. N. B.

Haga, bekoorlijk kon. Zweed. lusthuis; door Gustaaf III. gebouwd. 2. Voorstad der Zweed. stad Gothenburg, waar de schepen liggen. Zij is volgens Meerman, bijna eene stad op zich zelve, en heeft eene markt, vele straten, en eene scheepstimmerwerf.

Hagara, de O. stam der Furariks, in de Afr. woestijn van Sahra.

Hagar's-town, zie Elizabethstad.

Hagborne, (East) Eng. dorp, gr. Berks, met 460 inw.

Hagby, 2 Zweed. dorpen, een in Upsala-län en een ander in Kalmar-län.

Hagbyhosa, Zweed. dorp, Linköpings-län.

Hagdanger, Zweed. stad, aan de Bothnische golf; 3 mijlen van Hernosand.

Hagdal, Zweed. D., Gothenborgs-län.

Hageleite, zie Hainleite.

Hage ('s), zie 's Gravenhage.

Hagelsberg, Pruis. D., prov. Saksen.

Hagelsdorf, Nederl. dorp, gr. hert. en arr. Luxemburg.

Hagen, Pruis. kreits, regdst. Arnsberg, een deel van 't gr. Mark, tusschen Bochum, Dortmund, Iserlohn, Altena en Dusseldorf gelegen, en op ruim 7½ V. M. in 9 schoutambten, waarin 3 steden en 1 vlek, 29,000 inw. bevattende. Het land is vol bergen, met smalle dalen, en wordt door de Roer, Lenne, Volme en Empe bespoeld. Er is weinig landbouw, maar des te meer veeteelt, goede bosschen en vele fabr. Men heeft hier de *Emperstrasse* (zie dat art.). 2. Hoofdpl. van voorn. Pruis. kreits, aan de Empe en Volme, met 3 kerken, 2300 inw. en vele fabr. 3. Deen. dorp in Sleeswijk, distr. Prietz. 4. Nederl. D., gr. hert. en arr. Luxemburg; 2 m. van Arlon. 5. Zie Haagen.

Hagenau of *Haguenau*, Fr. stad, dep. Ned. Rijn, arr. Straatsburg, in het groote Hagenausche bosch, aan de Motter, met eene kamer van koophandel, 2 kerken, 4,590 inw. en velerlei fabr. 2. Oostenr. dorp, land Boven de Ens, Inn-viertel, aan de Inn. 3. Zie Hagenow.

Hagenbach, Beij. stadje, Rijnkreits, met een kasteel en 800 inw.

Hagenbrunn, stadje in Neder Oostenrijk; ruim 1 m. van Korn-Neuburg.

Hagenburg, ambt in het vorst. Schauenburg-Lippe, met 4,230 inw. en een eveneensgen. vlek, aan een kanaal naar het Steinhuder meer, met een kasteel en 940 inw. 2. Oostenr. stadje; 3 mijlen N. O. van Steyregg.

Hagenburger-moor, heidevlakte in het vorst. Schauenburg-Lippe.

Hagendorf, zie Kralupen.

Hagenow, domeinambt in het gr. hert. Mecklenburg-Schwerin, met de hoofdpl. Hagenow, aan de Schmaar, met 1510 inw. en fabr.

Hagenschiess, aanzienlijk bosch in den Bad. Pfinz-en Enzkreits, een deel van het Zwarte Woud, waaruit veel mast- en ander scheepstimmerhout, ook naar ons vaderland verzonden wordt.

Hagenstein, zie Hagestein.

Hagenweil, Zwits. D. in Thurgau.

Häger, zie Haiger.

Hagereis, Nederl. buurt, prov. Overijssel, kwart. Twenthe, met 170 inw.

Hagesskow of *Frederiksgave*, Deen. heerl. op 't eil. Funen.

Hagesta, Zweed. D., Linköpingslän.

Hagestein, Nederl. dorp, prov. en arr. Utrecht, met 300 inw.

Hagetman, Fr. stadje, dep. Landes, arr. St. Sever, met een kasteel, 2,320 inw., looijerijen en wijnteelt.

Hagger, Rus. kerspel, gouv. Esthland, kreits Reval.

Haggein, Zwits. berg, kanton Schweitz, van welken een tak uitgaat, die het kanton ten N. van Uri, en ten O. van Glaris scheidt.

Haggenäs, Zweed. stadje in Jemptland.

Haggenberg, hoog Zwits. gebergte, kanton Schweitz; eene gezondheidsbron.

Hagglewadde, Ind. stad in Mysore.

Hagiar, zie Lachsa.

Hagiaz, zie Hedschas.

Hagios Deka, zie Gortyne.

Hagirat-al-General, klip op het eil. Gozo in de Middell. zee.

Hagisa, Arab. stad, prov. Hedsjas.

Hagley, Eng. kerspel en dorp, gr. Worcester, met 610 inw. en Hagleypark, een der schoonste en bekoorlijkste landgoederen.

Hagnau, Bad. dorp, Zeekreits, aan de Bodenzee, met 600 inw.

Hagolen, het grootste der Aziat. Carolinen eil.

Hagshult, Zweed. stad; 9 mijlen van Jonköping.

Hague of *Hogue*, voorm. Fr. distr. van Normandië, thans dep. Kanaal, waarvan Cherbourg de hoofdstad was. Hier heeft men kaap de la Hogue (zie dat art.)

Haguenau, zie Hagenau, No. 1.

Hagueville, Fr. dorp, dep. Neder Seine, distr. Hague.

Hagun, een der punten van het Rus. eil. St. Laurentius in de Stille Zuidzee, door Sindow voor een bijzonder eil. aangezien.

Hagworthingham, Eng. dorp, gr. Lincoln, met 450 inw.

HAHA, baai aan de Z. kust van Labrador. 318. 36. L. 51. N. B. 2. Rus. keizerl. lustslot, niet ver van Petersburg.

HAHAUSEN, Brunsw. D. in 't Hartz distr.

HAHAR of *Hair*, Afr. distr. in de woestijn van Sahara, onmiddelijk aan Tuat of Twat grenzende, met de stad Hair of Terga.

HAHBABUNEA, distr. op 't eil. Otaheiti, volgens WILSON, met 54 inw.

HAHN, Hes. dorp, vorst. Starkenburg, ambt Pfungstad, met 585 inw.

HAHNBACH, Beij. vlek, Regenkreits, landg. Arnberg, met 700 inw.

HAHNENHORST, zie Karow.

HAHNENKLEE, Han. dorpje, vorst. Grubenhagen, met 175 inw.

HAI, hooge en zeer steile berg in China, tusschen Hue en Huehar, over welken, op last der regering, den eenigsten weg gemaakt is, welke van de Z. prov. naar de hoofdstad geleidt. 2. Chin. stad, prov. Kiang-nan.

HAIAY, een der Schot. Westersche eil., tusschen Burnay en Z. Uist.

HAIBACH of *Klein Heubach*, Hes. vlek, vorst. Starkenburg, aan de Main, met 1340 inw. 2. H. of *Groot Heubach*, Beij. dorp, Ned. Mainkrits, met 1500 inw.

HAIBUL of *Atala*, arm van de Aziat. riv. Koiszu in Kaukazië.

HAICHAN, Chin. eil. aan de W. kust van Corea. 34. 40. N. B.

HAICOURT, Fr. stadje, dep. Maas.

HAIDECK, Beij. stadje, Rezatkreits, landg. Hippoltstein, met 750 inw.

HAIDELBERG, een der hoogste toppen van het Bohemer woud; 4,320 voeten boven de zee.

HAIDEN, zie Beitelstein.

HAIDENAB, een der drie bronnen van de Nab in den Beij. Op. Mainkreits.

HAIDENSCHAFT, Illyr. D., kreits Görz.

HAIDHAUSEN, Beij. vlek, Isarkreits, landg. Wolfahrtshausen, aan den Isar, met 2 kasteelen, 2000 inw. en fabr.

HAIDINGSFELD, Beij. stad, Neder Mainkreits, aan de Main, met 2000 inw.

HAIDUESKY, riv. in het O. van 't Turk. sandschakat Semendra.

HAIEN, Han. dorp, vorst. Kalenberg, aan de Weser, met 630 inw.

HAIFA, zie Caifa.

HAIGER of *Häger*, Nassausch stadje, ambt Dietz, aan de Dill, met 1000 inw. en ijzer- en papierfabr.

HAIGERLOCH, Op. ambt in Hohenzollern-Sigmaringen, 't welk met Wohrstein aan de Esach, in 1 stad en 11 dorpen 7,900 inw. bevat. 2. Hoofdstad van voorn. Op. ambt, aan de Esach, met 1400 inw. en wijnteelt. 48.22. N. B. 26.29. L.

HAIGH, Eng. stadje, gr. Lancaster, met 1120 inw. en voorname ijzer- en steenkolenmijnen, die ook vitriool bevatten. Bij 't lusthuis Haigh-Hall, is eene kogelgieterij, en in het park een berg, van waar men 13 graafschappen en het eil. Man zien kan.

HAIGNE, riv. in 't Fr. dep. Sarte, welke, na eenen loop van 12 mijlen, beneden le Mans in de Sarte valt.

HAIJINGEN, Wurt. stadje, Donaukreits, Op. ambt Münsingen, aan de Lauter, met 550 inw.

HAI-LAN-CHING, klein eil., bij de kust van de Chin. prov. Fokiën, op 25. 35. N. B.

HAILBRON, zie Heilbron.

HAILEY, Eng. gehucht, gr. Oxford.

HAILLOT, Nederl. dorp, prov. en arr. Namen, met 500 inw.; 2 m. van Huy.

HAILSHAM, Eng. vlek en kerspel, gr. Sussex, met 1030 inw.

HAILWESTON, Eng. D., gr. Huntingdon.

HAIMBURG of *Hainburg*, Oostenr. stadje, viertel Beneden 't Weener Woud, aan den Donau, met 3020 inw. en fabr.

HAIMEN, Chin. stad op 't schiereil. Corea; 30 m. Z. W. van King-kitao.

HAIMER, Afr. dorpje in Darfour; 17 mijlen N. N. O. van Coblié. 2. Afr. plaats in Nubië, aan de woestijn, om deszelfs bronnen beroemd, schoon BURCKHARDT slechts 2 derzelve als drinkbaar opgeeft, en ze allen van boven met eenen salpeter rand bezet vond.

HAIMUR, Chin. eil., prov. Fokiën; 12 mijlen in den omtrek, met eene schoone haven.

HAIN, *Hain zur Dreieichen* of *im Hain*, stad en kasteel in 't gr. hert. Hessen; 3 m. van Frankfort. 2. Saks. vlek in het Gothasche ambt Tenneberg, niet ver van de Nesse, met 360 inw. en 6 jaarmarkten. 3. Pruis. dorp en ambt, regdst. Merseburg. 4. Beij. dorpje, Neder Mainkreits, met 470 inw. 5. Zie Grossenhain.

HAINA, Keur-Hes. ambt, prov. Op. Hessen, aan den Keller en den oorsprong der Wohra, in 6 dorpen en 4 buurten 2,200 inw. tellende. Het dusgen. dorp ligt aan de Wohra, met 420 inw. en een uitgebreid hospitaal. 2. Breede en zeer schoone riv. op 't W. Ind. eil. St. Domingo, welke N. W. aanloopt, en 4 mijlen ten W. van de stad Domingo in de baai Haina valt. Aan dezelve ligt een dorp, hetwelk met den omtrek 2000 inw. bevat.

HAINAN, zie Anjan, het eerste.

HAINAU, ommuurd Pruis. stadje, regdst. Liegnitz, aan den Deichsel, met

met 3 kerken, 2,440 inw. en fabr.

HAINAULT FOREST, bosch in 't Eng. gr. Essex, waarin een eikenboom van 1800 jaren oud staat, en waar jaarlijks eene kermis wordt gehouden.

HAINAUT, zie Henegouwen.

HAINBURG, zie Haimburg.

HAINE of *Haisne*, Nederl. riv., prov. Henegouwen, die bij Anderlies ontspringt, bij Jemappes de Trouille ontvangt, dan door middel van 10 sluizen bevaarbaar wordt, en na eenen loop van 8 mijlen, bij Condé in de Schelde valt.

HAINE (ST. PAUL), Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Bergen, met 630 inw.; ruim 3 mijlen van Bergen.

HAINE (ST. PIERRE,) Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Charleroi, met 600 inw.; 3 uren van Charleroi.

HAINENKAMM, zie Hanenkam.

HAINERBACH, zie Hain, No. 4.

HAINERSDORF, Pruis. stadje, regdst. Liegnitz; 2 uren N. W. van Weydenau.

HAINFELD of *Hainfelden*, Oostenr. dorp, kreits Boven 't Weener Woud, in de Gamsau, aan de Friedensbach, met 94 huizen. 2. Beij. dorp, Rijnkreits, niet ver van Spiers, met 1100 inw.

HAINFELDEN, Oostenr. heerl., dorp en kasteel in Stiermarken, kreits Grätz.

HAINGEN, Wurt. dorp aan den Lauter, met 1100 inw.; 8 m. W. Z. W. van Ulm.

HAINGRUNDAU, Hes. D., gr. Budingen.

HAINHOFEN, Beij. dorp, Op. Donaukreits, landg. Göggingen, met 780 inw.

HAINICHEN, Saks. stad, kreits Ertzgebergte, met 2,430 inw. en fabr. Geboortepl. van den beroemden C. F. GELLERT.

HAININ, Nederl. dorpje, prov. Henegouwen, arr. Bergen, met 400 inw.; ruim 2 uren van Bergen.

HAINING, Beij. dorp, Ned. Donaukreits, landg. Passau.

HAINLEITE of *Hageleite*, boschachtige bergrug in 't Pruis. regdst. Erfurt, welke bij Keula begint, en voorbij Sondershausen, zich langs den regter oever van de Wipper, tot aan Sachsenburg uitstrekt. Hij hangt met de Finne te zamen en heeft zand- en kalksteengroeven.

HAINRODE, Beij. D., Op. Donaukreits.

HAINSBACH, HANSPACH of *Onspoch*, Boh. heerl. en vlek, kreits Leutmeritz.

HAINSBURG, oud Pruis. slot, regdst. Merseburg, kreits Zeitz.

HAINSTAAL, dorpje in Neder Oostenrijk; 1 mijl Z. O. van Laab.

HAINSTADT, Bad. stadje, Main- en Tauberkreits, ambt Bucher, 1050 inw.

HAINSTATTEN, stadje in Op. Oostenrijk; 3 mijlen W. Z. W. van Ips.

HAIR, zie Hahar.

HAIRI-KIEUI, Turk. Aziat. stadje; 10 m. van Angora, met geitenfokkerijen.

HAISIN, zie Gaiszin.

HAISNE, zie Haine.

HAITA, zie Hit.

HAITERBACH, Wurt. stadje, kreits Zwarte Woud, ambt Nagold; 1430 inw.

HAITI, zie Hayti.

HAJAR, Arab. stad, prov. Lachsa; 47 mijlen Z. W. van Lachsa.

HAJEE-HAMGA, Turk. stadje in Klein Azië; 27 mijlen O. N. O. van Amasia.

HAJITU of *Haschitu*, tak van de riv. Jerken, in Klein Bucharije, in Azie.

HAJNIK, Hong. dorp, Sohler kom.

HAJOS, Hong. dorp, kom. Pesth.

HAJYGUNGE, O. Ind. stad, distr. Dacca, aan den Ganges, die hier 1 m. breed is. 107. 39. L. 23. 31. N. B. 2. Ind. stad, prov. Oude, aan de Goomty.

HAJYKAN, distr. in O. Perzië, thans slechts door zwervende horden bewoond, maar dat onder een goed bestuur, zeer vruchtbaar kon worden.

HAJYKANKACHOKEY, Perz. stad in voorn. distr., aan den regter oever van den Indus, door Afghanen en Hindo's bewoond. 87. 51. L. 29. 30. N. B.

HAJYPOOR, O. Ind. distr., prov. Bahar, aan den O. oever van den Ganges, tusschen 25. en 26. N. B., vruchtbaar en zeer goed bebouwd, brengt bijzonder veel opium en salpeter voort; terwijl er tevens veel paarden aangekweekt worden. De evenëensgen. bloeijende en versterkte hoofdpl., ligt aan de zamenvloeijing van den Ganges en de Gunduck. 103. 7. L. 25. 41. N. B.

HAJYPORE, O. Ind. stad, prov. Lahor, aan de Seiks behoorende. 92. 37. L. 31. 26. N. B. 2. Verscheidene steden in O. Ind. dragen dezen naam.

HAKARP, Zweed. stad, Jonköpings-län.

HAKEL, Arab. stad, prov. Yemen; 13 mijlen Z. Z. O. van Abu-Arish.

HAKELSDORF, Boh. stadje, 13 mijlen N. N. O. van Gitschin.

HAK-EL-WED, zie Gouletta.

HAKENBERG, zie Fehrbellin.

HAKERSKOG of *Simonsberg*, Deen. distr. in Sleeswijk, ambt Schwalstedt, met slechts een kerspel aan de zee.

HAKERSAY, een der kleinste Schot. Hebriden, tusschen Barray en Zuid Uist.

HAKIAR, kleine riv. in Kurdistan, welke in de Zab valt, en eene stad van denzelfden naam op deszelfs oevers heeft.

HAKIARY, zie Giulamerk.

HAKING, stad in Ned. Oostenrijk; 2 mijlen W. van Weenen.

HAKLOFEN, Boh. stadje, nabij Budweis.

HAKSVIK, Zweed. stadje in W. Gothland,

land; 10 mijlen Z. van Ulrichshamn.

HAL, zie Halte en Brummen.

HALA-HOLUN, stad in Chineesch Tartarije. 142. 5. L. 42. 35. N. B.

HALABI, zie Curia-Muria.

HALABUD, zie Helleabud.

HALAHAMERA, zie Gilolo.

HALANDI, Rus. Aziat. dorp in Kaukazië, gouv. en chanaat Schirwan, distr. Kabestan, met zijdeteelt en handel.

HALANZY, Nederl. dorp, gr. hert. en arr. Luxemburg, met 1300 inw.; 1 uur van Longwy.

HALASZ, Hong. stad in Klein Kumanië, aan het vischrijke meer Halasz, met 7,900 inw., 1 room. en herv. kerk.

HALASZY, Hong. dorp, kom. Wieselburg, aan den Donau. 47. 53. N. B.

HALBAU, Pruis. D., regdst. Liegnitz, kreits Rothenburg, aan de Tzschirna; met 500 inw., die garenhandel hebben.

HALBERDORF, Pruis. dorpje, regdst. Liegnitz, met 200 inw.

HALBERG, Pruis. dorp, regdst. Trier.

HALBERSTADT, Pruis. kreits, prov. Saksen, regdst. Saksen, bijna geheel door den kreits Aschersleben omringd, en bevat op 3½ V. M., in ééne stad, 3 voorsteden, en 6 dorpen, 17,650 inw. 2. Hoofdstad van voorn. Pruis. kreits en 't vorst. Halberstadt, ommuurd, met 7 poorten, 3 voorsteden, 6 opene plaatsen, de aanzienlijke domkerk met 32 altaren, 5 luthersche, 1 herv. en 3 roomsche kerken, 2 synagogen, 1 weeshuis, 6 hospitalen, 1 hoofdschool, kabinet van naturaliën en instrumenten, eene kweekschool voor school-onderwijzers, en verscheidene andere scholen; een letterkundig gezelschap; inrigtingen tot onderwijs van vroedvrouwen, en 14,700 inw., die fabr. van laken, wollen stoffen, linnen, kousen, lederen handschoenen, strooijen hoeden en tabak, gelijk ook looijerijen, wasbleeken en boek- en steenplaatdrukkerijen hebben. In de nabijheid ligt de *Spiegelberg*, die in den Eng. smaak, zeer aardig is aangelegd. 28. 43. L. 51. 54. N. B.

HALBERTON, Eng. kerspel, gr. Devon, met 1360 inw.

HALBLECH, Beij. riv., Op. Donaukreits, welke tusschen Füssen en Schongau in de Lech valt.

HALBORN HEAD, kaap in 't Schot. gr. Caithness, aan de W. zijde van de Thurso baai; 3 mijlen W.Z.W. van Dunnethead.

HALBTHURM, zie Feltorony.

HALBUT POINT, N. Amer. kaap, prov. Massachusetts, de N. O. punt van kaap Ann.

HALCHTER, Brunsw. dorpje, distr. Wolfenbuttel, aan den Oder, met 400 inw.

HALCOMBE REGIS, Eng. kerspel, gr. Devon, met 950 inw.

HALCONREUX, Nederl. gemeente in Luxemburg, arr. Neufchâteau.

HALCYON, eil. in de N. helft van de Stille Zuidzee, volgens berigt van KOTZEBUE aan KRUSENSTERN, door een Amer. schip ontdekt, en op 19. 23. N. B. en 193. 19. L. gelegen.

HALCZIN, Rus. stadje, gouv. Podolië; 8 mijlen O. Z. O. van Braclaw.

HALDE, Noorw. stad, gouv. Aggerhus.

HALDEN, (HIGH), Eng. D., gr. Kent.

HALDENSTEIN, Zwits. dorp, kanton Graauwbunderland, in 't Gotteshausbund, met 1 kasteel en 400 herv. inw.

HALDENSLEBEN, zie *Althaldensleben* en *Neu Haldensleben*.

HALDENWANG, Beij. dorp, Op. Donaukreits, landg. Kempten, met 1660 inw.

HALDEREN, Nederl. buurt, prov. Utrecht, onder het dorp Lent.

HALDIMAND, N. Amer. baai van Nieuw Schotland. 43. 32. N. B.

HALDON-HILL, bergrug in 't Eng. gr. Devon, 1 mijl van Exeter, ruim 2 mijlen lang en ongeveer 1 mijl breed.

HALDUBAAY, O. Ind. stad in Bengalen, distr. Purneah, aan de O. zijde van de Mahannuddy. 105. 45. L. 26. 30. N. B.

HALE, Eng. dorp, gr. Chester, met 930 inw. 2. Eng. vlek, gr. Lancaster, met 550 inw. 3. Deen. stadje in Holstein; 2 mijlen O. van Krempe. 4. Deen. riv. in Holstein, welke ruim 3 mijlen Z. W. van Rensburg in de Eider valt. 5. Twee Eng. dorpen, gr. Lincoln; het ééne of *Great* Hale, met 450, het andere of *Little* Hale, met 270 inw.

HALE'S KEY, klein N. Amer. eil. in de golf van Mexico, bij de kust van O. Florida. 295. 41. L. 28. 4. N. B.

HALEB, zie Aleppo.

HALELI-KEUI, Turk. Aziat. dorp in Troas, aan de Thymbruis, met fraaije ruinen van eenen tempel.

HALEN, Nederl. gehucht, prov. Drenthe, tot het dorp Beilen behoorende.

HALENBERG, Oostenr. berg tot den Calenberg behoorende, die Hongarije van Illyrië en Stiermarken scheidt.

HALENDORP, Deen. stadje in Holstein.

HALENESS, kaap aan de O. kust van Mainland. 16. 26. L. 60. 2. N. B.

HALENNE, Fr. D., dep. van 't Noorden.

HALESOWEN, Eng. vlek en kerspel, gr. Salop, een distr. op zichzelve uitmakende, met vele fraaije huizen van voorname familiën en 6,900 inw.

HALESUND of *Qualesund* (engte der walvisschen), zeer gevaarlijke straat aan

de

de N. kust van Noorwegen, niet ver van de Stappernoër eilanden.

HALESWORTH, Eng. vlek en kerspel, gr. Suffolk, aan de Blyth, en een kanaal naar Southwold, met fabr. en handel in kaas, boter, hennep, enz., en 1810 inw.

HALETA, Perz. stad in Farsistan, aan de Perz. golf.

HALEWOOD, Eng. dorp, gr. Lancaster, aan de Mersey, met 920 inw.

HALFA, (WADY) Afr. D. in Nubië, aan den Nijl, tusschen Eschke en Sukkat.

HALFAIA, groote en fraaije Afr. stad in Nubië, in Sennaar.

HALF CASTLE BAY, baai aan de Z. kust van het W. Ind. eil. St. Christoffel; 1 mijl W. van Basseterre.

HALF GRUNIE EIL., een der kleinste Schot. Shetlands eil.

HALF-HYDE BAY, baai aan de W. kust van 't W. Ind. eil. Antigua; ½ mijl Z. van Reedpunt; en een op St. Kitts.

HALFINDEN, N. Amer. riv. in Vermont, die in het meer Champlain valt. 304. 46. L. 44. 40. N. B.

HALF-MOON, vlek der N. Amer. Rep., gr. Saratoga, met 5,300 inw.

HALF-MOON BAY, baai aan de W. kust van Jamaica; ½ mijl N. van Oranjebaai. 2. Baai aan de N. punt van St. Christoffel.

HALF-MOON-FORT, sterkte op 't W. Ind. eil. Barbados; ½ mijl N. van Speight's town.

HALF-MOON-KEY, klein eil. aan de Z. kust van Jamaïca. 2. Twee N. Amer. eil. in de baai van Honduras.

HALF-VARS, Zweed. meer in het N. W. van Oerebro-län.

HALF-WAY-ISLAND, klein eil. in de Stille Zuidzee, in de Torres-straat, bijna 1 Eng. mijl groot, en door koraalriffen omgeven. 161. 4. L. 10. 8. Z. B.

HALGAVER MOOR, Eng. moeras in Cornwallis, bij Bodmin.

HALGHTON, Eng. dorp, gr. Flint.

HALHA of *Ghalga*, stam der Inguzen, die aan de riv. Makal-Don, ten O. van den Kaukazus, wonen.

HALIBUT-HEAD, ronde N. Amer. berg, die het Z. uiteinde van het schiereil. Alaska vormt, door COOK in 1778 ontdekt. 214. 46. L. 54. 27. N. B.

HALICARCARA, Turk. Aziat. stad in Armenië, gouv. Erzerum.

HALICARNASSUS, zie Nessi.

HALICZ, zie Galitsch.

HALIFAX, Eng. koopstad in 't W. gedeelte van Yorkshire, met fabr. van wollen en katoenen stoffen, verwerijen, en steengroeven in den omtrek. Er is een groote lakenhal, eene fraaije, nieuwere, en eene oude Gothische kerk, 7 bedehuizen en 11,000 inw., die handel op Hull, Liverpool, Manchester, enz. drijven. Het kerspel is 7 uren lang en bijna 6 breed, bevat een aantal fabr. en wel 74,000 inw. 2. Baai aan de N. O. kust van Nieuw Holland. 18. 49. Z. B. 3. N. Amer. gr. in de Eng. prov. Nieuw Schotland, met de hoofdstad Halifax en de vlekken Londonderry, Truro, Onslow, Colchester, Lawrence, Southampton, Canso en Tinmouth; het heeft vele baaijen en rivieren. De hoofdplaats Halifax ligt aan de haven Chebuctoo, en telt 15 à 16,000 inw. 4. Gr. der N. Amer. Rep., prov. Virginië, grenzende aan de prov. Carolina, met 22,150 inw., waaronder 6000 slaven. 5. Een der middelste districten van N. Carolina, grenzende aan de prov. Virginië, en aan de distr. Edenton, Hillsborough en Newbern. Het is verdeeld in de 7 gr. Northampton, Halifax, Martin, Edgecomb, Warren, Franklin en Nash, en heeft 75,550 inw., waaronder 25,000 slaven. 6. Gr. in bovengen. distr., tusschen Northampton, Edgecomb, Bertie en Warren, met 15,620 inw., waaronder 7,000 slaven. 7. Hoofdstad van bovengen. gr., aan de oevers der Roanoke. 300. L. 36. 16. N. B. 8. Naam van twee vlekken der N. Amer. Rep., de eene in de prov. Vermont, gr. Windham, de andere in de prov. Massachusetts, gr. Plymouth. 9. Dorp aldaar, prov. Pennsylvanië, aan de O. zijde der Susquehannah.

HALIFOON, Afr. stad van Sennaar in Nubië, waar een veer over den Nijl is.

HALIKES, (KAAP) Griek. voorgebergte op de W. kust van Attica, ten Z. van Athenen.

HALIKO, Rus. eil. en distr., gouv. Finland, kreits Abo.

HALING, klein Eng. eil. in het Kanaal, nabij Portsmouth, met 3 dorpen. 16. 50. L. 50. 48. N. B.

HALITSCH, zie Gacz en Galicië.

HALIVAILS, twee Schot. bergen op 't eil. Sky; 2000 voeten boven de zee.

HALJEL, Rus. kerspel, gouv. Esthland, kreits Wesenberg.

HALKETS, N. Amer. stad, prov. Nieuw Jersey; 8 m. van Morristown.

HALKI, zie Curia-Muria.

HALKIN, Eng. kerspel in Wallis, gr. Flint, met 1500 inw.

HALKIRK, Schot. kerspel, gr. Caithness, met 2,530 inw.

HALKUWAD, Afr. stad in Tunis, welke deze, 12 mijlen van daar verwijderde stad, tot haven dient.

HALL, Oostenr. stad, Tiroler kreits,

aan de bevaarbare Inn, met eene munt, gymnasium, voorname zoutmijnen, raffinaderijen, katoenfabr. en 4,200 inw. In de nabijheid ligt het Enbrickler bad. 2. H. of *Haal*, Oostenr. vlek, land Boven de Ens, Traunkreits, met eene bron en 115 huizen. 3. Wurt. Op. ambt, Jaxtkreits, ongeveer 7 V. M. groot, met 3 steden, 1 vlek, 30 dorpen en 66 buurten. De grond is eenigzins golvend, met kleine heuvels en bergen bezet, en door de Kocher, de Biber, de Roth, de Buhler en andere kleine riv. hespoeld; de bosschen zijn aanzienlijk en het land vrij goed bebouwd. 4. H. ook wel *Schwabisch-Hall* genoemd, Wurt. stad, hoofdplaats van het voorn. Op. ambt, aan den Kocher, uit de eigenlijke stad en 3 voorsteden bestaande, alle ommuurd. De stad heeft 6 poorten, het schoone raadhuis, de voortreffelijke Michaëliskerk, 6 andere luthersche kerken, 1 aanzienlijk gymnasium met 9 onderwijzers, 1 hoofdschool, 2 bibliotheken, 1 hospitaal, 1 spinschool en 5,700 inw., die een zeer groot zoutwerk hebben, en verder van den handel in vee, hout en koren bestaan. Hier is nog de oude munt, waarin de eerste hellers (*häller*) geslagen zijn. 5. Een der Gilberts eil. in de Stille Zuidzee, volgens KRUSENSTERN, het door MARSHALL ontdekte eil. Gilbert. 6. Eil. ten N. W. van kaap Farewell in Groenland. 63. 56. N. B. 7. of *Haux*, zie Halle. 8. Zie Niederhall.

HALL'S KEY, klein N Amer. eil. in de baai van Honduras. 288. 36. L. 16. 10. N. B.

HALLA, Zweed. dorp, Nyköping-län, voogdij Jonaker, aan het meer Ygarn.

HALLADALE, Schot. riv., gr. Sutherland, die op de Bein-Griam bergen ontspringt, en in de golf van Pentland valt.

HALLAI, Afr. dorp in Abyssinië, niet ver van Dixan, op eene hooge, welbebouwde vlakte gelegen, en door heuvels met cederboomen omringd.

HALLAM, (OPPER en NEDER) twee Eng. vlekken, gr. York, het eerste met 870, het tweede met 2,380 inw. 2. (*West*) Eng. kerspel, gr. Derby, met 650 inw.

HALLAND, zie Halmstadt-län.

HALLANDSAS, boschrijke bergrug in Zweden, Christianstadt-län, welke prov. zij van Halmstadt scheidt.

HALLANDS WADERO, Zweed. eil., Christianstadt-län.

HALLAREN, Zweed. meer in Westmann-län; 10 m. N. W. van Upsal.

HALLARUD, Zweed. kerspel, Karlskrona- of Blekings-län.

HALLARYD, Zweed. dorp, Kronenburgs-län.

HALLATON, Eng. dorp, gr. Leicester.

HALLAU (OPPER en NEDER), twee Zwits. dorpen, kanton Schaffhausen.

HALLAWAR, vesting en voorstad van de Rus. stad Tiflis, gouv. Tiflis.

HALLBATTEN-EIL., zie Samnaer.

HALLE, Pruis. kreits, regdst. Merseburg, een deel van den voorm. Saalkreits. Zij bevat alleen de stad met de beide voorsteden Neumarkt en Glaucha, de 4 D. Diemitz, Gibichenstein, Bollberg en, Passendorf en het landgoed Freienfelde, is ongeveer ½ V. M. groot en telt 20,070 inw., die bijna alleen van eenigen tuin- en akkerbouw bestaan. 2. Eigenlijk *Halle aan de Saale*, ommuurde hoofdpl. van voorn. Pruis. kreits, aan de Saale, die zich boven deze stad in verscheidene takken verdeelt. Zij heeft 14 poorten, 4 kleinere uitgangen, 5 voorsteden, 6 luth., 2 herv. en 1 roomsche kerk, waaronder de Mariakerk met eene aanzienlijke bibliotheek, de Mauritskerk, en de herv. kloosterkerk, de voornaamste zijn. Verder eene synagoge, 1 herv. vrouwenklooster, het groote weeshuis, 4 hospitalen, 1 tucht- en werkhuis, en, met het garnizoen en de tot de hooge school behoorende personen, 21,600 inw. De stad bestaat eigenlijk uit drie hoofddeelen, als: eigenlijk Halle, Glaucha en de Neumarkt. In het eerste deel vindt men het bestuur der bergwerken, voor de prov. tusschen de Elbe en Wezer, benevens de Halle-Wittenbergsche universiteit (in 1694 gesticht en in 1817 met die van Wittenberg vereënigd). Zij heeft 1 kanselier, 42 professoren, 460 studenten en eene inrigting tot onderwijs van vroedvrouwen. Verder heeft zij eene boekverzameling van 40,000 boekdeelen, eenen kruidtuin, snijkamer, scheidkundig laboratorium, kabinet voor de natuurlijke historie en sterrenwacht. Ook is hier een natuurkundig- en bijbelgenootschap. Merkwaardig is het groote zoutwerk, dat gedeeltelijk voor koninklijke rekening gaat, en waarbij, sedert de onheugelijkste tijden, de Halloren, nakomelingen der Wenden, als werklieden zijn aangesteld, en die jaarlijks wel 223,560 centenaars zout levert, doch zoo er geen gebrek aan hout en aftrek was, oneindig veel meer leveren kon. Ook mag men hier de waterwerken niet vergeten, waardoor het water uit de Saale 90½ voet hoog, door buizen in de stad gebragt en verdeeld wordt, gelijk ook de baden, en niet minder de menigvuldige fabr. In

het tweede deel der stad vindt men het zoo bekende weeshuis van A. H. FRANKE, een kon. opvoedings-gesticht, aanzienlijke boekverzameling, benevens een kabinet voor de natuurlijke historie en kunsten; eene boekdrukkerij, bijbeldrukkerij, apotheek en laboratorium, dat de beroemde Hallische geneesmiddelen levert; een zendelings instituut, enz. Het derde deel der stad of de Neumarkt bevat den kruidtuin en de sterrenwacht der universiteit. De Hallische *Litteratur Zeitung* verdient hier genoemd te worden. Geboortepl. van den geneeskundigen F. HOFFMAN, J. A. UNZER, van den oosterling J. D. MICHAËLIS, den componist HÄNDEL. 29. 38. L. 51. 29. N. B. 3. Pruis. kreits, regdst. Minden, een deel van het gr. Ravensberg, door de Heifel bespoeld, op 5. V. M. in 4 steden, 4 kerspelen en 19 buurten, 25,000 inw. bevattende. De voortbr. zijn: koren, doch niet genoegzaam; veel vlas en hennep, horenvee en paarden. 4. Pruis. stad, hoofdpl. van voorn. kreits, met 1350 inw. en fabr. 5. Nederl. stad, prov. Z. Braband, arr. Brussel, aan de Senne en den straatweg van Brussel op Bergen, met de Lieve Vrouwekerk, waarin een wonderdoend Mariabeeld, dat jaarlijks vele bedevaartgangers tot zich trekt, en 4,610 inw. die looijerijen, zeepziederij, zoutkeeten en papiermolens hebben, maar vooral van het maken van houtwaren en fijn mandewerk bestaan; 3 uren van Brussel. 6. Nederl. dorp, prov. Z. Braband, arr. Leuven, met 750 inw. aan den straatweg van Brussel op Luik; 2 mijlen van Leuven. 7. Nederl. dorp, prov. en arr. Antwerpen, met 500 inw.; 3 uren van Antwerpen. 8. Zie Hall en Hallein.

HALLEBAGE, zie Haccourt.

HALLEBERG, berg in Zweden, in Elfborgs-län, bij het Weener meer.

HALLEBERGA, Zweed. dorp, Kronenbergs-län, harad Uppwidingen.

HALLEIN of *Halle*, Oostenr. stad, kreits Salzburg, aan de Salza, met eene zoutmijn en 4,600 inw.

HALLENBACH, Nederl. dorp in Luxemburg, arr. Dietkirch.

HALLENBERG, Pruis. stad, regdst. Arnsberg, kreits Medebach, aan de Hönne, met 1480 inw. 2. Zie Steinbach.

HALLENCOURT, Fr. D., dep. Somme.

HALLER, Han. riv., vorst. Calenberg, valt bij Eldagsen in de Leine. 2. Nederl. D. in Luxemburg, arr. Dietkirch.

HALLERBRUCH, Han. woud, vorst. Calenberg, ten W. van Eldagsen.

HALLERMUND, oud Han. gr. en burgt, vorst. Calenberg, op 1 V. M. 1560 inw. en de stad Eldagsen bevattende.

HALLERNDORF, Beij. D., Op. Mainkr.

HALLEROW HEAD, kaap aan de O. kust van het Schot. eil. Zuid Ronaldsha. 15. L. 58. 38. N. B.

HALLERSPRING, zie Springe.

HALLET, (GROOT EN KLEIN) 2 Nederl. D., prov. Luik, arr. Huy; 700 inw.

HALLEUR, (GROOT EN KLEIN) Ned. dorp, prov. Luik. 2. Nederl. dorp, prov. Namen, arr. Marche.

HALLEWIN, Fr. D., dep. van 't Noorden.

HALLGARTEN, Nassausch dorp in 't Rijndal, ambt Eltville, met 900 inw.

HALLIAR, O. Ind. distr., prov. Guzeratte, langs de golf van Cutch, is niet zeer vruchtbaar, door eenen onafhankelijken Hindo-vorst geregeerd.

HALLIFAX, zie Halifax.

HALLIFORD, baai op de O. kust van Groenland. 64. 30. N. B.

HALLIGEN, keten van banken aan de Sleeswijksche en Holsteinsche kust, nu eens boven, dan beneden water zijnde, en door sommigen voor overblijfsels van 't Deen. eil. Noordstrand gehouden.

HALLING, meer in het Z. van Noorwegen; 25 m. N. N. W. van Christiania.

HALLINGBURY, 2 Eng. kerspelen, gr. Essex, in *Groot* en *Klein* onderscheiden; het eene met 560, het andere met 450 inw.

HALLINGDAL, Noorw. riv. en voogdij, stift Christiania, bij Holmstadt.

HALLIWELL, Eng. vlek, gr. Lancaster, met 1820 inw., handel en fabr.

HALLNESS, Zweed. dorp, Upsala-län.

HALLOLA, Rus. dorp, gouv. Finland, kreits Helsingfors, aan de Paijenejarwi.

HALLOLE, O. Ind. stad, prov. Guzeratte, distr. Chumpaneer.

HALLOREN, zie Halle, No. 2.

HALLOUGHTON, zie Hallaton.

HALLOUIN, zie Hallewin.

HALLOUZE, berg in 't Fr. dep. Orne, 522 voet hoog, met ijzer- en steengroeven.

HALLOW, Eng. dorp, gr. Worcester.

HALLOWELL, dorp der N. Amer. Rep., prov. Maine, aan de Kennebeck, met 2070 inw. en eene akademie.

HALLOY, Fr. dorp, dep. Oise.

HALLSTADT, Beij. dorp, Op. Mainkreits, aan den Main, met 1200 inw. 2. Het landg. van dezen naam heeft op $2\frac{1}{4}$ V. M. 9050 inw. 3. Oostenr. dorp, Traunkreits, ten W. van 't meer van denzelfden naam, met 1000 inw. en zoutgroeven.

HALLSTÄDTER MEER, meer in Oostenr., bij bovengen. vlek, dat de Ischel, de Gosa en de Fuderbach opneemt, en waarbij men de Wachald-Strub, eenen schoonen waterval, vindt.

HALLTORP, zie Haltrop.

HALLUIN, Fr. dorp, dep. van 't Noorden, arr. Rijssel, aan de Nederl. grenzen, met 3000 inw.

HALLUM, Nederl. dorp, prov. Vriesland, arr. Leeuwarden, met 1600 inw. Geboortepl. van de beroemde en door eigene vinding en oefening bedrevene optische instrumentmakers RIENSK.

HALLUNGEN, dorp en ambt in Saksen-Gotha-Altenburg.

HALLUYE, zie Alluye.

HALLWYL of *Hallweil*, Zwits. heerl., kanton Aargau, aan het meer van dien naam, met 8 dorpen.

HALMA, Nederl. dorpje in Luxemburg, met 220 inw.; 1 uur van Wellin.

HALMAEL, Nederl. dorpje, prov. Limburg, arr. Hasselt, met 150 inw.

HALMAGY, distr. in Zevenbergen, Zarander kom., met 33 plaatsen. 2. Dorp aldaar in den Repser of Koszder stoel.

HALMAHERA, eil. in de Ind. zee, nabij Ternate, aan de zeeëngte Patientia.

HALMBACH, Boh. fabr. plaats, die best glas en veel glaspaarlen levert.

HALMI, Hong. marktvlek, kom. Ugocs, met 1400 herv. inw.

HALMOË, klein Deen. eil. in de Oostzee, bij de N. O. kust van het eil. Arroë gelegen. 28. 17. L.

HALMON, Noorw. eil. bij de kust van 't stift Drontheim, voogdij Nummedalin, door visschers bewoond.

HALMSTA, Zweed. D. in Malmöhus-län.

HALMSTAD of *Halmstad-län*, Zweed. prov., welke het geheele voormalige Halland bevat, en tusschen Gothenborg, Elfsborg, Jonköping, Kronoberg en Christiaanstadt, of tusschen 29. 39. en 31. 4. L. en 56. 18 en 57. 38. N. B. gelegen is, en op 92½ V. M. in 5 steden, 1 vlek, 73,600 inw. telt. De geheele O. zijde is bergachtig, dewijl hier het einde der bergketen is, die uit Elfsborg en Kronoberg in deze prov. loopt. Het overige is vlak en door klippen en rotsen, genoegzaam tegen de zee bedekt, die bij Kongsbacka eenen aanzienlijken inham maakt. De voorn. riv. zijn: de Wiske-An, de Nissa-An en de Laga-An, welke alle in het Kattegat vallen, en waarvan de laatste 3 watervallen heeft. Ook is er het meer Lyngneris. De luchtsgesteldheid is vrij gematigd; de grond niet best en de landbouw daardoor zeer gering. Er is echter nog al veeteelt, visscherij en eenige bosschen. 2. Zweed. stad, hoofdpl. van voorn. prov., eene stapelstad aan den mond der Nissa-An gelegen. Zij is goed gebouwd, doch heeft eene verstopte haven, 1 kasteel, 1 kerk, 1320 inw. en fabr.

HALNEFLED, berg in 't Noorw. stift Aggerhuus, een deel van de Langefields.

HALNES, voorgebergte op de Z. kust van het Deen. eil. Funen.

HALONE, zie Alonia.

HALONESUS, zie Pelegriesi.

HALOUAN, Egypt. eil. in den Nijl, bij het oude *Heraclides*.

HALOUITSCHU, stad in het rijk Anam, in Achter Indië, lands. Nordanam.

HALPO, N. Amer. stad in Nieuw Spanje, aan de riv. Tabasco; 9 m. van Estopo.

HALS, Beij. marktvlek, Neder Donaukreits, aan de Ilz, met 500 inw. 2. Deen. dorp, stift en ambt Aalborg, bij den uitloop der Lymfiord; 600 inw.

HALSALL, Eng. vlek, gr. Lancaster.

HALSBACH, Wurt. dorp, Jaxtkreits, met 1300 inw. 2. Nederl. D. in Luxemb.

HALSBERG, Zweed. D., Oerebro-län.

HALSBRUCKE, Saks. dorpje, ambt Freyburg, in het Ertzgebergte; 190 inw.

HALSCHLAG, Nederl. dorp, prov. Luik, arr. Verviers.

HALSDORF, Nederl. dorp, prov. Luxemburg, arr. Dietkirch. 2. Keur-Hes. dorp, ambt Rauschenberg, aan de Wohre.

HALSE, Eng. dorp, gr. Somerset, met 450 inw. 2. Noorw. stad in Drontheim.

HALSHAM, Zweed. plaatsje ten Z. van de Skelder-baai.

HALSPACH, Beij. dorp, Op. Donaukreits, landg. Weiszenberg, met 1300 inw.

HALSTEAD, Eng. vlek, gr. Essex, op eenen heuvel, aan de Coln, met 3280 inw. en fabr. 2. Deen. dorp, eil. Laaland, herred Nowe, met 950 inw.

HALSTEREN, Nederl. dorp, prov. N. Braband, distr. Breda; 1550 inw.

HALSTOCK, Eng. dorp, gr. Dorset.

HALT, Zweed. dorp, Jonköpings-län. 2. Dorp in O. Perzië, prov. Kandahar.

HALTE, Han. dorp in O. Vriesland, aan de Ems, met scheepsbouw.

HALTENBERG, Beij. slot, Isarkreits.

HALTENBERGSTETTEN of *Nieder-Stetten*, Wurt. stadje, Jaxtkreits, Op. ambt Gerabronn; 1380 inw. en wijnhandel.

HALTENSTEIN, zie Haldenstein.

HALTEREN, Pruis. stad, regdst. Munster, aan de Lippe; 1560 inw. en fabr.

HALTINGEN, Bad. dorp, Wiesenkreits.

HALTINNE, Nederl. dorp, prov. en arr. Namen; met 650 inw.

HALTON of *Haulton*, Eng. stadje, gr. Chester, met 900 inw. 2. Eng. vlek, gr. Lancaster, met 780 inw. 3. Eng. dorp, gr. Lincoln, in Oost en West onderscheiden. 4. (*Holgate*) Eng. dorp, gr. Lincoln, met 400 inw.

HALTORF, Zweed. dorp, Kalmar-län,

län, härad Sodra-more, met het kasteel Varnanas, aan de zee, weleer de woonpl. van den grooten OXENSTIERN.

HALTWOHISTLE, Eng. dorp, gr. Northumberland, met 750 inw.

HALVA, Afr. stadje in 't rijk Fez.

HALVEMAANSBAAI, zie Halfmoonbay.

HALVER, Pruis. dorp, regdst. Arnsberg, kreits Altena, met eene latijnsche school, fabr. en 4,560 inw.

HALVERGATE, Eng. kerspel, gr. Norfolk, met 400 inw.

HALWAN, Hong. dorp, kom. Hewesch.

HALYS, zie Kisil-Irmak.

HAM, Fr. stadje, dep. Somme, arr. Peronne, aan de Somme, met 1750 inw. en een kasteel, dat tot staatsgevangenis dient. 2. H. *sur Heure*, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Charleroi, met 1320 inw. 3. H. *sur Sambre*, Nederl. dorp, prov. en arr. Namen, met 540 inw. 4. Zie Sandweiler. 5. Den Ham, Nederl. dorp, prov. Overijssel, kwartier Salland; 1 uur Z. van Ommen. 6. *Den H.*, zie Chaam. 7. *Den H.*, Nederl. dorp, prov. en arr. Groningen, schoutambt Aduard. 8. *Den H.*, Nederl. ridderhofstad, prov. en arr. Utrecht, onder Vleuten, reeds in de 12 eeuw bekend. 9. Eng. buurt, gr. Surrey, met 780 inw. 10. (*East*) Eng. dorp, gr. Essex, met 1270 inw. 11. (*High*) Eng. dorp in Somerset, met 780 inw. 12. (*Preston*) Eng. D., gr. Dorset, met 780 inw. 13. (*West*) Eng. kerspel en D., gr. Essex, met 8,150 inw. 14. (*Bluff*) kaap aan het W. einde van 't W. Ind. eil. St. Cruz. 314. 13. L. 17. 51. N. B. 15. H. *sur Lesse*, Fr. dorp op de Nederl. grenzen, ten Z. O. van Dinant.

HAMAH, HAMATH of *Aman*, Turk. sandschakat in Azië, ten O. van Tarablus. Het bevat het groote en tamelijk hoog gelegene dal van de Aasi, heeft in het W. den Libanon, die hier weinig meer dan kale rotsklompen vertoont; in het N. O. eenen bergrug, welke uit Haleb komt en hier lager wordt, en ten Z. het meer of Bahr-el-Kadas. Door de geringe bevolking is het meestal onbebouwd, en levert alleen wat katoen, koren en vruchten. 2. Turk. stad, het oude *Epiphania*, de hoofdst. van voorn. sandschakat, en eene der grootste Turk. Aziat. steden. Zij is heerlijk, aan de beide oevers der Aasi gelegen, over welke twee bruggen de beide deelen der stad vereenigen. Zij is met muren omringd, heeft verscheidene voorsteden en groote tuinen, en volgens ALI BEY 100,000 inw., meestal Arabieren, en slechts weinige Turken en Christenen. Het bergkasteel is vervallen, de zijstraten zijn naauw en onregelmatig, maar de hoofdstraten zijn regt en breed, van boven overdekt, terwijl men in deze de met alle soorten van waren rijkelijk voorziene bazars of markten, en verscheidene koffijhuizen vindt, in welke steeds eene ontzaggelijke menigte menschen heen en weder loopen. Er zijn talrijke moskeën en onderscheidene waterleidingen. De inw. hebben velerlei fabr., zoo als van laken, fonta's of badgordels, tulbanden van zwarte zijde met goud bezet, katoenen gordels, katoenen garens, vogellijm, enz., hetwelk zij meestal naar Haleb zenden, om daarvoor Eur., Ind. en andere waren in te ruilen. Hier was de groote aardrijks- en geschiedkundige schrijver ABULSEDA van 1342 tot 1354 Emir of vorst. In den omtrek wordt veel katoen, gierst, anijs en hennep tot uitvoer geteeld. 54. 39. L. 35. 3. N. B.

HAMADAN of *Amadan*, prov. van het W. Perz. rijk, in het W. der prov. Iran, op de grenzen van Kurdistan, thans in het bezit des chans van den stam Karagogli is, die, volgens KINNEIR 10,000, en volgens DUPRÉ 50,000 tomans schatting betaalt. Het heeft thans met de prov. Kirmanschak hetzelfde opperhoofd. 2. Perz. stad, hoofdpl. van voorn. prov., aan den voet van het Elwend gebergte, het oude *Ecbatana*, van welks grootte echter geen spoor meer gevonden wordt. Het tegenwoordig Hamadan is, volgens OLIVIER en MORIER, slechts eene verzameling van puinhoopen, door uitgestrekte meren omringd, binnen welke de stad slechts een zesde deel der ruimte bevat. De muren zijn gedeeltelijk ingestort, de vesting op de hoogte, geslecht, doch hes slot is blijven staan, gelijk ook nog verscheidene moskeën, waaronder de Dschumah, bij welke men wil dat het graf van MORDECHAÏ en ESTHER zoude gevonden worden. Verder zijn er vele goede karavansera's, baden, 1 armenische kerk en hospitaal, en vele mahom. oudheden. Men vindt hier de begraafplaats van den beroemden AVICENNA, van den mystieken Perz. dichter ATTAR en van den Arab. dichter ABUL-OLA-HASIF, welke te gelijk bedevaartplaatsen zijn. Onder de inw., welker getal niemand der jongste reizigers schijnt te durven bepalen, zijn ongeveer 200 joodsche huisgezinnen en ook veel Armeniërs. Van de fabr. zijn de looijerijen de merkwaardigste. Ook worden hier schoone vilten tapijten, *nummud* genoemd, vervaardigd. De handel is van weinig belang,

lang, ofschoon steeds groote karavanen van Kermanschah hier doortrekken of zich verzamelen. Tot de stad behooren 7 districten met 180 dorpen. 65. 24. L. 54. 53. N. B.

HAMAL, Nederl. dorp, prov. Limburg, nabij Tongres.

HAMALET, zie Adams-piek.

HAMAMET of *Mahometa*, Afr. handelstad in Tunis, in een oord, dat rijk is in olijven, en aan de golf van dien naam. De inw. zijn meest visschers.

HAMAM-SECUT of *Stille Baden*, warme beek in een dal der Algerijnsche prov. Constantine, welks water vele kalkstoffen medevoert. In de nabijheid zijn ook koude baden.

HAMAM FARAUN, Arab. berg, lands. Hedsjas, bij de golf van Suez, met warme baden en veel mannaboomen.

HAMANLI, Perz. dorp aan de dusgen. riv., met veel Angora geiten.

HAMAR, zie Hammer.

HAMARLAND, Rus. dorp, eil. Aland.

HAMARS, Fr. dorp, dep. Calvados.

HAMARSE, Afr. kustriv. in Algiers.

HAMATH, zie Hamah.

HAMAULEE, Turk. Aziat. stad, bijna op de helft van den weg tusschen Amasia en Scutari.

HAMAWATZI, riv. in O. Ind., welke in Mysore in de Cavery valt.

HAMAYDE, zie Lahamayde.

HAMAZAN, Afr. dorp in Abyssinië; 13 mijlen W. van Arkiko.

HAMBACH, Pruis. vlek, regdst. Keulen, kreits Gulik. 2. Beij. marktvlek, Regenkreits, met 700 inw. 3. Beij. marktvlek, Rijnkreits, aan de Hambach; 1500 inw.

HAMBANG-ZOTZE, of volgens VALENTIA *Hambang-totte*, vesting en dorp op 't eil. Ceylon, waar veel zout gewonnen wordt.

HAMBATO, Z. Amer. stad en distr. in de prov. Quito, met 10,000 inw.

HAMBERS, Fr. dorp, dep. Mayenne.

HAMBIE, Fr. vlek, dep. Kanaal, aan de Hambiotte, met 3,530 inw.

HAMBLE, Eng. vlek, gr. Hants, aan de Hamble, met 420 inw. 2. Eng. riv., die in Hampshire ontspringt en bij Hamble in Southampton water valt.

HAMBLEDON, Eng. kerspel, gr. Buckingham, met 1110 inw. en eenige fabr. 2. Eng. kerspel, gr. Southampton, met 1500 inw. 3. H. of *Hameldon*, Eng. kerspel, gr. Surrey, met 400 inw. 4. Eng. stadje in Hampshire, met 620 inw.

HAMBLETON, Eng. vlek, gr. York, met 420 inw. 2. Eng. D., gr. Lancaster.

HAMBONAS, (LAND DER) Afr. landstr. in het Kafferland, ten N. van de Tathaa riv., achter de Lagoa baai gelegen. Zij is zeer boschrijk, vruchtbaar, en goed van water voorzien. Men vindt er onderscheidene planten, rundvee, wild, bijzonder elefanten en rivierpaarden. De inw. zijn een stam der Kaffers, ligter van kleur dan de overigen, en hebben, behalve de veeteelt, ook akker- en tuinbouw. Hun vorst woont in een dorp aan de riv. Moyasie.

HAMBOUNA, IMBO of *Mambucki*, stam der Kaffers in Z. Afrika.

HAMBOUR, stad van W. Afrika, kon. Baol; 2 mijlen Z. van Portendik.

HAMBRE, Z. Amer. riv., prov. Mainas.

HAMBRUCKEN, Bad. dorp, Pfinz- en Enz-kreits, met 670 inw.

HAMBURG, vrije stad van het Duitsche verbond, in het N. van Duitschland, welks gebied deels rondom de stad ligt, deels uit het dorp Moorburg, in den omtrek der Han. prov. Lüneburg, en het ambt Ritzebuttel, met het eil. Neuwerk aan den mond der Elbe, door de Han. prov. Bremen omringd, bestaat; terwijl zij gemeenschappelijk met Lubek, het ambt Bergedorf bezit, en op eene oppervlakte van $6\frac{1}{3}$ V. M., in 2 steden, 2 vlekken, 50 andere dorpen en buurten, 129,800 inw. bevat. De grond is geheel vlak, en meestal zwaar marschland, dat hier en daar granen, zeer veel groenten, en veel weiland oplevert, waardoor de veeteelt aanzienlijk is. Verder is de visscherij eén voorname tak van bestaan. De meeste inw. zijn luthersch, doch alle godsdiensten worden geduld. De inw. worden in eigenlijke burgers en beschermelingen (*Schutzverwandte*) verdeeld, welke laatste van vreemden afkomst zijn. De eigenlijke burgers hebben alleen het burgerregt, en kunnen ook maar alleen tot eereposten en ambten benoemd worden, mogen alleen alle soorten van handwerken uitoefenen, alleen in 't gebied vaste goederen koopen, en hebben alleen vrijheid van tol, voor hunne koopwaren, wanneer die in Hamburgsche schepen geladen zijn. De joden hebben alle vrijheden en regten, doch kunnen geen burgers worden en mogen slechts een bepaald getal huizen in zekere straten bezitten. De regeringsvorm is democratisch; de oppermagt is tusschen den raad en de burgerij verdeeld. De eerste, ook senaat genoemd, bestaat uit 36 leden, waaronder 4 burgemeesters.

De vrije stad bekleedt met Lubek, Bremen en Frankfort op de bondsvergadering de 17 plaats, en heeft in de volle vergadering éene stem. De inkom-

komsten van dezen kleinen staat, die men in de stad en in het Hamburger gebied kan verdeelen, werden voorheen op 1 millioen guldens begroot, doch zullen door de vermeerdering der lasten nu wel veel hooger zijn. Het contingent voor de bonds-armee bestaat uit 1300 man. 2. De hoofdstad Hamburg ligt aan de Elbe, ter plaatse waar de Alster en Bill in dezelve vallen. Zij is met sterke vestingwerken omringd, welke in de laatste jaren nog veel verbeterd zijn, waardoor de stad tot eene der eerste vestingen, en tot eenen voormuur van Duitschland is gemaakt. De Elbe, die voor deze stad door eene menigte eil. verdeeld is, vereënigt zich hier weder tot eenen breeden stroom, in welken nog duidelijk eb en vloed worden opgemerkt. De stad heeft 4 land- en twee waterpoorten, en buiten dezelve liggen de beide voorsteden St. Georg, en Hamburgerberg, welke laatste, sedert hare verwoesting in 1812 en 1813, al vrij wel hersteld is. De stad strekt zich in de gedaante van eene halve maan langs de Elbe uit, wordt door de Alster en Bill bespoeld, door onderscheidene kanalen, uit deze rivieren voortkomende, doorsneden, en door waterleidingen verder van water voorzien. Vele huizen en plaatsen getuigen nog van de oudheid der stad, schoon in de laatste jaren veel tot derzelver verfraaijing is bijgedragen, en vele voortreffelijke gebouwen de oude vervangen hebben. Men rekent in Hamburg 14 groote en kleine opene plaatsen, 227 straten, die goed geplaveid zijn, en des nachts behoorlijk verlicht worden, en 106,000 inw. Onder de merkwaardige gebouwen behooren: het raadhuis, de half overdekte beurs, boven welke de zalen tot groote verkoopingen zijn; het Eimbecksche huis met den raadswijnkelder, het admiraliteits huis, de beide tuighuizen, de bank van leening, de beide schouwburgen, het nederbaumhaus; verder het gedenkteeken voor J. G. Bütsch, de waterleiding, enz. Er zijn 19 kerken, waaronder 16 luth., 2 herv., 1 roomsche en twee synagogen. Onder de luth. kerken munt de schoone Michaëliskerk, met eenen 450 voeten hoogen toren, uit. De inrigtingen tot onderwijs staan onder een collegie van schoolarchen, en zijn: het gymnasium, met 5 professoren, het johanneüm met 1 directeur en 17 onderwijzers, 5 kerkscholen en 5 vrijscholen; verder een in 1765 opgerigt genootschap ter bevordering van kunsten en nuttige handwerken, hetwelk eene verzameling van boeken, kunstmodellen en naturaliën bezit, en door hetwelke 1 teekenschool, eene inrigting ter bevordering van den land- en tuinbouw, en eene inrigting tot redding van drenkelingen en verstikten is opgerigt. Nog is er eene groote stads-bibliotheek van 30,000 en eene bibliotheek voor den koophandel van 25,000 boekdeelen, alsmede een bijzonder genootschap ter verbreiding van mathematische wetenschappen; een bijbelgenootschap, leesbibliotheken, boek-, kunst- en muzijkwinkels, enz. Tot de inrigtingen van liefdadigheid behooren: het nieuwe weeshuis met 1 kerk, waarin 500 wezen onderhouden worden; het tucht- en werkhuis voor 650 personen; het pesthuis, buiten de stad, met eene eigene kerk; de hospitalen St. Job, St. Georg en van den Heiligen geest; het gasthuis en arme schippers-huis, het pokkenhuis, het spinhuis voor slechte vrouwlieden, 3 kloosters, waarin ongehuwde personen plaatsen kunnen bekomen, terwijl de armen-inrigting alhier tot een voorbeeld genomen wordt. Verder is hier eene sociëteit van levensverzekering, eene brand-assurantie-maatschappij, bank van leening, enz. Tot uitspanningen dienen de nationale schouwburg (de Fransche is onlangs vernietigd); de groote concertzalen, 2 liefhebberij-tooneelen, onderscheidene gezelschappen, leesmuseums, danszalen, enz. Het eenig bestaan van Hamburg zijn handwerken en koophandel. Men vindt er eene menigte fabr. van allerlei soort, waaronder 300 suikerraffinaderijen, 10 katoendrukkerijen, 14 wasbleeken, 25 garenmolens, 10 hoeden-, 11 naalden-, verscheidene fluweelen en zijden stoffen-, tabaks-, zeildoek-, goud-, zilver- en vele andere fabr., kurksnijderijen, looijerijen, pelterijen, zeepziederijen, brouwerijen, branderijen, enz. Hamburg is eene der eerste koopsteden van Europa, en heeft daarenboven aanzienlijke scheepvaart; zij heeft twee havens, de *Oberbaum*, voor rivier-, en de *Nederbaum* voor zeeschepen, welke laatste door het admiraliteitsjagt wordt verdedigd. Daarenboven kunnen zeeschepen, die tot 15 voeten diep gaan, digt aan de kaaijen komen, alwaar zij geligt en de goederen door de grachten, tot voor de huizen der kooplieden gebragt worden. Hamburg heeft 200 eigene schepen, waarvan er in 1816, zes op de robben- en walvischvangst en vele op de haringvangst uitgingen, terwijl de andere naar

al-

alle oorden der wereld varen. Voornamelijk echter drijft zij haren handel met het Noorden, de Nederlanden, Engeland, Frankrijk, Spanje, Portugal en Noord Amerika, en hetgene hier omgaat is in alle artikels, die er ingevoerd worden, naauwelijks te berekenen. De wijn-, boek- en vooral wisselhandel is mede een voorname tak van bestaan, terwijl 1 groote giro-bank, 10 assurantie-gezelschappen, de Vlaamsche, Engelsche, en zeelieden-compagnie en een gezelschap van koophandel, veel tot den handel toebrengen. De omtrek van Hamburg is wel niet schilderachtig, maar toch schoon, en dit was hij vooral vóór de laatste belegering in 1812 en 1813, wanneer de Franschen alles zoo deerlijk vernield hebben, hetwelk Hamburg zich nog lang zal herinneren. Zij is de geboorteplaats van de dichters FR. VAN HAGEDOORN en JOH. SCHIEBELER, van den opvoedkundigen BAZEDOW, den schouwspeldichter SCHRÖDER, van den philoloog GRONOR, van den wijsgeer SAM. RUMANIS, enz. 53. 36. N. B. 27. 32. 33. L.

Men houdt hier boek en rekening in marken, schellingen en penningen lubs, en rekent in specie, banco, courant of ligt geld.

S P E C I E N.

Goude dukaat, gelijk aan den Hollandschen.

Rijksd. Court., doet 3 marken		f 2, 50	Cents.
——— Banco		- 2, 50	———
Daalder	2 mark	- 1, 66	———
——— Banco	idem	- 1, 90	———
Mark Lubs, Banco 16 schell.		- : 80	———
—— Court		- 70	———
Schell. Lubs Banco		- 5	———
——— Court		- 3	———
£ Vl.	20 schell. Vl.	- 6 :	———
Schell.	1 ———	- 30	———
Groot		- 2½	———

Men wisselt van hier en geeft naar:

Amsterdam, 1 daalder voor 33 St. banco, meer of min; of 100 rijksd. banco voor 103 rijksd. court.

Breslau	41 ß Lubs	1 £ banco.
Cadix	87 ß Vl. meer of min	1 ducado de Plata.
Londen	33 ß Vl. meer of min	1 £ Sterl.
Parijs	25 ß Lubs	3 franc.
Weenen	100 Rijksd.	440 Rijks. meer of min in papier of 148 Rijks. cont., meer of min.

De Wissels hebben aldaar 12 respijtdagen. Het Uso is 2 maanden na dato, voor de brieven uit Spanje, Portugal en Italië; 1 maand voor Engeland (Londen), en Frankrijk; 14 dagen voor Holland en geheel Duitschland.

HAMBURG, vlek der N. Amer. Rep., prov. Pennsylvanië, ten O. van Schuilkill. 40. 35. N. B. 2. Vlek aldaar, prov. Nieuw Jersey.

HAMBURGER-BAAI, baai aan de W. zijde van Spitsbergen. 79. 22. N. B.

HAMBURGER BERG, zie Hamburg. 2. Berg in Mecklenburg Schwerin, bij Grevismuhlen, 180 voeten boven het Ploggen-meer.

HAMBURGER BERGGEBIED, distr. in het Hamburger stadgebied, met 940 inw., die in de dorpen Barnebeek en Eilbek wonen.

HAMBURGER-GEBIED, het tweede gedeelte van den vrijen staat Hamburg, uit het eigenlijk gebied der stad, het ambt Ritzebüttel en het ambt Bergedorf bestaande, welke laatste de stad gemeenschappelijk met Lubek bezit. Het telt 23,800 inw.

HAMBURGER-HALLIG, Deen. eil. bij Sleeswijk, een overblijfsel van het oude Noordstrand, door ééne familie bewoond.

HAMBURGER STADGEBIED, een gedeelte van 't Hamburger-gebied, deels om de stad, deels in Holstein gelegen en de volgende districten bevattende: het gebied van het klooster St. Johan, dat van het hospitaal St. Georg, dat van Hamm en Horn, dat der Walddörfer, dat van den Hamburger berg, dat van den H. Geest en dat van Bill en Oahsenwerder.

HAMBYE, Fr. dorp, dep. Kanaal.

HAMDAN (EL), Arab. distr., lands. Yemen, in Schebel, ten N. W. van Szanna, rijk in wijn en vruchten, met eenen

eenen eigenen scheik.

HAMDEN, N. Amer. vlek, distr. Maine.

HAMDORA, stam der Bishareën, op de N. grenzen van Abyssinië, aan de zeekust.

HAMEEZE, Afr. riv. in Algiers, die naderhand den naam van Gujerass aanneemt en in de Mejerdah valt. 2. Afr. dorp in Algiers, bij den oorsprong van genoemde riv.; 23 m. O. van Constantina.

HAMÈCHE, Nederl. dorpje, prov. Luik, arr. Huy, met 250 inw.

HAMEI, eil. bij Nieuw Guinea, door BURNET voor hetzelfde als Anamoa gehouden, en bij hetwelk SAVEDRA, in 1528, ten anker kwam.

HAMEL of *Quernhamel*, kleine Han. riv., vorst. Calenberg, die in het Sintelwald, bij het dorp Hamelspring, ontspringt, en bij Hameln in de Weser valt. 2. H., *Hami* of *Kamil*, lands. in Klein Bucharije, hetwelk volgens DU HALDE eene stad van dien naam en eenige dorpen bevat, en door mahomed. bewoond wordt. 3. Eene der Oasen van de woestijn Gobi, in Klein Bucharije.

HAMELINS HAVEN, baai aan de W. kust van Nieuw Holland in Dampiers baai, ten O. van Peron eil., door Fransche reizigers dus genoemd.

HAMELN, sterke Han. stad, vorst. Calenberg, aan de zamenvloeijing der Hamel en Weser, over welke laatste eene schipbrug ligt, met 3 poorten, 3 luth., 1 herv. kerk, 1 klooster, 1 latijnsche school met 5 onderwijzers, 4 hospitalen, 1 tuchthuis en 5,050 inw., welke landbouw, veeteelt, houthandel en fabr. van wollen stoffen, damast, kousen, katoen, pijpen, leder en hoeden hebben. Er wordt veel zalm gevangen. De vestingwerken en het fort St. George hebben de Franschen in 1806 laten springen. 52. 5. 29. N. B. 27. L.

HAMELWIJK, Zweed. dorp in Kalmar-län, ten N. van Westerwijk.

HAMER-ÉWAT, zie Amadabat.

HAMERSLEBEN, Pruis. dorp, regdst. Maagdenburg, kreits Ascherleben, met 900 inw.

HAMERSVELD, Nederl. dorp, prov. Utrecht, arr. Amersfoort, met eene roomsche kerk.

HAMES, Fr. riv., welke bij Calais eene haven vormt, die door twee houten hoofden wordt open gehouden.

HAMHAMMOU, hooge Afr. berg in Abyssinië, aan den weg van Arkiko naar Dixan.

HAMI, zie Hamel, No. 2.

HAMID, Turk. Aziat. lands. in Natolië, tusschen Karahissar, Karaman, Tekke, Aidin en Kutahia gelegen, zeer bergachtig, meestal uit smalle dalen bestaande. Onder deszelfs bergen verheft zich de hooge Hyp-Saphoras, op welks top men wil dat de sneeuw 30 voeten hoog valt; ook heeft de Sogottah eene aanzienlijke hoogte. Men vindt er geene dan kleine bergriv., waaronder de Duden, vele bronnen, en eene menigte kleine meren; de Igirdir met de eil. Dschan en Nis-Atafi; de Burdier, enz. Door den steenachtigen grond is de landbouw van weinig belang; er is echter schoon vlas, goede boomvruchten en wijn, zoo dat men in *Igirdir* alleen 36 soorten van druiven telt. De veeteelt is de voornaamste tak van bestaan. De inw. zijn deels Grieken, deels Turken, deels Turkomannen. Dit land is door geen ander Eur. reiziger, dan PAUL LUCAS bezocht. De hoofdstad is *Isparta.*

HAMIDI, Aziat. dorp in de prov. Daghestan, gebied van Thabasseran, in het hooge gebergte; 4 m. van Derbend.

HAMILTON, kaap aan de N. kust van 't N. Amer. eil. Terreneuve. 2. Drie vlekken in de N. Amer. Rep., prov. Pennsylvanië, in de gr. York, Franklin en Northampton. 3. Schot. kerspel en stad, gr. Lanark, midden in eene vlakke, vruchtbare en wel bebouwde landstreek, aan de Clyde en Avon, met 4 kerken, een gasthuis, een goed paleis, linnen- en katoenfabr. en 5,450 inw. 4. Gr. der Noord Amer. Rep., in het Z. W. gedeelte van de prov. Ohio, grenzende aan de riv. Ohio, aan Indiana en aan de gr. Clermont en Butler, 10 mijlen lang en 7 breed. De voornaamste riv. zijn: de Ohio, Whitewater, de Groote en Kleine Miami, en verscheidene kleinere stroomen. De vlakten zijn zeer goed bebouwd. De hoofdstad is Cincinnati. Het heeft 18,700 inw. 5. Distr. der N. Amer. Rep., prov. Tennessee, met de gr. Knox, Jefferson, Blount, Sevier en Granger. 6. Stad der N. Amer. Rep., prov. Ohio, gr. Butler, aan den O. oever der Miami. 7. Vlek van 2,220 en dorp van 200 inw. in de N. Amer. Rep., prov. Nieuw York, gr. Maddison. 8. Dorp der N. Amer. Rep., prov. Nieuw-York, gr. St. Lourens. 9. Dorp der N. Amer. Rep., prov. Nieuw-York, gr. Albany. 10. Dorp der N. Amer. Rep., prov. Nieuw-York, gr. Cataraugus, aan de riv. Allegany. 11. Haven der Bermudasche eil. 12. Sterkte der N. Amer. Rep., aan de O. zijde der Groote Miami, in het N. W.; 8 mijlen van Cincinnati.

13. Een der Austr. prins Willem's eil., ten O. der Nieuwe Hebriden.

HAMILTONS KLIP of *Chervaniabank*, bank bij het Aziat. eil. Chitta, een der Lakedivische eil.

HAMINGEN, Nederl. buurt, prov. Overijssel, niet ver van de grenzen van Drenthe, behoort onder Staphorst.

HAMINKELN, Pruis. heerl. dorp en slot, regdst. Kleef, met 900 inw.

HAMIPRÉ, Nederl. dorpje in Luxemburg, arr. Neufchâteau, met 400 inw.

HAMISCHKANA, zie Gumiskana.

HAMIVILLE, zie Boevangé.

HAMIZ, METACARA, Afr. stad in Fez, met schoone tuinen.

HAMKAN, zie Bachtegan.

HAMM, Pruis. kreits, regdst. Arnsberg, een deel van het gr. Mark, tusschen het regdst. Munster, de kreitsen Soest, Arnsberg, Iserlohn en Dortmond gelegen, en op $9\frac{1}{2}$ V. M. in 3 steden en 6 schoutambten 32,150 inw. bevattende. De Lippe, die hier de Asse ontvangt, bespoelt de N. grenzen, terwijl de Roer het Z. doorloopt. De grond is in de N. helft zeer vlak, en heeft zelfs eenige heiden; in het Z. is dezelve golvende, met goede bosschen bezet, en vruchtbaar in tarw, aardappelen, raapzaad, boom- en tuinvruchten. Ook zijn er steengroeven, steenkolen en zout. 2. Hoofdstad van voorn. Pruis. kreits, aan de Lippe, ter plaatse waar zij de Asse ontvangt. Zij is met grachten en wallen omringd, heeft 4 poorten, eene brug over de Lippe, 1 kasteel, 1 herv., 1 luth. en 1 roomsche kerk, 1 herv. gymnasium en 4,675 inw., laken- en linnenweverijen, looijerijen, bleeken, veeteelt en handel in linnen. 3. Pruis. dorp, regdst. Dusseldorp, aan den Rijn, met 1470 inw. en schoone landhuizen. 4. Pruis. dorpje, regdst. Coblenz, kreits Altenkirchen, met 400 inw. en ijzergroeven. 5. Dorp in 't gr. hert. Hessen, kanton Bechtheim, met 800 inw. 6. H. *en Horn*, distr. in het Hamburger gebied, met 2,330 inw. en de groote dorpen Fulsbuttel, Horn en Hamm.

HAMMAIT, Afr. stad in het Z. van Tunis, tusschen het meer Lowdeah en de zee, met warme baden; 3 mijlen W. van Cabes.

HAMMAM, Afr. D. in Algiers, bij de bron van de Zeitun; 25 m. Z. van Algiers.

HAMMAMET, zie Hamamet.

HAMMAM-LEEF, Afr. stad in Tunis, met een vermaard en sterk bezocht warm bad. In de nabijheid ligt een berg, rijk in loodërts.

HAMMAM-MERIGA, Afr. stad in Algiers, met warme baden; $1\frac{1}{2}$ mijl van Mamana.

HAMMAM-MESKOUTEEN (*Stille* of *betooverende baden*), beroemde warme baden in het O. deel van Algiers, uit een aantal bronnen, die in de riv. Zenati vallen, ontstaande. Het water dezer baden is zoo heet, dat men er in minder dan een kwartier uurs schapenvleesch in kan koken, terwijl naast dezelve andere, die om derzelver koude vermaard zijn, gevonden worden. Zij schijnen oudtijds meer in gebruik geweest te zijn; thans liggen de huizen in puinhoopen. 15 mijlen O. van Constantina.

HAMMAR, Zweed. kerspel, Oerebro-län, aan het Wetter meer. 2. Noorw. heerl., stift Aggerhus, aan 't meer Mioesen.

HAMMARBY, Zweed. kerspel, Stokholm-län, voogdij Sollentuna.

HAMMARBYBRUCK, Zweed. ijzermijn, Gefleborgs-län, voogdij Gestrikland.

HAMMARKIND, Zweed. distr. in Linkopings-län.

HAMME, Nederl. dorpje, prov. Z. Braband, arr. Brussel, met 160 inw.; ongeveer, 2 uren van Brussel. 2. Nederl. dorp, prov. Z. Braband, arr. Leuven, met 580 inw., aan den straatweg op Namen; 2 uren van Leuven. 3. Nederl. vlek, prov. O. Vlaanderen, aan de Durme en een kanaal, met 7000 inw.; $1\frac{1}{2}$ uur van Dendermonde. 4. Nederl. dorp, gr. hert. en arr. Luxemburg.

HAMMEL, Deen. dorp, stift Aarhuus.

HAMMELBACH, Hes. dorp, prov. Starkenburg, ambt Waldhumelbach, aan den oorsprong der Weschnitz, met 500 inw.

HAMMELBURG, Beij. landg., Neder-Mainkreits, tusschen Bruckenau, Kissingen, Euerdorf en Wolfsmunster gelegen, en op ruim 3 V. M. in 1 stad en 17 dorpen, 8,400 inw. bevattende. De grond is meestal vlak, met enkele bergen, doch zandig en kalkachtig, door de Saale en Fulda bespoeld, niet zeer vruchtbaar, doch goeden wijn opleverende. De eveneensgen. hoofdpl. ligt aan de Saale, heeft 1500 inw. en fabr.

HAMMELS-TOWN, stad in de N. Amer. Rep., prov. Pennsylvanië, gr. Dauphiné.

HAMMELWARDEN, kerspel in Holstein-Oldenburg, kreits Ovelgönne, ambt Brake, met 3,260 inw. en een vlek van 910 inw.

HAMMELWORDEN, Han. dorp, prov. Bremen, gerigt Kehdingen, met 930 inw.

HAMMEN, Oostenr. vlek, viertel Boven 't Weener Woud.

HAMMER, Pruis. dorp, regdst. Stettin, met eene kopersmederij en een gezondheidsbad in een eiken bosch. 2. Pruis. dorp,

dorp, regdst. Aken, kreits Eupen, met eene naaldenfabr. en looijerij. 3. Pruis. dorp, regdst. Frankfort, kreits Sternberg. 4. H. of *Hamry*, Boh. dorp, Chrudimer kreits. 5. Boh. dorpje, kreits Bunzlau, met 530 inw. 6. Deen. herred, stift Zeeland, ambt Prestoe, dat op $4\frac{1}{2}$ V. M. in 11 kerspelen 6,000 inw. bevat. 7. Noorw. kerspel, stift Bergen, ambt Sondre Bergenhuus, met 2,800 inw. 8. Zweed. eil. in de Oostzee, bij de kust van Bleckingen; ruim 1 mijl O. van Karlskroon. 9. Noorw. buurt, stift Christiania, aan het meer Miösen. 10. Beij. ijzerwerk, Rezatkreits, landg. Neurnberg, bij Lauffenholz, met 37 huiz.

HAMMERHOG, Zweed. kerspel, Christianstadt-län, herred Ingelsta.

HAMMER ISLAND, zie Hammer, No. 8.

HAMMERAU, Beij. dorp, Isarkreits, aan de Saale, met eene ijzersmederij.

HAMMERBECKE, beekje in 't Pruis. regdst. Stettin, hetwelk in de Divenow valt.

HAMMERDAL, Zweed. kerspel, Jemtland-län, voogdij Jemtland.

HAMMEREISCHENBACH, Bad. dorpje, Zeekreits, distr. Neustadt, aan de Eisenbach, welke in de Brezach valt, met 2 ijzersmederijen en 200 inw.

HAMMERFEST, Noorw. stadje, stift Drontheim, ambt Finmarken, op het eil. Hvaloë. Het is merkwaardig als de kleinste en Noordelijkste woonplaats in Europa, strekt zich aan eene kleine bogt uit, en heeft eene kerk, maar ten tijde van BUCH, slechts 9 huizen en 80 inw. 70. 39. N. B. 42. 14. L.

HAMMERHIEL, kasteel op 't eil. Ceylon, ter dekking van de stad Jafnapatnam.

HAMMERHOF, Boh. kasteel en landgoed, kreits Pilsen, met 21 huizen, eene ijzergieterij, 3 smederijen en gezondheidsbronnen.

HAMMERHUUS, oud kasteel op de O. zijde van 't Deen. eil. Bornholm.

HAMMERSDORF, Boh. dorp, Elnbogner kreits, distr. Eger, met zwarte kalksteengroeven.

HAMMERSEE, Beij. meer, Op. Mainkreits, bij Lichtenfels.

HAMMERSLEBEN, zie Hamersleben.

HAMMERSMITH, Eng. vlek, gr. Middlesex, in de nabijheid van Londen, aan den N. oever der Theems, bijna aan Kensington vast, met fraaije huizen, kapellen en lusthuizen, het paleis Brandenburgh house, en 7,400 inw.

HAMMERSTADT, Boh. heerl. en dorp, kreits Czaslau, met 41 huizen.

HAMMERSTEIN of *Czarne*, Pruis. stadje, regdst. Mariënwerder, kreits Schlochau, aan de Zahne, met 1260 inw., laken- en hoedenfabr. 53. 41. N. B.

HAMMERTAB, stam der Bishareën, aan de N. grenzen van Abyssinië en aan de zeekust, tusschen Suakin en Mussuah.

HAMMOA, een der Sociëteits-eilanden, waarschijnlijk een der Hoornsche eil. van SCHOUTEN en LE MAIRE. (Zie dat art.)

HAMMOND (KAAP), het W. uiteinde van het eil. Kaye, in de N. Stille Zuidzee. 232. 46. L. 59. 48. N. B.

HAMMOND'S EIL., groep kleine eil. in den Stillen oceaan, een gedeelte van de Salomon's eil., en niet ver van kaap Deception. Zij werden zoo genoemd door kapitein SHORTLAND in 1788. 174. 51. L. 8. 46. Z. B.

HAMMONT, Nederl. stadje, prov. Limburg, arr. Roermond, met 1000 inw.

HAMNSKAR, twee kleine eil. in de golf van Bothnië, een ten O. op 41. 25. L. 63. 54. N. B., en het andere ten W. op 37. 46. L. 63. 25. N. B.

HAMOA, zie Hammoa.

HAMOAZE, het W. gedeelte der Eng. haven van Plymouth, aan den mond der Tamare.

HAMOIR, Nederl. dorp, prov. Luik, met 500 inw.; 4 uren van Huy.

HAMOIS EN HUBINNE, Nederl. gemeente, prov. Namen, arr. Dinant, met 650 inw.

HAMP, eil. in de Groote baai, aan de N. W. kust van 't Austr. eil. Nieuw Guinea.

HAMPSHIRE, HANTS of *Southampton*, een der Z. gr. van Engeland, aan het Kanaal, het eil. Wight hieronder begrepen. Het grenst ten N. aan Berk, ten O. aan Surrey en Sussex, ten Z. aan het Kanaal, ten W. aan Dorset en Wilt, en ligt tusschen 15. 48. en 16. 56. L. en 50. 42. en 51. 22. N. B., en bevat op $76\frac{4}{5}$ (volgens de kaart van ARROWSMITH; — volgens die van LAPIE op $80\frac{7}{10}$) V. M., in 1 stad, 20 vlekken, 250 kerspelen en 41,900 huizen, 245,300 inw. — Het is eene der schoonste en warmste landstreken des rijks, waarin heuvels, dalen en vlakten elkander afwisselen. De grond is meestal kalkachtig en vruchtbaar; slechts aan de grenzen van Dorset zijn eenige, doch niet zeer uitgestrekte heiden. De kust wordt door rotsklippen omringd, en heeft verscheidene inhammen. Voor dezelve ligt het eil. Wight, hetwelk door de Sound, van het vaste land is afgescheiden, en door de Downs doorsneden wordt. Ter linker zijde van Southampton is een groot bosch, Newforest, met zeer goed hout, dat grootendeels voor den scheepsbouw, bewaard wordt. Onder de kapen verdient vooral Spithead

head genoemd te worden. De riv. zijn: de Test, de Auburn, de Loddon en Avon. De luchtsgesteldheid is de zachtste, aangenaamste en gezondste in geheel Engeland. De voortbr. zijn: alle soorten van granen, tuin- boom- en peulvruchten, hop, vlas, aardappelen, rapen, raapzaad, hout, en zelfs druiven; paarden, rundvee, schapen, varkens, bijen, enz. De landbouw wordt er met veel vlijt beoefend. De visscherij maakt eenen voornamen tak van bestaan voor de kustbewoners uit, doch de fabr. zijn er van weinig belang. De art. van uitvoer zijn: koren, mout, wol, kaas, spek, ham, honig, hout, paarden en vette varkens. Het gr. zendt 26 afgevaardigden naar het parlement.—De hoofdstad is Winchester. 2. Uitgestrekt, zeer volkrijk en bloeijend gr. in de N. Amer. Rep., prov. Massachusetts, tusschen New Hampshire, Vermont, Connecticut, het gr. Worchester en Berk gelegen. De lucht is er over het algemeen gezond. De grond, die berg- en heuvelachtig is, en door de Connecticut bewaterd wordt, is vrij vruchtbaar, en brengt alles, wat tot levensonderhoud noodig is, voort. Het bevat in 54 steden of vlekken 76,300 inw. — De hoofdstad is Springfield. 3. Gr. in de N. Amer. Rep., prov. Virginië, ten N. en N. W. door de Potowmack en derzelver takken bespoeld, die het van de prov. Maryland scheidt. Het is 20 mijlen lang en 17 m. breed, brengt ijzer en steenkolen voort en heeft 9,800 inw. De hoofdstad is Romney. 4. Gr. in N. Amer., in 't Eng. gouv. Quebeck.

HAMPSHIRE, (NEW of NIEUW) prov. of staat der N. Amer. Rep., tusschen Neder Canada, het distr. Maine, de prov. Massachusetts en de riv. Connecticut, die dezelve van Vermont scheidt, of tusschen 42. 42. en 45. 13. N. B. en 305. 18. en 307. 6. L. gelegen, en op eene oppervlakte van 1560 V. M. in 6 gr. 214,500 inw. bevattende. Zij vormt eenen scherphoekigen driehoek, en is behalve het distr. Maine, de Noordelijkste prov. der Rep., ligt voor een gedeelte aan de zee, doch heeft geene andere haven dan den mond van de Piscataqua. De prov. is bergachtig en bezet door de *Blue hills* of Blaauwe bergen, met verscheidene enkele kruinen, als de Chocorua, Ossapy en Kyarsarge. Verder de bergrug *Height of Land*, met de vermaarde *Monadnock;* het Witte gebergte, enz. De voornaamste riv. zijn: de Connecticut, Merrimack, Piscataqua, Saco, Androscoggin, Opper- en Neder Amonoosuck, enz. Onder de meren behooren die van Winnipiseogee, Umbagog, Sunapee, Squam en het groote Ossipee. De luchtsgesteldheid is er zeer veranderlijk, en bereikt er zoo wel de grootste hitte, als de sterkste koude en vorst, doch over het algemeen is zij gezond. De voortbr. van den grond, die meer dan voorheen bebouwd wordt, en gedeeltelijk met groote bosschen bedekt, doch op de opene plaatsen zeer vruchtbaar is, zijn: maïs, boekweit, peulvruchten, boomvruchten, bijzonder appelen en peeren; vele soorten van hout; marmer, oker, ijzer, een weinig zilver, potlood, hardsteen, kristal, aluin en vitriool. Uit het dierenrijk vindt men er eene soort van herten of elanden, zwarte beeren wolven, bevers, eekhorens, rundvee, dat goede boter en kaas oplevert; schapen, varkens, tam gevogelte, enz. De zee, langs de kusten, levert veel visch op. De landbouw en veeteelt zijn reeds voorname takken van bestaan geworden, ook zijn er eenige fabr. voor touw, ijzer, aardewerk, kruid, likeuren, papier, zadels, enz. De uitvoer bestaat in koren, vee, varkens, vleesch, gezouten visch, olie, scheepstimmerhout, teer, touw, boter en kaas. De invoer, in rum, jenever, wijn, koloniale waren, zout, spijkers, staal, lood, enz.

De wetgevende magt berust bij eenen senaat en een parlement, waarvan de eerste uit 13 leden bestaat. Het parlement is zamengesteld uit afgevaardigden der onderscheidene steden. De gouverneur wordt jaarlijks door de kiezers gekozen. De gr. zijn: Cheshire, Coos Grafton, Hillsborough, Rockingham en Strafford. De hoofdstad is Portsmouth.

HAMPSTEAD, Eng. dorp en kerspel, gr. Middlesex, genoegzaam aan Londen grenzende, met verscheidene landhuizen, is eene gewone verlustigingsplaats der inw. van Londen. Het kerspel heeft 5,480 inw. 2. H. *Norris*, Eng. kerspel, gr. Berk, met 875 inw. 3. Eng. stad, gr. Kent, met minerale bronnen. 4. Eng. marktvlek, gr. Devon. 5. Stad der N. Amer. Rep. in Nieuw Engeland; 10 mijlen W. van Portsmouth. 6. Vlek der N. Amer. Rep., prov. Nieuw York, gr. Rockland, met 2,320 inw. 7. Kerspel der N. Amer. Rep., prov. Nieuw York, Queen's county, met 5,800 inw. en een dorp van denzelfden naam. 8. Dorp der N. Amer. Rep., prov. Georgië; 4 mijlen van Savannah.

HAMPTHWAITE, Eng. D., gr. York.

HAMPTEAU, Nederl. dorpje in Luxemburg, arr. Marche, met 256 inw.

HAMPTON, Eng. dorp, gr. Middlesex, met het prachtige kon. paleis Hampton-Court, met eene diergaarde en 2000 inw. 2. H. *in Arden*, Eng. buurt, gr. Warwick, met 450 inw. 3. H. *Court*, Eng. heerl., gr. Hereford. 4. (Klein) Eng. zeehaven en kerspel in Sussex, met 900 inw. 5. (*Lucy*) of *Bishop's Hampton*, Eng. dorp, gr. Warwick; 560 inw. 6. H. *Welch*, Eng. kerspel, gr. Salop, met 400 inw. 7. H. *Wick*, Eng. vlek, gr. Middlesex, met 770 inw. 8. Stad der N. Amer. Rep., prov. Virginië, gr. Elizabeth. 9. Vlek der N. Amer. Rep., prov. Nieuw York, gr. Washington, met 800 inw. 10. Vlek der N. Amer. Rep., prov. Connecticut, gr. Windham. 11. Vlek der N. Amer. Rep., prov. Massachusetts, gr. Hampshire. 12. H. *Oost*, stad der N. Amer. Rep., prov. Nieuw York, aan het Oosteinde van Long-Island, met 3,260 inw. 13. H. *Falls* klein dorp der N. Amer. Rep., prov. Nieuw Hampshire.

HAMRA, klein Afr. eil. in de Roode zee, aan de Arab. kust. 25. 30. N. B.

HAMRAN, Aziat. bergketen bij Mosul, aan den regter-oever van den Tigris.

HAMREWAT, bron bij de Turk. Aziat. stad Diarbekir.

HAMRUM, Deen. herred, stift Rijpen, dat op $18\frac{1}{2}$ V. M., 18 kerspelen bevat, waarvan de inw. meestal van het kousenweven en wolspinnen bestaan.

HAMRY, zie Hammer en Hammerstad.

HAMSEY, Eng. D., gr. Sussex; 500 inw.

HAMSTEAD, zie Hampstead.

HAMSTERLY, Eng. dorp, gr. Durham.

HÄMUS, zie Balkan, No. 1.

HAMZA, Afr. kasteel in Algiers in de ruïnen van het oude *Anzia*, door de Arabieren *Sour* geheeten. Men vindt hier veel romeinsche opschriften; 15 mijlen Z. Z. O. van Algiers.

HAN-SUR-LESSE, Nederl. dorp, prov. Namen, arr. Dinant, aan de Lesse, welke hier weder te voorschijn komt, nadat zij zich van Belvay af verborgen had in de hier gelegen merkwaardige kalkgrotten, waarin vele stalaktiten en druipsteenen gevonden worden, waar de Lesse schuimend neder stort en in onderscheidene holen wordt opgehouden. 2. Fr. vlek, dep. en arr. Mayenne, met 170 huizen. 3. Oostenr. vlek in Dalmatië, kreits Spolatro, aan de Cettina, met eene zoutmijn. 4. Chin. riv., die zich, na eenen loop van 80 mijlen, op 15. 60. N. B. in de Han- of Turonbaai ontlast, die het eil. Kiam omvat. 6. Zie Chan.

HAN-TSCHEAU, hoofdstad der Chin. prov. Tsche-kiang, aan de Tchiang, eene voorname koopplaats tusschen de N. en Z. prov.

HANA, klein riv. in Moravië, die bij Krasinsko ontspringt, en bij Kropiu in de March valt.

HANACKEN, Slavonische volksstam in Moravië, zijnde de oudste Slaven van dit land. Zij wonen langs de riv. Hana, verschillen in kleeding, taal en zeden van de overige inw., en vermengen zich met geene andere volken.

HANALUK, Aziat. dorp in Daghestan, distr. Neder-Daghestan.

HANAMINE, klein eil. aan de W. kust van 't Ier. gr. Galway.

HANAM-CUNDA, O. Ind. stad in Decan, prov. Hyderabad, distr. Warrungull.

HANAROORA of *Hanaroere*, hoofdpl. en residentie van den koning *Tammeamea*, op het Sandwichs-eil. Owahi.

HANAU, prov. van Hessen-Kassel of het keurvorst. Hessen, thans met den titel van vorst., naar de hoofdstad, aldus genoemd, langs den Noorder Main-oever, terwijl ook een gedeelte van het Isenburgsche en het gr. Hanau-Münzenberg daartoe behoort; tusschen 26. 11. en 27. 12. L. en 49. 56. en 50. 14. N. B. gelegen, en op eene oppervlakte van $20\frac{1}{2}$ V. M., in 6 steden, 10 vlekken, 79 dorpen en 26 buurten of enkele landhoeven, 63,000 inw. bevattende. Het O. deel is bergachtig, en heeft op vele plaatsen eenen steenachtigen grond; grootendeels echter is dezelve vruchtbaar. Het W. deel heeft niet meer dan heuvels, die bij de stad Hanau geheel te niet loopen. Al de hoogten zijn deelen van het Spessart- en Rhöngebergte. Tot de riv., die het bespoelen, behooren: de Main, de Kinzig, Nidda, Nidder, de Biber, de Wetter, enz. De luchtsgesteldheid is zeer verschillende; in het berg- en boschachtige O. is zij ruw en onaangenaam, maar in het vlakkere W. bijzonder zacht en aangenaam; overal echter zeer gezond. De grond is, behalve eenige streken in de ambten Schwarzenfels en Bieber, voor den landbouw zeer geschikt, en wordt door de vlijtige Hanauers goed bewerkt. De voortbrengselen zijn: maïs, groenten, vooral kool, die zelfs verzonden wordt; vlas, hennep, hout, vee, dat goede boter en kaas levert; varkens, schapen met goede wol; verder ijzer, kobalt, veel zout, waarvan de waarde op 288,000 Gl. geschat wordt. De bloei der prov. neemt steeds toe, en de scheepvaart op den Main, benevens de houtvlotterij op de Kinzig, zijn van be-

lang. De prov. wordt verdeeld in de hoofdstad en 9 ambten, als: Altengronau, Altenhaslau, Bieber, Bergen of Bornheimerberg, Buchenthal, Dorheim Schwarzenfels, Steinau en Windecken. 2. De evenëensgenoemde hoofdstad is de zetel van het bestuur, en ligt niet ver van den Main, ter plaatse waar die riv. de Kinzig ontvangt, over welke laatste eene steenen brug ligt. Zij wordt in de Altstadt, Neustadt en Vorstadt verdeeld, heeft 6 poorten, eene schoone marktplaats in de Neustadt, en eene mindere met eene paradeplaats in de Altstadt; 70 groote en kleine straten, een residentieslot, schoon stadhuis, schouwburg, munt, tuighuis, 1 herv., 1 luth., eene aan de Nederl. en Walsche gemeente te zamen behoorende, en eene roomsche kerk, 1 gasthuiskerk, 2 hospitalen, 1 ziekenhuis, 3 weeshuizen en 12,000 inw., waaronder in de Neustadt vele afstammelingen van Nederlanders en Franschen zijn, die deze plaats hebben aangelegd. Men heeft hier het Wetterauer genootschap voor de natuurkunde, met eene schoone verzameling van boeken en natuurlijke zeldzaamheden; verder een opper gymnasium met 6, en een onder gymnasium met 4 onderwijzers; de lutherschen hebben eene latijnsche school met 5 onderwijzers; daarenboven zijn er 1 herv. stads-, eene Walsche, eene Hollandsche, 1 armen en 1 luthersche lagere school; de teeken-akademie heeft twee onderwijzers. De Alt- en Neustadt hebben elk hunne eigene regering, die echter verscheidene dingen gemeenschappelijk besturen. De voornaamste fabr. zijn voor kousen, kamelot, tapijten, zijde, fluweel, tabak, rijtuigen, ijzer-, staal-, goud- en zilverwaren, hoeden, handschoenen en linnen, terwijl men er tevens katoendrukkerijen, zijdeverwerijen, gips-, snuif-, zaag-, papier- en volmolens heeft. De handel is er van veel belang, bijzonder ook op Frankrijk. Er zijn twee groote jaarmarkten of missen, drie week- en vier veemarkten. Van de voorstad loopt er een kanaal naar den Main. (Slag van 30 October 1813.) 26. 31. L. 50. 31. N. B.

Hanau-Lichtenberg, voormalig deel van Hanau, thans tot Baden behoorende, en op 5 V. M. in 1 stad, 2 vlekken, 18 kerspelen en 14 dorpen, 15,800 meestal luth. inw. bevattende, die zich door eene bijzondere kleeding onderscheiden.

Hanaway, bergketen op het Beringseil. Ostrow. Zij is de hoogste van het eil. en bestaat uit graniet en zandsteen.

Hanazo, Afr. rivier in het Z. O. van Abyssinië, welke in de grensbergen van Lasta en Tigre, of op de O. grenzen van het lands. Begemder ontspringt, de Sabalet ontvangt, naar de straat van Babelmandel loopt, maar voor dezelve bereikt te hebben, zich in verscheidene takken verdeelt, die zich in het zand verliezen, zoo dat slechts een gedeelte in de baai van Zeila, aan genoemde straat, valt.

Hanbury, Eng. kerspel, gr. Worcester, met 1020 inw.

Hanches, Fr. vlek, dep. Eure en Loire, arr. Chartres, met 238 huizen.

Hancock, gr. der N. Amer. Rep., distr. Maine, tusschen Ned. Canada, de Atl. zee, en de gr. Washington en Lincoln. Het is 64 mijlen lang en 20 breed, heeft 30,000 inw., en wordt door de Penobscot riv. en derzelver takken overvloedig bewaterd. Men vindt er vele havens, vooral in Penobscot baai, waar ook verscheidene eil. liggen, als: Mount Desart, Swan Isles, Vinalhaven, Haut Isle, enz. De hoofdstad is Castina. 2. Gr. der N. Amer. Rep., in de nieuwe prov., welke uit een gedeelte van het land om den Mississippi zal gevormd worden, met 1000 inw. 3. Gr. der N. Amer. Rep., prov. Georgië, met 13,330 inw., en de hoofdstad Sparta. 4. Vlek der N. Amer. Rep., prov. Nieuw York, gr. Delaware, in 1806 gebouwd, met 600 inw. 5. Vlek der N. Amer. Rep., prov. Maine, gr. Lincoln. 6. Vlek der N. Amer. Rep., prov. Nieuw Hampshire, gr. Hillsborough. 7. Kleine stad der N. Amer. Rep., prov. Maryland, gr. Washington, aan de Potowmack; 23 mijlen N. W. van Baltimore.

Hancock-eil, zie Fattuuhu.

Hand-an, Zweed. riv. in Jemtlandslän, welke in het meer Anvalt en in het kerspel Unacker, eenen der schoonste watervallen van Zweden vormt, die van eene hoogte van 370 voeten afvalt.

Handa, klein Eng. eil. aan de W. kust van het gr. Sutherland, door eene kleine straat van het vaste land gescheiden.

Handak, Turk. Aziat. stad in Natolië, bij de riv. Sakaria.

Handborough, Eng. D., gr. Oxford.

Handfast, de O. punt van 't schiereil. Purbeck, in 't Eng. gr. Dorset.

Handforth, Eng. vlek, gr. Chester, met 1220 inw.

Handia, kaap aan 't Z. W. van 't Afr. eil. Fortaventura, een der Kanarische eil.

Handley, Sixpenny, Eng. kerspel,

spel, gr. Dorset, met 500 inw.

HANDSCHUCHSHEIM, Bad. dorp, Neckarkreits, met 1410 inw.

HANDSWORTH, Eng. kerspel, gr. Stafford, met 2,450 handeldrijvende inw.

HANDUKUSCH-GEBERGTE, Aziat. gebergte in Oostelijk Tartarije.

HANEBONT, zie Hennebon.

HANEFFE, Nederl. dorp, prov. Luik, arr. Huy, met 400 inw.

HANENKAMM of *Hainenkamm*, Beij. landstreek, Rezatkreits, van Gunzenhausen tot Wassertrüdingen; 4 m. lang.

HANET, klein eil. of rots, aan de Fr. N. W. kust, tusschen de eil. Ouessant en St. Mattheüs.

HANG, Zweed. stad in O. Gothland; 2 mijlen N. O. van Linkioping.

HANG-CHEU, zie Hangt-Chou-Fou.

HANGEST, 2 Fr. dorpen, dep. Somme, het grootste met 1260 inw. en fabr.

HANGHES, Fr. dorp, dep. Eure en Loire, met 240 huizen.

HANGINGSHAWLAW, Schot. berg, gr. Selkirk, 1980 voeten hoog.

HANGLIP, Afr. voorgebergte, voorbij kaap Fals, aan de kaap de Goede Hoop.

HANGMAN'S POINT, Ier. kaap, bij de haven van Kinsale. 9. 17. L. 51. 47. N. B.

HANGO-UDD, Rus. kaap, gouv. Finland, bij Ekenos, zij vormt eene goede haven, die door het fort Gustafsvarn gedekt wordt, alsmede een dorp, een tol en eene vuurbaak. 40. 44. 45. L. 59. 46. 20. N. B. volgens anderen 59. 48½.

HANGT-CHOU-FOU, groote en prachtige Chin. stad, door de Chinezen het aardsche paradijs genoemd; de hoofdstad van de prov. Tsche-kiang, aan het uiteinde van het groote kanaal, hetwelk zich Zuidwaarts van Peking uitstrekt. De riv. Tsien-tang (Tschiang) stroomt onder de wallen langs de stad, en bevordert de gemeenschap met de Z. prov. De stad heeft 900,000 à 1,000,000 inw., en eenen sterken zijdehandel, die meer dan 60,000 wevers bezig houdt. BARROW zegt, dat de winkels hier, met de beste in Londen, konden wedijveren. Men vondt er, behalve zijden stoffen, ook geverwde katoenen stoffen, nankings-linnen, Eng. lakens, vooral blaauw en scharlaken, pelterijen, enz. De Europeanen worden anders volstrekt in deze stad niet toegelaten. 137. 32. L. 30. 20. N. B.

HANGWALL of *Hangwell*, stad en vesting op het O. Ind. eil. Ceylon, in een vruchtbaar oord, niet ver van de bronnen der Malawaddy. 97. 50. L. 7. 1. N. B.

HANGWELL, zie Hangwall.

HANHAM, Eng. buurt, gr. Gloucester, met eene koperhut, tinfabr. en 250 inw.

HANHIKIVI, klein eil. in het O. deel der golf van Bothnië. 41. 59. L. 64. 33. N. B.

HANIM, rijk in de binnenlanden van O. Afrika; 20 dagreizen van Berbera.

HANIMMET, Afr. dorp in Marocco; 10 mijlen O. van de hoofdstad.

HANIMOA, zie Honima.

HANINGFIELD, 2 Eng. dorpen, gr. Essex, in O. en W. onderscheiden. Het eerste heeft 380, het andere 300 inw.

HANJUN, Perz. stad aan den voet eens bergrugs, in een naauw dal; 26 mijlen W. van Ispahan.

HAN-KIANG, riv. in China, welke de prov. Quan-si en Quang-tong doorstroomt, en bij Kanton in zee valt.

HANKA (EL), of *Khanquah*, Egypt. stad; 3 mijlen N. O. van Caïro, met 1000 inw.

HANKIVESI, groot Rus. meer in Finland, prov. Kuopis; bijna 12 mijlen lang. Het ontvangt de riv. Saimen.

HANKOVE, lands. van 't Afr. eil. Madagaskar.

HANLEY, Eng. marktvlek, gr. Stafford, niet ver van de Trent, met eene schoone kerk en in de nabijheid het schoone lusthuis *Etruria*, met 4,480 inw.

HANLEY-CASTLE, Eng. kerspel, gr. Worcester, met 1200 inw.

HANMER, Eng. D. in Wallis, Flintshire.

HANNA, landstreek in Moravië, over welker inw. zie Hanacken. 2. Pool. dorp, waiw. Podlachië, aan de Bog. 3. Zie Hana. 4. Vruchtbaar dal in O. Perzië, prov. Siwi of Sewi.

HANNACHREEN, klein Ier. eil., aan de W. kust; 2 mijlen O. van Rinveel punt. 8. 36. L. 53. 36. N. B.

HANNAGUES, zie Hanacken.

HANNAH'S BAAI, baai in het Z. van James baai, in de Hudson's baai. 297. 46. L. 51. 12. N. B.

HANNAH'S-TOWN, N. Amer. stad, prov. Pennsylvanië, gr. Westmoreland.

HANNAPES, Fr. dorp, dep. Aisne.

HANNBACH, Beij. dorp, Regenkreits, landger. Amberg, met 640 inw.

HANNECHE, Nederl. dorpje, prov. Luik, arr. Huy, met 250 inw.

HANNEHL, Rus. dorp, prov. Esthland.

HANNEK, Afr. plaats in Nubië, 2 dagreizen van Finnareh, alwaar het gebergte eindigt, dat in de Wady-Mahass, langs den Nijl loopt.

HANNEY, 2 Eng. dorpen in Berkshire, onderscheiden. in O., 430 en W. 350 inw.

HANNI, Rus. eil., gouv. Lijfland, kreits Pernau, voor de bogt van Pernau, onder het eil. Kuhn behoorende.

HANNIAH, bij de Eur. *Lant-Schang* en bij anderen *Mahang-Laung* genoemd, O. Ind. stad in het rijk Anam, hoofdstad van 't lands. Lao, en zetel der Mandarijnen, aan de Maykaung, die hier eene van het N. O. komende riv. ontvangt, met hooge muren van rooden steen en drooge grachten omringd. Zij heeft een houten paleis, vele pagoden, meestal houten huizen, en volgens HAMILTON slechts 4 à 5000 inw.

HANNIBAL, vlek der N. Amer. Rep., prov. Nieuw York, in 1806 gebouwd.

HANNINGTON, Eng. dorp, gr. Wilts.

HANNO, klein Zweed. eil. in de Oostzee, ten O. van kaap Falsterborn; 13 mijlen Z. W. van het eil. Bornholm.

HANNONVILLE SOUS LES CÔTES, Fr. dorp, dep. der Maas.

HANNOVEAUX, reeks klippen in 't Kanaal, bij de W. kust van Guernsey, welke bij het eil. Gros Hannoveau eindigt.

HANNUT of *Hannuye*, Nederl. vlek, prov. Luik, arr. Huy, met 760 inw.

HANOE, Zweed. eil. bij de golf van Carlshamm.

HANOVER, koningrijk in het N. van Duitschland gelegen, tot het Duitsche verbond behoorende, en sedert 1815 uit het keurvorst. Brunswijk-Lüneburg ontstaan. Het grenst ten N. aan de Noordzee, het hert. Oldenburg, het ambt Ritzebüttel en den mond der Elbe; en wordt ten N. O. door de Elbe van Holstein en Lauenburg, gelijk ook van Mecklenburg-Schwerin gescheiden; ten O. aan de Pruis. prov. Saksen en het hert. Brunswijk; ten Z. aan de prov. Saksen, Keur-Hessen, Lippe en Westfalen, en ten W. aan ons vaderland, en is tusschen 24. 14. en 29. 12. L. en 51. 18. en 53. 54. N. B. gelegen, terwijl het, op eene oppervlakte van 690 V. M., in 73 steden, 121 vlekken, 435 kleinere dorpen en gehuchten en 926 buurten, 1,325,000 inw. bevat. Het beneden deel van het vorst. Kalenberg, de vorst. Hildesheim, Göttingen en Grubenhagen, met derzelver aangrenzende landen, zijn bergachtig, maar al de overige prov. bestaan uit eene onafzienbare vlakte, die slechts door eenige zandheuvels wordt afgebroken, en verscheidene heiden en moerassen bevat. Deze landstreek, welke zich van de grenzen van ons vaderland tot aan den mond des Weichsels, over den geheelen N. rand van Duitschland uitstrekt, schijnt langer, dan andere deelen van Germanië, onder de zee bedolven te zijn geweest. Het losse zand is hier en daar met brokken graniet bedekt, en brengt, waar het door bebouwing niet verbeterd is, niets anders dan magere heide en schrale dennen voort; maar langs de riv., waar goede aarde aangeslijkt is, is het land goed, en aan de kusten van de Noordzee heeft men zeer vet en vruchtbaar broekland, hetwelk echter door kostbare dijken, voor overstrooming moet beveiligd worden. Het beste land vindt men aan de Elbe, Kehdingen, Wursten, Hadeln, en in de polders van Oost-Vriesland. Het aanzienlijkste gebergte is het Hartzgebergte, waarvan ten minste ⅔ gedeelte in dit land en de hoogste top, de Brocken genoemd, in Pruissen ligt. De voornaamste kruinen alhier zijn: Bruchberg 3,018, de Wurmberg 2880, de Achtermannshöle 2,705, de kleine Winterberg 2684, de Kahlenberg bij Cellerfeld 2184 en de Rammelsberg 1914 voeten hoog. Van dit gebergte nu, bedekken verscheidene takken het geheele Z. gedeelte des rijks; onder welke de Solling, een zandsteengebergte in Göttingen, de Ihdt en Deister in Kalenberg, de Süntel tusschen Kalenberg en Schauenburg, de Sünter en andere in Hildesheim, de voornaamste zijn. Op deze bergen zijn tevens de voornaamste bosschen des rijks, buiten welke er echter nog andere belangrijke zijn, zoo als: het Braamwald en Hohenhagen in Göttingen; de Barn, Nindörfer en Witzendörfer bosschen in Lüneburg, en het Bentheimerwald in Bentheim; doch Bremen en Oost Vriesland zijn arm aan hout. Het geheele rijk heeft eene afhelling naar de Noordzee, werwaarts ook de riv. stroomen, waarvan de voornaamste zijn: 1. De Elbe, welke echter slechts de grenzen des rijks bespoelt, en de Ohre, de Alund, de Jeetze, de Ilmenau, de Este, de Breemsche Luhe, Schwinge, Oste, en de Medem ontvangt. 2. De Weser, waarin de Werda en Fulda, Schwulme, Hamel, de Aller (met de Ocker, kleine Aller, Oertze, Leine en Böhme), de Eyther, de Wumne, met de Rodau, Wiste, Worpe, enz. stroomen. 3. De Eems, die zich in Ooster en Wester Eems verdeelt en uit Hanover de Aa, Haze en Leda met de Jumme tot zich neemt. 4. De Vecht, die door de prov. Overijssel in ons vaderland in het Zwarte water valt. Ook zijn er de Bremer en Papenburger kanalen. Onder de voornaamste meren behooren: de Dummerzee in Diepholz, het Steinhudermeer in Kalenberg en de Jordaan, een onderaardsch meer, in Oost Vriesland.

land. De luchtsgesteldheid is over het algemeen gezond, doch niet zeer zacht, en in de bergachtige streken scherp, ruw en veranderlijk. Aan den zeekant zijn stormen vrij gemeen. De voortbr. zijn: paarden, bijzonder in Oost Vriesland, Lüneburg en Hoya; rundvee, waarvan vooral het Oost-Vriesche beroemd is; paarden, varkens, schapen, gevogelte, wild, koren, gierst, boekweit, peul- en boomvruchten, hout, vlas, hennep, tabak, hop, raapzaad, enz. Uit het rijk der delfstoffen: zeer weinig goud; zilver, ongeveer 50,000 mark; vooral ijzer, koper, lood (100,000 cent.) kwikzilver, zink, steenkolen, vitriool, salpeter, zwavel, zout, kalk, graniet, kristal, molensteenen, marmer, porfier, arsenicum, enz. Slechts in de prov. Göttingen en Hildesheim is de landbouw van veel belang; in de overige streken is dezelve gering. De heiden in Lüneburg, Hoya, Diepholz en Geestland zijn geheel onvruchtbaar.

De fabr. zijn in dit rijk, over 't algemeen, van minder belang dan elders. Men heeft er, wel is waar, in de grootste steden fabr. van velerlei soort, zelfs eenige weinige van weelde en mode, doch niet van dat belang als men zou verwachten. Zelfs de voorheen zoo geroemde bierbrouwerijen zijn, behalve in de prov. Hanover, zeer verminderd. De handel is, behalve in Oost-Vriesland, van weinig belang. Zeehandel hebben alleen Embden en Papenburg, terwijl Lüneburg en Minden den belangrijksten binnenlandschen en verzendingshandel hebben. Artikelen van uitvoer zijn: asch, katoenen kousen, boschbeziën, (wel voor 40,000 gulden), boonen, azijn, vooral vele metalen, daar de mijnen den voornaamsten tak van bestaan der inwoners uitmaken; porselein, aardewerk, vlas, garen, kalk, linnen, onderscheidene soorten van hout, spiegel- en vensterglas, honig, paarden, hoornvee, varkens, schapen en gevogelte, ham, worst, spek, tuinvruchten, enz. De invoer bestaat in onderscheidene koloniale waren, bijzonder suiker, koffij, thee, cacao, indigo, vanille, rijst, specerijen, enz.; gelijk ook aluin, kruiderijen, potlood, galnoten, katoen en katoenen garens, fijne wol, tabak, Eng. lakens en waren, wijn, arak, rum, buitenlandsche bieren en minerale wateren, katoenen stoffen, boter en kaas; fijne vruchten, verfwaren, galanteriën en bijouteriën, vele vreemde houten en Neurenburger waren, glas, goud, leder, olijfolie, papier, boeken, kaarten, platen, enz. Door zoo vele behoeften, en de sommen, die jaarlijks voor den koning naar Londen moeten, enz., zou zeker de balans ten nadeele des rijks uitvallen, indien niet de rijke zilvermijnen van het Hartzgebergte, en de opbrengst van de universiteit te Göttingen, alsmede de sommen, die door de dagloonen uit Holland, (dat toch jaarlijks 8,000 hier wonende menschen hun bestaan geeft), hierin geene vergoeding aanbragten. De heerschende godsdienst is de luthersche, die bestuurd wordt door de consistoriën te Hanover, Stade, Osnabrug, Hildesheim, Aurich en Hohenstein, ofschoon er ook vele hervormden en roomschen, alsmede doopsgezinden, hernhutters en joden gevonden en geduld worden. De inrigtingen tot onderwijs zijn, over het algemeen, op eenen zeer goeden voet. Het koningrijk bezit eene der beroemdste hooge scholen in Duitschland, die van Göttingen; 1 akademisch gymnasium, 1 ridder akademie, 26 gymnasiën en latijnsche scholen, daarenboven 1 genootschap van wetenschappen, een voor den landbouw, 1 heelkundig collegie, eene uitgebreide kweekschool voor onderwijzers en eene voor priesters; maar in de nieuwe prov. zijn de lagere scholen nog zeer middelmatig. In sommige oorden zijn industrie scholen, en op het Hartzgebergte eene goede bergwerkschool. Sedert 1815 is Hanover een koningrijk, dat tot het Duitsche verbond behoort, bij hetwelk het de *5de* plaats bekleedt. Sedert 1814 behoort het aan den koning van Groot-Brittanje en Ierland, doch worden, de beide rijken, als geheel van elkander gescheiden, beschouwd, even als of elk eenen bijzonderen vorst had, zoo dat een Engelschman even zoo min in Hanover, als een Hanoveraan in Engeland, als burger van den staat wordt aangemerkt; terwijl elke staat op zich zelven kan oorlogen en vrede sluiten. De kroon is erfelijk in het huis van Brunswijk-Lüneburg, in de afdalende linie van het mannelijk geslacht. De koning is met zijn 18 jaar mondig. Hij bezit de geheele uitvoerende magt, terwijl hij in de wetgeving en belastingen, door het volk en deszelfs vertegenwoordigers wordt bijgestaan, die door bijzondere landschappen afgevaardigd, en in eene algemeene landdags- en provinciale vergaderingen onderscheiden worden; de eerste bestaat uit 101 afgevaardigden.

Aan het hoofd der regering staat een koninklijke prins, als gouverneur generaal, welke den persoon des konings verte-

tegenwoordigt, en met een inkomen van 70,000 guldens in het paleis te Hanover woont. Een der ministers en een der geheime raden is bestendig bij den persoon des konings te Londen, om aldaar de noodige voorstellen te doen. De inkomsten worden op 10 à 12 millioenen guldens geschat. Omtrent de uitgaven heeft men geene zekere berigten; de schuld wordt op 30 millioenen gerekend. De krijgsmagt bestaat uit ongeveer 13,000 man. De militie is 18,000 man sterk.

Het koningrijk wordt verdeeld in de volgende prov.: Kalenberg, Göttingen, Grübenhagen, Lüneburg, Hoya, Bremen, Osnabrug, Hildesheim, Oost Vriesland, Bentheim en Hohnstein.

HANOVER, hoofdstad van de prov. en het vorst. Kalenberg, en van het geheele koningrijk, aan de Leine, welke daar de Ilme ontvangt en bevaarbaar wordt. Zij is de zetel van den generaal-gouverneur en der onderscheidene regeringscollegiën, met wandelingen omringd, waartoe hare voormalige wallen zijn ingerigt; heeft 5 poorten, en bestaat uit drie deelen: de *Altstadt*, *Ægydiën-* en *Kalenberger-Neustadt*, waarbij nog als voorsteden, de beide *Gartengemeinde*, en het dorp Linden komen. Zij is wel niet prachtig, maar over het algemeen, en bijzonder de *Aegydiën-Neustadt*, net gebouwd. Zij telt 60 straten en opene plaatsen, die goed geplaveid zijn, en des nachts behoorlijk verlicht worden; 10 bruggen, verscheidene openbare gebouwen, waaronder het oude onregelmatige kasteel met den schouwburg, het hert. paleis, het gebouw der bibliotheek, de rijschool, het landschapshuis, het tuighuis en het Lockumer hof; 7 luth. kerken, 2 herv., 1 roomsche kerk, 1 synagoge, 3 hospitalen, 1 stadslazareth, 1 militairen hospitaal, 1 weeshuis voor 60 kinderen, de stichting van SCHOLVIN voor hulpelooze burgers, 1 bank van leening, 1 korenmagazijn en met al de voorsteden 24,000 inw. De Alt- en Neustadt hebben elk hunne eigene regering. Voor het onderwijs heeft men hier: 1 lyceüm, met 11 onderwijzers, 1 kweekschool voor schoolonderwijzers, de in twee klassen verdeelde hofschool en onderscheidene industrie-, burger- en meisjesscholen, alsmede eene zondags-school, militaire school, vee-artsenij-, ontleed- en heelkundige school, een instituut voor vroedvrouwen, een genootschap voor de natuurlijke historie, bijbelgenootschap, kon. bibliotheek en de hertogelijke verzameling van oudheden en schilderijen. De inw. bestaan grootendeels van het hof, de regeringscollegiën, het garnizoen, de handwerken, de brouwerijen, de fabrijken van goud en zilver passement, speelkaarten, lak, wasdoek en gewassen taf, gemaakte bloemen, galanterie-waren, enz. Verder heeft men er zeepziederijen en tabaksspinnerijen, porseleinfabr., boekdrukkerijen, lettergieterijen, enz. De eigen handel is van weinig belang, doch de expeditie- en commissiehandel des te levendiger. Langs de Leine wordt bijzonder hout, steen en mineralen verzonden. Men telt hier 200 huizen van koophandel, waaronder 12 bankiers en wisselhandelaars, 16 kooplieden in het groot, 11 commissionairs en 5 makelaars. Sedert 1785 is er een collegie voor den handel en eene beurs opgerigt. De inw. der *Gartengemeinde* of der Tuingemeenten, bouwen zeer veel groenten, waarvan zij de stad, zoo wel als van boter en melk, voorzien. De stad heeft onderscheidene plaatsen van vermaak en zamenkomst, als een museüm, schouwburg, danszaal, enz. Op de paradeplaats staat het sedert 1787 opgerigte monument voor LEIBNITZ. Buiten de stad is het koninklijk lustslot *Mont Brillant*, met eenen Eng. tuin; het nabijgelegen *Hernhausen*, met eenen fraaijen tuin, eene 120 voeten hooge fontein en eenen merkwaardigen plantentuin en boomkweekkundige school, benevens het door den tegenwoordigen gouverneur gekochte Villa, enz. De stad leed veel door de bezetting der Franschen in 1803 en 1813. Geboorteplaats van den tooneelkunstenaar IFFLAND, van de dichters W. A. en FR. SCHLEGEL; den sterrekundigen HERSCHEL, enz. 27. 24. 15. L. 52. 22. 18. N. B. 2. Amer. baai aan de O. kust van het schiereil. Yucatan, waarin de Rio Honde uitloopt. 288. 31. L. 18. 45. N. B. 3. Gr. der N. Amer. Rep., prov. Virginië, tusschen de riv. Pamunky en Chickahominy, 16 mijlen lang en 7 breed, met 15,080 inw. en de hoofdstad Hanover, die aan den W. oever der Pamunky ligt, met eene akademie. 4. Stad der N. Amer. Rep., prov. New Hampshire, gr. Grafton, met het schoone Dartmouth collegie, hetwelk in 1769 door den graaf VAN DARTMOUTH gesticht is, en dat eene boekerij van meer dan 4,000 banden heeft; de stad heeft 1920 inw. 5. H. *Nieuw*, Het Westelijk gedeelte van N. Amer., aan de kust van de Stille Zuidzee, liggende tusschen Nieuw Cornwallis en Nieuw Georgië. VANCOUVER gaf hetzelve in 1792 en 1793 de-

dezen naam. Tusschen 45. 30. en 53. 15. N. B. 6. Vele vlekken van dezen naam in de N. Amer. Rep., als: 4 in Pennsylvanië, waarvan een in 't gr. Luzerne, 1 in Washington en 2 in Dauphiné; een vijfde vindt men in de prov. Massachusetts, en een zesde in Nieuw Jersey. 7. H. of *M'Allister's Town*, stad der N. Amer. Rep., prov. Pennsylvanië, gr. York, met 300 huizen en eene luthersche kerk. 8. *Zuid en Noord* H., twee dorpen der N. Amer. Rep. in Nieuw-Jersey; beide 1 mijl van Morristown. 9. *Nieuw* H., eil. in de Stille Zuidzee, door CARTERET in 1767 gezien, en op 10 mijlen in lengte geschat. Het N. W. gedeelte is vlak, doch het midden bergachtig. De doortogt tusschen dit eil. en Nieuw Ierland wordt door riffen en rotsen belet. Het Z. W. gedeelte op 166. 14. L. 2. 49. Z. B.

HANRAU, Deen stadje in Holstein.

HANRAUN, Zweed. dorp, prov. Gästrikland, aan de golf van Bothnië.

HANRET, Nederl. D., prov. en arr. Namen, 530 inw.; 3 uren van Namen.

HANSAG, W. deel van het Neusiedler meer, in het Hong. kom. Oedenburg. Het is eigenlijk eene groote moeras, die alleen 's winters, zonder levensgevaar kan begaan worden.

HAN-SAN, zie Turon.

HANSBACH, zie Hainsbach.

HANSBEEKE, Nederl. dorp, prov. O. Vlaanderen, arr. Gend, met 2,400 inw.

HANSBORK, zie Johannisburg.

HANSDORF, Pruis. dorp, regdst. Dantzig, aan het meer Drausen. 2. Twee Pruis. dorpen, Silez. regdst. Reichenbach, kreits Glatz. 3. Zie Hanusfalva.

HANSELBÖCK, zie Erd.

HANSFELDEN, Oostenr. vlek in Stiermarken; 3 mijlen van Judenburg.

HANSHAGEN, stadje in W. Pruissen; 4 mijlen N. N. W. van Heilsberg.

HANSINELLE, Nederl. dorp, prov. Namen, arr. Philippeville, met 460 inw.

HANSINNE, Nederl. dorp, prov. Namen, arr. Philippeville, met 500 inw.

HANSLOP, Eng. kerspel, gr. Buckingham, met 1350 inw. en vele fabr.

HANSON POINT, kaap aan de Z. zijde van den mond van Gray's haven. 253. 54. L. 46. 58. N. B.

HANSOLDSON, Japan. eil., niet ver van de haven van Endermo.

HANSOOT, O. Ind. stad, prov. Guzeratte. 90. 46. L. 21. 32 N. B.

HANSPACH, zie Hainsbach.

HAN-SUR-LESSE, zie Han.

HANSWEERD, Nederl. veer op de Schelde, prov. Zeeland, distr. Goes.

HANSY, O. Ind. stad, prov. Dehli, distr. Hissar-Firozeh, aan een kanaal van de riv. Jumna. Het is eene zeer oude stad, en staat thans onder een onafhankelijk opperhoofd. 93. 56. L. 28. 64. N. B.

HANT-CHAO, klein Aziat. eil., aan de kust van Cochin-China, en aan de haven van Turon. 16. 12. N. B.

HANTCHEOU, Chin. stad van Corea; 46 mijlen N. N. W. van Kingkitao.

HANTCHONG, Chin. stad van den eersten rang, in het Z. gedeelte der prov. Chensi, met handel in honig, was, muskus en vermiljoen. 124. 30. L. 32. 59. N. B.

HANTE, zie Ahanta.

HANTES, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Charleroi.

HANTGUR, O. Ind. stad, prov. der N. circars, distr. Gangara.

HANTS, zie Hampshire. 2. N. Amer. gr. van Nieuw Schotland; 10 mijlen van Halifax, met de steden Windsor, Falmouth en Newport. Het is 20 Eng. V. M. groot, en bevat vele bevaarbare riv., als: de St. Croix, Kenetcoot, Cocmiguen, Cacaguet en Cobeguit, welke laatste 13 mijlen ver voor schepen van 60 tonnen bevaarbaar zijn.

HANTSAEME, Nederl. dorp, prov. W. Vlaanderen, arr. Brugge; 1800 inw.

HANT-SCHEU-FU, zie Hang-tchou-fou.

HANT-SCHONG-FU, Chin. stad, prov. Schan-si, tusschen bergen gelegen, waarover een merkwaardige kunstweg voert.

HANTSHIRE, zie Hampshire.

HANTUM, Nederl. buurt, prov. Vriesland, arr. Leeuwarden; met de Hantumer buurten en Hantumhuizen 400 inw.

HANUS-FALVA, HANUSSOWCE of *Hansdorf*, Hong. marktvlek, kom. Scharos, met 2 kasteelen, 1 roomsche en 1 luth. kerk en eene gezoudheidsbron.

HANVOISE, Fr. vlek, dep. Oise, arr. Beauvais, met fabr. en 1150 inw.

HANVILLE, Fr. dorp, dep. Oise.

HANVINTS, stad in Achter-Indië, rijk Anam, met 20,000 inw.

HANWAY'S PUNT, kaap aan de N. kust van 't Austr. Egmont's eil. 182. 8. L. 10. 24. Z. B.

HANWELL, Eng. kerspel, gr. Middlesex, met 800 inw.

HANWELLE, O. Ind. fort op het eil. Ceylon, aan de Kalanyganga.

HANWORTH, Eng. D., gr. Middlesex.

HANXLET, Rus. eil. in de golf van Bothnië. 39. 16. L. 63. 19. N. B.

HANYANG, Chin. stad van den 1 rang, aan de zamenvloeijing der riv. Hau en Yant-se. 131. 30. L. 63. 19. N. B.

HANZADY, zie Erd.

HANZEESTEDEN, naam van eenige steden, welke reeds omtrent het midden der 14 eeuw een verbond (*Hanse*) gemaakt hadden, om den koophandel te handhaven en uit te breiden, en hiertoe elkander alle hulp te verleenen. Onderscheidene steden, ook in ons vaderland, namen hieraan deel, doch het is hier de plaats niet over dit verbond, dat om verschillende redenen allengs verminderde, verder uit te weiden: genoeg dat men in onzen tijd door bovengenoemden naam, de steden Hamburg, Lübek en Bremen heeft te verstaan.

HAON LE CHATEL (ST.), Fr. vlek, dep. Loire, met 750 inw. 2. Fr. vlek, dep. Opper Loire, arr. Le Puy.

HAPAE of *Habei*, groep van 4 der kleine Vriendelijke eil.; vruchtbaar en welbebouwd. 203. 30. L. 19.39. tot 19.53. Z. B.

HAPAG of *Hajoec*, een der Austr. Vriendelijke eil., door MAURELLE, Galvez genoemd.

HAPCOURT, zie Abecourt.

HAPERT, Nederl. dorp, prov. N. Braband, distr. Eindhoven, aan de Beerse, met 1 roomsche kerk; 400 inw.

HAPLINCOURT, Fr. dorp, dep. Pas-de-Calais.

HAPPAI, zie Galves.

HAPPESBURGH, Eng. D., gr. Norfolk.

HAPS, Nederl. dorp, prov. N. Braband, distr. 's Hertogenbosch; 560 inw.

HAPSAL of *Gapsal*, Rus. stadje, gouv. Esthland, aan eene baai der Oostzee, met 600 inw. 2. Kleine Rus. zeeplaats aan de kust der O. zee, over het eil. Dago. 40. 33. L. 59. 4. N. B.

HAPSALA, zie Apsa.

HAPSBURG, zie Habsburg.

HAPTON, Eng. dorp, gr. Lancaster.

HAQUEGNIES, Nederl. stadje, prov. Henegouwen, arr. Doornik, met 750 inw.

HARA, Aziat. meer van Thibet, op 115.6. L. 36.42. N. B. 2. Riv. van Chin. Tartarije, die in de Orchon valt. 3. H. *El Coma*, Aziat. stad van klein Bucharije; 5 mijlen N. O. van Acsu. 4. Riv. in W. Perzië, prov. Fars.

HARAKAN of *Orakan*, Rus. Aziat. dorp, gouv. Daghestan, aan eenen tak van de Ckasi-Ckumuk.

HARAKE, Afr. dorp in Abyssinië, aan den heuvel van Antalow.

HARAKER, Zweed. stadje in Westmannland; 4 mijlen N. van Westeras.

HARAKIE of *Heraclea*, Turk. Aziat. dorp in Natolië.

HARAM, Noorw. kerspel, stift Drontheim, bijna geheel uit eil. bestaande, die 1 mijl van het vaste land liggen; om dezelve wordt veel visch gevangen. De voornaamste eil. zijn: Haram, Haroen en Vigren, met 1540 inw. 2. Eng. dorp, gr. York. 3. Klein Arab. eil. in de Roode zee. 22. 18. N. B.

HARAMFOE, klein eil. in de Noordzee, bij de kust van Noorwegen. 62. 36. N. B.

HARAN, Fr. dorp, dep. Ned. Pyr.

HARAN ALCARIN, Arab. stad in de prov. Hedsjas.

HARANAY, 2 kleine Schot. eil. aan de N. O. kust van 't gr. Ross.

HARANCOURT, Fr. dorp, dep. Ardennes. 2. Fr. dorp, dep. Ned. Seine.

HARAPPE, stad in W. Perzië, prov. Azerbidia, distr. Karadagh.

HARANSCHAR, Aziat. prov. en stad in klein Bucharije.

HARAOSO, stad van Chin. Tartarije; 16 mijlen W. Z. W. van Chatcheou.

HARATCH (oudtijds *Savus*), kleine Afr. riv., die 2 mijlen Z. O. van Algiers in de baai dier stad valt.

HARATOUBE, stad in Chin. Tartarije; 12 mijlen W. van Hami.

HARAY, 2 kleine Schot. eil. ten O. van het vaste land van Shetland.

HARBACH, kleine Oostenr. riv. in Zevenbergen, die in de zoogenoemde woestijn van Nidhusen ontspringt, en na zich met de Szibin vereënigd te hebben, bij Hermannstadt in de Alte valt. 2. Wurt. riv., die 10 mijlen N. W. van Muhrhard in de Muhr valt.

HARBAGI, hoofdpl. van eenen volksstam, die van Sennaar afhankelijk is, op den W. oever der Bahr-el-Azreh.

HARBERGA, Zweed. dorp, Linkiopings-län.

HARBERT, Turk. Aziat. stad in Diarbekir, bij Amid.

HARBERTON, Eng. kerspel, gr. Devon, met 1340 inw.

HARBINGER'S REEFS, riffen aan de Z. kust van Nieuw Holland, in de Bassstraat, welke zich bijna 2 mijlen N. van King's-eil. uitstrekken.

HARBKE, Pruis. dorp, regdst. Maagdenburg, Neuhaldensleber kreits, met 750 inw. en eene tabakspijpenfabrijk.

HARBLEDOWN, Eng. dorp, gr. Kent.

HARBO, Zweed. dorp, Westeräslän.

HARBONNIÈRES, Fr. D., dep. Somme.

HARBORNE, Eng. dorp, gr. Stafford, met 1290 inw.

HARBOROUGH, Eng. marktvlek, gr. Leicester, aan de Welland; 1700 inw.

HARBOUR OF SMALL ISLES, Schot. haven, op het Hebridisch eil. Lewis.

HARBOUR CAPE, kaap in de N. Amer. Rep., aan het N. einde van Well's baai. 307. 23. L. 43. 18. N. B.

HARBOUR ISLAND, zie Eleuthera. 2. Klein eil. der N. Amer. Rep., bij de kust van N. Carolina, in Pamlico Sound. 301. 7. L. 34. 50. N. B.

HARBOURG, klein Eng. eil. in het Kanaal, bij de Fr. kust. 15. 48. L. 48. 39. N. B.

HARBURG, Han. stad, hert. Lüneburg, aan de Elbe en Seve, met 4 poorten, een kasteel, 4 parochiekerken, wasbleekerij, fabr. van zeildoek, suiker, zijde, wol, kousen, zeep, hoeden en linnen, houthandel op de Nederlanden, en 3,650 inw. 2. Han. ambt bij bovengen. stad, met 12,260 inw. 3. Beij. marktvlek, Rezatkreits, aan de Wernitz, met marmergroeven, en 1060 inw. 4. H. of *Harbourg*, Fr. marktvlek, dep. Boven Rijn, bij de Ill, met 560 inw.; het voormalig gr. van 12 dorpen, dat van dit vlek deszelfs naam ontleende, behoorde voor de revolutie aan den hertog van Wurtemburg.

HARBURY, Eng. kerspel, gr. Warwick, met 900 inw.

HARBY, Eng. D., gr. Leicester; 370 inw.

HARCAS, zie Korgos.

HARCHIES, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Doornik, met 960 inw.

HARCOURT, Fr. dorp, dep. Eure, arr. Bernay, met fabr. en 1300 inw. 2. Fr. marktvlek, dep. Calvados, arr. Falaise, aan de Orne, met 1000 inw.

HARD, Zwits. dorp, kanton Zürich, aan de Limmat, met katoenfabr.

HARD-LABOUR-CREEK, riv. der N. Amer. Rep., in N. Carolina, die op 294. 45. L. en 33. 34. N. B. in de Savannah valt.

HARDANGER, Noorw. bergkruin van een' tak der Dofrefields; 25 mijlen O. van Bergen.

HARDANGERFIORD, groote zeeboezem aan de W. kust van Noorwegen, die in eene N. O. rigting, 33 mijlen landwaarts inloopt. 59. 28 tot 60. 25. N. B.

HARDAU, Han. riv., vorst. Lüneburg, die bij Versen in de Gerdan, en met deze in de Ilmenau valt.

HARDBERG, Oostenr. stadje van Stiermarken; 20 mijlen Z. van Weenen.

HARDCASTLE, dorp in het land der Koranen in Z. Afrika, met eene zendelingsstichting, 890 inw. en asbest-rotsen in den omtrek.

HARDEBERGE, Zweed. dorp, Malmohus-län, härad Torna.

HARDECK of *Hardegg*, Oostenr. stadje, viert. Boven den Mannhartsberg, aan de Theya. 2. Beij. D., Op. Mainkreits.

HARDEGARIJP, Nederl. dorpje, prov. Vriesland, arr. Leeuwarden, grietenij Tietjerksteradeel, met 430 inw.

HARDEGSEN, Han. ambt, vorst. Göttingen, dat in 1 stad en 9 dorpen, 3000 inw. bevat. De evenëensgen. hoofdstad heeft 1150 inw. en fabr.

HARDEKE, zie Hardeck.

HARDELEN, Zweed. meer, Kalmar-län.

HARDEM, Afr. riv. in Marocco, niet ver van de stad Mequinez.

HARDEMO, Zweed. härad en kerspel, Oerebro-län.

HARDEN, gr. der N. Amer. Rep., prov. Kentucky, tusschen de gr. Washington, Lincoln, Nelson, Greene en Logan, met 7,530 inw., en de hoofdstad Elizabeths-town.

HARDENBERG, Nederl. stadje, prov. Overijssel, kwart. Salland, aan den linkeroever der Vecht, en den grooten weg van Zwol naar Duitschland, die aan hetzelve nog al eenigen doortogt geeft; het telt 770 inw. 2. Han. ger., vorst. Göttingen, met 9 dorpen en 4,360 inw. 3. Pruis. heerl., regdst. Dusseldorp, kreits Mettmann, met 5,400 inw. op $1\frac{1}{2}$ V. M., in de dorpen Langenberg en Newiges.

HARDENBROEK, Nederl. gehucht, prov. en arr. Utrecht, met 100 inw.

HARDENBURG, Beij. dorp, Rijnkreits.

HARDERODE, Pruis. dorpje, regdst. Merseburg, kreits Mansfeld, met 470 inw.

HARDERWIJK, Nederl. stadje, prov. Gelderland, kwart. Arnhem, aan de Zuiderzee, reeds in het begin der 13 eeuw tot eene stad verheven. Zij heeft vijf poorten, drie aan de land- en twee aan de zeezijde, eene in 1650, met zware kosten aangelegde haven, die echter van tijd tot tijd verzand is, en nu alleen door visschersschuiten bevaren wordt; eene roomsche en eene herv. kerk, waarvan de hooge toren voor eenige jaren gedeeltelijk ingestort is. Verder is hier een goed raad- of stadhuis en eene waag, beide op de kleinste markt; eene groote markt, tot eene visch-, koren- en beestenmarkt ingerigt, en eene barak (voorheen het klooster der graauwe zusters, daarna de Geldersche munt), in welke 1000 man troepen kunnen gehuisvest worden. De hier in 1600 opgerigte, en naderhand beroemde hooge school, werd, bij de vereëeniging met Frankrijk, vernietigd, doch in 1815 door een atheneüm vervangen, dat echter geen' opgang maakte, en dus nu ook vernietigd is. Thans heeft men er nog eene bloeijende latijnsche school naar MAURITZ VAN NASSAU, de *Nassausche school* genoemd, en zoo wel in de stad als in den omtrek zeer goede in-

inrigtingen voor het lager onderwijs. Men telt er 3,750 inw. die vooral in de vaart op de Zuider-zee, de visscherij, het rooken van haring (Harderwijksche bokking genoemd), hun bestaan vinden. Voorheen was zij eene goede koopstad, en behoorde mede tot de Hanzeesteden. Thans handelt men er in gekloofd hout, uit de naburige Veluwsche bosschen. In den omtrek vindt men vele tuinen, wei- en zaailand. Geboorteplaats van P. GRUNELLUS, GERARD VOET, ERNEST BRINK (vertaler van MERCATOR), VAN DER MEKEN, HEGEMAN en anderen. 28. 17. L. 52. 21. N. B.

HARDHEIM, Bad. marktvlek, Main- en- Tauberkreits, ambt Walldürn, aan de Erf, met 1800 inw. en fabr.

HARDIGNY, zie Rachamp.

HARDING, zie Hawarden.

HARDINGE, Fr. stadje, dep. Pas-de-Calais, met steenkolenmijnen.

HARDINGSTONE, Eng. kerspel, gr. Northampton, met 900 inw.

HARDINGTON, Eng. D., gr. Somerset.

HARDINKSVELD, Nederl. dorp in Z. Holland, distr. Gorkum, 1½ uur langs de Merwe loopende. In de kerk vindt men eene fraaije marmeren graftombe, ter eere van POMPEJUS DE ROOVERE, heer van Hardinksveld. Men telt er 2,300 inw., die deels aannemers van dijkwerken zijn, doch voornamelijk van het planten, hakken en vervoeren van grienthout, het visschen op de Merwe, het hoepelmaken, de aanzienlijke zalmrookerijen, en het werken aan de dijken bestaan. Onder hetzelve behoort de buurt *Bout*.

HARDISLEBEN, Saks. Weim. dorp, aan de Lossa, met 550 inw.

HARDIVILLERS, Fr. vlek, dep. Oise, met sergefabr. en 1000 inw.

HARDMARK, Noorw. stadje; 4 mijlen Z. Z. W. van Christiaansand.

HARDMARKERS-FIORD, Noorw. handelpl., stift en ambt Christiaansand, voogdij Mandal, thans weinig bezocht.

HARDT, Pruis. vlek, regdst. Kleef, met 1260 inw. 2. Oostenr. dorp in Tyrol, kreits Bregenz, met 765 inw. 3. Pruis. bergstreek, regdst. Keulen, kreits Siegburg, met steenkolengroeven.

HARDUNHULLY, O. Ind. stad, prov. Mysore. 94. 48. L. 11. 50. N. B.

HARDWARE-RIVER, kleine riv. der N. Amer. Rep., prov. Virginië, welke Z. O. waarts in de James riv. valt. 299. 6. L. 37. 40. N. B.

HARDWICK, Eng. kerspel, gr. Gloucester, met 430 inw. 2. Drie vlekken der N. Amer. Rep., als: een prov. Vermont, gr. Caledonië; een prov. Massachusetts, gr. Worcester; en een prov. Nieuw-Jersey, gr. Sussex. 3. Stadje aldaar, prov. Georgië, aan den mond der riv. Ogeechee.

HARDWICK FOREST, bosch in 't Eng. gr. York.

HARDWICKE BAAI, groote baai aan de O. kust der Spencer's golf, op de Z. kust van Nieuw-Holland. 155. 8. L. 34. 28. 30. Z. B.

HARDWICK'S EIL., in de Johnstone's-straat, aan de W. kust van N. Amer. 152. 2. L. 50. 26. N. B.

HARDY, gr. der N. Amer. Rep., prov. Virginië, ten Z. van Hampshire; 20 mijlen lang en 13 breed, met 5,530 inw. en de hoofdstad Moorfields.

HARDY'S EIL. (SIR CHARLES), Austr. eil. tot de Salomon's eil. behoorende; 4. 50. Z. B.; door CARTERET ontdekt.

HARDYSTON, vlek der N. Amer. Rep., prov. Nieuw Jersey, gr. Sussex.

HARE, naam, welke de Turken aan eenen der monden van de Amu, de hoofdriv. van het gouv. Dschagatai of onafhankelijk Tartarije, geven.

HARE BAY, baai aan de O. kust van Terreneuve. 322. 7. L. 51. 20. N. B.

HARE INDIANEN, in N. Amer., die bij de Mackenzie riv. wonen. 66. 50. N. B.

HARE-ISLAND, eil. van Neder Canada, in het midden van het kanaal van St. Lourens, bijna 3 m. lang en 10 mijlen breed. De lage grond is vruchtbaar, doch onbebouwde en gevaarlijke riffen loopen van hetzelve in zee; 34 mijlen beneden Quebec.

HAREE-KOO, zie Oma.

HAREFIELD, Eng. kerspel in Middlesex, met 1080 inw.

HAREN, Nederl. dorp, prov. en arr. Groningen, met zeer veel doortogt naar Drenthe, eene kerk met een orgel, eenen vrij hoogen toren, 1800 inw. en de buurten Essen, Dilgt en Onnen; 1 uur Z. van Groningen. 2. H. of *Burgharen*, Nederl. gemeente in Gelderland, kwartier Nijmegen, met 630 inw. 3. Zweed. dorp, Gothlands- of Wisby-län.

HARENKARSPEL, zie Haringkarspel.

HARESFIELD, Eng. kerspel, gr. Gloucester, met 560 inw.

HARETSCH, Afr. riv. in Algiers, met eene schoone steenen brug, niet ver van haren mond en de stad Algiers.

HAREUCH, zie Arech.

HAREVILLE, Fr. dorp, dep. Op. Marne, arr. Chaumont, aan de Maas, met 110 huizen en fabr.

HAREWOOD, Eng. stadje in W. York, aan de Wharf, met de ruïnen van

Harewood-Castle, eene fraai gebouwde kerk, schoone brug en 770 inw.

Harfe, zie la Harpe.

Harfleur, Fr. stadje, dep. Ned. Seine, arr. Havre, aan de Lezarde, bij den mond der Seine, met vele fabr. en 1800 inw.

Harford of *Hartford*, zie Hertford. 2. Gr. der N. Amer. Rep., in Pennsylvanië, tusschen het gr. York, de riv. Susquehannah en de baai Chesapeak, met de hoofdstad Harford en 21,260 inw. 3. H. of *Bush Town*, stad der N. Amer. Rep. in bovengen. gr.

Harg, Zweed. zeeplaats aan de O. kust in de golf van Bothnië; 12 mijlen N. O. van Upsal.

Hargana, zie Argana.

Harge, zie Schoorl.

Hargia, Arab. zeeplaats, prov. Hadramaut; 20 mijlen O. N. O. van Aden.

Hargimont, Nederl. dorp, prov. Namen, arr. Dinant, met 246 inw.

Harheim, marktvlek in het hert. Nassau, bij de Nidda, met 580 inw.

Harib, Arab. lands., gebied Bellad-el-Nedschevan, ten O. van Mareb, welks opperhoofd zich sheriff noemt.

Hariël, Rus. dorp, gouv. Lijfland.

Harig, Nederl. dorp, prov. Vriesland, arr. Heerenveen, met 250 inw.

Hariharra of *Hurryhur*, stad en vesting in het Z. van de O. Ind. prov. Bejapore, distr. Balaghaut, met eenen Hindo-tempel aan Vishnu gewijd, wiens braminen hier 100 huizen bewonen. De inw. van den omtrek worden voor zeer dom gehouden. 93. 34. L. 14. 24. N. B.

Harin, Turk. sandschakat in Azië, Ejalet Schehrsor, waarvan echter de nadere beschrijving ontbreekt.

Haring, Nederl. dorp, prov. Vriesland, arr. Sneek, ten W. van Sloten.

Haringen, Brunsw. dorp, Hartzdistr., kreitsger. Seesen.

Haringhuizen, Nederl. D. in N. Holland, kwart. Alkmaar, bij Basingerhorn.

Haringkerspel, Nederl. dorp in N. Holland, kwart. Hoorn, met 800 inw.

Haringvliet, eene der uitwateringen van den vereënigden Rijn, of Lek en Maas in de Noordzee, of eigenlijk het Goeresche gat, zijnde een gedeelte van den grooten stroom, die tusschen de eil. Overflakkée en Voornheenloopt, en waarvan de andere, de Flakké geheeten wordt.

Haringvliet, (Stad aan 't) Nederl. dorp in Z. Holland, distr. den Briel, met 450 inw., die van het teelen van aardappelen, enz. bestaan.

Harir, Turk. stad in Azië, Ejalet Schehrsor, op de grenzen van W. Perzië, zonder kasteel, doch slechts door eene pas in de rotsen, die Tschshar-Diwan genoemd wordt, toegankelijk. 2. Afr. stad in Dongola, aan den regter oever van den Nijl; 8 m. O. van Dongola.

Harirweden, Turk. sandschakat in Azië, Ejalet Schehrsor, echter weinig bekend.

Harjavalda, Rus. stadje, gouv. Finland; 6 m. Z. Z. O. van Bjorneburg.

Harjedalen, zie Herjedalen.

Harka of *Harkau*, Hong. vlek, kom. Oedenberg, met 1000 inw.

Harko, klein eil. in het N. van de golf van Bothnië. 42. 3. L. 65. 27. N. B

Harkotter, Pruis. dorp, regdst. Arnsberg, kreits Hagen, met ijzerfabr.

Harkstede, Nederl. dorp, prov. Groningen, arr. Appingadam, met eene merkwaardige kerk, die geheel kelderhol is, benevens een aangenaam buitengoed, en met de Scharmer 850 inw. bevattende.

Harlaching, Beij. buurt, Isarkreits, eene plaats van uitspanning voor de inw. van Munchen.

Harlamil, Schot. eil. of rots bij de Z. O. kust van N. Uist. 57. 4. N. B.

Harlange, Nederl. dorpje, prov. Luxemburg, arr. Neufchâteau, met 400 inw.; 2 mijlen van Sibret.

Harlaw, Schot. dorp, gr. Aberdeen.

Harle, klein Noorw. eil., stift Bergen. 2. Dorp in Neder Hessen, ambt Felsberg, met 530 inw.

Harlebeke, zie Haerlebeke.

Harlech of *Harleigh*, Eng. stadje in Wallis, gr. Merioneth, aan de baai van Cardigan, grootendeels vervallen, met een oud kasteel en 500 inw., eene goede haven, die echter weinig bezocht wordt. In den omtrek vindt men vele oudheden, bijzonder van de Druïden.

Harleford Channel, zeeëngte tusschen het Noorw. eil. Harle en het vaste land.

Harleigh, zie Harlech.

Harlem Isle, zie Haarlem.

Harleston, Eng. kerspel, gr. Northampton, met 560 inw. 2. Eng. stadje, gr. Norfolk, aan de Waveney; 1500 inw.

Harleu, Turk. vlek in Moldavië, met eenen Griekschen bisschop.

Harley, het Z. deel van het Eng. eil. Shepey, gr. Kent, rijk in koren en schapen en met de vlekken Queensborough en Sheerness (zie die art.).

Harling, Nederl. dorp, gr. hert. Luxemburg, arr. Neufchâteau. 2. H. (*East*), Eng. stad, gr. Norfolk.

Harlingen, Nederl. stad, prov. Vriesland, arr. Leeuwarden, door hare gunstige ligging aan de zee, de voornaamste koopstad voor den buitenland-

schen handel der gansche prov., en om welke reden er voormaals het Ed. Mog. collegie van de Admiraliteit van Vriesland bestond. Men bouwde er oorlogschepen van onderscheidene grootte, en van de beste constructie; men vindt er nog de werf en magazijnen, welke thans gedeeltelijk aan particulieren toebehooren. Zij heeft eene zeer fraaije buiten- en twee binnenhavens, is regelmatig ruim, en goed gebouwd, omringd van wallen en grachten, en heeft 5 poorten. Ook heeft zij 2 hervormde, 2 luthersche, 1 doopsgezinde, 1 roomsche en 1 jodenkerk; een welgebouwd stadhuis, latijnsche- en lagere scholen, en telt 7000 inw. Door hare schepen-reederij drijft zij handel op O. en W. Indië, alsmede op de voornaamste Eur. havens; ook wordt er ter vischvangst naar Groenland uitgerust. Zij is de stapelplaats van Noordsch en Oostzeesch hout voor de prov. Vriesland en Groningen, en heeft de grootste verzending van Vriesche boter, kaas, vlas, huiden, enz. op Engeland. Overigens drijft men er veel handel in granen en verdere voortbrengselen uit de Oostzee, als: hennep, pik, teer, potasch, enz. Men vindt er timmerwerven, lijnbanen, zoutkeeten, zaagolie- en andere molens, steen- en plateelbakkerijen, kalkbranderijen, zeepziederijen, brouwerijen, bont- en andere fabr. Zij is de geboorteplaats van de zeer geleerde mannen JOHANNIS STINSTRA en SIMON STIJL, alsmede van den beroemden zeeschilder NICOLAAS BAUR. Op den zeedijk ten Z. van de stad vindt men het monument opgerigt, tot eene dankbare nagedachtenis aan CASPAR ROBLES, wegens de door hem verordende bedijking der provincie. Dagelijks vindt men gelegenheid om, met welingerigte veerschepen, van Amsterdam op hier te komen, en met jaagschuiten over Franeker, Leeuwarden en Dokkum naar Groningen te varen. 23. 5. L. 53. 12. N. B.

HARLINGERLAND, een deel van het kon. Hanover, prov. O. Vriesland, aan de Noordzee, hetwelk deszelfs naam van eenen ouden aanzienlijken stroom, de *Harle* genoemd, ontleent, en voorheen een deel dier prov. uitmaakte, hetwelk, bij de nieuwe verdeeling, echter, vervallen is, bevattende het nu de ambten Esens en Wittmund (men zie die art.).

HARLINGERODE, Brunsw. D., Hartzdistr., kreitsger. Hartzburg, aan den voet van den Voor-Hartz, met 750 inw.

HARLINGTON, zie Arlington.

HARLONNE, zie Horlonne.

HARLOW, Eng. stadje, gr. Essex, met 1700 inw.

HARLUE, Nederl. dorp, prov. en arr. Namen; 1½ uur van Rochefort.

HARMADIC JARUS, zie Moschocz.

HARMAN'S-RUN, riv. in de N. Amer. Rep., prov. Virginië, welke op 297. 6. L. en 40. 22. N. B. in de Ohio valt.

HARMATTAN, schadelijke wind op de kust van Guinea (zie dat art.)

HARMELEN of *Hermelen*, Nederl. dorp, prov. en arr. Utrecht, gedeeltelijk nog tot Holland behoorende, met eene herv. en roomsche kerk en 500 inw.; 2 uren van Utrecht; 1 uur van Woerden.

HARMERSBACH, Bad. dal, ambt Gengenbach, Kinzigkreits.

HARMIGNIES, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Bergen, met 520 inw. (Slag van 1572.); 1½ uur van Bergen.

HARMOND'S, (ST.) Eng. D. in Walles, gr. Radnor, met 660 inw.

HARMONDSWORTH, Eng. kerspel gr. Middlesex, met 960 inw.

HARMONY, dorp in de N. Amer. Rep., prov. Indiana, gr. Gibson, aan de Wabash, door de secte der Harmonisten gesticht, met uitmuntende wolfabrijken, wijnteelt en 780 inw., die in gemeenschap van goederen leven, en door hunne matigheid en vlijt beroemd zijn.

HARNACH, (HOOGEN WOUD) Nederl. buurten in Z. Holland, distr. Rotterdam, onder 't D. Woud behoorende.

HARNAD, Hong. riv., welke 4 uren Z. W. van Tokay in de Theysse valt. 2. Hong. stadje; 5 mijlen van Erlau.

HARNAD NEMITHI, Hong. stadje; 6 mijlen W. van Tokay.

HARNAS, klein eil. aan den W. oever der golf van Bothnië. 34. 58. L. 60. 40. N. B.

HARNEKOPF, Pruis. dorp, prov. Brandenburg, regdst. Berlijn.

HARNLAND, zie Harriën.

HARNIT of *Arme*, klein eil. in 't Kanaal; 1 uur van Guernesey.

HARNONCOURT, Nederl. dorp in Luxemburg, arr. Neufchâteau, met 500 inw.; 1 uur van Virton.

HARO, Spaan. stadje, prov. Burgos, bij de Ebro, met 3500 inw., wijnteelt en fabr. 2. Hong. D. in Zevenbergen, kom. Hunyad.

HAROE, Noorw. eil. in de Noordzee, op 62. 52. N. B.

HAROEFREST, Noorw. eil. in de Noordzee 70. 30. N. B.

HAROEKO, zie Oma.

HAROEN, zie Haram.

HAROM-SZEK of *Haromszekker-stoel in Zevenbergen*, de Z. O. hoek van het

het land der Szecklers, tusschen de Csikerstoel, de Zevenbergsche militaire grenzen, Kroonstad en Udharvely gelegen, en op ruim 55¼ V. M., in 21 vlekken, en 103 dorpen 4,080 huisgezinnen bevattende. De oppervlakte is zeer hoog; echter gelukken, door de vruchtbaarheid van den korten zomer, niettegenstaande den langen winter, de veld- en boomvruchten zeer goed. Eigenlijke bergen vindt men aan de grenzen van Moldavië, waaronder een gedeelte van het Karpatisch gebergte, waar de Egy-Havas boven uitsteekt. Ook is hier de Budosch, die FICHTEL voor eenen vulkaan houdt, en de Balvanyosch, gelijk ook het Oitoscher gebergte, waarover de bekende bergpas van dien naam, naar Moldavië geleidt. Het lands. wordt door de Alt of Aluta en de in dezen stroom vallende Fekete, die in het N. O. gebergte ontspringt, bespoeld. De voorn. voortbr. zijn: paarden, ossen, koeijen, schapen, geiten, varkens, bijen, hout, koren, zout, zwavel, koper en bergölie. Deze stoel bevat de vier vereënigde Szeklerstoelen: Sepci, Keszdie, Orbai en Miklosvar, benevens eenige kleine plaatsen, welke te zamen in 4 ringen en 7 distr. verdeeld zijn.

HAROUC, Turk. Aziat. vesting in klein Azië; 7 mijlen N. W. van Sebaste.

HAROUÉ, Fr. stadje, dep. Meurte, arr. Luneville, met 700 inw.

HAROUEL, zie Craon, No. 2.

HAROWLY, O. Ind. stad, prov. Delhi, aan den O. oever der Jumna. 95. 52. L. 27. 55. N. B.

HARP-ISLAND, zie La Harpe.

HARPATH, kleine riv. der N. Amer. Rep., prov. Tennessee, die, na eenen N. W. loop van 13 m., 6 m. ten N. W. van Nashville, in de Cumberland riv. valt.

HARPE (LA), een der Austr. eil. tot den Gevaarlijken archipel behoorende, ontoegankelijk om deszelfs gedaante; door BOUGAINVILLE aldus genoemd, en op 18. 23. Z. B. en 15 8.58. L. gelegen.

HARPENDEN, Eng. vlek, gr. Hertford, met 1400 inw.; nabij St. Albens.

HARPERSDORF, (OPPER EN NEDER), twee Pruis. dorpen, regdst. Liegnitz. Het eerste heeft 700, het andere 800 inw.

HARPERSFIELD, vlek der N. Amer. Rep., prov. Nieuw-York, gr. Delaware, met 1690 inw. 2. Stadje aldaar, prov. Ohio, hoofdstad van het gr. Ashtabula, ten O. van de riv. Ashtabula.

HARPLE, vlek der N. Amer. Rep., prov. Pennsylvanië, gr. Delaware.

HARPOLE, Eng. D., gr. Northampton.

HARPONULLY, O. Ind. distr., prov. Balaghaut, in het rijk van Decan, het W. van het hoofddistr. Bellary, dat ten N. door de Wurda en Toombudra, ten O. door Adoni, ten Z. door Mysore en ten W. door de Wurda begrensd wordt, waarin dan ook het land tusschen de Toombudra en Wurda, dat voorheen tot Bancapour behoorde, en deze prov. met Canara onmiddelijk gemeenschap doet hebben, begrepen is. Voorheen had het eenen eigenen onafhankelijken rajah, die door TIPPOO overwonnen werd, doch aan wien de Eng. regering, die hiervan in 1799 bezit nam, eenige domeinen, tot zijn onderhoud, gegeven heeft. Het distr. is zeer vruchtbaar en heeft onder anderen het sterke fort Ouchimadroog. 2. Hoofdstad van bovengen. distr. en residentie van den voormaligen rajah, in het midden des lands gelegen. 93. 4. L. 14. 47. N. B.

HARPONVILLE, Fr. dorp, dep. Somme.

HARPOT, (LOCH) veilige haven aan de Z. W. kust van het Schot. eil. Sky.

HARPSTEDT, Han. ambt, gr. Hoya, aan de Delme en Stoer, in 1 vlek, 38 dorpen en buurten, 4,070 inw. bevattende. Het ambt is vol heiden en moerassen. De evenëensgen. hoofdpl. ligt aan de Delme en heeft 830 inw.

HARPSWELL, vlek der N. Amer. Rep., distr. Maine, gr. Cumberland.

HARPTREE (OOST), Eng. dorp, gr. Somerset, met groeven van de *lapis calaminaris*. In eenen heuvel, boven het D., vindt men vele grotten van meer dan 100 vademen diep, met schoone stalaktiten.

HARQUANCEY, Fr. dorp, dep. Eure.

HARRA, Perz. stadje in Segistan.

HARRACHSDORF, Boh. D., kr. Bikzow.

HARRAD, Arab. stad van Yemen; 8 mijlen Z. van Abu-Arish.

HARRADEN, zie Hawarden.

HARRAN, Turk. sands. Ejalet of prov. Rakka, met de hoofdpl. Harran.

HARRAS, distr. in 't Arab. lands. Yemen, hetwelk zijnen naam van den grooten vruchtbaren berg Harras ontleent, welke met druiven bedekt is.

HARRASALEET-BAAI, N. Amer. baai, aan de kust van Maine. 307. 44. L. 43. 48. N. B.

HARRATON, Eng. vlek, gr. Durham, met 1760 inw.; 2 mijlen van Durham.

HARRAY, Schot. D., eil. Pomona.

HARRE, Nederl. dorp, prov. Luik, arr. Huy; 3 uren van Durbuy.

HARRESPOOR, O. Ind. staat, prov. Orissa, rijk Decan, tot de cijnsbare vorsten of die der Ghurgauts behoorende. Het is de grootste van die staten en heeft eene evenëensgenoemde hoofdstad.

HARRET, zie Amu.

HARRIA, Afr. stad van Op.Egypte, aan den Nijl; 5 m. Z. O. van Arhmim.

HARRICANAW, N. Amer. riv. van Canada, die in Hannah-baai uitloopt, op 297. 56. L. 51 10. N. B.

HARRIEN of *Harnland*, Rus. lands., gouv. Lijfland, in Esthland, aan de golf van Finland.

HARRIET-POINT, kaap aan de W. kust van N. Amer., ten W. van Cook's inham. 226. 12. L. 60. 24. N. B.

HARRIETSHAM, Eng. D., gr. Kent.

HARRIETTE, Fr. dorp, dep. Neder Pyreneën; 1 mijl van St. Jean-Pied-de-Port.

HARRIMORE, Eng. D., gr. Cambridge.

HARRINGTON, Eng. dorp en kleine zeehaven in Cumberland, aan een klein moerassig water, dat eene kleine haven vormt, Bellaport genaamd, met 1630 inw., die steenkolen, ijzergroeven, ijzerfabr., scheepstimmerwerven en touwslagerijen, benevens handel met 60 eigene schepen hebben. 2. Stad der N. Amer. Rep., distr. Maine, gr. Lincoln, aan de Kennebeck riv. 44. 25. N. B. 3. Vlek der N. Amer. Rep., prov. Nieuw Jersey.

HARRINGTON-POINT, N. Amer. landpunt in de straat van Clarence, aan de W. kust van het hert. van York's eil. 245. 22. L. 56. 10. N. B.

HARRINGTON-PIEK, hooge rotsige berg in Australië, in 1790 door kapitein TEUCH, op eenen togt naar het Westersch gebergte, gezien en dus genoemd.

HARRINGWORTH, Eng. kerspel, gr. Northampton, met 370 inw.

HARRIORPORE, O. Ind. stad, prov. Orissa, hoofdstad van het distr. Mohurbunge, aan de Boree-Beilaun, langs welke veel hout en andere goederen naar Balasore vervoerd worden, met eenen bijna onafhankelijken rajah, die echter den Mahratten en Britten eene geringe schatting betaalt. 104. 38. L. 21. 52. N. B. 2. O. Ind. stad in Nepaul, distr. Muckwanpoor, met een fort, dat de Bogwatty bestrijkt. 3. De naam van verscheidene kleine O. Ind. plaatsjes.

HARRIS, Schot. schiereïl., het Z. gedeelte van het Schot. eil. Lewis, waartoe ook de kleine eil. die hetzelve omringen, benevens onderscheidene rotsen en klippen, behooren. Het voornaamste gedeelte is door eene kleine landëngte, van bijna 2 mijlen, die door de nabij elkander liggende havens Loch Resort en Loch Seaforth gevormd wordt, van Lewis gescheiden, en kan dus als een schiereïl. worden aangemerkt. Het is 8½ mijl lang, verschillend van breedte, en bevat 22 V. M., is bergachtig, heeft vele baaijen en havens, wordt alleen aan de kust bewoond en bebouwd, en heeft eenige paarden, rundvee, schapen, geiten, haver, gerst, aardappelen, enz. Men vindt er overblijfselen der Druïden en 3,600 inw. 10. 52. L. 57. 57. N. B.

HARRIS (SOUND OF), bevaarbaar kanaal tusschen de eil. Harris en N. Uist, met vele klippen en kleine eil.

HARRISA, Turk. Aziat. D., pachalik Acra, met een maronitisch klooster.

HARRISBURGH, stadje der N. Amer. Rep., prov. Pennsylvanië, hoofdstad van het gr. Dauphiné, aan den O. oever der Susquehannah, met 2300 inw.

HARRIS-POINT, de N. punt van Port-Malmesbury, op een eil. aan de W. kust van N. Amer. 243. 44. L. 56. 17. N. B.

HARRISTOWN, Ier. vlek, gr. Kildare.

HARRISON, gr. der N. Amer. Rep., prov. Ohio, tusschen de gr. Jefferson, Columbia, Stark en Tuscarawa, met eenen heuvelachtigen grond en vele kolenmijnen. Het wordt door het Stillwater, eenige andere takken van de Tuscarawa en de kreken en beken, die in de Ohio loopen, doorsneden, en telde in 1815 omtrent 7,300 inw. 2. Gr. der N. Amer. Rep., prov. Kentucky, met de hoofdstad Cyntheana en 7,750 inw. 3. Gr. aldaar, prov. Indiana, tusschen de Ohio riv. en de gr. Clark, Perry en Washington, met 6,770 inw. 4. Gr. aldaar, prov. Virginië, tusschen de gr. Ohio, Monongalia, Greenbriar en Kenhaway, met de hoofdstad Clarksburg en 9,960 inw. 5. Vlek der N. Amer. Rep., prov. West Chester, gr. Nieuw York, met 1120 inw. 6. Dorp der N. Amer. Rep., prov. Indiana, gr. Franklin, aan het Whitewater, met 35 huizen. 7. Cape H., kaap aan de O. kust van 't N. Amer. eil. Terreneuve. 320. 46. L. 54. 9. N. B.

HARROD'S CREEK, riv. der N. Amer. Rep., prov. Kentucky, die in de Ohio valt, op 291. 44. L. 38. 11. N. B.

HARROLD, Eng. dorp, gr. Bedford.

HARROW-ON-THE HILL, Eng. dorp in Middlesex, aan den hoogsten heuvel van het gr., met eene der beroemdste latijnsche scholen in Engeland en 1700 inw.

HARROWGATE, Eng. dorp, gr. York, met 1700 inw., 4 beroemde gezondheidsbronnen en sterk bezochte badhuizen.

HARROWTY, O. Ind. distr., prov. Ajmeer, tusschen 25. en 26. N. B. Het wordt door de Chumbal bespoeld, en heeft de steden Kotah en Boondee, welke elk eenen eigenen, aan de Mahratten onderworpenen rajah hebben.

HARRY, zie Harris. 2. H., (*Island*) N. Amer. eil. in den Atl. oceaan, aan

den mond der Santee, op de kust van Z. Carolina. 298. 34. L. 33. 10. N. B.

HARSAULT, Fr. dorp, dep. Vosges.

HARSBO, kleine Zweed. stad in Westmannland; 13 mijlen N. O. van Westeräs.

HARSCHNA, prov. en stad van het landschap Kaschgar in Azië.

HARSEFELD, Han. ambt, hert. Bremen, aan de Aue en Lühe, met 830 huizen en 5,050 inw., en een vlek van dien naam, aan de Lühe, met 830 inw.

HARSENS, Nederl. gehucht, prov. Groningen, arr. Appingadam, onder Adorp behoorende.

HARSEWINKEL, Pruis. stadje, regdst. Munster, kreits Warendorf, niet ver van de Lutter, met 1000 inw.

HARSHGOONE, uitmuntende Afr. haven aan de kust van Algiers, tusschen kaap Figalo en kaap Hona, gevormd door een eil. voorheen Acra genoemd.

HARSIN, Nederl. dorp in Luxemburg, arr. Marche.

HARSINA, Chin. stad en distr. in Klein Bucharije, prov. Kasjgan.

HARSKIRCHEN, Fr. D., dep. Ned.Rijn.

HARSLEBEN, Pruis. vlek, regdst. Maagdenburg, aan de Bode, met 1430 inw.

HARSO, klein eil. aan de Zweed. kust, in de Oostzee. 35. 2. L. 58. 44. N. B.

HARSPRICK, Fr. dorp, dep. Moezel.

HARSTE, Han. ambt, vorst. Göttingen, met 2,630 inw. en 1 D. met 250 inw.

HARSTON, Eng. dorp, gr. Cambridge.

HARSY, Nederl. dorp in Luxemburg; 2 uren van Bastogne.

HART, Oostenr. dorp, kreits Salzburg, met een kerspel van 1200 inw. 2. Beij. dorp, Rijnkreits, bij Spiers, met 800 inw. 3. H. of *Hartgebergte auf der Hart*, boschachtig gebergte in 't Fr. dep. Neder-Rijn en den Beij. Rijnkreits; 22 mijlen lang, met wijnteelt.

HARTA of *Hartha*, Saks. stadje, kreits Leipzig, met 1230 inw. 2. Twee Saks. dorpen, kreits Ertzgebergte.

HARTANNE, Fr. dorp, dep. Aisne.

HARTAU, Pruis. dorp, regdst. Reichenbach, met steenkolengroeven en 400 inw. 2. Pruis. dorp, regdst. Liegnitz.

HARTBERG, Oostenr. stadje in Stiermarken, kreits Grätz, aan de Lafnitzbach, met 1320 inw., tabaksteelt, salpeterziederij en lakenweverijen.

HARTBURG, zie Römhild.

HARTENBERG, Pruis. berg, gr. Wernigerode, met ijzererts. 2. Zie Ceram.

HARTENBURG, Beij. dorp, Rijnkreits, bij Dürkheim, met 1230 inw.

HARTEN-EIL., zie Pulo-Kaurbing.

HARTENFELD, Wurt. bergachtige landstreek, Jaxtkreits, aan de Wernitz.

HARTENFELS, zie Torgau.

HARTENSTEIN, gr. in Saksen, kreits Ertzgebergte, in Opper- en Neder-Hartenstein verdeeld, waarvan het eerste aan Saksen en het tweede als leen aan de vorsten van Schönburg - Waldenburg behoort. Het bevat 1 stad, 15 dorpen en 7,450 inw., die veeteelt, lei-, marmer- en vermillioengroeven hebben. 2. Stadje in dit gr., aan eenen berg, met linnen-, wollen- en kousenfabr. en 1100 inw. In de nabijheid is het vermaarde Prinsenhol of de Duivelskloof. 3. Oostenr. heerlijkheid in Stiermarken, kreits Cilli, bij het vlek Peilenstein.

HARTEST, Eng. dorp, gr. Suffolk.

HARTFEL, Schot. berg, gr. Dumfries, 3,900 voeten hoog.

HARTFIELD, Eng. dorp, gr. Sussex, met 1250 inw. 2. Schot. berg, gr. Peebles, 2,800 voeten boven de zee.

HARTFORD, Eng. kerspel, gr. Ches, met 670 inw. 2. Heuvelachtig, doch vruchtbaar gr. der N. Amer. Rep., prov. Connecticut, tusschen de gr. Middlesex, Newhaven, Tolland, Litchfield en den staat Massachusetts, bijna 11 mijlen lang en 10 breed, verdeeld in 18 gemeenten, met 44,730 inw. 3. Hoofdstad van bovengenoemd gr., aan den W. oever der Connecticut, 17 mijlen van deszelfs mond, in eene vruchtbare landstreek, met geregelde straten, een schoon provinciehuis, handel en aanmerkelijke fabr. van wol, snuiftabak, brandewijn, boekdrukkerijen, doofstommen-instituut en 5000 inw. 4. Vlek der N. Amer. Rep., prov. Nieuw York, gr. Washington, met 2,400 inw. 5. Vlek der N. Amer. Rep., prov. Vermont. 6. Vlek der N. Amer. Rep., prov. Connecticut. 7. Stad der N. Amer. Rep., prov. N. Carolina, hoofdstad van het gr. Perquimans. 8. Dorp aldaar, prov. Kentucky, met 110 inw. 9. Zie Harford.

HARTH of *Haardt*, Fr. bosch, dep. Boven Rijn; 8 mijlen lang en 2 breed.

HARTHA, Saks. dorp, kreits Ertzgebergte, ten W. van Dresden, met aanzienlijke garenbleekerijen. 2. Saks. D., kreits Ertzgebergte, ambt Chemnitz, aan de Wurschnitz, met 360 inw.

HARTHALS, Deen. dorp, stift Aalborg, aan het Schagerak.

HARTHAU, Saks. dorp, kreits Lausnitz, aan de Boh. grenzen.

HARTHAUSEN, dorp in Hohenzollern-Sigmaringen, met 500 inw.

HARTHEIM, zie Harten.

HARTHILL, Eng. D., gr. York; 650 inw.

HARTING, Eng. D., gr. Sussex; 950 inw.

HARTINGTON, (LOWER-, UPPER, MID-

MIDDLE- EN NETHER-QUARTER) vier Eng. vlekken, gr. Derby, met 2000 inw.

HARTKIRCHEN, Fr. stadje, dep. Meurte. 2. Beij. vlek in den Isarkreits.

HARTLAND, Eng. zeestadje, gr. Devon, met eene kerk buiten de stad, eene haven, visscherij en met het kerspel 1750 inw. 2. Twee vlekken der N. Amer. Rep., prov. Connecticut, in de gr. Windsor en Litchfield.

HARTLAND POINT, Eng. kaap aan de N. W. kust van Devon, aan het begin van het kanaal van Bristol, zijnde de Z. W. punt van Barnstaplebaai. 13. 16. L. 51. 1. N. B.

HARTLEBURY, Eng. dorp, gr. Worcester, met een kasteel en 1670 inw.

HARTLEPOOL, Eng. koop- en zeestadje, gr. Durham, aan de O. kust, met zeebaden en 1050 inw. 54. 42. N. B.

HARTLEPOOL-POINT, kaap in Eng., gr. Durham.

HARTLEY of *Hartley Pans*, Eng. zeehaven, gr. Northumberland, met onderscheidene mijnen en 1870 inw.

HARTLIEBSDORF, Pruis. dorp, Silez. regdst. Liegnitz, met 900 inw.

HARTMANITZ, Boh. D., kreits Praag.

HARTMANNSDORP (GROOT), Pruis. dorp, regdst. Liegnitz, met 660 inw.

HARTPURY, Eng. D., gr. Gloucester.

HARTSHEAD, Eng. vlek, gr. York.

HARTSHILL, Eng. dorp, gr. Warwick.

HARTSHORN, Eng. dorp, gr. Derby.

HARTWALD, Bad. woud, Pfinz- en Enzkreits, tusschen Mühlberg en Graben. Zie verder Carlsruhe.

HARTWEILER, Pruis. dorp, regdst. Trier, kreits Saarbruck, met 1300 inw.

HARTWELL of *Wold-H.*, Eng. dorpje, gr. Northampton, met 420 inw.

HARTWICH, zie Harwich.

HARTWITH, Eng. vlek, gr. York.

HARTY, Eng. eil. in de Theems, aan de Z. O. punt van het eil. Shepey, waarvan het een gedeelte is. Het bestaat uit weiden, en voedt 4000 schapen.

HARTZ of *Hartzgebergte*, voornaam gebergte in het N. van Duitschland, hetwelk zich van het Brunswijksche vlek Langelsheim en de Han. stad Goslar, door het O. deel van het vorst. Göttingen, tot in het Pruis. regdst. Maagdenburg en tot Hartzgerode in het Anhaltsche, of van 27. 50. tot 29. 10. L. en van 51. 35. tot 51. 57. N. B. uitstrekt, 16 mijlen lang en 6 breed is, op eene oppervlakte van 64 V. M., in 40 steden en vlekken, 56,000 inw. bevat, en geheel met bosschen bedekt is; terwijl het, in deszelfs binnenste, de edelste metalen bevat. Deszelfs hoogste top de Brocken (zie dat art.), verdeelt het in den Opper- en Neder-Hartz, waarvan de eerste, ten W. van den Brocken, het meeste hout bevat, terwijl de andere, ten O. van denzelven, de grootste helft van het geheel uitmaakt. Het gebergte bestaat, voor 't grootste deel, uit graniet, en bevat als hoogste toppen: de Brocken 3,489, de Bruchberg 2,667, de Wurmberg 2,880, de Achtermaushöle 2,705, de kleine Winterberg 2,684 voeten hoog, gelijk ook de Rammelsberg, Andreasberg, Rehberg, Burgberg, enz.; terwijl het hoofdgebergte onderscheidene takken, als: het Sollingerwald, Deister, Süntel, Sünder, enz. wijd en zijd verspreidt, en bij hetzelve de aangenaamste dalen, als het Ocker- en Marmordal. Men vindt er ook de Baumans- en Biels-holen, de Volkmarkeller, Felsenklumpen, Teufelsmauer en Schneckenfels. Met betrekking tot de bergwerken, wordt het mede in den Op. en Ned. Hartz, en in eene staatkundige betrekking in een Wernigerodisch-, Pruissisch-, Anhaltsch-, gemeen- (*communions*) en eenzijdig Hanoversch aandeel gesplitst. Aan deszelfs voet ontspringen: de Bude, Sieber, Oder, Ecker, Holzemme, Radau, Ilse, enz. De voortbr. zijn: hout, ijzer, (220,000 cent.) blik, staal, zilver, koper, lood, een weinig goud, cement, zout, marmer, agaat, albaster, huisdieren, grof en fijn wild, vossen, enz. In de 10 eeuw werden de mijnen in dit gebergte, door Frankische mijnwerkers, geopend, en sedert is het in dit vak de school van Duitschland. Het Z. gedeelte behoort geheel tot Hanover. Men rekent er 860 huisgezinnen van mijnwerkers, te zamen 4,300 zielen. Het Brunswijksche aandeel bevat eenige dorpen en landhoeven, 45,000 morgen bosch en eene groote jagt. 2. H. of *het Hartzgebergte*, het tweede deel van het koningrijk Hanover, waartoe het geheele Hanoversche aandeel van den Opper Hartz, en de Ned. Communions Hartz behooren, en hetwelk als een domein des konings aangezien, niet door standen vertegenwoordigd wordt, terwijl de hoofdman van hetzelve, op den landdag verschijnt. De inw. hebben vele vrijheden, vrij hout, betalen geene lasten, en zijn van de werving en inkwartiering vrij, doch den koning behoort al het ijzer, terwijl hij $\frac{1}{10}$ van alle overige voortbr., die aan bijzondere personen behooren, en andere voordeelen, ontvangt, zoo dat hij hiervan alleen 260,000 guldens inkomen heeft.

HARTZ (OBER of OPPER), ook wel *Einseitige Harz*, een deel van het Hartz-gebergte, thans geheel tot Han. behoorende, tusschen Brunswijk, Grübenhagen en Hildesheim gelegen, en op 9¼ V. M. in 7 bergsteden, 2 bergvlekken, 5 dorpen, 6 buurten en gehuchten, 22,450 inw. bevattende. Het wordt door eenen berg-hoofdman met 3 berg- en 3 bosch-beambten bestuurd.

HARTZ (COMMUNIONS UNTER of BENEDEN), het tweede deel van den Hartz, waarvan Hanover $\frac{4}{7}$ en Brunswijk $\frac{3}{7}$ deel toekomt, en waarover het bestuur gemeenschappelijk is en te Goslar woont. Het bevat de rijke mijnen van den Rammelsberg, en van den in staal rijken Iberg, de zoutgroeven van Juliushall, enz., en levert goud, zilver, koper, lood, staal, vitriool, zwavel, potäsch, hout, eenig zout, enz. op, waarvan het tiende ruim 285,500 guldens bedraagt. De uitgaven zijn veel minder, en dus levert de Bened.-Hartz eene aanzienlijke winst op.

HARTZBURG, zie Harzburg.

HARTZGERODE, zie Harzgerode.

HARUDSCH, zie Harutsch.

HARUSA, Noorw. eil. in de Noordzee, tusschen Bergen en Drontheim.

HARUTSCH, groote bergketen in het N. van Afrika, op de grenzen van Fez en de woestijn. HORNEMAN zegt dat het 7 dagreizen lang is, en uit kalksteen en bazalt bestaat. Den eersten vindt men het meest in den Zwarten-Harutsch, die de *Mons-Ater* der ouden was. De toppen zijn zeer hoog, doch van eene onregelmatige gedaante. De reizigers moeten hier dikwijls achter elkander, op wankelende steenen gaan. De Witte-Harutsch bestaat uit die soort van kalksteen, welke zich door de menigte van schelpen en versteeningen van zeeprodukten, welke hier zeer menigvuldig zijn, onderscheidt, en beslaat eene groote vlakte. Ook zou er ten Z. van Burnoe, waarschijnlijk in eenen derden tak van den Harutsch, ijzer gevonden worden.

HARVARD, vlek der N. Amer. Rep., prov. Massachusetts, gr. Worcester.

HARVENG, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Bergen, met 500 inw.

HARVEY'S EIL., (FERROUGE ATOEA) laag op zich zelven liggend eil., ten O. der Vriendelijke eil., door COOK in 1773 ontdekt. De inw. zijn een diefachtig, onrustig volk, donker van kleur, met wilde ruwe trekken, eenigzins naar de Nieuw Zeelanders gelijkende. Zij eten voornamelijk kokosnoten, visch en schildpadden, hebben noch pisangs, broodboomen, varkens noch honden. De bewoners zeiden, dat zij aan den koning van Watew onderworpen waren. Er was geene goede ankerplaats.

HARVEY'S-PUNT, N. Amer. kaap, aan de kust van N. Carolina, in de golf van Albemarle. 218. 52. L. 36. 6. N. B.

HARVILLE, 3 Fr. dorpen, dep. der Maas, Opper Marne en Vosges.

HARWELL, Eng. dorp, gr. Berk.

HARWICH, Eng. vlek en zeehaven, gr. Essex, op eene landpunt, aan de monden der Stour en Orwell in de Noordzee, door de natuur versterkt, en van de landzijde door een fort, dat op eenen heuvel ligt, beschermd, terwijl op de Beacon-hill een vuurtoren staat. De stad is klein, maar zeer goed gebouwd, met eene kapel, stadhuis, geregtshof, latijnsche school, tolhuis, eene fraaije markt, eene groote en zekere haven, welke gedeeltelijk door het fort Languard verdedigd wordt, en 3,750 inw., die aanzienlijke visscherij, scheepvaart, scheepstimmerwerven en handel ter zee hebben. Ook zijn er zeer goede zeebaden. Van hier vaart twee malen 's weeks de paketboot af, op ons vaderland en op Hamburg, hetwelk niet weinig levendigheid aan de stad geeft, die twee leden naar het parlement zendt. 19. 3. L. 51. 57. N. B.; 24 mijlen van Londen. 2. Vlek der N. Amer. Rep., prov. Massachusetts, gr. Barnstaple, met 2500 inw. 3. Vlek aldaar, prov. Vermont, gr. Rutland.

HARWINGTON, stad der N. Amer. Rep., prov. Connecticut, gr. Litchfield.

HARWOOD, Eng. kerspel, gr. Lancaster, met 1430 inw. 2. *Groot*-H., Eng. vlek, gr. Lancaster, met 1680 inw.

HARWOOD'S EIL., klein N. Amer. eil. in de golf van Georgië, 1 mijl van punt Marshal, aan de N. kust van het eil. Favida. 253. 32. L. 49. 50. N. B.

HARXHEIM, Hes. dorp, Rijnprov.

HARXLEY, Eng. D., gr. Northumberl.

HARZ, zie Hartz.

HARZBURG, ruïnen van een oud bergkasteel in Brunswijk, op den Burgberg.

HARZGERODE, Anhalt Bernburgsch ambt, van 3,700 inw., met eene even-eensgen. hoofdplaats, 1400 voeten boven de zee gelegen, met 4 voorsteden, het slot Ehrenberg, zilver- en ijzergroeven, zwavel- en vitrioolwerken; 1800 inw., en tot aandenken van hertog FREDERIK, die de mijnen verbeterde, eene obelisk van gegoten ijzer van 58 voet hoog.

HARZI, Nederl. dorpje in Luxemburg, 1 mijl van Bastogne, met 300 inw.

HARZIN EN CHAVANNE, Nederl. ge-

 meen-

meente in Luxemburg, arr. Marche, met 5 à 600 inw.

HAS of *Haes*, Arab. stad in Yemen, met een kasteel en pottebakkerijen. 2. Fr. dorp, dep. Gers.

HASAKLU, Turk. Aziat. stad; 2 m. N. W. van Beisheri.

HASANA, O. Ind. stad aan de grenzen van Mysore, vrij versterkt.

HASANEYAN, zie Azot.

HASANI, eil. in de Roode zee, aan de Arab. kust. 24. 54. N. B.

HASARI, Z. Amer. riv. in Quito, prov. Quixos en Macas.

HASBAT of *Habas*, zie Habat.

HASCAR of *Hashgar-Hotun*, stad in Chin. Tartarije. 99. 32. L. 39. 34. N. B.

HASCHITU, zie Hajitu.

HASCUSAY, een der kleine Shetlandsche eilanden aan de Schot. kust, tusschen Yell en Fetlar. 60. 56. N. B.

HASE, Han. riv., vorst. Osnabrück, die aan het N. einde der Dissener bergen ontspringt, en in de Eems valt.

HASEBOROUGH, Eng. zeeplaats, gr. Norfolk, met vele zandbanken.

HASEBROEK, zie Hazebroek.

HASEE, Arab. zeehaven van Hadramaut, aan de golf van Curia-Muria.

HASEK of *Hasik*, Arab. stad, lands. Mahra in Yemen, aan de golf Al-Haschisch en aan den berg Lus, onder de heerschappij van den iman van Maskate.

HASEL, Pruis. riv., regdst. Erfurt, die bij Suhl ontspringt, en bij Einhausen in de Werra valt. 2. Bad. dorp, Wiesenkreits, aan de Hasel, met 90 huizen en eene glasblazerij. 3. Een der kleine Hebriden, aan de Schot. kust, bij de Z. kust van Eigg. 11. 43. L. 56. 51. N. B.

HASELACH, Beij. stad, Rijnkreits.

HASELAU, Deen. kerspel in Holstein.

HASELBERG, berg in den Beij. Rezatkreits, met schoone gezigten, versteeningen en zeemossels.

HASELBURY-BRYAN, Eng. dorp, gr. Dorset, met 500 inw.

HASELDORF, Deen. dorp in Holstein.

HASELMORE, Eng. dorp, gr. Surrey.

HASELMÜHL, Beij. ijzer- en fabrijkwerk, Regenkreits, aan de Vils.

HASELO, klein Deen. eil. in het Kattegat, met gevaarlijke zandbanken.

HASELÜNNE, Han. stad, hert. Arenberg, gr. Meppen, aan de Hase, met fabr. en 1560 inw. 52. 40. 35. N. B.

HASELY (GROOT), Eng. D., gr. Oxford.

HASEN of *St. Margaretha*, Hong. eil. in den Donau, tusschen Oud en Nieuw Buda, waarom het ook het eil. van Buda genoemd wordt.

HASENBERG, Beij. dorp, Isarkreits, landg. Traunstein, met eene marmergroef.

HASENMATT, bergtop van de keten Jura; 4,476 voet hoog.

HASENPOTH, Rus. kreitsstad, gouv. Koerland, aan de Febber, met 1020 inw.

HASER, Egypt. D.; 4 m. van Tineh.

HASKAR, zie Kashgar.

HASKARA, waarschijnlijk de prov. Zevara, in het kon. Marocco (zie dat art).

HASKERDIJK, Nederl. dorp, prov. Vriesland, ook wel Hasscherdijk genoemd, arr. Heerenveen.

HASKERHORNE, Nederl. dorpje, prov. Vriesland, arr. Heerenveen.

HASKERLAND, Nederl. grietenij, prov. Vriesland, arr. Heerenveen.

HASKETON, Eng. dorp, gr. Suffolk.

HASLACH, Oostenr. vlek, Mühlkreits, aan de Mühl, met fabr. 2. Fr. dorp, dep. Neder Rijn, met een kerspel en 1420 inw. 3. Tak van de riv. de Rodach, in den Beij. Opper Mainkreits. 4. Riv. in den Beij. Op. Donaukreits, die, na zich met de Gutnach vereënigd te hebben, in de Günz valt.

HASLAH, O. Ind. stad der Seiks, distr. Lahor. 93. 19. L. 33. 20. N. B.

HASLAND, Eng. D., gr. Derby; 700 inw.

HASLAR, Eng. zeehospitaal, bij Gosport, dat 2000 lijders bevatten kan.

HASLAU, Boh. dorp aan de bronnen des Witten-Elsters, met steengroeven.

HASLE of *Haslithal*, Zwits. dal, kanton Bern, dat van het Briënzermeer, bij hetwelk het alleen open is, van het N. W. en Z. O., langs de Aar opklimt, aan den voet van den 6,570 voet hoogen Grimselberg en den 8580 voet hoogen Seidelhorn, 11 à 12 mijlen lang, geheel door ijs- en sneeuwbergen omringd, met vele zijdalen, uit welke vele beken naar de Aar stroomen. Het is om deszelfs natuurlijke zeldzaamheden merkwaardig, en heeft 6,000 inw. Men vindt er sterke veeteelt, en eenen jaarlijkschen uitvoer van 1050 cent. kaas, met hennep, koren, ooft en ijzer. Een in den zomer begaanbare weg loopt van hier over den Grimsel, naar Walliserland. De hoofdpl. is Meyringen. 2. Zwits. dorp, kanton Zürich. 3. Deen. stadje op het eil. Bornholm, stift Zeeland, met 500 inw.

HASLEN, Zwits. D., kant. Appenzell.

HASLEHAMM, Zweed. D. in Schonen.

HASLEM, Deen. eil. in het Kattegat, ten N. van Zeeland. 29. 38. L. 56. 21. N. B.

HASLEMERE, Eng. stadje, gr. Surrey, met 1 koren- 2 papiermolens en 670 inw.

HASLI, zie Hasle.

HASLINGDEN, Eng. marktvlek, gr. Lan-

Lancaster, aan de Swinnel en den weg van Bury naar Blackburn, met wol- en katoenfabr. en 5,150 inw. 53. 42. N. B.

HASLINGTON, Eng. vlek, gr. Chester.

HASLO, Zweed. dorp in Calmar-län.

HASLOSS, Zweed. D., ten Z. van Malmoë.

HASNAT, gebergte in W. Perzië, waarbij de Firusaoud ontspringt.

HASNE, zie Chasna.

HASNON, Fr. dorp, dep. Noorden.

HASPARREN, Fr. vlek, dep. Ned. Pyreneën, arr. Bayonne, met 4,160 inw.

HASPRE, Fr. vlek, dep. van 't Noorden, aan de Selles, met 1950 inw.

HASSA, kasteel in 't Arab. lands. Nedsjed, in de woestijn, waarbij de Wady-el-Hassa ontspringt.

HASSAN, riv. in Aziat. Turk., prov. Diarbekir. 2. Zeehaven van Tripoli, in de golf van Sidra. 34. 4. L. 31. N. B. 3. O. Ind. stad, prov. Mysore. 4. Stad in W. Perzië; 27 mijlen van Hamadan.

HASSAN-BABA, Turk. stad, sandschakat Tirhala, met de moskee van OSMAN, eene beroemde bedevaartspl., en 2000 inw.

HASSAN-BADRIK, Turk. Aziat. dorp, prov. Merasch.

HASSAN-KALEB, het oude *Theodosiopolis*, Turk. Aziat. stad, prov. Erzerum, sandschakat Fortum.

HASSAN-KALASI, zie Muntescha.

HASSAN-KEELA, een der sterkste kasteelen van Armenië, op eenen hoogen berg, door 4000 Turken en 1000 Armeniërs bewoond. Deszelfs minerale wateren zijn beroemd.

HASSAN-PASCHA-PALANKA, Turk. vesting, prov. Servië, sandschakat Semendria, tusschen de Morawa en Jessowa

HASSANGAH, KABASAN, stad in W. Perzië, prov. Ghilan, distr. Rescht, aan den mond eener riv.

HASSANI, Arab. eil. in de Roode zee, door Beduïnen bewoond, en door eene gevaarlijke zee omringd. 2. Vlek in de W. Perz. prov. Fars, distr. Istachr.

HASSANTAGH, zie Anti-Taurus.

HASSAR-TSCHELEBI, Turk. dorp in Azië, prov. Marosch, aan de Kirgos.

HASSAW, Afr. dorp in Nubië, aan den Nijl, tegenover Dirvan.

HASSBACH, Beij. dorp, Rijnkreits, aan de Hardt, met 4,500 inw.

HASSBERG, Beij. woudgebergte, Neder-Mainkreits, dat van Bettenburg tot Königshofen gaat.

HASSEJAH, stad in Aziat. Turkije, pachalik Damascus, residentie van eenen aga; 17 mijlen N. O. van Damascus.

HASSEL, Nederl. dorp, gr. hert. en arr. Luxemburg, met Weiler-la-Tour en Siren, 620 inw. 2. Noorw. eil., tot de Lofoden behoorende, met 1 kerk en 2,600 inw., ten Z. O. van Langoen. 3. Noorw. ijzerwerk, kreits Rees, stift Aggerhuus.

HASSELBACH, tak van de riv. de Mindel, in den Beij. Rijnkreits.

HASSELBERG, hooge berg bij Dinkelsbühl, in den Beij. Rezatkreits.

HASSELFELDE, Brunsw. kreits, distr. Blankenburg, op 4½ V. M., in 1 stad, 5 D. en 4 buurten, 4950 inw. bevattende. De dusgen. hoofdstad ligt op den Hartz, aan de Hassel, met 1550 inw.

HASSELIN, Deen. eil. in het Kattegat; 9 mijlen Z. W. van Anholt.

HASSELINGEN, Nederl. buurt, bij de grenzen der prov. Overijssel en Drenthe, hoort tot Staphorst.

HASSELO, Nederl. buurt in 't Z. O. der prov. Overijssel.

HASSELOë, Zweed. eil. van Carlskroon-län, in de riv. van Bleeking, met veel visscherij. 29. 41. L. 54. 44. N. B.

HASSELT, Nederl. arr., prov. Limburg, hetwelk in de zes kantons Beringen, Hasselt, Herk, Looz, Peer en St. Trond of St. Truijen 74,120 inw. bevat. 2. Hoofdstad van voorn. arr., eene zindelijke en nette plaats, aan den Demer, die haar in twee deelen scheidt, met 6,350 inw., welke linnen, kant en cichorei maken, en vele branderijen en zeepziederijen hebben, als ook tabak en meekrap bouwen. De omtrek werd voorheen door de Saliërs bewoond. 50. 55. N. B. 22. 54. L. 3. Nederl. stadje, prov. Overijssel, kwartier Vollenhoven, aan den regter oever van het Zwarte-Water, met eene fraaije herv. kerk, die met een schoon orgel pronkt; eene nette roomsche kerk, een thans veel verbeterd raadhuis, waarop een prachtig schilderstuk van DU JARDIN; en eene weleer voorname inondatiesluis, midden in de stad, dienende tot op- en afschutting van het vaarwater der Nieuwe- of Dedemsche vaart, op de Avereester-veenen, en de nieuwe kolonie Ommerschans, door de maatschappij van weldadigheid aangelegd. De stad met derzelver jurisdictie telt 1200 inw., welker getal steeds vermeerdert, en die van de veeren op Zwol en Kampen, en vooral van dat op Amsterdam, den doortogt van vele buitenlandsche werklieden, mattenmakerijen en handel in hout, benevens van de onlangs aangebouwde kalkbranderijen, bestaan. Ook is hier eene stapelplaats, voor de turf uit de Avereester-veenen, aangelegd. 4. Zie Neder-Hasselt.

HASSEN, Pruis. dorp en heerl., regdst.

Kleef, met 1200 inw.

HASSENRATH, Pruis. vlek, regdst. Aken, met ijzerwerken, steenkolengroeven en 1060 inw.

HASSENSAY, een der Schot. Orkneys, ten O. van Mainland.

HASSER of *Aseer*, O. Ind. distr., prov. Khandeisch, tusschen 21. en 22. N. B., vruchtbaar doch bergachtig. De voorn. plaatsen zijn: Boorhaupore, Chandah en Ascer. Het behoort den Mahratten.

HASSERODE, zie Friedrichsthal, No. 5.

HASSFURT, Beij. landg., Op. Mainkreits, op 3 V. M., in 1 stad, 1 vlek, 37 dorpen en buurten 9,000 inw. bevattende. De evenëensgen. hoofdstad heeft eene voorname bergschool en 2000 inw.

HASSEA, zie Hassejah.

HASSKIÖ, Turk. dorp, prov. Romanië, met sterk bezochte warme baden.

HASSLACH, Bad. stad, Kinzigkreits, de zetel van een ambt van 7,220 inw., aan de Kinzig, met fabr. en 1290 inw.

HASSLAU, zie Haslau.

HASSLEBEN, Saksen Weim. marktvlek, aan de Gera, zetel van een ambt van dien naam.

HASSLOCH, Beij. dorp, Rijnkreits, met 2,830 inw. 2. Beij. dorp, Neder-Mainkreits, met eene ijzerfabr. 3. Bad. dorp, Main- en Tauberkreits, aan den Main, met voortreffelijken wijnbouw.

HASSMERSHEIM, Bad. dorp, Neckarkreits, aan den Neckar, met 3 kerken en 1300 inw.

HASSO-BETTA, O. Ind. stad, niet ver van het meer Mangalore, aan eene riv., met wijd uit elkander staande huizen.

HASSO-DURGA, zie Pungal-Cotay.

HASSOË, klein eil. in de Oostzee, aan aan de kust van Laland. 29. 4. L. 19. 32. N. B.

HASTEE, O. Ind. stad, prov. Dowlatabad, aan den nizam behoorende. 94. 32. L. 19. 32. N. B.

HASTEEN'S-GROUND, groep rotsen in het Kattegat: 4 mijlen N. van Zeeland. 29. 32. L. 56. 11. N. B.

HASTENBECK, Han. dorpje, vorst. Calenberg, met 360 inw.

HASTIERE LAVAUX, zie Anthee.

HASTIER, PAR-DELA Nederl. dorpje, prov. Namen, arr. Dinant.

HASTINGS, Eng. vlek, gr. Sussex, met zeebaden, schoone wandelingen en 3,850 inw., beroemd door de landing van WILLEM den veröveraar. 2. Gr. in het Eng. gouv. York, in N. Amer. 3. Haven op het O. Ind. eil. Mattheüs, in den archipel van Mergui.

HASTINGUES, Fr. D., dep. Ned. Pyr.

HASTLE POOL, Eng. stadje, gr. Durham.

HASTOPETSCHKY, kleine Morav. stad; 5 mijlen van Prerau.

HASWEL, Arab. zeestad, lands. Hadramaut, ten W. van kaap Fartach, met uitvoer van wierook en andere Arab. voortbrengselen.

HAT-KEY, klein Z. Amer. eil. in de baai van Honduras, aan de kust van Yucatan. 289. 11. L. 17. 4. N. B.

HATBOROUGH, stadje der N. Amer. Rep., prov. Pennsylvanië, gr. Montgomery, aan de N. O. zijde van Pannepack kreek, die 4 mijlen N. N. O. van Philadelphia, in de Delaware uitloopt.

HATCHA-HOLLOWAGGY, riv. van W. Florida, welke op 293. 36. L. en 29. 54. N. B. in de golf van Mexico valt.

HACHA-LEECHA, riv. van N. Amer., in het land van den Mississippi, welke in de Pascagola valt, 7 mijlen voor dat deze zich in de golf van Mexico stort.

HATCHAM, Eng. dorp, gr. Surrey.

HATCHES, riv. van 't W. Ind. eil. Barbados, die ten O. in zee valt.

HATCHESTON, Eng. dorp, gr. Sussex.

HATCHY, bevaarbare N. Amer. riv., prov. Tennessee, die 6 mijlen van de Wolf-riv. in den Mississippi valt.

HATCOLE, zie Batchola.

HATCOUL, O. Ind. stad, prov. Bahar, distr. Surië, aan de Bogmutty.

HATEAB, Arab. kaap aan de Roode zee.

HATERASH of *Karacsh*, Aziat. bergketen in Kurdistan, ten Z. van het meer Van. De hoofdst. Betlis ligt op denzelven.

HATERT, Nederl. dorp, prov. Gelderland, kwart. Nijmegen, onder de stad Nijmegen behoorende; heeft met Heesch en Neerbosch 1800 zielen.

HATFIELD of *Bishop's-Hatfield*, Eng. stad, gr. Herts, aan de Lea, met een schoon kasteel en park der graven van Salisbury, en 2,680 inw. 2. Eng. dorp, gr. York, met 1500 inw. 3. H. *Broad-Oak*, Eng. stadje, gr. Essex, met 1320 inw. 4. H. *Peverell*, Eng. kerspel in Essex, met 960 inw. 5. Stad der N. Amer. Rep., prov. Massachusetts, gr. Hampshire, aan de Connecticut.

HATFRASCH, gebergte in Aziat. Turkije, ejalet Erzerum, een tak van den Nimzadtagh.

HATHAZ, Hong. stadje, kom. Szabolcs, met 4000 herv. inw.

HATHERLEIGH, Eng. stadje, gr. Devon, aan de Lowridge, met 1400 inw.

HATHERN, Eng. stadje, gr. Leicester, met 1100 inw.

HATHERSAGE, Eng. D., gr. Derby.

HATHERTON, Eng. D., gr. Stafford.

HATHUIZER-KANAAL, trekvaart in O. Vriesland, bij het Timlerveen, langs hetwelk jaarlijks wel 20 à 25,000 lasten

turf

turf vervoerd worden.

HATLEVEN, klein Noorw. eil. in de Noo dzee. 61. 20. N. B.

HATOWAE, D. op de N. kust van het O. Ind. eil. Ceram, door inlanders bewoond.

HATRASS, O. Ind. stad, prov. Agra, distr. Alighur, ten Z. van Alighur, met veel handel in katoen. 95. 46. L. 27. 40. N. B. 2. Bergketen in Aziat. Turkije, ejalet Wan, ten Z. van het meer Ardlisch.

HATRIVAL, Nederl. dorp in Luxemburg, arr. Marche, met 450 inw.

HATS, groep klippen, bij de kust van het prinsdom Wallis in Engeland.

HATS-ZEGERTHAL, Hong. dal in Zevenbergen, in het land der Niagyoren, op 33 V. M., 5 distr. bevattende.

HATSCH, Pruis. D., regdst. Oppeln.

HATTAH, O. Ind. stad, prov. Malwah, den Mahratten behoorende. 97. 36. L. 24. 5. N. B.

HATTAN, klein Noorw. eil. aan de W. kust der golf van Bothnië. 35. 16. L. 60. 37. N. B.

HATTANY, Afr. dorp in Nubië, niet ver van Dongola.

HATTEM, Nederl. stadje, prov. Gelderland, kwartier Arnhem, aan de grenzen van Overijssel, niet ver van den IJssel, ter plaatse waar zich de grift Evergunne en Middelwetering (die uit de Oude- en Nieuwe Wetering voortkomen) vereënigen, den naam van *Streng* aannemen, en voorbij de stad in den IJssel loopen. De tijd van deszelfs stichting is, zoo wel als de oorsprong van den naam, geheel verloren geraakt. Zij heeft 3 poorten, eene vrij goede herv. kerk, een oud raadhuis, waarop nog de ring van de Wassenaars-kooi, eene oude Romeinsche boei of stok en eene oude steenen doopvont, uit het van ouds beroemde St. Anna schutters gild bewaard worden; eene hoofdwacht, waaronder de stads-waag, een instituut van opvoeding, 2 kleine liefdadige gestichten voor oude lieden en 1790 inw., die meestal van den akkerbouw, vooral van het bouwen van aardappelen, alsmede van eenige veeteelt, eenen oliemolen en eenige steenbakkerijen bestaan. In den heerlijken omtrek vindt men het aloude Meulen- of Molenkate, de heuvels Rijzen en Godsberg en voor de stad, langs den IJssel, eene gemeene weide voor de burgerij, Homoet of Hoenweerd genaamd. Geboortepl. van den gouverneur generaal H. W. DAENDELS. 23. 44. L. 52. 29. N. B.

HATTEMER-BROEK, een der buurtschappen van het voorm. schoutambt Hattem, na de bepaling der grenzen, tusschen de steden en het platte land, in 1818, bij het schoutambt Oldenbroek gevoegd, en ten W. van de stad gelegen. Het bevat met de buurt Wesop en de Voskuil 82 huizen en ruim 500 inw., die van den landbouw bestaan.

HATTEN, Beij. vlek, Rijnkreits, met 1560 inw.

HATTENHEIM, Nassausch dorp, ambt Eltville, aan den Rijn, met 850 inw.

HATTENHOFEN, Wurt. dorp, Donaukreits, ambt Göppingen; 900 inw.

HATTERAS, merkwaardigste en gevaarlijkste kaap van N. Amer., die zich op 35. 15. N. B. van de kust van N. Carolina, ver in zee uitsteekt, en tot op 6 mijlen afstands, banken voor zich heeft. Een half jaar lang heerschen hier dagelijks zware stormen en onweders, terwijl de brandingen zeer sterk zijn.

HATTEROD, D. in 't vorst. Op. Hessen, met koper-, zilver- en loodërtsen.

HATTERSHEIM, Nass. D., ambt Höchst.

HATTERSLEY, Eng. vlek in Cheshire.

HATTIAH, O. Ind. eil., prov. Bengalen, distr. Chittagong, in den mond van den Ganges, ongeveer 3 mijlen lang en 2 breed, wel laag en voor de overstroomingen der Megna blootstaande, maar anders vruchtbaar in koren, dat even als 't zout uitgevoerd wordt.

HATTINGEN, Pruis. stad, regdst. Arnsberg, met 3 kerken, 2480 inw. en fabr.

HATTON, Eng. vlek, gr. Derby.

HATTON'S-FORD, dorp der N. Amer. Rep. in Z. Carolina, aan de riv. Tugelo.

HATTONS-CHATEL, Fr. D., dep. Maas.

HATTONVILLE, Fr. dorp, dep. Maas.

HATTSTADT, Fr. vlek, dep. Boven Rijn, arr. Colmar, met 950 inw.

HATVAN, HATTUAN of *Hatvany*, Hong. stad, kom. Hewesch, met paardenmarkten, handel en lakenfabr.

HATZEG, HÖTZING of *Hatzegu*, vruchtbaar dal in Zevenbergen, kom. Hunyad, met 't D. Hatzeg, aan de Kirbeta, en den weg, die uit het Banaat door de IJzeren poort naar Zevenbergen gaat.

HATZENBUHL, Fr. D., dep. Ned. Rijn.

HATZFELD, stad in Op. Hessen, aan de Eder, met een oud kasteel, 690 inw. en fabr. 2. Hong. vlek, kreits aan gene zijde van de Theiss.

HAU of *Hu*, opene stad in Op. Egypte, aan den W. Nijloever, ter plaatse waar het oude Klein Diopolis gelegen was. 2. Pruis. dorp, regdst. Aken.

HAUBACHER SEE, meer in den Beij. Neder Mainkreits.

HAUBERVILLERS, Fr. vlek, dep. Seine, met 2000 inw. 1 uur van Parijs.

HAUBOOL, klein eil. in het Z. deel

van de Perz. golf. 70. 10. L. 25. 41. N. B.

HAUBOURDIN, Fr. dorp, dep. van 't Noorden, arr. Rijssel, aan het kanaal van Douay naar Rijssel, met 1810 inw., stijfsel- en tabaksfabr.

HAUEISEN, dorp van het vorst. Reusz, heerl. Lobenstein, aan de Saale.

HAUENEBERSTEIN, Bad. D., Murgkreits.

HAUENSTEIN, Bad. vlek, Treisamkreits, aan den Rijn, met 250 inw. 2. Boh. bergkasteel, Elnboguer kreits.

HAUFBERGEN, Fr. D., dep. Ned. Rijn.

HAUGHLEY, Eng. dorp, gr. Suffolk.

HAUGHTON, Eng. D., gr. Staffort.

HAUGHTON LE SKERNE, Eng. vlek, gr. Durham, met 400 inw.

HAUGSDORF, Oostenr. marktvlek, viertel onder den Mannhartsberg, aan de Bulla, met 2,300 inw.

HAUGSTBÜTTEL, Deen. dorp in Holstein, ambt Tremsbüttel, aan de Elster.

HAUKOGEL, berg van Salzburg in Pinzgau, 8,964 voeten hoog.

HAUL-OFF-ROCK, Austr. klip bij Nieuw Holland. 136. 25. L. 31. 43. Z. B.

HAULCHIN, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Charleroi, met 620 inw.

HAUM, zie Ahun.

HAUN, 1. Zie Burghaun.

HAUNE of *Haun*, riv. in Keur Hessen, die op het Rhöngebergte ontspringt, en bij Hersfeld in de Fulda valt.

HAUNECK, Keur-Hes. bergkasteel, vorst. Hersfeld, met een ambt van dien naam, dat 7 dorpen en 1540 inw. heeft, en waarvan Holzheim de hoofdstad is.

HAUPOUL-MAZAMET, Fr. vlek, dep. Tarn, aan de vereeniging der riv. Molle en Riutedou, met 3050 inw.

HAUPT-KANAL, Pruis. kanaal, hetwelk dienen moet om de groote Havellandsche Lugs droog te maken.

HAUPTWEIL, Zwits. D. in Thurgau.

HAUR, Perz. stad in Mekran.

HAURA, Arab. stad, prov. Hedsjas, ten N. van Schambo, met eene haven.

HAURUN, zie Habrun.

HAUS, Oostenr. dorp in Stiermarken, kreits Judenburg, aan de Ens. 2. Oostenr. kasteel en heerl., Mühlviertel. 3. Zie Heiligenhaus.

HAUSACH of *Hausen*, Bad. dorp, Kinzigkreits, aan de Kinzig; 750 inw.

HAUSAY, een der kleine Schot. Shetlands eil. 17. L. 60. 42. N. B.

HAUSBERGE, Pruis. stadje, regdst. en kreits Minden, bij de Wezer, met kalkövens en 780 inw. Men vindt in de nabijheid de Westfaalsche poort, gevormd door den Jacobs- en Wittekindsberg, waar de Wezer door een steil en naauw dal het Wezer-gebergte doorsnijdt.

HAUSBRATENBACH, Saks. Weim. kasteel en ambt, aan de Werra, met 1 stad, 1 vlek, 13 dorpen en 5,330 inw.

HAUSDORF (OPPER), Pruis. dorp, regdst. Reichenbach, met steenkolengroeven en 600 inw. 2. H. (*Neder*), Pruis. dorp, regdst. Reichenbach, met 410 inw.

HAUSEN, verwoest bergkasteel in Baden, Kinzigkreits, waarbij de stad Hausen of Hausach. 2. H. of *Hausen im Dorf*, Bad. dorpje, Treisamkreits, aan de Wiesen, met 440 inw. 3. Beij. dorp, Ned. Mainkreits, met 520 inw. 4. Beij. dorp, Op. Mainkreits, bij Lichtenfels. 5. Dorp in Hohenzollern-Hechingen in het Killer-dal, met 1260 inw. 6. Dorp in het gebied der vrije stad Frankfort, met 450 inw. 7. Gotha's dorpje aan de Nesse, met 160 inw. 8. Zie Hauszen.

HAUSRUCK, Oostenr. kreits of viertel in het land Boven de Ens, zoo als dezelve thans is, de kleinste van alle Oostenr. kreitsen, welke eenen driehoek vormt, die ten N. aan den Donau, ten O. en Z. aan de Traun, en ten W. aan het Inn-viertel grenst, doch in het Z. nog eene kleine streek lands heeft, welke ter linker hand de Ager en het Attermeer, ter regter de Traunter, en aan de Z. punt den Salzachkreits tot grenzen heeft, terwijl de kreits op 16½ V. M., 76,100 inw. bevat. Hij heeft vele heuvels en bergen, tusschen dewelke men vruchtbare dalen vindt, die door den Donau en Traun bespoeld worden. De inw. leven van den landbouw, de veeteelt, enz. De hoofdplaats is Wels.

HAUSSA, Afr. staat in Nigritië, onder eenen aan den sultan van Burnoe cijnsbaren sultan, met eene hoofdplaats van denzelfden naam.

HAUSSEN, Wurt. dorp, kreits Zwarte Woud, met 500 inw. 2. Wurt. dorp, Neckarkreits, met 970 inw. 3. H. *Am Andelsbach*, dorp in Hohenzollern-Sigmaringen, met 510 inw.

HAUSSONVILLE, Fr. D., dep. Meurte.

HAUSSTEIN, groote uit den Donau opstekende rots met eenen toren, waartegen het water opbruischende, den bekenden draaikolk voortbrengt, in 't Oostenr. Neder Mühlviertel.

HAUSSTETTEN, Beij. dorp, Ned. Mainkreits, bij Augsburg, met 560 inw.

HAUSSTOCK, 9,589 voet hooge Zwits. berg, kanton Graauwbunderland.

HAUSWALDE, Saks. dorp in de Lausnitz, bij Bautzen, met 600 inw.

HAUSWARZ, Keur-Hes. dorp, prov. Fulda, ambt Grossluder, met 600 inw.

HAUTAIN LE MONT en HAUTAIN LE VAL, Nederl. gemeente, prov. Z. Bra-

Braband, arr. Nivelles, met 850 inw.

HAUT-BELLAIN en BAS BELLAIN, of *hoog en laag Beslingen*, *Wilverdange* en *Trois-Vierges*, Nederl. gemeente, gr. hert. Luxemburg, arr. Dietkirch, met 900 inw.

HAUT CHARAGE, BAS CHARAGE en LINGER, Nederl. gemeente, gr. hert. en arr. Luxemburg, met 1050 inw.

HAUTBAURDIN, Fr. D., dep. Noorden.

HAUTCROIX, Nederl. dorp, prov. Z. Braband, arr. Nivelles, met 770 inw.

HAUT D'HONEC, een der hoogste toppen van het Vogesisch gebergte in Frankrijk, 4,128 voeten hoog.

HAUT-FAYS, Nederl. dorp in Luxemburg, arr. Neufchâteau, met 370 inw.

HAUT ISLE, het Z. der eil. in Penobscot, in de N. Amer. Rep., gr. Lincoln.

HAUT-ITTRE, Nederl. dorp, prov. Z. Braband, arr. Nivelles, met 300 inw.

HAUT-LE-WASTIA, Nederl. dorp, prov. Namen, arr. Dinant, met 200 inw.

HAUTE-CHAPELLE, Fr. vlek, dep. van 't Noorden, met 340 huizen.

HAUTE CLOQUE, Fr. D., dep. Kanaal.

HAUTE FAYE, Fr. D., dep. Dordogne.

HAUTEFORT, *St. Aignan de Hautefort*, Fr. vlek, dep. Dordogne; 1300 inw.

HAUTE-GARONNE, zie Garonne.

HAUTE GOULAINE, zie Goulaine.

HAUTE ISLE, eil. in het N. W. gedeelte der baai van Fundy. 312. 47. L. 45. 20. N. B. 2. Eil. der N. Amer. Rep., distr. Maine, 308. 17. L. 44. N. B.

HAUTE-LOIRE, zie Loire.

HAUTE-MARNE, zie Marne.

HAUTE-OHA, zie Oha.

HAUTE-RIVIÈRE, Fr. dorp, dep. Rhône, arr. Lyon, met 1400 inw.

HAUTE RIVE, Fr. stad, dep. Op. Garonne, aan de Arriège, met lakenfabr. en 4000 inw. 2. Fr. D., dep. Allier.

HAUTE-SAÔNE, zie Saône.

HAUTE-SERRE, Fr. dorp, dep. Lot.

HAUTE-VEZÈRE, riv. in 't Fr. dep. Corrèze, welke in het grensgebergte van Opper Vienne en Corrèze ontspringt, en in het dep. Dordogne in de Isle valt.

HAUTE-VIENNE, zie Vienne.

HAUTE-VILLARS, zie Auvillars.

HAUTE-VILLE, Fr. vlek, dep. Marne. 2. Fr. dorp, dep. Ain, met 700 inw. 3. Fr. vlek, dep. Côte d'Or.

HAUTE-VILLE LE GUICHARD, Fr. dorp, dep. Kanaal, met 230 huizen.

HAUTHA, Arab. stad, prov. Jemama; 17 mijlen Z. Z. O. van Jemama.

HAUTPOUL, Fr. dorp, dep. Tarn.

HAUTOT, Fr. dorp, dep. Ned. Seine.

HAUTPONT, zie St. Omer.

HAUTRAGE, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Bergen, met 900 inw.

HAUTVILLIERS, Fr. vlek, dep. Marne, met veel champagne wijn.

HAUVILLE, Fr. vlek, dep. Eure.

HAUWAERT, Nederl. dorp, prov. Z. Braband, arr. Leuven, met 700 inw.

HAUX, zie Hall, No. 3.

HAUZA, Afr. stad in Abyssinië, op den weg tusschen Masuah en Gondar.

HAUZENBERG, Beij. dorp, Ned. Donaukreits, landger. Wegscheid.

HAVA, stad op de Z. O. kust van het eil. Ceram. 147. 34. L. 3. 18. Z. B.

HAVAI, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Bergen, met 640 inw.

HAVALLA, Turk. stad, sandschakat Semendria, op eene hoogte.

HAVANNAH, Spaan. kapitein-generaalschap in Amer., hetwelk, na het afstaan der beide Florida's, nu nog alleen het zoo belangrijk eil. Cuba (zie dat art.) bevat, dat tot heden toe altijd aan het moederland is getrouw gebleven, schoon men wil dat eene naburige mogendheid, het gaarne met derzelver bezittingen, zou willen vereënigen. 2. Het W. gouv. van het eil. Cuba. 3. Spaan. stad, hoofdstad van het geheele eil. en het kapitein-generaalschap van dien naam, tegenover de Z. punt van Florida, aan de N. W. kust gelegen, eene aanzienlijke, sterke en regelmatig aangelegde stad, de zetel van eenen bisschop, met eene voortreffelijke en zeer ruime haven, die meer dan 1000 schepen kan bevatten, en door verscheidene batterijen verdedigd wordt. Zij heeft regthoekige en goed geplaveide straten, die des nachts behoorlijk verlicht worden, groote magazijnen en scheepstimmerwerven, een vierkant kasteel, het verblijf van den gouverneur generaal, het tuighuis en de thesaurie, eenen grooten schouwburg, eene plaats tot het stierengevecht en eenige godsdienstige gebouwen, waaronder de hoofdkerk, eenige andere kerken en kloosters uitmunten. Men vindt er verder een hospitaal, vondelingshuis en verscheidene zieken- en armhuizen; eene hooge school, een collegie, seminarium, verscheidene kloosterscholen, een vaderlandsch genootschap voor den landbouw, fabrijken en kunsten, benevens 2000 steenen huizen, die echter maar ééne verdieping hoog zijn, en 37,500 inw., die deels Europeanen, deels Negers of Creolen zijn, waaronder zich vele rijken bevinden, die eenen grooten stoet voeren. Hier is het middelpunt van den geheelen Spaan. handel op Amer. en de hoofdzetel van de zeevaart.

vaart. Al de schepen, die uit Mexico naar Spanje gaan, komen hier bij elkander. Ook is hier de stapelplaats van al het goud, zilver en de edelgesteenten uit Mexico, terwijl er niet alleen koopvaardij- maar ook oorlogschepen aangebouwd worden, zoo dat hier ook een bijzonder departement van de marine bestaat, met eenen commandant over het eskader, tot zekerheid der kusten en tot het geleiden der koopvaardijvloten. De voornaamste wandelplaats is de Almeida, even buiten de stad, waar tevens onderscheidene schansen en forten haar verdedigen, als: Castello di Sandiego, San Carlos de la Cabana, de Alaves, de Corimar, del Prinzipe, San Salvador de la Punta, enz. Gedurende dat de Spaan. schepen hier liggen, is het aanhoudend kermis. 295. 32. L. 23. 12. N. B.

HAVANOOR, O. Ind. distr., ten N. van Mysore, den Mahratten behoorende.

HAVANT, Eng. stadje in 't Z. O. deel van Hampshire, met 1820 inw.

HAVE, (LA) klein N. Amer. eil. aan de Z. kust van Nieuw Schotland. 313. 36. L. 44. 15. N. B.

HAVEL, vischrijke Pruis. riv., prov. Brandenburg, die bij Arkershagen, in het Mecklenburgsche, ontspringt, boven Zehdenik bevaarbaar wordt, de Spree, de Rhin en de Dosse ontvangt, en bij Quitzöbel, beneden Havelberg, tegenover Werben, in de Elbe valt. Zij heeft eenen geringen stroom, en vliet door verscheidene meren. Naar dezelve worden de Oost- en West Havellandsche kreitsen genoemd.

HAVELANGE, Nederl. dorp, prov. Namen, arr. Dinant, met 560 inw.

HAVELBERG, Pruis. stadje, regdst. Potsdam, op een eil. in de Havel, dat door 3 bruggen met den oever gemeenschap heeft, met eene domkerk op eenen berg, aan gene zijde der Havel, en 2,300 inw., die handel in hout, scheepvaart en fabr. hebben. Hierbij behooren nog omliggende dorpen.

HAVELLANDSCHE KREITS (OOST), Pruis. kreits, regdst. Potsdam, prov. Brandenburg, tusschen de kreitsen Rüppin, Ned. Barnim, Teltomstorkow, Zaucha, Belzig en West-Havelland gelegen, en op 24½ V. M. in 5 steden, 1 vlek en 67 dorpen, 56,700 inw. bevattende. Over het algemeen is de grond effen, behalve eene hooge met hout bewassene vlakte, en in het N. W. eene groote laagte, de *Havelbach*, die tusschen 1718 en 1735 droog is gemaakt. De Havel omringt, en alleen de Wieblitz doorstroomt het land, gelijk ook de groote *Havellandsche Luchgraben*, waardoor het water van de *Luch* afloopt, en met onderscheidene kanalen, gemeenschap heeft. De voortbrengselen zijn: koren, boekweit, peulvruchten, vlas, hop, hout, een weinig wijn, veel rundvee, wild en visch. De hoofdplaats is Potsdam.

HAVELLANDSCHE KREITS (WEST), Pruis. kreits, regdst. Potsdam, prov. Brandenburg, tusschen de kreitsen West- en Oost-Priegnitz, Rüpin, Oost-Havelland, Zaucha, Belzig en de prov. Saksen gelegen, en op ruim 25½ V. M. 37,720 inw. bevattende. Ten Z. en W. loopt de Havel, ten N. de Rhin, en de *Havellandsche Luchgraben* doorsnijdt den kreits, die tevens eenige meren heeft. De grond is zandig, echter hier en daar vruchtbaar. Landbouw en veeteelt zijn de hoofdmiddelen van bestaan, en fabr. zijn alleen in de steden. De hoofdpl. is Brandenburg.

HAVELOHR, Beij. dorp, Neder Mainkreits, met 1080 inw.

HAVEN (OOST EN WEST), 2 kleine Schot. dorpen, gr. Forfar, met 370 inw.

HAVERA, klein Schot. eil. bij de kust van Hitland.

HAVERAY, Schot. eil. nabij Lewis.

HAVERFORDWEST, Eng. stad in Wallis, gr. Pembroke, de grootste van Z. Wallis, en de voornaamste in handel en bevolking van het gr., zoo dat zij als de hoofdstad wordt aangemerkt, aan den W. oever der Cleddau, met papiermolens, 3 kerken, eene groote korenmarkt, 6 beestenmarkten en 3100 inw.

HAVERHILL, Eng. stad, gedeeltelijk in Essex en gedeeltelijk in Suffolk, met katoenfabr. en 1220 inw. 2. Stad der N. Amer. Rep., prov. New Hampshire, hoofdstad van het gr. Grafton, met 2 kerken en 1000 inw. 3. Schoone N. Amer. stad, prov. Massachusetts, gr. Essex, aan de Merrimack, met eene haven, fabr., handel en 2680 inw.

HAVERNAS, Fr. dorp, dep. Somme.

HAVERSAY, Schot. eil., bij de Z. kust van het eil. Sky. 57. 22. N. B.

HAVERSHAM, Eng. D., gr. Buckingham.

HAVERSTRAW-BAY of *Haversham*, baai in de Hudsons riv., 13 mijlen boven de stad Nieuw York. 2. N. Amer. vlek in Nieuw York, met 1900 inw.

HAVINES, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Doornik, met 870 inw.

HAVRE (LE), zie Havre de Grace.

HAVRÉ, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Bergen, aan de Havre, oudtijds eene baronie en vervolgens

een hert., met 1450 inw.

HAVRE-DE-GRACE, ook wel alleen *le Havre*, Fr. arr., dep. Neder Seine, hetwelk op ruim 16½ V. M., in de 9 kantons Balbec, Criquetot, Fecamp, Goderville, Ingonville, le Havre, Lillebonne, Montivilliers en St. Romain 128,550 inw. bevat. 2. Fr. stad, hoofdpl. van voorn. arr. en van een kanton, aan den regter oever der Seine, die hier eene mijl breed is en in zee uitloopt. Zij is goed gebouwd, met breede, regelmatige straten, een kasteel, dat den mond der Seine bestrijkt, 2 poorten, 2 kerken, 1 quarantaine huis, 1 kamer en geregtshof van koophandel, 1 beurs, 1 school voor de zeevaart, 1 arsenaal voor de marine en 19,480 inw., die suikerraffinaderijen, tabaksfabr., ankersmederij, aardewerkfabr., zeepziederijen, kantenfabr., papiermolens, bierbrouwerij, touwbanen, ook voor de marine, en aanzienlijke scheepstimmerwerven hebben, en zich verder met de vischvangst en den handel ter zee bezig houden. De haven is tusschen de stad en de citadel gelegen, kan 300 schepen en ook oorlogschepen bevatten, maar is niet volkomen zeker. 49. 29. N. B. 17. 46. 23. L. 3. Dorp der N. Amer. Rep., prov. Maryland, gr. Harford, aan de Susquehannah, met 240 inw., en eene goede haven.

HAVRINCOURT, Fr. D., dep. Kanaal.

HAVY, Fr. dorp, dep. Ardennen.

HAWA, zie Eylau, No. 2.

HAWARDEN, HARRADEN of *Harding*, voorname Eng. stad van N. Wallis, gr. Flint, aan eene kleine riv., die in het nieuwe Chester kanaal van de Dee uitloopt, met fabr. van ijzer- en aardewerk en 4,450 inw.

HAWAS, dorp in W. Perzië, prov. Fars, distr. Laristan.

HAWASCH, Afr. woestijn in Abyssinië.

HAWEEZA of *Kerah*, zie Kerah. 2. Stad. aan de Haweeza of Kerah, in eene vruchtbare landstreek; 17 mijlen N. N. O. van Bassora.

HAWEIS, een der Austr. prins Willem's eil. 7. 30. N. B. 164. 14. L.

HAWES, Eng. D., gr. York; 1200 inw.

HAWES-WATER, schoon Eng. meer in Westmoreland; 2 m. van Kendal.

HAWICK, Schot. kerspel, gr. Roxburgh, heuvelachtig en onvruchtbaar. 2. Schot. stad, gr. Roxburgh, aan de Tiviot en Slitrig, met fabr. en 2500 inw.

HAWK'S BAY, N. Amer. baai aan de kust van W. Florida, tusschen de eil. Pelican en Dauphiné, met een kanaal van 11 à 12 voet water, goeden ankergrond op 4 vademen en veilige haven.

HAWKE, N. Amer. baai aan de O. kust van Labrador. 321. 56. L. 53. 10. N. B. 2. Austr. kaap aan de O. kust van Nieuw Holland. 170. 16. L. 32. 14. Z. B. 3. Klein N. Amer. eil., aan de O. kust van Labrador. 322. 16. L. 53. 10. N. B. 4. Vlek der N. Amer. Rep., prov. Nieuw Hampshire, gr. Rockingham. 5. Zandbank in de Eng. riv. de Humber. 6. Rots aan den ingang der haven van Cork. 7. N. Amer. riv. in Nieuw Schotland.

HAWKE'S BAAI, Austr. baai aan de O. kust van het Noordelijk deel van Nieuw Zeeland, in de Stille Zuidzee.

HAWKESBURY, eil. in eenen der talooze inhammen, welke langs de N. W. kust van Amer. gevonden worden, door kapitein VANCOUVER ontdekt en dus genoemd, 11 mijlen lang en van 1 tot 4 mijlen breed. 248. 50. L. 53. 36. N. B. 2. Austr. riv. van Nieuw Holland, die op de O. kust in de Broken-baai valt. De volkplantingen, door de Britsche koloniën, aan deszelfs oever gemaakt, strekken zich verder dan 2 mijlen uit. De gouverneur van Nieuw Z. Wallis heeft hier eene woning; ook zijn er goede barakken. De riv. is van 13 tot 40 mijlen, naar mate de wind is, voor schepen van 200 tonnen bevaarbaar. Deszelfs oorsprong is nog niet ontdekt. Soms rijst zij 70 à 80 voeten boven deszelfs gewoone hoogte, waardoor zij ook, vooral daar deze overstroomingen zeer schielijk opkomen, en niet regelmatig voorvallen, veel schade aanrigt. Vier of vijf mijlen van het Groene gebergte is in deze riv. eene bank, en even boven deze, waar zij weder bevaarbaar wordt, ontvangt zij de Groote riv., keert zich alsdan naar het Z., en krijgt den naam van *Nepean*, terwijl zij verder, zoo ver men weet, W. en Z. W. loopt.

HAWKESDALE, Eng. D. gr. Cumberland.

HAWKESHEAD, Eng. D., gr. Lancaster, met ijzer-, koper- en leigroeven.

HAWKHURST, Eng. kerspel, gr. Kent, met 1850 inw.

HAWKINS, gr. der N. Amer. Rep., prov. Tennessee, met 7,650 inw. 2. Eil. aan de W. kust van N. Amer., in prins Willem's sound, van 232. tot 252. 25. L., en van 60½. tot 60. 40. N. B.

HAWKSWORTH, Eng. dorp, gr. York.

HAWLBOWLING, Ier. eil. in Corkhaven, tegenover de stad Cove.

HAWLEY, vlek der N. Amer. Rep., prov. Massachusetts, gr. Hampshire.

HAWNES of *Haynes*, Eng. dorp, gr. Bedford, met 610 inw.

HAWOOD, Eng. bosch, gr. Hertfort.

HAWORTH, Eng. vlek, gr. York,

W. deel, met 4000 inw.

HAWR, (ALBUS PAGUS) Aziat. haven in Gelukkig Arabië, aan de Roode zee.

HAWS, 2 Eng. riv. van Wallis, in de gr. Montgomery en Radnor.

HAWSKER, Eng. dorp, gr. York.

HAWSTEAD, Eng. dorp, gr. Suffolk.

HAWTHORN, Eng. dorp, gr. Durham.

HAWUSCH, Afr. riv., die in het rijk Schoa-Efat in Abyssinië ontspringt, en zich in het land Adajel, in het zand verliest.

HAXEY, Eng. kerspel, gr. Lincoln.

HAY, Eng. marktvlek in Wallis, gr. Brecknock, aan de Wye, met fabr. en 1100 inw. 2. Hong. dorp, kom. Thurotz, met warme baden.

HAYAN, Morav. dorp, kreits Brünn.

HAYAY, Z. Amer. riv. in Quito, prov. Maine, ontspringt ten Z. van het meer Pachina, en valt in de Manay.

HAYCOCK, Afr. eil. bij Madagascar.

HAYCOCKS, klein eil. in de N. Amer. riv. Delaware, prov. Pennsylvanië, gr. Northampton.

HAYD (OPPER EN NEDER), 2 Boh. dorpen, kreits Budweis, heerl. Rosenau.

HAYDA, Boh. marktvlek, kreits Leutmeritz, met fabr. en 80 huizen.

HAYDAMAKEN, zie Kozakken.

HAYDE, BOR, MERICA, Boh. stadje, kreits Pilsen, met 1300 inw. 2. Boh. stadje, kreits Leutmeritz, met 900 inw.

HAYDEN of *Ampezzo*, Oostenr. stadje in Tirol, aan den weg van Brixen naar Pieve di Cadoro.

HAYDOCK, Eng. dorp, gr. Lancaster.

HAYDON-BRIDGE, Eng. dorp, gr. Northumberland, aan de Zuidelijke Tyne, met 1750 inw.

HAYE, klein eil. aan de N. O. kust van het W. Ind. eil. Martinique. 2. *La* H., Fr. stadje, dep. Indre en Loire, aan de Creuse, met 2 kerken en 1000 inw.; geboorteplaats van DESCARTES. 3. *La* H. *du Puits*, Fr. stadje, dep. Kanaal, met 1900 inw. 4. H. *d'Ectot* Fr. dorp, dep. Kanaal. 5. H. *Paynel* of *Pesnel*, Fr. dorp, dep. Kanaal, met 790 inw. 6. H. *Fouassière*, Fr. dorp, dep. Neder Loire, met 700 inw. 7. H. *Arundels*, eil. in Eng., gr. Devon, tusschen de Ex en het dorp Labeger.

HAYE-AUBRÉE, Fr. dorp, dep. Eure.

HAYE-AUX-VACHES, Fr. dorp, dep. Seine en Oise.

HAYES, klein eil., gevormd door de riv. Nelson en Hayes, in het land om het Z. gedeelte der Hudson's baai, met het fort York of Bourbon. 2. Eng. kerspel, gr. Kent. 3. Eng. dorp, gr. Middlesex, met 1250 inw. 4. Riv. van 't W. Ind. eil. Guadeloupe, die in het Z. O. ontspringt, en tusschen de kreken van St. Pedro en den berg Gros-Morne in zee valt.

HAYGER, zie Hager.

HAYINGEN, zie Hajingen.

HAYLE, Eng. dorp en vesting in Cornwallis, aan de Hayle, met vele koperwerken.

HAYLING, Eng. eil., aan de haven van Chicester, gr. Sussex.

HAYLSHAM, Eng. dorp, gr. Sussex.

HAYMA, eil. in de Ind. zee, door CORTEZ, in 1537, ontdekt.

HAYN, zie Grossenhayn en Hain.

HAYNA, twee Saks. dorpen, een in Gotha en een in Meiningen.

HAYNAN, zie Anian.

HAYNAU, Pruis. stadje, regdst. Liegnitz, met fabr. en 2300 inw.

HAYNEWALDE, Pruis. dorp, regdst. Liegnitz, met fabr. en 1500 inw.

HAYNICHEN, Saks. dorp, kreits Ertzgebergte, 760 voeten boven Wittenberg, met 2,450 inw. BALDUIN vondt hier den Hermetischen phosphorus uit. Geboorteplaats van CHR. F. GELLERT.

HAYNSBURG, Pruis. dorp, regdst. Merseburg.

HAYS-HILL, riv. in Nieuw Z. Wallis, die uit het meer Winnipeck schijnt voort te komen, en in de Hudson's-baai valt.

HAYTI, ST. DOMINGUE of *St. Domingo*, W. Ind. eil., het derde, dat de onsterfelijke COLUMBUS op zijne beroemde ontdekkingsreis leerde kennen, wanneer hij het *Espannola* noemde, hetwelk naderhand, tegen alle gronden der taal, in *Hispaniola* verbasterd werd; doch toen hij op dit eil. eene stad stichtte, die hij naar zijnen vader, *San-Domingo* noemde, ging deze naam weldra tot het geheele eil. over, welke het dan ook behouden heeft, tot dat de inboorlingen zich zelven in het bestuur des eil. gesteld hebbende, aan hetzelve den alöuden en oorspronkelijken naam van *Hayti* hebben teruggegeven. Hetzelve ligt ten W. van Portorico, ten O. van Jamaïca, ten N. van de Caraïbische zee, Z. O. van Cuba, en van eenige kleine eil., die eene voortzetting van de Bahama eil. zijn. Het strekt zich in de lengte, tusschen 17. 20. en 20. N. B. en tusschen 303. 4. en 309. L. uit; is 80 mijlen lang, en 15 tot 20 mijlen breed, heeft eenen omtrek van 300 mijlen, en eene oppervlakte van 1590 V. M. Het wordt voor het rijkste en vruchtbaarste onder al de Antillische eil. gehouden, waarvan WILTON, in zijn *Present State of the Spanish Colo-*

nies

nies, in 1810, nog eene schildering gaf als van een aardsch paradijs. De luchtsgesteldheid is er zeer heet, doch wordt door koele winden gematigd. Sommigen houden het land voor ongezond, terwijl anderen de meeste ziekten aan ongeregeldheid toeschrijven; doch de spoedige afwisseling van hitte en koude, veroorzaakt er echter dikwerf ziekten. Het regent er op gezette tijden, en alsdan zijn de nachten koud, terwijl orkanen en aardbevingen niet zeldzaam zijn.

Het eil. is bijna geheel met bergen bedekt, die, volgens ZIMMERMAN, voorheen rijke goudäderen bevatteden. Onder dezelve zijn de Cibao en Bauruco de voorn. terwijl zij allen in hooge voorgebergten uitloopen. De kusten zijn met klippen en ontelbare baaijen en havens omringd. Onder de kapen merken wij op: kaap St. Nicolaas, Maria en Tiburon ten W.; kaap François (Hayti), la Grange, Isabella en Cabron ten N.; Samana, Raphael en Enganno ten O.; Beata, Agujas en Gravois ten Z.; terwijl onder de baaijen, de baai Dauphin, Escocesa, Samana en Azua de voornaamste zijn. Onder de eil. die hetzelve omringen, noemen wij: Saôna het grootste; Tortue of Tortuga, La Vache, St. Louis, Gonave, terwijl Samana, met eene smalle landëngte aan hetzelve verbonden, en dus een schiereiland is. Het Westelijk gedeelte is het minst bebouwd, schoon ook in het O. nog zeer vele plaatsen woest liggen, en in de jongste oorlogen vele bloeijende plantagiën vernietigd zijn. Voor de omwenteling telde men in het O. deel 6000 koffij-, 54 cacao-, 3160 indigo-, 800 katoen- en 650 korenplantagiën, meer dan 100 taffia-stokerijen, 260 veefokkerijen, en 80 kalkövens. Tot de voornaamste riv., welke echter slechts kustrivieren zijn, behooren: de Yegue, Nieva, Artibonite, Ozauka, Isabella, Ozama en Juna, benevens verscheidene beken. Onder de meren verdienen de Henriquill en Saumache opmerking, terwijl er ook heete en gezondheidsbronnen gevonden worden.

De voornaamste voortbr. zijn: suiker, gember, cacao, tabak, katoen, indigo, maïs en cassave; allerlei soorten van hout, oranje-appelen, citroenen, vijgen, jalappe, cassia, artisjokken, patatten, rijst, turksch koren, wijn, meloenen, ipecacuanha en andere kruiden: de schoonste bloemen, vele Eur. moeskruiden, enz. Uit het dierenrijk: ossen, koeijen, tamme en wilde paarden, muilëzels, ezels, visch in overvloed, schildpadden, landkrabben, krokodillen, alle W. Ind. vogels, bijen en insecten, onder welke de lichtgevende *cucugu*, muskieten, enz. Uit het rijk der delfstoffen heeft men: goud, zilver, koper, ijzer, tin, lood, zeilsteen, kwikzilver, kristal, zwavel, steenkolen, marmer, graniet, jaspis, porfier, steenzout, amber, albast en zeezout. De handel was voorheen ook van zeer veel belang, zoo dat meer dan 500 schepen naar het moederland af- en aanvoeren. In 1774 gingen er alleen naar Frankrijk, 147½ millioen ponden suiker, 185,000 pond indigo, 30 millioenen ponden koffij, enz. Het getal der inw. is onzeker; sommigen rekenen het op 800,000 zielen, bestaande uit blanken, negers, vrije lieden van de kleur en andere van gemengden afkomst. Vóór de omwenteling werd het in het Fransche en Spaansche gedeelte verdeeld, waarvan het laatste het Oostelijke en grootste deel des eilands bevattede. Na de vrijverklaring der negers in 1794, werden de blanken vermoord, en een nieuwe regeringsvorm ingesteld. In 1804 werd de generaal DESSALINES tot keizer uitgeroepen, en twee jaren daarna vermoord. Hierna ontstonden er twee staten, aan welker hoofd CHRISTOPHE en PETHION als presidenten waren, en waarvan de eerste zich in 1811, onder den naam van HENDRIK I, tot koning liet kroonen, en de andere in 1818 gestorven zijnde, door den generaal BOYER opgevolgd werd, die nu, nadat ook de koning HENDRIK van vele wreedheden beschuldigd, geweldig vermoord is, aan het hoofd van het geheele gemeenebest van Hayti staat, van welks bijzondere inrigting wij nog nadere berigten te gemoet zien. 2. Thans de naam van de stad François op Hayti, zie François, No. 3.

HAYTON, Eng. dorp, gr. Cumberland.

HAYWARDSTRAAT, straat, welke het eil. Pitt van de O. kust van Azië scheidt. Zie Pitt's eil.

HAYWOOD, fort op het W. Ind. eil. Barbados, 1 mijl N. van Speight's-town. 2. Gr. der N. Amer. Rep., prov. Carolina, met 2,780 inw.

HAZAR, Perz. kaap, prov. Khorassan.

HAZAR-SCHUFT, O. Perz. dorp, prov. Kandahar, gebied Karmsin.

HAZARD of *Richmond*, N. Amer. baai in de Hudson's baai, aan de W. kust van Labrador, met vele kleine eil., door de inboorlingen *Archiwinipick* genoemd. 301. 56. L. 56. 35. N. B.

HAZAREE BANG, O. Ind. stad, prov. Ba-

Bahar, aan den weg van Calcutta naar Benares, op 103. 6. L. 23. 58. N. B.

HAZEBROUK of *Hazebroek*, Fr. arr., dep. van 't Noorden, dat op ongeveer 14 V. M. in 7 kantons, 100,950 inw. bevat. De hoofdstad van dien naam ligt aan de Berre, is slecht gebouwd, heeft 7,350 inw. en fabr. van linnen, zeildoek, kant, enz. 50. 44. N. B.

HAZEBROEKER KANAAL, gegravene vaart in 't Fr. dep. van het Noorden, dat het kanaal der Nieppe ontvangt en aangelegd is om het omliggend land droog te maken.

HAZEN-INDIANEN, N. Amer. volksstam.

HAZEN POEDER, zie Petten.

HAZERGEBERGTE, keten in W. Perzië.

HAZERATNAGUR, O. Ind. stad, prov. Delhi, aan de O. oever der Ramgonga. 29. 8. N. B. 96. 40. L.

HAZERSWOUDE, Nederl. dorp in Z. Holland, distr. 's Gravenhage, met 2170 inw.

HAZIR, Aziat. stad van Kurdistan, aan den zamenloop der Hazir en Aras; 11 mijlen Z. W. van Erbil.

HAZY EIL., groep van vijf kleine rotsachtige eil. in de Stille Zuidzee, door MALESPINA, *Los Hermanos*, vroeger door LA PEYROUSE, *Croyère* en door DIXON *Hazy* genoemd; ten Z. van kaap Tscherikoff. 243. 28. L. 55. 55. N. B.

HEA, Afr. prov. in Marocco, langs de Atl. zee, met de hoofdstad Mogodor.

HEACHAM, Eng. dorp, gr. Norfolk.

HEADCORNE, Eng. dorp, gr. Kent.

HEADGE, Eng. dorp, gr. Derby.

HEADINGLEY, Eng. vlek, gr. York, aan de Aire, met 1670 inw.

HEADLEY, Eng. dorp in Hampshire.

HEADON, zie Heydon.

HEALTHY COVE, baai aan de Z. kust van 't W. Ind. eil. Jamaica. 300. 46. L. 17. 44. N. B.

HEAN, hoofdstad van een distr. in 't rijk Anam in Achter-Indië, aan de Rokbo, een' tak der Sengkol, met 2000 huizen en handel. Zij is door een bamboes hek omgeven.

HEAND, (ST.) Fr. stadje, dep. Loire, met zijdeteelt en 2700 inw.

HEANOR, Eng. vlek, gr. Derby, met 1920 inw.

HEANTON, Eng. dorp, gr. Devon.

HEAP, Eng. kerspel, gr. Lancaster, met 5,150 inw.

HEAPEY, Eng. dorp, gr. Lancaster.

HEARN BAAI, baai aan de O. kust van Eng., aan de golf der Theems, met een dorp en zeebaden.

HEAS, dal in 't Fr. dep. der Op. Pyr., tot dat van Gavernee behoorende.

HEATH, 2 Eng. dorpen, gr. Derby en Bedford. 2. (Point), kaap aan de Z. O. kust van het eil. Anticosti, in de golf van St. Lourens. 315. 46. L. 49. 6. N. B. 3. N. Amer. dorp, prov. Massachusetts, gr. Hampshire. 4. Eng. dorp, gr. York, in eene der schoonste streken van Engeland. 5. H. Charnock, Eng. vlek, gr. Lancaster, met 556 inw.

HEATHERGILL, Eng. dorp, gr. Cumberland.

HEATHFIELD, Eng. dorp, gr. Sussex.

HEATHYLEE, Eng. dorp, gr. Stafford.

HEATON, Eng. vlek, gr. York, met 1100 inw. 2. Eng. vlek, gr. Stafford. 3. (Groot) Eng. vlek, gr. Lancaster. 4. (Klein) Eng. vlek, gr. Lancaster. 5. H. Kirk, Eng. vlek, gr. York, met 1690 inw. 6. H. Norris, Eng. vlek, gr. Lancaster, de voorstad van Stockport, met fabr. en 4540 inw.

HEAUX, klippen in den Atl. oceaan, aan de N. kust der Fr. prov. Bretagne.

HEAVITREE, Eng. dorp, gr. Devon.

HEBDEN, Eng. dorp, gr. York.

HEBECREVON, Fr. dorp, dep. Kanaal.

HEBRA, een der Schot. Hitlandsche eil. ten W. van Mainland.

HEBRIDEN of *Westersche eil.*, oudtijds eigenlijk *Ebudae*, *Hebuden* of *Hebridae* genoemd, groep eil. aan de W. kust van Schotland, in den Atl. oceaan gelegen. Zij strekken zich 60 mijlen in de lengte en van 3 tot 10 mijlen in de breedte uit, en zijn tusschen 55. 22. en 58. 35. N. B. gelegen. Zij zijn 2 à 300 in getal, waarvan er echter slechts 86 door 66 à 70,000 zielen bewoond zijn, terwijl de overige als kale rotsen onbewoond liggen. De voornaamste van dezelven zijn: Lewis, met de daarbij gelegene eil., tot het Schotsche gr. Ross behoorende; Harris, North Uist, Benbecula, South Uist, Sky, Barra, Eigg en de kleine hierbij gelegene eil. tot het gr. Inverness behoorende; Rum, Muck, Canna, Coll, Tyrie, Mull, Lismore, Staffa, Luing, Scarba, Colonsay, Oronsay, Jura, Isla, Gigha, Cara, enz., tot het gr. Argyll gerekend wordende. Hierbij kan men nog voegen de eil., welke in de Frith of *Clyde* ten O. van het schiereil. Kentyre gelegen zijn, als: Bute, Arran, Cambrays (groot en klein) en Inchmarnock, welke het gr. Bute uitmaken. De inw. komen in zeden, gewoonten, levenswijze en armoede met de Bergschotten overeen. Over het algemeen zijn deze eil. bergachtig, moerassig en ongeschikt voor den korenbouw; slechts eenigen maken hierop eene

eene uitzondering. De luchtsgesteldheid is er vochtig, en de winter wordt er door sterke regenvlagen gekenmerkt. Men vindt er vele grootsche natuurtooneelen, die de aandacht der reizigers overwaardig zijn.

HEBRIDEN (NIEUWE), groep eil. in de Stille Zuidzee, die in 1506, gedeeltelijk ontdekt werden door QUIROS, die, in de vooronderstelling, dat zij een gedeelte van een Zuidelijk vastland uitmaakten, dezelve *Tierra Australia del Espiritu Santo* noemde, waardoor zij naderhand ook nog wel het land van den H. Geest genoemd zijn, gelijk ook FLEURIEU den naam van *Archipel van den H. Geest van Quiros* voorstelt. BOUGAINVILLE ontdekte in 1768, dat het land door QUIROS gezien, een eil. was, waarbij nog verscheidene andere eil. gelegen waren, en gaf aan deze groep, na dezelve slechts gedeeltelijk onderzocht te hebben, den naam van *Groote Cycladen*. Eindelijk onderzocht COOK deze eil. in 1773, ontdekte nog verscheidene onbekende, die tot dezelve behoorden, noemde de straat, die BOUGAINVILLE tusschen *Tierra del Espiritu Santo* en *Mallicollo* doorgevaren was, de straat van *Bougainville*, en gaf aan de geheele groep den naam van *Nieuwe Hebriden*, daar hij ze als de Westelijkste eil. van de Stille Zuidzee beschouwde. KRUSENSTERN, die de benaming van FLEURIEU op zeer goede gronden verwerpt, wil echter dezen archipel in twee deelen scheiden, en de door BOUGAINVILLE ontdekte eil., de *Groote Cycladen* en de door COOK daarbij gevoegde eil., de *Nieuwe Hebriden* blijven noemen. Dan wij gelooven dat de benaming van COOK reeds te algemeen aangenomen is, om die niet te volgen, waarom wij alleen dit ter onderrigting van den lezer, hier hebben bijgevoegd. Zij zijn ten Z. van den archipel van Santa Cruz, en ten N. van Nieuw Caledonië, tusschen 184. 26. en 188. 6. L. en 14. 29. en 20. 4. Z. B. in eene rigting van het N. N. W. ten W. en Z. Z. O. ten O. gelegen, en bestaan uit de volgende eil.: Pic d'Etoile, Tierra Australia del Espiritu Santo, of H. Geest land, St. Bartholomeüs, Isle des Lépreux, Aurora, Pentecôte of Pinkster eil., Mallicollo, Ambrym, Apee Paoom, Three-Hills island, Shepherd's isles, Monument, Montague, Hinchinbrook, Two-Hills, Sandwich island, Erromango, Tanna, Irronan, Immer en Annatom.

De grond op deze eil. schijnt zeer vruchtbaar. Het plantenrijk levert eenen grooten overvloed en veel verscheidenheid op, en de heuvels zijn geheel met hout bedekt, waaronder men boomen van 150 voeten hoog vindt. Verder vindt men er vijgen, notemuskaat en oranje-appelen in overvloed; alsmede kokosnoten, bananen, broodvrucht en suikerriet. De nieuwste reizigers vonden hier geene andere viervoetige dieren dan ratten en varkens, doch QUIROS maakt melding van geiten. Verder zijn er papegaaijen, schoon gekleurde duiven, waaronder eene soort, die zich met notemuskaat voedt. COOK beschrijft de bewoners van sommige eil. als de mismaakste en afzigtelijkste schepsels, die hij immer gezien had; donker van kleur, klein van gestalte, met meestal kort, zwart of bruin gekruld haar. De vrouwen rood geschilderd, waren minder leelijk dan de mannen, en droegen eene soort van rok, doch de mannen liepen naakt. Op andere eil. vindt men de inw. wel minder mismaakt, doch weinige waren groot en stoutmoedig, niet te min hadden zij veel vlugheid, en wisten zeer goed met de wapenen om te gaan. Op vele plaatsen gebruikte men de vrouwen als lastdieren. Beide seksen dragen armbanden, oorringen en andere versierselen. Behalve de bebouwing van den grond, die niet dan tragelijk geschiedt, hebben zij weinig kunsten, die eenige opmerking verdienen. Zij maken eene soort van groote matten, en uit den bast van eenen boom eene grove stof, die veelal tot gordels gebruikt wordt. Hunne kano's en wapenen zijn ver beneden die der andere Zuidzee-eilanders; de laatste bestaan in knodsen, spiessen, pijl en boog en steenen. Hun karakter wordt als gastvrij en openhartig opgegeven, schoon sommigen dit meer aan de vrees voor de Eur. wapenen, dan wel aan ware toegenegenheid voor hen toeschrijven, daar COOK bijna het slagtoffer van hunne verraderlijke inzigten geworden was, die zij bij meer dan eene gelegenheid deden blijken. Men zie verder de art. der bijzondere eil.

HEBRON, HABRUN, CHALIL-ALLAH, CHALIL EL RAHMEN of *Khalil*, Turk. stad, lands. Syrië, pachalik Damascus, sandschakat Soliman of Jeruzalem, aan het hangen van een' berg, tusschen de Doode zee en den Libanon, in een vruchtbaar oord, dat veel Zuidvruchten, rozijnen, wijn en katoen voortbrengt, met een sterk kasteel, eene groote moskee, waarin eene grot met

het graf van ABRAHAM, SARA, IZAAK, JAKOB en JOZEF, en volgens ALI-BEY met 400 huisgezinnen, die de eenige glasfabr. in Syrië, zeepziederij en katoenspinnerij hebben, en ook vele armringen maken, terwijl zij eenen tamelijken handel in *dibsé* (suiker van rozijnen) drijven. 2. Vlek der N. Amer. Rep., prov. Nieuw York, gr. Washington, met 2,450 inw. 3. Vlek aldaar, distr. Maine, gr. Cumberland. 4. Vlek aldaar, prov. Connecticut, gr. Tolland. 5. Morav. broedergemeente in de N. Amer. Rep., prov. Pennsylvanië.

HEBRUS, riv. in Thracië, zie Maritza.

HECBUS, Nederl. D. in Luxemburg.

HECHINGEN, residentie van den vorst van Hohenzollern-Hechingen, aan de Starzel, met 2 kerken, een residentieslot, een gymnasium, wolweverij en 2600 inw. 26. 38. 34. L. 48. 21. 15. N. B.

HECHIZERO, Z. Amer. riv. in Quito, die in de Morona valt. op 3. 23. Z. B.

HECHTEL, Nederl. dorp, prov. Limburg, arr. Hasselt, met 700 inw.

HECHTHAUSEN, Han. ger., prov. Bremen, niet ver van Bremervorde, met 7 dorpen en 1360 inw.

HECHTSHEIM, Hessisch dorp, Rijnprov., bij Mainz, met 980 inw.

HECKDYKE, Eng. riv., gr. Nottingham, die bij Stockerith in de Funt valt.

HECKFIELD, Eng. D. in Hampshire.

HECKINGTON, Eng. kerspel, gr. Lincoln, met 1040 inw.

HECKLINGEN, Bad. D., Treisamkreits.

HECKLUFIALL, zie Hekla.

HECKMONDWICK, Eng. vlek, gr. York, met 2,340 inw.

HECLA, zie Hekla.

HECLABIR, rotsketen ten W. van het Orcadische eil. Ronaldshay.

HECLES, Fr. dorp, dep. Oise.

HECSTADT, zie Hettstadt.

HECTOR, vlek der N. Amer. Rep., prov. Nieuw York, gr. Seneca, met 1560 inw. 2. Kaap aan de W. kust van N. Amer., op 246. 13. L. 51. 57. 20. N. B., door LA PEYROUSE dus genoemd. Het is de kaap St. James van kapitein DIXON, die dezelve plaatste op 247. 40. L. 51. 46. N. B. VANCOUVER bepaalt dezelve op 51. 58. N. B. en 249. 6. L.

HEDDERSLEBEN, Pruis. dorp, regdst. Maagdenburg, met 1220 inw.

HEDDESDORF, Pruis. dorp, regdst. Coblentz, met bleekerijen, 760 inw. en de ijzerhut *Nasselstein.*

HEDDESHEIM, Bad. dorp, Neckarkreits, met 1170 inw.

HEDDINGEN, Deen. D. op Zeeland.

HEDDISCHE, kasteelen in het lands. Nedsjed in Arabië, distr. Dschauf, bij ARROWSMITH *Hadi-al-Kora* genoemd, waar de reiskaravane van Damascus, die van Mecca te gemoet komt.

HEDDON ON THE WALL, Eng. dorpje, gr. Northumberland, met 340 inw.

HEDÉE, Fr. stadje, dep. Ille en Vilaine, arr. Rennes, met 750 inw.

HEDEL of *Heel*, Nederl. dorp, prov. Gelderland, kwartier Tiel, met een kasteel, dat een der zwaarste van die soort hier te land was, en 990 inw.

HEDELFINGEN, Wurt. dorp, Neckarkreits, aan den Neckar, met 940 inw.

HEDEMARKEN, Noorw. ambt, stift Aggerhuus, rijk in koren en visch, met 17 kerspelen, die, als één dorp aan elkander liggen en 61,220 inw.

HEDEMORA, Zweed. lands., distr. Dalarne, aan het meer Hofran, met kruidfabr., koperwerken en 770 inw.

HEDEMUNDEN, Han. stadje, vorst, Göttingen, aan de Werra, met 900 inw.

HEDENGE, Nederl. gehucht, prov. Z. Braband, arr. Leuven; 3 uren van Tienen.

HEDERSLEBEN, zie Heddersleben.

HEDERVÄR, Hong. dorp, kom. Raab, op 't eil. Schutt, met een kasteel, park, bibliotheek, enz. 47. 50. N. B.

HEDESUNDA, Zweed. stadje in Gestrikland; 7 m. van Gefle. 60. 25. N. B.

HEDGEMAN, stad der N. Amer. Rep., prov. Virginië. 2. Riv. aldaar, die de Robinson met de Rappahannock vereënigt.

HÉDIC, klein Fr. eil., aan de W. kust, dep. Morbihan; ½ m. lang, en overal met klippen omringd. De 160 inw. leven van de visscherij.

HEDIKHUIZEN of *Heekhuizen*, Nederl. dorp, prov. N. Braband, distr. 's Hertogenbosch, met 620 inw.; 1 uur O. van Heusden.

HEDIN, zie Hesdin.

HEDINGHAM CASTLE, Eng. D, gr. Essex.

HEDINGHAM-SIBIL, Eng. kerspel, gr. Essex, met 1700 inw.

HEDON, Eng. dorp, gr. York, nabij den mond der Humber, met 780 inw.

HEDSCHAZ, HEDSJAS of *Hadsiad*, gedeelte van Arabië, langs de Arab. golf, gedeeltelijk dor, gedeeltelijk vruchtbaar, vooral in den balsem van Mecca. Het wordt door de schachs, bijzonder door den scherif van Mecca, onafhankelijk geregeerd, hoewel de groote Heer zich als beheerscher aanmerkt. De voorn. steden zijn: Mecca, Medina, Dschidda, enz.

HEDSCHER, zie Lachsa.

HEDWIGSBURG, Brunsw. dorp, kreitsger. Wolfenbüttel, met 450 inw.

HEDWIGTFORS, Zweed. dorp, Gefleborgs-

borgs-län, voogdij Norva Helsingeland.

HEEDE, Han. dorp, gr. Lingen.

HEEG, Nederl. dorp, prov. Vriesland, arr. Sneek, met 740 inw.

HEEGER MEER, meer bij bovengen. dorp, door het turfveenen ontstaan.

HEEL, Nederl. D., prov. Limburg, arr. Roermond, met 450 inw. 2. Zie Hedel.

HEELEN, Nederl. dorpje, prov. Z. Braband, arr. Leuven.

HEEMBEKE (OPPER), Nederl. dorp, prov. Z.Braband, arr.Brussel. 2. *Ned. H.*, Nederl. dorp, prov. Z. Braband, arr. Brussel, met de schoone landgoederen Versailles en Marly.

HEEMSE, klein Nederl. dorp, prov. Overijssel, kwart. Salland; ¼ uur W. van den Hardenberg.

HEEMSKERK, Nederl. dorp in N. Holland, kwart. Alkmaar, met 570 inw.

HEEMSKERKSKOI, kaap in het N. O. van Nova-Zembla in Rusland.

HEEMSKERK'S-DROOGTE, ondiepte in de Stille Zuidzee, ten O. van Prins Willem's-eiland, in 1643 door TASMAN ontdekt. 201. 35. L. 17. 19. N. B.

HEEMSTEDE, Nederl. D. in N.Holland, kwart. Haarlem, met eene kerk, waarin men de grafsteden vindt der heeren van Heemstede, bleekerijen en 1850 inw.

HEENSEN, Pruis. D., regdst. Munster.

HEENVLIET, Nederl. heerl. en stadje in Z. Holland, distr. Brielle, in het land van Voorn, aan de N. zijde van de Maas, met eene oude en fraaije kerk, waarheen voormaals vele bedevaarten gedaan werden, en waar ENGEL MERULA eens priester was. Het heeft 500 inw. en overblijfselen van het slot *Havestein*, terwijl die van de sloten *Blijdestein* en *Leeuwenstein*, buiten de stad worden gevonden.

HEEPEN, Pruis. dorp, regdst. Minden, nabij Bielefeld, met linnenweverijen en 1360 inw.

HEER, Nederl. dorpje, prov. Namen, arr. Dinant, met 300 inw. 2. Nederl. buurt, prov. Limburg, nabij Maastricht.

HEER-ABTSKERKE of *St. Grabekerke*, Nederl. dorp, prov. Zeeland, distr. Middelburg, eil. Zuid Beveland.

HEER-ARENDSKERK of *Straatskerke*, Nederl. dorp, prov. Zeeland, distr. Middelburg, eil. Z. Beveland, met 1140 inw.

HEERDE, Nederl. dorp, prov. Gelderland, kwart. Arnhem, 2 uren Z. van Hattem, met een marktplein, papiermolens, goede beestenmarkten en 1910 inw. Hieronder behoort de volkrijke buurt Wapenfelde.

HEERENBERG ('s), Nederl. stadje en heerl., aan den vorst van Hohenzollern-Sigmaringen behoorende, prov. Gelderland, kwart. Zutphen, met een vorstelijk slot, en een seminarium voor roomsch katholijken, met 60 studenten. De grond is hier bergachtig en levert fraaije gezigten op. In de nabuurschap vindt men het bekende Monferland. Het stadje heeft 1330 inw.

HEERENBROEK ('s), polder in Overijssel, kwart. Salland, nabij Wilsum, met 140 inw.

HEERENHOEK('s), Nederl. dorp, prov. Zeeland, distr. Middelburg, eil. Zuid-Beveland, met 1 herv. en 1 room. kerk.

HEER EN KEER, Nederl. gemeente, prov. Limburg, arr. Maastricht; 1150 inw.

HEERENVEEN, Nederl. arr., prov. Vriesland, hetwelk in de 4 kantons Ackrum, Beesterzwaag, Heerenveen en Oldeberkoop 37,560 inw. bevat. De hoofdplaats Heerenveen is een fraai vlek in de veenen gelegen, op de grenzen van de 3 grietenijen Haskerland, Schroterland en Aengwirden, met vele aanzienlijke plaatsen en lusthoven. Er is eene regtbank en 1630 inw., die veel turf steken, en scheepstimmerwerven, kalkovens, brouwerijen, branderijen, looijerijen en zaagmolens hebben. Ook is er handel, vooral in boekweit, die hier van rondom wordt aangebragt.

'sHEEREN-HENDRIKS-KINDEREN of *Heer-Heins-KinderenKerk*, Nederl. D., prov. Zeeland, distr. Middelburg, eil. Zuidbeveland.

HEER HUGO-WAARD, zie Huigenwaard.

HEERJANSDAM, Nederl. dorp in Z. Holland, distr. Dordrecht, aan de Merwe en Waal.

HEERJANSLAND, ST. JANSLAND of *Nieuwe Dreischor*, Nederl. dorp, prov. Zeeland, distr. Zierikzee, eil. Duiveland.

HEEREN ZANDVOORT, Nederl. buurt in N. Holland, kwart. Haarlem, onder Heemstede behoorende.

HEERINGEN, Pruis. ambt en heerl., regdst. Erfurt, met 9 dorpen en 4,070 inw. De hoofdpl. Heeringen ligt aan de Helme, en heeft 1700 inw.

HEERLE, Nederl. gehucht, prov. N. Braband, distr. Breda.

HEERLEN, Nederl. dorp, prov. Limburg, arr. Maastricht, met 3,450 inw.

HEERLINCHOVEN, Nederl. dorp, prov. O. Vlaanderen, arr. Oudenaarden, met 500 inw., niet ver van Ninove.

HEERMUND, Perz. riv., die iets ten W. van de stad Cabul ontspringt, en na eenen loop van 130 mijlen in Segistan in het meer Zerrah valt.

HEER-OUDELANDS-AMBACHT, Nederl. dorp in Z. Holland, distr. Dordrecht,

recht, niet ver van deze stad.

HEERS, 3 Nederl. gemeenten, prov. Limburg, arr. Hasselt, door de bijnamen van *Op.*, *Ned.* en *Vrij* onderscheiden.

HEERSCHEIDT, Pruis. kerspel, regdst. Arnsberg, met ijzersmederijen.

HEER-SIMONSHAVEN, zie 't laatste.

HEERTE, Afr. riv. in 't Kafferland, aan de W. kust, welke in de Mosselbaai valt.

HEER WILLEMS-CAPELLE, Nederl. D., prov. W. Vlaanderen, arr. Veurne.

HEESBEEN, Nederl. dorp, prov. N. Braband, distr. 's Hertogenbosch, met Ethen en Genderen 680 inw.

HEESCH, Nederl. dorp, prov. N. Braband, distr. 's Hertogenbosch. 2. Nederl. dorp, prov. Gelderland, kwart. Nijmegen, tot Nijmegen behoorende, en met Neerbosch en Hatert 1800 inw.

HEESSELT, Nederl. dorpje, prov. Gelderland, kwartier Tiel, aan den Waaldijk, met 170 inw.

HEESSEN, Pruis. dorp, regdst. Munster, aan de Lippe, met 900 inw.

HEESTERT, Nederl. dorp, prov. W. Vlaanderen, arr. Kortrijk, met 2,490 inw.

HEESWIJK, Nederl. dorp, prov. N. Braband, distr. 's Hertogenbosch, met 800 inw.

HEETEN, Nederl. dorp in Overijssel, kwartier Salland.

HEETMEN, Nederl. buurt in Overijssel, nabij Varsen.

HEEVER, Deen. golf in Sleeswijk.

HEEZE, Nederl. dorp, prov. N. Braband, distr. Breda, met 1740 inw, die bijzonder voor de fabr. van Geldorp en Eindhoven spinnen.

HEFFEN, Nederl. dorp, prov. Antwerpen, arr. Mechelen, met 800 inw.

HEFFINGEN, Nederl. dorpje, gr. hert. en arr. Luxemburg, met 470 inw.

HEGAD, een der Aziat. Sooloo eil. 138. 46. L. 6. 7. N. B.

HEGAU of *Högau*, vruchtbare Bad. landstreek, Zeekreits, tusschen de Baar, den Rijn, de Bodenzee, de Linzgau en de Kleggau.

HEGENSDORF, Pruis. dorpje, regdst. Minden, aan de Alste, met 410 inw.

HEGERMÜHLE, Pruis. dorpje, regdst. Potsdam, aan de Finow, met 200 inw.

HEGGBACH of *Heppach*, Wurt. slot en ambt, Donaukreits, met het dusgenoemd dorpje van 470 inw.

HEGYALLA, voorgebergte van het Karpatisch gebergte, dat aan de Fatra stuit, in het Hong. kom. Semlin, op 48. N. B., waar op 5 V. M. jaarlijks 80,000 vaten wijn ingeoogst worden.

HEGYKO of *Heiligenstein*, Hong. marktvlek, kom. Odenburg. 47. 36. N. B.

HEHLEN, Brunsw. dorp, kreitsger. Ottenstein, aan de Wezer, met 620 inw.

HEIDAU, Pruis. dorp, regdst. Oppeln.

HEID of *Heide*, Nederl. dorp in Luxemburg, arr. Marche, met 500 inw.

HEIDE of *Ter Heide*, gemeente in Z. Holland, distr. Rotterdam, aan het strand der Noordzee. 2. Nederl. D., prov. N. Braband, distr. Breda, aan den Merkstroom, met 2000 inw., 2 roomsche en 1 herv. kerk.

HEIDEBERG, Beij. berg, Op. Mainkreits.

HEIDECK, Beij. stadje, Rezatkreits, landg. Hilpoltstein, met 800 inw.

HEIDECKER-MEER, zie Baldec, No. 2.

HEIDEKRUG of *Skillokarszno*, Pruis. kreits, regdst. Gumbinnen, op ruim 17 V. M., 21,900 inw. bevattende. 2. Pruis. stadje, hoofdpl. van voorn. kreits, aan de Schiesche of Sziesza, met 300 inw.

HEIDELBACH, Saks. dorp in 't Ertzgebergte, kreits Freiberg.

HEIDELBERG, Bad. ambt, Neckarkreits, aan den Neckar, met 1 stad, 10 dorpen, 9 buurten en 18,200 inw. De dusgen. hoofdstad is de zetel van een crimineel stads- en landambt, aan den Neckar, waarover eene overdekte steenen brug ligt, die 702 voeten lang, en 30 voeten breed is. Ten Z. O. ligt de *Geiszberg*, met zijnen hoogen top de *Konings-* en (sedert FRANS I dien in 1815 beklom) de *Keizersstoel* genoemd; ten N. op den regter oever van den Neckar, den *Heiligen-berg* met deszelfs overblijfsels van een' burgt en klooster, en vlak bij de stad de schoone ruïnen van het kasteel, in welks kelder men nog het groote, doch nu beschadigde, Heidelberger vat bewaart, hetwelk 250 voeders wijn bevatte. De stad is ommuurd, heeft 3 poorten, 1 hoofdstraat, 32 sombere bijstraten, 4 opene plaatsen (waaronder de groote markt met de fontein en de Hercules), 2 voorsteden, eene zoogenaamde voorstad met 3 opene plaatsen en de bergstad, welke zich tot aan het kasteel uitstrekt, 2 luth., 1 herv., 1 roomsche kerk, 1 synagoge, 3 hospitalen, 1 ziekenhuis en 9,850 inw., die bierbrouwerijen, linnenweverijen, looijerijen, wolweverijen, scheepstimmerwerven hebben, en verder van den scheepsbouw, de visscherij en den handel bestaan. Men heeft hier de landsuniversiteit, met 45 professoren en meer dan 600 studenten, de oudste van alle Duitsche hooge scholen, in 1386 gesticht. Zij heeft 5 faculteiten, 1 philologisch en pædagogisch seminarium, 1 snijkamer, een instituut voor de houtvesterij en den land-

landbouw, 1 boekverzameling van 30,000 boekdeelen en vele handschriften, 1 natuurkundig kabinet, 1 verzameling van natuurlijke zeldzaamheden, 1 chemisch laboratorium, een kruid- en plantentuin en eene inrigting voor de verloskunde. Zij is de geboorteplaats van den geschiedschrijver GERH. JOH. VOSS. De omtrek levert boomvruchten, hop, wijn, tabak, enz. op. 49. 25. N. B. 26. 22. L. 3. Berg in Beijeren, Opper Mainkreits, in het Bohemer woud. 4. Twee dorpen in de N. Amer. Rep., prov. Pennsylvanië, gr. Dauphiné.

HEIDELSHEIM, Bad. dorp, Pfinz- en Enzkreits, stadsambt Bruchsal, aan de Salzbach, met 1850 inw., en wijnbouw.

HEIDEN, voogdij en dorp in het vorst. Lippe-Detmold, met 1 kerk en 58 huizen. 2. Zwits. dorp, kant. Appenzell, met eenen heerlijken omtrek, wijnbergen en 1700 inw., benevens een wees- en schoolhuis, door den koopman CONRAD TABLER gesticht, en nog met groote kosten onderhouden.

HEIDENFELD, Beij. marktvlek, Ned. Mainkreits, met wijnhandel en 1600 inw.

HEIDENHEIM, Wurt. ambt, Jaxtkreits, op 9 V. M. 24,100 inw. bevattende, en welks steenachtige grond, weinig koren, maar veel vlas voortbrengt. De hoofdpl. Heidenheim heeft 2 voorsteden, 3 poorten, 2,100 inw., fabrijken en handel. 2. Beij. landg., dat op 4 V. M. 12,330 inw. bevat, en vele bosschen, maar ook goede akkers en veeteelt heeft. De dusgenoemde hoofdpl. ligt aan de Altmühl en heeft 850 inw.

HEIDENMAUER of *Heidenstadt*, overblijfselen van eene overöude stad in den Beij. Op. Mainkreits.

HEIDENREICHSTEIN of *Heinrichstein*, Oostenr. dorp, viertel Boven den Mannhartsberg, met 120 huizen.

HEIDERSBACH, Pruis. D., regdst. Erfurt, kreits Schleusingen, met fabr.

HEIDERSDORF, Pruis. dorp, Silez. regdst. Liegnitz, met 1420 inw. 2. Pruis. dorp, regdst. Reichenbach, met 820 inw.

HEIDESCHEID, Nederl. dorp in Luxemburg, arr. Dietkirch, met 450 inw.

HEIDESHEIM, Hes. dorp, Rijnprov., aan den Rijn, met 850 inw. 2. Bad. D., Rijnkreits, aan de Elsz, met 300 inw.

HEIDINGSFELD of *Hetzfeld*, Beij. stadje, Ned. Mainkreits, aan den Main, met 2000 inw. en wijnbouw.

HEIDLEICH, Silez. meer, bij Wohlau.

HEIDNAB, Beij. riv., Op. Mainkreits, die aan den Fichtelberg ontspringt, en bij Wildenau in de Raab valt.

HEIDUK, Pruis. dorpje, regdst. Oppeln, met 120 inw. en eene steenkolenmijn.

HEIDUKKEN, Hong. krijgsbende, welke door MATTHIAS CORVINUS, in de 15 eeuw, als eene staande landmilitie (meseihadck) werd opgerigt, doch welken naam, (die roovers beteekent), zij in 1741, met dien van Hong. infanterie verruilden.

HEIDUKKEN DISTRICT, (*Haidu, Varolos Kerulete*) distr. in Hongarije, kom. Saboltz, in drie van elkander afgescheidene stukken verdeeld, en op 18 V. M. 28,500 inw. bevattende. Het land is zonder bergen, geheel vlak, en wordt door de Kadaras en Kasselo bespoeld. Het brengt veel koren, wijn, tabak en hout voort. De groote veeteelt en de landbouw zijn de hoofdbezigheid der inw., die vele voorregten genieten. Hoofdpl. Boszormeny.

HEIDWEILER, Pruis. gemeente, regdst. Trier, met pottebakkerijen.

HEIENDONK, Nederl. D., prov. Antwerpen, arr. Mechelen, met 410 inw.

HEIERSUM, Han. D., vorst. Hildesheim.

HEIGER, zie Häger.

HEIGHINGTON, Eng. D., gr. Durham.

HEIGHT OF LAND, boschrijke bergketen der N. Amer. Rep., die van 't Z. W. naar 't N.O. loopt, en het distr. Maine van Ned. Canada scheidt. Op dezelve ontspringen verscheidene riv., die in den St. Lourens of in de Atl. zee vallen.

HEIHEH of *Ihieh*, Egypt. stad, prov. Bahire, met veel handel.

HEINKOOP, Nederl. dorp in Z. Holland, distr. Gorkum, met Boeikoop 200 inw. 2. Heikoop, Nederl. dorp, prov. en arr. Utrecht.

HEILA, zie Hela.

HEILBRONN, Wurt. ambt, Neckarkreits, 4 V. M. groot, met 19,500 inw. De dusgenoemde hoofdpl. ligt aan den bevaarbaren Neckar, in eene wijnrijke landstreek, met 3 poorten, 3 luth. en 2 roomsche kerken, een weeshuis, een gymnasium, eene kweekschool voor schoolonderwijzers en 6,500 inw., die, voor een groot gedeelte, van den wijnbouw en verder van de fabr. bestaan. In de nabijheid vindt men schoone steengroeven. Heilbronn was voorheen eene vrije rijksstad, met een bijna demokratisch bestuur, en een gebied van 1 V. M., waarop 4 kerkdorpen en 3,350 inw.

HEILBRUNN, Beij. minerale bron, Isarkreits, bij de voormalige abdij Benedict-Beijeren. 2. H., *Wilhelmsberg* of *Wilhelmova-Hora*, Boh. marktvlek, kreits Budweis, met 58 huizen. 3. Zie Hailsbrunn.

HEILE, Nederl. buurt, prov. Zeeland, distr. Sluis, bij Aardenburg, met

met 530 inw.

HEILESEN-EIL., zie Bacharach.

HEILIG-EIL., zie Holy-island.

HEILIGE-BERG, zie Andechs.

HEILIGE-BRONNEN, zie Pyritz.

HEILIGE-GEEST, zie Andros, No. 1

HEILIGE-GEEST-BAAI, zie Lago. baai. 2. N. Amer. golf aan de kust van Florida.

HEILIGE-GEEST-RIVIER of *Rio de Espiritu Santo*, of *de la Goa Manica*, Afr. riv., die uit de binnenlanden van Sofala stroomt, en in de Lagoa baai valt.

HEILIGE GEEST LAND, Hebriden (Nieuwe).

HEILIGE EIL., LES SAINTES, of op sommige kaarten ook wel *Petite Terre* genoemd, groep van 3 kleine W. Ind. eil., tot de Maagden eil. behoorende, en tusschen Desiderade en Marie Galante gelegen, te zamen 4 V. M. groot. In 1788 bevatteden zij 420 blanken, 20 mulatten en 865 slaven.

HEILIGE KREUZ, Fr. stadje, dep. Boven Rijn; 2 mijlen van Colmar. 2. H. of *Nemeth-Keresztur*, Hong. kom. en stad, 1 mijl van Oedenburg, met minerale bronnen. 3. H. of *Szent-Kereszt*, Hong. dorp, kom. Bars, aan de Gran, met een bisschoppelijk kasteel. 4. Boh. dorp en kasteel, kreits Klattau, met 4 glashutten en 88 huizen.

HEILIGE KREUZTHAL, voormalige Wurt. abdij, Donaukreits, aan den Donau, die het bijliggend dorp van dien naam, en verscheidene verstrooide plaatsjes onder haar gebied had.

HEILIGE LAND of *Heilick islands*, eenige Noorw. eil. aan de kust van 't stift Drontheim.

HEILIGE LINDE, Pruis. klooster en bedevaartpl., regdst. Koningsbergen, kreits Rössel, met 100 inw. en 1 kerk.

HEILIGE MEER, zie Baikal.

HEILIGENAA, Rus. stadje, gouv. Koerland, aan de riv. van dien naam, die dit hert. van Samogitië scheidt.

HEILIGENBEIL, Pruis. kreits, regdst. Koningsbergen, het W. deel van den ouden Brandenburgschen kreits, op 21 V. M. 22,900 inw. bevattende. 2. De hoofdpl. H. of *Swienta Siekierka* ligt aan de Jarft, die zich bij de stad met de Bahnau vereenigt, en ½ mijl van daar in het Frische Haff valt, met 1565 inw.

HEILIGENBERG, hoogste berg in het vorst. Hohenzollern-Hechingen. 2. Bad. dorp, Zeekreits, met 530 inw.

HEILIGENBLUT, Illyr. dorp, kreits Villach, in het Molldal, met eene goudmijn. De naburige heuvel de Toren van Heiligenblut genaamd, is 8,600 voeten boven de zee verheven. 2. Beij. dorp, Rezatkreits, eene bedevaartpl.

HEILIGENGRAB, zie Grabe.

HEILIGENHAFEN, Deen. stadje in Holstein, aan de Oostzee, tegenover 't eil. Femern, met 1000 inw.

HEILIGENHAUS, Pruis. dorpje, regdst. Dusseldorp, met 450 inw. en ijzerfabr.

HEILIGENHEIM, zie Heiligenhafen.

HEILIGENKREUZ, Illyr. stadje, kreits Görz, met 1050 inw. 2. Oostenr. D., viertel-Beneden 't Weener Woud, met eene abdij, een theologisch collegie, eene bibliotheek met 5,000 banden en 500 handschriften uit de middeleeuwen. 3. Oostenr. dorp in Stiermarken, kreits Cilly, aan de Sotla, met 1 glasblazerij en zuurbron. 4. Zie Heilige Kreuz.

HEILIGENKIRCHEN, buurt in het vorst. Lippe-Detmold.

HEILIGERLEE, Nederl. buurt, prov. Groningen, arr. Winschoten, voorheen Oosterlee genoemd, bekend door de overwinning op ARENSBERG, in 1568.

HEILIGENRODE, Han. dorp, gr. Hoya.

HEILIGENSTADT, ommuurde Pruis. stad, regdst. Erfurt, hoofdstad van den Op. Eichsfeldschen kreits, ter plaatse waar de Gieslede in de Leine valt, met 3 poorten, 1 kasteel, 4 roomsche kerken, 1 gymnasium, 1 tuchthuis, 3,980 inw., wolspinnerijen, brandewijnstokerij en fabr. van houten uurwerken. 2. Beij. dorpje, Op. Mainkreits, aan de Leimleiter beek, met 310 inw. 3. Oostenr. dorp, viert. Beneden het Weener Woud, met eene gezondheidsbron.

HEILIGENSTEIN, Beij. dorp, Rijnkreits, bij Spiers. 2. Fr. dorp, dep. Neder-Rijn. 3. Zie Hegykö.

HEILIG-KREUTZ-STEINACH, Bad. dorp, Neckarkreits, aan de Steinach, met 540 inw.

HEILOO, Nederl. dorp in N. Holland, distr. Alkmaar, met eene kerk, die WILLEBRORD, in de 7 eeuw, zou gesticht hebben.

HEILSBERG of *Heilsbergerkreits*, Pruis. kreits. regdst. Koningsbergen, op 21½ V. M. 27,000 inw. bevattende, terwijl het land door de Passurge begrensd, en de Drewenz en Alle bespoeld wordt, vele meren en bosschen heeft, koren, vlas, peulvruchten en raapzaad voortbrengt, en veel veeteelt heeft. 2. Pruis. hoofdpl. van voorn. kreits, aan de Alle, met 1 kasteel, waar de bisschop van Ermeland zijn verblijf moet hebben: 2 roomsche kerken, 1 luthersch bedehuis, 2600 inw., laken- en andere fabr. 54. 4. N. B. 38. 23. L.

HEILSBRUNN, Beij. landg., Rezatkreits, be-

bevat 4 V. M. met 10,200 inw. 2. Stadje in bovengen. gerigt, met 1000 inw.
HEILS L'EVÊQUE, Fr. D., dep. Marne.
HEILS LE MAURUP, Fr. stadje, dep. Marne, arr. Vitry, met 850 inw.
HEIMALY, een der Westersche eil., 4 mijlen van de Z. kust van IJsland.
HEIMBACH, Pruis. dorp, regdst. Aken, aan de Roer, met 720 inw.
HEIMBUCHENTHAL, Beij. D., Rijnkreits, bij Rothenfels, met 3 molens, het ijzerwerk *Höllenhämmer*, en 200 inw.
HEIMBURG, Brunsw. dorp, kreitsger. Blankenburg; 700 inw. 2. Zie Haimburg.
HEIME EL ALA, HEIME EL ASFAL, Arab. distr. in de prov. Yemen.
HEIMENKIRCHEN, Beij. D., Op. Donaukreits, landg. Weiler, met 800 inw.
HEIMERDINGEN, Wurt. dorp, Neckarkreits, Op. ambt Leonberg; 800 inw.
HEIMERSHEIM, Pruis. dorp, regdst. Coblentz, Ahrweiler kreits, aan de Erft, met 630 inw. en wijnteelt.
HEIMERTINGEN, Beij. dorp, Op. Donaukreits, ter plaatse waar de Auch en Iller te zamen vloeijen.
HEIMSHEIM of *Heimsen*, Wurt. dorp, Neckarkreits, met 860 inw.
HEINENOORD, Nederl. dorp, prov. Z.Holland, distr. Dordrecht, met 860 inw.
HEINERSCHEID, HUPPERSCHEID en LIELLER, Nederl. gemeente in Luxemburg, arr. Dietkirch, met 650 inw.
HEINERSDORF, dorp in Saksen Meiningen, ambt Sonnenberg, met fabr. en 550 inw. 2. *Reich* H., Pruis. dorp, regdst. Reichenbach; 500 inw. 3. *Klein* H., Pruis. D., regdst. Liegnitz, met 550 inw.
HEINERSREUTH, Beij heerl. Op. Mainkreits, in het gebied der stad Steinach, met een dusgenoemd dorpje.
HEINING, Beij. D., Ned. Donaukreits.
HEININGEN, Nederl. polder, prov. N. Braband, distr. Breda, met het dorp Fijnaard, 1174 inw. 2. Wurt. dorp, Donaukreits, met 1030 inw.
HEINKENSZAND, zie Hendrikszand.
HEINO, Nederl. dorp, prov. Overijssel, kwart. Sallandt, 3 m. Z.O. van Zwol.
HEINOLA of *Kymenegard*, Rus. distr., gouv. Finland, aan de Finsche golf, 338 V. M. groot, met vischrijke riv. en meren, vele bosschen, hennep, vlas, elanden, rendieren, en 113,300 inw. De hoofdpl. Heinola ligt tusschen twee meren, aan de Kymmene, met 450 inw.
HEINRICHAU, Pruis. dorp, regdst. Reichenbach, kreits Munsterberg, aan de Ohlau, met 600 inw.
HEINRICHS, Pruis. dorp, regdst. Erfurt, aan de Hasel, met staal-, ijzer- en blikfabr., wijnhandel en 1000 inw.
HEINRICHSGRÜN, Boh. marktvlek, kreits Elnbogen, met een slot, katoenweverij, bliksmederij, ijzerhutten, groeven van Boh. steen en 180 huizen. 2. Saks. dorp, kreits Ertzgebergte, met linnen- en kousenweverijen.
HEINRICHSKIRCHEN, Boh. dorp, kreits, Elnbogen, met eene katoenfabr.
HEINRICHSTHAL, Beij. dorpje, Neder Mainkreits, met 420 inw.
HEINRICHSWALDE, Pruis. dorp, Silez. regdst. Reichenbach, met 1100 inw.
HEINSBECK, Pruis. dorp, regdst. Kleef.
HEINSBERG, Pruis. kreits, aan ons vaderland grenzende, en op 4 V. M. 28,400 inw. bevattende, die koren, vlas, schapenfokkerij en veeteelt hebben. 2. De dusgen. hoofdplaats, heeft 1800 inw. en fabr. 3. H., *Heinzenberg* of *Montagnia*, Zwits. berg, kanton Graauwbunderland, waarop 5 gemeenten liggen.
HEINSBURG, Pruis. ambt en kasteel, regdst. Merseburg; een uur van Zeiz.
HEINSCH, Nederl. dorp in Luxemburg, met Stockem, Freilange en Metzert 1100 inw. bevattende.
HEINSDIJK, zie Hengstdijk.
HEINSEN, Han. dorp, vorst. Calenberg, aan den Wezer, met 1020 inw, wolspinnerijen, scheepvaart, scheepsbouw en handel in hout.
HEINSTERT, zie Nobressart.
HEINZENBERG, zie Heinsberg, No. 2.
HEINZENDORF, Pruis. dorp, regdst. Liegnitz, met 500 inw.
HEIS, Fr. eil., aan de kust van 't dep. Vendée.
HEISAD (WADY), Afr. dorp in Nubië, lands. Mograt, aan den Nijl, $2\frac{1}{2}$ dagreis van Berber, waar een beroemde fakih of geestelijke woont, welke een groot aantal leerlingen heeft.
HEISLING, Nederl. dorp, gr. hert. en arr. Luxemburg, met 1000 inw., op den weg van Luxemburg naar Namen.
HEISDORF, zie Boevange.
HEISKER, klein Schot. eil. der Hebriden; 2 mijlen van N. Uist, met eenen zandigen grond. 9. 53. L. 57. 46. N. B.
HEIPELT, zie Rindschleiden.
HEIST OP DEN BERG, Nederl. vlek, prov. Antwerpen, arr. Mechelen, met 6,200 inw. 2. Nederl. dorp, prov. Limburg, arr. Roermond, met 1150 inw.
HEITERSHEIM, Bad. ambt, Treisamkreits, aan het Zwarte Woud, met 8,150 inw. en een stadje van 1450 inw.
HEITMERSHEIM, Pruis. dorp, regdst. Keulen, Rheibacher kreits, aan de Erft, met 920 inw.
HEJAZ, zie Hedschaz.

HEJEE, ABASSEE, Turk. Aziat. dorp; 25 mijlen O. van Erekli.

HEKELGHEM, Nederl. dorp, prov. Z. Braband, arr. Brussel, met 1570 inw.

HEKELINGEN, Nederl. dorp in Z. Holland, distr. Brielle, heeft met de daar onder behoorende polders Vriesland, Oude en Nieuwe Uitslag, van Putten en Spijkenis 1130 inw.

HEKLA, door de IJslanders *Hecklufiall* gen., een der tien vuurspuwende bergen op IJsland, in eene groote, met lava bedekte vlakte gelegen, en door zeer goede weilanden omringd. MACKENZIE, die den hoogsten top van dezen berg besteeg, en eene lezenswaardige beschrijving van denzelven geeft, vond den grootsten krater niet meer dan ruim 100 voeten diep, en met sneeuw aangevuld, die vast en doorschijnend geworden was; echter rekent hij hem, zoo wel in menigvuldigheid als grootte der uitbarstingen, ver beneden den Etna en den Vesuvius. Hij kon slechts vier lavastroomen onderscheiden; volgens OLAFSON en PAULSON waren er 22 uitbarstingen aangeteekend, doch geene voor 1004. Van 1693 tot 1767 was de berg stil, gelijk ook na dit laatste jaar, tot in 1818, wanneer hij weer vlammen en lava uitgeworpen heeft. MACKENZIE had geene gelegenheid den berg te meten. HANLEY rekent dien op 4,300 voet.

HEL, Eng. riv. in Wallis, die bij Wendron ontspringt, en 1 mijl Z. van Falmouth in het Kanaal valt.

HELA, Pruis. schiereil., regdst. Dantzig, kreits Neustadt, zijnde eigenlijk eene door visschers bewoonde, droog gewordene zandbank. Men vindt hier schapen met 4 hoornen, en op de zoogenoemde hoogte 't stadje Hela, met 350 inw. De schippers, die naar Dantzig willen, moeten hier loodsen nemen.

HELAI, O. Ind. stad, prov. Sinde, aan den Indus. 24. 52. N. B.

HELAOUA, zie El-wah.

HELBE, riv. in het gr. Schwarzburg, die bij Ebeleben ontspringt, en bij Weissensee in de Unstrut valt.

HELBERSHAUSEN of *Hellbergen*, Pruis. dorpje, regdst. Arnsberg, met 300 inw., die veel houten lepels maken.

HELBRA, Pruis. D., regdst. Merseburg.

HELCHIN, Nederl. dorp, prov. W. Vlaanderen, arr. Kortrijk, met 1000 inw.

HELCHTEREN, Nederl. dorp, prov. Limburg, arr. Hasselt, met 530 inw.

HELDAZAY, Schot. eil., aan de Z. kust van Shetland. 16. 4. L. 60. 13. N. B.

HELDBURG, stad en ambt in Saksen-Hildburghausen, het eerste met 900 inw. en eene in de rots uitgehouwen bron van 433 voeten diepte.

HELDEN, Nederl. dorp, prov. Limburg, arr. Roermonde, met 2020 inw.

HELDER, Nederl. dorp in Noord Holland, kwart. Alkmaar, op den N. O. hoek van Holland, aan het Texelsche gat, met sterke vestingwerken, eene stoommachine, een uitmuntend droog dok, en eene nieuwe koopmanshaven. De inw. bestaan van de vele zeelieden, die hier aankomen en vertrekken, en van de visscherijen of het loodswezen.

HELDERGHEM, Nederl. D., prov. O. Vlaanderen, arr. Oudenaarde; 780 inw.

HELDIZAY, een der kleine Schot. Hebriden, tusschen Barray en Z. Uist; van Heldazay te onderscheiden.

HELDRUNGEN, Pruis. stadje, regdst. Merseburg, kreits Eckartsberga, met een slot, salpeter- en potaschfabr., brandewijnstokerij en 1200 inw.

HELE, Egypt. D. aan den regter oever van den Nijl; 2 m. N. N. O. van Cairo.

HELEBIE, Egypt. dorp van Said, aan den linker Nijloever; 2 m. Z. Z. W. van Benisuef.

HELEL, Afr. stad in Segelmesse, aan den linker oever der Ghis.

HELEN'S, (ST.) Eng. kerspel op he eil. Wight, met 660 inw. 2. Baai aan het Kanaal, aan de N. kust van het Eng. eil. Wight, waar de Ind. vloot versch water en provisie inneemt. 3. Een der Scilly eil., eene Eng. mijl N. van Fresco, met de oudste kerk van Engeland.

HELENA (ST.), op zich zelven gelegen eil. in den Atl. oceaan, op 11. 57. L. en 15. 55. Z. B., 300 mijlen van de W. kust van Z. Afrika en 450 mijlen van de O. kust van Z. Amer. verwijderd, en uit hoofde van deszelfs grooten afstand van Europa en weinige belangrijkheid, langen tijd slechts bij de zeelieden, die naar Afrika zeilden, bekend; doch in onze dagen vermaard geworden, als de verbanningsplaats van den ex-keizer NAPOLEON BUONAPARTE, die hier ook zijn woelig leven geëindigd heeft. Het is van eenen vulkanischen aard, en werd in 1501, door de Portugezen ontdekt, die het dezen naam gaven, doch om deszelfs onvruchtbaar aanzien, er zich weinig over bekommerden, zoo dat de Nederlanders het in 1601 in bezit namen, en het in 1650 tegen de kaap de Goede Hoop aan de Eng. afstonden, die, zoo lang zij deze niet in bezit hadden, hetzelve tot eene ververschingsplaats voor hunne O. Ind. schepen hielden. Reeds op eenen afstand

van

van 15 à 20 mijlen vertoont zich het eil. als eene hooge rots, tegen welke van alle zijden de golven breken. Nader bij komende ziet men 2 toppen, die om hunne kegelachtige gedaante, vuurspuwende bergen schijnen te zijn, en waarvan de Diana-piek de voornaamste is. Het eil. heeft verder de gedaante van eene schildpad, is 3 mijlen lang en $1\frac{1}{2}$ breed, en heeft 6 of 7 mijlen in den omtrek. De luchtsgesteldheid is er vrij heet, daar zelfs tweemaal 's jaars de zon hare stralen loodregt op het eil. schiet; doch dit wordt door de hooge ligging en verkoelende winden, die hier altijd waaijen, gematigd, terwijl het op de bergen zelfs koud is. De lucht is zuiver en gezond, meer droog dan vochtig. Onweders, stormen en orkanen zijn er zeldzaam. Dit eilandje is eigenlijk maar eene rots, doch die dermate uitgehold en van een gescheurd is, dat zij verscheidene grootere en kleinere bergen en dalen bevat. In het binnenste des eil. zijn bekoorlijke gezigten en plaatsen. Elk groot of klein dal wordt door een beekje, van het gebergte komende, doorstroomd, 't welk echter niet genoegzaam is voor de vruchtbaarheid, daar het hier zelden regent, en de droogte, eene hoofdplaag, dikwerf de hoop van den landman te leur stelt. De rotsachtige grond is slechts 6 à 10 duimen dik met eene vruchtbare aarde bedekt. Ondertusschen heeft de heer BEATSON, die hier vijf jaren woonde, genoegzaam bewezen, dat een groot deel van het eiland kan bebouwd worden, en zoo wel genoegzaam koren, als moesgroenten voortbrengen. Verder vindt men er: lava, puimsteen, goeden bouwsteen, bazalt, ook zeepsteen, steenkolen en eenige sporen van metalen. Uit het plantenrijk de meeste, zoo wel Eur. als andere nuttige planten; oranje-, palm-, citroen-, vijgen-, granaat- en andere boomen; ook heeft men er den eiken- en olijfboom, en andere fijnere en grovere houtsoorten ingevoerd; verder druiven, meloenen, ananassen, pisangs, erwten, boonen, rapen, mostaard, pieterselie, kamillen en patatten. Uit het dierenrijk: paarden, rundvee, schapen, varkens, (die allen zeker door de Portugezen of Hollanders hier gebragt zijn), veel gevogelte, bijzonder alle soorten van hoenders, paauwen, enz., doch geene wilde dieren, roofvogels of vergiftige dieren; maar wel eene soort van spinnen, rupsen, eene soort van muskieten, enz. Men meent ook dat er slangen zijn; maar geen ongedierte is er zoo talrijk als de ratten, in welke te verdelgen men nog niet geslaagd is. De schildpadden zijn er voedzaam, gezond, lekker en een middel tegen de scheurbuik. Eindelijk is er veel visch, zoo wel zeer groote, tot het geslacht der walvisschen behoorende, als makreelen, vliegende visschen, eene soort van karpers, zeeaal, mosselen, oesters, enz. Het getal der inw., behalve de bezetting, wordt op 2000 à 2400 zielen berekend. Thans is dit eil. door de O. I. Comp. aan de regering afgestaan, en men weet nog niets van deszelfs bijzondere inrigtingen. De heerschende godsdienst is de Anglikaansche. De hoofdstad is Jamestown. 2. Klein Lomb. Ven. eil. in de Adriatische zee, bij Venetië. 3. N. Amer. eil., aan de kust van Z. Carolina, dat met het nabij liggend vastland de St. Helena's sound vormt. 297. 11. L. 32. 25. N. B. 4. N. Amer. kerspel in Z. Carolina, distr. Beaufort, uit eene groep eil., ten Z. W. van het eil. St. Helena gelegen, bestaande, als: St. Helena, Ladies, Paris en Hunting eil., welke laatste 5 of 6 in getal zijn. 5. N. Amer. kerspel, prov. Louisiana. 6. Volkplanting in Z. Amer., aan de kust van Quito. 20. 8. Z. B.

HELENA, (SANTA), Z. Amer. kaap aan de kust van Quito. 2. 12. Z. B.

HELENA'S BAAI, baai van de kaap de Goede Hoop, land der Zwarten, ten N. van de Saldanha baai; door de walvischvangers soms bezocht.

HELÈNE (ST.) DU LAC, Sard. vlek in Savoije; 2 m. Z. O. van Chamberry. 2. Klein N. Amer. eil. in den St. Lourens. tegenover Montréal. 3. Vesting van de N. Amer. Comp., aan den ingang van Prins-William's-sound.

HELENI, Afr. dorp in Abyssinië; 10 mijlen Z. Z. O. van Sire.

HELENS, Eng. stadje op 't eil. Wight.

HELENS-BANK (ST.), zeer gevaarlijke rif of bank in de N. helft der Stille Zuidzee, door CARTERET, in September 1767, ontdekt, en op 12 m. in den omtrek bepaald. 2. 53. N. B. en 153. 56. L. Daarna is dezelve door verschillende schepen gezien, en de ligging met de grootste naauwkeurigheid bepaald. HORSBOROUGH geeft de Zuidpunt op 2. 51. N. B. 149. 20. L. 2. Onbewoond Eng. eil. der Sorlingen.

HELENSBURGH, Schot. D., gr. Dumbarton, aan den N. oever der Clyde, met zeebaden en 450 inw.

HELENSHEAD (ST.), kaap in Ierland, gr. Down, op 45. 10. N. B.

HELESWORTH, Eng. vlek, gr. Suffolk, aan de Blythe, met 1600 inw.

HELFACHET, zie El-Faschet.

HELFORD, Eng. dorp in Cornwallis.

HELFTA, Pruis. dorp, regdst. Merseburg, met 800 inw., die meestal in de bijgelegene bergwerken arbeiden. Hieronder behoort het dorp Neuhelfta, dat eene voorstad van Eisleben is.

HELGA, Zweed. meer, prov. Smaland; 2 mijlen Z. van het Wettermeer.

HELGE, Zweed. riv., die zich in de baai, welke de prov. Schonen en Blekingen van een scheidt, ontlast.

HELGELAND, Noorw. voogdij, stift Nordland, met 23,620 inw., een tamelijk vruchtbaar land, met goede weiden en schoone bosschen.

HELGENÄS, kaap en dorp in 't Deen. stift Arhuus, aan de Ebeltoft of Giewild bogt.

HELGOLAND, eil. aan de kust van Holstein, sedert 1814 aan de Engelschen afgestaan, op 54. 11. 34. N. B. en 25. 31½. L., 6 mijlen van de Jahde, de Wezer, de Elbe en de Eider. Het bestaat eigenlijk uit 2 eil., het rotseil. en de Dune of het lage land, waarvan het eerste in het boven en beneden land verdeeld wordt, welke deelen door eene reeks van rotsen en door eenen trap van 180 voeten breedte, met elkander veréénigd zijn, terwijl de grootste hoogte der rots 216, en de laagste 84 voeten bedraagt. Het lage land is eene zandbank boven de zee, van twee vuurtorens voorzien, en door een aantal klippen omringd. Aan het rotseil. bevinden zich twee door de natuur gevormde havens, de *Noorder* en *Zuider* haven genaamd.

Alleen het bovenland van het Rotseil. is bewoond. Aldaar is het fort, de vuurtoren, de kruidtoren, het magazijn met het tuighuis, het kleine magazijn, de kerk (met twee predikanten), de school, enz. Het getal der inw beloopt 2200, die allen Duitschers en luthersch zijn. Zij bestaan van de visscherij, het loodswezen en den smokkelhandel. Gedurende het zoogenoemde stelsel van het vaste land, was Helgoland een der voornaamste punten, van waar de Engelsche goederen naar het vaste land vervoerd werden, en toen was de bevolking tot 4 à 5000 zielen geklommen, waarvan echter nu weder ongeveer de helft vertrokken is. De Engelschen, die hier eene vesting aangelegd, en de voormalige 3 groote met 24 stukken beplante batterijen, met eene vierde vermeerderd hebben, hebben hier 1 gouverneur, 1 onder-gouverneur, 1 plaatsmajoor en een garnizoen van 4 of 500 man. De vuurtoren ziet men op eenen afstand van 6 mijlen.

HELGRA, Zweedsch riv., prov. Z. Gothland, die bij Ahus in Blekingen in de Oostzee valt.

HELIAR (ST.), zie Helier (St.)

HELICSUND, Noorw. eil., aan de kust van het stift Christiaansand.

HELICON, nu *Sagara*, Turk. berg in Livadië, sandschakat Egribos.

HELIER (ST.), hoofdstad van het Eng. eil. Jersey, de zetel van den gouv., aan de O. zijde van de baai van St. Aubin; in de laatste 20 jaren merkelijk vergroot en verbeterd, met 3 kerken, 1 hospitaal, werkhuis, *la Cohue royale* of het geregtshof, eenen schouwburg, ruime marktplaats en 2000 inw., die eenen aanzienlijken handel, scheepvaart en visscherij hebben. 2. Eng. eil., een kwartier van voorn. stad, naar hetwelk men bij laag water langs eenen weg, *the Bridge* genaamd, gaan kan. Op hetzelve vindt men, op de plaats der abdij van den kluizenaar ELERIUS, het sterke Elizabeths kasteel.

HELIGHOLM, Zweed. haven op de O. kust van 't eil. Gothland.

HELIGOLAND, zie Helgoland.

HELIKON, zie Helicon.

HELIOPOLIS, zie Balbec.

HELLAH, zie Hilla.

HELLANGE, zie Frisange.

HELLBERGEN, zie Helbershausen.

HELL'S-CLEUGH, Schot. berg, gr. Peebles, 2,100 voet hoog.

HELL-GATE, N. Amer. zeeëngte aan het W. einde van Long-island-sound, tegen over Haarlem, op York-island, en ongeveer 3 mijlen N.O. van Nieuw York-city, door deszelfs maalstroomen bekend, die waarschijnlijk door de naauwte en kromte van den doortogt, benevens een bed van rotsen, dat er dwars doorloopt, veroorzaakt worden. Er is eene genoegzame diepte van water voor kleine schepen, doch grootere zouden zeer bekende loodsen moeten gebruiken.

HELL-MOUTH, Eng. baai bij N. Wallis, niet ver van Tudwell-baai, om de hoogte en gedaante der oevers, waarop de wind gestadig waait, aldus genoemd; terwijl de aanhoudende stroom de nadering soms zeer gevaarlijk maakt.

HELL'S SKERRIES, groep kleine eil., onder de Schot. Hebriden behoorende. Zij hebben hunnen naam van de zware stroomen, die hier loopen.

HELLEBECK, Deen. fabrijkpl., eil. Zeeland, ambt Frederiksborg, met eene ijzer-

ijzersmederij en eene kon. geweerfabr.

HILLEBECQ, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, 2 uren van Ath; 620 inw.

HELLEBRUGGE, Nederl. buurt, prov. Antwerpen, 2 uren van Lier.

HELLEGAT, tak der Schelde, prov. Zeeland, die tusschen het Axeler en Hulster ambacht heenvloeit, en vervolgens eene kom vormt, die de naam van Hulsterkom, naar de stad Hulst, draagt, bij welke stad deze tak in verscheidene kleinere watertjes uitvloeit.

HELLEN (ST.), Ier. D., gr. Wexford.

HELLENDOORN of *Helderen*, Nederl. dorp, prov. Overijssel, kwart. Salland, aan den voet van den Helderschen berg en aan den linker oever der Regge.

HELLESPONT, zie Dardanellen.

HELLETE, sterkte in de Pyreneën, bij St. Jean-de-Luz, door den slag van 1814 bekend.

HELLEVOET (NIEUW), Nederl. dorp in Z. Holland, distr. Brielle, op het land van Voorn.

HELLEVOETSLUIS, Nederl. stadje en vesting in Z. Holland, distr. Brielle, in het land van Voorn, aan het Haringvliet, met eene zeer goede haven, die behoorlijk verdedigd wordt; 3 poorten, waarvan 2 aan den zeekant, die door paalwerk tegen de schuring en het geweld der golven verzekerd zijn, gelijk ook de schutsluis, een pronkstuk van bouwkunde, die de zwaarste oorlogschepen kan doorlaten, zelfs tegen eenen springvloed, bij eenen orkaan, verzekerd is. Verder is hier eene kerk, een uitmuntend magazijn voor 's lands zeemagt, en eene fraaije scheepstimmerwerf, die van al het noodige voorzien is, en ook de vereischte lokalen voor de opzigters en leden van het gouv. heeft. Nog zijn er goede kazernen; maar bovenal opmerkenswaardig zijn de drooge dokken, alwaar zelfs de grootste oorlogschepen kunnen hersteld worden, met eene stoommachine, enz., alles door den Nederlandschen waterbouwkundigen BLANKEN vervaardigd. Hellevoetsluis telt met de Struiten, enz., 1500 inw., die meestal van de scheepstimmerwerven, van het zeevolk, van het loodsen en de scheepvaart, alsmede van de reizigers van en naar Engeland bestaan. Twee malen per week vertrekt van hier de paketboot op Engeland. Het gezigt op de steeds met schepen bezette reede is alleraangenaamst. 21. 48. L. 51. 49. N. B.

HELLIDON, Eng. D., gr. Northampton.

HELLIER, O. Ind. distr. op 't schiereil. Guzeratte, onder de heerschappij van eenen Hindo-rajah.

HELLIMER, Fr. dorp, dep. Moezel.

HELLIN, Spaan. vlek, prov. Murcia, met 2 kerken, een gasthuis en 6,070 inw.

HELLINGEN, Nederl. dorp, gr. hert. en arr. Luxemburg. 2. Dorp in Saks. Hildburghausen, ambt Heldburg, aan eene riv. van dien naam, met 600 inw.

HELLINGLEY, Eng. kerspel, gr. Sussex, met 1040 inw.

HELLON, Fr. dorp, dep. Orne.

HELLOUW, Nederl. dorpje, prov. Gelderland, kwart. Thiel, met 400 inw.

HELLUM, Nederl. dorpje, prov. en arr. Groningen, met 370 inw.

HELLMANSÖD, Oostenr. dorp, land Boven de Ens, Mühlviertel, op eenen berg.

HELMBRECHTS, zie Heinsdorff.

HELMDINGEN, Nederl. dorp, gr. hert. en arr. Luxemb.; 2 m. van die stad.

HELMDON, Eng. D., gr. Northampton.

HELM'S CREEK, N. Amer. riv., prov. Kentucky, die in de Ohio valt. 290. 55. L. 37. 50. N. B.

HELME, Pruis. riv., prov. Saksen, die boven Nordhausen aan den Hartz ontspringt, en bij Kalbsrieth in de Unstrut valt. Het omliggende vlakke, vruchtbare land heet de *Goldene-Aue*.

HELMERN, Pruis. D., regdst. Arnsberg.

HELMERS, Pruis. D., regdst. Minden, kreits Bildstadt, met twee kruidmolens.

HELMERSHAUSEN, stadje in Neder-Hessen, aan de Diemel, met 900 inw., en de zetel eens gerigts van 1370 inw. 2. Dorp in Saksen-Weimar, prov. Eisenach, ambt Kaltenordheim, met 650 inw., linnenweverijen en steengroeven.

HELMHÖFEN, Beij. buurt, Neder-Donaukreits, met eene kalkgroef.

HELMISHEIM, Beij. dorp, Rezatkreits.

HELMONT, open Nederl. stadje, prov. Noord Braband, distr. Eindhoven, aan de Aa, met eene roomsche en eene gereformeerde kerk, eene bloeijende latijnsche school en 2500 inw., die van de fabr. van gemengde stoffen, van vlas, katoen en wol, zoogenoemde Haarlemmer streep, damast, tafelgoed en van den landbouw en de veeteelt bestaan. Helmont heeft 4 jaarmarkten, en is de geboorteplaats van den historieschilder LUKAS GASSEL, en den geschiedschrijver LUIKERS. 51. 29. N. B. 23. 19. L.

HELMSANGE, zie Steinsel.

HELMSCHERODE, Brunsw. dorpje, kreits Gandersheim, met 210 inw.

HELMSDALE, Schot. riv., gr. Sutherland, die uit het meer Coyn en andere voortkomt, en na eenen loop van 7 mijlen Z. O. in de Noordzee valt.

HELMSHEIM, Bad. dorp, Pfinz- en Enzkreits, met 750 inw.

HELMINGEN, Nederl. dorp, prov. en arr. Luxemburg, een uur van de hoofdpl.

HELMSLEY of *Helmsley - Blackmoor*, Eng. stadje, gr. York, met 1410 inw. linnen- en katoenfabr.

HELMSTADT of *Helmstatt*, Bad. D., Neckarkreits, met 900 inw. 2. Beij. vlek, Neder-Mainkreits, landg. Homburg, met 1100 inw.

HELMSTEDT, Brunsw. kreits, distr. Schöning, aan de Pruis. grenzen, welke op bijna 2 V. M., in 2 steden, 4 voorsteden, 12 dorpen, en 3 buurten, 11,200 inw. telt. De evenëensgen. hoofdpl. ligt aan de Elze, met muren en tot wandelingen aangelegde wallen omringd. Zij heeft 4 poorten, 2 voorsteden (de *Neumark* en *Ostendorf*), 5 openbare plaatsen, 2 luth. kerken, 1 weeshuis, 3 gasthuizen en 5,190 inw., die gedeeltelijk van den landbouw en de fabr. bestaan, handel op het naburig Pruissen drijven, en 4 kermissen en twee veemarkten hebben. Onder de gebouwen is het Juleüm of het gebouw der voormalige hooge school, bijzonder merkwaardig, en er is nog een bloeijend opvoedingsgesticht. De stad krijgt haar drinkwater door buizen. Buiten de poort der *Neumark* is eene steenkolengroef. 52. 14. N. B. 28. 41. L.

HELNAES of *Hellenäs*, Deen. eil. in de Kleine Belt. 27. 48. L. 55. 9. N. B.

HELPE (GROOTE EN KLEINE), riv. in 't Fr. dep. van 't Noorden, in de Schelde vallende.

HELPEN, Nederl. dorp, prov. en arr. Groningen, kerkelijk onder de stad behoorende. In de 16 eeuw, ten tijde der reformatie, kwamen de hervormden hier, in het huis van den heer COENDERS, te zamen, om de preken van RUARDI-MILESIUS en MENSO ALTING te hooren.

HELPERBY, Eng. dorp, gr. York.

HELPRINGHAM, Eng. D., gr. Lincoln.

HELSBY, Eng. D., Cheshire; 300 inw.

HELSDORP, Hong. dorp in Zevenbergen, land der Sachsen, Kronstädter distr., met 1600 inw.

HELSENEUR, zie Elseneur.

HELSINGBORG, sterke Zweed. stapelplaats in Schonen, Malmöhus-län, aan den ingang der Sond, waar deze zeeëngte het smalst is, met eene haven, en 2070 inw., die in de geweer-, suiker-, hoeden-, linnen-, ijzeren potten- en aardewerkfabr., eene traanziederij, maar bijzonder in den doortogt, daar hier de voornaamste overvaart naar Denemarken is, hun bestaan vinden. Ook heeft men er nog het gezondheidsbad van Ramlösa een zeebad en eene steenkolenmijn.

HELSINGFORS (voorheen *Tuwastehund-län*), Rus. kreits, gouv. Finland, tusschen Wasa, Borga, Abo en de golf van Bothnië, of tusschen 40. 24. en 43. 25. L. en 59. 48. en 62. 15. N. B. gelegen, en op 264 V. M. 186,850 inw. bevattende. Het Noorderdeel is hoog en bergachtig, het Zuiderdeel vlak en door vele scheren omringd. Onder de meren zijn de Langelmawesi en de Payenarwi (24 mijlen lang) de voornaamste. Belangrijke riv. zijn er niet. De inw. bestaan van den landbouw, de veeteelt, visscherij en den handel. 2. Rus. stad, hoofdpl. van voorn. kreits en van het geheele gouv., de zetel van den gouverneur en der regeringscollegiën, aan de zee; sedert 1815 regelmatig opgebouwd, en derzelver vestingwerken meer uitgebreid, met 3 kerken, 1000 huizen en 8,000 inw., die van eenige fabr., tabaksteelt, van den handel en den landbouw bestaan. De haven is diep, veilig en ruim, en wordt door Sweaborg verdedigd. Er worden planken, dennen, sparren, koren, visch, enz. uitgevoerd. 60. 5. N. B. 42. 40. L.

HELSINGLAND, voorm. Zweed. lands., thans tot Gefleborgs-län behoorende (zie dat art.).

HELSINGO EN HELSINGOREN, twee kleine eil., aan de O. zijde der golf van Bothnië; het eerste op 40. 16. L. 63. 46. N. B.; het tweede 40. 14. L. 63. 46. N. B.

HELSINGOR, zie Elseneur.

HELSINGS, Rus. dorp, gouv. Finland.

HELSTONE, Eng. stad in Cornwallis, aan de riv. Cober, met 2300 inw., tinfabr. en veel handel.

HELTAU, HIELT, NAGY-DISZNOD, Hong. dorp in Zevenbergen, kreits Hermanstadt, met 2800 inw. en wolweverijen.

HELVELLYN, 3055 voeten hooge berg, op de grenzen van 't Eng. gr. Cumberland en Westmoreland.

HELVETIË, zie Zwitserland.

HELVOORT, Nederl. dorp, prov. N. Braband, distr. 's Hertogenbosch, met 2 kerken en 1140 inw.

HELWICKHEAD, Ier. kaap, gr. Waterford, aan de Z. punt des ingangs van Dungarvan baai. 10. 13. L. 52. 2. N. B.

HEM, Fr. dorp, dep. van 't Noorden; 2 mijlen van Rijssel. 2. Fr. riv., dep. Pas-du-Calais. 3. Nederl. D. in N. Holland, kwart. Hoorn, met Venhuizen de steden Hem en Venhuizen genoemd.

HEMAU, zie Hemmau.

HEMARA, klein Afr. dorp aan de O. grenzen van het rijk van Fez op den karavanenweg naar Egypte.

HEMBACH, Beij. riv., Rezatkreits, die bij 't D. Hembach in de Rednitz valt.

HEMBISE, Nederl. gehucht, prov. Henegouwen, 3 uren van Ath.

HEMDA, Perz. stad van Irak; 27 mijlen O. van Ispahan.

HEMEL-HEMPSTEAD of *Hemsted*, Eng. stad, gr. Hertford, aan de helling van eenen heuvel en aan de Gade, met de grootste korenmarkt van het gr., 22 molens in den omtrek, strooheodenfabr. en 3,240 inw.

HEMELUM, Nederl. D., prov. Vriesland, arr. Sneek, nabij 't meer Morra, voorheen met een slot van de Hopperrussen, en rijke kloosters, welke goederen deels tot den opbouw van de hooge school te Franeker gediend hebben.

HEMELUMMER-OLDEVAART, Nederl. grietenij, naar bovengen. dorp genoemd, met 3 steden en 9 dorpen.

HEMELVERDEGHEM, Nederl. dorpje, prov. O. Vlaanderen, arr. Oudenaarde, met 580 inw.

HEMERINGEN, Han. dorp, vorst. Calenberg, ambt Luchem, met 620 inw.

HEMEROULE, Nederl. dorp in Luxemburg, arr. Neufchâteau; 1 uur van Bastogne.

HEMERT (NEDER), zie Neder-Hemert.

HEMERTSCHE WAARD, Nederl. eil., prov. Gelderland, kwart. Thiel, waarop het dorp Neder Hemert ligt.

HEMERY, Fr. dorp, dep. Yonne.

HEMESBY, Eng. D., gr. Norfolk.

HEMHOFEN, Beij. D., Rezatkreits.

HEMINGBROUGH, Eng. D., gr. York.

HEMINGFORD, GREY, Eng. dorpje, gr. Huntingdon, met 400 inw.

HEMINGTON, Eng. vlek, gr. Leicester. 2. Eng. dorp, gr. Somerset.

HEMIOCK, Eng. dorp, gr. Devon.

HEMIXEM, Nederl. dorp, prov. en arr. Antwerpen, met 720 inw.

HEMLOCK LAKE, N. Amer. meer, prov. Nieuw York, gr. Ontario; het ontlast deszelfs water Noordwaarts, en vereenigt deszelfs stroom met Honeoy creek.

HEMMAU of *Hemau*, Beij. landg. van 5 V. M., en 11,000 inw. De dusgen. hoofdpl. heeft 1200 inw. 49. 3. N. B.

HEMMEN, Nederl. heerl. en dorp, prov. Gelderland, kwart. Thiel, aan het adelijk geslacht van LIJNDEN behoorende.

HEMMENDORF, Han. marktvlek, vorst. Calenberg, ambt Lauenstein, met 760 inw. 2. Zie Salzhemmendorf.

HEMMERDEN, Pruis. kerspel, regdst. Keulen, met 1600 inw.

HEMMERICH, Pruis. dorp, regdst. Aken, met 850 inw.

HEMMINGEN, Wurt. D., Neckarkreits.

HEMMINGSTED, Deen. D. in Holstein.

HEMPAN-HEAD, kaap op 't Schot. eil. Lewis, een der Hebriden.

HEMPELSBAUDE, huis op eenen berg, het hoogste in Silezië, 3839 voeten boven de zee. De bestijgers van het Reuzengebergte plegen dit te bezoeken.

HEMPENS, Nederl. dorp, prov. Vriesland, grietenij Leeuwarderadeel, nabij het drooggemaakte Hempener meer.

HEMPFIELD, twee N. Amer. vlekken, prov. Pennsylvanië, in de gr. Lancaster en Westmoreland.

HEMPNAL, Eng. dorp, gr. Norfolk.

HEMNAS, Noorw. D., stift Nordland.

HEMPSTEAD, Eng. dorp, gr. Essex.

HEMPTINE, Nederl. dorpje, prov. Namen, arr. Philippeville, met 180 inw. 2. Nederl. dorp, prov. Luik, arr. Huy.

HEMRIK, Nederl. dorp, prov. Vriesland, arr. Heerenveen. 2. Zie Hamrik.

HEMS of *Tadmor*, Turk. sandschakat in Azië, prov. Damascus, in Syrië, de O. hoek der prov. uitmakende, en tusschen Haleb, Rakka, Arabië, Damas en Homa gelegen, en over het algemeen eene ontzaggelijke woestijn vormende, waarvan alleen de W. zoom tot het dal van den Aasi behoort. Het sandschakat is tegenwoordig met Salamish vereënigd. 2. H. of *Hims*, het oude *Emese*, Turk. stad, hoofdpl. van voorn. sandschakat, op eene hoogte, aan den grooten weg van Damascus naar Haleb, en ½ mijl van den Aasi, door welks kanalen de stad en deszelfs tuinen water ontvangen, met muren, goed gepleisterde straten, vele groote en schoone moskeën, 2 Grieksche en eene Syrische kerk, 1 salkaisseria of markt voor zijden stoffen, wel voorziene bazars, onderscheidene koffijhuizen en 25 à 30,000 inw. (waaronder maar 300 christenen), die veel fabr. van zijden en katoenen stoffen, zeep, enz., hebben, en handel drijven. In de nabijheid, ten W. van de stad, wordt veel koren, gierst en anijs geteeld. Ook vindt men daar een gebouw in den Romeinschen trant, waarvan de bouworde gedeeltelijk Jonisch, gedeeltelijk Dorisch is, en het graf van CAIUS CESAR genoemd wordt. POCOCKE stelt, dat het een gedenkteeken ter eere van dien Romein zijn zou. 54. 51. L. 34. 25. N. B.

HEMSBACH, Bad. dorp, Neckarkreits, met eene kerk, die den roomschen en hervormden gemeenschappelijk behoort, en 2050 inw.

HEMSDALL-INN, Schot. zeedorp, gr. Sutherland, aan de golf van Dornock.

HEMSJO, Zweed. dorp, Elfborgs-län.

HEMSOË, Zweed. eil. aan de kust van

Her-

Hernosand-län, met 9 boeren huisgezinnen.

HEMSTED, zie Hemel.

HEMSTERT, zie Heinstert.

HEMSWORTH, Eng. dorp, gr. York.

HEN AND CHICKEN, Ier. bergen in het gr. Down.

HEN EN KUIKENS, groep kleine eil. in de Stille Zuidzee, aan de kust van Nieuw Zeeland; een van dezelve is hoog, en eindigt in eenen piek. 197. 46. L. 35. 53. Z. B. 3. Groep kleine eil. in de Ind. zee. 135. 50. L. 5. 30. Z. B.

HENAUSAL, Fr. dorp, dep. Noordkusten; 2 mijlen van Lamballe.

HENARES, tak van de Spaan. riv. Xarama, prov. Guadalaxara, die bij Siguença ontspringt, en in de Xarama valt.

HENBURY, Eng. dorp, gr. Gloucester.

HENDAYE, Fr. dorp, dep. Ned. Pyr.

HENDER, klein Schot. eil. aan de W. kust van Sutherland.

HENDERSON, gr. der N. Amer. Rep., prov. Kentucky, tusschen de riv. Ohio, Green, Muddy, en Tradewater, die het van de gr. Ohio, Mecklenburg en Livingstone scheiden; ten Z. grenst het aan het gr. Christian. Men vindt hier veel tabak en katoen, benevens 4,700 inw. De hoofdstad Hinderson ligt aan de Ohio, en heeft 150 inw. 3. N. Amer. riv., die in den Mississippi valt.

HENDERVILLENS-EIL., een der Austr. Mulgrave's eil., in 1788 door MARSHALL ontdekt. 0. 26. Z. B.

HENDON, Eng. kerspel, gr. Middlesex, met vele buitenplaatsen en 2600 inw.

HENDORF, Oostenr. D., kreits Salzburg.

HENDRED (OOST), Eng. D., gr. Berk.

HENDRIK, Nederl. dorp, prov. Luik, arr. Hasselt, bij Looz. 2. Nederl. buurt, prov. Antwerpen, 3 uren van deze stad.

HENDRIK-IDO-AMBACHT, Nederl. dorp in Z. Holland, distr. Dordrecht, met 1130 inw.

HENDRIKSZAND of *Heinkenszand*, Nederl. dorp, prov. Zeeland, distr. Goes, eil. Zuid Beveland, met 1050 inw.

HENDRINGHAM, Eng. kerspel, gr. Norfolk, met 600 inw.

HENDU-KOS-GEBERGTE, gebergte in Azië, dat uit Thibet door Kaschemir en Kandahar loopt, en met het gebergte Aluk gemeenschap heeft.

HENDUNGEN, Beij. dorp, Ned. Mainkreits, bij Melrichstadt, met fabr.

HENEAGA, HENEAGOS, INAGUA of *Heneaguas*, de 2 Zuidelijkste der Bahama's eil. in groot en klein Heneaga onderscheiden, en door eene straat van 2 uren van elkander gescheiden. Het eerste is door de menigvuldige schipbreuken, die op hare gevaarlijke kust gebeurd zijn, bekend; ook ligt er nog een rif op eenen kleinen afstand van den oever. Het is 15 m. lang en ruim 6 breed, heeft weinig inw., vele zoutmeren en eene goede ankerplaats.

HENEGLYS, Eng. dorpje in Wallis, met 350 inw.; 2 mijlen van Megaron.

HENEGOUWEN, Nederl. prov., uit het geheele voormalige gr. Henegouwen en de heerl. Doornik, benevens eenige gemeenten van het voormalig Braband, het land van Namen en het prinsdom Luik bestaande. Het is bepaald ten N. door Oost en West Vlaanderen en Zuid Braband, ten O. door Namen, ten Z. Z. W. en W. door Frankrijk; strekt zich tusschen 20. 54. en 22. 20. L. en 49. 56. en 50. 47 N. B. uit, terwijl het, op eene oppervlakte van $79\frac{1}{4}$ V. M., 474,600 inw. bevat. De grond is in de Noordelijke en Westelijke deelen vlak, en in de Zuidelijke en Oostelijke deelen berg- en boschachtig, daar hier een gedeelte der Ardennen heenloopt. Hij is in de vlakke oorden bijzonder vruchtbaar, vooral in het arr. Doornik. De overige deelen zijn steenachtig, doch door arbeid vruchtbaar gemaakt. Onder de talrijke riv., die met vele beken, de prov. bespoelen, zijn: de Schelde, die voor een gedeelte de grenzen tusschen West-Vlaanderen maakt; de Sambre, die de prov. van het Z. W. naar het N. O. doorstroomt, en hier de Heure en Piéton ontvangt; de Hayne, met de Trouille; de Dender en Senne, die hier hunnen oorsprong nemen. De lucht is er zuiver, helder en gezond.

De voortbr. dezer prov. zijn: de gewone huisdieren, gevogelte, klein wild, visch, bijen, koren, speld en boekweit, peul- en tuinvruchten, voeder voor het vee, raapzaad, zeer goed vlas, hennep, hop, tabak, boomvruchten, hout, en verder lood, koper, ijzer, veel steenkolen, marmer, bouwsteen, kalk, molensteen en potäarde. De meeste inw. zijn roomsch, en spreken de Vlaamsche, veelal ook de Fransche taal. De landbouw is bij hen in eenen zeer bloeijenden toestand, bijzonder in de W. en N. streken, en over het algemeen kan men $\frac{3}{10}$ van het koren, dat er gewonnen wordt, uitvoeren. Verder heeft men er goede weiden en klaver, zoo dat ook de veeteelt zeer belangrijk is, en er veel boter en kaas gemaakt wordt; ook goede paarden, aanzienlijke schapenfokkerijen en goede wol. De bosschen, die wel een vijfde deel der prov. beslaan, en op 68,700 bunders geschat worden,

zijn een wezenlijke rijkdom der prov., en geven zoo wel timmer- als brandhout, eikenschors, enz. De bergbouw bepaalt zich tot ijzer, en bijzonder tot steenkolen, waaraan de prov. zeer rijk is, zoo dat men 70 steenkolenmijnen telt, die jaarlijks 44 millioenen centenaars kolen opleveren. Verder graaft men marmer, blaauwen steen, enz. Onder de fabr. munt vooral uit de Doornsche tapijten en porseleinfabr., die een aantal menschen het bestaan geven, terwijl er verder fabr. van linnen, kanten, garen, bombazijn, katoen, grove wollen stoffen, geweren, gebreide kousen, en aardewerk, gelijk ook ijzergieterijen, smederijen, smeltovens, glasblazerijen, pottenbakkerijen, kalk- en tigchelovens, zaagmolens, enz. gevonden worden. De uitvoer bestaat in koren, vee, timmer- en brandhout, steenkolen, kalksteen, bouwsteen, marmer, ijzerwaren, blik, tapijten, linnen, kanten, garen, kousen, porselein, aardewerk en glas. De prov. behoort onder het 6 militaire commando en onder het oppergeregtshof te Brussel. De staten der prov. bestaan uit 90 leden, waartoe elk der drie standen er 30 benoemt. De gedeputeerde staten bestaan uit 9 leden. Zij wordt in de 3 arr. Bergen, Doornik en Charleroi, in 29 kantons en 423 gemeenten verdeeld. De hoofdstad is Bergen of *Mons*.

HENERY of *Hundry*, klein O. Ind. eil., 5 m. Z. van Bombay, slechts aan de N. zijde toegankelijk, goed versterkt, en meestal door zeeroovers bewoond.

HENFENIEW, Eng. dorp in Wallis, gr. Cardigan, met 460 inw.

HENFIELD, Eng. dorp, gr. Sussex.

HENG, Chin. stad van den 2 rang, prov. Quang-si. 27. 54. L. 22. 36. N. B. 2. Chin. riv., prov. Houquang, die zich in het meer Tong-Ting uitstort.

HENGEL, zie Hengelo.

HENGELO of *Hengel*, Nederl. dorp, prov. Gelderland, kwart. Zutphen, met 4 jaarmarkten en 2,270 inw. 2. Nederl. dorp, prov. Overijssel, kwartier Twenthe, met bloeijende fabr. en 1300 inw.

HENGERSBERG, Beij. marktvlek, Neder Donaukreits, met 720 inw.

HENGESTBURY-HEAD, Eng. kaap in het Kanaal, de W. punt van Christchurch baai. 50. 43. N. B.

HENGEVELDE, Nederl. dorp, prov. Overijssel, kwart. Salland.

HENGSTDIJK of *Heinsdijk*, Nederl. dorp, prov. Zeeland, distr. Hulst.

HENGSTFELD, Wurt. D., Jaxtkreits.

HENGSTON-HILL, Eng. heuvel in Cornwallis, bekend door de zevenjarige bijeenkomsten der tinmijners.

HENGTCHEOU, Chin. stad van den eersten rang, prov. Houquang, aan de Heng, met papierfabr. Ook zouden er in de nabijheid zilvermijnen zijn, in welke echter niet gewerkt mag worden. 129. 46. L. 26. 36. N. B.

HENGTOWN of *Newtown*, de voorn. plaats van het Eng. eil. St. Marthijs, een der Scilly eil., aan de baai van St. Marthijs.

HENGUL, zie Goondul.

HENHAM, Eng. dorp, gr. Essex.

HENHOLM, rotsig Eng. eil. in Windermere-water, gr. Cumberland.

HENIN LIÉTARD, Fr. stadje, dep. Kanaal, arr. Béthune, met 2400 inw.

HENIS, Nederl. dorp, prov. Limburg, arr. Maastricht, met 270 inw.

HENISSE, zie Henis.

HENLEY IN ARDEN, Eng. stadje, gr. Warwick, bij de riv. Arrow, in het oude bosch van Arden, met 1060 inw.

HENLEY OP DE THEEMS, Eng. stad, gr. Oxford, aan de oevers der Theems, met 3,120 inw., die veel handel op Londen drijven in granen, mout en hout.

HENLEY HOUSE, vestiging der Hudson's baai Comp., in Nieuw Zuid-Wallis, aan den N. oever der Albany rivier. 292. 40. 6. L. 54. 14. 27. N. B.

HENLOPEN, N. Amer. kaap, aan den ingang der Delaware baai, met eenen vuurtoren van 115 voeten hoog, terwijl deszelfs voet even zoo hoog boven de oppervlakte der zee staat. 302. 20. L. 38. 50. N. B.

HENLOW, Eng. dorp, gr. Bedford.

HENLYS, Eng. vlek, gr. Cardigan.

HENNAARD, Nederl. dorp, prov. Vriesland, arr. Sneek, aan de vaart, tusschen Bolswaard en Leeuwarden.

HENNAARDERADEEL, Nederl. grietenij om genoemd dorp, met de heerlijkste bouw- en weilanden.

HENNEBERG, Pruis. kreits, regdst. Erfurt, het Pruis. aandeel aan het gr. Henneberg bevattende, en tusschen de heerlijkheid Schmalkalden, het Weim. ambt Ilmenau en de Schwarzburgsche landen gelegen, en op 8 V. M., in 4 steden, 3 vlekken en 44 dorpen, 25,600 inw. bevattende. Het land bestaat meestal uit bergen en bosschen, als geheel op en aan het Thuringerwald gelegen, terwijl de menigvuldige dalen door onderscheidene riv., bijzonder door de Werra en Schleusze, bespoeld worden. De lucht is er meer ruw dan zacht, en zeer onbestendig. De landbouw is er van weinig belang en de veeteelt toereikende. De

De voornaamste voortbr. zijn: hout en ijzer, zoo dat de meeste inw., door het houthakken, pikstoken, kolenbranden en 41 ijzermijnen te bewerken, hun bestaan vinden. De hoofdstad is Schleusingen. 2. Dorpje in Saksen Meiningen, ambt Massfeld, aan den voet van eenen berg, met 350 inw.

HENNEBON of *Hanebont*, Fr. stad, dep. Morbihan, met eene verzande haven, een hospitaal, 4,550 inw., visscherij, handel in koren, ijzer en honig.

HENNECOURT, Fr. dorp, dep. Vosges.

HENNEF, Pruis. dorp, regdst. Keulen, met 220 inw. en wijnbouw.

HENNERSDORF of *Groot-Hennersdorp*, Saks. marktvlek, prov. Lausnitz, met 2900 inw. 2. *Katholijk*-H., Pruis. fabrijkpl., regdst. Liegnitz, met fabr. van blaasinstrumenten, spinraderen, weefstoelen enz. 3. H. *in Seifen* of *Seifhennersdorf*, Saks. fabrijkpl. op de Boh. grenzen, met 4,300 inw., linnenreederij, 3 garenbleeken, goud- en zilverfabr., katoendrukkerij, zaagmolens enz. 4. *Op.-en Ned.*-H. twee Boh. dorpjes, kreits Leutmeritz, met 175 inw. 5. Pruis. D., regdst. Oppeln, met 770 inw. 6. Pruis. dorp, regdst. Reichenbach, met 470 inw. 7. Morav. D., kreits Prerau; 2000 inw.

HENNEVEUX, Fr. D., dep. Kanaal.

HENNIN, zie Henin-Liétard.

HENNOCK, Eng. dorp, gr. Devon.

HENNUYÈRES, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Bergen; 800 inw.

HENREDDENEY, Eng. D., gr. Glamorgan.

HENRI-CHAPELLES, Nederl. dorp, prov. Luik, arr. Verviers, met 1420 inw.

HENRICE, zie Henrico.

HENRICHEMONT of *Boisbelle*, Fr. stadje, dep. Cher, arr. Saucerre, met 2630 inw.

HENRICO, gr. der N. Amer. Rep., prov. Virginië, tusschen de St. James riv. en de gr. Hanover, Charles-city en Goochland, met verscheidene steenkolenmijnen, die groote winsten aanbrengen. Onder de 12,000 inw. telt men 5000 slaven. De hoofdstad is Richmond.

HENRIETTA-MARIA, kaap in de Hudson's baai aan de W. kust van de St. James baai. 295. 16. L. 55. 15. N. B.

HENRIQUILL of *Henriquelle*, zoutmeer op het W. Ind. eil. St. Domingo of Hayti, dat 22 m. in den omtrek heeft, en waarschijnlijk door onderaardsche kanalen met de zee gemeenschap heeft. In hetzelve hoort men van tijd tot tijd, vooral als er aardbevingen te wachten zijn, een sterk geluid en hevig bruischen. Er zijn veel aligators en schildpadden in, benevens een eil. met wilde geiten.

HENRY, gr. der N. Amer. Rep., prov. Kentucky, met de hoofdstad Newcastle en 6,800 inw. 2. Bergachtig gr. aldaar, prov. Virginië, tusschen de gr. Franklin, Patrick, Grison en Montgomery, met 5,610 inw., waaronder 1500 slaven. 3. N. Amer. stad in Canada, aan den St. Lourens. 306. 36. L. 46. N. B. 4. Kaap in de N. Amer. Rep., prov. Virginië, gr. Princes-Anna; 3 uren Z. ten W. van kaap Charles in het gr. Northampton, welke te zamen den ingang van de Chesapeak baai vormen. 301. 30. L. 37. N. B. 5. Kaap aan de W. kust van Koningin Charlotte's eil., de Z. punt van Englefield baai. 245. 30. L. 52. 53. N. B. 6. Citadel op het eil. Hayti, op de 2500 voeten hooge rots Ferviè-res, 2 mijlen van eene kaap van dien naam, in de rots uitgehouwen, met 365 stuk geschut bezet, en de schatten van het koningrijk Hayti bevattende. 7. H. *Pont*, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Bergen; 1 m. van Braine le Comte.

HENSBARROW-BEACON, Eng. heuvel in Cornwallis, bij Lestwithiel, 1034 voeten boven de zee verheven, de voornaamste baak voor de kust van Wallis en Devonshire.

HENSBROEK, Nederl. dorp in N. Holland, kwartier Alkmaar, voorheen met stedelijke voorregten.

HENSHAW, Eng. D., gr. Northumberland.

HENSHAW'S-TOWN, Afr. stad van Calabar, aan den mond der oude Calabar riv.

HENSIES, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Bergen, met 1350 inw.

HENSINGHAM, Eng. D., gr. Cumberland.

HENSLOW, kaap aan de Z. kust van 't Austr. eil. Nieuw Georgië. 178. 52. L. 10. Z. B.

HENSTED, Deen. dorp in Holstein.

HENSTRIDGE, Eng. D., gr. Somerset.

HENTLAND, Eng. D., gr. Hereford.

HEOLLWERMWD, Eng. vlek, gr. Glamorgan.

HEPPACH, zie Heggbach.

HEPPENDORF, Pruis. kerspel, regdst. Aken, met 2500 inw.

HEPPENHEIM, ambt in 't gr. hert. Hessen, vorst. Starkenburg, met 1 stad, 24 dorpen en gehuchten en 7,000 inw. De hoofdpl. van dien naam heeft 2 voorsteden, 1 kasteel, 4 poorten, 3,190 inw., wijn- en korenbouw. 2. H. *auf der Wiese*, Hes. dorp, Rijnprov., bij Spiers, met 1200 inw. 3. Dorp aldaar, ambt Vechtheim, met 500 inw.

HEPPERS, Deen. dorp in Holstein-Oldenburg, ambt Jever, met 350 inw.

HEPPIGNIES, Nederl. dorp, prov.

Henegouwen, arr. Charleroi, met 500 inw.

HEPRES, Nederl. riv., prov. Henegouwen, die bij Chimay ontspringt, en bij Marcinelles in de Sambre valt.

HEPSEY, Eng. riv. in Wallis, gr. Brecknock, die bij Istrudwelthy in de Neath valt.

HEPTONSTALL, Eng. vlek, gr. York, met 3,650 inw. en fabr.

HEPWORTH, Eng. vlek, gr. York, met 830 inw. 2. Eng. kerspel, gr. Suffolk, met 450 inw.

HERA, Afr. eil. aan de W. kust van den mond der Goudriv.

HERAC, zie Petra.

HERACHA, zie Faralie.

HERACLEA, zie Eraklea.

HERACLETZ, Boh. D., kreits Czaslau.

HERACLEOTISCHE CHERSONESUS, uiteinde van het schiereïl. de Krim, in de Zwarte zee.

HERACLIAS, klein onbewoond eil. in den Griek. archipel; 2 mijlen Z. van Naxia. 43. 16. L. 36. 49. N. B.

HERACLITZA, Turk. dorp, sandschakat Gallipoli, aan de zee van Marmora.

HERALETZ, zie Heracletz.

HERARMERO, Turk. Aziat. sandschakat, pachalik Van.

HERAT, eene der drie prov. van het landschap Chorasan, in O. Perzië, welke het N. W. deel des lands uitmaakt, en tusschen W. Perzië, de distr. Balkh, Siabund en Furrah gelegen is. Zij wordt door de Tedsen en Murghab, benevens vele beken en bronnen bespoeld, en heeft eenen golvenden, zeer vruchtbaren grond, in welken ten O. de voorbergen van het gebergte Paropamisus gevonden worden. De stad Herat of *Aria*, is de hoofdplaats van voorn. prov. en het geheele landschap Chorasan, de zetel van den prins stadhouder. Zij ligt in een dal, dat door hooge bergen omringd, en door de Tedsen bespoeld wordt; beslaat $\frac{4}{5}$ V. M., en is omgeven door grachten, heerlijke tuinen en eenen hoogen leemen muur, die van torens voorzien is. Zij heeft 1 citadel, ruime voorsteden, 5 poorten, van dewelke 5 bazars (alwaar de kooplieden hunne kantoren hebben) naar het midden der stad geleiden, en naauwe en onregelmatige straten, die op de bazars uitloopen. De huizen zijn van leem of tigchelsteen, en gelijk in alle W. Perz. steden, zonder vensters aan de straat. Het residentieslot is van weinig belang, maar de beide tuinen met de moskee *IwanMusaAlli Reza*, zijn zeer schoon. Onder de overige moskeën munten uit: de *Gajaseddin*, *Mohammed-Sam* en *Musjide-Schuma* (1600 vierk. voeten groot, doch thans in verval). Verder zijn er nog eenige schoone gebouwen, het klooster *Sultan-Ahmed-Mirsa*, verscheidene karavansera's en baden, en het schoone graf *Khodscha-Abdallah-Anssaris*. De stad heeft volgens CHRISTIE, met derzelver voorsteden, 100,000 inw., waaronder 1000 Afghanen, 600 Hindo's, die de voornaamste kooplieden zijn, en eenige joden. Men heeft er alle soorten van handwerken, fabr. van katoenen en zijden stoffen, shawls, tapijten en leder, zeer bekwame zwaardvegers, die de beroemde Chorasansche klingen maken, en stokerijen, bijzonder van rozenwater, dat hier het beste is. Herat is de belangrijkste stapelplaats tusschen Kabul, Kandahar, Hindostan, Kaschemir, Iran en Bagdad, waarom het ook bij voorkeur *Bunder* of de Haven genoemd wordt. De stapelwaren zijn: zijden stoffen, saffraan, *assafœtida* en rozenwater. Uit O. Perzië en Hindostan krijgt zij shawls, indigo, suiker, chitsen, mousselin, nanking, huiden en leder, die naar Mesched, Yezd, Tchesau, Bagdad en Kerman verzonden worden. Uit Bakhara ontvangt zij thee, kandij, kina, laken en zijde; uit het land zelve alle soorten van Arabische specerijen, koffij, dadels, tapijten, enz. Al deze waren worden door karavanen aangebragt en verder vervoerd. Het water, dat de inw. gebruiken, komt van eenen berg, die 2 mijlen van de stad af ligt, op welken de oude vuurtempel *Schurusk* staat, en waarbij goede molensteenen gevonden worden. De stad ligt als in een bosch van moerbezieboomen, die hier voor de zijdewormen gehouden worden. 79. 51. L. en 34. 48. N. B.

HERAULT, riv. in Frankrijk, die in het dep. van de Gard, in het schoone dal *Vallée Rouge* in de Sevennes, aan den voet van den Mont Laigoual ontspringt, aan het dep., dat volgt den naam geeft, de Vis, Malou, Boyne, Peine en vele kleine riv., die des zomers opdroogen, ontvangt, en na eenen loop van 25 mijlen, bij Agde in de Middell. zee valt, wordende haren mond *Grace* genoemd. 2. H. Fransch departement, dat uit een deel van het voormalig Neder Languedoc bestaat, tusschen de dep. Gard, Aveiron, Aude, Tarn en de Middell. zee, of tusschen 20. 19. en 21. 47. L. en 43. 13. en 43. 58. N. B. gelegen is, en op circa $135\frac{1}{2}$ V. M. 302,000 inw. bevat. De grond bestaat

in het N. uit bergen en dalen, welke eerst naar de kusten heuvels worden, en bij de zee in vlakten veranderen. De bergen, die hier gevonden worden, zijn ten N. W., takken van het gebergte Lozère, en ten N. O., takken van de Sevennes. Van de eerste heeft de tak Espinouse, door de bergen bij Lodève, met de Sevennes gemeenschap, van welke de lage bergen in het N. O., hier onder den naam van Garrigues bekend, niet meer dan kale, eenzame kalkheuvels en rotsen zijn. De dalen echter zijn zeer vruchtbaar, en geven eenen ruimen oogst. De riv., die meestal van het N. naar het Z. stroomen, zijn: de Hérault, de Vidourle, de Lez, de Orbe (met de Mare, Jean, Bernasobres en Lirou), de Aude en de Agout, die hier ontspringt. Het groote Zuider kanaal komt hier uit het dep. Aude, loopt 504 voeten door den berg Malpas, en valt in de étang van Thau. Het kanaal van Grave heeft door de Lez gemeenschap met de zee, ook is er het kanaal van Lunel. De kleine meren zijn: de étang van Mauguio, van Perols, Maquelon, Thau, Bognas, Luno, Vendres en Capestang. De lucht is er zeer zacht, helder en gezond, behalve in de moerassige oorden aan de kust. De zomers zijn er zeer heet; sneeuw valt er zelden, schoon er soms in den winter ook koude dagen komen kunnen. De voortbr. zijn: de gewone huisdieren, gevogelte, klein wild, zee- en riviervisch, bijen, zijwormen, enz. De landbouw is er zeer ten achteren; het levert echter koren (bijzonder spelt), tuinvruchten, hennep, veel wijn, ooft en Zuidvruchten, als: kastanjes, amandelen, vijgen, china's-appelen, citroenen, olijven, enz. Verder lakmoesplanten, kurk-, laurier- en andere boomen; soda en vele welriekende planten en bloemen; veel hout, en verder lood, koper, ijzer en verscheidene half-metalen, welker mijnen echter maar zeer weinig bewerkt worden; marmer, albast, steenkolen, bouwsteen, kristal, zeezout, minerale wateren, enz. De veeteelt is van weinig beteekenis; men fokt er echter nog al schapen, ezels en muilëzels. De aanbouw van wijn, alhier *Vins chauds* genoemd, is van belang; van dezelve zijn de muskaatwijn van Frontignan-Lunel, van Montbazin en van Beziers beroemd, en worden veel uitgevoerd. De zeevisscherij bepaalt zich voornamelijk tot de forellen-vangst bij Cette. Zeezout wordt er bij Bagnas, Cette en Frontignan gewonnen. Verder heeft men hier allerlei soorten van fabr. van laken, wol, reukwerken, katoen, kousen, enz., looijerijen, verwerijen, brandewijnstokerijen, papiermolens en wasbleeken. De uitvoer bestaat in wijn, brandewijn, wijn-azijn, wijngeest, wijnsteen, rozijnen, vijgen, amandelen, laurierbladen, kappers, kurk, boomolie, honig, forellen, zaden, wol, koperrood, reukwerk, verwstoffen, scheikundige preparaten, stijfsel, zeep, leder, wollen en katoenen dekens, lakens, steenkolen, enz. Het dep. zendt 3 afgevaardigden naar de kamer en is in de arr. Montpellier, Beziers, Lodève en Saint Pons verdeeld, welke 36 kantons en 333 gemeenten bevatten. De hoofdplaats is Montpellier.

HERBA (EL), Romeinsche stad in de W. prov. van Algiers, bij de Shelliff, met verscheidene oudheden, vooral marmeren pilaren; 21 uren Z. W. van Algiers. 2. Romeinsche stad; 5 uren W. van de voorgaande. 3. Afr. dorp van Bled-el-Jerede; 17 m. Z. O. van Gardeia.

HERBADJI of *Herbagi*, hoofdpl. van eenen aan Sennaar onderworpen Arab. volksstam; 27 m. N. N. W. van Sennaar, aan den oever der Bahr-el-Agrek.

HERBASSE, zijtak van de riv. Isère in 't Fr. dep. Drôme.

HERBAULT, Fr. vlek, dep. Loire en Cher, arr. Blois, met 570 inw.

HERBEDE, Pruis. dorp, regdst. Arensberg, Bochumer kreits, aan de Roer.

HERBEMONT, Nederl. dorp in Luxemburg, arr. Neufchâteau, aan de Semoy, met leigroeven en 700 inw.

HERBERG (DE KOUDE), groote berg in 't groot hert. Baden.

HERBERT, eil. tot de Lekeo-eil. behoorende, aan den ingang van de haven Portmelville op groot Lekeo. 26. 43. N. B. 145. 41. L.

HERBERTINGEN, Wurt. dorp, Donaukreits, met 980 inw.

HERBES, kleine riv. op het W. Ind. eil. Guadaloupe, die W. in zee loopt.

HERBEUMONT, zie Herbemont.

HERBIERS, Fr. vlek, dep. Vendée, arr. La-Roche-sur-Yon, met 1910 inw.

HERBIGNAC, Fr. vlek, dep. Neder Loire, arr. Savenay, met pottenbakkerijen en een kerspel van 2,760 inw.

HERBISSE, riv. in 't Fr. dep. Aube, welke in de Aube valt.

HERBITZHEIM, Fr. D., dep. Ned. Rijn.

HERBLAIN (ST.), Fr. stadje, dep. Ned. Loire, met 1800 inw.

HERBLINGEN, Zwits. dorp, kanton Schaffhausen, met wijnbouw.

HERBLON (ST.), Fr. vlek, dep. Ne-

Neder Loire, met 2200 inw.

HERBOLZHEIM, Bad. stadje, Treisamkreits, met 1580 inw., fabr. en hennepteelt.

HERBONERE, distr. in Aziat. Turkije, Ejalet Diarbekir.

HERBORN, hoofdstad van het Nassausch ambt van dien naam, aan de Dill, met 2 kerken, 1 seminarium, 2,080 inw., fabr. van laken, kousen, enz.

HERBRAM, Pruis. D., regdst. Minden.

HERBRANZ, Oostenr. dorp in Tyrol, kreits Bregenz, met 950 inw.

HERBRECHTINGEN, Wurt. marktvlek, Jaxtkreits, aan de Brenz, met eene prachtige kloosterkerk en 1500 inw.

HERBSLEBEN, dorp in Saksen-Gotha, ambt Tonna, aan de Unstrut, met 500 inw.

HERBSTEIN, ambt en dorp in 't gr. hert. Hessen, 't laatste met 900 inw.

HERCE, Spaan. vlek, prov. Soria.

HERCHENHAIN, dorp in 't gr. hert. Hessen, vorst. Op. Hessen, met 500 inw.

HERCHIES, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Bergen, met 1750 inw.

HERCK, Nederl. stadje, prov. Limburg, arr. Hasselt, met bijna 900 inw. 2. Nederl. riv., prov. Limburg, die zich in de Demer stort. 3. H. *St. Lambert*, Nederl. dorp, prov. Limburg.

HERCKENBUSCH, Pruis. dorp, regdst. Aken, nabij Roermond, met 1100 inw.

HERCKENRODE, dorp en voormalige Nederl. vrouwen-abdij, prov. Luik, arr. Hasselt.

HERCOLE, klein Tosc. eil., bij het vorst. Piombino. 29. 58. L. 42. 26. N. B.

HERCULANEUM, oude stad der Romeinen, welke in het jaar 79 na CHRISTUS, door eene uitbarsting van den Vesuvius, geheel en al met asch en puin bedekt, en na 1713 gedeeltelijk weder opgegraven werd. Zij ligt gedeeltelijk onder de stad *Portici* in het koningrijk Napels (zie verder dit art.). 2. Stadje der N. Amer. Rep., prov. Louisiana, aan den Mississippi, met 200 inw.

HERCULES (ZUILEN VAN), zoo noemde men voorheen twee bergen aan den ingang der Middell. zee. De eene *Calpe*, waaraan thans Gibraltar ligt, en de andere *Abyla* aan de overzijde, bij Ceuta in Marocco, prov. Abad, een tak van den Atlas, door de Spaan. en Nederl. zeelieden *Apenberg* genoemd.

HERCYNA, Turk. riv. in Beotië, met twee bronnen, in eene rots van Livadië, bij de oude grot van Trophonius; de grootste en modderigste, droeg den naam van Lethe (*Vergetelheid*), de kleine en heldere, die van Mnemosyne (*Herinnering*).

HERDA, gerigt in Saksen-Gotha.

HERDECKE, zie Herdicke.

HERDEREN, Nederl. dorpje, prov. Limburg, arr. Maastricht, met 340 inw.

HERDERSEM, Nederl. dorp, prov. O. Vlaanderen, arr. Dendermonde, met 810 inw.

HERDESHEIM, Hes. dorp, Rijnprov. met 1200 inw., nabij Oberingelheim.

HERDICKE of *Marien*-H., Pruis. stadje, regdst. Arnsberg, aan de bevaarbaar gemaakte Roer, met 1370 inw. en fabr.

HERDMANNSWEILER, Wurt. dorp, Neckarkreits, met 570 inw.

HERDORF, Pruis. D., regdst. Coblenz.

HERDT, Pruis. dorp, prov. Kleef en Berg, bij Dusseldorf, met 1000 inw.

HERDTFELD, hooge Wurt. berg bij Ellwangen.

HERDWANGEN, Bad. dorpje, Zeekreits, ambt Pfullendorf, met 350 inw.

HERE, Fr. berg, dep. Orne, 648 voet.

HEREAS, Spaan. D., prov. Salamanca.

HEREFORD, een der W. gr. van Eng., aan de grenzen van Wallis, tusschen de gr. Shrop, Gloucester, Monmouth, Worcester, Brecknock en Radnor, of tusschen 14. 24. en 15. 10. L. en 51. 50. en 52. 25. N. B. gelegen, en op 39⅘ (volgens ARROWSMITH; volgens LAPIE 55⅕) V. M., in ééne stad, 7 vlekken en 176 kerspelen, 94,100 inw. bevattende. Het is beroemd wegens de verscheidenheid en voortreffelijkheid van deszelfs voortbrengselen. De oppervlakte is eene afwisseling van schoone gezigten, van bergen, dalen, heuvels en vlakten, die door bergriv. bespoeld worden. De grond is in de hooge oorden wel steen- en kalkachtig, maar in de vlakten en dalen, en bijzonder in het gouden dal aan de Doro, uitmuntend vruchtbaar. Men vindt hier de voorste deelen van het Wallisergebergte, waarvan de Cosop hills, de Brilley mountains, de Stockley hills, de Saddlebon hills, de Hargest hills, de Black-Momst, Frome en Creden hills, bijzondere ketens vormen. Onder de bosschen zijn de Darvold- en Hawood-forest en Brinmaur wood de voornaamste, terwijl het land bespoeld wordt door de Wye, met de Frome, Arrow, Garran, Lug en Munnow of Mynow en de Tame. Minerale wateren vindt men aan den voet der Malvern-hills en elders. Het Hereford kanaal loopt naar de Severn in Gloucester. De lucht is wel zuiver en gematigd, doch aan de W. zijde, in de nabijheid van 't Walliser gebergte, ruwer en helderder dan in het overige gedeelte van Engeland. De voortbr. zijn: koren, peul- en tuinvruchten, vlas, hop, boomvruchten en

veel hout; wildbraad, visch en bijen;— verder ijzer, bouw- en anderen steen en kalk. De landbouw is de voornaamste tak van bestaan; $\frac{2}{3}$ van het gr. is bebouwd, en men teelt er beste tarw, gerst, hop en cider. Rundvee is er veel, en de schapen zijn klein, maar geven eene bijzondere fijne wol. Behalve in leder, laken en ijzer, zijn er geene fabrijken. De uitvoer bestaat in de genoemde voortbr. Het gr. zendt acht leden in het parlement, en wordt in 10 hundreds verdeeld. 2. Hoofdstad van voorn. Eng. gr., eene oude vervallene, groote, maar niet zeer volkrijke stad, in het midden van het gr., aan de Wye, over welke eene brug van 6 bogen ligt. Zij heeft schoone markten, sedert 1810 gebouwd, 1 hoofd- en 5 andere kerken, en onderscheidene bedehuizen voor dissenters, 1 hospitaal, krankzinnigen huis, prachtig geregtshof, de openbare wandeling *Castle-green*, met een gedenkteeken voor NELSON; openbare bibliotheek, œconomisch gezelschap, 6,900 inw., eenige fabr. en 6 jaarmarkten. 15. 4. L. 52. 3. N. B. 3. *Little* H., Eng. dorp, gr. Hereford.

HEREFORDER KANAAL, kanaal in voorn. gr., dat naar Gloucester loopt, en de Ferry en Severn verëenigt.

HEREMENCE of *Herens*, een der 13 gedeelten van het Zwits. kanton Wallis.

HEREN of *Harran*, Turk. Aziat. stad van Diarbekir, die voorheen van veel aanbelang was, doch nu slechts door eenige weinige Arabieren bewoond wordt.

HERENCIA, Spaan. vlek, prov. Toledo.

HERENS (VAL D'), of *Eringerthal*, dal in 't Zwits. kanton Wallis, dat aan den linker oever der Rhône, in den omtrek van Sion begint, en naar het Z. langs de Borgne, 10 à 12 mijlen oploopt; 4 mijlen van de Rhône verdeelt het zich in twee armen, waarvan de W. ook Orsiera dal genoemd wordt. Op den achtergrond van het O. dal ontspringt, op den Tourmente-gletscher, de Borgne. Het dal is nergens regt vlak. Het is zeer sterk bevolkt.

HERENT (ST.), Nederl. dorp, prov. Z. Braband, arr. Leuven, op den straatweg naar Mechelen, met 1300 inw.

HERENTHALS, Nederl. stadje, prov. Antwerpen, arr. Turnhout, aan de kleine Nethe, met 2820 inw. en fabr. Zij heeft langs eene gegravene vaart gemeenschap met Antwerpen.

HERENTHOUT, Nederl. dorp, prov. Antwerpen, arr. Turnhout, met 2,550 inw.

HERESBACH, Pruis. D., regdst. Aken.

HERESTALL, zie Herstelle.

HERET, Fr. kaap, W. van Bourdeaux.

HEREYS (EL), laag Afr. gebergte in Nubië, van een donker graauw graniet, niet ver van Wady-el-Nebal.

HEREWAARDEN, Nederl. dorp, prov. Gelderland, kwartier Thiel, met 380 inw.

HERFFELLINGHE, Nederl. dorp, prov. Z. Braband, arr. Nivelles, met 1440 inw.

HERFOLGE, Deen. dorp op Zeeland.

HERFORD of *Hervorden*, Pruis. kreits, regdst. Minden, prov. Westfalen, op ongeveer 5 V. M. 21,000 inw. bevattende. Hij wordt door de Wezer, die hier de Werra ontvangt, bespoeld, terwijl eene kleine bergketen hier uit Lippe inkomt. De grond is slecht, en levert weinig anders dan vlas op. De veeteelt is middelmatig; linnenweverij, garenspinnerij, het manden vlechten, eenige zoutgroeven en scheepvaart zijn de voorn. takken van bestaan. 2. Pruis. stad, hoofdplaats van voorn. kreits, aan de zamenkomst der Werra en Aa, die haar in de Altstadt, Neustadt en Radwisch verdeelen. De voormalige wallen zijn in schoone wandelingen herschapen, echter heeft zij nog muren, 5 poorten, 3 opene plaatsen, 4 luth., 1 herv. en 1 roomsche kerk, onder welke de Johannis kerk, met vele merkwaardigheden uitmunt; 1 luth. gymnasium met 6 onderwijzers, 4 andere luth., 1 herv. en 1 roomsche school, 3 hospitalen, 1 tuchthuis, waarin altijd 300 gevangenen zijn, en 6,200 inw., die van den landbouw, de veeteelt en eenige fabr. bestaan. De handel is van geen belang. 52. 7. N. B. 26. 19. L.

HERGEAN, Zweed. riv., Jemptlands-län.

HERGENRATH, Pruis. D., regdst. Aken.

HERGERS, Keur-Hes. dorp, prov. Schmalkalden.

HERGERSHAUSEN, Hes. dorp, vorst. Starkenburg, met 560 inw.

HERGEST'S-ISLANDS, zie Washingtons-eilanden.

HERGEST'S ROCKS, twee rotsachtige eil. in de Stille Zuidzee, door HERGEST, in 1792, ontdekt. 237. 28. L. 7. 38. Z. B.

HERGISDORF, Pruis. dorp, regdst. Merseburg, met 640 inw.

HERGISWYL, Zwits. D., kanton Unterwalden, aan 't Vier-Woudsteden meer.

HERI, zie Herat.

HERIC, Fr. stadje, dep. Ned. Loire.

HERICOURT, Fr. vlek, dep. Op. Saône, arr. Lure, aan de Aleine, met 1,480 inw. en fabrijken.

HERICY, Fr. vlek, dep. Seine en Marne, aan de Seine, met 200 huizen.

HERING, Hes. stadje, vorst. Starken-

kenburg, met maar 350 inw.

HERINGEN, Keur-Hes. vlek, prov. Ned. Hessen, ambt Friedewald, aan de Werra, met 950 inw. 2. Zie Heeringen.

HERINGHAUSEN, dorp in Waldeck, ambt Eisenburg, aan de Diemel.

HERINNES, Nederl. vlek, prov. Z. Braband, arr. Nivelles, met 3,300 inw. 2. Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Doornik, met 1700 inw.

HERIOT, Schot. dorpje, gr. Edinburg, met 300 inw., aan de riv. Heriot, die alhier ontspringt, en in Gala-Water valt.

HERISAU, Zwits. marktvlek, kanton Appenzell, met 7000 inw. en fabr.

HERISSON, Fr. stadje, dep. Allier, met 720 inw. 2. H., *Hirson* of *Herissy*, Fr. vlek, dep. Aisne, met 2,150 inw.

HERISTALL, zie Herstall.

HERIURA, O. Ind. stad, prov. Mysore, ten O. der riv. Vedawatti. 94. 24. L. 13. 46. N. B.

HERJA, riv. in de Spaan. prov. Estremadura, aan de Port. grenzen. Zij valt in de Taag.

HERJEDALEN, Zweed. lands. in Gefleborgs-län, 7 à 8 mijlen breed, en door de Ljunga en Ljusna doorstroomd, 150 V. M. groot, met hout, jagt, visscherij, weiden en 4000 inw. 62. tot 63. N. B.

HERK, zie Herck.

HERKELENS, zie Erkelens.

HERKENBOSCH en MELICH, Nederl. gemeente, prov. Limburg, arr. Roermond, met 1030 inw.

HERKIMER, gr. der N. Amer. Rep., prov. Nieuw York, tusschen de gr. Montgomery, Otsego, St. Lourens, Oneida en Lewis, 123 V. M. groot, zeer heuvelachtig, doch vruchtbaar. In het N. deel zijn vele bosschen en moerassen; in het Z. deel vindt men eenige bronnen der Susquehannah, der Oswegatchie en Blackriver, terwijl de Mohawk het gr., dat in 1810 bijna 22,000 inw. telde, doorstroomt. 2. Dorp in bovengen. gr., op eenigen afstand van de Mohawk, met 95 huizen.

HERKINGE, Nederl. D. in Z. Holland, distr. Briel, in Over-Flakkee; 400 inw.

HERKLA, oudtijds *Adrumetum*, vervolgens *Justiniana*, en daarna *Heraclea*, Afr. stad aan de O. kust van Tunis op een voorgebergte gebouwd, met aanmerkelijke ruïnen.

HERKOFFZE, Hong. dorp, kom. Peterwardein.

HERLEIN of *Ranka*, Hong. dorp, kom. Abaujwar, met eene zuurbron.

HERLEN, Nederl. dorp, prov. Limburg, arr. Maastricht, met 3,200 inw.

HERLIGHAFEN, Wurt. dorp, Jaxtkreits, Op. ambt Gmünd, met 610 inw.

HERLING, Eng. dorp, gr. Norfolk.

HERLINGSHAUSEN, Pruis. dorp, regdst. Minden, kreits Warburg, met 950 inw.

HERLISHEIM, Fr. stadje, dep. Bov. Rijn, aan de Lauch, met 900 inw. en lakenfabr. 2. Fr. dorp, dep. Ned. Rijn, aan den Rijn, met 1220 inw.

HERLUFSHOLM, Deen. D., eil. Zeeland.

HERM, Schot. eil. der Hebriden.

HERMAGOR (ST.), of *Ermachor*, Illyr. vlek, gouv. Laybach, kreits Villach, aan de Gostring beek; kopermijnen.

HERMALLE, Nederl. dorp, prov. en arr. Luik, met 725 inw. 2. H. *sous Huy*, Nederl. dorp, prov. Luik, arr. Huy, met 530 inw.

HERMANAS, groep rotsen aan de kust van Z. Amer. in de baai van Panama. 2. Drie kleine Z. Amer. riv., prov. Buenos-Ayres, die evenwijdig loopen en in de Rio de la Plata vallen.

HERMANCE of *Hermanche*, Sard. D. in Savoije, aan 't meer van Geneve.

HERMANNSACKER, Pruis. dorp, regdst. Merseburg, met eene steenkolenmijn.

HERMANNSBURG, Han. ambt, vorst. Lüneburg, in 17 dorpen en 18 buurten 2000 inw. en het D. van dien naam met 400 inw. bevattende. 2. Zie Armeniusburg.

HERMANNSDORF, Pruis. dorp, Silez. regdst. Reichenbach, met 780 inw.

HERMANNSEIFFEN, Boh. dorp, kreits Biczow, met 242 huizen en fabr.

HERMANNSTADT, stoel in Zevenbergen, in het land der Saksen, tusschen Muhlenbach, Reuszmark, Oberalda, Leschkirch, Fagaras, Walachië en Hunyad gelegen, en met de Szelitster en Talmatscher filialstoelen en de 7 riddergoederen, ongeveer 45 V. M. groot. Dit landschap, ten Z. door het Karpatisch gebergte bepaald, is tamelijk hoog gelegen. De twee voorn. bergtoppen zijn de Bodislaw en Szurul. De grootste riv. is de Alt, welke bij Hermannstadt de Zibin met de Zoodt ontvangt. De landbouw wordt er met vlijt beoefend; de wijn is er middelmatig, en onder de vele boomvruchten zijn de heerlijke kersen beroemd. De veeteelt is een voorname tak van bestaan; de bosschen geven hout in overvloed en hebben veel wild; ook vindt men er potlood, chrysolieten en eenige metalen. De hoofdst. Hermannstadt ligt aan de Zibin, is de zetel van het generaal-commando van Zevenbergen en andere regeringscollegiën, van een' Griekschen bisschop en zijn domkapittel. Zij is met muren omringd, heeft 5 poorten, 3 voorsteden, 4 luth., 3 roomsche, en 1 herv.

kerk, 1 grieksch bedehuis, 1 militair hospitaal, de Saksische universiteit met de nationale archiven, 1 luth. gymnasium met 10 professoren, eene bibliotheek, roomsch gymnasium, Wlachische hoofdschool, roomsch opvoedingsgesticht voor 500 wezen, groot tuchthuis, barakken, schouwburg, eene boekverzameling van 15,000 boekdeelen en galerij van schilderstukken (thans het nationale museüm), verscheidene paleizen en 16,000 inw., die weverijen van lakens en wollen dekens, hoedenfabr., looijerijen, koperslagerijen, salpeterziederij, papier-, kruid- en andere molens en handel hebben. Er zijn 3 jaarmarkten. 41. 49. L. 45. 47. N. B.

HERMANOS (LOS), een der Caraïbische eil. 313. 1. 20. L. 11. 52. 42. N. B. 2. *De Los* H., de Noordelijkste eil. van dien naam, aan de N. Amer. W. kust. 243. 6. 55. L. 56. 53. N. B. 3. *Los Siete* H. of *de Zeven Gezusters*, kleine eil. in den Atl. oceaan, ten N. O. van Margarita. 4. Riv. in Z. Amer., prov. Buenos-Ayres, die in de Parana valt. 5. *Dos* H., Spaan. dorp, dep. Seville.

HERMANOWKA, Rus. vlek, gouv. Kiof, kreits Wasilkow, met 230 huizen.

HERMANSTEIN, zie Thal-Ehrenbreitstein.

HERMARINGEN, Wurt. D., Jaxtkreits.

HERMAS, Turk. Aziat. riv. in Natolië, ook Kodos genoemd, welke aan den Muradtagh ontspringt, W. waarts loopt, eenige riv. ontvangt, en voorbij Manissa in de golf van Ismer valt.

HERMATA, O. Ind. vorst. op Borneo.

HERMATRA, een der kleine Schot. Hebriden. 10. 44. L. 57. 38. N. B.

HERMATSCHWYL, Zwits. dorp, kanton Aargau, aan de Reusz.

HERMBACH, Pruis. dorp, regdst. Aken, met 720 inw. en ijzergroeven.

HERMEE, Nederl. dorp, prov. en arr. Luik, met 520 inw.

HERMELGEM, Nederl. dorpje, prov. Oost Vlaanderen, arr. Oudenaarde, met 400 inw.

HERMENAULT (L'), Fr. dorp, dep. Vendée, met 750 inw.

HERMENKIRCH, Beij. D., Op. Donaukr.

HERMENT, Fr. D., dep. Puy de Dôme.

HERMENTRUDE, Fr. D., dep. Ned. Seine.

HERMESKEIL, Pruis. dorp, regdst. Trier, met 700 inw.

HERMETTON, zie Ermeton.

HERMILLON, Sard. vlek in Savoije, prov. Maurienne, met 450 inw.

HERMINE (ST.), Fr. vlek, dep. Vendée, met 1600 inw.; 4 m. van Fontenay.

HERMITE (L'), Z. Amer. eil. en baai, ten Z. van het Vuurland, voor de Nassau's baai ten Z. van Madau's punt.

HERMITAGE, lage bergketen in 't Fr. dep. Drôme, aan den regter Rhôneoever, met zeer goede wijnen van dien naam. 2. Fr. dorp, dep. Ille en Vilaine. 3. Schot. riv., gr. Roxburg, die in de Liddal valt. 4. N. Amer. stad van W. Florida, aan den Mississippi.

HERMITES of *Eremitanos*, laag en met klippen omgeven Austr. eil., bij Nieuw Brittanje. 1. 30. Z. B.

HERMOGENES (ST.), kaap op het Rus. eil. Kodjak, een der Vossen-eil., door COOK *Grevilla* genoemd.

HERMON, zie Dschebel-el-Schech.

HERMONTES, zie Arment.

HERMONVILLE, Fr. D., dep. Marne.

HERMOSA (GENTE), Austr. eil., door QUIROS ontdekt, en waarschijnlijk dezelfde, met de door MENDUNA ontdekte eil. San Bernardo. 10. 10. Z. B. 212. 4. L.

HERMOSELLO, sterk Spaan. stadje in Leon, aan de Douero en Tormes.

HERMOSO, Braz. riv., prov. Rio Janeiro, die bij kaap Trio in zee valt.

HERMSDORF, Pruis. dorp, regdst. Reichenbach, kreits Hirschberg, met een slot, eene bibliotheek, verzameling van schilderijen en natuurlijke zeldzaamheden, 1350 inw., steenkolen- en kobaltgroeven. 2. Pruis. D., regdst. Reichenbach, kreits Landshut, met 1440 inw. linnen- en wolfabr. 3. Pruis. D., regdst. Liegnitz, kreits Goldberg. 4. Pruis. D., regdst. Liegnitz, kreits Bunzlau. 5. Boh. D., kreits Königingrätz, met 216 huizen en fabr. 6. Saks. dorp, kreits Ertzgebergte, met 620 inw. en kalkövens.

HERMUND of *Helmund*, Aziat. riv. in het rijk van Kabul, ontspringt ten W. van Kabul, en valt na een' loop van 120 mijlen, in de Aria Palas of zee van Zerra.

HERMUS, zie Sarabat.

HERN ST. HUBERT, Nederl. dorp, prov. Limburg, arr. Hasselt, met 200 inw.

HERNAD, HERNATH of *Kunnert*, riv. in Opper Hongarije, die op den Koningsberg, kom. Zips, ontspringt, en beneden Köröm in de Theisz valt.

HERNALS of *Herrenals*, Oostenr. dorp, viertel Beneden het Weener Woud, bij Weenen, met vele landhuizen, eenen nagemaakten Calvariëberg en heilig graf, waarheen velen ter bedevaart gaan; een opvoedings-instituut en 2500 inw., fabr. van behangsels, verw, katoen, zijde, wasdoek, olie en loodwit.

HERNANI, Spaan. dorp in Biscaye.

HERNATH, zie Hernad.

HERNE, Eng. dorp, gr. Kent, met 1450

1450 inw. 2. H.-*Hill*, Kerspel in Kent, met 400 inw.

HERNEN, Nederl. heerl., prov. Gelderland, kwartier Nijmegen, met 600 inw.

HERNIN, Fr. dorp, dep. Finisterre.

HERNKRETSCHAU, Boh. dorp, kreits Leutmeritz, met het slot Belvedère.

HERNOSAND, Zweed. stadje in Westnorrlands-län, op 't eil. Herno, in den mond der Angermana, zetel der regeringscollegiën en van een' bisschop. Zij heeft 1 kerk, 1 gymnasium met 7 onderwijzers, 1 mindere school met 6 onderwijzers en 1850 inw., welke van de linnenweverij, brandewijnstokerij en olieslagerijen, scheepsbouw en aanzienlijke visscherij, handel en scheepvaart bestaan. De haven is eene der beste in het N. van Zweden. Men verzendt van hier linnen, teer, planken, vlas, pelterijen, boter en levensmiddelen, terwijl er zout, koren, wijn, fabrijkwaren, enz. ingevoerd worden. Hier worden de eenige boeken in de taal der Lappen gedrukt. 62. 36. N. B.

HERNSTADT, zie Herrnstadt.

HERO (NOORD EN ZUID), 2 eil. der N. Amer. Rep., in het meer Champlain, gr. Chittenden, prov. Vermont. 2. Stadje der N. Amer. Rep., prov. Vermont, met 1000 inw.

HEROLDSBERG, Beij. D., Rezatkreits.

HERON, Nederl. dorp, prov. Luik, arr. Huy, met 600 inw. Hieronder behoort de kleine buurt Forseilles. 2. *Pass-au*-H., straat van W. Florida, in Mobile-baai. 30. 17. N. B.

HERONALLE, Nederl. dorp, prov. en arr. Luik, met 550 inw.

HERPEN, Nederl. D., prov. N. Braband, distr. 's Bosch, met 1365 inw.

HERPE, riv. in Saksen-Meiningen, die in de Werra valt.

HERPT, Nederl. dorp, prov. N. Braband, distr. 's Bosch, met 370 inw.

HERQUEGIES, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Doornik, met 400 inw.

HERQUI, Fr. dorp en gevaarlijke kaap, dep. van 't Noorden, W. van kaap Frehul, aan de baai van St. Brieux.

HERRADURA, Spaan. zeehaven, prov. Grenada; 7 mijlen O. van Velez-Malaga. 2. Z. Amer. haven van Chili, prov. Quillota, tusschen kaap Conception en den mond der riv. Itata. 32. 44. Z. B. 3. Z. Amer. haven van Chili, prov. Costa-Rica. 4. Twee Z. Amer. koloniën in Grenada en eene in Popayan.

HERRENALB, Wurt. dorp, kreits Zwarte Woud, met 920 inw.

HERRENALS, zie Hernals.

HERRENBERG, Wurt. ambt, kreits Zwarte Woud, dat op 4¾ V. M. 21,100 inw. bevat. Het land is wel berg- en boschachtig, maar heeft ook goeden akkerbouw, veeteelt, vele vruchtboomen, katoen- en zijdespinnerijen. 2. Wurt. stadje, kreits Zwarte Woud, met 1 kerk, 1 hospitaal, marmer- en albastergroeven, en 1900 inw., die fabr. van wollen stoffen hebben. 3. Wurt. buurt, Donaukreits, ambt Wangen.

HERRENBREITUNGEN, Keur-Hes. ambt, prov. Schmalkalden, dat in 2 vlekken en 7 dorpen, 2,840 inw. bevat. De evenëensgen. hoofdpl. ligt aan de Werra, en heeft 680 inw. en tabaksteelt.

HERRENGRUND of *Spana-Dollina*, bergvlek in Neder Hongarije, Sohler kom., met eene zilvermijn, die 5 à 600 mark, en eene kopergroef, die 1500 cent. 's jaars oplevert, en welke laatste het rijkste cementwater in Europa, benevens 1200 cent. berg-groen oplevert.

HERRENHAUSEN, Han. dorpje, vorst. Calenberg, bij de Leine, met 410 inw., een kon. lustslot, een instituut voor boomkweekers, en eene fontein, wier straal 120 voet hoog opstijgt.

HERRERA, 2 Spaan. dorpen, prov. Burgos en Estremadura.

HERRESTA, Zweed. härad, Malmohus-län, met de zeehaven Nystadt. 2. Zweed. kerspel in voorn. härad. 3. Zweed. kerspel, Gothenburgs-län.

HERRIEDEN, Beij. ambt, Rezatkreits, dat op 4 V. M. in 2 steden, 4 vlekken en 65 dorpen, 9,800 inw. bevat, en veel vee en koren voortbrengt. De evenëensgen. hoofdpl. ligt aan de Altmühl, heeft 900 inw. en fabr.

HERRIN, Spaan. D., prov. Valencia.

HERRING, baai in de N. Amer. Rep., W. van Chesapeak baai, prov. Maryland, met veel haring. 2. N. Amer. kaap in Nieuw Schotland. 46. 16. N. B.

HERRLINGEN, Wurt. dorp, Donaukreits, met 760 inw.

HERRNHUT, Saks. marktvlek, prov. Lausnitz, aan den voet des Hutbergs, met een observatorium, 1500 inw. en fabr. Hier begon de broedergemeente der Hernhutters.

HERRNKOG, Deen. vlek in Sleeswijk, ambt Tonderen, met 1650 inw.

HERRNKRETSCHAU, zie Hernkretschau.

HERRNSDORF, Pruis. dorp, regdst. Liegnitz, met 640 inw. en 3 papiermolens.

HERRNSTADT, Pruis. stadje, regdst. Breslau, aan de Bartsch, met 1520 inw.

HERRNWÖRTH, Beij. eil., Isarkreits, in de Chiemsee, met eene steengroef. N. B. Zie verder *Hern* en *Herren*.

HERRY, Fr. vlek, dep. Cher, bij de

de Loire, arr. Sancerre, met 1470 inw.

HERSBRUCK, Beij. stadje, Rezatkreits, met 1600 inw. Het landg. van dien naam heeft op 4 V. M. 9,300 inw.

HERSCHBACH, Nassausch dorp, ambt Selters, met 900 inw.

HERSCHEID, Pruis. dorp, regdst. Arnsberg, met eene staalfabrijk.

HERSDORF, Pruis. D., regdst. Trier.

HERSEAUX, Nederl. dorp, prov. W. Vlaanderen, arr. Kortrijk, met 1850 inw.

HERSEK, Turk. sandschakat in Bosnië, welke de voorm. prov. Herzegowina of Herzek bevat, met ruwe gebergten, vruchtbare vlakten en dalen, en de hoofdstad Trebin.

HERSELT, Nederl. dorp, prov. Antwerpen, arr. Turnhout, met 3,400 inw.

HERSFELD, voormalige Keur-Hes. prov., thans bij Fulda gevoegd, en op 7½ V. M. 18,400 inw. bevattende. De golvende grond, waarop goede bosschen, heuvelen en dalen afwisselen, is vruchtbaar; terwijl onder de bergen, de Leuenberg en Stellenberg zich 1290 voeten verheffen. De Fulda doorstroomt het land in de lengte, en ontvangt de Haune en kleine Geisbach. De luchtsgesteldheid is gematigd en gezond; landbouw en veeteelt zijn de voornaamste takken van bestaan. Het land brengt zelfs genoegzaam tot uitvoer op, heeft goede boomvruchten, enz. De fabr. zijn gering. 2. Keur-Hes. stad aan de Fulda, met 4 poorten, 1 kasteel, 2 kerken, 1 hospitaal, 2 weeshuizen, het beste gymnasium in Hessen, en 5,250 inw., die laken- en wolfabr. en looijerijen hebben.

HERSPRUCK, zie Hersbruck.

HERSTAL, Nederl. vlek, prov. en arr. Luik, aan de Maas, met 4,710 inw., die in de nabijzijnde kolenmijnen, ijzer- en staalfabr. hun bestaan vinden. Het grootste gedeelte van dit vlek, dat in de Nederl. en Fr. geschiedenis vermaard is, ligt aan den weg naar Maastricht.

HERSTAPPE, Nederl. buurt, prov. Limburg, arr. Maastricht, met 100 inw.

HERSTBERG, Pruis. D., regdst. Arnsberg.

HERSTEIN, Pruis. D., regdst. Trier.

HERSTELLE, Pruis. dorp, regdst. Minden, aan de Wezer, met 750 inw.

HERSUM, zie Heiersum.

HERT, Beij. dorp, Rijnkreits, met 750 inw. 2. Fr. vlek, dep. Ned. Rijn.

HERTAIN, Nederl. dorpje, prov. Henegouwen, arr. Doornik, met 270 inw.

HERTEN, Nederl. dorp, prov. Limburg, arr. Hasselt, met 600 inw., en eene buurt, arr. Roermond, met 52 inw.

HERTENBERG, Oostenr. heerl., gr. Tirol, met het vlek Fragenstein, 15 dorpen en 5,500 inw.

HERTFORD of *Harford*, Eng. gr., tusschen Bedford, Cambridge, Essex, Middlesex en Buckingham, of tusschen 16. 54. en 17. 50. L. en 51. 37. en 52. 6. N. B. gelegen, en op 24 (volgens ARROWSMITH, doch volgens de kaart van LAPIE 30) V. M., in 18 vlekken en 120 kerspelen, 111,700 inw. bevattende. Er zijn eenige kleine heuvels, zoo als de Brockly-hills, en de meestal onvruchtbare grond wordt door veel arbeid en mesten bebouwbaar gemaakt, en zoo vlijtig bewerkt, dat zelfs de akkerbouw en veeteelt de beste takken van bestaan zijn. Fabr. zijn er bijna niet. Hier en daar vindt men moerassen. De riv. zijn: de Lea, waarin de Rib, Ash en Stort vallen; de Colne, met de Ver en Gade, en de New river of Nieuwe-riv., die uit de Lea is afgeleid, om de hoofdstad van water te voorzien. De lucht is er wel vochtig en veranderlijk, maar echter vrij gezond. De voortbr. zijn: koren, tuin- en peulvruchten, rapen, raapzaad, vlas en eenig hout; gevogelte, potäarde en vuursteenen. De uitvoer bestaat in tarw, gerst, mout, boter, katoen, wol, groenten en papier. Het gr. is in 9 hundreds verdeeld, en zendt 6 leden naar het parlement. 2. De hoofdplaats Hertford heeft 2 kerken, eene latijnsche school, 3,370 inw. en scheepvaart op Londen. Er is een collegie van de O. I. Comp., alwaar jonge lieden tot derzelver dienst bekwaam gemaakt worden. 17. 42. L. 51. 48. N. B. 3. Gr. der N. Amer. Rep., prov. N. Carolina, tusschen de prov. Virginië en de gr. Berte, Chowan en Northampton, met 6,050 inw. 4. Stad der N. Amer. Rep., prov. N. Carolina, hoofdpl. van 't gr. Gale; W. der Perquimin's riv.

HERTIGSWALDE, Pruis. dorp, regdst. Oppeln. 2. Pruis. D., regdst. Liegnitz.

HERTIMANE, Aziat. riv. in Daghestan, welke in den Kaukazus, in het Z. O. van den sneeuwberg Baladag ontspringt, naar het Z. stroomt, en zich, zoodra zij uit de bergen voortkomt, in vier armen verdeelt, welke in meren en moerassen uitloopen.

HERTINGEN, Bad. dorp, Wiesenkreits.

HERTINGFORDBURY, Eng. kerspel, gr. Hertford, met 660 inw.

HERTINGSHAUSEN, dorpje in Op. Hessen, ambt Raschenberg, met 200 inw.

HERTOGENBOSCH, ('s) Nederl. arr., prov. N. Braband, hetwelk uit een gedeelte der zoogenoemde Meijerij, en de voormalige Hollandsche plaatsen langs de Maas, bestaat, en in de kantons Boxtel,

's Hertogenbosch, Heusden, Oosterwijk, Osch, Tilburg en Waalwijk, 126,280 inw. bevat. 2. Nederl. stad, hoofdpl. van voorn. arr. en der prov. N. Braband, de zetel van het provinciaal bestuur, van 't hof van assises, regtbank van eersten aanleg, en van eenen vicaris-generaal, in een moerassig oord, dat dikwerf aan overstroomingen bloot staat, die bij belegeringen, ten voordeele der stad, kunnen gebruikt worden, en aan de Dommel en Aa, die beneden de stad, onder den naam van Dieze of Diest, zich vereenigen. Zij is eene der voornaamste vestingen van ons vaderland, welke, buiten hare eigene vestingwerken, nog door de forten *Willem en Maria*, voorheen Papenbril, Anton en Isabelle verdedigd wordt. De stad is in 9 wijken verdeeld, heeft 4 land- en 3 waterpoorten, 5 openbare plaatsen, waaronder de groote markt met het aanzienlijk stadhuis, hetwelk met eenen schoonen gevel, heerlijke schilderijen, toren en klokkenspel pronkt, benevens eene net bevloerde paradeplaats; 40 straten, waaronder de breede, grootendeels schoon bebouwde Hinthamerstraat, de Kerk-, Verwer- en andere straten; vier roomsche en twee hervormde kerken, van welke de groote of St. Janskerk, thans aan de roomschen afgestaan, met 2 orgels en een doopvont van 2500 ponden, en de nieuw gebouwde hervormde kerk uitmunten; verder 1 luthersche kerk, 2 gasthuizen, 1 tuchthuis, 1 armhuis, 2 weeshuizen, een verbeter- en krankzinnigenhuis, een uitmuntend gouvernementshuis, eene landsprovoost, 1 groot arsenaal, 4 barakken, een fraai, ruim gebouw voor de kon. Marechaussées, een schoone stal voor 't paardenvolk, 1 beroemde latijnsche school, waar eens een ERASMUS, 's GRAVEZANDE en INHOVEN onderwezen werden; armschool en teeken-akademie, een dep. der maatschappij tot nut van 't algemeen, 3000 huizen, waaronder een met eenen ijzeren gevel, en 14,170 inw., die hun bestaan vinden in onderscheidene bierbrouwerijen, jenever- en likeurstokerijen, garen-, band- en speldenfabr., enz., maar bijzonder in den handel in granen, kruideniers waren, tabak en allerhande manufacturen, de verzending van wild en den doortogt van goederen. Men graaft thans eene vaart van deze stad op Maastricht. Geboorteplaats van de genoemde 's GRAVEZANDE en INHOVEN, alsmede van VAN DIEPENBEEK en verscheidene andere beroemde schilders. 51. 42. N. B. 22. 58. L.

HERTOGENRADE, zie Herzogenrath.

HERTSMONCEUX, Eng. D., gr. Sussex.

HERUMBLAN, Spaan. riv., prov. Jaen, die in den Guadalquivir valt.

HERUN, riv. in Voor-Indië, die de Pracu ontvangt, en in de Nerbudda valt.

HERUT, zie Amu.

HERVE, Nederl. stadje, prov. en arr. Luik, in het vruchtbaarste gedeelte der prov. De omstreken leveren vooral veel Limburger kaas en boter, steenkolen, enz. De 3,350 inw. hebben fabr. van laken, hoeden en bont.

HERVELD, Nederl. dorp, prov. Gelderland, kwartier Tiel, met 600 inw.

HERVEY'S BAY, groote Austr. baai aan de N. O. kust van Nieuw Holland, door kapitein COOK aldus genaamd. 225. 12. L. 24. 40. Z. B.

HERVEY'S EIL., zie Harvey's eiland.

HERVEY'S POINT, kaap aan de N. punt van 't Austr. eil. Nieuw Guernsey. 181. 52. L. 10. 42. Z. B.

HERVOGTE, Deen. D., eil. Zeeland.

HERVORDEN, zie Herford.

HERWEN, Nederl. dorp, prov. Gelderland, kwart. Arnhem, hoofdschoutambt Zevenaar, veelal met Aart te zamen genoemd.

HERWAARDEN, Nederl. dorpje, prov. Gelderland, kwart. Thiel, met 300 inw.

HERWIGSDORF, Pruis. dorp, regdst. Liegnitz, met 1060 inw. 2. Saks. dorp in de Lausnitz, met 1700 inw.

HERWIJNEN, Nederl. dorp, prov. Gelderland, kwart. Thiel, met 1420 inw. Dit dorp was reeds in 850, onder den naam van *Herovina*, bekend.

HERXHEIM, Beij. dorp, Rijnkreits, met 2,160 inw.; 5 mijlen van Landau.

HERZBERG, Pruis. stadje, regdst. Merseburg, hoofdpl. van den Schweidnitzer kreits, op een eil. van den Zwarten Elster, met 2000 inw. en fabr. 2. Pruis. dorpje, regdst. Minden, met 700 inw., en eene hoogte, waarop de door WITTEKIND vermaarde burg. 3. Han. ambt, vorst. Grubenhagen, in het Hartzgebergte, door den Oder bespoeld, die hier den naam van *Steinlake* ontvangt, groot 2 V. M., met 6,500 inw. De dusgen. hoofdpl. aan de Sieber heeft 2,520 inw., en eene kon. geweerfabr. 5. Han. berg, vorst. Göttingen, de eerste van den Hartz, 633 voeten hoog. 6. Pruis. D., regdst. Munster; 1350 inw.

HERZEELE, Nederl. dorp, prov. O. Vlaanderen, arr. Oudenaarden; 1550 inw.

HERZEGOWINA, zie Hersek.

HERZFELD, Pruis. dorp, regdst. Munster, Beckumer kreits, met 1350 inw. 2. Dorp in Mecklenburg-Schwerin, ambt Neustadt, met 880 inw.

HERZMANN-MIESTECZ, zie Hermannstadt, No. 2.

HERZOGAU, Beij. dorp, Regenkreits.

HERZOGBURG, Oostenr. D., viert. Boven het Weener Woud, met 166 huizen.

HERZOGENAURACH, Beij. landg., Rezatkreits, aan de Aurach, op 3 V. M. 9,650 inw. bevattende. Het brengt hout, koren, tabak en hop voort. De dusgen. hoofdpl. aan de Aurach heeft 1400 inw.

HERZOGENBUCHSE, Zwits. dorp, kanton Bern, met vele Romeinsche oudheden.

HERZOGENRATH of *Rolduc*, Pruis. dorpje, regdst. Aken, met 250 inw.

HERZOGENWEILER, Bad. D., Zeekr.

HERZOGSWALDE, twee Pruis. dorpen, regdst. Liegnitz; het eene met 1400, het andere met 750 inw. 2. Pruis. D., regdst. Koningsberg, kreits Mohrungen.

HESDIN of *Hedin*, Fr. stad, dep. Kanaal, arr. Montreuil, aan de Canche, met 3,800 inw. en fabr. 50. 22. B.

HESELBURY, Eng. D., gr. Somerset.

HESKEN, Eng. dorp, gr. Lancaster.

HESKET, Eng. dorp, gr. Cumberland.

HESKETH, Eng. dorp, gr. Lancaster.

HESLACH, Wurt. buurt bij Stuttgard.

HESN of *Hesne*, Aziat. stad in Diarbekir; 17 m. W. van Tecret. 2. H. *St. Daghi*, sterke stad van Caramanië in Klein Azië. 3. H.-*Dharië*, Arab. stad van Nedsjed. 4. H.-*Keyfa*, Turk. Aziat. stad van Diarbekir, 10 mijlen O. Z. O. van Diarbekir. 5. H.-*Modhi*, Perz. stad van Chusistan, aan den mond van den Eufraat. 6. Fr. riv., dep. van 't Noorden, die in de Schelde valt.

HESPEN (OPPER EN NEDER), 2 Nederl. dorpen, prov. Luik, arr. Huy.

HESPENGRUND, Bad. heerl., Kinzigkr.

HESPERANGE, Nederl. dorp, gr. hert. Luxemburg, met 800 inw.

HESSA, rustplaats der heilige karavanen in Arabië; 10 mijlen van Kastram.

HESSE of *Hedschar*, Arab. landschap, het laatste deel van het schiereil. uitmakende, en deszelfs naam van de hoofdstad, die de Europeanen *Lachsa* of *Lahsa* noemen, ontleenende. Het bevat de geheele kust aan de golf van Perzië, van het eil. Scharedsche tot aan den mond der Schatt, en is tusschen Aziat. Turkije, de golf van Perzië, Oman en Nedsjed, of tusschen 64. 30. en 72. L. en 24 en 30. 30. N. B. gelegen. Het is een zeer uitgestrekt land, dat echter zeer weinig bekend is. De kust heeft eenige bergen, daar de keten Areb hier in zee loopt; het overige is echter eene uitgestrekte, dorre vlakte, die, alleen op de weinige plaatsen, waar men water vindt, eenigzins vruchtbaar is. De kust is van buiten met koraalriffen en zandbanken omringd, tusschen welke de vaart zeer moeijelijk is. Daar het land onder den keerkring ligt, heeft het geregelde moussons en regens, welke laatste hier van 20 Nov. tot 20 Febr. duren. Het drooge jaargetijde duurt van 20 April tot 20 September; van 20 Sept. tot 20 November is er eene soort van herfst, wanneer het wel warm, maar de gezigtëinder toch bewolkt is. De hitte is hier zeer sterk, en de *Samum*, die zoo uit de brandende binnenlanden komt, vreesselijker dan elders. De voortbr. des lands zijn: koren, durra en moesgroenten, dadels (het voornaamste voedsel), eenige vruchten, katoen, enz.; doch van niets genoegzaam voor de behoefte; de groote menigte van visch en mosselen aan de kust moet dit aanvullen. Er zijn geene paarden, slechts eenige kameelen, ezels, schapen en geiten; doch de beduïnen, die hiermede rondtrekken, hebben talrijke kudden, en vele andere kustbewoners bestaan bijna alleen van de parelvisscherij. De inw. zijn deels zwervende, en hebben deels vaste woonplaatsen, langs de kust en de oevers van de Astan. Onder hen vindt men ook de gevaarlijkste zeeroovers, die men kent. Hunne stammen zijn voornamelijk: de *Beni-Khaled*, de *Almusillim*, de *Beni-As* en de *Algewasem* of *Dschoasmis*, die in 1809 niet minder dan 63 groote en 810 kleinere schepen, te zamen met 19,000 man bezet, in de havens hadden, doch toen door de Engelschen verwoest werden, die tevens aan hunne zeerooverijen perk stelden. Het land is in verscheidene kleine distr. verdeeld, welke echter meestal aan den opper-scheik van den stam *Beni-Khaled* onderworpen waren, doch in het begin dezer eeuw voor de Wachabiten hebben moeten bukken, schoon deze door de Eng. uit het eil. Bahra weder verjaagd zijn. Het land wordt in het vaste land en de eil. verdeeld. 2. H. of *El-Hassa*, door de Europeanen *Lachsa* of *Lahsa* genoemd, de voorn. stad van gen. lands. en de verblijfpl. van den opper scheik van den stam *Beni-Khaled*, ongeveer 1 mijl van de riv. Astan, welks mond eene soort van baai vormt, die tegenover de Bahrein eil. gelegen is. Men zegt dat de stad groot en goed gebouwd is. 26. 56. N. B. 66. 8. L.

HESSEL, tak van de Eems in de Pruis. prov. Westfalen.

HESSELBERG, Beij. berg, Rezatkreits,

kreits, 600 voeten hoog. 2. H. of *Rochusberg*, de hoogste berg in de Hes. Rijnprov., bij Bingen.

HESSELOë, Deen. eil. bij Zeeland.

HESSEN, Brunsw. vlek, kreits Scheppenstedt, aan de Fallstein, met 1160 inw. 2. Een oud vorstelijk geslacht in Duitschland, welks stamvader HENDRIK HET KIND, prins van Braband, het land Hessen, in 1247, van zijnen moederlijken grootvader erfde; en schoon zijne nakomelingen dit land van tijd tot tijd verdeelden, bragt echter PHILIPPUS *de grootmoedige* de deelen weder onder een hoofd, wiens nakomelingen zijn geslacht weder in twee hoofdstammen verdeelden, die nog bestaan, namelijk: de *Kasselsche linie*, of het huis der keurvorsten van Saksen, benevens de huizen van *Hessen-Philipsthal*, *Hessen-Philipsthal-Berchtfeld* en *Hessen-Rothenberg*, en ten tweede de *Darmstadter linie* of de huizen van den gr. hertog en van den vorst van *Hessen-Homburg*. Al deze landen hebben, door onderscheidene omwentelingen, sedert eenige jaren, aanzienlijke veranderingen ondergaan, te veel om hier op te noemen.

HESSEN-DARMSTADT, zie Hessen (groot hert.).

HESSEN-KASSEL, zie Hessen (Keurvorstendom).

HESSEN (GR. HERT.), staat van het Duitsche verbond, in het W. van Duitschland, uitmakende een deel van het voorm. landgraafs. Hessen, van tijd tot tijd aangewonnen landen, en een gedeelte van de vorst. Op. Hessen, Starkenburg en de Rijnprov. Het bestaat uit twee groote en verscheidene kleine stukken, die zeer verstrooid liggen, en waarvan de Z. helft tusschen Nassau, Frankfort en het keurv. Hessen, Beijeren, Baden en Pruissen ligt, en de N. helft, waarvan bijzondere stukken in het Waldeksche en Nassausche gelegen zijn, tusschen Keur-Hessen, Frankfort, Hessen-Homburg, Nassau en de Pruis. prov. Neder-Rijn en Westfalen. Het strekt zich tusschen 25. 22. en 27. 12. L. en 49. 24. en 51. 19. N. B. uit, en bevat, op eene oppervlakte van 170 V. M., in 64 steden, 56 vlekken, 1200 dorpen en buurten, 620,000 inw. De grond is over het algemeen berg- en heuvelachtig, schoon er langs den Rijn en in de N. helft vruchtbare vlakten gevonden worden; in het N. meestal steenachtig en in de dalen zwaar; in het Z. ligt, met zand, glimmer, enz.; echter niet onvruchtbaar. De voorn. bergen zijn: het Odenwald met den Felsberg; de Hohe met den Feldberg, de Vogelsberg, het Westerwald en eenige enkele bergen. De riv. zijn: 1. de Rijn, die hier de Pfrimm, de Selze, de Nahe, den Neckar, den Main (met de Mümling, de Gernsprinz, de Bieber, Nidda, Wetter en Nidder) en de Lahn met de Ohm en Wieseik ontvangt. 2. De Wezer, welke hier de Altfill en de Schwalm, (die in de Fulda stroomen), en den Eder tot takken heeft. Ook zijn er vele minerale wateren. De luchtsgesteldheid is gematigd, doch zeer verschillend; ruw in de N. helft, zacht aan de oevers van den Main en Rijn, echter altijd gezond. De voorn. voortbr. zijn: paarden, rundvee, schapen, geiten, varkens, ezels, tam gevogelte, wild, visch, bijen, koren, spelt, gierst, peul- en tuinvruchten, vooral aardappelen; vlas, hennep, raapzaad, tabak, boomvruchten, ook kastanjes en amandelen; wijn, hout, koper, ijzer, marmer, gips, kalk, vele steenen, bergkristal, agaat, jaspis, porseleinaarde en een weinig zout. De takken van bestaan zijn: landbouw, veeteelt, vooral in de bergachtige streken van Opper Hessen, waar veel boter en kaas wordt gemaakt, en men overal veel varkens mest; bijenteelt en bergbouw, fabr., voornamelijk van linnen, wolweverijen, garenspinnerijen, tabaks- en ijzerfabr., glasblazerijen, papiermolens, vitriool- en potaschziederijen, smederijen, zaagmolens, enz., terwijl de uitvoer in koren, gerst, wijn en andere voortbr. des lands bestaat, en er koloniale, fabrijk- en modewaren ingevoerd worden. De inw. zijn meestal van den luth., herv. en roomschen godsdienst. Voor het openbaar onderwijs wordt zeer goede zorg gedragen, en staat onder onderscheidene collegiën. Er is eene hooge school te Giessen, eene geneeskundige school te Mainz, gymnasiën en opvoedingsgestichten te Darmstadt, Giessen, Mainz en Worms; zeer goede kweekscholen voor schoolonderwijzers, militaire scholen, enz.

De groothertog bekleedt bij het bondgenootschap den zevenden rang, en heeft 3 stemmen *in plenum*, terwijl zijne magt door de landstenden, die twee kamers vormen, bepaald is. De Lodewijks-orde in 5 klassen verdeeld, is bestemd ter belooning van verdiensten. De gr. hert. heeft de uitvoerende magt alleen in handen, en benoemt alle ambtenaren. De inkomsten worden op $5\frac{1}{2}$ millioen guldens, de krijgsmagt op 8 à 9000 man berekend. Het land wordt in de drie groote provinciën Starkenburg, Rijn-Hes-

Hessen en Opper-Hessen verdeeld.

HESSEN-HOMBURG, landgraafschap in Duitschland, tot het Duitsche verbond behoorende, bestaande 1. uit de heerl. Homburg in de Wetterau, tusschen 10. 11. en 10. 21. L. en 50. 5. en 50. 10. N. B. en 2. uit de heerl. Meisenheim aan gene zijde van den Rijn, tusschen 25. 8. en 25. 25. L. en 49. 45. en 49. 51. N. B. gelegen, terwijl beide de deelen op $6\frac{1}{2}$ V. M. in 3 steden en dorpen 20,000 inw. bevatten. De heerl. Homburg ligt voor het gebergte de Höhe, waarvan het den hoogen Feldberg bevat, en wordt door de Eschbach en Erlebach bespoeld. De heerl. Meissenheim is door eenige voorbergen van den Hundsrück bezet, en door de Nahe en Glan met verscheidene beken bespoeld. De lucht is in beide deelen gezond, en de grond vrij vruchtbaar. De akkerbouw en veeteelt zijn in den besten staat, zoo dat koren, vlas, boom- en tuinvruchten, zelfs in overvloed geteeld worden. De bosschen worden goed onderhouden, en er worden veel schapen en horenbeesten aangefokt. Ook is er wijnteelt in Meissenheim aan de riv. de Glan. Verdere middelen van bestaan zijn: weverijen van wollen stoffen en kousen, en de uitvoer der voortbr. van den grond en der fabr. naar Frankfort. De heerlijkheid Meissenheim heeft aanzienlijken landbouw. De inw. zijn meestal luthersch of hervormd, doch er zijn ook roomschen en joden. Het onderwijs is in het Homburgsche in zeer goeden staat, doch in het Meissenheimsche is het veel verwaarloosd. De landgraaf bekleedt in de bondsvergadering de 36 plaats, en heeft *in plenum* eene stem, terwijl zijne magt door landstenden is of zal bepaald worden. Hij bezit nog in de Pruis. prov. Saksen, de ambten Winningen, Oebisfelde en Hötensleben. De inkomsten beloopen ongeveer 200,000 guldens. Er is geen staande leger. Het landgr. verdeelt zich van zelven in twee deelen.

HESSEN (KEURVORSTENDOM), een der staten van het Duitsche verbond, bestaande uit het voormalig landgraafs. Hessen, waarvan echter het beneden gr. Katzenelnbogen, de heerl. Plesse, het klooster Hockelheim, de ambten Uchten, Auburg, Freudenburg, Vacha, Frauensee, Neuengleichen, een deel van het ambt Friedenwald, en de voogdij Kreuzberg, tegen het Pruis. aandeel aan Fulda, het ambt Saalmunster met Urzel, Sannerz en de Huttische gronden, onder den naam van gr. hert. Fulda, zijn verruild; en als zoodanig vormt het tegenwoordig, eenen op twee groote en een klein afzonderlijk gelegen stuk, te zamen hangenden staat, welke tusschen de Pruis. prov. Westfalen, Hanover, Pruis. prov. Saksen, Saksen-Weimar, Beijeren, gr. hert. Hessen, Frankfort en Waldeck gelegen is, terwijl het N. groote stuk, de prov. Schauenburg, tusschen Hanover, Schauenburg-Lippe en Westfalen, het Westelijke, de voorm. prov. Schmalkalden, tusschen Hanover, 't hert. Saksen en Pruis. Saksen ingesloten is. Het geheel strekt zich van 26. 11. tot 28. 13. L. en 49. 56. tot 52. 26. N. B. uit, terwijl het, op eene oppervlakte van 206 V. M., in 62 steden 29 vlekken 1147 dorpen en 373 buurten ongeveer 568,000 inw. bevat. Het land is, over het algemeen, bergachtig; terwijl de bergen, heuvels en bosschen met onderscheidene schoone dalen afwisselen, onder welke vooral het dal van Fulda uitmunt. De grond is zeer verschillend, en behalve in Schauenburg en Hessen, zeer zandig en steenachtig; Hanau is zeer vruchtbaar. De voornaamste bergen zijn: het Thuringer woud, met den hoogen Inselberg; het Wezergebergte met den merkwaardigen Meiszner; het Rhöngebergte, met den Bilberstein, Petersberg, Rosskop, enz.; het gebergte van Fulda, met het Habichts- en Reinhards woud, waarvan het eerste den Karlsberg bij Kassel heeft. De Hanausche bergen, de Suntel, enz. zijn allen met schoone bosschen bezet, zoo dat de houthandel alhier van groot belang is. De voornaamste riv. zijn: 1. de Wezer, wier bronnen de Werra en Fulda het grootste deel des lands bespoelen, en die de Diemel ontvangt, gelijk de Fliede, Zuder, Altfell, Aule, Haun, de Edder met de Schwalm, de Baune, Pfiefe, Quintel en Losse in de Fulda, en de Sontra en andere kleine beken in de Werra vallen. 2. De Main, die hier de Kinzig (met de Salzbach, Bracht en Biber), de Sinn en Nidda opneemt. 3. De Lahn, die hier de Ohm ontvangt. Er zijn noch kanalen, noch meren, maar wel verscheidene gezondheidsbronnen. De luchtsgesteldheid is verschillend, doch altijd gematigd en gezond. In den omtrek van den Main is zij het zachtste, in Fulda het ruwste, terwijl het bijna al de voortbrengsels van het midden van Duitschland heeft, als: paarden, ezels, rundvee, schapen, geiten, varkens, wild, ook herten, reeën, wilde zwijnen, benevens klein wild, gevogelte,

visch

visch en bijen. Verder alle soorten van granen, peulvruchten, groenten, vooral aardappelen, boomvruchten, pruimen, die gedroogd uitgevoerd worden; wijn, hout, vlas, hennep, cichorij, tabak, hop, en raapzaad. De gewigtige mijnen geven: zilver, koper, lood, ijzer, kobalt, kalmei, kwikzilver, pot-, porselein-, pijp-, en vollersäarde; bazalt, marmer, albast, kalk, gips, graniet, gneus, porfier, zandsteen, molensteenen, jaspis, zout, aluin, vitriool, salpeter, turf, enz. De landbouw is een voorname tak van bestaan, en wordt met vlijt beoefend. De veeteelt is vrij uitgebreid, doch vermindert; de visscherij en bijenteelt voldoen aan de behoeften, terwijl de mijnen vele handen werk geven; ook is de linnenweverij hier een aanzienlijke en uitgebreide tak van bestaan. Verder zijn er garenspinnerijen, fabr. van kousen, kamelot, fluweel, zijde, katoen, passement, behangsel, leder, waskaarsen, bijouteriën en tabak, glasblazerijen, vitrioolziederijen, papiermolens en vele aardewerk-, ijzer- en staalfabr., enz. De handel bestaat of in den uitvoer van de voortbrengsels des lands en in fabrijkwaren, of in transito-handel, die zeer belangrijk is. De inw. belijden den hervormden, lutherschen en roomschen godsdienst; ook zijn er eenige doopsgezinden en joden. Het onderwijs is er middelmatig, ten platte lande zelfs slecht. Voor het hooger onderwijs vindt men er eene hooge school te Marburg, lyceën te Kassel en Fulda, en in de meeste steden gymnasiën. Te Fulda is nog een theologisch seminarium, in Kassel en Marburg kweekscholen voor schoolmeesters. Er is hier eene censuur, zoo wel voor de pers, als voor inkomende boeken.

De vorst draagt den titel van keurvorst van Hessen en gr. hertog van Fulda. Hij is lid van het Duitsch verbond, alwaar hij de achtste plaats bekleedt, en *in plenum* drie stemmen heeft. Zijne magt is door de landstenden bepaald. Men heeft er drie ridder-orden, als: die *van den gouden leeuw*, *pour la vertu militaire* en die van den *ijzeren helm*. De staatsinkomsten worden op 4½ mill. guld. begroot; de krijgsmagt bestaat uit 8 à 10,000 man. Het land wordt sedert September 1821, in 4 prov. verdeeld, als: Neder Hessen, dat nu ook de prov. Fritzlar; Opper Hessen, dat nu ook Ziegenhain; Fulda, dat nu ook Hersfeld en Schmalkalden, en Hanau, dat nu ook Isenburg bevat.

HESSEN (NEDER), prov. van het keurvorst. Hessen, tusschen de prov. Westfalen, Hanover, prov. Saksen, Saksen-Weimar, Fulda, Opper Hessen en Waldeck, of tusschen 26. 32. en 27. 48. L. en 50. 48. en 51. 41. N. B. gelegen, en sedert 1821, met de prov. Fritzlar, die uit eenige stukken in deze prov. en Op. Hessen bestond, vermeerderd, zoo dat zij nu op eene oppervlakte van 93 V. M., in 31 steden, 6 vlekken, 405 dorpen en 162 buurten, 261,000 inw. bevat. De voorn. bergen zijn: het Reinhards- en Habichts-woud, met den Wormberg; de Sohre, Quille, Allhumer, Hundsruck, enz., die allen van goede bosschen voorzien zijn. De riv. zijn: de Wezer, de Werra, de Fulda met de Edder of Eder, de Elbe, Schwalm, Ems, de Diemel met de Espe, de Esse; verder de Baune, de Ahne met de Pfiefe, de Quentel, Losse, enz. De luchtsgesteldheid is gematigd. De landbouw is op sommige plaatsen, wegens den steenachtigen grond, moeijelijk, doch in Fritzlar, dat tot de beste deelen van Hessen behoort, zeer voordeelig. Er wordt overvloed van koren, (zelfs gierst), raapzaad, aardappelen, vlas, tabak, hop, boomvruchten, enz., geteeld. De veeteelt is door de heerlijke weiden aanzienlijk. De bergbouw bepaalt zich tot ijzer, steenkolen, aluin en zout, koper, kobalt, enz. De fabr. zie vorig art. De handel is van weinig belang, en de uitvoer bestaat in hout, planken, potasch, tabak, garen, wol, vee, kobalt, leder en fabrijkwaren. De inw. zijn meest gereformeerd, doch men vindt er ook lutherschen, roomschen, doopsgezinden en joden. De prov. staat onder de regering te Kassel, waar ook het consistorie van de protestanten is. Behalve de hoofdstad, wordt zij in 27 ambten verdeeld.

HESSEN (OPPER), prov. van het keurvorst. Hessen, met de prov. Ziegenhain vergroot, tusschen het gr. hert. Hessen. Neder Hessen en de prov. Westfalen, of tusschen 26. 4. en 27. 5. L. en 50. 36. en 51. 9. N. B. gelegen, en op 37 V. M. in 14 steden, 4 vlekken en 227 dorpen 86,350 inw. bevattende. De grond is zeer bergachtig; men heeft er de Killer, het Lahngebergte, de Molken-, Gersten-, Kalen-, Run-, Rons-, Bechel, Guntz- en Reinbergen. Onder de menigvuldige bosschen is het Burgwoud, het voornaamste. De voornaamste riv. zijn de Lahn, met de Ohm, Wohra, Wetschaft en Alne, de Lumbde, de Eder en de Schwalm. De landbouw en veeteelt zijn takken van bestaan, doch worden, behalve in de prov. Ziegenhain,

niet vlijtig behandeld. De voortbr. zijn: fruit, zelfs kastanjes; moesgroenten, graan, boter, kaas, vee, varkens, ezels, schapen, geiten en wild; verder zilver, koper, ijzer, enz. Fabr. van belang zijn er niet. De meeste inw. zijn luthersch; ook zijn er eenige hervormden, roomschen, doopsgezinden en joden. Het regeringsbestuur is te Marburg. De prov. wordt in 9 ambten verdeeld. 2. Prov. van het groothertogdom Hessen, een deel van het voormalig Opper Hessen uitmakende, en tusschen de Pruis. prov. Westfalen en den Neder Rijn, het keurvorst. Hessen en het gebied van Frankfort en Nassau, of tusschen 25. 55. en 27. 33. L. en 50. 9. en 51. 19. N. B. gelegen, en op ruim 91 V. M., in 32 steden, 25 vlekken, 629 dorpen en buurten, 248,700 inw. bevattende. Sommige deelen liggen geheel op zich zelven. Het land is bijna overal met middelmatige bergen bezet, die met bosschen bedekt zijn, en in heuvels en dalen afwisselen. De riv. zijn: de Lahn met de Ohm, de Nidda met de Wetter, de Ridder en Harlof, Altfill, Schwalm en Eder. De luchtsgesteldheid is gematigd en de landbouw, door den steenachtigen grond aan de bergen, niet sterk. De voortbr. zijn: eenig koren, rogge, haver en gerst, peulvruchten, veel raapzaad en vlas, een weinig wijn, veel boomvruchten, vooral pruimen en appelen. De bosschen zijn een groote schat des lands. De veeteelt is een voorname tak van bestaan; het horenvee levert boter, kaas, huiden, enz. De schapenfokkerij is er aanzienlijk; ook mest men er varkens, ganzen, enz. De bergbouw bepaalt zich tot koper, ijzer, zout, bergkristal, leijen, enz.; maar vooral munt deze prov. uit in fabrijken, als: garenspinnerijen, linnen- en wollen stoffen-weverijen, die in groote hoeveelheid, door het geheele land zijn verspreid; verder kousenfabr., looijerijen, glasfabr., vitrioolziederijen, fabr. van ijzerwaren, smederijen, enz.; terwijl de uitvoer meestal in fabrijkwaren bestaat. De inw. zijn meestal luthersch. De regeringscollegiën dezer prov. hebben hun verblijf te Giessen. Het land wordt in 26 ambten verdeeld.

HESSEN (RIJN), prov. van het gr. hert. Hessen, tusschen het Nassausche, de prov. Starkenburg, Beijeren en de Pruis. prov. Ned. Rijn, of tusschen 25. 52. en 26. 7. L. en 49. 31. en 50. 3. N. B., op twee steden na, geheel aan den linkeroever van den Rijn gelegen, en op ruim 27 V. M. in 10 steden, 17 vlekken en 374 kleine plaatsen, 162,000 inw. bevattende. Het land is golvende; heuvels, dalen en kleine vlakten wisselen elkander af. De riv. zijn: de Rijn, die den Main, de Nahe, de Pfrimm, de Selze, de Eiszbach en Karlbach ontvangt. De grond is zeer vruchtbaar en de luchtsgesteldheid zacht. De middelen van bestaan zijn: de landbouw, die koren, vooral spelt, gerst, rogge en gierst, veel aardappelen, boomvruchten, en de heerlijkste wijnen, onder anderen de Merensteiner en Zaubenheimer wijn oplevert; verder tabak, raapzaad, fijn vlas, hennep, weinige bosschen, maar veel vee en bijen. De fabr. zijn gering. De inw. belijden meerendeels den roomschen, velen echter ook den lutherschen, hervormden, doopsgezinden en joodschen godsdienst. Te Mainz is eene hooge school, en zoo wel als te Worms een gymnasium; doch het lager onderwijs is zeer verwaarloosd. Men heeft hier geen' adel of bijzondere voorregten, noch onderscheid van godsdienst of standplaats; elk burger is gelijk onder de wet. De prov. is in 11 kantons verdeeld.

HESSENSTEIN, Keur Hes. dorpje, prov. Hessen, met 280 inw.

HESSENTHAL, Beij. D., Ned. Mainkreits.

HESSINGEN, Nederl. dorp, gr. hert. en arr. Luxemburg.

HESSLE, Eng. D., bij Hull, met 980 inw.

HESSOR, Deen. dorp, stift Aalburg.

HESTERT, zie Heestert.

HESTIMANE, riv. in Aziat. Rusland, gouv. Schirwan, welke in de Kur valt.

HESTOE, een der kleine Faroër-eil., bij Noorwegen.

HESTRE, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Charleroi, met 600 inw.

HESTON, klein Schot. eil., gr. Kirkcudbright, aan den mond der riv. Urr. 2. Eng. kerspel in Middlesex; 2,250 inw.

HESZLOCH, Hes. D., Rijnprov.; 500 inw.

HET, Turk. Aziat. stad, pachalik Bagdad, aan den Eufraat.

HETECHOSA, Spaan. stad in Estremadura, aan de Guadiana.

HETEREN, Nederl. dorp, prov. Gelderland, kwart. Thiel, met 470 inw.

HETHERSET, Eng. dorp, gr. Norfolk.

HETHERSGILL, Eng. D., gr. Cumberl.

HETMENY, Hong. dorp, kom. Neutra.

HETOMESNIL, Fr. dorp, dep. Oise.

HETRURIË, zie Toskanen.

HETSCHBACH, Hes. dorpje, prov. Starkenburg, met 210 inw.

HETSIR of *Etsir*, Chin. stad in Corea; 25 mijlen Z. van King-ki-tao.

HETTERSHAUSEN, Pruis. dorp, regdst. Trier.

HETTI, Rus. eil. in de Finsche golf.

HETTINGEN, marktvlek in Hohenzollern-Sigmaringen, aan de Lauchart, met 570 inw. 2. Nederl. dorp, gr. hert. Luxemburg, arr. Dietkirch.

HETTOWRA, O. Ind. handelstad in Nepaul, aan de Rapti. 27.14.N.B.103.L.

HETTSTÄDT, Pruis. stad, regdst. Merseburg, aan de Wipper, met 5,100 inw., wolhandel en 1 koper- en zilvergroef.

HETZENDORF, Oostenr. D., bij Weenen.

HETZFELD, zie Haidingsfeld.

HETZLES, Beij. dorp, Op. Mainkreits.

HEUBACH of *Heuwach*, Wurt. stadje, Jaxtkreits, met 1000 inw. en fabr. 2. Keur-Hes. dorp, prov. Hanau, ambt Schwarzenfels, met 800 inw. 3. Saks. dorp, ambt Hildburghausen.

HEUBERG, Wurt. berg bij Rotweil.

HEUCHELHEIM, Hes. dorp, ambt Giessen, met 860 inw. 2. Beij. dorp, Rijnkreits, met 860 inw.

HEUCHIN, Fr. D., dep. Pas-de-Calais.

HEUDA, kleine Z. Amer. riv. in Chili, die in de Itata valt.

HEUDICOURT, 3 Fr. dorpen, dep. Eure, Maas en Somme.

HEUDORF, Bad. dorp, Zeekreits.

HEUFELD, Hong. dorp, kom. Toront.

HEUGH, Eng. D., gr. Northumberland.

HEUGHEM, Nederl. dorp, prov. Limburg, arr. Maastricht.

HEUKELOM, Nederl. dorp, prov. N. Braband, distr. 's Hertogenbosch, dat met Enschot en Berkel 850 inw. telt. 2. Nederl. heerl. en stadje in Z. Holland, distr. Gorkum, aan de Linge, met eene groote en ruime kerk, een aanzienlijk heerenhuis en 500 inw. Hieronder behooren de gehuchten en hofsteden Bosch, Leuven en Vogelswerf.

HEULE, Nederl. dorp, prov. W. Vlaanderen, arr. Kortrijk, met 3,050 inw.

HEULLE, kleine Nederl. riv., prov. W. Vlaanderen, die zich beneden Kortrijk in de Lys ontlast.

HEUNE, riv. in 't Fr. dep. Côte d'Or.

HEUR LE TIEXHE, Nederl. D., prov. Limburg, arr. Maastricht, met 220 inw.

HEURE, Nederl. dorpje, prov. Namen, arr. Dinant, met 360 inw.

HEURE ET MOREZEE, Nederl. D. in Luxemburg, arr. Marche, met 500 inw.

HEURE LE ROMAIN, Nederl. dorp, prov. en arr. Luik, met 800 inw.

HEURNE, Nederl. dorp, prov. Oost-Vlaanderen, arr. Gend, met 600 inw.

HEUSAQUAËRS, stam der W. Kaffers in Z. Afrika, die veel vee hebben.

HEUSCHEUER, 2,893 voet hooge Pruis. berg, regdst. Reichenbach, gr. Glatz.

HEUSDEN, Nederl. stadje, prov. N. Braband, distr. 's Hertogenbosch, aan eenen arm der Maas, met 2 herv., 1 roomsche en 1 luth. kerk, een goed stadhuis met eenen toren en speelwerk, en 1400 inw., die veelal van den landbouw bestaan. 2. Nederl. dorp, prov. Limburg, arr. Hasselt, met 1000 inw. 3. Nederl. dorp, prov. O. Vlaanderen, arr. Gend, met 1750 inw. 4. Zie Opheusden, Oudheusden, enz.

HEUSSENSTAMM, Keur-Hes. dorp, vorst. Isenburg.

HEUSTREU, Beij. D., Ned. Mainkreits.

HEUTEN, Pruis. dorp, regdst. Erfurt.

HEUTINGSHEIM, Wurt. dorp, Neckarkreits, met 800 inw.

HEUWACH, zie Heubach, No. 1.

HEVARCK, Schot. dorp, gr. Aberdeen.

HEVE (LA), kaap in het Kanaal; 13 mijlen Z. O. van kaap Barfleur.

HEVELETTE, Nederl. dorp, gr. hert. Luxemburg, arr. Marche.

HEVER, Nederl. dorp, prov. Z. Braband, arr. Leuven, met 1085 inw.

HEVERLÉ, Nederl. dorp, prov. Z. Braband, arr. Leuven, met 1050 inw.

HEVERSHAM, Eng. vlek, gr. Westmoreland, met 1150 inw.

HEVES of *Hewesch*, Hong. kom. met het buitenste kom. Szolnok vereenigd, *Heves es-Kulso-Szolnok-Varmegye* genoemd, en tusschen Gömör, Borschod, Groot Kumanië en Bekis, Czongrad, Pesth, Jazygië en Neograd gelegen, en op ruim 120 V. M., in 1 stad, 15 vlekken, 131 dorpen, enz. 109,100 inw. bevattende, die voor ¾ roomsch, en verder herv. of luth. zijn. Het gebergte Matra bedekt de Noordzijde; overigens is hetzelve vlak, en wordt door de Theisz, die hier de Erlau, de Zagyva met de Tarna en de Koros met de Berettyo ontvangt, bespoeld, heeft vele moerassen, maar anders eenen voortreffelijken grond, welke onder deze zachte luchtstreek koren, maïs, tuinvruchten, meloenen, ooft, wijn, tabak, vlas en hennep voortbrengt. Hout is er niet genoeg, maar de veeteelt is er aanzienlijk. Men heeft er aluin, marmer, goede potäarde en onderscheidene minerale wateren. De inw. hebben, behalve den landbouw, onderscheidene handwerken. Het kom. wordt in 4 distr. verdeeld, als: Gyongios, Tarna, Theisz en Matra. De hoofdstad is Erlau. 2. Hong. vlek in voorn. kom., distr. Tarna, met 1 kasteel en stoeterij.

HEVERKES, Nederl. dorp, prov. Groningen, arr. Apingadam.

HEVES-SZOLNOK, zie Szolnok.
HEVILERS, Nederl. dorp, prov. Z. Braband, arr. Nivelles, met 450 inw.
HEVINGHAM, Eng. D., gr. Norfolk.
HEVIZ, WARMBRUNN, Oostenr. D. in Zevenbergen, kom. Weissenburg.
HEVOSKARI, groep kleine Rus. eil. in de golf van Bothnië, aan de kust van Finland. 41. 18. L. 64. 12. N. B.
HEWAN, distr. op 't Austr. eil. Otahiti.
HEWEIS, een der kleine eil. ten N. van de Austr. Prins Willem's eil.
HEWEGAM, distr. op de W. kust van het eil. Ceylon, ten N. van de Mutwai, waar veel kaneel groeit, en dat de hoofdstad Columbo bevat.
HEWERKEIR, O. Ind. stad in Nagpoor, prov. en distr. Gundwana.
HEWORTH (HOOG EN LAAG), twee Eng. D., gr. Durham, te zamen 2900 inw.
HEX, Nederl. dorpje, prov. Limburg, arr. Maastricht, met 340 inw.
HEXAM, zie Hexham.
HEXAMILIA, Turk. naam voor de landëngte van Corinthe, en Griek. dorp op dezelve, ter plaatse, waar de oude dusgenoemde stad stond, met ruïnen.
HEXDON, Eng. dorp, gr. Middlesex, aan de Brent, met 2600 inw.
HEXEN-EIL., onbewoond Afr. eil, bij de kust van Senegambië.
HEXENBERG, berg in Saksen-Meiningen, ambt Mesfeld, bij Amaliënruh.
HEXHAM, Eng. stadje in Northumberland, beneden de vereëniging der N. en Z. Tyne, met 4,860 inw., fabr. van leder, hoeden, enz. 2. Eng. stadje, gr. Northampton, distr. Hexhamshire.
HEXHAM-FORESTS, bosch in 't Eng. gr. Northumberland.
HEY, kaap aan de W. kust van N. Amer., zijnde de N. W. van Comptroller's baai. 233. 32. L. 60. 11. N. B.
HEYBRIDGE, Eng. dorp, gr. Essex.
HEYDANG, O. Ind. stad in Nepaul, distr. Chay, aan de Arun.
HEYDE, HAID of *Bor*, Boh. stadje, kreits Pilsen. 2. Keur-Hes. vlek, ambt Spangenberg, aan de Fulda.
HEYDECK, zie Heidek.
HEYDEN, Zwits. dorp, kanton Appenzell, met 1800 inw. en velerlei fabr.
HEYDENFELD, Beij. dorp, Ned. Mainkreits, aan den Main, met 1600 inw.
HEYDINGSFELD, zie Haidingsfeld.
HEYDON, Eng. zeevlek, gr. York.
HEYEN, Brunsw. dorp, Wezerkreits, met 3,560 inw. 2. Zie Bergen, No. 6.
HEYFORD (NEDER), Eng. dorp, gr. Oxford, met 540 inw.
HEYGER, zie Haiger.
HEYL, zie Hayle.

HEYLE, Nederl. dorp, prov. Zeeland, distr. Sluis; ½ uur van Aardenburg.
HEYLISSEM (OPPER EN NEDER), 2 Nederl. dorpen, prov. Z. Braband, arr. Leuven, het eerste met 400, het andere met 800 inw.
HEYMENBERG of *Heimenberg*, Nederl. berg in de prov. Utrecht, arr. Amersfoort, bij de stad Rhenen.
HEYMOUTH, zie Aymouth.
HEYN, Pruis. dorp, regdst. Aken.
HEIJNENOORD, Nederl. dorp in Zuid Holland, distr. Dordrecht, met 860 inw.
HEYNESGRÜN, zie Heinrichsgrün.
HEYNSDONCK, Nederl. dorp, prov. Antwerpen; 2 uren van Hulst.
HEIJNSDIJCK, Nederl. dorp, prov. Zeeland, distr. Hulst.
HEYRIEUX, Fr. vlek, dep. Isère, arr. Vienne, met 1340 inw.
HEYSAND, zie Ouessant.
HEYTESBURY, HARESBURY of *Heightsbury*, Eng. stadje, gr. Wilts, met oudheden en 1025 inw.
HEYTHUIJZEN, Nederl. dorp, prov. Luik, arr. Roermond, met 1400 inw.
HEZARAS, Turk. naam van eenen mond der Amu in Dschagatai, welke in het meer Aral uitloopt.
HEZEL, Oldenb. dorp, tusschen Loga en Oldenburg.
HHAWISA, zie Ahwas.
HIACHE-TSCHU, stad in Achter-Indië, rijk Anam, prov. Tainsug.
HIALCHE, Chin. stad in Quangsee. 124. 6. L. 22. 10. N. B.
HIALOUI, Chin. stad in Quangsee. 124. 5. L. 22. 54. N. B.
HIAMUEN of *Emony*, klein eil. en stad aan de kust van de Chin. prov. Fo-kiën, met eene reede tusschen hetzelve en het vaste land, waar 1000 schepen, voor alle winden beveiligd, kunnen liggen. De stad heeft eenen sterken handel op O. Ind. en eene bezetting van 7000 man.
HIANG-OU, Chin. stad in Quangsee.
HIAQUI (RIO), breede N. Amer. riv. in Nieuw Spanje, die op de grenzen der prov. Biscaye en Sonora ontspringt, het omliggende land dikwijls overstroomt, N. W. loopt, en valt bij het dorp Huiribis in de golf van Californië loopt.
HIATSTOWN, dorp der N. Amer. Rep., prov. Nieuw Jersey, gr. Middlesex.
HIATTS, dorre en schaarsch bewoonde Afr. landstr., ten Z. van Fez, door dewelke de karavanen naar Cassina trekken.
HIAU, Austr. eil. tot de Washington's eil. behoorende, door INGRAHAM *Krox*, door MARCHAND *Masse*, en door RO-

BERTS *Freemantic* genoemd. Het is 8 m. lang, onbewoond, en wordt door de inw. der omliggende eil. om de kokosnoten bezocht. Volgens HERGEST en GOOCH op 237. 33. L. 7. 59. Z. B.

HIBBE, zie Geib.

HIBB'S POINT, Austr. kaap aan de W. kust van Van Diemen's land.

HICACOS (PUNTA DE), kaap aan de N. kust van 't W. Ind. eil. Cuba, met zoutgroeven. 310. 56. L. 36. 16. N. B.

HICCIN, zie Hultschin.

HICKERY, stad der N. Amer. Rep., prov. Pennsylvanië, aan de Alleghany.

HICKES'S BAY, baai aan de N. kust van het Austr. eil. Nieuw Zeeland, in 1769 door COOK ontdekt.

HICKES'S KEYS, groep eil. en rotsen in de baai van Honduras, aan de kust van Mexico. 17. 10. N. B.

HICKES'S POINT, kaap aan de Z. O. kust van Nieuw Holland, in 1770 door COOK ontdekt. 166. 40. L. 38. Z. B.

HICKLING, 2 Eng. dorpen in de gr. Norfolk en Nottingham.

HICKMAN, gr. der N. Amer. Rep., prov. Tennessee, met 2,580 inw.

HICKMAN'S of *Hickman-Ferry*, volkplanting der N. Amer. Rep., gr. Fayette, ten N. der riv. Kentucky.

HIDALGO, zie Fidalgo.

HIDAT, distr. in Aziat. Rusland, gouv. Circassië, met 20 dorpen.

HIDDENHAUSEN, Pruis. dorp, regdst. Minden, met 1700 inw.

HIDDENSEE, Pruis. eil., regdst. Straalsond, door de zeeëngte Trogg van het eil. Rügen gescheiden. Het is 2½ mijl lang, doch zeer smal, heeft 4 dorpen en 500 inw., die meestal van de haringvangst en den barnsteen bestaan.

HIDDESSEN, stadje in Lippe-Detmold.

HIDE, N. Amer. riv., die op 285. 45. L. en 43. 24. N. B., in den Mississippi valt.

HIDVEG, Hong. stad, kom. Weissenburg.

HIDVEGH, Hong. vlek, kom. Eissenburg.

HIE, HIT of *Haït*, Arab. stad, aan de riv. Waasut.

HIEBELBACH, tak van den Rijn in den Beij. Rijnkreits.

HIELM, Deen. eil. in het Kattegat, aan de kust van Jutland. L. 56. 8. N. B.

HIELMAR, vischrijk Zweed. meer, tusschen Sudermannland en Nerika, meer dan 6 V. M. mijlen groot, en 80 voeten lager dan de Oostzee liggende. Het heeft verscheidene eil. en klippen, en deszelfs uitwatering in de Torshälla. Het staat door middel van het Arboga kanaal in verbinding met het Mälarmeer.

HIELT, zie Heltau.

HIEN, Nederl. dorp, prov. Gelderland, kwartier Thiel, aan den Waaldijk, heeft met Doodewaard 1100 inw.

HIENHEIM, Beij. dorp, Regenkreits.

HIENKIMY, Chin. prov. van Korea.

HIERA, zie Bozbaba en Palaia-Kaimeni.

HIÈRES, Fr. stad, dep. Var, tegen eenen hoogen berg, aan eene groote veilige baai, doch in eene ongezonde landstreek, met 7,600 inw., die zoutgroeven en visscherij hebben. De omstreken brengen overvloed van Zuidvruchten voort. Geboorteplaats van MASSILLON. 43. 7. N. B. 23. 48. L. 2. Vier eil., aan de Fr. kust, tegenover de genoemde stad, als: Porquerolles, Port-Cras, Levant of Titan en Bagneaux, wel onder een aangenaam klimaat, maar geheel rotsachtig en kaal, zonder planten en inw., als alleen de bezetting in de forten, die men op de 3 grootste vindt.

HIERLAZ, Oostenr. berg, Traunkreits.

HIERO, zie Ferro.

HIERRE, riv. in de Fr. dep. Noordkusten en Finisterre, valt in de Aulm.

HIERTING, Deen. dorp, stift Rypen.

HIESLUM, Nederl. dorp, prov. Vriesland, nabij Dedgum.

HIETAN, N. Amer. riv. in Louisiana, die in de Roode riv. valt.

HIETANS, zie Cumanches.

HIFLAU, Oostenr. dorp in Stiermarken, kreits Bruck, aan de Ens.

HIFRATELLI, 2 kleine eil. in den Griek. archipel, ten W. van het eil. Scarpanto, en ten N. van het eil. Candia.

HIGA DE MONREAL, tak der Pyreneën in de Spaan. prov. Navarre.

HIGANQUET, stad aan de O. kust van 't Aziat. eil. Mindanao. 143. 38. L. 9. 26. N. B.

HIGGINS-PUNT, kaap aan de W. kust van N. Amer., door kapitein VANCOUVER zoo genaamd. Het is de N. W. punt van den mond van 't kanaal van Revilla-Gigedo. 246. 12. L. 55. 27. N. B.

HIGH-BALLANTINES, bergrug in de N. Amer. Rep., ten W. van het Alleghany gebergte, naar de Ohio loopende.

HIGHAM, Eng. dorp, gr. Kent. 2. Eng. vlek, gr. Lancaster. 3. H. *Ferrers*, Eng. dorp, gr. Northampton. 4. H. *on-the-Hill*, Eng. dorp, gr. Leicester; 500 inw.

HIGHBICKINGTON, Eng. D., gr. Devon.

HIGHCLERE BEACON, Eng. heuvel in Hampshire, 900 voet hoog.

HIGHFIELD POINT, landpunt aan de N. O. kust van het eil. York, op de W. kust van N. Amer. 245. 34. L. 56. 34. N. B.

HIGHGATE, volkrijk Eng. dorp, gr. Middlesex. 2. Dorp der N. Amer. Rep., prov. Georgië. 3. N. Amer. dorp, prov. Vermont, gr. Franklin.

HIGHINGTON, Eng. dorp, gr. Lincoln.
HIGH-ISLAND, eil. tot den Z. archipel van Zimmerman, of de eil. ten Z. van de Gevaarlijke eil. en Schouten's archipel gelegen, behoorende. 23. 40. Z. B. 229. 31. L. 2. Zie Broughton eil.
HIGHLAKE, Eng. dorp in Cheshire.
HIGHLAND, gr. der N. Amer. Rep., prov. Ohio, tusschen de gr. Adam, Pike, Ross, Clinton, Fayette en Clermont. De grond is heuvelachtig en het klimaat gezond. Het heeft 7,300 inw. De hoofdstad is Hillsborough. 2. Kaap aan de N. O. kust van 't Austr. eil. Nieuw Zeeland, aan den ingang van Lowland baai. 295. 30. L. 37. 48. Z. B.
HIGHLANDS, zie Hoogland. 2. Bergachtige landstreek in de N. Amer. Rep., prov. Nieuw York, aan de Hundson's riv., met schoone bosschen en veel ijzerërts.
HIGH-PIKE, Eng. berg, gr. Cumberland, 2100 voeten hoog.
HIGH-WEEK, Eng. dorp, gr. Devon.
HIGH-WIECHAM, Eng. D., gr. Bucks.
HIGH-WYCOMB, zie Chipping-Wycomb.
HIGHWOOD, Eng. berg, gr. Middlesex.
HIGHWORTH, Eng. dorp, gr. Wilts.
HIGTUM, Nederl. D., prov. Vriesland, grietenij Wonseradeel, nabij Bolsward.
HIGUER of *Higuera*, kaap in de Spaan. prov. Navarre, aan de kust van Biscaye. 15. 52. L. 43. 42. N. B.
HIGUERA DE CALATRAVA of *de Martos* en *Higuera de Arjona*, of *Arjonitla*, 2 Spaan. dorpen, prov. Jaen. 3. H., Spaan. dorp, prov. Estremadura, aan de Ortejo. 4. H. *de Borgos*, Spaan. dorp, prov. Estremadura. 5. N. Amer. stad in Mexico, prov. Cinaloa; 9 mijlen O. van Cinaloa.
HIGUERAS, riv. in Z. Amer., prov. Veragua, die in de Stille Zuidzee valt.
HIGUERETA, Spaan. D., prov. Seville.
HIGUERON, Z. Amer. riv., prov. Costa-Rica, die op 8. 50. N. B. in de Stille Zuidzee valt.
HIGUERUTA, Port. eil. voor den mond der riv. Guadiana.
HIGUEY, Spaan. stad in 't O. deel van St. Domingo, aan de Higuey, met eene fraaije kerk en 3,500 inw.
HIJALI, zie Hijellee.
HIJAR of *Ixar*, Spaan. stad en gr., prov. Arragon, aan de Martin: 2,500 inw.
HIJELLEE, op de kaarten *Injellée* genaamd, O. Ind. distr. van Bengalen, ten O. door de riv. Hoogly, en ten Z. door de zee begrensd. Het land is vruchtbaar in rijst, cacao, betel, enz. De voornaamste plaatsen zijn Hijellee en Contai.
HIKARKOA, Afr. dorp in Senegambië, gebied Bur-Jalof, verblijfplaats van den grooten Jalof.
HIKS-PUNT, zie Hickes's-Point.
HIKURA, zie Portendik.
HIL, Nederl. D., prov. N. Braband, distr. 's Bosch, met Meeuwen en Babyloniënbroek 650 inw. 2. Zie Jona.
HILA, dorp of fort op het Nederl. O. Ind. eil. Amboina.
HILAIRE (ST.), 41 Fr. dorpen en vlekken, dep. Allier, Aube, Aude, Aveiron, Creuse, 2 in Doubs, 2 in Eure en Loire, 2 in Op. Garonne, Gironde, Hérault, Isère, 2 in Loire, Loiret, Lot, Lot en Garonne, Kanaal, Meurte, 2 in Maas, 2 in Nièvre, Noorden, 2 in Orne, Pas-de-Calais, 3 in Puy-de-Dôme, Ned. Pyreneën, Op. Saône, Saône en Loire, Seine, Seine en Oise, Ned. Seine, 2 in Somme, 1 in Tarn. Nog eenige Fr. dorpen met een' bijnaam, als: St. H. du Chalćon, dep. Ned. Loire; St. H. de Talmont, dep. Vendée; St. H. du Harcouet, dep. Kanaal; 2000 inw.; St. H. sur l'Autise, dep. Vendée; St. H. Lastours, dep. Vienne. St. H. du-Bois, 5 Fr. D., dep. Ned. Charente, Gironde, Ned. Loire, Maine en Loire, Vendée.
HILLAIRE (ST.), kleine baai aan de Z. O. kust van het Spaan. eil. Yvica.
HILARY, Eng. kaap op 't eil. Anglesey. St. H., Eng. kerspel in Cornwallis, met 1250 inw.
HILAY, Z. Amer. eil. der Stille Zuidzee, aan de kust van Peru. 16. 50. Z. B.
HILBE, Eng. eil. van Cheshire, aan den mond der riv. Dee.
HILBERSHEIM (OP.), Hes. D., Rijnprov.
HILBURY, Eng. eil. van Cheshire.
HILCHENBACH, Pruis. marktvlek, regdst. Arnsberg, met 920 inw., kruid-, run-, vol- en snuifmolens en staalfabr.
HILDBURGHAUSEN, ambt in 't hert. Saksen-Hildburghausen, dat met Veilsdorf, op ruim 2½ V. M. 8,820 inw. bevat. 2. Hoofdpl. van 't hert. en voorn. ambt, residentie van den hertog en de regeringscollegiën, aan den regter oever der Werra, ommuurd, met 3 poorten, fraai slot, 2 luth. en 1 hervormde kerk, 1 gymnasium, eene kweekschool voor schoolonderwijzers, 1 raad-, tucht- en weeshuis en 3,550 inw., fabr. en wijnhandel. 2. Zie Saksen-Hildburghausen.
HILDEN, Pruis. dorp, regdst. Dusseldorp, met 2060 inw. en lakenfabr.
HILDERS, Beij. dorp, Ned. Mainkreits, aan de Ulster, met 800 inw.
HILDERSDORF, Saks. dorp, kreits Ertzgebergte, ambt Chemnitz.
HILDESAY, Schot. eil. bij Mainland.
HILDESHEIM, Han. prov., in 1815 met

met Göslar, aan Hanover afgestaan, en tusschen Lüneburg, de prov. Saksen, den Opper Hartz, Brunswijk en Calenberg, of tusschen 27. en 28. 6. L. en 51. 44. en 52. 25. N. B. gelegen, en op ruim 31 V. M. in 9 steden, 4 vlekken, 133 dorpen en 105 buurten, 122,000 inw. bevattende. Het geheele land, behalve de N. kant, is met bergen bedekt, die door aangename dalen afgewisseld worden. Op sommige plaatsen is de grond bijzonder vruchtbaar. De voornaamste riv. zijn: de Innerste, Leine, de Ocker (met de Ecker en Radau), de Fuse, de Nette, de Lamme, de Bruchgraben en de Wispe. De luchtsgesteldheid is gematigd en gezond. De landbouw is hier de voornaamste tak van bestaan. De voortbr. zijn: koren, peulvruchten, aardappelen, rapen, kool, raapzaad, vlas, tabak en hop; paarden, ezels, muilëzels, rundvee, schapen, geiten, varkens, klein wild, een weinig bijenteelt, enz.; verder ijzer, zout, marmer, steenen, lei, oker, enz. De fabr. zijn van weinig belang; doch er zijn 8 papiermolens. De uitvoer bestaat in koren, garen, wol, hop, hout en linnen. De meeste inw. zijn van den lutherschen godsdienst, doch men vindt er ook herv. en roomschen. De prov., die haar eigen bestuur heeft, zendt 6 afgevaardigden naar den landdag, en wordt in 14 ambten verdeeld. 2. Hanov. ambt in voorn. prov., met de hoofdplaats Hildesheim, aan de Innerste, de zetel van eenen roomschen bisschop en onderscheidene kerkelijke en wereldlijke collegiën, met muren en grachten omringd. Zij is in de *Alt-* en *Neustadt* verdeeld, die beide slecht gebouwd zijn. Zij heeft 7 poorten, 3 openbare plaatsen, 92 straten, 1 kasteel, 1 hoofdkerk met heerlijke schilderstukken, 3 andere roomsche, 4 luth. kerken, 3 weeshuizen, 18 hospitalen, 1 tuchthuis, 1 staatsgevangenis, een roomsch seminarium met 11 professoren; 1 luth. gymnasium met 9 onderwijzers, 1 industrie- en armenschool, en 11,000 inw., die fabr. van linnen, stijfsel, leder, tabak, waskaarsen en eene groote veemarkt hebben. Voor de stad is de Gallberg (als 't ware eene voorstad), welke Glauberzout bevat. 52. 10. N. B. 27. 35. L. 4. H. of *Hillesheim*, Pruis. stadje, regdst. Trier, met 20 ijzergroeven en 500 inw.

HILELA, zie Helel.

HILESFORD, Eng. dorp, gr. Kent.

HILFARTH, Pruis. dorp, regdst. Aken.

HILGER, Pruis. dorp, regdst. Coblenz.

HILGERSDORF, Boh. dorp, kreits Leutmeritz, met garenspinnerijen.

HILGERT, Nass. dorp, ambt Selters.

HILGEY, Eng. dorp, gr. Norfolk.

HILL, stad der N. Amer. Rep., prov. Pennsylvanië, gr. Chester. 2. Twee dorpen in dezelfde prov., gr. Bucks. 3. Stad aldaar in Virginië, aan de Rappahannock. 4. Baai in Chesapeak baai. 301. 26. L. 37. 32. N. B. 5. H. *kreek*, Amer. riv., die op 293. 1. L. en 38. 57. N. B. in de Ohio valt. 6. N. Amer. riv., prov. Maryland, valt op 299. 23. L. 39. 40. N. B., in de Potowmack.

HILLFARRENCE, Eng. D., gr. Somerset.

HILLARTSHAUSEN, Keur-Hes. dorp, ambt Landeck.

HILLA, Pruis. dorp, regdst. en landkreits Minden, met 2,230 inw., die veel linnen weven en turf steken. 2. H. *Hillah*, *Hella* of *Hallah* (NIEBUHR schrijft Hille), Turk. Aziat. stad, Ejalet Bagdad, aan de W. zijde des Eufraats, die hier 400 voeten breed is, en over welken hier eene schipbrug ligt. Zij is met eene slechte muur omringd, heeft een klein kasteel en onderscheidene moskeën. De inw. maken gordels, zijden sluijers, schoone paardentoomen en eenig groot aardewerk. De omtrek brengt overvloed van koren, vruchten, moesgroenten en horenvee voort, en de weg naar de stad is door de menigvuldige tuinen, weiden en bebouwde velden, een waar paradijs. Niet ver ten N. van de stad, bij den Eufraat, ligt sedert vier en twintig eeuwen, de luister van Babylon begraven, welks treurige ruïnen bijna niets merkwaardigs opleveren. Meer ten N. nog, is het beroemde slagveld van Arbela. 62. 4. L. 32. 28. N. B.

HILLBOROUGH, Eng. D., gr. Norfolk.

HILLE (DE), Nederl. buurt, prov. Z. Holland, onder Charlois, distr. Rotterdam. 2. Zie Hill.

HILLEBRUNN, Zweed. stadje, prov. Gästrickland.

HILLEGEM, Nederl. dorp, prov. Oost-Vlaanderen, arr. Oudenaarde, met 870 inw.

HILLEGERSBERG of *Hillegondsberg* (eigenlijk *Hillegaardsberg*), gewoonlijk *den Berg*, Nederl. dorp in Z. Holland, distr. Rotterdam, in de veenen, aangenaam gelegen, met eene nette kerk, die met fraaije geschilderde glazen pronkt, eene roomsche kerk en 3,000 inw. De heerl. is de grootste in Schieland.

HILLEGOM, Nederl. dorp in Z. Holland, distr. Leijden, tusschen Leijden en Haarlem, alleraangenaamst gelegen, in het N. van Rijnland, met 1000 inw.

HILLER, Han. dorp, prov. Osnabrück.

HILLERÖD, Deen. D., eil. Zeeland, aan

aan een meer, met het fort Frederiksburg, alwaar de koningen gekroond worden. Het heeft 1200 inw., landbouw, branderijen en paardenteelt.

HILLESHEIM, zie Hildesheim, No. 4.

HILLIER POINT, Austr. kaap aan de Z. kust van Nieuw Holland. 134. 55. L. 35. 4. Z. B.

HILLINGDON, Eng. D., gr. Middlesex.

HILLMARTON, Eng. dorp, gr. Wilts.

HILLO, Zweed. dorp, Gefleborgs-län.

HILLOCK PUNT, kaap op de N. O. kust van Nieuw Holland. 18. 28. Z. B.

HILLS, riv. in Nieuw Z. Wallis, die in het meer Pathapoowinepee ontspringt, en bij York-fort, in de Hudson's-baai valt. 2. Kleine N. Amer. riv. in Louisiana, die 3 m. boven de Jowa riv. in den Mississippi valt. 3. H. of *Two Hills* en *Three Hills*, 2 eil. tot den archipel der Nieuwe Hebriden behoorende.

HILLSBOROUGH, baai aan de N. kust van 't W. Ind. eil. Dominica, door den mond van de dusgen. riv. gevormd. 316. 24. L. 15. 42. N. B. 2. Kaap aan de Z. kust van het N. Amer. eil. St. John, in de golf van St. Lourens. 315. 6. L. 46. 10. N. B. 3. Austr. kaap aan de N. O. kust van Nieuw Holland. 166. 30. L. 20. 56. Z. B. 4. Gr. der Amer. Rep., prov. Nieuw Hampshire, tusschen de gr. Grafton, Cheshire, Rockingham en de prov. Massachusetts, met 50,000 inw., die meest van den landbouw bestaan. 5. Distr. der N. Amer. Rep., in N. Carolina, tusschen de prov. Virginië, en de distr. Fayetteville, Halifax en Salisbury. — Een stadje in hetzelve aan de Reus, met 80 familiën. 6. Klein eil. aan de O. kust van Labrador. 316. 26. L. 57. 20. N. B. 7. Riv. in O. Florida, die in de golf van Florida valt. 296. 16. L. 27. 36. N. B. 8. Riv. van O. Florida, die in de golf van Mexico valt. 295. 16. L. 23. 10. N. B. 9. Stad der N. Amer. Rep., prov. N. Carolina, gr. Oranje aan den N. oever der Eno riv., in eene vruchtbare en gezonde landstreek. 10. Ier. stad, gr. Down, met eene schoone kerk. 11. Stad der N. Amer. Rep., prov. Ohio, gr. Highland. 12. N. Amer. dorp in Maryland, gr. Carolina, aan de O. zijde van Chesapeakbaai. 13. N. Amer. dorp in Nieuw Hampshire, gr. Hillsborough. 14. N. Amer. dorp, prov. Nieuw Yersey, gr. Somerset.

HILLSDALE, N. Amer. vlek, prov. Nieuw York, gr. Columbia, met 4,180 inw.

HILLTOWN, stad der N. Amer. Rep., prov. Pennsylvanië, gr. Chester. 2. Vlek aldaar, gr. Brucks.

HILLUNOS of *Iljanos*, door de Spanjaarden *Negros del Monte* genaamd, Maleische volksstam op het Aziat. eil. Magindanao; alle Mahomedanen door 16 sultans en 17 rajah's bestuurd.

HILO, kleine Z. Amer. haven in Peru, prov. Arequipa.

HILONGOS, stad op de W. kust van 't O. Ind. eil. Leyta. 142. 36. L. 10. 25. N. B.

HILPERTON, Eng. dorp, gr. Wilts.

HILPOLTSTEIN of *Hippoltstein*, Beij. landg., Rezatkreits, hetwelk op 5¼ V. M. 12,000 inw. bevat. De golfachtige grond brengt veel koren, hop, hout en weed voort. 2. Hoofdstad van voorn. Beij. landg., aan de Roth, met 1150 inw. Geboorteplaats van den natuurkundigen J. C. STURM. 2. Beij. D., Op. Mainkreits.

HILS, Brunsw. woudgebergte in het Wezer distr., tot den Hartz behoorende, en veel ijzer bevattende.

HILSA, O. Ind. stad, prov. Bahar.

HILSBACH, Bad. stadje, Pfinz- en Enzkreits, met 1000 inw.

HILSENHEIM, Fr. vlek, dep. Ned. Rijn.

HILSTE, Han. dorp, vorst. Calenberg.

HILTENSINGEN, Beij. dorp, Op. Donaukreits, met 560 inw.

HILTER, zie Hiller.

HILTERS, Beij. landg., Neder Mainkreits, op 3½ V. M., 8,760 inw. bevattende, met eenen bergachtigen grond, waarin de Fulda ontspringt, veeteelt en vlasbouw. Het vlek Hilters heeft 800 inw.

HILTON, 2 Eng. dorpen, gr. Dorset en Derby, beide met 500 inw.

HILTON-HEAD, de Z. landpunt van Z. Carolina, welke de eil. Pinckney's, Bulls, Dawfuskies en eenige andere ten Z. en W. heeft. 2. N. Amer. kaap aan de O. kust van Trench eil., aan de kust van Georgië. 297. L. 32. 16. N. B.

HILTORF, Pruis. dorp, regdst. Dusseldorp, met 1130 inw.

HILTOUN, Schot. dorp, gr. Ross.

HILVARENBEEK, groot en schoon Nederl. dorp, prov. N. Braband, distr. Eindhoven, aan de beek Hilvar, met eenen toren, die met een klokkenspel pronkt, een marktplein, waarop 5 jaarmarkten gehouden worden, en 1850 inw.

HILVAR, Nederl. riviertje, prov. N. Braband, stroomt langs Hooge-Mierde en Hilvarenbeek tot bij Moergestel, waar zij in de Demer valt.

HILVERSUM, Nederl. dorp in N. Holland, kwart. Amsterdam, het grootste dorp van Gooiland, met 1 herv., 1 roomsche en jansenisten kerk, 1 synagoge en 3,400 inw., die onderscheidene fabr. van gestreept diemet of zoogenoemd Hilversum en vloertapijten hebben.

HILZDORF, Pruis. D., regdst. Arensberg.

HILZHOLMEN, 3 kleine Deen. eil., stift Jutland, met vischvangst.

HILZINGEN, Bad. dorp, Zeekreits.

HIMALEH, zie Himmalaya.

HIMBERG, Oostenr. dorp, viert. Ben. het Weener Woud, met 130 huizen.

HIMERA, zie Fiume Grande.

HIMMALAYA, HIMALEH, HIMMALEH of *Iwans-gebergte*, Aziat. gebergte dat Indië van Thibet scheidt, en zich in eene Z. O. rigting van 93. tot 107. L. uitstrekt, wanneer het op de hooge vlakte van Thibet lager wordt, of liever in lage heuvels verdwijnt. Het vertoont zich van den Z. oever van den Ganges in Patna, op eenen afstand van 60 zeemijlen, als eene in eene regte lijn aan elkander gelegen rij van witte klippen, die zich dan naar verschillende streken van het kompas uitstrekt, terwijl de hoogste punt der Andes in Amerika zich op den zelfden afstand slechts als één punt vertoont, en de andere hoogten niet zigtbaar zijn. De Piek van Chamilisi, vlak bij de grenzen van Thibet, is in Bengalen, op eenen afstand van 47 geographische mijlen, te zien. De hoogste punten van dit gebergte, door den heer WEBB gemeten, zijn: de *Dhawalagiri* 26,862, de *Dhaihun*, 24,740, en nog drie andere bergen in het gebergte van Nepaul, 24,625, 23,262 en 23,052 voeten boven de oppervlakte der zee verheven, en waarvan dus de kleinste 2,904 voeten hooger is dan de Chimborasso, die men tot in onzen tijd voor den hoogsten berg der aarde hield. Ondertusschen is ons dit reuzengebergte grootendeels onbekend, bijzonder daar, waar het Noordwaarts naar het hoogste gedeelte van Azië loopt; en zelfs aan de Noordzijde, naar den kant van Indië, kent men slechts een klein gedeelte van hetzelve. Het is aanhoudend met ijs en sneeuw bedekt, waarvan ook de naam afkomt, die in het Sanscritisch *Woning der Sneeuw* beteekent. Het heeft echter ook andere benamingen, als: *Parvati*, *Mehadewa* en *Tschaudrasikhara* of *Maangebergte*, en bij de ouden *Imaus*. Over hetzelve gaan eenige bergpassen naar hoog Azië, die echter allen moeijelijk te bereiken zijn.

HIMMELBERG, Illyr. dorp en heerl., kreits Villach, aan de bron der Feistritz.

HIMMELHORN, Beij. berg in den Opper Donaukreits, Z. O. van Oberdorf.

HIMMELPFORTEN, Han. ambt, hert. Bremen, met 5,130 inw. en een dorpje in hetzelve, met 400 inw.

HIMMELREICH, zie Hölle.

HIMMELSBERG, Deen. berg in N. Jutland, 1200 voeten hoog.

HIMMELSKRON, Beij. dorp, Opper Donaukreits, met 600 inw.

HIMMELSTADT, Beij. dorp, Neder Mainkreits, met 700 inw. 2. Pruis. domeinambt, regdst. Frankfort.

HIMMELSTHÜR, Han. dorpje, vorst. Hildesheim, met 350 inw.

HIMMELTHAL, Beij. D., Ned. Mainkr.

HIMMELWITZER WASSER, Silez. riv., regdst. Oppeln, die in de Malpana valt.

HIMOIS-LAITES, klein eil. in de Oostzee, niet ver van Aland.

HIMS, zie Hems.

HIMUTGURTH, O. Ind. stad, distr. Gwalior.

HIN, 2 Chin. steden van den 2 rang, in Chen-si en Kiang-nan.

HINA, distr. op 't O. Ind. eil. Ceylon, aan de zee, met het dorp Attingale.

HINAGIE EIL., 3 kleine eil., aan de O. kust van Afrika; 16 mijlen Z. van Zanguebar.

HINAGOA of *Ynagoa*, een der Lucaysche eil. in N. Amerika.

HINATOAN, stad aan de O. kust van het Aziat. eil. Mindanao. 144. 4. L. 8. 12. N. B.

HINCHA, dorp en distr. van St. Domingo. Het distr. bevat 7,000 inw.

HINCHINBROKE, kaap aan de W. kust van N. Amer., aan den ingang van prins William's sound. 231. 42. L. 60. 16. 30. N. B.

HINCHINBROOK, eil. der Nieuwe Hebriden, een weinig ten N. der Sandwichs eil. 2. Eil. aan de W. kust van N. Amer., in prins William's sound, zeer onregelmatig van gedaante, en bijna 17 mijlen in den omtrek. Aan de Z. W. kust, hebben de Russen in Port Etches, eene volkplanting met 100 inw., welke door eene galjoot van 70 tonnen, die op den wal is gehaald, verdedigd wordt. 232. 10. L. 60. 24. N. B.

HINCKLEY, Eng. stad, gr. Leicester, met 6,060 inw. katoen- en kousenfabr., handel in steenkolen, enz.

HIND, Deen. distr. in Jutland, stift Rypen, dat op $7\frac{1}{2}$ V. M., 12 kerspelen bevat, waaronder het eil. Holm behoort.

HINDAU, Afr. dorp in Nubië; 4 mijlen van Kardassy.

HINDAUN, O. Ind. riv., prov. Dehli, valt in de Jumna.

HINDBORG, Deen. distr. in Jutland, stift Wiborg, op 2 V. M., 9 kerspelen en 2,260 inw. bevattende.

HINDELANG, Beij. stadje, Op. Donaukreits, met 1020 inw.

HINDELBANK, Zwits. D., kanton Bern.

Hindelopen, Nederl. dorp, prov. Vriesland, arr. Sneek, tusschen Workum en Molkwerum, met eene haven en 1500 inw., veelal zeelieden, door hunne spraak en kleeding bekend.

Hinder, Nederl. zandbank, aan den mond van 't Haringvliet, door 't Quacksdiep van de Westplaat, en door het Goereesche gat van Goedereede gescheiden.

Hinderdam, zie Overmeersche schans.

Hindersoe, eil. in het N. deel der golf van Bothnië. 40. 10. L. 65. 38. N. B.

Hinderwell, Eng. vlek, gr. York, met 1400 inw.; 3 mijlen van Witby.

Hindesheim, Fr. D., dep. Ned. Rijn.

Hindia, bergachtig, doch vruchtbaar O. Ind. distr., der Mahratten in Khandeisch, tusschen 22. en 23. N. B.; door de Nerbudda bespoeld. De hoofdst. Hindia ligt aan deze riv., tegenover Newawur, met hetwelk zij door eene brug gemeenschap heeft. 94. 56. L. 22. 28. N. B.

Hindischan of *St. Angar*, woest eil. in de golf van Perzië, prov. Iran.

Hindisheim, zie Hindesheim.

Hindley, Eng. vlek, gr. Lancaster, met 2,960 inw. 2. Zuid H., Eng. vlek, gr. York, met 500 inw.

Hindmend, riv. in het O. Ind. rijk van Kabul, die in het meer Zerrah valt.

Hindmund, zie Heermund.

Hindoe, 't grootste eil. der Noorw. Lofoden in de Noordzee. 68. 36. N. B.

Hindo-koh, zie Hendo-Kos.

Hindoloo, O. Ind. stad, prov. Orissa, distr. Cuttack. 103. 31. L. 20. 23. N. B.

Hindolveston, Eng. D., gr. Norfolk.

Hindon, Eng. dorp in Wiltshire.

Hindone, O. Ind. stad, prov. Agra, den Mahratten behoorende. 95. L. 26. 45. N. B.

Hindoor, O. Ind. vorst. en fort, prov. Gundwana, aan de Engelschen cijnsbaar.

Hindopoor, O. Ind. dorp in Mysore.

Hindorf, Pruis. dorp, regdst. Reichenbach, met 550 inw.

Hindostan, zie Indostan.

Hindoun, zie Hindone.

Hindringham, Eng. D., gr. Norfolk.

Hindsgavee, Deen. ambt, stift Funen.

Hindsted, Deen. distr., stift en ambt Aalburg, 9 V. M. en 6,000 inw.

Hindukosch, zie Hendo-Kos.

Hing, Chin. stad, prov. Kiang-nan.

Hingang, Chin. stad in Chen-si.

Hingene, Nederl. dorp, prov. Antwerpen, arr. Mechelen, met Nattenhaesdonck 3,335 inw.

Hingeon, Nederl. dorp, prov. Limburg, arr. Huy, met 450 inw.

Hingham, Eng. vlek, gr. Norfolk, met 1260 inw. 2. Stad der N. Amer. Rep., prov. Massachusetts, gr. Suffolk.

Hinghoa, Chin. stad aan de kust van Fo-kiën, met rijstteelt. 25. 28. N. B.

Hinglaischur, versterkte O. Ind. stad, prov. Malwah, distr. Mundessor, op eene hoogte, met een sterk kasteel.

Hingnan, Chin. stad in Chen-si.

Hinka, meer in Chin. Tartarije. 150. 16. L. 44. 35. N. B.

Hinkan, bergketen in Chin. Tartarije, tusschen 152. en 155. L. en 55. en 53. N. B.

Hinkelenoord, Nederl. dorp, prov. N. Braband, distr. Breda, met Ossendrecht 980 inw.

Hinkston's Fork, riv. der N. Amer. Rep., prov. Kentucky, die in de Licking valt. 292. 16. L. 38. 30. N. B.

Hinlopen (straat van), straat in de Noordelijke IJszee, bij Spitsbergen.

Hinnewieder, zie Carlsbrunn.

Hinojal, Spaan. D. in Estremadura.

Hinojares, Spaan. D., prov. Jaen.

Hinojos, Spaan. D., prov. Seville.

Hinojosa, Spaan. vlek, prov. Salamanca, niet ver van de Yeltes, met 4000 inw. 2. Spaan. vlek in Nieuw Kastilië.

Hinsberg, zie Heinsberg, No. 1.

Hinsdale, 2 N. Amer. D., een prov. Vermont, gr. Windham; en een in Nieuw Hampshire, gr. Ches.

Hinstock, Eng. dorp, gr. Salop.

Hinterglaucha, Saks. heerl., kreits Ertzgebergte.

Hinterhaus, landstr. in 't Rijndal.

Hinterhermsdorf, Saks. dorp, kreits Meissen, met 780 inw.

Hinterhuf, Zwits. distr., kanton Schweitz.

Hinternach, Pruis. D., regdst. Erfurt.

Hinterwisch, Pruis. D. op het eil. Zingst, in de Oostzee, W. van Rugen.

Hinterzasten, Bad. dorp, Treisamkreits, ambt Freyburg, met 770 inw.

Hinter-Zinnwald, zie Böh. Zinwald.

Hintlesham, Eng. D., gr. Suffolk.

Hinton-Ampner, Eng. dorpje, gr. Southampton, met 290 inw.

Hinton (Broad), Eng. D., gr. Wilts.

Hinton Charterhouse, Eng. dorp, gr. Somerset, met 680 inw.

Hinton St. George, Eng. dorp, gr. Somerset, met 610 inw.

Hinweil, Zwits. D., kanton Zürich.

Hinwick, Eng. dorp, gr. Bedford.

Hinzuan, zie Anjouan.

Hio, Zweed. stadje in W. Gothland, aan het Wettermeer, met 350 inw.

Hiörring, Deen. stadje, stift Aalburg.

Hiortholm, Deen. eil. bij Samsoë.

Hiortoe, Deen. eil., aan de W. kust van Taasinge. 28. 16. L. 54. 53. N. B.

Hiphon, zie Niphon.

Hippa, klein Austr. eil. in de Stille Zuidzee, bij Nieuw Zeeland, bij laag water aan Motuara vast, met een oud fort, dat ten tijde van Cook, in April 1773, verlaten was. 2. Kleine eil., ten N. van de koningin Charlotte's eil., aan de W. kust van N. Amer., door Dixon in 1787, aldus genoemd. De naam beteekent eigenlijk *Schuilplaats*.

Hipperholme, Eng. stadje, gr. York, met linnen- en wolhandel, en 3,320 inw.

Hippersdorf, Oostenr. dorp, viert. Beneden den Mannhartsberg.

Hippo, zie Bona, No. 1.

Hippoltstein, zie Hilpoltstein.

Hippolyte, (St.) Fr. stad, dep. Gard, aan de Vidourle, met wol- en zijdefabr., leerlooijerijen en 5,100 inw. 2. Nog 4 Fr. vlekken, dep. Doubs, Boven Rijn, Aveyron, Indre en Loire.

Hipporeum, zie Monte-Leone.

Hipswell, Eng. vlek, gr. York.

Hir, Aziat. riv. in Kabul, valt in de Ind. zee.

Hir-Sac, Fr. dorp, dep. Charente.

Hirabad, Perz. stad in Irak; 60 mijlen O. van Ispahan.

Hirapoor, O. Ind. stad, prov. Dowlatabad, distr. Bundelcund.

Hirepoli of *Chirepoli*, Turk. stad, prov. Romanië, met de keizerlijke kameelstallen.

Hirgum, Eng. riv. in Wallis, gr. Merioneth, valt in de Avon.

Hirier-les-Bois, Fr. D., dep. Creuse.

Hirinka, Rus. dorp, gouv. Volhynië, kreits Kremenez, aan de Horyn.

Hirlaw of *Harlev*, Turk. stad in Moldavië, aan de Bachlui. 47. 24. B.

Hirlingen, Wurt. dorp aan den koning van Denemarken behoorende, kreits Zwarte Woud, met 1100 inw.

Hirmend, eene der hoofdriv. van O. Perzië, welke aan eenen voorberg van de Hendo-Kos te voorschijn komt, en zich in het meer Zerrah verliest.

Hirschau, Beij. stadje, Regenkreits, met 1000 inw. 2. H. of *Hirsau*, Wurt. dorp, kreits Zwarte Woud, met 550 inw. 3. H. of *Zwölferkogel*, 736 vademen hooge berg, in den Bad. Treisamkreits.

Hirschbach, Beij. beek, valt in den Isar. 2. Pruis. dorp, regdst. Erfurt.

Hirschberg, Oostenr. dorp, land Beneden de Ens, kreits Krems. 2. Boh. dorp, Leutmeritzer kreits, met 1400 inw. 3. Pruis. kreits, regdst. Reichenbach, die op 12 V. M. 46,500 inw. bevat. De grond is onvruchtbaar, en de inw. bestaan meestal van de weverijen en glasfabr. 4. Hoofdpl. van dien kreits, aan de Zacken en Bober, met handel, fabr., 5,800 inw., een luth. gymnasium, enz.

Hirschbuhl, Oostenr. bergpas, land Ben. de Ens, naar Beijeren gaande.

Hirscheid, Beij. D., Op. Mainkreits.

Hirschenschlay, Oostenr. dorp, land Ben. de Ens, met potaschziederij.

Hirschfeld, Saks. stadje, prov. Lausnitz, met 1300 inw. en fabr. 2. Saks. vlek, Leipziger kreits. 3. Dorpje in 't vorst. Reusz, ambt Gera, met 136 inw.

Hirschfeldau, Pruis. dorp, regdst. Liegnitz, kreits Sagan, met 860 inw.

Hirschhausen, D. in Nass. Weilburg.

Hirschholm, Deen. D, eil. Zeeland.

Hirschhorn, Hes. stadje, vorst. Starkenburg, aan den Neckar; 1270 inw.

Hirschkogel, berg der Salzburger Alpen, 6,984 voeten hoog. 47. 14. N. B.

Hirschkopf, Beij. berg, Rezatkreits.

Hirschwald, Oostenr. dorp, land Boven de Ens, aan de Krems, met fabr.

Hirsholm, Deen. eil. in het Kattegat, stift Aalborg, met 80 inw., die eenig vee op de omliggende eil. weiden, en verder van de vischvangst bestaan.

Hirsingen, Fr. dorp, dep. Boven Rijn, nabij Altkirch, met 850 inw.

Hirson, zie Herisson.

Hirsowa of *Chersowa*, Turk. vesting, prov. Bulgarië, aan den Donau, met 5 moskeën en vele tuinen.

Hirta, zie St. Kilda.

Hirtitty, Ind. zeedorp van Carnate.

Hirvensami, Rus. D., gouv. Finland.

Hirzbach, Fr. dorp, dep. Boven Rijn, arr. Altkirch, met 2,400 inw.

Hirzberg, zie Hirschberg en Herzberg.

Hischere, 2 kleine eil. der Schot. Hebriden. 10. 6. L. 57. 37. N. B.

Hisingen, Zweed. eil., aan den mond der Gotha-Elf. 28. 50. 8. L. 57. 45. N. B.

Hispagnac, Fr. stadje, dep. Lozère, arr. Florac, met loodmijnen en 1400 inw.

Hispaniola, zie Hayti.

Hissampoor, O. Ind. D., prov. Oude.

Hissar-Ferozeh, voormalig O. Ind. distr., thans Hurriana (zie dat art.). 2. O. Ind. stad, distr. Hurriana, niet ver van den Chuttung Nullah, meestal puinhoopen, in welker midden de overblijfsels van het paleis van Schach Ferozeh staan. 92. 58. L. 28. 50. N. B. 3. Aziat. lands. in Dschagatai of Tartarije, tusschen 83. 30. en 86. 30. L. en 36. 55. en 39. 10. N. B. door Kokan, Badakschan, Afghanistan en Usbekistan bepaald. Het is zeer bergachtig, doch heeft ook vele dalen, en wordt door de Amu, de Kuratedschin of Sarihab, met de Saifikan en Wachihu, nog twee andere riv., welker namen niet bekend zijn, en de Hissar of Kosir-

Nihau bespoeld. Het binnenland, door Usbeks en Turken bewoond, is ons onbekend. De voornaamste stad is Tirmuz.

HISTERREICH, zie Istrië.

HISTON, Eng. dorp, gr. Cambridge.

HIT, Turk. Aziat. stad, pachalik Bagdad, aan de W. zijde van den Eufraat, met 1000 inw. en handel in dadels, watten, vilt en kameelen. Het is bekend door het graf van ABDALLA MOBAREH en verscheidene naphta bronnen. 60. 17. L. 33. 9. N. B.

HITA, Spaan. D., prov. Guadalaxara.

HITCHAM, Eng. dorp, gr. Suffolk.

HITCHENDEN, Eng. D., gr. Buckingham.

HITCHIN, Eng. marktvlek, gr. Hertford, met rumhandel en 3,600 inw.

HITHE, zie Hythe.

HITLAND, SHETLAND of *Mainland*, Schot. eil., het grootste der Hit- of Shetlandsche eil., tot het gr. Orkney behoorende; 12 mijlen lang en 1½ tot ruim 5½ mijl breed, met vele bergen, waarvan de Rona 2000 voeten hoog is, en door vele inhammen en bogten, die men hier *Voes* noemt, doorsneden, van welke Wyestate-Voe, in het midden, en Haarstetter-Voe, in het N., het eil. in 3 deelen verdeelen, welke slechts door smalle landëngten te zamen hangen. Het binnenland heeft vele moerassen en vischrijke meren; ook zijn er schapen, wier vleesch men veelal voor de aankomende schepen bewaart, en van welker wol men veel kousen breidt. Verder heeft men hier kleine paarden (hitten), varkens en veel gevogelte, doch er groeit weinig koren. Men telt er 14,000, en met de hierbij kerkelijk behoorende eil. 16,000 inw., meestal visschers. De hoofdplaats is Lerwick.

HITLAND, (NIEUW) is de naam, dien sommigen nu ook aan het door den heer SMITH, in 1819 ontdekte Zuidland geven, hetwelk anders *Nieuw-Shetland* of *Nieuw-Zuid-Brittanje* wordt genoemd, daar wij tot heden weinig anders van hetzelve weten, dan dat het op 62. 30. Z. B. en 317. 46. L. ligt, dat het uit vijf groote en eenige kleine eil. bestaat, die alle kale, met sneeuw bedekte rotsen zijn, waar slechts hier en daar een weinig gras of mos groeit, veel steenkolen gevonden worden, en uitmuntend voor de robbe- en walvischvangst geschikt zijn. Wij hopen bij het art. Nieuw-Shetland, (aan welken naam wij voor ons de voorkeur zouden geven), in staat te zijn, naauwkeuriger beschrijving mede te deelen.

HITLANDSCHE of *Shetlandsche eil.*, groep Schot. eil., welke met de Orcadische eil. het gr. Orkney uitmaken, en boven in de Noordzee, tusschen 15. 22. en 17. L. en 59. 51. en 60. 44. N. B. gelegen zijn. Het Zuidelijkste eil. Fair is ongeveer 11 mijlen van het N. bewoonde Orcadisch eil. North-Ronalsey verwijderd. De groep bestaat uit 86 (volgens anderen 120) eil., waarvan er 17 (volgens anderen 34) bewoond, en de overige slechts *holms* of *skerries*, d. i. scheeren zijn. De vlakke inhoud beloopt 46 V. M., die deels bebouwd, deels goede weiden zijn, en waarop, in 12 kerspelen, 21,500 inw. leven. In het midden zijn deze eil. bergachtig, moerassig en kaal, zijnde de Rona op Hitland, de hoogste punt. Maar de kusten, van eene menigte bogten en havens voorzien zijn vrij vruchtbaar. De luchtsgesteldheid is er, niettegenstaande de N. ligging, vrij gematigd. Men heeft er eenen korten, doch zeer heeten zomer, in welken alles zeer spoedig groeit en rijp wordt; eenen natten, nevelachtigen herfst, en veelal eenen regenwinter van 6 maanden. Het Noorderlicht is niet zeldzaam. Er zijn geene riv., maar vele beken en bronnen en op Hitland, Yell en Uist verscheidene meren. De voortbr. zijn: hardsteen, kalk, asbest, speksteen, granaten, ijzer, een weinig koper, barnsteen, amber en turf, die de eenigste brand is; verder gerst, haver, aardappelen en een weinig vlas, maar geene groenten; — kleine paarden, sterk rundvee en zware varkens, maar vooral schapen; ook zijn er veel vogels en konijnen. Aan de kusten vangt men veel visch, ook robben en soms walvisschen. Fabr. zijn er niet. De uitvoer bepaalt zich tot boter, vellen, wol, rundvee, vischhommen, kelp, traan en wollen kousen. De inw., reeds in de overoude tijden als visschers en zeeroovers bekend, stammen van de Noormannen af, zijn allen protestantsch en spreken Noordsch. Zij zijn bijzonder gastvrij, openhartig en vertrouwelijk, en bestaan deels van den landbouw, de veeteelt en visscherij, deels van de Groenlandsvaarders en haringvisschers, die in hunne havens ververschingen opnemen. De voornaamste eil. zijn: *Mainland*, *Mousa*, *Brassay*, *Noss*, *Linga*, *Three Skerries*, *Hassensay Uyea*, *Fetlar*, *Balta*, *Whalsey*, *Unst*, *Burray*, *Hebra*, *Trondray*, *Hildesay*, *Oxna*, *Chenies*, *Papa-Hedra*, *Papa-Stour*, *Klein Papa*, *Mickle Rhoe*, *Venestry*, *Foula*, *Hoy*, *Yell*, *enz.*

HITOE, Nederl. blokhuis en dorp op de kust van 't O. Ind. eil. Amboina.

HITORE, zie Amboina.

HITSUM, Nederl. dorpje, prov. Vriesland, arr. Leeuwarden, met 110 inw.

HITTE, 2 Fr. dorp, dep. Gers.

HITTREN, Noorw. riv. bij Roraas.

HITTEROE, Noorw. eil., stift Drontheim, met visscherij en 3,700 inw.

HITTISAU, Oostenr. dorp in Tirol, kreits Bregenz, met 730 inw.

HITTLERSCHANZE, Deen. fort op een eil. in de Elbe, bij Pinneberg.

HITTORF, Pruis. dorp, regdst. Dusseldorp, kreits Opladen, met 1140 inw.

HITZACKER, Han. stad, vorst. Lüneburg, met 650 inw. en een' tol op de Elbe.

HITZERD of *Zuid-Beijerland*, Nederl. ambacht en dorp in Z. Holland, distr. Dordrecht, met 1100 inw.

HITZING of *Maria Hitzing*, zeer fraai Oostenr. dorp, viertel onder het Weener Woud, met fabr. van tapijten, spiegels, staal, enz. en vele buitenplaatsen.

HIU, Chin. stad van den 2 rang in Honan. 34. 5. N. B. 131. 20. L.

HIVES, Nederl. dorpje in Luxemburg, arr. Marche, met 300 inw.

HIVINGEN, Nederl. dorp, gr. hert. en arr. Luxemburg; 2½ uur van Arlon.

HIWASSEE, N. Amer. riv., die Zuidwaarts in de Tennessee valt. 35. 38. B.

HIZACKER, zie Hitzacker.

HLAUPICTIN, Boh. dorp, kreits Kaurzim, 1 mijl van Praag, met aluin- en vitrioolziederijen en steengroeven.

HLINIK, Hong. dorp, kom. Barsch.

HLINSKO, Boh. vlek, kreits Chrudim, met pottenbakkerijen en 1680 inw.

HLUBOSCH, Boh. dorp, kreits Beraun, met ijzerwerken en 62 huizen.

HLUBSKOI, Rus. dorp, gouv. Minsk.

HLUBZIË, zie Leobschütz.

HLUK, Morav. stadje, kreits Hradisch, met 1450 inw. en wijnteelt.

HO, twee Chin. steden van den tweeden rang in Chen-si en Kiang-nan.

HO-SJOE, Chin. stad, prov. Kiang-nan; 11 uren Z. W. van Nankin.

HO-TCHI, Chin. stad, prov. Kiang.

HOA, Chin. stad van den tweeden rang in Quangtong. 21. 38. N. B. 127. 35. L.

HOAI, Chin. riv., die in Honan ontspringt, en in het meer Hongste valt.

HOAI-KING, Chin. stad, prov. Honan.

HOAIN-GAN-FOO of *Hwooee-gan-foo*, groote Chin. stad in Kiang-nan, aan de oevers van het groote kanaal, dat hier dikwijls overstrooming veroorzaakt, met een aanmerkelijk dok. 53. 30. N. B.

HOANG, Chin. stad, 2 rang, in Houquang.

HOANGHAY of *Geele zee*, groote golf in China, welke ten N. van den archipel der Chuans begint, en tusschen de prov. Petscheli, Schangtong, Leatong en Corea gelegen is, in welk laatste rijk zij aan eene prov. den naam geeft. Zij wordt dus genoemd naar de slijk, waarmede het water altijd bezet is, terwijl hare ondiepte zulk eene sterke uitwaseming veroorzaakt, dat zij altijd met mist bedekt is. 2. Prov. van het eil. Corea aan de W. kust.

HOANGHO of *Geele Rivier*, riv. in China, op eene na de grootste van alle riv. van dit rijk, mede om deszelfs slijkachtig water aldus genoemd, en welke, volgens sommigen, in het gebergte van Coconor in Tartarije ontspringt (schoon wij gelooven, dat dit nog gissing is), in haren loop eenen berg ontmoet, die haar N. waarts tot in Mongolië doet stroomen, wanneer zij, 80 Duitsche mijlen ver, dezelfde rigting houdt, vervolgens weer ter lengte van 90 m. Z. waarts loopt, en dan op eens, met eenen regten hoek, W. waarts draait, tot dat zij eindelijk Z. O. waarts, na eenen loop van 700 mijlen, in de Geele zee valt. Door hare overstroomingen rigt zij de grootste verwoestingen aan. Bij Yung-Kiatin, 25 uren van den mond, is zij 5 à 600 voeten breed, en zeer schoon, terwijl zij de riv. Olanmore en Fuënso in het N., en de Coco, Urso, Loho, Hoeiho en Hoayho, benevens verscheidene kleinere stroomen ontvangt.

HOANGHU, zie Hoanghay, No. 2.

HOANG-SIN-FU, Chin. stad in Kiang-si.

HOANGTCHEOU, groote Chin. stad in Houquang aan de Yang-tse-kiang. 2. Chin. stad in Corea; 28 uren N. N. W. van King-kitao.

HOANHO, zie Hoangho.

HOANZA, Afr. riv. in Adel, valt in de golf van Zeila.

HOAPINSU, eil. in de Chin. zee. 25. 52. N. B.

HOAR-HEAD, kaap in 't Ier. gr. Donegal, ook North-cape genoemd; op 55. 10. N. B.

HOATCHIT, landstreek bij Chin. Tartarije, door een' Mogolschen prins bestuurd, doch aan China cijnsbaar.

HOATHLEY, (OOST en WEST) 2 Eng. dorpen, gr. Sussex.

HOBACH, zie Hohbach.

HOBART, Austr. kolonie op Van Diemen's land, aan de riv. Derwent, die zich in de Stormbaai van TASMAN ontlast.

HOBART-POINT, de N. punt van den ingang van port Houghton, aan de W. kust van Amer. 244. 33. L. 57. 17. N. B.

HOBASCH, Arab. stad in Yemen.

HOBBIES-KEYS, groep rotsen en eil., aan de Z. Amer. Musquito's kust. 294. 56. L. 12. 18. N. B.

HOBIBGUNGE, O. Ind. stad, distr. Dacca, aan den oever van eenen tak van den Ganges; 11 m. Z. Z. W. van Dacca.

HOBITNAGUR, O. Ind. stad in Bengalen; 16 mijlen N. O. van Dacca.

HOBKIRK, Schot. dorp, gr. Roxburg.

HOBOKE, Nederl. dorp, prov. en arr. Antwerpen, met 2,060 inw.

HOBORG, hooge en kale berg in Zweden, Gothlands-län.

HOBREEDE, Nederl. dorp in N. Holland, distr. Hoorn, aan de trekvaart van Purmerend naar Hoorn.

HOBROË, Deen. dorp, stift Aarhuus.

HOBSCHEID, Nederl. D., gr. hert. en arr. Luxemburg, met Eischen 1550 inw.

HOCHALTINGEN, Beij. marktvlek, Rezatkreits, met 920 inw.

HOCHBERG, Beij. D., Ned. Mainkreits.

HOCHDORF, Bad. dorp, Treisamkreits. 2. Twee Wurt. dorpen, Donaukreits en Schwarzwaldkreits. 3. Zwits. distr., kant. Lucern, met 6 gemeenten en de hoofdpl. Hochdorf in een aangenaam oord, bij 't Baldecker meer, de zetel van den opperambtman, nabij de geneeskundige baden Augstholz en Ybenmoos.

HOCHENAU, Oostenr. vlek, viertel Beneden den Mannhartsberg; 1240 inw.

HOCHENECK, Oostenr. dorp in Stiermarken, kreits Cilli, met 70 huizen.

HOCHENHEIM of *Hockenheim*, Bad. dorp, Neckarkreits, ambt Schwetzingen, met 1500 inw. en tabaksteelt.

HOCHENMAUERN, Oostenr. vlek in Stiermarken, kreits Mahrberg, aan de Drave, met 1350 inw.

HOCHENWEILER, Beij. dorp, Opper Donaukreits, landg. Weiler, met 600 inw.

HOCHFELDEN, Fr. vlek, dep. Neder Rijn, arr. Saverne, met 1620 inw.

HOCHFIELD, Deen. haven in Holstein.

HOCHFILZEN, Oostenr. berg der Salzburger Alpen, 2982 voeten hoog.

HOCHGMICHLING, 8,900 voet hooge Oostenr. berg der Salzburgsche Alpen.

HOCHHAUSEN, Bad. dorp, Main- en Tauberkreits, met 770 inw.

HOCHHEIM, Nassausch ambt, aan den Main, met 10,700 inw. en de hoofdpl. Hochheim, aan den Main, met 1730 inw., die in den omtrek, den zoo vermaarden Hochheimer Rijnschen wijn teelen. 3. Saksen-Gotha's dorpje, ambt Wangenheim, met 420 inw. 4. Hes. dorp, ambt Pfeddersheim, met 560 inw.

HOCHHOLDINGEN, zie Hochaltingen.

HOCHHORN, 10,630 voet hooge Oostenr. berg der Salzburgsche Alpen.

HOCHKIRCH, Pruis. dorp, regdst. Liegnitz, kreits Glogau. 2. Saks. dorp, prov. Lausnitz.

HOCHLAND, zie Hogland.

HOCHOU, Chin. stad, prov. Kiangnan, 1 mijl van den oever van de Yangtse-kiang. 136. L. en 29. 57. N. B.

HOCHRIESS, Beij. berg, Isarkreits.

HOCHSAL, Bad. dorp, Treisamkreits.

HOCHSPEIER, Beij. dorp, Rijnkreits, distr. Kaizerslautern, in het Dürkheimer dal, met 980 inw.

HOCHST, Nassausch ambt aan den Main en de Nidda, met 11,600 inw. en de hoofdpl. Hochst aan den Main, met 1560 inw., die twee groote tabaks-, en vele andere fabr. hebben. 3. Ambt in het gr. hert. Hessen, prov. Starkenburg, op het Odenwald en aan de Mümling, met 15,170 inw., en de hoofdpl. Hochst aan de Mümling, met 1200 inw. 5. Hes. ger. en D. in Opper Hessen., met 800 inw.

HÖCHSTADT, Boh. vlek, kreits Bunzlau, aan de Iser, met 174 huizen en handel in garen. 2. Keur-Hes. vlek, gr. Hanau, op eene hoogte, met goede wijnteelt. 3. Beij. landg., Op. Mainkreits, op 5¼ V. M. 11,900 inw. bevattende. De grond is golvende, met vele bosschen en goed bebouwd. De hoofdpl. Hochstadt ligt aan de Aisch, over welke eene schoone brug ligt, met 1 kasteel, en 1300 inw. 5. Zie Hochstedt.

HOCHSTEDT, Beij. landg., dat op 3 V. M. 10,050 inw. bevat, door den Donau, Glott en Kesselbach bespoeld wordt, koren, gierst, enz. voortbrengt, en goede veefokkerij heeft. De hoofdpl. van dien naam, ligt aan den Donau, met 1 kasteel, 2 kerken, 1 hospitaal en 2,230 inw. Veldslagen in 1703, 1704 en 1800.

HOCHSTETTEN, zie Breisach.

HOCHSTEIN, kruin van het Reuzengebergte, bij Schreibershau in Silezië, 2,800 voeten hoog.

HOCHSTRÄSS, de middelste streek der Wurt. Alpen, in den Donaukreits, in den omtrek van Ulm en Blaubeuren. 2. H. of *Cötteveny*, Hong. vlek, kom. Raab, distr. Tökösch.

HOCHVOGEL, 9000 voet hooge berg der Algauer Alpen, in den Beij. Op. Donaukreits, landg. Sonthofen.

HOCHWALD, Morav. heerl. van 't aartsbisdom Olmutz, kreits Prerau, met 5 steden, 37 dorpen en 51,650 inw. Zij heeft vele bosschen, veeteelt, ijzerwerken en glashutten. 2. Een 2299 voet hooge berg in de Saks. prov. Lausnitz.

HOCHWANG, hooge bergrug bij Westerheim, Laichingen en Feldstetten.

HOCHWARTSHÖHE, 10,392 voet hooge berg der Norische Alpen, in den Oostenr. kreits Salzburg.

HOCHWEISEL, dorp in Opper Hessen, ambt

ambt Butzbach, met 640 inw.

HOCHWIES of *Welka-Polya*, Hong. dorp, kom. Barsch.

HOCKENAU, Pruis. D., regdst. Liegnitz.

HOCKENHEIM, zie Hochenheim.

HOCKERILL, Eng. buurt, gr. Hertford.

HOCKHAM, Eng. dorp, gr. Norfolk.

HOCKHOCKING, riv. der N. Amer. Rep., prov. Ohio. Zij ontspringt bij eenen tak der Scioto en N. W. loopende, valt zij bij Tray, op 38. 57. N. B., in de Ohio. Zij is tot Athenen bevaarbaar, en deszelfs oevers zijn rijk aan weiden, steengroeven, ijzerërtslagen, loodmijnen, steenkolengroeven, en zoute bronnen.

HOCKLEY, Eng. dorp, gr. Essex.

HOCKWOLD, Eng. D., gr. Norfolk.

HOCKLIFFE, Eng. D., gr. Bedford.

HOCQUIER, Nederl. dorp, gr. hert. Luxemburg, arr. Marche, met 500 inw.

HOCZELOTZ, Hong. distr., kom. Zips.

HODALLA, O. Ind. plaats, prov. Mysore, distr. Nagara, voorheen de residentie van een opperhoofd de Polygaren.

HODAN, zie Guadan.

HODBECK, Eng. riv., gr. York, die bij Wikeham in de Derwent valt.

HODDAM, Schot. kerspel, gr. Dumfries, met 1430 inw.

HODDER, Eng. riv., gr. York, die bij Mytton in de Ribble valt.

HODDESDON, Eng. marktvlek, gr. Hertford, bij de Lea, met 1250 inw.

HODEIDA, Arab. distr., prov. Yemen. 2. Arab. stad in voorn. distr. Zij is klein, heeft een kasteel en eene kleine haven, die door de kustvaarders sterk bezocht wordt, welke hier veel koffij uitvoeren. De stad heeft meestal leemen hutten en weinig steenen huizen.

HODEIGNE, Nederl. dorp, prov. en arr. Luik, met 445 inw.

HODENPIJL of *Hompel*, Nederl. heerl. in Z. Holland, distr. Rotterdam.

HODI, Nederl. dorpje, prov. Luik, arr. Huy, met 400 inw.

HODIC, zie Hoedic.

HODIMONT, Nederl. vlek, prov. Luik, arr. Verviers, met laken- en zeepfabr. en ongeveer 2000 inw. Dit vlek is slechts door het riviertje de Oese, van de stad Verviers gescheiden.

HODISTER, Nederl. dorp in Luxemburg, arr. Marche, met 320 inw.

HODISZ, Hong. dorp, kom. Eisenburg, distr. Guns, op eene hoogte, met wijn-, koren- en veeteelt.

HODNETT, Eng. vlek, gr. Salop.

HODONIN, zie Göding.

HODOSCH of *Tschegersee*, meer en dorp in Zevenbergen, kom. Doboka.

HOED, zie Sombrero.

HOEDEKENSKERKE, Nederl. dorp, prov. Zeeland, distr. Goes.

HOEDIC of *Hodic*, Fr. eil. en fort aan de kust van 't dep. Morbihan, met maar 160 inw., en visscherij; 2½ m. O. van Belle-Isle. 20. 32. L. 47. 41. N. B.

HOEGAARDE of *Hougarde*, Nederl. vlek, prov. Z. Braband, arr. Leuven, aan de groote Gette, met 2,330 inw., 35 bierbrouwerijen en 12 brandewijnstokerijen.

HOEITCHEOU, Chin. stad van den eersten rang in Quangtong. 23. N. B.

HOEK, Nederl. dorp, prov. Zeeland, distr. Hulst.

HOEKSCHE WAARD, landstreek in Z. Holland, tusschen de Oude Maas en het Hollandsch Diep, de groote Kil, die langs Dordrecht loopt, en het Spui, dat langs Voorn en Putten loopt, gelegen, en door de geweldige overstrooming in 1421, die aan zoo vele plaatsen hun bestaan, en aan zoo vele menschen het leven kostte, bekend. Men vindt er in het land van Strijen, Oud- en Nieuw Beijerland, Moerkerkerland en de heerl. Goedschalkoord (zie die art.).

HOEK VAN HOLLAND, de Z. W. hoek van de prov. Holland, welke in zee uitsteekt, bij 's Gravezande.

HOEK VAN ST. UBES, zie Espichel.

HOEKSMEER, meer in de Nederl. prov. Groningen, arr. Appingadam.

HOELBEEK, Nederl. dorpje, prov. Limburg, arr. Maastricht, met 240 inw.

HOELEDE, Nederl. dorp, prov. Z. Braband, met 560 inw.

HOENGEN, Pruis. dorp, regdst. Aken.

HOENSBROEK, Nederl. dorp, prov. Luik, arr. Maastricht, met 1050 inw.

HOENWEERD of *Homoet*, gemeene weide voor de stad Hattem, prov. Gelderland, kwart. Arnhem gelegen, en aan de stad, door hertog WILLEM VAN GELDER, in 1421, ter belooning van moed, of volgens anderen ter vergoeding van brandschade, geschonken.

HOERDT, Fr. dorp, dep. Ned. Rijn, met 1150 inw.

HOESSELT, Nederl. dorp, prov. Limburg, arr. Maastricht, met 1740 inw.

HOEVELAKE, Nederl. dorp, prov. Utrecht, arr. Amersfoort, met 500 inw.

HOEVEN, Nederl. dorp, prov. N. Braband, distr. Breda, met het roomsch katholijk seminarium voor het vicariaat van Breda, en 1300 inw.

HOEVENEN, Nederl. dorp, prov. en arr. Antwerpen, met 530 inw.

HOEWAMVEHIL, schiereil. door de naauwe landëngte Tanoeno aan het eil. Ceram gehecht. Deszelfs menigvuldige mus-

muskaatboomen, werden in 1667, door de Hollanders verwoest. Ook groeit hier veel sago, waarvan de Hollanders eenen uitsluitenden handel bezitten.

HOEYLAERT, zie Hoilaert.

HOF, Beij. landg., Op. Mainkreits, op $5\frac{3}{10}$ V. M., 22,400 inw. bevattende, wel berg- en boschachtig, doch in het uitgestrekte dal zeer goed bebouwd, met veel veeteelt. 2. H. of *Stadtam Hof*, hoofdpl. van voorn. Beij. landg., aan de Saale, met 4 poorten, 2 voorsteden, 4 luth. kerken, een rijkshospitaal, 1 gymnasium met eene schoone bibliotheek, een atheneüm of opvoedingsgesticht, vier lagere scholen, een gasthuis, wees- en armhuizen, 5,600 inw., fabr. van garen, floret, sluijers, verfwaren, wol, katoen, leder, papier, enz., en eenen vrij aanzienlijken handel. In den omtrek wordt marmer gegraven. 3. H. of *Dworec*, stadje in den Morav. kreits Olmutz, met fabr. en 1660 inw. 4. H. of *Schloszhof*, Oostenr. marktvlek onder den Mannhartsberg, aan de March, met 1000 inw. 5. Oostenr. vlek, kreits Ben. 't Weener Woud, met 650 inw. 6. Oostenr. marktvlek, kreits Salzburg. 7. Zweed. kerspel, Elfborgs-län.

HOF-AMBACHT, streek der Nederl. heerl. Schoten, in N. Holland, arr. Haarlem, met 30 inw.

HOFALIZE, zie Houffalise.

HOFBERG, Beij. dorp, Isarkreits.

HOFBIBER, Beij. D., Ned. Mainkreits.

HÖFE, Zwits. landstreek van 2 mijlen lang en 1 breed, met de dorpen Pfeffikon, Wollrau, enz., kanton Schweitz.

HÖFEN, Wurt. dorp, Jaxtkreits, met 1400 inw. 2. Zie Friedrichshafen.

HOFF, Noorw. stad, stift Aarhuus, met 6000 inw. 2. Landpunt aan de W. kust van Afrika; 6 mijlen Z. O. van point Saline, aan de baai van Arguira.

HOFFELD, zie Hâcheville.

HOFGEISMAR, Keur-Hes. stad, prov. Ned. Hessen, met 2,380 inw.

HOFHEIM, Nassausch stadje, ambt Höchst, aan de Guldenbach, met 1220 inw. 2. Gr. hert. Hes. marktvlek, vorst. Starkenburg, aan den Rijn, met 960 inw. 3. Beij. stadje, Neder Mainkreits, met 730 inw. Het landg. van dien naam bevat 5,700 inw.

HÖFINGEN, Wurt. D., Neckarkreits.

HOFKIRCH, Oostenr. dorp, Op. Muhlviertel, aan de Rana.

HOFKIRCHEN, Beij. D., Ned. Mainkreits.

HOFLACH, Beij. dorp, Isarkreits,

HÖFLEIN (GROOT EN KLEIN), Hong. dorp, kom. Oedenburg.

HOFLÖSNITZ, Saks. bergstreek, kreits Meissen, met een dorp en veel wijnbouw.

HOFSTAEDE, Nederl. D., prov. O. Vlaanderen, arr. Dendermonde; 1770 inw.

HOFSTADT, Hes. dorp, vorst. Starkenburg.

HOFSTEDE, oud Nederl. gehucht, prov. Zeeland, distr. Sluis. 2. Nederl. bank in de Zuiderzee, niet ver van Stavoren.

HOFSTETTEN, Beij. D., Ned. Mainkreits.

HOFTERZAND, voormalig Nederl. klooster, prov. Zeeland, distr. Hulst.

HOF VAN DELFT, Nederl. heerl. in Z. Holland, distr. Rotterdam.

HOFWA, Zweed. dorp, Skaraborgslän, aan eene riv., tusschen de meren Schaagen en Unden.

HOFWEGEN, kleine Nederl. buurt, in Z. Holland, distr. Gorkum; nabij Bleskensgraaf.

HOFWEYER, Bad. dorp, Kinzigkreits.

HOFWYL of *Wylhof*, aanzienlijk landgoed in 't Zwits. kanton Bern; 2 mijlen van de hoofdplaats, bekend door de landbouwkundige proeven, en het ook in ons vaderland beroemde opvoedingsgesticht van den heer EMMANUEL VAN FELLENBERG, thans eene der meest bezochtste plaatsenvan geheel Zwitserland.

HOG-ISLAND, een der Schot. Hitlands eil., bij de O. kust van het vaste land. 16. 34. L. 60. 30. N. B. 2. Klein N. Amer. eil. in Pamlico-sound, aan de kust van N. Carolina. 301. 10. L. 34. 56. N. B. 3. Klein N. Amer. eil. in den Atl. oceaan, bij de kust van Virginië. 302. 4. L. 37. 30. N. B. 4. N. Amer. eil. aan de O. zijde van het meer Champlain, gr. Franklin, prov. Vermont, 3 mijlen lang en 1 breed. 5. N. Amer. eil., prov. Rhode island, in Narganset baai, ongeveer 1 mijl in den omtrek. 6. Eil. in de Ind. zee, bij de O. kust van Palawan. 137. 22. L. 10. 18. N. B. 7. Eil. in de Ind. zee, ruim 13 mijlen lang en 1 breed; 20 mijlen W. van Sumatra. 113. 36. L. 2. 30. N. B. 8. Eil. in de Ind. zee, ongeveer 7 mijlen in den omtrek, aan den N. O. hoek van het eil. Java. 132. 41. L. 7. 5. Z. B. 9. Eil. in de Ind. zee, 5 mijlen lang en 2 breed, aan de W. kust van Saleyer. 138. 31. L. 6. 12. Z. B. 10. Eil. aan de W. kust van O. Ind., met eenen hoogen berg. Tusschen hetzelve en de vaste kust is een goed vaarwater voor schepen naar de Pigeon eil. 92. 22. L. 14. 2. N. B. 11. Klein Ier. eil., gr. Cork, in de baai van Bantry.

HOG-ISLANDS, groep kleine eil. aan de Z. W. kust van Ierland, en het gr. Ker-

Kerry, tusschen Ballinaskelling baai en den mond van de riv. Keumare.

Hog's Head, Ier. kaap aan de Z. W. kust, het O. uiteinde van de Ballinaskelling baai en het gr. Kerry. 7. 31. L. 51. 45. N. B.

Hogarde, zie Hougarde.

Hogas, Zweed. D., Gothenburgs-län.

Högau, zie Hegau.

Hogden, klein eil. in de golf van Finland. 44. 25. L. 59. 33. N. B.

Hoge, Deen. eil. bij Sleeswijk.

Hoggry, O. Ind. riv. in Mysore.

Hoghton, Eng. vlek, gr. Lancaster, met 1700 inw.; 2 m. W. van Blackburn.

Högland, rotsachtig Rus. eil. omtrent in het midden van Finland, met bronnen van zoet water, 2 dorpjes en 400 inw., meest visschers en loodsen. Van 15 Augustus tot 1 November branden hier 2 vuren. 2. Stadje in 't Z. van Noorwegen: 11 m. N. van Friedrichstadt.

Hogne-St.-Anne, Nederl. buurt, prov. Namen, arr. Dinant, met 95 inw.; 2 uren van Rochefort.

Hognoul, Nederl. dorpje, prov. en arr. Luik, met 370 inw.

Hogolen of *Torres*, een der Aziat. Carolinen eil., tot de groep Cittao behoorende, en 't welk het verblijf van een opperhoofd is.

Hogstorpe, Eng. D., gr. Lincoln.

Hogsties (the), zeer gevaarlijke reeks van klippen, bij de W. Ind. Bahama eil., tusschen groot Heneagua en Crooked eil. 301. 56. L. 21. 40. N. B.

Hogue (la), Fr. kaap, dep. 't Kanaal, arr. Valognes, niet ver van Cherbourg. 2. Dorp bij genoemde kaap, met eene reede, die door het fort l'Isle à Madame verdedigd wordt, en 500 inw. heeft, die Soda bereiden.

Hogue Belle, kaap op het eil. Yersey; ongeveer 2 mijlen N. van St. Helier.

Högyesz, Hong. stadje, kom. Tolna, met een kasteel, schoon park, 3,150 inw., tabaks- en wijnteelt.

Hohbach, Wurt. vlek, Jaxtkreits, ambt Blaubeuren, aan de Jaxt, met 760 inw., wijnteelt en steengroeven.

Höhe (die), Zie de Hoogte. 2. H. of *Höchte*, Poolsch *Wyzyna*, zandig en onvruchtbaar oord in 't Pruis. regdst. Dantzig, kreits Neustadt, met de stad Hela. 3. Brunsw. dorp, Wezer distr.

Hoheberg, berg van 495 voet in Mecklenburg Schwerin, bij Schlenitsen.

Hohegeisz, Brunsw. dorp, distr. Blankenburg, kreitsger. Walkenried, de hoogste bewoonde plaats op het Hartzgebergte, 2760 voeten boven de zee, met 390 inw., die veel ijzer- en vaatwerk maken.

Hökekopf, berg in 't Zwarte Woud in Baden, 2560 voet hoog.

Hohemauth, Boh. stadje, ook Wissoty-Meyto genoemd, kreits Chrudim, aan de Meyta, met 3,630 inw.

Hohenalm, Oostenr. D., kr. Salzburg.

Hohenaltheim, Beij. D., Rezatkreits.

Hohenaschau, Beij. kasteel en heerl., Isarkreits, landg. Rosenheim, welke op 5. V. M. 6,240 inw., schoone bosschen en het dorp Aschau bevat.

Hohenasperg, zie Asperg.

Hohenau, Oostenr. dorp, kreits Beneden den Mannhartsberg, aan de March, met 1250 inw.

Hohenaurach, zie Urach.

Hohenbaldern, zie Baldern.

Hohenberg, Oostenr. dorp, kreits Boven 't Weener Woud. 2. Beij. dorp, Op. Mainkreits, landg. Seib, ter plaatse waar de Eger in de Rosla valt, met 500 inw., ijzergroeven en de aluingroef de *Vriendschap*, in den omtrek.

Hohenbodman, Bad. D., Zeekreits.

Hohenbruck, Boh. stadje, kreits Königingrätz, met 1400 inw.

Hohenbüchen, Brunsw. dorpje, kreits Grene, met 210 inw.

Hohenburg, Beij. slot, Isarkreits, met eene marmergroef. 2. Beij. slot, Rezatkreits, bij Bissingen 3. Zie Homburg.

Hohendodeleben, Pruis. D., regdst. en nabij Maagdenburg, met 910 inw.

Hoheneck, Oostenr. vlek in Stiermarken, kreits Cilli. 2. Wurt. dorp, Neckarkreits. 3. Beij. slot, Rezatkreits.

Hohenelbe, H. of *Wrchlaby*, Boh. stad en heerl., kreits Bitschow, niet ver van de plaats, waar de Elbe eerst kan gezegd worden rivier te zijn, met 1 kasteel, 2,300 inw. en fabr. van batist, gaas en papier. 2. Op. en Ned. H., 2 Boh. dorpen, kreits Bitschow.

Hohenembs, zie Embs.

Hohenems, zie Hellebrunn.

Hohenerxleben, dorp in Anhalt-Bernburg, ambt Mühlingen.

Hohenfelde, Pruis. dorp, regdst. Cöslin. 2. Dorp in Mecklenburg Schwerin, ambt Sternberg, met 230 inw.

Hohenfelden, dorpje in Saksen-Weimar, ambt Berka, met 226 inw.

Hohenfels, Beij. marktvlek, Regenkreits, met 600 inw. 2. H. of *Neu-Hohenfels*, heerl. in Hohenzollern-Sigmaringen, met verscheidene dorpen, een bergkasteel en 900 inw.

Hohenfinow, Pruis. dorp, regdst. Potsdam, met 500 inw. en fabr.

Hohenfriedberg, zie Friedeberg.

Hohenfurt, Boh. D., kreits Budweis, aan de Moldau, waarin men paarlen vindt.

HOHENGEISZ, zie Hohegeisz.
HOHENGEROLDSECK, zie Geroldseck.
HOHENHAMELN, Han. dorp, vorst. Hildesheim, met 950 inw.
HOHENHARD of *Honhardt*, Wurt. dorp, Jaxtkreits, met 500 inw.
HOHENHASLACH, Wurt. vlek, Op. ambt Waihingen, met 1200 inw.
HOHENHAUSEN, voogdij en dorpje in Lippe-Detmold, ambt Bahrenholz.
HOHENHEIM, Fr. D., dep. Ned. Rijn.
HOHENHEWEN, Bad. heerl., Zeekreits.
☞ HOHENKIRCHEN, dorp in Saksen Gotha, ambt Georgenthal, met 600 inw. 2. Keur-Hes. D., ambt Ahne, met ijzergroeven. 3. D. in Mecklenburg-Schwerin, ambt Grevesmühlen, met 1160 inw.
HOHENLANDSBERG, Beij. berg, Rezatkreits, tusschen Gollhofen en Marktbibart. 2. Beij. heerl. en slot, Rezatkreits, van den vorst von Schwarzenberg.
HOHENLEIPISCH, Pruis. dorp, regdst. Merseburg, kreits Liebenwerda.
HOHENLEPT, dorp in Anhalt-Dessau, ambt Zerbst.
HOHENLEUBEN, vlek in het vorst. Reusz, ambt Reichenfels, aan de Lende, met 2000 inw. en velerlei fabrijken.
HOHENLIEBENTHAL, Pruis. dorp, regdst. Reichenbach, met 1040 inw.
HOHENLIMBERG of *Limburg*, Pruis. heerl. en dorp, regdst. Arensberg, met 1350 inw. en fabrijken.
HOHENLINDEN, Beij. D., Isarkreits, (overwinning van MOREAU in 1800).
HOHENLOHE, Duitsch vorstelijk huis, welks goederen thans in Beijeren en Wurtemburg gelegen zijn. Het stamt van de Frankische koningen af, en bestaat uit de volgende liniën: 1. de *Neuersteiner hoofdlinie*, welke in drie takken, *a. Hohenlohe Langenburg*, met de residentie Langenburg; *b. Hohenlohe Ingelfingen*, residentie Oehrenburg. *c. Hohenlohe Kirchberg*, residentie Kirchberg, verdeeld is, en welke drie takken ongeveer de helft van het vorst. Hohenlohe, benevens het gr. Gleichen in Saksen-Gotha en verscheidene heerl. in Saksen en in de Lausnitz bezitten. 2. De *Waldenburgsche hoofdlinie*, bestaande mede in drie takken, als: *Hohenlohe-Bartenstein*, residentie Bartenstein; *Hohenlohe Jaxtberg*, residentie Haltenbergstetten, en *Hohenlohe-Schillingsfürst*, residentie Schillingsfürst, en welke de andere helft van het vorst. Hohenlohe, benevens de voormalige Wurt. Opperambten Jaxtberg, Haltenbergstetten, Laudenbach en Braunsbach bevat. De eerste hoofdlinie belijdt den luth., de tweede den roomschen godsdienst. Het land in dit vorst. is zeer vruchtbaar, wordt door de Jaxt, Tauber en Kocher bespoeld, brengt zeer veel koren, wijn, vlas, boomvruchten en hout voort, en heeft veel veeteelt en eenige mineralen. Het bevat op 22 V. M. in 12 steden, 3 vlekken, 185 dorpen, 64,000 inw., waarvan er 61,030 met het grootste deel des lands, tot Wurtemburg behooren, die hetzelve in den Jaxtkreits heeft ingelijfd, terwijl een deel der bezittingen van Hohenlohe-Schillingsfürst, 1 V. M. met 1940 inw., onder Beijeren staat, en aldaar tot den Rezatkreits behoort.
HOHENMISTORF, dorp in Mecklenburg-Schwerin, ambt Neukalden.
HOHENMÖLSEN, zie Mölsen.
HOHENMÜLSEN, zie Mülsen.
HOHENNAUEN, Pruis. dorpje, regdst. Potsdam, met 400 inw., aan een meer, dat in de Havel stroomt.
HOHENNEUFFEN, zie Neuffen.
HOHENOLSEN, dorp in 't vorst. Reusz, ambt Greitz.
HOHENRECHBERG, zie Rechberg.
HOHENRODE, Keur-Hes. dorp, prov. Schauenburg.
HOHENRUPERSDORF, Oostenr. dorp, kreits Beneden den Mannhartsberg.
HOHENSACHSENHEIM, zie Groszsachsenheim.
HOHENSALZBURG, zie Salzburg.
HOHENSAX, Zwits. D., kant. St. Gallen.
HOHENSCHWANGAU, Beij. slot en D., Op. Donaukreits, waarbij de buurt Schwangau, met marmergroeven.
HOHENSPRENZ, dorp in Mecklenburg Schwerin, ambt Gustrow, met 875 inw.
HOHENSOLMS, Pruis. stadje, regdst. Coblentz, met 520 inw.
HOHENSTADT, Morav. stadje, kreits Olmütz, aan de Sazawa, met 2 kerken en 1500 inw. 2. Wurt. dorp, Jaxtkreits, met 750 inw. 3. Beij. dorp, Rezatkreits, met 500 inw.
HOHENSTAUFEN, Wurt. vlek, Jaxtkreits, Op. ambt Göppingen, met 925 inw.
HOHENSTEDE, Holsteinsch vlek, ambt Rendsburg.
HOHENSTEIN, Pruis. stadje, regdst. Koningsbergen, met 2 voorsteden en 940 inw. 2. Saks. stadje, kreits Meissen, met 750 inw. en een ambt van 5 steden, 1 vlek, 49 dorpen, met 19,900 inw. 3. Beij. D., Rezatkreits. 4. Zie Hohnstein.
HOHENTHENGEN, Wurt. dorp, Donaukreits. 2. Bad. dorp, Treisamkreits.
HOHENTWIEL, voormalige Wurt. bergvesting, Neckarkreits, midden in den Bad. Zeekreits gelegen, die de Franschen in 1800, in de lucht deden springen.
HOHENWANGELIN, dorp in Mecklenburg-

burg-Schwerin, met 920 inw.

HOHENWARTH, dorp in Schwarzburg-Rudolstadt, ambt Könitz.

HOHENWETTERSBACH, Bad. dorp, Pfinz- en Enzkreits, met 550 inw.

HOHENWICHE, Pruis. dorp, regdst. Reichenbach, met 550 inw.

HOHENWICHELEN, D. in Mecklenb. Schwerin, ambt Mecklenburg; 1100 inw.

HOHENWIESE, Pruis. dorp, regdst. Reichenbach, met 600 inw.

HOHENZIAS, Pruis. dorp, regdst. Maagdenburg, kreits Jerichow.

HOHENZIERITZ, dorp in Mecklenburg Strelitz, heerl. Stargard.

HOHENZOLLERN, Duitsch vorst., tusschen de beide regerende huizen *Hohenzollern-Hechingen* en *Hohenzollern Sigmaringen* verdeeld. Zij hebben te zamen op de bondsvergadering met Lichtenstein, Reusz, de beide Lippe's, en Waldeck, de 16de plaatsbekleedende, doch *in plenum*, heeft elke linie eene bijzondere stem.

HOHENZOLLERN-HECHINGEN, Duitsch vorst., tusschen Wurtemburg en Sigmaringen of tusschen 26. 34. en 26. 50. L. en 48. 17. en 48. 25. N. B. gelegen, en op $5\frac{1}{2}$ V. M. in 1 stad, 1 vlek, 12 dorpen, 12 buurten en 2 kasteelen 14,500 zielen bevattende. Het land, door een deel der Schwabische Alpen bezet, is bergachtig; de hoogste kruinen zijn: de Zillerhorn, Heiligenberg en Hohen-Zollerberg. De grond is vruchtbaar, deels bebouwd, deels met bosschen bezet; de dalen worden door eenige beken en het Burgermeer bespoeld. Luchtsgesteldheid en voortbr. zijn, zoo als in het Z. van Duitschland: koren, veel aardappelen en vlas, hout, rundvee, schapen, varkens, een weinig wild en visch, kalk, enz. De fabr. zijn gering. De inw. belijden den roomschen godsdienst, wier geestelijkheid onder den bisschop van CONSTANTZ staat. Het onderwijs is in handen der geestelijken; te Hechingen is een gymnasium. De vorst is onafhankelijk, zonder landstenden; de waardigheid is erfelijk in de mannelijke linie. De inkomsten beloopen 12,000 gulden, doch de schulden zijn aanzienlijk, zoo dat de vorst zich zelven zeer beperkt heeft. De hoofdstad is Hechingen.

HOHENZOLLERN-SIGMARINGEN, Duitsch vorst. tusschen Hechingen, Wurtemburg en Baden, of tusschen 26. 23. en 27. 7. L. en 47. 55. en 48. 25. N. B. gelegen, en op 20 V. M. in 4 steden, 7 vlekken, 30 dorpen en 40 buurten 37,000 inw. bevattende. Het land ligt grootendeels op de Zwabische Alpen, is, op eenige oorden na, meestal steenachtig en weinig vruchtbaar, en wordt door den Donau, die de Lauchart, de Ablach, de Smiech en de Ostrach ontvangt, en door de Eisach en Glatt bespoeld. De luchtsgesteldheid is veelal ruw, doch in den zomer heet. De landbouw is zeer verbeterd. De voortbr. zijn: meer koren dan men noodig heeft, veel aardappelen, vlas en hout, doch weinig boomvruchten en moesgroenten; veel rundvee, schapen en geiten, maar weinig paarden, varkens en bijen. Er wordt ook ijzer, steenen, kalk en gips gegraven. De fabr. zijn zeer gering. De inw. belijden den roomschen godsdienst, en hunne geestelijkheid staat onder den bisschop van Constantz, en heeft meestal het onderwijs in handen. De regering is onbepaald en erfelijk. De vorsten van Fürstenburg en van Thurn-en-Taxis staan, voor hunne hier gelegene heerl., onder den vorst. De inkomsten bedragen 300,000 gulden. Het land wordt verdeeld in onmiddelijke en hoogheidslanden, waarvan de eerste uit 3 opperambten, de laatste uit 2 heerl. enz. bestaan. De hoofdstad is Sigmaringen.

HOHEPOEN, hooge berg, vorst. Waldek, met schoone versteeningen. De Demel ontspringt aan deszelfs voet.

HOHERSTIEG, een der hoogste toppen van het Thuringerwald, in Saksen Hildburghausen, bij Heubach.

HOHESTAUFEN, 5,408 voeten hooge bergtop, op de Beij. en Oostenr. grenzen, niet ver van Reichenthall.

HOHEZOLLERBERG, berg van 2,620 voet in Hohenzollern Hechingen.

HOHLEBORN, Keur-Hes. dorp, prov. Fulda, ambt Schmalkalden.

HOHLENFELD, zie Tintange.

HOHLFELD, zie Holfeld.

HOHNAU, Bad. dorp, Kinzigkreits.

HOHNDORF, Pruis. D., regdst. Oppoln.

HOHNHEIM, Fr. D., dep. Ned. Rijn.

HOHNHORST, Keur-Hes. dorp, prov. Schauenburg, ambt Rodenburg.

HOHNSDORF, dorp in Anhalt-Köthen, ambt Kothen.

HOHNSTEIN, Pruis. kreits, regdst. Erfurt, welke de stad en het gebied van Nordhausen en het Pruis. gebied Hohnstein bevat, en op $9\frac{1}{2}$ V. M. in 5 steden, 1 vlek, 64 dorpen en 5 buurten, en 38,000 inw. bevat. De grond is meestal bergachtig, doch vruchtbaar, en wordt door de Wipper met de Bode, de Helmezorge en andere kleine riv. en beken bespoeld. De voortbr. zijn: koren, tarw, aardappelen, raapzaad en vlas. Er zijn vele bosschen, benevens groe-

groeven van ijzer, albaster en leijen. De hoofdplaats is Nordhausen. 2. Han. prov., die in de midden eeuwen hare eigene graven had en haren naam van een vervallen bergkasteel ontleent, ligt tusschen de Pruis. prov. Saksen en het Brunsw. distr. Walkenried, en bevat op ruim 3 V. M. in 1 stad, 1 vlek, 21 dorpen en buurten, 6,700 inw. Het land ligt op en tegen het Hartzgebergte, doch heeft ten Z. een gedeelte van de Goldene Aue, en wordt door de Bähre, de Koppel en andere beken bespoeld. De grond is maar gedeeltelijk vruchtbaar; de landbouw overal moeijelijk, en levert niets dan eenig koren en moesgroenten op; doch er zijn vele weilanden, zoo dat de teelt van paarden, rundvee, schapen, geiten, varkens en bijen; de bosschen, en de groeven van kalk, gips, albaster, marmer, kobalt, koper, ijzer, steenkolen, enz. de voornaamste middelen van bestaan zijn. Het gr. wordt verdeeld in drie ambten. De hoofdstad is Hefeld. 3. H. of *Hohenstein*, Saks. bergstadje, Ertzbergsche kreits, onder de heerl. Vorderglauben, aan het hangen van eenen aanzienlijken berg, met eene hooge burgerschool, 1 goed ingerigt arm- en weeshuis, 3,200 inw. en velerlei fabr.

HOHO-NOR, zie Koko-Nor.

HOGSCHEID, Pruis. dorp, regdst. Dusseldorp.

HOIAY, een der kleinere Schot. Hebriden, bij Harris.

HOIET, eiland in de Ind. zee, op 117. 33. L. 6. 36. N. B.

HOILAERT, Nederl. dorp, prov. Z. Braband, arr. Brussel, met 1630 inw.

HOJOS, Hong. dorp, kom. Pesth.

HOKIAN, Chin. stad, prov. Peking, die over 109 andere steden gebiedt.

HOKELFING, Zweed. D. aan de Sont.

HOL, Zweed. dorp, Elfsborgs-län. 2. Verscheidene merkwaardige holen in het Uralisch gebergte, in Aziat. Rusland, bij Jamonlasch, Muniaktash en Baklanlasch en anderen.

HOLA, zie Koningsberg.

HOLAN, Boh. D., kreits Leutmeritz.

HOLAIVA of *Hoolawa*, onbewoond eil. in den Stillen Oceaan, dat benevens Hoanno Fou en Lofooga, de door de inboorlingen zoogenoemde groep Hapae uitmaakt. Deze eil. zijn 6 of 7 Eng. mijlen lang, en hebben in het uiterlijk aanzien veel overeenkomst met elkander. Zij zijn de Noordelijkste der Vriendelijke Eilanden. Holawa ligt op 19. 52. Z. B. 203. 22. L.

HOLAMIN, klein Schot. eil. Z. W. van Mull. 307. 25. L. 59. 19. N. B.

HOLAND, Noorw. dorp, stift Aggerhuus, met 3,530 inw.

HOLAR, zie Holum.

HOLAUS, riv. in Voor-Indië, prov. Aurungabad, welke in de Arab. zee valt.

HOLBEACH, Eng. marktvlek, gr. Lincoln, met 3000 inw., handel in koren en steenkolen.

HOLBECK, Deen. ambt, eil. Zeeland, dat op 29 V. M. er 3 steden, 2 baronnijen, 86 kerspelen en 37 landgoederen 48,500 inw. bevat. 2. Stad in dit ambt, aan eene golf of arm van den Isefiord, met 1200 inw., landbouw, brandewijnstokerijen en graanhandel. 55. 48. N. B. 29. 28. L. 3. Eng. vlek, gr. York, met 5,130 inw.

HOLBERG, Deen. baronnij, eil. Zeeland, met de twee goederen Terslose en Brorup.

HOLBOURN-HEAD, Schot. kaap, aan de Noordkust van het gr. Caithness. 14. 25. L. 38. 30. N. B.

HOLBOURN-ISLAND, klein eil. aan de N. O. kust van Nieuw Holland.

HOLBROOK, Eng. dorp, gr. Suffolk.

HOLCOMBE, Eng. dorp, gr. Somerset. 2. Eng. dorp, gr. Devon.

HOLCOST, Eng. D., gr. Northampton.

HOLDWITHHOPE, N. Amer. eil. in de Hudson's straat, dat ongeveer 20 mijlen in den omtrek heeft, door HUDSON in 1607 ontdekt, en even boven kaap Prince Herry gelegen. Het werd door dien zeevaarder dus genoemd, omdat hij Z. waarts van hetzelve eene diepe baai vond, bewesten de kust van Labrador inloopende, waardoor hij hoop kreeg, om door dezelve eenen doortogt te vinden. 61. 30. N. B.

HOLDEN, vlek der N. Amer. Rep., prov. Massachusetts, gr. Worcester. 2. Noorw. D., stift Aggerhuus; 2200 inw.

HOLDENHURST, D., gr. Southampton.

HOLDERNESS, Eng. distr., het Z. O. deel van 't gr. York, met eenen zeer vruchtbaren bodem, en beroemd wegens deszelfs hoornvee en paarden.

HOLDINGEN, Nederl. dorp, gr. hert. Luxemburg, arr. Dietkirch.

HOLDSWORTHY, Eng. D., gr. Devon.

HOLE, Eng. dorp aan de W. kust van Cornwallis.

HOLETOWN, stadje aan de W. kust van 't eil. Barbados. 319. 15. L. 13. 12. N. B.

HOLE IN THE WALL, dorp der N. Amer. Rep., prov. Maryland, gr. Talbot.

HOLEBROOK, Eng. dorp, gr. Derby.

HOLEDE, Nederl. dorp, prov. Z. Braband, arr. Leuven.

HOLEGRAB, bergpas in het Schwarzwald

wald, tusschen Villingen en Freyburg.

HOLENBURG, Oostenr. heerl., marktvlek en slot, kreits Boven 't Weener Woud, distr. Tuln, aan den Donau.

HOLENFELDZ, Nederl. dorp, gr. hert. en arr. Luxemburg.

HOLESCHAU, Morav. stad, kreits Prerau, aan de Morawa, met een aanzienlijk kasteel, handel in wol en 4,270 inw.

HOLGUIN, vlek op 't W. Ind. eil. Cuba, met 6000 inw.

HOLICZ of *Holitsch*, Hong. vlek, kom. Neutra, aan de Morawa, met 1 roomsch gymnasium, 1 luth. en 1 roomsche kerk, een klooster, eene synagoge, en 4,000 inw., die lakenfabr., wijnteelt en marmergroeven hebben.

HOLINKA, Pool. stadje, waiw. en distr. Augustow, met 225 inw.

HOLISSA, plaats op 't Austr. eil. Tongatabo, een der Vriendelijke eil., met eene bron door COOK gegraven.

HOLITSCH, zie Holicz.

HOLITZ, Boh. dorp, kreits Chrudim.

HOLKAM, opene reede en dorp in 't gr. Norfolk, met 580 inw.

HOLKAR, O. Ind. staat der Mahratten, eenigzins aan de Britten onderworpen, welke, op 535 V. M., 1,200,000 inw. bevat. Zij maakt eigenlijk het W. deel der prov. Malwah uit, en bevat, behalve de distr. van Chumpaneer (zie Guzeratte), eene zamenhangende landstreek uit, welke zich boven de Nerbuddah uitstrekt, ten N. aan Ajmeer en ten Z. aan Berar en Hardeso grenst, eene krijgsmagt van 30,000 ruiters en 4000 man voetvolk heeft.

HOLKER (NEDER), Eng. dorp, gr. Lancaster, met 940 inw.

HOLKHAM, zie Holkam.

HOLKHAM-BAAI, aan de W. kust van N. Amer., in de straat van Stephens.

HOLLABRUNN (NEDER EN OPPER), Oostenr. dorp en marktvlek, viert. Beneden den Mannhartsberg.

HOLLACOURT, Fr. dorp, dep. Moezel: 2 mijlen van Faulquemont.

HOLLAIN, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Doornik, met 850 inw., 2 uren van Doornik.

HOLLAND, Nederl. prov., de negende in rang, grenst ten N. en W. aan de Noordzee, ten N. O. aan de Zuiderzee, ten O. aan de prov. Utrecht en Gelderland, en ten Z. aan de Merwe, den Biesbosch, het Hollandsch Diep, en den Krammer. Zij is tusschen 21. 50. en 23. 2. L. en 51. 45. en 53. 30. N. B. gelegen, terwijl zij van het Z. naar het N., 30 uren lang, en ten Z. en in het midden circa 9 uren breed is, eenen omtrek van 80 uren heeft, en op 103 V. M. (volgens den Staats-almanak van 1822) 770,714 inw. bevat. Het land is vlak en laag, ja op vele plaatsen zelfs veel lager dan de oppervlakte der zee, waarom het tegen deze, zoo door de duinen, die door dezelve gevormd zijn, als door kostbare zeedijken moet worden beschermd, welke laatste langs de geheele uitgestrektheid der Zuiderzee, in N. Holland en verder in Vriesland, Overijssel en Gelderland, en, hoewel minder in hoogte, langs onderscheidene rivieren, die mede dikwerf buiten derzelver oevers treden, gevonden worden. De duinen, de eenigste heuvels, die men in deze prov. vindt, zijn op sommige plaatsen meer dan een uur breed, en worden, als vlak land beschouwd, op 50,000 morgen begroot, terwijl het verstuiven derzelven, dat voor het land allergevaarlijkst zijn zoude, door zekere planten verhoed wordt. Aan de kusten bij deze duinen is de grond schraal, verder, over het algemeen, waterrijk en moerassig, en voorheen, in het N. gedeelte vooral, vol meren, welke thans grootendeels door de vlijt der ingezetenen zijn droog gemaakt, en waaronder vooral de Purmer, Wormer, Beemster, Schermer, Wogge, Heer- Huigenmeren, de Zijpe, enz. behooren, terwijl men zelfs het reuzenplan gevormd heeft, om het Haarlemmer meer mede droog te maken (zie dit art.). De lage landen, bijzonder wanneer zij uitgeveend zijn, en vele polders, staan des winters onder water, doch worden door de talrijke watermolens en eenige stoommachines drooggemaakt. De voornaamste riv. zijn: de Rijn, of deszelfs takken de Lek, de Oude Rijn, de Kromme Rijn en de Vecht; de Maas, die met de Waal vereenigd, den naam van Merwe draagt; de Linge, de Hollandsche IJssel, de Gouwe, de Schie, de Rotte, de Amstel, de Zaan, het Spaarn enz. De meren zijn: het Haarlemmer meer waartoe de Leijdsche, Spring- en andere meren behooren, het Beilemer meer, dat nu droog gemaakt wordt, en het Zuider meer. Verder heeft men er eene menigte gegraven kanalen of vaarten, als: dat van Nieuwersluis in den Krommen Amstel, waardoor Utrecht gemeenschap met Amsterdam heeft; van Gouda uit den IJssel naar den Amstel, dat bij Alphen in den Rijn komt; van Naarden in den Amstel; van Rotterdam, over Delft, Leijden en Haarlem naar Amsterdam; het kanaal van Katwijk, waardoor de Rijn zijne uitwatering

heeft,

heeft, en een meesterstuk is van waterbouwkunde; het Alkmaarsche kanaal, en, behalve nog vele andere, het Nieuwe kanaal van het Nieuwe diep naar Amsterdam, dat al de overige zal overtreffen. De luchtsgesteldheid is, door de nabijheid der zee, veelal vochtig, beneveld en ongestadig; voor de inboorlingen echter niet ongezond: — men vindt er zelfs vele oude lieden. De zeevlammen, eene mist, die soms langs de Noordzee nedervalt, doet echter wel eens veel schade aan velden en boomvruchten. Onder de voortbr. behooren: de gewone huisdieren, vooral uitmuntend rundvee, hetwelk hier de heerlijkste boter en kaas oplevert; gevogelte, veel hazen en konijnen, zee- en riviervisch, mosselen, oesters en bijen. Uit het planterijk: koren, meer dan voorheen; heerlijke boomvruchten en moesgroenten; best vlas, hennep, meekrap, cichorei, mostaard- en raapzaad, veel aardappelen, schoon gras en ander voeder voor het vee; wijdberoemde bloemen, enz.; veel turf, vooral in het Z. gedeelte, alwaar reeds verscheidene polders zijn uitgeveend, en door uitmaling, weer in heerlijk wei- en bouwland herschapen zijn; verder leem-, pijp- en porseleinaarde. De inw., bijzonder die van het N. gedeelte, hebben eenige bijzondere eigenschappen, die hen van de bewoners der andere prov. onderscheiden. Zij zijn veelal zeer gegoed, en zelfs de landman geniet in deze prov. een' trap van welvaart en rijkdom, die den vreemdeling doen verbazen, even zeer als de digte bevolking en de menigte steden, dorpen, buurten, enz. in zulk een klein bestek. Landbouw en veeteelt behooren ook tot de eerste middelen van bestaan, en de Edamsche, Stolksche, Leijdsche en Texelsche kazen, en de Delftsche en Leijdsche boter zijn alom vermaard. De wol der schapen, bijzonder op Texel en Wieringen is voordeelig bekend. Uit de mosselschelpen aan de kusten bij Katwijk, Noordwijk, enz. wordt goede kalk gebrand. Menigvuldig zijn de fabr. in laken, linnen, zeildoek, tabak, porselein, aardewerk, tabakspijpen, katoen, zijde, goud en zilver, papier, enz., alsmede de suikerraffinaderijen, zoutkeeten, brandenrijen, brouwerijen, enz. Ook zijn er twee geschutgieterijen. Maar de grootste tak van bestaan is de handel, die van hier op alle oorden der wereld gedreven wordt, en schoon niet meer gelijk aan vorige tijden, echter nog aanzienlijke sommen in omloop brengt. De uitvoer bestaat in boter, kaas, huiden, vee, zaden, bloembollen, gezouten en gerookte visch en onderscheidene fabrijkwaren. De prov., welke 22 leden in de tweede kamer zendt, is in twee deelen, het Noordelijk en Zuidelijk gedeelte verdeeld, die elk eenen bijzonderen gouverneur en eene vergadering van gedeputeerde staten hebben. De vergadering der provinciale staten, die beurtelings in den Haag en te Haarlem (de beide hoofdsteden), gehouden wordt, bestaat uit 90 leden, waarvan er 14 door den adel, 49 door de steden en 27 door den land-eigenaar worden benoemd. Elk der vergaderingen van gedeputeerde staten bestaat uit 9 leden. 2. H. of *Hollowland*, Eng. distr., gr. Lincoln; zie verder Lincoln. 3. Vlek der N. Amer. Rep., prov. Massachusetts, gr. Hampshire. 4. Kaap in de Z. Amer. straat van Magellaan. 295. 12. L. 53. 57. N. B. 5. H. *Down*, Eng. vlek, gr. Lancaster, met 550 inw. 6. N. Amer. eil. in Chesapeak baai, ten Z. van Hooper's eil. 7. N. Amer. kaap van Maryland, ten W. van Chesapeak baai, welke met het eil. Parker den mond der Herring baai vormt. 8. Haven in de Z. Amer. straat van Magellaan, met goeden ankergrond. Eene kleine rivier stroomt bij kaap Holland in dezelve, terwijl de kust veel hout en veel wild oplevert. 296. 18. L. 53. 42. Z. B.

HOLLAND (NIEUW), zie Australië. 2. Gedeelte der kust van Nova-Zembla, aan de Straat Waaigat. 3. Oorspronkelijke naam van eene N. Amer. landstr., ten Z. van Nieuw Engeland.

HOLLAND, NOORDELIJK GEDEELTE, gedeelte van de prov. Holland, dat, behalve het oude Noord Holland, ook nog de steden Amsterdam en Haarlem, benevens het Gooiland bevat, en op $43\frac{1}{2}$ V.M., in de 4 kwart. Amsterdam, Haarlem, Alkmaar en Hoorn, 28 kantons en 364,310 inw. telt. Hoofdstad Haarlem.

HOLLAND (PRUIS.), zie Pruis. Holl.

HOLLAND (UP), Eng. dorp, gr. Lancaster, met 2,660 inw.

HOLLAND, ZUIDELIJK GEDEELTE, gedeelte van de prov. Holland, hetwelk, behalve het bovengenoemde, aan het Noordelijk gedeelte getrokkene deel, het voormalig Zuid Holland bevat, en op 55 V. M. in de 6 distr. Gorkum, Dordrecht, den Briel, Rotterdam, 's Gravenhage en Leijden, en 25 kantons, 406,350 inw. telt. De hoofdpl. is 's Gravenhage.

HOLLANDEREIEN, landstreek in de Pruis. prov. Pruissen en W. Pruissen, door

door de vlijt der kolonisten vruchtbaar en tot de veeteelt geschikt gemaakt.

HOLLANDEROEELER IRSECAT, volgens den *Edinb. Gazetteer* een klein eil. aan de W. kust van O. Groenland. 331. 21. L. 68. 38. N. B., doch hetwelk wij op geene kaarten gevonden hebben.

HOLLANDERS DORP, zie Amak.

HOLLANDERS-MUTS, Afr. berg ten W. van kaap Guardafui.

HOLLANDIA, Nederl. fort op het eil. Lantoir, gouv. Banda. 2. Nederl. kasteel aan de Afr. kust van Guinea, ter plaatse, waar men op de oude kaarten Akoda vindt, en dat in 1720 door de Pruissen verlaten werd.

HOLLANDSCH DIEP, een gedeelte van het Haringvliet in Zuid-Holland, behoort tot de monden van de Maas en Rijn.

HOLLANGE, Nederl. dorpje in Luxemburg, arr. Neufchâteau, met 230 inw.

HOLLBACH, tak van den Rijn in den Beij. Rijnkreits.

HOLLE, vermaarde bergpas in den Bad. Treisamkreits, tweede landambt Freyburg, door MOREAU's terugtogt in 1796, bekend. 2. Beij. dorp, Op. Mainkreits, in het Hollethal, met eene vitrioolgroef. 3. Noorw. D., stift Christiaansand, voogdij Nedenäs; 4,600 inw.

HOLLEBEKE, Nederl. dorp, prov. W. Vlaanderen, arr. Yperen, 540 inw.

HOLLEMOPPO, stad op de N. W. kust van 't O. Ind. eil. Timor, op 9. Z. B.

HOLLENBACH, Wurt. vlek, Jaxtkreits, ambt Mergentheim, met 500 inw. 2. Riv. in den Beij. Ned. Mainkreits, welke bij Schweinfurt in den Main valt.

HOLLENBURG, Illyr. dorp en kasteel, kreits Klagenfurt, hoofdpl. van 't Rozendal, dat 11,700 inw. heeft.

HOLLENSTED, Han. dorp in 't vorst. Lüneburg, ambt Moosburg.

HOLLENSTEIN, Oostenr. dorp, viertel Boven 't Weener Woud.

HOLLER, Nederl. dorp in Luxemburg, arr. Dietkirch.

HOLLERICH, Nederl. dorp, gr. hert. en arr. Luxemburg, met Bonnevoie, Gasperich en Zessingen, 640 inw.

HOLLESLEY, Eng. dorp, gr. Suffolk, met 500 inw.; aan de Hollesley-baai.

HOLLETHAL, zie Holle, No. 2.

HOLLEY'S CREEK, N. Amer. riv. in N. Carolina, welke op 296. 17. L. en 34. 4. N. B., in de Saluda valt.

HOLLEYS, N. Amer. stad, prov. N. Carolina; 9 mijlen N. O. van Fayetteville.

HOLLFELD, Beij. stadje, Op. Mainkreits, landg. Weischenfeld, aan de Kainach en Wiesent; 900 inw. In de nabijheid de Muggendorfer en Streitberger holen.

HOLLIDAY'S ISLAND, N. Amer. eil. in N. Carolina; 5 m. ver in de riv. Chowan.

HOLLINGBARNE, Eng. D., gr. Kent.

HOLLINGSCLOUGH, Eng. dorp, gr. Stafford, met 520 inw.

HOLLINGWORTH, Eng. D., gr. Chester.

HOLLIS, N. Amer. vlek, prov. Nieuw Hampshire, gr. Hillsborough.

HOLLNSTEIN, Beij. slot en heerl., Regenkreits, landg. Neumark; 2950 inw.

HOLLODALE, Schot. riv., gr. Sutherland, scheidt Strath-Navern van Caithness.

HOLLOGNE, zie Hologne.

HOLLSTADT, Beij. dorp, Ned. Mainkreits, landg. Neustadt, met 750 inw.

HOLLY, N. Amer. vlek, prov. Nieuw Jersey, gr. Burlington, aan de Ancocus kreek, met eene ijzergieterij.

HOLM, wordt in sommige oorden van Duitschland, voor *heuvel*, *klein eiland*, *plaats*, enz. gebruikt. 2. Haven bij Dunnet in 't Eng. gr. Caithness. 3. Eng. dorp, eil. Hitland, met 750 inw. 4. Eng. dorp, gr. Cumberland, aan een' zeearm; 600 inw. 5. Deen. eil., stift Rypen, tegenover Rinkioping, 1 mijl lang en ½ mijl breed. 6. Zweed. kerspel, Elfborgs-län.

HOLM-CULTRAM, zie Holm, No. 4.

HOLMARDS, Deen. dorp, stift Rypen.

HOLME, Schot. kerspel, aan de Z. O. kust van het Orcadisch eil. Pomona, met 870 inw., aan Holme sound.

HOLME HALE, Eng. D., gr. Norfolk.

HOLME MOSS, berg in 't Eng. gr. Derby, 1860 voeten hoog.

HOLMENE, een der 52 eil., die om 't Deen. eil. Zeeland liggen.

HOLME ON SPALDING MOOR, Eng. dorp, gr. York, met 1165 inw.

HOLMER, Eng. dorp, gr. Hereford.

HOLMES (FLAT EN STEEP), 2 kleine onbewoonde Eng. eil. in het kanaal van Bristol. Het eerste heeft eenen vuurtoren; het laatste is eene barre rots.

HOLMESFIELD, Eng. dorp, gr. Derby.

HOLMESTRAND, Noorw. zeestadje, aan de Dramsfiörd, met 860 inw.

HOLMON, klein eil. aan de W. kust der golf van Bothnië, door de straat Wester Quarken van het vaste land gescheiden. 38. 23. L. 63. 48. N. B.

HOLNE, Eng. dorp, gr. Devon.

HOLOGNE, Nederl. dorpje in Luxemburg, met 140 inw., nabij Marche.

HOLOGNE-AUX-PIERRES, Nederl. dorp, prov. en arr. Luik; 730 inw.

HOLOGNE-SUR-GEER, Nederl. dorp, prov. en arr. Luik, met 530 inw.

HOLOKLUB, klein eil. aan de W. zijde van de golf van Bothnië. 60. 51. B.

HOLOKO, Hong. dorp, kom. Neograd.

HOLOMAUTZ, zie Olmutz.

HOLOMIN, een der kleine Schot. Hebriden, aan de W. kust van het eil. Mull.

HOLOSZOW, Pool. stadje in Galicië, kreits Lemberg, aan de Tense.

HOLOVNO-PRZYPIOC, Rus. stadje, gouv. Volhynië, kreits Chelm, aan het meer Swytosz.

HOLOWACZYN, Rus. stad, gouv. Slonim.

HOLOWCZYN, Rus. stad, gouv. Mohilew, alwaar KAREL XII in 1708, het laatste de Russen overwon.

HOLOWIECZOW, Rus. stad, gouv. Volhynië.

HOLPRINGHAM, Eng. D., gr. Lincoln.

HOLSBEKE, Nederl. dorp, prov. Z. Braband, arr. Leuven, met 800 inw.

HOLSENOE, klein eil. aan de kust van Noorwegen, op 60. 32. N. B.

HOLSELY, zie Hollesley.

HOLSET, Nederl. dorp, prov. Limburg, arr. Maastricht, met 1600 inw.

HOLSTEBROE, Deen. stadje in Jutland, stift Rypen, met 860 inw.

HOLSTEIN, Duitsch hert., tot Denemarken behoorende, hetwelk den voet van het schiereil. Jutland uitmaakt, en tusschen Sleeswijk, de Oostzee, het vorst. en de stad Lubeck, het hert. Lauenburg, de stad Hamburg, de Elbe en de Noordzee, of tusschen 26. 28. en 28. 59. L. en 53. 35. en 54. 25. N. B. gelegen is, terwijl het, op eene oppervlakte van 153½ V. M. (volgens de nieuwste berekening van VON WIMPFEN), in 14 steden, 22 vlekken en 286 dorpen, 362,320 inw. bevat. Midden door het land loopt, van het N. naar het Z., een zandige, onvruchtbare landrug, vol heiden en moerassen; de O. zijde hiervan is vol heuvels en meren, doch vruchtbaar in koren, en wordt met den landrug de *Giest* genoemd. De zeer vruchtbare W. zijde wordt door kostbare dijken tegen de overstroomingen beschermd. Tusschen Neustadt en Travemünde vormt de Oostzee eene aanzienlijke golf, die geenen bijzonderen naam heeft. De voornaamste riv. zijn: de Elbe, die hier de Bille, de Alster, de Pinaue, de Aue en de Stör ontvangt; de Eider en de Trave. Tusschen de monden der Eider en Elbe liggen groote wadden of zandbanken, over welke alleen kleine schepen varen kunnen. Onder de vele meren zijn het Plöner, het Selenter en Wester meer de grootste. Er is slechts een kanaal, het Sleeswijk-Holsteinsche. De luchtsgesteldheid is er ruw, en het land door deszelfs ligging, tusschen twee zeeën, aan hevige stormwinden en veel verandering van weder blootgesteld. Echter is het er niet ongezond. De landbouw levert veel koren, erwten, boonen, aardappelen koolzaad, hop, vlas en hennep. Tuinbouw en boomkweekerij worden zeer verwaarloosd. Aan den O. kant zijn goede bosschen. De veeteelt is van groot belang, en de boter en kaas, zoo wel als de vette ossen, zijn bekend. De Holsteinsche paarden worden algemeen gezocht, en de uitgebreide schapenfokkerij en het varkensmesten geeft veel voordeel, zoo wel als de bijenteelt en visscherij. Er wordt hier ook turf gestoken en op de kusten barnsteen gevonden. Er zijn, behalve in en om Altona, weinig fabr. Men telt er echter 13 papiermolens, 13 koper- en geelkoperfabr. en eenige andere. De uitvoer bestaat in koren, gerst, raapzaad, hout en kolen, veel boter, kaas, gezouten vleesch, huiden, veel paarden, vet vee, gevogelte; was, honig, sprot en mosselen; zout, kalk en veel turf; het meeste wordt naar Hamburg, Lubeck en Koppenhagen gezonden. Altona heeft haringvisscherij, terwijl Holstein mede deel aan de Groenlandsche visscherij neemt. De scheepvaart, mede een voorname tak van bestaan, gaat zelfs op de Middell. zee en O. Ind. De heerschende godsdienst is de luthersche. Het land heeft ééne universiteit. De taal is de Hoogduitsche. Het lijfeigenschap is geheel afgeschaft.

De koning van Denemarken is door het bezit van dit hert. en van Lauenburg, lid van het Duitsch verbond, heeft de tiende plaats en drie stemmen. Het hert. heeft eene bijzondere regering, terwijl de vernietigde standen weder hersteld worden. Het heeft met Sleeswijk zamen eenen stadhouder, die te Gottorp woont. Het hoogste geregtshof is het Holstein-Lauenburgsche te Glückstadt. Het kerkelijk bestuur bestaat in eene opper consistorie. Het land wordt in het eigenlijk Holstein, het gr. Pinneberg en het gr. Ranzau verdeeld. De hoofdstad is Glückstadt. 2. H. of *hert. Holstein*, uit de voormalige landschappen Holstein, Stormarn, Ditmarschen en Wagriën bestaande, welke verdeeling reeds lang voor die in 2 steden en 17 ambten heeft plaats gemaakt. 3. H. of eigenlijk *Holstein*, voormalig deel van het hert. Holstein, dat zich van de haven van Kiel, langs de Eider en Ditmarschen, tot aan de Elbe en Stör uitstrekte.

HOLSTEINSBORG, Deen. baronnij, stift Zeeland. 2. H. of *Holsteenborg*, Deen. volkplanting in Groenland, Z. inspectoraat aan de Amarlok Fiorde.

HOLSTEINSCH KANAAL, zie Sleeswijk-

wijk-Holsteinsch kanaal.

HOLSTON, groote N. Amer. riv., ontspringt in Tennessee; 7 m. van Knoxville.

HOLT, Eng. dorp, gr. Wilts, met 1810 inw. 2. Eng. stadje in Wallis, gr. Denbigh, aan de Dee, met 1050 inw. 3. Eng. stadje, gr. Norfolk, in een bekoorlijk oord, op eenen heuvel, met 1070 inw., die wel bezochte markten hebben. 4. Zie Holten, No. 2.

HOLTE, Han. dorp, prov. en ambt Osnabrück. 2. Han. dorpje, prov. Osnabruck, kreits Meppen, met 250 inw.

HOLTEN, Nederl. dorp, prov. Overijssel, kwartier Salland, waarvan de Holterberg deszelfs naam verkrijgt, met 1360 inw. 2. H. of *Holt*, Pruis. stadje, regdst. Kleef, met 950 inw. en fabr.

HOLTHE, Nederl. gehucht, prov. Drenthe, kant. Hoogeveen, bij Beilen.

HOLTI, Turk. dorp in Montenegro, met 2000 roomsche inw.

HOLTS EIL., eil. in de Stille Zuidzee, door TURNBULL ontdekt. 223. 59. L. 16. 12. Z. B.

HOLTSCHIN, zie Hultschin.

HOLTZ, Nederl. dorpje in Luxemburg, arr. Dietkirch, met 300 inw.

HOLTZEM, zie Mamer. 2. Nederl. dorp in Luxemburg, arr. Dietkirch.

HOLTZGEM, Pruis. D., regdst. Aken.

HOLTZTHUM, zie Costumb.

HOLUBINA, Hong. D., kom. Bergh.

HOLUM of *Holar*, vervallen Deen. stadje, op het eil. IJsland. 65. 42. N. B.

HOLWAN, Turk. Aziat. riv., prov. Bagdad, valt in de Diala.

HOLWERD, Nederl. dorp, prov. Vriesland, arr. Leeuwarden, grietenij Westdongeradeel, aan de Noordzee. Dit dorp is zeer volkrijk en wel bebouwd, doch heeft veel van deszelfs uiterlijke schoonheid verloren, door het afbreken van het daaraan gelegen buitengoed *Hania-state*, behoord hebbende aan de familie van AYLVA. Men vindt er branderijen, wolkammerijen, de beste bouwlanden van Vriesland en schapen van de grootste soort. De verdraagzaamheid der doopsgezinden in de vorige eeuw is bekend.

HOLWIERDE, Nederl. dorp, prov. Groningen, arr. Appingadam, met eenen 150 voeten hoogen toren, die tot baak voor de Eems dient. Hieronder behoort het gehucht Krewert.

HOLYBOURN, Eng. dorpje, gr. Southampton, met 390 inw.

HOLYCROSS, Eng. D., gr. Worcester.

HOLYHEAD, Eng. zeehaven op een eil. in Wallis, dat door een smal water van het eil. Anglesey gescheiden wordt. Zij is de legplaats voor de paketboot op Dublin, terwijl men van hier in de voortbr. des lands en in visch handel drijft. Zij heeft 3000 inw. Op de hierbij gelegene kaap zijn ijsselijke afgronden, en eene vuurbaak op de rots South Stack, naar welke men met eene kunstige zeilbrug oversteekt.

HOLY ISLAND of *Lindisfarne*, Eng. eil. aan de kust van Northumberland, tegenover Fenham. Het is door eene zandbank, waarover men bij ebbe loopen kan, aan het land vast, heeft eene vrij goede haven en eenige visschers hutten. 15. 58. L. 55. 40. N. B.

HOLY ISLE, klein Schot. eil., ten Z. O. van het eil. Arran.

HOLYSLOOT, Nederl. dorp in N. Holland, kwart. Hoorn.

HOLYWELL, Eng. dorp, gr. Hants. 2. Eng. kerspel, zijnde een gedeelte van Oxford, met 860 inw. 3. Eng. stad in 't prinsdom Wallis, gr. Flint, aan de Dee, met eene haven en 6,400 inw., velerlei fabr. en in de nabijheid, in het dal Greenfeld, de wonderbron Winifred, die iedere minuut 84 okshoofden water opwerpt, en verscheidene molens en andere werktuigen aan den gang houdt. In de nabijheid is eene loodmijn.

HOLYWOOD, Schot. D., gr. Dumfries.

HOLZACH, Bad. dal, Kinzigkreits, met fabr. van kobalt, glas, potasch, enz.

HOLZAPFEL, Nassausch gr. met 3,500 inw. en een stadje van dien naam, niet ver van de Lahn, met 1 kasteel, 740 inw., en een lood- en zilverwerk.

HOLZBACH, Beij. riv. in den Rezatkreits.

HOLZEMME, Pruis. riv., regdst. Maagdenburg, valt bij Nienhagen in de Bude.

HOLZEN, Bad. dorp, Treisamkreits.

HOLZGAU, zie Drawän.

HOLZGERLINGEN, Wurt. vlek, Neckarkreits, met 1235 inw.

HOLZHAMMER, Beij. D., Regenkreits.

HOLZHAU, Saks. D., kreits Ertzgebergte.

HOLZHAUSEN, Keur-Hes. dorp, prov. Ned. Hessen, met 510 inw. 2. Gr. hert. Hes. dorp, prov. Op. Hessen, ambt Biedenkopf, met 460 inw. en eene kopermijn. 3. Dorp aldaar, ambt Friedberg, aan de Erlebach, met 1310 inw. 4. Dorp in Saks. Gotha, ambt Ichtershausen, met 500 inw. 5. Nassausch D., ambt Nassau; 500 inw. 6. H. *über Aar*, dorp aldaar, ambt Wehen.

HOLZHEIM, 2 Beij. dorpen, Op. Donaukreits, met 530 en 1456 inw. 2. Heerl. van den vorst van Hohenzollern-Sigmaringen. 3. H. of *Oberholzheim*, Wurt. dorpje, Donaukreits, ambt Wiblingen; 300 inw. 4. Keur-Hes. D., prov. Fulda, ambt Haureck; 220 inw.

HOLZKIRCHEN, 2 Beij. dorpen, Isar-en Rezatkreits, het eerste met 400 inw.

HOLZMINDEN, Brunsw. stadje in het Wezerdistr., aan de riv. Holz, die in de Wezer valt. Het heeft 2600 inw. en eenige fabr. 51. 50. N. B. 27. 5. L.

HOMAR ELWAHEISCH, Afr. woestijn in Nubië, bij Wady-el-Homar.

HOMBEEK, Nederl. dorp, prov. Antwerpen, arr. Mechelen, met 1560 inw.

HOMBERG, Keur-Hes. ambt, prov. Ned. Hessen, aan de Schwalm, dat in 1 stad en 28 dorpen 12,950 inw. bevat. 2. Keur-Hes. stadje, aan de Efze, met 2900 inw., looijerijen, linnen- en kousenweverijen, en handel. 3. Gr. hert. Hes. ambt, prov. Op. Hessen, aan de Ohm, met 7,700 inw. 4. Stadje in voorn. ambt, aan de Ohm, op eenen berg; 1520 inw. en fabr. 5. Zie Homburg.

HOMBOURG, Nederl. D., prov. Luik, met 2000 inw.; 2½ uur van Verviers.

HOMBRESSEN, Keur-Hes. dorp, prov. Ned. Hessen, aan de Lempe; 850 inw.

HOMBURG, Pruis. heerl., regdst. Keulen, kreits Waldbroel, aan den vorst van SAYN WITGENSTEIN BERLEBURG behoorende, welke op 4½ V. M. in 6 kerspelen en 17 dorpen 9,750 inw. bevat. De hoofdpl. is het slot Homburg. 2. H. *Vor der Höhe*, heerl. en afdeeling van 't landg. Hessen-Homburg, welke op 2¼ V. M. 6,850 inw. bevat. 3. Hoofdpl. van voorn. hert. en zetel van den landgraaf, aan de Lahn, en aan den boschrijken bergrug de *Höhe* genaamd, op welken het residentieslot ligt, met 3 kerken, 1 synagoge, 1 arm- en weeshuis, 3000 inw., fabr. van linnen, flanel, zijde, wollen kousen, mutsen, handschoenen, horologiën en glaswerk. 4. Beij. kanton en stadje, Rijnkreits, distr. Zweybrücken. 5. Beij. landg., Neder Mainkreits, dat op bijna 2 V. M. in 2 vlekken en 15 dorpen, 7,850 inw., en veel wijnteelt heeft. Het vlek Homburg ligt aan den Main, met 560 inw. 6. Bad. landg., Ned. Mainkreits, met 6,800 inw. en een vlek in hetzelve, met wijnteelt en 560 inw. 7. H. *op de Wehrn*, Beij. kasteel bij het dorp Gössenberg, Ned. Mainkreits. 7. Fr. D., dep. Bov. Rijn. 8. Fr. dorp, dep. Moesel.

HOME, zie Comptrollers baai.

HOMEIN (PORTELA DE), bergpas in de Port. prov. Entre Minho en Douero, en riv. aldaar, die in de Cavedo valt.

HOMEL, Rus. marktvlek, gouv. Mohilew, met 2 kerken, eene synagoge en eene Lancaster school voor 400 kinderen.

HOMENAU, Hong. marktvlek, kom. Semplin, aan de Laboucz. 48. 55. N. B.

HOMER, vlek en dorp der N. Amer. Rep., prov. Nieuw York, gr. Cortlandt, in 1798 aangelegd, met 3000 inw.

HOMERSUM, Pruis. dorp, prov. Berg en Kleef, nabij Goch, met 1800 inw.

HOMMAIZÉ (L'), Fr. dorp, dep. Vienne, arr. Montmorrillon, met 650 inw.

HOMMEDAL, Noorw. dorp, stift Christiaansand, met 2,200 inw.

HOMMERDINGEN, Nederl. dorp in Luxemburg, arr. Dietkirch.

HOMMERTSHAUSEN, gr. hert. Hes. dorpje in Op. Hessen, met 200 inw.

HOMMES, Fr. vlek, dep. Sarte, aan de Loire, met 218 huizen.

HOMMES of *Zwarte Water*, riv. in de Nederlanden, die aan de Z. grenzen der prov. Luik ontspringt, en in Namen de Wimbe en Biron ontvangt.

HOMMET, Fr. sterkte op eene klip, dep. Kanaal, bij de baai van Cherbourg.

HOMNAY, Noorw. dorp, stift Nordland, op eene landpunt, met het eil. Moe en 4,560 inw.

HOMOCHITTO, N. Amer. riv., die op 32. 2. N. B. ontspringt, en na een' Z. W. loop, in den Mississippi valt.

HOMOET, zie Hoenweerd. 2. Nederl. D. in Gelderland, kwart. Thiel; 120 inw.

HOMOLITH, Oostenr. D. in de Militairgrenzen, aan den Donau; 1610 inw.

HOMONADO, zie Ermenak.

HOMONA, Hong. dorp, kom. Semplin.

HOMOROD, Hong. dorp in 't land der Szeklers, met gezondheidsbronnen.

HOMOROD-ALMAS, zie Almas, No. 1.

HOMPIJL, zie Hodenpijl.

HOMPOLETSCH, Boh. D., kreits Czaslau.

HOMPRÉS, Nederl. dorp in Luxemburg, heeft met Salvacourt 180 inw.

HOMROD-ALMAS of *Appeldorp*, Hong. dorp in 't land der Szeklers, tusschen de riv. Homrod en Bargyasch, met 1 kerk, 1 zoutbron, en 't wijngebergte Nagy-Mal, met het beroemde Almazer hol.

HOMS, zie Hems.

HONAN, Chin. prov. ten W. van Kiang-nan, door de groote riv. Hoangho ten N. bepaald, door de Chinezen de *bloem van het midden* genaamd, en vruchtbaar in rijst, koren, cacao, hout, Zuidvruchten, zijde, honig, was, cochenille, vee, enz. Zij bevat 4,069 V. M. en heeft, naar ALLERSTEIN, 16,332,500 inw., en volgens STAUNTON 27,000,000 inw. in 110 steden. De hoofdstad is Kaifong-foe. 2. Stad van den eersten rang in deze prov., hoewel niet de hoofdstad. Daar zij bijna midden in het Chinesche rijk ligt, noemen de Chinezen haar *het middenpunt der wereld*. Merkwaardig is deze stad door de over-

overstrooming, die, volgens BARROW, keizer KHANG-SI hier veroorzaakte.

HONAU, Wurt. dorp, kreits Zwarte Woud, ambt Reutlingen, met 400 inw.

HONAVER, zie Onore.

HONDA, Z. Amer. stad in Nieuw Granada, aan de Magdalena riv., met veel handel op Carthagena en Santa Fé. 2. H. *baai* of *Bayahonda*, veilige baai in Granada, prov. Santa Martha; 3 m. O. van kaap de Vela, met zeer goeden ankergrond. De Negers hebben hier paarlvisscherijen. 306. 40. L. 12. N. B. 3. Baai aan de N. kust van het W. Ind. eil. Cuba; 24 mijlen W. van Havannah. 284. 21. L. 22. 58. N. B. 4. Baai aan de O. kust van de N. Amer. prov. Honduras, ten N. van kaap Gracias à Dios. 5. *Val van* H., naauwe doorgang der Magdalena riv., tusschen rotsen, bij de stad Honda, waaruit zij met groot geweld weer te voorschijn komt.

HONDAL, Hong. D., kom. Hunyad.

HONDEGEMS AMBACHT, Nederl. gemeente, prov. Zeeland, eil. Walcheren.

HONDELAGE, Brunsw. dorpje, distr. Wolfenbuttel, met 110 inw.

HONDELANGE, Nederl. dorp, gr. hert. en arr. Luxemburg, met Buvange en Wolkrange 760 inw.

HONDEN EIL., Austr. eil., door de Nederl. reizigers SCHOUTEN en LE MAIRE ontdekt, en naar een vreemd ras van honden, dat zij hier vonden, aldus genoemd. Hetzelve werd ook door KOTZEBUE gezien, maar door dien reiziger, voor een ander eil. gehouden, en *Twijfelachtig eil.* genoemd. 14. 55. B. 236. 16. L. 2. Eng. eil. aan de N. zijde der Theems, bij Londen. 3. N. Amer. eil. aan de Z. kust van de golf van St. Lourens. 4. O. Ind. eil. bij Banda.

HONDERDLAND, Nederl. ambacht in Delftsland, in Zuid Holland, aan den Maasdijk, ten W. van 's Gravezande.

HONDEY, Eng. riv. in Wallis, valt bij Brecknock in de Uske.

HONDO, W. Afr. landstreek aan de Peperkust, in het midden van de Sierra Leona, ten N. van Gallaway. Zij is in de 4 vorst. Massillagh, Dedowan, Dangurro en Dandi verdeeld, welker opperhoofden van den koning van Quoscha afhangen. 2. N. Amer. riv. in Mexico, prov. Texas, die in de baai van Mexico valt. 3. Z. Amer. riv., prov. Dariën, die tegenover het eil. Rey in zee valt. 4. Z. Amer. meer, prov. Dariën.

HONDORIS, Spaan. D., prov. Burgos.

HONDSBOSSCHE, voormalige zeewering in de Nederlanden, in N. Holland, reeds in 1413, tegen de vloeden met W. en N. W. stormen aangelegd, doch nu door dijken vervangen.

HONDSCHOTEN, zie Honscote.

HONDSFELD, Pruis. dorp, regdst. Aken. 2. Zie Hundsfeld.

HONDSGROT, grot in Napels, bij het meer Agnano, waarin de dampen, die uit den grond opstijgen, doodelijk zijn.

HONDSHOLREDIJK, zie Housholredijk.

HONDSOORT, de N. W. kaap van 't Rus. eil. Osel, in de Oostzee. 58. 23. N. B.

HONDSRUCK, zie Hundsrück.

HONDURAS, uitgestrekte prov. van het kapitein-generaalschap Guatimala in N. Amer., hetwelk ten N. door de baai van dien naam van Yucatan gescheiden wordt; ten W. aan Vera-Paz, ten O. aan de W. Ind. zee, en ten Z. aan de prov. van Nicaragua grenst. Van het O. naar het W. is zij 130 uren lang, en van het N. naar het Z. 50 uren breed. Zij werd in Augustus 1502, door COLUMBUS ontdekt, en bevatte in 1797, zoo ver het bekend was, 290,000 inw. Het land is ons aan de Muskieten-kust eenigzins nader bekend, doch van het binnenland weten wij zeer weinig. Het heeft eene heete en vochtige luchtsgesteldheid, en is op vele plaatsen ongezond. De grond is zeer vruchtbaar, en brengt drie oogsten van maïs, en tweemaal wijndruiven in hetzelfde jaar voort. De weiden zijn heerlijk en het land is wel van water voorzien, doch ligt, uit gebrek aan volkplantingen, meestal onbebouwd. Vele riv. treden in den regentijd buiten de oevers, hetwelk veel tot de vruchtbaarheid toebrengt. Ook zijn er eenige bergen, die goud en zilver bevatten, terwijl verder de grond, die in bergen en dalen aangenaam afwisselt, met vele digte bosschen bezet is. Honig, wol, katoen, was, mahonie-, verw- en ander hout, en eenige kruiden, zijn de voorn. voortbrengsels en art. van uitvoer. Men vindt er ook schapen, rundvee, enz., doch de onwetende inw. zijn nog dikwerf aan gebrek blootgesteld, en geheel verschillend van de Muskieten Indianen. Zie verder Muskieten kust. De hoofdst. is Truxillo. 2. Stad op het W. Ind. eil. Cuba. 301. 42. L. 21. 21. N. B.; 21 m. N. O. van Bayamas. 3. Kaap H. of *Punta de Custilla*, N. Amer. kaap aan de O. zijde der golf van Honduras. 291. 30. L. 16. N. B. 4. *Zee van* H., deze naam wordt somtijds gegeven aan dat gedeelte der Atl. zee, dat tusschen het eil. Cuba, de kust der Muskieten en de baai van Honduras, het schiereil. Yucatan, de golf van Mexico, Jamaïca en de Caraï-

 bi-

bische zee begrepen is. 5. *Baai van* H., een gedeelte van voorn. zee, dat tusschen de kust van Honduras, Yucatan en een deel van de Muskieten kust bepaald is, en met het voorgebergte op 14. N. B. eindigt. Over de etablissementen, welke de Engelschen hier hebben aangelegd en de zoogenoemde Muskieten-Indianen, zie Muskieten kust.

HONE, Afr. kaap aan de N. kust van Algiers, ook Ras Hunneine genoemd.

HONEBURG, Han. D., vorst. Osnabrug.

HONE-COLLE, baai en schoone haven, aan de kust van de prov. Binh-Kang, in Z. Anam, in Achter Indië.

HONE-KEY, Z. Amer. eil. aan den ingang der Bluefields baai. 264. 45. L. 11. 30. N. B.

HONES, Turk. Aziat. stad, prov. Natolië, sandschakat Kutana, in het dal Denisli, het oude *Colossa.*

HONEOY-LAKE, N. Amer. meer, prov. Nieuw York, gr. Ontario, hetwelk zich in de Honeoy kreek ontlast, die het water uit de meren Canacadea en Hemlock ontvangt, 8 m. lang is, en eenen zeer goeden molenstroom heeft.

HONFALIZE, zie Houffalize.

HONFLEUR, Fr. zeestad, dep. Calvados, aan den mond der Seine, slecht gebouwd, met 4 kerken, eene goede haven, eene regtbank van koophandel, beurs, kweekschool voor de zeevaart, en 9,750 inw. die zoutkeeten, vitriool-, aluin- en andere fabr. hebben, en verder van den handel, de visscherij en de scheepvaart bestaan. In den omtrek worden vele meloenen geteeld en verzonden. 17. 53. 50. L. 49. 25. 13. N. B.

HONG, Hong. meer, kom. Oedenburg. 2. Chin. riv. die op de gebergten der prov. Yun-nan ontspringt, door de prov. Quang-si en Quang-ton stroomt, en bij deszelfs mond in de golf van Quang-ton, verscheidene eil. vormt, waaronder ook Macao behoort.

HONGAARSCHE ERFSTATEN, bezittingen van Oostenrijk, welke bestaan in: 1. het kon. Hongarije, 2. het gr. vorst. Zevenbergen, 3. de Militairgrenzen en 4. het kon. Dalmatië, welke landen te zamen op 6,075 V. M. 10,956,300 inw. bevatten (men zie die art).

HONGARIJE (MAGYAR ORSZAG), tot aan de tijden der Romeinen *Pannoniën* genoemd, koningrijk tusschen Moravië, Galicië, Zevenbergen, de Militairgrenzen, Illyrië, Stiermarken en het land Beneden de Ens, of met Slavonië en Croatië, tusschen 34. 12. en 42. 45. L. en 44. en 49. 46. N. B. gelegen, terwijl het op eene oppervlakte van 4,169 (LIPSKY heeft 4,118, BLUMENBACH 4,096 en LICHTENSTERN 4,034) V. M., in 48 kon. vrijsteden, 6 vestingen, 9 bisschoppelijke steden, 699 vlekken, 10,852 dorpen en 1,026,074 huizen, 7,961,500 (BLUMENBACH rekent 8,200,000) inw. bevat, welk getal echter wel eenigzins vermeerderen zal, daar de keizer besloten heeft (zie Staats Courant van 19 Julij 1822), de aan Illyrië getrokkene distr. aan dit land terug te geven. De N. en W. zijden des lands zijn bijzonder bergachtig, daar de Karpaten niet alleen het land grootendeels omringen, maar ook verscheidene takken binnen 's lands aflaten. Het eigenlijk vlakke land ligt in het O., tusschen den Donau, het gebergte van Zevenbergen, en de driehoekige vlakte, waarvan de 30 mijlen lange basis van den St. Gothard, tot aan de grenzen van Stiermarken loopt. Ook de grond is verschillend; op de hoogten is hij schraal en onvruchtbaar, en in de vlakten buitengewoon vruchtbaar, behalve op eenige uitgestrekte heiden. De hoogste deelen des lands zijn de Karpaten, waarvan 't Patra-, het Matra-, het Oostelijk Hong.- en het Banaat-gebergte, voorbergen zijn. Ook vindt men in het W. eenige bergen, die uit Oostenrijk komen, en waartoe het Cetisch en het Baranger gebergte, de Norische, Stiermarksche en Julische Alpen, met derzelver takken, behooren. De voornaamste riv. is de Donau, welke, behalve de Poprad, al de riv. van Hongarije opneemt, als: de Leitha, de Raab, de Waag of Vag, met de Arna en Neitra, de Gran, Scharwis, Latorza, Drave of Drau, de Save ook Sau, de Korod, de Guns, Kraszna, de Theisz, met de Zwarte en Witte Theisz, de Tarasz, Talabor, de Leitha, Nagyag, Borschwa, Bodrog, Hernad, Sajo, Körös, Zagyva, Marosch, Bega, Temesch, enz. Onder de kanalen, die nog vermeerderd worden, zijn het Franzen- en Bega-kanaal de voornaamste. Er zijn vele meren, waarvan het Platten meer of van Balaton, het Neusiedler meer, het Palitscher en het Witte meer, vooral dienen genoemd te worden. Onder de menigvuldige moerassen zijn: de Szegedinsche, Alibonarsche, Palankosche en de Hansag de voornaamste. Gezondheidsbronnen zijn er volgens SENNOWITZ 452, waarvan die van Barthfeld, Fured, Kaschau, Ofen, Grootwardein, Trentschin, Herrengrund, enz. de voornaamste zijn. De luchtsgesteldheid is er, natuurlijk, naar mate van de meerdere of mindere hoogte, zeer verschillend. Men heeft er zoo wel al-

altijddurende sneeuw en ijs, als de druiven, die den heerlijken Tokajer wijn opleveren. Bij de moerassen echter is het ongezond. De voortbr. zijn: paarden, rundvee, schapen, geiten, varkens, wild, ook roofdieren, als: wolven; tam en wild gevogelte, visch, bijen, zijwormen, Spaansche vliegen, enz. De Hongaarsche herdershond is bekend. Uit het plantenrijk, hoewel de landbouw nog merkelijk ten achteren is, heeft men er koren, maïs, gierst, boekweit en rijst, tuin- boomen peulvruchten, vlas, hennep, tabak, aardakers, weed, wijn en hout; en uit het rijk der delfstoffen, alle soorten van metalen en half-metalen, behalve tin en platina; keukenzout, soda, wonderzout, salpeter, aluin, schoon marmer en albast, pot-, vollers, en porseleinaarde, asbest, lei, serpentijn, chalcedon, granaten, de schoonste opalen, kristallen, zwavel, bergölie, turf en steenkolen. De inw. worden, volgens hunne afkomst, onderscheiden in Magyaren of eigenlijke Hongaren, de voornaamste volksstam, welker taal, sedert 1805, de Latijnsche taal, in alle publieke stukken verdrongen heeft. Zij zijn wel gemaakt, sterk, opregt, gastvrij en vrolijk. 2. De Slaven of Slavoniërs, uit verschillende stammen bestaande. 3. Duitschers. 4. Walachiërs. 5. Joden. 6. Heidenen, 7 Armeniërs, enz. Er is eigenlijk geen heerschende godsdienst, doch de roomschen zijn de talrijkste, en genieten de meeste voorregten. Het getal der protestanten, beloopt meer dan 2 millioen, waaronder $1\frac{1}{3}$ millioen gereformeerden. Het getal der joden schat men op 80,000. De roomschen hebben er eene universiteit, 5 atheneën, 1 lyceüm en vele mindere scholen; de grieken 2 gymnasiën en ruim 1200 scholen; de hervormden 3 collegiën, 6 gymnasiën en 1600 onderwijzers; de lutherschen 1 lyceüm, 1 collegie, 10 gymnasiën en 620 onderwijzers. De standen zijn: de adel, de burgers en boeren, voor welke laatste het lijfëigenschap veel verzacht is. De wijnteelt is een hoofdtak van bestaan, gelijk ook in het W. de bosschen, en vooral de mijnen, die onder een afzonderlijk bestuur staan. De veeteelt, hoe uitgestrekt, kan nog meer uitgebreid worden. De visscherij op de riv. en meren is van belang, als ook de bijen-teelt, doch de zijde-teelt is in haar begin. De fabr. zijn nog in de kindsheid, en worden, behalve de gewone handwerken, bijna alleen door Duitschers aan den gang gehouden; zij leveren vooral linnen, garen, papier, katoen, lakens, wollen stoffen, leder, glas, aardewerk, metalen waren, enz. De handel is van veel belang, vooral in de voortbr., echter wordt hij door de hooge tollen zeer bezwaard. De uitvoer wordt op 29, de invoer op 22 millioenen guldens berekend. De regering is erfelijk in de mannelijke en vrouwelijke linie. De koning, die den titel van Apostolischen koning draagt, heeft de uitvoerende magt, de benoeming tot alle ambten en waardigheden, zelfs der geestelijken, erft alle verstorvene adelijke goederen, enz. Naar welgevallen roept hij de standen te zamen, welke uit den verschillenden adel, die $\frac{1}{20}$ der bevolking uitmaakt, en uit de afgevaardigden der kon. vrijsteden bestaan. De *palatin*, die groote voorregten heeft, en den persoon des konings vertegenwoordigt, wordt door den rijksdag, waarvan hij voorzitter is, gekozen. Hij is voogd bij 's konings minderjarigheid. Er is éene Hong. ridder-orde, die van den H. STEPHANUS. De krijgsmagt bestaat uit 46,280 man voet- en 16,980 man paardenvolk, waarbij, in tijd van nood, eene algemeene heffing gevoegd wordt. Hongarije werd voorheen in twee groote deelen, Opper en Neder Hongarije verdeeld, waarvan het eerste de W., het andere de O. helft bevatte, en elk weder in twee kreitsen verdeeld werd. Thans echter verdeelt men het in 6 onderverdeelingen, als: 1. de kreits aan gene zijde, en 2. de kreits aan deze zijde van den Donau; 3. de kreits aan deze, 4. de kreits aan gene zijde van de Theisz; 5. provinciaal Slavonië en 6 provinciaal Croatië, die weer in gespanschappen, kom. of gr. verdeeld worden, die elk eenen gouverneur aan 't hoofd hebben. De hoofdstad is *Presburg*.

HONGERISDIJK, voormalig Nederl. dorp, prov. Zeeland, distr. Goes, eil. Z. Beveland, door eene overstrooming in 1530, geheel verdronken.

HONGG, Zwits. dorp, kanton Zürich, aan de Limmat, met 1270 inw.

HONG-CHAN-FOE, Chin. stad, prov. Canton; 7 mijlen W. van Macao.

HONG-CHOE-FOE, Chin. stad van den eersten rang, prov. Tschekiang, met 600,000 inw., die handel in zijde drijven.

HONGS, naam der factoriën, waarin de Europeanen te Canton in China wonen, welke naar lange tuinen gelijken die elk vier of vijf huizen bevatten, en waar de kooplieden, scheepskapiteins, enz. bij elkander komen, om over han-

delszaken te spreken of zich te vermaken.

HONGAR, Aziat. gebergte in China aan de O. kust der hooge vlakte, waar de Selinga ontspringt.

HONG-TSE, Chin. meer, prov. Kiang-nan.

HONHARDT, zie Hohenhard.

HONHEIM, Beij. vlek, Regenkreits, met een slot en 1180 inw.

HONHULLY, O. Ind. stad, prov. Mysore.

HONIGKLIPDAL, dal aan de kaap de Goede Hoop, hetwelk zijnen naam van eene bijzondere rots ontleent.

HONIMAO, zie Hanimoa.

HONISTERKRAAG, het begin eener bergketen aan het Buttermere-water, in 't Eng. gr. Cumberland.

HONITON, Eng. vlek, gr. Devon, met garen- en kantfabr., handel in boter op Londen en 2,740 inw.

HONLEY, Eng. vlek, gr. York; 2920 inw.

HONNAI, Nederl. dorpje in Luxemburg, arr. Neufchâteau, met 320 inw.

HONNAWEIR, Fr. D., dep. Bov. Rijn.

HONNEAU, Fr. riv., dep. Noorden.

HONNECOURT, Fr. D., dep. Noorden.

HONNEF, Pruis. dorp, regdst. Keulen.

HONNINGEN of *Hinningen*, Pruis. dorp, regdst. Coblenz, aan den Rijn, met 1060 inw. en den besten Rijnschen wijn en bleekert aan den Dollenberg.

HONNOCHETO, meer in W. Florida.

HONOLSTEIN, Fr. dorp, dep. Sarte.

HONOMINIES, N. Amer. riv. in het N. W. land, valt in de Puan baai.

HON POLE, zie Hunpoletz.

HONORAT, onbewoond Fr. eilandje, dep. Var, aan de kust, in de Middell. zee, met een telegraaf. 43. 30. N. B.

HONARINE, Fr. dorp, dep. Calvados.

HONSCOTE, Fr. stadje, dep. van 't Noorden, aan het kanaal van Bergues naar Veurne, met 3,100 inw. en kantfabr.

HONSHOLREDIJK of *Hondsholredijk*, voorm. Nederl. lusthuis in Z. Holland, distr. Rotterdam, bij het dorp Naaldwijk. Onder koning LODEWIJK was het eene kweekschool voor zeekadetten, naderhand een hospitaal, terwijl het nu geheel vernietigd is.

HONSWIJK, Nederl. heerl. en dorpje, thans Lindekerk, prov. en arr. Utrecht.

HONT, HONDT of *Wester-Schelde*, tak van de Nederl. riv. de Schelde, welke tusschen het vaste land en de eil. van Zeeland heenstroomt. Weleer was deze tak slechts eene gracht, op bevel van den Duitschen keizer OTTO, in den oorlog, in denwelken hij zijnen zwager, koning LODEWIJK van Frankrijk, tegen ADOLF van Vlaanderen ondersteunde, omstreeks 980, gegraven, ten einde hierdoor de invallen in Zeeland te beletten, en kreeg toen den naam van Hotsund of Otto's water, hoewel den naamsöorsprong eerder is af te leiden van het oude woord *Ontée* d. i. water tegen het land aanloopende. Overstroomingen verwijdden deze gracht tot den breedsten arm der riv. 2. Zie Honth.

HONTANAJA, Spaan. D., prov. Cuenca.

HONTAUX, Fr. vlek, dep. Landes, arr. Mont-de-Marsan, aan de Ludon.

HONTECILLAS, Spaan. D., prov. Cuenca.

HONTH of *Nagy Honth Varmegye*, kom. van den Hong. kreits, aan deze zijde van den Donau, op ruim 46 V. M., 103,950 inw. bevattende. Het land is zeer bergachtig, maar de dalen vrij vruchtbaar. De riv. zijn: de Donau, Gran en Ipola of Eipel. Het brengt voort: goud, zilver, koper, lood, granaten, vermiljoen, vitriool, rottekruid, minerale wateren, koren, wijn, tabak, moesgroenten, hennep, hout, vee en goede paarden. De landbouw, veeteelt, bosschen, bergwerken en eenige fabr. zijn de voornaamste takken van bestaan. Het vlek Ipoli-Sagh is de hoofdplaats.

HONTON, Eng. dorp, gr. Buckingham.

HONVILLE, Nederl. dorp in Luxemburg, arr. Neufchâteau.

HOO, Eng. dorp, gr. Kent; 710 inw.

HOOBAREE, waterpl. in de woestijn van Sahara, op den weg van Mourzouk naar Tombuctoe; 106 m. Z. W. van Tombuctoe.

HOOBLY of *Hubely*, ommuurde O. Ind. stad, prov. Bejapore, distr. Gunduk, de voorn. koop- en fabrijkstad der prov., met fabr. voor katoen, zijde en laken en veel handel op Goa, Suratte en Patnam. 15. 24. N. B. 92. 42. L.

HOOCK-TOWER, Ier. D., op eene landtong, gr. Wexford, met eenen vuurtoren.

HOOCKQUUR, N. Amer. eil. in Op. Canada, ten O. van het Bovenmeer.

HOOD'S BAAI, haven aan de W. kust van het Admiraliteits eil. in Chatham straat, aan de N. W. kust van Amerika, op 243. 22. L. 57. 26. N. B. 2. H. *eil.*, in de Stille Zuidzee, het Noordelijkste en kleinste der Mendoza's, in 1774, door COOK ontdekt, en door de inboorlingen *Tebooa* of *Tebua* geheten; op 238. 54. L. 9. 26. Z. B. 3. Eil. tot den Z. archipel der Lage eil. behoorende, door EDWARDS ontdekt, en op 242. 14. L. en 21. 31. Z. B. gelegen. 4. H. *Point*, kaap aan de W. kust van N. Amerika. 244. 57. L. 56. 44. N. B.

HOOE, Eng. dorp, gr. Sussex.

HOOFDEN, zie Naauw van Calais.

HOOFDPLAAT, Nederl. zeedorp, prov. Zeeland, distr. Sluis, met 740 inw.

HOOG, Nederl. buurt, prov. N. Braband, distr. Eindhoven. Zie Zes gehuchten.

HOOG BLOKLAND, Nederl. dorpje in Z. Holland, distr. Gorkum, met 400 inw.

HOOGE, Deen. eil. bij Sleeswijk, met scheepvaart, veeteelt en 480 inw.

HOOGELAND, Austr. eil. in de Endeavour straat, aan de kust van Carpentarië, in Nieuw Holland. 2. Nederl. gehucht, prov. Zeeland, distr. Middelburg. 3. Zie Hogland.

HOOGELOON, zie Loon op 't Zand.

HOOGE MIEDEN, Nederl. dorpje, prov. Groningen, nabij Dorkwerd.

HOOGEMIERDE, Nederl. D. in N. Braband, distr. Eindhoven, aan de Hilver, met Lagemierde en Hussel 1170 inw.

HOOGERHEIDE, Nederl. dorp, prov. N. Braband, ten Z. van Bergen op Zoom.

HOOGE SMILDE, Nederl. dorpje, prov. Drenthe, met 400 inw.

HOOGEWOERDE, Nederl. heerl. in N. Holland, aan de stad Haarlem behoorende.

HOOGEVEEN, Nederl. vlek, prov. Drenthe, ten Z. van Assen, bij de Echtens Nieuwe Grift, in het midden der Veenen, met een schoon armhuis, eene groote kerk, eene synagoge en 5,100 inw. De veenen, de ontgonnen heidegronden, de turf- en korenhandel verdienen opmerking. 2. Nederl. heerl. in Z. Holland, distr. Rotterdam, onder Delftsland behoorende, zonder kerkdorp.

HOOGEZAND, Nederl. dorp, prov. en arr. Groningen, met 1650 inw.

HOOGE ZWALUWE, zie Zwaluwe.

HOOGHLY, Bengaalsch distr., voormaals *Saatgong* genaamd, tusschen Calcutta, Burdway, Nurdea, Jessore, Sunderbund, Midnapoor en de golf van Bengalen, of tusschen 21. en 23. N. B. Het N. gedeelte is zeer vruchtbaar, maar de kusten zijn moerassig en met bosschen bedekt. Het wordt door de Hooghly bespoeld, en heeft 1 millioen inw., die voor ¾ Hindo's en ¼ Mahomedanen zijn. Alle steden aan Eur. natiën in Bengalen, toekomende, liggen in dit distr. 2. H., voorheen *Golin* genaamd, Bengaalsche stad, aan den W. oever der Bhagarutty, in 1538, door de Portugezen gesticht. De groote handel van Saatgong, werd in korten tijd naar deze plaats verlegd. De Mogollen namen deze stad in 1632 in; en de Engelschen bemagtigden dezelve in 1757, na welken tijd de handel geheel vervallen, en naar Calcutta overgebragt is. 106. 2. L. 22. 14. N. B. 3. H. of *Bhagarutty*, Bengaalsche riv., door de twee W. takken van den Ganges, de Dummooda en Roopnarain gevormd. Deszelfs mond is zeer gevaarlijk, terwijl de springvloeden, *Bore* genaamd, met zoo veel geweld het water opjagen, dat zij voor ligte vaartuigen dikwijls noodlottig zijn, hoewel zij hunne aankomst door een schrikkelijk geweld aankondigen. Al de aan Europeanen behoorende steden liggen aan deszelfs oevers. De Hindo's vereeren dezelve als den heiligsten tak van den Ganges.

HOOGKERK, Nederl. dorp, prov. en arr. Groningen, met 710 inw.

HOOGKERSPEL, Nederl. dorp in N. Holland, kwart. Hoorn, met 1300 inw.

HOOGLAND of *Highlands*, een gedeelte van Schotland, dat bij Dunbarton begint, en tot in het N. opklimt. Het is met bergen bedekt, en wegens deszelfs Noordelijke ligging weinig bebouwd; maar het levert daarentegen de heerlijkste natuurtooneelen op, met woeste dalen, prachtige meren, riv. en watervallen, schilderachtige bergrijen, hooge bosschen en stoute, reusachtige rotsen, welker toppen, ofschoon zij de sneeuwlinie niet bereiken, steeds in eenen ondoordringbaren nevel gehul'd zijn. De bewoners, *Hoog-* of *Highlanders* genoemd, zijn de oorspronkelijke bewoners des lands, van de oude Caledoniërs, een zeer achtenswaardig volk, afstammende. Zij spreken de oude Schotsche taal, zijn van een vast, sterk en onverzwakt ligchaamsgestel, bezitten veel volksgeest, moed en dapperheid, en hebben de oude eenvoudigheid en reinheid van zeden bewaard. Nog leven bij hen de gezangen van den onsterfelijken bard OSSIAN, en nog zijn kleeding, wapenen, zeden en spraak volkomen nationaal. 2. Een der admiraliteits eil., door SCHOUTEN en LE MAIRE ontdekt, en bij hen onder de 25 eil. gelegen. Men heeft het voor *Ceram* gehouden; doch KRUSENSTERN houdt het voor hetzelfde als het groot Admiraliteits eil, dat door CARTERET en D'ENTRECASTEAUX gezien is.

HOOGLEDE, Nederl. dorp, prov. W. Vlaanderen, arr. Yperen, met 3,590 inw.

HOOGLOON, Nederl. dorp, prov. N. Braband, arr. Eindhoven, met 550 inw.

HOOGMADE, Nederl. heerl. in Z. Holland, distr. Leijden, met heerlijke weiden.

HOOGSTAEDE, Nederl. D. in W. Vlaanderen, 2 uren van Veurne, met 550 inw.

HOOGSTRATEN, Nederl. stadje, prov. Antwerpen, arr. Turnhout, aan de Merk, met een oud slot en 1480 inw.

HOOGTE of *Höhe*, aanzienlijke bergrug in Duitschland, door het hert. Nassau en het groot hert. Hessen loopende, hetwelk reeds bij de Romeinen onder

den naam van Taunus bekend was, en op de grenzen dezer beide landen, deszelfs hoogste toppen heeft, zoo als: de 2605 voeten hooge Feldberg en de Altkönig. Het verdeelt zich in twee takken, waarvan de eene van het N. O. naar het Z. W. naar den Rijn afzakt, en de andere in eene geheel Oostelijke rigting langs de Lahn loopt.

HOOGVLIET, Nederl. dorp in Z. Holland, distr. Dordrecht, met 530 inw.

HOOGWOUDE, Nederl. dorp in N. Holland, kwartier Hoorn, met 700 inw.

HOOIBERG, Afr. landpunt aan de W. kust, niet ver van de Rio St. Beneto.

HOOK, Nederl. buurt, prov. Drenthe, onder het dorp Borger behoorende. 2. Ier. landpunt, bij de haven van Waterford.

HOOKA, landpunt op 't W. Ind. eil. Cuba.

HOOKERY, O. Ind. stad der Mahratten, prov. Bejapore. 91. 34. L. 16. 15. N. B.

HOO-KOO-HIER, Chin. stad aan het N. einde van het meer Pogang.

HOOKSTOWN, 2 N. Amer. D. in Maryland, in de gr. Baltimore en Talbot.

HOOLE (GROOT), Eng. D., gr. Lancaster.

HOOLUM of *Hoolar*, zie Holum.

HOOLY-ONORE, O. Ind. stad der Mahratten in het Z. van Mysore.

HOONGA-HAPAEE en TONGA, 2 Austr. eil. of rotsen in de Stille Zuidzee. 20. 32. Z. B. en 10 m. N. van Tongataboo.

HOOP, eil. niet ver van Spitsbergen, door de Eng. in 1613, ontdekt. 2. Z. Amer. Hernhutters kolonie in Guiana.

HOOP (GOEDE), eil. in de Stille Zuidzee, door SCHOUTEN en LE MAIRE ontdekt. 200. 46. L. 15. 50. Z. B. 2. *Bogt der H.*, Austr. baai aan de kust van Nieuw Guinea, door LE MAIRE en SCHOUTEN gevonden. 3. Zie Kaap de Goede Hoop.

HOOPE, Han. dorp, vorst. Lüneburg.

HOOPER'S-EIL., N. Amer. eil., prov. Maryland, gr. Dorcester, in het O. gedeelte der Chesapeakbaai. 2. Zie Hopper.

HOOREBEEK ST. CORNEILLE, Nederl. dorp in O. Vlaanderen, arr. Oudenaarde, met 950 inw. 2. H. *St. Marie*, Nederl. dorp, prov. O. Vlaanderen, arr. Oudenaarden, met 1710 inw.

HOORINGCOTTAH, tak van den Ganges in O. Indië.

HOORN, Nederl. kwartier in N. Holland, hetwelk uit de beide schiereil. Waterland, tusschen de Zuiderzee, het IJ, de Zaan en West Vriesland, tusschen de twee voornaamste boezems der Zuiderzee, bestaat. Men vindt er verscheidene drooggemaakte meren, als de Purmer en Beemster, benevens de Buiksloter, Broeker en Beilemer meren, heerlijke weilanden, welke veel vee voeden, zes steden, die afgevaardigden zenden, zeer aanzienlijke dorpen en in de 7 kantons Edam, Enkhuizen, Grootebroek, Hoorn, Medemblik, Monnikendam en Purmerend 51,900 inw., die zich door soms overdrevene zindelijkheid en de gouden hoofdsiersels der vrouwen onderscheiden, en vooral in Waterland, meestal in houten huizen wonen. Zie verder de art. Waterland, West-Vriesland, Purmer, Beemster, enz. 2. Nederl. stad, hoofdplaats van voorn. kwartier, aan eenen inham, in het W. der Zuiderzee, die haren omtrek gedeeltelijk bespoelt. Zij heeft 4 poorten, eene goede haven met het groote hoofd, dat 520 voeten lang, 38 voeten breed en geheel uit de zee opgetrokken is; 2 hervormde kerken, waarvan de groote kerk, de graven van den schout bij nacht PIETER FLORISZ., van DIRK VELIUS, VIJGHT, BOELESZ of BULIUS en PIETER HOOGERBEETS bevat; eene luthersche kerk (zijnde de andere luthersche kerk, nadat de beide gemeenten alhier zich in 1814 vereenigd hebben, aan de remonstranten verkocht); 1 remonstrantsche, eene doopsgezinde en 3 roomsche kerken, een weeshuis, bestedelingshuis, proveniershuis en gasthuis. Verder is hier het fraaije stadhuis met eene uitmuntende schilderij van den slag op de Zuiderzee; de waag, waar wekelijks dikwerf meer dan 200,000 ponden kaas gewogen worden; het geregtshof (voorheen de vergaderplaats van gecommitteerde raden); het bedelaars-gesticht (voorheen het kruidmagazijn der O. Ind. Comp.); de latijnsche school en 7,500 inw., die eenige fabr. en scheepstimmerwerven hebben, doch vooral van den handel in kaas en vee bestaan; voor welke laatste men hier de aanzienlijkste markten van ons land heeft. De hier in 1816, opgerigte maatschappij van reederij en zeevaart is, na 4 jaren bestaan te hebben, weer vernietigd. Men vertoont hier nog de kamer, waar BOSSU gevangen zat, alsmede zijn helm en zwaard over welke laatste met Enkhuizen verschil is. Hoorn is de geboorteplaats van den geleerden HADRIANUS JUNIUS, KLAAS BOELEEZ, DIRK VELIUS, PIETER en ROMBOUT HOOGERBEETS en de beide WALRAVEN'S, alsmede van JAN PIETERSZ. KOEN, grondlegger van Batavia en gouverneur generaal van Nederl. Indië; van den grooten reiziger WILLEM CORNELISZ. SCHOUTEN, die van 1615 tot 1617, den aardbol rondreisde, en behalve de Zuidkaap van Amerika (zie hier on-

onder), de grootste ontdekkingen voor de kennis van onzen aardbol deed; alsmede van REINIER PIETER VAN TWISK, die voor eenen der uitvinders van het kompas wordt gehouden. 22. 39. L. 52. 38. N. B. 3. Kaap aan het Z. van Amerika, door SCHOUTEN en LE MAIRE ontdekt, en door den eersten, naar zijne geboortestad, aldus genoemd, en derhalve door vreemdelingen, verkeerdelijk kaap Horn genoemd, eigenlijk de Z. punt van eene groep eil. voor Nassau's baai gelegen en *Hermste* geheten. Het is er koud; het is land met bosschen bedekt, en door weinig bekende menschen bewoond. De weg voorbij deze kaap is thans de gewone voor de schepen, die W. waarts naar de Stille Zuidzee gaan. 56. 45. Z. B. 308. 16. L. 4. Kaap H. of *Fabre*, kaap in Z. Amer., 5 m. Z. O. van kaap Hoorn. 5. H., Klein O. Ind. eil. in het O. van de straat Sunda. 124. 10. L. 5. 44. Z. B. 6. N. Amer. eil. op de kust van W. Florida, tusschen Ship- en Massacre eil. 7. N. Amer. eil. bij de kust van Z. Carolina. 298. 29. L. 33. 7. N. B. 8. H. of *Hornes*, Nederl. D., prov. Limburg, aan de Maas, met 650 inw. 9. Austr. eil. in de Geelvink baai, aan de N. W. kust van Nieuw Guinea. 10. Zie Hoornsche eil.

HOORN (DEN), Nederl. dorp in N. Holland, op het eil. Texel, met eene hervormde, doopsgezinde en roomsche kerk. Het is de geboorteplaats van den algemeen geachten, vaderlandschen schrijver ADRIAAN LOOSJES, Pz. 2. Nederl. dorp, prov. Groningen, arr. Appingadam. 3. H. of *Ooster- Schelling*, Nederl. dorp in N. Holland, kwart. Hoorn, op het eil. Vlieland.

HOORNAAR, Nederl. dorpje in Z. Holland, distr. Gorkum, met 370 inw.

HOORNHUIZEN, Nederl. D. in Vriesl., grietenij Schoterland, arr. Heerenveen.

HOORNSCHE EIL., 2 eil. in de Stille Z. zee, door SCHOUTEN en LE MAIRE, in 1616, ontdekt, op welke zij in eene baai landden, die *Eendragts baai* genoemd wordt, terwijl kapitein WILSON, die mede MAURELLE'S *Consolation* voor *Hoorn* houdt, in 1811, aan eene andere baai den naam van *Schouten's baai* gaf. Zij worden bij de inlanders *Hamoa* genoemd, en werden, na onze reizigers, waarschijnlijk niet voor in 1811, bezocht, toen MAURELLE, hier ververschingen innemende, aan deze eil. den naam van *Consolation* gaf. De beschrijving van MAURELLE komt volkomen met die van SCHOUTEN overeen. De inw. houden het eene, voor het grootste van den omliggenden archipel, rijkelijk van goed water en ververschingen voorzien. Ten tijde van SCHOUTEN werden zij door eenen koning bestuurd. De inw., geelachtig bruin, zijn lang, sterk en welgemaakt; het haar hadden zij, op verschillendste wijzen, in staarten gebonden of regt uit opstaande. Behalve de koning en zijn adel gingen allen geheel naakt, hebbende alleen een klein schortje voor. Men kon bij hen geen denkbeeld van God of godsdienst bemerken, en zij schenen verraderlijk te zijn. Deze eil. zijn door rotsen en klippen omringd. WILSON bepaalt dezelve tusschen 14. 13. en 14. 28. Z. B. en 199. 36. en 199. 20. L.

HOORNSCHE HAVEN, baai bij Spitsbergen, door WILLEM BARENDSZ. ontdekt.

HOORNSTERZWAAG, Nederl. dorp, prov. Groningen, arr. Appingadam.

HOORNU, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Bergen, met 760 inw.

HOOSACK, riv. der N. Amer. Rep., prov. Nieuw York, die in Massachusetts ontspringt, en in de Hudson's riv. valt. Zij heeft 't D. Hoossac aan zich.

HOOTON-PAGNELL, Eng. D., gr. York.

HOOTSIR, O. Ind. D., prov. Guzeratte.

HOPE, Eng. dorp, gr. Derby. 2. Schot. riv., gr. Sutherland, die in Loch-in-Dailg ontspringt, en aan de O. zijde van Loch-Eribole in zee valt. 3. N. Amer. dorp, prov. Nieuw Jersey, gr. Sussex. 4. Baai aan de N. W. kust van N. Amerika, door kapitein COOK zoo genoemd. 250. 58. N. B. 5. N. Amer. volkplanting in N. Carolina, gr. Surry. 6. Riv. op het W. Ind. eil. Jamaïca. 7. N. Amer. eilandje, prov. Rhode-island, in Narragansetbaai. 8. H. of *Advance-bay*, baai in de Hudson's straat. 9. H. of *Advance cape*, kaap in de Hudson's straat, op 305. 36. L. 61. 45. N. B. 10. Eng. baai in het Kanaal, aan de kust van Kent, tusschen Sandwich en Ramsgate. 11. Baai aan de W. kust van Vancouvers eil., tusschen de kapen Breakers en Woody. 12. Kaap in de Hudson's baai aan den ingang van baai Keerweer. 292. 16. L. 64. 10. N. B. 13. Twee kleine Austr. eil., aan de N. O. kust van Nieuw Holland. 163. 10. L. 15. 41. Z. B. 14. Zie Vavao of Vavou. 15. H. of *Hopeland*, eil. in de Stille Zuidzee, in 1772 door MARSON ontdekt, nabij het eil. Ceram. 46. 45. N. B. 16. H. of *Hope's Nose*, Eng. kaap in het Kanaal, aan de kust van 't gr. Devon. 17. Eng. D., gr. Hereford, met 500 inw. 18. Han. D., vorst. Lüneburg, ambt Winsen, met 1340 inw.

HOPEFIELD, ST. FRANCIS, N. Amer. Lim-

distr., prov. Louisana.

HOPERTINGEN, Nederl. dorp, prov. Limburg, arr. Hasselt, met 770 inw.

HOPESEY, Eng. dorp, gr. Salop.

HOPEWELL, 3 N. Amer. vlekken, prov. Pennsylvanië, gr. York, Huntingdon en Washington. 2. Vlek der N. Amer. Rep., prov. Brunswijk, gr. Cumberland. 3. H. *Head*, kaap in de Hudson's baai. 299. 47. L. 58. 10. N. B.

HOPFEN, Beij. dorp, Op. Donaukreits.

HOPFERSTADT, Beij. D., Ned. Mainkr.

HOPFGARTEN, Oostenr. vlek in Tirol, hoofdpl. van het dal Brixen, met een kerspel van 2,250 inw. 2. Oostenr. marktvlek, kreits Salzburg. 3. Saksen-Weim. dorp, aan de Gramme.

HOPFIGHEIM, Wurt. D., Neckarkreits.

HOPITAL, Sard. dorp in Savoije, prov. Chamberry, aan de zamenkomst der Isère en Arlo, met 570 inw. 2. Zwits. dorp, kanton Uri. 3. H. *de Bouillé* en H. *de Flée*, 2 Fr. vlekken, dep. Mayenne. 4. Riv. in 't Fr. dep. Finisterre. 5. H. *sous Rochefort*, Fr. vlek, dep. Loire, met 240 inw.

HOPITAUX (LES), Fr. D., dep. Doubs.

HOPKE, riv. in 't vorst. Waldeck, welke in de Diemel valt.

HOPKINS, gr. der N. Amer. Rep., prov. Kentucky, met 2970 inw. De hoofdstad is Madisonville. 2. N. Amer. vlek in Vermont, gr. Caledonië. 3. H. Point, kaap aan de N. W. kust van Amerika. 249. L. 53. N. B.

HOPKINTON, 3 vlekken der N. Amer. Rep., als: een, prov. New Hampshire, gr. Hillsborough; een, prov. Massachusetts, gr. Middlesex, en een in de prov. Rhode island, gr. Washington.

HOPPACH, Beij. D., Ned. Mainkreits.

HOPPER, een der Mulgrave's eil., eigenlijk tot de Gilbert's eil. behoorende, door MARSHAL ontdekt, en op o. 3. Z. B. en 191. 29. L. gelegen.

HOPTON, Eng. kerspel, gr. Lancaster, met 1080 inw. 2. H., *Wafers*, Eng. dorp, gr. Salop, met 450 inw.

HOPWOOD, Eng. vlek, gr. Lancaster, met 1080 inw., nabij Manchester.

HOQUINCOURT, zie Hocquinconrt.

HOR, prov. van Tibet, grenst aan Tartarije en het land Kashgar.

HORA (GREZOWA) BIRKENBERG, Boh. dorp, kreits Beraun, met eene zilvergroef en 41 huizen.

HORADADA, Z. Amer. riv., die 17 m. O. van kaap Aguja in zee valt.

HORADIOWITZ, HORAZDIOWICZ of *Horazdiegowice*, Boh. stadje, kreits Prachin, aan de Wotawa, met 1,760 inw.

HORAIS, riv. in 't Fr. dep. Sarte, ontvangt de Hunes en valt in de Haine.

HORAKAMUT, Afr. plaats in Abyssinië, hoofdpl. van het distr. Ras-el-Fihl.

HORAKUTTNA, zie Kuttenberg.

HORAS, Keur-Hes. D., prov. Fulda.

HORB, Wurt. ambt, kreits Zwarte Woud, dat op ongeveer 5 V. M., 18,450 inw. bevat, door den Neckar en Glaue bespoeld wordt, en landbouw, veeteelt en fabr. heeft. 2. Wurt. stad in voorn. kreits, aan eenen berg en aan den Neckar, met 1,740 inw., fabr. en handel.

HORBA, dorpje in Schwarzburg-Rudolstadt, ambt Paulinzilla, met 200 inw.

HORBACH, Pruis. dorp, regdst. Aken, met 785 inw. 2. Keur-Hes. dorp, prov. Hanau, ambt Altenhaslau, met 400 inw.

HORBERG, Oostenr. vlek in Stiermarken, kreits Cilli.

HORBLING, Eng. dorp, gr. Lincoln.

HORBURG, Pruis. D., regdst. en kreits Merseburg. 2. Eng. dorp, gr. York.

HORCAJADA, Spaan. D. in Salamanca.

HORCAJO, 2 Spaan. dorpen, prov. Salamanca en Guadalaxara.

HORCHEN, zie Horgen.

HORCHHEIM, Hes. dorp, Rijnprov.

HORCICZE, zie Horzetz.

HORDA, een der kleine Orcadische eil., aan de Schot. kust, tusschen Z. Ronaldsay en Swinna.

HORDE, Pruis. stadje, regdst. Arnsberg, met 1060 inw. en spijkersmederij.

HORDLE, Eng. dorp, gr. Southampton.

HORDT, Beij. D., Rijnkreits; 740 inw. 2. Fr. D., dep. Neder Rijn, met 1140 inw.

HORDTEN, Bad. dorp, Murgkreits.

HORDWER, zie Bhagpour.

HOREB, berg in Steenachtig Arabië, op wiens top eenige bronnen en vruchtboomen zijn. Tot hetzelve behoort de rots, waaruit MOZES water liet voortkomen. Zie verder Dschebel-Tor.

HOREBINK, Boh. stadje, kreits Tabor.

HORENBURG of *Hornburg*, Pruis. stadje, regdst. Maagdenburg; 2170 inw.

HORENSCHE DIEP, zie Aa, No. 3.

HORGAU, Beij. dorp, Op. Mainkreits, aan de Roth, met 1130 inw.

HORGEN, Zwits. marktvlek, kanton Zürich, met scheepvaart, transito-handel en 3,300 inw., heerlijke weiden, en wijnbergen aan het Züricher meer.

HORHAM, Eng. D., gr. Suffolk.

HORHEIM, Bad. dorp, Treisamkreits.

HORIGUELLA, Spaan. stadje, Valencia.

HORINGHAUSEN, groot hert. Hes. dorp, vorst. Opper Hessen, met 550 inw.

HORION OU HOZEMONT, Nederl. D., prov. en arr. Luik, met 1,950 inw.

HORISONKOR, O. Ind. stad, aan den Ganges; 10 m. O. Z. O. van Moorshudabad.

Horispore, O. Ind. stad, prov. Lahor, aan de Seïks behoorende.

Horitz, Boh. dorp, kreits Budweis.

Horka, Hong. dorp, kom. Zips.

Horkesley (Groot), Eng. dorp, gr. Essex, bij de Stour, met 530 inw.

Horkheim, Wurt. D., Neckarkreits.

Horla, riv. in Polen, die in den Oder valt. 2. Riv. van Silezië, welke bij Hernstadt in de Barsch valt. 3. Pruis. stadje, prov. Saksen, gr. Mansfeld.

Horley, Eng. dorp, gr. Surrey.

Horlof, kleine riv. in 't hert. Nassau.

Hormead (Groot), Eng. dorp, gr. Hertford, met 520 inw.

Hormigos (Los) of *de Mieren*, rotsen 10 mijlen van de N. O. kust van Jamaïca. 302. 6. L. 18. 25. N. B. 2. Klip in Spanje, prov. Murcia, ten O. van kaap Patos. 3. H. of *Los Hormillos*, Klein Z. Amer. eil. in de Stille Zuidzee, aan de kust van Peru, op 16. 45. Z. B.

Hormos, Perz. D. in Kerman, distr. Nurmanschohr, waar de Diwend ontspringt.

Hormus, veelal bij de Europeanen Ormus genoemd, W. Perz. eil., ten N. O. van Kischin, slechts door een smal kanaal van het vaste land gescheiden, hetwelk uit eene enkele zoutrots bestaat, die geheel onvruchtbaar is. Dit onbeduidend plekje gronds, dat, toen de Portugezen meesters van de golf van Perzië en O. Ind. waren, van zoo veel belang was, en eene der bloeijendste koopsteden van Azië bevatte, is nu geheel vervallen, en door naauwelijks 50 huisgezinnen bewoond, die van de visscherij bestaan. Het eenige, dat van de stad overig is, is eene vesting op eene zandige plaats. De Iman van Maskate heeft hier eene bezetting van 200 man.

Hormus Jefidhan, vesting in W. Perz., prov. Fars, distr. Laristan.

Horn, Lippe-Detmoldsch ambt, gr. Lippe, dat 4,770 inw. en de hoofdpl. Horn aan de Wiembeke bevat, met 1240 inw. en fabr. In de nabijheid is de bekende Externstein. 3. Oostenr. dorp, kreits Boven den Mannhartsberg, met 1070 inw., fabr. en beroemde brouwerijen. 3. Deen. herred of distr., eil. Zeeland, op 3 V. M. 5,200 inw. bevattende. 4. Zweed. kerspel, Linkiopings-län. 5. Zie Hamm en Horn. 6. Dorp in het gebied van Hamburg, distr. Hamm en Horn. 7. Zwits. dorp, kant. Turgau, distr. Arbon. 8. Kleine stad in het N. W. van Bohemen; 3 mijlen N. O. van Elnbogen. 9. N. Amer. eil. in de golf van W. Florida. 10. N. Amer. eil. aan de kust van Z. Carolina. 298. 30. L. 33. 7. N. B.

Horn-Alvan, Zweed. meer, Westerbotten in Pieter-Lapmark.

Horn town, N. Amer. dorp, prov. Maryland; 40 mijlen van Philadelphia.

Hornagos, Spaan. stad in Estremadura.

Hornahullas, Spaan. D. in Cordova.

Hornalb, tak van de riv. Erbach, in den Beij. Rijnkreits.

Horrnath of *Kunnert*, Hong. riv., ontspringt op de Karpathen en valt in de Theisz.

Hornbach, Beij. stadje, Rijnkreits, aan de riv. van dien naam, die in de Blies valt, met 980 inw.

Hornberg, Bad. ambt, Kinzigkreits, met 7,660 inw. en de hoofdpl. Hornberg, aan de Gutach, met 1025 inw.

Hornberga, Zweed. kerspel en meer in Skaraborgs-län.

Hornburg, Pruis. stadje, regdst. Maagdenburg, aan de Ilse, met 2,170 inw. 2. Zie Horneburg. 3. Zie Horenberg.

Hornby, Eng. vlek, gr. Lancaster, aan de Loyne, met katoenfabrijken.

Horncastle, Eng. vlek, gr. Lincoln, aan de Bane; handel en 5000 inw.

Hornchurch, Eng. stadje, gr. Essex, met 1560 inw.; 5 m. O. van Londen.

Horncliff, Eng. D., gr. Durham.

Hornden-on-the-Hill, Eng. dorpje, gr. Essex, met 380 inw.

Horne, Eng. vlek, gr. Surrey.

Horne (ter) of *Ter Henne*, Nederl. D., prov. Vriesl., arr. Heereveen; 450 inw.

Horneburg, Pruis. vlek, regdst. Munster, Reklinghauser kreits, met 700 inw. 2. Han. ger., prov. Bremen. 3. Han. vlek aan de Lühe, met 1320 inw., looijerijen en veehandel. 5. Zie Horenburg.

Horner, kaap aan de golf van Tartarije, op het eil. Sachalië, door Krusenstern dus genoemd, en ten Z. O. van kaap Elizabeth, op 54. 30. N. B. en 142. 5. L. bepaald. 2. Berg in Oostenr., ten Z. van Rastadt, 8,052 voeten hoog. 3. Piek op het eil. Satzuma, het Zuidelijkste der Japan. eil.

Hornes, zie Hoorn, No. 2.

Hornhausen of *Hornussen*, Zwits. dorp, kanton Aargau. 2. Pruis. dorp, regdst. Maagdenburg.

Hornhead, Ier. kaap, gr. Donegal. 9. 56. L. 55. 13. N. B.

Hornhuizen, Nederl. dorp, prov. Groningen, arr. Appingadam.

Horneya, Spaan riv., prov. Toro, welke in de Douero valt.

Horni-Kornica, zie Oberkaunitz.

Horning, Eng. dorp, gr. Norfolk.

Horningsham, Eng. D., gr. Wilts.

Horningsheath (Groot en Klein), 2 Eng. dorpen, gr. Suffolk, met 520 inw.

Hornli, berg in 't Zwits. kanton Zürich, aan de grenzen van het kanton Thurgau, 3,569 voeten hoog.

Horno (el), een der Austr. Admiraliteit's eil., ten O. van de groep.

Hornosand, zie Hernösand.

Hornos eil., groep van 3 Z. Amer. eil., bij de Rio de la Plata; het middelste op 319. 40. 8. L. 34. 20. 25. Z. B.

Hornoy, Fr. vlek, dep. Somme.

Hornsea, Eng. dorp en meer, gr. York.

Hornsee, meer in 't gr. hert. Baden.

Hornsey, Eng. kerspel, gr. Middlesex, aan de Nieuwe Riv., met 3,350 inw.

Hornstein of *Srarykö*, Hong. marktvlek, kom. Oedenburg, met 1460 inw. 2. Dorp in Hohenzollern-Sigmaringen.

Hornsterzwaag, Nederl. D., prov. Vriesland, arr. Heerenveen.

Hornsund, N. Amer. golf der Baffin's baai, op 75. N. B.

Hornton, Eng. dorp, gr. Oxford.

Hornu, zie Hoornu.

Horn en Hamm, zie Hamm en Horn.

Hornussen, zie Hornhausen.

Hornya, Hong. dorp, kom. Thurotz.

Hornygold's keys, eil. en rotsen, aan de Z. Amer. Muskieten kust. 294. 28. L. 15. 40. N. B.

Hornymiesto, zie Bergstadt.

Horodok, Rus. stad, gouv. Grodno.

Horodenka, Galicisch dorp, kreits Zaleszyke, aan de Glowka, met 2 kerken.

Horodetz, Rus. stad, gouv. Grodno, aan het kanaal, dat de Pina met de Bog veréénigt, en de scheepvaart tusschen de Zwarte- en Oostzee volmaken moet.

Horodlo, Pool. stadje, waiw. Lublin, aan de Bog, met 1,200 inw.

Horodyscze, stadje in Galicië, waiw. Podlachiën. 2. Rus. vlek, gouv. Kiew.

Horp of *Horps*, Fr. dorp, dep. Mayenne, nabij de Aisne, met 1,620 inw.

Horrhausen, Pruis. dorpje, regdst. Coblenz, met 200 inw. en eene ijzergroef.

Horrheim, Wurt. dorp, Neckarkreits, ambt Baihingen, aan de Metter, met 1170 inw.

Horris, N. Amer. distr. in Z. Carolina, met 4,350 inw.

Horrues, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Bergen, met 1,900 inw., steen- en kalkgroeven.

Horschitz, Horzitz of *Horzicze*, Boh. stadje, kreits Biczow, met 2550 inw.

Horsdemer, zie Horstmar.

Horse, een der kleine Schot. Orkadische eil. 15. 15. L. 58. 59. N. B. 2. Schot. eil. in de golf van Clyde, aan de kust van 't gr. Argyle. 12. 55. L. 55. 41. N. B. 3. Klein eil. aan de Z. W. kust van Ierland; 1 mijl N. van Hogs-Head. 4. Groep N. Amer. eil. aan de kust van Terreneuve. 322. 16. L. 50. 25. N. B.

Horschlitt, D. in Saksen-Weimar, kr. Eisenach; 150 inw. en eene bazaltgroef.

Horsel, riv. in Thuringen, die in het ambt Reinhardsbrunn ontspringt, en bij Eisenach in de Nesse, en met dezen in de Werra valt.

Horsell, Eng. dorp, gr. Surrey.

Horseneck, landpunt aan het N. Amer. Lange eil. (Long island). 2. Stad der N. Amer. Rep., prov. Connecticut, gr. Fairfield. 3. N. Amer. dorp, prov. Nieuw Jersey, gr. Essex. 4. H. Field Point, landpunt der N. Amer. Rep., aan de kust van Connecticut.

Horsens, Deen. stad in Jutland, stift Rypen, aan de golf van Horsensfiord, met 2 kerken, 1 latijnsche school, 1 hospitaal, 2,400 inw., fabr. van laken, wol, hoeden, tabak, benevens visscherij, scheepvaart en handel. 55. 52. N. B. 27. 38. L.

Horsens-Aoe, Deen. riv., stift Rypen, welke in het Kattegat valt, en de Horsensfiord of golf vormt.

Horseshoe (Eil.), laag, klein Austr. eil., aan de N. kust van Nieuw Holland, in de golf van Carpentarië. 17. 2. Z. B.

Horseshoe Point, de Z. punt van 't W. Ind. eil. St. Christophel. 304. 14. L. 17. 19. N. B.

Horsey (Island), Eng. eil. aan de kust van 't gr. Essex.

Horsford, Eng. dorp, gr. Norfolk.

Horsforth, Eng. vlek, gr. York, met 2015 inw.: 1 mijl van Leeds.

Horsham, Eng. stadje, gr. Sussex, aan de Adur, met 2,850 inw. 2. H. St. Faith's, Eng. kerspel, gr. Norfolk, met 600 inw. 3. N. Amer. vlek, gr. Mortgomery, prov. Pennsylvanië.

Horsitz, zie Horschitz.

Horsley, Eng. kerspel, gr. Gloucester, met 2,925 inw. 2. H. Long, Eng. dorp, gr. Northumberland, met 1,014 inw. 3. H. West, Eng. dorp, gr. Surrey, met 500 inw. 4. H. Woodhouse, Eng. dorp, gr. Derby; 580 inw.

Horsmonden, Eng. dorp, gr. Kent.

Horsowsky-Fegu, zie Bisschop's F.

Horssdorf, dorp in Anhalt-Dessau, ambt Worlitz, met 610 inw.

Horssen, Nederl. heerl., prov. Gelderland, kwartier Nijmegen; 675 inw.

Horst, Nederl. dorp, prov. Limburg, arr. Roermond, heeft met Sevénum 4,320 inw. 2. Ter Horst, Nederl. gehucht, prov. Drenthe, kanton Hoogeveen, onder Beilen behoorende. 3. Nederl. dorp, prov. Utrecht, arr. Amersfoort.

Horstead, Eng. dorp, gr. Norfolk.

HORSTED, KEYNES, Eng.D.,gr.Sussex.

HÖRSTEIN, gr. hert. Hes. vlek, vorst. Starkenburg, met 800 inw. 2. Beij. dorp, Ned. Mainkreits. 3. Zie Herstein.

HORSTMAR of *Horsdemer*, Pruis. heerl., regdst. Minden, die op 31 V.M., 45,800 inw. bevat. De hoofdpl. Horstmar aan de Vechta, heeft 920 inw.

HORSUI, riv. in Klein Azië, valt W. van Modania in de Marmerzee.

HORSZOW, Rus. stad, gouv. Minsk.

HORSZOWSKY-TEGN, zie Bischof-Teinitz.

HORTA of *Orta*, vlek in 't Z. O. van 't Vlaamsche eil. Fayal, met eene goede haven, 4,000 inw. en wijnhandel.

HÖRTENBERG, zie Hertenberg.

HORTES, Fr. dorp, dep. Op. Marne.

HORTON, Eng. dorp, gr. Gloucester. 2. Eng. vlek, gr. York, met 4,430 inw. 3. H. *Kirby*, Eng. D., gr. Kent, met 420 inw. 4. H. *in Ribblesdale*, Eng. D., gr. York, met 530 inw. 5. N. Amer. vlek in Nieuw Schotland, King's county; 12 m. W. van Halifax.

HORVATH-ORSZAG, zie Croatië, No. 1.

HORVATZ en HORVATZKA, 2 Hong. vlekken in Croatië.

HORVOS, Z. Amer. eil. in de golf van Mexico, door een kanaal van Yucatan gescheiden. 307. 41. L. 21. 10. B.

HORWAL, Rus. stadje, gouv. Minsk, kreits Retschitza, aan de Beresina.

HORWATAT, zie Atuni.

HORWEILLER, Hes. dorp, Rijnprov., ambt Oberingelheim, met 510 inw.

HORWICK, Eng. vlek, gr. Lancaster, met 2375 inw.

HORWOOD (GROOT EN KLEIN), 2 Eng. dorpen, gr. Buckingham, met 900 inw.

HORZENIOWES, Boh. dorpje, kreits Königingrätz, met 70 huizen.

HORZEPNICK, Boh. D., kreits Tabor.

HORZITZ, of *Horzicze*. Zie Horschitz.

HORZOWITZ of *Hoozowice*, Boh. stadje, kreits Beraun, aan de Rothenbach, met 1860 inw., zilver-, kwikzilver-, tin- en steenkolengroeven, klokkengieterij, enz.

HOSANCOCK-CREEK, riv. der N. Amer. Rep., prov. Pennsylvanië, die in de Schuylkill valt. 292. 16. L. 40. 8. N. B.

HÖSBACH, Beij D., Ned. Mainkreits.

HOSCHEID, Nederl. dorpje in Luxemburg, arr. Dietkirch, met 365 inw.

HOSCHETTE, Nederl. dorp in Luxemburg, arr. Dietkirch.

HOSCHÜTZ (GROOT EN KLEIN), 2 Pruis. dorpen, regdst. Oppeln.

HOSEEPOUR, O. Ind. stad, prov. Bahar. 95. 4. L. 26. 25. N. B.

HOSEHEID, Nederl. D. in Luxemburg, met 370 inw.; 2 uren van Dietkirch.

HOSINGEN, Nederl. dorp in Luxemburg, arr. Dietkirch, vormt met Walthausen, Opper en Neder Essenbach en Rodeshausen eene gemeente van 1370 inw.

HOSPITAL of *Ospenthal*, Zwits. dorpje, kanton Uri, met een klooster en 300 inw. Het ligt aan den St. Gothard, 4680 voeten boven de zee.

HOSSE, Illyr. loodmijn, kreits Villach.

HOSSEIN-ABDAUL, O. Ind. stad, prov. Lahore. 89. 30. L. 33. N. B.

HOSSEINPOUR of *Husseinpore*, O. Ind. stad, prov. Oude.

HOSSKA, zie Gastdorf, No. 2.

HOSSO-DURGA en BETTA, 2. O. Ind. steden, prov. Canara.

HOSSTITZ, Morav. D., kreits Hradisch.

HOST, zie Höchst.

HOSTALRICH, Spaan. stadje in Catalonië aan de Tordera.

HOSTAU of *Hostow*, Boh. stadje, kreits Klattau, met 870 inw. en fabr.

HOSTEBEN, klein Noorw. eil. in de Noordzee, aan de kusten, op 60. N. B.

HOSTERLITZ of *Hostiehradice*, Morav. vlek, kreits Znaim, met 1100 inw.

HOSTERT, 2 Nederl. dorpen, gr. hert. Luxemburg.

HOSTERWITZ, Saks. dorp aan de Elbe, tusschen Dresden en Pilnitz.

HOSTIMURI, N. Amer. vlek in Nieuw Spanje, prov. Sonora, met veel mijnen.

HÖSTING, Morav. dorp, kreits Znaim.

HOSTOMITZ of *Hostomnicze*, Boh. stadje, kreits Beraun, met 1360 inw.

HOSTOW, zie Hostau.

HOSZUFALU of *Langendorf*, stad in Zevenbergen, bij Kroonstad; 3000 inw.

HOSZUMEZO of *Kimpulung*, Hong. vlek, kom. Marmarosch, aan de Theisz.

HOT, distr. op 't O. Ind. eil. Ceylon, met de dorpen Niowaro, Minherria, Tapillia en Mataville.

HO-TCHI, Chin. stad prov. Kiang-si.

HOTELLERIE, 2 Fr. dorpen, dep. Maine en Loire en Calvados.

HÖTENSLEBEN, Pruis. stadje, regdst. Maagdenburg, met 960 inw.

HOTHAMPTON, zie Bagnor.

HOTHFIELD, Eng. dorp, gr. Kent.

HOTJESBAAI, inham in het land der Hottentotten, in Z. Afrika.

HOTOM of *Kothen*, Chin. prov. en stad in Klein Bucharije.

HOTOMIN-SOLUN, Aziat. riv. in Kaschgar, in Bucharije, die zich in het zand verliest, of, volgens anderen, in het meer Lopnor valt.

HOTON, zie Hotom.

HOTTE, Nederl. dorp in Luxemburg, arr. Neufchâteau.

HOTTENTOTTEN, Afr. volk tot de Kaffers behoorende, waarschijnlijk door misverstand dus genoemd. Het zijn oorspronkelijke bewoners van de Kaap de Goede Hoop, die zich zelven *Khukhup* noemen. Zij waren, toen RIEBEEK hier voor de Nederl. O. Ind. Comp. aanlandde, vreedzaam en zachtzinnig, leefden alleen van hun vee, en woonden in buurten van drie of vier hutten, die zij *Kralen* noemden, of zworven rond, en gebruikten hunne wapenen alleen tegen den leeuw en tijger. Zij zijn, even als de Kaffers, licht bruin, welke kleur met de jaren, en door het gedurig besmeren, donkerder wordt. De haren zijn wollig, kroes en zwart, doch langer dan die der Negers. Zij kammen dezelve nimmer, maar besmeren ze met vet, en den baard trekken zij uit. Verder is de neus plat, de lip zeer dik, de bovenkaak uitstekend, en het oog verbazend klein; anders hebben zij een zeer goed uitzigt en zijn buitengemeen vlug in het loopen. Hunne kleeding bestaat in een beestenvel, dat zij *kros* noemen, hetwelk hen over den rug hangt, des nachts tot tot een bed dient, alsook tot een schort ter dekking der schaamdeelen. Hun karakter is ernstig, hetwelk zoo wel als hunne traagheid, zorgeloosheid en bedaardheid, aan het flegmatiek gemoedsgestel moet geweten worden. Zij zijn zeer goedaardig, zachtmoedig, welwillend, dienstvaardig en gastvrij. Men heeft hen, in onderscheidene opzigten, miskend. Zij zijn wel ruwe natuurkinderen, onzindelijk, bijgeloovig en zinnelijk, doch even zoo min boos, als wraakgierig. Het ontbreekt hun aan geenen aanleg, maar wel aan ontwikkeling, beschaving en aanmoediging tot werkzaamheid; men kan hen dus niet dom noemen. Zij zijn daarenboven kuisch, en hebben, in zoo verre zij geenen omgang met Europeanen hadden, nog vele zuivere zeden behouden. Zij kennen weinig behoeften, en veeteelt en jagt kunnen al hunne wenschen vervullen. In den staat der vrijheid hebben zij geen' landbouw. Hunne spijzen zijn melk, wilde kruiden, wortels, boomvruchten, wild, en bij enkele gelegenheden, rund- of schapenvleesch. Zij zijn liefhebbers van sterken drank en tabak rooken, welk laatste hun eene behoefte is. Hunne woningen zijn ellendig. De vrouwen dragen de kinderen in eenen zak op den rug, en geven hun de lange en laag hangende borst over den schouder. Zij schikken zich, zoo wel als de mannen, met zeeschelpen en koralen op, en smeren zich met schapenvet, dat zij soms met welriekende kruiden of rooden oker vermengen. De mannen hoeden het vee, dat des nachts in omheinde plaatsen bij elkander gedreven wordt. De os is hun eenigst lastdier. Hunne wapenen zijn sagaaijen, bogen en somtijds vergiftigde pijlen. Hunne taal is geheel onbeschaafd en verward, van klappen met de tong vergezeld en moeijelijk na te bootsen. Zij hebben in de verschillende stammen bijzondere tongvallen en kunnen slechts tot tien tellen. Het jaar wordt in eenen droogen en regentijd, en naar de maan verdeeld. Zij hebben eenige muzijk, waaronder eene soort van rommelpot en zijn groote minnaars van zang en dans; ook hebben zij een gebaardenspel. De veelwijverij is onder hen wel niet verboden, maar weinig in gebruik. Men bespeurt bij hen geen' zweem van godsdienst, en zij hebben slechts een duister denkbeeld van een hoogst wezen; bijzonder hechten zij veel geloof aan tooverij. Zij zijn vrij, zelfs in zoo verre zij van de Europeanen afhankelijk genoemd worden, want zij betalen noch schatting, noch verrigten leendiensten. Zij hebben noch vorsten, noch adel; elke kraal is eene republiek op zich zelve, doch de afhankelijke dorpen hebben een opperhoofd. Zij trekken soms tegen de roofzieke Bosjesmannen op. Men onderscheidt hen gewoonlijk in Kolonie-Hottentotten, Vrije Hottentotten, waartoe de Namaqua's, Gonaqua's, Damara's enz. behooren, en de Boschjesmannen.

HOTTENTOT-KAFFERS, Hottentotten, die uit de vermenging van deze met Kaffers voortkomen. Met blanken vermengd, worden zij Mestizen genoemd.

HOTTENTOTTEN (LAND DER), een gedeelte van het land der Kaffers, aan den Zuidhoek van Afrika, tusschen 35. en 30. Z. B., door drie stammen der Hottentotten, de Cheunuqueërs of Kainaukirs, de Hartumqueërs en Heussa- of Geissaqueërs bewoond.

HOTTENTOTSCH GEBERGTE, hoog gebergte in Z. Afrika.

HOTTENTOTSCH HOLLAND, landstreek aan de Kaap de Goede Hoop, distr. Stellenbosch, waarvan het 't Z. deel uitmaakt, een zeer schoon, vruchtbaar, waterrijk oord, waar alles zeer goed voortkomt, en men wijn, citroen- en oranjeboomen en veel veeteelt vindt. Volgens den heer de JONG is hier nog eene plaats van den heer VAN DER STEL, *Vergelegen* genoemd, de beste van dat oord.

HOT-

HOTTENTOTSCH HOLLANDSCH BAD, een warm bad aan den Zwarten Berg, in voorn. distr., dat om deszelfs ijzerdeelen, ook *ijzerbad* genoemd wordt.

HOTTENTOTSCH HOLLANDSCHE KLOOF, kloof of opening in het Hottentotsch gebergte, welke verder landwaarts in geleidt, en die zeer steil, doch met wagens en paarden gemakkelijk te beklimmen is.

HOTTENTOTSCH PUNT, landpunt in Z. Afrika, aan de Fals-baai.

HOTTING, Oostenr. dorp in Tirol, bij Insprück, met 200 huizen.

HOTTINGEN, Zwits. D., kant. Zürich.

HOTTOMONT, Nederl. dorpje, prov. Z. Braband, arr. Nivelles, met 160 inw.

HOTTON, Nederl. dorpje in Luxemburg, arr. Marche, met 150 inw.

HOTTONVILLE, Fr. D., dep. Moezel.

HOTZENPLOTZ of *Osoblaha*, Morav. vlek, kreits Prerau, met 2600 inw.

HÖTZING, zie Hatzeg.

HOTZSCHERIE, zie Gottschee.

HOU of *How*, Egypt. D., waar voormaals Klein Diospolis zou gestaan hebben. 2. *Le* H., Afr. kaap aan de W. kust.

HOUAC, HOUAT of *Houet*, klein Fr. eil., aan de kust van 't dep. Morbihan, arr. Lorient, met 250 inw. 14. 43. 18. L. 47. 23. 32. N. B.

HOUANG-TCHEOU-FOU, zie Hangtcheou-fou.

HOUAT, zie Houac.

HOUCKE, Nederl. dorp, prov. W. Vlaanderen; 4 uren van Yperen.

HOUDAIN, Fr. vlek, dep. Pas-de-Calais, arr. Béthune, met 910 inw.

HOUDAN, Fr. stadje, dep. Seine en Oise, met 1700 inw. en wollen kousenfabr.

HOUDANCOURT, Fr. dorp, dep. Oise.

HOUDELOT, Fr. D., dep. Ned. Seine.

HOUDELANGE, Nederl. dorp, gr. hert. en arr. Luxemburg, met 600 inw.

HOUDEMONT, zie Rulle.

HOUDEN, eil. aan de kust van Noorwegen, in de Noordzee. 61. 40. N. B.

HOUDENG, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Bergen, heeft met Gaugnies 1810 inw. 2. H. *Aimeries*, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Bergen, met 1050 inw.

HOUDREMONT, Nederl. dorpje, prov. Namen, arr. Dinant, met 180 inw.

HOUDUEILLES, Fr. D. in Lot en Garonne.

HOUEL, klein, woest W. Ind. eil. tusschen Guadaloupe en Marie Galante.

HOUET, zie Houac.

HOUFFALISE, Nederl. stadje, gr. hert. Luxemburg, arr. Neufchâteau, aan de Ourte, met een kasteel en 720 inw.

HOUGA, Fr. D., dep. Gers; 1025 inw.

HOUGAERDEN, Nederl. vlek, prov. Z. Braband, arr. Leuven, aan de groote Nethe, met beroemd bier en 2,300 inw.

HOUGH ON THE MOUNT, Eng. dorpje, gr. Lincoln, met 400 inw.

HOUGHTON, Eng. dorp, gr. Norfolk, met een schoon landgoed van den graaf van Cholmondely. 2. Eng. vlek, gr. Lancaster, met 1530 inw. 3. Haven aan de W. kust van N. Amer., tusschen de punten Hobart en Walpole. Klippen en eene zandbank maken den toegang gevaarlijk. 4. H. *Regis*, *Park* of *Conquest*, Eng. kerspel, gr. Bedford, met 1020 inw. 5. H. of *Hoton*, Eng. dorpje, gr. Leicester, met 350 inw. 6. H. *Glass*, Eng. dorpje, gr. York, met 410 inw. 7. H. *Long*, Eng. D., gr. Northumberland. 8. H. *Le Spring*, Eng. dorp, gr. Durham, met 1360 inw. 9. H. *West*, Eng. vlek, gr. Lancaster, met 275 inw.

HOUILLE, Nederl. riv., prov. Namen, ontspringt bij Willerzies, neemt de Hulle op, en valt bij Givet in de Maas.

HOUIET, Nederl. dorp, prov. Namen, arr. Dinant, met 450 inw.

HOUKE, zie Houcke.

HOULME, Fr. landstreek, dep. Orne, tusschen Domfront en Falaise, bekend wegens derzelver appeldrank en ijzermijnen.

HOULSWORTHY, Eng. D., gr. Devon.

HOUME, zie Houlme.

HOUMET (GROOT en KLEIN), 2 Eng. eil. in 't Kanaal, bij 't eil. Guernsey.

HOUMONT, Nederl. D. in Luxemburg, arr. Neufchâteau, met Mageri 200 inw.

HOUN, Afr. dorp aan 't einde der woestijn van Soudah; 3 m. Z. van Wadan.

HOUNA, Schot. kaap aan de kust van Caithness. 58. 53. N. B.

HOUNAM, Eng. dorp, gr. Roxburgh.

HOUNSLOW, Eng. vlek, gr. Middlesex, met 2250 inw., koper- en kruidmolens.

HOUPERTINGEN, Nederl. dorp, prov. Limburg, met 800 inw.; 5 uren van Hasselt.

HOUPLINES, Fr. dorp, dep. van 't Noorden, aan de Lys, met 300 huizen.

HOU-QUAN, zie Hu-quan.

HOUR EN FAMENNE, Nederl. dorpje, prov. Namen, arr. Dinant, met 300 inw.

HOURN of *Uren-Loch*, arm van de Noordzee, in 't Schot. gr. Inverness.

HOUSA, zie Mongher.

HOUSATONICK, N. Amer. riv., prov. Connecticut, ontspringt in 't gr. Berks, prov. Massachusetts, en valt in Long island sound, tusschen Stratford en Milford in Connecticut. Eene bank aan deszelfs mond en een waterval maken dezelve onbevaarbaar.

HOUSE, klein Schetl. eil., door eene brug, met het eil. Barra verbonden.

HOUSSA, HAUSSA, SUDAN of *Afnu*, Afr. negerrijk in Nigritië, langs den Niger, rijk in goud, zilver, katoen en rijst. De vreedzame inw. drijven sterken handel met het Noorden en de binnenlanden van Afrika, vooral in zout. De hoofdstad van dien naam ligt elf dagreizen ten O. van Tombuctoe, en 2 dagreizen ten N. van den Niger, en zou een millioen inw. hebben.

HOUSSAY, Fr. stadje, dep. Mayenne.

HOUSSAYE (LA), 5 Fr. dorpen, dep. Eure, Morbihan, Oise, Seine en Oise en Seine en Marne.

HOUSSE, Nederl. dorp, prov. en arr. Luik, met 700 inw. 2. H. of *Housse Island*, eil. in 't Eng. gr. Northumberland, tegenover Bamborough.

HOUSSELT, zie Hoesselt

HOUSTON en KILLALLAN, twee vereenigde Schot. kerspelen, met 2050 inw. 2. *New* H., dorp in voornoemd kerspel.

HOUT, zie Zes Gehuchten.

HOUTAIN, Nederl. D., prov. Henegouwen, arr. Doornik, met 700 inw. 2. H. *l'Evêque*, Nederl. dorp, prov. Limburg, arr. Huy. 3. H. *le Mons*, Nederl. dorp, prov. Z. Braband. 4. H. *le Val*, Nederl. dorp, prov. Z. Braband, aan de Dyle. 5. H. *St. Siméon*, Nederl. dorp, prov. Luik, met 700 inw.

HOUTAVE, Nederl. dorp in W. Vlaanderen, arr. Brugge; 600 inw.

HOUTBAAI, baai aan de Z. kust van Afrika, tusschen de Tafel- en Falsbaai, door den hoek van de Houtbaai en den Slangenkop gevormd. De ingang is zeer naauw en de baai niet groot. Er is, volgens den heer DE JONG, noch groente, noch ververschíng. Zij heeft, door eenen hollen weg, gemeenschap met de Koopmans baai. 34. 3. Z. B.

HOUTEM, Nederl. dorp, prov. W. Vlaanderen, arr. Yperen, met 1000 inw. 2. Nederl. dorp, prov. W. Vlaanderen, met 1300 inw.; 2 uren van Veurne. 3. H. *St. Marguerite*, Nederl. dorp, prov. Z. Braband, arr. Leuven.

HOUTEN, oudtijds *Halten*, Nederl. dorp, prov. en arr. Utrecht; 1000 inw.

HOUTENISSE, Nederl. gemeente, prov. Zeeland, distr. Hulst.

HOUTERA, distr. op 't eil. Ceylon.

HOUTEVENNE, Nederl. dorp, prov. Antwerpen, arr. Turnhout.

HOUTHALEN, Nederl. dorp, prov. Limburg, arr. Hasselt, met 1250 inw.

HOUTHAVE, Nederl. dorp, prov. W. Vlaanderen, arr. Brugge; 600 inw.

HOUTHEM, Nederl. dorp, prov. Limburg, arr. Maastricht. 3. Zie Houtem.

HOUTIGNAN, Fr. vlek, dep. Hérault, arr. Montpellier, met wijnbouw.

HOUTMANS ABROLHOS of *Zeewijks droogte*, klippen en zandbanken op de kust van Nieuw Holland; 7 of 8 mijlen ten W. van Eendragtsland. Hier vond het schip *Zeewijk*, in het begin der 17 eeuw in dezelve bezet geraakt zijnde, aan de N. W. zijde, die zich 12 mijlen ver Noord- en Zuidwaarts uitstrekt, eenen doortogt, en ankerde onder een eil., waar men noch water, noch ververschíng vond. Deze droogten, die zich van 28. 15. tot 29. Z. B. uitstrekken, zijn gevaarlijk voor de uitgaande schepen, die in den Oost-Mousson, de straat Sunda moeten aandoen.

HOUTMEER of *Regenmeer*, N. Amer. meer, ten N. W. van het Bovenmeer, met hetzelve het door de Regen-riv. vereenigd.

HOUTON-HOLM, Schot. eil. der Orkneys; bijna 1 mijl Z. van Pomona.

HOUTRIJK EN POLANEN, Nederl. gemeente in N. Holland, kwartier Amsterdam, met het vermaarde Rijnlandsche huis Zwanenburg, door de groote waterbouwkundigen BRUININGS en CONRAD, en de weerkundige waarnemingen van den heer de LEEUW bekend.

HOUWERZIJL, zie Vliedorp.

HOUX, Nederl. dorpje, prov. Namen, arr. Dinant, met 160 inw.

HOUTVENNE, zie Houtevenne.

HOVARDRIES, Nederl. dorpje, prov. Henegouwen, arr. Doornik, met 270 inw.

HOVELANGE, zie Elvange.

HOVEN, Pruis. dorp, regdst. Aken. 2. Nederl. dorp, prov. Antwerpen.

HOVES, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Bergen, met 1800 inw.

HORINGHAM, Eng. dorp, gr. York.

HOWAKIL, groote Afr. baai aan de kust van Abyssinië, met verscheidene eil., waarvan het grootste ook Howakil genoemd wordt, en 9 mijlen is lang.

HOWAL, negerrijk der Jaloffen in Senegambië, dat zich 30 mijlen langs den Senegal uitstrekt. Het opperhoofd heet *Brack*, en is den Mooren onderworpen.

HOWARDSHAFEN, haven op 't grootste der Z. Amer. Falkland's eil.

HOWAN SOUND, doorvaart tusschen de Schot. eil. Egilsha en Rowsha.

HOWDEN, Eng. stadje, gr. York, nabij de Ouse, met 1800 inw. 2. Gr. der N. Amer. Rep., prov. Kentucky, 7,530 inw. en de hoofdpl. Elizabeth-town. 3. H. *Pans*, Eng. D., gr. Northumberland.

HOWE, rotsige Austr. landpunt aan de O. kust van Nieuw Holland. 35. 8. Z. B. 2. H. *Point*, de N. W. kaap van de Norfolks eil. in de Stille Zuidzee.

HOWE'S FORELAND, de N. punt van een

een schiereïl., aan de N. O. punt van Kerguelen's land, door COOK aldus genoemd. 87. 14. L. 48. 48. Z. B.

HOWE'S GROEP, dezen naam geven sommige Duitschers aan de eil. Ontong-Java van SCHOUTEN. Men zie dat art.

HOWE'S EIL., of *Lord Howe's Island*, volgens sommigen een der Koningin Charlotte's eil., door eene smalle straat van het eil. Egmont gescheiden; ruim 7 mijlen lang en van 3 tot 5 mijlen breed. 182. 29. L. 11. 10. Z. B. 2. Eil. in de Stille Zuidzee, in 1767, door kapitein WALLIS ontdekt, ruim 20 mijlen lang en 1 breed. 223. 39. L. en 16. 46. Z. B. 3. Eil. in de Stille Zuidzee, ongeveer 100 mijlen O. van Port Stephan en Nieuw Z. Wallis. Eenigen geven dit ook op als eene groep, doch het is eene misvatting. 218. 42. L. en 31. 36. Z. B.

HOWE'S POINT, kaap aan de N. kust van het Austr. eil. Egmont; 2 mijlen W. van Hanway's point.

HOWE'S SOUND, baai in de N. Amer. golf van Georgië, met rotsachtige oevers, terwijl aan den ingang, tusschen Point Gower en Point Atkinson, verscheidene eil. gevonden worden. De ingang is op 254. 46. L. 49. 23. N. B.

HOWLAND'S FERRY, N. Amer. straat, die Rhode island van den vasten wal scheidt, doch met hetzelve door eene brug verbonden is.

HOWTH, Ier. schiereïl., het N. uiteinde van de golf van Dublin uitmakende, met vuurtorens en een visschers dorp.

HOXHEIM, zie Cumptich.

HOXON of *Hoxne*, Eng. D., gr. Suffolk.

HÖXTER of *Huxter*, Pruis. kreits, regdst. Minden, welke op ruim 7 V. M. 22,600 inw. bevat, in een dal langs de Wezer, met goede bosschen, rog, tarw, gerst, peulvruchten, aardappelen, tuin- en boomvruchten en veel vee. De evenëensgen. hoofdpl. ligt aan de Wezer en heeft 3000 inw. 27. 1. L. 51. 46. N. B.

HOY of *Waes* en *Hoy*, een der Schot. Orcadische eil., het grootste der groep, Z. W. van Pomona en van Stromness, door eene smalle straat gescheiden, met lood- en ijzermijnen, 1270 inw., de havens Ovehope, Kirkhope, en Longhope en de 2 dorpen Waes en Hoy, met 780 inw. Dit eil. maakt met 't eil. Gramsay één kerspel, en heeft kaap Hoy-head ten W.

HOYA EN DIEPHOLZ, twee verëenigde gr., te zamen ééne prov. van het kon. Hanover uitmakende, en tusschen Oldenburg, Bremen, Brunswijk, Verden, Lüneburg, Kalenberg, Westfalen en Osnabrug, of tusschen 25. 58. en 26. 58. L. en 52. 23. en 53. 2. N. B. gelegen, en op 67 V. M. in 1 stad, 24 vlekken, 497 dorpen en buurten, 104,970 inw. bevattende. Het land is geheel vlak, en bestaat deels uit heiden en moerassen, deels uit zwaar broekland. Het wordt door de Wezer met de Aue, Siede, Eyther, Ochtum, Stuhr, Delme, Hunte en Aller en het Dümmer meer bespoeld. De Wiedings, Sieder, Suhlinger, Strohner, Gess en andere moerassen, bedekken aanzienlijke streken lands. De voortbr. zijn: tarw, boekweit, vlas, tabak, raapzaad, aardappelen, tuin-, doch weinig boomvruchten. Men heeft er veel uitmuntend rundvee, heerlijke paarden, schapen, varkens, bijen, veel gevogelte, enz. Ook zijn er eenige aanzienlijke bosschen, doch geene metalen. Er zijn fabr. van garen, linnenweverijen, enz., terwijl vele personen naar ons vaderland gaan, om te werken. De uitvoer bestaat in de voortbr. des lands. De heerschende godsdienst is de luthersche. De prov. wordt in drie deelen, het Opper gr. Hoya, het Neder gr. Hoya, en het gr. Diepholz verdeeld. 2. H., ambt in het Neder gr. Hoya, met 16,000 inw. 3. Vlek en hoofdpl. van voorn. ambt, aan de Wezer, waarover eene brug ligt, met 1700 inw. en scheepvaart. 4. N. Amer. volkplanting, prov. Nieuw Biscaye, in Mexico.

HOYE, zie Huy.

HOYER, Deen. zeevlek in Sleeswijk.

HOYERSWERDA of *Wojretz*, Pruis. stadje, regdst. Frankfort, hoofdplaats van den kreits Spremberg Hoyerswerda, aan den Zwarten Elster, met 1710 inw.

HOYLAND, 3 Eng. dorpen, gr. York, in *High*, *Nether* en *Swain* onderscheiden.

HOYM, ambt in 't hert. Anhalt Bernburg, met 4,000 inw. De hoofdpl. Hoym ligt aan de Selke, en heeft 1740 inw.

HOYTIAINEN, Rus. meer in Finland; 8 mijlen lang en bijna 4 breed.

HOZAIN, riv. in 't Fr. dep. Aube, valt in de Seine.

HOZEMONT, zie Horion.

HRABIN, Morav. vlek, kreits Troppau.

HRADEK, Hong. dorp, kom. Liptau, met 680 inw. 2. Boh. heerl. en dorp, kreits Prachin. 3. *Nieuw* H. Boh. vlek, kreits Königingrätz, met 204 huizen. 4. Zie Wünschelburg en Erdberg.

HRADIFSTIE of *Münchengrätz*, Boh. dorp, kreits Bunzlau, met 265 huizen.

HRADISCH, Morav. kreits, welke op $66\frac{1}{3}$ V. M. in 12 steden, 28 vlekken en 353 dorpen, 216,000 inw. bevat. Het land is zeer bergachtig, wordt door de

March bespoeld, en heeft koren, maïs, vlas, hennep, anijs, wijnen, enz. en aanzienlijke veeteelt. De dusgenoemde hoofdpl. ligt op een eil. van de March, heeft een seminarium en 1450 inw.

HRADISKO, Boh. D., kreits Beraun.

HRANICE, zie Weisskirchen.

HRASGARD, Turk. stadje in Bulgarië; 8 mijlen van Nicopoli.

HRASTOWITZ, zie Chraustowitz.

HRDLOSZEZ, Boh. D., kreits Kaurzim.

HROB, GROB of *Klostergrab*, Boh. bergstadje, kreits Leutmeritz.

HROWATEN, zie Croatië.

HRUBIESZOW, Pool. distr. en stadje, waiw. Lublin; 1700 inw., en wijnhandel.

HRUSSOWANY, zie Grussbach.

HU, zie Hau, No. 1.

HUACHAPURE (PUNT VAN), Z. Amer. kaap aan de kust van Chili, tusschen den mond van de Itata en het eil. Curauta.

HUAHEINE of *Ojaine*, het Oostelijkste der Societeits-eil., 28 m. van Otaheiti en 7 m. in den omtrek, wordt door eene landengte, die bij hoog water onder staat, in 2 schiereïl. verdeeld. Het heeft veel varkens, honden, hoenders, enz. en is sterk bevolkt. De haven heet Owharre. 16. 40. Z. B. en 168. L.

HUAILAS, zie Guailas.

HUAJOCINGO of *Huexotzingo*, N. Amer. stad in Nieuw Spanje, prov. Puebla.

HUALE, Arab. stad van Serska, aan de golf van Perzië.

HUALLAGA, Z. Amer. riv. van Peru, die op de Andes ontspringt, en op 4. 55. Z. B. in den Maranon valt.

HUALLAGO, zie Guallago.

HUALLANCO, zie Guamalies.

HUALSOE, klein eil. aan de kust van Noorwegen, in de Noordzee. 69. 40. N. B.

HUAMALIES, zie Guamalies.

HUAMELUA, N. Amer. distr. van Mexico, prov. Oaxaca, met de hoofdpl. van dien naam. 282. 2. L. 16. 13. N. B.

HUANACANTI, Z. Amer. berg in Peru, prov. Cusco, waar de Incas eenen tempel, aan de zon gewijd, hadden.

HUANCA, zie Guanca.

HUANCO, Z. Amer. distr. in Peru, prov. Tarma, 17 m. lang en 22 breed, met veel koren, suiker, honig, koffij, welriekende gommen en 16,850 inw. De hoofdpl. is Leon. 2. Zie Guanoco.

HUANTAJAYA, Z. Amer. berg in Peru, prov. Arica, bij de kleine haven Yquique, met groote zilvermijnen, waarvan eene jaarlijks 52,000 pond oplevert.

HUAPANTE, groote Z. Amer. riv. van Quito, prov. Ambato, valt in de Ambato.

HUAQUE, Z. Amer. riv. in Chili, valt in de Biobbio.

HUAQUEN, Z. Amer. riv. in Chili, valt in de Veragara.

HUAQUIRI, Z. Amer. riv. in Guiana, valt in de Aury.

HUAR, zie Lesina.

HUARANCA LENVU, zie Cum-Leuvu.

HUARAS, zie Huaylias.

HUARYACAC, zie Oaxaca.

HUAROCHIRI, Z. Amer. prov. in Peru, niet ver van Lima.

HUARTA, Spaan. dorp, prov. Navarre.

HUASCUALCO, N. Amer. riv. van Mexico, in Veracruz, valt in de golf van Mexico.

HUASSA, Afr. rijk in de binnenlanden.

HUAYLIAS, Z. Amer. distr. van Peru, prov. Tarma, 42 m. lang en 24 breed, met veel koren, katoen, suiker en 41,000 inw. De hoofdplaats is Huaras.

HUAYTECAS EIL., zie Chiloë.

HUB, Bad. gezondheidsbronnen, Murgkreits, bij het dorp Ottersweier, die alleen door vrouwen bezocht worden. 2. Aziat. riv. in Beludschistan, valt in de baai van Sonmeahi.

HUBBENTHAL, Keur-Hes. dorp, prov. Neder-Hessen, ambt Witsenhausen.

HUBBER, klein eil. in de Oostzee, tusschen de kust van Pommeren en het eil. Usedom. 31. 36. L. 54. 38. N. B.

HUBBERSTON, Eng. dorp in Wallis, gr. Pembroke, met 820 inw. en paketbooten naar Waterford.

HUBELY, zie Hoobly.

HUBERT (ST.), Nederl. stadje, prov. Luik, arr. Marche, in een boschachtig oord, met 1370 inw., handel in ijzer-, goud- en zilverwaren, wol en schapen. Voorheen was hier eene abdij, waarheen degenen, die van hondsdolheid bezeten waren, ter bedevaart gingen om genezen te worden. 2. Pruis. vlek, regdst. Kleef; 2,000 inw. 3. Zie Huibert (St.).

HUBERTSBURG, Saks. fabrijkplaats, kreits Leipzig, met 200 inw.

HUBINE, zie Hamois.

HUBINGEN, dorpje in Nassau, ambt Montuban, met 160 inw.

HUBNICKEN, Pruis. dorp, regdst. Koningsbergen, met barnsteengroeven.

HUBY, Eng. dorp, gr. York.

HUCKESWAGEN, Pruis. vlek, regdst. Dusseldorp, kreits Lennep, aan de Wipper, met een kasteel, 1 roomsche, 1 luthersche en 1 herv. kerk, 1840 inw. en vele fabrijken.

HUCKNALL-TORKARD, Eng. kerspel, gr. Nottingham, met 1800 inw.

HUCORNE, Nederl. dorpje, prov. Luik, arr. Huy, met 360 inw.

HUCQUELIERS, Fr. dorp, dep. Pas-de-Calais, met 710 inw.

HUCZEK, dorp in Galicië, Solnoker-

ker kreits, aan de Sopny.

HUDDERSFIELD, Eng. marktvlek, gr. York, W. gedeelte, aan de Colne, in eenen bloeijenden staat, met eene beurs, 7,260 inw., wol- en sergiefabr. en handel langs een kanaal op Manchester, enz.

HUDE, Eng. riv., die 2 m. boven Barnard Castle in de Tees valt. 2. Dorp in Holstein-Oldenburg, met 1060 inw.

HUDEAH, O. Ind. stad, prov. Dehli.

HUDERMÜHLEN, Han. dorpje, vorst. Lüneburg, aan den Aller, met 450 inw., scheepvaart en houthandel.

HUDICKSWALL of *Hudwickswall*, Zweed. zeestadje in Nordland, met handel in linnen, boter en hout, en 1450 inw.

HUDISMENIL, Fr. dorp, dep. Kanaal.

HUDJERA, Arab. dorp in Yemen.

HUDSON, stad in de N. Amer. Rep., prov. Columbia, hoofdstad van 't gr. Columbia, sedert 1784, schoon en regelmatig aan de Hudson's of Mauritz riv., op eene hoogte aangelegd, door heuvels en dalen, bosschen, boomgaarden, korenvelden en weiden omringd. Zij heeft goede scholen, een atheneüm, 5,000 inw., scheepstimmerwerven, touwbanen, branderijen, brouwerijen, andere fabr. en veel handel. 304. L. 42. 14. N. B. 2. Thans de algemeene naam van de, door de Nederlanders ontdekte *Mauritz riv.*, in dewelke zij, op het Mannathans eil., de stad Nieuw Amsterdam, nu Nieuw York genoemd, bouwden. Zij is eene der schoonste riv. der Vereenigde Staten, ontspringt in de bergachtige streken ten W. van het meer Champlain, ontvangt de Sacandaga en de Mohawk, en is tot aan Hudson voor de grootste schepen bevaarbaar. Eb en vloed strekken zich ook zeer ver uit. Zij valt op 301. 26. L. 38. 21. N. B. in de Chesapeak baai.

HUDSON'S-BAAI, groote baai in het N. van Amer., ten N. van Canada gelegen, en door den Engelschman HUDSON, in dienst der Nederl. O. I. Comp., in 1610 gevonden, en dus als eene Nederl. ontdekking aan te merken, gelijk ook al de Nederl. (doch thans geheel veranderde) benamingen, die men op de kaart van PIETER GOOS 1660 en elders, langs deze kust aangeteekend vindt, mede ten duidelijkste bewijzen. Zij strekt zich met de James-baai uit, van 282. tot 299. L. en van 52. tot 68. N. B., en heeft als dan eene oppervlakte van 14,000 V. M. In dezelve vindt men eene menigte groote en kleine onvruchtbare en onbewoonde eil., terwijl zij door de Hudson's en Cumberland's straat met de Baffin's baai en Davis straat gemeenschap heeft. Zij wordt ten O. door Labrador, ten Z. en W. door Nieuw Zuid Wallis en Canada, en ten N. door ons meestal onbekende eil. omringd. Aan de W. zijde heeft zij vier vrij groote baaijen, golven of inhammen in het land, waarvan de Noordelijkste de Repulse- of Keerweer-baai heet; de andere zijn de Wagerbaai (dikwerf Wager riv.) Chesterfields invaart (ook wel *Entrée de Bawden*) en Rupperts baai of Nelsonshaven. Aan de O. zijde heeft men de Muskieten baai en de golven Hazard en Richmond of Archiwinnipy. Verder de James- en Welcome baai, terwijl zij verscheidene riv., als de Mistassinnys, Harrikanow, Abitibbé, Moose, Soury, Albani, Severn, Staal, Groote riv., en Churchill of Missinipe ontvangt. De ingang in de baai is, na de straat Davis en kaap Vaarwel ten N. te hebben laten liggen, tusschen het eil. Resolution ten N., en Button's eil. en de kust van Labrador ten Z.; terwijl de landen ten W. en O., ondanks vele pogingen, nog weinig bekend zijn, daar die vaart slechts van Julij tot September kan geschieden, en dan nog, om het menigvuldige drijfijs, de menigte van klippen, en gedurige hevige stormen, zeer gevaarlijk is. De naaste kusten van deze baai zijn ondertusschen alleräkeligst! Waar men het oog ook heen wendt, ziet men niets dan onbebouwde velden, rotsen, die tot aan de wolken reiken, diepe holen en gaten, duizende afgronden en onvruchtbare dalen, waarin nimmer de zon hare stralen schiet, en die door ontzaggelijke sneeuw- en ijsklompen ontoegankelijk zijn. De Engelschen noemen zich ook meesters van deze oorden, en de Comp. der Hudson's baai, heeft aan dezelve, verscheidene kantoren en forten opgerigt, welke met de Indianen in velerlei pelterijen handelen.

HUDSON'S EIL., in de James baai, op hetwelke HUDSON, na het verraad van zijn volk, zoude gestorven zijn.

HUDSON'S HOUSE, eene der faktorijen van de Hudson's baai Comp. in N. Amer., aan de Z. W. zijde der Susquehannah, onder het Eng. bestuur van Terreneuve. Zij handelt in mariënglas, asbest, ijzer, koper, zwavel, labradorsteen, berken- en ander hout, pelterijen walvisschen en kabeljaauw; 34 m. O. van Manchester house: 56 m. O. van Buckingham house. 271. 18. 40. L. 53. 0. 32. N. B.

HUDSON'S POINT, kaap op het W. Ind. eil. Antigua, aan de Z. O. kust. 316. 23. L. 17. 10. N. B. 2. Kaap aan de N. W. kust van Amerika, een weinig

 bin-

binnen de Admiraliteits baai, in de golf van Georgië. 255. 19. L. 48. 8. N. B.

HUDSON'S STRAAT of *Frobisher's Mistaken Strait*, de naauwe zee tusschen den Atl. oceaan en de Hudson's baai, ten N. van Labrador.

HUDWICKSWALL, zie Hudickswall.

HUE, riv. in Achter-Indië, in 't rijk Anam, ontspringt op het gebergte Laos, loopt door Dangungai en valt, op 16. 40. N. B., met twee verzande monden in de baai Tonkin. 2. (Bij ARROWSMITH, *Keu*) prov. in 't Z. van het rijk Anam, de schoonste, gezondste en vruchtbaarste des rijks, door voorn. riv. bespoeld, en overvloed van levensmiddelen voortbrengende. 3. *Kehne* of *Suchon*, stad in voorn. prov., eigenlijk Phuxuan (Zie dat art.).

HUECAR, Spaan. riv. in Cuenca, valt in de Xucar. 2. Spaan. vlek in Murcia.

HUEFU, hoofdpl. van Cochinchina; 10 mijlen N. van Turon. 22. 35. N. B.

HUEHAN, zie Faifo, waar wij echter opgegeven hebben dat de keizer er zijne residentie had, die thans te Phuxuan (door de Europeanen *Hue* genoemd) is. Echter blijft de stad in bloei en is de stapelpl. van al de voortbr. des lands.

HUEJUTTA, N. Amer. stad en distr. in Mexico, met bijna 250 huisgezinnen; 70 mijlen N. O. van Mexico.

HUELBES, Spaan. dorp, prov. Cuenca.

HUELCHA, Spaan. riv. in Aragon, valt in de Ebro.

HUELGAS, zie Burgos, No. 1.

HUELGOËT, Fr. dorp, dep. Finisterre, met eene loodmijn en 680 inw.

HUELMA, Spaan. stadje, prov. Jaen, aan de Odiel, met 2400 inw.

HUELMAMBI, Z. Amer. riv. in Quito, prov. Barbacoas, valt in de Telembi.

HUELVA, Spaan. zeestad, prov. Seville, aan eene baai, waarin zich de Tinto en Odiel storten, met 5,000 inw.

HUENCHULLAMI, Z. Amer. riv. in Chili, prov. Maule, die naast de Mataquaro in zee valt.

HUENEGA, Spaan. D., prov. Granada.

HUERARI of *Ueruri*, Z. Amer. riv. in Granada, die in den Maranon valt.

HUERE of *Guare*, Z. Amer. riv. in Caraccas, prov. Cumana, valt in de Unare.

HUERMOCE, Spaan. D. in Guadalaxara.

HUEROAL, Spaan. D., prov. Granada.

HUERTA, Spaan. D., prov. Salamanca.

HUESCA, Spaan. stad, prov. Aragon, aan de Isuela, met vervallene vestingwerken, een bisdom, eene universiteit, 2 collegiën, 6,800 inw., lakenfabr. en looijerijen. 42. N. B. 17. 24. L.

HUESCAR, Spaan. stad, prov. Granada, aan de Monte Sagra, tusschen de riv. Guardacar en Barbaso, met 3,000 inw.

HUESO, zie Westerkey.

HUETA, Spaan. stadje, prov. Cuenca, aan eene kleine riv., met 2500 inw.

HUETOR TAJOR, Spaan. D. in Granada.

HUEUQUO, Z. Amer. riv. in Patagonië, die op de Cordilleras van Cujo ontspringt, en in de Atl. zee valt.

HUFFENHART, Bad. D., Neckarkreits.

HUFINGEN, Bad. stadje, Donaukreits, met 1150 inw. Het ambt van dien naam heeft 10,060 inw.

HUGELHEIM, Bad. D., Wiesenkreits.

HUGGLESCOTE, Eng. D., gr. Leicester.

HUGH, Z. O. landpunt van het N. Amer. Admiraliteit's eil. 244. 16. L. 57. 27. N. B. 2. Z. O. punt van 't Eng. eil. St. Moria, een der Sorlingen.

HUGHESBURGH, stad der N. Amer. Rep., prov. Pennsylvanië, gr. Northumberland, aan den mond der Catawessy creek. 40. 57. N. B.

HUGO-WAARD, zie Huigenwaard.

HUGSHOFEN, zie Andlau.

HUGHLY, zie Hoogly.

HUGUN, Rus. eil. van den Sindow archipel, in de golf van Anadyr.

HUHA, Perz. stad, prov. Irak.

HUHNEFELD, Keur-Hes. stadje in Fulda; 1660 inw. Het ambt heeft 5,400 inw.

HUHNENWASSER, Boh. D., kr. Bünzlau.

HUHNERDORF, Brunsw. dorp, distr. Schoningen, kreitsger. Vorsfelde.

HUI, Nederl. arr. prov. Luik, hetwelk in de kantons Avennes, Bodegnée, Ferrières, Héron, Landen, Huy en Nondrin 69,875 inw. bevat. 2. H. of *Hoei*, Nederl. stad, prov. Luik, aan beide zijden van de Maas gelegen, die hier het riviertje Hoyoux ontvangt, met verscheidene kerken en kloosters, sterke vesting op de plaats van het oude kasteel, en 3,830 inw., die van het vervaardigen van allerlei galanteriën, stroohoeden en ijzerwaren, tot eenen zeer goedkoopen prijs, bestaan. Ook wordt er veel handel in koren, wijn, aluin, zwavel, kalk, steenkolen, bouw-, wet- en vuursteenen gedreven. In de nabijheid zijn twee sterk bezochte minerale bronnen, twee kalkgroeven en eene ijzergroef. In 1684 werd zij door eenen brand verwoest, en dit jaar (1822), op den verjaardag van dat ongeluk, werd zij door eene overstrooming van de riv. op het onverwachtst deerlijk geteisterd. 50. 31. N. B.

HUIBERGEN, Nederl. dorp, prov. N. Braband, distr. Breda, met 500 inw.

HUIBERT (ST.), Nederl. dorp, prov. N. Braband, arr. 's Hertogenbosch.

HUIDINGS, Noorw. eil. aan de kust, in

in de Noordzee; 3 m. W. van Stavanger. 23. 28. L. 59. 3. N. B.

Huigenwaard of *Heer Hugowaard*, droog gemaakt Nederl. meer in N. Holland, kwart. Alkmaar, met eene buurt.

Huilgrund, eil. in 't W. der golf van Bothnië. 34. L. 60. 47. N. B.

Huilliches, zie Arauco.

Huilquilemu, Z. Amer. prov. in Chili, met eene hoofdst. van dien naam.

Huine, Fr. riv., die in 't dep. Var ontspringt, de Commanche, Corbionne, Même, Gardon en andere riv. ontvangt, en bij Mans in de Sarte valt.

Huins, Nederl. dorpje, prov. Vriesland, arr. Leeuwarden, met 150 inw.

Huipsness, de N. W. punt van 't Noorw. eil. Stronsa. 15. 15. L. 59. 1. N. B.

Huis (l'), Fr. stadje, dep. Ain, aan de Rhône, met 1080 inw.

Huisdorf, zie Steinsel.

Huis in 't Bosch, kon. Nederl. paleis in het bosch bij 's Gravenhage, met uitmuntende schilderstukken op de zoogenoemde oranjezaal, en eenen kruidtuin.

Huisduinen, Nederl. D. in N. Holland, kwart. Alkmaar, aan de duinen.

Huisne, zie Huine.

Huisse, Nederl. D., prov. O. Vlaanderen, arr. Gend, met 1760 inw.

Huisseau, 2 Fr. vlekken, dep. Loiret en Loir en Cher.

Huisseling, Nederl. dorp, prov. N. Braband, distr. 's Hertogenbosch, met Neerloon 520 inw.

Huissen, Nederl. stadje, prov. Gelderland, nabij Arnhem, aan den Rijn, met 1020 inw., en landbouw.

Huissignies, Nederl. D., prov. Henegouwen, met 900 inw.; 1 uur van Ath.

Huissingen, Neder. D., prov. Z. Braband, met 400 inw.; 2 uren van Brussel.

Huistre, Fr. riv., die in de Seine valt.

Huiswaard, Nederl. gehucht in N. Holland, kwart. Alkmaar, onder Koedijk.

Huitres (Isle aux), eil. aan de O. kust van Azië, in de golf van Castries.

Huittis, Rus. stadje in Finland.

Huitquilomie, zie Huilquilemu.

Huitzitzilla, Tzintzontzan, N. Amer. stadje in N. Spanje; 2500 inw.

Huizen, Nederl. dorp in N. Holland, kwart. Amsterdam, met 1850 inw., meestal visschers. De Huizer bot is beroemd.

Huizinge, Nederl. dorp, prov. en arr. Groningen, met eene herv. en doopsgezinde kerk; N.O. van Middelstum.

Huizum, Nederl. D., prov. Vriesland.

Hukery, O. Ind. stad in Bejapour. 92. 21. L. en 16. 1. N. B.

Huldenberg, Nederl. dorp, prov. Z. Braband, arr. Leuven; 1220 inw.

Huldipookre, O. Ind. stad in Bengalen, distr. Midnapore, aan de W. grenzen, in een bergachtig en ongezond oord. 104. 1. L. 22. 37. N. B.

Huldoa, O. Ind. stad, prov. Dehli.

Hulein of *Hulin*, Morav. vlek, kreits Prerau, met 1940 inw.

Hulel-Panias, Aziat. meer. en riv. in Palestina, oudtijds *Mesam* genoemd.

Hules, Schot. stadje, gr. Haddington.

Hulhuizen, Nederl. heerl., prov. Gelderland, kwartier Tiel, met 40 inw.

Hulin, zie Hulein.

Hulin Rocks of *the Maids*, rotsen in het N. kanaal van de Ier. zee, altijd boven water. 12. 9. L. 54. 57. N. B.

Hull of *Kingston-upon-Hull*, Eng. stad, gr. York, aan den zamenloop der Hull en Humber, met naauwe, maar goed geplaveide straten, 2 kerken, verscheidene bedehuizen der dissenters, vele liefdadige gestichten, waaronder een zeehospitaal en *the Trinity*, eene inrigting ter verzorging der weduwen van zeelieden; eene latijnsche school, eene beurs, een schouwburg, 30,480 inw., vele aanzienlijke fabr., bijzonder zeepziederijen en traanstokerijen, 2 suikerraffinaderijen, fabr. voor kaarsen, loodwit, terpentijn, zeildoek en andere; touwslagerijen, ijzergieterijen, enz. Er worden vele schepen ter walvischvangst uitgerust en er is een aanzienlijke handel in ijzer, hout, vlas, hennep, talk, zeildoek, paarden en vooral in koren op de Oostzee. De haven is klein, doch kunstig gemaakt. In 1818 liepen er nog 620 schepen binnen. Om de stad staan vele wind- en oliemolens. 17. 30. L. 53. 45. N. B. 2. Eng. riv. bij genoemde stad, welke in de O. heide bij Hornsea, niet ver van de Zeekust, ontspringt, en bij Hull in de Humber valt. 3. Stadje in de N. Amer. Rep., prov. Massachusetts, gr. Suffolk. 4. *Bishop's* H., Eng. dorp, gr. Somerset, met 850 inw.

Hullavington, Eng. D., gr. Wilts.

Hulloh, O. Ind. stad der Mahratten, prov. Guzeratte. 91. 18. L. 22. 37. N. B.

Hulmay, klein Schot. eil. aan de W. kust van 't eil. Lewis.

Hulme, Eng. vlek, gr. Lancaster, met 3,080 inw. 2. H. *Church*, Eng. dorp in Cheshire. 3. H. *Levens*, Eng. dorp, gr. Lancaster, met 670 inw.

Hulmitray, een der kleine Hebriden, aan de Schot. kust, bij Harris.

Hulomitsch, zie Gastuni.

Hulpe of *Hulpen*, Nederl. D. in Z. Braband, arr. Brussel, met 900 inw. en papierfabr.; 2 m. van Wavre.

Hulplarche, zie Emines.

HULS, Pruis. vlek, regdst. Kleef, kreits Kempen, met 1950 inw. en fabr.

HULSBERG, Nederl. dorp, prov. Limburg, arr. Maastricht, met 900 inw.

HULSEN, Nederl. buurt, prov. Overijssel, kwart. Vollenhoven, met 550 inw.

HULSHORST, zie Nieuspeet.

HULSHOUT, Nederl. dorp, prov. Antwerpen, arr. Turnhout, met 500 inw.

HULSONIAUX, Nederl. dorpje, prov. Namen, arr. Dinant, met de buurt Ferrage 250 inw.; 1½ uur van Dinant.

HULST, Nederl. kanton, prov. Zeeland, tot het distr. Goes behoorende, en het O. deel van Staats-Vlaanderen bevattende. 2. Nederl. stadje, voorheen eene sterke vesting, en de hoofdstad van het land van Waas, met 3 poorten, eene kerk, die met eenen fraaijen toren pronkt, en door eenen dikken muur in twee gescheiden, voor roomschen en hervormden beiden dient; verder een stadhuis, landshuis en 1950 inw. 21. 43. L. 51. 17. N. B. 2. Nederl. buurt in Overijssel, onder Oud en Nieuw Leuzen.

HULSTE, Nederl. dorp, prov. W. Vlaanderen, arr. Kortrijk; 1870 inw.

HULSTER AMBACHT, het regtsgebied der Nederl. stad Hulst, grootendeels door de zee verzwolgen. Men vindt er nog de dorpen Ossenisse, Houtenisse, Hengstdijk en Sir Pauwels polder.

HULSTERKOM, tak van de Schelde, niet ver van de stad Hulst.

HULSTONE, Eng. landpunt in 't kanaal van St. George.

HULTEN, Nederl. gehucht, prov. N. Braband, distr. 's Hertogenbosch. Zie Oudheusden en Elshout.

HULTON, LITTLE, MIDDLE EN OVER, 3 Eng. dorpen, gr. Lancaster.

HULTSCHIN, Pruis. distr., prov. Silezië, regdst. Oppeln, kreits Ratibor, met 1225 inw., en steenkolenmijnen.

HULVER, zie Hilver.

HULY-ONORE, zie Hooly-Onore.

HUMAGUACA, Z. Amer. stad in Tucuman; 22 m. van St. Salvador de Jugui.

HUMAIN, Nederl. dorpje, prov. Namen, arr. Dinant, met 310 inw.

HUMAN-AIDA, Turk. dorp in Klein Azië, in een aangenaam dal, met gezondheidsbronnen; 22 m. van Angora.

HUMAN, zie Uman. 2. Perz. stad, prov. Segistan.

HUMANA DE TOMPIÈRES, N. Amer. stad in Mexico; 21 m. van Santa-Fé.

HUMANBAR, Afr. stad in Algiers, prov. Constantine, aan de zee.

HUMANTI, vervallene stad in Klein Azië; 18 mijlen N. van Angora.

HUMAR, klein eil. in de Roode zee, aan de Arab. kust, 1 mijl N. W. van Loheia. 2. Stam der Tunguzen in Klein Bucharije. 3. H. of *Humar-Golin*, tak van den Amur in Tungusië.

HUMAXAR, Z. Amer. stad, gouv. Tucuman, aan de Dolce.

HUMBEEK, Nederl. dorp, prov. Z. Braband, arr. Brussel, met 1485 inw.

HUMBER, eene der voornaamste Eng. riv., welke uit de zamenkomst van de Ouse, de Aire en de Trent ontstaat, die na haren oorsprong, reeds verscheidene riv. ontvangen hadden, (men zie die art.) Zij is bij den mond der Trent wel eene mijl breed, loopt dan O. waarts naar Hull, steeds breeder wordende; ontvangt bij Hull, de riv. van dien naam, loopt dan Z. O. waarts en valt vervolgens tusschen Spurnhead en Saltfleet, met eenen mond, die ten minste ruim 2 mijlen breed is, in de Noordzee. Zij spreidt hare takken naar alle zijden uit, daar zij het meeste water van den O. kant des rijks ontvangt, en in zoo ver deze door kunst bevaarbaar zijn geworden, bevordert zij bijzonder de gemeenschap te water door het geheele rijk. 2. N. Amer. riv. op 't eil. Terreneuve, welke in de golf van St. Lourens valt.

HUMBERSTONE, Eng. D., gr. Leicester.

HUMBIE, Schot. D., gr. Haddington.

HUMBLE, Eng. riv., gr. Hant, welke tegenover het eil. Wight in de zee valt.

HUMBLIGNY, Fr. dorp, dep. Cher, met 80 huizen, kalk- en tigchelovens.

HUMBOLECZ, Boh. heerl. en vlek, kreits Czaslau, met 2000 inw. en fabr.

HUME, Schot. dorp, gr. Berwick. 2. N. Amer. stad, prov. Z. Carolina.

HUMENE, zie Homenau.

HUMMEL, Nederl. dorp, prov. Gelderland, kwart. Zutphen, met 800 inw.

HUMMELGHEM, Nederl. dorp, prov. Z. Braband, arr. Brussel, dat met Steenokerzeel 1200 inw. heeft.

HUMMELO, Nederl. dorp, prov. Gelderland, kwart. Zutphen, niet ver van Doesburg, met Keppel 2,240 inw.

HUMMELS HAVN, ook wel *de Vrolijke Wederkomst* genoemd, dorp in Saksen Gotha-Altenburg, niet ver van Kahla.

HUMMELSTEIN, Beij. buurt, Rezatkreits, eene plaats van uitspanning voor de Neurenburgers.

HUMMEL'S TOWN, N. Amer. stadje, prov. Pennsylvanië, aan de Swatura-Creek.

HUMMOCK, klein eil. in de Ind. zee, 6 m. van Mindanao. 144. 23. L. 5. 24. B. 2. Eil. in de Ind. zee, op één punt na, ongenaakbaar, en door een gastvrij volk bewoond. 141. 36. L. 24. 15. N. B. 3. H. *Point*, kaap aan de N. kust van het

het O. Ind. eil. Celebes, in 1767 door CARTERET dus genoemd. 139. 25. L. 1. 20. N. B.

HUMMOCK'S POINT, N. Amer. kaap aan de kust van Nieuw Albion.

HUMOS (PUNTA DE), Z. Amer. kaap aan de kust van Chili. 35. 50. Z. B.

HUMP EIL., Austr. eil., 17 mijlen in den omtrek, aan den ingang van de groote baai, aan de N. kust van Nieuw Guinea. 153. 16. L. 2. 30. Z. B.

HUMPARA, O. Ind. stad, prov. Mysore, aan de Kapini. 94. 22. L. 12. 4. N. B.

HUMPHREY, gr. in de N. Amer. Rep., prov. Tennessee, met 1520 inw.

HUMPHREYSVILLE, N. Amer. vlek, prov. Connecticut, gr. Newhaven.

HUN, aanzienlijke Afr. stad in Fezzan; 20 mijlen N. van Mourzouk.

HUNA, Hong. riv., die in Dalmatië ontspringt, Slavonië en Croatië van elkander scheidt, en in de Sau valt.

HU-NAN, zie Hu-quang.

HUNAWEYER, Fr. D., dep. Ned. Rijn.

HUNBROD, Morav. stad, kreits Hradisch, met 2920 inw.

HUNCHERANGE, zie Bettemberg.

HUNCOTE, Eng. dorp, gr. Leicester.

HUNDA, een der kleine Orcadische eil., bij Burray gelegen.

HUNDELGHEM, Nederl. dorp, prov. O. Vlaanderen, arr. Oudenaarden, met 440 inw.; 2 uren van Oudenaarden.

HUNDELSHAUSEN, Keur-Hes. dorp, prov. Neder Hessen, met 660 inw.

HUNDERSFIELD, Eng. vlek, gr. Lancaster, met 10,670 inw. en lakenweverijen.

HUNDERSINGEN, Wurt. dorp, Donaukreits, ambt Riedlingen; 800 inw.

HUNDESFELD, Pruis. stadje, regdst. Breslau, kreits Oels, met 710 inw.

HUNDHOLM, Noorw. zeeplaats in Nordland, met handel.

HUNDISBURG, Pruis. dorp, regdst. Maagdenburg, kreits Neuhaldensleben.

HUNDLOSEN, zie Wildeshausen.

HUNDON, Eng. dorp, gr. Suffolk.

HUNDRED CREEK, N. Amer. riv. in Virginië, welke op 300. 30. L. en 37. 10. N. B. in de James riv. valt.

HUNDSFELD, zie Hondsfeld.

HUNDSHAUPTEN, Pruis. dorp, regdst. Aken.

HUNDSHEIM, Bad. dorp, Main- en Tauberkreits, met 630 inw.

HUNDSMARK of *Unzmarkt*, Oostenr. vlek in Stiermarken, kreits Judenburg.

HUNDSRÜCK, boschgebergte aan den regter oever der Moezel, in de Pruis. prov. Ned. Rijn en den Beij. Rijnkreits, eene voortzetting van het Vogesisch gebergte, hetwelk zich op eenige punten meer dan 3,000 voeten hoog verheft.

HUNDWYL, Zwits. vlek, kant. Appenzell, aan de Sitter, met 3,360 inw.

HUNDWYN, Zwits. dorp, kanton Unterwalden.

HUNE (LA), N. Amer. baai aan de Z. kust van Terreneuve.

HUNEFELD, zie Huhnefeld.

HUNENBERG, Zwits. D., kanton Zug.

HUNERWASSER of *Hunenwasser*, *Kurziwody*, *Urrla*, Boh. marktvlek, kreits Bunzlau, met fabr. en 130 huizen.

HUNES, riv. in 't Fr. dep. Sarte, valt in de Horau.

HUNSANGEN, Nass. D., ambt Mendt.

HUNFLEET of *Hunslet*, Eng. vlek, gr. York, met wolfabr. en 6,400 inw.

HUNG, Eng. reede in 't Kanaal van St. George.

HUNGA-TONGA, een der Vriendelijke eil., door MAURELLE ontdekt, en *los Eulebrus* genoemd, op 20. 32. Z. B.

HUNGEN, Hes. stadje, prov. Op. Hessen, met 900 inw.; de hoofdplaats eener heerl. van 17 dorpen en 9,250 inw.

HUNGER HILL (NOORD en ZUID), 2 Eng. dorpen, gr. Dorset.

HUNGERFORD, Eng. vlek, deels in 't gr. Berks en deels in Wilts, aan de Kennet, en het Kennet kanaal, dat in de Theems loopt, met 1300 inw. 2. N. Amer. vlek, prov. Vermont, gr. Franklin.

HUNGRY BAY, N. Amer. baai aan de kust van 't meer Ontario, met eene veilige reede en goeden ankergrond.

HUNGRY POINT, kaap aan de O. kust van het eil. St. Vincent. 316. 35. L. 13. 28. N. B.

HUNIE, klein Schot. eil. bij Unst.

HUNINGEN of *Huningue*, Fr. stadje, dep. Boven Rijn, arr. Altkirch, tegenover Bazel, aan den Rijn, met 800 inw., die schoone magazijnen en kazernen hebben. De vestingwerken zijn na 1815 geslecht. 2. Pruis. dorp, regdst. Aken, kreits Blankenheim.

HUNISH of *Ru-Hunish*, de N. punt van het Schot. eil. Sky. 57. 45. N. B.

HUNITON, zie Honiton.

HUNKING, Chin. zeeplaats in Corea. 39. 50. N. B.

HUNMANBY, Eng. vlek, gr. York.

HUNNAM, O. Ind. plaats in Achter Indië, in 't rijk Anam.

HUNNEBEDDEN, merkwaardige overblijfsels der oudheid, die ook in ons vaderland, bijzonder in de prov. Drenthe, gevonden worden, bestaande uit langwerpige graven in den grond, wel geplaveid met keisteenen, en beveiligd door eene menigte zware, ruwe steenen, staande bloot in den grond ter zijde, en aan

aan het einde, en dragende eene zoldering van steenen, ruim derdehalf voet boven de oppervlakte. Zij zijn van 14 tot 60 voeten lang, en hebben zeker tot begraafplaats voor de oude volken gediend. Men zie hierover de bekende verhandel. van den heer WESTENDORP.

HUNNENSCHANS, overblijfsels van eene overoude schans bij het dorp Garderen, in de prov. Gelderland, kwart. Arnhem.

HUNNENBERG, Nederl. heuvel, prov. Gelderland, kwart. Nijmegen, tegenover het dorp Ubbergen.

HUNNEINE, Afr. zeestad in Algiers.

HUNNESRUCK of *Hundsruck*, eigenlijk *Erichsburg Hunnesruck*, Han. ambt, vorst. Göttingen, aan de Solinge en Ilms, dat op ruim 2 V. M. 9,040 inw. en 't slot van dien naam bevat.

HUNNINGEN, zie Hönningen.

HUNOLSTEIN, Pruis. stadje, prov. Neder Rijn, 7 mijlen O. van Trier.

HUNPOLETZ of *Hon-pole*, Boh. vlek, kreits Czaslau, met 1700 inw. en fabr.

HUNSDON, Eng. dorp, gr. Hertford.

HUNSDORF, Nederl. dorp, gr. hert. en arr. Luxemburg, dat met Helmdange en Bofferdange, 650 inw. telt.

HUNSE of *Drentsche Diep*, Nederl. riv., prov. Groningen, welke aan het Ellersveld uit de prov. Drenthe komt, door het Zuidlaarder meer in het Winschoter diep stroomt, en dan den naam van Schuiten-diep verkrijgt; na door de stad Groningen gestroomd te hebben, verkrijgt zij den naam van Riet of Restdiep, en stroomt van daar N. en W. waarts naar de Laauwerzee, terwijl de grenzen uitmakende, tusschen het Hunser en Wester kwartier.

HUNSEGO of *Hunsingo*, voorm. deel van Groningen, aan de Noordzee, nu een gedeelte van het kwart. Appingadam.

HUNSEL, Nederl. dorp, prov. Limburg, arr. Roermond, met 600 inw.

HUNSFELD, Pruis. dorp, regdst. Aken.

HUNSIGNIES, zie Huissignies.

HUNSHELF, Eng. dorp, gr. York.

HUNSHOFEN, Pruis. D., regdst. Aken.

HUNSTAUTON-CLIFF of *Edmunds-point*, kaap aan de kust van Norfolk.

HUNSTE, Pruis. dorp, regdst. Kleef.

HUNSWORTH, Eng. dorp, gr. York.

HUNT (POINT), de N. kaap van Pitt's archipel. 247. 34. L. 54. 10. N. B.

HUNTAU, Pruis. riv., regdst. Koningsbergen, valt in het Frische Haff.

HUNTE, bevaarbare Han. riv., die in 't vorst. Osnabrug ontspringt, door het Dummer meer stroomt, den naam van Löhne aanneemt, tot bij Diepholz, waar zij mede Hunse heet. Zij ontvangt verscheidene kleine riv., als de Leth, enz., en valt bij Elsfleth in de Wezer.

HUNTEM, zie Houthem.

HUNTER, Austr. riv. in Nieuw Holland, ten N. van Port Jackson. 2. Kaap aan de Z. kust van Guadalcara, een der Salomons eil. 177. 49. L. 9. 42. N. B. 3. Sterkte der N. Amer. Rep.; 7 mijlen W. van Schenectady, aan de Mohawk, met 4 huizen. Hier stond voormaals de oude Mohawk stad, die in 1780 door de inw. werd verlaten. 4. Eil. tot de Marshall's eil. behoorende, en in 1797 ontdekt; volgens DENNET, op 5. 43. N. B. en 186. 46. L. 5. H. *Isles*, groep Austr. eil., ten N. W. van Diemen's land, aan den W. ingang der Bass-straat. 162. 46. L. 40. 30. Z. B. 6. H. *Point*, kaap aan de W. kust van koningin Charlotte's eil. 245. 8. L. 53. 19. N. B. 6. H. *Port*, Austr. haven aan de O. kust van Nieuw Holland, op 33. Z. B., met veel steenkolen. De Eng. hebben hier de volkplanting New Castle.

HUNTERDON, gr. der N. Amer. Rep., prov. Nieuw Jersey, tusschen de gr. Morris, Somerset, Burlington, Sussex en de Delaware riv., die het van Pennsylvanië scheidt. Het is 13 mijlen lang en 11 breed, en heeft 24,550 inw. De hoofdstad is Trenton.

HUNTERSDUNE, zie Huntingdon, No. 2.

HUNTERSTOWN, N. Amer. vlek, prov. Pennsylvanië, gr. York.

HUNTING CREEK, N. Amer. riv., prov. Virginië, valt in de Chesapeak. 302. L. 37. 50. N. B. 2. N. Amer. riv., valt in de Potowmack.

HUNTING-CREEK TOWN, N. Amer. dorp, prov. Maryland, gr. Dorchester.

HUNTING EIL., groep kleine N. Amer. eil. bij Z. Carolina. 297. 11. L. 32. 24. N. B.

HUNTING SOUND, naauw kanaal aan de kust van Noord Carolina, tusschen Core-bank en het vaste land.

HUNTINGDON, Eng. gr., tusschen Northampton, Cambridge en Bedford, of tusschen 16. 59. en 17. 29. L. en 52. 8. en 52. 29. N. B. gelegen, en op ruim 37 (volgens ARROWSMITH; — LAPIE heeft slechts 19⅕) V. M., 42,200 inw. bevattende. De grond is golvend, heeft in het N. O. broekland en vele moerassen, alsmede eenige bosschen, zoo als Wobridge forest en de bosschen van Salom en Alconbury. De riv. zijn de Ouse en Nea en de meren Whittlesea, Ramsey, Bernwick, Ugg en Bruk. Veeteelt en landbouw zijn van belang. De voortbr. zijn: tarw, gerst, peul- en tuinvruchten, raapzaad, hout, ge-

vo-

vogelte, veel visch, kalk, turf, boter en kaas. Het gr. zendt 4 afgevaardigden. 2. H. of *Himbers Dune*, hoofdstad van gen. gr., aan de Ouse, waarover eene schoone brug ligt, met twee kerken, 1 latijnsche school en 2040 inw., geboorteplaats van OLIVIER CROMWELL. 3. Gr. der N. Amer. Rep., prov. Pennsylvanië, tusschen de gr. Lycoming, Mifflin, Franklin, Somerset en Westmoreland; 25 mijlen lang en 13 mijlen breed, met lood- en ijzergroeven en 14,800 inw. De hoofdstad is Huntingdon, aan de Juniatta, met 700 inw. 4. N. Amer. vlek, prov. Long-island, gr. Suffolk, met eene hooge school en 4,450 inw. 5. N. Amer. vlek, prov. Connecticut, gr. Fairfield. 6. N. Amer. vlek, prov. Vermont, gr. Franklin.

HUNTINGFIELD, Eng. D., gr. Suffolk.

HUNTINGTON, Eng. dorp, gr. York.

HUNTLY, Schot. kerspel en vlek, gr. Aberdeen, bij de zamenkomst van de Bogie en Deveron, met 2770 inw.

HUNTON, Eng. dorp, gr. York.

HUNT'S BAAI, baai aan de Z. O. kust van Jamaïca. 300. 57. L. 17. 52. N. B.

HUNTSBURG, N. Amer. dorp, prov. Vermont, gr. Franklin.

HUNTSPILL, Eng. D., gr. Somerset.

HUNTSVILLE, N. Amer. D. in Albanië.

HUNYAD, HUNYAD - VARMEGYE, Hong. kom. in Zevenbergen, in het land der Hongaren, uit de distr. Hunyad en Marosch, benevens het Maroscher dal bestaande, en op 116 V. M. 16,550 huisgezinnen bevattende. Het wordt door het gebergte Retyczat en andere, en de riv. Marosch, Tscherna, Schyll en Strel doorsneden, waarvan de laatste in het Hats-zeger dal eenen waterval maakt, terwijl de vruchtbare grond overvloed van maïs, boomvruchten, wijn, hout, enz. voortbrengt. Ook zijn er paarden, rundvee, schapen, geiten, zwijnen, beijen, enz. Het wordt in 3 distr. verdeeld.

HUON, groep Austr. eil., niet ver van Nieuw Guinea, door de Franschen, onder D'ENTRECASTEAUX, in 1793, in de Stille Zuidzee, op 18. 25. N. B. ontdekt, en naar kapitein HUON genoemd.

HUON RIV., arm van de zee aan de W. zijde van het kanaal van d'Entrecasteaux, naar eene groote riv. gelijkende. 7. Z. B. en 167. 14. L.

HUPERDANGE, Nederl. dorp in Luxemburg, arr. Dietkirch.

HUPEY, Fr. dorp, dep. Somme.

HUPPAIE, Nederl. dorp, prov. Z. Braband, arr. Nivelles, dat met Molembais St. Pierre, 655 inw. telt.

HUPPERSCHEID, zie Heinerscheid.

HU-QUANG, Chin. prov. aan de Jantse-kiang, met vele groote meren, door vruchtbaarheid beroemd, leverende rijst, katoen, thee, zijde, was, goud en boomvruchten op. Zij heeft 16,911,000 inw., op 9,048 V. M., fabr. van schoone zijden en katoenen stoffen. Zij is verdeeld in Hu-nan en Ho-nan. De hoofdstad is Fu-tschang-fu.

HURD, klein Austr. eil. in de Stille Zuidzee, op 2. 50. Z. B. en 194. 46. L. Het wordt op de kaart van ARROWSMITH *Hope* genoemd en is in 1809, door het schip *Elizabeth*, gezien.

HURDA, O. Ind. stad, prov. Khandeish.

HURDSFIELD, Eng. dorp, gr. Ches.

HURDWAN of *Heredwerra*, zie Bhagpur.

HUREPOIX, Fr. gebied, dep. Seine en Oise, 25 V. M. groot, met veel veeteelt.

HURIEL, Fr. vlek, dep. Allier, op eene hoogte, met 900 inw.

HURLEY, N. Amer. vlek, prov. Nieuw York, gr. Ulster, met 1335 inw.

HURLJAN, sterke hoofdplaats van een distr. in het Tartaarsch lands. Chiwa, in Azië, aan een kanaal van de Amu, door eenen aarden wal en grachten omringd, met twee poorten, en met de daaronder behoorende dorpen 16,000 inw.

HURON, 2 gr. der N. Amer. Rep. in Michigan en Ohio, weinig bevolkt. 2. N. Amer. meer, een der grootste van de wereld, tusschen 43. 10 tot 47. 30. N. B. 397. 1 en 393. 1. L. gelegen. Het heeft ten N. W. door de straat St. Mary met het Bovenmeer, ten W. met het meer Michigan, en ten Z. met het meer Erie, door de riv. en het meer St. Clair gemeenschap; is 60 mijlen lang en heeft wel 300 mijlen in den omtrek. Hetzelve bevat vele eil. en klippen, maar tevens ook vele soorten van heerlijken zalm, steur en anderen visch. Eene groote menigte riv. loopen in hetzelve uit. De oevers zijn minder vruchtbaar en meerendeels met pijn-, berken- en eikenboomen bezet. 4. N. Amer. riv., die 3 mijlen Z. van Malden in het meer Erie valt. Zij ontspringt aan den Z. O. hoek van het land Michigan, bij de bronnen der Groote rivier, met dewelke zij gemeenschap heeft. 5. N. Amer. riv., die 4 mijlen O. van Sandusky baai in het meer Erie valt. 6. Klein N. Amer. riv., die in het meer St. Clair valt.

HURONS, stam van de N. Amer. Indianen, die voorheen in den tegenwoordigen staat Ohio woonden, en het reeds ver in beschaving en handwerken gebragt hadden. Zij zijn thans tot op 10 à 12 familiën gesmolten en bondgenooten der Irokezen. De meeste heb-

hebben het christendom aangenomen.

Hurreepore, voorm. O. Ind. distr., prov. Lahore, tusschen 32. en 33. N. B., aan de Seiks behoorende, met de stad van dien naam. 93. 29. L. 31. 57. N. B.

Hurrial, O. Ind. stad van Bengalen, distr. Rajesky. 107. 3. L. 24. 19. N. B.

Hurrianah, zie Hissar-Ferozeh.

Hurrund-Dajel, Aziat. distr. in de prov. Kutch-Gundava in Beludschistan.

Hursley, Eng. kerspel in Hampshire, met 1200 inw.

Hursowa, zie Kerschowa.

Hurst-Castle, Eng. sterkte in Hampshire. 19. 19. L. 50. 42. N. B.

Hurst-Monceaux, zie Hertsmonceux.

Hurst-Pierrepoint, Eng. kerspel in Sussex, met 1200 inw.

Hurtaul, riv. in 't Fr. dep. Aisne, valt in de Marne.

Hurtaut, riv. in 't Fr. dep. Ardennen.

Hurtsborne (Prior's), Eng. dorpje, gr. Southampton, met 355 inw.

Hurstbourne Tarrant, Eng. dorp in Hampshire, met 700 inw.

Hurwen of *Harwenen*, Nederl. dorpje, prov. Gelderland, kwart. Tiel.

Hurworth, Eng. vlek, gr. Durham.

Hus of *Husch*, Turk. sterkte in Moldavië, aan de Pruth, met den zetel eens Griekschen bisschops.

Husborn Crawley, Eng. dorp, gr. Bedford, met 500 inw.

Huseianabad, Turk. Aziat. stad, gouv. Siwas; 14 m. Z. W. van Amasia.

Husiatyn, stad in Galicië, kreits Tarnapol, aan de Podhorce.

Husignies, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Bergen, met 920 inw.

Husqwarn, Zweed. plaats in O. Gothland, met 1 geweerfabr. en kruidmolen.

Hussel, Nederl. dorp, prov. N. Braband, distr. Eindhoven, dat met Hooge en Lage Mierde 1160 inw. telt.

Hussenabad, O. Ind. stad, prov. Malwah, aan de Narbuddah riv.

Hussinetz of *Hussenitz*, Boh. vlek, kreits Prachin, aan de Blanitz, met 700 inw. Geboortepl. van Johannes Hus. 2. Pruis. D., regdst. Breslau, met 700 inw.

Hussowa of *Deutschhause*, Morav. stadje, kreits Olmutz, met 1320 inw.

Hustapetsch, Morav. vlek, kreits Prerau, met 640 inw. 2. Vlek aldaar, kreits Brunn; 2,350 inw. en wijnbouw.

Husten, Pruis. D., regdst. Arnsberg.

Husterfields, zie Huddersfields.

Hustnapore of *Hustinagara*, O. Ind. tempel en ruïnen eener oude stad, aan den Ganges, prov. Dehli.

Hustopetsch, zie Auspitz.

Husum, Deen. ambt in Sleeswijk, thans met dat van Schwabstedt vereenigd, en te zamen op $8\frac{1}{4}$ V. M. 14,650 inw. bevattende. De stad Husum ligt aan de Aue, heeft eene latijnsche school, die eene bibliotheek van 4,000 boekdeelen bezit, 1 kon. tolhuis, eigen zeeregt, 1 spin- en armschool, een hospitaal, een openbaar werkhuis, 1 raadhuis en 3,660 inw., die in de tabaks-, leder- en suikerfabr., katoendrukkerijen, bleekerijen, verwerijen, olieslagerijen, brandewijnstokerijen; in den handel in koren, paarden, vee, boter, bier, enz., en in de zeevaart, hun bestaan vinden. 26. 44. N. B. 42. 33. L. 3. Zie Räscht.

Huszt, Hong. dorp, kom. Marmarosch, met 4000 inw. en hennepteelt.

Huthaus, Saks. berg van 't Ertzgebergte, 2150 voeten hoog.

Huttany, O. Ind. stad der Mahratten, prov. Bejapoor, met veel handel op Bombay en Suratte 16. 59. N. B.

Hutten, Pruis. dorp, regdst. Aken. 2. Afr. riv. in Op. Guinea.

Huttenberg, Illyr. marktvlek, kreits Klagenfurt, aan de Görtschitzbeek, met een kasteel en 550 inw. In de nabijheid is eene rijke ijzermijn, die jaarlijks 150,000 cent. oplevert. 2. Ambt in het gr. hert. Hessen, prov. Op. Hessen, dat 3,700 inw. bevat.

Huttengrund of *Huttensteinach*, dorpje in Saks. Meiningen; met 225 inw.

Huttenheim, Beij. marktvlek, Rezatkreits. 2. Fr. dorp, dep. Ned. Rijn, arr. Bar, met 870 inw.

Huttenrode, Brunsw. dorp, kreits Blankenburg, met 730 inw., ijzerërts en leigroeven.

Huttensteinach, zie Huttengrund.

Huttern, Beij. D., Ned. Donaukreits.

Huttlingen, Wurt. vlek, Jaxtkreits, ambt Aalen, met 510 inw. 2. Zwits. D., kanton Thurgau, arr. Frauenfeld.

Hutton, Schot. dorp, gr. Berwick, met 1320 inw. 2. H. *and Corrie*, Schot. D., gr. Dumfries, met 700 inw. 3. Eng. vlek, gr. Lancaster. Nog 5 Eng. dorpen met eenen bijnaam in 't gr. York.

Huttweil of *Hutwil*, Zwits. vlek, kanton Bern, met linnen- en garenfabr. en transito handel.

Huurdalen, Noorw. fabrijkpl., stift Christiania, met eene glasfabr., die 200 menschen bezig houdt.

Huusevig, Deen. haven, eil. IJsland, met eene zwavelraffinaderij.

Huy, zie Hui.

Huijgens, landpunt aan de N. W. kant van Nieuw Holland. 17. 55. Z. B.

Huyngen, Pruis. stadje, prov. Neder Rijn; 10 mijlen Z. van Keulen.

HUYSE, Nederl. dorp, prov. O. Vlaanderen, arr. Gend, met 3,500 inw.

HUYSEBURG, Pruis. dorp, regdst. Maagdenburg.

HUYSINGHEN, Nederl. dorp, prov. Z. Braband, arr. Brussel.

HUYTON, Eng. D., gr. Lancaster.

HUYZUM, Nederl. dorp, prov. Vriesland, kwart. Leeuwarden, grietenij Leeuwarderadeel.

HVALOE, QUALOE of *Walvisch eil.* aan de kust van Noorwegen, met de stad Hammerfest.

HWEEN of *Ween*, klein Zweed. eil. in de Sond, met een dorp van dien naam, met 60 huizen, en de ruïnen van het slot Uraniënburg, onvergetelijk door den grooten sterrekundigen TYCHO BRAHÉ, die hier zijne astronomische waarnemingen deed.

HWOD, Galic. D., kreits Stanislow.

HY, zie Icolmkill.

HYACINTHE (ST.), N. Amer. dorp in Ned. Canada, bij de Yamaska riv.

HYASIS, zie Oasen.

HYBBE, Hong. dorp, kom. Liptau.

HYARON, klein eil. in den Griek. archipel, bij de kust van Morea.

HYATNAGUR, O. Ind. stad, prov. Hyderabad; 3 m. Z. O. van Hyderabad.

HYATPORE, O. Ind. stad van Bengalen.

HYCO-OTEE, N. Amer. riv., die 1 m. boven den mond der Staunton in de Dan valt.

HYDASPES, zie Chine-Abe en Ihylum.

HYDE, Eng. vlek, gr. Chester, met 1800 inw. 2. N. Amer. gr. aan de zee, in N. Carolina, tusschen de gr. Beaufort, Tyrrel en Carteret, met 6,030 inw.

HYDERABAD, O. Ind. staat, zie Golcondah. 2. Prov. van den staat Hyderabad of *Golcondah*, een voornaam gedeelte van het oude *Telingana*, tusschen de prov. Beder, Gundwana, de N. circars, Balaghaut en Bejapoor, of tusschen 94. 28. en 99. 15. L. en 15. 58. en 19. 5. N. B. gelegen; 56 mijlen lang en 22 breed, doch de vlakke inhoud en het getal der inw. wordt nergens opgegeven. Het land is zeer hoog gelegen, heeft in het O. een gedeelte van het gebergte Gates of Ghauts, en is van binnen golvend, met schoone dalen en buitengemeen groote vlakten, die even als de geheele hooge vlakte van Decan gesteld, en in zoo ver zij water hebben, overal zeer vruchtbaar zijn. De riv. zijn: de Godavery, die, in eenen grooten cirkel, de prov. op de O. grenzen omringt; de Kistna met de Mimsy, de Manjera, enz. Er zou echter gebrek aan water zijn, indien er geen regentijd was. Komt deze echter niet op den gewonen tijd, dan is hongersnood onvermijdelijk; anders is het land zeer vruchtbaar, doch slecht bebouwd: in 't Z. heeft men zelfs geheel ledige oorden. De luchtsgesteldheid is gematigd. De voortbr. zijn: rijst, tarwe en ander koren; peulvruchten, Indische vruchten, kokosnoten, ananassen, oranjeappelen, broodvruchten, pisang, als ook katoen, suiker, tabak, opium, enz.; gember en andere specerijen groeijen in het wild. Er zijn geene groote bosschen, doch de heuvels zijn met struikgewas bezet. Vervolgens vindt men er elefanten (die als lastdieren gebruikt worden), tijgers, luipaarden, tijgerkatten, herten, antilopen en wilde zwijnen. De veeteelt is hier zeer aanzienlijk. Verder ijzer en chalcedon, onyx, sardoniks, kaschalongs, ametisten, kwartz-kristallen en kalkspath, doch geene diamanten. De handel bepaalt zich vooral tot katoen en opium. De inw. belijden grootendeels de leer van Brahma en spreken de Telinga taal. De prov. is in 16 distr. verdeeld. De hoofdpl. was voorheen Golcondah, doch thans Hyderabad, de residentie van den nizam en van den Eng. resident, in een eenzaam, treurig oord, 1½ mijl in uitgestrektheid, en met eenen steenen muur en torens omringd, heeft verscheidene poorten, even als alle Ind. steden, naauwe, kromme straten, en is over het algemeen slecht gebouwd. Onder de beide paleizen beslaat het grootste, hetwelk een *zemana* of *harems* met verscheidene honderden vrouwen bevat, ⅝ V. M. Onder de menigvuldige moskeën is de moskée Mekka, de aanzienlijkste. HAMILTON rekent het getal der inw. op 200,000, die fabr. en diamantslijperijen hebben. De oude naam der stad, die in 1585 gebouwd is, was Bhaugnagur. 17. 15. N. B. 96. 9. L.

HYDERBUNGEE, O. Ind. stad, prov. Lahore, den Afghanen behoorende. 89. 11. L. 33. 20. N. B.

HYDERGUNGE, 2 Ind. steden, prov. Oude.

HYDERGUR, O. Ind. sterkte, distr. Bednore; 5 mijlen Z. W. van Bednore.

HYDERNAGUR, de naam door TIPPO SAIB aan Bednore gegeven.

HYDERSHY, O. Ind. stad van den Nizam, prov. Hyderabad.

HYDESPARK, N. Amer. vlek, prov. Vermont, gr. Orleans.

HYDRA, N. Afr. stad in Tunis, eene grensplaats tegen Algiers, wier onafhankelijke inw. voornamelijk van de jagt bestaan. 2. Turk. eil. in den Griek. archipel, mogelijk het *Aristora* der ouden, aan de N. O. zijde van Morea, door

door de zeeëngte van Dramtidra, die slechts 2 m. breed is, van dit schiereil. gescheiden, en 1½ V. M. groot. De grond is zoo rotsachtig, dat hij naauwelijks eenige planten voor de menschen, en slechts weiden voor eene ontoereikende kudde schapen en geiten oplevert, terwijl het geen water heeft, dan hetgeen men in regenbakken verzamelt. En echter bevat dit onvruchtbare eil. nog 50,000 inw., voorzeker de werkzaamste en vlijtigste van alle Grieken, die meer dan 350 koopvaardijschepen bezitten, en zelfs op N. Amer. handelen. Zij bestaan voornamelijk van het overbrengen van voortbr. uit Griekenland naar andere havens in de Middell. zee, en in het terugbrengen van ladingen naar de Levant en elders. Over de tegenwoordige gesteldheid kunnen wij nog niet spreken. 3. Stad op voorn. eil., aan de Z. zijde, piramidaal tegen rotsen aangebouwd, eene der schoonste steden van het O. met nette steenen huizen, zindelijke, welgeplaveide straten, 50 grieksche kerken, waarvan er twee marmeren deuren hebben, en meer dan 40,000 inw., die meestal van de scheepvaart en den handel bestaan. De haven, die eene halve maan vormt, is niet groot, maar diep en zeker; dezelve wemelt steeds van schepen, die vlak aan de wallen kunnen komen. Aan dezelve is eene beurs, een Eur. koffijhuis en groote pakhuizen. Ook zijn er in de stad eenige katoen- en zijdeweverijen, zeepziederijen, looijerijen, enz. Er zijn zeer goede scholen, zelfs voor het oude Grieksch, als mede voor den koophandel en de zeevaartkunde. Het eenige gebrek is dat aan water. 41. 10. L. 37. 21. N. B.

HYDRABAD, distr. in Beludschistan, prov. Sinde, in Azië, ook wel Heidrabad of Hydurabad geschreven, op een groot eil. gelegen, dat door den Indus en deszelfs arm Fulelie gevormd wordt. 2. Hoofdstad van voorn. distr. en van het geheele lands. Sinde, de residentie van den Emir, op genoemd eil., aan de Fulelie, bestaat uit de vesting, op eene hoogte, met muren en torens omringd, en uit de Pettah of voorstad, ten N. van de vesting, in eene vlakte. In het eerste is het prachtig paleis van den Emir, met verscheidene fraaije moskeën, goede barakken en 5,000 inw., meestal soldaten. In de Pettah vindt men rijke bazars en 10,000 inw., die van den handel en de handwerken bestaan, en geborduurde doeken, zijden stoffen, geweren, zwaarden, speren, enz. vervaardigen, en met het aan de andere zijde van den Indus gelegene land, sterken handel drijven. De omtrek is vrij vruchtbaar. 86. 15. L. 25. 22. N. B.

HYDRON, Griek. eil. ten W. van Hydra.

HYENNE, Sard. stad in Savoije, prov. Chambery, aan de Rhone.

HYÈRES, zie Hières.

HYKERSMILDE, gedeelte van de Nederl. kolonie de Smilde (zie dat art.).

HYLAARD, Nederl. dorpje, prov. Vriesland, grietenij Leeuwaarderadeel.

HYLLEKROG, klein Deen. eil. in de Oostzee, aan de Z. kust van Laland. 29. 18. L. 54. 36. N. B.

HYMERA, ruïnen op 't eil. Sicilië.

HYNNERY, Zweed. stad, prov. Smaland.

HYNZIR, kaap in Dalmatië, de N. punt der baai van Scanderoon, aan den Mont Pieria, 5,400 voeten hoog, op 53. 56. L. 36. 20. N. B.

HYON, Nederl. dorp, prov. Henegouwen, arr. Bergen, met 700 inw.

HYPHASIS of *Bejah*, riv. in Voor-Indië, welke aan het gebergte Hindukosch, in den staat der Sheiks, ontspringt, en zich met de Setlege vereenigt.

HYPOLITE (ST.), zie Hippolyte.

HYPOLITUSHOEF, Nederl. dorp in N. Holland, kwart. Hoorn, op het eil. Wieringen, 't grootste dorp van 't eil.

HYPPERA, zie Torgut.

HYRE, Fr. riv., die in het dep. der Landes ontspringt, en in het dep. Gironde in de Arcachon valt.

HYRONDELLE, riv. in 't Fr. dep. Somme.

HYRYNSALMI, Rus. stad in O. Bothnië; 13 mijlen N. O. van Uleaborg.

HYS, zie Hit.

HYSINGEN, Zweed eil., aan den mond der Gotha, met het fort Bohus.

HYTHE, Eng. stad, aan de kust van het gr. Kent, voormaals aan zee, eene der vijf havensteden, met 4 kerken en eene verzande haven. 2. Eng. dorp in Hampshire. 3. Eng. dorp, gr. Somerset.

HYTINGTON, Eng. D., gr. Worcester.

HYUM, Nederl. dorpje, prov. Vriesland, arr. Leeuwarden; met 200 inw.

HY-VOUDRON, Afr. dorp op het eil. Madagascar, met eene groote rijstmarkt; 3 mijlen Z. van Tamatara.

EINDE DES EERSTEN DEELS.